BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141
SIBIU
1 şi 15
ianuarie
Nr. 1—4
1993

Moment aniversar — „TELEGRAFUL ROMÂN" — 140 de ani

Apărarea credinţei, cultură şi istorie în „Telegraful Român"

„Teegraful român" este „foaia" cu cea mai veche apariţie neîntreruptă din România. Acest lucru este astăzi îndeobşte cunoscut şi e frumos că se spune aşa, că adică, nu se ţinea seama de faptul că atunci cînd a apărut, Transilvania era supusă imperiului austriac. În mintea şi în vorbirea poporului — şi îi am în vedere acum pe toţi românii, cultivaţi sau mai puţin cultivaţi — România a fost România, şi atunci cînd nu era în întregime România!

„Foaia" împlineşte în anul acesta 140 de ani. A depăşit vîrsta unui om. Are acum vîrsta istorică. Ne spune ceea ce nici un om în viaţă nu ne-ar putea spune ca martor ocular, ca martor direct. Cine a avut curiozitatea şi răbdarea — eu mărturisesc că le-am avut pe amîndouă — să treacă prin absolut toate numerele, şi-a putut face o idee aproape completă — şi folosesc acest „aproape" numai din prudenţă — despre tot ce s-a întîmplat în aceşti 140 de ani. Evident, în primul rînd în viaţa bisericească. Dar nu numai. În paginile lui este viaţă cotidiană, istorie, cultură, politică. De toate. A avut redactori excepţionali. E deajuns să pomenim de Aron Florian, Paul Vasici, Ion Bădilă, Visarion Roman, Ioan Raţiu, Zaharia Boiu, Nicolae Cristea, Matei Voileanu, Remus Roşca, Nicolae Ivan, Silvestru Moldovan, Gavriil Hango, Elie Cristea, Teodor Păcăţian, Nicolae Regman, Gheorghe Comşa, George Proca, Dumitru Stăniloae, Cornel Sîrbu, Emilian Vasilescu, Nicolae Mladin, Gheorghe Papuc, Dumitru Abrudan, dar deasupra lui a plutit întotdeauna spiritul lui Şaguna.

Primul impuls dat de el. Căci Şaguna s-a dovedit a fi dascăl în toate. Iată, şi în domeniul presei. El a simţit de la bun început că ai nevoie de ceva pentru a te face înţeles şi, că, făcîndu-te înţeles, prin acest ceva, poţi aduna în jurul tău, în jurul unei idei, poţi aduna adeziuni, oameni, ajutoare. Poţi crea convingeri, direcţii de gîndire şi de simţire. Acest ceva al vremii a fost presa scrisă. Şi să nu uităm că făcuse prima experienţă cu un an înainte, cu *Calendarul* (1852), menit şi acela să pătrundă în toate casele româneşti, şi să ţină românii uniţi în credinţă şi în limbă, în neam şi în viitor. Calendarul era anual şi Şaguna şi-a dat repede seama că nu era de ajuns. L-a păstrat, dar a înfiinţat de îndată (1853) un ziar care a fost zilnic, de trei ori pe săptămînă, săptămînal şi în ultimele decenii bilunar, dar apariţia nu şi-a încetat-o niciodată.

A fost o „foaie" iubită, aşteptată, preţuită. Pe toate acestea şi le păstrează şi astăzi, deşi, acum, în paralel, apar, după modelul său, ziare pe lîngă aproape toate eparhiile.

Căror fapte s-a datorat succesul Telegrafului?

Aş enumera cîteva mai importante. În primul rînd cred că *Telegraful român" n-a fost o foaie provincială*. În paginile lui a fost totdeauna prezentă toată ţara. Chiar şi atunci cînd ţara era împărţită. Era plin de ştiri de peste tot. A fost ziarul românilor de pretutindeni. Nu e de mirare că a fost preţuit de Eminescu, în aceeaşi măsură în care marele poet l-a preţuit şi pe marele ctitor, Andrei Şaguna. Nu va fi mers în audienţă la Şaguna, în trecerea prin Sibiu,

(continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLAMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

La Botezul Domnului — 6 ian. 1993

Botezul Domnului, Boboteaza, Epifania, Teofania, Arătarea Domnului, Sărbătoarea luminilor, Sărbătoarea luminării..., toate aceste nume ale sărbătorii ne descoperă cîte o parte din bogăţia înţelesurilor sale. Şi nu este întîmplător faptul că încă din sec. al III-lea, de cînd datează cele mai vechi menţiuni despre existenţa ei, şi pînă astăzi, Boboteaza a rămas una dintre cele mai populare sărbători creştine, fiind serbată cu deosebit fast şi solemnitate: în ajun se citesc Ceasurile Împărăteşti, apoi se săvîrşeşte Aghiazma Mare, stropirea caselor cu apa sfinţită, Sf. Liturghie cu rînduiala specială a praznicului, odinioară avea loc şi botezul catehumenilor... (Pr. prof. Dr. Ene Braniştе, *Liturgica generală*, Bucureşti, 1985, p. 201—204).

Însemnătatea praznicului este cu totul deosebită. De data aceasta, identitatea dumnezeiască a Mîntuitorului nostru Iisus Hristos este proclamată fără nici o umbră de ambiguitate, atît de glasul omenesc al Sf. Ioan Botezătorul, cît şi de glasul Tatălui ceresc.

Cel care „în lume era şi lumea prin El s-a făcut, dar lumea nu l-a cunoscut" (Ioan 1, 10), pentru că „lumina cea curată a cunoaşterii dumnezeirii" nu strălucise încă în inimile noastre „ca să strălucească cunoştinţa slavei lui Dumnezeu pe faţa lui Hristos" (II Cor. 4, 6), este arătat lumii ca fiind „Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridica păcatul lumii" (Ioan 1, 29), dar şi Cel care va boteza „cu Duh Sfînt şi cu foc" (Matei 3, 11).

Iar „credinţa fiind din auzire" (Rom. 10, 17), mai mult decît glasul omenesc ne cutremură spre încredinţare cel dumnezeiesc, „glasul Domnului peste ape", „glasul Părintelui" ce mărturiseşte: „Acesta este Fiul Meu cel iubit întru care am binevoit" (Matei 3, 17). Cuvîntul Dumnezeiesc, ce răsună peste ape ca în primele zile ale Creaţiei, se întîlneşte cu atît de slaba putinţă a priceperii cuvîntului omenesc, în mărturisirea Cuvîntului Întrupat.

Dar „firea apelor se sfinţeşte" şi apele care cîndva fuseseră „spre pierderea a toate, în potopul cel nimicitor" acum îneacă păcatul şi ne curăţeşte de orbirea ce ne împiedică să vedem „Lumina lumii" (Ioan 8, 12), pe Domnul. Sf. Ioan, Înaintemergătorul, „sfeşnicul Luminii" (din Canonul Praznicului), care nu o pune pe Aceasta sub obroc (Matei 5, 15), „se cutremură grăind: Cum va lumina sfeşnicul pe Lumină?" Căci iată, „Cel ce nu ştie de păcat vine luînd chip de rob şi cerînd botez, botez de rob" (din Sfinţirea cea Mare a Apei).

O descoperire a *Dumnezeirii* a trebuit să fie, atît cît este cu putinţă, deplină, la ea participînd toate Persoanele Sfintei Treimi. Şi Sfîntul Duh, Mîngîietorul, care mai apoi s-a arătat în limbi ca de foc asupra Apostolilor, acum, la Botezul Domnului, „s-a coborît... peste El (Fiul Cel Întrupat) *în chip trupesc*, ca un porumbel" — după cum spune Sf. Evanghelist Luca.

Însă în această sărbătoare a Arătării, a Descoperirii Domnului, să nu ne ispitească gîndul sacrileg al „cuprinderii" şi epuizării Tainei dumnezeieşti în vreun „sertăraş" al minţii noastre. „Duhul Adevărului, care călăuzeşte la tot adevărul" (In. 16, 13), este „Domnul de viaţă făcătorul", ce „face viu" (II Cor. 3, 6) şi Taina este Revelaţie neîncetată, vie, veşnică — deşi deplină şi desăvîrşită. Cînd Sf. Ioan vorbeşte despre „Cel căruia nu sînt vrednic să-i dezleg cureaua încălţămintei" (Ioan 1, 27), despre „Hristos, a Cărui curea, adică (înseamnă) *unirea Cuvîntului cea cu noi*, Înaintemergătorul ne învaţă că pe aceasta *nu este lesne a o dezlega*" (din Canonul Praznicului).

„Cu dreaptă credinţă să alergăm, cu osîrdie, la izvoarele cele preacurate... şi să vedem pe Cuvîntul..., Cel ce ne pune înainte apa dumnezeieştii înseţări, care curăţeşte cu blîndeţe boala lumii" (din Canonul Praznicului).

„Arătatu-Te-ai astăzi lumii, şi lumina Ta, Doamne, s-a însemnat peste noi, care cu cunoştinţă te lăudăm. Venit-ai şi te-ai arătat, Lumina cea neapropiată" (Condacul Praznicului).

Pr. Vasile Grăjdian

49645

Act Patriarhal şi Sinodal

al Patriarhiei Române, privind reactivarea Mitropoliei Basarabiei, autonomă şi de stil vechi, cu reşedinţa în Chişinău

Luminată de Sfîntul Duh, Duhul Adevărului, al Libertăţii şi al Comuniunii (Ioan 15, 26; 2 Corinteni 3, 17; Efeseni 4, 3), Biserica Ortodoxă Română, „Mama spirituală a poporului român", răspunde cu părintească şi frăţească dragoste dorinţei sfinte a fraţilor noştri de peste Prut şi cererii scrise, din 14 septembrie 1992, a Adunării eparhiale de constituire, prezidată de Prea Sfinţitul Episcop PETRU şi compusă din reprezentanţii preoţilor şi mirenilor dreptmăritori români din Republica Moldova, ca tradiţionala Mitropolie Ortodoxă a Basarabiei să-şi reia activitatea sub oblăduirea canonică şi cu binecuvîntarea Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, mai ales că acesta n-a recunoscut niciodată desfiinţarea Mitropoliei Basarabiei.

Urmînd hotărîrilor sinodale ale Bisericii Ortodoxe Române din 24 septembrie, 27 noiembrie şi din 19 decembrie 1992, Patriarhia Română binecuvîntează reactivarea Mitropoliei Basarabiei de stil vechi din Republica Moldova ca Mitropolie autonomă sub oblăduirea sa canonică; confirmă adunarea ei eparhială constituită şi pe Prea Sfinţitul Episcop PETRU de Bălţi ca Locţiitor de Mitropolit al Basarabiei, pînă la alegerea statutară a titularului. Astfel, Prea Sfinţitul Episcop PETRU de Bălţi, locţiitor de Mitropolit al Basarabiei, devine membru al Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

De asemenea, toţi clericii şi păstoriţii lor care sînt deja sau care vor deveni membri ai Mitropoliei Basarabiei de sub oblăduirea canonică a Patriarhiei Române sînt clerici canonici şi credincioşi binecuvîntaţi, şi ca atare, orice sancţiune disciplinară bisericească îndreptată împotriva lor, pe motivul apartenenţei la Mitropolia Basarabiei, este considerată nulă şi neavenită.

Prin reactivarea Mitropoliei Basarabiei se săvîrşeşte astăzi un act sfînt de adevăr şi de dreptate, care reîntregeşte plinătatea comuniunii de credinţă strămoşească şi simţire românească, în acest an al mîntuirii 1992, cînd a fost proclamat sfînt Ştefan cel Mare, neînfricatul ocrotitor al întregii Moldove.

Sfînta Mitropolie Ortodoxă a Basarabiei care şi-a reluat activitatea este o Mitropolie autonomă, cu Statut propriu, condusă de un sinod mitropolitan, avînd în frunte un mitropolit, iar fiecare eparhie componentă are propria sa Adunare eparhială. Mitropolitul şi Sinodul său au toate drepturile prevăzute de Statutul propriu, de sfintele canoane şi de Statutul Bisericii Ortodoxe Române. Ca urmare, în libertate, Mi-

(Continuare în pag. a 2-a)

† TEOCTIST
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Sanctitatea Voastră

Aflîndu-ne în bucuria marii sărbători a Naşterii Domnului şi în preajma Anului Nou 1993, trimit Sanctităţii Voastre, cu aceste prilejuri, cele mai bune sentimente şi frăţească îmbrăţişare în Hristos Domnul, temeiul credinţei şi unităţii noastre ortodoxe.

Am reflectat îndelung şi am studiat cu atenţie ultima scrisoare pe care Sanctitatea Voastră mi-aţi trimis-o în legătură cu problema Bisericii româneşti din Republica Moldova, despre care, de altfel, discutasem încă la 15 martie 1992, la Constantinopol, cu prilejul întîlnirii noastre de acolo.

Istoria nu stă pe loc şi Dumnezeu intervine întotdeauna în dirijarea mersului ei, cînd crede că acest lucru este necesar, spre a se îndrepta toate potrivit adevărului şi dreptăţii. Aşa s-a făcut că a dat bunul Dumnezeu ca şi vechiul pămînt românesc al Moldovei, ca şi alte părţi cu identitate proprie ale lumii Europei răsăritene, să-şi recapete libertatea, independenţa şi suveranitatea. Aceasta, aşa cum am prevăzut în discuţiile noastre, la Constantinopol, a antrenat după sine şi cele mai firesti consecinţe pe linie religioasă.

În ultima scrisoare Sanctitatea Voastră, luînd în considerare cu înţelepciune situaţia, aţi spus că poporul lui Dumnezeu va hotărî el însuşi asupra vieţii lui bisericeşti şi spirituale, în noile circumstanţe în care istoria a hotărît să-i dea dreptul firesc şi elementar să aleagă. Căci, în trecut, datorită unor determinări politice străine, care i-au hotărît destinul fără să-l întrebe, şi fără ca aceste determinări să răspundă criteriilor de dreptate şi dreptului naţiunilor la libertate,

(continuare în pag. a 2-a)

† TEOCTIST
PATRIARHUL ROMÂNIEI
ŞI
PREŞEDINTE AL SFÎNTULUI SINOD AL
BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

MIHAI EMINESCU

Fiecare om poartă în el sîmburii de fericire sau de nefericire. Trebuie declanşat numai unul dintre ei, fie de complicatele funcţiuni ale fizicului, fie de cele mai intime resorturi ale psihicului. Colaborează unul cu altul. Psihicul, fără organul lui de exprimare, creierul, rămîne mut, orb şi surd. Ceea ce a fost un mecanism perfect se dereglează ca un ceasornic ale cărui arătătoare încep a se învîrti fără noimă. Mişcarea aceasta se produce şi ea în timp, dar nu mai este reglată. Undeva, o mică rotiţă nu mai funcţionează, după rînduiala ei stabilită.

Mai mult decît oricare mecanism, şi omul este bîntuit de dereglări ale psihicului. Moirele antice erau atrase, după concepţia antică, mai ales de oamenii invidiaţi de zei. Ele nu suportau concurenţa acelor exemplare umane a căror minte periclita tainele. Nu-i răbdau nici pe acei a căror frumuseţe se apropia de desăvîrşirea lui Apollon, a lui Adonis sau a Afroditei. Cînd mai multe daruri se întîlneau în acelaşi om, primejdia era cu atît mai mare. Cel puţin aceasta era concepţia antică despre oamenii înţelepţi şi frumoşi. Nu căutăm o filiaţie directă a acestui destin, stabilit de zei, la poetul nostru naţional Mihai Eminescu, dar gîndul ne fuge la cei, parcă, nerăbdaţi de zei, ca altădată, cărora li s-a luat darul cel mai de preţ cu care ei alcătuiau o lume nouă: mintea lui Mihai Eminescu, mîna lui Ştefan Luchian şi a lui Grigoraş Dinicu, văzul lui Nicolae Grigorescu, viaţa lui Nicolae Iorga, auzul lui Ludwig van Beethoven. Miracolele gîndului, culorilor şi sunetelor nu se lăsau stăpînite în întregime de oameni, fiind rezervaţii inalienabile ale zeilor sau, mai corect spus, ale celor care se ridicau deasupra semenilor lor.

Lui Mihai Eminescu i s-a lăsat foarte puţin timp, pentru a ne dărui toate gîndurile minţii sale geniale. Cam de la 16 ani pînă în dogoritorul iunie al anului 1883, nu sunt decît vreo 17 ani, foarte puţini pentru cine ar dori să se realizeze, foarte mulţi pentru munca titanică a geniului, cu neputinţă dacă am vrea să-i evaluăm pe cei pe care i-ar mai fi trăit în condiţiile normale ale altor scriitori români longevivi. Universul eminescian se refuză unui sondaj într-o proble-

(continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. univ. Dr. Petru Rezuş

La sărbătorirea TELEGRAFULUI ROMÂN

După ce înfiinţase la Sibiu, în 1850, cu cheltuieli personale, tipografia eparhială, cum se numeşte astăzi, complet modernizată la ora actuală, şi după ce în 1852 scosese Calendarul, Îndrumătorul nostru bisericesc de astăzi, în 3 ianuarie 1853 marele mitropolit Andrei Şaguna dădea la lumină şi trimitea în casele fiilor săi duhovniceşti primul număr al venerabilei noastre gazete: „Telegraful Român".

În „Prenumeraţiunea", care, după obiceiul vremii, anunţa în decembrie 1852 apariţia gazetei, pururea pomenitul ei ctitor arătă că, cu toate că era supus atîtor apăsări, „românul a ajuns astăzi în stare de a cunoaşte că gazeta şi pentru dînsul este o lipsă din cele mai simţite, cetirea ei o trebuinţă ca pîinea de toate zilele şi învăţătura ce ea cuprinde, o şcoală bogată pentru folosul şi viaţa practică a sa", realităţi pe care avîndu-le în vedere marele mitropolit trasa Telegrafului Român îndatorirea de a „contribui la învăţătura şi folosul poporului român". „Tendinţa (scopul n.n.) acestei gazete — se spune mai explicit în aceeaşi Prenumeraţiune — va fi: a împărtăşi poporului român din politică, industrie, comerţ şi literatură, idei şi cunoştinţe practice potrivite cu timpul şi amăsurate trebuinţelor lui; ... a da direcţiune spiritului lui către tot ce contribuie la înaintarea şi dezvoltarea sa; a-l învăţa ca să-şi cunoască poziţiunea şi drepturile ce sînt asigurate în stat".

La acest popas aniversar se poate afirma răspicat că Telegraful Român s-a achitat şi continuă să se achite cît se poate de onorabil de nobila misiune pe care ctitorul său i-a încredinţat-o. S-au scris multe articole despre această publicaţie, dar o carte care să analizeze mai amănunţit imensul material luminător pe care Telegraful Român l-a dus în casele cititorilor săi încă nu s-a scris. Nădăjduim ca ea să-şi găsească ostenitorul într-un viitor cît mai apropiat. Vom vedea atunci că cu adevărat Telegraful Român a cuprins în paginile sale toate problemele majore ale poporului nostru, toate frămîntările sale, cît şi din bucuriile sale, gînduri ale marilor noştri bărbaţi de stat, ale poeţilor şi scriitorilor români din toate provinciile, aparţinători şi altor neamuri; sînt înscrestate în paginile sale momentele mai importante din istoria noastră, ca şi multe lumini care au ajutat la emanciparea cititorilor săi, la cultivarea ideii de unitate a neamului nostru, la afirmarea sa în lume.

Este acum momentul să subliniem că Telegraful Român a fost singura foaie religioasă a Bisericii noastre, care, poate datorită vîrstei sale, a continuat să apară, a fost lăsată să apară şi în anii regimului marxist ateu, ducînd în parohiilor noastre, căci numai în biserică putea fi distribuit, acelaşi mesaj evanghelic de încredere în Dumnezeu şi în purtarea Sa de grijă faţă de noi, de cultivare a virtuţilor noastre străbune, ca şi al dragostei faţă de plaiurile părinteşti.

Atît sub stăpînirea austro-ungară, cît şi în anii dictaturii atee, redactorii ei au avut desigur multe oprelişti şi, adesea, grele neajunsuri, chiar şi închisoare, trebuind să vîslească cu mare grijă printre multele Scylle şi Charybde, pentru ca ziarul totuşi să apară, fără să-şi stîrbească identitatea şi demnitatea şi spre a fi cît mai spre zidirea cititorilor săi. Unii dintre abonaţi însă ştiau să citească şi printre rînduri, aşa cum îmbucurător ne-au mărturist mai ales după Revoluţia română din decembrie 1989. Nu era permis de pildă să se vorbească în paginile sale de copii şi tineret, pentru a se crea impresia că ei nu mai au nimic comun cu credinţa în Dumnezeu şi cu Biserica.

Cu toate acestea „Telegraful Român" era foarte solicitat, tirajele aprobate fiind mereu mult sub cerinţe şi destul de mici. Aşa se face că, în anii dictaturii, în multe parohii de-ale noastre s-au creat adevărate cercuri de citire a Telegrafului Român, inclusiv Duminica cînd sătenii după slujba de la biserică ies la poartă, şi chiar în cadrul unor cercuri studenţeşti, cum s-a întîmplat la Universitatea din Timişoara.

Cîteva din multele ecouri primite la redacţie sînt credem, cît se poate de grăitoare. „Cuvintele din Telegraful Român răspîndesc ştiinţă, raze de lumină care hrănesc sufletul însetat după cuvîntul sfînt. El aduce în casă dragostea, pliveşte din sufletul credincioşilor invidia, vorbele deşarte şi egoismul" — ne scria cititorul Gavril Podar din Cluj-Napoca. „În foaia religioasă, „Telegraful Român", am găsit o comoară de învăţături bune şi sfaturi duhovniceşti folositoare pentru suflet şi trup" — mărturisea într-o scrisoare cititorul C. Grigore din Fălticeni. „Telegraful Român oferă cititorilor săi o lectură ziditoare de suflet de o nelăgăduită însemnătate" — arăta şi preotul Gh. Beşchea din Ploieşti. „Sînt preot tînăr şi apreciez articolele pe care le cuprinde acest ziar, ca folositoare pentru activitatea pastorală" — scria conducătorul oficiului parohial Sulita, jud. Suceava. „Doresc să primesc regulat această foaie, care îmi face mare bucurie" — ne scria şi dl. pastor ev. lut. Funk Andreas din Criş-Mureş.

Telegraful Român avea la un moment dat aproape 2000 de abonaţi şi peste hotare, unii dintre ei scriindu-ne de asemenea încurajator. „Atît mama cît şi eu vă mulţumesc mult pentru interesantele

(continuare în pag. a 2-a)

R.

Doamne, vie împărăţia Ta!

De cînd a intrat păcatul în lume, inima omului este un cîmp de bătaie. Aici se dă lupta între bine şi rău, între împărăţia luminii şi împărăţia întunericului, pentru că aici mai întîi se face alegerea şi se ia hotărîrea de a sluji lui Dumnezeu sau Mamonei.

Dar nu numai inima omului, ci şi toată istoria omenirii este luptă între puterile binelui şi ale răului, între puterile luminii şi ale întunericului. Învoluburarea acestei lupte, pe viaţă şi pe moarte, a ajuns parcă, în acest secol, la culme. Niciodată Satana, cu Antihrist şi cu toţi slujitorii lui, nu au sufiat atîta ură între oameni şi atîta hulă împotriva lui Dumnezeu, ca în secolul nostru al XX-lea. Cum să înţelegem altfel mulţimea fărădelegilor şi a nenorocirilor, ce sînt războaiele şi uciderile, minciunile şi înjurăturile dintre oameni, decît semne

(continuare în pag. a 2-a)

Prot. Dr. Ilarion V. Felea

Colind pentru România

Cinci surori dintr-o tulpină
Strălucesc pe-acest tărîm.
Mamă le-a fost o regină.
Tatăl împărat la Rîm.
Leagăn dac şi cuib de moţi
Avu parte de furtună,
De eroi, de cruci, de roţi,
Ţara Dunării albastre
Dost-a Europei Zid.
Înălţînd jertfe spre astre
A învins pe Baiazid.
Ţara Zimbrilor cu soare,
Cu cetăţi, cu mănăstiri
Trage-n zi de sărbătoare
Clopotul pentru martiri.
Ţara Nistrului — tu poartă
De întrare în Apus
Ţi-a fost încrustată-n soartă
Învierea lui Iisus.
Ţară dulce Bucovină
Din tot sufletul te cînt,
Că-n frumoasa ta grădină
Doarme Voievodul Sfînt.
Ţară mamă România
Ne-a născut pe-acest pămînt.
Tuturor Ortodoxia
Ne-a dat tot ce-avem mai sfînt.

Pr. Traian Rusu-Şirianu

Act Patriarhal şi Sinodal

(Urmare din pag. 1)

tropolitul şi ceilalţi arhierei ai sinodului mitropolitan al Basarabiei, fără vreo confirmare superioară, vor numi şi hirotoni diaconi şi preoţi, vor rîndui protopopi şi vor institui stareţi şi stareţe, egumeni şi egumene în sfintele mînăstiri şi schituri din Mitropolia Basarabiei. De asemenea, Ierarhii Mitropoliei Basarabiei vor acorda distincţii şi ranguri clericilor şi mirenilor din eparhiile lor.

Preoţii şi diaconii vor pomeni la sfintele slujbe doar pe arhiereii lor eparhioţi. Episcopii eparhioţi sufragani vor pomeni doar pe mitropolitul Basarabiei, iar mitropolitul Basarabiei va pomeni la slujbe pe nume pe Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Toţi arhiereii canonici ai Mitropoliei Basarabiei sînt membri deplini ai Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române şi se bucură de toate drepturile şi de toată cinstirea ca şi ceilalţi membri ai Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Mitropolitul Basarabiei va avea tradiţionalul loc de cinste în rîndul membrilor Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Fiecare arhiereu eparhiot al Mitropoliei Basarabiei sfinţeşte şi semnează antimise pentru bisericile din eparhia sa şi adresează scrisori pastorale de Sfintele Sărbători şi cu alte prilejuri clerului şi credincioşilor pe care-i păstoreşte.

Mitropolia Basarabiei are dreptul să urmeze calendarul de stil vechi, iar clericii ei îşi păstrează toate rangurile şi distincţiile pe care le au.

În grija sa părintească şi frăţească faţă de Mitropolia Basarabiei, Patriarhia Română nu percepe nici un fel de contribuţii financiare din partea Mitropoliei Basarabiei, ci dimpotrivă, la cererea ei, o va sprijini în activitatea sa pastorală şi educativă.

Reactivarea Mitropoliei Basarabiei ca mitropolie autonomă, sub oblăduirea Patriarhiei Române şi în comuniune frăţească nemijlocită cu Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a fost prevăzută şi, ca atare, abordată în convorbirile dintre Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST al României şi Prea Fericitul Părinte Patriarh ALEXEI al II-lea al Moscovei şi a toată Rusia, cu prilejul întîlnirilor Patriarhilor şi Întîistătătorilor Bisericilor Ortodoxe surori, la Constantinopol/Istambul, în 15 martie 1992. Prin urmare, ca mamă spirituală a tuturor românilor ortodocşi, Patriarhia Neamului săvîrşeşte azi, cu răspunderea pe care o are în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor, un act reparator de adevăr şi dreptate istorică, precum şi o lucrare pastorală şi misionară, dorind, în acelaşi timp, să menţină relaţii frăţeşti şi de conlucrare cu toate Bisericile Ortodoxe surori, inclusiv cu Patriarhia Moscovei şi a toată Rusia. Nădăjduim că ajutorul şi grija noastră părintească faţă de Mitropolia Basarabiei vor contribui şi mai mult la apărarea şi întărirea credinţei ortodoxe în faţa prozelitismului sectar şi eterodox din zilele noastre, îndreptat azi atît de cumplit împotriva Ortodoxiei din toată Europa răsăriteană.

De aceea, vom aduce la cunoştinţa tuturor Bisericilor Ortodoxe surori actul sfînt de grijă părintească şi de comuniune frăţească pe care Patriarhia Română îl săvîrşeşte faţă de Mitropolia Basarabiei din Republica Moldova.

Cu smerenie şi bucurie, rugăm pe Dumnezeu Tatăl, Fiul şi Duhul Sfînt şi pe toţi Sfinţii să ocrotească şi să binecuvinteze Mitropolia Basarabiei, ca lucrarea ei creştinească să fie spre slava lui Dumnezeu şi mîntuirea fraţilor noştri clerici şi credincioşi iubitori de Hristos.

Dat în anul mîntuirii 1992, luna decembrie, ziua nouăsprezece, în reşedinţa Patriarhiei Române din Bucureşti.

(urmează semnăturile celorlalţi membri ai Sfîntului Sinod)

Sanctitatea Voastră

(Urmare din pag. 1)

poporul lui Dumnezeu nu s-a putut exprima şi a trăit sub împilare, sub interzicerea unor drepturi fundamentale, precum folosirea limbii proprii, a credinţei proprii, a obiceiurilor şi a propriei răspunderi pentru istoria sa.

Nu am dori să intrăm în amănunte în legătură cu acestea şi nici să ne lansăm în polemici istorice, deoarece problema Moldovei nu comportă nici un fel de aspecte care să necesite argumentări. Totul e limpede. Basarabia a fost din cea mai adîncă vechime parte a Moldovei mari, pămînt şi populaţie românească. Dacă uneori, în mai lungi sau mai scurte perioade, accidente istorice nedrepte au cotropit-o, astfel de accidente nu crează nici un fel de drepturi şi ele, iată, se reglementează de către providenţă, în sensul lor istoric originar.

Cît priveşte voinţa poporului lui Dumnezeu, la care se referea scrisoarea Sanctităţii Voastre, şi ea se manifestă, cînd o poate face. Adevărul şi dreptatea rămîn întotdeauna vii în conştiinţe şi izbucnesc la suprafaţă ori de cîte ori o pot face.

În toate lucrează voia şi harul lui Dumnezeu.

Aşa s-a făcut că — precum am prevăzut şi noi la Constantinopol poporul lui Dumnezeu din Republica Moldova s-a regrupat duhovniceşte după declararea independenţei şi suveranităţii statului Moldova, şi a decis să-şi reactiveze vechea Mitropolie a Basarabiei, sub oblăduirea canonică a Bisericii Mame, Biserica Ortodoxă Română. Şi-a constituit Adunare Eparhială, Consiliu Eparhial şi toate celelalte organe de funcţionare, după ce în 10 circumscripţii electorale s-au ales deputaţi eparhiali şi au propus şi un Locţiitor de Mitropolit, pînă la alegerea lui, potrivit cu normele canonice şi tradiţionale ale Bisericii Ortodoxe Române.

O delegaţie aceştuia din deputaţi bisericeşti, clerici şi mireni, în frunte cu Episcopul Bălţilor, P.S. PETRU, s-a prezentat la Patriarhia Română, în ziua de 19 decembrie 1992 şi, în faţa Sfîntului Sinod, a prezentat documente valabile, nenumărate cereri ale preoţilor şi comunităţilor ortodoxe din Republică, de a se lua act de hotărîrea lor de a relua viaţa Mitropoliei Basarabiei, întreruptă abuziv în 1944 şi de a o lua, aşa cum a fost, pe ea şi pe ierarhii, preoţii şi credincioşii ei sub aripa Bisericii Mame, ceea ce Sfîntul nostru Sinod a şi făcut.

Acestea le aducem la cunoştinţa Sanctităţii Voastre, ca să ne bucurăm cu toţii de „anul bunătăţii Domnului" şi de restabilirea dreptăţii şi a vieţii normale a poporului românesc din Republica suverană Moldova.

Vă încredinţăm de dragostea noastră cea din totdeauna şi vă facem urări de sănătate şi viaţă lungă, şi trimitem aceleaşi frumoase gînduri tuturor membrilor Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Ruse.

În anexă vă trimitem şi ACTUL SINODAL ŞI PATRIARHAL AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE *prin care am reglementat problema.*

Am anunţat despre aceasta şi toate Bisericile ortodoxe surori.

Al Sanctităţii Voastre, în rugăciune şi comuniune în Hristos Domnul.

SANCTITĂŢII SALE
PATRIARHULUI ALEXEI AL II-LEA AL MOSCOVEI ŞI A TOATĂ RUSIA

SĂRBĂTOARE LA CĂMINUL DE BĂTRÎNI Nr. 1 SIBIU

24 decembrie 1992: Zi de referinţă şi de neuitat pentru vîrstnicii locatari ai străvechiului „Cămin de bătrîni nr. 1" din Sibiu.

La orele 14,00, înalt Prea Sfinţitul Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, însoţit de P. Cuv. arhid. Visarion Bălţat, secretar eparhial, împreună cu cîţiva preoţi, a sfinţit noua capelă „Adormirea Maicii Domnului", din incinta Azilului.

Ceremonia înălţătoare a umplut pînă la refuz spaţiul. După terminarea slujbei, s-a prezentat un program de cîntece religioase, recitări şi colinde, program susţinut de reprezentanţii celor trei vîrste fundamentale ale vieţii: copii-elevi, tineri-studenţi teologi, şi vîrstnici ai Azilului. Emoţiile au fost simţite reciproc de toată suflarea, mai ales la audierea versurilor compuse de pensionara Maria Gruncă, originară din satul Fofeldea, jud. Sibiu, poezia care a răscolit profund şi care se intitulează: „Cîntecul satului". Aceleaşi sentimente calde le-a transmis fostul student al „Sorbonei", în urmă cu cîteva decenii, octogenarul de azi, profesor Laurenţiu Mîndrea.

Î.P.S. Antonie s-a întreţinut apoi timp de o oră şi jumătate cu cei prezenţi în capelă, după care a vizitat saloanele cu bolnavii cronici-paralizaţi şi pavilionul cu saloanele celorlalţi vîrstnici. Tuturor Î.P.S. Sa a împărţit iconiţe, pungi cu daruri, dar mai ales însufleţitoare cuvinte de mîngîiere părintească. Aceste imagini înduioşătoare alcătuiesc un tablou unic pe care îl vor păstra în memorie toţi cei ce au trăit evenimentul din Ajunul Naşterii Domnului.

Au participat din partea organizaţiei caritative „Diakonisches Werk", d-na Gherlinde Gabler, iar din partea Bisericii Evanghelice, C.A. dl. pastor Schullerus. Din partea asociaţiei „CRISTIANA", d-ra educatoare Monica, împreună cu un grup de copii.

Pr. Trifan Ioan

Apărarea credinţei, cultură şi istorie în „Telegraful Român"

(Urmare din pag. 1)

dar n-aş pune mîna în foc că n-a stat undeva de-o parte, să-l vadă trecînd. Să-l vadă!

În „Telegraful român" găsim prezentă Ţara Românească, Moldova, Basarabia înecată de ruşi, dar mai găsim ceva care ar trebui să constituie o lecţie şi pentru noi cei de azi. Nu trebuie să ne uităm ...raţii, ori unde ar fi ei. De Basarabia nici nu mai vorbim. Ir mile noastre sînt acolo. Dar în „foaia" de la Sibiu vom găsi extrem de multe referiri la românii din sudul Dunării. Nu era fără semnificaţie faptul acestor referiri. Voia să ţină treaz sentimentul de frate dintre toţi cei risipiţi între alte graniţe, pe văi acum străine de noi, în munţi, între popoare care vor să-i înghită, să-i deznaţionalizeze. „Telegraful român", dînd mereu ştiri despre ei, atrăgea atenţia că nu-s uitaţi, şi mai încerca să tempereze şi zelul asimilator al altora.

„Telegraful român" a fost *ziar de cultură şi istorie românească*. Promova valorile transilvane pentru cei de dincolo de munţi, şi valorile de dincolo de munţi, pentru cei din Transilvania. Lucra pentru o permanentă omogenizare culturală. Oare care scriitor mare, naţional, de dincolo de munţi, n-a fost prezent în paginile „Telegrafului"? Şi care ardelean n-a fost proiectat în conştiinţele celor de peste munţi, ca să le arate acelora cît de mult se simte, şi se cîntă, şi se scrie românește în Transilvania?

„Foaia" sibiană a făcut întotdeauna istorie adevărată. A ţinut trează, vie, conştiinţa românească de pe aceste meleaguri adînc lovite de suferinţe, de nedreptăţi, de silnice încercări de deznaţionalizare prin toate mijloacele. A luptat împotriva tuturor legilor de maghiarizare. A afirmat drepturile istorice ale românilor asupra pămîntului lor, şi uneori cu mari riscuri, dar niciodată cu renunţarea la dreptate şi adevăr.

„Telegraful român" a fost *organ de educaţie a conştiinţelor*, cu timp şi fără timp. A apărat credinţa strămoşească, atunci cînd se dorea ca prin uciderea ei să se ucidă simţămintele de neam. În el a fost mereu prezent Şaguna şi ultimul român din cea mai ascunsă văgăună de munte.

Chiar în epoca de tristă amintire, sub dictatura ateistă, „Telegraful român" a rămas o citadelă puternică, în care au prevalat temele dedicate apărării credinţei şi temele istorice, menite să păstreze vie conştiinţa românească, tradiţiile, speranţa. Acestea au fost elementele principale ale conţinutului „foii". La un moment dat abonaţii crescuseră de la cîteva mii, la peste 14.000, ceea ce nu era puţin lucru, mai ales cînd oficial se ştia numai de 2—4000 de exemplare de fiecare număr.

„Telegraful român" şi-a revalorificat în aceste vremuri, pomenite mai sus, experienţa de dinainte de 1918, cînd a izbutit să existe şi să spună ceea ce avea de spus, în ciuda ocupanţilor şi împotriva lor. Căci pînă în 1989 şi el a fost „sub ocupaţie", internă, e drept, dar nu mai puţin ocupaţie. Cîtă luptă n-a avut de dus, cu o cenzură niciodată desfiinţată!

Continuitatea „Telegrafului român" din 1853 încoace, lupta lui, a fost lupta pentru continuitatea românească şi ortodoxă, printre străinii din afară şi cei dinlăuntru. Se cuvine să-l privim ca pe un *monument viu*, tînăr peste ani şi fără vîrstă. Să ni-l chemăm în case şi în inimi să ne străduim să semene mereu cu gîndul şi simţămintele ctitorului: Andrei Şaguna. Căci iată, în curînd se va împlini, tot în anul acesta, o cifră rotundă şi de la trecerea la cele veşnice a omului celui mare al Transilvaniei: 120 de ani! Şaguna a vegheat, aşadar, asupra „Telegrafului român", 20 de ani. Se zice că nici un număr nu ieşea, înainte de a fi văzut de dînsul. L-a iubit.

Să-l iubim şi noi!

La sărbătorirea Telegrafului Român

(urmare din pag. I-a)

numere ale ziarului „Telegraful Român". E cît se poate de frumos scris şi încălzeşte o inimă care iubeşte România" — scria abonata Cristina Crişan din Suedia. „Schimbînd locuinţa, ţin să vă comunic noua mea adresă cu rugămintea să-mi trimiteţi revista Telegraful Român. Sînt aşa de fericită cînd aflu prin Dvs. veşti foarte scumpe pentru mine despre religia mea ortodoxă şi Biserica ei. Mă simt mai aproape de lumea mea şi religia ei, cînd aflu veşti din ţară" — ne scria Sylvia Palmieri din Milano — Italia, demn de reţinut fiind şi următoarele mărturisiri venite de la cîţiva cititori din Australia: „Ea — rev. Tel. Român — ne ţine aprinsă dragostea de patrie, credinţa şi tradiţiile strămoşeşti, flacăra inimii pentru graiul românesc" (E. Scaete); „Sînt român născut în Jugoslavia şi cunosc ce rol însemnat a jucat această revistă pentru unitatea românilor din Transilvania şi Banat. Astăzi, pentru noi care sîntem desprinşi de ţară, Telegraful Român constituie o avangardă, o chemare la unire spre a nu pieri ca naţie înghiţiţi de străinătate, spre a fi cu ţara, locul plămădirii noastre" (M. Cibescu — Melbourne); „Este o revistă competentă, complexă şi la obiect, satisfăcînd orice pretenţii, cu frumoase înrîuriri asupra cititorului, constructivă şi de un real folos pentru zidirea sufletului românesc în afara ţării. Am toată consideraţia pentru redacţia ei, pentru cei ce scriu atît de frumos pe temă istorică, socială, bisericească sau naţională. O citesc cu multă plăcere" — ne scria şi dl. Gh. Pantilimon-junior din Geelong (Australia).

Am fi bucuroşi dacă Radio-Televiziunea Română ar fi mai ospitalieră cu această publicaţie, aducînd-o mai des în atenţie obştească, atît pentru cuprinsul său, cît şi pentru cultura generală a tinerilor noştri.

La un asemenea popas un gînd cald de cinstire şi recunoştinţă credem că este potrivit să îndreptăm nu numai către ctitor şi colaboratori, ci şi către toţi tipografii, culegători manuali de altă dată şi mecanici de astăzi, maşiniştii tipăritori, puitoare şi împăturitoare, către cei ce au lucrat în cadrul administraţiei, la expediţia ziarului, către dactilografi ori dactilografe şi desigur către toţi redactorii responsabili ai Telegrafului Român.

Telegraful Român duce şi acum cu stăruinţă aceeaşi sănătoasă hrană sufletească, de zidire creştinească şi românească, pentru toţi cei ce zăbovesc cu gînd bun asupra paginilor sale, răspunsuri la multele şi marile frămîntări ale anilor noştri, informaţii din viaţa Bisericii Ortodoxe şi a altor Biserici, gînduri de înfrăţire, de respect reciproc între oameni şi popoare, îmbold şi putere în lupta împotriva păcatului, a răului de orice fel şi alte multiple lumini, aşa cum a fost dorinţa ctitorului său.

Fie deci ca împlinirea a 140 de ani de apariţie neîntreruptă să însemneze pentru mult prefuita noastră gazetă prilej de dobîndire de noi puteri în lucrarea nobilă pe care o are de împlinit în viaţa Bisericii şi a vrednicului şi mult încercatului nostru popor.

Mihai Eminescu

(Urmare din pag. 1)

matică a viitorului său curmat de foarfecele Meirei Lachesis. Mii de aştri strălucitori evoluau pe orbitele lor în mintea sa. Se supunea unei munci enorme, iar *Luceafărul* dovedeşte stadiul suprem la care ajunsese gîndirea sa. Era o adevărată beatitudine efemeră a poetului, fiindcă-şi da seama de posibilităţile sale creatoare. După această capodoperă ar mai fi urmat altele. Unele aşteptau în lada lui. Eminescu nu avea nevoie de îndemnuri la muncă, iar subiectele îl solicitau, ziua şi noaptea, nedîndu-i răgazul liniştii totale pe care o rîvnea.

Fericirea şi nefericirea poetului interesează din ce în ce mai mult cititorii şi istoricii literari. Niciodată, opera nu va putea fi desprinsă de viaţă. Cea mai comodă soluţie este contestarea nefericirii şi alcătuirea unei fericiri iluzorii din ciclurile viselor sau din peripeţiile unei vieţi de mult pusă în adevărata sa lumină. Controversele asupra maladiei de care a suferit Eminescu mai persistă, fără a fi rezolvate definitiv. Oricum ar sta lucrurile este cert că nefericirea îl loveşte pe Mihai Eminescu, odată cu boala. Consecinţele sînt grave, fiindcă poetul afirmă „că nu mai poate fi fericit". Nici n-a mai putut fi, ci a fost, cît timp a trăit, un „mare nefericit", ca toţi cei conştienţi de boala lor.

Din acest moment intervine lupta continuă a poetului cu boala, determinînd şi structura sa spirituală. Mihai Eminescu a fost fericit pînă la vîrsta de 17—18 ani, după aceea visele lui de fericire s-au spulberat. Aici trebuie să căutăm motivarea multor atitudini ale poetului care nu se pot explica facil prin „boema" sa sau prin non-conformismul său. Nu s-a putut explica satisfăcător de ce nu s-a căsătorit Mihai Eminescu cu vreo fată de vîrsta lui, aşa cum doreau părinţii şi cum a făcut fratele Matei. Argumentele cu „Floarea albastră" sau cu dragostea lui tîrzie pentru Veronica Micle n-ar fi fost decisive, dacă tînărul s-ar fi hotărît pentru căsătorie. Dar adevărata piedică a fost boala.

Mihai Eminescu cu toate încercările unor istorici literari de a-l face fericit, întemeiaţi pe unele efemere euforii, a fost departe de această stare sufletească. Ne sunt mărturie poeziile sale. Poetul îşi intensifica munca pînă la marginile puterilor sale, cunoscînd apropierea unui sfîrşit inexorabil. Era tot timpul pe deplin conştient de ceea ce-l aşteaptă şi de preţuirea maximă a timpului. Scrisorile sale sunt o mărturie definitorie a acestei stări de spirit. El şi-a stăpînit suferinţele pînă la o adevărată disciplină: *„Nu credeam să-nvăţ a muri vreodată... Cînd deodată tu răsăreşi în cale-mi, / Suferinţă tu, dureros de dulce... (Odă).*

Fenomentul Eminescu, din punct de vedere psiho-fizic, *hic et nunc*, aparţine unui timp revolut care nu mai poate fi clintit din sedimentarea sa. Totul concura la dărîmarea minţii uriaşe a minunatului poet. Boala îşi desăvîrşeşte procesul ei lent, dar sigur. Apăruseră plăgile dureroase, mereu deschise, de pe picioare, însoţite de crunte dureri de cap şi de insomnii. Analiza creierului marelui bolnav de doctorul G. Marinescu constată şi „existenţa unei meningite, localizată în lobii anteriori". Numai Titu Maiorescu, informat de doctorul Wilhelm Kremnitz, îşi avertizase sora, pe Emilia Humpel, că Mihai Eminescu îşi va pierde minţile. A intervenit tragedia într-o vară secetoasă şi caniculară. Creierul poetului a cedat. De acum Moirele puteau fi mulţumite. Lachesis tăiase firul minţii geniale care sfida zeii. Nefericirea atinge gradul maxim în viaţa unui poet. Îi fusese răpită mintea.

Fusese atacat omul Eminescu şi dinlăuntru şi dinafară. Se năpustiseră asupra lui „oboseala, slăbiciunea, toate relele ce sunt într-un mod fatal legate de o mînă de pămînt; toate micile mizerii — a unui suflet chinuit" *(Scrisoarea I)*. Acestea deveniseră tovarăşele lui zilnice de viaţă şi-i aparţineau lui. Dinafară, se ridicaseră critici nechemaţi, ca Vasile Pogor, Iacob Negruzzi, Nicu Gane, influenţîndu-l pe Titu Maiorescu, cu o ureche mereu atentă la taclalele junimiştilor, ori fusese atacat violent de N. Xenopol, trădat de amicii lui apropiaţi şi complexat de dragostea acum totală pentru Veronica Micle. Grandilocventele întrebări stupide: Cum îl receptăm pe Eminescu sau lecţiile unor criticaştri, deşi se repetă, nu-şi mai au rostul. Există oameni împătimiţi care şi-au dăruit întreaga viaţă lui Eminescu, încercînd s-o cureţe de scoriile celor care s-au găsit mai apropiaţi sau mai îndepărtaţi de el. Mintea lui s-a mai zbătut la Sanatorul Şuţu, la Oberr-Döbling, la mănăstirea Neamţului, la Botoşani, la Odesa şi la Hall etc., pînă la 15/27 iunie 1889, deci încă 6 ani. Ceasornicul se dereglase. Poetul, care inaugurase cu *Venere şi Madonă* epoca modernă a poeziei române, obnubilat încerca să afle cvadratura cercului, scriind şiruri interminabile de cifre şi desenînd cercuri, îşi alcătuia genealogii fanteziste, ajungînd cu neamurile pînă la Alexandru cel Bun, se ocupa cu sanscrita sau îl traducea pe Augier. În mintea lui de altădată rămăseseră încă reminiscenţe care mai bulbuceau la suprafaţă. Era inutil ca Titu Maiorescu şi Alexandru Vlahuţă să se mai intereseze de produsele poetului. Boala îşi spusese cuvîntul definitiv, lovind centrul vital al gîndirii şi al creaţiei. Extraordinarul său creier îşi încetase existenţa lucidă în anul 1883.

A-l izola pe Mihai Eminescu, dintr-o falsă pudibonderie, de etapele vieţii sale nefericite, este o greşeală. A-l transforma într-un om fericit, cunoscîndu-se cele de mai sus, este o greşeală şi mai mare. Încercarea noastră de a explica nefericirea lui nu este, astfel, o impietate, ci un semn postum de compasiune şi de dragoste eternă care trec din suflet în suflet. Aşa să fie înţelese! Nimeni nu coboară valoarea geniului nostru naţional, dacă aduce un spor de cunoştinţe din anii grei ai poetului. Mihai Eminescu a fost cel mai nefericit om al pămîntului românesc, fiindcă a fost conştient de nefericirea sa. Numai aşa îl vom iubi şi mai mult pe Mihai Eminescu, care rămîne etalonul de aur al unui popor minunat în istoria omenirii.

Doamne, vie Împărăţia Ta!

(Urmare din pag. 1)

triste ale depărtării de Dumnezeu.

Cînd Mîntuitorul Hristos a cercetat casa lui Lazăr din Betania, surorile lui — Marta şi Maria — L-au întîmpinat prin cuvintele: „Doamne, dacă ai fi fost aici, fratele nostru nu ar fi murit" (In. 11, 21.32). La fel putem spune despre toate relele, nenorocirile şi fărădelegile din lume, că unde ele se întîmplă, acolo nu este Dumnezeu. Dacă ar fi El acolo, ele nu s-ar întîmpla.

Dar cum? Dumnezeu nu este în tot locul de faţă? Ba da, El este, căci „împărăţia Lui peste toţi stăpîneşte" (Ps. 102, 19). De faţa Lui nu ne putem ascunde nici pe pămînt, nici în cer şi nici în iad (Ps. 138, 5.10). Dumnezeu nu este cu noi atunci cînd îi întoarcem spatele, aşa după cum lumina nu mai este cu noi cînd ne coborîm în adîncurile pămîntului. În schimb, Dumnezeu este de faţă, cu noi, totdeauna cînd umblăm în cărările Lui, totdeauna cînd facem voia Lui, totdeauna cînd nu păcătuim.

Nici nu este faptă mai frumoasă şi mai înălţătoare decît să trăim ca şi cînd am avea pe Dumnezeu totdeauna în faţă. N-ar mai fi ...oameni păcătoşi, dacă toţi şi-ar da seama că Dumnezeu e totdeauna şi pretutindeni de faţă; că ochiul lui Dumnezeu vede toate şi urechea Lui aude toate. O, şi cît este de mîngîietor şi binefăcător să putem simţi în tot locul şi în toată vremea că Dumnezeu este de faţă, ca să putem zice cu profetul: „În tot locul stăpînirii Lui, binecuvintează sufletul meu pe Domnul" (Ps. 102, 22).

Fericirea de-a avea şi de a simţi în inima noastră pe Dumnezeu o putem cîştiga numai dacă luptăm pentru împărăţia lui Dumnezeu şi trăim după poruncile Lui.

— „Împărăţia lui Dumnezeu nu stă însă în vorbe, ci în fapte" (I Cor. 4, 20). Cei ce nu fac faptele împărăţiei lui Dumnezeu sînt ameninţaţi să o piardă. „Pentru aceea vă spun că împărăţia lui Dumnezeu se va lua de la voi şi se va da neamului care va face roadele ei" (Matei 21, 43), care va trăi adică în pace, în dragoste, în adevăr, dreptate şi sfinţenie.

Mai presus de orice averi sau bogăţii pămînteşti, sîntem datori să ne agonisim mai întîi bunurile împărăţiei lui Dumnezeu, după cum şi Domnul Iisus Hristos ne porunceşte: „Căutaţi mai întîi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi apoi toate celelalte se vor adăuga vouă" (Mt. 6, 33). Şi lucrurile pămînteşti sînt de trebuinţă şi de folos, dar numai după ce ne-am împăcat cu Dumnezeu şi am intrat sub aripile binecuvîntate ale împărăţiei Sale. Dacă alergăm numai după cele pămînteşti şi trecătoare, apoi iată unde ajungem: să ne ucidem unii pe alţii şi să nimicim unii altora tot ce avem.

Uruitul tancurilor, prăpădul bombelor şi sîngele războaielor ne vorbesc mai limpede decît orice glas despre datoria de a căuta mai întîi împărăţia lui Dumnezeu şi de a face roadele ei. Fără Dumnezeu, omenirea întreagă este ca un iad, în care popoarele se atacă, se sfîşie şi se omoară. Fără Dumnezeu, oamenii se depărtează singuri de izvorul vieţii fericite şi singuri se osîndesc în păcatele lor, precum şi scris este: „Nu vă amăgiţi: nici desfrînaţii, nici slujitorii idolilor, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomiţii, nici furii, nici lacomii, nici beţivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu" (I Cor. 6, 9—10).

Făgăduinţa fericirii, a păcii, a iubirii şi a unirii între oameni este dată numai pentru slujitorii şi ostaşii împărăţiei lui Dumnezeu. Toate împărăţiile pămîntului se pot dezbina, dărîma şi nimici. Puterile, fericirile şi plăcerile lor sînt trecătoare. Numai împărăţia lui Dumnezeu nu se poate dărîma. Cine ar şi putea să o răstoarne? Cine ar putea să ne oprească inimile să iubească pe Dumnezeu — sau pe Dumnezeu să ne iubească sufletele? Şi cine ar putea să ne împiedice inimile care doresc şi iubesc pe Dumnezeu să se apropie şi să se unească întreolaltă şi astfel să formeze o societate creştină, o Biserică sfîntă şi fără prihană? Nimeni şi nimic.

Din tot ce am arătat pînă aici despre împărăţia lui Dumnezeu, vedem că ea începe în inimă, cuprinde întreagă viaţa creştinilor de pe pămînt, — care luptă cu armele şi după legile ei, — şi sfîrşeşte în cer, cu viaţa şi fericirea veşnică.

Sfîntul Arhidiacon ŞTEFAN, întîiul Mucenic

Îndată, după mergerea la propovăduire a Sfinţilor Apostoli, înmulţindu--se numărul creştinilor, noi şi multiple sarcini s-au ivit pentru vestitorii Sfintei Evanghelii în lume. În faţa unei astfel de situaţii, soborul apostolilor a rămas „să stăruiască în rugăciune şi în predicarea Cuvîntului mîntuitor" (F. Ap. 6, 3), iar pentru slujirea meselor dragostei creştine, „agape", pentru împărţirea milei zilnice, îngrijirea celor năpăstuiţi de soartă, s-au ales, de către acest sobor, şapte diaconi (F. Ap. 6, 5), în rîndul cărora cu un neegalat zel duhovnicesc activa „Ştefan, bărbat plin de credinţă şi de Duhul Sfînt".

Plin de credinţă era, datorită intensităţii trăirii creştine dar şi plinătăţii de adevăr în temeiul căruia mărturisea că „Iisus Hristos cel proorocit în Legea Veche, este Dumnezeul adevărat".

Cît despre plinătatea de Duh Sfînt, aceasta îi era dată ca o consecinţă imediată a dreptei credinţe de care se învrednicea.

„Ştefan (Diaconul) făcea minuni şi semne mari în popor" (F. Ap. 6, 8). Deşi era de neam iudeu, nu era părtinitor credinţei iudaice, ci voia ca adevărul şi numai adevărul să triumfe. Însufleţit de acest sfînt gînd, demonstrează în public, pe baze biblice şi tradiţionale, într-o cuvîntare întraripată, că Dumnezeu sfinţeşte orice loc cu Fiinţa Sa, cu prezenţa Sa, nu numai templul din Ierusalim, aşa după cum, în mod exclusivist susţineau iudeii.

Din partea adversarilor i se aduceau acuze mincinoase, pe care el le înfrîngea cu tăcerea, la fel ca Mîntuitorul, cînd era judecat de sinedrişti. În plenitudinea acestei tăceri, demnitatea, seninătatea, curajul, fraterniza cu el, mai mult decît atît, lucrarea Sfîntului Duh era activă în fiinţa lui căci căutînd spre Ştefan, cei ce erau în sinedriu „au văzut faţa lui ca o faţă de înger" (F. Ap. 6, 15). În auzul odioaselor acuze, el nu se apăra pe sine ci pe dumnezeiescul său Învăţător, pe Mîntuitorul Iisus Hristos. Se ocupă de prezentarea infidelităţilor şi ingratitudinilor prin care unii dintre conducătorii religioşi evrei au răspuns binefacerilor lui Dumnezeu. Acuza cu bărbăţie, fără teamă, pe cei care au ucis pe proorocii de Dumnezeu rînduiţi (F. Ap. 7, 52).

Cei ce ascultau astfel de mărturii se înfurie, scrîşnesc din dinţi asupra lui Ştefan. Spre cei care-i doreau sîngele, propovăduitorul sfintelor adevăruri nu mai poate privi. Puterea Duhului Sfînt îl face să caute cu privirea spre ceruri. Cerurile cucerite de privirea lui încep a predica în fapt, în timp ce Ştefan mărturisea despre ele astfel: „Iată, văd cerurile deschise şi pe Fiul Omului stînd de-a dreapta lui Dumnezeu" (F. Ap. 7, 56). Adversarii ating acum culmea furiei. Îl scot afară din cetate şi-l ucid cu pietre. Această crudă lapidare ne îndreaptă mintea la alte ucideri de acest fel; la uciderea proorocului Zaharia, fiul preotului Iehoniada, a lui Acan şi a fiilor săi, a lui Adoram, Nabot, la bătaia cu pietre a Sfîntului Apostol Pavel în Listra.

În ploaia loviturilor care sfîrtecau trupul, diaconul Ştefan se ruga: „Doamne, Iisuse Hristoase, primeşte duhul meu" (F. Ap. 7, 59). Ce gînd senin pentru clipele din urmă! Îngenunchind în semn de smerenie, ca să se înalţe Hristos Domnul, cu o voce blîndă ca a Mîntuitorului pe crucea răstignirii, invocă rugăciunea supremei iertări pentru cei ce-l ucideau: „Doamne, nu le ţine în seamă păcatul acesta. Şi aceasta zicînd a adormit" (F. Ap. 7, 6).

Pe baza celor istorisite în cartea Faptelor Apostolilor (cp. 8, 2), „bărbaţi pioşi au îngropat pe Ştefan şi au făcut plîngere pentru dînsul". El este numit de către Sfîntul Ioan Gură de Aur „arhidiacon", adică cel dintîi între diaconi, iar Sf. Biserică i-a zis şi „Întîiul Mucenic", în rîndul femeilor cea dintîi fiind Sf. Muceniţă Tecla, pe care o prăznuim în ziua de 9 iunie.

După o tradiţie pe care a identificat-o Fericitul Augustin, aflăm că printre cei care l-au înmormîntat pe Întîiul Mucenic se afla şi ucenicul Domnului Hristos, cu numele de Nicodim şi Gamaliel, marele dascăl al vremurilor acelora.

Din istoria bisericească avem a cunoaşte că împărăteasa Evdochia, soţia împăratului Theodosie cel Mare, a adus moaştele Sf. Arhidiacon Ştefan din localitatea Cafarmagala, la Ierusalim, în biserica pe care a zidit-o chiar pe locul unde a fost ucis Sfîntul.

Piatră scumpă a bisericii, păstrată în visterii cereşti ai fost, Întîiule Mucenic şi Arhidiacon Ştefane! Pe necredincioşii tăi vrăjmaşi i-ai înfruntat, făcînd să triumfe adevărul dreptei credinţe; şi paharul pătimirii, prin uciderea cu pietre l-ai băut pe deplin.

„Ai fost — precum zis-a Sf. Asterie al Amasiei —, dascăl al nevoinţelor pentru Hristos, temelia dreptei şi bunei mărturisiri, nimeni înaintea ta pentru Evanghelie sîngele vărsîndu-şi".

Fericit eşti pentru că ai sfinţit prin patimile tale evlavioase pămîntul, cu propriul tău sînge; bărbat posterior timpurilor apostolice, dar cel dintîi prin faptele tale de vitejie. De aceea ai luat cununa muceniciei înaintea tuturor sfinţilor.

Vrednică de cinstire fie pilda vieţii şi a faptelor tale!

Pr. Ioan Năităniilă

Gînduri la început de an

„Eu sînt uşa; de va intra cineva prin Mine se va mîntui".

Cea dintîi zi a Anului Nou e prima pagină albă dintre toate care alcătuiesc cartea unui an. În cartea aceasta se vor înscrie evenimente, întîmplări a căror importanţă, particulară ori obştească, le-o va dărui timpul. Şi ce aşteptăm, de fapt, de la timpul pe care-l va cuprinde cartea vieţii noastre şi a lumii în Noul An? Urările din acest binecuvîntat prilej nu pot fi decît de sănătate şi mîntuire pentru fiecare om, de bogate roade pămînteşti şi cereşti pentru poporul nostru şi de pace pentru marea familie a neamului omenesc.

1. De cînd a început omul să măsoare timpul cu ajutorul calendarului, s-a vorbit mult despre timp. Îi zicem trecut, atunci cînd nu mai este. Dacă n-a sosit încă, îi spunem viitor. Între trecut şi viitor se află prezentul, asemeni străfulgerării de o clipă.

Timpul face parte din propria noastră fiinţă. Viaţa omului se măsoară în timpul fragmentat în ani. În timp a creat Dumnezeu lumea prin atotputernicia Sa. În timp a mîntuit-o din şi prin iubirea Sa. Aceasta înseamnă că lumea are nu numai un început, un punct de plecare, ci şi un scop spre care, prin cele trebuincioase vieţii, învăţătură şi virtuţi, se mişcă ea.

Toată viaţa omului poate fi privită ca o luptă teribilă cu timpul. Zadarnic încercăm să ţinem timpul pe loc, ori să-l scurtăm în situaţii dureroase. Nu putem scăpa de ritmul lui firesc. Cu ajutorul Bisericii însă, avem posibilitatea să dăm valoare infinită timpului interpretîndu-l, în bucurie ori durere, ca pe un cadru-mijloc al unei stări fericite în cele ce „va să fie".

2. Biserica este încărcată de timp, de istorie, de mari daruri şi energii spirituale. Adevărurile de credinţă pe care le propovăduieşte ea sînt adevăruri de viaţă. De aceea e bine că prima zi a anului ne găseşte în faţa sfîntului altar. Prin tainele şi ierurgiile ei, Biserica ne binecuvîntează toate bunele străduanii. Ea sfinţeşte viaţa, natura, casele noastre. Fiecare dangăt de clopot vesteşte această lucrare mîntuitoare şi ne cheamă să ne pregătim, necontenit, pentru ţelul înalt de dincolo de timp. Există ceva în noi mai puternic decît timpul: sufletul nemuritor, frămîntat şi însetat de cele viitoare.

3. Viaţa ne este dăruită pentru a o înţelege ca pe o călătorie care trece într-o altă existenţă. Pe această altă viaţă, superioară celei de aici, o dobîndim repetînd, în Biserică, drumul Mîntuitorului Hristos. Tocmai de aceea, în centrul zilei de 1 ianuarie se află numele Fiului lui Dumnezeu întrupat. Despre El zice proorocul Isaia că, la plinirea vremii, va binevesti săracilor, va vindeca pe cei zdrobiţi cu inima, robilor le va propovădui dezrobirea... şi va vesti anul plăcut Domnului (Isaia 61, 1—2; Luca 4, 18—19i. Cînd s-a împlinit această profeţie, Domnul însuşi a zis despre Sine: „Eu sînt lumina lumii" (Ioan 8, 12). Eu sînt uşa: de va intra cineva prin Mine, se va mîntui" (Ioan 10, 9). El este UŞA, pururea deschisă, a Staulului care mîntuie pe cei ce intră, se hrănesc şi ies din lumea aceasta întăriţi şi mîngîiaţi de rînduielile Bisericii potrivit făgăduinţei: „Va intra şi va ieşi şi păşune va afla" (Ioan 10,). El este UŞA Anului Nou pe care-l dorim aducător de inimi noi, mai curate, capabile să înnoiască timpul vieţii spre bucuria mîntuirii.

Iisus însemnează mîntuitor. Este singurul nume mai presus de orice nume (Filipeni 2, 9). În şi cu acest nume poate omul să spargă limitele existenţei sale din această lume. În comuniune cu Iisus Hristos, „Calea, Adevărul şi Viaţa" (Ioan 14, 6), se împlinesc năzuinţele adînci ale sufletului. El este steaua polară care ne luminează drumul anilor ce răsar din adîncul eternităţii pentru ca să se reverse iarăşi în ea.

4. Prin Iisus Hristos dăm sens superior celor pe care le vom întîmpina în viitor. Iar viitorul depinde, îndeosebi, de ecoul pe care-l are, în inima noastră, iubirea Lui. Ea include respectul, bunăvoinţa, încrederea, recunoştinţa, toată fapta bună.

Desigur, în calea bunelor năzuinţe pot ieşi obstacole, pietre, gropi, mărăcini, vrăjmăşii. În toate însă avem nădejdea că Dumnezeu ne susţine şi ne conduce. Dacă viitorul ne va aduce ceva bun atunci, acest bun, va veni şi fără să-l plăsmuim apelînd la ghicitori în cafele, în palmă, în cărţi ori în calendare alcătuite în noaptea de revelion. Iar dacă viitorul ne va aduce un necaz, atunci, potrivit învăţăturii Bisericii, n-avem nici un folos să-l cercetăm, inventînd în „pravilă" cauza durerii, motivele ei. O astfel de preocupare este ofensă, un act de nerecunoştinţă la adresa lui Dumnezeu. Sfinţii Părinţi o numesc „falsă cheie pentru deschiderea visteriei cereşti" (Sf. Ioan Gură de Aur). Folosirea ei este incompatibilă cu mîntuirea şi căile care duc la viaţa veşnică. Ci importantă este conştiinţa că drumul vieţii pămînteşti „de lungimea unei palme" (Ps. 38, 6), punctat şi

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. Gheorghe Răţulea

Opera socială a Bisericii în TELEGRAFUL ROMÂN 1853 - 1953

Telegraful român ne oferă, în primul secol de existenţă, o imagine cuprinzătoare a concepţiei şi activităţii de educaţie naţională şi moral-religioasă, asupra căreia s-ar cuveni să revenim într-un studiu ulterior, a concepţiei şi activităţii sociale caritabile, adevărată *operă socială a Bisericii ortodoxe române*.

Activitatea socială caritabilă bisericească, publică şi privată, desfăşurată pe diverse planuri, se fundamentează pe *Iubire şi milă*, valori fundamentale ale moralei creştine. Articolul dr. Corneliu Sîrbu „Problema socială — problemă acută" publicat în T.R. nr. 39—50/1942, 2—4/1943 a sintetizat pentru publicul cititor *teoria milei creştine*, plecînd de la consideraţii istorice legate de acceptarea sau respingerea faptei caritabile, a sentimentului milei şi a acţiunii milosteniei. Reamintim cîteva idei.

Considerată în general ca aptitudine „de a recepta durerea cuiva", mila, asociată cu dărnicia şi generozitatea, completează spiritul de dreptate. Ca explicaţie psihologică, din trebuinţa de sprijin material şi moral, omul are nevoie, mai cu seamă cînd este în suferinţă, de milă, de compasiune. Mila creştină este „practicarea iubirii creştine prin ajutorarea celor cuprinşi de suferinţă şi lipsuri materiale şi spirituale, avînd ca scop suprem înviorarea şi întărirea semenului nostru în drum spre izbăvire şi fericire veşnică". Mila creştină este profund umană ca manifestare a iubirii aproapelui, produs al iubirii de Dumnezeu, iar faptele de milostenie se adresează atît trupului cît şi sufletului.

Valoarea milosteniei, sintetizează autorul în T.R. 49—50/1942, constă în faptul că „poartă în sine frumuseţea şi preţul unei virtuţi, că înnobilează pe cel ce o practică, imitîndu-l pe Dumnezeu". Ea are şi o valoare morală de dărnicie şi generozitate care trebuie să se manifeste „din simţire profundă şi nu de dragul laudelor", altfel mila mai mult distruge şi în acest sens Friedrich Nietzsche are dreptate. Filosoful german este revoltat de mila exagerată, de „sensibilitatea şi susceptibilitatea bolnavă pentru durere, pentru exagerarea în tînguire". Prin milă, spune Fr. Nietzsche, „se înmulţeşte şi se multiplică pierderea de putere pe care o aduce vieţii deja suferinţa în sine; suferinţa devine contagioasă prin milă".

În T.R. nr. 3—4/1943, dr. Corneliu Sîrbu se referă la *educarea milei* şi la *organizarea milosteniei;* acţiunile caritabile publice — de stat, corelate cu cele bisericeşti, să încurajeze caritatea privată. Realizarea în fapt a milosteniei, care în practica socială modernă se numeşte *asistenţă socială*, va constitui neîndoielnic „un aspect al prosperităţii sociale".

Din articolul „Ofensiva milei" al dr. Emilian Vasilescu în T.R. nr. 90/1944 reţinem şi reamintim că „mila este iubirea celui lipsit, identificarea cu suferinţa aproapelui, durerea celuilalt pe care o simţi şi tu... Mila dărîmă şi clădeşte, rupe din sine şi dă, ajută fără să cîntărească". După Diaconul Nicolae (T.R. nr. 93/1944) *mila este samariteism*, prin ea purtăm împreună povara suferinţei. „Mila e lacrimă coborîtă din cer pe pămînt să înmoaie glia inimii secătuite, uscate de vînturile aspre ale răutăţii".

Din opera socială complexă şi coerentă a Bisericii ortodoxe române, edificată pe fundamentul valorilor moralei creştine, desprindem cîteva direcţii şi le prezentăm sintetic, după cum sînt reflectate în paginile *Telegrafului român* în primul său secol de existenţă.

Iniţiativa în organizarea asistenţei sociale aparţine fără îndoială Bisericii. Aşezămintele spitaliceşti de pe lîngă biserici şi mînăstiri, bolniţele reprezintă cele dintîi instituţii de ocrotire socială. Dintre acestea, se vor diferenţia xenodochii (pentru călători, misionari), brefotrofii şi orfanotrofii (pentru copii), gerontocomii (pentru bătrîni), nosocomii (pentru bolnavi). Cele mai vechi *aziluri-spitale* atestate în Transilvania sînt: Sibiu (1292), Bistriţa (1295), Cluj (1366), Oradea (1339), Braşov (1385) ş.a. Unele dintre cele mai însemnate spitale din epoca modernă — *Colţea* (1714), *Pantelimon* (1735) din Bucureşti şi *Sfîntul Spiridon* (1757) din Iaşi ş.a. s-au creat din îndemnuri morale de caritate creştină şi prin contribuţii băneşti ale fondatorilor — domnitori, boieri şi ale înalţilor reprezentanţi ai Bisericii.

Biserica ortodoxă română a înfiinţat şi întreţinut aziluri şi orfelinate proprii în Sibiu, Braşov, Abrud, Alba Iulia, Orăştie, Oriat ş.a., a susţinut iniţiativele fondurilor, fundaţiilor şi societăţilor de binefacere pentru crearea şi întreţinerea instituţiilor sociale de ocrotire. Paginile *Telegrafului român* au găzduit articole informative cu privire la fondurile, fundaţiile şi societăţile de binefacere religioase, publice şi private şi au creat un curent de opinie favorabilă pentru sentimentele caritabile, pentru acţiunile filantropice. Sub egida Bisericii s-au organizat colecte, s-au adresat apeluri de înaltă autoritate moral-religioasă pentru înfiinţarea şi întreţinerea spitalelor, azilurilor şi orfelinatelor, pentru ajutorarea răniţilor din război şi a familiilor lor, pentru susţinerea materială a săracilor, văduvelor şi orfanilor. Rolul Bisericii este de necontestat în privinţa sprijinirii cu burse a elevilor şi studenţilor şi implicit în sprijinirea formării intelectualităţii române.

În perioade de mare necesitate, mînăstirile au format călugări şi călugăriţe pentru a activa în Crucea Roşie, maici de caritate pentru spitale, aziluri şi orfelinate. Rolul confesorilor în spitale şi penitenciare era acela de a uşura suferinţele, de a sprijini îndreptarea morală, de a realiza o autentică şi eficientă terapie psihologică. Instruirea studenţilor teologi în puericultură, prim-ajutor şi farmacoterapie avea menirea să-i pregătească pe viitorii preoţi pentru activitatea de asistenţă socială.

Din aceeaşi operă socială caritabilă fac parte şi acţiunile de medicină şi igienă socială. Prin articolele publicate în presă, evident şi în *Telegraful român*, prin predici convingătoare, s-au combătut viciile — alcoolismul („boala strugurilor" apare într-unul din primele numere ale Telegrafului român), trîndăvia, concubinajul; s-au combătut divorţul şi abandonarea familiei, avortul şi infanticidul.

Revigorarea fizică şi morală a poporului istovit după cele două războaie mondiale nu era posibilă fără o politică demografică gîndită să contribuie la creşterea natalităţii şi la reducerea mortalităţii. Preoţii, medicii şi învăţătorii s-au implicat în acţiuni de igienă preconcepţională pentru a stimula naşterea copiilor sănătoşi, s-a combătut concubinajul şi pentru reducerea naşterii copiilor nelegitimi. S-au luat măsuri pentru impunerea certificatelor prenuptiale, s-au luat măsuri pentru protecţia femeii gravide şi a copiilor mici (s-au creat dispensare, case de naştere, cantine pentru femei sărace). Medici, preoţi şi învăţători s-au implicat în acţiuni medico-sanitare pentru prevenirea şi terapia bolilor. Nici deficienţii nu au fost uitaţi. Au fost susţinute material şi moral instituţiile pentru orbi, surdo-muţi, invalizi, delicvenţi.

Readucem în memoria publicului cititor cîteva articole edificatoare, sintetice cu privire la opera socială a Bisericii:

— Dr. Vasile Gan, *Biserica şi problemele sociale*", T.R. nr. 100—103/1904;

— Dr. C. Mihăilescu, *Igiena socială în România*, T.R. nr. 19—25/1934;

— Dr. Dumitru Stăniloae, *Biserica şi protecţia copilului*, T.R. nr. 9/1943;

— Dr. Gh. Popoviciu, *Biserica şi protecţia familiei, a mamei şi copilului*, T.R. nr. 10—17/1943;

— Dr. Emilian Vasilescu, *Creştinismul şi săracii*, T.R. nr. 20/1945;

— Dr. Emilian Vasilescu, *Opera socială a Bisericii*, T.R. nr. 13—14, 19—20, 25—26/1948, 2—3, 4—5/1949.

Conf. univ. dr. Elena Macavei

Turist şi pelerin pe urmele Sf. Apostol Pavel în Grecia (IV)

„Căci ştiţi voi înşivă, fraţilor, că venirea noastră la voi n-a fost zadarnică"
(I Tes. 2, 1)

Nu multe dintre oraşele lumii poartă între ziduri, sau în straturile săpăturilor arheologice, 2300 de ani de istorie. Printre ele se numără, cu glorie binemeritată, Tesalonicul, actuala capitală a Greciei de nord (Macedoniei şi Traciei), al doilea oraş ca densitate demografică, după Atena. Dar, mai ales, fosta capitală a Macedoniei lui Alexandru cel Mare.

Din fuga maşinii, în trafic aglomerat, Tesalonicul ni se desvăluie ca un oraş cu o personalitate aparte. Dar nu oraşul modern, cu clădiri solide, greoaie chiar — dacă le raportăm la delicata arhitectură „de zahăr", strălucitoare, a Atenei — ne atrage atenţia, ci numeroasele peceţi ale epocilor de istorie şi civilizaţie, traversate în cele peste două milenii de existenţă. Între acestea, perioada clasică şi apoi cea bizantină sînt percepute mai direct de către grăbitul şi superficialul turist contemporan.

Autocare luxoase, încărcate cu toate „neamurile" pămîntului, urcă greu pe străzile cotite şi înguste ale „oraşului de sus", pînă la zidul împrejmuitor al citadelei medievale. Cînd pe dreapta, cînd pe stînga, panorama oraşului se desfăşoară la poalele „Acropolei" tesalonicene. Abia din punctul cel mai înalt se realizează perfect numărul incredibil (de ordinul sutelor) de bisericuţe (mai mari şi mai mici), de tip bizantin, fără turlă înaltă, cu ziduri de cărămidă, netencuite, după arhitectura specifică. Fiecare monument de acest gen este un giuvaer încastrat — adeseori sufocat! — între construcţiile oraşului modern.

Şi totuşi, *pelerinul* poate, dacă vrea, să elimine (ca-n filme, prin tăietură de montaj) tot ceea ce constituie „balastul" secolelor recente şi să-şi imagineze, cu ajutorul cîtorva elemente sugestive (Arcul lui

(continuare în pag. a 4-a)

Lidia Popiţa-Stoicescu

CRĂCIUN 1992

Marele praznic al Naşterii Domnului nostru Iisus Hristos, întruparea Fiului lui Dumnezeu, şi-a revărsat şi în anul care s-a scurs toată bogăţia sa de daruri. Peste neajunsurile prin care trecem mulţi dintre noi în aceste zile de tranziţie spre un alt mod de vieţuire economică, nădăjduim mai fericitor pentru toţi cei ce doresc să-şi rostuiască prin muncă cinstită viaţa de zi cu zi, bucuria Crăciunului ne-a umplut sufletele. Ba mai mult, Crăciunul din 1992 a semănat foarte mult cu prăznuirile Crăciunului de dinaintea epocii atee, perioadă în care, precum se ştie, multe din obiceiurile noastre erau îngrădite sau erau falsificate în fel şi chip.

Vorbind despre Crăciunul anului 1992, nu avem în vedere numai slujbele din bisericile noastre din acele zile, slujbe atît de întremătoare de suflet, sau Pastoralele de Crăciun ale ierarhilor noştri şi predicile rostite, care au căutat să aducă în atenţia fiilor Bisericii unele din înţelesurile adînci ale venirii în lume a Fiului lui Dumnezeu în trup omenesc, venire care a însemnat „restaurarea omului", cum atît de potrivit explică într-o carte întreagă un venerabil teolog şi dascăl de-al nostru, adică renaşterea spirituală a omului şi ridicarea lui la starea de unde a căzut cîndva, şi mai mult decît atît, ci ne gîndim în chip special la potopul de colinde care păreau uitate pe fundul lăzilor, dacă nu chiar înghiţite de pămînt, şi care ne-au inundat la acest mare praznic creştinesc, cum nu s-a mai întîmplat la noi în ultimele patru decenii.

Ne-am dat seama încă o dată, cei ce am avut deschişi ochii minţii, de profundul ecou pe care Naşterea Domnului nostru Iisus Hristos a avut-o şi continuă s-o aibă mereu în sufletul mare al poporului român. Ne-am convins din nou de explozia de lumină pe care acest unic eveniment din istoria omenirii l-a avut în viaţa fiilor acestor plaiuri, lumină cu care şi-au plămădit fiinţa, căci primele raze ale Evangheliei pătrundeau la noi cînd începea geneza unui nou popor din daci şi romani pe aceste meleaguri. Cu adevărat deci „colindele vin din adînc de istorie creştină a poporului român", cum bine s-a spus în aceste zile ale Crăciunului, „că colindătorii au preluat învăţătura creştină de la primii misionari şi au răspîndit-o an de an, din poartă-n poartă, din casă-n casă, prelungind prin veacuri opera misionarilor".

Prin vechimea lor, aşadar, prin modul în care Naşterea Domnului este transpusă adesea chiar pe aceste meleaguri, cu obiceiuri, cu locuri şi cu ciobani de pe la noi, colindele arată şi ele, celor ce mai au nevoie de „argumente", de obîrşia şi permanenţa noastră pe plaiurile natale, că nu sîntem căzuţi din cer şi nici veniţi de aiurea de cîteva veacuri, cum atît de barbar şi provocator ni se mai spune uneori.

Ne-a impresionat graiul unor colinde, venit parcă chiar de atunci de cînd ni se alcătuia limba, dar mai ales învăţătura curat ortodoxă, autentic creştină pe care o cuprind ele, redînd în esenţă toată Teologia întrupării Domnului nostru Iisus Hristos, cum de asemenea s-a spus de către cei ce s-au ocupat mai în adînc de acest gen al folclorului românesc, acest „foc viu" cum îl numeşte părintele Stăniloae. Iisus-Domnul a venit în lume *„să ne-nveţe cu al Său grai / Care-i calea către rai"*, ca să ne oprim numai la aceste două versuri de colindă şi care exprimă atît de clar o întreagă carte de Dogmatică.

Ne-a impresionat desigur şi varietatea melodiilor şi de bună seamă frumuseţea costumelor noastre populare.

O noutate cu totul aparte adusă de Crăciunul anului 1992, care ne dă speranţă de mai bine, cum de altfel întregul Praznic al Naşterii Domnului ne îndrumă spre acest lucru, o constituie participarea masivă a tineretului nostru la bucuria colindelor, a Crăciunului aşadar.

Cu glasurile lor îngereşti, în formaţii corale sau omofone, copiii, mai mici şi mai mari, au colindat în aproape toate bisericile din Arhiepiscopia Sibiului şi poate din întreaga Patriarhie Română, şi lucru extrem de îmbucurător, parcă de necrezut, în aproape toate şcolile noastre, ceea ce ne-a întărit din nou încrederea că poporul român, contrar unor aparenţe dezolante uneori, dispune de resurse sănătoase spirituale, care nădăjduim ca mîine-poimîine să-şi spună ziditor cuvîntul în viaţa noastră obştească.

În catedrala mitropolitană din Sibiu, n-au fost numai îndătinatele concerte de colinde atît de gustate în ultimele decenii, cînd cei dornici să le asculte veneau de la mari depărtări, susţinute de corul studenţilor teologi şi corul mixt al catedralei, ci au fost încă alte multe microconcerte, toate înălţătoare, susţinute de copii sau elevi mai mari din Sibiu şi din alte localităţi.

Au cîntat minunat în noua bisericuţă din Sibiu-Triaj copiii de la şcoala nr. 24 din Sibiu, pregătiţi de doctorandul în Teologie N. Neagu, în biserica Sf. Arhangheli din cartierul Trei-Stejari copiii de la şcoala nr. 4 din Sibiu, pregătiţi de prof. I. Vizeteu, şi desigur încă alte multe formaţii şcolare.

Am asistat tot la un înălţător concert de colinde la Şcoala normală „Andrei Şaguna" din Sibiu, la un altul asemănător la Liceul agricol din Sibiu, organizîndu-se chiar festivaluri de colinde, care au fost mult apreciate. Am încresta aici festivalul de colinde organizat de Muzeul Civilizaţiei Populare Astra din Sibiu, la care, din Maramureş de pildă, a venit un sat întreg, sau festivalul organizat de Fundaţia Mihai Viteazul şi Liga culturală „Andrei Şaguna" din Sf. Gheorghe, jud. Covasna, cu participanţi din zonă, la care şi-au dat concursul şi unii preoţi, dar şi cu colindători din alte părţi ale ţării, şi chiar din Basarabia, unele din aceste echipe avînd gîndul bun de a se deplasa, cu negreşit efect pozitiv pentru cei ce le-au ascultat, în parohii de-ale noastre cu credincioşi români care luptă din răsputeri să-şi păstreze fiinţa şi Legea, ca de exemplu: Dobolii de Jos, Aita Medie, Baraolt, Păpăuţi, toate din jud. Covasna.

*

Sărbătorim în aceste zile aniversarea naşterii marelui nostru Eminescu. În îngustimea sa, regimul marxist materialist îl declarase ateu chiar şi pe acest încă neegalat poet român, care are în opera sa multe vibraţii profund creştine. Unul din izvoarele care i-au îmbogăţit sufletul şi i-au inseninat anii copilăriei a fost şi folclorul nostru, abia înţeles deşi plin de înţelesuri, după a lui mărturisire, în această bogăţie cuprinzîndu-se desigur şi colindele.

Asemenea lui Eminescu şi desigur multora ca el, colindele de la Crăciunul anului 1992 ne-au încălzit şi nouă inima, ne-au înălţat sufleteşte, ne-au impulsionat spre bine, ne-au dat nădejdea regăsirii noastre pe un făgaş de vieţuire mai demnă, mai înaltă, mai sănătoasă.

Pr. Gh. Papuc

Cateheză despre locaşul sfinţit de cult

I. Pregătirea aperceptivă

Aşa cum rugăciunea obştească pretinde un anumit timp pentru ca cei care alcătuiesc obştea credincioşilor să se adune în unitatea de simţire îndreptată spre Dumnezeu, tot astfel se impune ca ei să se adune într-un anumit loc.

II. Anunţarea temei

Acesta este locaşul sfinţit de rugăciune, despre care vom trata în cele ce urmează.

III. Tratarea

Încă dintru început oamenii au simţit nevoia să se închine lui Dumnezeu într-un anume loc, în care prin ambianţa oferită să se poată înălţa mai uşor cu sufletul spre cer. Nu au lipsit cîmpiile frumoase, platourile înalte, vîrful munţilor, pădurile nepătrunse, liniştea peşterilor şi a izvoarelor. Au apărut apoi altarele de jertfă şi templele măreţe şi împodobite cu ceea ce omul a creat mai frumos. S-a generalizat la toate religiile casa de rugăciune, ca loc de adunare publică pentru rugăciune şi cult adus divinităţii.

Tot astfel şi iudeii, dacă la început se închinau pe înălţimea munţilor unde şi-au făcut altare de piatră, din porunca lui Dumnezeu, Moise construieşte cortul sfînt pentru păstrarea tablelor legii, iar apoi regele David şi Solomon construiesc templul din Ierusalim care prin frumuseţea lui putea fi socotit una din cele şapte minuni ale lumii. Dar cum acest templu era numai în Ierusalim, pentru a da posibilitatea credincioşilor din tot cuprinsul Ţării Sfinte să se roage lui Dumnezeu împreună şi împreună să citească şi să cunoască legea, s-au creat în fiecare cetate sinagogi, ca locuri de adunare.

Mîntuitorul ca om şi-a îndeplinit cu multă credincioşie datoriile faţă de templu, participînd în acelaşi timp cu regularitate şi la serviciu religios public al sinagogilor. Mai mult chiar, Mîntuitorul a apărat sfinţenia templului ferindu-l de profanare şi numindu-L „casa Tatălui Meu" (Luca 2, 49; Matei 21, 12—13; Ioan 2, 14—16).

La fel s-au rugat şi Sfinţii Apostoli, după înălţarea Domnului la cer şi pogorîrea Sfîntului Duh. Împreună cu primii creştini proveniţi dintre iudei, mergeau la templu şi la sinagogi, respectînd întru totul programul rugăciunii publice de acolo. Se impunea însă, potrivit poruncii Domnului, să săvîrşească „frîngerea pîinii". Cum aceasta nu se putea săvîrşi nici la templu, nici la sinagogă, şi cum Apostolii au fost chiar izgoniţi din templu, s-a întemeiat tot mai mult cultul specific creştin încît Apostolii şi primii creştini au fost nevoiţi să oficieze cultul public în case particulare. Prima dintre ele a fost foişorul Cinei de Taină unde Învăţătorul a săvîrşit prima Liturghie, prima slujbă publică. Mergînd însă în toată lumea pentru a propovădui Evanghelia, Apostolii au cercetat mai întîi sinagogile iudaice şi au predicat mai întîi iudeilor Vestea cea bună. Cum însă nu le-a fost primit cuvîntul, s-a simţit nevoia săvîrşirii cultului public în casele particulare ale primilor creştini, care au devenit astfel primele locaşuri de rugăciune. Acestea fiind case particulare, numai în timpul săvîrşirii cultului public primeau destinaţia de locaş de închinăciune, în restul timpului rămînînd în folosinţa particulară a posesorilor. Abia pe la sfîrşitul secolului al II-lea şi începutul secolului al III-lea avem dovezi de existenţa caselor cu destinaţie proprie cultului public creştin. Multe din ele au devenit apoi donaţii ale creştinilor înstăriţi. Şi astfel casele particulare deveneau primele biserici. Persecuţiile împotriva creştinilor îi obligă să folosească ca şi locaşuri de cult casele particulare şi mai ales catacombele, sau alte locuri ascunse, precum ar fi cimitirele de la periferia marilor oraşe.

După încetarea persecuţiilor, odată cu libertatea noii religii, nu numai că se va înmulţi numărul locaşurilor de închinare, dar ele vor primi o formă deosebit de impunătoare atît sub aspect arhitectonic, cît şi ca frumuseţe, podoabă şi artă. Datorită maiestăţii lor arhitectonice şi picturale, ele se vor numi locaşuri împărăteşti, adică „basilici", sau „biserici". Originea şi numele vine de la basilicile păgîne. Acestea erau clădiri publice aflate în pieţele cetăţilor, unde aveau loc judecăţile şi întrunirile cetăţeneşti făcute în numele împăratului, numit „basileu". Acestea s-au transformat în biserici creştine. Adică, casa împăratului pămîntesc s-a transformat în casa împăratului ceresc.

Referitor la părţile bisericii distingem pronaosul, naosul şi altarul.

1. Pronaosul este partea de la intrare, dinaintea naosului. Aici stăteau în vechime catehumenii, care se pregăteau să primească Botezul. Aici se află cristelniţa, precum şi sfeşnicul unde pun credincioşii lumînările aprinse, care ne aduc aminte de slujbele primilor creştini din timpul nopţii.

2. Naosul este partea din mijloc, unde stau credincioşii în timpul slujbei: în dreapta bărbaţii, iar în stînga femeile. Se continuă cu o ridicătură numită solee, care premerge altarului. Aici se află tronul Maicii Domnului, scaunul episcopului (arhieresc) şi cele două strane. Iar pe lateral scaune pentru credincioşi şi praporii. În mijloc se află un tetraped cu icoana hramului sau a sărbătorii, în faţa căreia credincioşii cînd intră şi ies din biserică se închină cu evlavie, făcînd semnul sfintei cruci şi sărutînd-o. Naosul închipuie corabia în care stînd credincioşii, sînt conduşi pe valurile vieţii spre limanul mîntuirii.

3. Altarul este locul unde sfinţiţii slujitori oficiază Sfînta Liturghie. El simbolizează cerul în care se află sfinţii şi îngerii. În mijlocul Altarului se află Sfînta Masă numită şi „Jertfelnic" sau „prestol", fiindcă pe ea se aduce Jertfa nesîngeroasă în cadrul Sfintei Liturghii. Ea închipuieşte mormîntul lui Hristos. De aceea este făcută din piatră avînd patru colţuri, ceea ce închipuieşte cele patru margini ale pămîntului. În piciorul mesei sînt aşezate moaşte de sfinţi, amintind epoca primară a creştinismului, cînd bisericile erau zidite pe mormintele martirilor. Pe Sfînta Masă se află Evanghelia, crucea, sfeşnicul cu lumînare, chivotul în care se păstrează Sfînta Cuminecătură şi tot pe Sfînta Masă se află Antimisul, o bucată de pînză avînd imprimat chipul punerii în mormînt al Domnului. Antimisul are în el moaşte ale sfinţilor. Fără el nu se poate săvîrşi Sfînta Liturghie. În altar se mai află şi proscomidierul, o scobitură în peretele din nord, unde se pregătesc darurile ce vor fi sfinţite în timpul Liturghiei. El închipuie ieslea în care s-a născut Mîntuitorul.

Altarul este despărţit de naos printr-un perete de lemn (sau în unele părţi din cărămidă sau piatră) numit „iconostas", „catapeteasmă", sau „tîmplă". În faţa iconostasului se află două sfeşnice mari cu cîte trei braţe. Pe iconostas sînt zugrăvite, după rînduială, chipurile Mîntuitorului, Maicii Domnului, ale Sfinţilor Apostoli, ale Profeţilor, ale unor sfinţi (Sfîntul Nicolae şi icoana hramului bisericii), precum şi icoanele care ne amintesc de cele 12 praznice împărăteşti. Deasupra tuturor se află crucea Mîntuitorului răstignit, reproducînd imaginea de pe Golgota, avînd de-o parte pe Maica Domnului, iar de cealaltă parte pe Sfîntul Apostol Ioan. Intrarea în altar se face fie prin uşile laterale ale iconostasului, numite şi „diaconeşti" (avînd pictate chipul Sfinţilor Arhangheli), sau preoţii liturghisitori în timpul slujbelor intră şi ies din altar pe cele două uşi centrale din iconostas, numite „uşile împărăteşti" (avînd pictate pe ele scena Bunevestiri).

Pe soleea din faţa altarului se află amvonul, de unde se rosteşte cuvîntul de învăţătură şi tot pe solee vin credincioşii atunci cînd se împărtăşesc cu Trupul şi Sîngele Domnului.

Înainte de a putea fi folosită ca lăcaş de cult, biserica este sfinţită de episcopul locului. Sfinţirea sau tîrnosirea bisericii imprimă locaşului de cult pecetea sfinţeniei. El nu mai este o casă ca oricare alta; aici credincioşii vin cu evlavie să-şi sfinţească viaţa prin harul Sfintelor Taine. Sfinţind locaşul de cult, nu facem altceva decît să împlinim porunca dată de Dumnezeu lui Moise, atunci cînd a sfinţit cortul sfînt, sau lui Solomon atunci cînd a sfinţit templul din Ierusalim (III Regi 8, 10—11).

Frumuseţea locaşului sfinţit de cult este dată şi de pictura de pe pereţi, care prezentînd scene din Sfînta Scriptură ca şi chipuri ale Sfinţilor este ca o carte deschisă care ne vorbeşte permanent de opera de mîntuire săvîrşită pentru noi, ca şi de comuniunea pe care o avem cu Sfinţii mijlocitori şi rugători Părintelui ceresc pentru noi.

Nu toţi creştinii acceptă sfinţenia locaşului de închinăciune. Sînt chiar secte pretinse creştine, care nu primesc deloc să se închine într-un locaş de cult. Ei se bazează pe cuvintele Domnului că „unde sînt doi sau trei adunaţi în numele Său, acolo va fi şi El..." (Matei 18, 20); sau, „închinarea în duh şi adevăr", pe care Iisus o proclamă în dialogul cu femeia samarineancă (Ioan 4, 21—24) poate exclude locaşul de cult. Fac apoi referire şi la cuvintele Apostolului rostite în Areopagul din Atena, unde arată că Dumnezeu care a făcut lumea şi toate cele ce sînt în ea... nu locuieşte în temple făcute de mîini" (Fapte 17, 24).

Analizînd însă cuvintele Domnului uşor putem remarca faptul că nici cultul public şi nici locaşul de închinăciune nu sînt anulate prin aceste cuvinte. Pe de o parte, locaşul de cult tocmai că uneşte, adună pe membrii aceleiaşi comunităţi să se roage împreună pentru ca astfel şi Domnul să fie împreună cu ei. Pe de altă parte, desfăşurarea rugăciunii într-un anumit loc sfinţit şi închinat în mod special lui Dumnezeu nu contravine „închinării în duh şi adevăr". În sfîntul locaş de cult se aduce Jertfa duhovnicească şi fără de Sînge a Mîntuitorului, aici primim harul prin celelalte Sfinte Taine, ca o binecuvîntare a vieţii în diferitele ei situaţii, iar rugăciunile şi celelalte acte de cult săvîrşite în sfîntul locaş reprezintă tocmai o închinare în duh şi adevăr.

Cît privesc cuvintele Apostolului, ele se adresează unor păgîni care credeau în idoli şi nu în adevăratul Dumnezeu, pe care Apostolul încearcă acum să îl descopere lor. În temple păgînii se închinau idolilor materiali şi anulau astfel spiritualitatea lui Dumnezeu. Cinstind locaşul de cult, noi aducem un plus de cinstire spiritualităţii lui Dumnezeu. Mîntuitorul însuşi a numit templul din Ierusalim „Casa Tatălui Meu", iar Sfinţii Apostoli după înălţarea la cer a Mîntuitorului, „toată vremea erau în templu, lăudînd şi binecuvîntînd pe Dumnezeu" (Luca 24, 53).

IV. Recapitularea-Aprecierea

De unde îşi trage numele cuvîntul „biserică"? (De la „basilica" din lumea veche, care era „casa împăratului pămîntesc şi care devenind lăcaş de cult, a primit înţelesul de casa împăratului ceresc, a lui Dumnezeu). Care este simbolul bisericii? (Biserica ne oferă imaginea corabiei în care aflîndu-ne pornim spre limanul mîntuirii). Care sînt părţile bisericii? (Biserica are trei părţi: pronaos, naos şi altar). Unde stau credincioşii în timpul sfintelor slujbe? (Ei stau în naos: bărbaţii în dreapta şi femeile în stînga). Dar în altar? (Sfinţiţii preoţi liturghisitori). Cînd poate fi folosită biserica sub formă de locaş de cult? (Numai după sfinţirea ei de către arhiereu). Sfinţirea sau tîrnosirea bisericii este o datină omenească sau o poruncă a lui Dumnezeu? (După cum am văzut, sfinţirea locaşului de cult reprezintă o poruncă dată de Dumnezeu lui Moise, pe care a respectat-o şi Solomon atunci cînd a sfinţit templul, pe care Mîntuitorul îl va numi „Casa Tatălui Meu" şi a cărui sfinţenie o apără de profanare).

V. Asocierea

Cînd spunem „biserică" înţelegem, după cum am văzut, locaşul de cult sfinţit, unde se adună credincioşii pentru rugăciunea obştească. Dar şi comuniunea credincioşilor o numim tot Biserică (scris cu majuscule). Nu trebuie să confundăm aceste noţiuni. Biserica privită ca şi comunitate şi comuniune a credincioşilor este numită de Apostol „Trupul lui Hristos": „Voi sînteţi Trupul lui Hristos şi mădulare în parte" (I Corinteni 12, 27), şi este dată de faptul că ea se realizează prin aceea că toţi se împărtăşesc din acelaşi Potir. Locaşul sfinţit de cult creează însă cadrul cel mai potrivit şi atmosfera cea mai prielnică în care Biserica, Trupul tainic al Domnului, adică comunitatea credincioşilor, se poate desăvîrşi în comuniunea şi unitatea lor.

IV. Generalizarea

Din cele pînă aici tratate vedem că locaşul sfinţit de cult este locul unde credincioşii aduc lui Dumnezeu rugăciunea obştească în unitatea şi comuniunea Trupului tainic al Domnului.

VII. Aplicarea

1. Porunca Bisericii ne îndeamnă să participăm cu evlavie la Sfînta Liturghie şi la celelalte slujbe săvîrşite în sfîntul locaş de cult. Evlavia trebuie arătată încă de la intrarea în biserică, cînd închinîndu-ne şi sărutînd icoana din mijlocul naosului rostim rugăciunea: „Intra-voi în casa Ta Doamne, închina-mă-voi în biserica Ta cea sfîntă, povăţuieşte-mă întru dreptatea Ta".

2. Tot potrivit poruncii bisericeşti nu trebuie să înstrăinăm averea bisericii. Mai mult însă, trebuie să avem totdeauna în atenţie ca locaşul de cult să fie pe măsura sfinţeniei sale, împodobit din daniile noastre, iar cînd apar stricăciuni, degrabă să le remediem.

Preot profesor Sorin Cosma

Turist şi pelerin...

(Continuare din pag. a 3-a)

Galeriu, ziduri, temelii ale unor construcţii laice sau religioase). Tesalonicul epocii paleocreştine, prima jumătate a primului veac de la Naşterea lui Hristos.

Ca sorbite în pămînt, cele prezente dispar, inclusiv zgomotul infernal al pretinsei civilizaţii din ultimele două secole. Între uliţele de atunci (bănuite) din anii 50—52 d.Hr., închipuirea ghiceşte, sub asfaltul arterei rutiere de mare circulaţie, care-i poartă şi azi numele — Calea Egnatia.

Largă acum, înţesată de magazine pe ambele laturi, actuala Cale Egnatia traversează oraşul fără odihnă, ziua şi noaptea. Dar dedesupt, ascunsă sub straturi de pămînt depuse veac după veac, tot mai adînc, îşi doarme somnul arheologic, cu dalele grele, din piatră cioplită, vechea, adevărata Cale Egnatia, care leagă şi acum Roma antică de Asia Mică. Am spus că „o leagă", folosind prezentul istoric, nu numai pentru că el dă un plus de sugestie a epocii, dar din convingerea intimă că tot ceea ce a fost cîndva „legat" de istorie, rămîne — virtual — legat pentru eternitate, chiar dacă puternice seisme sociale şi politice au fărîmiţat Spaţiul. Timpul, însă, a rămas întreg, ascuns şi curge inexorabil, fragmentat doar arbitrar şi subiectiv de istorici. Prin *Idee*, el, Timpul, a păstrat intacte *legăturile* între epoci, în cadrul evoluţiei legice a omenirii.

Cum va fi arătat oraşul Tesalonic în vremea Apostolului Pavel e greu de imaginat. Documentele ne dau cîteva repere care-i definesc importanţa. Fondat de un anume Cassandru, şi-a primit numele de la Tesalonic, soţia acestuia, fiică a lui Filip al II-lea şi soră a lui Alexandru cel Mare. A fost locul de exil al lui Cicero, în anul 58 î.Hr., iar Marc Antoniu şi Octavianus au trecut în triumf — desigur pe Calea Egnatia! — după victoria obţinută asupra lui Brutus şi Cassius, la Filipi. Pentru colaborarea locuitorilor săi la această victorie, învingătorii acordă Tesalonicului privilegiul de oraş liber, ca şi Atena, fără trupe romane cantonate între zidurile sale.

„(...) după ce au trecut prin Amfipolis şi prin Apolonia, au venit la Tesalonic, unde era o sinagogă a iudeilor. Şi, după obiceiul său, Pavel a intrat la ei şi în *trei sîmbete* le-a grăit din Scripturi" (Fapte 17, 2).

Iată-ne, deci, din nou pe urmele propovăduirii Adevărului lui Hristos în vechea Eladă şi ne regăsim din nou pe noi, cei de azi, mereu însetaţi de acel Adevăr, dar incapabil să-l recunoaştem, fărîmiţat într-un derizoriu plural, acela al pretinselor „noastre" adevăruri. Aceste fragmente din Adevărul Unic nu sînt, de fapt, decît mădulare ale sale, cu conexiunile de viaţă întrerupte, căutîndu-se unele pe altele, într-un nestins dor de întreg.

Dacă de la Cavala la Filipi drumul şi locurile vorbeau cu evidenţă, de la sine, ajutîndu-ne să retrăim, alături de Apostolul Pavel şi ucenicii săi, bucuria evenimentului crucial al cristalizării celei dintîi comunităţi creştine pe pămîntul european, aici, la Tesalonic, ne simţim ca într-o pădure virgină, fără repere de sprijin pentru zborul închipuirii.

Există un cartier, destul de întins, care poartă numele Apostolului Pavel. Unii ne spun că pe locul unde astăzi se înalţă biserica „Sf. Dimitrie-Izvorîtorul de Mir" (care-i adăposteşte şi venerează cintitele moaşte) s-ar fi aflat acea sinagogă şi că tot aici ar fi avut loc contactul Apostolului cu iudeii din Tesalonic. Alte surse situează acest punct în Rotonda Sf. Gheorghe (sec. V d.Hr.). În biserica Sf. Sofia, datînd din sec. VIII d.Hr., un postament de piatră lustruită de vreme evocă — prin tradiţie — locul de pe care a predicat Apostolul Neamurilor. Mai recent, unii ghizi explică turiştilor că a fost descoperit un amvon care pare să fi fost „tribuna" de la care s-a auzit glasul Sf. Pavel. Două biserici de dată recentă (sec. XIX şi anul 1950) îi poartă numele, ca şi cartierul în care se află.

Din păcate, nici una dintre aceste surse nu ne ajută, dimpotrivă. Dar iată că obstinaţia *pelerinului* biruie delăsarea *turistului*. Cineva, mai informat, ne conduce, pe aceleaşi străduţe înguste pe care mai trecusem, dar cu indiferenţă. Ne oprim la poarta unei mănăstiri datînd din evul mediu, numită Vlathaos. Tradiţia spune că pe locul acestei mănăstiri se afla casa lui Iason, iudeu elenist, care l-a găzduit pe Apostol şi pe ucenicii săi, Timotei şi Sila. Pentru această faptă, Iason a avut de înfruntat mînia conaţionalilor lui iudei. Cu toate că această ultimă variantă nu oferă mai multe argumente palpabile, ea conţine ceva în plus faţă de celelalte supoziţii. Acel ceva, inefabil, ca o chemare tainică, a descătuşat ca prin minune imaginaţia şi trăirile pelerinului avid de ele.

Se pare că succesul propovăduirii Evangheliei lui Hristos la Tesalonic a fost considerabil, chiar şi printre iudei. „Şi unii dintre ei au crezut şi au trecut de partea lui Pavel şi a lui Sila şi mare mulţime de elini închinători la Dumnezeu şi dintre femeile de frunte nu puţine" (Fapte 17, 4). Dar, ca şi în alte părţi, războnarea iudeilor n-a întîrziat să se stîrnească, iar capul de acuzare viza intenţia (dedusă doar) a vestitorilor noului Mîntuitor de a răsturna însăşi ordinea socială şi politică, pînă la afirmaţia cea mai gravă, că aceştia „lucrează împotriva Cezarului, zicînd că este un alt împărat: Iisus" (Fapte 17, 7). Iason şi cîţiva neofiţi au fost tîrîţi în faţa mai-marilor cetăţii, dar Apostolul şi ucenicii săi au scăpat, bine ascunşi de buna lor gazdă.

Rezumîndu-ne doar la acest preţios „jurnal de călătorie" pe care-l reprezintă Faptele Apostolilor, am putea crede că Ap. Pavel s-a limitat, în activitatea sa misionară din Tesalonic, doar la cele „trei sîmbete" de dialog cu iudeii în sinagogă şi că s-a mulţumit cu un număr relativ restrîns de prozeliţi, cînd, de fapt, a fost vorba de închegarea unui nucleu creştin foarte puternic care, alături de cel — exemplar! — de la Filipi, au constituit bucuria duhovnicească cea mai deplină a Apostolului, cum reiese chiar din epistolele sale. Revenirea lui, în trei rînduri, la Tesalonic şi cele două scrisori adresate membrilor acestei noi bierici creştine atestă o comunicare perfectă şi de profunzime cu dînşii. I-a coniderat vrednici să le dea primele îndemnuri şi sfaturi, care vor sta la baza dogmaticii şi moralei creştine, sistematizate în preceptele după care se va conduce, pînă în zilele noastre, Biserica Creştină.

„Şi voi v-aţi făcut următori ai noştri şi ai Domnului, primind cuvîntul cu bucuria Duhului Sfînt (...). Aşa încît, v-aţi făcut pildă tuturor celor ce cred, din Macedonia şi din Ahaia. Căci de la voi, cuvîntul Domnului a răsunat nu numai în Macedonia şi în Ahaia, ci credinţa voastră în Dumnezeu s-a răspîndit în tot locul (...)." (I Tes. 1, 6—8).

Platoul înalt şi destul de larg pe care se află astăzi mănăstirea Vlathaos oferă ochilor o priveliştе unică.

Acceptînd tradiţia potrivit căreia aici s-ar fi aflat casa ospitalierului Iason, să ne lăsăm în voia închipuirii, mobilizîndu-ne toate simţurile cu care percepem lumea, ca să putem „vedea" şi „auzi" împreună cu Apostolul Pavel cele ce s-au petrecut în zilele binecuvîntatei lui propovăduiri în Tesalonic.

Ceasul dimineţii de acum poate că seamănă cu cel din anul 50—52 d.Hr. Jos, în vale, oraşul freamătă de furnicarul locuitorilor, al autovehiculelor. Ziua se anunţă caldă, iar vîntul — care pînă aseară a bătut cu putere — a limpezit atmosfera cel mai adesea poluată.

În vremea aceea... Aşa încep capitolele din Sf. Evanghelie. Pe-atunci, desigur, oraşul era mult mai liniştit, cu case mai mici, uliţe strîmte, flancînd pe dreapta şi pe stînga Calea Egnatia. Iar atmosfera era mereu limpede şi curată, cu sau fără vînt...

În vremea aceea...

Militanţi pentru libertatea şi unitatea poporului român

Roman R. Ciorogariu

— 140 de ani de la naştere —

Episcop cărturar şi publicist de prestigiu, pedagog eminent şi înflăcărat om politic, Roman R. Ciorogariu a fost unul dintre marii modelatori ai conştiinţei publice româneşti din Transilvania, care şi-a închinat toată viaţa luptei pentru libertatea politică şi înfăptuirea unităţii naţionale.

Viitorul ierarh şi bărbat politic s-a născut la 6 decembrie 1852, în Pecica, judeţul Arad, fiind al patrulea copil într-o familie de ţărani cu vechi tradiţii de luptă pentru dreptate socială şi libertate naţională. Tatăl său, Dimitrie Ciorogariu, era descendent dintr-o familie de moţi din satul Ociu, participanţi la răscoala din 1784, condusă de Horea, motiv pentru care a fost colonizat în Cîmpia Aradului. Mama lui, Maria Nicoară, era o femeie harnică, care şi-a crescut copiii în spiritul dragostei de limbă şi de neam. El a început să înveţe carte la şcoala poporală română din sat, sub îndrumarea învăţătorului Ioan Ardeleanu. Studiile secundare le-a urmat la liceele din Arad, Pojoni şi Hadmezövásárhely. De aici, paşii tînărului bacalaureat au fost îndrumaţi spre Institutul teologic din Arad, unde a obţinut rezultate eminente. La terminarea studiilor teologice, în 1877, apreciindu-i calităţile intelectuale deosebite, Consistoriul din Arad i-a oferit o bursă pentru a-şi continua pregătirea în cadrul Universităţii din Leipzig. În acest renumit centru european de învăţămînt superior, el s-a specializat în probleme de teologie şi pedagogie. De aici, în 1879 se transferă la Universitatea din Bonn, unde audiază cursuri de filozofie şi teologie. Anii petrecuţi în cele două mari centre universitare din Germania au condus la formarea sa ca teolog, la specializarea lui în probleme de pedagogie, filozofie şi psihologie, precum şi la făurirea unui larg orizont de cultură generală.

La încheierea studiilor superioare în străinătate, în vara anului 1879, cărturarul şi pedagogul Roman Ciorogariu s-a reîntors la Arad, pentru a-şi pune cunoştinţele în slujba poporului român şi ale Bisericii. Pentru început intră în serviciul Consistoriului arădean, îndeplinind atribuţii mărunte de cancelist şi arhivar. Peste un an şi cîteva luni, la 1 decembrie 1880, este numit profesor la Institutul teologico-pedagogic din Arad.

Intrarea sa în activitatea pedagogică a avut loc într-o perioadă cînd corpul profesoral încerca să modernizeze învăţămîntul şi să perfecţioneze actul predării. El s-a alăturat grupului de tineri profesori şi intelectuali arădeni, care militau pentru realizarea acestor deziderate şi doreau să activeze lupta naţională a românilor pentru drepturi şi libertăţi.

Roman Ciorogariu rămîne în acest post pînă în 1889, cînd demisionează, angajîndu-se la Banca „Victoria". Ţinînd seama de priceperea şi calităţile-i pedagogice, episcopul Ioan Meţianu îl recheamă la catedră în toamna anului 1891, numindu-l profesor definitiv. Peste nouă ani, în 1900, a fost însărcinat cu conducerea Senatului şcolar al Consistoriului, iar în 1901 i s-a încredinţat funcţia de director al Institutului teologico-pedagogic din Arad, demnitate pe care a deţinut-o pînă la sfîrşitul anului şcolar 1916/1917.

După 35 de ani de prestigioasă activitate didactică, Sinodul eparhial din 1917 l-a ales pe Roman Ciorogariu în postul de vicar episcopesc la Oradea. Cu toată opoziţia premierului maghiar István Tisza, care n-a recunoscut această alegere, cărturarul arădean a funcţionat ca vicar interimar.

În anii de după desăvîrşirea unităţii naţionale, ilustrul militant a desfăşurat o bogată şi vie activtiate de consolidare a statului român. La cererea sa, în 1920, parlamentul României a decis reînfiinţarea Episcopiei ortodoxe-române din Oradea, în fruntea căreia, Sinodul l-a ales episcop, la 16 octombrie 1920. În felul acesta a fost repusă în drepturile sale firesti, conducerea acestei eparhii, lipsită de conducător din 1695, timp de 225 ani. La insistenţele sale a luat naştere Academia teologică din Oradea, care şi-a deschis cursurile în toamna anului 1923. Peste doi ani, în 1925, a înfiinţat tipografia diecezană din Oradea.

Concomitent cu munca didactică şi ecleziastică, cărturarul Roman Ciorogariu a fost o prezenţă dinamică şi activă în viaţa culturală şi publicistică. După reîntoarcerea la Arad în 1879, el se înrolează în rîndurile membrilor „Astrei" şi va milita pentru emanciparea culturală şi literară a românilor ardeleni. Se preocupă de dezvoltarea presei arădene, aducîndu-şi contribuţia la înfiinţarea ziarului „Tribuna poporului". Colaborează la „Gazeta Transilvaniei", „Telegraful român", „Tribuna poporului", „Tribuna" din Arad şi „Tribuna" din Sibiu.

Cunoscîndu-i-se calităţile de condeier şi jurnalist, la 1 ianuarie 1900

(Continuare în pag. a 5-a)

Prof. Paul Abrudan

PĂRINŢII APOSTOLICI

Printre Sfinţii Părinţi bisericeşti, un loc de frunte îl ocupă Părinţii apostolici, numiţi şi Bărbaţi apostolici. Ei sînt deci, Părinţi bisericeşti, care au fost ucenici direcţi ai Sfinţilor Apostoli, sau pe care tradiţia bisericească îi recunoaşte ca atare şi care au redat în scrierile lor cu fidelitate învăţătura primită de la Sfinţii Apostoli. Ei sînt aceia care continuă epoca Apostolilor. Ei sînt din primele două generaţii creştine, adică acei de la sfîrşitul secolului I şi a doua jumătate a secolului II. Unii sînt contemporani cu Apostolii pe care i-au cunoscut şi ne prezintă o învăţătură derivată din cea a Sfinţilor Apostoli. Operele lor sînt necanonice. Ele însă reprezintă mărturia generaţiei a II-a despre originile creştinismului. Sînt cele dintîi mărturii ale Tradiţiei. Numirea de Părinţi apostolici este dată pe bună dreptate, deşi nu toţi au cunoscut pe Sf. Apostoli. Operele Părinţilor apostolici continuă literatura Evangheliilor şi scrierile Apostolilor. Ele fac legătura între scrierile Noului Testament şi scrierile Apologeţilor, care încep să teologhisească mai consistent. Ele au gloria de a respira încă parfumul finalului epocii apostolice, în al cărui sol îşi înfige o parte din rădăcinile sale, dar ele au meritul de a se fi desprins, pe nesimţite, e drept, nu încă definitiv, dar destul de substanţial, de baza biblică, constituindu-se ca produs separat, ca literatură independentă.

Operele Părinţilor apostolici se deosebesc de celelalte genuri de scrieri creştine, printr-o serie de note specifice, care fac din ele o literatură aparte. Această literatură se distinge prin următoarele caracteristici speciale:

a) *E o literatură ocazională*, deoarece aceste scrieri au apărut sporadic, prin forţa împrejurărilor, adică ele sînt roada anumitor stări sau evenimente, nefiind opere planificate.

b) E o literatură *nespeculativă*, avînd un *caracter eminamente practic*. Autorii acestor scrieri nu se pierd în speculaţii teologice, ca autorii din sec. III şi IV, ci urmăresc folosul imediat practic, al destinatarilor: întărirea în credinţă, o viaţă curată ferirea de erezii, ascultarea faţă de ierarhia bisericească, ataşamentul cald faţă de Hristos, faţă de Biserică şi faţă de cuvîntul Domnului.

c) Literatura Părinţilor apostolici e *simplă*. E o simplitate literară reală ieşită din simplitatea şi curăţia inimii şi a trăirii autorilor respectivi. Dar sub această simplitate fermecătoare, se află tot adevărul şi toată seriozitatea creştină.

d) E o literatură *misionară şi pastorală*. Misionară prin natura însăşi a cuprinsului unora dintre lucrări, dar şi prin ideile generale şi soluţiile practice ale tuturor acestor opere.

e) E o literatură *epistolară prin excelenţă*. Marea majoritate a operelor aparţinînd Părinţilor apostolici sînt scrisori. Genul epistolar al Părinţilor apostolici continuă pe acela al Noului Testament, în special pe cel al Sf. Apostol Pavel.

f) E o literatură *neinspirată dar plină de prospeţime duhovnicească*.

Deşi unele lucrări ale Părinţilor apostolici erau apreciate în mod deosebit în cadrul anumitor comunităţi pentru valoarea lor religioasă şi educativă şi adesea cuprinsul lor era programat pentru lectură în timpul serviciului divin, totuşi ele n-au fost şi nu sînt socotite drept cărţi inspirate.

Ceea ce le-a impus într-un asemenea mod, a fost prospeţimea lor duhovnicească, aproape la nivelul celei neotestamentare. Autorii lor sînt oameni apostolici, plini de duh, asemenea marilor însoţitori ai Mîntuitorului.

Cu toate că scrierile Părinţilor apostolici sînt creaţii ale unor împrejurări speciale ale epocii în care au apărut, ele sînt totuşi de o importanţă deosebită; sînt oglinda, transmisă peste veacuri, a vieţuirii creştine din primele două secole; sînt mărturii ale dragostei pînă la jertfa supremă pentru Hristos; sînt dovezi ale învăţăturii predate de Hristos şi de către Apostoli; sînt mărturii ale adevărului creştin faţă de tendinţele de infiltrare ale iudaismului şi ale ereziilor. Nu găsim în ele o teologie înaltă, dar descoperim în fiecare cuvînt din aceste scrieri un suflet arzător pentru credinţa în Hristos, pentru „nume" cum se exprimă mai toţi Părinţii apostolici; descoperim o inimă plină de înflăcărare pentru adevărul pe care l-au acceptat şi în care cred; pentru ei Hristos este totul. Rar întîlnim în literatura posterioară creştină cuvinte cu atîta conţinut de dragoste şi de jertfă pentru Hristos ca cele din epistolele Sfîntului Ignatie; iar cuvintele lui Ignatie sînt cuvintele generaţiei sale, ale vieţii creştine din vremea sa, aşa de minunat zugrăvită de autorul epistolei către Diognet.

Privite din alt punct de vedere, scrierile Părinţilor apostolici ne dau în Didahia celor doisprezece Apostoli, primul catehism creştin, cu secţiile sale teologice, morale şi liturgice.

În epistola către Corinteni a lui *Clement Romanul*, aflăm mărturia existenţei, la anul 96 la Corint, a ierarhiei bisericeşti şi a colaborării care trebuie să existe între ierarhie şi credincioşi, mustrînd pe credincioşii care nu se supun ierarhiei.

Sf. Ignatie al Antiohiei, este un martor al tradiţiei apostolice. Şi el remarcă existenţa şi drepturile celor trei trepte ale ierarhiei bisericeşti, îndemnînd pe creştini să „asculte şi să se alipească de episcop, preoţi şi diaconi" şi în special „nimic să nu se facă fără episcop din cele ce sînt în legătură cu Biserica şi cu credinţa".

În *Simbolul Apostolic* găsim cea mai veche mărturisire de credinţă creştină şi prin aceasta primul manual de doctrină. În el găsim învăţătura despre Sfînta Treime, despre Biserică şi iertarea păcatelor, despre înviere şi viaţa veşnică.

La *Sf. Policarp al Smirnei*, găsim exemplul de viaţă creştină şi de episcop, iar învăţătura sa ireproşabilă şi martiriul său au făcut din el „învăţătorul Asiei şi părintele creştinilor". El este martorul şi mărturisitorul credinţei şi vieţii apostolice, fiind ultimul ucenic al Apostolilor şi prin el se poate constata continuitatea tradiţiei.

Papias va fi primul exeget în literatura creştină. A fost, şi el, ucenic al Sf. Apostol Ioan, prieten cu Sf. Policarp, iubitor al tradiţiei apostolice orale. Prin el se caracterizează foarte bine epoca de tranziţie, căreia el aparţine, comentează texte şi le explică de preferinţă, ajutîndu-se de tradiţii orale care-i sînt încă posibil de a fi culese.

Scrisoarea lui Pseudo-Barnaba ne dă cele mai bune elemente privind raportul dintre Vechiul şi Noul Testament. Ne lasă învăţătura despre mîntuire, despre viaţa viitoare şi învăţăminte liturgice. Este importantă şi pentru faptul că în ea se arată că religia creştină e un început nou de viaţă, este o lume nouă.

Păstorul lui Herma, putem spune că este primul tratat de morală din literatura bisericească. Este un document de mare importanţă pentru cunoaşterea stării morale, religioase şi sociale a comunităţii creştine din prima jumătate a sec. II. El pune accent pe pocăinţă şi arată că numai prin ea se poate vindeca sufletul păcătos. O idee originală are în legătură cu Biserica: „Ea a fost zidită înaintea tuturor şi lumea a fost creată pentru ea".

În privinţa locului lor de origine, autorii acestor scrieri nu aparţin unei regiuni a imperiului roman; în ele avem reprezentată gîndirea şi viaţa creştină din întreaga împărăţie romană; din Siria, Asia Mică, Palestina, Alexandria şi Roma; în ele vorbeşte ecumenicitatea creştină a celor două secole primare. Pentru aceste motive antichitatea creştină le-a păstrat şi le-a transmis.

Arhid. prof. Dr. Constantin Voicu

AUREL VLAICU

— 110 ANI DE LA NAŞTERE —

Se împlinesc 110 ani de cînd a văzut lumina zilei genialul aviator Aurel Vlaicu. Evenimentul se cuvine să fie atenţionat, pentru că mari şi numeroase sînt vredniciile sale. Parcă-i văd aievea imaginea ce s-a desprins în amintirea noastră, din publicaţiile epocii: înalt, cu o constituţie fizică perfect organizată, ţinută distinsă, cu ochi negri şi o privire melancolică, de obicei în haine de culoare închisă, cu guler înalt scrobit, se încadra atît de sever în sfera preocupărilor sale serioase...

În lumea şcolarilor din Orăştie îşi făcu apariţia de la început cu o legitimă mîndrie cu miniatura unui avion, pe care îl lăsa văzut cu cea mai mare bunăvoinţă. Ghemuit între şuruburi şi rotiţe lucra zi de zi la perfecţionarea maşinii sale. Chiar şi în orele de clasă, ale liceului, umbla cu gîndul numai la maşină. Deşi Vlaicu era deschis din fire şi sociabil totuşi n-a fost înţeles de colegii săi tocmai pentru afirmarea lui îndrăzneaţă şi sigură, tot mai des repetată: „Eu am să zbor...". Nu-l credea nimeni, nici chiar tatăl său, căruia îi repeta fraza: „Nu te mira tată, că se poate. Adică ce-i în stare pasărea omul

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. prof. Nicolae Neaga

NICOLAE OLAHUS

— 500 de ani de la naştere —

În secolele al XIV-lea şi al XV-lea se dezvoltă în Europa mişcarea culturală Renaşterea. Punînd în centrul preocupărilor omul, ideea încrederii în valoarea lui şi în posibilităţile de perfecţionare, Renaşterea a promovat o concepţie socială şi filosofică umanistă, ceea ce a făcut să se vorbească despre ea ca despre un curent umanist.

Umanismul românesc apare în Transilvania încă din a doua jumătate a secolului al XV-lea. El se caracterizează prin preocuparea de a fixa coordonatele originii poporului şi a limbii române, cu scopul afirmării fiinţei noastre naţionale.

Cel mai important umanist român şi unul dintre cei mai preţuiţi din Europa este Nicolae Olahus. Acest nume este latinizarea lui Olah, român, în limba maghiară.

S-a născut în Sibiu la 10 ianuarie 1493. Se trăgea din familia munteană a boierilor Drăculeşti şi era înrudit cu Matei Corvinul şi cu Vlad Ţepeş. Într-un document al vremii (23 noiembrie 1548) se spune că are „obîrşia chiar din cei mai vechi conducători ai neamului românesc". În toate împrejurările, în ciuda celor mai înalte funcţii avute în statul ungar şi habsburgic, el îşi afirmă obîrşia sa românească, numind Ţara Românească, de unde era tatăl său, „patria mea paternă".

După o activitate îndelungată, în ţară şi străinătate, a murit la Bratislava, acum 425 de ani, în ziua de 17 ianuarie 1568.

S-a remarcat ca istoric şi poet.

În cartea sa Hungaria, el consacră în mod special ample capitole Ţării Româneşti, Moldovei, Transilvaniei şi Banatului. El este primul dintre români care afirmă unitatea de neam, de origine şi de limbă a românilor din toate provinciile vechii Dacii, pe baza propriilor observaţii, a izvoarelor istorice şi a urmelor arheologice. Din acest punct de vedere Olahus este un precursor al lui Miron Costin, al Stolnicului Constantin Cantacuzino şi al învăţatului voievod Dimitrie Cantemir, care au dus mai departe şi au răspîndit ideea originii latine şi a unităţii poporului român.

În legătură cu Transilvania, Olahus introduce un punct de vedere deosebit de al societăţii maghiare: „În ea sînt patru naţiuni: unguri, secui, saxoni şi valahi. *Aceştia* se socotesc a fi *coloni* romane. Au multe cuvinte comune cu limba română. Monede romane se găsesc multe în acest loc şi ele constituie un neîndoielnic semn al vechimii stăpînirii romane prin părţile acestea". Era un mod ocolit de a spune că „valahii" reprezentau cea mai veche populaţie a Transilvaniei.

Cît priveşte Banatul, Nicolae Olahus precizează că „nu departe de Severin se spune că apare un izvor, pe care localnicii îl numesc „al Sfintei Cruci", a cărui apă foloseşte la slăbiciunile corpului... Din această cauză izvorul este foarte venerat chiar de către Turci". Este vorba de apele termale din Băile Herculane.

Apreciată este şi creaţia poetică a lui Olahus. Este primul poet român de limbă latină, numit de un contemporan „poeta ornatissimus". Între poeziile sale umaniste se numără epitafe, scrisori către prieteni, felicitări, epigrame, o satiră şi altele. Cele mai preţioase, atît prin idei şi adîncimea sentimentului, cît şi prin realizarea poetică sînt elegiile scrise în 1536.

De aceeaşi faimă s-a bucurat corespondenţa savantă a lui Olahus cu Erasmus de Rotterdam şi cu alţi umanişti europeni ai timpului.

Istoria literaturii române nu poate ignora figura lui N. Olahus, care şi-a dezvoltat activitatea în Transilvania, Ungaria, Slovacia şi Ţările de Jos. Fără să-şi uite sau să-şi ascundă originea românească, el şi-a purtat cu mîndrie numele de Olahus (Românul) pînă în apusul Europei şi este primul dintre cărturarii români care a dus cu el faima patriei sale de baştină.

Prin opera şi activitatea sa umanistă numele lui Nicolae Olahus ocupă un loc legitim în istoria literaturii române şi în istoria culturii româneşti.

Prot. Ieremia B. Ghita

Cum sînt insulele oare?...

Lui Ştefan Baciu
în Honolulu

Iată, pun azi întrebare:
În îndepărtata lume
Cu bizar, exotic nume,
Cum sînt insulele oare?

Creşte-acolo levănţica,
Busuiocul, lămîiţa?
Vezi o barză, coşul, şiţa,
Şi sub streşini rîndunica?

Întîlneşti răşinărese
Cum îi mărul la obraze?
Flori, Oahu *are-n vaze?*
Poartă flori în păr mirese?

Amiroase oare-a cîmp, a
Mari grădini cu iructifere?
Sînt acolo-n alte sfere
Conifere, ca pe Timpa?

Cred, e clima mult mai dulce,
Însă iureşul de limbi
Din Waikiki *poţi să-l schimbi*
Cu o frază de Neculce?

*E frumoasă, da, laguna**
Palmierii-s plini de seve,
Însă poţi să vezi eleve
Cu şepcari de la Şaguna?

Calci, cum scrii, de ploi, în baltă,
Dar simţeai intemperii
Cînd purtai în clasa-ntîi
Şapca, şapca ta înaltă?

Petre Pascu

* Din ilustrata mie trimisă.

Ion Bria, IISUS HRISTOS, Colecţia „Orizonturi spirituale", Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1992, 160 pag.

În multitudinea de apariţii editoriale de după revoluţie se înscrie şi cartea eminentului teolog şi ecumenist român — prof. Dr. Ion Bria. Este vorba, în chip neîndoielnic, de o carte de excepţie. Nici nu s-ar putea să fie altfel, dată fiind personalitatea Căruia autorul I-a dedicat cu pioşenie gîndurile: Iisus Hristos — Dumnezeu — Omul.

De îndată ce am avut cartea în mînă, m-a ispitit gîndul să revăd celebra „Viaţă a lui Iisus" de Giovanni Papini. Am citit-o pe prima şi am răsfoit-o pe a doua. Fiecare îşi are desigur valoarea şi specificul ei. Ceea ce mi-a umplut sufletul de satisfacţie, este convingerea pe care am dobîndit-o că dacă „Iisus Hristos" — cartea părintelui Ion Bria ar fi tradusă în italiană, engleză sau în oricare altă limbă, cititorii în limbile respective ar vedea în ea ceea ce vedem noi românii în traducerea românească a „Vieţii lui Iisus" de Giovanni Papini: o carte frumoasă, care îmbogăţeşte deopotrivă mintea şi inima.

Dar să zăbovim puţin pe paginile acestei recente şi valoroase apariţii editoriale.

În primul rînd, să pornim de la titlu. Autorul a preferat numele simplu al Fiului lui Dumnezeu întrupat: Iisus Hristos, fără a mai adăuga apelativele tradiţionale: „Domnul" sau „Mîntuitorul". Este vorba desigur de punerea în evidenţă a autorităţii desăvîrşite de care se bucură acest ceresc nume. Fără să vrem ne ducem cu gîndul la textul din Filipeni 2, 9, unde citim că „Dumnezeu (Tatăl n.n.) L-a prea înălţat (pe Fiul n.n.) şi I-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume: ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşti, al celor pămînteşti şi al celor dedesubt".

De altfel, din tot cuprinsul cărţii apare în prim plan autoritatea divină pe care Domnul a manifestat-o înaintea îngerilor, a oamenilor, a demonilor, a stihiilor naturii şi a iadului. Starea de chenoză a anulat acea copleşitoare şi negrăită taină a unirii într-o singură persoană a celor două firi: dumnezeiască şi omenească.

Ca şi titlul general al cărţii, tot astfel şi titlurile capitolelor sînt foarte scurte, dar şi foarte sugestive pentru fiecare etapă din viaţa şi activitatea Mîntuitorului.

Primul capitol este o interogaţie: „Cine este acest Iisus Hristos?"

Profesor de Teologie, părintele Bria se dovedeşte un profund cunoscător al stării de spirit a cititorului de azi, asaltat din toate părţile de un noian de informaţii. Pe un astfel de cititor nu-l poţi lăsa să rătăcească singur prin desişul a sute de pagini de carte spre a afla abia la sfîrşit adevărul către care doreşti să-l conduci. Este nevoie să-i cîştigi din primele pagini interesul, să-l faci să se convingă de faptul că merită să seostenească cu lectura, şi aceasta expunîndu-i din primele pagini esenţialul.

Că este foarte important de ştiut cine este acest Iisus Hristos, se vede de acolo că Domnul însuşi a adresat ucenicilor Săi, nu odată, această întrebare. Dar nu numai lor ci şi altor persoane cu care s-a aflat în dialog sau le-a făcut vreun bine.

Deci, cine este acest Iisus Hristos?

După obîrşia Sa omenească este iudeu, născut în Betleemul Iudeii, din neamul lui David, în vremea în care rege al tuturor iudeilor era Irod cel Mare, iar la Roma se afla ca împărat Octavian Augustus. În schimb, după obîrşia Sa Dumnezeiască este Fiul lui Dumnezeu, „mai înainte de veci născut din Tatăl". Este Mesia cel făgăduit prin proorooci şi aşteptat secole de-a rîndul spre a mîntui lumea.

Sursele din care Îi putem cunoaşte mai în detaliu viaţa şi activitatea sînt: *„Evanghelia"* transmisă de El apostolilor şi *„Tradiţia"* pe care apostolii au transmis-o către cele dintîi comunităţi de convertiţi. Despre aceste surse, demne de toată încrederea, se tratează în cap. 2 al cărţii.

În capitolul 3, intitulat: *„Iisus din Nazaret, fiul Mariei"*, autorul reia, în prima parte, descrierea Omului Iisus, afirmînd că „a avut o personalitate extraordinar de puternică şi de precis conturată; era un spirit ce iradia viaţă şi lumină. Mai presus de orice, El l-a iubit pe om, pe oricare om, pentru viaţa şi fericirea căruia a primit a Se lupta cu moartea" (pag. 26). Partea a doua a cap. 3, autorul o dedică preexistenţei trupeşti a lui Iisus, respectiv calităţii Sale de „Cuvînt" al lui Dumnezeu, deofiinţă cu Tatăl şi cu Duhul Sfînt. Explicînd cauza pentru care „Cuvîntul" a luat trup omenesc, autorul arată că aceasta nu este alta decît „însăşi iubirea şi dreptatea Creatorului, Care a voit ca omul să rămînă în starea în care a fost creat, iar lucrarea Tatălui să nu fie anulată. Ar fi fost nu numai de necrezut — conchide autorul — că Dumnezeu şi-ar retrage cuvîntul Său creator de la început, lăsînd omul să piară, ci şi monstruos ca singura fiinţă care împărtăşeşte şi reprezintă „chipul şi asemănarea" lui Dumnezeu în Creaţie să se întoarcă în nefiinţă prin corupţie şi moarte".

După ce în cap. 4 este expusă „Situaţia religioasă şi politică" a lui Israel şi în general a lumii, în momentul naşterii Domnului, care este tocmai momentul „plinirii vremii", cînd „Dumnezeu a hotărît să nu mai rabde nedreptatea omenească", ci trimiţîndu-L în trup de om pe

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Roman R. Ciorogariu

(Continuare din pag. a 4-a)

i s-a încredinţat sarcina de redactor al revistei „Biserica şi şcoala" din Arad, pe care o va îndeplini cu pricepere şi pasiune timp de 17 ani. Mutat la Oradea, el va fi prezent şi în coloanele ziarului „Tribuna Bihorului" şi revistei „Cele Trei Crişuri". În 1921 s-a îngrijit de apariţia revistei „Legea românească", pe care a îndrumat-o pînă la sfîrşitul vieţii. De asemenea, articolele sale au fost înserate în revistele şi ziarele „Viaţa românească", „Societatea de mîine", „Cultura poporului", „Hotarul", „Almanahul presei". Pe lîngă studii şi articole, cărturarul Roman Ciorogariu a scris şi un volum de memorialistică, intitulat „Zile trăite", publicat în 1926, în care descrie contribuţia românilor bihoreni la lupta pentru desăvîrşirea unităţii naţionale.

Cărturarul şi ecleziastul Roman Ciorogariu a fost şi un înflăcărat luptător politic, care a militat cu tenacitate şi dăruire pentru libertatea şi unitatea poporului român. De tînăr, se va încadra în mişcarea naţională, unde va acţiona cumpănit şi statornic. În timpul războiului pentru independenţă din 1877/1878, se solidarizează cu lupta poporului român, colectînd bani şi ofrande materiale pe seama ostaşilor răniţi. Se preocupă de realizarea unităţii politice a burgheziei ardelene şi să imprime activităţii acesteia un caracter militant. El a fost unul din promotorii ideii că românii trebuie să fie făuritorii propriei lor istorii şi să nu aştepte sprijin din partea cercurilor imperiale. Participant activ la mişcarea memorandistă, Roman Ciorogariu se solidarizează cu fruntaşii români împrocesuaţi de autorităţile maghiare, cere stingerea acţiunii şi eliberarea acestora. La scurt timp, în august 1895 a luat parte la Congresul naţionalităţilor de la Pesta. De asemenea, îl vom găsi antrenat în lupta pentru ridicarea unui monument în memoria lui Avram Iancu, el fiind propus de Ioan Russu-Şirianu să conducă activitatea de constituire a fondului necesar. Cu mult curaj şi demnitate, a înfruntat oficialităţile maghiare, care se opuneau dorinţei românilor de a cinsti faptele eroului naţional al poporului nostru printr-o asemenea lucrare.

Bogata-i activitate orală şi scrisă l-a ridicat pe cărturarul şi publicistul Roman Ciorogariu în rîndurile conducătorilor luptei naţionale, motiv pentru care, în 1913, a fost cooptat în Comitetul Central al Partidului Naţional Român. În această calitate, înflăcăratul patriot a continuat să activeze cu şi mai mare intensitate, în anii primului război mondial, pentru libertatea şi unitatea poporului român. Participă la diferite consfătuiri politice, unde cere să se acţioneze pentru realizarea idealului naţional; intervine pentru eliberarea românilor internaţi în lagărele din Ungaria; la începutul anului 1917, refuză semnarea declaraţiei de fidelitate, cerută de guvernul ungar; trimite cărţi şi ziare „în dulcea limbă strămoşească" ostaşilor români aflaţi pe fronturile din Galiţa şi Italia, pentru a le ţine treaz sentimentul conştiinţei naţonale.

Patriotul Roman Ciorogariu luat parte la şedinţa Partidului Naţional Român din Oradea, ţinută la 3 noiembrie 1918, în casa avocatului dr. Aurel Lazăr, unde s-a constituit Consiliul naţional român pentru Oradea şi Bihor şi Consiliul militar român. Cu acel prilej, a fost ales vicepreşedinte al Consiliului naţional român, iar a doua zi este desemnat să facă parte din Comisia mixtă româno-maghiară din Oradea. Desfăşurînd o activitate neobosită şi deosebit de bogată, el şi-a adus aportul la organizarea consiliilor şi gărzilor naţionale româneşti în toate localităţile Bihorului, la apărarea populaţiei româneşti ameninţată de unităţile şi detaşamentele maghiare şi secuieşti, la alegerea delegaţilor şi participarea acestora la Marea Adunare Naţională. La 28 noiembrie 1918, reprezentanţii Bihorului — între care se afla şi Roman Ciorogariu — au pornit cu trenul spre Alba Iulia. Ajuns în străvechiul Bălgrad, la 1 decembrie 1918, împreună cu cel 1 228 delegaţi, el a votat cu inima plină de entuziasm rezoluţia prin care se hotăra unirea Transilvaniei cu România.

Reîntors la Oradea, patriotul Roman Ciorogariu şi românii bihoreni au avut de înfruntat ostilitatea, cruzimile şi măcelurile săvîrşite de unităţile maghiare şi detaşamentele secuieşti. Prin numeroasele şi hotărîtele-i intervenţii la forurile locale şi centrale maghiare, cu riscul vieţii adeseori ameninţată, militantul Roman Ciorogariu a reuşit să atenueze în oarecare măsură actele inumane ale soldaţilor şi ofiţerilor unguri şi secui împotriva populaţiei româneşti.

La 24 martie 1919, pe baza ordonanţei Ministerului de Război de la Budapesta, celor 25 de membri ai Consiliului naţional român din Oradea — primul pe listă fiind Roman Ciorogariu — li se interzice părăsirea locuinţei şi a oraşului. Tot atunci au fost puşi sub pază militară. În noile condiţii, în calitatea sa de membru al Comitetului Central al P.N.R., cărturarul Roman Ciorogariu preia conducerea forţelor politice româneşti din Bihor, pe care o va deţine pînă la 20 aprilie 1919, cînd trupele române de sub comanda generalului Traian Moşoiu au eliberat Oradea. Întîmpinînd armata română eliberatoare, în numele românilor bihoreni prigoniţi şi maltrataţi, Roman Ciorogariu, spunea: „Astăzi se înfăptuieşte şi pe acest pămînt idealul unirii. Astăzi, Ţara Bihorului îşi primeşte răsplata pentru eroismul cu care şi-a păstrat limba şi legea străbună la aceste margini".

În anii de după desăvîrşirea unităţii naţionale, Roman Ciorogariu a desfăşurat o rodnică activitate în domeniul culturii şi publicisticii, iar ca om politic a militat pentru înfăptuirea Rezoluţiei de la Alba Iulia şi pentru consolidarea şi democratizarea României întregite.

Ca o recunoaştere a contribuţiei sale la înfăptuirea idealului naţional, patriotul Roman Ciorogariu a fost ales membru în Marele Sfat Naţional, organ cu rol de parlament local, creat la 1 decembrie 1918, şi mai tîrziu, senator în Camera superioară a forului legislativ român.

Prodigioasa şi multilaterala activitate a ierarhului, cărturarului şi patriotului Roman Ciorogariu s-a întrerupt la 21 ianuarie 1936, cînd venerabilul militant pentru cauza naţională, în vîrstă de 84 ani, s-a stins din viaţă. Deşi inima lui a încetat să mai bată, prin tot ceea ce a făcut pentru libertatea şi unitatea românilor, numele lui Roman Ciorogariu a intrat adînc în istoria şi conştiinţa poporului nostru.

Hotărîri ale Sinodului Permanent privind învăţămîntul teologic

În şedinţa de lucru din 26—27 noiembrie 1992, Sinodul Permanent, în baza propunerilor făcute de Comisia specială pentru învăţămîntul teologic, a hotărît următoarele, în legătură cu:

I. EXAMENUL DE ADMITERE LA FACULTĂŢILE DE TEOLOGIE.

— *Să se menţină examenul de preselecţie la admiterea în Facultăţile de Teologie Pastorală, Teologie — Litere şi Teologie — Asistenţă socială pentru candidaţii care nu sînt absolvenţi ai seminariilor teologice, cu excepţia personalului monahal.*

— Examenul de preselecţie să se simplifice şi să constea din probe la:

a) Muzica şi Liturgica (oral);
b) *Istoria Biblică a Vechiului şi Noului Testament* (scris).

— Notarea se va face cu calificativele „admis" sau „respins".

— Absolvenţii de seminarii *teologice nu vor presta examenul de preselecţie şi nici examen de admitere la Muzică şi Liturgică.*

— La examenul de admitere se vor putea prezenta candidaţii care au promovat examenul de preselecţie şi numai absolvenţii de seminarii teologice liceale care au promovat atît examenul de bacalaureat, cît şi examenul de atestare a cunoştinţelor teologice.

— Examenul de admitere va consta din următoarele probe:

a) Vizita medicală (eliminatorie) efectuată de un doctor generalist şi un psiholog.
b) Dogmatică ortodoxă (scris).
c) Literatură română (scris).
d) Istorie bisericească (Istoria Bisericii Române şi Istoria bisericească universală) — (scris).

II. EXAMENUL PENTRU ADMITEREA LA DOCTORAT ÎN TEOLOGIE.

— Examenul să se organizeze cu respectarea prevederilor Regulamentului învăţămîntului teologic în vigoare.

— Examenul să constea în probe scrise şi (sau) orale la următoarele discipline:

a) Dogmatică (scris şi oral);
b) Disciplina teologică de specialitate aleasă de candidat (scris);
c) Limba greacă (scris şi oral);
d) Limba latină (scris şi oral);
e) O limbă modernă la alegere, dintre: franceză, engleză, germană sau rusă (oral);
f) Limba ebraică pentru candidaţii care au optat pentru Secţia exegetică (scris şi oral).

— Se vor putea înscrie la concurs licenţiaţii în teologie cu calificativele „foarte bine" sau „excepţional" (media 8,51—10,00), iar la purtare în cei 4 ani de studii de licenţă calificativul *„foarte bine" sau „excepţional"*, cu binecuvîntarea Chiriarhului.

— Media de reuşită este minimum 7 (şapte) şi nici o notă parţială, scris sau oral, sub nota 7 (şapte).

— Probele scrise şi orale pot avea ca bibliografie:

La Limbile greacă şi latină — Antologia de texte patristice pentru şcolile teologice;

La dogmatică — materia anilor III şi IV de Licenţă (cursul în vigoare);

La disciplina de specialitate — Materia disciplinei respective (cursul în vigoare);

La limba modernă — Franceză, Engleză, Geremană, Rusă (conversaţie);

La limba ebraică — Textele proorociilor mesianice în original.

— Data examenelor: 4—30 ianuarie 1993;

— Numărul de locuri se va stabili în funcţie de profesorii atestaţi la fiecare disciplină, potrivit procedurii din învăţămîntul de stat şi va fi comunicat Cancelariei Sf. Sinod de către Decanatul Facultăţii de Teologie din Bucureşti şi Decanatul Facultăţii de Teologie din Sibiu, singurele care au profesori atestaţi cu dreptul de îndrumare a candidaţilor la doctorat.

— Anul I doctorat (master în teologie) se va desfăşura, pe cît *posibil cu frecvenţă la zi* şi se va încheia cu un examen similar actualei admisibilităţi în teologie la doctorat.

În acest an candidaţii vor fi îndatoraţi la întocmirea unei lucrări de seminar la disciplina de specializare şi alte două discipline din secţie.

— După master, candidaţii vor putea urma, în continuare, pregătirea la doctorat, timp de doi ani, constînd în îndrumări metodologice şi comunicări din partea profesorilor îndrumători.

Lucrările de seminar din timpul celor doi ani de doctorat, vor putea constitui capitole din teza de doctorat al cărui subiect se va alege după promovarea masterului.

III. EXAMENUL DE ECHIVALARE A TITLURILOR ŞTIINŢIFICE TEOLOGICE OBŢINUTE ÎN STRĂINĂTATE.

— Candidaţii care au obţinut titluri ştiinţifice teologice la Facultăţi de teologie ortodoxă din străinătate vor depune la o Facultate de teologie din cadrul Patriarhiei Române tezele respective în original şi traducere, însoţite de actele care dovedesc acordarea titlului respectiv.

— *Recunoaşterea titlului ştiinţific* obţinut să aibă caracter formal, luîndu-se act de acordarea acestuia, pe baza actelor depuse la decanatul unei Facultăţi de teologie din Patriarhia Română.

— Candidaţii care au obţinut titluri ştiinţifice teologice la Facultăţi de teologie neortodoxe, vor depune tezele respective, în original şi traducere, la decanatul unei Facultăţi de teologie din cadrul Patriarhiei Române, împreună cu actele doveditoare.

— O comisie formată din profesorul îndrumător, un al doilea profesor specialist şi alţi doi profesori referenţi, vor referi, în maximum 3—6 luni, asupra tezei şi asupra modalităţii echivalării titlului obţinut pentru recunoaşterea lui, în funcţie de ortodoxia lucrării.

În ambele cazuri, se vor respecta prevederile Protocolului privind includerea Facultăţilor de teologie în cadrul Universităţilor de stat.

IV. EXAMENUL DE BACALAURET AL ABSOLVENŢILOR DE LICEU.

— Ia act de publicarea în Tribuna Învăţămîntului — supliment —, pe luna noiembrie 1992 a normelor de *organizare a bacalaureatului în anul 1993* şi îşi exprimă acordul cu acestea, cu disciplinele, probele şi programele de examen, aplicîndu-se întocmai în seminariile teologice liceale.

— Să se transmită imediat tuturor seminariilor teologice liceale toate dispoziţiile referitoare la bacalaureatul pe anul 1993, *inclusiv programele pentru disciplinele de examen, cu dispoziţia expresă ca respectivele cadre didactice de la disciplinele de bacalaureat, să procedeze la predarea temelor din programă, pînă la epuizarea lor atît în cadrul orelor de curs cît şi în cadrul orelor de pregătire specială pentru bacalaureat*, astfel ca pînă la vremea susţinerii bacalaureatului, candidaţii să aibă parcurse programele respective în întregime.

— De asemenea, se vor trimite tematicile pentru disciplinele examenului de atestare teologică, acelaşi din anul 1992, valabile şi pentru sesiunea 1993, care se va desfăşura pe baza metodologiei din anul 1992, aprobată de Sfîntul Sinod.

— Graficul desfăşurării examenelor se va comunica ulterior, după fixarea lui de către Ministerul Învăţămîntului şi Ştiinţei.

Se va atrage atenţia că examenele respective se susţin o singură dată în an, la datele ce se vor fixa, potrivit metodologiei şi normelor pentru liceele de profil filologic.

Pe urmele lui Iisus în ţara Egiptului

La praznicul Crăciunului, Biserica ne-a pus în faţă evenimentul, în acelaşi timp foarte umil, dar şi de proporţii foarte mari, omenesc şi divin. În unica persoană a lui Iisus Hristos, a unit două naturi, din care una, natura omenească, iar cealaltă natura divină, veşnică şi nemărginită a lui Dumnezeu cel nevăzut. Acest eveniment plasează uniunea ipostatică realizată în Iisus Hristos, într-o taină de nepătruns a Divinităţii, „taina cea din veac ascunsă şi de îngeri neştiută", după cum o numeşte sfînta noastră Biserică.

Cu adevărat mare este taina creştinătăţii. Cela ce este „fără mumă din Tată şi fără tată din mumă", s-a arătat în trup, ca om adevărat, Dumnezeu adevărat fiind, aşa cum îl mărturisim în Simbolul credinţei.

Iisus Hristos ni s-a arătat ca un copil firav — spune Sf. Proclu — arătînd prin aceasta slăbiciunea noastră omenească. S-a văzut însă de îndată, că n-a fost de ajuns ca Fiul lui Dumnezeu să se smerească, spre a se naşte ca prunc din femeie, „făcîndu-se oamenilor asemenea, şi la înfăţişare dovedindu-se ca un om" (Filipeni 2, 7).

După plecarea magilor, sfîntul evanghelist Matei ne prezintă refugierea grăbită, în ţara Egiptului, în timpul nopţii, la sfatul îngerului, adresat în vis dreptului Iosif. Nu ni se spune în ce oraş a stat, nici ce fapte s-au săvîrşit, odată cu trecerea pe acele locuri a pruncului Iisus, împreună cu Iosif şi cu mama lui, Sfînta Fecioară Maria. Tot după sfatul îngerului au rămas în Egipt „pînă la săvîrşirea lui Irod" (Matei 2, 15), care a avut ca urmaş în Iudeea pe Arhelau şi acest fapt este un indiciu pentru aprecierea duratei cît a stat Iisus în Egipt. În a sa „Istorie a Iudeilor", Iosif Flaviu relatează despre cumplitele suferinţe ale lui Irod şi, pe baza datelor oferite, se apreciază că Arhelau şi-a început domnia, cînd Iisus era de trei ani.

În acel răstimp, Egiptul era o ţară multimilenară, plină de istorie, cu realizări deosebite în ştiinţă şi tehnică, cu bogate tradiţii şi legende. Prezenţa, pe acele locuri, a lui Iisus, Fiul lui Dumnezeu, nu putea să rămînă nesesizată. Tradiţia creştinilor egipteni păstrează încă vie, în conştiinţă, amintirea prezenţei lui Iisus pe acele meleaguri. Memorabile rămîn amintirile culese de cei ce au întreprins cercetări la faţa locului, cum sînt cele relatate de J. P. Peroncel-Hugoz, în „Le monde", din 26—27 decembrie 1976, pag. 5.

Menţionez, că E. Renan în a sa lucrare „Viaţa lui Iisus" trece sub tăcere fuga în Egipt. Este fapt neîndoielnic, că sînt credincioşi ai Bisericii noastre, care din dorinţa de a cunoaşte cît mai mult din viaţa Mîntuitorului Hristos şi fără educaţie religioasă suficientă, citesc această carte fără discernămîntul necesar. Deosebit de păgubitoare rămîne şi contestarea divinităţii lui Iisus, de către Renan în această monografie.

Din tradiţia creştină a Egiptului, voi prezenta — în continuare — amintiri despre Iisus.

La Matarieh, în periferia oraşului Cairo, se vede un bătrîn sicomor, despre al cărui străмoş, se crede, că dăduse umbră lui Iisus, în refugiul din calea lui Irod.

La Belbeis, în delta Nilului, un arbore a avut acelaşi privilegiu şi se spune, că populaţia n-a dat voie soldaţilor lui Bonaparte să-l taie, spre a-l transporta în Franţa. Musulmanii, care îl venerează pe Iisus ca pe un profet, au rodicat o moschee pe locul arborelui de la Belbeis, în anul 1850, cînd acest arbore a căzut de la sine.

După războiul din 1967, creştinii egipteni n-au mai putut merge, cu ocazia marilor praznice, în pelerinaj la Ierusalim şi la celelalte locuri remarcabile din ţara sfîntă. Ca urmare, a sporit venerarea locurilor din Egipt, care se bucură de faptul de a fi primit, odinioară, vizita pruncului Iisus. După o hartă publicată de cotidianul „Le progrès egyptien", Iisus împreună cu Sfînta Fecioară Maria, dreptul Iosif şi Salomeia, tovarăşa lor de călătorie, însoţiţi fiind de asinul lor, au mers de-a lungul coastei muntelui Sinai şi au urcat pînă în Egiptul de Sus. Aici, la mănăstirea Maharrak, aproape de Asiut, se merge în pelerinaj, pentru reculegere, la stînca pe care s-a jucat Iisus. Despre numeroşii urmaşi ai asinului se spune, că poartă pe spinarea lor un semn de culoare neagră, în formă de cruce.

La Ashmonnein, loc înalt, faraonic, coptii relatează, că idolul, din aramă, în formă de hipopotam, aşezat la intrarea cetăţii, la sosirea lui Iisus în acel loc, s-a răsturnat de pe soclu. Sub această formă, pare-se, că s-au anticipat cele zise de Mîntuitorul, fariseilor, care la intrarea în Ierusalim, i-au cerut să certe mulţimea pentru aclamare: „De vor tăcea aceştia, pietrile vor striga!" (Luca 19, 40).

Localitatea Wadi Natrum a văzut de asemeni pe Iisus în trecerea Sa pe acele meleaguri şi — ca urmare — acest punct al deşertului Libiei a devenit şi a rămas pînă în zilele noastre, principala vatră a monahismului african. În ultimii ani, în această localitate, vocaţiile pentru monahism au fost aşa de numeroase, încît conducerea mănăstirii a demolat clădiri vechi, de secole, spre a le înlocui cu construcţii noi, mai spaţioase.

Pînă la căderea negus-ului, patriarhul copt al Etiopiei venea, cu regularitate, la Cairo, spre a lua apă de la o fîntînă, sfinţită prin trecerea pe acolo a lui Iisus.

În cripta bisericii sfîntul Sergiu, din valea Nilului, datînd de la începutul erei creştine, exista o bancă de piatră pe care — spune tradiţia — a şezut Iisus, în trecerea pe acolo. Astăzi, această bancă este acoperită de apa Nilului.

Într-un sat sărac din Egipt, al cărui unic titlu de mîndrie era vizita ce i-a făcut-o, odinioară, pruncul Iisus, s-a recurs la distinsul preot copt, Abuna, spre a-i cere părerea asupra faptului că Iisus a trecut tocmai pe acolo. Preotul a răspuns: „Fără îndoială, a văzut, de departe în timp, mănăstirea noastră".

Am prezentat aceste desprinderi din tradiţia creştină egipteană, păstrate cu scumpătate de către localnici şi predate viitorimii. Desigur, nu sîntem în măsură să apreciem cît din cele relatate aparţin adevărului şi cît sînt din domeniul legendei. E cert însă, că întemeindu-se pe duioase inspiraţii, izvorîte din tradiţie, poemele au cîntat şi arta a redat călătoria lui Iisus în ţara Egiptului.

Prof. Petru Dumitreasă
Cluj-Napoca

Ion Bria, **Iisus Hristos**, Colecţia „Orizonturi spirituale", Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1992, 160 pag.

(Continuare din pag. a 5-a)

Fiul Său, a făcut început izbăvirii tuturor, în capitolul 5 se tratează despre *„Botezul lui Iisus"*, care reprezintă „unul din marile momente ale vieţii Mîntuitorului", întrucît El renunţă de acum la viaţa de anonimat şi porneşte cu hotărîre spre împlinirea misiunii Sale de propovăduire a Evangheliei.

Despre *„Vestea cea bună — Evanghelia"* avem o detaliată expunere în cap. 6. În legătură cu aceasta autorul afirmă de la început: „Cea mai intensă şi mai importantă parte a operei lui Iisus este predicarea Evangheliei, impresia făcută ca Predicator şi Învăţător fiind foarte puternică". Constrînşi de realitate, pînă şi potrivnicii Săi au fost nevoiţi să recunoască faptul că „niciodată n-a mai vorbit un om ca Omul acesta".

În centrul propovăduirii Evangheliei stă anunţarea *„Împărăţiei lui Dumnezeu"* sau a *„Împărăţiei cerurilor"*, despre care Mîntuitorul spune că nu este din lumea aceasta. Ea a început însă în lume odată cu venirea Sa, a lui Hristos, sub forma dreptăţii şi iubirii între oameni.

O chintezenţă a Evangheliei o reprezintă „Predica de pe Munte", cu *Fericirile*.

Dar cum opera de propovăduire a Evangheliei urma să continuie şi după înălţarea Domnului la cer, El a ales un grup de ucenici, numiţi apostoli, pe care i-a purtat cu Sine şi i-a învăţat tainele mîntuirii. Autorul ne încredinţează că: „Grupul celor doisprezece apostoli constituie cea mai importantă instituţie creată de Iisus pentru transmiterea şi aplicarea operei Sale".

Tot în acest al 6-lea capitol sînt prezentate parabolele sau pildele Mîntuitorului ca şi minunile pe care Le-a săvîrşit, semne vădite ale Dumnezeirii Sale.

În capitolul 7, intitulat „Iată Omul!", părintele Ion Bria se ocupă de opera mîntuitoare săvîrşită de Fiul lui Dumnezeu întrupat. În această operă, Săvîrşitorul ei a fost *„Omul — cheie"*, lucru de care ne încredinţează Sf. Ap. Pavel cînd scrie că: după cum printr-un singur om a intrat păcatul în lume şi prin păcat moartea, iar moartea a trecut la toţi oamenii, prin acela în care toţi au păcătuit...", tot astfel, prin Iisus Hristos ne-a fost dăruită viaţa şi învierea (Rom. 5, 12).

Din cap. 8, intitulat: „Convertirea", aflăm că mîntuirea obiectivă, pe care a săvîrşit-o Hristos, prin jertfa Sa pe cruce, trebuie să devină subiectivă, adică proprie fiecăruia dintre noi, iar acest lucru se poate înfăptui prin urmarea lui Hristos. Primul pas pe acest drum este lepădarea de sine. Domnul Însuşi ne spune aceasta: „Cel ce voieşte să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-mi urmeze Mie" (Lc. 9, 23).

În actul mîntuirii subiective, cea mai mare şi cea dintîi poruncă este: să iubeşti pe Dumnezeu şi pe aproapele ca pe tine însuţi (Mt. 22, 36—40).

Despre rolul credinţei în mîntuire este vorba în cap. 9.

Etapa finală a activităţii pămînteşti a Domnului Hristos, este înfăţişată începînd cu cap. 9, unde autorul descrie evenimentul „Schimbării la faţă", care este de fapt o anticipare a Învierii.

În cap. 11 avem redată pe larg „Istoria Patimilor", al căror epilog este *Învierea*.

Despre Învierea, autorul afirmă că odată cu ea „începe o etapă nouă în istoria omenirii, deoarece e pentru prima dată cînd puterea lui Dumnezeu se arată mai mare decît păcatul şi moartea. Nimic din cele ale istoriei, nici moartea, nu poate să reziste la acţiunea iubirii lui Dumneezu în Fiul Său înviat. De aceea, învierea este revelaţia care dă sens istoriei, cheia de interpretare a istoriei".

Evenimentele de după Înviere, respectiv *Înălţarea* şi *Pogorîrea Duhului Sfînt* sînt prezentate în capitolele 12 şi 13. Implicit se dezbat aici şi teme precum *Biserica, noul popor al lui Dumnezeu* şi *Aşteptarea împărăţiei lui Dumnezeu*, adică mersul omenirii către Eshaton — cele de pe urmă ale zilelor, cînd se va adeveri făgăduinţa în legătură cu pămîntul şi cerurile noi.

Urmează apoi cîteva capitole cu un caracter teologic de sinteză. Astfel cap. 14 se intitulează: „Iisus Hristos: etapele misiunii Sale". Prima etapă menţionată este aceea a propovăduirii sau anunţării „Vestei celei bune". A doua etapă este a jertfei pentru mîntuirea lumii. Şi în sfîrşit, a treia etapă este aceea a realizării pe pămînt a împărăţiei lui Dumnezeu. Iisus a aruncat sămînţa împărăţiei în lume (In. 21 15—19), iar Duhul Sfînt Mîngîietorul va interveni în istorie spre a veghea la zidirea împărăţiei şi spre a grăbi a doua venire a lui Hristos în slavă ca să transforme totul în împărăţia lui Dumnezeu.

În cap. 15, cu titlul „Domn şi Hristos", autorul argumentează, cu mărturii din profeţi, că Iisus din Nazaret ,a fost cu adevărat Mesia cel făgăduit, cu totul altfel însă decît Mesia politic pe care îl aşteptau iudeii.

O temă aparte este dezbătută în cap. 16, unde autorul pune faţă în faţă Tora şi Evanghelia, stabilind legătura intrinsecă dintre acestea, ambele avînd drept autor pe Dumnezeu, dar şi caracterul desăvîrşit al Evangheliei, care emană de la Hristos, împlinitorul şi desăvîrşitorul Torei.

„Iisus în sînul Treimii" este titlul cap. 17 în care aflăm conturată şi strict fundamentată învăţătura centrală a creştinătăţii despre trinitatea Persoanelor, în unitatea de Fiinţă dumnezeiască.

După cap. 18, dedicat Răscumpărării, în care se arată că Hristos a luat asupra Sa păcatele tuturor, păcatul lumii, pe care l-a răscumpărat în trupul Său răstignit, urmează un capitol, al 19-lea cu un titlu mai aparte: *„Subiecte netratate"*. Aici se fac referiri la o serie de probleme de care Iisus nu s-a preocupat, fie pentru că acestea nu s-au ivit în timpul Său, fie pentru că răspunsul la multe dintre ele se poate găsi în subiecte similare, cărora le-a dat o soluţie. O astfel de problemă ar fi spre exemplu raportul între Evanghelie şi filozofia păgînă.

Mărturii extrabiblice despre Iisus Hristos întîlnim în capitolul 20: „Iisus în afara Evangheliilor". Sînt amintiţi aici cîţiva dintre istoricii iudei şi păgîni, aproape toţi contemporani cu Domnul, care, în scrierile lor s-au referit la El sau la mişcarea ce s-a produs în jurul persoanei Sale.

Despre *„Semnificaţia religiilor monoteiste pentru creştinism"* se vorbeşte în capitolul 21. Întîlnim aici o abordare nouă a relaţiilor creştinismului cu celelalte religii, autorul arătînd că se impune o evaluare teologică pozitivă, depăşindu-se mentalitatea abordărilor negative, care s-a dovedit atît de neinspirată.

În sfîrşit, ultimul cap. 22, este intitulat sugestiv: „Din cauza Mea", aducîndu-ne aminte de cuvintele Mîntuitorului care a spus „Fericit este acela care nu se va sminti din cauza Mea" (Lc. 7, 23). Autorul are în vedere fărîmiţările şi confruntările care au avut şi au în continuare loc între creştini, datorită interpretărilor diferite şi nu arareori eronate ale mesajului lui Hristos. Rolul creştinilor, precizează autorul, este acela de a proclama că „mesajul, viaţa şi exemplul istoric al lui Iisus Hristos constituie stînca pe care se poate construi o casă nouă şi de a antrena pe toţi la edificarea acestei construcţii". Este vorba, în chip evident de un mesaj ecumenic de apropiere şi colaborare intercreştină, de participare la întruchiparea în istorie a acelui ideal evanghelic pentru care s-a rugat Mîntuitorul: „ca toţi să fie una".

Pe lîngă notele bibliografice, în finalul cărţii găsim cîteva adausuri de o deosebită utilitate. Astfel autorul ne prezintă un tabel cronologic privind viaţa şi slujirea lui Iisus Hristos. Este vorba în fapt de o sincronizare a tuturor evenimentelor din viaţa Mîntuitorului cu evenimentele contemporane din lumea iudaică şi păgînă, respectiv din Palestina şi imperiul roman. Avem apoi o listă cu texte şi teme biblice destinate cititorilor spre a medita asupra lor, ca şi un glosar biblic, teologic şi de asemenea o *Bibliografie* foarte recentă (1980—1990), cu indicarea a încă 30 de autori, în totalitate din Apus, care au alcătuit cărţi dedicate vieţii şi activităţii Mîntuitorului Hristos.

Am stăruit asupra cuprinsului cărţii profesorului Dr. Ion Bria, tocmai pentru a pune în evidenţă diversitatea şi importanţa aspectelor pe care le abordează. Aşa cum am arătat şi la început, prin apariţia acestei cărţi, literatura teologică românească s-a îmbogăţit cu o operă într-adevăr de mare valoare. Este demn de reţinut modul nou de abordare a unui subiect atît de important cum este viaţa întemeietorului religiei creştine. Fundamentarea biblică este valorificată în modul cel mai eficient posibil. Stilul este clar şi perfect închegat.

Parcurgerea filă cu filă a cărţii întăreşte în sufletul cititorului credinţa pe care a mărturisit-o şi sutaşul roman ce păzea pe Cel răstignit, cum că Omul acesta, Iisus Hristos, cu adevărat Fiul lui Dumnezeu a fost.

Aurel Vlaicu

(Continuare din pag. a 5-a)

să nu fie în stare". Poate că singur clarvăzătorul Octavian Goga l-a înţeles. Într-o scrisoare adresată lui Vlaicu, poetul redeşteptării noastre i-a spus: „Ţi-am scris de atîtea ori că ai talent, care iese la iveală, ori mai tîrziu, ori mai devreme. Sînt sigur de succesul tău, şi de aceea am încredere în tine, cu toată lipsa mea de pricepere mecanică".

Pentru a se scutura de atmosfera neprielnică avîntului său creator Aurel Vlaicu a părăsit liceul Kuhn din Orăştie şi într-o dimineaţă de toamnă tîrzie, a anului 1900 s-a transferat la liceul unguresc din Sibiu, nu numai cu cărţile şi caietele, ci şi cu atelierul pe care-l înfiripase în Orăştie. După cîţiva ani de pribegie şi pentru documentare ştiinţifică, pe la München, Russelheim, Paris, Budapesta, iată că a zburat...

Venea la Sibiu mai ales pentru a-l întîlni pe O. Goga, la redacţia revistei „Luceafărul". Dealtcum în Sibiu Vlaicu a realizat un zbor de mare succes, în 14 septembrie 1911, pe-o furtună puternică, ceea ce n-a izbutit pînă atunci nici un alt aviator: „Avionul său era mai bun, pentrucă n-a fost ca al altora..." Aşa se apoteoza cutezanţa care stăpînea inima celui mai serios inventator de avioane. Autorii de monografii, şi sînt mulţi, pricepînd minunile istoriei pe Vlaicu îl aşează cap de coloană în galeria oamenilor reprezentativi. Presa îl numea: „Cuceritorul văzduhului", vestind că „Vlaicu a urcat mai sus, a zburat mai repede şi mai uşor decît alte tipuri de avioane".

Într-adevăr gîndul şi inima lui Vlaicu era numai la avion. Cînd prietenul său, Goga, i-a scris: „... Te rog să vii la nunta mea, naş va fi „Onisifor Ghibu...„ Vine şi Claudia (sora poetului), Vlaicu i-a răspuns: „Dragă Tavi, viu tot iute la nunta ta, dacă ploaie, dacă e soare, zbor, Claudia ne Claudia"...

E greu de zugrăvit durerea românilor la prăbuşirea aviatorului, în trista zi de 13 septembrie 1913. A căzut o stea, care a luminat strălucitor pe orizontul neamului românesc. Graiul dulce al aviatorului a încetat să mai fie auzit. Reprezentanţii culturii au folosit multe prilejuri pentru a dovedi nepreţuita dragoste faţă de omul original şi de mare inteligenţă, care cu avionul inventat de el a fixat linia longitudinală a românilor, de la Bucureşti la Arad, de la Nistru pîn' la Tisa.

În istoria culturii Aurel Vlaicu rămîne o strălucitoare personalitate şi o pildă de încredere în voinţa răbdătoare, în muncă şi caracter.

Profesorul FRIEDRICH HEYER din Heidelberg a împlinit 85 de ani

Între teologii din străinătate, prieteni ai Bisericii Ortodoxe Române, profesorul Dr. Friedrich Heyer ocupă un loc deosebit, fapt pentru care, cu deosebit respect, îi aducem un binemeritat omagiu la împlinirea venerabilei vîrste de 85 de ani.

S-a născut la 24 ianuarie 1908 în frumosul şi istoricul oraş Darmstadt despre a cărui istorie nu rareori povesteşte discipolilor săi. A studiat Teologia în Tübingen, Giessen şi Göttingen, după care şi-a continuat cercetările la Montpellier, în Franţa, în cadrul unui program de schimb de studenţi. A fost preocupat de problema exaltării religioase („Schwärmerei"), cercetările încununîndu-le cu lucrarea *„Der Kirchenbegriff der Schwärmer"*, în care face un istoric al sectelor religioase din timpul Reformei şi, în special, al anabaptiştilor. Cu această lucrare, în 1938 va obţine doctoratul în Göttingen la cunoscutul profesor Emanuel Hirsch. Demersul istoric făcut cu prilejul întocmirii temei de doctorat îi va deschide porţile cercetării ulterioare a istoriei sectelor moderne şi a aşa-ziselor „Biserici libere" („Freikirchen"), temă care nu a încetat niciodată să-l preocupe. Aria studiului său s-a lărgit prin cercetarea Bisericilor Ortodoxe, a Bisericii Romano-Catolice, precum şi a diferitelor ramuri ale protestantismului.

În 1951 va primi titlul de docent în urma unui studiu aprofundat asupra istoriei Bisericii Ortodoxe din Ucraina, care-i va asigura şi postul de profesor pentru istoria bisericească modernă de la Universitatea din Kiel. Lucrarea va apare în 1953 sub titlul: *„Die orthodoxe Kirche in der Ukraine 1917—1945"*, în care se remarcă bogata documentare, precizia cunoaşterii istorice şi nu în ultimul rînd echilibrul prezentării şi dragostea pentru Biserica Ortodoxă. Deţinător, pentru un timp, al conducerii Academiei evanghelice din Schleswig-Holstein, va fi preocupat şi de istoria Bisericii Romano-Catolice. Rezultatele cercetării sale s-au concretizat în lucrarea *„Die Katholische Kirche von 1648—1870"*, publicată în 1963 şi în care expune mai ales istoria catolicismului francez. Era, astfel, cel mai calificat cunoscător al diferitelor biserici, fapt pentru care, din 1963/1964 va deveni titularul catedrei de *„Istoria confesiunilor" („Konfessionskunde")* la Facultatea de Teologie evanghelică din Heidelberg. În anul 1977 va publica şi voluminosul compediu de *„Istoria confesiunilor"* (Konfessionskunde"), prima lucrare de acest gen provenită din rîndul protestanţilor. Deşi pensionat în 1976, prof. Heyer a continuat să facă parte din corpul profesoral al Universităţii din Heidelberg, ţinînd cursuri, seminarii şi organizînd o serie de excursii de studii sau de conferinţe teologice. Acum s-a orientat, în special, în dezvoltarea relaţiilor cu bisericile ortodoxe atît din Europa cît şi din Orient. La scurt timp îi apare o istorie a Bisericii din Ţara Sfîntă *(„Kirchengeschichte des Heiligen Landes"* (1984), cea mai bună lucrare de acest gen de pînă acum.

Reînfiinţarea „Societăţii germano-armene", al cărei preşedinte a fost ales, va îndrepta străduaniile sale în cercetarea, dar şi ajutorarea Bisericii armene. Va publica chiar şi o istorie a acestei Biserici: *„Die Kirche Armeniens"*. Un interes deosebit l-a avut prof. Heyer şi faţă de Biserica etopiană, angajîndu-se teoretic şi practic în îndrumarea şcolilor şi a vieţii spirituale a credincioşilor acestei vechi Biserici creştine. A fost, ani în şir, îndrumătorul *„Societăţii Tabor" („Tabor Society")* care ajută, în formă organizată, organizarea şcolilor bisericeşti şi schimbul de studenţi între Germania şi Etiopia.

Pentru Europa de Est, o importanţă deosebită o reprezintă înfiinţarea, în 1971, a *„Seminarului teologic internaţional sud-est european"*, care a ajuns la cea de a X-a întrunire şi pe care prof. Heyer l-a condus pînă în anul 1982, cînd a transmis această sarcină prof. Adolf Martin Ritter din Heidelberg. Spirit echilibrat, marcat de o evlavie sinceră şi un ecumenism autentic, prof. Heyer a reuşit să strîngă în jurul său teologi de cele mai variate orientări şi confesiuni, ortodocşi, catolici, protestanţi, sectanţi, ba, uneori, chiar şi necreştini. Organizarea întrunirilor seminarului în diferite localităţi europene, ca Heidelberg, Şibenik, Tessalonic, Bucureşti, Budapesta sau Iaşi a avut darul de a strînge la un loc într-o atmosferă creştină oameni care, prin dialogul realizat, s-au cunoscut mai bine şi s-au înţeles mai bine. Într-o perioadă cînd cortina de fier separa Răsăritul de Apus, acest seminar a fost un adevărat pod între cele două lumi. În ceea ce ne priveşte, nu este deloc de prisos să amintim doar cîteva personalităţi româneşti care au participat la lucrările sale: episcopul Vasile Coman, D. Stăniloae, N. Balcă, T. Bodogae, M. Păcurariu, D. Radu, Em. Popescu, Al. Ciurea, Ioan Alexandru şi alţii.

De asemenea, a ţinut o serie de conferinţe la Facultăţile de Teologie din Bucureşti, Sibiu, Cluj şi Iaşi, organizînd şi numeroase conferinţe la Heidelberg, la care au participat şi teologi ortodocşi români. Casa domniei sale este şi acum mai degrabă un centru de întîlniri ecumenice pentru teologi din cele mai diferite colţuri ale lumii.

Din contactul neîntrerupt cu Ortodoxia, au rezultat o serie de cărţi, articole, studii, dintre care cele mai noi sînt: *„Das orthodoxe Kirchen und Schulleben der Griechen im ersten Vierteljahrhundert seit der Befreiung in den Augen deutscher Philhelleren"*, în „Südosteuropa-Studie", nr. 47; *„David Chytraeus als Erforscher der Orthodoxie"*, în „Oikonomia", vol. 27/1991; *„Die Heiligen auf den Inseln. Viten und Hymnen aus Ägäis und Adria"*, vol. 29/1991 şi *„Die Orientalische Frage im kirchlichen Lebenskreis. Das Einwirken der Kirchen des Auslands auf die Emanzipation der orthodoxen Nationen Südosteuropas 1804—1912"*, Wiesbaden, 1991.

Bun cunoscător al Bisericii Ortodoxe Române, pe care a vizitat-o în nenumărate rînduri, în studiile şi cărţile publicate prof. Heyer se dovedeşte a fi un istoric bisericesc bine informat, echilibrat şi, în acelaşi timp, dornic să contribuie la apropierea dintre ortodocşi şi protestanţi. La împlinirea a 85 de ani, discipolii şi admiratorii săi români îl roagă pe bunul Dumnezeu să-i dea sănătate şi spor în activitatea laborioasă pe care o desfăşoară.

Pr. prof. Ioan-Vasile Leb

Gînduri la început de an

(Continuare din pag. a 3-a)

cu încercări ale tăriei credinţei şi răbdării noastre, este sub ochiul atoateştiutor al lui Dumnezeu. Sf. Vasile cel Mare, a cărui viaţă ne este pusă înainte chiar în această zi, spune că „meditaţia la cele veşnice produce în noi marea lucrare de înnoire bineplăcută lui Dumnezeu". Toate sinoadele, ecumenice şi locale, au ţinut seama de cuvintele duhovniceşti ale acestei „guri de foc a Duhului Sfînt", cum îl numeşte Sfîntul Grigorie Teologul pe Sfîntul Vasile cel Mare. Întăriţi de nădejdea dobîndirii celor bune în veşnicie, toţi sfinţii şi mucenicii Bisericii au făcut ca cele mai grele osteneli să nu-i înfricoşeze. Cumplitele dureri au fost, pentru ei, de netemut nu datorită unor tîlcuiri iscoditoare a Providenţei, ci prin dăruirea inimii lui Hristos-Domnul, viaţa noastră adevărată şi veşnică.

5. Cine crede în viaţa veşnică, are şi conştiinţa unei responsabilităţi ultime. Răspundem de cele ce ne-a dăruit Dumnezeu pentru a-i sluji Lui şi semenilor în Biserica Sa. Răspundem de modul în care am valorificat timpul acestei vieţi ca pe cea mai mare bogăţie spre cele viitoare. Credinţa în cele viitoare pe planul veşniciei produce binecuvîntate roade şi pentru existenţa din această lume. Din această credinţă izvorăşte puterea care înnoieşte anul, timpul, gîndul, fapta, viaţa.

În străduania de a folosi cît mai bine timpul fiecărei zile, primele minute ale dimineţii să le dăruim lui Dumnezeu. Să ne rugăm Lui, pentru ca munca noastră să nu fie risipită de furtuni, revărsări de ape, cutremure de pămînt aducătoare de accdente şi moarte. Oriunde ne îndreptăm paşii: la şcoală, la birou, pe ogoare, în uzină, să trecem la muncă întăriţi prin sfînta rugăciune. Fiecare zi s-o începem şi s-o sfîrşim cu Dumnezeu pentru că El ne dăruieşte şi ziua şi anul, viaţa de pe pămînt şi din veşnicie.

6. Prin mijlocirea timpului deci, să facem din pilda Domnului nostru Iisus Hristos, viaţa noastră. „Pretutindeni să fim cumpătaţi, treji şi drepţi. Să sporim în dreapta credinţă şi să creştem dintr-o faptă bună în alta, mai bună" (Părintele Cleopa Ilie).

Fie ca anul care a început să însemneze, pentru toată vîrsta, o înaintare spre asemănarea cu Mîntuitorul. „Pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos-Dumnezeu să o dăm!" Vieţuind în acest fel, Dumnezeul luminii şi al mîngîierii ne va dărui şi bucuria unei alte vieţi, cu totul nouă şi fără de sfîrşit. Îl rugăm pe Dumnezeu să ne ajute să ajungem acolo, în negrăită fericire, pentru a-l preamări împreună cu îngerii, cu dreptii şi toţi sfinţii în vecii vecilor. Amin.

Lumină lină*

Lumină lină este poate una din din cele mai poetice nume ale prezenţei harului divin în lume. În Biserica Ortodoxă, paradoxal, imnul acesta se cîntă seara, cînd lumina naturală nu mai este, tocmai pentru a se face o chemare credincioşilor să intre în lumina Celui ce s-a definit pe Sine: „Eu sînt lumina lumii". *El este* „lumina lină", *aceeaşi ziua şi noaptea, pretutindeni şi* „în toată vremea şi în tot ceasul", *cum spunem tot într-o rugăciune de seară.*

Dar Lumina *aceasta se dă cu adevărat numai celor ce au* „ochi de văzut". *Căci sînt atîţia care au ochi, dar cu care nu văd, sînt orbi cu ochi buni, cu ochi deschişi.*

Noi de care sîntem? Avem „ochi de văzut" pentru Lumina lină? *A avea* Lumina lină *înseamnă a-L avea pe Dumnezeu drept criteriu în gîndire, în simţire, în vorbire, în credinţă, în dialogul dintre noi şi cu Dumnezeu.*

Este însă atîta rău în lume! Războaie, foame, distrugeri de oraşe şi case muncite o viaţă întreagă. Oameni mutilaţi, omorîţi, lipsiţi de familii. Şi-apoi mai există şi certurile religioase. Uneori se ajunge chiar să se omoare în numele religiei. Nu văd scandal mai mare, decît să faci rău în numele religiei, şi să numeşti acest rău bine!

Dar oare Confesiunile creştine care se ceartă cu aceeaşi Evanghelie în mînă unde au ochi? Ce fel de ochi au? Cum de nu intră prin ochii sufletelor lor Lumnia lină? *Cum de-şi inventează adevăruri false? Căci fiind contradictorii, nu pot fi decît false, afară de unul singur care e adevărat. Luptă unii în numele unor „adevăruri" false, cu vigoarea cu care ar trebui să lupte pentru adevăr! Cum de schimbă accentul de pe iubire pe ceartă şi ură, şi-şi numesc ura, iubire?*

Mulţi creştini ar trebui să-şi deschidă ochii ca să intre prin ei Lumina lină, *nu o lumină pe care şi-o fabrică şi se înşeală, dacă nu cu rea credinţă, cel puţin cu rele intenţii, mînaţi de interese lumeşti, furaţi de duhul stăpînirii şi al orgoliului.*

Lumina lină, *stă să intre. S-o primim!*

AMIN.

ANTONIE P.

* Meditaţie rostită în capela Univ. din Salzburg, Austria la 15 noiembrie 1992.

Omul de care s-a minunat Domnul Hristos

Bun şi folositor lucru este să citim dumnezeiasca Evanghelie, cu gîndul şi cu dorinţa de a găsi în cuprinsul ei relatări despre oameni plăcuţi lui Dumnezeu. Pornind la o astfel de cercetare, cel dintîi care ni se impune atenţiei este chiar „omul de care s-a minunat Domnul Hristos", adică „sutaşul din Capernaum" (Matei 8, 5—13; Luca 7, 1—10). Sutaşul din Capernaum a fost un ofiţer, mai mare peste o sută de ostaşi, de aceea i se şi spune sutaş. Sfinţii Evanghelişti Matei şi Luca, fiecare în Evanghelia sa, a ţinut să atragă atenţia nu numai asupra minunii pe care a făcut-o Domnul Hristos, de la depărtare, vindecînd pe servitorul sutaşului, ci şi asupra sutaşului însuşi, scriind, în felul acesta, şi despre o minune a Mîntuitorului, dar şi despre un om minunat, despre omul „de care s-a minunat Domnul Hristos".

Cei doi sfinţi evanghelişti care au scris despre acel ofiţer, om de treabă, care a fost sutaşul din Capernaum, au vrut ca cititorii Evangheliilor, scrise de ei, să ştie că a existat un om de care s-a minunat Domnul Hristos şi care poate fi luat drept exemplu de către toţi cei ce îşi doresc un loc la ospăţul din Împărăţia lui Dumnezeu.

Scriind despre sutaşul din Capernaum, sfinţii Evanghelişti ne fac cunoştinţă cu el. Astfel, ştim despre sutaş că avea un servitor bolnav pe moarte şi că el îl iubea pe servitorul său. Şi pentru că îl iubea, l-a rugat pe Domnul Hristos pentru servitorul bolnav. Domnul Hristos era gata să meargă în casa sutaşului, ca să vindece pe servitorul bolnav. Sutaşul însă, care se socotea nevrednic de cinstea de a-l avea în casa sa, ca oaspe, pe Învăţătorul cu puteri vindecătoare, a zis către Mîntuitorul: „Doamne, nu sînt vrednic să intri sub acoperişul meu, ci zi numai cu cuvîntul şi se va vindeca sluga mea" (Matei 8, 8). Credinţa sutaşului că Domnul Hristos poate să vindece pe servitorul său, chiar şi de la depărtare, se întemeia pe propria lui experienţă. La măsurile lui, şi el, ofiţerul mai mare peste o sută de ostaşi, putea rîndui anumite lucruri numai prin cuvînt. O spunea el însuşi aceasta, zicînd: „Şi eu sînt om sub stăpînirea altora şi am sub mine ostaşi şi-i spun unuia: „Du-te" şi se duce şi celuilalt: „Vino" şi vine; şi slugii mele: „Fă aceasta" şi „face" (Matei 8, 9). După ce prezintă convingerea sutaşului, sfîntul Eavnghelist spune în continuare: „Auzind aceasta, Iisus s-a minunat şi a zis celor ce veneau după El: Adevăr grăiesc vouăt nici în Israel n-am găsit atîta credinţă" (Matei 8, 10i. Din aceste cuvinte ale Mîntuitorului, înţelegem că El s-a minunat şi de însuşi sutaşul, ca şi de credinţa lui. Credinţa sutaşului era o credinţă întemeiată, o credinţă raţională, o credinţă bazată pe experienţă. Pentru pricini ca acestea, sutaşul — străin de credinţa pe care o avea poporul ales — îi depăşea pe cei din Israel.

Dar sutaşul nu era numai credincios, el nu avea doar o credinţă întemeiată, ci credinţa lui era lucrătoare şi de alte virtuţi. Dintre acestea ies la iveală, pe lîngă credinţă, încă trei virtuţi, şi anume: nădejdea, iubirea şi smerenia.

Sutaşul, „omul de care s-a minunat Domnul Hristos", pe lîngă credinţă, avea şi nădejde; întrucît nădejdea este întotdeauna însoţitoare a credinţei, ea referindu-se la cele viitoare, la făgăduinţele lui Dumnezeu. Unde este credinţă în Dumnezeu, acolo este şi rugăciune, iar despre rugăciune se spune că este „arătarea nădejdii şi secure împotriva deznădejdii". Sutaşul, avînd credinţă, pe care şi-o revărsa în rugăciune, cu siguranţă că avea şi nădejde.

Împreună cu nădejdea, izvorîtă din credinţă, „omul de care s-a minunat Domnul Hristos", sutaşul din Capernaum, mai vădea şi iubire: iubire faţă de servitorul său bolnav şi pe care îl dorea sănătos, iar aceasta într-o vreme cînd sclavii erau disprefuiţi de către cei mulţi.

Cea de a patra virtute a omului de care s-a minunat Domnul Hristos a fost smerenia. Smerenia a vădit-o sutaşul, cînd a zis: „Doamne, nu sînt vrednic să intri sub acoperişul meu" (Matei 8, 8).

Prin urmare, „omul de care s-a minunat Domnul Hristos" a avut patru virtuţi de căepetenie: credinţa, nădejdea, iubirea şi smerenia. Aceste virtuţi l-au pus în atenţia Mîntuitorului, l-au făcut pe Mîntuitorul să se minuneze de el. Aceste patru virtuţi au făcut din ofiţerul mai mare peste o sută de ostaşi, au făcut din sutaşul din Capernaum, „omul de care s-a minunat Domnul Hristos".

Arhimandritul Teofil Părăian

ITINERAR PASTORAL

Cu binecuvîntarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, între 1—8 ianuarie 1993, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, însoţit în prot. Sf. Gheorghe de P.C. cons. Gh. Papuc şi pe tot parcursul de diaconii D. Luca şi D. Dura, a întreprins o nouă deplasare cu caracter pastoral în protopopiatele Sf. Gheorghe şi Braşov.

Astfel, vineri, 1 ianuarie 1993, P.S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în *monumentala catedrală din Sf. Gheorghe*, preoţi parohi: I. Cucu şi C. Puia. La priceasnă a predicat P.C. cons. Gh. Papuc, iar la sfîrşitul Sf. Liturghii cuvînt de învăţătură rostind P.S. Episcop-vicar Serafim, după care obştea credincioşilor prezenţi a interpretat o seamă de colinde.

În aceeaşi zi după amiază P.S. Episcop-vicar şi însoţitorii au săvîrşit slujba vecerniei la bis. *Sf. Gheorghe* din acelaşi oraş — preot paroh O. Hagiu. Au vorbit P.C. cons. Gh. Papuc şi P.S. Episcop-vicar Serafim. În continuare în aceeaşi seară au fost vizitate la spitalul judeţean din Sf. Gheorghe două credincioase bolnave din parohia noastră vacantă Bixad-Olt, cu care prilej s-au făcut rugăciuni pentru toţi bolnavii din salon, români şi maghiari, care au avut un efect întremător pentru cei prezenţi.

— Sîmbătă, 2 ianuarie 1993, s-au vizitat o seamă de parohii din preajma Braşovului, ultima fiind parohia *Ariuşd*, preot A. Cocîrţă, unde s-au făcut reuşite reparaţii la biserică şi a avut loc o consfătuire cu organele parohiale.

— Duminică, 3 ianuarie 1993, înfruntînd un viscol năpraznic, P.S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie la parohia *Ojdula*, aşezată la intrarea în trecătoarea spre Soveja-Focşani şi vacantă de mult timp, credincioşii fiind deosebit de bucuroşi de această cercetare. La priceasnă a predicat P.C. cons. Gh. Papuc, iar la sfîrşit cuvînt de învăţătură, îmbărbătare şi mîngîiere rostind P.S. Episcop-vicar Serafim.

În continuare s-a vizitat parohia *Mărtănuş*, preot Iov Moşuţ, care administrează şi Ojdula, unde sînt în curs de finisare lucrările de reparare a bisericii deteriorată de ultimul cutremur, apoi parohia *Breţcu*, preot I. Cucu jr., în aceeaşi zi slujba vecerniei fiind săvîrşită la biserica noastră din Tg. Secuiesc, preot Şt. Niţu. După cuvîntul de învăţătură rostit de P.S. Episcop-vicar Serafim, un grup de copii, ajutaţi de părintele Niţu, a susţinut un foarte frumos microconcert de colinde.

În aceeaşi seară s-a vizitat parohia *Băcel*, unde a avut loc o convorbire cu P.C. prot. al Sf. Gheorghe, Gh. Răţulea.

— Marţi, 5 ianuarie 1993, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a săvîrşit Sf. Liturghie în *bis. Sf. Arhangheli din Braşov*, în cadrul căreia a rostit un cuvînt de învăţătură şi după care a oficiat Taina Sf. Botez al micuţei Maria, fiica preotului Agapi Rusu.

Miercuri, 6 ianuarie, Botezul Domnului, P.S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în bis. *Adormirea Maicii Domnului* din Braşovul Vechi — preoţi I. Comşa şi I. Dinu, cu predică şi slujba Aghiazmei Mari.

În aceeaşi zi, slujba vecerniei a fost săvîrşită la parohia cu biserica în construcţie *Braşov-Bartolomeu*, pr. V. Zărnescu, unde a rostit un cuvînt de învăţătură numărului mare de credincioşi prezenţi.

— Joi, 7 ianuarie 1993, Sf. Ioan Botezătorul, P.S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie la parohia cu monumentala biserică în construcţie din *Braşov-Valea Cetăţii*, pr. Cornel Gîrbacea, cu participarea unui foarte mare număr de credincioşi, între ei peste 200 copii, cărora le-a rostit un însufleţit cuvînt de învăţătură.

Mulţi credincioşi şi mulţi copii au participat şi la vecernia săvîrşită de P.S. Sa în aceeaşi zi la biserica în construcţie din parohia Braşov-Blumăna II, pr. Ioan Comşulea, unde de asemenea a rostit un cuvînt de învăţătură.

Adunare eparhială

Potrivit rînduielilor noastre bisericeşti, pentru sîmbătă, 16 ianuarie 1993, a fost convocată Adunarea eparhială a Arhiepiscopeiei Sibiului, în sesiune anuală de lucru.

Ea a fost precedată de o şedinţă a Consiliului eparhial, care a avut loc la reşedinţa mitropolitană din Sibiu, vineri, 15 ianuarie 1993. Prezidat de Î.P.S. Mitropolit Antonie, în cadrul Consiliului au fost prezentate *Rapoartele de activitate pe anul 1992* şi anume: Raportul Sectorului administrativ bisericesc, întocmit şi susţinut de P.C. cons. *S. Săsăujan*; Raportul Sectorului cultural, întocmit şi susţinut de P.C. cons. *Gh. Papuc*; Raportul Sectorului economic, întocmit şi susţinut de P.C. cons. *E. Oancea* şi Raportul sectorului canonic-juridic, întocmit şi susţinut de P.C. cons. *I. Floca*. Aşa cum au fost întocmite Rapoartele au fost promovate la cele patru comisii ale Adunării eparhiale, pentru a fi przentate în plenul Adunării eparhiale.

Consiliul eparhial a rezolvat şi alte probleme cu caracter administrativ, legate de viaţa bisericească din Arhiepiscopie.

Sîmbătă, 16 ianuarie 1993, în capela mtiropolitană şi cu participarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, deputaţii eparhiei, P.C. protopopi din Arhiepiscopie, cadre didactice de la Facultatea de Teologie şi alţi invitaţi, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, ajutat de mai mulţi preoţi şi diaconi, a săvîrşit îndătinatul Te-Deum, după care toţi participanţii au trecut în Aula Facultăţii de Teologie din Sibiu.

În calitate de preşedinte al Adunării eparhiale, Î.P.S. Mitropolit *Antonie* al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului a deschis lucrările printr-o cuvîntare, în care, după ce a arătat motivul pentru care Adunarea eparhială îşi ţine lucrările în ianuarie şi nu în noiembrie sau decembrie, cum se obişnuia altă dată, a punctat aspectele mai importante din activitatea desfăşurată în Arhiepiscopia Sibiului, în anul 1992.

În acest sens, Î.P.S. Sa a subliniat că deşi trecem încă printr-o perioadă de criză a societăţii româneşti, care n-a reuşit încă să se adune pe linia unei restructurări de mare stabilitate şi cu toate că firesc trebuie să ne preocupe şi grija zilei, totuşi preocuparea noastră de căpătîi, a slujitorilor bisericeşti, trebuie să rămînă lucrarea pastorală, căreia i s-a acordat şi în 1992 o atenţie deosebită, Î.P.S. s-a referit apoi la lucrarea filantropică desfăşurată în Eparhie, la ridicarea de noi biserici şi mănăstiri în Arhiepiscopie, la relaţiile cu Biserica catolică de rit bizantin, canonizările care au avut loc în 1992, la reactivarea Mitropoliei Basarabiei, ca şi la alte momente din viaţa şi lucrarea Bisericii noastre.

În continuare s-a trecut la prezentarea Rapoartelor de către cele patru comisii menţionate şi anume:

Raportul comisiei bisericeşti, raportor dl. Dr. *Nicoară Dumitru*, în care s-a vorbit, între altele, de activitatea pastoral-misionară din Arhiepiscopie în anul 1992; de activitatea Î.P.S. Mitropolit Antonie pe această linie, multiplă şi bogată, ca şi de activitatea misionară a P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul; de numiri, transferări, pensionări în 1992; de lucrarea social-caritativă şi filantropică în spitale, orfelinate, penitenciare etc., mult mai vădite în anul care s-a scurs; de intervenţiile făcute pentru salarizarea personalului bisericesc; de colecta F.C.M.; de viaţa monahală în Arhiepiscopie, sector în care au fost constituite noi unităţi, în Arhiepiscopie existînd acum aproape 10 mănăstiri şi schituri; de relaţiile cu celelalte culte din Arhiepiscopie etc.

Raportul comisiei culturale, raportor dl. Dr. *Vasile Iacob*, din care reţinem aspecte legate de învăţămîntul teologic, unde s-a insistat cu deosebire asupra Facultăţii de Teologie din Sibiu, cu cele trei secţii ale sale: Teologie pastorală, Teologie litere şi Teologie asistenţă socială, în anul universitar în curs fiind înscrişi 576 studenţi şi studente, specificată fiind şi activitatea bogată, pe multe planuri, a corpului profesoral, ca şi numărul de elevi pe care Arhiepiscopia îi are la Seminariile teologice liceale din Cluj-Napoca şi Alba Iulia. Spaţiu corespunzător a fost acordat în raport şi învăţămîntului religios în şcolile de stat, unde sînt încă multe de făcut, dar unde s-a făcut un pas înainte prin introducerea în orar a Religiei şi unde a început distribuirea manualelor; conferinţelor preoţeşti, activităţii editoriale, activităţii predicatoriale, precum şi altor activtiăţi cu caracter cultural-bisericesc.

Raportul comisiei economice, raportor dl. judecător *Gheorghe Vâja*, care, după ce a supus aprobării contul de execuţie bugetară pe anul 1992, precum şi bugetul veniturilor şi cheltuielilor pe anul 1993, a reliefat sursele de venituri: subvenţii de la stat, contribuţii benevole etc., cheltuielile, multiple şi ele, raportul oprindu-se apoi asupra activităţii atelierului de lumînări, tipografiei eparhiale, magazinului de obiecte bisericeşti, fondului filantropic eparhial, serviciului tehnic, parcului de maşini, caselor de odihnă, şantierului de la Mănăstirea Brâncoveanu, controlului gestionar, cît şi asupra altor activităţi cu caracter economic.

Raportul comisiei canonico-juridică, raportor dl. av. *Ioan Moraru*, care a reliefat activitatea desfăşurată pe plan juridic, cuprinzînd procese diverse susţinute în anul 1992, pe planul redobîndirii unor bunuri aparţinătoare Bisericii noastre, pe planul consultărilor juridice, pe plan central bisericesc, pentru care s-au executat o seamă de referate de interes general, raportul încrestînd de asemenea aspecte legate de cercetarea şi soluţionarea unor reclamaţii şi sesizări, litigii diverse etc. provenite de la toate protopopiatele din Arhiepiscopie.

Pe marginea Rapoartelor au luat cuvîntul: P.S. Episcop-vicar *Serafim Făgărăşanul*, care a adus în atenţie o seamă de constatări, pozitive şi negative, întîlnite pe teren, propunînd o mai mare atenţie, sub raport misionar şi economic, faţă de prot. Sf. Gheorghe, unde există un mare număr de parohii vacante; P.C. prot. *Gh. Răţulea* (Băcel), care, între altele, a subliniat de asemenea necesitatea unui sprijin financiar mai substanţial şi urgent pentru unele parohii şi pentru sediul prot. Sf. Gheorghe; P.C. prot. onor. *Nichifor Todor* (Sibiu), care a apreciat activitatea desfăşurată în Arhiepiscopie, pledînd pentru o mai susţinută activitate misionară; P.C. cons. *Gh. Papuc*, care a reliefat ajutoarele date de Centrul eparhial, inclusiv în prot. Sf. Gheorghe, unde însă, ţinîndu-se cont de contextul actual, aceste ajutoare trebuie lărgite şi susţinute de întreaga Patriarhie Română; P.C. pr. *I. Vladovici* (Şeica Mare), care a adus în atenţie numărul mare al preoţilor ortodocşi trecuţi prin închisorile comuniste; P.C. prof. *Mircea Păcurariu* (decanul Facultăţii de Teologie din Sibiu), care a supus atenţiei Adunării eparhiale o seamă de sugestii pentru lucrarea viitoare din Arhiepiscopie. P.C. pr. *C. Codrea* (or. Victoria), care a menţionat aspecte legate de colportaj, de învăţămîntul religios în şcolile de stat, pledînd pentru o mai vădită prezenţă a cadrelor de conducere în parohii.

Î.P.S. Mitropolit Antonie a supus apoi la vot cele patru Rapoarte care au fost aprobate în unanimitate.

În continuare, Î.P.S. Sa a mulţumit tuturor ostenitorilor de la Centrul eparhial şi de la centrele protopopeşti pentru munca depusă şi în anul 1992, tuturor preoţilor care şi-au înţeles chemarea, deputaţilor eparhiali pentru participare la lucrări, rugîndu-i să fie cît mai activi în zonele care i-au ales, dorind tuturor un an cu pace şi prosperitate.

Înainte de rugăciunea de încheiere, P.S. Episcop-vicar Serafim a oferit Î.P.S. Mitropolit Antonie un bogat buchet de flori, exprimîndu-i doriri de sănătate, de noi şi binecuvîntate împliniri, cu prilejul Sf. Antonie de a doua zi, 17 ianuarie.

INFORMAŢII

— Luni, 7 decembrie 1992, Î.P.S. Mitropolit Antonie a vizitat parohia Codlea, din protopopiatul Braşov.

— Miercuri, 9 decembrie, Î.P.S. Sa a vorbit Ligii Tineretului Ortodox creştin din Sibiu, încheind „Serbările Ortodoxiei", tratînd tema „Asceza şi pragurile ei".

— Vineri, 11 decembrie, Î.P.S. Sale i s-a înmînat carnetul de Membru o. al Academiei Române, prilej cu care a participat şi la prima şedinţă a Academiei în calitate de membru.

— Sîmbătă, 12 decembrie, Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Mănăstirea Sîmbăta de Sus.

— Marţi şi miercuri, 15—16 dec., Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Cluj în calitate de locotenent de Arhiepiscop de Cluj.

— Marţi, 15 dec., Î.P.S. Sa a acordat un interviu postului de Tv. Cluj-Napoca, despre: „Rostul colindelor în continuitatea vieţii creştine româneşti în ţara noastră".

— Joi, 16 decembrie, Î.P.S. Sa a asistat la Concertul de colinde susţinut de studenţii Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu. A vorbit despre: „Colindele în viaţa poporului român" şi a dat sfaturi pentru vacanţă studenţilor teologi.

Vineri şi sîmbătă, 18 şi 19 decembrie, Î.P.S. Sa a luat parte, la Bucureşti, la lucrările Sinodului Permanent al Bisericii Ortodoxe Române, care a discutat problema reactivării Mitropoliei Basarabiei, ca mitropolie de sine stătătoare sub oblăduirea canonică a Patriarhiei Române.

— Duminică, 20 decembrie, Î.P.S. Sa a slujit împreună cu alţi ierarhi Sf. Liturghie arhierească în catedrala patriarhală din Bucureşti. La sfîrşitul Sf. Liturghii, Î.P.S. Sa a dat citire Tomosului Sinodal prin care a fost reactivată Mitropolia Basarabiei şi pusă sub oblăduirea Bisericii-mame.

— În aceeaşi zi seara, abia sosit de la Bucureşti, Î.P.S. Sa a luat parte la concertul de colinde oferit de către corala catedralei mitropolitane din Sibiu. A prezentat credincioşilor pe noul dirijor al coralei catedralei, pr. lector Vasile Grăjdean.

— Luni, 21 decembrie, Î.P.S. Sa a oficiat slujba de pomenire a eroilor martiri ai Revoluţiei din decembrie 1989, în Piaţa Mare din Sibiu şi în Cimitirul eroilor-martiri din Dumbrava-Sibiu.

— În ajunul Crăciunului a primit la reşedinţa mitropolitană grupuri de colindători, copii, studenţi, membri ai Ligii Tineretului ortodox, credincioşi care, potrivit tradiţiei, vin în număr foarte mare să-şi colinde ierarhul.

— Vineri, 25 decembrie, în prima zi de Crăciun, Î.P.S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala mitropolitană din Sibiu, prezentînd credincioşilor tradiţionala Pastorală de Crăciun, intitulată în acest an: „Cu noi este Dumnezeu".

— Luni, 28 dec., Î.P.S. Sa a primit un grup de 50 de colindători din Braşov.

— Marţi, 30 dec. 1992, Î.P.S. Sa a sfinţit, la iniţiativa d-lui prefect Nicolae Nan, localul înnoit al Prefecturii Sibiu şi la iniţiativa d-lui preşedinte al Consiliului Judeţean Sibiu, dl. Romeo Trifu, localul Consiliului, de asemenea reînnoit. Î.P.S. Sa a vorbit despre „Însemnătatea sfinţirii caselor în tradiţia ortodoxă". A urmat apoi o recepţie.

— În ajunul Anului Nou Î.P.S. Sa a primit urători.

— Vineri, 1 ianuarie 1993, Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, a luat parte la Sf. Liturghie arhierească în catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind la sfîrşitul slujbei un cuvînt de învăţătură legat de praznicul Tăierii Împrejur a Domnului, a Sf. Vasile cel Mare şi a Anului Nou.

— În aceeaşi zi, la orele amiezii, Î.P.S. Sa a oferit la reşedinţa mitropolitană din Sibiu îndătinata recepţie oficială cu prilejul Anului Nou. Au luat parte membrii coralei mitropolitane Sibiu, preoţi din oraş, ostenitori ai Centrului eparhial, alţi invitaţi.

— Marţi, 5 ianuarie a.c., Î.P.S. Sa a primit pe poetul Eugéne van Itterbek din Belgia împreună cu poetul Ion Mircea, redactor al Revistei „Transilvania" din Sibiu.

— Miercuri, 6 ianuarie a.c., Î.P.S. Sa a săvîrşit Sf. Liturghie arhierească în catedrala mitropolitană din Sibiu cu prilejul Bobotezei. Î.P.S. Sa a rostit un ales cuvînt de învăţătură legat de praznicul Bobotezei ca manifestare a Treimii în viaţa Bisericii Creştine.

Î.P.S. Sa a oficiat apoi slujba sfinţirii Apei celei Mari, stropind cu apă sfinţită pe credincioşii prezenţi la Sf. Liturghie.

— Joi, 7 ianuarie a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la biserica cu hramul „Sf. Ioan Botezătorul" din Săliştе-Grui, prilej cu care a rostit un bogat cuvînt de învăţătură despre viaţa şi activitatea Sf. Prooroc Ioan Botezătorul.

A fost ocolită apoi, conform tradiţiei, biserica parohială, după care Î.P.S. Sa a săvîrşit slujba sfinţirii apei celei mici precum şi slujba de pomenire a ctitorilor bisericii.

A fost cercetată şi biserica mare din centrul Săliştii cu hramul „Înălţarea Domnului" aflată în şantier, de pictură, pictură nouă, fiind executată de pictorul I. Căzilă din Sibiu.

— Luni, 11 ianuarie a.c., Î.P.S. a prezidat în calitate de locotenent de Arhiepiscop de Cluj, lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Cluj.

Arhidiacon Visarion Bălţat

*

— De Ziua Naţională a României P.S. Episcop-vicar Serafim a slujit în prezenţa autorităţilor locale un parastas în Cimitirul eroilor din Sibiu, prilej cu care a rostit un cuvînt adecvat momentului.

— Marţi, 2 decembrie 1992, P.S. Sa a deschis în Catedrala mitropolitană din Sibiu „Serbările Ortodoxiei", organizate de Liga Tineretului Ortodox din Sibiu.

— Sîmbătă, 5 decembrie, P.S. Episcop-vicar Serafim a slujit vecernia la biserica Sf. Treime din Braşov, după care a rostit un amplu cuvînt de învăţătură numeroşilor credincioşi prezenţi.

— De Sf. Ierarh Nicolae, P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie la biserica Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului, în cadrul căreia a hirotonit întru preot pe diaconul Creţu I. pentru parohia Sebeşul de Jos, protopop. Sibiu. După Evanghelie, P.S. Sa a vorbit despre virtuţile Sf. Ierarh Nicolae. Slujba a fost transmisă în direct pe postul naţional de Radio.

— La invitaţia Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei şi Bucovinei ca şi a ASCOR (Asociaţia studenţilor creştini ortodocşi români) din Iaşi, vineri, 11 decembrie 1992 P.S. Episcop-vicar Serafim a vorbit în Sala de cultură a studenţilor din Iaşi despre „Case şi inimi devenite peşteri ale Betleemului. Dimensiunea socială a Crăciunului". La întîlnire au fost prezenţi peste 1000 de participanţi care au pus numeroase întrebări.

— Sîmbătă, 12 decembrie 1992, ziua Sf. Ierarh Spiridon, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie alături de Î.P.S. Daniel la biserica Sf. Spiridon din Iaşi, biserica Epitropiei şi a Spitalului cu acelaşi nume, patronate de Mitropolia Moldovei şi Bucovinei. După Sf. Litrughie cei doi ierarhi au sfinţit spitalul din preajma bisericii şi au vizitat bolnavii prezenţi.

— Duminică, 13 decembrie 1992, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie la mănăstirea Sihăstria, rostind un cuvînt de învăţătură. Se ştie că mănăstirea Sihăstria a avut şi are un mare rol în spiritualitatea românească. Astăzi se nevoiesc aici peste 120 de monahi din care 80 sînt tineri.

— După ce a vizitat aproape toate liceele din Sibiu, întîlnindu-se cu cadrele didactice şi elevii şcolilor respective, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a participat, joi, 17 decembrie, la Şcoala Normală din Sibiu la un concert de colinde, precum şi la concertul susţinut de elevii Liceului agro-industrial din Sibiu, dirijaţi de D-na Prof. Victoria Joantă. De fiecare dată P.S. Sa s-a adresat profesorilor şi elevilor prezenţi cu un cuvînt despre Naşterea Domnului.

Tot joi, 17 decembrie, P.S. Sa a conferenţiat la Casa de cultură din Alba Iulia despre: „Euharistia — taina Împărăţiei", în prezenţa P.S. Episcop Andrei şi a unui public deosebit de numeros.

— Duminică, 20 decembrie 1992, P.S. Episcop-vicar Serafim însoţit de la Centrul mitropolitan de P.C. prof. Dr. Mircea Păcurariu, decanul Facultăţii de Teologie, a slujit Sf. Liturghie în parohia Veseud, prot. Sibiu, în cadrul căreia a hirotonit întru preot pe tînărul Marcel Badiu. La priceasnă a predicat pr. prof. Mircea Păcurariu, iar la sfîrşitul Liturghiei, P.S. Sa a instalat oficial pe noul păstor al acestei parohii.

În prima zi de Crăciun, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie în parohia Şelimbăr de lîngă Sibiu, însoţit fiind de P.C. pr. prof. Dr Liviu Streza, prodecanul Facultăţii de Teologie.

A doua zi de Crăciun, P.S. Sa a slujit şi predicat în Catedrala mitropolitană.

Duminică, 27 decembrie, P.S. Serafim a slujit Sf. Litrughie la mănăstirea Sîmbăta în cadrul căreia a tuns în monahism pe rasoforii Panteiman şi Siluan. La sfîrşit, P.S. Sa a adresat un bogat cuvînt de învăţătură despre viaţa monahală şi datoriile monahului. În aceeaşi zi P.S. Sa a vizitat mai mulţi bolnavi din oraşul Victoria.

Diac. Dumitru Dura

Semnalăm... Semnalăm...

Replică la art. păr. prof. univ. dr. I.M.B., unit cu Roma, publicat în rev. „Tribuna", nr. 49/1992

Arta polemicii nu e la îndemîna oricui. Polemica presupune în primul rînd o bună mînuire a logicii, adică a gîndirii corecte, şi o anumită ştiinţă a folosirii nuanţelor care i-au scăpat preopinentului, şi chiar ştiinţa surprinderii lui prin date care îi sînt necunoscute... Despre aceasta ar mai fi încă multe de spus. Nu strică nici un pic de talent literar. Dar logica e incontestabil instrumentul cu care trebuie să opereze argumentarea.

Aceste simple consideraţii mi le prilejuieşte o polemică pornită cu mine în revista *Tribuna* (nr. 49, 11—17, dec. 1992). Ar fi trebuit să răspund tot în *Tribuna*, dar mă jenez de conducerea revistei care ar descoperi că a publicat un text plin de contradicţii, de necunoaşterea nici a istoriei, nici a gîndirii corecte. Nu voi da nici numele autorului, decît prin iniţialele sale: preot prof. univ. dr. I.M.B. Ar putea fi mai vîrstnic decît mine şi trebuie să ţin seama de aceasta, şi-apoi, e „prof. univ. dr.", precum semnează, deci are studenţi, undeva la o Facultate de Teologie catolică orientală de rit bizantin (unită), şi trebuie să ţin seama şi de aceasta, ca să nu-i stric de tot autoritatea în faţa studenţilor săi.

Aş putea să iau textul său la rînd, frază cu frază. Dar mă voi opri doar la cîteva lucruri simple care vor da cititorului, de îndată, o imagine asupra întregului său mod de a polemiza. Nu-i reproşez neştiinţa în această specie literară. Îi reproşez doar alte neştiinţe şi chiar neştiinţa susţinerii corecte a unei cauze. De aceea nici nu voi polemiza mai mult cu prea cucernicia sa.

1. Am spus într-un interviu publicat tot în *Tribuna*, într-un număr anterior, că la o consultaţie pe tema uniatismului, la Geneva, între 30 iunie — 6 iulie 1992, unde au fost prezenţi reprezentanţi ai tuturor Bisericilor ortodoxe din lume, şi reprezentanţi ai Consiliului Mondial al Bisericilor şi ai Conferinţei Bisericilor Europene. Catolicii şi reprezentanţii Bisericii unite cu Roma au lipsit. Toţi cei prezenţi au regretat aceste absenţe. Explicaţia Vaticanului a fost aceea că problema e de competenţă doar bilaterală, deci a celor două Biserici, Ortodoxă şi Catolică, nu şi de competenţa organizaţiilor creştine internaţionale.

Părintele I.M.B. găseşte însă altă explicaţie: catolicii n-au participat pentru că nu participă la nici un dialog care nu-l recunoaşte pe Papa drept şef al Bisericii.

Citäm: *„Neparticiparea Bisericii catolice la viaţa şi activitatea acestor organisme religioase internaţionale este un lucru firesc, deoarece toate Bisericile creştine din lume asociate acestor organisme sînt rupte de către Biserica catolică întemeiată de Iisus Hristos şi unitatea nu se poate face integral decît prin revenirea de bună voie în sînul Bisericii lui Hristos de care s-au rupt".*

Eroare iubite părinte profesor. Şi să-mi daţi voie ca de aici încolo să mă adresez direct p.c. voastre. Biserica romano-catolică are în principiu aceste pretenţii la care vă referiţi, că ar fi unica Biserică, dar, în ultima vreme, se gîndeşte totuşi şi la alte posibilităţi de înţelegeri ecumenice. Ar fi trebuit să ştiţi că participă cu drepturi egale şi permanent la lucrările Comisiei FAITH AND ORDER (Credinţă şi Constituţie) din cadrul Consiliului Mondial al Bisericilor, adică tocmai la Comisia care se ocupă de problemele de doctrină, acelea care trebuiesc rezolvate pentru regăsirea unităţii tuturor creştinilor. Şi acolo nu vine pe poziţii de dictat, ci de dialog.

Ar mai fi trebuit să ştiţi că din patru în patru ani Conferinţa Bisericilor Europene, protestanţi şi ortodocşi, se întîlneşte cu Conferinţa Episcopilor catolici din Europa. A patra întîlnire a avut loc de curînd la Santiago de Compostela, în Spania. Nici acolo nu s-a spus vreun cuvînt despre „întoarcerea" tuturor la catolicism, ca singura posibilitate ecumenică.

Şi, în sfîrşit, ca să ne limităm numai la trei exemple, din 1980 încoace s-a început un dialog ecumenic internaţional între Ortodoxie şi Romano-Catolicism şi, de asemenea, nimeni n-a pomenit ca şi condiţie preliminară „întoarcerea" ortodocşilor la catolicism. Se dialogheză, se caută formule noi, în sensul celor care au putut coexista pînă la gestul necugetat al cardinalului Humbert, de a provoca ruperea în două a Bisericii care pînă atunci era una. Gestul lui Humbert a şi fost dezavuat de ambele Biserici care au ridicat anatemele pronunţate de el.

Iată-mă în situaţia de a apăra eu adevărata poziţie romano-catolică. Poziţia prea cucerniciei voastre e de dinainte de Conciliul II Vatican. E drept că se mai găsesc partizani ai acestei poziţii, cum e cea a cardinalului Ratzinger, din *Scrisoarea* din 1992, dar catolicii pretind că *Scrisoarea* sa e un document intern, şi nu intenţionează să blocheze dialogul ortodoxo-catolic.

Vă mulţumesc că mă lăudaţi pentru că am *„recunoscut public"* că am un doctorat şi la catolici, cu o bursă de la Vatican, ca şi cum aş fi ascuns vreodată acest lucru, care mă onorează şi pe mine şi pe ei. Da, am un doctorat *magna cum laudae* chiar de la iezuiţii din Oxford, care nu-s prea darnici în titluri mari. Eu am al treilea doctorat din istoria lor, pe cînd erau la Oxford. Dar nu-i corect să-mi reproşaţi că nu-mi „plătesc" bursa prin bunăvoinţe care să calce adevărul şi dreptatea. Iezuiţii nu mi-au cerut niciodată aşa ceva, şi i-am respectat pentru aceasta ca şi pentru multe altele. Faptul că nu militez pentru catolicism, vă face să vă întrebaţi: *„Este oare aceasta expresia recunoştinţei Sale* (a mea n.n.) *pentru ajutorul acordat de Biserica catolică în trecut?"* Şi mă dojeniţi blînd: *„Se poate?"*

Se poate, iubite părnite profesor. Ba chiar, nu se poate decît aşa. Pentru că nu se duc ortodocşii să studieze la catolici ca să se vîndă. Aşa ceva nu mi-a reproşat încă nimeni. Nici cei doi papi, Paul al VI-lea şi actualul, cu care am stat de mai multe ori de vorbă. Şi nici un cardinal, preot, profesor catolic din cei cu care lucrez în Comisia Internaţională de dialog. Oare cum de aţi putut-o face prea cucernicia voastră? Să cădem adică chiar într-o astfel de etică? Aşa s-au făcut convertirile la uniatism?

Dar, oricum, mai sus, m-am făcut totuşi apărătorul Romei. Fiţi mulţumit, dacă puteţi, pentru că am apărat-o de Dv!

2. Mă mai acuzaţi în articolul prea cucerniciei voastre că aş fi făcut afirmaţia că Biserica, greco-catolică la origine, a fost înghiţită acum de Biserica romano-catolică, şi că păstrează din Ortodoxie doar ritul bizantin. Nu şi dogmele ortodoxe, deci nu mai este în fapt ortodoxo-catolică, ci catolică pur şi simplu. Am făcut într-adevăr această afirmaţie.

Eroare, spuneţi prea cucernicia voastră. Acestea sînt *„afirmaţii gratuite şi fortuite"*. Vă sînt recunoscător că, în acest caz, aţi ales cuvinte blînde la adresa mea! Dar ce faceţi p.c. voastră în continuare? După ce amestecaţi bine lucrurile, ca să nu mai priceapă nimeni nimic, spuneţi că la 1700 uniţii au primit doar cele patru puncte. Le numim noi, pentru cei care nu le ştiu: primatul papal, filioque, purgatoriul şi azimele.

De ce le-au primit? Prea cucernicia voastră daţi un răspuns stupefiant: Pentru că erau ortodoxe, de dinainte de 1054. După care istorie, iubite părinte?

Iată o inexactitate istorică. Toate acestea au fost doctrine şi practici occidentale. Ortodocşii nu le-au primit niciodată, şi nici la 1054 cînd acel cardinal neamţ, Humbert, recunoscut astăzi chiar de către catolici drept pripit, violent şi cam mărginit, a provocat ruperea în două a Bisericilor. Da aceea Papa Paul al VI-lea a şi anulat excomunicarea lui, printr-un act solemn, cunoscut astăzi de toată lumea. Aceste puncte au apărut la Ferara-Florenţa, dar nu le-a recunoscut finalmente nici o Biserică ortodoxă.

Dar surpriza adevărată vine mai jos. Iată ce scrieţi prea cucernicia voastră despre Biserica unită cu Roma, şi despre doctrina ei: în afară de cele patru puncte primite la 1700, *„în rest a fost repusă în viaţă întreaga ortodoxie privind doctrina, canoanele, ritualul, Sf. Taine, datinile pe care le are şi le păstrează integral şi azi Biserica unită"* (Tribuna, cit. col. II, rîndul 50—54).

Oare aşa să fie? Dar Infailibilitatea papei, Imaculata concepţie, Urcarea cu trupul la cer a Maicii Domnului, şi mai ales *Codul canonic romano-catolic* etc., etc., apărute după 1700, rămîn *neacceptate* de Biserica unită? Unde mai este „întreaga ortodoxie" „păstrată integral şi azi de Biserica unită"? Ne ascundem după cuvinte? Acesta e un „flagrant delict" de inexactitate istorică, dacă vrem să folosim cele mai blînde cuvinte!

Şi în *Codul canonic roman ce spune?* Că nu există decît o *singură Biserică catolică, cu aceeaşi doctrină, dar cu rituri diferite.* Dar riturile nu au implicaţii dogmatice. Au implicaţii în spiritualitate, dar negative, pentru că spiritualitatea ritului se pierde, dacă i se ia conţinutul dogmatic ortodox. Ritul devine o simplă formalitate (vezi rev. catolică belgiană *Irénikon*, nr. 3, 1992, studiul pr. B. Bobrinskoy şi *„Telegraful român" nr. 45—48* (1—15 dec. 1992 la rubrica *Semnalăm).*

Surpriza nu este însă numai aceasta. Alta vine mai jos. Prea cucernicia voastră aţi afirmat că în afara celor patru puncte, *„în rest"* uniaţia e *„integral ortodoxă şi azi"*.

O primă observaţie din ordinea logicii: deci prin cele patru puncte, Biserica unită *nu e ortodoxă*, ci numai *„în rest"!* De ce fac această observaţie prea elementară? Pentru că prea cucernicia voastră aţi afirmat că în 1700 prin cele patru puncte acceptate de uniaţie *„a fost repusă în viaţă întreaga ortodoxie"* de dinainte de 1054, iar acum spuneţi că cele patru puncte erau catolice şi numai „în rest uniatismul şi-a păstrat ortodoxia!.

De fapt însă, cum am arătat mai sus, nu e ortodoxă nici „în rest", decît prin rit, nu prin doctrină. Doctrina e în întregime catolică.

Ori, exact acest lucru îl spusesem eu, în articolul pe care mi-l combateţi. Că am avut dreptate, fără să vă daţi seama, o spuneţi mai departe chiar prea cucernicia voastră. Citez: *„De la începuturile ei Biserica Română Unită a fost catolică* (subliniere I.M.B.) *în doctrină, şi ortodoxă* (subl. I.M.B.) *în ritualul ei bizantin-român"* (col. II, rîndurile 54—56). Deci ortodoxă numai cu acest neesenţial ritual, menit doar să-i înşele pe credincioşi că au rămas în legea lor, prin păstrarea ritului. Ori, încă odată, exact acest lucru îl spusesem şi eu. Ba chiar eu spusesem mai puţin: că numai *acum* Biserica unită cu Roma e deplin catolică în doctrină, pentru că la început era semi-catolică, primind doar cele patru puncte.

Ar fi trebuit să ştiţi că Inochentie Micu tocmai pentru păstrarea „legii" ortodoxe s-a luptat. N-a acceptat latinizarea, adică completa ei catolicizare. A cerut să rămînă în vigoare pravilele ortodoxe, independenţa episcopului şi a Bisericii unite, eliminarea teologului iezuit, adică recunoaşterea faptului că Biserica sa unită era ortodoxo-catolică, nu catolică şi ortodoxă numai prin rit. Pentru aceasta a suferit 24 de ani în exil.

Astăzi idealurile lui sînt trădate. Fosta Biserică ortodoxo-catolică e astăzi catolică pur şi simplu. Care dogme noi, de după 1700, nu primeşte? Şi de ce acceptă să fie doar un rit? Cred că Inochentie Micu mai plînge încă la Roma, la mînăstirea rutenilor care l-au adăpostit. Şi tot aşteaptă să fie adus acasă! Şi e mereu uitat acolo. Şi, la urma urmei, întors, ce Biserică ar găsi? Aceea pe care n-a dorit-o şi împotriva căreia a luptat pînă la sacrificiu.

Aceste lucruri ar fi trebuit să le ştiţi şi atunci nu v-aţi mai fi încurcat în reproşurile gratuite pe care mi le faceţi. Văd că de fapt mă confirmaţi fără să vă daţi seama, pentru că aţi pierdut din mînă logica propriei demonstraţii. N-aţi vrut să-mi combateţi teza ci, pur şi simplu, să mă combateţi, ca să nu ne putem înţelege. Păcat!

Şi-atunci de ce afirmaţiile mele au fost *„gratuite şi fortuite"*, cînd mi le certificaţi chiar prea cucernicia voastră? Aş dori ca studenţii prea cucerniciei voastre să nu citească aceste rînduri, pentru că nu-mi închipui că s-a reuşit cu toţi spălarea creierilor de regulile gîndirii corecte, care se cheamă logica.

Unii ar putea fi jenaţi?

Ar mai fi şi altele de pus la punct, dar ne oprim aici deocamdată.

* * *

● Prea Fericitul Patriarh Teoctist a tipărit în 1992 două cărţi în care îşi adună osteneala pastorală, cuprinsă într-un număr impresionant de cuvîntări şi predici, pe cele mai variate teme: PE TREPTELE SLUJIRII CREŞTINE, vol. VI (Bucureşti, 1992, 430 p.) şi SLUJIND ALTARUL LUI HRISTOS, vol. I (Bucureşti, 1992, 511 p.).

Foarte multe din cele cuprinse în cele două cărţi sînt studii de istorie bisericească, de istoria culturii, în care s-au evidenţiat clerici de valoare de-a lungul veacurilor şi, bine-înţeles şi cuvinte de folos pentru credincioşi, la Duminicile şi sărbătorile de peste an.

Ştim ce înseamnă astfel de osteneli, pe lîngă cele administrative care abia îţi dau răgazul rar al unor meditaţii şi întîrzieri la masa de scris. P.F. Sa şi-a umplut acest răgaz cu lucruri de reală valoare, care sînt în acelaşi timp şi dezvăluire a unui program pastoral şi a unei activităţi neîntrerupte pe toate registrele posibile ale vieţii unui ierarh, şi încă ale aceluia ce se află în fruntea Bisericii noastre.

* * *

● Dl. prof. Dr. doc. Pandele Olteanu a scos o ediţie critică, pe versiuni, după manuscrise, cu traducere şi glosar în context comparat, a vestitei FLOAREA DARURILOR sau FIORE DI VIRTÙ (ed. Mitropoliei Banatului, Timişoara, 1992, 536 p. format Biblia de la Bucureşti). E o operă alcătuită în sec. XIV (1316—1323), tradusă apoi în zece limbi, şi în „Codes Negoianus", în româneşte (1620) cu autor necunoscut, probabil un laic din Bologna. Adună citate din autori vestiţi, răsăriteni şi apuseni, tratînd despre 18 virtuţi şi 17 vicii.

Ediţia Pandele Olteanu e o operă de adîncă şi autentică erudiţie, comparînd versiunile italiană, ucraineano-rusă, slavo-română, greacă, greco-italiană, cu un glosar de 3720 de cuvinte.

Cartea are în urmă o muncă titanică de zeci de ani, şi o luptă cu opoziţii guvernamentale de tot atîţia ani, care n-au dorit opera publicată, pentru că e o operă prin excelenţă de morală.

Doritorii de citate din Platon, Ovidiu, Juvenal, Seneca, Aristotel, Augustin, Ciprian etc., etc. şi, bineînţeles, din Sf. Scriptură, despre virtuţi şi vicii, pot găsi de toate.

Cartea nu e numai de mare erudiţie, ci şi de mare folos, şi astăzi.

* * *

● Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu semnează în revista „Teologie şi viaţă" (Serie nouă, an. I, nr. 9—12, 1991, p. 15—49) un studiu absolut necesar astăzi: *„Istoria Bisericii Ortodoxe Române din Basarabia"*.

Biserică încă martiră şi astăzi, trădată, închinată Moscovei chiar şi după ce Basarabia s-a declarat stat suveran, independent.

Se vinde o Biserică şi o naţiune pe o camilafcă albă! O fi de mătase scumpă. O fi costînd 30 de arginţi!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141
SIBIU
1 februarie
Nr. 5—6
1993

Credinţa în Dumnezeu — condiţie a mîntuirii

„Fără credinţă nu este cu putinţă să fim plăcuţi lui Dumnezeu, căci cine se apropie de Dumnezeu trebuie să creadă că El există şi că se face răsplătitor al celor care Îl caută"

(Evr. 11, 6)

Este vorba în acest text, în chip evident, despre necesitatea credinţei iar, în chip implicit, despre permanenţa ei în viaţa celor care de bunăvoie recunosc şi mărturisesc existenţa lui Dumnezeu, prin cuvîntul şi puterea Căruia s-au făcut, din nimic, toate cele ce se văd şi chiar şi cele care nu se văd.

Într-adevăr, încă de la începuturile sale, omul apare ca posesor al acestei minunate virtuţi a credinţei, care l-a ajutat să privească permanent cu speranţă şi în redere în viitor şi să se socotească o fiinţă cu o menire aparte, unică, am putea spune, în univers.

Despre adevărul acesta ne încredinţează Sf. Apostol Pavel, în Epistola către Evrei, de unde am preluat şi textul de mai sus, cînd spune că încă Abel „a adus lui Dumnezeu, prin credinţă (sau din credinţă, n.n.) mai bună jertfă decît Cain" (Evr. 11, 4). Abel este înfăţişat astfel ca începătorul lungului şir al celei credincioşilor care se va prelungi în istorie pînă la sfîrşitul veacurilor. Ştiind însă că Abel nu este concomitent şi începătorul speţei umane, ci că Adam, părintele său, a beneficiat de acest statut primaţial, întrebarea firească pe care ne-o punem este dacă cumva Adam nu s-a aflat şi el sub imperiul credinţei?

Ţinînd cont de legătura sa nemijlocită cu Dumnezeu, de vederea directă a feţei Creatorului, de trecerea sa în imediata apropiere a lui Dumnezeu, de faptul că Stăpînul cerului şi al pămîntului a grăit cu el, am putea spune că Adam s-a aflat sub imperiul ştiinţei sau al cunoştinţei de Dumnezeu. El nu credea ci ştia, era convins că există Dumnezeu. Chiar dacă ulterior el a căzut din această stare, iar căderea a însemnat, între altele, şi o diminuare, mai mult chiar — o gravă atingere a cunoaşterii acumulate, Adam rămîne totuşi omul care a făcut o experienţă unică. Toţi oamenii de după el nu vor mai putea realiza această experienţă, ci vor ajunge la stadiul de cunoaştere, pe care l-a atins Adam, abia la încheierea ciclului existenţei lor terestre, cînd vor putea să-L cunoască şi ei pe Dumnezeu faţă către faţă, cum L-a cunoscut Adam la începutul petrecerii sale în această lume. Pînă atunci, ei vor trăi sub imperiul credinţei. Se vor afla toţi în permanentă căutare şi aşteptare. Starea lor de neîncetată năzuinţă spre o mai deplină cunoaştere şi dezvăluire a misterului ce acoperă existenţa divină, este exprimată de Fer. Augustin, mare filozof şi scriitor creştin, în aceste memorabile cuvinte: *„Ne-ai făcut pentru Tine, Doamne, şi nelinîştit este sufletul nostru pînă ce nu se va odihni întru Tine"*.

Toţi urmaşii lui Adam, pînă la Hristos, au bătătorit cărările adeseori anevoioase şi aspre ale credinţei. Dintre aceştia, Sf. Pavel îi aminteşte, în continuare, pe cei mai reprezentativi, pe cei care s-au impus prin credinţa lor pilduitoare. Astfel, face pomenire de Enoh, de Noe, de Avraam şi Sara, de Isaac, de Iacob, de Iosif, de Moise, de Rahab, de Ghedeon, de Barac şi de Samson, de Ieftae, de David, de Samuel şi de profeţi. Credinţa tuturor acestora a fost de neclintit. Unii dintre ei „au biruit prin credinţă împărăţii, au făcut dreptate au astupat gurile leilor, au stins puterea focului, au scăpat de ascuţişul sabiei, s-au împuternicit, din slabi ce erau s-au făcut tari în război, au întors taberele vrăjmaşilor în fugă" (Evr. 11, 33—34). Alţii, în schimb, au fost chinuiţi pentru credinţa lor,

(continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

O femeie cu credinţă mare

(Matei 15, 21—28; Marcu 7, 24—30)

Pentru un cunoscător al sfintei Evanghelii, gîndul la „omul de care s-a minunat Domnul Hristos" aduce în minte gîndul la acea femeie din părţile Tirului şi Sidonului, la acea femeie elină, născută în Sirofenicia, căreia Domnul Hristos, adresîndu-i-se, i-a zis: „O, femeie, mare este credinţa ta" (Matei 15, 22). Sutaşul din Capernaum, — omul vrednic de pomenire, pentru credinţa lui — nu făcea parte din poporul ales, dar avea o credinţă mai mare decît cea pe care o aveau cei număraţi la poporul Israel. Nici femeia cu credinţă mare nu era dintre cei de la care se aştepta credinţă multă. Ea, „femeia cananiancă", cum e cunoscută, s-a prezentat la Domnul Hristos cu o rugăminte. Avea o fiică asuprită de un demon, care o chinuia. O spunea aceasta Domnului Hristos mama îndurerată, cînd zicea: „Iisuse, Fiule al lui David, miluieşte-mă pe mine. Fiica mea este rău chinuită de un demon" (Matei 15, 22). Mîntuitorul nu i-a răspuns nici un cuvînt. Ea însă stăruia cu rugămintea ei. Ucenicii au intervenit la Învăţătorul lor, zicînd: „Dă-i drumul, că strigă în urma noastră" (Matei 15, 23). Răspunsul dat de Mîntuitorul, însă, nu era favorabil femeii, căci El a zis: „Nu sînt trimis decît către oile cele pierdute ale casei lui Israel" (Matei 15, 24). Cu toate acestea, femeia a rămas statornică în rugămintea ei şi, apropiindu-se de Iisus, i s-a închinat Lui, zicînd: „Doamne, ajută-mă" (Matei 15, 25). Nici de data aceasta însă femeia n-a primit răspunsul dorit, fiindcă Domnul Hristos i-a spus: „Nu se cuvine să iei pîinea copiilor şi s-o arunci cîinilor" (Matei 15, 26). Era un răspuns cu totul nedorit de femeia cananiancă, dar nici aceasta n-a clintit-o din stăruinţa ei. Ea a dat dreptate Mîntuitorului, cînd a zis: „Adevărat, Doamne, dar şi

(continuare în pag. a 3-a)

Arhim. Teofil Părăian

IOAN INOCENŢIU MICU — KLEIN şi lupta pentru independenţa Bisericii sale*

Istoria unirii cu Roma a unei părţi a românilor ortodocşi din Transilvania mai este încă subiect de cercetare şi interpretare, mai ales în măsura în care unii îi scot cu preponderenţă în evidenţă părţile bune, iar alţii, în aceeaşi măsură, pe cele rele. Disputa între istorici încă nu s-a încheiat. Din cînd în cînd ies la iveală documente noi, cum s-a întîmplat cu cele descoperite de unitul Nicolae Densuşianu la Budapesta, în 1879, care i-a dat ortodoxului Silviu Dragomir argumente pentru a identifica frauda iezuiţilor latini în actele primare ale contractării uniaţiei.

Documente necunoscute a păstrat în arhiva sa canonicul Ion Micu Moldovanu, despre episcopul Ioan Inocenţiu Micu Klein, ceea ce el numea „Dosarul Klein",[1] din care Zenovie Pîclişanu a publicat o parte,[2] o altă parte rămînînd încă a fi date publicităţii, dacă vor putea fi obţinute de la călugării greco-catolici ruteni, de la Roma, care le au în păstrare.[3]

În ceea ce îl priveşte pe Ioan Inocenţiu Micu-Klein, avem totuşi la îndemînă suficiente documente, şi fără cele păstrate de ruteni, care ne pot lumina personalitatea episcopului, pînă la măsura considerării lui, fără nici o rezervă, ca pe una din cele mai valoroase conştiinţe româneşti ale vremii sale. Dumnezeu l-a dat acelei vremi pentru că, fără dînsul, naţiunea română din Transilvania ar fi căzut într-o capcană menită să-i înveşnicească robia politică, prin alianţa dintre Puteri şi religie, dintre habsburgi şi Roma catolică. Aparenţele ar fi vrut să demonstreze contrariul: că numai prin trecerea la religia Puterii se putea obţine eliberarea politică, adică schimbarea stării de iobăgie a românilor, recunoaşterea lor ca naţiune, intrarea adică în rîndul celor trei naţiuni şi patru religii recepte, de la care — li se spunea — erau excluşi pentru că erau schismatici, adică ortodocşi.

Se va dovedi însă, nu cu prea multă întîrziere, şi nu fără ca dovezile să fie evidente, că nu faptul, sau numai faptul că erau ortodocşi, era cauza nedreptăţilor cărora erau supuşi. Erau nedreptăţiţi pur şi simplu pentru că existau, pentru că erau cei mai vechi şi cei mai mulţi, şi încurcau socotelile ocupanţilor. Să ne amintim că încă din 1552, într-un regulament al Dietei din Tg. Mureş, în art. 28 se spune: *„Românul să nu poată denunţa (sau extrăda) pe ungur sau sas, dar ungurul sau sasul să poată denunţa pe român".*[4]

Atraşi cu silnicie şi viclenii mai întîi de calvinism, s-a urmărit maghiarizarea românilor — şi cu cei trecuţi s-a şi reuşit — iar după 1683 cînd habsburgii catolici vor ocupa Transilvania, aceştia îi vor voi catolici, mai ales pentru a mări în Transilvania proporţia catolicilor faţă de protestanţi,[5] dar şi pentru a-i stăpîni mai uşor pe ei, cei mai mulţi, împărţindu-i, căci era de aşteptat ca o bună parte să rămînă în continuare credincioşi legii lor strămoşeşti, deci greu de stăpînit şi controlat. Şi mai aveau în vedere şi al treilea lucru: să-i învrăjbească cu fraţii lor de peste munţi,[6] ca să nu mai aştepte vreun ajutor de la ei, lucru pe care îl va sesiza foarte bine Constantin Brâncoveanu.

Chemarea la unirea cu Roma a ascuns cu grijă toate aceste pericole, scoţînd în evidenţă doar avantajele şi momindu-i pe bieţii oprimaţi cu aceasta. Pentru o naţiune împilată şi fără speranţă, avantajele puteau fi ispititoare. Şi au şi fost. Calculele organizatorilor uniaţi s-au dovedit a fi foarte exacte: promisiunile politice şi-au făcut datoria şi, pentru moment (1698—1701), au obţinut efectele scontate. Uniaţia s-a făcut. Nu intrăm aici în amănunte, adică în textele duble ale *Protocolului*, una spunînd pe româneşte şi alta pe latineşte, în redactarea iezuiţilor. Despre acestea au scris Nicolae Densuşianu[7] şi Silviu Dragomir,[8] convingător.

Să-l citîm pe unitul Nicolae Densuşianu: *„Intenţiunea frauduloasă este aşadar evidentă. Avem înaintea noastră o traducţiune din cele mai mişeleşti şi mai criminale, falsificarea unui document public, a unui tratat politico-bisericesc, pentru a supune poporul român catolicilor şi a desfiinţa Biserica română de Alba Iulia".*[9]

Ioan Inocenţiu Micu-Klein n-a fost la curent cu falsul acesta. Dacă ar fi fost, aceasta l-ar fi îndîrjit şi mai mult.

Pentru a răspunde temei pe care ne-am propus-o, evident, pe cît ne va permite o comunicare menită să încapă într-un spaţiu de timp foarte limitat, vom stabili cîteva premise de ordin general, care să ne îngăduie să identificăm şi să-i plasăm în biografie, lupta pentru independenţa Bisericii sale.

Ne vom feri de judecăţi de valoare pe care ni le-ar îndreptăţi optica noastră ortodoxă, ca să depăşim ceea ce ar putea lua o alură de controversă confesională. Vom identifica fapte, uşor de judecat chiar din afara vreunei opţiuni confesionale. Pentru că socotim că, mai presus de orice, lupta lui Ioan Inocenţiu Micu Klein a fost românească, deci în folosul tuturor românilor şi chiar în interiorul confesiunii lui greco-catolice, a fost tot pentru independenţa românească.[10]

La început a crezut şi el în promisiunile celor patru puncte convenite în 1689—1701, dacă vor fi fost convenite (Densuşianu nu crede), şi preţul de plătit nu i s-a părut prea scump. El s-a crezut şi s-a ştiut permanent *ortodox unit cu Roma*, deci rămas în „legea" strămoşească, aşa cum ceruseră cei din 1698—1701. Opera rămasă de la dînsul: scrisorile, memoriile (el este începătorul memoriilor), nu ne descopăr deloc vreo demonstraţie a necesităţii teoretice, spirituale a uniaţiei, ca formă de schimbare a credinţei. El ia credinţa ca atare, aşa cum o avea în vremea sa, cu reminiscenţele ortodoxe încă vizibile. Biserica Ortodoxă era practic desfiinţată şi, cîtă mai era, era ascunsă în catacombe şi, e probabil că, în principiu, la o restaurare a ei nu s-a gîndit. I se va fi părut chiar imposibilă.

S-a gîndit însă la altceva, cu tărie, cu încăpăţînare şi cu perseverenţa omului care ştie că are dreptate, şi tocmai aceasta este ceea ce îi defineşte personalitatea aparte în istoria Transilvaniei mijlocului

(continuare în pag. 2)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului
Crişanei şi Maramureşului

* Comunicare ţinută la Academia Română, Bucureşti, 18 ianuarie, 1993.

1 Vezi Ioan Micu Moldovan; *Actele sinodale ale Bisericii de Alba Iulia şi Făgăraş*, 2 vol. Blaj, 1872.

2 *Corespondenţa episcopului Inocenţie Micu-Klein, din exil, 1746—1768*, Buc. 1924.

3 Corneliu Albu: *Pe urmele lui Ioan Inocenţiu Micu-Klein*, Buc., 1983, p. 237.

4 Monumenta Comitalia Regni Transilvaniae I, p. 395.

5 Vezi acad. D. Prodan: *Suppelx Libellus Valachorum*, Bucureşti, 1967, p. 116.

6. *Idem*, p. 117.

7 *Independenţa bisericească a Mitropoliei române din Alba Iulia*, Braşov, 1893.

8 *Istoria dezrobirii religioase a românilor din Ardeal*, Sibiu, 1920; Idem: *Românii din Transivania şi unirea cu Biserica Romei*, în rev. „Biserica Ortodoxă Română", LXXX, 1962, nr. 9—10.

9 Nicolae Densuşianu: *Independenţa bisericească...*, Braşov, 1893, p. 28.

10 Vezi G. Bogdan Duică: *Procesul episcopului Ioan Inocenţiu Klein*, Caransebeş, 1896, p. 69.

O capodoperă a poeziei religioase româneşti

RUGĂCIUNE

de M. Eminescu

Între ipostazele lirice eminesciene trebuie relevată şi dimensiunea creştină a operei sale. Există pentru aceasta cîteva premise biografice. Poetul a primit o educaţie religioasă mai întîi în familie datorită mamei sale, femeie profund evlavioasă; între rudele sale, existau unchi şi mătuşi, călugări şi călugăriţe în mănăstirile Moldovei de nord, unde, poetul, copil, mergea adeseori. În biblioteca tatălui său şi în biblioteca gimnaziului din Cernăuţi existau cărţi din vechea literatură religioasă românească; în timpul popasului blăjean şi în timpul studiilor la Viena a avut prieteni printre teologii blăjeni; în perioada directoratului de la Biblioteca Universitară din Iaşi una din preocupările sale a fost înzestrarea bibliotecii cu scrieri din literatura religioasă, iar în coloanele „Timpului", publicistica eminesciană abordează adeseori problemele religiei şi ale educaţiei religioase. În poezia lui referinţele biblice prin comparaţii şi metafore, sînt frecvente, iar cîteva din poeziile sale de inspiraţie religioasă, *Rugăciune*, *Învierea*, *Colinde, colinde*, *Răsai asupra mea* ş.a. sînt dintre cele mai frumoase din lirica românească.

Poezia *Rugăciune* se află înglobată în textul postumei *Ta twam asi*, *ms.* 2276. A fost publicată, fragmentar, în ediţia a VI-a Maiorescu, 1892, de unde însoţită de o notă a redacţiei, a fost reprodusă în „Convorbiri literare", XXV, 1 iulie 1892. În formă integrală, cu cele două strofe desprinse din versiunea secundă a aceluiaşi poem, *Ta twam asi*, a fost tipărită mai întîi în ediţia Hodoş, 1902. În ediţia Perpessicius (vol. I) poezia este datată 1879 (dată preluată apoi de alte ediţii), iar în ediţia D. Murărăşu, 1880.

În poezia românească există numeroase poezii intitulate *Rugăciune* (Gr. Alexandrescu, O. Goga, Şt. O. Iosif, Alfred Moşoiu, George Murnu, N. Davidescu, Vasile Voiculescu), aşa cum evidenţiază antologia *Poeţi în rugăciune*, datorată Pr. Ioan Georgescu şi apărută la Oradea în 1943, cele mai multe corespunzînd sensului originar, etimologic al termenului: lat. rogationem — „cerere, mulţumire sau laudă adresată de credincioşi divinităţii". Altele, cum este poezia lui Goga, cu care se deschide volumul său de debut, din 1905, sînt profesiuni de credinţă, sau arte poetice.

Rugăciune de Mihai Eminescu este un imn religios. În legătură cu izvoarele de inspiraţie ale poeziei s-au emis mai multe ipoteze: I. M. Raşcu consideră că Eminecu „a pornit de la o lectură asiduă a *Litaniilor Maicii Domnului* şi a altor rugăciuni ale *Bisericii latine*, realizînd un „muzical şi clocotitor de sinceritate imn". Unele metafore cum ar fi „Regină peste îngeri" sau „Crăiasă peste îngeri", cum apare în manuscrise — sînt traduceri ale sintagmei *Regina Angelorum* din aceste *Litanii* poezia însăşi urmînd modelul unui rosariu occidental. (cf. I. M. Raşcu, *Eminescu şi catolicismul*, Bucureşti, 1935, p. 7—10). Scriitorul şi teologul Valeriu Anania este de părere că poezia porneşte de la tradiţia creştină autohtonă: „În lumea creştină, Maica Domnului este ocrotitoarea navigatorilor...; planul central al locaşului de închinare are forma unei nave, simbolizînd arca Bisericii ce traversează istoria spre eshaton; aşa se explică faptul că în tradiţia iconografică bizantină, Maica Domnului este zugrăvită pe bolta deasupra altarului — la proră —, cu privirea şi braţele îndreptate ocrotitor către credincioşii dinlăuntru. Aceasta este ipostaza care l-a sensibilizat pe Eminescu". (V. *Ipostaze lirice eminesciene*, în „Telegrfaul Român", Anul 137, 1989, nr. 21—22 şi 23—24, p. 2). Opinia lui Valeriu Anania este întărită de frecvenţa cîntecelor şi colindelor populare româneşti, în care chipul Maicii Domnului apare îndeosebi ca ocrotitoare a creştinătăţii.

„Maică sfîntă şi mărită
Cinaşă (frumoasă, n.n.) *şi mult mărită*
Din icoană de la noi
Cu obrajii amîndoi
Ca şi floarea de pe cîmp
Cînd nu bate ploi şi vînt
Cum nu suferi cînd pruncuţu
Nu-şi găseşte legănuţu?
Şi cînd singură din greu,
Tu te zbaţi amar de greu,
Pace dă la astă lume
Să se bucure-orice mumă
Pruncuţii şi cu-a lor mumă
Să se bucure-mpreună,
O, Marie, nume sfînt
Dă-ne pace pe pămînt
Şi la prunci frumos cuvînt".

(apud. Ion Apostol Popescu *Elemente de colindă în icoanele pe sticlă*, în „Mitropolia Olteniei", Craiova, 1970, nr. 5—8, p. 843)

Dintre poeziile din literatura universală, trebuie să menţionăm ca posibil izvor, *Paradisul* lui Dante (cap. XXXIII), în care rugăciunea către Fecioara Maria exprimă aceeaşi fervoare a adoraţiei:

„Fecioară, Maică-a Domnului şi fiică,
soroc nestrămutat al vrerii sfinte
ce mai presus de fiinţe te ridică,
tu eşti aceea ce umana gînte
ai înălţat-o astfel, că Ziditorul
nu se sfii-în lut să se-nveşmînte;
în pîntecele tău s-aprinse darul
sub raza cui crescut-a mîndra floare
ce raiului i-mpodobeşte-ogorul.
Tu faclă eşti de milă şi-ndurare
aci-ntre noi, iar pe pămînt fîntînă
de daruri şi nădejdi izbăvitoare.
Atari puteri ţi-s date-n cer, stăpînă
că cine harul nu ţi-l cere ţie
cu frînte-aripi se prăbuşe-n ţărînă;
căci mila ta n-ajută-n vrăjmăşie
doar celor care-o cer; şi nerugată
adeseori într ajutor se-mbie.
În tine-i sad milostivirea toată,
în tine-i măreţia şi putinţa
şi tot ce-n om bun şi curat s-arată".

(trad. de Eta Boeriu)

Rugăciune — spune Valeriu Anania — nu este altceva decît un act de implorare al celor „bîntuiţi" de „valul" istoriei, al celor ce plutesc pe marea vieţii, dar nu ca nişte naufragiaţi, ci înlăuntrul unei Nave ce-şi propune să biruiască furtunile, avîndu-l pe Hristos la cîrmă şi pe

(continuare în pag. a 3-a)

Ion Buzaşi

Biruinţa faptei bune

(Duminica „Înfricoşătoarei Judecăţi")

Pericopa „Înfricoşătoarei, sau Dreptei Judecăţi" ne prezintă tabloul magnific al modului în care, închizîndu-se uşa harului, încetînd iubirea şi îndurarea lui Dumnezeu, va intra în rol dreptatea cu judecarea şi răsplătirea faptelor fiecăruia, aşa cum au fost ele.

Fixată de Biserică înainte de începerea Postului Sfintelor Paşti, pericopa are menirea de a ne pregăti sufletele spre revizuirea conştiinţei spre cercetarea faptelor proprii şi spre îndreptarea privirii spre iubirea Părintelui ceresc arătată prin Jertfa Domnului, de unde ne vine iertarea şi puterea de înnoire a vieţii.

Cercetînd textul pericopei remarcăm faptul că celor condamnaţi nu li se va pronunţa sentinţa asupra faptelor rele săvîrşite, ci asupra a ceea ce au omis să săvîrşească din ceea ce trebuia, sau aveau obligaţia să făptuiască.

Pe de altă parte, Dreptul Judecător va raporta toată această indiferenţă şi nepăsare, la sine Însuşi sau la aceia cu care El s-a identificat. Astfel, Judecata reprezintă o luare de poziţie faţă de cei care au ascuns sau înmulţit talantul cu care au fost înzestraţi.

În felul acesta, remarcăm faptul că Judecata nu face o expunere dramatică a tuturor răutăţilor săvîrşite peste veacuri, ci pune în lumină faptele bune, care rămîn biruitoare, ca singurii martori şi singur criteriu de rostire a unei sentinţe drepte şi definitive.

Că atunci, la Judecata de apoi, istoria se va deschide ca o carte în care fiecare şi-a înscris faptele sale bune sau rele, este adevărat. Domnul însă vorbind despre Dreapta Judecată din urmă, nu a voit nici să ameninţe, nici să sperie, ci să îndemne şi să încurajeze spre săvîrşirea faptelor bune ,trezind tuturor încrederea în biruinţa lor definitivă şi deplină cîndva şi undeva; precum şi optimismul de a nu înceta să creşti şi să te desăvîrşeşti în săvîrşirea lor, ştiind că odată şi odată ele îşi vor primi adevărata şi bine meritata lor răsplată. O răsplată veşnică menită să asigure fericirea fără de sfîrşit în nepieritoarea comuniune cu Dumnezeu.

De aceea, nu ne-a comunicat Domnul cînd va veni şi nu ne-a lăsat să ştim nici cînd ne va chema pe fiecare la El. Nu ne-a recomandat să facem calcule, sau proorocii legate de „sfîrşitul veacului", de „cerul nou şi de pămîntul nou", Ne-a spus El tot ceea ce a considerat potrivit, nu pentru a-L aştepta într-un anume timp, ci totdeauna priveghind, cu candela mereu aprinsă, cu bucuria inimii curate şi stăpînită de o sfîntă pace, să nu încetăm a-L vedea permanent prezent printre noi, în chipul acelora care au nevoie de ajutorul nostru. Altfel spus, El vrea să continuie prin noi, prin fiecare din noi, pînă la sfîrşitul veacurilor, opera de „Samarinean milostiv". El vrea ca „împărăţia lui Dumnezeu sădită înăuntrul nostru" (Luca 17, 20—21) să nu rămînă fără rezultat. Iar dacă aceasta înseamnă „pace, bucurie dreptate" (Romani 14, 17), aceste roade trebuie să iasă la iveală ca o adresare către semen. Le-am primit ca „dar al Duhului Sfînt" (Galateni 5, 22—23) prin Jertfa Domnului şi nu avem dreptul să le zăvorîm în cămara sufletului. Nu sînt numai pentru noi. Sînt şi pentru alţii; iar noi avem obligaţia să le facem roditoare; din ce în ce mai roditoare... Este adevărat că nu este uşor. De multe ori este foarte greu. Tocmai de aceea, răsplata veşnică o primesc numai aceia care necontenit trudesc şi fără osteneală se străduiesc să triumfe binele, adevărul, dreptatea, iubirea, unitatea şi pacea în lume şi între oameni. Să nu mai fie, adică, nici goi, nici bolnavi, nici flămînzi, nici însetaţi, nici din aceia care nu şi-au găsit rostul util în viaţă. Pînă mai sînt unii ca aceştia, suferinţa lui Iisus nu încetează, iar noi nu putem rămîne indiferenţi faţă de ea şi faţă de ei!...

Biruinţa faptei bune în veşnicie este continuitatea şi răsunetul ei început în viaţa de acum şi de aici. Că „sîntem călători pe pămînt" (Evrei 11, 13) este adevărat. Nu ducem nimic material; în schimb ducem ceea ce lăsăm bun: un nume bun, o operă măreaţă, o

(continuare în pag. a 3-a)

Preot prof. Sorin Cosma

(urmare din pag. 1)

secolului al XVIII-lea. Cînd lucrurile cu care s-a ciocnit l-au contrariat prea tare, atunci şi-a adus aminte şi de ortodocşi, dar nu de cei care sufereau în Transilvania, acestora socotindu-li-se succesor de drept, cît de cei de peste munţi, singurii de la care mai spera o salvare. De aceea ameninţa adesea că-şi va lua clerul şi va trece munţii, înţelegînd prin aceasta denunţarea clară a uniaţiei.[11] Aug. Bunea crede că aceasta era doar o ameninţare formală, ca să sperie Dieta, Viena şi Roma. Fie şi formală, dar a exprimat-o. Şi e greu de crezut că era numai formală, cînd era supus unor suplicii de rob, şi nu era tratat ca aliat!

Dar să ne punem totuşi întrebarea: de ce ameninţarea? Sau dacă cuiva nu-i place să-şi amintească de această ameninţare, de ce lucrarea lui evident protestatară, atît în interior, în Transilvania, faţă de Dietă şi de Guvern, cît şi faţă de Viena şi, în cele din urmă, faţă de Roma? Această poziţie protestatară nu mai poate fi pusă la îndoială de nimeni. Şi aceasta contează de fapt. De la Roma nici nu s-a mai întors niciodată. Acestea nu mai pot fi negate, chiar dacă mai pot fi uneori răstălmăcite, spre exemplu cînd se încearcă a se spune că la Roma ar fi stat de bună voie, că acolo s-ar fi refugiat. La început aşa a fost, e drept, cînd a fugit din Viena, dar pe urmă e limpede că a fost sechestrat. Acestea au fost fapte. Acestea l-au prefăcut în martir. Acestea l-au despuiat de drepturile elementare episcopale. Odată era să fie aruncat pe fereastră din Dietă. În cele din urmă a fost silit să abdice (1751) şi să moară peste 17 ani după abdicare, în umilinţă, boală cumplită (gută generalizată la mîini şi la picioare şi podagră) şi în uitare, într-o mănăstire ruteană din Roma. De altfel rutenii şi-l revendică şi azi. Ei l-au călugărit într-o mănăstire a lor, ei l-au hirotonit preot în biserica ruteană din Pecs, apoi episcop într-o catedrală a lor, la ei studiase, la Tîrnavia, ei l-au îngropat la Roma. Cardinalul Slipy i-a reînnoit mormîntul din Roma, cu cîţiva ani în urmă, înainte de a muri el însuşi. Cred că ar trebui să le fim recunoscători rutenilor! Şi poate, să ne şi întrebăm — măcar atît — de ce confraţii lui din Transilvania, din 23 septembrie 1768 încoace, adică din anul morţii pînă azi, cam 200 de ani, nu s-au gîndit să-i împlinească ultima dorinţă, aceea de a fi îngropat în pămîntul său, în Transilvania! Că nu ne-au stăpînit comuniştii de 200 de ani! Nu-mi voi îngădui, din simplă decenţă, să comentez faptul.

Promiteam mai sus nişte premize. Aceasta e chiar cea dintîi. Ioan Micu din Sadu (n. 1692), localitate pe Oltul transilvan, a devenit Inocenţiu, la o mănăstire ruteană, unită. *N-a acceptat ritul latin*, în care fusese rehirotonit în toate treptele Atanasie Anghel, coborît de la rangul de mitropolit la acela de episcop. Alexandru Gianoglu Lesviodax, citindu-l pe Petru Maior, spune chiar că Atanasie a fost coborît la rangul de *„vicar al episcopului latinesc al Ardealului"*.[12]

Inocenţiu Micu — aşa mi-ar plăcea să-l numesc — a luat de la început în serios condiţiile uniaţiei aşa cum au fost stabilite la 1698—1701, şi acesta este de fapt motivul principal al împotrivirilor lui la latinizare, şi apoi al suferinţelor lui. A sesizat tentativa clară de deturnare a promisiunilor iniţiale, şi de înlocuire a lor cu o atragere limpede la catolicismul latin, iar pe de altă parte, a sesizat repede, cu aceeaşi luciditate, încercarea evidentă de a nu se respecta promisiunile cu privire la drepturile naţiunii române, care, prin acceptarea uniaţiei, urmau să fie reglementate altfel. Să schimbe starea socială a românilor. Măcar a uniaţilor! Deşi eu cred că el i-a avut în vedere pe toţi românii. Prin uniaţie românii treceau în rîndul religiilor *recepte*, dar, susţinea episcopul, şi naţiunea trebuia să devină a patra naţiune *recepta*, recunoscută ca atare. *Plebs valahica* urma să devină *natio valahica*. Iată un prim lucru pentru care s-a luptat Inocenţiu Micu. Şi de aici au început a i se trage ponoasele.

De aici va porni totul. Episcopul va fi mereu obligat să folosească *plebs valahica*, să înfrunte o Dietă transilvană care nu recunoaştea nici un drept poporului român — *nici celui unit* — să înfrunte administraţia de la Viena unde făcuse în zadar patru călătorii, să nu găsească nici o înţelegere la Carol al VI-lea, şi nici atît la Maria Tereza, fiica lui, fiind obligat să fugă la Roma după ajutor şi, acolo, în loc de ajutor să fie reţinut şapte ani (1744—1751) pentru ca în 1751 Papa Benedict al XVI-lea să-l oblige să demisioneze şi să-l sechestreze acolo încă şaptesprezece ani (1751—1768)!

Există din toţi aceşti ani mărturii zguduitoare asupra trădării propriului vicar din Transilvania, Petru Pavel Aron, cu care, de altfel, va şi începe era vlădicilor lipsiţi de îndrăzneala şi curajul lui Ioan Inocenţiu Micu-Klein, atît cu privire la drepturile poporului român, cît şi cu privire la drepturile de independenţă a Bisericii sale unite. E de presupus că, în meditaţiile lui de la Roma, îşi va fi reproşat şi faptul că acceptase să fie făcut baron al imperiului cu preţul traducerii numelui său de acasă, românescul Micu, în germanul Klein! Nu sînt sigur dealtfel că ne-ar mai admite acum să-i zicem şi Klein, deşi e de la sine înţeles că n-avem nimic cu limba germană în sine.

În *Istoria României*[13] se observă pe drept cuvînt că Inocenţiu Micu *„face saltul de la privilegiile preoţimii unite la drepturile naţiunii, şi de la diplomele imperiale la a patra naţiune politică". „E primul care transformă romanitatea în armă de luptă politică şi care concepe astfel o luptă naţională. Unirea menită de regimul austriac să fie calea care duce spre conştiinţă catolică şi supunere, el o schimbă în calea care duce spre conştiinţă naţională şi emancipare politică. Menită de împărat să fie instrument de dominaţie a popoarelor sale, Inocenţiu schimbă uniaţia în instrument de ridicare politică proprie"*.[14]

Acesta este cadrul în care Inocenţiu Micu îşi plasează protestele şi lupta sa. Nu mai insistăm asupra caracterului larg, naţional, al luptei sale de emancipare politică, socială şi culturală. El e îndeobşte cunoscut şi face faima sa nemuritoare.

Şcoala Ardeleană va beneficia de demersurile sale. *Supplexul* din 1791 şi toate celelalte pînă la *Memorandum*, toate vor ieşi din şcoala lui Inocenţiu Micu, din îndrăzneala şi lupta sa. El va deschide ochii neamului românesc din Transilvania că trebuie să lupte pentru drepturile sale. El va ridica *romanitatea* şi vechimea la ranguri de argumente. O învăţase şi el dintr-un manuscris al lui Dimitrie Cantemir pe care îl cumpărase de la un negustor care l-a adus de la Petersburg la Viena. Şaguna îi va prelua steagul peste un secol. Cine ar mai putea şti cîte memorii şi memorandumuri a înaintat şi Şaguna la Viena! Naţiunea română nu-i va uita niciodată pe Inocenţiu Micu şi pe Andrei Şaguna.

Concret şi rezumînd, Inocenţiu Micu, îndată după instalare (1732), va cere respectarea promisiunilor făcute românilor cînd au negociat uniaţia. Dar care să nu fi ştiut el cîte se ascundeau în spatele uniaţiei? Să nu fi ştiut că chiar la „sinodul" prezidat de

Ioan Inocenţiu Micu — Klein...

Teofil în 1697 a participat, cu rol determinant, călugărul iezuit Paul Ladislau Baranyi, transferat în acest scop în Alba Iulia?

Promisiunile făcute lui Teofil, la cerere, şi apoi lui Atanasie, în rezumat se reduceau la următoarele: preoţii ortodocşi uniţi să nu ţină de ierarhia latină; uniţii să nu mai fie consideraţi „toleraţi", ci egali cu toate celelalte religii recepte. Sinodul din 7 octombrie 1698, sub Atanasie, repetă în esenţă aceleaşi condiţii de unire, motivînd unirea pe privilegiile de care urmau să se bucure cei care se uneau. În actele sinodului lui Atanasie nu mai apar nici cele patru puncte, dar ele vor fi adăugate de iezuiţi în versiunea latină. Ezitările lui Atanasie Anghel l-au costat o chemare la Viena, unde a fost aspru admonestat de cardinalul Kollonich. Aşadar, promisiunile au fost călcate de la început. Atanasie e nevoit să convoace un nou sinod, în septembrie 1700, şi aria uniţilor, sub presiune, creşte. Sub Teofil semnaseră 12 protopopi, sub Atanasie în sinodul din 7 oct. 1698 semnează 38 de protopopi iar în septembrie 1700, tot sub Atanasie, 54 de protopopi. În 20 martie 1701 Atanasie face o declaraţie definitivă de unire, dar urmarea e catastrofală şi cel dintîi care o simte aşa e chiar Atanasie.

În 25 martie 1701 e rehirotonit, în ritul latin, contrar înţelegerii, în toate treptele, pînă la episcop. Nicolae Iorga, citat adesea cu declaraţii pozitive făcute despre Şcoala Ardeleană, şi transpuse ca făcute despre uniaţie, a scris despre actul săvîrşit de Atanasie: *„cel mai impostor act public săvîrşit pînă atunci de vreun vlădică românesc"*.[15]

Dar să trecem la o nouă etapă, şi la o nouă temă a luptei lui Inocenţiu Micu.

Concomitent cu tratativele cu catolicii, apar şi diplomele leopoldine, documente ale cancelariei habsburgice, redactate însă de Kollonich (cf. Albu, op. cit. p. 55). Într-una din ele (art. 3), se prevedea că *„chiar şi ţăranii, după ce trec la unire, să fie consideraţi ca indigeni, ca toţi ceilalţi fii ai patriei, iar nu numai toleraţi, ca pînă aici"*.[16] Ce frumos, dacă ar fi fost aşa! Dar în articolul 5 al aceleiaşi Diplome, se prevedea şi delegarea pe lîngă episcopul unit a unui teolog latin care să-l îndrumeze. Diploma aceasta din 19 martie 1701 *„s-a pierdut"* însă! Dieta transilvană n-a publicat-o şi nici n-a mai fost rescrisă. S-a pierdut pentru ca să nu se mai ţină seama de art. 3 care, spre stupefacţia celor trei naţiuni recepte, egala pe ţăranii români cu acestea, adică cu ungurii, cu saşii şi secuii. Diploma a scandalizat *stările* (cele trei naţiuni) şi a fost făcută pierdută. Dar nu s-a uitat art. 5 care a fost pus în practică imediat. Teologul catolic iezuit, pe lîngă episcop, a fost numit de îndată de Viena, şi chiar pe cheltuiala episcopului, care va fi obligat să-şi şi hrănească temnicerul, *străin de neam şi limpede instrument al latinizării*,[17] adică la catolicizarea completă.

Simplificînd şi reducînd la esenţial multe din faptele cu care s-a întîlnit nou numitul episcop Inocenţiu Micu, vom spune doar atît: în el se va trezi conştiinţa românească şi demnitatea celui înşelat pe faţă şi pus să accepte pentru neamul şi Biserica sa, în continuare, condiţii de existenţă umilitoare!

El a urmărit, în principal, două revendicări, fără de care nu-şi putea justifica nici existenţa omenească, nici pe cea românească, a lui şi a confraţilor lui români. Nu-şi putea justifica nici responsabilitatea episcopală proprie.

A cerut fără încetare trecerea românilor în categoria *natio valahica*, aşa cum li se promisese. Nu i s-a admis nici termenul de *gens valahica*. Şi a mai cerut respectarea condiţiilor sub care au acceptat trecerea la uniaţie: păstrarea Legii strămoşeşti şi independenţa Bisericii. Dar începînd el lupta, au început-o şi adversarii românilor împotriva lui. A cerut un loc în guvernul Transilvaniei, ca să susţină drepturile naţiunii sale.[18] *I s-a refuzat*. A cerut retragerea teologului iezuit.[19] I s-a refuzat. Samuil Micu observă, în *Istoria Românilor*, că episcopul se putea numi vicarul teologului: *„căci vlădicul numai numele-l avea, iară diregătoria episcopească theologul acesta o purta, cît vlădicul se putea zice a theologului vicareşiu"*.[20]

Putea acest lucru să nu-l indigneze şi să nu-l irite pe un om ca Inocenţiu Micu?

A început alcătuirea de memorii către Maria Tereza. Reclama mereu aceleaşi drepturi pentru naţiune şi independenţa Bisericii sale. Catolicul Gyulaffi, preşedintele Cancelariei aulice transilvane, îl ameninţă în 1743 că îl va pune sub jurisdicţie romano-catolică. El se plînge împărătesei, dar rămîne cu plîngerea. Şi cu toate plîngerile. Rămîne şi cu teologul latin iezuit care îi cenzura pînă şi gîndurile.

Ameninţă din nou cu părăsirea uniaţiei.[21] I se ordonă să nu corespondeze cu domnii Valahiei şi Moldovei.[22] La un moment dat e întrebat de Viena, cînd e chemat la un fel de proces împotriva lui, dacă a convocat Sinodul din 1744 cu aprobarea arhiepiscopului catolic de Esztergom. Nici nu răspunde la o astfel de întrebare.[23]

Din ultima călătorie la Viena (23 iulie 1744), unde a fost supus la 88 de întrebări inchizitoriale, torturante, nu s-a mai întors în Transilvania. Se dusese acolo în calitate de solicitant, şi se trezise acuzat. În toiul procesului a părăsit Viena fără încuviinţarea autorităţilor şi a plecat să se salveze la Roma. Naivul! A plecat în gura altor inchizitori. A considerat forul din Viena *„for secular incompetent"*, pentru că, zice el, era şi episcop şi magnat, şi a crezut că, dacă va da Romei, acolo la ea acasă, asigurări asupra loialităţii lui ca prelat unit, va fi înţeles şi ajutat. Părintele Stăniloae crede că greşeala lui Micu a fost tocmai aceea de a nu fi sesizat cît de strînse erau legăturile dintre Roma papală şi Curtea din Viena.[24]

Într-adevăr, Roma l-a făcut captiv. Şi-a putut totuşi conduce eparhia din Transilvania, de la Roma, timp de şapte ani. Îşi cunoştea drepturile canonice şi nu renunţa la ele (1744—1751). În acest timp a vrut să se întoarcă, să mai negocieze cu cei din Viena, cu nunţiul papal, cu împărăteasa, dar în 1745 Viena îi trimite răspuns negativ. La acesta se raliază şi Curia romană.[25] Încetul cu încetul e pus sub aspre acuzaţii şi declarat vinovat pentru toate cererile pe care le face. Dar nu mai este lăsat să se apere. El nu încetează a se declara nevinovat, loial, şi Curţii vieneze şi Curiei romane, se declară doar nedreptăţit, atît el, cît şi poporul şi Biserica sa.[26]

Acum încep presiunile Vienei ca Roma să-l convingă să demisioneze. Dîrz, deşi ameninţat, el nu acceptă. Perseverează în cererile sale. În 1746 trimite un memoriu cardinalului Albani, explicîndu-se limpede: *vrea ca preoţii lui să aibă aceleaşi drepturi ca şi cei maghiari; vrea ca dijmele românilor uniţi să meargă la clericii români, nu la calvini sau la alţii; vrea ca românii să fie admişi în funcţii publice, în mod egal cu ceilalţi de alte naţiuni*. În sfîrşit, acceptă şi teologul prevăzut în Diploma leopoldină, dar cere ca acesta să nu fie nici străin, nici catolic, ci român de rit oriental, că doar, acum, zice el, avem şi noi românii teologi, cu studii la *De Propaganda-Fide. Nu i se acceptă nimic*. Teologii uniţi nu se bucurau de încredere şi, mai ales, se ştia că nu vor servi catolicizarea deplină a credinţei uniaţilor şi a ritului lor.

Părintele Stăniloae apreciază astfel *trăsăturile mari ale caracterului lui Inocenţiu: „În lupta lui — cu iezuiţii el urmăreşte eliberarea Bisericii sale, căci ei voiau să o supună, ca pe orice Biserică locală, puterii lor şi prin aceasta puterii centrale a papei. În aceasta si vede Inocenţiu Micu Klein cauza duşmăniei iezuiţilor împotriva sa: în opoziţia pe care el a făcut-o voinţei lor de a supune Biserica unită din Transilvania"*.[27]

Iată chiar cuvintele lui Inocenţiu: *„Ei (iezuiţii) îşi arogă o putere absolută asupra episcopului, pentru că iezuitul nu voieşte să presteze episcopului jurămîntul datorat şi să-i declare ascultare şi supunere, nici să îngăduie ca episcopul să facă ceva fără consimţămîntul lui"*,[28] El vede în iezuitul teolog latin o jignire şi o înjosire a sa şi a Bisericii sale.

Personalitate puternică, chiar în captivitate, Inocenţiu Micu nu acceptă instituţia iezuitului-teolog, în umbra căruia el se vedea, ca episcop, cu mîinile legate, controlat, admonestat, captiv. Cu cît cardinalul Albani îl sfătuia mai mult să se pensioneze, cu atît Inocenţiu îşi revendică mai mult independenţa şi drepturile sale episcopale.

La un moment dat îndrăzneşte ceva care îi va stupefia pe cei din Vatican: excomunică *pe iezuitul Balogh*, teologul episcopiei din Blaj,[29] arătînd şi motivele, şi anume faptul că îşi arogă conducerea episcopiei, fără nici un drept. Trimite papei cartea de excomunicare şi îl roagă să nu-l dezlege pe Balogh, ci să comunice hotărîrea sa arhiepiscopului de Lsztergom, arhiepiscopului Vienei, episcopului latin de Alba Iulia, şi chiar şi împărătesei.

Ce consecinţe a putut avea acest lucru, ne putem uşor imagina. Dar el rămîne pe poziţie. Îşi cunoştea drepturile canonice şi nu era dispus să renunţe la ele.

Să încheiem prin aceasta capitolul teologului iezuit. Sper că e de ajuns şi e de ajuns de clar în ce măsură Inocenţiu vedea în el un opresor, unul care nega, şi fura, şi desfiinţa libertatea şi independenţa Bisericii sale.

Dar din acest moment începe un alt episod al luptei sale pentru independenţă, la care nu se aştepta, şi care îl va amărî, peste măsură, pînă la disperare.

Pînă acum se credea sprijinit de Biserica sa de acasă. Aceasta îi dădea forţă şi curaj. Numise vicar care să lucreze în absenţa sa, pe Petru Pavel Aron, care i se dovedise credincios şi prieten. Îi trimite şi lui actul de excomunicare a teologului iezuit, Balogh. Şi iată surpriza, trădarea şarpelui încălzit la sîn: Petru Pavel Aron trece de partea adversarilor săi! Lui Inocenţiu nu-i vine să creadă. Scrie scrisori. Cere publicarea în limba română a excomunicării teologului iezuit, ca să ştie tot poporul din Transilvania de hotărîrea sa. Dar Petru Pavel Aron arată totul iezuitului, scrie la Viena, scrie la Roma, acuzîndu-l pe Inocenţiu. Nunţiul de la Viena cere îndrumări de la Congregaţia *De Propaganda Fide*, şi apoi îl sfătuieşte pe Petru Pavel Aron să nu mai asculte de Inocenţiu. O face printr-o scrisoare din 25 februarie 1747.[30] Îl asigură că papa nu va valida eventuala excomunicare a sa, a lui Petru Pavel Aron, aşa că să nu se teamă.

Inocenţiu continuă să-şi exercite, de la Roma, jurisdicţia asupra Transilvaniei. Îl numeşte pe Aron „trădător, urmaş al lui Iuda"[31] şi îi interzice să convoace un sinod fără aprobarea lui, cînd aude de această intenţie a lui Petru Pavel Aron.

Temeiul poziţiei lui Inocenţiu era vechiul drept canonic oriental, care face din episcop păstorul suprem şi definitiv în episcopia sa, drept păstrat de la Hristos, nefiind atins nici de turci, şi nici de păgîni.[32] El arată că vechile canoane nu-i permit să demisioneze. Cere lui Petru Pavel Aron pocăinţă. Acesta nu ascultă. Şi atunci se produce şi al doilea mare act de îndrăzneală a lui Inocenţiu. La 25 august 1747 anunţă protopopilor săi *depunerea şi excomunicarea* lui Petru Pavel Aron, şi numirea lui Nicolae Pop din Balomir, ca vicar. El afirmă că este dreptul lui să-şi numească vicar, sau să-l revoce pe cel vechi. *„Eu sînt episcop grec şi am jurisdicţie proprie"*, scrie el.[33] Fusese avertizat de Caliani, omul cardinalului Lercari, *secretarul Congregaţiei De Propaganda Fide*, să nu-l excomunice sau să-l depună pe Petru Pavel Aron, pentru că papa îl va numi vicar apostolic; dar Inocenţiu nu crede că e drept să asculte.

I se cere din nou să demisioneze. E ameninţat de Viena că episcopul unit de Muncaci îi va prelua jurisdicţia în Transilvania. Răspunde: *„Nu sînt episcop al Austriei, nici al latinilor din Transilvania, deci aceştia nu pot trece peste Biserica mea văduvită de episcopul ei". Şi mai scrie: „Această captivitate romană este o injurie pentru întreaga naţiune română ca şi pentru Ungaria şi pentru dreptul gînţilor"*.

Este emoţionant şi zguduitor cuvîntul său şi, mai ales, dramatic prin dilema în care se află, *cînd îşi afirmă loialitatea faţă de papă, dar şi faţă de Biserică şi neamul său*. El nu găseşte vreo contradicţie între aceste două loialităţi, mai ales că fuseseră contractate prin unirea din 1700 ca atare, iar acum e pus în situaţia de a nu mai înţelege nimic. *„Căci cu ce a păcătuit Biserica mea faţă de Sfîntul Scaun, să facă captiv pe episcopul legitim al acestei Biserici, fără o procedură de drept, să văduvească Biserica mea de păstor şi să o priveze de drepturile sale juste contrar drepturilor Bisericii Orientale şi a gînţilor, printr-un act nemaiauzit de putere de dominaţie"*. El se plînge mai departe că *„e supus intenţiei de ucidere prin foame"*.[34] Se vede că o ducea destul de greu la Roma şi nu-l ajuta nimeni. Dimpotrivă, se făcea totul ca să-l facă să dispară.

În cele din urmă se amestecă şi împărăteasa şi papa în mod direct. Petru Pavel Aron e numit *vicar apostolic* (15 mai 1748). Dar această instituţie a vicariatului apostolic era latină şi însemna afirmarea puterii papale într-o Biserică locală orientală, cu statut special.[35] În virtutea dreptului episcopal oriental, Inocenţiu nu-şi retrage excomunicarea lui Petru Pavel Aron. Dar presiunile devin mari, ultimative şi, la 21 mai 1748, sleit de puteri, Inocenţiu cedează. Revocă excomunicarea. E obligat să spună că n-a ştiut că Petru Pavel Aron fusese numit de papă vicar apostolic şi că a acţionat împotriva papei. Astfel, bietul om se supune,[36] deşi are în continuare convingerea că papa nu are dreptul de a exercita în dieceza sa o putere ordinară.[37]

Dar nici după aceasta nu demisionează. Va mai rezista încă trei ani, pînă la 5 mai 1751, cînd, torturat prin foame şi presiuni, cu promisiunea unei rente anuale de 1200 de florini acordaţi de împărăteasă, semnează actul de abdicare.

Dar nici după această dată umilinţele, agravate de boală şi singurătate, n-au încetat. A mai avut *„un singur dor"*, acela al românului legat sufleteşte de glia străbună: să se întoarcă acasă. Aşa, despuiat de tot ce avea şi de tot ce era! A scris scrisori umilitoare lui Petru Pavel Aron, devenit episcop, rugîndu-se să-i îngăduie să se întoarcă. Era trecut de 70 de ani şi nu mai era periculos pentru nimeni, şi nu purta cu el decît marea, adînca durere de a nu fi putut fi folositor, precum ar fi vrut şi simţit. Dar adversarii se mai temeau încă şi de umbra lui, şi de mormîntul lui. Nu li s-a înmuiat inima. Nu i-au îngăduit să se întoarcă. Şi a murit trist, uitat, bolnav, înfrînt, poate chinuit şi de îndoieli, cum remarcă părintele Stăniloae. A murit la 23 septembrie 1768, îngropat de străini, de rutenii care îl şi călugăriseră odinioară. După abdicare a mai trăit aşadar, la Roma, într-o lungă agonie, 17 ani.

Autorul *Plîngerii Sfintei Mănăstiri a Silvaşului*, un ortodox desigur, îl blestemă pe Petru Pavel Aron, dar e binevoitor cu Inocenţiu Micu.

Crezuse în dreptate şi dreptate nu i s-a făcut.

A fost Inocenţiu înfrînt? A fost înfrînt poporul său pentru care s-a luptat? A fost înfrîntă Biserica sa pe care şi-a dorit-o independentă, potrivit cu rînduielile canonice străvechi, care i se garantaseră în 1700? În momentul morţii lui, totul a părut a fi înfrîngere. Urmele unora dintre înfrîngerile de atunci, în timp, s-au vindecat. Altele au fost atît de puternice, încît au perpetuat unele înfrîngeri care îl vor fi durînd şi acum, rămas nemîngîiat în mormîntul lui printre străini.

Petru Pavel Aron, ajuns episcop, a continuat şi el lupta împotriva teologului iezuit. Nu reuşeşte. I se opun şi Viena şi Papa. Abia Grigore Maior va reuşi înlăturarea teologului, dar nu ca bunăvoinţă a Romei sau Vienei. La 21 iulie 1773 ordinul iezuit s-a desfiinţat. Dar ce avusese de făcut, făcuse şi independenţa în sensul voit de Inocenţiu Micu nu s-a mai putut realiza. În cele din urmă Biserica lui a devenit doar un rit oriental, golit de tot ce voise el să-i păstreze: caracterul oriental în dreptul canonic, în obiceiuri, în independenţa episcopului şi numirea sa locală.

Să trimitem acum, la împlinirea a 300 de ani de la naşterea sa, o lacrimă pe o petală de trandafir pe mormîntul său, orice şi oricine am fi, căci pentru neamul său şi al nostru a suferit, pentru dreptate a luptat, pentru independenţa Transilvaniei a murit departe de ea, atunci cînd independenţa ei era gata să se piardă de tot, fiindu-i sufletul supus înstrăinării. N-a luptat degeaba. Urmaşii lui, de ambele confesiuni, i-au preluat crezul. Amintirea lui Inocenţiu Micu, chiar dacă lupta lui ne zguduie şi nedreptăţile la care a fost supus ne revoltă, amintirea lui e tonifiantă, pentru că lupta lui a fost exemplară.

Ştim că Ioan Calvin, tîrziu după ce l-a ars pe Miguel Servet, s-a căit şi a ridicat pe locul arderii lui un obelisc pe care a scris doar un cuvînt: *Etravil*

Cînd ne va mîngîia sufletele un cuvînt asemănător, pe un monument pe care cei care l-au nedreptăţit i-l vor ridica undeva, poate în Transilvania unde ar trebui adus, după voia şi dorul său, să se odihnească acasă.

Căci noi aşa credem: că a fost adînc nedreptăţit.

---

11 Vezi canonicul Augustin Bunea: *Episcopul Ioan Inocenţiu Micu-Klein*, Blaj, 1900, p. 116.
12 *Istorie bisericească*, Bucureşti 18[illegible]2, p. 342.
13 V. III, 1964, p. 506—507.
14 Cf. Corneliu Albu: *Pe urmele lui Ioan Inocenţiu Micu-Klein*, Buc. 1983, p. 237—238.
15 La Corneliu Albu, *op. cit.*, p. 53.
16 Art. 3, cf. Albu, *op. cit.*, p. 55.
17 Cf. D. Prodan, *op. cit.*, p. 139.
18 Dr. Augustin Bunea: *Episcopul Ioan Inocenţiu Micu-Klein*, Blaj, 1900, p. 337—338, cf. Pr. Prof. D. Stăniloae: *Uniatismul din Transilvania, încercare de dezmembrare a poporului român*, Buc., 1973, p. 52.
19 Cf. Ioan Micu Moldovanu: *Actele Sinodale ale Bisericii de Alba Iulia şi Făgăraş*, vol. II, Blaj, 1872, p. 83, cf. Stăniloae, *op. cit.*, p. 53.
20 Vol. IV, p. 384, ms. la Bibl. Fil. Acad. Cluj, cf. D. Prodan, *op. cit.*, p. 131.
21 Acest lucru îl afirmă şi canonicul Aug. Bunea, *op. cit.*, p. 117. Vezi şi D. Prodan, *op. cit.*, p. 185, 196—197.
22 Cf. Stăniloae, *op. cit.*, p. 58.
23 G. Bogdan Duică: *Procesul episcopului Ioan Inocenţiu Klein*, Caransebeş 1896, p. 69, cf. Stăniloae, p. 63.
24 *Op. cit.*, p. 69.
25 Vezi Zenovie Pîclişanu: *Corespondenţa lui Inocenţiu Micu-Klein din exil*, Bucureşti, 1924, p. 21.
26 Augustin Bunea, *op. cit.*, p. 182—185.
27 *Op. cit.*, p. 73.
28 La Z. Pîclişanu, *op. cit.*, p. 174.
29 Z. Pîclişanu, *op. cit.*, p. 39.
30 Vezi Aug. Bunea, *op. cit.*, p. 213—214; Scrisoare la N. Nilles S.J. *Simbolae ad illustrandam historiam Ecclesiae orientalis*, vol. II, p. 581—584, cf. Stăniloae, *op. cit.*, p. 79.
31 La Z. Pîclişanu, *op. cit.*, p. 74—75.
32 Z. Pîclişanu, *op. cit.*, p. 31, Cf. Stăniloae, *op. cit.*, p. 79.
33 Z. Pîclişanu, *op. cit.*, p. 97—98.
34 Z. Pîclişanu, *op. cit.*, p. 102—103.
35 D. Stăniloae, *op. cit.*, p. 79.
36 Vezi Scrisoarea lui Aug. Bunea, *op. cit.*, p. 242—243.
37 Cf. D. Stăniloae, *op. cit.*, p. 101.

Rugă

(la mormîntul lui Ştefan cel Mare şi Sfînt)

Îngenunchem, mărite Ştefan, de-atîtea neputinţe roşi,
La sfîntul tău mormînt — tezaur cinstit de-ai noştri moşi, strămoşi,
Unindu-ne cu tine ruga la Tronul milei Părinteşti,
Ca Domnul să-şi întoarcă faţa, spre iiii Ţării Românesti.

La Putna, ceru-i mai aproape şi Basarabia, mai vie,
Moldova ta, cu Cernăuţiul — adevărata Românie —
Mai făptuieşte o minune, hotarele să se-ntregească
Să fie iarăşi împreună toată suflarea românească.

N-ai vrut pămînt străin, slăvite, dar te-ai luptat şi pentru-o şchioapă.
şi pentru-o şchioapă,
Duşmanii şi-au primit pedeapsa — au vrut pămînt, au găsit groapă!
Nădăjduim că această Ţară pe care o obläduieşti
Să fie-o Românie întreagă, cum ne-o dorim, cum tu voieşti.

Din corn mai sună încă-o dată, căci e puternic suflul său,
Din sfînta mănăstire Putna să se audă-n Chişinău!
Şi-atuncea, fraţii şi-or da mîna cu fraţii lor din Bucureşti,
La Putna şi în Ţară-praznic! Iar tu, rămîi să străjuieşti . . .

Dr. Vasile Iacob

SIMBOLUL APOSTOLIC

Încă de timpuriu, Biserica a compus, pentru înlesnirea credincioşilor, care n-aveau timpul sau pregătirea corespunzătoare să înţeleagă Sf. Scriptură, rezumate ale punctelor de credinţă, numite şi simboale de credinţă. Denumirea de simbol vine de la grecescul „simvolon" care înseamnă indiciu, semn, iar în cazul nostru semnul adevăratei credinţe şi mai poate însemna şi o lucrare comună, a mai multora. Ele se mai numesc şi „crezuri", deoarece toate încep cu cuvîntul „cred". Fiecare creştin era dator să ştie pe dinafară Crezul şi să creadă în cele cuprinse în el. Cei ce se pregăteau să primească Taina Sf. Botez, trebuiau să ştie Crezul. În cele dintîi veacuri creştine, aproape fiecare Biserică mai de seamă îşi avea Simbolul sau Crezul său. Aceste simboale de credinţă nu se deosebeau între ele, decît prin felul de redactare, fondul era acelaş. Astfel găsim simboalele în Bisericile din Ierusalim, Antiohia, Cezareea Palestinei, Alexandria, Roma, Aquileea, ş.a.

Încă de la Sf. Iustin Martirul şi Filozoful, găsim pasagii ce par ecoul unui simbol de credinţă memorizat. Sf. Irineu şi Tertulian citează sau se provoacă la un simbol de credinţă, care rezuma esenţa credinţei creştine şi se cerea de la cel ce vroia să intre în sînul Bisericii sau să fie recunoscut membru al ei.

La Sinodul I Ecumenic de la Niceea (325) s-au examinat simboalele de acest fel ale mai multor comunităţi însemnate ca: Ierusalim, Cezareea Palestinei, Nicomidia, etc., şi s-a constatat că textul prezintă diferenţe mici de tot, părînd numai redactări ale unui singur simbol vechi.

Pe lîngă aceste simboale de credinţă ale Bisericilor, mai găsim asemenea simboale la unii Părinţi bisericeşti, cum este, de exemplu, Simbolul Sfîntului Grigorie Taumaturgul, care se referă, în special, la Treime şi expune această dogmă de o manieră foarte exactă. „Un singur Dumnezeu, Tatăl Cuvîntului viu, al Înţelepciunii Sale substanţiale, al Virtuţii Sale, al Chipului său Veşnic, născător desăvîrşit al Celui desăvîrşit, Tată al Fiului unic. Un singur Domn, singur ieşit din Cel ce singur este, Dumnezeu din Dumnezeu, Expresia şi Chipul dumnezeirii, Cuvîntul lucrător, Înţelepciune care cuprinde întregul univers şi virtute producătoare a întregii creaţiuni. Fiu adevărat al Tatălui adevărat, nevăzut din nevăzut, nestricăcios din nestricăcios, nemuritor din nemuritor, veşnic din veşnic. Şi un Duh Sfînt care-şi are fiinţa din Dumnezeu, şi a fost revelat de Fiul oamenilor; chip al Fiului, desăvîrşit din desăvîrşit; viaţă, cauză a celor vii; sfinţenie care produce sfinţirea, în carele se manifestă Dumnezeu Tatăl, carele e mai presus de toate întru toate, precum şi Dumnezeu Fiul, carele este pretutindeni; Treime desăvîrşită în glorie, eternitate, împărăţie nici împărţită nici înstrăinată. Nimic creat deci în Treime, nici sclav, nici introdus, ca neexistînd la început şi apărînd mai apoi; căci nici Fiul n-a lipsit vreodată Tatălui, nici Duhul Fiului, ci neschimbabilă şi neschimbată a fost totdeauna aceeaşi Treime".

Tot aşa avem şi Simbolul apostolic. Cel mai vechi text al acestui simbol şi pe care noi îl avem, este în limba greacă. El ni se face cunoscut pe diferite căi. Astfel îl găsim, în limba greacă, în scrisoarea pe care episcopul de Ancira, Marcel, o trimite, pe la anul 340, către papa Iuliu I, ca mărturisire de credinţă oficială şi ca justificare a ortodoxiei sale, iar în limba latină îl avem datorită redactării dată de Rufin, pe la anul 400.

După cei doi, textul ni se prezintă astfel: „Cred în Dumnezeu, Tatăl atotţiitorul şi în Hristos Iisus, Fiul Său unul născut, Domnul nostru, cel ce s-a născut din Duhul Sfînt şi Maria Fecioara, cel ce sub Ponţiu Pilat a fost răstignit şi îngropat, a treia zi a înviat din morţi, s-a suit la ceruri, şade de-a dreapta Tatălui, de unde va veni să judece viii şi morţii; şi în Duhul Sfînt, Sfînta Biserică, iertarea păcatelor, învierea trupurilor. Amin".

Acelaşi simbol l-a comentat şi Sf. Chiril al Ierusalimului, în catehezele sale, pe la anul 370, iar pe timpul lui Rufin, episcopul Niceta de Remesiana, într-o carte în şase volume pentru instruirea catehumenilor. La Niceta textul e mai bogat decît la Rufin, cu cîteva adausuri neesenţiale. Şi astfel: la „Tatăl atotţiitorul" se mai adaugă: „pătimit, mort", la „Biserică" se adaugă: „ecumenică", comuniunea sfinţilor", şi la „învierea trupurilor" se mai adaugă: „viaţa veşnică".

Unii consideră că acest simbol ar fi fost alcătuit de Sfinţii Apostoli. Rufin de Aquileea, de care am amintit mai sus, spune că Sfinţii Apostoli, înainte de a se fi despărţit, în anul 42, din Palestina, ar fi convenit să facă un simbol, pe care însă nu l-au scris şi el se numeşte „Simbol apostolic". Ei se hotărîseră să-l predea întregii lumi, prin viu grai. Tot în legătură cu acest Simbol, care a fost găsit în douăsprezece articole, s-a spus că fiecare Apostol ar fi făcut cîte unul. Această idee s-a născut de prin sec. VI, pe baza unor scrieri atribuite. Pînă în sec. V, acest Simbol a fost socotit ca al Apostolilor. Primul care a negat această proveniență, cu toată primejdia rugului, a fost un canonic de la Florenţa, Laurenţiu Valla.

Biserica romană a dat acest Simbol catehumenilor, ca să-l înveţe, înainte de a primi botezul. Oricare ar fi data şi fazele diferite ale istoriei lui, Biserica romano-catolică îl întrebuinţează, de secole, la liturghie şi în învăţăturile ei catehetice.

Aşa după cum am văzut, au existat simboale şi în Orient. E puţin probabil, însă ca acest Simbol să fi avut vreo influenţă asupra celor din Orient.

După unele mărturii din scrierile Sf. Ignatie al Antiohiei, Sf. Iustin Martirul şi Filozoful, Tertulian, ar rezulta că acest Simbol ar fi de origine romană de la sfîrşitul sec. I şi începutul celui de-al II-lea. În sprijinul acestei afirmaţii, vine şi necesitatea unei formule de credinţă pentru cei care urmau să primească Sf. Botez.

Simbolul apostolic este un document important, vechi şi preţios pentru Biserică. El conţine în mod rezumativ esenţa doctrinei creştine.

Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu

Turist şi pelerin pe urmele Sf. Apostol Pavel în Grecia (V)

Cu straiele albe adunate pe lîngă trup, în sandale, înfiorat puţin de răcoarea dimineţii, Apostolul Pavel străbate agale grădina care-nconjoară casa lui Iason. Sila şi Timotei au coborît în oraş să tîrguiască ceva de-ale gurii. Apostolul nu îngăduie ca şederea lor să fie spre greutate gazdelor. „Nici n-am mîncat de la cineva pîine în dar, ci cu muncă şi cu trudă am lucrat, noaptea şi ziua, ca să nu împovărăm pe nimeni dintre voi" (II Tes. 3, 8). „Voi înşivă ştiţi că mîinile acestea au lucrat pentru trebuinţele mele şi ale celor ce erau cu mine" (F. Ap. 2, 34).

Îşi pune mîna streaşină la ochi care nu mai văd lesne prea departe. Priveşte zarea limpede. În golf, marea e liniştită. Nici o corabie nu iese şi nu se îndreaptă către port. În această dimineaţă se poate vedea, chiar şi cu ochii slabi ai Apostolului, muntele sacru, Olympul, acoperit aproape tot anul de zăpadă, pe creasta cea mai înaltă. Nimeni n-a ajuns acolo sus, decît acvilele şi închipuirea oamenilor. Poate de aceea elinii au statornicit tocmai acolo, pe vîrful sprijinit de cer, sălaşul zeilor credinţei lor păgîne. Aceştia, diriguiţi de atotputernicul Zeus, trăiesc şi se poartă după bunul lor plac, se amestecă în şi cu viaţa muritorilor, pierzîndu-şi astfel, măcar parţial, nemurirea, dar şi credinţa pămîntenilor în puterea lor divină. Vicleni, răi şi răzbunători, robi ai patimilor şi păcatelor lumeşti, zeii ţin viaţa şi sufletele bieţilor muritori încătuşate, înfricoşate, iar mintea nu cutează încă să-i înfrunte. Cărturari, învăţaţi, filozofi, scriitori îi mai iscodesc cu gîndul, dar nu ajung prea departe, sau nu îndrăznesc încă să-şi calmeze victoriile spiritului liber. Cei mulţi, săraci şi fără ştiinţă, se nasc, trăiesc şi mor încercînd să respecte o morală care devine la tot pasul contrariul ei, sub nestatornicia vremii şi a vremurilor.

Apostolul vorbeşte, în gînd, cu lumea închipuită a legendelor olympiene. Se întrerupe o clipă. Ascultă un zvon care, ciudat, vine din lăuntrul său, dintr-un adînc parcă necunoscut încă. E adîncul Credinţei. Netulburat şi de aceea nu l-a simţit. Acum, o întrebare, suprapusă oglinzii liniştite a acestui adînc, îl stîrneşte uşor, ca o pietricică aruncată pe luciul unui iezer de munte: „Doamne, ce voieşti să fac?"... Se cutremură... Cine a vorbit? Al cui a fost glasul? Al lui! Dar nu Pavel, ci Saul! Pentru că, pe semne, Saul a rămas în umbra de dinaintea luminatei revelaţii de pe drumul Damascului. Pentru el, Pavel, totul s-a limpezit atunci şi sînt aproape zece ani de cînd înfruntă, cu făptura lui puţină şi „cu bold în trup", muntele de cremene al necredinţei şi rătăcirii „neamurilor", la care a fost trimis să propovăduiască Evanghelia lui Hristos. Dar, tot din adîncul său, gîndul îl luminează iarăşi: „Nu sînt stăpîn pe mine? Nu sînt eu apostol? N-am văzut eu pe Iisus, Domnul nostru?..." (I Cor. 9, 1).

Îşi şterge fruntea de o sudoare rece. Soarele a răsărit şi aruncă razele tocmai pe crestele înzăpezite ale Olympului. Îl dor ochii de atîta lumină. Îşi adună puterile, se reazemă de trunchiul platanului bătrîn care umbreşte curtea lui Iason. Închide pleoapele. Se simte apăsat de o povară mai grea decît cea de pînă acum. Ştie de ce: va trebui să stea faţă în faţă şi să-i înfrunte singur pe inexistenţii zei olympieni. Nu, n-a greşit spunînd „inexistenţii", deşi ei par a fi adevăraţi mai ales în frica pe care au sădit-o în oameni. El ştie că nu există decît un singur Dumnezeu — chiar dacă într-o trinitate de persoane — şi care i-a poruncit şi l-a învrednicit să „poarte numele Lui înaintea neamurilor şi a regilor şi a fiilor lui Israel". Dar oamenii acestor locuri, elinii, cred în aceşti zei, fără să-i fi văzut vreodată şi fără să le fi cunoscut puterea Binelui, nici Iubirea, ci doar Frica! Şi acum el, Pavel, trebuie să le surpe această credinţă — şi această Frică! — şi să-L facă pentru ei cunoscut şi înţeles pe Cel pe care el, Apostolul, L-a văzut în toată strălucirea dumnezeirii Sale. Aici, la Tesalonic, va avea de urnit muntele de deşertăciune al credinţei în idoli şi legendele despre ei, iar pentru aceasta, armă îi este Cuvîntul Evangheliei lui Hristos. De jur împrejur, o mare de necunoaştere şi de ură, a propriului neam, iudeu, bicisnicia firii omeneşti, clevetitoare, războinătoare şi chiar în stare să ucidă atunci cînd nu poate înţelege. Pentru o clipă se simte slab. Inima i se strînge cu durere. Ghimpele îndoielii îi răneşte cugetul. Mai tîrziu?, sau cînd?, nici el nu mai ştie, parcă filipenilor le-a spus — sau le va spune cîndva? —: „... Toate cîte le pot întru Hristos..., Cel care mă îmbracă cu putere...".

Lidia Popiţa-Stoicescu

Credinţa în Dumnezeu...

(urmare din pag. I-a)

„... au suferit batjocură şi bici, ba chiar lanţuri şi închisoare; au fost ucişi cu pietre, au fost puşi la cazne, au fost tăiaţi cu ferestrăul, au murit ucişi cu sabia, au pribegit în piei de oaie, şi în piei de capră, lipsiţi, strîmtoraţi, rău primiţi. Ei, de care lumea nu era vrednică, au rătăcit în pustii, în munţi, în peşteri, în crăpăturile pămîntului" (Evr. 11, 35—38). Cu toţii alcătuiesc ceata mărturistorilor credinţei în venirea lui Mesia. Prin ei, Dumnezeu a pregătit omenirea întreagă pentru momentul de răscruce al întrupării Fiului Său, moment cu care începe *a doua etapă a credinţei. Dacă prima etapă a fost a aşteptării, a nădejdii împlinirii făgăduinţelor, a pregătirii pentru acest moment, această a doua etapă este a realizării mîntuirii, a zidirii aici pe pămînt a împărăţiei lui Dumnezeu*, a cărei temelie de nezdruncinat este credinţa.

Este demn de reţinut faptul că primirea însăşi a Mîntuitorului lumii s-a făcut tot în baza credinţei, celor pe care Dumnezeu i-a implicat direct în realizarea planului Său. Astfel, Sf. Fecioară Maria crede cuvintele pe care le-a rostit îngerul şi acceptă să devină Maica Celui mai înainte de veci născut din Tatăl. „Iată, roaba Domnului. Fie mie după cuvîntul Tău!" (Lc. 1, 38), răspunde ea îngerului, după ce acesta îi vestise că „Duhul Sfînt se va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri, pentru aceea, şi Sfîntul care se va naşte din tine Fiul lui Dumnezeu se va chema" (Lc. 1, 35). Pe credinţa în Dumnezeu se fundamentează şi misiunea de Înaintemergător al Domnului pe care a îndeplinit-o Sf. Ioan Botezătorul, pentru că iată cum mărturiseşte chiar el: „Şi eu nu-L cunoşteam pe El, dar Cel ce m-a trimis (Dumnezeu-Tatăl, n.n.) să botez cu apă, Acela mi-a zis: Peste care vei vedea Duhul coborîndu-se şi rămînînd peste El, Acela este Cel ce botează cu Duh Sfînt. Şi eu am văzut şi am mărturisit că Acesta este Fiul lui Dumnezeu" (In. 1, 33—34).

Sfinţii Apostoli, apoi tot în lumina credinţei de care erau însufleţiţi, cum că Dumnezeu va împlini făgăduinţa trimiterii în lume a lui Mesia, L-au urmat de îndată pe Acesta, atunci cînd El şi-a făcut apariţia pe malul lacului Galileii, adresîndu-le chemarea: „Veniţi după Mine şi vă voi face pescari de oameni" (Mt. 4, 19). Întăriţi prin harul Duhului Sfînt, ei au devenit martori ai Săi în Ierusalim, în toată Iudeea şi Samaria şi pînă la marginea pămîntului (F. Ap. 1, 8). În mod special, Sfîntul Apostol Pavel s-a dovedit posesorul unei mari şi puternice credinţe încît a fost ales ca în numele lui Iisus Hristos să aducă „la ascultarea *credinţei*, toate neamurile" (Rom. 1, 5).

Calendarul creştin s-a completat, pe parcursul secolelor, cu nume ale unei impresionante cete de mărturisitori ai *credinţei în Dumnezeu* şi în lucrarea Lui de mîntuire a lumii. Nici o piedică nu le-a putut sta acestora în cale spre a-l urma pe Fiul lui Dumnezeu, Care i-a chemat să-şi poarte şi ei crucea suferinţelor aşa cum El Însuşi a purtat-o pînă la Golgota.

Necesitatea imperioasă a credinţei în procesul de mîntuire a oamenilor a fost arătată chiar de către Mîntuitorul Hristos, Care, în răstimpul propovăduirii Evangheliei Sale, a săvîrşit vindecări ale unor bolnavi, neputincioşi sau stăpîniţi de diavol numai în baza credinţei acelora sau a celor care I-au solicitat, în numele lor, ajutorul. Spre a oferi doar cîteva exemple, ne vom referi la cazul celor doi orbi din Capernaum care se ţineau după Iisus şi strigau în urma Lui, zicînd: „Miluieşte-ne pe noi, Fiule al lui David". Întorcîndu-se spre ei, Domnul i-a întrebat: „Credeţi că pot să fac Eu aceasta?" La răspunsul lor afirmativ, Evanghelia ne spune că „S-a atins de ochii lor, zicînd: După *credinţa* voastră fie vouă! Şi îndată s-au deschis ochii lor" (Mt. 9, 27—30).

Femeii cu scurgere de sînge, care din îmboldul credinţei s-a atins în taină de poalele hainei Lui, Domnul, vindecînd-o de neputinţa ei, îi adresează aceste cuvinte: „Îndrăzneşte, fiică, *credinţa* ta te-a mîntuit" (Mt. 9, 22).

Şi lui Iair, mai marele sinagogii, a cărui fiică murise, Domnul îi adresează de asemenea cuvintele de îmbărbătare: „Nu te teme, *crede numai* şi se va izbăvi" (Lc. 8, 50).

În chip şi mai lămurit Domnul ne asigură că mîntuirea poate fi dobîndită numai prin *credinţă* atunci cînd vorbind în taină cu Nicodim îi dezvăluie acestuia marele adevăr că: „Dumnezeu aşa de mult a iubit lumea, încît pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine *crede* în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică". (In. 3, 16).

Înălţîndu-Se de pe pămînt la cer, Mîntuitorul a lăsat ucenicilor Săi acest testament: „Mergeţi în toată lumea şi propovăduiţi Evanghelia la toată făptura. *Cel ce va crede* şi se va boteza se va mîntui, iar *cel ce nu va crede* se va osîndi" (Mc. 16, 15—16).

Nici un alt considerent în afară de *credinţa adevărată*, dublată de o viaţă bineplăcută lui Dumnezeu, nu va fi luat în seamă atunci cînd se va pune problema răsplătirii drepte a fiecăruia în împărăţia ce va să fie. Despre lucrul acesta ne încredinţează Sf. Apostol Pavel cînd scrie că: „În Hristos Iisus nici tăierea împrejur nu preţuieşte nimic, nici netăierea împrejur, ci *numai credinţa* care este lucrătoare prin iubire" (Gal. 5, 6).

De altfel, nimic de valoare şi trainic nu se poate făuri în această lume fără suportul unei credinţe puternice, care îl antrenează pe om în direcţia idealului desăvîrşirii sale.

Iar credinţa adevărată este numai aceea pe care au mărturisit-o şi întru care s-au mîntuit bunii şi străbunii noştrii, credinţă primită încă de la Apostoli şi păstrată neschimbată de sfînta Biserică.

Biruinţa faptei bune

(urmare din pag. 1)

faptă împlinită pentru mai binele vieţii de aici. Un ajutor cît de mic arătat unui nevoiaş, oricare ar fi el, nu va rămîne la nici un caz nerăsplătit..." Arată-mi în cele mici în ce fel eşti, căci nici chiar aşa tu nu eşti străin de har — spune Sfîntul Ioan Gură de Aur. Arată-mi precum a arătat văduva din Evanghelie, care, deşi nu avea decît doi dinari, totuşi i-a aruncat în visterie". Sîntem, aşadar „călători", dar în această călătorie, prin faptele noastre, decidem destinul nostru veşnic!...

Pe de altă parte, biruinţa faptei bune se impune încă din această viaţă. Că nu totdeauna reuşeşte să se impună cu promptitudine, este adevărat. Se întîmplă adesea ca aparenţele înşelătoare, minciuna, nedreptatea, să biruiască. Aceasta nu este însă o biruinţă definitivă. S-a şi formulat zicala că „adevărul umblă cu capul spart"... Dar totuşi umblă! S-a spus apoi că „poţi cu minciuna să prînzeşti, dar nu şi să cinezi..." Poţi duce, adică, prin şiretenie şi viclenie în eroare pe cineva, dar cînd adevărul va străluci în toată puterea lui, te va orbi şi te va arunca la stîlpul infamiei. Spunea un înţelept pe drept cuvînt că există o balanţă a dreptăţii în această lume, în viaţa şi conştiinţele oamenilor, care tinde mereu să aducă talerele balanţei în echilibrul lor normal. „Adevărul iese la lumină", ca uleiul deasupra apei, iar fapta bună rămîne biruitoare.

Multora li se pare că trebuie să aştepte prea mult şi epuizîndu-li-se puterea răbdării îşi pierd şi încrederea şi nădejdea în biruinţa faptei bune în această viaţă. Iar dacă pe deasupra le vine vreo neputinţă, sau insucces, se pierd în propria deznădejde şi învinşi le vine parcă greu să mai poată crede în biruinţa finală a faptei bune.

Există stări de descurajare şi epuizare morală, dar tocmai de aceea, Apostolul ne îndeamnă să „nu fim ca cei ce nu au nădejde"... (I Tesaloniceni 4, 13).

Vorbind de biruinţa faptei bune, ne referim şi la importanţa ei în eliminarea răului din fiinţa proprie căci „ce folos are cel care zideşte casa altuia, dar pe a sa o distruge", remarcă un Părinte al Bisericii.

Binele pe care îl cultivăm în fiinţa proprie este asemenea razelor de soare care alungă norii ceţoşi ai păcatelor; sau a razelor de lumină care alungă întunecata moarte a patimilor... Iubirea alungă ura, mînia, nedreptatea, invidia, restabilind pacea şi liniştea necesare bunei desfăşurări a vieţii, aşa cum după furtună natura se linişteşte şi îşi intră în normal...

Prin nimic nu poate birui mai mult fapta bună, decît prin exemplul personal. „Mustră-i pe cei corupţi prin viaţa ta curată, iar pe cei ce au sentimente fără ruşine, prin înfrînarea ochilor tăi", spune Sfîntul Isac Sirul.

Pe de altă parte, fapta bună biruieşte fapta rea ce ne vine din partea semenului. Se spune că regele Abradakes din Suza aflîndu-se în război cu Cirus, îşi pierde soţia, Pantea, care devenind

(urmare din pag. 1)

ciinii mănîncă din fărămiturile care cad de la masa stăpînilor" (Matei 15 27). Cu alte cuvinte, femeia cea cu credinţă mare voia să spună că ea nu cere pîinea, care nu i se cuvine, ci doar nişte fărămituri, pe care le pot avea şi ciinii. La aceasta, Domnul Hristos a spus: O, femeie, mare este credinţa ta" şi a adăugat: „Facă-se ţie, după cum voieşti" (Matei 15, 28). Rezultatul a fost că „s-a tămăduit fiica ei în ceasul acela" (Matei 15, 28).

Toate cele istorisite de sfinţii Evanghelişti, în legătură cu femeia cananiancă, s-au întîmplat cu bun rost, căci prin ele s-a pus în evidenţă credinţa ei cea mare. Credinţa a dus-o în faţa Domnului Hristos. Credinţa i-a dat îndemnul să-şi reverse sufletul în

O femeie cu credinţă mare

rugăciune. Credinţa a făcut-o să fie statornică în rugăciune, să stăruiască, chiar şi atunci cînd se părea că nu-i va fi ascultată rugăciunea. Aflase că Mîntuitorul a venit pentru oile cele pierdute ale casei lui Israel. Ea se ştia pe sine de alt neam şi totuşi n-a dat înapoi. Şi nu numai că n-a dat înapoi, dar chiar s-a apropiat încă şi mai mult de Învăţătorul care avea putere să facă minuni. S-a apropiat de El şi i s-a închinat şi a adăugat la rugăciunea ei, zicînd: „Doamne, ajută-mă".

„Doamne, miluieşte-mă" şi „Doamne ajută-mă", sînt cuvinte de rugăciune, pe care femeia cananiancă le-a adresat Mîntuitorului, cu gîndul de a i se elibera fiica ei de demonul care o chinuia. Era sigură că Domnul Hristos îi va împlini rugăciunea. Nu se putea ca Domnul Hristos să n-o asculte. Nu cerea pîinea copiilor, ci cerea doar „fărămiturile care cad de la masă" şi asta nu se putea să i se refuze. Şi chiar aşa a şi fost. Rugăciunea ei se întemeia pe o credinţă mare. Şi o credinţă mare nu poate fi trecută cu vederea. Nu poate fi trecută cu vederea o credinţă mare şi nici n-a fost trecută cu vederea, ci a fost chiar văzută, de vreme ce Domnul şi Mîntuitorul nostru a zis către femeia cananiancă: „O, femeie, mare este credinţa ta". Ai cerut milă, ai cerut ajutor, ai stăruit în rugăciunea ta, „fie ţie precum voieşti". Era tocmai ceea ce căuta femeia cu credinţă mare: să nu se mai chinuiască fiica ei. Şi Domnul i-a împlinit dorinţa, căci „s-a vindecat fiica ei în ceasul acela".

Pentru credinţa ei cea mare, pentru stăruinţa ei în rugăciune, pentru smerenia ei, femeia cananiancă a fost învrednicită să fie cuprinsă în Sf. Evanghelie, ca să învăţăm şi noi de la ea să stăruim în rugăciune, să fim încrezători în bunătatea Mîntuitorului, să-i dăm dreptate şi să-i aducem închinăciune, lucrînd cu credinţa cîtă o avem, ca de la puţin să ajungem la mult, pînă ce vom avea şi noi „credinţă mare".

Rugăciune

(urmare din pag. 1)

Sfînta Sa Maică la proră" *(art. cit.*, p. 2). Rugăciunea nu e făcută în nume personal, ci este o invocare colectivă, poetul constituindu-se ca exponent al celor cu care se simte solidar. Cele două strofe au o structură asemănătoare: invocaţiile: crăiasă (termen popular familiar în basmele populare româneşti), regină peste îngeri, Luceafăr al mărilor, Lumină dulce, clară, culminează cu ultimele două versuri, identice în ambele strofe, într-un crescendo al adoraţiei, sugerat şi de interjecţia admirativă O, şi de dispunerea vocativului, ca independent. Caracterul de „rugăciune" este conferit de frecvenţa verbelor la imperativ (înalţă, fii, coboară, ascultă, arată) şi consolidat de pers. I. plural a indicativului prezent, un fel de prezent istoric sau etern, care şi semantic conturează o atmosferă de pietate: îngenunchem, rugămu-ne, iar sugestia duratei este potenţată de gerunziile: alegîndu-te, rugîndu-te. Ideea de ocrotire, de pavăză a creştinătăţii este evidentă în substantivele „scut" şi „zid", cu atributele substantivale prepoziţionale „de întărire", „de mîntuire". Precaritatea existenţei omeneşti în faţa „valului" ce „o bîntuie", este reliefată prin antiteza ce o creionează sintagmele cu rădăcini lingvistice în vechile cărţi bisericeşti, din atributiva explicativă pe lîngă prenumele subiect Noi: „Ce din mila Sfîntului / Umbră facem pămîntului".

Muzicalitatea poeziei (de altminteri *Rugăciune* a fost pusă pe note încă din 1923 de către compozitorul Ioan Morozov (1885—1968) într-un poem pentru sopranǎ, cor mixt şi orchestră) este susţinută de prozodia imnului religios: cele două strofe, de cîte zece versuri, alternează rima împerecheată (în primele şase versuri), cu rima încrucişată (în ultimele patru versuri), iar vocativul numelui propriu, Marie, are o dispunere prozodică ce-i conferă calitatea de punct culminant al implorării.

În strînsă înrudire tematică cu poezia *Rugăciune* es e sonetul postum *Răsai asupra mea*, cu aceeaşi „rîvnă pioasă şi tînjire crispată către Maica tuturor mîngîierilor" (I. M. Raşcu), cu deosebirea că aici poetul vorbeşte la persoana I singular, într-o invocare personală.

COMUNICAT

Deoarece, în ultima perioadă, în mass-media au fost făcute publice opinii contradictorii, incitante și, adesea nefundamentate îndeajuns, referitoare, pe de o parte la ceea ce ar putea fi denumit „fenomenul religios de la Pucioasa-Glodeni" și pe de altă parte la implicarea Prea Sfințitului Irineu Bistriteanul în această problemă, Biroul de Presă și Comunicații al Patriarhiei Române face următoarele precizări:

Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința sa de lucru din 22 ianuarie 1993, pe baza datelor pe care le deține în prezent, a analizat fenomenul Pucioasa-Glodeni și consideră că acesta nu se înscrie în tradiția Bisericii Ortodoxe, în ceea ce privește învățătura de credință și formele de manifestare ale vieții religioase. Pentru studierea în continuare a fenomenului, s-a hotărît formarea unei comisii speciale care urmează să cerceteze acest caz și să tragă concluziile ce se impun.

În aceeași ședință, Sfîntul Sinod a luat act de mărturisirea scrisă a Prea Sfințitului Irineu Bistriteanul, potrivit căreia Prea Sfinția Sa regretă implicarea sa personală în fenomenul religios de la Pucioasa-Glodeni și se desolidarizează de el. Prin aceeași mărturisire, Prea Sfintia Sa afirmă: „Îmi cer iertare pentru tulburarea pe care am pricinuit-o și făgăduiesc să fiu credincios comuniunii sinodale și învățăturii noastre de credință, așa cum am jurat la hirotonia mea întru arhiereu".

PATRIARHIA ROMÂNĂ
Biroul de Presă și Comunicații

INFORMAȚII

— Joi 14 ianuarie a.c., Î.P.S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului a primit la reședința mitropolitană din Sibiu, pe Dl. Mircea Ilicea, vicepreședintele Alianței pentru Pace din România. Domnia sa a fost însoțit de dl. dr. Ilie Dumitru, Consilier de specialitate.

— Vineri, 15 ianuarie Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Consiliului Eparhial Sibiu.

— Sîmbătă, 16 ianuarie Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Adunării Eparhiale Sibiu.

— Duminică, 17 ianuarie, Î.P.S. Sa a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în biserica cu hramul „Buna-Vestire" din Brașov, rostind un ales cuvînt de învățătură, legat de viața și activitatea Cuviosului Antonie cel Mare prăznuit de Biserica creștină în această zi.

La sfîrșitul Sf. Liturghii, Î.P.S. Sa a hirotesit întru iconom-stavrofor pe vrednicii preoți parohi Mihai Manolache și Adrian Boghici.

De la Centrul Eparhial Î.P.S. Sa a fost însoțit de P.C. Arhid. prof. Dr. Ioan Floca și P. Cuv. Arhid. Visarion Bălțat, secretar eparhial.

În aceeași zi, după masa, Î.P.S. Sa a oficiat slujba de binecuvîntare a unei plăci comemorative așezate pe zidul Casei de Cultură din Brașov, amintind de trecerea prin Brașov a Luceafărului poeziei românești, poetul Mihai Eminescu. Apoi în sala arhiplină a Casei de Cultură, Î.P.S. Sa a prezentat comunicarea „Pașii Poetului". Au fost prezenți oficialități ale Prefecturii și Primăriei, oameni de cultură, un numeros public.

Între 19—23 ianuarie, Î.P.S. Sa a luat parte la București la lucrările Sinodului Permanent, ale Adunării Naționale Bisericești și ale Sf. Sinod.

— Marți, 19 ianuarie, Î.P.S. Sa a oficiat, împreună cu alți ierarhi, la mînăstirea Cașin din București, slujba de înmormîntare a marelui bărbat de stat și patriot Anton Crihan, rostind și panegiricul celui ce a fost unul din făuritorii unirii Basarabiei cu Țara Mamă în 1918.

— Joi 21 ianuarie, Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Colegiului Electoral Bisericesc în vederea alegerii noului arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului. Cu acest prilej Î.P.S. Sa a rostit Cuvîntul de deschidere a lucrărilor Colegiului Electoral.

— Luni, 25 ianuarie a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Mînăstirea „Brâncoveanu", Sîmbăta de Sus, jud. Brașov.

— Marți, 26 ianuarie, Î.P.S. Sa a primit pe ziaristul Adrian Popescu de la ziarul local Tribuna , căruia i-a acordat un interviu.

— Vineri, 29 ianuarie Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Permanenței Consiliului Eparhial Sibiu.

— Sîmbătă, 30 ianuarie Î.P.S. Sa a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în catedrala mitropolitană din Sibiu cu prilejul sărbătoririi Sf. Trei Ierarhi.

În cadrul Sf. Liturghii, la momentul cuvenit P.C. arhid. prof. Dr Aurel Jivi a fost hirotonit întru preot. După otpust Î.P.S. Sa a hirotesit întru iconom-stavrofor pe P.C. Pr. Aurel Jivi și întru iconom pe P.C. Asist. V. Grăjdian, rostind apoi un cuvînt de învățătură.

În Aula Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu, a avut loc apoi Serbarea patronilor școlii, serbare onorată de prezența Î.P.S. Sale care s-a adresat cu acest prilej profesorilor și studenților prezenți la festivitate.

Arhid. Visarion Bălțat

— Duminică, 10 ianuarie 1993, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul a slujit Sf.Liturghie și a predicat în capela Spitalului de neuropsihiatrie din Sibiu, împreună cu părinții profesori Vasile Mihoc, Ilie Moldovan și Liviu Streza de la Facultatea de Teologie. După Sf. Liturghie, P.S. Sa s-a întreținut în cadrul unei agape cu conducerea spitalului și slujitori ai acestui așezămînt, medici și asistenți.

— Duminică 17 ianuarie, din încredințarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, P.S. Episcop-vicar Serafim a slujit Sf. Liturghie la capela Sf. Antonie din Sibiu, cu prilejul hramului. P.S. Sa a vorbit despre Sf. Antonie, părintele monahilor.

— Duminică, 24 ianuarie, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie la biserica Sf.Gheorghe din Brașov. După masă, în sala mare a amfiteatrului Universității din Brașov, P.S. Sa a vorbit în fața unui public foarte numeros despre „Sf. Euharistie — Taina împărăției lui Dumnezeu", răspunzînd apoi numeroaselor întrebări care i-au fost adresate. Au fost de față P.C. prot. Zenovie Moșoiu și domnul primar al orașului, Moruzi.

— Sîmbătă, 30 ianuarie 1993, P.S. Serafim a slujit și predicat în biserica din Or. Victoria. În continuare P.S. Sa a partcipat la festivitatea Liceului teoretic din oraș, prilejuită de aderarea sa la Astra și alegerea ca patroni ai acestei școli pe Sf. Trei Ierarhi. P.S. Serafim a vorbit despre Sf. Trei Ierarhi, exmple de studiu și de sfințenie. Au fost prezenți profesorii și elevii liceului ca și părinții elevilor. În reușita acestei manifestări un rol important l-au avut și P.C. preoți Cornel Codrea și Octavian Smădu.

Seara, P.S. Serafim a săvîrșit vecernia în parohia Pojorîta.

— Duminică 31 ianuarie, P.S. Serafim a slujit și predicat în „biserica „Adormirea Maicii Domnului" (grecească) din Făgăraș în prezența unei mari mulțimi de credincioși.

Seara, P.S. Sa a făcut vecernia la parohia Recea, insistînd în cuvîntul de învățătură asupra unității de credință amenințată astăzi de tot mai mulți lupi răpitori, susținuți din exterior.

Diac. Dumitru Dura

În anul 1992 în Arhiepiscopia Sibiului s-au pensionat următorii preoți: *Forsea Ioan* — revizor contabil — Centrul eparhial; *Opriș Liviu* — Centrul eparhial; *Urian Pantilie* — parohia Dumbrăveni, prot. Mediaș; *Crișțiu Nicolae* — parohia Sadu II, prot. Sibiu; *Cornea Ioan* — parohia Voila, prot. Făgăraș; *Urian Victor* — parohia Bucium, prot. Făgăraș; *Slavu Ilie* — parohia Vecerd, prot. Agnita; *Curmei Nicolae* — parohia Mercheașa, — Rupea; *Ittu Gheorghe* — parohia Sinca Nouă, prot. Făgăraș; *Boeriu Dosoftei* — parohia Bradu, prot. Avrig; *Olteanu Gheorghe* — parohia Covasna-Voinești, prot. Sf. Gheorghe.

Tuturor acestora Centrul eparhial le mulțumește cu căldură pentru activitatea rodnică, unii chiar foarte rodnică, depusă de fiecare la locul său, rugînd pe Dumnezeu să le rînduiască ani buni cu sănătate, cu noi și binecuvîntate împliniri.

Potrivit celor comunicate la timpul cuvenit, începînd cu acest număr publicăm rezultatele colectei pentru Fondul Filantropic Eparhial.

Tabel nominal

cu parohiile din prot. MEDIAȘ, cu specificarea sumelor cu care au contribuit la Fondul Filantropic Eparhial.

Parohia	Numele preotului paroh	
Mediaș-Catedrală I	pr. Ioan Găban	93 000 lei
Mediaș-Catedrală II	pr. Cărăbaș Dumitru	93 000 lei
Mediaș-Catedrală III	pr. Muntean Gheorghe	93 000 lei
Mediaș-Sf. Treime	pr. Joantă Vasile	28 315 lei
Mediaș-Buna Vestire	pr. Gîdea Grigorie	32 000 lei
Mediaș-Sf. Petru și Pavel	pr. Urs Iosif	21 500 lei
Alma D-veni	pr. Constantinescu Vasile	10 900 lei
Atel	pr. Rusu Nicolae	33 100 lei
Axente Sever	pr. Isailă Mihai	20 000 lei
Bazna	pr. Sărășan Achim	20 500 lei
Boian	pr. Lepădatu Augustin	56 000 lei
Blăjel	pr. Idu Dumitru	91 000 lei
Biertan	pr. Tiriba Eugen	17 000 lei
Bratei	pr. Gherman Dumitru	28 000 lei
Buzd	pr. Mihăilă Mihai	4 360 lei
Copșa Mică	pr. Ganea Corneliu	10 000 lei
Copșa Mare	pr. Guliman Liviu	3 000 lei
Curciu	pr. Coman Teodor	5 720 lei
Dumbrăveni I	pr. Erneanu Cornel	18 762 lei
Dumbrăveni II și III	pr. Vuță Ioan	17 730 lei
Dîrlos	pr. Urdă Nicolae	22 500 lei
Hoghilag	pr. Roman Gheorghe	20 022 lei
Ighișul Nou	pr. Man Virgil	17 400 lei
Mosna	pr. Stan Terente	42 585 lei
Micăsasa	pr. Chidu Ioan	5 070 lei
Ernea	pr. Lupu Olimpiu	6 000 lei
Păuca	pr. Vaida Ioan	14 400 lei
Șeica Mare	pr. Vladoviciu Ioan	20 100 lei
Șmig	pr. Țurcaș Florian	6 640 lei
Soroștin	pr. Fulea Olimpiu	21 230 lei
Șoala	pr. Pavel Aurel	16 600 lei
Saroș D-veni	pr. Gherman Iulian	11 850 lei
Tîrnava	pr. Bucurenciu Ioan	65 600 lei
Țapu	pr. Chișiu Emanoil	10 200 lei
Valchid	pr. Timaru Ioan	6 345 lei
Valea Viilor	pr. Cristian Liviu	6 049 lei
Velț	pr. Cismaș Nicolae	13 000 lei
Motiș	pr. Negrei Dorel	8 930 lei
	Total general lei	1 011 498 lei

Mediaș la 14 ianuarie 1993

Protopop,
Pr. Ioan Găban

Contabil,
M. Mărginean

Sărbătorirea patronilor Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu

În fiecare an la 30 ianuarie, Biserica noastră strămoșească prăznuiește pe marii corifei ai veacului de aur al creștinismului: Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur, care sînt, începînd cu anul 1936, și patronii învățămîntului teologic ortodox.

Zi de bucurie și de împliniri duhovnicești, sărbătoarea hramului Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu, a adunat și în acest an într-o atmosferă de comuniune sufletească și trăire autentică a valorilor creștine, pe profesorii, doctoranzii, studenții și toți ostenitorii acestui așezămînt teologic, intrat astăzi în Universitatea sibiană.

În dimineața zilei de 30 ianuarie s-a săvîrșit Sf. Liturghie arhierească în Catedralala mitropolitană din Sibiu de un ales sobor de preoți și diaconi, membri ai corpului profesoral, avînd ca protos pe Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului.

La momentul potrivit P.C. Arhid. Prof. Dr. Aurel Jivi, profesor la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu, a fost hirotonit întru preot pe seama capelei mitropolitane Sibiu.

Predica zilei a fost rostită de către P.C. arhid. Dr. Dorin Oancea, lector la Facultatea de teologie Sibiu, care într-un ales cuvînt a elogiat personalitatea de excepție a Sf. Trei Ierarhi în viața și spiritualitatea Bisericii creștine.

La sfîrșitul Sf. Liturghii arhierești, P.C. prof. Dr. Aurel Jivi a fost hirotesit întru iconom stavrofor iar P.C. Pr. asistent Vasile Grăjdian întru iconom.

Î.P.S. Sa a rostit apoi un scurt cuvînt de învățătură legat de Sfinții Trei Ierarhi.

După slujba din Catedrală, a avut loc, în Aula Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu, festivitatea propriu-zisă consacrată sărbătoririi hramului.

Festivitatea a fost onorată de prezența Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului, a P.C. Părinți Consilieri ai Arhiepiscopeiei. Au fost de față, reprezentanți ai Universității Sibiu, profesori, studenți alți invitați.

Cuvîntul de deschidere a fost rostit de către P.C. Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu, decanul Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu, care și-a exprimat, în numele celor prezenți bucuria pentru prezența la această festivitate a Î.P.S. Mitropolit Antonie, arătînd și grija deosebită pe care Î.P.S. Sa o arată față de acest așezămînt de cultură teologică.

Mulțumind apoi celor doi reprezentanți ai Universității Sibiene precum și celorlalți participanți la festivitate, P.C. Sa a anunțat titlul prelegerii festive susținută de P.C. arhid. prof. Dr. Constantin Voicu titularul Catedrei de Patrologie. Prelegerea avînd ca temă „Actualitatea Sf. Trei Ierarhi", a fost o expunere de înaltă ținută științifică asupra teologiei Sf. Trei Ierarhi și asupra actualității acesteia în viața Bisericii creștine de azi.

După prelegerea festivă, corul studenților teologi dirijat de către P.C. pr. iconom Vasile Grăjdianu a prezentat un frumos concert de piese religioase. Au fost citite și fragmente din opera celor trei sfinți sărbătoriți.

Actorul Paul Mocanu de la Teatrul de Stat din Sibiu a recitat plin de însuflețire, poezia „Oltul" de Octavian Goga.

La sfîrșit a luat cuvîntul Î.P.S. Mitropolit Antonie care și-a exprimat bucuria de a lua parte la acest popas sărbătoresc din viața Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu. Î.P.S. Sa a punctat apoi în conștiința celor prezenți unele din evenimentele care au marcat recent viața Bisericii Ortodoxe Române și anume — canonizarea sfinților români, reactivarea Mitropoliei Basarabiei, atitudinea Sf. Sinod față de fenomenul Pucioasa-Glodeni și înființarea Mitropoliei ortodoxe din Europa Centrală cu sediul la Berlin.

După prezentarea pe larg a acestor probleme, Î.P.S. Sa a făcut bune urări studenților și studentelor în teologie, îndemnîndu-i la studiu și rugăciune intensă pentru a putea deveni cu adevărat slujitori ai lui Dumnezeu și ai semenilor.

În acordurile imnului arhieresc, serbarea de hram a luat sfîrșit, fiind urmată de o mică agapă oferită de Decanatul Facultății de Teologie din Sibiu.

Arhidiacon asistent Visarion Bălțat

DIN SF. SCRIPTURĂ:

Mustră pe fiul tău și el îți va fi odihnă și îți va face plăcere sufletului tău.

(Proverbe 29, 12)

V-am scris vouă, tinerilor, pentru că sînteți tari și cuvîntul lui Dumnezeu petrece în voi și ați biruit pe cel viclean.

(I Ioan 2, 14)

Semnalăm... Semnalăm...

● Revista „THE ORTHODOX WORD" (nr. 162/1992) din Statele Unite, dedică un întreg număr Sfîntului Paisie de la Neamțu și spiritualității românești contemporane. În nordul Californiei, într-un peisaj asemănător celui moldovenesc, s-a întemeiat o mînăstire cu hramul „Sf. Paisie" și, la intrare, a fost sculptată o poartă românească asemănătoare celei de la mînăstirea noastră „Brâncoveanu", de la Sîmbăta de Sus. În luna mai, anul trecut, la mînăstire a avut loc un Simpozion cu tema: *„Ortodoxia și criza ecologică — transfigurarea omului și a naturii."*

Mînăstirea „Sf. Paisie" este un loc în care isihasmul se practică și se studiază cu deosebită seriozitate. Ei sînt confruntați acolo cu ceea ce numesc „Pepsi generation" — generația Pepsi, ușurătate, superficialitate dulcegării, și nu văd ieșirea spre un liman de seriozitate, de profunzime de gîndire, decît prin cultivarea celor mai autentice și mai înalte valori creștine.

Studierea operelor Sfîntului Paisie e una din preocupările lor de bază. Un subcapitol din studiul principal asupra vieții monahului nemțean se intitulează: *„Să ne scufundăm în înțelepciunea paisiană"*, întrebuințînd pentru *scufundare* exact același verb ca și cel pentru botezul ortodox.

Părinții de la Mînăstirea Sf. Paisie și-au trimis emisari pe urmele sfîntului lor patron, în România, și au putut astfel stabili legătura dintre duhul paisian al monahismului și cel actual, din mînăstirile românești. Despre monahismul din Moldova îndeosebi, în revista lor mai publicase în nr. 155 (p. 353—361) monahul Damaschin din Mînăstirea Grigoriu din Sfîntul Munte Athos. De data aceasta ei publică lungi convorbiri cu părintele Cleopa de la Sihăstria și cu adormitul părinte Paisie de la Sihla, reîntors și el la Sihăstria unde a și trecut la Domnul. Convorbirile sînt bogat ilustrate cu fotografii de la Sihăstria, Sihla, de la chilia părintelui Cleopa și din cimitirul Sihăstriei.

Titlul acestor convorbiri este: *„Sfătuiri ale duhovnicilor români contemporani, către laici, călugări și clerici"*. Sînt de fapt largi extrase din cărțile părintelui Ioanichie Bălan.

Ne bucurăm că spiritualitatea noastră își face loc în lume, și nu numai în Europa. Valorile pătrund peste tot. E foarte interesant să vezi ce anume aleg acești străini din spiritualitatea noastră. Ei sînt sensibili la sfaturile date monahilor, dar și celor ce se pregătesc pentru căsătorie. Se interesează de rugăciunea isihastă, dar și de rugăciunea credinciosului de rînd. Acordă un interes deosebit felului cum „se nasc" marii duhovnici și care este lecția pe care aceștia o dau duhovnicilor în formare. Căci ei au înțeles cît de importantă este ceea ce am putea numi „paternitatea duhovnicească", transmiterea tradițiilor din duhovnic în duhovnic.

Părintele Paisie al nostru spune că e mai greu să fii duhovnic al călugărilor și preoților, decît al laicilor, pentru că cei dintîi au răspunderi mai mari și datorii mai mari pentru alții. Accentul pe mărturisirea sinceră apare în convorbirile cu ambii noștri duhovnici. Din ambele convorbiri reiese limpede *echilibrul spiritualității românești*. Nicăieri nu se prescriu norme rigide, radicale, excesive, ci *după om*, după înțelegerea și puterile lui. Una e regula pentru oamenii sănătoși; alta pentru bolnavi, una pentru călugări, alta pentru mireni. Teama de căderea în mîndrie e atotprezentă. Smerenia e mijlocul sigur de înduhovnicire. Ca și ascultarea.

Cei care valorifică spiritualitatea noastră sînt americani de origine rusească, monahi de tradiție Optina, și e cu atît mai importantă valorificarea lor, căci ei au în minte mereu o tradiție mai fundamentalistă, mai excesivă, cea din secolul al XIX-lea rusesc. Noi am pretins întotdeauna că a noastră e mai aproape de posibilitățile reale ale omului, mai echilibrată, deschisă mai multora și ne bucură acum că, iată, ea își face loc în atenția celor preocupați de aflarea adevăratei măsuri în lucrarea de înduhovnicire. Isihaștii români s-au vrut întotdeauna folositori tuturor categoriilor de credincioși. Ei nu s-au închis, nu s-au zăvorît, n-au recomandat fuga de lume, ci preocupare binevoitoare, miloasă, față de lume. Rugăciune pentru lume, împreună cu lumea. De aceea chilia părintelui Cleopa e mereu deschisă și tot așa era și a părintelui Paisie. Și iată că se vine la noi pînă și de peste ocean, și nu numai pentru comerț, ci și pentru cuvînt duhovnicesc. Să nu ne fie nouă a ne mîndri cu aceasta, ci a stărui și mai mult întru virtuțile cele adevărate. Isihia sfinților să iradieze pace și liniște în inimile tuturor credincioșilor căci, finalmente, toți trebuie să devină isihaști ca să se apropie, cum zicea părintele Paisie, de ușile Raiului.

* * *

● Revista „Contacts" din Paris (XXXXIV, nr. 157, 1992) publică un interesant dialog între părintele Ioanichie Bălan de la Mînăstirea Sihăstria și dl. prof. Olivier Clement de la Institutul St. Serge din Paris. Părintele Ioanichie îi pune cunoscutului profesor 12 întrebări, la care D-sa răspunde cu răbdare și cu prea cunoscuta sa competență. Sînt foarte multe referirile D-sale la spiritualitatea românească, la dimensiunea „mioritică" și la creștinismul cosmic practicat de români. Școala părintelui Stăniloae este evidentă din toate răspunsurile, dar Olivier Clement face referiri și la *Învățăturile lui Neagoe Basarab*, și la Mircea Eliade, la Moldova și la școala cernicană a Sf. Calinic de la Cernica, și la Sandu Tudor (părintele Daniil), cu al său *„Acatist al Rugului Aprins"*. Olivier Clement consideră că monahismul românesc are „profunzimea monahismului atonit".

Așadar și Europa începe să ne cunoască spiritualitatea și s-o aprecieze. E cu atît mai necesar să ne-o păstrăm curată și a noastră.

* * *

● A trecut neobservată la noi o carte importantă despre România, scrisă de Cesare Alzati: *Terra romena tra oriente e occidente* (Milano, 1992, 338 p.). Se ocupă de toate provinciile românești, de confesiuni și de etnii. Ar merita un studiu, sau măcar o recenzie mai largă.

* * *

● Nr. 4/1992 al revistei „Luminătorul", reluată de părintele Petru Buburuz la Chișinău, este dedicat canonizării sfinților români, începînd cu Ștefan cel Mare și Sfînt.

Integrarea spirituală a Basarabiei în spiritualitatea românească începuse așadar, bine. Păcat că, în ultima vreme, tocmai aceasta șchioapătă și e greu de înțeles de ce. Teama unor ierarhi de Moscova, care trag după ei și pe unii preoți? Imaturitate? Somnul, *încă*, al simțului patriotic? Oricare ar putea fi explicația, ea nu poate explica nimic. Dacă nu va veni o trezire urgentă, se va putea bănui ceva cu mult mai urît!

* * *

● Nr. 5/1992 al „Luminătorului" conține studii bune despre Maica Domnului în Ortodoxie. Printre altele un articol al Părintelui Cleopa de la Sihăstria. Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu semnează un studiu: *Biserica în Basarabia, din 1918 pînă azi* (p. 33—42). Revista mai publică printre altele un articol al d. Petre Șt. Năsturel: *De unde se trage românescul popă?* (p. 52—54). Părerea d. Petre Șt. Năsturel e că „popă" are sensul de *tată, părinte*, cum e în multe limbi și sensul a fost preluat, în timp, de preot, cu sens deloc peiorativ, cum a ajuns astăzi în unele locuri. În *Liturghierul* lui Dosoftei (1679) e curent, spre ex.: *„popa zice molitve"*.

Cum a ajuns cuvîntul „popă" peiorativ, nu ni se spune, dar explicații se pot imagina. Multe cuvinte, în timp, și-au întors sensul pe dos. Dar n-au făcut-o de capul lor! Un exemplu este cuvîntul *fariseu* care la origine însemna *ales*, iar acum înseamnă... fariseu, adică prefăcut, nesincer, înșelător.

● O carte despre Sfintele Taine, sub titlul „Izvoarele harului", publică pr. Dr. Gheorghe Lițiu (Cluj-Napoca, 1992, 49 p.). Bună pentru elevii seminariști și pentru studenții teologi.

Și pentru tot creștinul!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. *Seralim Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141
SIBIU
15 februarie—
1 martie
Nr. 7—10
1993

Rugăciunea, fiinţa şi importanţa ei morală

Religiunea este un fenomen sufletesc comun tuturor popoarelor. Istoria religiunilor nu cunoaşte nici un popor lipsit de religiune. Pe cît de imposibil este să găseşti o religiune fără ideea de divinitate şi fără ideea de nemurire, tot pe atît de imposibil este să găseşti viaţă religioasă fără viaţă de rugăciune. Că rugăciunea este un act al religiunii, ne-o dovedeşte psalmistul prin cuvinte: „Să se îndrepteze rugăciunea mea, ca tămîia înaintea ta; ridicarea mîinilor mele, ca jertfa de seara" (Psalm 141, 2). Obiectul propriu al religiunii este adorarea care i se cuvine lui Dumnezeu. Actele de cult prin care se exprimă închinarea şi respectul deosebit faţă de Dumnezeu aparţin religiunii.

Potrivit învăţăturii mărturisite de sfinţii părinţi ai Bisericii, în practicile religioase ale evlaviei creştine, după sfintele taine care sînt mijloace ale harului divin, rugăciunea este mijlocul cel mai sigur spre a obţine ajutorul lui Dumnezeu. Prin rugăciune, sub aspectele ei multiple, sufletul se înalţă spre Dumnezeu, intră în legătură intimă cu El şi îi exprimă simţămintele sale de iubire şi recunoştinţă sau îi comunică lipsurile, nevoile şi stările proprii demne de plîns.[1] Prin rugăciune, credinciosul exprimă deosebitul respect faţă de Dumnezeu, i se supune Lui şi îşi mărturiseşte credinţa în Dumnezeu, recunoscîndu-L ca pe dătătorul de tot binele, „de la care vine toată darea cea bună şi tot darul cel desăvîrşit".

Sunt cazuri în care rugăciunea să fie lipsită întru totul de aceste calităţi, deci să nu fie o rugăciune adevărată şi ca urmare să nu fie un act al religiunii. Este cazul omului care, în timp ce cere vreun lucru, nu urmăreşte altceva decît interesul său propriu. Nu cugetă în sinea lui să se supună lui Dumnezeu, să i se închine Lui, nici să-i recunoască atotputernicia Lui şi dependenţa de El, în care de fapt se găseşte. Este preocupat de unica dorinţă de a obţine binele solicitat sau să scape de răul de care se teme.

Rugăciunea este expresiunea continuu nelipsită a vieţii religioase, chiar ca pulsaţia acesteia. In acelaşi timp, rugăciunea este potolirea sufletului omenesc după împreunarea cu veşnicul său creator, prin eliberarea din legăturile finitului şi ridicarea la infinit. În religiunea creştină, acest rol al rugăciunii este în mod incomparabil mai clar vădit, decît în celelalte religiuni.[2] Omului religios, rugăciunea îi este alfa şi omega a toată evlavia, cea mai necesară manifestare a vieţii, izvorul tuturor bucuriilor spirituale şi al puterii morale. Dacă aceasta este proprie tuturor religiunilor, cu atît mai mult este proprie religiunii creştine.

Cine nu se roagă şi nici nu-l cheamă pe Dumnezeu în ajutor la necazul său, acela nu-l consideră ca Dumnezeu, nu-i exprimă adorarea; deci nu-i dă cinstirea ce I se cuvine. Pe bună dreptate s-a spus, că nu eşti creştin dacă nu te rogi.[3]

(continuare în pag. 2)

Prof. Petru Dumitreasă

1 Ermoni V., Jésus et la prière dans l'Evangile, III-e ed., Paris, 1908, p. 5.
2 Christ P., Die Lehre vom Gebet nach dem Neuen Testament, Leiden, 1886, p. 1.
3 Heiler F., Das Gebet, München, 1923, p. VII.

Părintele arhim. Bartolomeu Anania — noul Arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului

Joi, 21 ianuarie 1993, s-a petrecut un eveniment bisericesc apreciat pe bună dreptate ca fiind de o excepţională însemnătate: a fost completat scaunul de arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului, prin alegerea de către Colegiul electoral bisericesc a părintelui arhim. Bartolomeu Anania — personalitate cu merite recunoscute pe planul vieţii noastre bisericeşti şi culturale.

Convingerea care predomină, de la aflarea acestei veşti, este aceea că în persoana noului ales se află întruchipat omul pe care Dumnezeu *l-a rînduit şi l-a păstrat pînă acum*, pentru a împlini prin el un rost înalt în viaţa românilor ortodocşi din inima Transilvaniei.

Este vrednic de preţuire gestul de înaltă responsabilitate pe care l-a făcut, *în deplină libertate de conştiinţă*, marea majoritate a membrilor Colegiului electoral, acordînd votul aceluia decît care altul mai potrivit nu putea fi spre a împlini o astfel de importantă slujire.

În derularea procesului de alegere s-a procedat mai întîi prin oficierea, în catedrala patriarhală, la ora 9, a Te-Deum-ului după care, la ora 10, în sala de şedinţe a Sf. Sinod, Prea Fericitul Teoctist, Patriarhul României, a deschis lucrările Colegiului electoral bisericesc, arătînd scopul pentru care acest for a fost convocat.

(continuare în pag. 2)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Ce ne cere Clujul?*

În ziua de 3 noiembrie 1992, după o scurtă suferinţă a trecut la Domnul, în zori, venerabilul arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului, vlădica Teofil Herineanu, în pragul vîrstei de 83 de ani, dintre care peste 60 de ani au fost închinaţi Bisericii lui Hristos, ca preot şi arhiereu.

L-am petrecut, la 6 noiembrie 1992, cu ales sobor de arhierei, preoţi şi diaconi în frunte cu întîistătorul Bisericii Ortodoxe Române, Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, şi l-am aşezat pînă la obştească înviere sub altarul impunătoarei catedrale arhiepiscopale a Clujului, altar pe care l-a iubit şi l-a slujit cu atîta dăruire.

Vlăstar al unei familii de ţărani evlavioşi, vlădica Teofil s-a născut la 11 noiembrie 1909 în localitatea Arcalia din jud. Bistriţa Năsăud. A urmat studiile secundare la liceul de băieţi „Gheorghe Barţiu" din Cluj, unde-şi va lua şi bacalaureatul în anul 1928.

Mînat de o voinţă lăuntrică de a se dărui slujirii lui Dumnezeu şi semenilor, îşi îndreaptă paşii spre Academia teologică română unită din Gherla, ale cărei cursuri le va termina în chip strălucit în anul 1932. A urmat un an şi Cursuri de Teologie la Paris.

Hirotonit ca preot celib, în acelaşi an este numit preot în comuna Panticeu, în preajma Gherlei, unde a ostenit cu timp şi fără timp pînă în anul 1948. Aici, în mijlocul păstoriţilor, l-a aflat actul Reîntregirii bisericeşti a românilor ardeleni din octombrie

(continuare în pag. a 4-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului,
Crişanei şi Maramureşului

* Cuvîntare în faţa Colegiului electoral bisericesc, în ziua de 21 ianuarie 1993, înainte de alegerea noului arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului.

GRAMATĂ

† ANTONIE

DIN MILA LUI DUMNEZEU ARHIEPISCOP AL SIBIULUI ŞI MITROPOLIT AL ARDEALULUI, CRIŞANEI ŞI MARAMUREŞULUI

Prea iubitului cler şi tuturor drept-credincioşilor creştini din de Dumnezeu păzita Arhiepiscopie a Vadului, Feleacului şi Clujului şi tuturor ascultătorilor şi cititorilor acestei Gramate mitropolitane, har şi pace de la Dumnezeu, Părinte'e nostru cel din ceruri, iar de la noi arhierească binecuvîntare.

Se cuvine să facem cunoscut tuturor că Domnul şi Mîntuitorul nostru Iisus Hristos a aşezat în Sfînta Sa Biserică scaune şi vrednicii mici şi mari, şi prin trimiterea din ceruri, în chipul limbilor ca de foc, a Prea Sfîntului şi de viaţă făcătorului Duh peste Sfinţii Săi Ucenici şi Apostoli, i-a întărit pe aceştia întru propovăduirea cuvîntului Evangheliei Sale, iar prin punerea mîinilor, într-o neîntreruptă înlănţuire de la Sfinţii Apostoli pînă astăzi, pe toţi slujitorii Bisericii îi face vrednici de a fi părtaşi darurilor Sale de multe feluri.

Prea Fericitul Patriarh Teoctist în vrednicia sa de Întîistătător al Bisericii Ortodoxe Române, cunoscînd că a rămas vacant scaunul de Arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului, îndrumat de îndatorirea pe care o are de a nu lăsa această Arhiepiscopie lipsită de canonicescul ei cîrmuitor, pe temeiul articolului 30, lit. g şi 130 din *Statutul pentru organizarea şi funcţionarea Bisericii Ortodoxe Române*, a convocat, cu adresa Cancelariei Sfîntului Sinod nr. 7790, Colegiul Electoral Bisericesc pentru alegerea noului Arhiepiscop al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, în ziua de 21 ianuarie 1993, orele 10, în Sala Sinodală a Palatului patriarhal din Bucureşti.

Acest Colegiu, prezidat, după rînduiala canonică, de către Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului, după săvîrşirea slujbei religioase în Catedrala Sfintei Patriarhii, a ales în scaunul vacant pe Prea Cuviosul Arhimandrit Bartolomeu Anania, care s-a arătat vrednic de această chemare prin statornicia sa întru dreapta credinţă, prin lucrarea sa rodnică şi fără de preget în slujba Bisericii Ortodoxe Române, dînd în îndeplinirea tuturor însărcinărilor la care a fost chemat dovezi de neclintită ascultare faţă de rînduielile bisericeşti.

Sfîntul Sinod potrivit dispoziţiunilor art. 10, 130 şi 131 din *Statutul pentru organizarea şi funcţionarea Bisericii Ortodoxe Române*, făcînd examinarea şi cercetarea canonică a alegerii noului Arhiepiscop de către Colegiul Electoral bisericesc, în şedinţa sa de lucru din 22 ianuarie 1993, a constatat că alegerea Prea Cuviosului Arhimandrit Bartolomeu Anania în scaunul vacant de

(continuare în pag. a 3-a)

† ANTONIE
Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit
al Ardealului,
Crişanei şi Maramureşului

Date biobibliografice ale noului Arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului

Părintele Bartolomeu Anania s-a născut la 13 martie 1921 în comuna Glăvile, judeţul Vîlcea. A urmat şcoala primară în satul natal, după care s-a înscris la Semniraul Central din Bucureşti, devenind absolvent în 1941. La începutul anului 1942 a îmbrăcat cinul monahal şi a fost hirotonit ierodiacon pentru mănăstirea Antim din Bucureşti. Paralel cu seminarul a absolvit şi cursurile liceului „Mihai Viteazul", trecînd examenul de bacalaureat în 1943.

Între 1941—1948 a făcut studii complete de teologie (încununate cu licenţă) la Bucureşti, Cluj şi Sibiu, şi incomplete de medicină umană (a ajuns în anul III) şi muzică instrumentală la Sibiu şi Cluj.

În iunie 1946, fiind student la Cluj, conduce greva studenţească, iar ca o consecinţă, în perioada anilor 1958—1964 a cunoscut închisorile comuniste.

Între 1948—1958 ocupă diferite funcţii în Patriarhia Română: intendent, inspector pentru învăţămîntul teologic, asistent universitar, bibliotecar-şef, iar în perioada 1965—1976 a lucrat în cadrul Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române din America şi Canada, fiind director al cancelariei eparhiale, redactor al revistei şi al almanahului „Credinţa", director al Departamentului Publicaţiilor şi reprezentant pentru relaţiile inter-bisericeşti. A fost şi membru în două comisii ale Conferinţei Permanente a Episcopilor Ortodocşi din cele două Americi (Comisia Ecumenică şi Comisia de Studii şi Proiecte). Este membru fondator al Sălii româneşti din Universitatea Wayne, Detroit.

În 1967 a fost hirotonit ieromonah, acordîndu-i-se apoi, din partea Sf. Sinod, rangul de arhimandrit.

A făcut parte din mai multe delegaţii ale Bisericii Ortodoxe Române peste hotare şi a conferenţiat în multe centre religioase şi universitare din ţară şi străinătate.

Din 1976 pînă în 1982 a fost director al Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.

A publicat mai multe studii, articole şi eseuri, în domeniul Teologiei, dintre care amintim, cu titlu ilustrativ:

— Biblia lui Şerban — monument de limbă teologică şi literatură românească, în „B.O.R.", nr. 11—12/1988.

— Prezenţe ortodoxe în Teologia occidentală, în „Glasul Bisericii", nr. 1—2/1958.

— Viaţa religioasă în comunităţile ortodoxe române de peste hotare, în „B.O.R.", nr. 6/1968.

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

„PĂSTORUL CEL BUN"*

Aţi ascultat tradiţionala *Gramată de instalare* şi aţi asistat la înmînarea cîrjei pastorale noului Arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului, Î. P. S. Bartolomeu, astăzi promovat la rangul de arhiereu prin hirotonire canonică, după îndeplinirea tuturor rînduielilor bisericeşti privitoare la alegerea de ierarh.

Această *Gramată*, adică acest înscris, împreună cu cîrja pastorală, încredinţează Î. P. S. Sale păstorirea credincioşilor din de Dumnezeu păzita Arhiepiscopie a Vadului, Feleacului şi Clujului. Potrivit organizării tradiţionale, istorice şi canonice a Bisericii Ortodoxe Române, Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului face parte din Mitropolia Ardealului, Crişanei şi Maramureşului, toţi ierarhii din această Mitropolie alcătuind Sinodul mitropolitan, fiind în acelaşi timp membri ai Sfîntului Sinod al întregii Biserici autocefale Ortodoxe Române.

Ne bucurăm mult că la ceremonia noastră de la Cluj a binevoit să participe însuşi Capul Bisericii noastre, P. F. Patriarh Teoctist, căruia să-mi daţi voie să-i mulţumesc în chip deosebit. Şi nu numai atît. Să-i fac în numele nostru al tuturor, urări de sănătate, de viaţă şi păstorire îndelungată, cu prilejul sărbătoririi *azi* a zilei de naştere a Prea Fericirii Sale. *Întru mulţi ani Stăpîne*, după tradiţionala formulă ortodoxă şi după inima noastră, care cu căldură vă felicită şi vă încredinţează de toată dragostea frăţească şi fiască. Mulţumesc şi tuturor celorlalţi înalţi ierarhi pentru prezenţă, ca şi tuturor invitaţilor.

Dar *Gramata* pe care aţi auzit-o mai are o menire, anume aceea de a-i vesti şi pe preoţii şi credincioşii Arhiepiscopiei că, de azi înainte, au din nou un păstor duhovnicesc, de ale cărui poveţe trebuie să asculte, şi căruia pot şi trebuie să i se adreseze, pentru lămurirea şi rezolvarea problemelor lor spirituale.

Toate aceste relaţii dintre păstor şi păstoriţi sînt din vechime statornicite şi în sfintele canoane, regulamente şi statute bisericeşti bine rînduite, aşa încît nu mai există loc pentru dibuiri, răstălmăciri sau încălcări care ar putea rămîne nesancţionate, fără ca întreg trupul Bisericii să nu sufere. Căci o rană deschisă, oriunde ar fi ea, doare întreaga fiinţă a omului şi ea trebuie repede vindecată.

Înalt Prea Sfinţite Arhiepiscop Bartolomeu,

Am fost bucuros să vă înmînez *Gramata de Instalare* şi cîrja păstorească, însoţită de cuvintele care vă dau, de azi înainte, putere canonică, duhovnicească, să vă îngrijiţi de toate problemele sufleteşti şi bisericeşti ale păstoriţilor ce vi s-au încredinţat, şi să-i povăţuiţi pe calea mîntuirii.

În astfel de momente se face şi puţină istorie. Se pomenesc înaintaşii şi, prin vrednicile şi împlinirile lor, ei se oferă drept model urmaşului de azi. Nu voi face acest lucru prea pe larg, pentru că ei toţi, de la Ilarion al Vadului, pînă la de curînd adormitul octogenar Teofil Herineanu, au fost readuşi în memoria noastră şi cu prilejul slujbei de în-

(continuare în pag. a 3-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Arhiepiscop al Sibiului
şi Mitropolit al Ardealului,
Crişanei şi Maramureşului

* Cuvînt la hirotonia şi instalarea Î. P. S. Bartolomeu ca Arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului, Duminică 7 februarie 1993.

ÎNCEPUTUL CEL BUN*

Protocolul cere ca, într-o asemenea împrejurare, noul ales, hirotonit şi instalat să rostească o cuvîntare, pe care şi-a pregătit-o dinainte. Mă gîndeam să fac şi eu acelaşi lucru, şi l-am şi făcut, dar am cerut de la Dumnezeu îngăduinţă să vă vorbesc faţă către faţă, ca să ne privim în ochi şi, în măsura în care ochiul este oglinda sufletului, să ne privim în suflete. Şi pentru că acum este începutul cel bun „iată ce va trebui să facem totdeauna de acum înainte: să ne privim adînc în suflete.

Astăzi se statoriceşte între noi o relaţie: aceea dintre păstor şi turmă, iar noi, Biserica Ortodoxă spunem că este o turmă cuvîntătoare, ceea ce înseamnă că cel puţin în anumite arii, care privesc viaţa ei directă, credinţa şi felul ei de a se manifesta, turma are şi ea ceva de spus, iar noi, păstorii trebuie să fim cu ochii şi urechile ţintă la ea. Să nu uităm că noi românii, mai mult ca alte popoare, avem în folclorul nostru acea nestemată baladă, care se cheamă „Mioriţa" şi în care oaia năzdrăvană dialoghează cu păstorul, un păstor al cărui destin nu-i este indiferent.

Este apoi duhul din care macele Andrei Şaguna s-a inspirat cînd a alcătuit Statutul, după care Biserica noastră se călăuzeşte şi astăzi şi care prevede participarea directă a mirenilor la viaţa bisericească. Astfel, în Colegiul electoral bisericesc, spre exemplu, care alege pe episcopi, mitropoliţi şi patriarh, două treimi sînt mireni şi o treime clerici. Acest Statut a fost aplicat şi la alegerea mea.

De aceea spuneam că va trebui să comunicăm pentru ca din această comunicare să iasă adevărata cumuniune, în sensul ca turma să-şi recunoască păstorul, prin glasul lui, iar păstorul să-şi recunoască turma şi prin glasul ei.

Aşadar, săvîrşitu-s-a! Şi dacă s-a săvîrşit totul, cuvine-se ca în acest ceas să-mi aduc aminte mai întîi de Atotputernicul şi Milostivul Dumnezeu, care, în marea Sa bunătate, a trecut cu vederea nedeplinătatea vredniciei mele şi prin Biserica Hristosului Său m-a chemat la plinătatea slujirii.

Cuvine-se ca în ceasul acesta să-mi aduc aminte cu pioşenie de părinţii mei după trup, de Vasile Anania, născut în părţile Sibiului, ai cărui strămoşi m-au chemat şi ei aici, de acolo, din pămîntul, din sîngele şi din cerul Transilvaniei, şi de maica mea, Ana, fiica preotului Ioan Mărgăritescu de la Mărăştii Vîlcii, aceea care, de mic, ridicîndu-mă în braţe, m-a închinat pe la icoane şi care pentru întîia oară mi-a ridicat la frunte cele trei degete, cu care mai apoi aveam să ţin condeiul.

Cuvine-se ca în ceasul acesta să-mi aduc aminte de părinţii mei duhovniceşti de prin mănăstirile şi aşezămintele religioase prin care am trecut, cei ce nu odată m-au ridicat din poticniri şi mi-au primenit sufletul chiar şi atunci cînd acesta nu era în stare de lacrimi.

Cuvine-se ca în ceasul acesta să-mi aduc aminte de dascălii mei cărturari din şcolile prin care am trecut, dintre care aş aminti de Universitatea din Cluj, unde am

(Continuare în pag. a 7-a)

† BARTOLOMEU ANANIA
Arhiepiscop al Arhiepiscopiei
Vadului, Feleacului şi Clujului

* Cuvîntare rostită Duminică, 7 februarie 1993, în catedrala ortodoxă din Cluj-Napoca, cu ocazia hirotonirii şi instalării ca Arhiepiscop al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului.

A fi teolog

Din Sfînta Scriptură şi din Tradiţia sfîntă a Bisercii cuoaştem trei personalităţii cărora li s-a adăugat la nume supranumele de *teolog*. Este vorba, mai întîi, despre Sfîntul Apostol şi Evanghelist Ioan, unul dintre cei 12 Apostoli ai Domnului. Al doilea este Sfîntul Grigorie de Nazianz, Grigorie Teologul, numit astfel pentru cuvîntările sale, despre Sfînta Treime, prin care a biruit pe ereticii timpului său, adunînd pe credincioşii ortodocşi în mica capelă numită de el Învierea (Anastasis). În perioada postpatristică acest supranume a fost dat Sfîntului Sime n, numit Noul Teolog, pentru frumuseţea cunoscutelor sale imne, Este considerat primul care a cunoscut lumina divină, premergător al doctrinei isihaste.

Nu este oare o nedreptate pentru ceilalţi sfinţi Apostoli şi Părinţi ai Bisericii acest privilegiu de a-i numi numai pe aceştia cu numele de teolog? Cercetînd mai de aproape viaţa şi opera acestora, vom constata că toţi trei au ceva în comun care îi îndreptăţeşte să poarte acest supranume, pe lîngă particularităţile specifice fiecăruia. În acelaşi timp vom putea constata că şi ceilalţi Sfinţi Apostoli, Sfinţi Părinţi şi nenumăraţi fii ai Bisericii, ierarhi, clerici, monahi şi umili creştini se pot învrednici să poarte acest nume dacă se străduiesc, cu ajutorul harului Duhului Sfînt, să realizeze acea apropiere de Dumnezeu pe care toţi sfinţii au realizat-o, prin rugăciune, împărtăşire cu Sfintele Taine şi viaţă curată.

A fi teolog înseamnă, mai întîi, a vorbi *despre* Dumnezeu, dar mai înseamnă şi a vorbi *cu* Dumnezeu. Dacă a vorbi despre Dumnezeu presupune o cunoaştere mai înaltă a însuşirilor şi tainelor Lui, a le medita şi a le propune altora spre mîntuirea lor, a vorbi cu Dumnezeu înseamnă o anumită intimitate cu Dumnezeu în iubire, prin rugăciune, asemănătoare cu aceea a copiilor cu părinţii lor, Dacă în primul înţeles, a fi teolog este privilegiul unui număr mai mic dintre creştini, în al doilea înţeles calitatea de teolog este la îndemîna fiecărui credincios iubitor de Dumnezeu. Observăm că la toţi cei trei teologi amintiţi, înălţimea vorbirii despre Dumnezeu este unită cu simţirea şi trăirea personală a vieţii religioase. O anumită cunoaştere despre Dumnezeu o au şi demonii, dar lor le ipseşte în întregime şi dragostea de Dumnezeu şi smerita cugetare.

Sfîntul Apostol şi Evanghelist Ioan, în prologul Evangheliei sale, s-a înălţat cu mintea, ca un vultur (de unde şi simbolul de vultur ce i s-a dat) pînă la cea mai înaltă cunoaştere a Tainei lui Dumnezeu Cel în Treime. Dar tot el este cel care, din smerenie, nici nu se numeşte pe sine cu numele, ci numai cu „ucenicul pe care-l iubea Iisus". La Cina cea de Taină, el singur şi-a aplecat capul pe pieptul lui Iisus; pe acel piept zbuciumat, pentru ca de aici să asculte bătăile inimii Lui şi tragedia care se pregătea pentru Mîntuitorul şi tot de aici să deslueşască cele ce vor urma după toate aceste zbuciumări. El a simţit şi a spus, în prima sa epistolă, că *Dumnezeu este lumină*, iar în a doua epistolă a sa a spus că *Dumnezeu este iubire*. Aceasta este taina Teologiei. Pe urmele lui, Sfîntul Grigorie Teologul, mai ales în cele *Cinci cuvîntări despre Dumnezeu*, s-a înălţat pe cele mai înalte culmi ale cunoaşterii Sfintei Treimi, pe cît este cu putinţă firii omeneşti, dar şi în viaţa lui a fost ca un rug arzător de iubire şi luminător al dreptei credinţe, împotriva ereticilor vremii sale. Sfîntul Simeon Noul Teolog a îmbinat în chip fericit cunoaşterea lui Dumnezeu — Lu-

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Dr. Gheorghe Liţiu

Părintele arhim. Bartolomeu Anania...

(urmare din pag. 1)

În continuare, lucrările au fost conduse, potrivit rînduielilor canonice, de către Î. P. S. Antonie, mitropolitul Ardealului, Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului fiind sufragană a Mitropoliei Ardealului. Î. P. S. Sa, într-o cuvîntare adecvată momentului, a conturat chipul celui care s-ar cuveni să fie, prin vrerea lui Dumnezeu și sufragiul oamenilor, noul arhipăstor ortodox al Clujului (Cuvîntarea Î. P. S. Sale se publică în prezentul număr al „T.R.").

Trecîndu-se la vot, s-a constatat că din totalul de 119 voturi exprimate, 80 au revenit părintelui arhim. Bartolomeu Anania, care a fost astfel declarat ales arhiepiscop al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

În după-amiaza aceleiași zile, Sf. Sinod a procedat la validarea alegerii.

În cuvîntarea rostită cu acel prilej, părintele arhim. Bartolomeu Anania a motivat absența sa din cursul dimineții, cînd ar fi trebuit să i se facă vestire alegerii, prin faptul că de mai multă vreme s-a decis să se mențină cît mai departe de treapta ierarhiei superioare bisericești, motivînd această rezervă personală nu numai pentru că a socotit că este angajat în alte treburi, fie în literatură, fie în administrație, dar și pentru că, în fondul intim al sufletului său, nu s-a socotit îndeajuns de vrednic pentru o asemenea treaptă. Văzînd însă stăruința oamenilor, între care și a întîistătătorului Bisericii noastre și a altor membri ai Sf. Sinod, și înțelegînd din aceasta semnul voinței lui Dumnezeu, s-a lăsat întru totul în seama Providenței și a tainicei lucrări a Duhului Sfînt, iar hotărîrea Colegiului electoral bisericesc a primit-o *„ca pe o chemare sub drapel. O chemare căreia bătrînul oștean, chiar în rezervă, nu putea să-i răspundă decît prezent"*.

Referindu-se la slujirea arhierească la care este așteptat, nou-alesul arhiepiscop a spus: „Sîntem îndatorați să lucrăm și să luptăm deopotrivă pentru Biserică și neam. Ar fi prea puțin să spunem că sîntem doar oameni ai Bisericii. Acolo, în inima Ardealului și în hotarele Transilvaniei, trebuie să fim în întregime oameni ai Bisericii și oameni ai neamului, altfel nu ne facem datoria".

* * *

Hirotonirea întru arhiereu și instalarea noului arhiepiscop a avut loc Duminică, 7 februarie 1993, în catedrala ortodoxă din Cluj-Napoca.

Au participat: Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Înalt Prea Sfințitul Dr. Daniel Ciobotea, mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Înalt Prea Sfințitul Dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului, Prea Sfințitul Gherasim Cristea al Rîmnicului, Prea Sfințitul Calinic Argatu al Argeșului, Prea Sfințitul Ioan Mihălțan al Oradiei, Prea Sfințitul Timotei Seviciu al Aradului, Prea Sfințitul Andrei Andreicuț al Alba Iuliei, Prea Sfințitul Dr. Teofan Sinaitul, episcop-vicar patriarhal, Prea Sfințitul Irineu Bistrițeanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, Prea Sfințitul Gherasim Putneanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sucevei, Prea Sfințitul Emilian Arădeanul, arhiereu-vicar al Episcopiei Aradului, Ienopolei și Hălmagiului.

Au fost prezenți de asemenea șefi ai altor culte din Cluj-Napoca, reprezentanți ai Președinției României, ai Guvernului și Parlamentului, ai autorităților locale, ai Universității „Babeș-Bolyai", ai învățămîntului teologic, protopopii Arhiepiscopiei Clujului, starețI și starețe de mănăstiri, preoți și credincioși, oaspeți și alți invitați.

În seara zilei de sîmbătă, 6 februarie, în cadrul vecerniei s-a făcut începutul slujbei de ipopsifiere (cercetare a fidelității față de credința ortodoxă a noului arhiepiscop), slujbă ce s-a continuat apoi Duminică dimineața.

La Sf. Liturghie a slujit Prea Fericitul Părinte Teoctist, patriarhul României, înconjurat de soborul tuturor ierarhilor prezenți, de doi arhimandriți, de decanii facultăților de teologie de la București, Sibiu, Cluj-Napoca și Oradea, de starețul Mănăstirii Nicula, un preot al catedralei și mai mulți diaconi.

La momentul rînduit a avut loc hirotonia întru arhiereu a Prea Cuviosului arhim. Bartolomeu Anania, după care ierarhii slujitori s-au retras, lăsînd protia noului arhiepiscop, care a continuat, împreună cu soborul de preoți și diaconi, Sf. Liturghie.

La sfîrșitul Sf. Liturghii s-a dat citire Gramatei mitropolitane de instalare (al cărui text se publică în prezentul număr al „T.R.") și i s-a înmînat noului ierarh, de către Î. P. S. mitropolit Antonie, cîrja de arhipăstor al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, după care l-a condus și l-a așezat în scaunul arhieresc. Tot acum s-a dat citire și decretului de recunoaștere a noului arhiepiscop de către Președinția României. Decretul a fost citit de către dl. V. Opanschi, consilier prezidențial.

Înalt Prea Sfințitul Dr. Antonie Plămădeală, mitropolitul Ardealului, a rostit apoi o cuvîntare (textul cuvîntării se publică în prezentul număr al „T.R.").

La fel a luat cuvîntul, în numele său personal, al Centrului eparhial, al preoților și credincioșilor, Prea Sfințitul Irineu Bistrițeanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului. Trasînd contururile personalității noului arhiepiscop, Prea Sfințitul Irineu l-a caracterizat astfel: „Înalt, sobru, ferm, cu ochii vii, grav în sacerdoțiu și familiar în societate, stăpînind magistral versul și limba, „remarcabil și nou în literatura poeziei" — cum spunea Arghezi —, „ca o efigie de aur scoasă din pămînt oltenesc", acest herald al spiritului românesc, în țară și străinătate, a lăsat în urmă-i admirație și simpatie".

Aceeași admirație, a precizat în continuare P. S. Sa, o îndreptăm și noi spre noul nostru arhipăstor, al cărui prestigiu intelectual și duhovnicesc se potrivește de minune Clujului, cel mai important centru cultural al Transilvaniei".

Stăruind mai îndeaproape asupra personalității noului conducător al eparhiei, Prea Sfințitul Irineu a arătat: „Este iubitor de patrie și popor..., iubitor de Biserică..., animat de spiritul înnoitor..., preocupat de păstrarea și refacerea unității și armoniei."

P. S. Sa i-a făcut Înalt Prea Sfințitului Bartolomeu urarea sinceră de bun venit, de sănătate și bogate roade duhovnicești.

A urmat apoi cuvîntul Prea Fericitului Părinte Teoctist, patriarhul României.

Prea Fericirea Sa a arătat că, pentru Biserica Ortodoxă Română, Duminica din 7 februarie a fost cu adevărat o zi mare, întrucît s-a completat o vacanță eparhială, dar nu la întîmplare, ci în chipul cel mai potrivit, întrucît în scaunul de arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului a fost rînduită să păstorească o personalitate a Bisericii și a culturii românești cu merite binecunoscute. „Mă bucur — a arătat în continuare Prea Fericirea Sa — că au fost prezenți la acest eveniment și reprezentanții celorlalte Biserici din această parte de țară românească, fapt ce a constituit pentru noi toți un bun prilej de reîmprospătare a relațiilor noastre frățești". Din păcate — a spus Prea Fericirea Sa — bucuria noastră nu este totuși deplină pentru că ne-au văzut încă o dată separați în fața Sfîntului Altar, neputînd să ne împărtășim din același sfînt potir. Tristețea este cu atît mai mare cu cît și noi, românii, ne vedem dezbinați și chiar învrăjbiți, ceea ce ne împiedică să ajungem la adevărata comuniune în dragoste și mărturisirea aceleiași credințe. Sfînta Liturghie la care am participat ne-a adus aminte de responsabilitatea și datoria noastră, a tuturor care sîntem de față și pînă la urmă a tuturor care trăim aici în Transilvania și în întreaga țară, că avem datoria de a căuta în spiritul adevărului să ajungem la unitate. Adevărul ne va face vii și liberi de orice îngrădire omenească.

Ceea ce am săvîrșit astăzi, a spus apoi Prea Fericirea Sa, a constituit un act de continuitate și de înnoire totodată. De continuitate, pentru că de la Sfinții Apostoli și pînă acum nu s-a întrerupt săvîrșirea acestei dumnezeiești Taine a Hirotoniei în Biserică, dar și de înnoire pentru că prin ierarhul pe care l-am ridicat la treapta arhieriei astăzi se va începe aici, la Cluj-Napoca, o etapă nouă de slujire și lucrare pastoral-misionară. Iată deci cum în Biserică se trăiește mereu aceeași stare de înnoire de la Duhul Sfînt. O înnoire în Duh și adevăr.

Referindu-se la faptul că nu este pentru prima dată cînd problema promovării părintelui Anania în ierarhia superioară s-a aflat în atenția conducerii Bisericii noastre, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist a spus: Încă în urmă cu foarte mulți ani (să fie de atunci cam 44 de ani) i s-a făcut celui în cauză o astfel de chemare. Cunosc bine lucrul acesta întrucît ne aflam amîndoi pe atunci sub ascultarea unui mare patriarh, care a fost Justinian Marina. Dar smerenia, care îl caracterizează pe părintele Anania, l-a menținut departe de această înaltă slujire a arhieriei. Iată însă că avem acum prilejul să ne convingem că „celor smeriți Dumnezeu le dă har", pentru că pînă în final părintele Anania a trebuit să-și urmeze destinul. Colegiul electoral, sub imboldul Duhului Sfînt, a pecetluit o hotărîre căreia părintele Anania a socotit cu cale să i se supună și astfel l-am instalat azi ca arhiepiscop al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului.

Alături de dumneavoastră toți, a arătat Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, sînt și eu bucuros că am putut instala aici la Cluj, pe un urmaș al lui Dosoftei, dulcele stihuitor al psalmilor, și al lui Simion Ștefan, mitropolitul cărturar care s-a străduit să făurească o limbă românească înțeleasă de toți. Noul arhiepiscop al Clujului este și el un om înzestrat cu asemenea haruri cum au fost înaintașii pomeniți.

Mulțumind reprezentanților celorlalte culte ca și reprezentanților autorităților de stat prezenți la această sărbătoare a Bisericii ortodoxe, Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist i-a asigurat pe toți de aleasa sa prețuire și dragoste, iar noului arhipăstor al Vadului, Feleacului și Clujului i-a făcut urarea de îndelungată și rodnică slujire, spre folosul și mîntuirea sufletească a păstoriților săi.

A vorbit apoi Î. P. S. Arhiepiscop Bartolomeu (Cuvîntarea se publică în prezentul număr al T.R.).

Consiliul Eparhial al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului a oferit în cinstea evenimentului instalării noului arhipăstor o agapă frățească la restaurantul „Victoria" din localitate. În acest cadru au continuat rostirile de cuvîntări și din partea altor participanți la eveniment.

Astfel, dl. V. Opanschi, consilier prezidențial, a transmis un mesaj din partea domnului Ion Iliescu, președintele României.

În numele autorităților locale au vorbit: dl. prof. univ. dr. Grigore Zanc, prefectul județului Cluj, dl. prof. Victor Constantinescu, președintele Consiliului județean Cluj, și dl. Gheorghe Funar, primarul municipiului Cluj-Napoca.

Dl. prof. dr. Gheorghe Vlăduțescu, secretar al Secretariatului pentru Culte, a transmis un mesaj din partea Guvernului României, iar dl. Ionel Roman, secretar al Biroului executiv al Camerei Deputaților, a vorbit în numele Parlamentului României.

Din partea celorlalte culte au vorbit Prea Sfințitul George Guțiu, episcop al Episcopiei greco-catolice Cluj-Napoca și Gherla și locțiitor de mitropolit al Blajului, și Eminența Sa dl. dr. Ciha Kálmán, episcop al Episcopiei Reformate Cluj-Napoca.

P. S. Gherasim al Rîmnicului a adus mesajul plaiurilor natale pentru Înalt Prea Sfințitul Bartolomeu.

Intelectualitatea Clujului și-a prezentat omagiul față de noul arhiepiscop prin rostul d-lui academician prof. Ștefan Pascu.

A vorbit în continuare dl. prof. dr. Ionel Haiduc, rectorul Universității „Babeș-Bolyai". Domnia Sa a arătat, între altele, că s-a întîmplat uneori ca știința și religia să meargă în direcții deosebite. Dar ele nu sînt totuși incompatibile. Știința e puternică dar nu rezolvă absolut totul. Religiei îi rămîne un spațiu unde operează credința. Oamenii de știință și oamenii religiei au datoria de a găsi căile de înțelegere și cooperare. Educația tineretului este o problemă de mare responsabilitate. Idealul pe care trebuie să-l urmărim este să putem asigura tinerilor șansa de a-și forma în chip cît mai deplin personalitatea. De la noul ierarh al Clujului, Universitatea așteaptă colaborare și sprijin.

Un scurt dar mișcător mesaj a adus la acest prilej sărbătoresc și dl. prof. dr. Oliviu Pascu, rectorul Universității de Medicină și Farmacie.

Prea Sfințitul Episcop Timotei al Aradului a vorbit în numele său personal, dar și al Înalt Prea Sfințitului dr. Nicolae Corneanu, mitropolitul Banatului, făcînd precizarea că dintotdeauna între părțile noastre de Țară românească a existat o unitate și o conlucrare strînsă. Astfel, prin secolul al XVI-lea, pe scaunul vlădicesc de la Vad s-a aflat un ierarh hunedorean, pentru ca în zilele noastre să fie episcop titular la Arad un fiu al Clujului — vrednicul de pomenire Visarion Aștileanu. Unitatea aceasta n-a fost numai între noi românii ci și între noi și frații noștri de alte naționalități. P. S. Sa își aduce aminte cu plăcere de întrunirile interconfesionale care s-au desfășurat adeseori și aici la Cluj. A fost un bun prilej de cunoaștere reciprocă și de dialog.

În continuare a vorbit dl. dr. Gheorghe Telea, medic din Sibiu, coleg de facultate cu Î. P. S. Bartolomeu. La fel au urmat la cuvînt pr. prof. dr. Constantin Galeriu și P. S. episcop-vicar Gherasim Putneanul, ultimul dînd citire unui mesaj din partea Î. P. S. Arhiepiscop Pimen al Sucevei.

Părintele Tertulian Langa, vicar administrativ al Episcopiei greco-catolice de Cluj-Gherla a arătat că a fost coleg de generație cu Î. P. S. Bartolomeu și că s-au aflat amîndoi pe aceeași baricadă și au împărțit același front al luptei împotriva ateismului și comunismului. Au suportat de asemenea rigorile închisorilor, dar au ieșit din ele nebiruiți, sporiți întru speranță. Personal își amintește cum părintele Anania „ne hrănea în închisoare cu versurile sale pline de har". Vorbitorul a continuat apoi: „Am mulțumit Providenței pentru acest act al alegerii părintelui Anania ca arhiepiscop ortodox al Clujului... L-am așteptat cu nerăbdare pentru a sparge împreună și frontul de neiubire și vrajbă ce s-a instaurat între noi, ca efect al vechii orînduiri".

În numele Facultății de Teologie ortodoxă din Cluj-Napoca a vorbit părintele decan prof. dr. Alexandru Morar.

Au urmat apoi la cuvînt pr. Ioan Jeler, protopopul Clujului, prof. Ioan Totoian — membru în Consiliul eparhial, dl. prof. Alexandru Fărcaș, rectorul Conservatorului de Muzică „George Dima", pr. Ioan Morar din Gherla și Maica Nazaria Niță, starețа Mănăstirii Văratec, unde s-a aflat în popas de studiu și rugăciune, de cîțiva ani, părintele Bartolomeu Anania.

Un omagiu pentru personalitatea remarcabilă și binecuvîntată a Î. P. S. Bartolomeu Anania a adus și Î. P. S. Daniel al Moldovei și Bucovinei. Î. P. S. Sa i-a mulțumit pentru tot ce a făcut ca un călugăr cărturar și om duhovnicesc pentru Moldova. Totodată, Înalt Prea Sfințitul Daniel i-a prezentat Î. P. S. Bartolomeu și expresia recunoștinței tinerilor ortodocși din întreaga țară, a celor din Ligă și Asociația studenților ortodocși din România, pentru că Î. P. S. Bartolomeu a fost mereu prezent la toate conferințele și simpozioanele acestor organizații de tineret. Un aport deosebit și-a adus părintele Anania și la întărirea și desăvîrșirea vieții duhovnicești a mănăstirilor din Moldova. „Ați vorbit călugărilor — a arătat Î. P. S. Daniel — nu numai ca un cărturar și intelectual ce sînteți, ci și ca un trăitor și mărturisitor... Vă asemănați cu Sfinții Părinți care și-au însușit cultura elinilor, dar numai pentru a avea astfel veșmîntul în care să îmbrace sufletul, adică învățătura Evangheliei. Așa este și cultura ce ați agonisit: un veșmînt pentru a îmbrăca mesajul evanghelic". Referindu-se la grupul pentru reflecție și înnoire, din care au făcut amîndoi parte, Î. P. S. Daniel a precizat că înnoirea pe care o preconiza acest grup urma să fie înfăptuită prin Duhul Sfînt și în cadrul tradiției ortodoxe.

Î. P. S. Sa a continuat apoi: „Faptul că veniți din Moldova spre Transilvania, ține de o veche tradiție, inițiată încă de voievozii Moldovei. Aceștia au fost mărinimoși nu numai la ei acasă, construind mănăstiri și biserici, ci s-au înălțat sufletește și peste barierele munților, arătîndu-se mărinimoși și în Transilvania. Ei au zidit și de o parte și de alta a Carpaților nu numai cetăți de apărare a teritoriului țării, dar și cetăți de apărare a integrității sufletului românesc, care sînt mănăstirile și bisericile. Și astăzi cînd în lume se întîmplă atîta zbucium și frămîntare și sîntem asaltați din toate părțile de tot felul de influențe, avem nevoie de cetăți de apărare a teritoriului și a integrității sufletelor".

Î. P. S. Daniel vede în alegerea Î. P. S. Bartolomeu ca arhiepiscop al Clujului un act al Providenței și îi adresează mulțumiri că nu s-a opus voinței lui Dumnezeu și dorinței oamenilor, acceptînd să păstorească această binecuvîntată parte de țară.

Un mesaj din părțile Bihorului a adus dl. Valeriu Chișiu, ziarist din Oradea.

Tuturor celor prezenți la agapă li s-a adresat apoi Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, care a mulțumit celor ce i-au adresat felicitări cu prilejul zilei de naștere (7 februarie).

Prea Fericirea Sa a mulțumit în primul rînd lui Dumnezeu pentru că i-a hărăzit ca într-o astfel de zi să săvîrșească, împreună cu toți cei prezenți, un lucru atît de mare și sfînt pentru Ardeal și întreaga Biserică, cum a fost acela al hirotoniei și instalării noului arhiepiscop al Clujului.

Reflectînd la anii de cînd slujește Biserica strămoșească, Prea Fericirea Sa a arătat că i s-au derulat într-o astfel de zi prin minte multe dintre evenimentele care s-au petrecut în viața acestei Biserici. „În toate văd lucrarea lui Dumnezeu și purtarea Lui de grijă" — a precizat Prea Fericirea Sa.

Referindu-se apoi la luările de cuvînt, Prea Fericirea Sa a spus: „Am ascultat aici multe lucruri și gînduri înțelepte. Au vorbit oameni de o mare diversitate. M-a bucurat să aflu că fiecare suflet se gîndește la viitorul Bisericii și al neamului nostru. Am înțeles de asemenea că nici laicilor nu le sînt străine unele împliniri ale Bisericii noastre. Astfel de împliniri există de bună seamă. Sfîntul Sinod a căutat în acești ultimi trei ani să se săvîrșească o lucrare care să fie spre folosul credincioșilor. Prin efort și stăruință s-a reușit să se predea religia în școală. Din păcate, din neglijența unor preoți, nu se face tot ce ar trebui în această direcție. S-au recîștigat apoi unele drepturi care i-au fost interzise în trecut Bisericii și anume dreptul de a face lucrare filantropică în spitale, cămine de bătrîni și copii, în închisori. O atenție aparte i s-a acordat tineretului prin organizațiile specifice, precum sînt Liga tineretului și Asociația studenților ortodocși. Se așteaptă încă și mai mult de la Biserică și e drept să fie așa. Nu trebuie însă uitat că este nevoie de efortul și strădania tuturor. Ierarhia bisericească are și va avea mereu nevoie de sprijinul și conlucrarea credincioșilor, a tinerilor și bătrînilor, a bărbaților și femeilor, a intelectualilor și a tuturor fiilor Bisericii noastre".

Șirul cuvîntărilor de la masa oficială a fost încheiat de Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Bartolomeu, care a adus mulțumiri membrilor Sf. Sinod prezenți la ceremonialul de instalare. A mulțumit de asemenea tuturor celorlalți oaspeți și invitați, făcînd precizarea: „Cu unii dintre cei prezenți, maghiari de naționalitate, am împărtășit lacrimi și suferințe". Acestea aparțin însă de acum trecutului. Prezentul l-a readus pe Î. P. S. Arhiepiscop Bartolomeu într-o societate în care își regăsește rostul. „Regăsesc — a precizat Î. P. S. Sa — Clujul de altă dată, cu atmosfera sa universitară. Vom avea desigur de lucru, așa cum a spus și dl. rector al Universității, în acest domeniu al educației". Î. P. S. Bartolomeu s-a arătat gata să răspundă pozitiv oricărei invitații și propuneri de colaborare.

Referindu-se la capitolul pe care-l reprezintă tineretul pentru societatea noastră, Î. P. S. Sa a spus: Copleșit de atmosfera apăsătoare din anii dictaturii și de manifestările de dezordine și confuzie de după revoluție, am devenit sceptic în ce privește posibilitățile noastre de redresare morală. După ce mi-a fost dat însă să vin în contact cu tineretul și organizațiile creștine în care activează, mi-am schimbat starea de spirit și pot să spun că sînt la acest ceas optimist. În străfundurile sufletului tinerilor nostri zac adevărate comori. Ei ne-au oferit și la revoluție un exemplu emoționant de puritate și neînfricare; au venit înaintea tunurilor cu flori. Florile au învins, precum se știe. La faptul acesta trebuie să luăm aminte. Dacă cumva mai există între noi bariere, granițe, vrăjmășie sau alte obstacole, să urmăm exemplul tinerilor și să venim fiecare dintre noi cu cîte o floare și să desființăm granițele, dobîndind convingerea că numai împreună și sub scutul puterii lui Dumnezeu reprezentăm ceva, sîntem o forță care ne putem decide propriul destin.

Sub aceste auspicii ale gîndului bun, speranței de unitate și toleranță s-au încheiat festivitățile de instalare a noului Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului.

Rugăciunea...

(urmare din pag. 1)

Rugăciunea este un mijloc prin care omul caută și îl găsește pe Dumnezeu. S-a afirmat despre rugăciune, că ea este în religiune ceea ce este gîndirea în filosofie. A se ruga este a face religiune. Simțul religios se roagă, tot așa precum organul de gîndire gîndește. Legătura religiunii cu rugăciunea o exprimă și afirmația, că religiunea este pretutindeni în lume, unde este vie în om rugăciunea. Dacă ai lua rugăciunea din lume, aceasta ar fi ca și cînd ai rupt legătura omului cu Dumnezeu, ca și cînd ai făcut mută limba copilului față de tată.[4]

În textele rugăciunilor s-au exprimat cele mai adînci și mai intime simțăminte ale sufletului evlavios. În rugăciunile sfinților tuturor timpurilor aflăm credința lor nestrămutată în Dumnezeu și expresia trăirii lor religioase, intime. Rugăciunea este religiunea în activitate, procesul religios în ființa sa cea mai nemijlocită.

Religiunea și rugăciunea nu coincid, dar sînt legate întreolaltă ca viața cu răsuflarea. Rugăciunea se raportă la religiune ca partea la întreg. „Rugăciunea este rostul firesc al raportului în care omul stă cu Dumnezeu ca și cu Domnul și făcătorul său".[5]

Rugăciunea este un perfect măsurător al vieții religioase a sufletului. În rugăciune se desvelesc deosebirile religioase ale oamenilor singuratici, precum și ale popoarelor din toate timpurile. Nici o manifestare religioasă a omului nu reliefează așa de limpede diferitele concepte despre divinitate, modul de trăire interioară ale popoarelor, cum le reliefează formele vieții de rugăciune. S-a spus, că rugăciunea este o expresie nemijlocită a vieții interioare, rezultată din raportul omului cu Dumnezeu.[6]

Avînd în vedere ființa rugăciunii și importanța ei din punct de vedere moral, rugăciunea, în întregul ei, este un înalt privilegiu dat omului. Dacă este ceva deosebit a sta de vorbă cu o presoană din înalta pătură socială, cu atît mai mult este un fapt deosebit de înălțător privilegiul de a sta de vorbă cu însuși Domnul cerului și al pămîntului. Rugăciunea este înălțarea minții și inimii omului către Dumnezeu, comunicarea cu Dumnezeu, punerea în mișcare a întregii alcătuiri sufletești spre a vorbi cu Dumnezeu.[7] După partea formală, rugăciunea este înălțarea sufletului cu evlavie către Dumnezeu și o vorbire a lui cu Dumnezeu; este deci un dialog între sufletul omului și Dumnezeu. După partea materială, rugăciunea este exprimarea gîndurilor omului către Dumnezeu.

Rugăciunea este o convorbire mistică a sufletului omului cu Dumnezeu. În adevăr, rugăciunea este sub forma dialogului, ceea ce formal apare ca o convorbire cu sine însuși. În mod direct însă este o convorbire, pentru că rugăciunea este o legătură a sufletului cu Dumnezeu. În momentele reculegerii, în renegarea de sine, în uniunea totală, în rugăciunea fierbinte și în rugăciunea de mulțumire, sufletul evlavios găsește în sine ființa la care aspiră, căreia i se roagă, căreia îi mulțumește, cu care se împreună și căreia i se predă.

Rugăciunea este deci un înalt privilegiu dat omului de a întreține legătura cu divinitatea. După dumnezeiasca taină a cumnecăturii, în care omul se împreună cu trupul și sîngele Mîntuitorului, rugăciunea este al doilea mijloc fericit pentru om, spre a intra în legătură intimă cu Dumnezeu.[8] Rugăciunea îl înalță pe om de la cele pămînteșți la cele cerești, din frămîntările vieții pe cele mai mărețe culmi, redîndu-i liniștea sufletească, după care însetează ca și cerbul după apă.

A se ruga este a dori, iar cel care spune că se roagă și nu dorește din adîncul inimii sale, face o rugăciune înșelătoare.[9] Dorința supremă, exprimată în rugăciune, o găsim la Mîntuitorul, cînd a cerut Părintelui său „ca toți să fie după cum tu, Părinte, întru mine și eu întru tine" (Ioan 17, 21). A dorit Mîntuitorul „ca toți oamenii să se mîntuiască și să vie la cunoștința adevărului" (I Timotei 2, 4).

În ce privește partea ei materială, rugăciunea este dată oamenilor spre a cere de la Dumnezeu ceea ce ei așteaptă.

Viața omului este în funcție de oxigen. Mai ales creierul este foarte sensibil la lipsa acestui element constitutiv al aerului. E imposibil a readuce la viață un om al cărui creier a fost complet lipsit de oxigen timp de 10 minute. Dacă organismul omenesc conține în țesuturile sale rezerve de materii trebuincioase, nu tot așa este cu oxigenul. Numai oxigenul nu se înmagazinează în nici o parte a organismului; el trebuie să fie furnizat în continuu sîngelui prin plămîni.[10] Acest fapt este valabil întru totul în domeniul rugăciunii, care, înainte de toate, este respirație duhovnicească. Fără rugăciune, sufletul se ofilește și tînjește de moarte.[11] Aici sînt potrivite cuvintele: „Ai nume, că trăiești, dar — de fapt — ești mort" (Apocalips 3, 1).

Rugăciunea este mijlocul prin care omul cooperează la propria sa mîntuire, căci ea mijlocește obținerea de roade spirituale îmbelșugate. Prin rugăciune ne închinăm lui Dumnezeu, îl recunoaștem ca unicul sprijin, de la care așteptăm obținerea darurilor duhovnicești și mîntuirea noastră.

Rugăciunea este un puternic exercițiu al tuturor virtuților; pe toate virtuțile le sporește. Dragostea, coroana virtuților, spre exemplu, sporește mult prin rugăciune. Oamenii cucernici care, prin rugăciune, vorbesc cu Dumnezeu, simt crescînd în ei o bucurie sfîntă și sînt duși de un puternic îndemn de a-l iubi pe Dumnezeu și de a-i sluji lui cu căldură.

În contrast cu atotputernicia lui Dumnezeu, rugăciunea îi vădește omului slăbiciunea sa. Omul va recunoaște, astfel, că fără Dumnezeu și fără ajutorul Lui nu poate face nimic. Și atunci, cînd voia lui Dumnezeu rămîne nepătrunsă, i se cuvine omului să se închine cu smerenie și credință Stăpînului a toate și care pe toate le ține cu cuvîntul puterii Sale. Împreună cu întreaga zidire, i se cade omului să înalțe pururea imn de preamărire lui Dumnezeu.

---

4 Ibidem, p. 1.

5 Mironescu A., Manual de Teologie morală, București, 1895, p. 409.

6 Găină V., Curs de Teologie fundamentală, Cernăuți, p. 69.

7 Scriban I., Curs de Teologie morală, București, 1921, p. 411.

8 Mironescu A., op. cit., p. 409.

9 Segond J., La prière, Paris, 1925, p. 43.

10 Carrel Alexis, Omul, ființa necunoscută, ed. Cugetarea, București, 1939, p. 206.

11 Oprișan Gr., Rugăciunea, București, 1936, p. 1.

„In inima noastră nu sînteţi strîmtoraţi"

(II Cor. 6, 12)

In a doua sa călătorie misionară, şi anume către sfîrşitul anului 50 sau începutul anului 51, şi după ce rostise în Areopagul Atenei celebrul său discurs consemnat în Faptele Apostolilor (cap. 17), punîndu-i pe gînduri pe înţelepţii vremii de care Grecia n-a dus lipsă, Sf. Apostol Pavel ajunge în Corint, unul dintre cele mai mari oraşe ale timpului, capitala provinciei romane Ahaia. Se spune că în acei ani Corintul avea o populaţie de aproximativ 600 000 locuitori, ceea ce pentru acel timp însemna enorm de mult.

La o asemenea populaţie, foarte împestriţată, cu o viaţă economică destul de prosperă, ca port aşezat la răscruce de drumuri comerciale, învăluită şi de curente diverse de gîndire, trebuia să se adreseze Sf. Apostol Pavel. Trebuie să reţinem că Corintul era stăpînit şi de multe păcate, ca şi de credinţe religioase diverse. Aici se afla şi cel mai renumit templu al Afroditei, zeiţa frumuseţii, slujitoarele ei vînzîndu-şi fără cruţare trupurile prin boschetele oraşului.

Acestui conglomerat de oameni deci, proveniţi din tot imperiul roman, cu atîtea credinţe şi năravuri trebuia să vorbească marele Apostol Pavel şi despre lucruri cu totul şi cu totul de alt gen, din care pricină va fi fost de bună seamă cutremurat în sufletul său. În faţa acestei îndatoriri însă nu înţelegea să dea înapoi nici un pas. Poate că într-o astfel de cumpănă se va fi aflat, cînd cel Atotputernic, aici la Corint, îi grăieşte direct: „Iar Domnul i-a zis lui Pavel: Nu te teme, ci grăieşte şi nu tăcea! Căci eu sînt cu tine şi nimeni nu va încerca să-ţi facă vreun rău, pentru că mult popor am eu în cetatea aceasta" (F. Ap. 18, 9—10). Ca Dumnezeu Atotştiutor, El cunoştea sufletele Corintenilor şi setea multora dintre ei după o învăţătură salvatoare, care să-i scoată din rătăcirile multiple în care vieţuiau.

Într-adevăr, chemarea la cunoaşterea Dumnezeului adevărat şi a voii Sale, a Mîntuitorului Iisus Hristos, mort şi înviat, a avut efect neaşteptat, căci „mulţi din Corinteni auzind (pe Pavel) credeau şi se botezau" (F. Ap. 18, 8), neobositul Apostol ajungînd într-o anumită împrejurare pînă la Galion, frate cu filozoful Seneca, proconsulul roman din Corint.

Astfel s-a întemeiat în Corint o puternică comunitate creştină, care însă din chiar primele sale zile a fost supusă unor presiuni şi influenţe nu totdeauna pozitive, ceea ce a produs multă grijă şi nelinişte Sf. Pavel. Aşa se explică trimiterea celor două lungi epistole, unii comentatori vorbesc chiar de trei, una fiind pierdută, adresate Corintenilor, în care este dezbătută o foarte mare diversitate de probleme, de credinţă, de morală, de comportament zilnic în relaţiile cu necreştinii etc., epistole din care creştinii din totdeauna, clerici şi laici deopotrivă, au multe de învăţat.

În vara anului 57 d.Hr., Sf. Apostol Pavel trimite Corintenilor, de undeva din Macedonia, probabil din Filipi, a doua sa epistolă, în care, vrînd să le dovedească dragostea pe care le-o poartă, foloseşte şi această sugestivă şi emoţionantă imagine: „Gura noastră s-a deschis către voi, o, Corintenilor; *inima noastră s-a lărgit. În inima noastră nu sînteţi strîmtoraţi* ... Ca unor copii vă grăiesc: Lărgiţi-vă şi voi inimile, plătind cu aceeaşi plată" (II Cor. 6; 11—13).

„În inima noastră nu sînteţi strîmtoraţi". Corintenii aşadar, cei pe care îi născuse în Hristos din această mare metropolă antică, erau asiguraţi că în inima Apostolului stăteau lejer, nu înghesuiţi, abia respirînd. O, inimă de părinte! De părinte sufletesc, cît de mare ai fost, uriaşă, cît aproape un imperiu, cum era cel roman de acum aproape 2000 de ani! Omeneşte grăind, a ştiut Dumnezeu pe cine alege în chip special, căci într-un fel toţi sîntem aleşi, cînd i s-a arătat pe drumul Damascului ca să-l trimită la neamuri. Mare a fost cu adevărat rîvna Sf. Apostol Pavel pentru răspîndirea Evangheliei şi inexprimabilă dragostea sa faţă de Iisus cel înviat, dragoste revărsată asupra semenilor săi, asupra comunităţilor creştine pe care le-a întemeiat. „Cine ne va despărţi pe noi de dragostea lui Hristos? Oare necazul ,sau strîmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau golătatea, sau nevoia, sau sabia" (Rom. 8, 35). Aşadar, nici o suferinţă nu-l putea opri în lucrarea sa de evanghelizare, în „silinţa sa de a aduce pe oameni la adevăr" (II Cor. 5, 11), la adevărul văzut şi trăit de el pe drumul Damascului, şi mai apoi.

Din această fierbinte dragoste a izvorît zelul său misionar. „Slobod fiind faţă de toţi, tuturor m-am făcut rob (slugă, slujitor, aşadar), ca să dobîndesc pe cît mai mulţi" (I Cor. 9, 19).

Cel ce a închinat un inegalabil imn dragostei creştine, tot Corintenilor scriindu-le, ne-a lăsat şi alte mărturii ale dragostei sale faţă de munca sa, faţă de fiii săi duhovniceşti, pe care, folosind un cuvînt poate nu tocmai potrivit, nu ştia cum să-i dădăcească, spre a şi apropia, spre a-i convinge că nu le propovăduieşte „basme meşteşugite" (II Petru I, 16) şi spre a-i determina să se angajeze cu toată fiinţa lor pe drumul Evangheliei Mîntuitorului Iisus Hristos. *„Vă rîvnesc pe voi cu rîvnă dumnezeiască*, pentru că v-am logodit unui bărbat, lui Hristos, ca să vă pun înaintea lui ca pe o fecioară neprihănită" — le scrie tot Corintenilor (II Cor. 11, 2), iar pentru binele vostru, pentru luminarea voastră, pentru trezirea voastră, din somnul păcatelor „prea bucuros voi cheltui *şi mă voi cheltui şi pe mine* pentru sufletele voastre" (II Cor. 12, 15). Pentru binele vostru sufletesc sînt dispus, aşadar, la orice jertfă, la orice sacrificiu, pentrucă, subliniază în altă parte marele Apostol, „nu caut ale voastre, ci pe voi" (II Cor. 11, 14), sufletele voastre, fiinţa voastră lăuntrică, nicidecum bunurile voastre materiale.

Să nu uităm că, asemeni tuturor oamenilor de bine, Sf. Apostol Pavel n-a avut numai ucenici, fii sufleteşti devotaţi, care au răspuns dragostei sale, aşa cum le cerea Corintenilor, ci şi duşmani, oameni de rea credinţă, care i-au răstălmăcit cuvintele, care i-au scos vorbe, cum am zice noi astăzi, care l-au făcut mic de statură, bolnăvicios şi neputincios, că umblă după interese personale, materiale etc. De aceea va spune ceva mai tîrziu: „Argintul sau aurul sau haina nimănui n-am poftit; singuri ştiţi că pentru trebuinţele mele şi ale celor ce sînt împreună cu mine au muncit mîinile acestea" (F. Ap. 20, 33—34). Se ştie că Sf. Pavel cunoştea o meserie şi a muncit ca un rob pentru agonisirea celor necesare vieţii trupeşti, ferindu-se ca de foc să lezeze în vreun fel răspîndirea Evangheliei. „Toate le răbdăm, ca să nu aducem vreo zăticnire Evangheliei lui Hristos" (I Cor. 9, 12). De aceea, nu o dată se vede îndatorat să mai şi mustre, dar face acest lucru„cu inima strînsă de durere". „V-am scris vouă cu multe lacrimi, nu ca să vă întristaţi (atunci cînd mă văd obligat să să vă mai cert), ci ca să cunoaşteţi dragostea pe care o am cu prisosinţă pentru voi" (II Cor. 2, 4). Meditînd asupra acestui text, gîndul ne duce la un apostol al neamului nostru, mitropolitul Andrei Şaguna, despre care s-au spus cuvinte care ni-l apropie, ca zel, de marele Pavel: „Multe şi înalte calităţi a avut acest grandios purtător de cîrjă. Dar pe toate le-a covîrşit iubirea de popor. N-a avut Şaguna o bătaie de inimă, n-a avut un gînd, o nădejde, o lacrimă, o amărăciune, sau o fărîmă de mulţumire, pe care să nu le închine turmei sale cuvîntătoare. Cu poporul său de năpăstuiţi ai sorţii, îl găsim într-o permanentă corelaţie de „tată". (Gh. Tulbure).

Neajunsuri a avut Sf. Apostol Pavel şi în alte comunităţi creştine înfiinţate de el, din cauza celor ce căutau să-i submineze munca, cei mai mulţi cunoscuţi sub numele de iudaizanţi, adică cei ce voiau să introducă şi în viaţa Bisericii unele practici ale Vechiului Testament, ca de pildă tăierea împrejur, comunităţi cărora le scrie cu aceeaşi fierbinte dragoste, îndemnîndu-le să nu se lase amăgite de şoapte străine, de învăţători năimiţi care, precum vedem şi astăzi, vin să ne aducă o altă Evanghelie, străină de Evanghelia adevărată şi de sufletul neamului nostru. „Chiar dacă noi înşine sau un înger din cer v-ar vesti vouă altă Evanghelie decît aceea pe care eu v-am vestit-o, să fie anatema" (Gal. 1, 8), neuitînd să sublinieze că *„cel ce vă tulbură pe voi, oricine ar fi, va purta osînda"* (Gal. 5, 10), cuvinte la care ar fi bine să ia aminte şi sămănătorii de dezbinări şi de vrajbă de astăzi.

De aceea, cu aceleaşi cuvinte calde se adresează şi Galatenilor: „Copii mei, pentru care sufăr din nou durerile naşterii pînă ce Hristos va lua chip întru voi" (Gal. 4, 19). Precum vedem, marele Apostol se vede în ipostaza de a-i hrăni din nou „cu lapte" (I Cor. 3, 2), ca pe nişte „prunci în Hristos" (I Cor. 3, 1), adică cu învăţăturile elementare ale credinţei creştine, de a lua de la început lucrarea de încreştinare sau de naştere în Hristos a Galatenilor. Sau cum scrie Tesalonicenilor: „Precum bine ştiţi, ca un părinte pe fiii săi aşa v-am povăţuit şi v-am mîngîiat pe fiecare din voi şi v-am îndemnat să umblaţi cu vrednicie înaintea lui Dumnezeu" (I Tes. 2, 11—12).

(Continuare în pag. a 5-a)

Pr. Gh. Papuc

mormîntare a pururea pomenitului Arhiepiscop Teofil acum trei luni, şi cu prilejul alegerii, la Bucureşti, a Înalt Prea Sfinţiei Voastre pe scaunul acestei Arhiepiscopii, acum 17 zile.

Această Arhiepiscopie este urmaşă a trei Eparhii: a Vadului, întemeiată de binecredinciosul voievod de curînd canonizat, moldoveanul Ştefan cel Mare şi Sfînt, acum 500 de ani, apoi a episcopiei Feleacului, întemeiată de un ierarh muntean, şi a Clujului, întemeiată după Unirea cea Mare, în anul 1921, cu primul episcop Nicolae Ivan, ctitorul acestei catedrale şi al reşedinţei în care veţi locui şi lucra.

După aceasta au urmat Nicolae Colan, om de cultură şi de jertfă, care a rămas cu păstoriţii săi în perioada ocupării unei părţi a Transilvaniei ca urmare a Diktatului de la Viena, şi apoi Teofil Herineanu, om de meditaţie şi rugăciune, şi de bună propovăduire ortodoxă pînă la moarte.

Aici, la Cluj, sînteţi al patrulea ierarh, deci printre cei care mai sînt încă chemaţi să ctitorească, să desăvîrşească o bună tradiţie, pe linia celei temeluite de vrednicii înaintaşi pe care i-am pomenit.

Nimeni dintre noi nu ştie ce pecete vor pune urmaşii pe numele noastre. Înalt Prea Sfinţia Voastră o aveţi deja pe aceea de cărturar, de poet şi dramaturg, de misionar peste mări şi ţări cum frumos spune vorba românească, şi apoi de om care a suferit pentru credinţă şi pentru iubirea de neam. Clujul mai păstrează încă vii nişte amintiri dintr-o tinereţe vulcanică gata de rezistenţă în faţa pericolului care se profila peste Ţară, o tinereţe gata de sacrificiu, pe cînd vă aflaţi în fruntea grevei studenţilor, în 1946, şi ştiu bine că acum, printre cei care iau parte la această ceremonie solemnă, se află şi mulţi dintre colegii studentului în medicină de atunci, Bartolomeu Valeriu Anania. Aţi trecut şi prin închisori. Un om mare al spiritualităţii şi culturii româneşti, trecut el însuşi prin închisori, „„reflecta" nu de mult că ar fi fost bine ca şi unii ierarhi ortodocşi să fi trecut pe acolo, scăpîndu-i din vedere faptul că unul întrunea laolaltă 17 ani de închisori, ascunderi şi trimiteri obligatorii „la munca de jos" într-o fabrică. Acum vom fi doi!

În ceea ce vă priveşte, sînt încredinţat că la toate înfăptuirile pe care le-am numit, veţi mai adăuga încă multe pe răbojul destinului Î.P.S. Voastre şi că vă veţi consacra cu dăruire acestei eparhii care vă aşteaptă cu încredere, cu iubire şi cu speranţe.

Nu sînteţi dintre aceia care să aibă nevoie de prea multe sfaturi. Mulţi aşteaptă să le primească de la Î.P.S. Voastră. Eu vă voi aminti doar două lucruri pe care le-am ales din povăţuirile Sfîntului Antonie cel Mare către ucenicii săi.

Va trebui, evident, să vă cercetaţi eparhia, satele, oraşele, mînăstirile. Iată ce povăţuieşte marele Antonie: *„Ori unde vei merge, să-L ai pe Dumnezeu în faţă"*.

Va trebui să propovăduiţi, să descurcaţi multe lucruri în care se încurcă adesea oamenii, din neştiinţă, din incorectă gîndire, din interese egoiste şi, nu de puţine ori, din răutate. Şi iată ce povăţuieşte şi în legătură cu acestea marele Antonie: *„Pentru ori ce vei face, să ai mărturie din Scripturi"*.

Cu astfel de criterii se poate spera întotdeauna în soluţii bune. Ştiu că traduceţi acum Sfînta Scriptură, căutîndu-i sensurile adevărate acolo unde vechilor traducători le-au scăpat, şi că *Noul Testament* e gata, şi e chiar sub tipar. Aveţi aşadar proaspăt şi corect acest criteriu al mărturiilor din Scripturi, pentru orice decizie. Ştiu că aţi apelat la cei mai eruditi exegeţi biblici pentru descoperirea sensurilor autentice, şi că talentul propriu v-a ajutat să găsiţi cea mai fericită exprimare a adevărului biblic într-o frumoasă limbă română.

Aţi adeverit — ştiu acest lucru de mult — o ascendenţă transilvană pe linia paternă şi deloc îndepărtată. Chiar tatăl Î.P.S. Voastre era transilvănean prin naştere.

Transilvania vă primeşte acasă cu bucurie.

Aţi declarat acum cîteva zile: *„Biserica nu m-a chemat la uşor, ci la greu"*.

Ca mitropolit al locului trebuie să vă confirm acest lucru, deşi politicos ar fi să vă temperez ceea

„Păstorul cel bun"

ce ar putea fi şi o formă de disimulată teamă, dar, pe cît vă cunosc, ştiu că veţi replica prompt şi fără loc vreunei noi replici: *„Nu mi-e teamă. Prin greutăţi am trecut toată viaţa"*.

Ştiu. Şi mai ştiu că, deşi de peste munţi, cunoaşteţi problemele specifice Transilvaniei, ale Bisericii din Transilvania. E tocmai ceea ce, printre altele, am avut în vedere toţi, Sfîntul Sinod şi Colegiul Electoral bisericesc, atunci cînd v-am preferat cu o mare majoritate de voturi, printre care în unanimitate, după propriile declaraţii, ale membrilor Adunării eparhiale a Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului.

Spuneaţi într-un interviu, după alegere, cu sinceritate, că nu prea vă place administraţia. Firească, pentru un om dedicat culturii, creaţiei, pentru un om de litere, de meditaţie şi de „administrare" doar a ideilor, plăcerea vine din idei şi din frumuseţi care, tinzînd spre perfecţiune, ating cu degetul frumuseţea divină.

Aceasta însă, frumuseţea, e prezentă sub multe forme şi, oricît ar părea de nepotrivit spus, e prezentă şi în administraţie. Căci administraţia înseamnă organizare. Organizarea înseamnă ordine. Ordinea înseamnă, armonie. Armonia înseamnă frumuseţe. Într-un fel, prin Providenţa Sa, care se ocupă de neamuri, de istorie, dar şi de fiecare om, şi Dumnezeu face administraţie!

Aşa că, va trebui să faceţi, totuşi, şi administraţie. Şi încă multă. Coborîndu-mă la una din formele ei cele mai frecvente, va trebui să deschideţi fiecare plic, şi să daţi pe fiecare hîrtie o îndrumare, şi să luaţi în fiecare caz o hotărîre. Căci fiecare hîrtie e un om. Surprinzător, poate şi o idee, un sfat, o cerere de luare aminte la ceea ce se petrece departe, dar care nu poate fi rezolvat decît cu înţelepciunea şi puterea duhovnicească a celui pus în frunte, potrivit cu ierarhia răspunderilor, stabilită de Biserică în numele Domnului.

Aşa că veţi administra suflete şi idei, chiar şi atunci cînd vi se va părea că vă solicită prozaice probleme economice. Căci şi acestea intră în competenţa ierarhului. Veţi observa uşor că toţi cei din jur, inclusiv colaboratorii apropiaţi, vă vor cere mereu ultimul cuvînt, ultima decizie, şi vă vor atribui ultima responsabilitate. Şi vi le veţi asuma, pentru că altfel nu se poate. Şi va trebui să intraţi în amănunte, ca să cunoaşteţi totul. Cel mai bine informat din eparhie, trebuie să fie ierarhul.

Aceasta se va chema administraţie.

Cînd îţi dai seama că prin ea se poate face bine, ea poate deveni nu numai o obligaţie, ci chiar o pasiune. Şi atunci se face cu iubire şi cu interes. Devine misiune.

Foarte curînd — s-ar putea să fie aceasta chiar mîine, ca să profităm de prezenţa la Cluj a tuturor ierarhilor transilvăneni — vom strînge Sinodul mitropolitan, cu un singur punct, dar atotcuprinzător, pe agendă: *Priorităţi în Mitropolia Transilvaniei, astăzi.*

Vom avea în vedere desigur acele lucruri care preocupă astăzi întreaga noastră Biserică, dar noi le vom analiza în context local: regenerarea spirituală şi identificarea mijloacelor pentru realizarea ei, apărarea dreptei noastre credinţe păstrarea şi dezvoltarea climatului ecumenic, promovarea unui climat de conlucrare şi respect reciproc în domeniul interetnic, şi altele pe care ni le va indica viaţa de azi prin ierarhii noştri din Ardeal, Crişana şi Maramureş. Vom beneficia, sper, şi de prezenţa şi sfaturile P.F. Patriarh Teoctist.

Este de lucru. Mult. Şi se cere iubire, dăruire, competenţă, echilibru în toate. Aşa că forţele noi sînt nu numai binevenite, ci necesare. Şi sînt convins că veniţi cu avînt, cu idei, cu planuri, fiindcă mi-am dat seama, cînd v-am ales în absenţă, că nu întîmplător nu v-aţi îndreptat din chilia de la Văratec spre Bucureşti, cînd vi s-a sugerat că aţi putea fi cel ales, ci aţi intrat acolo într-o lungă deliberare intimă, de gînd şi de inimă, cu privire la „greul" pe care îl vedeţi cu luciditate înainte. V-aţi biruit reţinerile, cînd v-aţi limpezit proiectele de lucru, şi aşa aţi venit la Bucureşti, unde Sfîntul Sinod vă aştepta, şi unde aţi fost primit cu preţuire, cu bucurie şi cu speranţe.

Acestora va trebui să începeţi să le răspundeţi chiar începînd cu acest moment, în care v-am întărit canonic în demnitatea şi slujirea de arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului, şi v-am înmînat cîrja pastorală care, desigur, e mai mult decît un simbol.

E realitatea trecerii la slujire.

Căci aşa trebuie să ne înţelegem toţi rostul: să slujim lui Dumnezeu şi oamenilor. Să fiţi, după modelul Mîntuitorului, păstor bun.

Unii cred că viaţa unui ierarh e o existenţă solemnă şi comodă. Eu le-aş spune: e o ardere ca de lumînare, din propria substanţă, ca să lumineze şi să slujească pe alţii. Dacă nu e aşa, nu e nimic. Dar aproape că nu poate să nu fie aşa.

Vă vor bate mulţi la uşă. Mare diferenţă va fi între uşa chiliei de la Văratec, de sub pădurea blîndă şi uşa biroului arhiepiscopal. Dar nu vă neliniştiţi. Iisus zice: *„Îndrăzniţi!"* Liniştea se va întoarce întotdeauna sub forma mulţumirii că aţi făcut bine oamenilor, că aţi ajutat Biserica la împlinirea misiunii ei pe pămînt, dînd sătelor şi oraşelor preoţi, dînd celor suferinzi mîngîiere — mă gîndesc la opera filantropică în care Biserica trebuie să se angajeze tot mai mult — dînd tineretului îndrumare, dînd credincioşilor temeiuri de mîntuire. Nu e nevoie să vă spun eu cîtă nevoie de îndrumare are societatea noastră, asaltată de forme false, periculoase, de obţinere a unor satisfacţii facile, artificiale, repede trecătoare, cu pierderea esenţialului rosturilor oamenilor pe pămînt.

Spuneaţi Sfîntului Sinod, care de altfel mizase pe acest lucru, că veţi împleti, aşa cum cere vremea, cultul şi cultura, pentru că numai împreună pot face misiune rodnică şi sănătoasă în lume. Ştim toţi că aveţi cu ce.

Am văzut şi mai vedem în multe părţi din lume cum, o cultură sofisticată rupe minţile şi inimile de cult şi le dezorientează, şi cum pe de altă parte, culte scăpate de sub rigorile tradiţiei şi ale spiritualităţii de înaltă puritate a Sfinţilor Părinţi — oameni de mare cultură — pot degenera în forme uneori nu numai puerile şi simpliste, ci chiar monstruoase, cum sînt sectele satanice şi altele asemenea.

Din aceste perspective şi din astfel de motivări, sinteza sau sinergia cult-cultură nu poate fi decît soluţia cea mai indicată, ca să ne ducem credincioşii spre Dumnezeu.

Să le arătăm că filosofia, ştiinţele, cultura adevărată sub toate formele ei, nu contrazic religia, ci o confirmă şi văd în ea singura soluţie a dezorientărilor şi singurătăţii noastre, şi tot aşa, că religia, religia noastră de două milenii trăită, nu exclude nici una din preocupările minţilor omeneşti, ci la îndemînă spre cercetare onestă — în sfîrşit e posibil — pentru că ştie că la capătul fiecărei cercetări oneste se produce întîlnirea cu Dumnezeu. Savanţii încep să fie unanimi în asemenea concluzii, dacă ştim să-i citim bine.

Iar pe poporul dreptcredincios care îşi dobîndeşte cunoştinţele mai simplu, printr-o transmitere spirituală directă, din neam în neam, prin tradiţii şi obiceiuri, prin Biserică şi prin Sfintele Taine şi ierurgii, să-l ţinem legat de acestea şi să învăţăm de la el ceea ce el ştie atît de bine.

Va trebui să ştim să împiedicăm orice divorţ între Scriptură şi cultură, între cultură şi tradiţii şi pe toate să le subsumăm unei deveniri echilibrate, care să realizeze Împărăţia lui Dumnezeu în noi, încă din această lume.

Înalt Prea Sfinţite Arhiepiscop Bartolomeu,

La alte instalări de ierarhi din Transilvania am folosit mult epistolele pastorale ale Sfîntului Pavel către Timotei şi Tit, pentru că în ele marele apostol îşi concretizează sfaturile pastorale de care trebuie să ţină seama cel care intră în treapta arhieriei.

Le cunoaşteţi din seminar, din facultate. Le-aţi tradus de curînd din nou. Le veţi reciti acum ca unul căruia Sf. Pavel i se adresează direct şi personal.

Sînt multe, şi toate importante.

Apărarea dreptei credinţe este centrul tuturor insistenţelor apostolului. Vă pun la inimă cu deosebire acest lucru, dar şi toate celelalte poveţe, prea multe ca să avem timpul să le enumerăm acum.

Îmi îngădui să rezum şi să cuprind totul în tipul ideal de ierarh ortodox pe care Sfîntul Pavel îl numeşte *„omul lui Dumnezeu"* (II Tim. III, 17).

Să fiţi aici la Cluj *„omul lui Dumnezeu"*.

Vă fac urări de păstorire îndelungată şi rodnică, sub binecuvîntarea şi cu ajutorul lui Dumnezeu.

GRAMATĂ

(urmare din pag. 1)

Arhiepiscop al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, s-a făcut cu păzirea normelor legale şi canonice.

Iar astăzi, 7 februarie 1993, în Catedrala arhiepiscopală din Cluj, după hirotonirea P. Cuv. Sale întru arhiereu, urmînd rînduielile şi datinile bisericeşti.

Noi,

† ANTONIE

Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului,

Înmînăm Înalt Prea Sfinţitului Arhiepiscop Bartolomeu cîrja arhierească şi-l instalăm în scaunul de Arhiepiscop al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului.

Pe temeiul celor arătate mai sus, al Sfintelor Canoane şi al prevederilor cuprinse în art. 131 din *Statutul pentru organizarea şi funcţionarea Bisericii Ortodoxe Române*,

Emitem această *Gramată Mitropolitană* şi dăm alesului Arhiepiscop, Înalt Prea Sfinţiei Sale Bartolomeu Anania, împuternicirea canonică de păstorire ca Arhiepiscop al de Dumnezeu păzitei Arhiepiscopii a Vadului, Feleacului şi Clujului, cu toate oraşele şi satele care ţin astăzi, şi vor ţine şi în viitor de această Sfîntă Arhiepiscopie.

Astfel, Înalt Prea Sfinţia Sa dobîndind jurisdicţia de Arhiepiscop, are darul şi puterea de a aşeza, după rînduielile Sfintei noastre Biserici dreptmăritoare de Răsărit: citeţi, cîntăreţi, ipodiaconi, diaconi, preoţi şi protopopi pentru toate bisericile din Arhiepiscopia Înalt Prea Sfinţiei Sale, stareţi şi egumeni la mînăstiri şi schituri, şi de a face toate cîte i se cuvin ca ierarh, spre zidirea duhovnicească a turmei sale.

Din partea Înalt Prea Sfinţiei Sale aşteptăm cinstire şi ascultare către Autoritatea bisericească şi, îndeosebi, către Sf. Sinod al Sfintei Biserici Ortodoxe Române, precum şi lucrare neobosită, înţelepciune părintească, dragoste către clerul şi dreptcredincioşii creştini de sub cîrmuirea sa, făcîndu-se tuturor călăuză pentru păstrarea neştirbită a dreptei credinţe şi a datinilor Bisericii noastre străbune.

Aşadar, tuturor celor din cinul preoţesc şi călugăresc precum şi tuturor dreptcredincioşilor din de Dumnezeu păzita Arhiepiscopie a Vadului, Feleacului şi Clujului le recomandăm cu căldură şi dragoste pe Prea Sfinţia Sa Arhiepiscopul Bartolomeu Anania, ca arhipăstor iubit al lor, povăţuindu-i să-l cinstească, plecîndu-i-se cu toată voia, arătîndu-i în toate împrejurările supunere şi ascultare întru împlinirea îndatoririlor lor de buni fii ai Bisericii, şi de fii devotaţi ai Patriei noastre.

Cunoscînd dragostea şi însufleţirea cu care slujitorii şi credincioşii Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului au întîmpinat întotdeauna cuvîntul Nostru şi al Ierarhului lor, îi îndemnăm pe toţi cu părintească povaţă, ca, sub cîrmuirea noului Arhipăstor, să păstreze şi să întărească unitatea dreptei noastre credinţe, vieţuind în pace şi bună înţelegere, ca fii adevăraţi care cred cu statornicie *„într-una, sfîntă, sobornicească şi apostolească Biserică"*.

Şi astfel, cu un cuget şi cu o inimă, să preamărim pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfîntul Duh, Treimea cea de o Fiinţă şi nedespărţită. AMIN.

REFLECȚII

O LUME, O CARTE, UN OM

În țara noastră, în Biserica noastră, au apărut și apar cărți de mare valoare pe care foarte multă lume nu le cunoaște și sînt și din cei ce au aceste cărți, dar nu le citesc, nu-și fac timp ca să le citească. Acest lucru este o mare greșeală. O foarte mare greșeală. Un om, indiferent de ocupație, un om, mă rog să fiu iertat dacă voi spune un cuvînt aproape banalizat, un Om care merită sau trebuie să-l scri cu O mare, acest om știe că în fiecare zi trebuie să-și rezerve cîteva clipe și pentru ceva ce nu mai face parte din necesitățile materiale. Acest om își rezervă un timp și pentru cele spirituale, pentru cele ce dau vieții un rost nemuritor. El își rezervă cîteva clipe în care stă de vorbă cu Dumnezu, adică se roagă. Pentru că rugăciunea nu este nimic altceva decît o convorbire intimă cu Dumnezeu. Chiar și Fiul lui Dumnezeu, cît timp a fost pe pămînt, a simțit nevoia să se roage, a simțit nevoia ca și pe această cale să țină mereu legătura cu Tatăl Său din ceruri.

Un om în fiecare zi deschide o carte, o carte în care găsește lumină, căldură, mîngîiere, bucurie, scut împotriva pustiului, a tristeții, a neliniștii, a păcatului.

Cea dintîi carte pe care un Om o deschide este Cartea cărților, cum a fost numită de mulți. Este Sfînta Scriptură. Dacă am ști ce înseamnă în realitate Sf. Scriptură am purta-o mereu în sîn, am deschide-o cu sfială, ne-am ruga mai întîi, ne-am spăla mîinile și gîndul și conștiința și așa, bine pregătiți, am pune mîna pe Sfînta Scriptură și am deschide-o. Iar după ce am deschide Sfînta Scriptură, am zice: „Vino Duhule Sfinte, trimite Doamne o călăuză, cum ai trimis pe Apostolul Filip la etiopieni (F. Ap. 8, 28), care să mă îndrume, să nu mă rătăcesc cercetînd Sfintele Scripturi. Pentru aceasta este rătăcirea cea mai grozavă cu care a încercat satana ca să-l înșele chiar și pe Mîntuitorul, cînd se afla în pustia Carantaniei, spunîndu-I: „Scris este" (Lc. 4, 10). De aceea, ca să ne păzească de această rătăcire, Duhul Sfînt, prin gura Sfîntului Apostol Petru, ne îndeamnă să ne păzim de cei ce răstălmăcesc scripturile *„spre a lor pierzare"* (II Petru 3, 16).

Creștinul, omul luminat, pe lîngă Sfintele Scripturi caută cartea bună, carte care este izvor de înțelepciune; cartea care este rodul cel mai curat al gîndului celui luminat și inspirat de Dumnezeu ca să creeze și să exprime idei înalte, idei ziditoare, idei nemuritoare. Una dintre aceste cărți este și cartea Mitropolitului Antonie al Ardealului, „Tîlcuri noi la texte vechi", „Cuvinte la zile mari", apărută în două volume în 1989, deci în atmosfera de grele constrîngeri pentru cei ce încercau să exprime adevărul.

Această carte în primul rînd este o mărturisire vie că Ierarhia, ierarhii, preoții și diaconii Bisericii ortodoxe n-au dormit, au vegheat, au luptat, au exprimat pe toate căile și cu toate mijloacele Cuvîntul lui Dumnezeu, Cuvîntul adevărului, care pe toți cei ce-l aud îi ține treji, îi apropie de Dumnezeu, îi zidește, îi mîntuiește de iad, de absurda necredință, de drăcească nepăsare, de starea care îl desfigurează și-l desființează pe om — ca om, în primul rînd, și ca fiu al lui Dumnezeu în al doilea rînd.

Valoarea deosebită a acestei cărți este aceea că ea este un document viu care arată generațiilor de azi și de mîine o mică, o foarte mică parte din lucrarea Bisericii în timpul unui regim declarat fără Dumnezeu — în care nu oamenii, ci sistemul era ucigător de absurd.

Această carte este formată din cuvinte vestite, rostite și auzite de zeci de mii de oameni pe care i-a luminat atunci în anii aceia, în care întunericul era adînc și lumina lui Hristos era izbită de multe vînturi potrivnice. Aceste cuvinte nu au fost rostite la ureche, nici într-un spațiu închis, ci fiecare cuvînt din această carte a fost strigat de pe acoperișuri, de pe valurile neliniștite ale vieții sociale de atunci, în tinda bisericilor, din pragul mănăstirilor, în grădinile înflorite ale acestui pămînt românesc, bine cuvîntat de Dumnezeu.

Cine mai poate prezenta astfel de documente nestricate, prin care să se dovedească că Biserica noastră a luptat ca să păstreze nestinsă flacăra Credinței și a speranței în sufletele oamenilor.

În paginile despre care am vorbit acum este adunată înțelepciunea unui mare ierarh, care a gîndit în duhul tuturor românilor de la Nistru pînă la Tisa, acesta fiind spațiu în care poporul român trăiește și înflorește de la început. Cartea Mitropolitului Antonie este o fericită continuare a lucrării începute de Andrei Șaguna și continuată de Nicolae Bălan și Nicolae Colan, care au fost mari corifei pentru Biserica Ortodoxă din Ardeal. Pe fiecare Providența i-a așezat la răscrucea unor timpuri foarte importante pentru poporul român din Transilvania, dar și pentru poporul român de pretutindenea.

O lume, un om, o carte, le găsim oglindite în cartea Înalt Prea Sfințitului Antonie, intitulată așa de sugestiv: Tîlcuri noi la texte vechi și Cuvinte la zile mari.

Ca tot ce a scris Mitropolitul Antonie, și această carte în două volume se caracterizează în primul rînd prin originalitate. Deși multe din pagini conțin cuvinte culese din Sfintele Scripturi, din Sfinții Părinți și din cîmpul larg al culturii și gîndirii omenești, niciodată aceste pagini nu-ți dau impresia că le-ai mai întîlnit undeva, cîndva. În al doilea rînd, toate articolele sau predicile nu te țin pe loc. Fiecare frază, fiecare gînd, este o treaptă ce te ridică la un nou nivel, este un pas ce te duce mai departe, mai adînc, mai aproape de culmea de lumină, de har, de înțelepciune, de viață. Aceste cărți nu te lasă să stai pe loc și, așa cum este stilul și metoda Mitropolitului Antonie gîndul lui te ia de mînă, te ajută, te însoțește să mergi bucuros pe calea vieții, spre împlinire și desăvîrșire, spre Dumnezeu. Cuprinsul acestei cărți este viu, proaspăt, ziditor, te îmbogățește, îți răspunte la multe întrebări la care tu pînă atunci nu le-ai găsit răspuns.

Cultura noastră și tezaurul teologic a fost îmbogățită în mod strălucit și fericit prin aceste cărți, care de acum vor fi o podoabă pentru casele și bibliotecile noastre. Scrisul Mitropolitului Antonie, ca o încununare, mai are încă o mare calitate: este foarte actual și modern, așa cum este de altfel și Evanghelia lui Hristos, care nu e nici veche și nici nouă, ci întotdeauna actuală. Așa este și gîndirea și scrisul Mitropolitului Ardealului, Dr. Antonie Plămădeală.

Nu facem o recenzie, pentru că nu se poate, textul e prea bogat, prea interesant, prea important, el trebuie citit, aceasta este un privilegiu pe care ni l-a oferit I. P. S. Mitropolit Antonie cînd a adunat în aceste două volume, o parte din recolta muncii sale realizată în timpuri cu totul excepționale pentru Biserică și poporul român. Și ca o încununare, scrisul Î. P. S. Sale este de o mare claritate și frumusețe literară. Paginile acestea, ca tot ce a scris Mitropolitul Antonie, sînt scrise într-o prea frumoasă limbă literară românească, în limba pe care o pricepe fiecare român, învățat sau mai puțin învățat. Limba dulce a mamelor noastre, limba lui Eminescu și a lui Creangă, limba, despre care inspiratul poet basarabean, copămîntean cu Mitropolitul Antonie, a spus:

Limba noastră-i limbă sfîntă
Limba vechilor cazanii
Care spun și care-o cîntă
Pe la vatra lor țăranii.

† JUSTINIAN
Episcopul Maramureșului și Sătmarului

Ce ne cere Clujul?

(urmare din pag. 1)

1948, pe care a îmbrățișat-o din toată inima.

Cult și evlavios, milostiv dar sever cu sine însuși, socotit bine pregătit pentru rosturi mai înalte și, în vederea omogenizării celor două Biserici, la 8 iunie 1949 a fost ales episcop al Romanului și Hușilor, fiind hirotonit la 21 august 1949, la reședința patriarhală din Dragoslavele-Muscel, în noua treaptă, de pururea pomenitii mitropoliți Nicolae Bălan al Ardealului, Firmilian Marin al Olteniei și de episcopul Iosif Gafton al Rîmnicului și Argeșului, în prezența patriarhului de pioasă amintire Justinian Marina.

O săptămînă mai tîrziu, la 28 august 1949, a fost instalat cu cinstea cuvenită în scaunul de episcop al Romanului și Hușilor. S-a remarcat acolo ca om de rugăciune. Avea orele lui de intrare în biserică, vestea de om duhovnicesc răspîndindu-se de îndată în toată Moldova.

La 19 decembrie 1957, trecînd episcopul Nicolae Colan ca mitropolit la Sibiu, după o păstorire binecuvîntată și plină de roade pe plaiurile lui Ștefan cel Mare și Sfînt la eparhia Romanului, vlădica Teofil este ales de către Colegiul electoral bisericesc în locul vacant de episcop al Vadului, Feleacului și Clujului, fiind chemat astfel să-și continue strădaniile arhierești și în lucrarea de consolidare a unității spirituale a tuturor românilor, de apărare a credinței strămoșești, în provincia în care ostenise cu vădit folos creștinesc, înainte de intrarea în treapta arhieriei.

Credincioșii eparhiei Clujului l-au primit cu multă încredere, căci era ager la cuget și dulce la cuvînt, impunea prin evlavia și viața sa. La Cluj a desfășurat un ecumenism local bine echilibrat, cîștigînd o recunoaștere chiar din partea Facultății Protestante de acolo, care i-a acordat titlul de dr. honoris causa.

În anul 1973, episcopia Clujului fiind ridicată la treapta de arhiepiscopie, vlădica Teofil a fost ridicat la teapta de arhiepiscop.

A fost, cum am spus un om al rugăciunii, al Scripturii, al bunului sfat și al milosteniei.

Într-un carnețel i s-a găsit un fel de Testament, cu arătarea cui să se dea cîte ceva din banii rămași de la el. Era o listă de săraci pe care îi ajuta mereu. Facultății de Teologie de la Sibiu i-a lăsat Biblia sa cu însemnări.

A fost un om smerit, cumpătat la vorbă, iertător și plin de bunătate, un slujitor desăvîrșit. Vlădica Teofil a fost mai presus de toate un ortodox convins și un bun lucrător în via strămoșilor noștri, iubind bimilenara noastră istorie românească și creștinească. Mi-a telefonat chiar în zilele Revoluției din decembrie 1989, să nu ne facem gînduri în legătură cu dînsul, pentru că el a trecut la Ortodoxie din convingere și că rămîne pe mai departe ortodox. A scris în acest sens și Sfîntului Sinod.

De altfel așa au făcut un număr mare de preoți trecuți în 1948 la ortodoxie și rămași și acum ortodocși.

Personalitatea vlădicăi Teofil a fost, așadar, limpede și dreaptă. Toți cîți am avut prilejul să ne aflăm în preajma lui, cu prisosință am putut să-i prețuim omenia și bunătatea, tactul și înțelepciunea, afecțiunea simplă și naturală cu care îi înconjura pe toți, și vocația de om cumsecade, avînd o înțelegere cuprinzătoare cu care știa să mîngîie și să întîmpine, mai ales momentele grele ale vieții altora.

Așa a fost și așa a trecut prin această viață vlădica Teofil Herineanu de la Cluj, care prin ceea ce a săvîrșit, trăind în lumea de aici, a înscris o luminoasă pagină în istoria Bisericii strămoșești.

Plecînd dintre noi, a lăsat în urmă amintirea unui om de caracter, iubit și prețuit de toți, a unui ierarh neobosit care, după exemplul iluștrilor săi înaintași, șezători în istoricul scaun al Vadului, Feleacului și Clujului, și-au închinat întreaga viață slujirii Bisericii și neamului.

Fie ca pilda vieții lui, în toate manifestările ei, să rămînă pentru noi un luminos îndemn spre o mai susținută activitate în folosul Bisericii și al Patriei.

Veșnică să-i fie amintirea și sufletul lui nobil să se odihnească în pace în ceata drepților și în sălașul celor aleși ai Domnului!

Mărit Colegiu Electoral,

Potrivit rînduielilor Sfintelor Canoane și ale *Statutului de Organizare și Funcționare a Bisericii Ortodoxe Române*, vă fac astăzi poftire, în calitate de Mitropolit al românilor ortodocși din Ardeal, Crișana și Maramureș, să chibzuim împreună cu toată înțelepciunea la completarea scaunului vacant de arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului, cu un ierarh care să fie demn urmaș al înaintașilor săi în acest istoric scaun vlădicesc și la înălțimea așteptărilor clerului și credincioșilor din această de Dumnezeu păzită eparhie.

Căci nu trebuie să uităm că această străveche eparhie se leagă de numele lui Ștefan cel Mare și Sfînt, ctitorul uneia din cele mai vechi episcopii cunoscute, a românilor ortodocși din Ardeal, pe care vrednicul voievod moldovean a așezat-o cu aproape 500 de ani în urmă în mînăstirea zidită de el la Vad, pe apa Someșului și căreia i-a dat pe întîiul ei episcop, Ilarion, hirotonit de Mitropolitul Moldovei.

A doua Episcopie veche s-a întemeiat la Feleac, lîngă Cluj, de către un episcop pribeag, fugit de undeva din sud, de spaima turcilor.

Ambele episcopii însă, s-au mai ascuns în istorie, asemenea unor rîuri care se ascund sub pămînt ca să se arate iarăși, la mari depărtări, cu apele mai curate și mai bogate.

Așa, în locul acestor două episcopii apuse, a răsărit în anul 1921, după unirea Transilvaniei cu Patria mumă, proaspătă și plină de viață, episcopia Vadului, Feleacului și Clujului.

I-a fost hărăzit de Domnul neuitatului vlădică Nicolae Ivan ca să reînvieze ctitoria voievodală a Domnului Ștefan, ctitorind în Cluj, catedrala, măreț Sion sub care se odihnește astăzi, și tot el a zidit reședința episcopală, potrivită nevoilor vremii, ca și o înaltă școală de pregătire teologică.

A fost urmat apoi de tînărul cărturar, meșter iscusit în rostuirea slovei și cuvîntului, dar mai ales neîntrecut iubitor al limbii „vechilor cazanii", episcopul academician Nicolae Colan, cel care și-a făcut un binemeritat loc în sufletul și în inima românilor de acolo, prin faptul că nu i-a părăsit nici chiar atunci cînd, stăpîniri străine, au frînt cu forța trupul țării, răpind o parte din Ardeal prin odiosul diktat de la Viena din anul 1940.

După alegerea episcopului Nicolae Colan ca mitropolit al Ardealului, scaunul vlădicesc al episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului a fost încredințat vrednicului de pomenire episcopul Teofil al Romanului și Hușilor, a cărei activitate am prezentat-o mai înainte.

Mărit Colegiu Electoral,

Am trecut pe scurt, prin această istorie a episcopiei, pentru ca să avem în față, la alegerea de azi, pe înaintașii care au condus cu vrednicie arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului, pe cei mai noi, dar și pe cei din vechime, începînd cu vlădica Ilarion, continuînd cu Atanasie, Tarasie, Gheorghe, Spiridon, Ioan Cernea, Teofil, Augustin, Eftimie, Sava, Nicolae Ivan, Nicolae Colan, pînă la pururea pomenitul Teofil Herineanu.

În al doilea rînd va trebui să ținem seama de situația pe care o are arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului, și de problemele cu care se confruntă ea. Să nu uităm Clujul universitar care cere om pe măsură, și care are două școli teologice. Eu sînt licențiat de Cluj și mă mîndresc cu aceasta.

În al treilea rînd, va trebui să se țină seama de poziția specială pe care arhiepiscopul de Cluj o are în Transilvania și în municipiul Cluj, unde conviețuiesc nu mai puțin de cinci conducători de confesiuni creștine din țara noastră.

Clujul cere un arhiepiscop luminat, care să fie mereu un apărător vrednic al credinței ortodoxe și al ființei românești în acest colț de țară.

Clujul cere un arhiepiscop cu aplecare spre dialog cu alte naționalități și credințe, în duh de înțelegere și toleranță creștină.Clujul cere un arhiepiscop al vremurilor noastre, un om de acțiune, cu soluții bine gîndite la toate problemele, în colaborarea frățească cu clericii și credincioșii săi. Clujul cere un arhiepiscop plin de evlavie, care să se aplece spre cei în necazuri și suferințe, și care să organizeze, după posibilități, o operă filantropică pe măsura înaintașilor din istoria Bisericii creștine. Clujul cere un arhiepiscop bun și vă fac tuturor ura-rea ca Dumnezeu să ni-l descopere, prin votul nostru, pe cel mai nimerit, mai destoinic și mai bine pregătit pentru scaunul vacant din inima Transilvaniei.

Să ne rugăm ca Bunul Dumnezeu să ne inspire tuturor gîndul cel mai bun.

VINO DOAMNE IISUSE

Duminica a treia din perioada Triodului, înainte de începutul Sfîntului și Marelui Post al Paștilor, este cunoscută sub numele de Duminica Înfricoșătoarei Judecăți a Domnului.

Cu toții mărturisim în Simbolul Credinței că Mîntuitorul nostru Iisus Hristos „iarăși va să vină cu mărire, să judece vii și morții a cărui împărăție nu va avea sfîrșit".

Dacă la „plinirea vremii" (Gal. 4, 4) Mîntuitorul a venit în lume blînd și smerit, ca să ne învețe pe noi „calea, adevărul și viața", dacă a suferit pînă la moarte și încă „moarte pe cruce" (Filipeni 8, 8) la sfîrșitul veacurilor El va veni în trup ca să fie cunoscut de toți, și cu slavă spre a judeca pe cei vii și pe cei morți, răsplătind fiecăruia după faptele sale.

Tabloul acesta măreț este zugrăvit de Sf. Evanghelist Matei în pericopa evanghelică a duminicii de astăzi (Matei 25, 31—46).

„Cînd va veni Fiul Omului întru slava Sa, și toți sfinții îngeri cu El, atunci va ședea pe tronul slavei sale.

Și se vor aduna înaintea Lui toate neamurile" (Matei 25, 31—32).

Înfricoșată vedere: Judecătorul va sta pe scunul slavei și neamurile vor sta în fața Lui: popoare mari și popoare mici, popoare cuceritoare și popoare cucerite, popoare însemnate și neînsemnate vor veni la judecată fiecare „cu slava sa". De ce oare va veni iarăși Domnul? Pentru ca să încununeze cu laurii veșniciei *iubirea*.

Dumnezeu este iubire (I Ioan 4, 15), din iubire a trimis pe Fiul Său în lume, „ca oricine crede în El să se mîntuiască și să aibe viață veșnică" (Ioan 3, 16).

A venit în lume Fiul lui Dumnezeu ca să aprindă focul iubirii în sufletul oamenilor. La sfîrșitul veacurilor va veni să încununeze dragostea pe care El a revărsat-o în lume, dragostea care a biruit necazurile, dragostea care dă hrană celor flămînzi, adapă pe cei însetați, adăpostește pe cei săraci, îmbracă pe cei goi, tămăduiește și cercetează pe cei bolnavi și îi caută pe cei din închisori.

Cine a fost cuprins de această dragoste dumnezeiască care „niciodată nu piere" (I Cor. 13, 8) va face parte dintre cei ce vor sta de-a dreapta lui Hristos și va auzi chemarea Lui cea nemincinoasă „Veniți binecuvîntații Părintelui meu de mosteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii" (Matei 25, 34). Dimpotrivă cei care au rămas în răceală și în împietrire față de această poruncă dumnezeiască a dragostei față de aproapele, vor rămîne pe mai departe lipsiți de Hristos, care,

(Continuare în pag. a 5-a)

Arhid. drd. Visarion Bălțat

Date biobibliografice ale noului Arhiepiscop...

(urmare din pag. I-a)

— Facerea (versuri), în „M.O." nr. 5—6/1970.

„Telegraful Român" își face un titlu de mîndrie din a-l fi avut colaborator.

În ultimul timp, în retragerea sa de la Mănăstirea Văratec, părintele Bartolomeu Anania s-a dedicat diortosirii textului Sfintei Scripturi Noul Testament, predat la tipar, urmînd să apară în curînd. Prin această binecuvîntată strădanie, noul ales arhiepiscop pășește pe urmele unui vrednic înaintaș în slujirea preoțească și fructificarea înzestrării literare: preotul și scriitorul Gala Galaction.

Dar, părintele Bartolomeu Anania este precum se știe și o prezență marcantă în spațiul literaturii române contemporane. Creația sa literară subsumează peste 16 volume de poezie, proză, teatru, memorialistică și eseuri. În 1982 a obținut premiul pentru dramaturgie al Uniunii Scriitorilor din România, al cărui membru este. Menționăm cîteva dintre titlurile volumelor din domeniul literaturii, pe care le-a publicat:

— Miorița, poem dramatic, cu o prefață de T. Arghezi, Ed. pt. Literatură, 1966.

— Meșterul Manole, poem dramatic, Ed. pt. Literatură, 1968.

— Du-te vreme, vino, vreme! poem dramatic, Editura Tineretului, 1969.

— Steaua zimbrului, București, Editura Eminescu, 1971.

— Geneza, versuri, Ed. Cartea Românească, 1971.

— Poeme cu măști, teatru, Ed. Cartea Românească, 1971.

— Poeme cu măști, teatru, Ed. Cartea Românească, 1972.

— Istorii agrippine, versuri, Ed. Catea Românească, 1976.

— Străinii din Kipukua, roman, Ed. Cartea Românească, 1979.

— File de Acatist, versuri, Colecția Caietelor „Noi", Detroit, 1976, București, 1981.

— Greul pămîntului, 2 vol., seria „Teatru comentat", Ed. Eminescu, 1982.

Pentru copii

— Păhărelul de nectar, fantezie dramatică în versuri, Ed. I. Creangă, 1969.

Au mai apărut:

— Anamneze, versuri, Ed. Eminescu.

— Rotonda plopilor aprinși, Ed. Cartea Românească, 1983.

— Cerurile Oltului, Rîmnicu Vîlcea, 1990.

— Poem Eminescului, București, 1992.

* *

Nou alesul ierarh a primit distincții și pe linie bisericească, precum: „Crucea patriarhală", „Ordinul Sfîntului Mormînt" al Patriarhiei Ierusalimului, „Ordinul Sfinților Apostoli Petru și Pavel" al Patriarhiei Antiohiei.

„Inima nouă"

„Vă voi da o inimă nouă și duh nou vă voi da"

(Iez. 36, 26)

Nici un cuvînt n-a devenit atît de popular, în graiul popoarelor, ca și cuvîntul inimă. Acest cuvînt e folosit cu cele mai variate sensuri, în înțelesul lui real, în vorbirea simbolică sau figurativă. Scriitorii biblici au acreditat ideea că toate ipostasele inimii fac parte din elementele rînduite ridicării omului pe un pisc nou. Referirile la inimă indică acest mers al ontologiei biblice.

Sfînta Scriptură cunoaște o „inimă bună", „inimă deschisă", „inimă largă" (I Reg. 5, 9), ea vorbește „din toată inima" (Deut. 6, 5) despre cei cu „tragere de inimă", despre „oamenii de inimă".

Scriitorii sfinți „pun la inimă" pe cei cărora le „rîde inima", pentru că aceia își „iau inima în dinți" și nu-și „calcă pe inimă" cum fac cei cu o „inimă de piatră" (Iez. 11, 19).

Cînd inima este personificată atunci i se atribuie un rol important în viața fizică și spirituală a omului. În această postură întîlnim inima în vorbele: „inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule", din psalmul 50, 11.

Ce înseamnă „inimă nouă" în antropologia Sfintei Scripturi? Cum se realizează practic o „inimă nouă"?

Întreaga Scriptură este dominată de certitudinea înnoirii. În multe texte ea dă să se înțeleagă că în evoluția către desăvîrșire, omul cu „inimă nouă" își are optica sa. Erorile reprobatoare, atitudinile înapoiate, tendința de a subordona pe om individualismului acaparator, găsesc în el un militant intolerabil, pentru că el nu îmbrățișează un singur aspect ci pe toate celelalte numeroase și variate forme de manifestare a vieții umane.

Ontologia lui va afirma demnitatea augustă a omului. Omul e făcut să comande. În virtutea acestei îndrumări omul e chemat să stăpînească în lume, nu ca hegemon, ci ca egal îndreptățit ca ceilalți oameni, astfel ca toți să ajungă la o dezvoltare maximă.

Făcînd elogiul „omului de inimă" proorocul Isaia îl consideră responsabil de propria sa devenire cînd zice: „Scutură-te de

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. prof. Nicolae Neaga

A fi teolog

(Urmare din pag. 1-a)

mină și iubire — cu trăirea duhovnicească și sfințenia vieții.

Am spus că posibilitatea de a deveni teolog, în înțelesul de vorbitor cu Dumnezeu, este la îndemîna credincioșilor care, cu inimă curată și smerită, cu iubire de fii, se apropie de El. Această posibilitate, dar și obligație, revine slujitorilor sfințiți prin Taina preoției. Ei se numesc teologi, în timpul studiilor în care se pregătesc pentru cunoașterea învățăturilor descoperite de Dumnezeu, a legilor și poruncilor Lui, spre a le putea împărtăși credincioșilor în timpul slujirii lor pastorale. Se spunea, pe vremuri, mai ales în Ardeal, absolvenților de teologie, „teolog absolut". Era și este un titlu de înaltă cinstire și de mare răspundere, dar credem că-l merită cineva numai în măsura în care vorbirea lui despre Dumnezeu este unită în chip sincer și smerit cu acea vorbire cu Dumnezeu în rugăciune neîncetată, cu mintea și cu inima. Mai mult chiar decît vorbitor despre și cu Dumnezeu, preotul este teolog și prin faptul că a primit, la hirotonie, în mîinile sale, Trupul euharistic al lui Hristos, împărtășindu-se cu El, împărțindu-l credincioșilor și, prin aceasta, avînd fericirea, dar și înalta răspundere, de a putea trăi, aici pe pămînt, fericirea de care s-a învrednicit Sfîntul Ioan Teologul la Cina cea de Taină.

Este condiția strict necesară pentru a se numi cineva teolog și a merita acest nume.

Un prohod excepţional

După cum a anunţat (repetat) presa şi Radioul, în ziua de miercuri, 20 ianuarie, ora 16, 1993, s-a oficiat, în biserica Mănăstirea Caşin, din Bucureşti, prohodul distinsului patriot român basarabean Anton Crihan. A decedat, la 9 ianuarie crt., în diaspora românească din Statele Unite ale Americii (oraşul Saint Louis, pe Missouri). A dorit (testamentar) să fie adus şi îngropat în Basarabia natală. Guvernul român i-a împlinit doleanţa. Un avion TAROM i-a adus corpul neînsufleţit la Bucureşti şi i-a organizat funerarii, aproape naţionale — funerarii deplin meritate.

Biografia lui Anton Crihan este a unui basarabean român get-beget, om de cultură şi patriot militant.

S-a născut la 12 iulie 1893, în localitatea Sîngerei-Bălţi (pe Răut); a urmat şcolile: primară şi liceul la Bălţi, Facultatea de Ştiinţe Economice din Odesa, Facultatea de Drept din Bucureşti şi doctoratul în Ştiinţe Politice şi Economice din Paris.

Militant politic s-a afirmat din anii tinereţii, colaborator la ziarul „Cuvînt Moldovenesc" — organul de presă al Partidului Naţional Moldovenesc, care l-a delegat şi a participat la Congresul soldaţilor de la Odesa şi, la 20—22 octombrie 1917, la Congresul soldaţilor moldoveni-basarabeni, care a hotărît constituirea Sfatului Ţării, format din deputaţi care să conducă Basarabia; Anton Crihan a fost ales deputat în Sfatul Ţării, care, la 27 martie—9 aprilie 1918, a hotărît Unirea „pentru totdeauna" a Basarabiei cu Ţara-Mamă, România.

După Unire a activat pentru întărirea şi apărarea românismului în Basarabia, a fost ales deputat în Parlamentul românesc (de patru ori) şi a făcut parte, ca ministru şi secretar de stat, din mai multe guverne Naţional-Ţărăniste şi consultant ministerial în probleme agrare-economice. A fost distins cu decoraţii şi medalii: Steaua României, Ordinul Ferdinand...

Cînd România a ajuns Republică Socialistă-Comunistă, expus la represalii, a reuşit să se expatrieze mai întîi în Franţa, apoi în Statele Unite ale Americii, unde a făcut parte din Comitetul Naţional Român al diasporei române şi în guvernul de opoziţie al generalului Rădescu; a militat pentru Basarabia românească. A scris şi tipărit două cărţi personale: *Le dernier crime des Soviets. La deportation planifiée de la population roumaine de Bassarabie*, 1955, şi în limba engleză, *Drepturile României asupra Basarabiei, văzute de istorici ruşi şi străini*, 1986, S.U.A.

S-a stins la vîrsta de *o sută de ani* (fără cîteva luni: 12 iulie 1893—9 ianuarie 1993, fapt paradoxal, căci şi alţi militanţi basarabeni au fost longevivi. Pan Halippa a decedat la vîrsta de 96 de ani, prof. Dr. Onisifor Ghibu, ardelean luptător iubitor al Basarabiei, tot la vîrsta de 96 de ani!).

În diaspora, fiinţa, gîndul, inima şi dorul lui Anton Crihan au fost către Basarabia lui natală — Basarabia românească, nerăzleţită de România, şi a dorit să fie adus şi înhumat în pămîntul Basarabiei. Pentru meritele patriotice şi pentru semnificaţia de pildă şi de simbol, România i-a adus corpul neînsufleţit şi l-a aşezat în una din cele mai mari biserici din Bucureşti, pentru a i se face ceremonialul religios ortodox român. Şi Pronia cerească a rînduit, cum s-a şi spus, ca acest ultim martor semnatar al Unirii Basarabiei cu România, în martie—aprilie 1918, să aibă parte de un prohod românesc şi ortodox de excepţie.

S-a întîmplat ca popasul în Bucureşti, al sicriului cu corpul rece al basarabeanului Anton Crihan, să fie în zilele cînd Sfîntul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a fost convocat şi să ţină şedinţe, împrejurare ce a permis ca Ierarhii actuali ortodocşi, născuţi în Basarabia, respectiv, Mitropolitii Dr. Antonie Plămădeală al Transilvaniei, Dr. Nestor Vornicescu al Olteniei şi P.S. Episcop de la Bălţi şi locţiitor de Mitropolit al Basarabiei, Petru Păduraru de la Bălţi, să participe şi să oficieze prohodul solemn cuvenit solului basarabean Anton Crihan.

Răspunsurile le-a dat corul „Limba noastră", format de coriştii basarabeni, dirijat de prof. N. Istrati. Imensa biserică Mănăstirea Caşin se umpluse — ca la Paşte. Din asistenţa, de lîngă catafalc, stînga, distingem prezenţa unor oficialităţi de stat şi culturale, poetul Grigore Vieru, Mircea Druc — Preşedinte al Consiliului Naţional pentru Reîntregire, fost candidat la Preşedinţia României, Victor Crăciun — Preşedintele Asociaţiei românilor de pretutindeni, ing. arh. N. P. Halippa (fiul devotatului patriot basarabean Pantelimon Halippa), ing. Al. Chiriac (basarabean) — Preşedintele Studioului „N. Iorga", membri ai Asociaţiei „Pro Basarabia şi Bucovina", P.C. ic. stavr. prof. Petre Buburuz, decanul Facultăţii de Teologie din Chişinău (în şirul clericilor) ş.a.

Au rostit panegirice:

Î.P.S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală, care a transmis binecuvîntarea Prea Fericitului Patriarh Teoctist, apoi a vorbit, cum a mărturisit, ca fiu al Basarabiei, cu tot ataşamentul şi tumultul sufletesc. A remarcat orînduirea Providenţială, ca basarabeanul bălţean Anton Crihan să fie întîmpinat şi prohodit, în Bucureşti, de episcopul de la Bălţi, P.S. Petru, acum şi locţiitor de Mitropolit al Basarabiei. S-a referit la meritele patriotice remarcabile ale ultimului deputat basarabean care a votat Unirea Basarabiei cu România, în martie—aprilie 1918, merit pentru care românii şi basarabenii trebuie să-i poarte recunoştinţă şi preţuire şi să nu-l uite niciodată — cum n-a uitat nici el niciodată Basarabia natală. În continuare, I.P.S. Mitropolit a relatat din relaţiile şi amintirile sale basarabene — a cunoscut personal pe numeroşi oameni de seamă basarabeni, din ei fiindu-i profesori — pe Pantelimon Erhan l-a avut profesor de istorie; i-a pomenit nominal pe Mitropolitul Gurie şi pe episcopul Dionisie Erhan. A relatat faptul petrecut, în 1970, cînd la hirotonia de arhiereu, în catedrala patriarhală, Pantelimon Halippa, prezent în biserică ,a strigat, să-l audă toţi (şi Tatăl din cer) „Trăiască Basarabia!", ştiind cine este episcopul nou. Şi atîtea şi atîtea împrejurări şi amintiri scumpe basarabene, pe care le-a împrospătat şi le-a sporit în anii recenţi şi anul trecut, în drumurile Î.P.S. Sale în comuna natală (Stolniceni-Lăpuşna) şi în alte localităţi şi, la sfîrşitul anului trecut, la Chişinău, la recepţia festivă ca membru de onoare al Academiei Moldoveneşti.

A destăinuit şi unele din gîndurile şi preocupările Î.P.S. Sale în legătură cu Basarabia (Republica Moldova), precum deshumarea personalităţilor de seamă basarabeni, din cimitirele unde sînt înmormîntaţi — aşa cum sînt cei din Cimitirul Mănăstirii Cernica, şi reînhumarea lor la Chişinău, într-un loc de onoare, formînd un Panteon românesc în Basarabia.

A încheiat panegiricul, adresîndu-se direct deputatului Anton Crihan: „Mergi, liniştit, acasă, în Basarabia dorită şi neuitată! Ea este acum altfel decum ai lăsat-o şi basarabenii cumva şi ei altfel de oameni..., însă, în fondul sufletesc au rămas, şi provincia şi ei, aceiaşi. Dumnezeu a ajutat şi a unit Basarabia românească şi ortodoxă cu România în 1918. Tot Dumnezeu v-a reuni-o. Este adevăr sfînt că ceea ce uneşte Dumnezeu, El nu desface. Du-te liniştit, vei găsi odihnă în pămîntul natal. Iar noi, cei ce rămînem în viaţă, sîntem şi vom fi fericiţi şi de urmaşi că v-am cunoscut şi am fost contemporani",

Preotul ic. stavr. Vasile Ţepordei a relatat că în călătoria sa în S.U.A. s-a dus la Saint Louis, l-a căutat pe basarabeanul Anton Crihan, l-a găsit şi a fost oaspete în familia sa trei zile, cu neuitate impresii şi amintiri. L-a cunoscut acolo şi pe basarabeanul bălţean Ioan Cimpoi, care acum a însoţit sicriul lui Anton Crihan şi-l conduce peste Prut.

Poetul cunoscut Grigore Vieru, din partea generaţiei noi româneşti basarabene (Republica Moldova), a arătat valoarea mormîntului lui Anton Crihan, ca „rădăcină vie şi roditoare, de sentimente şi raţiuni româneşti în pămîntul natal, a aplicat judicios adevărul biblic: La naştere Dumnezeu ne scrie în Cartea vieţii după locul unde ne naştem (*Psalmul* 87, 10), la fel, la trezirea de apoi, judecătorul cheamă tot după locul natal.

P.C. Pr. Sergiu S. Roşca a arătat relaţiile de colaborare militară dintre patriotul Anton Crihan şi Gherman Pântea, de la Odesa.

S-a împărţit tradiţionala colivă — simbolul şi certitudinea nemuririi.

Drum bun, Moş Anton din Sfatul Ţării!

Pr. Gh. C.

Credinţa noastră cea din toate zilele

Că m-am născut ROMÂN — sper că n-am nici o vină. Că m-au botezat ai mei în „rit" (ce-o fi asta?!) ortodox, iarăşi, cred că nu pot fi „tras pe roată".

Că „n-am trăit" în Transilvania şi, deci, „n-aş şti" ce înseamnă *uniaţia* — în sfîrşit, să zicem că e adevărat. (Toate la locul şi la timpul lor!).

Dar să mi se conteste MAMA care m-a născut, Limba ROMÂNĂ care m-a format, DUMNEZEUL ORTODOX în lumina căruia am crescut, apoi asta e ceva care — „vorba lui" Ion Creangă — „dă de gândit". (Cînd? Cui? Unde? — n-are acum importanţă. O zic şi eu, aşa, vorba ceea: „să fie!").

Atunci — parcă „o spunea" Coşbuc — „mă iau de piept cu Dumnezeu"! Nu mă „iau", evident, pentru că ştiu — de la Eminescu citire — că Religia Ortodoxă este *„mama poporului român"*. Şi, fără a îngenunchea, necondiţionat, în faţa geniului naţional, (cred că nu e cazul să „mă scuz" aici), nu pot să nu-i dau dreptate! (Eu sunt Român şi Ortodox, nu... trubadur şi belicos.).

În definitiv, acest popor al nostru are cca 2 000 de ani de *trăire* (atât de zgândărită, atât de zgâlţâită sau, pur şi simplu, atât de furată ori „interzisă" de „alţii"), de trăire daco-romană şi ortodoxă, totuşi de sine stătătoare, în pofida tuturor ingerinţelor „de afară"! De la Sfântul Andrei citire... De ce s-ar catoliciza sau — culmea, „evangheliza"! — tocmai acum?!? Chiar atât de proşti şi înapoiaţi ne crede Apusul — se pare că nu cel francofon — încât, în lipsa fotbalului „cu botniţe pe figură" — vorba unor copii prezenţi pe Stadionul Naţional —, să ne trimită, pe stadioane şi în sălile de sport, „evangheliştii" lui Iuda să ne... creştinizeze? (El, „acel Apus" uită un lucru esenţial: şi sovieticii au vrut să „evanghelizeze" lumea, dar n-au reuşit. Eu însumi am văzut, la Leningrad, în ianuarie 1971, pe „Nevski Prospect", o biserică transformată în sală de sport, dar tot atunci, la Leningrad — azi, fie cu noroc!, Petersburg — am vizionat, prima dată, şi filmul *Andrei Rubliov*. Bineînţeles, am vizitat „fortăreaţa" *Petro-Pavlovskaia*, şi catedrala imensă *Isaac* şi, când am ieşit din „naosul" ei îmi venea să zbor „spre nord", pe aripile *Călăreţului de aramă*, de fapt, pe „aripile" calului cu doar un singur picior înfipt în zăpada timpului. Noroc cu *Ermitajul*, unde trebuia iar să mergem şi să vedem „pictura impresionistă" din U.S.). Aşadar, îmi pare că Apusul („apusul" lui Eminescu, care, cum zicea poetul, „îşi împinse toate neamurile-ncoace"; dar, tot vorba lui E., „ce-au voit acel Apus?") nu numai că nu prea înţelege istoria română bimilenară (n-are cum...), însă se cam miră chiar când vede o capodoperă — „broderie în piatră" — precum *Biserica „Trei Ierarhi"* din Iaşi: „Ce-i Iaşul ăsta, dom'le? Ce să-i faci, tu, român, dacă, cică, nu e cunoscut „peste Ocean"?!

Să mai amintim de „procesul lui Brâncuşi"? Ne consolăm şi noi, românii, cu „spusa" lui Arghezi: *„Întinsă, leneşă, pe canapea / Domniţa suferă în cartea mea. / ... / Robul a scris-o, Domnul o citeşte / Făr'a cunoaşte că-n adâncul ei / Zace mînia bunilor mei"*. Zace „mânia" şi dragostea de neam ca-n *Dacica* aceluiaşi Arghezi: *„Mă uit la tine, şubred vas de lut. / Trei mii de ani ai încăput. / Veci de vecii, pe care le întrunţi, / S-au adunat în golul tău, mărunţi, / Şi fiecare vârstă din vecie, / Lăsînd un fir de praf drept mărturie, / L-a rus tihnit în ciobul păstrător. / Clipa trăieşte, veacurile mor."* Căci: *„Olarul, drept pe palma lui te-a pus / Şi-ai scos răspuns, la deget, în auz. / Fragedul sunet, dulce, lin / E-ntreg şi nou ca la-nceput, şi plin."*

Dar ce mai apelez eu la faptele de artă? Există o *Istorie naţională*, bimilenară, pe care, oricât ar vrea s-o facă, n-o poate contesta, serios, nimeni. Există o *Istorie a Transilvaniei*. Există o *Istorie a Bisericii Ortodoxe Române*.

Şi, dacă, de pildă, „nu sunt de ajuns" nici *miniaturile* lui Picu Procopie Pătruţ, nici bisericile „brâncoveneşti" din jurul Sibiului, nici..., *icoanele pe sticlă* din Transilvania, nici ortodoxismul unor savanţi ca lingvistul Sextil PUŞCARIU (fost primul Preşedinte al *Frăţiei Ortodoxe Române — F.O.R.*, între anii 1933—1939), medicul şi scriitorul Victor PAPILIAN sau istoricul David PRODAN, atunci iată un ultim argument: *Pages de l'histoire de l'Eglise roumaine. Considérations au sujet de l'uniatisme en Transylvanie*, Editions de l'Institut Biblique..., Bucarest, 1991, de Preot prof. Dr. *Mircea PĂCURARIU* — despre care un simplu mirean ca mine ce ar putea spune decât că sunt atât de convingătoare (pentru oricine ştie să citească... franţuzeşte) şi că sunt scrise cu atâta sânge românesc — să-i mai invoc pe „antologaţii" Petru Maior, Gh. Şincai ori filosoful Simion Bărnuţiu, cu al său Discurs *Românii şi Ungurii*, rostit la 2/14 mai 1848 la Catedrala de la Blaj? — încât trebuie să ai „suflet de..." ca să nu te cutremuri şi să nu-ţi iubeşti credinţa bunilor şi strămoşilor tăi şi să te-nchini voiajorilor, lucrativilor „papistaşi" de aiurea...

Fănuş Băileşteanu

Un tînăr drag Mîntuitorului

Fiecare dintre cei trei sfinţi Evanghelişti sinoptici, Matei, Marcu şi Luca, a cuprins în Evanghelia sa şi relatarea despre tînărul cel bogat (Matei 19, 16—22; Marcu 10, 17—22, Luca 18, 18—23). Cînd zicem „tînărul cel bogat" oricare dintre cititorii Sfintelor Evanghelii se gîndeşte la acel tînăr, care avea multe bogăţii şi care n-a putut să se desprindă de ele, ca, în deplină libertate, să-i slujească Domnului Hristos, ci a plecat „întristat" din faţa Mîntuitorului. E firesc să avem în vedere această situaţie, mai ales că şi Domnul Hristos a avut în vedere piedica pe care o prezintă bogăţiile pe calea înaintării spre împărăţia cerurilor (Matei 19, 23—24; Marcu 10, 23—25; Luca 18, 24—25). Întrebarea este: oare tînărul bogat a rămas înafara împărăţiei cerurilor? Oare n-a ajuns el niciodată să urmeze Fiului lui Dumnezeu, deplin dezlegat de bogăţiile sale? Dacă luăm în considerare faptul că la întrebarea ucenicilor Săi: „Atunci cine poate să se mîntuiască?" (Marcu 10, 26), Domnul Hristos a răspuns: „La oameni lucrul e cu neputinţă, dar nu la Dumnezeu. Căci la Dumnezeu toate sînt cu putinţă" (Marcu 10, 27), avem motive să credem că Mîntuitorul l-a ajutat pe acel tînăr să se desprindă de legăturile bogăţiilor şi să se facă vrednic de împărăţia lui Dumnezeu. Iar asta, cu atît mai mult, cu cît se ştie — şi ar fi bine să se ştie şi mai mult — că tînărul cel bogat a fost un tînăr de care i-a fost drag Mîntuitorului, de vreme ce se afirmă în Sfînta Evanghelie de la Marcu: „Iisus privind la el (la tînăr) îi fu drag" (10, 21).

Prin urmare, tînărul cel bogat a fost un tînăr drag Mîntuitorului. Acest adevăr este nebăgat în seamă şi necunoscut de mulţi, necunoscut de către cei mai mulţi. Şi totuşi Domnului Hristos i-a fost drag de tînărul cel bogat. De ce i-a fost drag de acel tînăr? I-a fost drag, pentru preocuparea ce o avea el şi pentru viaţa cinstită pe care o ducea.

Dar să vedem ce ni se spune în Sfînta Evanghelie despre tînărul drag Mîntuitorului. Ni se spune că în împrejurarea în care Iisus avea să plece în altă parte, „cineva a alergat la El şi căzînd în genunchi, l-a întrebat: „Învăţătorule bune, ce să fac ca să moştenesc viaţa cea veşnică?" (Marcu 10, 17). Răspunsul dat de Mîntuitorul, la această întrebare, aşa cum îl găsim în Evanghelia de la Matei, este: „De vrei să intri în viaţă, păzeşte poruncile" (19, 17). Ca răspuns la întrebarea: „Care porunci?" trebuie să le împlinească, Domnul Hristos a numit cinci din cele zece porunci date lui Moise pe Muntele Sinai, a numit cinci dintre poruncile din Decalog, şi anume: „Să nu preacurveşti" (porunca a şaptea), „să nu ucizi" (porunca a şasea), „să nu furi" (porunca a opta), „să nu fii mărturie mincinoasă" (porunca a noua), „cinsteşte pe tatăl tău şi pe mama ta" (Luca 18, 20) (porunca a cincea). Pe lîngă aceste cinci porunci din Decalog, în Sf. Evanghelie de la Matei mai găsim „să iubeşti pe aproapele tău ca însuţi pe tine" (19, 19), iar în Sf. Evanghelie de la Marcu, pe lîngă aceleaşi cinci porunci, mai găsim „să nu înşeli pe nimeni" (10, 19).

La aceasta, tînărul a răspuns: „Învăţătorule, acestea toate le-am păzit din tinereţele mele" (10, 20). După acestea şi în legătură cu acestea, urmează afirmaţia Sf. Evanghelist Marcu că „Iisus privind la el îi fu drag" (10, 21).

Să luăm aminte şi să nu uităm: lui Iisus, Mîntuitorului nostru, i-a fost drag tînărul cel bogat. De ce i-a fost drag? I-a fost drag, fiind-

(Continuare în pag. a 6-a)

Arhim. Teofil Părăian

Duh umilit, inimă înfrîntă şi smerită

Între principalele îndatoriri ale creştinului ortodox se include şi: „...cercetarea sf. Biserici, participarea la sf. Slujbe..." în zile de sărbătoare, pentru a aduce mulţumită şi laudă lui Dumnezeu pentru toate darurile Sale cele bogate. Biserica, spune Sf. Ap. Pavel este: *„stîlp şi întărire a adevărului"* (I Tim. III, 15), loc de reculegere sufletească şi rugăciune, de spor în credinţă. Aici îşi reface credinciosul legătura cu Dumnezeu iar cel ce-şi caută mîntuire în afara Bisericii n-o va putea găsi. Credinciosul este conştient de acest adevăr şi stăruie să se achite corect de îndatoririle sale morale.

Multe sînt însă păcatele ce-l ispitesc şi-l îndeamnă pe credincios să rătăcească de la adevăr. De aceea, mai ales acum în perioada Postului Mare, Biserica îi pregăteşte pe cei botezaţi în mod special pentru marele praznic al Învierii. Prin pilda vameşului şi fariseului ne învaţă cum se cuvine să fie rugăciunile noastre şi ce mult păcătuieşte cel stăpînit de prea multă mîndrie. Păcatul capital cunoscut sub diferite numiri: mîndrie, orgoliu, îngîmfare, megalomanie etc. îl îndepărtează pe om nu numai de Dumnezeu, dar şi de oameni. Omul mîndru se înalţă prea mult pe sine şi nesocoteşte în aceeaşi măsură pe semenii săi. Pentru cel mîndru şi plin de sine pare jignire să primească de la altul ceva.

Mîndria este o unealtă folosită de diavol pentru a-l îndepărta pe om de voia lui Dumnezeu şi de semenii săi. Din cauza acestui păcat drăcesc au căzut chiar şi îngerii cu căpetenia lor, Lucifer: *„...văzut-am pe Satana, ca un fulger din cer căzînd."* (*Lc.* X, 28). Stăpînit de mîndrie, fariseul din Sf. Ev. de astăzi şi-a prefăcut rugăciunea sa în laudă de sine mărturisind fără ruşine că: *„postesc de două ori pe săptămînă dau zeciuială şi nu sînt ca ceilalţi oameni hrăpăreţ, nedrept şi desfrînat..."* (*Lc.* XVIII, 11).

Cită necuviinţă şi ce desconsiderare a îndatoririlor morale în acest exemplu negativ de „credincios" care se laudă pe sine şi jigneşte pe alţii! Cu totul lipsit de

(Continuare în pag. a 6-a)

Pr. ic. st. Gh. Solcan

Elogiul „MIORIŢEI"

Pe cît de frumoasă, pe atît parcă de neadevărată, Miorita în versiunea lui V. Alecsandri rămîne totuşi capodopera poeziei noastre păstoreşti. De-a lungul timpului, literaţi, oameni de ştiinţă şi filozofi, români şi străini (Georg W.F. Hegel, Jules Michelet, Dora D'Istria (= fiica lui G. Asaki), Ramiro Ortiz, Leo Spitzer etc.) sînt unanim de acord că balada păstorească, Miorita, e briliantul cel mai strălucit al poeziei noastre populare.

E cel mai bogat motiv folcloric din spaţiul carpatic şi cuprinde în monografia lui A. Fochi din 1964 — 930 de variante, iar azi se semnalează cca 1 200, poate mai multe.

Ovid Densuşianu afirma, la vremea lui, că nici una din variantele *Mioriţei* nu pot concura, sub raportul artei, cu versiunea lui V. Alecsandri. Această baladă a atras şi stimulat în jurul ei numeroase cercetări şi judecăţi de valoare. Din mulţimea nenumărată a acestora am ales cîteva spre a le reîmprospăta şi supune din nou atenţiei.

A. Russo, descoperitorul fericit al ei, scria: „Păstoriul cîmpiilor şi al munţilor noştri (...) a produs cea mai frumoasă epopee păstorească din lume: *Miorita*. Însuşi Virgil şi Ovid s-ar fi mîndrit cu drept cuvînt, dacă ar fi compus această minune poetică." Iar V. Alecsandri, care a publicat-o, punînd-o astfel în circulaţie livrească, îi scria lui A. Hurmuzachi: „Îţi trimit acum întreaga baladă a *Mioarei*. Oricare român o va ceti în gazeta ta, va avea dreptul de a se făli de geniul neamului său!" Iar mai tîrziu unui alt prieten: „Să fii convins că dacă natura binevoitoare m-ar fi înzestrat cu un geniu poetic atît de mare pentru a compune *Miorita*, mi-ar fi făcut onoare şi aş fi fost destul de egoist să n-o public decît sub numele meu."

Concurentul la regalitatea literară a poetului de la Mircesti, cel care menţiona că de la publicarea culegerilor de poezie populară (1852/53—1866) poezia noastră se „români" (D. Bolintineanu) nota: „Următoarele cîteva versuri din *Mioara (Oiţă bîrsană, De-i fi năzdrăvană...)* închid în sînul lor toate frumuseţile poeziei deodată...", iar într-o recenzie de circumstanţă (1879), M. Eminescu sublinia: „... iată Miorita, acea inspiraţiune fără seamăn, acel suspin al brazilor şi izvoarelor de pe Carpaţi; acea doină măiastră care s-a publicat în cazul frumoasei culegeri a lui Alexandri. Ce se află totuşi în acest cînt? *Nimic* şi *tot. Nimic*, căci cugetările nu sunt decît cugetările simple ce le poate avea un adevărat cioban. *Tot*, fiindcă aceste cugetări simple şi primitive sunt îmbrăcate în mantia regală a poeziei...".

Şi fiindcă e vorba de M. Eminescu mai menţionăm că într-o poezie din lirica populară din propria-i colecţie de literatură populară „o fată înşelată spune părinţilor ei cum era tînărul:

Un voinicel nant,
Nant şi sprîncenat,
Sprincenele lui,
Pana corbului,
Ochişorii lui
Mura cîmpului,
Feţişoara lui
Spuma laptelui.
Mustăcioara lui
Spicul grîului,
Coaptă la răcoare,
Neajunsă de soare,
Coaptă la pămînt
Neajunsă de vînt.

După cum se observă cu uşurinţă, portretul tînărului se aseamănă cu cel al ciobanului din *Miorita*, ceea ce ne îndreptăţeşte să afirmăm că V. Alecsandri a adăugat baladei ultimele două nuclee: alegoria moarte — nuntă şi motivul măicuţei bătrîne, care face portretul metaforic al cio-

(Continuare în pag. a 6-a)

Graţian Jucan

Vino Iisuse Doamne

(Urmare din pag. a 4-a)

nu-i va recunoaşte ca ucenici ai Lui şi îi va trimite în „focul cel veşnic, care este gătit diavolului şi îngerilor lui" (Matei 25, 41).

Făcînd bine faţă de semenii noştri şi arătîndu-le dragoste nefăţarnică vom arăta cu adevărat că Hristos este „viaţa noastră" (Col. 3, 4) şi că noi sîntem ucenici ai Lui, împlinindu-i poruncile şi recunoscîndu-L în fiecare semen al nostru care are nevoie de ajutor.

Cine vrea să fie creştin şi Om, trebuie să rămînă în dragoste, iar fapta lui ca să fie veşnică, să fie zidită pe dragoste.

Dacă omenirea, cu adevărat, ar înţelege acest adevăr, adevărul dragostei şi al păcii, atunci n-ar mai fi nevoie ca Fiul Omului să coboare iarăşi pe pămînt ca Judecător, căci unde este dragoste acolo este Dumnezeu, acolo este Hristos, acolo este cerul pe pămînt, în care împărăţeşte „dreptatea, pacea şi bucuria în Duhul Sfînt" (Romani 14, 17).

Să ne străduim, aşadar, chiar în acest veac de zbucium şi de luptă, sub zorile de pace şi fericire ale împărăţiei veşnice să ne pregătim aşa cum se cuvine de „ziua cea mare şi strălucită a Domnului" (Fapte 2, 21), şi a slavei celei negrăite a nemitarnicului Judecător, cînd cerurile vor pieri, stelele vor cădea şi tot pămîntul se va cutremura şi să ne rugăm cu umilinţă aşa cum facem de fiecare dată la Sf. Liturghie, cerînd de la Domnul „sfîrşit creştinesc vieţii noastre, fără patimă, neruşinat, în pace şi răspuns bun la înfricoşătoarea Judecată a lui Hristos", pentru a ne putea învrednici să stăm de-a dreapta Măririi Sale, în veci de veci. AMIN.

„În inima noastră nu sînteţi strîmtoraţi"

(Urmare din pag. a 3-a)

Am încrestat aceste cîteva gînduri acum la începutul postului Sf. Paşti, care, după pilda atît de grăitoare a Sf. Apostol Pavel, ne cheamă în chip special pe toţi fiii Bisericii să ne lărgim inimile spre a cuprinde pe cît mai mulţi în ea, să ne încingem dragostea noastră către Dumnezeu şi către semeni, să fim mai înţelegători cu cei din jur, mai deschişi în a-i ajuta cu sfatul bun şi cu fapta, perioadă de „trezire din somn" şi de „îmbrăcare în armele luminii", cum grăieşte şi Apostolul din Duminica lăsatului sec de brînză, iar pentru slujitorii bisericeşti perioadă şi de înteţiri a rîvnei pentru lucrul lui Dumnezeu.

*

Aşadar, acum mai ales Sf. Apostol Pavel ne cheamă cu aceeaşi dragoste cu care îşi chema fiii săi duhovniceşti direcţi de altă dată: Rogu-vă dar „urmaţi-mi mie, precum şi eu urmez lui Hristos" (I Cor. 11, 1).

Protecţia familiei, a mamei şi copilului în Telegraful Român — 1853 - 1953

De la înfiinţarea sa, *Telegraful român* şi-a propus să devină „o gazetă politică, industrială, comercială şi literară", „să contribuie la răspîndirea în rîndul poporului a ideilor moderne, să-l lumineze în mod cuviincios asupra adevăratelor sale trebuinţe sufleteşti şi materiale şi astfel să sprijine năzuinţa spre progres a poporului şi lupta pentru înaintare în cultură, drepturi politice şi bunăstare economică".

Ca ziar periodic al românilor din Ardeal pînă în 1919, ca organ al Arhiepiscopiei de Alba Iulia şi Sibiu, al episcopiilor Cluj şi Oradea şi apoi al Mitropoliei Ardealului, *Telegraful român* s-a impus în presa românească prin varietatea şi complexitatea tematică politică, economică, culturală, bisericească, devenind o prestigioasă publicaţie de informare şi opinie în toate domeniile vieţii sociale. Încă din primele decenii de existenţă, *Telegraful român* a fost apreciat de Mihail Kogălniceanu ca fiind „cea mai bună foaie românească din Ardeal şi una dintre cele mai bine redactate gazete", iar Mihai Eminescu l-a considerat ca fiind „cea mai modernă gazetă".

Din varietatea tematică desprindem *problematica asistenţei sociale:* protecţia familiei, a mamei şi copilului, a orfanilor şi a altor defavorizaţi social, activitatea fundaţiilor şi a societăţilor de binefacere, opera socială a Bisericii Ortodoxe Române. Ca un omagiu adus fondatorului acestui prestigios ziar *Andrei Şaguna* şi truditorilor săi redactori, prezentăm o succintă retrospectivă, în primul secol de existenţă, a acestei problematici.

Protecţia familiei, a mamei şi copilului reprezintă una dintre direcţiile activităţii de asistenţă socială în sprijinul politicii demografice prin: starea de sănătate fizică şi mentală, susţinerea natalităţii şi combaterea mortalităţii infantile, întărirea juridică şi morală-religioasă a familiei şi prevenirea destrămării ei, combaterea viciilor ce agresează convieţuirea, afirmarea drepturilor copilului la viaţă şi educaţie, consolidarea identităţii religioase, culturale, naţionale a poporului român.

Educaţia şi emanciparea femeii prin cultură, în primul rînd pentru viaţa de familie, creşterea şi educaţia copiilor, constituie subiectul unor interesante articole. Amintim cîteva titluri apărute în numerele primilor ani de existenţă a *Telegrafului român:* „Chemarea şi cultura femeii" — Nr. 58/1854, „Educaţia femeilor" — Nr. 39—41/1856; „Educaţia moral-religioasă" — Nr. 45—49/1856, „Destinaţia femeilor" — — Nr. 61—63, 72—73, 75—76/1856 ş.a.

Rolul educativ al mamei în familie a fost convingător demonstrat în numeroase articole, amintim: „Rolul mamei în familie". Maria Ciobanu — Nr. 60—65/1898, „Copilul nostru". Drepturile sale. Divorţul, Nr. 19—25/1934, Constanţa D. Schiau ş.a.

Mama, după Maria Ciobanu, 1898, „pune temelia pentru întreaga viaţă a unui om. În mîna mamei stă puterea de a forma caractere frumoase, de a pregăti naţiunii sale fii care să lucreze pentru binele şi dezvoltarea ei". Puterea mamei stă în blîndeţe, înţelepciune şi judecată. S-au dat sfaturi amănunţite pentru creşterea fizică şi spirituală, pentru educarea inteligenţei, memoriei, fanteziei, voinţei şi caracterului copiilor, pentru educaţia lor morală-religioasă. „O inimă care crede în Dumnezeu şi speră ajutorul lui, acela niciodată nu-şi va urî viaţa, căci credinţa mîntuie, speranţa dă puteri, iubirea ridică sufletul pe aripile fericirii... Limba şi religia sînt temelia pe care se ridică altare naţionale... Cînd mama va iubi limba, religia, datinile şi doinele frumoase, învăţîndu-i şi pe copii, atunci ei le vor păstra cu scumpătate".

Printr-o bună educaţie, după Constanţa D. Schiau, 1914, „ni se insuflă respect pentru legile divine şi omeneşti, respect pentru datoriile pe care le avem, pentru aproapele nostru, pentru sine". Printr-o bună educaţie „devenim drepţi, oneşti, umani, miloşi, îndurători, sîntem opriţi a fi trufaşi, vanitoşi, lacomi, maliţioşi". Se condamnă divorţul, „adevărată aberaţie". A fi crescut de părinţi este dreptul natural al copilului. „El are nevoie nu numai de hrană şi îmbrăcăminte, are nevoie de îngrijiri afectuoase, de mîini puternice prin iubire şi devotament, de mîinile părinţilor".

În primele decenii ale secolului nostru se practicau periodic *expoziţiile de copii,* organizate cu prilejul adunărilor şi serbărilor „Asociaţiunii" în diferite localităţi (T.R. nr. 82—83, 93, 112/1906, 59, 103/1908, 100/1911 ş.a.), în semn de respect pentru sacrificiul şi dăruirea mamelor în creşterea şi educarea copiilor. Se premiau copiii reuşiţi educaţional, deşi avantajaţi erau cei cu o constituţie individuală înnăscută. Medicii instruiau femeile în privinţa igienei, preoţii, învăţătorii şi notarii supravegheau respectarea sfaturilor.

Ocrotirea familiei şi a copiilor se realiza şi prin *acţiuni caritabile.* În special *Reuniunile de femei* (T.R. nr. 60/1912, 103/1915, 65/1916, 84—85/1926 ş.a.), *Reuniunile sodalilor* (meseriaşilor) (T.R. nr. 139, 142/1901, 9/1902, 2/1909, 2/1910, 54/1919, 11/1942 ş.a.), dar şi *Societăţile de binefacere* au iniţiat colecte de alimente, bani şi îmbrăcăminte pentru săraci, văduve şi copii.

În *acţiunile de medicină socială* s-au implicat preoţii, medicii şi învăţătorii. Pentru starea de sănătate erau combătute *viciile:* alcoolismul, trîndăvia, concubinajul. *Alcoolismul* (T.R. nr. 64/1853, 77/1891, 1/1910, 25/1934 ş.a.) era prezentat ca un pericol pentru convieţuire, ducînd la consecinţe grave: criminalitate, degenerare. După o statistică a dr. C. Mihăilescu, în 1934, în România erau 50 000 cîrciumi şi se cheltuiau anual mai mult de 78 milioane lei pentru băuturi.

În combaterea concubinajului (T.R. nr.123/1891, 11—50/1901, 19—25/1934 ş.a.), Biserica a intervenit prin predici de înfrînare a sexualismului, prin tact deosebit de spovedire şi mărturisire. S-au făcut recomandări pentru reviziuirea legilor politice şi bisericeşti, pentru micşorarea taxelor la încheierea şi desfacerea căsătoriei.

O problemă socială stringentă în perioada interbelică era *revigorarea neamului românesc,* ceea ce impunea exigenţe politicii demografice de *creştere a natalităţii,* de *combatere a avortului şi a mortalităţii infantile.* În anii '30, la o populaţie de 18 milioane de locuitori, natalitatea era 40 000, iar mortalitatea infantilă era 19—23 000. România se afla pe primele locuri între ţările Europei în ambele situaţii. Se năşteau copii debili din cauza subalimentării, a absenţei condiţiilor igienice de viaţă. Bolile (tuberculoza, sifilisul, pelagra etc.) făceau ravagii printre copii şi adulţi. (Dr. C. Mihăilescu, Igiena socială în România", T.R. nr. 19—25/1934).

În articolul său „Biserica şi protecţia copilului", T.R. nr. 9/1943, pentru a combate mortalitatea infantilă şi denatalitatea, fenomene îngrijorătoare, pr. dr. Dumitru Stăniloae a susţinut rolul Bisericii în terapia morală a oamenilor şi în întemeierea leagănelor şi spitalelor pentru copii.

În acţiunile de ocrotire socială, de medicină şi igienă socială, Biserica ortodoxă română a avut iniţiative de referinţă. Sub protecţia sa s-au înfiinţat spitale, azile şi orfelinate, s-au întemeiat fonduri şi fundaţii, societăţi de binefacere. S-au organizat colecte pentru săraci, bolnavi, răniţi. S-au pregătit elevii seminariilor şi studenţii Academiei teologice în domeniile puericulturii şi medicinei sociale, s-au format călugări şi călugăriţe pentru Crucea Roşie, pentru spitale.

Din iniţitiva Episcopului Nicolae Colan, cu concursul Societăţii naţionale ortodoxe a femeilor române, s-a înfiinţat la Cluj, în 1935, *Mînăstirea Sfînta Elisabeta* pentru a forma maici îngrijitoare de bolnavi. Patriarhul Miron a înfiinţat în 1936, cu concursul Ministerului Apărării Naţionale şi al Ministerului Sănătăţii, *Institutul de caritate al călugăriţelor ortodoxe române* iar în 1938 a înfiinţat *Mînăstirea maicilor de caritate* din Bucureşti.

Ioan Lupaş, ca ministru al Instrucţiunii publice şi Cultelor, a susţinut iniţiativa Bisericii de a înfiinţa *Reuniunea ortodoxă pentru ocrotirea familiei, mamei şi copilului* (Dr. Gh. Popoviciu, „Biserica şi protecţia familiei, mamei şi copilului", T.R. nr. 14/1943).

Conf. univ. dr. Elena Macavei

Ieri adepţi, azi adversari ai continuităţii daco – romane

Un recent caz de apostazie îl constituie poziţia adoptată de curînd în problema continuităţii noastre nord-dunărene de renumitul romanist berlinez Karl Henning Schröder cu ocazia Simpozionului „România în Europa anilor '90" care a avut loc la Berlin în cadrul Institutului de Filologie Romanică al Universităţii libere din Berlin între 28—30 noiembrie 1991.

Cu exact un secol în urmă la fel a procedat şi filologul vienez Wilhelm Tomaschek (1841—1901). În studiul său „Brumalia şi Rosalia" (1869) apărut în Analele Academiei de Ştiinţe din Viena, vol. 60, el afrima că „dacii şi geţii romanizaţi n-au părăsit Dacia niciodată". Tot el, în revista „Zeitschrift für österreichische Gymnasien", 23 (1872), pag. 141—157 îşi menţine aceeaşi opinie arătîndu-i pe minerii pirueşti, aduşi de romani pentru exploatarea aurului, în Munţii Apuseni. După el, prezenţa aşaziselor albanisme în limba română s-ar datora acestor coloniţti, care foloseau un dialect illiric.

Peste cinci ani în aceeaşi revistă 28 (1877), pag. 445—453, făcînd recenzia cărţii lui Julius Jung „Römer und Romanen in den Donauländern, Historischeetnographische Studien", apăurtă la Innsbruck în acel an, şi respingînd teza migraţionistă susţinută de Reessler, W. Tomaschek devine adept al acestuia şi-i acceptă ipoteza că românii s-au format ca popor în Munţii Haemus (Balcani) şi anume în regiunea locuită de bessi. Ca argumente Tomaschek invoca: (1) terminologia creştină prezentă în limba Română şi (2) transformările fonetice dintre anii 400—600 e.n. suferite de „lingua romana rustica" care sînt comune cu cele ale celorlalte limbi romanice (vezi cartea sa „Zur Kunde der Hämushalbinsel", Viena 1882, pag. 492). Această teză, după D. Onciu neadmisibilă din punctul de vedere lingvistic, că ne-am fi format în spaţii geografice separate şi apoi în sudul Dunării, el o repetă şi în cea mai însemnată lucrare „Die alten Traker", Viena 1893.

După cum reiese din lucrarea mea „Die Deutschen über die Herkunft der Rumänen" şi din recenziile semnate de Thomas Nägler („Scânteia" 1978), Valentin Al. Georgescu („Revista de Istorie", XXXI) şi Rudolf Windisch („Vox Romanica", vol. 41, 1962, pag. 46—72, Berna) istoricii şi filologii germani, într-o zdrobitoare majoritate, rămîn credincioşi ideii, susţinută încă din 1772 de către J. Thunmann în lucrarea sa „Untersuchungen über die alte Geschichte einiger nordischen Völker" (Leipzig), care şi astăzi este frecvent citată în lucrările romaniştilor. Între aceştia menţionez şi pe romanistul berlinez Karl Henning Schröder. Acesta, în lucrarea sa „Einführung in das Studium des Rumänischen" (Berlin, 1967), la fel cu E. Gamillscheg, L. Diefenbach şi Alf Lombard, consideră Dunărea ca o axă a romanităţii orientale, menţionînd însă sudul Dunării ca nucleu, nu numai Valea Timocului, ci şi Dardania din provincia Dacia Nova. Un rol deosebit în grăbirea procesului de romanizare, după el, l-au avut şi cele 11 episcopate creştine din dreapta Dunării. Misionari de aici au acţionat şi pe teritoriul Transilvaniei, aşa cum reiese din donariul lui Zenobius de la Biertan plasat de Kurt Horedt în sec. IV şi inventariul funerar din sec IV—V din mormintele cimitirului de la Bratei rezultat în urma săpăturilor efectuate de către I. Nestor. Ele confirmă ipoteza adoptată de către Schröder.

Acesta însă, renegîndu-şi vechile sale convingeri din 1967, spre nedumerirea participanţilor din Germania, S.U.A., Olanda, Ungaria şi România, neagă acum ideea originii, limbii şi afinităţilor latine (vezi revista „Prisma", 2/1992, pag. 41). Dacă dl. G. Liiceanu, care a participat din partea României la menţionatul Simpozion, ar fi cunoscut lucrarea mea, de care dispunea în cadrul editurii pe care o conduce, atît în original cît şi într-o recentă traducere, ar fi putut combate pe loc noua orientare a lui K. H. Schröder cu propriile-i afirmaţii din 1967. În lipsa unor astfel de atitudini critice, Doina Tuţescu, corespondentă a revistei „Prisma", a solicitat părera profesorului Klaus Heitmann de la Universitatea din Heidelberg, unul dintre cei mai competenţi romaniţti din Germania şi pasionat românist. Răspunsul acestuia este prezentat în numărul următor al revistei „Prisma" (3/1992); din acest răspuns citez paragraful care sintetizează opinia domniei sale:

„...la simpozionul de la Berlin, ...dintr-o anumită direcţie au pornit ciudate păreri izolate privitoare la caracterul limbii române. Trebuie oare să mai subliniez să o asemenea teză extravagantă nu va fi niciodată împărtăşită de un romanist german serios? Respectivei afirmaţii i s-a acordat o atenţie nemeritată... A contesta faptul că limba şi poporul român aparţin latinităţii este la fel de aberant ca şi afirmaţia unui anglist care ar susţine că limba engleză nu este o limbă germanică".

Din păcate astfel de denigrări nu sînt rare, nici în presa noastră şi nici în cea internaţională. Ca atare, datoria noastră de istorici este de a arăta cu argumente ştiinţifice adevărul, şi anume că noi nu sîntem în aria noastră geografică de astăzi *veniţi,* ci *născuţi* aici.

Prof. Dr. Ion Hurdubeţiu

Un tînăr drag Mîntuitorului

(Urmare din pag a 5-a)

că era preocupat de viaţa de veci. Dar nu numai pentru atîta, ci şi pentru faptul că a împlinit poruncile, pe care i le-a aşezat Mîntuitorul, ca fiind necesare pentru a avea cineva viaţa veşnică.

La drept vorbind, tînărul cel bogat împlinea condiţia pentru a intra în viaţă, potrivit cu cuvîntul: „De vrei să intri în viaţă, păzeşte poruncile". Domnul Hristos voia să-i dea mai mult, încă în această viaţă scutindu-l de mulţimea grijilor pămînteşti, pe care le aduce bogăţia. Dar pentru aşa ceva tînărul încă nu era pregătit, însă nu-i putea contesta nimeni împlinirile morale pe care le avea şi pentru care Domnul Hristos l-a iubit.

În faţa acestei situaţii, să ne cercetăm şi noi pe noi înşine, ca să vedem dacă sîntem şi noi la măsura de a fi şi noi dragi Mîntuitorului. Prima întrebare este: Sîntem noi preocupaţi de viaţa veşnică? Dacă sîntem, răspunsul îl avem: să împlinim poruncile. Ştim şi cîteva din poruncile de neapărată trebuinţă. Putem spune şi noi ca acel tînăr: „Toate acestea le-am împlinit"? Dacă da, atunci înseamnă că şi de noi îi este drag Mîntuitorului. Dacă nu, trebuie să ne silim ca cel puţin de acum înainte să ducem o viaţă ireproşabilă, o viaţă pe care să o binecuvinteze Dumnezeu. Asta ar însemna să astupăm cursul negativ al vieţii noastre, cu unul pozitiv, care să-i placă Mîntuitorului, şi atunci putem fi siguri că şi pe noi ne va cuprinde Domnul Hristos în iubirea Sa, şi de noi îi va fi drag Mîntuitorului nostru.

Doamne, Iisuse Hristoase, fă-ne vrednici de dragostea Ta!

Duh umilit, inimă înfrîntă şi smerită

(Urmare din pag. a 5-a)

înţelepciune se dovedeşte un astfel de om ce nu se vede decît pe el şi nu se ruşinează să-l lipsească pe semen de drepturile sale.

Ca să nu cădem în păcat sîntem îndemnaţi de Biserica noastră ca: *„... fiecare să se cerceteze pe sine..."* (I Cor. XII, 28), mai ales în răstimpul Postului Mare special rînduit de Biserică pentru acest lucru. Dacă ne vom cerceta sincer şi cu dorinţă de îndreptare, ca unii ce ştim că: *„nimeni nu este lipsit de păcat"* (Pilde, XX, 12), în sufletul nostru se va naşte părerea de rău, căinţa ce ne va îndemna să cerem duhovnicului, împuternicit prin Sf. Taină a Preoţiei, mijlocirea şi iertarea păcatelor noastre. În urma acestui act de credinţă, ne vom întoarce acasă, ca şi vameşul *„îndreptaţi..."* (Lc. XVIII, 14), deoarece ne-am recunoscut păcatele, le-am mărturisit uşurîndu-ne sufleteşte.

Un bun credincios ştie că prin mărturisire nu se renunţă la demnitate, ci la păcate. Credinciosul are mereu în faţă exemplul Mîntuitorului Iisus Hristos cel *„blînd şi smerit cu inima..."* (Mt. XI, 29). Această smerenie ne vine în ajutor, ne înalţă în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor. Iată din care cauză bunul creştin se îndreaptă către Dumnezeu şi-i înalţă tot ce este mai bun, mai frumos în sufletul său atunci cînd vine la sf. biserică să se roage. Greşesc cei care gîndesc altfel, cei care vin la biserică cu alt scop. În „casa lui Dumnezeu" noi nu ne putem lăuda fariseic cu lucruri ce nu ne aparţin: *„Ce lucru ai, omule, pe care să nu le fi primit? Şi dacă le-ai primit, de ce te lauzi ca şi cum nu le-ai fi primit?"* (I Cor. IV, 7).

Mîntuitorul a fost foarte aspru cu fariseii cei mîndri ce nu se achitau corect de îndatoririle lor morale, deoarece *„Celor mîndri Dumnezeu le stă împotrivă..."* (I Petru, V, 5), mîndria însemnînd şi lipsă de bun simţ, lipsă de caracter. Omul are oricînd nevoie de ajutorul lui Dumnezeu şi al semenilor săi. Numai cel lipsit de înţelepciune îşi pierde şi omenia. În faţa lui Dumnezeu sîntem prea neputincioşi ca să ne lăsăm lipsiţi de purtarea Sa de grijă. Să lăsăm faptele să vorbească despre noi şi nu vorbele noastre pornite din mîndrie. Este bine să nu uităm că Mîntuitorul a făcut ceea ce a spus. Noi facem ceea ce spunem? Mîntuitorul a trăit după cum a învăţat. Noi trăim după cum ne lăudăm?

Iată, timpul Postului Mare ne oferă prilej de cercetare şi îndreptare. Să stăruim a reface legătura noastră cu Dumnezeu prin rugăciuni pornite din adîncul sufletului nostru, dintr-o convingere şi credinţă tare, nu din făţărnicie şi de ochii lumii. Pe Dumnezeu nimeni nu-l poate înşela. De aceea credinciosul bun se laudă cu ale sale, nu se mîndreşte ştiind că *„Tot cel ce se înalţă pe sine se va smeri; iar cel ce se smereşte, se va înălţa."* (Lc. XVIII, 14).

Elogiul „MIORIŢEI"

(Urmare din pag. a 5-a)

banului, şi cu strălucirea talentului său i-a dat unitate şi a înfrumuseţat-o, dîndu-ne nu o versiune adevărată, existentă obiectiv în folclor, ci una prea frumoasă, vrînd să atingă un ideal faţă de poporul român. Era chemarea epocii! Căci miezul de foc al baladei este impactul omului cu moartea, exprimat în primele trei nuclee: conflictul dintre ciobani, oaia nădzrăvană şi culminînd cu testamentul ciobanului, prezent în aproape toate variantele baladei.

„Păstori au fost şi sînt încă mulţi pe faţa pămîntului, — afirma S. Mehedinţi — începînd din stepele Asiei pînă în colţul de miazăzi al Africii şi în pampele Americii, dar o *Mioriţă* şi o *Doină* n-a produs nimeni afară de poporul român."

Despre *Mioriţa* au scris cuvinte de mare laudă şi G. Ibrăileanu şi Sextil Puşcariu; şi L. Blaga şi Dan Botta; şi G. Călinescu şi Al. Dima; şi Mircea Eliade şi Const. Brăiloiu; şi Ion Diac nu şi Gh. Vrabie; şi Nicolae Brînda, precum şi mulţi alţii. Mai menţionăm cîteva texte: „Frumuseţea *Mioriţei* nu stă în povestire, ci în elementul liric, sentimental al plîngerii ciobanului tînăr ce va muri — sublinia N. Iorga — şi în chemarea întregii naturi spre a-i întovărăşi dulce sfîrşitul."

Despre această baladă Oct. Goga spunea: „Vă aduceţi aminte de balada *Mioriţei,* acest strălucit moment de sensibilitate populară, în care sufletul ţăranului nostru se împleteşte cu intimităţile naturei, pierzîndu-se parcă într-un mister de nemărginită îmbrăţişare cosmică?..." Iar M. Sadoveanu a scris în mai multe rînduri despre ea: *Mioriţa* (1921); *Poezia populară,* discursul de recepţie la Academia Română (1923); *Ochiul care rîde* (1937) şi *Mioriţa* (1944): „În toată structura ei, această baladă unică *(Mioriţa)* este aşa de artistică, plină de simţire aşa de înaltă pentru natura eternă, încît eu o socotesc drept cea mai nobilă manifestare poetică a neamului nostru."

„Însemnătatea *Mioriţei* — susţinea D. Caracostea — din punctul acesta de vedere al legăturilor cu ideile şi datinile poporane stă în aceea că ea ne pune în contact cu una din laturile fundamentale ale vieţii sufleteşti poporane, şi totodată cu un izvor principal al oricărei poezii: reprezentările şi credinţele poporului cu privire la moarte."

Poeţii, criticii şi folcloriştii şi-au exprimat în cuvinte alese gîndurile despre această impresionantă baladă populară. Ion Pillat scria: „Singur geniul poporului român a fost în stare să născocească mitul poetic al *Mioriţei."* — „Căci, deşi patent populară, — insista Perpessicius — *Mioriţa* din versiunea Alecsandri este o poemă întru totul personală, extract din filonul cel mai adînc poporan, dar trecut prin laminorul de aur al unui mare inspirat...". T. Arghezi menţiona pe bună dreptate: „...poezia cultă n-a putut ajunge la înălţimea *Mioriţei,* decît, poate, cu *Luceafărul* marelui Eminescu".

Adrian Fochi, cercetătorul cel mai avizat al baladei, scria şi el: *„Mioriţa* e şi poezie şi cîntec şi ca orice creaţie artistică transfigurează viaţa şi datele realităţii sui generis." — „În plan universal, balada *Mioriţei,* (...) — scria Zoe Dumitrescu-Buşulenga — justifică spiritual, etic şi estetic poporul român cu aceeaşi putere şi cu acelaşi adevăr al expresiei cu care epopeile antice justifică în desfăşurarea culturii umane pe înzi ori pe greci."

În tratatul lor de folclor literar românesc, Mihai Pop şi Pavel Ruxăndoiu scriau: „Poemul mioritic reprezentă deci epicizarea unui mit, ale cărui vechi valori sacre au fost depăşite de evoluţia conştiinţei umane, dar care şi-a conservat şi subliniat valorile estetice." — *„Mioriţa* este o creaţie specific naţională a poporului român, fără egal la alte popoare, o creaţie de o originalitate unică."

Aşadar, cu *Mioriţa* poezia populară românească îşi atinge apogeul ei de frumuseţe. În retrospectiva trecutului şi în perspectiva viitorului, *Mioriţa* în versiunea lui V. Alecsandri rămîne pe cît de neadevărată, pe atît de frumoasă.

„Inima nouă"

(Continuare din pag. a 4-a)

pulbere! Desleagă funiile de pe grumazul tău, măreşte largul casei tale! Cel rău să se lase de calea sa şi omul cel nelegiuit de vicleniile sale" (Is. 33, 6).

Serios şi stăruitor „omul de inimă" este expresia marilor năzuinţi. Valoarea socială a omului o consideră el în raport cu munca. După atitudinea sa munca este o dulce satisfacţie. Moarte rămîn faptele dacă nu li se imprimă stilul mare al dragostei faţă de munca creatoare.

Cînd Isaia vestea: „Pentru ce cheltuiţi munca voastră nu spre saţ? (55, 2) el anticipează aspectul etic al muncii ca şi cînd ar zice: „munca îl face pe om, om între oameni". Dacă Ieremia scrie că: „în vremea ceea oamenii nu vor mai umbla pe urma poftei inimii lor" (3, 17), el exprimă nădejdea că va trece în domeniul perfectului istoric „a fost odată" viaţa trăită după preferinţele egoiste ale individului. Locul acestui fel de viaţă îl va lua una trăită într-o înnoire totală. Profetul pregăteşte pe omul cel nou şi anticipează viitoarea formă de trăire. Spre deosebire de trecut, în viitor, legile nu vor mai fi scrise pe tablele de piatră ca altădată ci „în inimile oamenilor" (Ier. 31, 33).

Între cele două Testamente există o deosebire cu privire la modul cum s-a pregătit omul cu „inimă nouă". Cel vechi pleca din afară, de la legile vizual scrise, spre interior. Cel nou pleacă dinlăuntru spre exterior. Avînd oamenii legile scrise întru inimile lor, ei vor influenţa binefăcător întregul complex al vieţii.

În vorbele din 36, 26: „Vă voi da o inimă nouă", proorocul Iezechiel anticipează posibila realizare a unui alt om. Această renaştere este condiţionată de un complex de atenţii. Îndatorirea lui este sintetizată în vorbele: „păzirea legilor şi urmarea rînduielilor (Iez. 36, 27). Şi atunci subliniază proorocul „pîinea se va înmulţi şi suferinţa se va împuţina".

În dezvoltarea şi perfecţionarea omului de tip nou, un rol, şi nu de minimă importanţă le revine oamenilor cu „inimă curată".

Pe aceştia Hristos îi fericeşte şi spune despre ei că „vor vedea pe Dumnezeu" (Mt. 5, 8). Aceasta înseamnă că ei vor fi ridicaţi deasupra nivelului scăzut al altor oameni, căci a fi „curat cu inima" înseamnă a se afla pe cea mai înaltă treaptă a desăvîrşirii, a fi lipsit de vicleşug, de simţăminte şi gînduri necurate. „A vedea pe Dumnezeu" înseamnă a fi învrednicit cu cea mai înaltă fericire. De aceea pe oamenii cu inimă curată Biserica îi numeşte: „văzători de Dumnezeu".

Bucuria succesului, dragostea faţă de patrie şi de popor, respectul faţă de adevăr şi dreptate, sînt alte postulate ale omului de inimă.

Prin munca şi viaţa sa omul poate deveni o făptură cu „inimă nouă", o personalitate pentru care înaltele responsabilităţi constituie o satisfacţie superlativă.

(Urmare din pag. 1-a)

avut clipe de neuitat cu Vasile Papilian și nu în ultimul rînd de Academia teologică din localitate, dintre ai cărui dascăli l-aș aminti pe admirabilul pr. Liviu Galaction Munteanu, schingiuit și martirizat în temnițele comuniste.

Cuvine-se ca în ceasul acesta să-mi aduc aminte de ctitorii acestei eparhii, de care s-a mai amintit, de binecredinciosul voievod Ștefan cel Mare și Sfînt, de cei patru mitropoliți ai Transilvaniei care au păstorit la Feleac, păstrînd cel puțin șapte decenii de comuniune cu Țara de la miazăzi a Basarabilor și cu cea de la răsărit a Mușatinilor, de cei zece episcopi ai Vadului, începînd cu Ioan și Atanasie și terminînd cu Eftimie, cei ce au umplut aici un veac de sfințenie românească; de Nicolae Ivan, ctitorul acestei mărețe catedrale, de episcopul și mai apoi mitropolitul Nicolae Colan, cărturarul diortositor al Noului Testament și cel ce nu și-a plecat fruntea, grumazul și sufletul în fața prigoanei și asupririi străine, și de predecesorul meu imediat — blîndul și înțeleptul Teofil Herineanu, a cărui lealitate față de Ortodoxie a fost și rămîne pecetluită cu viața și moartea sa.

Cuvine-se să-mi aduc aminte de foarte multe lucruri, iubiții mei, dar nu numai de cele trecute, ci și de cele viitoare. Cuvine-se să-mi aduc aminte de cele imediat trecute, sub ochii Dumneavoastră și în îmbrățișarea sufletelor Dumneavoastră; să-mi amintesc cu recunoștință de Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, de I. P. S. Daniel, mitropolitul Moldovei și Bucovinei, de I. P. S. Antonie, mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului, prin rugăciunea și mijlocirile cărora am primit arhieria de succesiune apostolică. Așa cum a subliniat P. F. Patriarh Teoctist încă de la început, este una din marile taine ale credinței ortodoxe și una din marile biruințe ale creștinătății, sentimentul și certitudinea că și astăzi lucrează asupra noastră același Duh Sfînt care a lucrat atunci, illo tempore (în vremea aceea), asupra ucenicilor Domnului; sentimentul că timpul se întinde ca un evantai și că într-o singură secundă noi devenim contemporani cu Apostolii, iar Apostolii devin contemporani cu noi. Începem să trăim de pe acum în veșnicie.

Dar nu numai de cele trecute, ci și de cele viitoare, așa cum am spus, trebuie să-mi aduc aminte. Noi ortodocșii și creștinii în general avem un bun de care vorbim ceva mai rar și anume o Teologie a amintirii viitorului, ceea ce poate părea un paradox, dar în realitate este o antinomie creștină. În mod obișnuit noi citățm așa cuvintele Mîntuitorului: „Pe toate cîte le cereți rugîndu-vă, să credeți că le veți primi și le veți avea". Ei bine, acest text din Evanghelia după Marcu, într-o tălmăcire foarte exactă, care ar putea să pară nouă, dar care este foarte veche, sună așa: „Pe toate cîte le cereți, rugîndu-vă, să credeți că le-ați și primit, și le veți avea".

Este, dacă vreți, credința aceea totală pe care ne-o cere Dumnezeul nostru, Cel ce pe cele ce nu sunt le cheamă ca și cum ar fi.

Mîntuitorul Iisus Hristos, înainte de a-l învia pe Lazăr, fiind în Betania, în apropirea mormîntului, își ridica ochii spre cer, spre Tatăl care trebuia să conlucreze cu El, și în acest moment îi spune: „Părinte, îți mulțumesc că m-ai ascultat". Îi mulțumește înainte de a se săvîrși minunea, ca și cum ea ar fi fost săvîrșită. În acest duh, care de obicei este o rugăciune de cerere, încetează să mai fie cerere, și devine o mulțumire neîncetată. De îndată ce crezi că Dumnezeu ți-a și dat ceea ce îi ceri, nu-ți mai rămîne decît să-i mulțumești. Noi, preoții și arhiereii prin rugăciunea euharistică îi mulțumim lui Dumnezeu pentru ceea ce ne-a dat, pentru toate pe care le știm și pentru toate pe care nu le știm, dar îi mulțumim pentru că ne-a dat și împărăția ce va să fie, îi mulțumim deci pentru cele viitoare. Într-o altă rugăciune liturgică ne aducem aminte nu numai de „groapă, de Învierea cea de a treia zi a Domnului, de Înălțarea la cer și Șederea de-a dreapta Tatălui", ci și „de slăvita a doua Lui venire". Prin aceasta sîntem încă odată contemporani cu începutul, sîntem contemporani cu sfinții și trăim în dimensiunea lui Dumnezeu, în Iisus Hristos, Care este, în același timp, Alfa și Omega.

De aceea, eu cred că ar trebui să-i mulțumim lui Dumnezeu pentru ceea ce avem de făcut împreună. Și știm, iubiții mei, că avem multe de făcut, pentru că am pătimit mult nu numai cu trupul, ci și cu sufletul. Tocmai ieșim din tenebre, ieșim din patru decenii și jumătate de dictatură atee, cînd ateii ne-au asuprit nu numai economic, ci ne-au asuprit și sufletește. Ei au fost aceia de care a trebuit să ne temem cel mai mult, după cuvîntul Mîntuitorului care a spus: „Nu vă temeți de cei ce ucid trupul, dar sufletul nu pot să-l ucidă, ci temeți-vă, să vă spun Eu de cine să vă temeți, de aceia care pot și trupul și sufletul să le ucidă".

Începutul cel bun

Ce-au făcut asupritorii noștri? Ei care nu credeau și ei care răspîndeau că nu există veșnicie, căutau să ne răpească nouă veșnicia. Acesta a fost asaltul cel mare de care s-a pomenit și prin care am trecut o parte din noi; nu prigonirile, nu foamea, nu frigul, nu acestea au fost adevăratul asalt al ateismului comunist. Asaltul a fost asupra sufletelor noastre, asupra veșniciei noastre. A fost asaltul frontal, căutînd să introducă în conștiințele noastre ideea că anormalul poate perverti normalul, și că noi ca popor și ca indivizi putem trăi în starea de anormalitate, ca o perfectă normalitate, iar acum ne trezim și pricepem că în viața noastră socială, ca și în viața noastră de familie au fost răsturnate niște valori, pe care noi va trebui să le reașezăm în adevărata lor ierarhie. Ar fi prea mult să pretindem că vrem să stîrpim noi răul și viciile de pe pămînt, dar ceea ce putem face pentru regenerarea morală a poporului român, acum după revoluție, este să restaurăm primatul adevărului asupra minciunii, primatul încrederii asupra îndoielii, primatul curajului asupra lașității, primatul hărniciei asupra delăsării, primatul demnității asupra servilismului, și la modul foarte general — primatul spiritului asupra materiei. Este trebuința noastră de primă mînă; înainte de a avea nevoie de pîine, înainte de a avea nevoie de căldură, avem nevoie de această restaurare, de această reașezare a ierarhiei valorilor noastre morale. „Căutați mai întîi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate celelalte se vor adăuga vouă". Fiți convinși că dacă toate acestea își vor găsi un primat în sufletele și în viața noastră vom avea și pîine, vom avea și belșug; fără ele nu vom avea niciodată nimic și să nu uitați că noul materialism, care dese ori vine din Apus, nu este prea departe de acela de care abia ne-am scăpat. Credința în Dumnezeu și trăirea acestei credințe rămîn permanent căile de salvare a noastră din impasul și starea de confuzie în care ne aflăm. Regenerarea morală nu se poate face decît prin două puteri: prin religie și prin cultură. Am spus-o de la început și o repet și acum în fața Dumneavoastră, că religia va trebui să iasă din ghetou și să-și deschidă larg ferestrele spre cultură, pentru a primi aer proaspăt și a satisface setea de universalitate a omului, iar cultura la rîndul ei are nevoie de religie nu pentru altceva, ci numai pentru ca să-și redescopere dimensiunea interioară, direcția către absolut, fără de care întreaga cultură nu face altceva decît să rămînă un vast dar și foarte simplu laborator. Ori în domeniul religiei întîi și întîi este chemată să lucreze Biserica Ortodoxă Română, mama spirituală a poporului român, așa cum o numea Eminescu, nu numai pentru că este majoritară, aceasta ar fi o simplă rațiune statistică, ci pentru că dintotdeauna Biserica a fost aceea care a modelat sufletul românesc și a făcut din el ceea ce știm. Pentru aceea sîntem chemați laolaltă, ierarhii, preoții și credincioșii, alcătuind și aceeași Biserică, pentru ca să ne ajutăm pe noi înșine, în timp ce ne ajută Dumnezeu și să putem realiza ceea ce ne dorim, dar cu atîta credință și cu atîta tărie a acestei credințe încît, așa cum spuneam, să-i putem mulțumi încă de pe acum lui Dumnezeu de ceea ce urmează să avem, în virtutea nădejdii, ca și pentru ceea ce am primit deja în virtutea credinței.

Urmează să păstoresc aici, în Cluj în adevărata cetate culturală a Transilvaniei, în inima Ardealului, care este leagănul poporului român. Știu că moștenesc scaunul unor înaintași iluștri, știu că Biserica pe care o voi păstori este puternică, a unui popor încercat de suferințe. Știu de asemenea că aici, în Cluj și în Transilvania, sînt nu numai ortodocși, ci și de alte religii. Le mulțumesc pentru faptul că demnitarii lor sînt de față la această ceremonie; vom căuta să reînnodăm firul ecumenismului, dar nu acel ecumenism rău înțeles și rău practicat, care servește tendințelor de amalgamare sau discriminării, ci acel ecumenism prin care fiecare confesiune în parte va căuta să-și redescopere propria sa identitate. Noi creștinii tindem către comuniune, comuniunea este precedată de comunicare, iar primul pas al comunicării este dialogul. Dialogul însă devine real numai cînd este purtat de două identități clare, altfel nu este dialog. De aceea, în întîlnirile noastre va trebui să ne redescoperim identitatea, să ne redefinim și să ne așezăm unii în fața altora așa cum sîntem.

Le mulțumim fraților greco-catolici pentru întîmpinarea pe care mi-au făcut-o ieri dimineață și pentru prezența lor și cu acest prilej.

Aș vrea să vă mărturisesc că fac parte din generația universitară pe care o numesc Cluj '46, generație de studenți care erau deopotrivă ortodocși și greco-catolici, tineret universitar aparținînd la două asociații religioase: FORS-ul (Frăția Ortodoxă Română Studențească) și ASTUR-ul (Asociația Studenților Uniți Români). Aș vrea să spun celor ce nu știu, nu celor ce știu și care sînt de față, că acele asociații trăiau în perfectă armonie, că ne consultam reciproc, căutam să evităm punctele care ne separau și să le așezăm în față pe cele care ne uneau. Ambele societăți, în ziua de 25 martie 1946, la Bunavestire, am ținut în sala Colegiului academic o adunare generală a studenților creștini. Nu ne-am mai spus nici ortodocși și nici greco-catolici. A fost o adunare de suflet la care au participat ca patroni și cei doi episcopi locali: Nicolae Colan și Iuliu Hossu. Și pentru că s-a amintit aici de suferințele episcopului Nicolae Colan, care au fost reale, eu aș vrea să aduc aici o mărturie că, într-adevăr, în 1947 eram președintele delegat al Centrului studențesc „Petru Maior". Era tocmai înaintea conferinței de pace de la Paris, care după cum știți s-a ținut în 1947. Ei bine, în primăvara lui '46, îndată după Paști, posturile de radio au anunțat că marile puteri,într-o conferință preliminară, au hotărît că Ardealul de nord aparține și va aparține totdeauna României. În acea după amiază întreaga studențime am ieșit în stradă și din Piața Matei Corvin ne-am încolonat și am venit aici în fața acestei catedrale și a teatrului național. Era pe atunci un preot al acestei catedrale — părintele Laurențiu, care a ieșit din biserică, împreună cu doi diaconi și ne-a binecuvîntat. Noi, cărora ni s-au adăugat mii de clujeni, am îngenunchiat și am cîntat „Hristos a înviat", după care am venit sub balconul episcopului Nicolae Colan, ca să-i aducem omagiul tinerimii române, pentru suferințele și nedreptățile la care fusese supus sub ocupația horthystă, după care tot noi, în frunte cu mine, călugărul ortodox de 25 de ani, am plecat pe Calea Moților, la reședința episcopului Iuliu Hossu și l-am rugat să iasă în balcon, iar eu, cu o mică delegație, am urcat la el și i-am spus că studenții au venit ca să șteargă scuipatul unguresc de pe obrazul episcopului Hossu. L-am sărutat pe obraz și i-am sărutat și mîna Acestea au fost în 1946. A fost aceeași generație care a făcut și greva din iulie a aceluiași an, îndreptată împotriva comunismului și a regimului ateu, care tocmai se instaurau, cît și împotriva iredentismului și revizionismului maghiar. Această demonstrație a fost ultima prin care s-a rostit demnitatea românească pentru că o asemenea rostire a demnității românești n-a mai fost posibilă decît în decembrie 1989, prin admirabilii noștri tineri. Ei bine, aș vrea ca împreună să reînnodăm aceste două generații, să ne întîlnim și să ne dăm inelul de logodnă, noi cei care am fost atunci și care încă mai trăim și sîntem puternici, cu cei care sînteți acuma foarte tineri și cărora noi vă datorăm libertatea și demnitatea, pe care ni le-ați dăruit, cu jertfe de sînge în decembrie 1989. Și dacă Dumnezeu a îngăduit și istoria ne-a obligat ca noi ortodocșii și greco-catolicii, cele două Biserici, să fim în două străni, poate că ar fi bine să încercăm căile de a ne regăsi în văzduhul uneia și aceleiași Biserici românești. Avem prea mulți dușmani pentru ca noi românii să nu stăm laolaltă. Și dacă vom sta laolaltă, vor înțelege toate neamurile și limbile de pe acest pămînt că oamenii care trăiesc pe aceeași planetă, pe același continent și cu atît mai mult, în aceeași patrie, nu au altă soluție decît pacea.

Cu acestea țin să mulțumesc încă odată Colegiului electoral bisericesc, Sfîntului Sinod, forurilor conducătoare ale Bisericii noastre pentru chemarea ce mi-au făcut și prin care s-a rostit, sînt încredințat, voia lui Dumnezeu. Mulțumesc Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist și Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Antonie, ca și Prea Sfințitului Episcopvicar Irineu Bistrițeanul, pentru cuvintele calde pe care le-au rostit. Îi mulțumesc I. P. S. Mitropolit Antonie pentru Gramata de instalare. Îi mulțumesc Președintelui României, Domnul Ion Iliescu, pentru faptul de a fi recunoscut un act al Bisericii și de a fi emis un decret în această privință.

Mulțumesc celor care sînt de față: mitropoliți, arhierei, preoți, călugări, credincioși. Vă mulțumesc Dumneavoastră tuturor din toată inima. Să rugăm pe Dumnezeu ca acesta să fie un început bun, să vă dăruiască lumină în viață, să vă dăruiască bucurii duhovnicești, să vă dăruiască deschiderea largă a porților către viața viitoare și nouă tuturor, revărsarea Sfîntului Duh.

„O CARTE — EVENIMENT"

Astfel este numită, nu fără temei, de către Î. P. S. Mitropolit Antonie lucrarea apărută de curînd în editura Centrului mitropolitan din Sibiu, intitulată: *„Limbajul mimico-gestual — Dicționar ilustrativ bilingv"*, avînd ca autor pe doamna Iulia Drăgutoiu, o nehodinită ființă întru ajutorarea handicapaților.

Cartea constituie un Abecedar al surdo-muților, exprimat prin limbajul mimico-gestual, „un fel de alfabet mai mult de cuvinte, decît de litere, semne întocmite din mișcări și forme ale degetelor și ale mîinilor uneori și ale capului și ale buzelor și ale ochilor", materializate toate în 2320 de imagini fotografice complexe, grupate pe o tematică destul de bogată, între care și un capitol consacrat Religiei, ceea ce de asemenea onorează pe autoare. După cum subliniază dl. conf. univ. Dr. Vasile Marcu de la Universitatea din Oradea „lucrarea se adresează în primul rînd handicapaților de auz, dar și persoanelor care intră în contact cu aceștia (părinți, prieteni, colegi etc.) și nu în ultimul rînd specialiștilor (surdologi, profesori, lucrători sociali ș.a.)", „constituind prima lucrare de acest gen publicată în România".

Asupra valorii, reale și depline a acestei cărți și rostului ei în viața celor ce se adresează, se vor pronunța desigur specialiștii și cei care vor lucra efectiv cu această carte. Considerăm însă necesar să subliniem că alcătuirea și tipărirea ei au necesitat peste cinci ani de muncă intensă, cu cheltuieli tot așa de mari, suportate în întregime de Centrul mitropolitan din Sibiu, care a investit în acest scop importante sume de bani pentru fotografii, clișee, hîrtie, un tipar pretențios, broșat etc., în condițiile în care resursele financiare ale Bisericii noastre fiind, după cum se știe, extrem de limitate.

De aceea cartea apare cu binecuvîntarea I. P. S. Mitropolit Antonie, implicat în chip direct în tipărirea ei, care a intitulat-o „O *carte* eveniment" în loc de cuvînt înainte, în care prezintă modul cum s-a ajuns la tipărirea ei, procurarea unor materiale de peste hotare, ocolirea unor aprobări din partea fostelor organe de stat care nu admiteau participarea Bisericii la acțiuni filantropice etc., subliniind că ea reprezintă *„o contribuție umanitară a Bisericii la sprijinirea operei de educație a surdo-muților"*, așadar, o carte *„a doamnei Drăgutoiu și a Arhiepiscopiei Sibiului"*.

NOTĂ: Distribuirea cărții se face prin autoare și asociațiile surdo-muților.

Gînduri despre post sau postul și foloasele lui

Centrul întregii învățături creștinești, temelia credinței și anghira nădejdii noastre este Învierea din morți a Domnului Hristos, căci ne spune Sf. Ap. Pavel „dacă Hristos n-a înviat, zădarnică este și credința voastră și propovăduirea noastră". Învierea Domnului este în același timp punctul central al întregii vieți bisericești, în jurul ei așezîndu-se marile praznice împărătești, în care noi slăvim pe Dumnezeu făcut om, aducîndu-I prinosul recunoștinței noastre. Și pentrucă ne aflăm în preajma postului Sf. Paști, în care noi ne pregătim duhovnicește să-l primim în inimile noastre pe Dumnezeu cel înviat din morți, în cele ce urmează, vom arăta în cîteva cuvinte rostul și foloasele postului în viața credinciosului și a Bisericii dreptmăritoare. Între cele 10 porunci ale Bisericii ortodoxe, patru dintre acestia și anume, a 2-a, 4-a, 6-a și 9-a se referă la post, el fiind de fapt nu numai o poruncă bisericească, ci și dumnezeiască. Locurile biblice ale Vechiului și Noului Testament, ca și citatele Sf. Părinți și scriitorilor bisericești în privința postului sînt extrem de multe și se întrec între ele în a arăta scopul, felurile, necesitatea și foloasele postului. A postit Moisi în Sinai cînd primește tablele legii (Ieșire 34, 28); postește Ana — mama lui Samuel pentru a-i dărui Iahve un copil (I Regi, I), postește proorocul Ilie, după care i se arată Domnul în Horeb (III Regi, XIX); postește Daniil și cei trei tineri, mai frumoși decît cei hrăniți cu multe desfătări (Daniel, I); postește Sf. Ioan Botezătorul și ucenicii acestuia (Mt. III, 4; Mc. I, 6; Lc. V, 33); postește însuși Mîntuitorul Hristos înainte de a ieși la propovăduirea Evangheliei (Mt. IV, 2; Mc. I, 19; Lc. IV, 2); postesc în repetate rînduri Sf. Apostoli (Mt. IX, 15; Lc. V, 34; F. Ap. IX, 9; XIII, 2—3; XIV, 23). Sfinții Părinți și scriitorii patristici ca Sf. Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur, Maxim Mărturisitorul, Isac Sirul, Atanasie al Alexandriei, Diadoh al Foticeei, Ambrozie al Mediolanului, Asterie al Amasiei, Nil Ascetul, Evagrie Ponticul, Tertulian și Origen vorbesc întrecîndu-se între ei, despre această treaptă din scara ce duce spre desăvîrșire. Toate îmi sînt îngăduite, scrie Apostolul Pavel, dar nu toate îmi sînt de folos: și „tot ceea ce-i prea mult, strică pe om" — spune o vorbă bătrînească. Aici trebuie căutat și găsit sensul adevărat al postului. Dumnezeu, zice cartea sfîntă, a făcut totul bun și curat. Nu este rea nici băutura, nici carnea și nici-o altă mîncare, pentrucă celor curați, toate sînt curate (Tit. I, 5); De aceea, altădată a și spus Mîntuitorul că „nu ce intră în gură strică pe om" (Mt. XV, 11; Mc. VII 21). Rea și nefolositoare, ba chiar păgubitoare este beția, care nu-i tot una cu băutura, abuzul care nu trebuie confundat cu obligația ce avem față de trup, de a-l hrăni, încălzi, odihni, îngriji. De aceea mulți dintre frații noștri, consideră postul ca ceva depășit și nefolositor sau alții, precum fariseii din vremurile vechi se laudă cu el și fac caz, judecînd pe cei ce nu-l respectă, cu strictețe. Ei nu înțeleg precum ar trebui, nici sensul și nici modul de a posti, adică de ce, cum, cînd, unde, etc. Pentru aceștia scriem noi, vrînd a le aminti, că a nu mînca carne, lapte, ouă și brînză, nu înseamnă post. Da, este și aceasta, dar nu numai atît. Mai trebuie ceva și tocmai acest ceva este esențialul, în vremea postului. E vorba aici de *post trupesc* (pe care îl țineau fariseii) și de care unii dintre credincioși pot fi scutiți, cum ar fi copiii, militarii, bătrînii, bolnavii, cei ce lucrează în condiții nefavorabile postului, etc. și repet — pot fi scutiți, dar numai dacă ei vor aceasta, altfel nu; și *post sufletesc* de care nimeni nu este scutit. Aceasta înseamnă, în adevăr a te opri de bună voie de la unele mîncăruri și băuturi, dar în același timp a te opri și de la gînduri rele, minciuni, înjurături, bețiii, desfrînări, uciderii, pîrîturi, etc. Acestea sînt cele ce ies din inimă și spurcă pe om și-i fac nefolositoare osteneala postului. Așadar e bine să te oprești și de la ceea ce consideri că ar duce la îmbuibare, dar aceasta trebuie să fie completată și întărită de căință, de smerenie, de iertarea aproapelui, de zdrobirea inimii, de acte de binefacere față de aproapele nostru. Altfel, rămînem numai cu postul trupesc și aceasta nu prea ajută sau dacă ajută trupului, fiind uneori prescris de medici, sufletului nu ajută la nimic. Căci ce rost a nu bea vin — se întreba mitropolitul Antim Ivireanul, și a fi aprins de vinul mîniei, al zavistiei, al neiertării și al facerii de rău? Ce folos a nu mînca carne, iar cu dinții să rupi din carnea fraților tăi prin hule, clevetiri, minciuni, vorbe de batjocură, etc? Ce folos a ține stomacul gol de bucate, iar inima plină de pofte și gînduri deșarte? Dimpotrivă, postul nu ți-a ajutat și nu te-a reconfortat duhovnicește cu nimic. Căci, chiar de vom posti pînă se va încovoia spinarea noastră, chiar de nu vom bea vin și nu vom folosi untdelemn, toată perioada postului calendaristic, chiar de nu vom lua nimic în gură, pînă la apusul soarelui; dacă vom osîndi și vom bîrfi, pe cei ce din binecuvîntate pricini, poate neștiute de noi nu pot posti; dacă Sf. Sărbători în cinstea cărora noi am ținut post, le petrecem în desfrînări și bețiii, pentru a recupera ceea ce n-am făcut în perioada postului, oare putem noi spune că am postit? Ne-a ajutat la ceva postul? Eu cred că, nu. Știm dintr-o pericopă evanghelică, premergătoare postului, că cel care postea de două ori pe săptămînă și mai da și zeciuială din tot ce avea, s-a întors la casa sa, mai păgubit decît cel ce venise la templu să-și recunoască păcătoșenia și să ceară iertare bunului Dumnezeu (Lc. XVIII, 12). Unora prea zeloși, postul nu numai că nu le ajută, ci dimpotrivă, le poate fi chiar piedică în bunul mers al vieții lor trupești și sufletești. Acestora le răspunde Sf. Atanasie al Alexandriei, zicîndu-le: „Dacă vrăjmașul vă sugerează o înfrînare excesivă care riscă să slăbească trupul vostru și să-l facă neputincios și nefolositor, trebuie să moderați postul". Grija față de trup și suflet trebuește bine echilibrată, ca nu cumva îngrijindu-te mai mult de unul, să-l neglijezi pe celălalt. Cei ce postesc trebuie să fie cu multă luare aminte, căci în această perioadă, „cel ce umblă ca un leu cu gura căscată, căutînd pe cine să înghită", caută altă portiță de a pătrunde în sufletul nostru, căutînd să facă nefolositoare vremea postirii și ostenelii noastre duhovnicești. Să avem permanent în minte și mai ales în această perioadă, că „cel ce mănîncă, să nu defaime pe cel ce nu mănîncă și invers".

Din cele expuse pînă aici, am putea concluziona că postul este o virtute; un exercițiu de înfrînare a poftelor trupești; un act de cult, o faptă de cinstire a lui Dumnezeu; o jertfă chiar; o renunțare de bunăvoie la ceva îngăduit; un semn văzut al voinței noastre spre asemănarea cu Dumnezeu și cu îngerii care n-au nevoie de mîncare sau băutură. Monahismul poate fi socotit un permanent post pentrucă cei ce-l îmbrățișează renunță de bună voie și nesiliți de nimeni, la anumite lucruri „trecătoare" în speranța dobîndirii celor netrecătoare. El este chiar necesar organismului și aduce multe foloase spirituale și materiale chiar, dacă din ceea ce economisim în această perioadă, nu uităm să dăm și celor mai lipsiți decît noi, găsind în aceasta și o însemnătate socială a lui. El este poruncă dumnezeiască, dată chiar primilor oameni în rai, cînd le-a poruncit: „Să nu mîncați", dintr-un singur pom. A fost apoi practicat în legea veche, a fost preluat de Mîntuitorul Hristos și transmis Sf. Apostoli și prin ei nouă, postind, nu presărîndu-ne cenușă pe cap și nici umblînd în această perioadă rufoși și nespălați, arătîndu-ne confraților că „postim de 2 ori pe săptămînă". Dumnezeu ține cont și ajută cu prisosință celor ce-și cer iertare prin postiri, chiar și în afara zilelor obișnuite de ajunare, atunci cînd omul simte nevoia s-o facă. Rămîne edificator în acest sens, întîmplarea cu ninivitenii, care „n-au mîncat și n-au băut nimic trei zile și trei nopți, căindu-se de ceea ce făcuseră" și pentru prima dată întîlnim un text biblic care zice, că Dumnezeu „s-a căit de răul pe care-l hotărîse să-l facă și nu l-a mai făcut" (Iona III, 10). Așadar, să le urmăm pilda. Pravilele bisericești sînt foarte categorice în acest sens, iar canonul 69 ap. rostește hotărît: „Cine nu postește posturile de peste an, ... afară de boală și de copii, preotului să i se ia darul, iar mireanul să se afurisească", iar Sf. Atanasie cel Mare, adaugă: „Cel ce nu postește mirecurea și vinerea, răstignește a II-a oară pe Domnul". Și dacă între problemele viitorului sinod penortodox, postul nu poate fi trecut cu vederea, Biserica noastră îl tratează cu toată seriozitatea, ca și pe celelalte chestiuni, acceptîndu-l și recomandîndu-l, prin „pogorămînt" tuturor creștinilor dornici de desăvîrșire; nu cu slobozenie excesivă, dar nici cu rigiditate extremistă, ci așa cum ne învață proorocul Isaia, în cap. 58 din cartea sa: să postim, scrie el, deslegînd toată legătura nedreptății; iertînd și slobozînd pe cei datornici; frîngînd pîinea noastră cu cei flămînzi; îmbrăcînd pe cei goi; adăpînd pe cei însetați; adăpostind pe cei fără de casă; iubind pe vrăjmași; binecuvîntînd pe cei ce ne bleastămă, etc. Sau cum arăta dumnezeiescul Gură de Aur: „Postiți, ne întreabă el? Arătați-mi-o prin fapte. Cum? De vedeți un sărac fie-vă milă de el; de întîlnești un dușman, împacă-te cu el; de treci pe lîngă o femeie frumoasă, întoarceți capul, să n-o vezi" și „Nu numai gura și stomacul tău să postească, zice el; ci și ochii, și urechile, și picioarele, și mîinile și toate mădularele trupului vostru. Mîinile voastre să postească, rămînînd curate de agonisire nedreaptă; picioarele, nealergînd în calea păcătoșilor; ochii, neprivind cu ispitire și cu gînd viclean la frumusețe străină; gura să postească de învinuiri de batjocură și de alte vorbiri rușinoase". Conchidem, deci așa: poartă-te cum ți-i portul, vorbește cum ți-i vorba, mănîncă și bea atît cît crezi tu că nu ți-i de prisos, fă lucrul evanghelistului și ceea ce voiești să-ți facă ție oamenii, fă și tu asemenea lor. Astfel, Prea Înduratul Dumnezeu, care „nu vrea moartea păcătosului" îți va face rodnică osteneala postului și-ți va întinde mîna de scăpare la înfricoșătoarea arătare, spunîndu-ți: „Bine slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincios, peste multe te voi pune, intră întru bucuria Domnului tău".

Protos. Ștefan Gușă

INFORMAŢII

— Marţi, 2 februarie 1993, Î.P.S. Mitropolit Antonie a luat parte la Sf. Liturghie din catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind un cuvînt de învăţătură.

— Joi, 4 februarie 1993, Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului, a prezidat în calitatea de locotenent de arhiepiscop, lucrările permanenţei Consiliului eparhial Cluj.

— Duminică, 7 februarie a.c., Î.P.S. Sa a săvîrşit, împreună cu un ales sobor de arhierei, preoţi şi diaconi sub protia P.F. Patriarh Teoctist, Sf. Liturghie arhierească, în cadrul căreia a avut loc hirotonirea întru arhiereu a P. Cuv. arhim. Bartolomeu Anania. În cadrul Sf. Liturghii arhiereşti Î.P.S. Sa a înmînat noului arhiepiscop cîrja pastorală şi a rostit cuvîntul de instalare.

— Luni, 8 februarie a.c., Î.P.S. Sa a prezidat la Cluj lucrările Sinodului mitropolitan din mitropolia Ardealului, prilej cu care au fost discutate şi unele probleme privind relaţiile dintre Biserica Ortodoxă Română şi Biserica Catolică de Rit Oriental din România.

— Vineri, 12 februarie a.c., Î.P.S. Sa a prezidat lucrările permanenţei C nsiliului eparhial Sibiu.

În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a primit o delegaţie de consilieri municipali de la primăria Sibiu, prilej cu care a fost abordată problema relaţiilor dintre cele două Biserici: ortodoxă şi catolică de rit bizantin.

— Luni, 15 februarie a.c., Î.P.S. Sa a participat la Bucureşti la întîlnirea Comitetului foştilor absolvenţi ai Seminarului „N.Ion mitropolitul" din Bucureşti.

— Miercuri, 17 februarie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la lucrările Academiei Române, care a aprobat noile norme ortografice în lb. română.

— Duminică, 21 februarie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind un bogat cuvînt de învăţătură legat de Duminica Înfricoşătoarei Judecăţi.

— Miercuri, 24 februarie a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Mănăstirea Brâncoveanu, Simbăta de Sus, jud. Braşov.

Arhid. V. Bălţat

— Marţi, 2 februarie 1993, la sărbătoarea Întîmpinării Domnului P.S. Episcop Serafim a slujit Sf. Liturghie în parohia Sebeş (prot. Făgăraş), unde a instalat pe noul preot al parohiei, Gherasim Frăţilă. De la Centrul Eparhial P.S. Sa a fost însoţit de P.C. vicar Aurel Răduleţ.

— Duminică, 7 februarie, P.S. Episcop Serafim a slujit Sf. Liturghie în parohia Lisa (prot. Făgăraş), după care a prohodit în s bor numeros de preoţi şi diaconi pe vrednicul preot Valer Ramba (43 ani), mort într-un accident. Cu acest prilej au vorbit: P. Cuv. Arhim. Teofil Părăian de la Mănăstirea Brâncoveanu, P.C. pr. prof. Ilie Moldovan, P.C. pr. prof. Liviu Streza (la Sf. Liturghie), P.C. pr. Aurel Răduleţ, vicarul Arhiepiscopiei, P.C. pr. Gheorghe Barbaza şi P.S. Episcop-vicar Serafim (atît la Sf. Liturghie cît şi la înmormîntare). S-a citit de asemenea telegrama de condoleanţe a Î.P.S. Mitropolit Antonie.

— Luni, 8 februarie, P.S. Serafim a participat la Sinodul mitropolitan reunit la Cluj în prezenţa P.F. Părinte Patriarh Teoctist şi a altor ierarhi de peste munţi.

— Între 9—12 februarie, P.S. Episcop-vicar Serafim a prticipat la un seminar interconfesional al Organizaţiei Bisericilor din România, pe tema „Biserica slujitoare", la care P.S. Sa a avut o contribuţie importantă. De la Sibiu, a participat de asemenea şi P.C. pr. Simion Săsăujan, consilier bisericesc, P.C. diac. prof. Dorin Oancea şi doctorandul în Teologie C-tin Bălăucă.

— Duminică, 14 februarie 1993, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie în parohia Şura Mică, fiind însoţit de P.C. prot. de Sibiu Luca Dănilă. Au fost de faţă şi autorităţile comunei cu care s-a discutat după slujbă despre posibilitatea susţinerii parohiei în vederea terminării lucrărilor importante de reconstrucţie a bisericii.

P.S. Sa şi părintele protopop au apreciat osteneala preotului paroh Ilie Fleşeriu pentru reconstrucţia bisericii şi ajutorul primit din partea conducerii primăriei şi al I.A.S. Şura Mică.

— Duminică, 21 februarie, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie în parohia Cuciulata (prot. Rupea) împreună cu P.C. vicar Aurel Răduleţ, P.C. prot. Gheorghe Opriş şi preotul satului Alexandru Comşa. La priceasnă a vorbit părintele vicar iar la sfîrşitul Liturghiei P.S. Sa. Vecernia a fost săvîrşită la parohia Fîntîna, păstoriă de preotul Nicolae Scîrneci.

Diac. D. Dura

„GRĂDINĂ SUFLETEASCĂ PENTRU COPII"

Aşa se cheamă cărţulia apărută şi ea de curînd la Centrul mitropolitan din Sibiu, adresată, precum arată şi titlul, în chip special copiilor, care au fost lipsiţi atîţia ani de zile de bucuria unor astfel de grădini sufleteşti. Precum se ştie, Dumnezeu a fost scos din şcoală, negat, El, fără de care lumea nu poate fi explicată şi, ceea ce este mai dureros, au fost cadre didactice care au stat sau au pus pe alţii, uneori chiar copii, să stea de pază să vadă care şcolari merg Duminica la biserică.

Cărticica cuprinde cîteva rugăciuni, poezii cu cuprins religios-moral, de autori ştiuţi şi neştiuţi, pe care generaţiile de dinainte de 1948 le învăţau la şcoală sau în familie, precum şi un mănunchi de colinde de Crăciun, de Anul Nou, ca şi unele versuri de Paşti.

„Voi, dragi copii — se spune în cuvîntul adresat copiilor de la începutul cărţuliei pe care o semnalăm şi semnat de „părintele Gheorghe (Papuc)" — sînteţi nu numai ca îngerii lui Dumnezeu, ci şi ca nişte flori din grădina raiului... Iată că noi vă punem la îndemînă un mănuchi, un buchet de astfel de flori, care să vă ajute să vă păstraţi nevinovăţia voastră copilărească, să vă luminaţi mintea, să vă înnobilaţi simţămintele şi să vă întăriţi voinţa pentru a deveni oameni de nădejde ai Bisericii şi neamului nostru".

Cărticica apare cu binecuvîntarea Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, ea constituind un ajutor şi preoţilor, care au solicitat adesea tipărirea unor astfel de culegeri, profesorilor de religie şi altor nevoitori care se ocupă cu modelarea sufletelor copiilor noştri, educatori care vor găsi piese cu care să-şi presare orele de religie sau la alcătuirea unor programe cultural-educative din şcoli sau din biserici.

NOTĂ: Cărticica se găseşte la oficiile protopopeşti din Arhiepiscopia Sibiului, ca şi la Librăria eparhială din Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35, unde poate fi cerută şi ramburs, dar nu mai puţine de 50 ex. Costul 100 lei exemplarul.

COMUNICAT

La iniţiativa Asociaţiei Ecumenice a Bisericilor din România — AIDROM — afiliată la *Consiliul Mondial al Bisericilor* — Geneva, între 8—12 februarie 1993, a avut loc la sediul Bisericii Unitariene din Tg. Mureş un seminar interconfesional cu tema *„Biserica slujitoare"*.*

Folosind metoda participativă, cei prezenţi s-au rugat şi au lucrat împreună într-o atmosferă familială, de înţelegere şi de comuniune frăţească în Hristos.

Au fost aduse în discuţie subiecte privind familia, tineretul, copiii abandonaţi, bătrînii, faţă de care confesiunile creştine au datoria slujirii după pilda supremă a Mîntuitorului Iisus Hristos, care a venit să slujească şi să-şi pună viaţa pentru noi oamenii.

Participanţii au subliniat necesitatea unei schimbări de esenţă în mentalitatea întregii societăţi prin responsabilizarea fiecărei fiinţe umane ca şi a comunităţilor de orice natură ar fi ele. Dumnezeu i-a creat pe oameni şi le-a încredinţat lumea pentru ca ei s-o înfrumuseţeze şi s-o transforme într-un adevărat paradis terestru prin iubirea lor jertfelnică, dincolo de orice diferenţă de rasă, sex, neam, cultură şi confesiune, ca şi prin unirea eforturilor lor. După învăţătura creştină, fiecare om este responsabil pentru toţi semenii săi, ca şi pentru întreaga creaţie, pe care trebuie s-o iubească şi s-o apere mai întîi de degradarea pe care o aduce păcatul. De aceea, nimeni nu poate răspunde chemării sale naturale şi cu atît mai mult chemării sale de creştin dacă poartă în suflet ura faţă de semenul său, faţă de cei cu care trăieşte şi munceşte împreună.

S-a subliniat că împăcarea, toleranţa şi înţelegerea între oameni ca premise ale slujirii nu se pot realiza fără a face posibilă prezenţa lui Dumnezeu în viaţa noastră de zi cu zi, prin deschiderea spre rugăciune şi citirea Cuvîntului lui Dumnezeu.

Participanţii la seminar au formulat proiecte concrete.

CORESPONDENŢĂ

Să ne cunoaştem Ortodoxia

Dl. Ion Aromanesei, de 70 de ani, din Oradea, originar din Basarabia, ne trimite o propunere:

Să se organizeze periodic în parohii convorbiri cu credincioşii pe teme de credinţă. Să se dea dinainte bibliografie pentru lectură şi apoi, la o dată dinainte fixată, să se seminarizeze, adică să se discute tema propusă. Preotul să conducă seminarizarea, şi să intervină cînd e nevoie, important fiind ca credincioşii înşişi să-şi împărtăşească unii altora cunoştinţele şi să şi le verifice.

Dl. Ion Aromanesei se gîndeşte desigur că în felul acesta credincioşii se vor simţi îndemnaţi să citească, să se documenteze, să se lămurească, şi se va ajunge la o trăire creştină ortodoxă mai vie, responsabilă.

Experienţa merită încercată, cu grija unei bune pregătiri. Se pot lua teme din catehismele pentru copii, pentru adulţi, ca şi pentru intelectuali. Acestea există, sînt tipărite şi, la nevoie, mai pot fi retipărite. Ele pot fi cerute de la Arhiepiscopia noastră.

Sugerăm consilierilor culturali de la eparhii să se gîndească la modalităţile practice de realizare a unei asemenea lucrări de catehizare.

A SĂDI POMI

— O propunere care merită atenţie —

Dl. Ioan Bizău, ortodox din Blaj, economist, ne scrie printre altele:

„Există la români o tradiţie de a sădi pomi fructiferi la căpătîiul morţilor. Poporul român s-a născut creştin, odată cu creştinismul, dar strămoşii noştri, fiind aşezaţi în calea năvălitorilor, nu au avut răgazul să cioplească monumente de piatră pentru a-şi cinsti morţii, de aceea în fuga evenimentelor au plantat cîte un pom la căpătîiul morţilor, pentru ca cei care vor mînca din el să-i pomenească, adică să-şi aducă aminte de ei. Sîntem singurul popor care avem de la substantivul *om* verbul *a cmeni* (a trata omeneşte, a cinsti pe cineva) şi, de la substantivul *pom* verbul *a pomeni*, adică a aduce aminte de cineva. Fără îndoială că verbul *a pomeni* îşi trage originea din acest cult al pomilor".

Dl. Ioan Bizău mai propune ca în cinstea fiecărui copil născut părinţii să planteze un număr de pomi, şi copiii în cinstea părinţilor decedaţi. Îndeamnă apoi la o împădurire sistematică a locurilor care pot permite aceasta.

Ne roagă să promovăm aceste propuneri, însuşindu-ni-le ca Biserică a neamului. Ni le însuşim. Şi le recomandăm călduros tuturor creştinilor noştri ortodocşi.

A. P.

La început a fost Inochentie...

— Poezii închinate episcopului martir —

(Antologie şi prefaţa de Ion Buzaşi, Editor Casa de Cultură, Blaj, 1992)

Şi la împlinirea a 250 de ani de la moartea episcopului întemeietor, Blajul a ţinut să marcheze editorial evenimentul, prin apariţia în colecţia „Oamenii Blajului" a monografiei lui Nicolae Comşa, *Inochentie Micu-Klein*. Acum, la trei secole de la acelaşi eveniment, profesorul blajean Ion Buzaşi a alcătuit un florilegiu liric, înmănunchind sub titlul *La început a fost Inochentie...* poezii închinate episcopului martir. Titlul este preluat după un memorabil articol al marelui gazetar Pamfil Şeicaru, apărut acum 50 de ani, în revista „Curentul" şi reprodus în periodicele blajene din acea vreme, pentru că i s-a părut autorului ediţiei, că în conciziunea lor aceste cuvinte rezumă esenţa metaforică a acestor ode. Sînt adunate nouă poezii semnate de către Nicolae Lupu, Teodor Mureşanu, Radu Brateş, Traian Dragoş, Ion Gîrleanu, Ion Brad, Ion Mărgineanu, Mircea Stîncel şi Ion Buzaşi. Majoritatea poeziilor refac, în limbaj poetic momente dintr-un destin biografic înălţător şi exemplar. „Descălecarea" la Blaj, în acea binecuvîntată zi de mai 1737, în evocarea lui Radu Brateş: „Zi de vară limpede, senină, / Umple zarea, inima şi gîndul... / Ce privelişte de ape şi lumină / Se deschide ochiului, flămîndul? / Din radvan cu patru cai coboară / Tînăr episcop cu suflet pur. / Peste ani şi veacuri gîndu-i zboară / Doar privirea-i stăruie-mprejur: / Alte poezii conferă figurii episcopului măreţie de simbol: încrederea în puterea de viaţă a naţiunii române, în forţa de regenerare morală a credinţei: „Nobleţii de neam, mitropolit / Sub cer de manuscrise răsfrînt, / O sfîntă Duminică eşti / Însăşi rugăciunea pe pămînt, / Povara lacrimii cereşti. ((Ion Mărgineanu).

Era bine poate ca aceste „exerciţii de admiraţie" să fie însoţite de imagini ale lui Inochentie Micu-Klein în arta plastică, semnate de Iuliu Moga, Avram Mentzel, Radu Drăgoescu s.a., pentru ca în această asociere şi omagiul poetic ar fi căpătat un relief mai pregnant. Sugestia poate fi fructificată la o eventuală reeditare a acestei antologii lirice.

Prof. D. Holdiş

TABEL NOMINAL

cu sumele încasate de la parohiile din prot. Sălişte, pentru Fondul Filantropic Eparhial

Aciliu	pr. Covaci Ioan	5 420 lei
Amnaş	pr. Danciu Mircea	370 lei
Apoldu de Jos	pr. Ludoşan Ilie	13 573 lei
Apoldu de Sus	pr. Ivan Ioan	57 655 lei
Dobîrca	pr. Laschescu Nicolae	5 900 lei
Fîntînele	pr. Hîrşan Aurel	3 000 lei
Galeş	pr. Udrescu Ioan Dan	—
Gura Rîului I	pr. Peană Ioan	17 750 lei
Gura Rîului II	pr. Mitrea Petrică	17 750 lei
Gusu	pr. Silaşi Nicolae	—
Jina I	pr. Oltean Pavel	31 000 lei
Jina II	pr. Poplăcean Crăciun	18 448 lei
Ludoş	pr. Fulea Ioan	8 175 lei
Mag	pr. Stîngaciu Silvian	3 400 lei
Miercurea Sibiului	pr. Tăuceanu Mihai	12 000 lei
Orlat I	pr. Bot Radu	8 000 lei
Orlat II	pr. Bogăţan Gheorghe	7 500 lei
Poiana Sibiului I	pr. Comşa Dumitru	7 650 lei
Poiana Sibiului II	pr. Bija Vasile	7 650 lei
Poiana Sibiului III	pr. Hîndoreanu Ioan	7 700 lei
Rod	pr. Verza Vulcu Dumitru	6 625 lei
Săcel	pr. Barbu Virgil	4 000 lei
Sălişte I	pr. Ciocan Ioan	5 000 lei
Sălişte II	pr. Bădilă Nicolae	5 000 lei
Sălişte III	pr. Roşca Romul	5 000 lei
Sibiel	pr. Oancea Zosim	10 700 lei
Sîngătin	pr. Bădilă Gheorghe	4 500 lei
Tilişca	pr. Tesa Ioan	17 630 lei
Vale	pr. Munteanu Ioan	2 500 lei
	Total:	299 896 lei

Protopop, Pr. Roşca Romul

Contabil, Nartea Constantin

Semnalăm... Semnalăm...

Ce se întîmplă în lume şi nu ştie toată lumea?

În fiecare **minut** se cheltuiesc 1,8 milioane de dolari pentru arme şi armament.

În fiecare **oră** 1 500 de copii mor de foame.

În fiecare **zi** o specie vegetală sau animală dispare definitiv de pe faţa pămîntului.

Între 1980—1990 s-au depăşit **săptămînal** toate recordurile numărului de arestări, torturi, execuţii, exiluri şi alte forme de opresiune din partea unor guverne opresive, faţă de săptămînile anterioare anului 1980.

În fiecare **lună** sistemul economic mondial adaogă la datoria de 1500 miliarde de dolari a lumii a treia, alte 7,5 miliarde de dolari datorii.

În fiecare **an** o sufrafaţă din pădurea tropicală egală cu trei pătrimi din Coreea este iremediabil distrusă. (Datele de mai sus, după Hans Küng, *Projet d'éthique planétaire. La paix mondiale par lá paix entre les religions*, Seuil, 1991).

Toate acestea se referă la întregul glob terestru, la casa noastră dintre galaxii. Nu sînt semne încurajatoare. Auzim astăzi din ce în ce mai mult cuvîntul *„global"* care vrea să însemneze că totul trebuie judecat la nivel planetar. Aşa ar trebui. Oare cum s-ar putea armoniza economiile, distribuirea bunurilor, grija ecologică, şi îndeosebi apărarea apelor şi a pădurilor, şi cum ar trebui lucrat pămîntul ca să hrănească suficient toată planeta?

Iată treburi foarte serioase care sînt cam lăsate întîmplării, deşi oamenii se cred deştepţi peste tot. Ecologişti există, dar influenţa lor e încă prea mică. Ar trebui să fie mai convingători şi mai îndrăzneţi. Vedem că se mai găsesc încă mulţi din aceia care îşi văd cu egoism de partea lor de planetă, sau de partea lor de interese, sfidînd faptul că orice lovitură dată naturii într-un loc, se resimte peste tot. Ecologismul ar trebui poate să devină o mişcare de mare p ndere şi influenţă în lume, nu atît ca partid, cît ca un clopot de trezire la realitate a unei lumi care se sinucide cu picătura chinezească a nepăsării, care o roade nemilos şi inexorabil.

A apăra *integritatea creaţiei* e datoria tuturor. Creştinii ar trebui şi ei, şi mai ales ei, să se implice în această apărare, peste tot pe unde şi cît pot, ca indivizi şi ca instituţii. Căci Dumnezeu le-a făcut pe toate bune, precum cetim în Geneză, şi datoria noastră e să le păstrăm aşa cum le-a creat Dumnezeu. Educaţia ecologică ar trebui începută în şcoli din clasele mici, pînă în cele mari.

*

Hans Küng, precum se ştie de origine elveţian, dar cunoscut profesor de Teologie în Germania, dizident catolic care predă la protestanţi, face o analiză a aportului Occidentului la progresul omenirii, încercînd să sintetizeze cîteva aspecte dintre cele mai cunoscute, interesante mai ales prin contrapunerea în faţa aporturilor evident pozitive, a completărilor pe cît de neîmplinite, pe atît de necesare:

Ei, occidentalii, au adus ştiinţa, dar nu şi înţelepciunea.
Ei au adus tehnologia, dar nu şi energia spirituală.
Ei au adus industria, dar nu şi asigurările ecologice.
Ei au adus democraţia, dar nu şi morala (loc. cit. supra).

Să fi rămas neîmplinirile Occidentului pe seama Orientului? Să ne ferească Dumnezeu de mîndrie, dar nu e exclus!

*

În colecţia „Spiritualité Orientale" (nr. 53), care apare la „Abbaye de Bellefontaine" din Franţa, mînăstire de mult preocupată de spiritualitatea orientală de care de altfel se preocupă multe din mînăstirile occidentale astăzi, a apărut cartea: *Sfîntul Profet Ilie, după Părinţii Bisericii*, în limba franceză şi în condiţii grafice excepţionale. Toate studiile, care alcătuiesc o carte monumentală de 703 p (1992), sînt scrise de maicile carmelite de la Mînăstirea *Sfîntul Ilie* din Saint-Remy-les-Montbard, tot din Franţa.

E o muncă de albine harnice, cu studii alcătuite după toate canoanele unei lucrări de mare ţinută ştiinţifică şi de informaţie erudită. Şi nici măcar nu-şi dau numele! „Les soeurs", şi atît. Prezintă şi interpretează tot ce au scris asupra temei Părinţii greci Sf. Grigorie de Nazianz, Sf. Ioan Hrisostom, Sf. Vasile de Seleucia, Sf. Roman Melodul, Sf. Ioan Damaschin, Teodoret de Cyr, Procopie de Gaza, Sf. Maxim Mărturisitorul. Apoi se ocupă de aceeaşi temă în scrierile Părinţilor latini: Sf. Ambrozie de Milan, Cromatiu de Aquileea, Fer. Augustin, Cesar de Arles, Isidor de Sevila ş.a. Mergînd din nou la Părinţii răsăriteni, cercetează tema la Sf. Efrem Sirul şi la alţi autori, mai mult sau mai puţin cunoscuţi, dar prezenţi în diferite colecţii patrologice.

Măicuţele cunosc limbile în care au fost scrise textele şi lucrează cu pricepere şi dăruire monastică, demnă de toată lauda şi admiraţia.

Să sperăm că şi Seminariile noastre, şi nu numai cele monahale, şi Facultăţile care au şi monahi şi monahii, vor pregăti astfel de lucrători şi lucrătoare în via Domnului. Căci o asemenea osteneală, desigur rod al ascultării, e în acelaşi timp sursă şi cale spre o spiritualitate adevărată şi de înaltă calitate.

Virtutea simplităţii din unele mînăstiri e bună şi ea, cînd îşi are motivaţii bine orînduite duhovniceşte, prin duhovnici de răspundere. Dar parcă tare ar trebui să ne gîndim de două ori, înainte de a mai ţine în unele lăcaşuri de retragere duhovnicească, în care trebuie să domnească ascultarea, liniştea şi pacea, pe *unii* care s-au aciuat ca simpli *„vieţuitori"*, cu apucături mai rele decît *„în lume"*, profitori rudimentari de cele sfinte, oameni care iau numele Domnului şi al monahismului în deşert. Umblă după salarii, ca şi cum nevoinţele monahale trebuiesc salariate toată vremea şi-o petrec cu rost şi fără rost pe drumuri, fac colecte fără ştirea stareţilor şi stareţelor şi adună arginţi pentru ei, iar cît stau *„acasă"*, adică în mînăstire, care nu prea le este casă, nu fac aproape nimic pentru obşte. Cer concedii... Concedii din monahism! Cine a mai auzit? Avva Antonie cel Mare în concediu de odihnă! Avva Serapion în concediu turistic! Unii vor ranguri şi bani, alţii se împopoţonează în costumaţii stridente, chiliile le-au devenit apartamente, ştiu multe despre drepturile omului pe care le şi invocă, dar nu mai ştiu nimic de ascultare şi smerenie. Şi să ne oprim deocamdată aici. Deşi ar mai fi multe de spus.

Trebuie să ne trezim. Să însănătoşim monahismul. Avem exemple de mari părinţi duhovniceşti între noi. Să-i urmăm pe aceştia, nu pe cei care se căpătuiesc prin mînăstiri, pentru că nu-s buni de nimic „în lume". Unii ca aceştia nu sînt buni de nimic nici în mînăstiri. Se justifică doar prin faptul că îşi fac rîndul la biserică sau la strană, şi cu asta gata. Aceasta e viaţa monahală pentru ei sau, după caz, pentru ele. Spunea cîndva un călugăr îmbunătăţit: *„Tipic, tipic şi la inimă nimic!"*, adică participări formale la viaţa monahală, dar cu inima rămasă mireană, sau mai rău decît mireană. Căci există mireni cărora poţi să te închini.

Şi cîte cărţi n-am putea scrie, şi cîtă slujire filantropică şi de educaţie n-am putea face şi noi ortodocşii! Şi cîtă linişte şi mîngîiere n-am putea răspîndi în jurul nostru, unde e atîta nevoie de linişte, rugăciune şi mîngîiere. E de la sine înţeles că în cele de mai sus ne-am referit la cei din obştile monahale, nu la cei cu ascultări speciale, cu chemare şi cu învoirea ierarhilor, stareţilor şi stareţelor.

Am scris cu durere şi adîncă mîhnire cele de mai sus. Nu vor fi fiind mulţi din aceşti ne-monahi, dar sînt de ajuns cîţiva, ca să strice obşti întregi şi să-i sminteaască pe credincioşi şi să prezinte o imagine falsă a Bisericii. Eu am scris cel dintîi despre părintele Cleopa şi despre alţii în Anglia, şi în Franţa şi în America. Eu întîi am scris despre cei buni, în multe cărţi. În ţară şi în străinătate. Şi voi mai scrie. Pentru că marea majoritate o alcătuiesc cei buni. Despre unii ca aceştia a scris şi părintele Cleopa, mai ales despre duhovnicii lui, şi părintele Ioanichie Bălan şi alţii.

N-aş vrea să trebuiască într-o zi să scriem şi despre ceilalţi. Pe nume!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Str. Lupeni 17 A
Sibiu

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141
SIBIU
15 martie
Nr. 11—12
1993

Sf. Cruce, semnul mîntuirii creştinului în Biserică

„Şi le voi da un semn" (Isaia 66, 19)
„Semnul Fiului Omului" (Matei 24, 30)

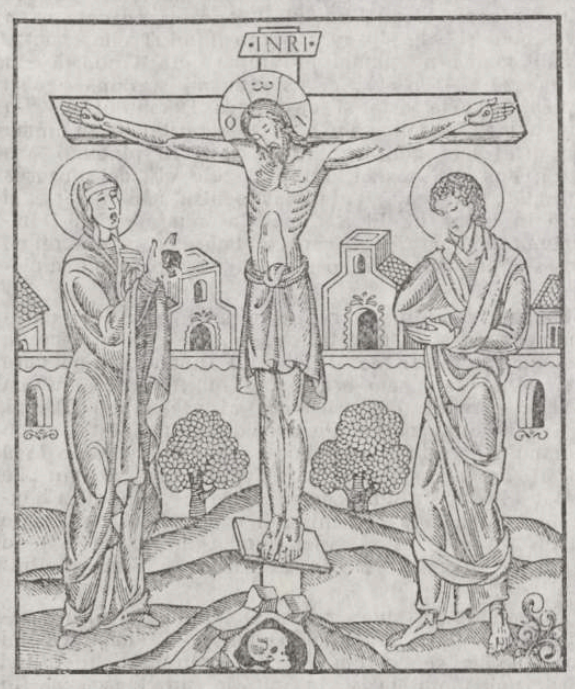

Între tainele pe care le întîlnim în viaţa noastră şi care ne interpelează în diverse feluri se află şi taina Sf. Cruci. Semnul crucii este într-adevăr o taină a credinţei creştine şi cu toate că ni s-ar putea părea că ştim destule lucruri despre aceasta, în realitate ştim puţin, tocmai de aceea ea rămîne o taină.

Ştim doar că semnul crucii este bineplăcut lui Dumnezeu şi o vedem cu evidenţă dacă ne apropiem mai mult de istoria sau „biografia" sf. Cruci. Aceasta nu începe odată cu crearea omului, ci înainte. Sf. Părinţi spun că istoria crucii începe din veşnicia care a precedat facerea lumii, căci ea a existat în planul veşnic al lui Dumnezeu privind lumea ce urma să o facă. Acest lucru se confirmă la crearea omului căci Dumnezeu îl face în formă de cruce. În V. Testament se vede din mai multe împrejurări că acest semn era plăcut înaintea lui Dumnezeu, deoarece prin el Atotţiitorul îşi manifesta puterea Sa. Aşa a fost cazul biruinţei lui Moisi asupra amaleciţilor, (Ieşire 17), al îndulcirii apelor la Mara (Ieşire 15, 20—25), Horeb (Ieşire 17, 6) şi Meribo (Numeri 20, 8—13), al înălţării şarpelui de aramă (Numeri 21), al binecuvîntării cu mîinile încrucişate pe care Iacov a dat-o lui Efraim şi Manase (Facere 48, 14), al însemnării cu litera Tau (în formă de cruce) (Iezechiil 9, 4—6) etc.

Dacă însă în faţa lui Dumnezeu acest semn era bineplăcut, în faţa oamenilor era tocmai invers. Oamenii necunoscînd rînduielile lui Dumnezeu şi datorită depărtării lor de Părintele ceresc, au ajuns, cu timpul — şi aceasta şi pe vremea Mîntuitorului Hristos — să considere crucea drept obiect de batjocură. De aceea l-au şi răstignit pe Mîntuitorul pe cruce, ca să-L batjocorească şi mai mult. Dar Dumnezeu tocmai prin acceptarea ca Fiul Său cel iubit să moară pe cruce, tocmai prin aceasta a reabilitat acest semn. Fiul Său moare pe cruce — semnul iubit de Dumnezeu — crucea devenind altar de jertfă, ca un fel de obiect mijlocitor pentru împăcarea omului cu Dumnezeu, căci este cunoscut faptul că ori de cîte ori poporul îşi cunoştea păcatul şi voia să se împace cu Dumnezeu sau să se roage Lui, sau să-I ceară ceva, aducea jertfe *pe un altar*. De la Mîntuitorul Hristos înainte, crucea a devenit şi real şi simbolic *altarul* oricărei jertfe.

De aceea în partea de răsărit a Sf. mese, în altarul bisericilor ortodoxe se află întotdeauna sf. cruce a Domnului Hristos, de aceea orice jertfă adusă oriunde şi oricînd lui Dumnezeu, direct sau prin semeni — ca ajutor dat acestora — nu trebuie disociată de sf. cruce, ci dimpotrivă legată direct, aşa cum se şi practică în Tradiţia Bisericii răsăritene.

Dacă crucea este semn al jertfei Fiului lui Dumnezeu *spre mîntuirea lumii*, atunci ea este sfîntă.

(continuare în pag. 2)

Pr. Teodor Damian

Turist şi pelerin pe urmele Sf. Ap. Pavel în Grecia (VI)

„(...) mulţumim lui Dumnezeu neîncetat că, luînd voi cuvîntul ascultării lui Dumnezeu de la noi, nu l-aţi primit ca pe un cuvînt al oamenilor ci, aşa, precum este într-adevăr, ca pe un cuvînt al lui Dumnezeu, care şi lucrează întru voi, cei ce credeţi" (I Tes. 2, 13).

Un oftat prelung, din zeci de piepturi, un freamăt de mulţime tălăzuită, ca o holdă bătută de vînt.

Le vorbeşte de aproape trei ceasuri. Îi sorb cuvintele şi nu îndrăznesc să-l întrerupă. S-au adunat pe o colină, aproape de ieşirea din oraş. Soarele stă să apună, iar Olympul s-a ascuns într-o pîclă deasă, ori, poate nori prevestitori de ploaie. Va fi chiar furtună, pentru că, iată, din cînd în cînd, Poseidon, zeul mărilor, scapără fulgere în zig-zag peste golf. Marea e cenuşie, dar încă liniştită. O zăpuşeală îngreunează răsuflarea şi glasul Apostolului e mai slab, mai departe...

Deunăzi, l-au rugat să le mai spună încă despre Iisus cel înviat, despre învierea cea de obşte, să le întărească nădejdea că nici ei nu vor muri de tot... Iar el le-a zis doar atît: „... de *credem* că Iisus a murit şi a înviat, tot aşa (să credem) că Dumnezeu, pe cei adormiţi întru Iisus, îi va aduce împreună cu El" (I Tes. 4—14). Aşadar, două sînt condiţiile de împlinit pentru ca spaima de neantul unei morţi definitive şi totale să dispară: să *credem* în învierea lui Iisus şi apoi, numai dacă vom fi adormit întru Iisus (deci în credinţa creştină) vom putea să înviem şi să ne bucurăm de privelişte Venirii Sale întru slavă şi mărire. Dar, Apostolul le-a mai spus ceva, care i-a tulburat adînc: „(...) la glasul arhanghelului şi întru trîmbiţa lui, Dumnezeu Se va pogorî din cer şi cei morţi întru Hristos vor învia întîi" (I Tes. 4, 16). Ochii îl privesc pe Apostol şi dincolo de el văd priveliştе înfricoşătoare. Dar glasul lui, întărit, îi întoarce la clipa de faţă: „După aceea, *noi cei vii*, care *vom fi rămas*, vom fi răpiţi împreună cu ei, în nori, ca să întîmpinăm pe Domnul în văzduh şi aşa pururea vom fi cu Domnul" (I Tes. 4, 17). Un singur pronume personal şi două atribute înfioară adunarea: „noi cei vii", adică ei şi Apostolul, care tocmai le vorbeşte; „care vom fi rămas"..., un „viitor II" al verbului „a rămîne" sapă adînc în pămîntul virgin al credinţei neofiţilor. Aşadar, clipa aceea este aproape?! Aproape de ei, de segmentul lor de viaţă pămîntească, trecătoare...? Ar vrea să-l mai iscodească pe Apostol, cînd va fi ziua aceea şi ce se cuvine să facă ei, cum s-o întîmpine? Nu puţini se gîndesc că nu se cade decît să se pregătească pentru ea, lăsînd toate grijile şi îndatoririle către viaţa aceasta trecătoare, cît vor mai avea de zăbovit întru ea pe pămînt, şi, trăind doar în rugăciune, post şi aşteptare amorţită... Dar astăzi înţeleg că nu vor mai afla nimic în plus. Apostolul a ridicat mîinile a binecuvîntare şi, urmat ca de obicei, de Sila, Timotei şi alţi cîţiva fraţi aleşi, se depărtează, îndreptîndu-se către casa lui Iason.

Norii de deasupra Olympului au coborît, pînă s-au întîlnit cu marea. Încă temători de pedeapsă pentru păcatul trădării vechii credinţe, elinii neofiţi se furişează spre casele lor, fără a cuteza să întoarcă privirea înspre sălaşul idolilor părăsiţi. Un tunet puternic înfiorează pîlcurile de credincioşi risipiţi pe ulîţele cotite. În cîteva clipe, o ploaie îmbelşugată, dar cu grindina cît bobul de mazăre, îi udă îndată, pînă la piele.

...Urcăm în autocarul care ne aşteaptă. Stropii mari şi grei, abătuţi asupra oraşului ne sperie. S-a înserat şi luminile, în vale, pînă la port, par un cer răsturnat pe pămînt. De umezeala care ne învăluie, dar şi de un fior interior, ne zgribulim în noi înşine şi într-un prezent neînţeles şi potrivnic...: „... iar despre ani şi despre *vremuri*, fraţilor, (...) voi înşivă ştiţi bine că ziua Domnului vine aşa, ca un fur, noaptea... Voi, însă, fraţilor nu sînteţi în întuneric, ca să vă apuce ziua aceea ca un fur..." (I Tes. 5, 1—2.4)... Ei, cei de atunci, poate... Dar noi?!...

Lidia Popiţa-Stoicescu

CORESPONDENŢE

DESPĂRŢIREA DE LA 1700!

Stimate domnule profesor S. G.,

Vă mulţumesc pentru scrisoarea din 14 septembrie 1992 şi vă cer iertare că vă răspund atît de tîrziu. Ocupat mereu, am tot depus scrisori peste scrisori, cu gînd de a le răspunde la prima fereastră de timp, pînă cînd s-au făcut sute. Cum întotdeauna îmi onorez îndatoririle, chiar dacă uneori cu întîrziere, iată că a venit la rînd şi scrisoarea Dv. Am recitit-o astăzi cu toată atenţia, cu durere în suflet şi cu dinainte sentimentul că ne va fi foarte greu să ne înţelegem. Şi Dv. şi eu sîntem condiţionaţi de mentalităţi mai puternic instalate în noi, decît dorinţa noastră de a ne înţelege. Dar suntem condiţionaţi şi de istoria adevărată a evenimentelor care, nu ne lasă să acceptăm orice fără discernămînt istoric. Eu în această situaţie mă găsesc. De aceea nu vă pot înţelege atît cît aş dori s-o fac. Şi Dv. plătiţi tribut unei istorii, numai că eu o ştiu altfel şi, zic eu, eu o ştiu aşa cum a fost. Dv. o ştiţi cum vi s-a predat, „pro causa". Şi vă înţeleg. Altfel cum să-mi explic faptul că, deşi sunt sigur că doriţi să folosiţi regulile gîndirii corecte, totuşi negaţi şi afirmaţi unele lucruri, ca şi cum o demonstraţie nouă ar fi anulat-o pe cea anterioară, dar demonstraţia nouă lipseşte cu desăvîrşire. Să luăm chiar exemplul temei principale de la care aţi pornit. V-aţi supărat pe mine că, în *„supradimensionatul material publicat în ziarul Crişana"* (1992), am afirmat că *„Biserica greco-catolică nu mai există"*. Mai întîi să clarificăm *„supradimensionarea"*, uşor ironică, dar nu mă supăr. Cineva m-a provocat la Oradea la o discuţie şi m-a înregistrat. Un interviu deci. La început mi s-au cerut cîteva minute, apoi ne-am întins. N-am ştiut ce va selecţiona ziaristul. Se vede că a publicat totul. Nu i-am interzis. Dacă aş fi scris eu textul, desigur nu m-aş fi „supradimensionat" atîta! Probabil textul are şi multe repetiţii.

În ceea ce priveşte afirmaţia mea că *„Biserica greco-catolică"* nu mai există, mă admonestaţi pe nedrept. Ştiu că mă explic în zadar, pentru că Dv. vă credeţi şi vă simţiţi greco-catolic. Dar faptul că „Biserica" greco-catolică nu mai există nu e hotărîrea mea să nu mai existe. Ea a început să nu mai existe de cînd a observat acest lucru, cu mare durere, Inocenţiu Micu. Cît l-a costat acest lucru, se ştie. Douăzeci şi patru de ani de surghiun la Viena şi la Roma, unde a şi murit. Am vorbit de curînd despre aceasta la Academia Română (text publicat în *„Literatorul"* şi în *Telegraful român"* în acesta din urmă cu note, pentru că am vrut să se vadă că izvoarele mele au fost mai ales istoricii uniţi).

Ştim toţi ce s-a acceptat la 1700. Atunci ,cu adevărat, o vreme, Biserica ruptă din cea Ortodoxă, a fost „Ortodoxo-catolică". Apoi a început catolicizarea, impunerea teologului catolic iezuit în coastele episcopului unit, pînă cînd *Codul canonic roman* a ajuns la o singură Biserică catolică, în România cu două rituri, în alte părţi cu mai multe (copt, armean, antiohian etc.). Aşa apare situaţia şi în *Concordatul* de dinainte de război şi în actualul *Cod canonic roman*. Ritul nu justifică o eclesialitate distinctă. Aşa zice Roma. Nu noi. Există doar Biserica catolică.

De aceea „Biserica greco-catolică" nu mai există.

Ea e catolică „de rit bizantin". Iată de ce nu înţeleg de ce sunteţi supărat pe mine şi-mi faceţi proces de falsificare a adevărului. De altfel, în afară de cele de mai sus, un argument în favoarea celor spuse de mine îmi oferiţi chiar Dv. Vă citez: *„Suntem dogmatic prezenţi în doctrina catolică, care cuprinde două treimi din creştinătate, dar cu practice de cult orientale, şi aceasta e diferenţa specifică prevăzută în actul unirii din 1700"*.

(continuare în pag. 2)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALA
Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului

Liturghia darurilor înainte sfinţite — călătoria noastră spre Emaus împreună cu Domnul

Biserica Ortodoxă este posesoarea unui adevărat tezaur liturgic. Din toată bogăţia ei de forme şi rînduieli cultice se detaşează în chip cu totul special Sfînta Liturghie, slujba în care — preoţi şi credincioşi, vii şi adormiţi, îngeri şi oameni se întîlnesc cu Domnul cel înviat şi se împărtăşesc la modul real cu El, realizînd acea comuniune mistică, care este Trupul Său eclesial.

În ziua sfîntă a Duminicii, momodalitatea cea mai adecvată de a celebra Învierea lui Hristos este tocmai Sfînta Liturghie.

După rînduielile canonice, această dumnezeiască slujbă se poate oficia numai în răstimpul dimineţii deoarece şi evenimentul de taină al învierii s-a petrecut tot într-un astfel de răstimp. Lumina soarelui, care străbate aparent bolta cerească, de la răsărit spre apus, este mai vie şi mai plină de farmec în faptul dimineţii, inundînd văzduhul şi înveselind plantele, vieţuitoarele şi oamenii. Tot astfel a fost şi va rămîne de-a pururi lumina Învierii Domnului. A fost percepută, după cum ne spune Sfînta Evanghelie, încă pe cînd nu se iviseră zorii, de străjerii puşi să păzească mormîntul pecetluit.

Iată deci motivul pentru care Sfînta Liturghie se săvîrşeşte pînă în momentul amiezii, după care soarele începe să coboare spre asfinţit şi lumina devine mai puţin strălucitoare.

Există totuşi o Sfîntă Liturghie, una din cele trei care se celebrează în Ortodoxie şi anume: *„Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite"* (celelalte două sînt: Liturghia Sf. Ioan Gură de Aur, arhiepiscopul Constantinopolului şi Liturghia Sf. Vasile cel Mare, arhiepiscopul Cezareii Capadociei) ce se poate oficia şi chiar se recomandă să se oficieze seara, după ceasul al IX-lea, la momentul vecerniei.

Se cuvine să spunem că această Sfîntă Liturghie este rînduită a se săvîrşi în toate zilele postului mare sau al păresimilor, afară de sîmbăta şi Duminica şi de sărbătoarea Bunei Vestiri, cînd se săvîrşesc celelalte două Sfinte Liturghii. S-a încetăţenit totuşi obiceiul ca Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite sau a Sf. Grigorie Dialogul să se săvîrşească mai ales miercurea şi vinerea din fiecare săptămînă a postului, afară de Vinerea Mare (a Sfintelor Patimi), cînd nu se săvîrşeşte nici o Liturghie.

Denumirea de Liturghie a Darurilor mai înainte Sfinţite vine de acolo că Cinstitele Daruri se sfinţesc în cadrul Liturghiei ce se oficiază în Duminica de dinaintea zilelor de miercuri şi vineri, cînd se oficiază această Liturghie a Sf. Grigorie Dialogul. În respectiva Duminică, preotul scoate la Proscomidie, pe lîngă Sfîntul Agneţ al Duminicii, încă atîtea Agneţe cîte Liturghii ale Darurilor înainte sfinţite va săvîrşi în săptămîna ce urmează. El sfinţeşte toate aceste Agneţe, concomitent cu Agneţul Duminicii, după care, pe cele rezervate Liturghiei Darurilor mai înainte sfinţite le păstrează, cu multă grijă, într-o cutie specială, pînă la soroacele stabilite.

Două întrebări se pot pune în legătură cu această Sfîntă Liturghie? Prima dacă este totuşi Liturghie, de ce Cinstitele Daruri nu se sfinţesc acum, în faptul serii, cînd ea se săvîrşeşte, ci la o Liturghie anterioară, a Sf. Vasile cel Mare sau a Sf. Ioan Gură de Aur.

Răspunsul este acesta: pentru că, după canoane, Liturghia, respectiv Euharistia se săvîrşete numai în faptul dimineţii.

A doua întrebare vizează semnificaţia acestei Sfinte Liturghii?

Răspunzînd, putem arăta că ea ne aduce aminte de călătoria celor doi ucenici — Luca şi Cleopa

(continuare în pag. 2)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Trupul lui Hristos primiţi şi din izvorul cel fără de moarte gustaţi...

(Matei 26, 26—28; Luca 22, 17—20)

Sfînta Euharistie sau Sfînta Împărtăşanie este Taina în care, sub chipul pîinii şi al vinului, se împărtăşeşte credincioşilor însuşi Trupul şi Sîngele lui Hristos, spre iertarea păcatelor şi spre viaţa de veci, înfăţişîndu-se astfel real şi nesîngeros jertfa de pe Cruce a Mîntuitorului, prin prefacerea pîinii şi a vinului în însuşi Trupul şi Sîngele Mîntuitorului Hristos, cu puterea Duhului Sfînt invocată de episcop sau de preot.

Mărturisirile de Credinţă ale Bisericii noastre străbune învaţă despre Sfînta Euharistie ca *Taină*, ca *jertfă* şi *prezenţă reală* a Mîntuitorului Hristos în ea astfel: „Sfînta Euharistie sau Sfînta Cuminecătură este Trupul şi Sîngele Domnului nostru Iisus Hristos, sub chipul pîinii şi a vinului, în care în adevăr şi în realitate Se află Iisus Hristos. Această Taină covîrşeşte pe toate celelalte şi încă mai mult decît ele ajută la mîntuirea noastră. Căci în această Taină se descoperă şi se arată oamenilor credincioşi tot harul, toată bunătatea şi toată iubirea Domnului nostru Iisus Hristos... Această Taină se aduce, de asemenea ca jertfă, pentru cei vii şi pentru cei morţi în nădejdea învierii şi a vieţii veşnice. Ea este Jertfa care nu se va sfîrşi pînă la judecata cea din urmă... Această Taină milostiveşte şi îndură pe Dumnezeu pentru păcatele oamenilor, vii şi morţi" (Mărturisirea Ortodoxă I, 107, apud „Îndrumări Misionare", Bucureşti, 1986, p. 527).

Luînd mereu parte la Sfînta Liturghie şi fiind convinşi de faptul că prin ea avem posibilitatea să ne apropiem mai mult de Dumnezeu şi să ne simţim, mai mult decît prin orice alt mijloc, *fraţi unii cu alţii*, ne întrebăm în mod firesc: care este definiţia cea mai cuprinzătoare a Sfintei Liturghii?

La această întrebare consider că este normal să răspundem că: Sfînta Liturghie este continuarea fundamentală a lucrării lui Hristos în lume şi în viaţa noastră în orice timp. Sfînta Liturghie ni-L face prezent şi ni-L comunică în mod real pe Domnul Iisus Hristos, în starea permanentă de jertfă şi de înviere, ca să ne însuşim şi noi puterea de jertfă asupra egoismului şi plăcerilor trecătoare, şi să întărim în sufletul nostru puterea viitoarei învieri pentru veşnica fericire a unirii iubitoare cu Domnul Hristos şi cu semenii.

În Sfînta Liturghie are loc prefacerea darurilor noastre de pîine şi de vin în Trupul şi Sîngele Mîntuitorului Hristos, în starea de jertfă, în care s-au transpus ele pe Golgota. Amintirea Domnului Hristos, starea Sa de jertfă de pe Golgota este aşa de accentuată, în Sfînta Liturghie, şi El rămâne aşa de mult în simţirea ei, ca stare de supremă dăruire Tatălui, din compătimire şi iubire faţă de oa-

(continuare în pag. a 3-a)

Arhim. Chesarie Gheorghescu

Maica Domnului, locaş al Preasfintei Treimi

Cu prilejul Bunevestiri, îngerul binevoitor i-a spus preasfintei Fecioare Maria: „Duhul Sfînt va pogorî peste tine şi puterea Celui Preaînalt te va umbri; pentru aceea şi sfîntul care se va naşte din tine, Fiul lui Dumnezeu se va chema" (Luca 1, 35). Din aceste cuvinte ale îngerului Gavriil, Preasfînta Fecioară a înţeles că toate cîte ţin de rostul ei, în întruparea Fiului lui Dumnezeu ca om, sînt lucruri mai presus de fire, în care se împlineşte o rînduială dumnezeiască. Aceasta având-o în vedere Fecioara Maria cînd a zis către înger: „Iată roaba Domnului. Fie mie după cuvîntul tău" (Luca 1, 38). Din clipa aceea Sfînta Fecioară a devenit locaş al Preasfintei Treimi, împlinindu-se în ea cuvîntul spus de înger, căci Duhul Sfînt s-a pogorît peste ea, puterea Tatălui a umbrit-o şi Fiul lui Dumnezeu şi-a început în ea trupul cu care avea să se nască şi ca om şi să fie „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat născut din Tatăl mai înainte de veci, şi om adevărat, născut, mai presus de fire din Maica Preacurată şi unit cu Dumnezeu pentru veşnicie. Astfel, Maica Domnului este „Născătoare de Dumnezeu", căci a născut pe „Dumnezeu cu trup", spre mîntuirea tuturor.

Maica Domnului, avînd în pîntecele ei pe Mîntuitorul lumii, a mers la sfînta Elisabeta, rudenia ei, unde a rămas vreme de trei luni. Cînd a intrat în casa dreptilor Zaharia şi Elisabeta, Maica Preacurată le-a

(continuare în pag. 2)

Arhim. Teofil Părăian

Despărţirea de la 1700!

(Urmare din pag. 1)

Aşa vă definiţi Dv. Cu prima parte a afirmaţiei Dv. sunt de acord, dar partea finală nu mai corespunde realităţii istorice prezente, Actul de la 1700 păstra nu numai *„practicile de cult"*, ci şi o bună parte din doctrina ortodoxă şi din dreptul canonic ortodox. *„Legea noastră să rămână"*, s-a spus la 1700. Pe aceasta s-a bazat mereu Inocenţiu Micu în pledoariile sale. *Legea* însemna şi doctrina ortodoxă, plus cele 4 puncte, şi dreptul canonic întreg (aşa cerea Inocenţiu Micu), şi tradiţiile, obiceiurile şi cultul. Şi-apoi: au rămas „greco-catolicii" la „greco-catolicism", adică la „ortodoxo-catolicism"? Au rămas ei la cele patru puncte din 1700? Cum adică, refuză dogmele Sinodului I Vatican de la 1870? Refuză infailibilitatea Papei? Refuză Imaculata concepţie? Refuză Înălţarea Maicii Domnului cu trupul la cer ca dogmă? Acestea n-au fost contractate la 1700. Şi totuşi actuala Biserică catolică orientală de rit bizantin nu le refuză. Le-au adăogat în învăţătura de credinţă zisă unită, fără să mai consulte pe nimeni. Şi aşa, şi-au tot pierdut caracterul de „ortodoxo-catolici".

Roma ştie acest lucru şi îl admite. De altfel îl admit şi foştii greco-catolici de azi, care nu mai sunt cei de la 1700. Dovadă e că nici nu se mai numesc oficial aşa. Îşi zic *„Biserica română unită cu Roma"*, denumire abuzivă şi lipsită de onestitate faţă de celelalte Biserici româneşti, căci nu toate Bisericile româneşti s-au unit cu Roma. Şi-apoi ce e aceea „Biserica română"? Există o confesiune română? Dă acest lucru caracterul de confesiune unei Biserici? Cel mult, potrivit îndelungii tradiţii istorice, Biserică română, dacă nu specificăm de ce confesiune este, e cea ortodoxă!

Şi mă mai întrebaţi retoric dacă eu, spunând că nu mai sunt „greco-catolici", nu cumva îi doresc cu *„stolă şi chiară"*, care *„să-i arunce pe credincioşii fără cultură specifică între unguri"*. Nu e o întrebare prea onestă. Eu să-i doresc? Ei se prezintă adesea *şi aşa*. Noi îi împingem să împărtăşească aşa cum o fac, ca la catolici? Ei o fac. Îi mai vedeţi cu camilafca ortodoxă? Sau cu brâie asemenea episcopilor catolici? Şi i-am văzut şi cu „stolă şi chiară", cum ziceţi Dv. Nu eu i-am îmbrăcat! Şi nu eu le-am ascuns engolpioanele şi le-am pus pe piept crucea catolică.

Iată deci că şi ritul se cam schimbă. Aşa cum am zis: devine hibrid. Şi-atunci cu ce am greşit eu, afirmând că în doctrină foştii uniţi sunt acum completamente catolici? Eu am spus chiar mai puţin decât în realitate. E drept că, în ultima vreme se mai fac paşi înapoi spre ritul ortodox, dar numai pentru că au văzut că ortodocşii au sesizat catolicizarea lor deplină şi perseverentă, şi se tem de credincioşii care nu se vor papistăşiţi! Dar procedura nu e onestă. Ar trebui să fie ceea ce sunt şi ceea ce le cere Roma să fie: catolici.

Iată, stimate domnule profesor, cum stau lucrurile în realitate. Dar cum să ne înţelegem când Dv. mai afirmaţi şi acum situaţii de la 1700, astăzi total depăşite, schimbate?

Îmi imputaţi că aş fi zis că în 1948 *„foştii greco-catolici au trecut la ortodoxie"*. Mă corectaţi cu: *„au fost trecuţi la ortodoxie"*. Chiar toţi? Credincioşii au acceptat Ortodoxia în mare majoritate. Şi rămân şi azi. Şi mulţi preoţi. Ce înseamnă aceasta? Că au acceptat să-şi piardă mântuirea în Ortodoxie? Să fim serioşi. Ei s-au ştiut ortodocşi din totdeauna. Că doar istoria n-a început la 1700. Şi-apoi de ce să nu întoarcem întrebarea: la 1700 ortodocşii *au trecut* la catolicism, sau *au fost trecuţi?* Oare am uitat de tunurile lui Bukow, cu care a dărâmat peste 150 de mânăstiri ortodoxe? Oare am uitat de preoţii ortodocşi martirizaţi timp de un secol? Oare nu cumva mai face şi Dumnezeu dreptate peste vremi?

Şi-atunci de ce să ne organizăm istoria aşa cum ne convine, începând-o doar de la 1948?

Sigur, rămâne problema patrimoniului. Dv. refuzaţi „principiul majorităţii". Dar în 1700 ce s-a întâmplat cu bisericile ortodoxe? Ortodocşilor care au mai rămas, foarte mulţi, li s-a refuzat şi existenţa, nu numai că li s-au luat toate bisericile. Se zicea: nu mai sunt ortodocşi! Abia sub presiune, după 1760 li s-a recunoscut existenţa şi li s-a dat un episcop... sîrb! Şi câte biserici li s-au dat înapoi? Nici una. Până şi biserica ortodoxului domnitor martir C. Brâncoveanu din Făgăraş le-a fost luată. Şi Prislopul lui Nicodim cel Sfinţit şi al Domniţei muntence Zamfira! Iar „Sâmbăta" lui C. Brâncoveanu a rămas o ruină două sute de ani, căzută sub ghiulele catolice „mântuitoare"!

Aş vrea să găsim o soluţie pentru „vârsta a treia", de care cu bună dreptate vorbiţi că trebuiesc mângâiaţi, dar ne avertizează istoria să fim cu grijă. Ştiţi povestea cu întinsul degetului care pierde apoi mâna şi restul. Şi afirmaţia noastră, care nu vă place, că *„bisericile sunt ale credincioşilor"* nu e un pretext de moment. Aşa a fost la 1700. Credincioşii obligaţi să treacă la catolicism şi-au păstrat bisericile. Cu ele se simţeau în continuare ortodocşi, acasă. Şi oare catolicii care s-au protestantizat în sec. al XVI-lea n-au trecut la protestantism cu tot cu bisericile lor? Catedrala saşilor din Sibiu, azi evanghelică, la origine a fost catolică. Tot aşa şi „Biserica neagră" din Braşov, şi toate marile catedrale protestante din Apus. De ce nu le cer catolicii, aşa cum cer bisericile foste unite, ai căror credincioşi sunt azi ortodocşi?

Soluţia e în finalizarea dialogului ecumenic dintre cele două Biserici. În iunie suntem convocaţi în Liban să-l reluăm. Mă bucur. Voi milita pentru continuare. Altfel, bătălia „argumentelor" riscă să fie fără sfârşit. Şi să fie tristă şi dureroasă. Dv. vorbiţi de „instigări din amvon". Se vede că nu ştiţi cum vorbesc vlădicii uniţi cu Roma şi preoţii uniţi de prin preajma noastră. Şi probabil nu ştiţi ce se predă în şcolile teologice ale Bisericii unite cu Roma. Şi credeţi cumva că studenţii care se pregătesc acum la Roma se vor întoarce „greco-catolici"? Şi ce aveţi de zis de cele ce se scriu despre ortodocşi în foile oficiale ale Bisericii unite cu Roma? Ai noştri fac istorie, când e cazul. Din partea cealaltă vin insulte cu funcţii de argumente. Şi-atunci să fim bucuroşi? Deschişi? Am dori, dar nu suntem lăsaţi în pace. Şi astfel se încrâncenează părţile şi cresc distanţele, în loc să se apropie. Eu am propus la Salzburg (1992) un moratoriu de 5 ani, în care timp să dialogăm, să ne apropiem, să facem o istorie comună, adevărată, să ne reînfrăţim, să nu ne mai insultăm, să nu ne mai judecăm, să nu mai organizăm comandouri care ocupă biserici. Să ajungem la înţelegere. Occidentul catolic a salutat ideea. Aici s-a reacţionat negativ.

Oare mai are cineva interesul să dezbine sufletul Transilvaniei, care, iată, se vrea lăsată în pace?

Îi înţeleg pe cei de „vârsta a treia", le respect convingerile şi suferinţa. Ortodocşii vor un *modus vivendi* pe realităţile prezente, nu pe iluzorii *restitutio in integrum*. Îi respect pe intelectualii rămaşi credincioşi Blajului, nu umblu la motivaţiile lor care sunt de alt ordin decât spiritual-religios, ci mai ales de ordin cultural, şi de alte feluri la care nu vreau să mă refer. Fiecare îşi justifică argumentele sale. Singurele pe care eu nu le pot admite, sunt insultele ca argument.

Stimate domnule profesor,

Scrisoarea Dv. e altfel decât ale altora. De aceea vă şi răspund cu încrederea că voi fi înţeles. Vă va fi greu să-mi daţi dreptate. Ştiu. Şi mie mi-a fost greu să vă dau dreptate Dv., dar n-am ezitat să-mi spun punctul de vedere, în apărarea Bisericii mele. Nu cred că nu veţi înţelege că aveam dreptul şi datoria s-o fac. În numele aceleiaşi logici vă respect şi dreptul Dv. de a vă apăra. Să încercăm să confruntăm argumente şi să le armonizăm. Poate va fi greu. Nu vom putea odată, şi de zece ori, dar, poate, a unsprezecea oară ar putea apărea nişte semne de armonizare. Am discutat aşa şi cu S.S. Papa şi ne-am înţeles foarte bine. Aici, „pe câmpul de luptă", văd că e mai greu. Dar, dacă am fi toţi de bună credinţă, nu cred că ar fi inutil să dialogăm cu răbdare şi iubire. Vremea de înţelegere, când preoţii celor două confesiuni se suplineau la slujbe, a existat. Ea e dovada că la nivelul preoţilor şi al credincioşilor credinţa era aceeaşi, şi eu cred că era mai degrabă ortodoxă decât catolică, precum o aveau din strămoşi, şi strămoşii noştri nu încep de la 1700! Credincioşii au rămas cu strămoşii din toată vechimea noastră românească. De aceea şi azi rămân tot cu ea, şi dacă nu i-ar tulbura cineva, problema s-ar rezolva uşor. Dacă ar dispărea ameninţarea prozelitismului, agresiunea, ortodocşii nu s-ar mai teme şi s-ar găsi mai uşor un *modus vivendi* cu cei rămaşi credincioşi lui Atanasie Anghel, sărmanul! Temându-se, ortodocşii se apără, cu prevedere, şi Dv. aveţi dreptate să vă supăraţi pe prevederea noastră, dar n-avem cum face altfel, decât să deblocăm *cu onestitate* dialogul teologic dintre cele două Biserici. Am şi scris în acest sens la Roma, cu care am relaţii foarte bune şi sincere, dar nu de compromis. Şi ne respectăm reciproc şi, probabil, va veni şi ziua înţelegerii, printr-o formulă nouă, pe care ne-o va descoperi tuturor Sfântul Duh. Căci Roma a înţeles că *„teologia întoarcerii"* nu mai este nici actuală, nici posibilă, deci *„modelul uniat"* nu mai poate opera. Acest lucru l-a semnat Vaticanul în trei Documente oficiale de mare importanţă (Viena, Freising, Arricia, 1990—1991). În această viziune nouă, comună ambelor Biserici, Unirea de la 1700 n-a mai fost *Unire*, ci *Despărţire* de Biserica Ortodoxă. Aşa ar trebui să se zică: *Despărţirea de la 1700*. Nu cred că ar fi peiorativ. Sau, în nici un caz, n-ar fi mai puţin exact, din punct de vedere ortodox, decât cum se zice, din perspectiva catolică, *Unirea de la 1700*.

Speranţa de unitate rămâne. Să nu ne distrugem punţile. Dimpotrivă, să le reparăm.

Încă o dată vă mulţumesc pentru scrisoarea al cărei ton m-a îndemnat să vă răspund, şi să vă preţuiesc pentru sinceritate şi omenie.

Cu binecuvântare şi cerere de ajutor de la Dumnezeu.

Pr. prof. Simion Radu

ŞCOALA TĂCERII

„Vreme este a tăcea şi vreme este a grăi"
(Ecl. 3, 7).

Mulţi oameni suferă în viaţă pentru că nu ştiu să tacă, grăiesc pripit şi necugetat. Fiind nestăpâniţi la vorbă, ei strică prietenii bune şi îşi fac duşmani chiar fără să vrea. De aici proverbul că limba este ca leul care dacă-i dai drumul te sfâşie pe tine însuţi. Este scânteie care aprinde satul. De fapt, când tăcem rar ne căim şi de cele mai multe ori regretăm când nu vorbim.

Tăcerea este fundamentul autodisciplinei lăuntrice, şi dovada bunei creşteri şi metoda de progres religios-moral.

Cei vechi socoteau că tăcerea este un zeu, este începutul şi, sfârşitul tuturor lucrurilor şi cauza armoniei absolute, iar moartea, adică tăcerea, începutul vieţii. Aceasta explică pentru ce poeţii au cântat nopţii imnuri şi au preamărit marea taină a tăcerii (Carlyle, 15).

Despre filozoful Pitagora se spune că-şi obliga ucenicii să tacă timp de un an şi abia după ce treceau acest greu examen intrau în şcoala lui. Apoi le spunea să vorbească numai dacă au de spus lucruri care sînt de o mai mare valoare decît tăcerea. Să spună mult dar în cuvinte puţine, fapt care dovedeşte gîndire profundă şi serioasă.

De fapt, vorbind puţin sîntem obligaţi la **înfrînare şi la ascultare** — două virtuţi care fac pe om înţelept şi distins. Să vorbim numai ceea ce este de folos tuturor şi în nici un caz să nu clevetim, să nu batjocorim pe nimeni, nici să învrăjbim pe oameni. Dumnezeu ne-a dat cuvîntul să ne descoperim gîndul, gîndul cel cinstit, bun şi curat şi să nu-l ascundem cu viclenie. El ne-a dat o singură gură, două urechi şi doi ochi, pentru ca să ne înveţe că în viaţă trebuie mai mult să ascultăm şi să vedem şi mai puţin să vorbim şi să criticăm. Cu alte cuvinte, este lucru bun şi înţelept ca omul în viaţă să ştie multe, dar să grăiască puţin, să se gîndească de două ori şi să grăiască o singură dată, după cum zice filozoful Platon, pentru că vorba multă este sărăcia omului şi izvor de greşeli. Să vorbim numai după ce gîndul s-a copt în tăcere. Să iubim tăcerea, care, adesea, este mai elocventă decît toate discursurile şi argumentele (Cf. Criveanu, p. 327—329).

Th. Carlyle, autorul lucrării Revoluţia franceză, este socotit filozoful tăcerii. El spune pe drept cuvînt, că jumătate din păcatele noastre provin din josnicul viciu al limbuţiei, al nestăpînirii limbii, al vorbelor deşarte şi calomniatoare. De aceea aduce tăcerii cele mai mari elogii. După el, tăcerea este climatul optim în care se făuresc şi se desăvîrşesc toate lucrurile mari. Ea le dă viaţă, le conduce şi le stăpîneşte. Cugetarea lucrează în tăcere, iar virtutea se călească în taină. Ambele trebuie să aibă rădăcinile îngropate adînc în sufletul nostru, pentru că dacă le scoatem la suprafaţă, dacă le descoperim, slăbesc, se usucă şi dispar. De aici a izvorît judecata sănătoasă a poporului că tăcerea

(continuare în pag. a 4-a)

Pr. prof. Simion Radu

Maica Domnului, locaş al Preasfintei Treimi

(Urmare din pag. 1)

spus cuvînt de bun găsit, cuvînt cinstitor pentru Elisabeta, care şi ea era în stare binecuvîntată şi aştepta să-l nască pe înaintemergătorul Domnului. Sfîntul Evanghelist Luca, cel care relatează despre acestea, dă mărturie despre faptul că atunci cînd a auzit Elisabeta urarea Mariei, „pruncul a săltat în pîntecele ei şi Elisabeta s-a umplut de Duhul Sfînt" (Luca 1, 41). Cu acel prilej, Elisabeta, sub puterea Duhului Sfînt, a zis către Maica Domnului: „Binecuvîntată eşti tu între femei şi binecuvîntat este rodul pîntecelui tău. Şi de unde mie cinstea să vină la mine Maica Domnului meu?" (Luca 1, 42—43).

Întîlnirea între Maica Domnului şi sfînta Elisabeta este o dovadă a prezenţei Fiului lui Dumnezeu şi a Duhului Sfînt în cea pe care o vor ferici toate neamurile (Luca 1, 48). Dar unde este Fiul şi Duhul Sfînt, acolo desigur este şi Dumnezeu-Tatăl. Prin urmare, Maica Domnului este şi rămîne locaş al Sfintei Treimi.

Maica Domnului a fost locaş al Preasfintei Treimi nu numai în vremea cît l-a purtat în pîntecele ei pe Fiul lui Dumnezeu, pe care avea să-l nască, ci ea a rămas şi este locaş al Preasfintei Treimi pentru veşnicie. O mamă este mamă nu numai în vremea cît îl poartă în sine pe cel care urmează să-l nască, ci este mamă şi după aceea, este mamă şi în veşnicie. Aşa este şi cu Maica Domnului. Ea l-a purtat pe Fiul ei nu numai în pîntecele ei, ci l-a purtat şi în inima ei, şi poate că l-a purtat mai mult în inimă, decît în pîntece. Aşa încît, cînd Domnul Hristos s-a născut din pîntecele ei „cel pururea fecioresc", nu s-a despărţit de ea, ci a rămas pentru mai departe şi chiar pentru veşnicie în inima ei. El a rămas în inima Maicii Domnului nu singur, ci împreună cu Tatăl, care o umbreşte, şi împreună cu Duhul Sfînt, care s-a pogorît peste ea, ca să nu mai plece niciodată de la ea.

Cînd vorbim cu Maica Domnului, în rugăciunile pe care i le adresăm, şi cînd ne gîndim la ea şi la măreţiile ei, noi de cele mai multe ori avem în minte legătura dintre ea şi Fiul lui Dumnezeu, pe care l-a purtat în sine şi pe sfintele sale braţe. Dar nu trebuie să uităm niciodată că ea, Maica Luminii, este şi locaş al preasfintei Treimi, aşa cum a început a fi la Bunavestire. Pe considerentul acesta, noi o rugăm pe Maica Domnului să curăţească mintea noastră şi să o facă „locaş înfrumuseţat al Treimii celei dumnezeieşti", căci zicem: „Pe tine, preacuratul palat al Împăratului ceresc, ceea ce eşti mult lăudată, te rog, curăţeşte mintea mea cea întinată cu tot felul de păcate şi o fă locaş înfrumuseţat al Treimii celei dumnezeieşti, ca să laud şi să măresc puterea ta şi mila ta cea nemăsurată, fiind mîntuit eu, netrebnicul, robul tău."

Maica Domnului s-a numit pe sine „roaba Domnului". Noi ne recunoaştem pe noi înşine ca „robi ai Maicii Domnului". Numai că noi ne ştim ca „robi netrebnici" şi cerem să fim mîntuiţi. Înaintînd în cele ale mîntuirii, noi înaintăm şi în curăţia sufletească şi, în măsura curăţirii, înaintăm şi în înţelegerea măreţiei Maicii Domnului şi atunci putem să ne dăm seama de puterea şi de mila ei cea nemăsurată şi devenind şi noi locaşuri ale Preasfintei Treimi, o recunoaştem pe Maica Domnului ca fiind „mai înaltă decât cerurile şi mai curată decît strălucirile soarelui"; „mai cinstită decît Heruvimii şi mai mărită fără de asemănare decît Serafimii"; o ştim şi o mărturisim a fi „mărirea a toată lumea"; „cer şi biserică dumnezeirii"; „biserică sfinţită şi rai cuvîntător"; „rai de taină"; „mărirea fecioarelor". La unele ca acestea fiindu-ne luarea aminte credem şi mărturisim că ea este „maica lui Dumnezeu, cea mai presus de minte şi de cuvînt", „înălţime întru care cu anevoie se suie gîndurile omeneşti" şi „adîncime", care nu poate fi văzută nici cu ochii îngereşti. Aşa încît, vorbind cu Maica Domnului, în rugăciune, zicem: „Nu se pricepe toată limba a te lăuda după vrednicie şi se întunecă şi mintea cea mai presus de lume a cînta ţie, una de Dumnezeu Născătoare. Însă fiind bună, primeşte credinţa, că ştii dragostea noastră cea dumnezeiască. Că tu creştinilor eşti folositoare. Pe tine te mărim."

Liturghia darurilor înainte sfinţite...

(Urmare din pag. 1-a)

spre Emaus, cărora Domnul li s-a arătat, poposind spre seară în casa lor, şi pe care L-au recunoscut că este Domnul numai în momentul frîngerii Pîinii. Abia acum, la acest fapt de seară, au ajuns cei doi ucenici să fie şi ei părtaşi ai bucuriei Învierii, care la Ierusalim a fost gustată de Apostoli şi femeile mironosiţe încă din timpul dimineţii.

Există o mare asemănare între cei doi ucenici, care călătoreau spre Emaus şi noi care, încă de la naştere, călătorim spre Emausul înserării vieţii noastre, adică spre scopul final, al trecerii pe celălalt tărîm, al veşniciei. Precum odinioară, Domnul i-a însoţit pe cei doi ucenici pe tot parcursul călătoriei lor, tot astfel El se află permanent alături de noi, dezvăluindu-ne, prin Sfînta Sa Evanghelie, toate tainele mîntuirii, aşteptînd să-L invităm şi noi în casa sufletelor noastre, să stea cu noi la cină, spre a ne oferi El apoi hrana cerească, din care de mănîncă cineva nu mai moare în veci.

Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite ne aduce aminte de starea noastră de martori întîrziaţi în aflarea bucuriei Învierii, dar totuşi de oameni norocoşi cărora le este rezervat destinul de a-L putea întîlni pe Domnul fie şi la crepusculul zilei, adică al vieţii noastre pămînteşti şi de a primi astfel din propriile Sale mîini arvuna vieţii de veci.

Liturghia Darurilor înainte sfinţite ne aduce aminte şi de Cina cea de Taină, cînd de fapt a fost instituită Dumnezeiasca Euharistie şi cînd Sfinţii Apostoli s-au împărtăşit pentru prima dată cu înfricoşătoarele Taine. Atmosfera acestei memorabile Cine o trăim şi noi cînd participăm la Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite.

Sf. Cruce, semnul mîntuirii creştinului în Biserică

(Urmare din pag. 1-a)

Sf. Părinţi aseamănă crucea cu scara lui Iacov care unea cerul cu pămîntul şi pe care îngerii lui Dumnezeu urcau şi coborau. Numai că pe această scară a crucii, nu numai îngerii coboară şi urcă, ci însuşi Mîntuitorul nostru dîndu-ne mîna să ne ridice la cer pe noi cei ce ţinem, la rîndul nostru, pe alţii de mînă. Aceasta este condiţia înălţării: să ţii pe altul de mînă şi să-l ajuţi să urce, să te aşezi în locul lui pentru a trăi drama lui, să i te substitui pentru a-l înţelege total şi astfel a dori să-l salvezi cum îţi doreşti propria salvare. Tot de o substituire este vorba şi în jertfa Mîntuitorului Hristos pentru lume.

Dacă la început omul a vrut să se substituie lui Dumnezeu, voind să fie ca Dumnezeu şi căzînd astfel în păcat, acum, „la plinirea vremii", (Galateni 4, 4), Dumnezeu se substituie omului, nu spre uzurpare şi mărire cum a făcut omul cu Dumnezeu, ci spre mîntuire şi întru smerenie totală cum a făcut Dumnezeu cu omul, în Iisus Hristos, Fiul Său.

Smerenia Domnului Hristos pe cruce este semnul unei duble ascultări: faţă de Dumnezeu Tatăl şi faţă de strigătul de durere al omenirii care pierea în păcat. Astfel, crucea devine ea însăşi semn al acestei duble ascultări la care participă şi credinciosul atunci cînd interiorizînd crucea, încearcă să actualizeze în viaţa sa, la nivelul lui, dar cu toată rîvna, exemplul Fiului lui Dumnezeu.

Această ascultare în dublul ei aspect presupune, implică, creează un mod de viaţă specific credinciosului care îşi întemeiază viaţa sa pe „trăirea crucii". Realizările lui progresul său duhovnicesc, bucuriile din relaţiile cu semenii se datorează acestui nou mod de a fi, deci crucii, de aceea în viaţa credinciosului crucea devine obiect de laudă şi de bucurie, exact reversul semnificaţiei ei la omul V. Testament.

Dar mai presus de toate, deoarece prin cruce s-a cîştigat mîntuirea lumii, lucrul cel mai de preţ din lumea aceasta, de aceea ea a devenit obiect de cinstire, laudă, bucurie. De aceea şi Sf. Apostol Pavel afirma: „Iar mie să nu-mi fie a mă lăuda decît în crucea Domnului Hristos" (Gal. 6, 14).

Nu-l putem despărţi pe Mîntuitorul de crucea Sa oricum L-am privi, din orice parte, din orice punct de vedere; Hristos apare credinciosului ca răstignit, căci pentru aceea a venit în lume, să se răstignească şi prin răstignire lumea să capete mîntuire.

Şi aşa cum nu-l putem despărţi pe Mîntuitorul Hristos de crucea Sa, tot aşa nu putem despărţi crucea de Învierea lui Hristos, deoarece crucea a fost premiza Învierii Sale. Din Înviere crucea îşi ia puterea căci Învierea lui Hristos este izvorul oricărei puteri şi forţe. De aceea Sf. Pavel spune despre cruce că este „puterea lui Dumnezeu" (I Cor. 1, 18) pentru cei credincioşi, de aceea atît în icoanele în care este reprezentată Învierea Domnului cît şi în cele în care este reprezentată Sf. Treime, Îl vedem pe Mîntuitorul cu crucea biruinţei în mînă.

Crucea Domnului Hristos a devenit steag şi semn al luptei spirituale şi al biruinţei credinciosului asupra păcatului, aşa cum e anunţată încă din V. Testament (Ieremia 4, 6; 50, 2; 51, 27; Isaia 11, 12) şi nu al luptei individuale, ci a tuturor celor chemaţi la mîntuire, adică a tuturor neamurilor şi oamenilor, căci „Dumnezeu voieşte ca tot omul să se mîntuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină" (I Tim. 2, 4).

În lupta spirituală cu păcatul sub semnul şi steagul crucii se adună toate neamurile căci mîntuirea în Biserică nu este cetate cu porţile închise, ci deschise ca toţi să intre.

Iar steagul lui Dumnezeu pentru neamuri (Isaia 49, 22) este steagul, semnul Bisericii, căci Biserica adună sub steagul ei, sub semnul crucii toate popoarele, potrivit poruncii: „Mergînd învăţaţi toate popoarele" (Matei 29, 19).

ITINERAR PASTORAL

— Miercuri, 3 martie a.c., Î.P.S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală al Ardealului a luat parte la Casa Armatei din Sibiu la Festivitatea de lansare a cărţii „Limbajul mimico-gestual", dicţionar bilingv pentru surdo-muţi, carte tipărită cu cheltuiala Arhiepiscopiei Ortodoxe Române Sibiu, şi oferită în dar, în 4 000 de exemplare, Asociaţiei surzilor din România. Autoarea cărţii este Doamna Iulia Drăguţoiu.

— Joi, 11 martie a.c., Î.P.S. Mitropolit a primit la Reşedinţa mitropolitană din Sibiu o delegaţie a Ligii Culturale „Andrei Şaguna" din Sf. Gheorghe, jud. Covasna alcătuită din: Dl. Solomon I., Secretarul Prefecturii Jud. Covasna, Dl. Tatu N., Viceprimarul Oraşului Sf. Gheorghe, Dl. Lăcătuş Ioan, Directorul arhivelor Statului Judeţului Covasna, P.C. Protopop Pr. Rătulea Gheorghe. Cu acest prilej, Î.P.S. Sa s-a întreţinut pe larg cu membrii delegaţiei asupra obiectivelor viitoare ale Ligii „Andrei Şaguna" din Sf. Gheorghe:

— Organizarea în luna iunie 1993 a unui Simpozion omagial „Andrei Şaguna" la Sf. Gheorghe şi sfinţirea bisericii de pe deal, restaurată în anii din urmă.

— Deschiderea „Muzeului Ortodoxiei Române" din Jud. Covasna, în subsolul Catedralei Ortodoxe din oraşul Sf. Gheorghe; ridicarea unei statui a Mitropolitului „Andrei Şaguna" în oraşul Sf. Gheorghe; ridicarea unor troiţe comemorative pe locul bisericilor româneşti distruse pe timpul dictaturii horthisto-fasciste sau înainte de 1918; editarea unei *Istorii a Bisericii Ortodoxe Române din zona Trei-Scaune*, ş.a. Printre cei prezenţi fiind şi P.C. Protopop Gheorghe Rătulea au fost discutate şi unele probleme legate de viaţa bisericească din zonă. S-au acordat ajutoare pentru unii preoţi din parohiile foarte mici şi cu probleme economice şi un ajutor de 200 000 lei pentru terminarea lucrărilor de restaurare a sediului protopopesc.

— Între 13—16 martie, Î.P.S. Sa a făcut o vizită la Patriarhia Ecumenică din Constantinopol împreună cu Î.P.S. Nicolae al Banatului, ca delegaţi ai Patriarhiei Române. A avut şi întîlnire cu Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeos I, cu alţi ierarhi precum şi cu membrii Sf. Sinod al Patriarhiei Ecumenice. Au fost discutate probleme de interes comun, s-a procedat la informaţii reciproce asupra rolului Bisericii în lumea de azi, reactivarea Mitropoliei româneşti a Basarabiei, înfiinţarea unei Mitropolii româneşti la Berlin pentru românii din Europa Centrală, la cererea lor, şi altele. Delegaţia s-a bucurat de o foarte bună primire la Patriarhia Ecumenică şi s-au realizat înţelegeri în toate problemele discutate.

— Duminică 14 martie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în biserica „Sf. Teodor" din Constantinopol, unde a fost prezent şi S.S. Patriarhul ecumenic Bartolomeos I.

— Luni, 15 martie, au avut loc convorbiri cu Comisia sinodală constantinopolitană alcătuită din: S. Sa Patriarhul Dr. Bartolomeos I, Î.P.S. Evanghelos de Perga, Î.P.S. Mitropolit Dr. Atanasie de Heliopolis şi Theira, Î.P.S. Mitropolit Dr. Meliton de Philadelphia, secretar şef al Sf. Sinod, Marele Arhidiacon Dr. Chrisostomos şi prof. Dr. Vasilios Istavridis.

— Marţi, 16 martie a.c., delegaţii Bisericii Ortodoxe Române s-au întîlnit cu toţi membrii Sfîntului Sinod al Bisericii Constantinopolului.

Arhid. V. Bălţat

ÎNVĂŢĂTURA CELOR DOISPREZECE APOSTOLI

Cea mai veche dintre scrierile postbelice care ni s-a păstrat de la Părinţii apostolici este Învăţătura celor doisprezece apostoli sau, cum i se mai spune pe scurt Didahia. Ea a fost destul de cunoscută în primele veacuri creştine. Astfel, Epistola lui Barnaba, Clement Alexandrinul, Origen, ş.a., amintesc despre ea sau reproduc din cuprinsul ei. Clement Alexandrinul şi Origen o numesc „Scriptură". Tot astfel o folosesc: Episcopul Serapion de Thnuis din Egipt, Dorotei de Palestina, Sf. Ioan Scărarul. E probabil să fi fost utilizată şi de Clement Romanul, de Sf. Ciprian, de Rufin de Aquileea, Tertulian, Ipolit, ş.a., care reproduc idei din ea, dar nu-i dau numele. Cel care o citează, însă, este marele istoric bisericesc Eusebiu de Cezareea. El o numeşte „Învăţăturile celor doisprezece Apostoli". Sf. Atanasie o menţionează cu titlul de „Învăţătura celor doisprezece apostoli" şi o aşează între scrierile admise de Biserică, citînd din ea în operele sale. O utilizează Benedict de Nursia (sec. VI), întemeietorul monahismului apusean.

Pînă în secolul XIV, această operă a fost bază şi model multor scrieri de acelaşi cuprins cu ea. De la începutul acestui secol şi pînă în sec. XIX ea rămîne în umbră. În anul 1875, mitropolitul Nicomidiei, Filotei Vrieniu, descopere în biblioteca metocului Sfîntului Mormînt din Constantinopol, un manuscris în limba greacă „Codex Hierusalymitanus", care data din 1056. Acest manuscris era întocmit de un oarecare Leon, care îşi zicea „notarul şi păcătosul". Manuscrisul avea pe lîngă această scriere şi epistola lui Barnaba şi cele două epistole către Corinteni ale Sf. Clement Romanul. În anul 1883, Filotei o editează pentru prima dată. În manuscrisul descoperit de Filotei, această operă avea două titluri: „Învăţătura celor doisprezece apostoli" şi altul mai lung „Învăţătura Domnului prin cei doisprezece apostoli către neamuri". Sigur că s-au născut discuţii asupra acestor două titluri. Care este cel adevărat? Se pare că amîndouă au aceeaşi îndreptăţire. Acest obicei, de a pune două titluri la aceeaşi lucrare, îl au mulţi dintre Sfinţii părinţi şi scriitori bisericeşti. La această lucrare titlul prim arată că învăţătura prezentată este a Apostolilor Domnului şi care au fost în număr de doisprezece, iar nu a altor învăţători din sec. I sau II, numiţi de asemenea apostoli şi care mergeau din localitate în localitate să vestească cuvîntul Evangheliei. Titlul al doilea ne arată că Apostolii n-au adăugat nimic de la ei, ci toată învăţătura este de la Domnul. Cuvintele „către neamuri" arată că ea a fost adresată păgînilor şi acelor creştini recrutaţi dintre păgîni.

Scopul lucrării a fost de a fi drept călăuză sau îndrumare celor dintîi creştini despre felul cum trebuiau să vieţuiască potrivit învăţăturilor evanghelice. Ea este întocmită pe la anul 80, în Siria sau Egipt.

Învăţătura celor doisprezece apostoli se împarte în trei părţi şi un epilog. Prima parte, cap. I—VI, ne prezintă o catehează morală creştină, împărţind faptele şi năzuinţele omeneşti în două categorii: bune şi rele, după asemănarea celor două căi: calea vieţii şi calea morţii. Această catehează morală este numită adesea cartea celor două căi: a vieţii (cap. I—IV) şi a morţii (cap. V); cap. VI formează concluzia.

Calea vieţii este îndeplinirea a patru feluri de îndatoriri: a. Datoria fundamentală, care constă din dragostea faţă de Dumnezeu şi aproapele nostru. b. Datoriile personale, constînd din îndepărtarea de răutăţi: pofte trupeşti (nedrepte), superstiţie şi din fapte bune. c. Datoriile sociale: respectarea reprezentanţilor lui Dumnezeu pe pămînt şi a celor ce cred în El, bunătate faţă de săraci. d. Datoria mărturisirii păcatelor cînd omul ştie că le are. „În Biserică să-ţi mărturiseşti păcatele tale şi să nu te duci la rugăciune cu conştiinţa rea". Aceasta este calea vieţii.

Calea morţii este rea, plină de blestem: ucideri, desfrînări, furturi, mărturii mincinoase, îngîmfare, nedreptate, lăcomie, vicleşug, cuvinte de ruşine, lipsă de teamă.

Epilogul primei părţi constă dintr-un îndemn pentru creştini ca să se ferească de calea răutăţilor şi să poarte jugul Domnului care aduce desăvîrşirea.

Partea a II-a (cap. VII—X), cuprinde probleme liturgice, primind astfel şi denumirea de compendiu liturgic. În această parte se vorbeşte despre botez, post, rugăciune, euharistie şi mărturisire. Botezul se face prin întreita cufundare, în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfîntului Duh, în apă proaspătă, în lipsa acesteia în altă apă, iar dacă nu este apă rece în apă caldă, iar dacă nu este deajuns nici una nici alta, botezul se poate face şi prin turnare, tot cu aceeaşi formulă de botez; cel care se botează trebuie să fi primit o educaţie morală, să postească înainte o zi sau două; trebuie să postească şi cel ce botează, iar dacă pot şi alţii din cei care asistă la botez. După botez urmează împărtăşirea. Postul să fie miercuri şi vineri, iar nu luni sau joi, ca făţarnicii (fariseii). Privitor la mîncăruri el recomandă să se facă după „putinţa personală", de pretins nu pretinde decît abţinerea de la carnea animalelor jertfite idolilor: „Cît pentru mîncare, ţine ce poţi, dar de ceea ce s-a jertfit idolilor, fereşte-te cu totul, căci este închinare la zei morţi" (c. VI). Rugăciunea este Tatăl nostru şi trebuie rostită de trei ori în fiecare zi. (C. VIII). Euharistia este „jertfă, mîncare şi băutură duhovnicească, este viaţă veşnică" (c. X). Ea este precedată de două rugăciuni de invocare: una la potir şi alta la frîngerea pîinii. Taina Euharistiei o primesc numai cei ce s-au botezat în numele Domnului. După împărtăşanie se rosteşte rugăciunea de mulţumire. Prin împărtăşanie lucrează harul lui Dumnezeu. Mărturisirea trebuie făcută în biserică şi înainte de împărtăşanie.

Partea a treia (cap. XI—XV), cuprinde învăţături canonice (probleme de disciplină) numindu-se şi ordonanţă disciplinară. În această parte se tratează următoarele: a) Îndatoririle spirituale; învăţătorii să fie primiţi în comunitate, dacă învaţă dreptatea şi cunoaşterea Domnului, iar atunci cînd învaţă greşit să fie alungaţi. Apostolii şi profeţii, care merg din loc în loc şi propovăduiesc învăţătura Evangheliei, să nu stea mai mult de trei zile într-un loc. Adevăraţii învăţători ai Domnului sînt cei care fac ceea ce spun; ceilalţi sînt mincinoşi. b) Îndatorirea de a face bine. Drumeţul să fie primit şi găzduit bine; dacă stă mai mult de trei zile să i se dea de lucru. c) Dă sfaturi cum să fie condusă comunitatea. În fiecare duminică să se adune şi să săvîrşească euharistia; să se facă mărturisirea păcatelor şi împăcarea celor certaţi. Comunitatea să-şi aibă „episcopi şi diaconi vrednici de Domnul şi blînzi". Aceştia sînt aleşi de comunitatea credincioşilor. Ei trebuie să fie respectaţi ca profeţii şi învăţătorii, pentru că îndeplinesc slujirea profeţilor şi învăţătorilor. Despre preoţi nu se face menţiune, dar desigur prin episcop se înţelege atît episcopul cît şi preotul, ca în textele noutestamentare şi ca cei care au dreptul de a săvîrşi tainele.

Epilogul (Cap. XVI), cuprinde un îndemn la veghere şi se arată semnele venirii sfîrşitului lumii şi sosirea Domnului pe norii cerului. Îndeamnă pe creştini să se ducă des la biserică şi să fie totdeauna pregătiţi, pentru că „nu vă va fi de folos tot timpul credinţei voastre, dacă nu veţi fi desăvîrşiţi în timpul cel din urmă".

Învăţătura celor doisprezece apostoli sau Didahia este importantă pentru noi deoarece ne dă cele mai preţioase ştiri despre doctrina creştină din epoca primară şi în special despre constituirea comunităţilor creştine din primele timpuri. În ea găsim învăţături morale şi dogmatice, liturgice (despre Sfintele Taine), ştiri despre ierarhie, despre harismatici (apostoli şi profeţi), instrucţiuni disciplinare. Într-un cuvînt, ca manual teologic, Învăţătura celor doisprezece apostoli ar cuprinde în sine trei discipline: morală, liturgică şi drept bisericesc.

Pentru noi, pentru ortodocşi, importanţa ei este şi mai mare. Din ea rezultă că botezul s-a săvîrşit de la început prin întreita cufundare, în numele Sfintei Treimi; că Sfînta Împărtăşanie se dă tuturor din pîine şi vin şi că pîinea este cea dospită, că postul este cel de miercurea şi vinerea, că ierahia şi serbarea duminicii erau de la început.

Arhid. prof. dr. Constantin Voicu

RUGĂCIUNE

În vremea postului mare

„Crucii Tale ne închinăm Stăpâne şi Sfântă Învierea Ta slăvim".

Dumnezeule Cel fără început şi veşnicule Părinte îmbrăcat în lumină neînserată şi slavă negrăită Dumnezeu Care, din toate veacurile, cârmuieşti Veşnicia, priveşte cu milostivire asupra făpturii Tale, spre noi cei necărturari, poporul neştiutor în cele ale Dumnezeirii Tale; înţeleptşte Doamne mintea noastră cu lumina Prea Sfântului Duh, precum ai luminat pe cei doisprezece Apostoli necărturari făcându-i din pescari propovăduitori ai Adevărului; rugămu-ne Ţie, Părinte Sfinte, fă-ne şi pe noi cunoscători ai Adevărului descoperit prin predicarea Evangheliei, ca şi noi, „Să Te cunoaştem pe Tine singurul Dumnezeu adevărat, şi pe Iisus Hristos pe Care L-ai trimis" (Ioan 17, 3) în lume, să Te cunoaştem pe Tine Fiinţa cea mai presus de toate fiinţele; iar pe noi ne-ai ridicat din nefiinţă la fiinţă după chipul şi asemănarea Ta, ca pe răsăritul, amiazăzi şi apusul soarelui, tinereţe, maturitate şi bătrâneţe, apoi în Veşnicie după cum *Tu eşti* Părintele Veşniciei, aşa călăuzind viaţa noastră spre împărăţia Veşniciei pentru care îţi aducem prinos de mulţumire şi recunoştinţă. Tu însă, ne-ai arătat că nu ai trebuinţă de a Te proslăvi nimenea, pentru că pe toate le ai întru Sine-ţi şi eşti preamărit de toate stihiile lumii, de la începutul veacurilor; şi fiind nemărginit în Bunătate ai binevoit a-Ţi arăta strălucirea măreţiei Tale înaintea feţei tuturor popoarelor.

Doamne şi Stăpânul vieţii noastre, noi, poporul, zidirea Ta, ne închinăm cu smerită supunere şi mulţumire mărturisind din tot cugetul: că de am avea cuvânt ritoresc câtă frunză în codri, tot nu ar fi îndeajuns a spune îndelungă răbdarea Ta şi noianul îndurărilor Tale spre noi. Mărturisim deopotrivă şi aceasta: că de ar fi să avem numai buze şi limbi câte sunt în lume, tot nu am fi în stare să spunem mărimea greşelilor noastre — nebăgate în seamă, păcate, ce izvorăsc din firea noastră stricată prin păcat chiar din tinereţe; şi ne cutremurăm despre faptele noastre „văzute de Tine înainte de zămislirea noastră, şi cunoscute când eram abia plăsmuiţi în taină, urziţi în adâncurile cele mai de jos ale pământului, când Tu vegheai plăsmuirea făpturii şi erau scrise în Cartea Vieţii toate zilele hărăzite nouă mai înainte de a fi fost înfiripate vre-una" (Ps. 138, 15—16), fapte care nu pot fi tăinuite în faţa Celui ce cunoaşte ascunsurile inimii şi cele încă nelucrate de noi.

Doamne Atotştiutorule, Părintele lumii, aducându-ne aminte de taina faptelor noastre şi gândindu-ne la mulţimea fărădelegilor noastre ajunse cât numărul stelelor şi nisipul mărilor, cădem sub mustrarea cugetului, conştiinţa care ne judecă pentru păcatele săvârşite, şi pentru răutatea lor care ne-a ars — ca focul — bunătatea sufletului. Aşa, Stăpâne Doamne, topiţi de mustrarea cugetului, ne îndreptăm spre Tine cu rugăciuni, ca să ne uşurezi povara păcatelor, şi ca nu cumva să ne ajungă bătăile Tale, alergăm spre Tine, strigând: — „Mărturisindu-ne Ţie Doamne", — izbăveşte-ne de uneltirea vicleanului care pândeşte să ne răpească fără de veste înainte de a ne întoarce de pe povârnişul pierzării sufletului.

Doamne Dumnezeule, iată stăm în faţa Ta cu uşa inimii larg deschisă arătându-Ţi povara păcatelor, şi simţind apăsarea lor, ne cucerim cu rugăciuni ca să trimiţi peste noi „dumnezeiescul har, care vindecă pe cele neputincioase, iar pe cele cu lipsă le plineşte" şi „Duhul Sfânt se roagă pentru noi", ca să ne ierţi şi să ne dezlegi de toate legăturile păcatelor în care ne-am împotmolit prin amăgirea celui Rău".

Hărăzeşte-ne aripi prin care să zburăm Sus aproape de Tine Făcătorul nostru: să ne călăuzeşti, să Te ascultăm, să Te iubim şi să vieţuim nedespărţiţi de Tine în timpul sfintelor rugăciuni şi în tot timpul, Cela ce pretutindenea eşti şi vorbeşti cu oamenii, adevăraţii Tăi prieteni; curăţeşte-ne pe noi, ca şi pe ei, cu mila îndurării Tale, uneşte-ne cu lumina şi ne fă părtaşi Dumnezeirii Tale, ca şi noi să ne înnoim viaţa, să ne împotrivim trupului că el ne apasă spre patria lui Adam şi Eva prin neascultare, împinşi de cel Rău în prăpastia întunericului; din bezna lui ridicăm ochii spre Lumina Ta ca să ne întăreşti braţul de muncă pentru agonisirea bunătăţilor cereşti şi pământeşti.

Doamne Dumnezeule, Cela ce prin har ne-ai chemat şi pe noi spre Tine, ca să ne călăuzeşti spre Dreapta Credinţă, noi însă, cu greu pornim *spre Tine*, cu anevoie părăsim obişnuinţa după înclinaţia firească mai mult spre rău din tinereţe: iar când punem început bun spre Lumină, spre Tine Dumnezeul nostru, strâmtoraţi de necazuri, iar strigăm către Tine: „Doamne al puterilor, fii cu noi, căci pe altul afară de Tine, ajutor întru necazuri nu avem, Doamne al puterilor, miluieşte-ne pe noi".

Stăpâne Doamne, „Cela ce ne-ai adus întru preacinstitele zile ale postului dăruieşte-ne putere, „să luptăm lupta cea bună, calea postului a o săvârşi, credinţa nedespărţită a o păzi, capul nevăzutului balaur a-l sfărâma, biruitori asupra păcatului a ne arăta şi fără de osândă să ajungem a ne închina şi Sfintei Învieri"!

Grigorie Ţurcanu
Arhidiacon Stavrofor

Trupul lui Hristos primiţi...

(Urmare din pag. 1)

meni şi din voinţa Lui de a birui prin ea moartea noastră, încît o trăieşte neîncetat în lucrarea (eficienţa) ei, dar fără ca ea să fie o continuă vărsare a sîngelui Său. În Sfînta Liturghie Mîntuitorul Hristos preface fundamentul esenţial (ontologic) al pîinii şi vinului în Trupul şi Sîngele Său, trăite în starea permanentă de jertfă, prin chemarea Duhului Sfînt de către preot, însoţit de rugăciunea credincioşilor, ori de cîte ori sîntem prezenţi la această mare Taină.

Sfînta Liturghie este în întregime o pregătire a oamenilor credincioşi prin rugăciunile preotului şi ale lor, pentru momentele prefacerii ofrandelor de pîine şi de vin în Trupul şi Sîngele lui Hristos, şi ale împărtăşirii de ele. Iar întrucît prezenţa Trupului şi Sîngelui Domnului, spre a se împărtăşi credincioşii constituie Euharistia, iar Sfînta Liturghie culminează în ea, întreaga Sfîntă Liturghie se poate numi şi Euharistie. Iar prezenţa amintită în scopul amintit se numeşte Euharistie, sau „Mulţumire", pentru că însuşi Mîntuitorul Hristos a prefăcut la Cina cea de Taină pîinea şi vinul în Trupul şi Sîngele său, „mulţumind" Tatălui pentru că L-a trimis să se facă om şi să se aducă jertfă prin Trupul şi Sîngele Său pentru toţi oamenii şi să se dea lor sub chipul pîinii şi al vinului, pentru mîntuirea tuturor. Această Taină e o *mulţumire* adusă Tatălui şi ca Om în numele oamenilor. Cu atît mai mult prefacerea pîinii şi vinului în Trupul şi Sîngele Domnului, pentru a se da nouă, e un motiv de „mulţumire" a noastră către Tatăl; ba şi către Domnul Hristos însuşi. Liturghia, care mai înseamnează şi lucrare comună, este supremul act de iubire al lui Dumnezeu către noi, deci şi supremul motiv de mulţumire al nostru către El. De aceea, cînd sîntem prezenţi la Sfînta Liturghie, comunitatea creştină cîntă lui Dumnezeu, în timp ce prin Duhul Sfînt chemat de preot se săvîrşeşte prefacerea: „Pre Tine Te lăudăm, pre Tine bine Te cuvîntăm, Ţie Îţi mulţumim, Doamne, şi ne rugăm Ţie, Dumnezeului nostru". Îl lăudăm pe Dumnezeu pentru marea iubire ce ne-o arată şi pentru marea minune prin care ne comunică iubirea Sa, prefăcînd pîinea şi vinul în Trupul şi Sîngele Fiului Său, spre a Se da nouă.

Prin Sfînta Liturghie şi Euharistie, Domnul Hristos ni Se face nouă tuturor în starea de jertfă în care Se aduce Tatălui ca om, în numele nostru, pentru noi. Prin jertfa de pe Golgota, El a ridicat din nou umanitatea în relaţie de dăruire către Dumnezeu-Tatăl, după ce această umanitate slăbise legătura cu Tatăl prin păcat. Dîndu-se nouă în timpul Liturghiei, Mîntuitorul ne alipeşte pe toţi la Sine-Însuşi, ca om, în această stare de totală predare Tatălui, ca jertfă adusă din iubire, ca om ca să atragă şi iubirea Tatălui faţă de noi, după ce El, Mîntuitorul, şi-a atras această iubire, ca om, în numele nostru. În faţa omenească a lui Hristos-Iisus care se predă Tatălui ca jertfă, *Tatăl priveşte cu iubire faţa tuturor oamenilor*. Dar noi oamenii sîntem datori să ne însuşim starea de jertfă a lui Hristos către Tatăl, pentru ca iubirea cu care ne priveşte Tatăl, în mod potenţial pe toţi în Fiul Său, să devină o iubire actuală (concretă) faţă de fiecare dintre noi, care sîntem conştienţi şi ne însuşim starea de jertfă a Fiului Său, ca om.

Să nu uităm niciodată că Mîntuitorul Hristos predîndu-se Tatălui cu desăvîrşită iubire prin jertfa Sa, şi atrăgînd iubirea Tatălui, ca om, asupra Sa, intră totodată ca om în deplinătatea vieţii duhovniceşti, biruind moartea prin înviere. Această biruinţă asupra morţii ne-o împărtăşeşte şi nouă Mîntuitorul, comunicîndu-ne starea Lui de jertfă, care-I aduce iubirea Tatălui, ca om, datorită iubirii Lui totale, ca om, faţă de Tatăl. (Vezi Pr. Prof. Dr. D. Stăniloae, în „Convorbiri Duhovniceşti" vol. II, p. 40—45).

Deocamdată puterea învierii o avem de la Domnul Hristos, sau de la noua Lui relaţie ca om cu Tatăl, ca arvună ce creşte în sufletul nostru, pentru a se actualiza deplin la învierea de obşte, care va avea loc prin refacerea întregului univers material cu care trupul omului este în legătură, prin pătrunderea deplină a puterii trupului înviat al Domnului în fiecare dintre noi şi în întreaga făptură.

Prin cuvintele „Luaţi, mîncaţi, acesta este Trupul Meu; beţi dintru acesta toţi, acesta este Sîngele Meu, al Legii celei noi, care pentru voi şi pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor" (Matei 26, 26—28) precum şi prin porunca Sa: „Aceasta să o faceţi spre pomenirea Mea" (Luca 22, 19), Domnul Iisus Hristos ne asigură că El va fi atît de prezent cu noi şi Se va dărui sub chipul pîinii şi al vinului, ori de cîte ori Apostolii şi urmaşii lor, preoţii, se vor ruga Lui să facă aceasta, cum a făcut-o El la Cina cea de Taină. Ba chiar le porunceşte să facă aceasta spre a-L pomeni pe El, spre a-şi aduce aminte de ceea ce a făcut El atunci, adică cînd a instaurat Taina Sfintei Euharistii. Dar pomenirea Lui nu este fără prezenţa Lui şi prezenţa Lui nu poate avea loc fără pomenirea Lui. De aceea Liturghia sau Sfînta Euharistie nu este o simplă pomenire a lui Hristos, fără prezenţa Lui, nici nu se obţine prezenţa Lui fără pomenirea a ceea ce s-a petrecut la Cina cea de Taină. Între Cina cea de Taină şi jertfa liturgică sau Euharistia din orice timp, deci şi cea din Liturghia noastră de azi, este o strînsă legătură. Cina cea de Taină face posibilă Liturghia noastră de azi, iar Liturghia noastră de azi, şi din toate timpurile, ne pune în legătură cu Cina cea de Taină. Nu Iisus Hristos are nevoie de pomenirea noastră, ci noi avem nevoie de El, ca să ni se dăruiască şi să ne sfinţească mereu. De aceea după orice Sfîntă Împărtăşanie ne simţim uşuraţi sufleteşte şi în maximă apropiere de El.

TABEL NOMINAL

cu sumele încasate de la parohii din prot. Sibiu pentru Fondul Filantropic Eparhial

Alămor	pr. Damian Mircea	2 200 lei
Broşteni	pr. Bichiş Vasile	46 000 lei
Cisnădie I	pr. Bârsan Nicolae	15 000 lei
Cisnădie II	pr. Gaşpar Gheorghe	62 470 lei
Cristian	pr. Stănescu Eugen	29 174 lei
Daia	pr. Rotar Traian	4 800 lei
Hamba	pr. Bărbat Liviu	2 160 lei
Mohu	pr. Şebu Gheorghe	11 850 lei
Ocna Sibiului I	pr. Popa Savu	13 250 lei
Ocna Sibiului II	pr. Vecerdea Vasile	12 350 lei
Poplaca I şi II	pr. Călin Marin şi pr. Tăvală Tănase	5 700 lei
Răşinari I—II şi III	pr. Jianu Nicolae, pr. Streza Nicolae, pr. Brote Nicolae	30 000 lei
Râul Sadului	pr. Moga I. Poplăcean	27 270 lei
Roşia	pr. Stancu Ioan	17 558 lei
Sibiu-Cetate-Azil	pr. Trifan Ioan	
Sibu-Cetate II	pr. Streza Gheorghe	
Sibiu-Cetate IV	pr. Rusu Mihai	194 005 lei
Sibiu-Cibin I şi II	pr. Sămărghiţan Mihai, pr. Bârsan Traian	30 290 lei
Sibiu-Calea Poplăcii	prot. Luca Dănilă	16 860 lei
Sibiu-Inferior I	pr. Moisiu Liviu	
Sibiu-Inferior II	pr. Burcuş Teodor	
Sibiu-Inferior III	pr. Bar Romulus	
Sibiu-Terezian	pr. Bunea Victor	41 450 lei
Sibiu Iosefin I şi II	pr. Mitea Constantin pr. Rădulet Aurel	16 860 lei
Sibiu-Hipodrom IV	pr. Popa Ioan	25 000 lei
Sibiu-Lazaret I şi III	pr. Buta Nicolae pr. Galea Ioan	48 335 lei
Sibiu-Lazaret II şi IV	pr. Turcu Ioan pr. Lupescu Ioan	31 000 lei
Sibiu-Ştrand	pr. Şpan Gheorghe	26 800 lei
Sibiu-Treistejari I-II şi III	pr. Todor Nichifor pr. Filimon Silviu pr. Munteanu Vasile	82 700 lei
Sibiu-C.F.R. Triaj	pr. Ghişoiu Vasile	13 000 lei
Sibiu-Turnişor I	pr. Turcu Dionisie	25 000 lei
Sibiu-Guşterita	pr. Schiopu Dumitru	8 000 lei
Şelimbăr	pr. Albu Cornel	2 500 lei
Şura Mare	pr. Mihu Ioan	10 135 lei
Şura Mică	pr. Fleşeriu Ilie	5 000 lei
Topârcea	pr. Dumitru Octavian	7 090 lei
Veştem	pr. Neghină Vasile	8 700 lei
Sibiu-Valea Aurie	pr. Simion Săsăujan	26 000 lei
Caşolţ	pr. Voinea Cornel	11 300 lei
	Total	909 807 lei

Prot. Luca Dănilă

Statornicie

La redacţia venerabilei noastre gazete s-a primit de cîteva zile o scrisoare de la un vechi şi distins colaborator, părintele arhim. Teofil Părăian de la Sf. Mănăstire Brâncoveanu — Sâmbăta de Sus, jud. Braşov.

Ne informează, între altele, că la 1 aprilie anul în curs împlineşte 40 de ani de „viaţă mănăstirească", cum scrie P. Cuv. Sa, de cînd adică a intrat ca vieţuitor la mănăstirea mai sus arătată.

O să-l rugăm să ne ierte că îi răspundem şi pe această cale, transmiţându-i doriri calde de sănătate, bucurii alese şi binecuvântate împliniri. Rugăm pe Părintele luminător să-i facă parte de încă mulţi şi rodnici ani în acest aşezământ voievodal, unde prezenţa P. Cuv. Sale a fost cu adevărat binefăcătoare, mai ales după trecerea pe tărâmul veşniciei a neuitatului duhovnic, părintele arhim. Serafim Popescu, al cărui ucenic a fost şi părintele Teofil.

Avea 24 de ani când părintele arhim. Teofil Părăian a păşit pe porţile Mănăstirii Brâncoveanu curând după terminarea Facultăţii de Teologie din Sibiu, unde, deşi nevăzător, a fost şef de promoţie şi unde, prin felul său de a fi, ne-a cucerit pe mulţi din cei ce studenţiam în acei ani de la mijloc de veac.

Nu uităm, de asemenea, anii de noviciat ai P. Cuv. arhim. Teofil Părăian, când spunea că, intrat în mănăstire, „eu consider că acesta este drumul meu şi nu mă mai uit înapoi", rămânând *statornic*, spus altfel, în hotărârea luată, ceea ce trebuie să caracterizeze pe monahul adevărat.

În contrast flagrant cu situaţiile, din păcate şi acelea reale, pe care ni le semnala Î.P.S. Mitropolit Antonie în numărul precedent al gazetei noastre, de monahi nemonahi, sunt demne de reţinut câteva simţăminte pe care ni le împărtăşeşte părintele Teofil în scrisoarea sa, acum după 40 de ani petrecuţi în mănăstire, simţăminte pentru care cerem din nou iertare că le facem cunoscute şi altora: „Au fost ani buni pentru mine — mărturiseşte P. Cuv. Sa. Am trăit într-un mediu elevat, între oameni care au ştiut de Dumnezeu şi, pentru că au ştiut de Dumnezeu, s-au silit să fie oameni cum trebuie. După patruzeci de ani, de când mi-am început viaţa aici, cu toată zestrea cu care am venit, cu zestrea sufletească şi cu pregătirea şcolară, mă declar mulţumit, pentru că de fapt şi sunt mulţumit. Mă gândesc uneori că Dumnezeu n-are ce să-mi răsplătească pentru anii petrecuţi aici la mănăstire, ci eu trebuie să mulţumesc lui Dumnezeu, că m-a primit să-i slujesc în acest chip de vieţuire... Am conştiinţa că mi-am găsit adevărata cale, chiar calea pe care mi-a rânduit-o Dumnezeu. N-am regretat niciodată că am apucat pe drumul pe care merg şi acum şi pe care nădăjduiesc să merg până la sfârşit... Să-ţi fie toată vremea luminată de gânduri bune şi de darul lui Dumnezeu, este un lucru pentru care nu-i poţi mulţumi niciodată... Singura mea grijă a fost să-i slujesc lui Dumnezeu prin tot ce am făcut. Aş putea zice şi eu că „din moarte la viaţă şi de pe pământ la cer Hristos-Dumnezeu m-a trecut", când mi-a rânduit calea aceasta. Slavă lui Dumnezeu!"

Iată gânduri cu care un monah ortodox întâmpină 40 de ani de vieţuire în mănăstire.

Roagă pe bunul Dumnezeu, cinstite părinte Teofile, ca bucuria trăirii cu El să se reverse din nou, cât de cât, în inimile tuturor fiilor pământului nostru străbun.

Pr. Gh. Papuc

Lansarea cărţii:
„Limbajul mimico – gestual"

Miercuri, 3 martie a.c., în saloanele Cercului Militar din Sibiu a avut loc lansarea cărţii „Limbajul mimico-gestual bilingv" de Iulia Drăguţoiu, carte tipărită cu cheltuiala integrală a Arhiepiscopiei Ortodoxe Române Sibiu prin grija Întâistătătorului acesteia înalt Prea Sfinţitul Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, carte semnalată în numărul precedent al Telegrafului Român.

Începută încă cu doi ani înainte de Revoluţia din Decembrie 1989, în plin regim ateist, cartea a putut vedea lumina tiparului prin stăruinţa Î. P. S. Mitropolit Antonie, care s-a preocupat îndeaproape de procurarea materialelor necesare tipăririi.

Toate aceste materiale au putut fi procurate prin bunăvoinţa şi dărnicia domnilor Hans Schmocker (KEK) din Elveţia şi Walter Arnold (EKD) din Germania.

Cartea este cu adevărat o contribuţie a Bisericii la sprijinirea operei de educaţie a surdo-muţilor, ea înscriindu-se în misiunea filantropică a Bisericii de care a fost lipsită aceasta în vechiul regim.

La festivitatea de lansare a cărţii au luat parte personalităţi ale vieţii civile şi militare din judeţul Sibiu: general maior Neculai Stoina, comandantul Garnizoanei Sibiu, dl. Romeo Trifu, preşedintele Consiliului Judeţean Sibiu, Gudrun Finger, soţia consulului german Sibiu, oficialităţi de la Secretariatul de Stat pentru Handicapaţi, reprezentanţi ai Bisericii Evanghelice C.A., un numeros public.

Lansarea cărţii a fost prefaţată de un reuşit spectacol de dans şi pantonimă susţinut de elevi ai şcolii de deficienţi de auz Sibiu.

Luând cuvântul, Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului, a arătat în cuvinte pline de sensibilitate că apariţia acestei cărţi e o minune a Providenţei, ea fiind născută din dragoste pentru semenii noştri cei suferinzi care sunt ca şi noi chipul şi asemănarea lui Dumnezeu.

„E o carte eveniment — a subliniat Î. P. S. Sa. Şi este aşa, pentru că nu e o carte pentru toţi şi pentru nimeni, la bunul plac al cererii şi ofertei.

Nu e o carte pentru rafturi de librărie. Nu e o carte care putea să nu fie. E o carte absolut necesară şi e chiar de mirare că ea apare abia acum.

E o carte pentru fraţii noştri care s-au născut fără simţul auzului, sau pe care îl au diminuat, din care cauză n-au putut în chip normal să înveţe să vorbească şi, aşa, au rămas muţi".

Î. P. S. Sa a arătat apoi cum a luat naştere această carte în momente de clandestinitate şi sprijinul pe care Biserica Ortodoxă Română, respectiv Arhiepiscopia Sibiului, îl va da şi în continuare celor suferinzi. Au mai luat cuvântul printre alţii reprezentantul Secretariatului de Stat pentu Handicapaţi, Bucureşti, care toţi în cuvinte alese au mulţumit Arhiepiscopiei Sibiului şi Î. P. S. Mitropolit Antonie Plămădeală pentru ajutorul acordat în apariţia acestei cărţi care se vrea o premieră naţională în domeniu.

În încheierea festivităţii, Î. P. S. Sa a făcut cunoscut că Arhiepiscopia Sibiului va pregăti în viitorul apropiat şi teologi care să înveţe limbajul mimico-gestual pentru a putea preda ore de religie în şcolile cu acest specific.

Dacă experimentul va fi benefic, a arătat Î. P. S. Sa, Arhiepiscopia Sibiului va propune Sf. Sinod să organizeze la nivel naţional o asemenea reţea de profesori de religie.

Festivitatea de lansare a cărţii a fost încheiată cu vernisajul expoziţiei de grafică a sibianului Stefan Orth, care a contribuit la ilustrarea manualului.

Cu siguranţă că acest început va fi continuat în viitorul apropiat şi de alte iniţiative lăudabile prin care Biserica noastră strămoşească va veni în sprijinul fiilor ei aflaţi în suferinţă.

Arhid. Visarion Bălţat

România
MITROPOLIA ARDEALULUI
Nr. 631/1993

„Furturi din sufletele noastre româneşti"

Prea Cucernice Părinte Protopop,

Situaţia economică şi, mai ales, deficienţe mari în educaţia morală a unor cetăţeni, fac să se înmulţească delictele de tot felul, care tulbură societatea şi liniştea noastră cea de toate zilele, de care avem atâta nevoie.

Reînnoiesc apelul către p.c. preoţi să insiste în predicile prea cucerniciilor lor asupra respectării poruncilor divine şi asupra consecinţelor personale pe care le atrag călcările de porunci pentru viaţa veşnică a fiecăruia, ca şi pentru viaţa de aici.

Nu cred că e nevoie să dezvolt prea mult îndatoririle fiecărui preot în această privinţă. Toţi sunt bine pregătiţi şi ştiu ce misiune au.

Circulara aceasta mi-a fost provocată de un articol de ziar în care se vorbeşte de furturile din biserici. Răufăcătorii nu se tem să atace chiar locaşurile sfinte. Caută bani, obiecte bisericeşti de valoare, fapta lor fiind nu numai călcare de poruncă: *„Să nu furi"*, nu numai călcarea de norme sociale de convieţuire, ci şi blasfemie faţă de cele sfinte. Se ştie că întotdeauna cei care săvârşesc astfel de fapte îşi atrag mânia şi pedeapsa lui Dumnezeu şi a oamenilor.

Pentru a preveni însă astfel de furturi şi pentru a preîntâmpina orice posibilitate a unora de a se lăsa atraşi în ispită, fac tuturor prea cucernicilor preoţi rugămintea de a lua toate măsurile, atât la bisericile din oraşe cât şi la cele din sate, de asigurare şi protejare a bunurilor bisericilor. Mă gândesc la asigurarea intrărilor, a ferestrelor, a dulapurilor interioare, şi acolo unde se impune, a angajării de paznici, dacă veniturile parohiei permit acest lucru. Evident, acolo unde sînt valori mari, muzeistice, se impun şi măsuri de asigurare, în afară de paznici, şi prin sisteme de alarmă. Nu mă îndoiesc că fiecare îşi va pune în lucrare şi propria imaginaţie ca să găsească cele mai bune mijloace de apărare.

Aş vrea să vă pun la inimă această grijă, pentru a putea păstra valorile cultice şi de artă bisericească pe care ni le-au lăsat înaintaşii şi faţă de care avem cea mai mare răspundere. Noi, Biserica, suntem păstrătorii celor mai vechi şi autentice valori. Nu e exclus ca unele din obiectele furate să se îndrepte către colecţionari străini, ceea ce înseamnă furt din sufletele noastre româneşti.

Fac rugăminte prea cucernicilor protopopi fie să difuzeze această circulară la toate parohiile, fie s-o citească şi s-o discute cu toţi prea cucernicii preoţi din protopopiatul respectiv, cărora rog să li se transmită odată cu aceasta şi urările mele de sănătate, de bună îndeplinire a misiunii preoţeşti, de toată dragostea mea şi de binecuvântarea lui Dumnezeu.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit
al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului

* Circulară trimisă oficiilor protopopeşti din Arhiepiscopia Sibiului.

ŞCOALA TĂCERII

(Urmare din pag. a 2-a)

e de aur, iar vorba este de argint; tăcerea este tărie dumnezeiască, iar vorba este slăbiciune omenească. Ca să nu greşim, să luăm exemplu din natură. Albinele lucrează în întuneric, iar stejarul creşte în tăcere. El face zgomot numai cînd îl loveşte toporul şi cade la pământ, după ce a trăit o mie de ani.

Aceste laude binemeritate aduse virtuţii tăcerii le întăreşte Sf. Scriptură, care zice: „Vreme este a tăcea şi vreme este a grăi" (Ecl. 3, 7). „Cel ce-şi păzeşte limba sa, îşi scuteşte sufletul său de multe necazuri" (Prov. 21, 23). „Moartea şi viaţa sînt în puterea limbii, iar cei ce-şi stăpînesc limba, vor mînca roadele ei" (Prov. 18, 21).

A şti să taci este o virtute mai mare decît a şti să vorbeşti, zice Sf. Ambrozie din Milan (Criveanu), iar roadele lor sînt cu totul deosebite.

Tăcerea aduce pace, armonie şi înfrăţire, bucurie şi fericire. Limbuţia şi clevetirea aduc minie şi viclenie, vrajbă şi ură, duşmănie şi dezbinare între oameni. De aceea, covîrşit de binefacerile cereşti ale tăcerii, psalmistul se roagă, zicînd: „Doamne, pune pază gurii mele şi uşă de stăpînire buzelor mele. Nu lăsa inima mea să se abată la cuvinte viclene, ca să nu apăr faptele cele păcătoase" (Ps. 140, 4). Iar Sf. Ap. Iacob ne învaţă: „Orice om să fie grabnic la ascultare şi zăbavnic să vorbească, zăbavnic la mînie" (1, 19).

Este de mare folos, pentru progresul nostru moral şi duhovnicesc să nu clevetim, nici să vorbim nimicuri. Este mai de preţ cumpătarea în vorbă, tăcerea şi ascultarea decît multe comori. Să ne deprindem cu virtutea tăcerii, mai ales în biserică, în casa lui Dumnezeu pentru că în această şcoală ne educăm voinţa morală pentru autodisciplinare, ne formăm caracterul şi punem bazele personalităţii morale ca să fim oameni cu prestigiu în societate. Prin ea ne afirmăm o pace a inimii şi liniştea sufletului. Şcoala tăcerii este începutul înţelepciunii creştine; prin ea scăpăm de multe necazuri, supărări şi regrete, prin ea ne desăvîrşim, căci cînd tace limba, gîndul se urcă la Dumnezeu şi ne unim cu El.

Apoi ca creştini să nu uităm că la judecata II-a vom da socoteală lui Dumnezeu, nu numai de faptele noastre, ci şi de fiecare cuvînt spus fără rost. De aceea vă îndemn ca toată vorba voastră să fie „dreasă" cu sare, adică să fie spusă cu cap şi la vremea sa, ca să folosească tuturor şi să zidească pe fiecare.

Mîntuitorul Hristos zice: „Din cuvintele tale te vei îndrepta şi din cuvintele tale vei fi osîndit" (Matei 12, 37).

AMINTIRI DIN PUŞCĂRIE

Plimbări în dube. La Jilava

Detenţia mea s-a întîmplat pe durata de patru ani şi jumătate. Fără judecată. Prin simple decizii, cum a fost, la începuturi, decizia semnată de Teoharie Georgescu, ministru de interne. Timpul destul de lung, prea lung, de tot lung, l-am trăit cu infernale amărăciuni, în aşazisele colonii de muncă. Penitenţe diabolice că, adică, să se facă din noi oameni. Reeducaţi, să putem, vezi doamne, să fim redaţi vieţii sociale. Ăsta era, pasă-mi-te, scopul. În realitate, să fim chinuiţi zdrobitor de tot, pentru închipuite motive. Bolnave fantezii proprii comunismului.

Înainte de a fi săpat cu sapa la năstruşnicul Canal Dunăre-Marea Neagră, sau alte soiuri de munci pe diverse şantiere, înainte zic, am mucegăit în fel şi fel de închisori. N-aş putea spune atât de grele precum Aiud sau Gherla, dar tot închisori. Munci, cu baioneta în faţă aveam să le îndeplinim nu numai pe vreme cu soare. Ploua. Tuna. Trăznea, ori ningea ca-n cimitir, vorba lui Bacovia, noi eram scoşi din cabanele, nici ele prea uscate. Încât, adesea mă gândeam că ar fi bine să fim undeva la adăpost, chiar în celule cât de strâmte, cât de mizere ca orice celulă. Mai erau şi accidente. Săpând odată, în zebră, cu căciulă, pe ger cumplit, din munte pentru o estradă, mi-a căzut o bucată de piatră în cap. Însângerat am fost transportat cu targa la spitalul din Piatra Neamţ. La numai câteva zile după ce mi s-a cusut rana, din nou la muncă, din nou pe vreme geroasă.

Nu aş putea să jur cu mâna pe inimă, că tot acest material memorialistic, cum sunt închisorile, conţine stricte exactităţi. Nu! Desigur că dictatura crezută fără sfârşit, contribuia din plin la judecata alterată. Nu puteai să scoţi din gură o vorbuliţă privind puşcăria, fără a te vedea în pericol. Petre Ţuţea, pe care l-am cunoscut şi eu, lua într-o vreme masa la Cantina Scriitorilor, avea perfectă dreptate cînd afirma: *„Numai după eliberare am simţit adevărata puşcărie."* Dictatura.

După stagiu de lagăr, la Caracal, după carcere la securităţi, subsol la Ministerul de Interne, Ghencea... a trebuit să fac cunoştinţă cu *Jilava*, închisoare subpământeană, a cărei legendă o cunoaştem numai din auzite. Cum am ajuns să trăiesc aievea cruntul episod? Un drum lung prăpăstios. În Bucureşti, ridicat din pat în noaptea de 19 mai 1950. Dus la securitatea din Prahova. Ţinut acolo câteva săptămâni. De aici, legat cu lanţ cu lăcat la mîini de un bătrânel complet necunoscut mie. Toată noaptea legaţi în tren unul de altul. Dimineaţa, în gara Cluj. De ce la Cluj? Pentru că aici domiciliasem. Urmărit de securitate în acel oraş. La Cluj, mai mult de 2—3 săptămâni. Apoi, de acolo, la Bucureşti. *Jilava.*

Timp de câteva luni aveam să stau într-o celulă. Numărul nu i-l mai ştiu. Spre celulă, grăbiţi cum eram de gardian, nici nu am observat coridorul lung, întunecos, pe pereţi cu flori zugrăvite negru. Flori negre. *Florile răului* de Charles Baudelaire. Numai după un timp, cînd scoşi din celulă, la „plimbare" zilnic, am văzut împăienjenit, acea zugrăveală, opera desigur a căruiva dintre întemniţaţi.

Cum arăta celula? Strâmtă. Lungă. Înaltă. Paturi suprapuse. Parter şi două etaje. Într-o astfel de încăpere, cred să fi fost înghesuiţi 20—25 de locatari. În colţ, puţin ascuns cu un fel de draperie, — *hârdăul.* Numai în hârdău aveam putinţa să ne facem necesităţile. Golirea lui, o făceam, pe rând, câte doi. Greu! Respiraţie pestilenţială! Scurtul drum pentru dus şi întors, evident, cu gardianul la spate.

Vorbărie multă în celulă, când nu eram păziţi. Oameni cărora le ardea de trăncăneală. Rog să mi se ierte afirmaţia, că, eu, tot timpul puşcăriilor, eram taciturn. Îngândurat. Trist.

Ceea ce, însă ne unea pe toţi, ştiţi ce era? *Poezia.* Fiecare din noi ştia câte o poezie. Eminescu, Vasile Alecsandri, Vasile Militaru... Încolo, gălăgie mare în celulă. De la etaj trebuia să auzim glasul tare al unui avocat. Mi se pare Dumitrescu. Dar, îmi plăcea să-l aud pe altul, la parter, spunând poezii de Coşbuc. Pesemne un ardelean. De făptură înaltă. Gras, deşi nemâncat. Mă împrietenisem cu acel personaj rubicond. Vesel din fire. La parter se găsea un vas mai mare plin cu *dedete.* Praf contra gândacilor, păduchilor, bolii. El, recitatorul din Coşbuc, de sus pînă jos, scăldat în acel antidot alb.

Mîncarea, de obicei celebrul arpacaş şi un fel de ciorbalâc apos, ne-o aducea gardianul. „Na, bagă-n tine!" îl auzeam.

Zi de zi erau scoşi din celulă. La aer. Cam la ora 12. Câte un sfert de ceas. În atari cazuri, gardianul, cu un băţ lung, închidea ermetic geamurile înalte ale tuturor celorlalte celule, începând cu a noastră. Să nu se vadă. Să nu se ştie cine sînt aceia care făceau, în cerc, plimbarea. Să nu se dea naştere, cumva, la evadare.

Totuşi, în una din zile, în cerc, am auzit pe unul. „Ştiţi cine e arestat aici la Jilava?" Cine? întrebarăm curioşi. „George Ivaşcu". Readuşi în celulă, comentarii. „Bine, dar Ivaşcu era cu ei. Scria la gazeta comunistă. Avea o revistă *Manifest.* O fi fost el comunist, dar iată-l acum arestat aici".

Se încheia mirarea. Nedezlegată.

După un an sau doi de la eliberarea sa, Ivaşcu repus în toate drepturile lui. Profesor universitar. Director numeroşi ani la *Contemporanul.* Nu publica pe nimeni din foştii deţinuţi. Pe nimeni. O ştiu pe proprie piele. Îi trimiteam cu poşta manuscrise. Nimic! Niciodată! Am avut naivitatea să-l caut la Universitate. Să-l rog, ce s-a putut face cu lucrările mele, om fără ocupaţie? Sărac lipit pământului!

În pauză de ore, contrariat, cu nervi, pe sală: „Ce tot vrei dumneata? Câte nu se întâmplă într-o redacţie?! Chiar şi manuscrise de-ale lui Călinescu s-au pierdut". Nu ştiu cum s-au pierdut, când în realitate, săptămânal, regulat, vinerea apărea *Cronica optimistului,* după ce în „Adevărul literar şi artistic" citeam *Cronica pesimistului.* Natural, toate îmi formau lectura predilectă. Mare profesor G. Călinescu. Mare critic literar.

Dar eu, fost puşcăriaş, ca el, ca Ivaşcu, nu eram deloc publicat. Deloc!

George Ivaşcu, apoi, director la *România literară.* Ani şi ani de zile. Puteam să-i tot trimit poezii, ori traduceri de poezie. Nu eram publicat sau cine ştie cum, rar de tot.

Spunea: „De poezie se ocupă Ion Horea. Nu mă amestec!" Dacă-l întrebam pe Horea, secretar de partid la revistă, răspundea: „Eu vreau, dar nu vrea el!"

După stagiul la *Jilava,* au urmat detenţii în colonii de muncă. La început *Canal,* cu diferite şantiere *„Kilometrul 4". „Poarta albă". Bicaz. Oneşti.* Până la 7 aprilie 1954. Eliberării i-au urmat numeroşi ani de şomaj. Tot atâţia, de felurite munci manuale. În buzunarul gol, cu diploma de licenţă în Drept de la Universitatea din Bucureşti.

Petre Pascu

Semnalăm... Semnalăm...

Istoriografia maghiară, şi nu numai în ultima vreme, ci, mai ales începând cu sec. al XVIII-lea, face eforturi absurde ca să dovedească fapte care nu se pot dovedi. Se încearcă mai ales acreditarea ideii că, în Transilvania, românii n-ar fi din Transilvania! Împotriva acestei teze scrie în „STEAUA" Ioan Aurel Pop: CÂTEVA OBSERVAŢII PRIVIND ISTORIA MEDIEVALĂ A TRANSILVANIEI (Nr. 10, 1992 p. 7—9). Autorul combate cu argumente solide teze precum cea a emigraţiei târzii a românilor în Transilvania, cam prin secolele XIII—XIV. Istoricii maghiari susţin că ungurii au găsit Transilvania goală în sec. XI—XII. În sprijinul acestei afirmaţii se aduc, arată autorul, *„argumente ciudate, unele de-a dreptul absurde":* că dacii au fost distruşi în totalitate sau în marea lor majoritate de către romani; că Dacia nu a putut fi romanizată atât de repede, de la Traian până la Aurelian; că toată populaţia ar fi fost evacuată de către Aurelian la sudul Dunării şi că acolo s-ar fi format poporul român ca *„popor balcanic de păstori nomazi".* De acolo s-ar fi întors încet, încet prin sec. XIII—XIV, deci după sosirea ungurilor.

Ciudată această memorie, vom remarca şi noi, care a persistat în conştiinţa românilor „din sudul Dunării", din secolul al III-lea până în al XIII-lea, deci zece secole! Chiar aşa să fi fost, şi această memorie încă ar proba că ei s-au întors în leagănul de formare al naţiunii lor, pe care nu l-au uitat niciodată. Aceasta o spunem aşa, doar de dragul argumentării, pentru că dovezile existenţei continui a românilor *în Transilvania,* numărul lor, totul contrazice tezele istoricilor maghiari.

Istoricii maghiari au mai inventat şi *„Teoria dublei descălecări",* susţinând că înaintea sosirii ungurilor în anul 896, în anul 670 ar fi migrat în Panonia *onogurii,* rudele lor mai vechi. Cu cine nu s-ar face ei fraţi, numai să sară peste adevărul care nu-i slujeşte! Şi acestea nu sunt singurele absurdităţi debitate în slujba intereselor lor politice, şi împotriva adevărului istoric. Adevărul istoric e prezent, de altfel, atât în cronicile maghiare, cât şi în cele ruseşti (V. Victor Spinei, *Migraţia ungurilor în spaţiul carpato-dunărean şi contactele lor cu românii în secolele IX—X,* în „Arheologia Moldovei", 1990, XIII, p. 120—121). Aceste surse menţionează prezenţa românilor în Transilvania şi chiar în Panonia, după unii, în momentul venirii ungurilor. A se vedea cronicile lui Simon de Keza, Ioan Kinamos, Niccola da Casola, Bonfini, Anton Verancsics, Frideric Menius, Cronica pictată din Viena şi, mai ales, Cronica Notarului anonim al regelui Bela (zis *Anonymus).* Acesta din urmă notează precis că ungurii au găsit în Panonia pe *Blachi ac pastores Romanorum* (a se vedea *Gesta Hungarorum,* în „Scriptores rerum Hungaricum" I, p. 45).

Ioan-Aurel Pop răspunde, în studiul pe care îl semnalăm, cu argumente bine selectate, tuturor încercărilor de falsificare a istoriei de către istoricii maghiari. Vom nota şi câteva consideraţii referitoare *la rolul Ortodoxiei* în susţinerea continuităţii româneşti în Transilvania:

„Ortodoxia a fost la români, împreună cu limba de rezonanţă latină, cel mai eficient mijloc de păstrare a identităţii naţionale. Această Ortodoxie, în forme populare, n-a fost nici ca trăire, nici ca rit, nici ca teologie, inferioară altor confesiuni creştine. Românii au rămas preponderent rurali, fiindcă acolo i-au împins nevoile şi stăpânii să trăiască. Până târziu li s-a interzis să trăiască în oraşe. Nu şi-au construit prea multe biserici de piatră, fiindcă biserica lor era prigonită şi dispreţuită. Un Conciliu de la Buda din veacul al XIII-lea a interzis „schismaticilor" (ortodocşilor), să-şi ridice biserici de piatră" (cf. supra p. 9, col. 2).

*
* *

Dl. Şerban C. Andronescu din Statele Unite semnează un interesant articol în „Steaua": *„Pentru o definiţie a termenului de „român"* (Nr. 10, 1992, p. 9—13). Ne va fi greu să-l rezumăm, pentru că e dens şi larg argumentat, dar ni se pare a fi demn de semnalat, pentru o lectură integrală, celor interesaţi de problemă. O noutate deosebită în expunerea autorului este legătura pe care o face între *Mioriţa* (ciobanul moldovean) şi isihasmul ortodox românesc. Poate vor mai fi făcut-o şi alţii, nu ştiu, dar apelul d-lui Andronescu pentru explicarea atitudinii ciobanului moldovean, atitudinea de non-rezistenţă, de smerenie, de iertare, apelul la atmosfera isihastă locală, care s-ar reflecta în filosofia Mioriţei, e o noutate. Domnul Andronescu descrie corect isihasmul şi apoi aplică elementele care îl caracterizează la „povestea" Mioriţei, care în cele din urmă, e considerată o dramatizare a isihasmului la nivel popular, folcloric românesc. Apropierea e ingenioasă şi ar putea da „spaţiului mioritic", cum l-a definit Blaga, un conţinut nou pe care Blaga nu l-a întrevăzut.

Mai departe dl. Andronescu deşi cunoaşte izvoarele isihasmului — fără să le ducă până la Sfinţii Casian Romanul şi Gherman din Dacia Pontică, aşa cum a sugerat subsemnatul într-o comunicare la un Congres la Sofia (vezi Mitropolia Ardealului, an XXXIV, nr. 5, sept.—octombrie 1989, p. 3—20), — încearcă să coboare în căutarea unor surse şi mai vechi, până la daci, stabilind o linie Zamolxe-Hristos-isihasm. Apelează la Herodot din Halicarnas şi la Hellanikos din Mitilene care descriu spiritualitatea tracilor-dacilor, dar e greu de înscris această spiritualitate chiar ca premergătoare isihasmului. Isihasmul e altceva. E parte din creştinism, evident, dar e practica invocării numelui lui Iisus, ca mijloc de trecere în zona contemplaţiei şi în dobândirea mântuirii şi a desăvârşirii. Acolo unde dl. Andronescu are dreptate însă, e atunci când stabileşte uşurinţa trecerii de la religia şi spiritualitatea dacilor, la cea creştină. Dar aceasta nu e o problemă de isihasm, ci de devenire şi convertire religioasă. În acest sens e adevărat că *„Daco-romanii nu au avut nevoie de un ritual special de trecere la creştinism, ca bulgarii (prin Boris I, 852—889) sau ungurii (prin Waik, numit apoi Ştefan cel Sfânt, 997—1038",* la care noi i-am mai adăuga şi pe ruşi, creştinaţi tot în secolul IX.

Dl. Andronescu insistă mult asupra metaforelor din Mioriţa, cărora le găseşte cu uşurinţă corespondenţe isihaste. Cred că problema trebuie pusă în discuţia specialiştilor, evident pentru clarificare. Ar fi să identificăm la noi un isihasm înainte de isihasm, căci *Mioriţa* e sigur anterioară isihasmului la români. Nu cred că tot ce e virtute, credinţă, trăire religicasă, în măsura în care poate fi demonstrată ca religioasă, trebuie neapărat să fie şi isihastă. Aceste două lucruri trebuiesc bine delimitate, înainte de a specula asemănări care sunt mai degrabă cu elementele adînci şi tradiţionale ale religiei, decât cu isihasmul. Dacă ciobanii însingurati moşteneau şi o tradiţie isihastă, în liniştea munţilor şi a retragerii, şi aceasta se poate dovedi, teza ar putea aspira la o oarecare consistenţă. Şi ar fi o mare noutate în domeniu!

Delimitarea dintre *Hamlet, Dr. Faust, Don Juan* şi seninul cioban din Mioriţa, care *„se situiază în sublim"* faţă de cei trei, şi *„mizează pe eternitate",* fixează în istoria culturii şi a filosofiei o relaţie care merită reţinută. Şi în istoria religiilor. Rămâne de văzut dacă se poate stabili în mod sigur o relaţie şi cu isihasmul. Cronologic, dacă acceptăm să pornim de la Zamolxis, şi ideatic, relaţia e posibilă, dar probabil cumva în afara a ceea ce realitatea isihasmului înseamnă în spiritualitatea ortodoxă şi, în afara termenului tehnic care îl defineşte şi îl explică. altfel.

Nu avem intenţia să emitem judecăţi de valoare aici. Ceea ce am făcut e doar să semnalăm o temă care merită studiată şi pe care desigur dl. Şerban Andronescu o va cerceta şi prezenta în continuare. Ştim că îl preocupă de mult. N-am vrut decât să-i stimulăm preocupările, sugerându-i şi câteva obstacole peste care ar mai avea de trecut. Trecute, acestea vor putea face din *Mioriţa* un poem isihast.

Aşteptăm.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul,* Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi,* redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc;* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu.*

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141

SIBIU

1 aprilie

Nr. 13—14

1993

Clerici creatori de cultură şi spiritualitate încrucişându-se pe podurile Prutului* (I)

Cultura şi spiritualitatea românească în Moldova a început cu primul preot la altar şi cu primul dascăl — care de multe ori a fost însuşi preotul — în prima tindă de biserică. Aceştia au tot rămas şi în trecut şi în uitare aşa încât astăzi cu greu le-ar mai putea cineva ghici numele, locul şi vremea. Noi vom fi de aceea obligaţi să ne referim doar la câteva începuturi *cunoscute* şi apoi doar la câţiva clerici — căci pe aceştia îi avem îndeosebi în vedere — mai aproape de noi, care au lăsat urme însemnate în cultură şi spiritualitate, mai ales pe pământul dintre Prut şi Nistru, în Basarabia şi Bucovina.

Pe când Moldova era una şi mare, au strălucit peste dealurile, văile şi apele ei, şi mai ales în sufletele şi minţile oamenilor, trei oameni de mare cultură, autori de multe cărţi, dar rămaşi în memoria istoriei mai ales cu câte una nemuritoare: Petru Movilă (+1646) cu *„Mărturisirea Ortodoxă"* (1642), Varlaam (+1657) cu *„Cartea românească de învăţătură"* (1643) şi Dosoftei (+1693) cu *„Psaltirea în versuri"* (1673).

Pe la sfârşitul secolului al XVIII-lea (mort 1800) trebuie amintită figura, extrem de interesantă, a lui Amfilohie Hotiniul. Erudit în sensul modern al cuvântului, matematician, filolog, geograf, istoric, cunoscător, ca şi Dosoftei, a cel puţin şase limbi străine, cu studii în Italia, el este pe nedrept cunoscut doar ca autor al unei Geografii, şi încă şi aceea prelucrată după Buffier (Iaşi, 1795, cf. Petre V. Haneş, *Scriitori basarabeni*, ed. II, p. 71—72). Ştiri despre Amfilohie, dar nu despre activitatea lui literară, din păcate, fiindcă o socotea cunoscută, găsim într-un studiu al fostului episcop al Hotinului, cu reşedinţa la Bălţi, şi apoi mitropolit al Bucovinei, Tit Simedrea: *Vechea episcopie a Hotinului*, (în rev. „Biserica Ortodoxă Română" LXI, 1943, Buc., p. 11—32). Faptul că e mai cunoscut ca prelucrător al acelei Geografii, se datorează şi publicităţii pe care i-au făcut-o geografii. Probabil însă că nu numai acestei publicităţi. Geografia lui Amfilohie umplea un gol şi a stârnit de îndată interesul cercurilor culturale, şi nu numai din Moldova, deşi se ocupa mai mult de Moldova şi Basarabia. Ea trece repede şi uşor munţii, aşa cum trecuse şi *Cazania* lui Varlaam, şi devenise model pentru alte *Cazanii*. Un Nicola sau Nicolae Nicolau din Braşov, urmând de aproape *Geografia* lui Amfilohie, publică la rândul său două tomuri cam cu acelaşi titlu (Amfilohie: *Pentru izvodirea geografiei*, în 1814 şi 1815 la Buda), dar cu mai multe ştiri despre Transilvania şi Macedonia. Ambele Geografii s-au aflat în Cernăuţi, donate Bibliotecii de către Aron Pumnul, pe vremea când studia acolo Eminescu. De pe ele a învăţat poetul geografia. Pe a lui Amfilohie o avea personal. I-a dat-o prietenului Ion Creangă, pe care aceasta a notat de unde o avea: *„Dăruită mie de Dl. Mihai Eminescu, eminentul scriitor şi cel mai mare poet al românilor, 1878"* (N. Timiraş, *Ion Creangă*, ed. Bucovina, p. 224—225, cf. Aurel Vasiliu, *Românii în două geografii, de Amfilohie Hotiniul şi Nicolae Nicolau*, Cernăuţi, 1943).

De peste Prut vor veni în secolul al XIX-lea, în dreapta lui, câţiva cărturari clerici al căror loc în cultura şi spiritualitatea românească a fost fixat mai de mult sau mai aproape de noi, iar alţii îşi mai aşteaptă încă rândul la recunoaştere. Vom menţiona câţiva din ei, nu înainte de a ne aduce aminte că prin 1821 a petrecut în Basarabia la Colincăuţi, mai multă vreme, mitropolitul Veniamin Costachi.

Din Basarabia a venit Iosif Naniescu, născut în Rezalia (Soroca). Este călugărit de Chesarie, la Buzău, învaţă în Seminarul lui Chesarie, apoi la Colegiul „Sfântul Sava" din Bucureşti, ajunge egumen la mânăstirile Şerbăneşti-Morunglav, Găiseni (Dîmboviţa), şi apoi la Sărindar în Bucureşti. În Bucureşti e numit şi profesor la Gimnaziul „Matei Basarab" (1864), la Şcoala normală „Carol I" şi apoi director al Seminarului Central. Poate numai transilvăneanul Dionisie Romano a mai întreprins atâtea „călătorii" prin ţară, în atâtea responsabilităţi! (Vezi, Antonie Plămădeală, în vol. *„Spiritualitate şi istorie la întorsura Carpaţilor"*, Buzău, 1983, passim, şi Antonie Plămădeală, *Nume şi fapte din istoria culturii româneşti*, Bucureşti 1983, p. 61—94). În 1873 e ales episcop de Argeş, iar în 1875 mitropolit al Moldovei şi Sucevei. Moare în 1902, la Iaşi. A fost membru o. al Academiei Române. A desfăşurat mai ales o activitate pastorală vie, a publicat predici şi cuvântări, a restaurat catedrala din Iaşi şi, mai ales, a dus o viaţă de sfânt, şi nu va fi deloc o surpriză când va fi propus pentru canonizare. În 1901 a tradus cunoscuta *Urmare a lui Hristos*.

Din Basarabia a venit în Moldova şi familia Asachi, potrivit informaţiilor Ermionei Edgar Quinet, fiica lui Gheorghe Asachi.

Tatăl lui Gheorghe Asachi, Lazăr, călugărindu-se şi-a luat numele de Leon, şi s-a dovedit a fi om de mare cultură, traducător al *Logicii lui Condillac*, al lui Epictet şi al multor altor autori, lucrări necunoscute până de curând când, o mare parte din operă, în manuscris, i-a fost descoperită şi publicată de Antonie Plămădeală: *„Lazăr-Leon Asachi în cultura română"* (Sibiu, 1985, 254 p.). Lazăr-Leon Asachi l-a însoţit o vreme pe Veniamin Costachi la Colincăuţi, ca să evite ciocnirile cu Eteria.

Aproape necunoscut până astăzi, a venit din Basarabia la Buzău, şi apoi în Transilvania, ca profesor de muzică pe urmele lui Anton Pann (+1854) şi apoi s-a retras la Mânăstirea Ciolanu de lângă Buzău, Varlaam Baroncescu. A lăsat la Braşov o bibliotecă valoroasă, din care se păstrează un număr de cărţi şi un catalog. Despre el ca autor de muzică psaltică — au rămas de la dânsul câteva Axioane devenite clasice — a scris preotul Gabriel Cocora din Buzău. Eu i-am descoperit însă, ca şi lui Lazăr-Leon Asachi, şi opera literară, mai ales poetică, o postură în care e necunoscut, deşi a publicat la Buzău, la o editură obscură, probabil fără a o fi difuzat, o cărticică de poezii. Îşi aşteaptă rândul la o monografie pe merit. E mai ales un poet satiric, plin de humor, uneori autocritic, scriind versuri uşoare, în general având şase-şapte silabe într-un vers, scrise fără teamă de cuvinte, apelând cu dezinvoltură la neologisme sau la cuvinte total nepoetice. Uneori cam în genul unor poezii dintre cele scurte ale lui Adrian Păunescu, născut şi el în Basarabia.

Iată un precursor cu o sută de ani înainte!

Au fost însă şi treceri spectaculoase, de mari personalităţi, dinspre Ţara din dreapta Prutului spre Basarabia.

Sunt prea cunoscute în Basarabia chipul şi activitatea lui Gavriil Bănulescu-Bodoni (1750—1821) originar din Câmpulung Moldovenesc, dar născut în Bistriţa Năsăudului (1750—1821), unde se stabilise familia, ajuns în cele din urmă mitropolit al Basarabiei (1813). Am zis în cele

(continuare în pag. 2)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALA
Mitropolitul Ardealului,
Crişanei şi Maramureşului

* Comunicare la Simpozionul: Cultură şi spiritualitate românească de-a lungul veacurilor, în Basarabia, 4 decembrie 1992, Chişinău.

AUTORITATEA MORALĂ

Pericopa evanghelică din Marcu 9, 17—32, rânduită a se citi la Sf. Liturghie, în Duminica a IV-a din postul Paştilor (a Sf. Ioan Scărarul), cuprinde relatarea despre vindecarea de către Mântuitorul Iisus Hristos a unui copil stăpânit de un duh mut şi surd, minune săvârşită la stăruitoarea cerere a tatălui acelui copil.

Aflăm astfel că Mântuitorul, impresionat de credinţa puternică a tatălui şi făcându-i-se milă de suferinţa copilului, „a cercetat duhul cel necurat, zicându-i: Duh mut şi surd. Eu îţi poruncesc: Ieşi din el şi să nu mai intri niciodată" (Marcu 9, 25). Ca urmare a acestei intervenţii, celor prezenţi le-a fost dat să vadă un spectacol înfricoşător: duhul cel rău, simţindu-se încolţit şi izgonit, a răcnit puternic, l-a zguduit pe copil, dar neavând încotro a ieşit, lăsându-l în stare de inconştienţă.

Această dramatică încleştare a dovedit cât de mult se luptă diavolul să păstreze ceea ce odată a cucerit. El caută clipă de clipă să-şi lăţească stăpânirea în detrimentul împărăţiei lui Dumnezeu.

Am mai reţinut din pericopa evanghelică şi aceea că, înainte de a-l fi adus pe copil la Iisus, tatăl său l-a prezentat Apostolilor, implorându-le ajutor, dar ei n-au putut face nimic.

Este evident că Domnul, vindecându-l pe cel stăpânit de duhul rău, a făcut uz de puterea şi autoritatea Sa dumnezeiască. În faţa acestei puteri şi a acestei autorităţi nimeni şi nimic nu poate să reziste.

Domnul însă a făcut uz de aceste prerogative dumnezeieşti de foarte puţine ori. Cazuri concrete: când s-a schimbat la faţă pe Muntele Tabor, când a înviat pe fiica lui Iair, pe fiul văduvei din Nain, pe Lazăr din Betania, când l-a vindecat pe paraliticul din Capernaum, pe cel de la lacul Vitezda, pe soldatul din subordinea sutaşului roman şi încă în alte câteva împrejurări. În rest a apărut mereu ca golit, lipsit, dezbrăcat de puterea, autoritatea şi slava Sa dumnezeiască. A trăit printre oameni în stare de chenoză. Intrarea Sa în lume prin întrupare stă sub semnul chenozei, a smeririi Sale fără de margini. Numai aşa putem înţelege faptul că se naşte ca un prunc, creşte în anonimat (episodul de la vârsta de 12 ani, de la templu, este cu totul singular), se supune legilor şi autorităţilor, moare şi este îngropat.

Trimis fiind de către Tatăl să-l mântuiască pe om, nu putea săvârşi acest lucru decât acceptând şi suportând pedeapsa pentru păcatul săvârşit de strămoşul Adam.

Dar, cum am spus, nu era lipsit nici de putere şi nici de autoritate dumnezeiască, pentru că în unica Sa persoană subzistau unite în chip neamestecat, neîmpărţit şi nedespărţit cele două firi: dumnezeiască şi omenească.

Apostolii, la care s-a făcut apel pentru ajutor, nu aveau o astfel de putere şi nici o astfel de autoritate, ca să asculte de ei duhurile cele rele. Nimeni dintre oameni nu are de la sine o astfel de putere.

Şi cu toate acestea, Domnul lasă să se înţeleagă că şi oamenii ar putea săvârşi, în anumite condiţii, minuni similare, spunând Apostolilor că astfel de demoni nu ies decât cu rugăciune şi cu post (Marcu 9, 29). Rugăciunea şi postul sunt mijloace prin care şi oamenii se pot ajuta pe ei înşişi şi pe semenii lor să scape de sub stăpânirea diavolului, în sensul că Dumnezeu îi ascultă şi revarsă peste ei puterea Sa, îi înconjoară cu autoritatea Sa şi atunci diavolii fug de la ei, îi părăsesc, deşi nu cu uşurinţă.

(continuare în pag. 2)

Pr. prof. Damitru Abrudan

Destin

Nimic nu mi-e străin
Din ce e omenesc
Condamnat la viaţă — pe viaţă,
t r ă i e s c !

Nu-mi plâng,
nici nu-mi blestem norocul
n-aştept amnistii
Să-mi scurtez
Sorocul.

Ci ca Iosif
Îmi duc în spate
s p e r a n ţ a
până peste poate.

Vasile Tărâţeanu

Icoana şi Sfânta Liturghie

Mărturiile Sfinţilor Părinţi ai Bisericii, privitoare la folosirea Sfintelor Icoane de către credincioşi, urcă în secolul al patrulea. Aşa, de exemplu, Eusebiu de Cezareea (267—340) şi Epifanie al Ciprului (315—402) scriau că, în timpul lor, existau icoane, ale Mântuitorului, Sfintei Fecioare, Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel, ale unor sfinţi, martiri, şi a Arhanghelului Mihail.

Restaurarea cultului Icoanelor la 11 martie 843 — prima Duminică a Postului Mare — de către împărăteasa Teodora, marca sfârşitul disputei iconoclaste. Dar, la 11 martie 843, se punea capăt şi disputei privitoare la persoana lui Hristos, care tulburase pacea Bisericii încă din secolul al patrulea. Şi aceasta deoarece, respingerea cultului icoanelor de către iconoclasm, punea în cauză firea omenească a lui Hristos, taina întrupării Sale, cu alte cuvinte, însăşi dogma hristologică a Bisericii.

Odată, cultul Sfintelor Icoane restaurat, acestea deveniră o prezenţă nelipsită, o parte integrantă a cultului ortodox, şi îndeosebi a centrului său, adică a Sfintei Liturghii. Astfel se explică faptul că, în Biserica Ortodoxă, nu poate fi concepută săvârşirea unei slujbe religioase fără icoană. Viaţa liturgică şi sacramentală a Bisericii este inseparabilă de icoană. A fi prezent la un serviciu sau procesiune religioasă, unde ar lipsi icoanele, credinciosul ortodox se simte parcă în imposibilitatea de a participa activ şi de a intra în comuniune cu lumea celestă. I-ar lipsi acele ferestre ale cerului şi la cer, adică Icoanele, care transportă conştiinţa în locuri cereşti.

Prin Icoană, credinciosul poate ajunge să cunoască ceea ce nu se vede, lumea de dincolo. Icoanele deschid credincioşilor un univers nou, transcendent, cel al veşniciei. Şi, pe bună dreptate, Sfântul Ioan Damaschin scria că, „fiecare icoană revelă şi dezvăluie tot ceea ce nu se vede". La rândul său, Sfântul Ioan Hrisostom nota că, icoanele „caută să-l facă pe Dumnezeu prezent în credinţa noastră şi mai apropiat de rugăciunile noastre". Astfel se înţelege de ce credinciosul ortodox nu poate să-şi imagineze o biserică în care se celebrează Sfânta Liturghie, fără icoane. Expresia cea mai vie şi mai autentică a Tradiţiei, Sf. Liturghie este ea însăşi, într-o oarecare măsură, „o icoană în mişcare", o icoană a întregii iconomii a mântuirii.

Centru al cultului ortodox şi a vieţii ecleziale, precum şi cult de adorare a lui Dumnezeu, prin excelenţă, şi loc de participare a credincioşilor la acelaşi pahar al mântuirii, Sfânta Liturghie constituie cadrul şi momentul cel mai propice pentru aceştia de-a se afla în prezenţa Creatorului,

(continuare în pag. 2)

Pr. Dr. Ioan Dură

În întâmpinarea aniversării a 350 de ani de la tipărirea Cazaniei lui Varlaam

Se împlinesc în acest an trei veacuri şi jumătate de la tipărirea unei venerabile cărţi, *„Carte românească de învăţătură ..."*, cunoscută în deobşte sub denumirea de *„Cazania lui Varlaam"*, mitropolitul Moldovei. Cazanie, din slavoneşte, înseamnă, precum ştim, carte de învăţătură.

Într-adevăr, cazaniile, nelipsite de la strana bisericilor noastre, sunt tâlcuiri ale textelor evanghelice care se citesc în Duminici şi în sărbătorile mai mari de peste an. Înscriindu-se printre primele cărţi apărute în limba română, tipărirea lor a izvorât mai ales din dorinţa unor vlădici mai luminaţi, cu dragoste şi conştiinţa răspunderii misiunii lor, care doreau să împărtăşească păstoriţilor lor, preoţi şi credincioşi deopotrivă, cât mai pe înţeles explicarea textelor evanghelice, pentru ca aceştia, ascultându-le, citindu-le şi meditându-le, să păşească pe calea unei adevărate vieţuiri creştine. Sunt semnificative în acest sens următoarele cuvinte adresate de un ierarh de-al nostru de altă dată mai ales preoţilor săi, cărora le recomanda o astfel de carte pentru ca „să vă înavuţiţi inimile şi sufletele de moralitatea cea mai sfântă a Evangheliei Domnului Iisus, să vă îndreptaţi paşii pe cărările virtuţii, încât să nu daţi nici un scandal oilor voastre. Am retipărit zic această carte — continuă el — cu care să puteţi să povăţuiţi şi să luminaţi oile sufleteşti ce vă sunt încredinţate, ca să puteţi să fiţi adevăraţi păstori ai turmei lui Hristos".

Din astfel de trebuinţe deci în anul 1581 apare la Braşov *„Cartea ce se chiamă Evanghelie cu învăţătură den toţi patru evanghelişti aleasă şi den multe dumnezeeşti scripturi şi dată Bisericii lui Dumnezeu în toate duminici a se citi, aşijderea şi la dumnezeeşti praznice şi la ale altor sfinţi, spre învăţătura creştinilor oameni către dreptarea sufletului şi trupului"*. Cartea este tradusă după un exemplar sârbesc, având la bază un altul grecesc, de către diaconul Coresi şi preoţii Ioan şi Mihai de la biserica Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului, unde s-a şi tipărit, cuprinzând omiliile patriarhului Ioan XIV Caleca (1334—1347). Această carte, cunoscută sub numele de *Cazania lui Coresi*, a fost retipărită de două ori: În 1641 la Bălgrad (Alba Iulia) şi în 1914 la Bucureşti.

În anul 1801 apare la Bucureşti *„Chiriacodromion — ce cuprinde întru sine tâlcuirea tuturor evangheliilor a Duminicilor celor de peste an şi după fiecare tâlcuire a Evangheliei osebit cuvânt pentru învăţătura năravurilor, alcătuită de prea sfinţitul arhiepiscop al Astrahanului Kir Nikifor"*. Este vorba de Nichifor Teotochi, teolog şi matematician grec, care face studii în Grecia şi Italia, şi care, trecând prin Moldova, se stabileşte în Rusia, ajungând arhiepiscop al Astrahanului. Acest Chiriacodromion, cuvânt care vine din limba greacă şi înseamnă tot cazanie, are un conţinut foarte bogat şi anume 53 tâlcuiri sub formă omiletică a textului evanghelic şi 56 tâlcuiri tematice, tema fiind luată din textul evanghelic din Duminica respectivă. Cartea a fost retipărită de mai multe ori, inclusiv la Sibiu, în 1855, ediţie care cuprinde numai jumătate din cartea lui Nichifor Teotochi, fiind îmbogăţită însă cu 26 predici alcătuite de mitropolitul Şaguna, care ar merita să fie retipărite separat într-un volum. Menţionăm că în zilele noastre la strane se găseşte mai ales Cazania din 1801.

Imediat după apariţie şi în următoarele două secole mai răspândită a fost însă *Cazania lui Varlaam* sau, ca să-i dăm titlul exact şi complet: *„Carte românească de învăţătură dumenecele peste an şi la praznice împărăteşti şi la sfinţii mari, cu zisa şi*

(continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Papuc

ŞAGUNA despre dezlegarea postului la oamenii bolnavi

După învăţătura Bisericii, postul este rânduit pentru oamenii sănătoşi. În această privinţă, Maica Singlitichia din Pateric spune: „Tânăr fiind şi sănătos, posteşte: Că vor veni bătrâneţele cu slăbiciune. Deci până când poţi, pune în jitniţă hrană, ca atunci când nu vei mai putea, să afli odihnă".

După aceste câteva cuvinte introductive, să intrăm în tratarea subiectului propus.

„Cu privire la cei ce dezleagă de post, Şaguna, conform can. 9 al Sf. Timotei din Alexandria, zice că cei bolnavi şi slăbănogi nu sunt obligaţi a posti ci să mănânce bucatele care le priesc sau pe care le prescrie medicul" (Pr. drd. Liviu Moisiu: Rânduieli canonice cu privire la post, în lucrările mitropolitului Andrei Şaguna, în Telegraful Român nr. 41—42 şi 43—44/1987, p. 6).

Într-adevăr, canonul 8 al Sf. Timotei spune: „Ajunarea s-a socotit a fi pentru a smeri trupul, deci de este corpul în smerenie şi în boale, omul este dator a se împărtăşi, precum voieşte şi poate a purta hrana şi băutura".

Mitropolitul Andrei Şaguna a interpretat corect canonul 8 al Sf. Timotei din Alexandria, după care scopul ajunării este smerenia trupului, adică slăbirea trupului îmbuibat.

În tratarea bolnavilor, Şaguna recomandă acestora să mănânce bucatele care le priesc, adică să folosească regimul alimentar adecvat sau pe care îl prescrie doctorul.

Aici, Şaguna nu-i străin de Sfânta Scriptură, care spune: „Cinsteşte pe doctor cu cinstirea care i se cuvine, că şi pe el l-a făcut Domnul. Şi doctorului dă-i loc că şi pe el l-a făcut Domnul şi să nu se depărteze de la tine, că şi de el ai trebuinţă" (Sir. 38, 1 şi 12).

Dezlegarea postului la bolnavi de către Mitropolitul Andrei Şaguna este rezonabilă, judicioasă, raţională, canonică şi umanitaristă.

Protos. Ipolit Ciubotaru

Clerici creatori de cultură şi spiritualitate...

(Urmare din pag. 1)

din urmă, pentru că mai întâi a trecut prin Kiev, Iaşi, prin Grecia, fie ca elev, student şi profesor. S-a făcut călugăr la Constantinopol şi a revenit ca predicator de limba română şi greacă la Mitropolia din Iaşi. Pire nestatornică, a plecat la Seminarul din Poltava, dar a revenit după doi ani din nou la Iaşi. A plecat iarăşi la Poltava, fiind astfel remarcat de ruşi. Aceştia fac ca în 1791 să fie hirotonit la Iaşi, ca episcop de Bender şi Akerman şi vicar al exarhului pentru Ţările româneşti. O vreme e mitropolit al Moldovei, numit de Ecaterina a II-a. După pacea de la Şvistov, ruşii se retrag din Ţările Române şi Gavriil merge cu ei. E numit episcop al Ecaterinoslavului (1793), iar în 1799 al Kievului. E al doilea român pe acel scaun, după Petru Movilă. Se retrage însă la Odesa, din motive de sănătate.

Dar boala nu era spre moarte. După războiul început la 1806, ruşii ocupă Principatele şi între martie 1808 — mai 1810, Gavriil e numit exarh al Sinodului din Petersburg pentru Moldova şi Muntenia. Declaraţia de război a lui Napoleon i-a făcut însă pe ruşi să se retragă din Principate. Gavriil i-a urmat. Dar în 1812 Basarabia e predată de turci Rusiei. În 1813 Gavriil e numit mitropolit al Chişinăului şi Hotinului. A păstorit aici până la 30 martie 1821. E îngropat la mânăstirea Căpriana.

Personalitate controversată, uneori sub aspre acuzaţii de trădare de neam ,biografiile lui reţin însă câteva fapte care îi arată şi partea de lumină: a tipărit toate cărţile de slujbă în româneşte, unele traduse de el *(Liturghierul* din 1818), a organizat bine eparhia, a dotat-o cu tipografie şi îndeosebi, a înfiinţat *Seminarul Teologic din Chişinău* (1813), care va juca de-a lungul unei lungi perioade, până în 1918 şi după aceea, până în 1944, rolul de pepinieră de preoţi şi laici de mare calitate, din care au ieşit unii din cei mai mari oameni ai Basarabiei, inclusiv cei care au făcut unirea din 1918, apoi poetul *Limbii noastre* şi *mitropolitul de inimă*, de gând şi de simţire românească Gurie Grosu. Şi-apoi Gavriil a tipărit *Biblia* în româneşte, după textul lui Samuil Micu, la Sankt Petersburg, în 1819. Aceasta a fost cartea de căpătâi în toate casele ştiutorilor de carte. Aceasta a fost şi prima *Biblie* pe care am văzut-o eu, în casele părinţilor mei. Ea a ajuns şi în Principatele române şi în Transilvania, fiind bine tipărită şi într-un format uşor de mânuit şi de transportat.

În amintirea seminariştilor din Chişinău, mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni a rămas ca întemeietorul şcolii lor, unică în felul ei, iar păcatele lui politice au fost atribuite vremurilor, conjuncturilor, el dovedindu-se, prin întemeierea Seminarului, pe care l-a dorit românesc, a nu-şi fi uitat neamul şi datoria faţă de el. Şi faptul că i-a dat *Biblia* în româneşte, cântăreşte cât multe din păcatele lui de pe talgerul celălalt al cântarului.

În anul 1917, tot dinspre Transilvania, de la Sibiu (născut la Sălişte), a trecut Prutul în Basarabia şi a jucat un rol niciodată de ajuns de evaluat, în vederea realizării Unirii, *Onisifor Ghibu*. A fost o personalitate uriaşă, organizator lucid, pedagog, mare învăţat, patriot cu o înaltă conştiinţă a datoriei faţă de unitatea poporului român. Puţini ştiu că Onisifor Ghibu a fost preot, hirotonit la Huşi de episcopul Nicodim, viitorul patriarh. Unul din prietenii de luptă şi organizare a idealului unirii, a fost pentrû Onisifor Ghibu, arhimandritul Gurie Grosu.

În serialul: Onisifor Ghibu, *„În vîltoarea revoluţiei ruseşti"*, ajuns la cap. XVIII, în revista VATRA (ultimul nr. 10, 1992, p. 10), numele arhimandritului Gurie e mereu prezent, acesta lucrând, în 1917, printre altele, într-o comisie şcolară, împreună cu Ştefan Ciobanu. Încă înainte de unire, în 1905, arhimandritul Gurie, şcolit la Chişinău şi la Kiev, a reînfiinţat tipografia eparhială moldovenească a lui Gavriil Bănulescu-Bodoni, între timp rusificată. Căci după Gavriil Bănulescu-Bodoni, până în 1918, Basarabia n-a mai avut nici un mitropolit localnic moldovean. Toţi 12 au fost ruşi şi unii foarte rusificatori, precum Pavel Lebedev (până în 1882) şi Serafim Ciceagov (1908—1914). Gurie Grosu a fost exilat în interiorul Rusiei (în gubernia Smolensc) pentru activitatea sa românească, şi a putut reveni în Basarabia doar în 1917, când predă limba română la Liceul nr. 3 din Chişinău. Tipărise în 1908 o *Bucoavnă moldovenească*, apoi o *Carte de citire cu ştiinţă din gramatica moldovenească*. De aceea, de fapt, la 16 dec. 1909 a fost exilat. Va tipări apoi şi un *Abecedar moldovenesc*, la revenire, în 1917, fără să mai numim acum şi numărul mare de cărţi teologice tipărite ca mitropolit, fie originale, fie traduse, printre care şi *Scara*. Pentru scurt timp, la 16 februarie 1917 a fost şi ajutor al ministrului de Culte şi Justiţie din Basarabia (cf. Dosar la Bibl. Sf. Sinod, III, 1943).

La deschiderea Sfatului Ţării, 21 nov. 1917, printre cei care au luat cuvântul, în numele clerului a vorbit şi arhimandritul Gurie care, printre altele, a arătat cât a suferit clerul din Basarabia fiindcă, zicea el, *„noi învăţam la şcoală nu în limba care trebuia să ne mântuiască, ci în cea care ne ducea la robie"*. Acest lucru se simţea mai ales la primul contact cu satele, unde poporul vorbea numai româneşte (v. Anatolie Moraru: *Lupta poporului român din Moldova de Răsărit pentru libertate, independenţă şi unire cu patria România*, dactilogramă inedită, 1968, Bucureşti, p. 100). Din 1918 Gurie Grosu a redactat revista „Luminătorul" în limba română, apoi a întemeiat „Misionarul", două reviste excelente. A fost ales arhiereu după Unire, mai întâi ca vicar al Mitropoliei Moldovei, apoi vicar la Bălţi (1919), în 1920 locţiitor de arhiepiscop al Chişinăului şi Hotinului, iar în 1921 e confirmat mitropolit şi investit în luna mai.

În 1922 a participat la sfinţirea catedralei din Alba Iulia şi la serbările încoronării regelui Ferdinand. A participat în Ardeal la multe întruniri ale ASTREI şi a lucrat pentru un Despărţământ basarabean al ei.

Mitropolitul Gurie Grosu a fost un luminat patriot, un om al cărţii ca mijloc de educaţie primară românească şi creştină, sesizând ca nimeni altul trebuinţele epocii, necesitatea unei acţiuni de salvare a limbii şi naţionalităţii în Basarabia, în momentele când acestea erau sub grea ameninţare din partea politicii ruseşti, dusă mai ales prin Biserică şi prin ierarhi ruşi. D.I. Atanasiu scria în ziarul „Ordinea" din 19 nov. 1943, la moartea mitropolitului: *„Sub înfăţişarea lui de preot de ţară, prinţul acesta al Bisericii a fost şi va rămâne una din cele mai luminoase figuri ale Bisericii neamului nostru şi Istoria va trebui să-i facă dreptate, înscriindu-i numele printre fruntaşii luptători pentru cauza românească. Feciorul de ţărani din satul Nimorenilor, care după înfăţişare nu prea spunea mult camenilor ce judecă numai aparenţele, era un mare învăţat, un mare iubitor de carte, un mare dascăl şi un suflet care, într-adevăr, îmbina până la înfrăţire cea mai devotată şi curată credinţă, cu cel mai robust sentiment şi cea mai înflăcărată conştiinţă românească. Pe vremea când moldovenii basarabeni, în împărăţia ţarilor erau juraţi să uite că sunt moldoveni, ci doar pravoslavnici, călugărul cărturar, şi ţăran, Gurie, scrie Bucoavna moldovenească, cartea de citire cu ştiinţă de gramatică moldovenească"*.

L-am cunoscut personal în casa părinţilor mei, într-o vizită pastorală în Stolnicenii de pe Cogâlnic. De altfel, el se trăgea de acolo, după cum singur spune în cartea sa *Procesul şi apărarea mea*.

Sesiune de comunicări: „TELEGRAFUL ROMÂN la 140 de ani de existenţă"

Sâmbătă, 20 martie 1993, începând cu ora 9, a avut loc, în aula Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" a Universităţii din Sibiu, Sesiunea de comunicări dedicată împlinirii a 140 de ani de apariţie neîntreruptă a „Telegrafului Român".

Cuvântul de deschidere a fost rostit de către pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu, decanul facultăţii, care s-a referit la locul foii şaguniene în viaţa românilor transilvăneni şi în ultimă instanţă în viaţa întregii Biserici Ortodoxe Române, bineştiind că astăzi „Telegraful Român" este prezent pe întreg cuprinsul plaiului românesc şi chiar dincolo de graniţele lui.

A luat apoi cuvântul Î.P.S. Antonie, mitropolitul Ardealului, care a prezentat comunicarea: *„Apărarea credinţei, cultură şi istorie în Telegraful Român"*. Î.P.S. Sa a definit menirea hărăzită „Telegrafului Român", chiar de către întemeietorul său, mitropolitul Andrei Şaguna şi anume aceea de a fi o pavăză a credinţei strămoşeşti, de a-i hrăni sufleteşte pe românii transilvăneni prin educaţie şi cultură, de a reflecta faptele şi etapele istoriei româneşti, ce se derulează de două milenii pe aceste meleaguri.

În continuare au mai prezentat comunicări următorii participanţi:

— Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu: *„Probleme naţionale şi politice româneşti reflectate în paginile Telegrafului Român"*.

— Prof. Elena Dunăreanu: *„Literatura în paginile Telegrafului Român"*.

— Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan: *„Un patronaj spiritual de excepţie: Pr. academician Dumitru Stăniloae — redactor al Telegrafului Român (1934—1945)"*.

— Conf. Dr. Elena Macavei: *„Probleme de asistenţă socială reflectate în paginile Telegrafului Român"*.

— Pr. prof. Dr. Aurel Jivi: *„Telegraful Român şi românii americani"*.

— Prof. Dorin Goţia: *„Armata română în paginile Telegrafului Român"*.

— Pr. consilier Gheorghe Papuc: *„Din bucuriile şi durerile Telegrafului Român în perioada regimului totalitar-ateu"*.

Prof. Dumitru Acu a prezentat un mesaj din partea *„Asociaţiunii Transilvane pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român"*, iar Domnul Ioan Maniţiu a adus un cuvânt de omagiere din partea *„Reuniunii culturale a Meseriaşilor Români"*.

În finalul sesiunii s-a lansat ideea editării unui volum dedicat „Telegrafului Român" şi s-au adresat invitaţii de colaborare cu materiale adecvate.

S-a vizitat apoi expoziţia organizată în spaţiul bibliotecii Facultăţii de Teologie, care reflectă principalele etape ale istoriei de aproape un secol şi jumătate a „Telegrafului Român", ca şi implicarea acestei foi bisericeşti în toate evenimentele cruciale ale vieţii noastre naţionale şi bisericeşti.

Pr. prof. D. Abrudan

Icoana şi Sfânta Liturghie

(Urmare din pag. 1-a)

asistaţi de Biserica nevăzută şi în comuniune unii cu alţii. Timpul istoric fiind suprimat în timpul celebrării Sfintei Liturghii, credincioşii se găsesc atunci pe tărâmul cel sacru. Într-adevăr, cu enunţarea primelor cuvinte ale Sfintei Liturghii: „Binecuvântată este împărăţia Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor", credincioşii se află în mod real în dimensiunea împărăţiei lui Dumnezeu. Iată, de ce, Biserica invită pe credincioşi să lepede toată grija cea lumească şi să aibă sus inimile, în vederea intrării iminente în comuniune cu Însuşi Hristos, prin primirea Sfintei Euharistii.

Icoanele iconostasului şi ale întregului lăcaş de cult întreţin atmosfera de rugăciune şi înălţare sufletească a credinciosului în timpul Sfintei Liturghii. El simte prezenţa icoanelor care-l invită la meditaţie şi rugăciune. Mai mult chiar, credinciosul este antrenat de icoane în rugăciunea lor, către sursa luminii lor, adică chipul Mântuitorului, icoana icoanelor, căci este icoana naturală a Tatălui. Icoanele sunt călăuzele credinciosului pe drumul mântuirii. Firească, călăuza prin excelenţă a credinciosului este Sfânta Fecioară fapt pentru care, dealtfel, în iconografia ortodoxă, în unele icoane ale sale, este numită — odighitria — călăuză. Într-adevăr, nu poate fi o călăuză, un ghid mai sigur, care să conducă pe om la Hristos, decât aceea ce s-a învrednicit a-L purta în pântecele sale.

Mărturie a cerului pe pământ, icoanele fac reală în cult, şi îndeosebi în timpul oficierii Sfintei Liturghii, prezenţa Bisericii nevăzute de unde şi denumirea dată Icoanei de teologie a prezenţei.

Sursă de har, icoana dezvăluie şi comunică misterul lumii invizibile, nu prin concepte, ci prin frumuseţe, şi prin urmare ea devine o Teologie a Frumuseţii.

Icoana exprimă şi este o teologie. Ea face cunoscut credinciosului, vizual, adevărurile dogmatice ale credinţei sale. Şi unde putea s-o facă mai bine decât în Biserică, fiindcă acolo icoanele înfăţişează înalta teologie a Iconomiei divine. Aşa bunăoară, dogma consubstanţialităţii Tatălui şi Fiului este reprezentată prin icoana Pantocratorului. La rândul ei, dogma Sfintei Fecioare, Născătoare de Dumnezeu, formulată la Sinodul al treilea ecumenic, din Efes (431), este exprimată prin zugrăvirea Maicii Domnului cu pruncul Iisus pe genunchi. De asemenea, a doua venire a Mântuitorului este redată în iconografia bisericească ortodoxă printr-un tron vid, pe bolta din faţa absidei altarului. Expresia adevărului dogmatic aşadar, icoana a fost numită pe bună dreptate, o teologie a expresiei.

Icoanele îndeplinesc în acelaşi timp un rol instructiv, pedagogic, în viaţa credinciosului, fiindcă ele sunt cărţi deschise spre aducere-aminte de Dumnezeu şi adorarea Sa, expuse în vedere în Biserici şi cinstite. În acelaşi timp, însă, nu trebuie uitat că, Sfintele Icoane sunt pline de Sfântul Duh, având în ele însele Harul divin şi puterea de-a săvârşi minuni.

În zilele de sărbătoare, pe tot parcursul celebrării Sfintei Liturghii, credincioşii au expusă în faţa lor, icoana sfântului sau evenimentului liturgic sărbătorit. Ei, din partea lor, îi manifestă o cinste deosebită, împodobind-o cu flori şi depunând în sfeşnicul din faţa acesteia, ca şi a celorlalte existente în Biserică dealtfel, lumânări aprinse, conform vechii tradiţii a Bisericii. Adesea, sunt luminate de candela aprinsă, zi şi noapte, şi icoanele din casele credincioşilor. Pusă alături de icoană, lumânarea aprinsă creează într-adevăr pe toată desfăşurarea Sfintei Liturghii, o ambianţă de rugăciune, o atmosferă de trăire duhovnicească. Cerul pare a se deschide, iar credinciosul simte un impuls, o disponibilitate spre rugăciune, adică înălţarea minţii la Dumnezeu, cum o numea Sfântul Ioan Damaschin.

Biserica este conştientă că Icoanele sunt ele însele lumină, pe care o primesc prin har de la Izvorul Luminii, de aceea ea şi cântă: „Lumina ta străluceşte pe chipul Sfinţilor Tăi". Iconografia ortodoxă, la rândul său, face vizibilă această realitate, înconjurând chipurile celor zugrăviţi pe icoane, cu nimburi, care nu sunt deloc semnele distinctive ale sfinţeniei, ci radierea luminozităţii lor. Lumina Icoanei simbolizează gloria divină, necreată, voalată, trimiţând la sursa ei din însăşi prisosul său.

Autoritatea morală

(Urmare din pag. 1-a)

Chiar de la creaţie, Dumnezeu a transferat asupra omului o parte a puterii şi autorităţii Sale. Aşa se face că omul a fost recunoscut de restul creaţiei ca fiind conducătorul şi stăpânul ei. Adam, de pildă, uzând de autoritatea primită de la Dumnezeu, dă nume potrivite tuturor vieţuitoarelor, le categoriseşte şi le stăpâneşte, adică îşi manifestă autoritatea faţă de ele. Vieţuitoarele i s-au arătat blânde şi supuse. Îl recunosc drept stăpân al lor.

Situaţia s-a schimbat după ce omul a căzut în păcat. Automat, autoritatea şi puterea cu care a fost înzestrat s-au diminuat până aproape la dispariţie. Creaţia nu-l mai recunoaşte pe om de stăpân. Animalele, din blânde şi supuse, se manifestă faţă de el cu ferocitate. Pământul nu-şi mai dă roadele sale. În locul seminţelor şi fructelor folositoare, rodeşte spini şi pălămidă.

Diavolul jubilează de acum. Îndrăzneala sa în faţa omului este mai mare. A izbutit să-l ispitească şi să-l facă să cadă. El se încuibează mai uşor în inima şi cugetul omului. Caută cu predilecţie să-şi facă sălaş în om. Plăcându-i locul, nu vine singur, ci însoţit de oaste diavolească. De aceea îşi dă numele de legiune.

Prin întruparea, activitatea, patimile ,moartea şi Învierea Sa, Domnul Hristos l-a mântuit pe om şi l-a reinvestit cu slavă, putere şi activitate dumnezeiască. Dar aceasta în mod obiectiv, câştigând adică iertare şi primind răsplată pentru toţi oamenii.

Este nevoie ca aceştia să se îmbrace şi subiectiv cu slava, puterea şi autoritatea dumnezeiască. Efectiv se produce reînveşmântarea oamenilor cu aceste alese şi de mare cinste daruri dumnezeieşti prin Sfintele Taine. De îndată ce omul se împărtăşeşte cu aceste Taine, el primeşte implicit şi autoritatea şi puterea dumnezeiască. Toţi creştinii sunt beneficiari ai acestor daruri dumnezeieşti, prin care pot deveni biruitori asupra diavolului. De aceea, apostolul îi îndeamnă: „împotriviţi-vă diavolului şi va fugi de la voi".

Dintre creştini, preoţii primesc într-un grad mai mare putere şi autoritate de la Dumnezeu. În virtutea acestor daruri, oferite la hirotonie, ei pot să-şi îndeplinească întreita lor slujire: de conducători, învăţători şi sfinţitori ai turmei încredinţate spre mântuire.

Dat fiind faptul că autoritatea şi puterea cu care ei săvârşesc şi împărtăşesc altora Sfintele Taine nu sunt ale lor ci ale lui Dumnezeu, care le-a revărsat peste ei, lucrarea preoţească este valabilă şi eficienţa ei este garantată atât în cazul unui preot virtuos cât şi în cazul unui preot mai puţin virtuos.

Dacă Dumnezeu ar fi legat eficienţa Sfintelor Taine de vrednicia morală a slujitorilor bisericeşti, desigur că mântuirea credincioşilor ar fi fost periclitată. Dar Dumnezeu este Acela care lucrează prin Tainele Sfinte şi nu oamenii, în speţă nu slujitorii sau administratorii lor.

Autoritatea şi puterea dumnezeiască primite de creştini nu exclud, ci presu un şi im un autoritatea morală pe care fiecare trebuie să **şi-o dobândească. Această autoritate sau vrednicie morală va fi luată** de fapt în seamă de către Dreptul Judecător, când va răsplăti, la sfârşitul veacurilor, faptele fiecăruia. Acolo, în faţa scaunului de judecată, fiecare se va înfăţişa îmbrăcat numai în veşmântul autorităţii sale morale, mai mult sau mai puţin curat. Aceasta este haina de nuntă trebuitoare pentru a putea rămâne la ospăţ, adică în împărăţia cea veşnică a lui Hristos, unde sunt **mai multe locaşuri, pregătite** pentru toţi cei ce n-au nesocotit darul lui Dumnezeu, punând în lucrare talanţii, adică dobândind prin puterea şi autoritatea dumnezeiască primite la Botez, Hirotonie sau celelalte Taine, autoritatatea şi puterea morală concretizate într-o credinţă puternică şi dreaptă, ca şi într-o viaţă fundamentată pe virtutea desăvârşită a dragostei.

Mare responsabilitate au în această privinţă preoţii. Dându-li-se lor **mai mult, li se va cere pe măsură. Pentru săvârşirea** celor sfinte le sunt de ajuns puterea şi autoritatea lui Dumnezeu, primite ca dar la hirotonie („Ajunge ţie darul meu..."), însă, pentru propria lor mântuire, trebuie să-şi agonisească şi ei o autoritate morală de netăgăduit. Numai în virtutea acesteia vor primi bună răsplată de la mai marele păstorilor, Iisus Hristos-Mântuitorul.

În întâmpinarea aniversării a 350 de ani de la tipărirea Cazaniei lui Varlaam

(urmare din pag. 1)

cu toată cheltuiala lui Vasilie, Voievodul şi Domnul Ţării Moldovei, din multe scripturi tâlmăcită din limba slovenască pre limba românească de Varlaam, Mitropolitul de Ţara Moldovei".

De reţinut că însuşi domnitorul Vasile Lupu îşi intitulează gândurile de la începutul cărţii: *„Cuvânt împreună către toată semenţia românească"*, subliniind că face „acest dar limbii româneşti", cerând „de la Domnul Dumnezeu şi izbăvitorul nostru Iisus Hristos dar şi milă şi pace şi spăşenie (mântuire) a toată semenţia românească pretutindere ce se află pravoslavnici într-această limbă". Această idee o va prelua după numai câtiva ani, în 1648, mitropolitul Simion Ştefan în cuvântul său înainte la Noul Testament de la Bălgrad, unde spune între altele: „Noi drept aceea ne-am silit, din cât am putut să izvodim aşa ca să înţeleagă toţi", câţi, desigur, vorbesc româneşte, ca şi tâlcuitorii şi tipăritorii Sf. Scripturi din 1688, în care de asemenea se spune: „Această dumnezeiască Scriptură pentru cea de obşte fiinţă s-a dăruit neamului românesc", texte care vădesc via conştiinţă a unităţii tuturor românilor.

Într-adevăr, alături de alte cărţi de cult ale Bisericii noastre, Cazaniile au circulat în toate cele trei provincii româneşti, purtate în desagii unor preoţi şi călugări, ca şi ai unor mulţi şi neştiuţi Badea Cârţan, prin vama cucului, contribuind negrăit de mult, împreună cu alţi factori, la cultivarea unităţii de credinţă, unităţii de limbă şi simţire românească, pregătind astfel şi ele calea lui 1859 şi 1918.

Îmbrăcată într-o limbă neaoş românească, „pentru ca să înţeleagă fiecine să se înveţe şi să mărturisească minunatele lucrurile lui Dumnezeu", cum precizează Varlaam, limba pe care „o plâng şi cântă pe la vatra lor ţăranii", precum a numit-o preotul poet Alex. Mateevici, Cazania lui Varlaam, această „carte măiastră", cum i-a zis N. Iorga, a pătruns într-un număr extrem de mare, în sute de exemplare, ţinând seama de tirajele de atunci, şi pe pământul Transilvaniei, unde se ofereau preţuri foarte ridicate pentru procurarea ei. Este consemnat undeva că, de pildă, un oarecare preot Antonie din Bedeci a dat o iapă pentru un exemplar, iar „abrudanii di pre muntele Someşului cald au cumpărat-o cu 10 oi şi 8 miei". Aşa se explică faptul că, pe lângă exemplarele care vor fi fost copiate cu mâna de către unii preoţi sau călugări, Cazania lui Varlaam a fost retipărită de 14 ori, la Bălgrad (Alba Iulia), Sibiu, Râmnic, Buzău şi Bucureşti, unele ediţii fiind îmbogăţite cu tâlcuiri noi.

Textul original, ieşit din mâna vrednicului mitropolit Varlaam, cuprinde 54 pericope evanghelice, care sunt reproduse integral. Unele din aceste pericope sunt precedate de scurte texte lămuritoare, care introduc pe cititor în textul evanghelic, după care urmează precizarea: „Înţelesul evangheliei aceştia acesta iaste", la majoritatea pericopelor însă existând două învăţături. Aşa de pildă la pericopa evanghelică din Duminica întâia din Postul Sf. Paşti este o introducere pregătitoare a cadrului înţelegerii textului evanghelic, urmează textul evanghelic, după care sûnt două tâlcuiri: Întâia intitulată: Pentru venirea lui Natanail către Hristos; a doua: Pentru sfânta cuminecătură.

Cazania lui Varlaam mai cuprinde şi 22 cuvântări la praznicele împărăteşti şi la unii sfinţi mai mari ai Bisericii. Cartea începe cu versuri sau „stihuri în stema Domniei Moldovei", ambele părţi încheindu-se de asemenea cu unele versuri alcătuite desigur de Varlaam, ultimele patru ale primei părţi sunând astfel:

Primeşte, Doamne, ca de la păcătos
Să slujesc ţie în ceastă lume păn voi fi sănătos.
Să hie de pururea cinstit şi lăudat numele tău,
Iară eu de la inimă te mărturisesc cu condeiul meu.

Este potrivit să reţinem că în toate cazaniile noastre se resimte din plin duhul Sfinţilor Părinţi ai Bisericii, „sfenţi ateţi", pe care Varlaam îi aduce în atenţie de multe ori, sau cum arată în Cuvânt către cetitoriu: „Adunat-am din toţi tâlcovnicii Evanghelii, dascălii Besericii noastre", ceea ce dă cazaniilor o valoare permanentă, dar, aşa cum desprindem din versurile de mai sus, vrednicul mitropolit Varlaam şi-a pus din plin şi pecetea personalităţii sale, specificul local oglindindu-se nu numai în limbă, ci şi în multe fapte de viaţă din preajma sa, dând cuvântărilor sau tâlcuirilor sale avânt şi putere de convingere.

Vom da doar câteva exemple: „Deci ce plată ia păcătosul de la diavolul căci îi slujeşte? Spune svânta evanghelie că-l trimite în holdele lui de paşte porcii. Porcii sunt păcatele pentru carile să aseamănă omul porcilor, căci că porcul nici dănăoară nu poate căuta către soare, aşa şi păcătoşii nice dănăoară nu mai caotă către Dumnezeu şi către binele de veci, ce tot în pământ sânt plecaţi. de caotă numai lumiei şi binelui ei, numai frămuseţilor şi pohtelor trupului, numai dulceţilor şi păcatelor, numai strânsoarei şi avuţiei... Că aşa cinsteşte dracul pe cel ce-l cinsteşte, aşa-i iubeşte pe cei ce-l iubesc" (Învăţătură la dumeneca feciorului celui curvariu).

„Iată, iubiţii mei creştini, auzit moartea Domnului vostru şi muncile cele grele. Deci să le pomeniţi şi pururea să le aveţi înaintea ochilor voştri, până când va veni Dumnezău întru mărirea sa, şi de păcate să vă părăsiţi şi pre voi v-au iubit şi pentru voi au murit, ca voi să nu muriţi cu moartea cea de veci, că acela pentru vinele tale au plătit cu sângele său" (Învăţătură la Joia mare).

„Nu iaste nici o hiară prin munţi şi prin pustii mai cumplită ca nesaţiul şi scumpetea în casele celor bogaţi, că aceasta iaşte maica lăcomiei şi nemilosteniei. Că toate hiarele să satură şi să odihnesc, iară omul lacom nici dănăoară nu să mai satură...

Dacă îmbogaţi şi dacă să înmulţi averea lui din venitul casei sale şi-i dede Dumnăzău spor iu în toate şi dacă văzu că-i prisosesc de toate, ce făcu bogatul acela? Nu zise: „Să dau celor neavuţi, celor neputincioşi, să agiut celor slabi, să hrănesc cei flămânzi, să adăp cei însetaţi, să îmbrac cei goli, ca să aflu şi eu în palma lui Dumnezeu plată netrecută în ceriu", ce zise: „Răsipi-voi jitniţele şi visterele mele..." Dacă văzu atâta avuţie, uită de moarte şi-i păru că nu va muri" (Învăţătură pentru bogaţii cei lacomi ce-şi lipăsc inima către avuţie).

Precum vedem Cazania lui Varlaam, ca şi celelalte de altfel, cuprinde în ea comori de învăţătură, redate într-un mod cât se poate de intuitiv, şi de ziditor, învăţături care au hrănit sufleteşte cu mult folos în ultimele veacuri pe preoţii şi credincioşii noştri.

De aceea şi astăzi decât o predică insuficient pregătită, rece şi confuză, este de preferat un cuvânt de învăţătură din vechile, înţeleptele şi ziditoarele noastre cazanii.

George Enescu la Chişinău – în zilele Unirii Basarabiei (Martie 1918)

În 1917, George Enescu se afla la Iaşi, împreună cu bejenarii din exodul naţional din 1916—1918. Nu s-a dus nici la Liveni-Botoşani — localitatea-i natală, nici la Izvoriştea-Suceava — la bunicul preot (dinspre tată), nici la Mihăileni-Dorohoi — la bunicul preot Cosmovici (dinspre mama). A venit şi a rămas în fosta Capitală a Moldovei; şi a fost hotărâre judicioasă şi deosebit de salutară.

În Iaşi, G. Enescu umbla pe la unităţi militare şi cânta soldaţilor, cu vioara-i fermecătoare, cântece naţionale de vitejie şi eroism patriotic. Vizita neobosit, cu precădere, spitalele şi ambulanţele sanitare şi le cânta militarilor bolnavi şi răniţi, melodii populare şi lăutăreşti, alinându-le durerile şi dorurile de familii şi locuri jinduite... S-au petrecut şi scene de miracol: mari mutilaţi se stingeau, senini şi cu feţe luminate, sub armoniile îngereşti ale viorii lui George Enescu, „glasul cel mai adevărat al lui Dumnezeu" — cum l-a numit Tudor Arghezi.

A vorbit comandanţilor de vârf şi a obţinut aprobarea ca instrumentaliştii muzicieni din unităţile militare să fie demobilizaţi; i-a adunat în Iaşi şi a format cu ei două orchestre muzicale, cu care au dat concerte, în beneficiul Crucii Roşii. Un concert de acest fel, prezentat la Teatrul Naţional, la care au participat Regele Ferdinand şi Regina Maria, precum şi conducerea de Stat, în cap cu Prim-Ministrul I.I.C. Brătianu, George Enescu a dirijat şi a cântat personal *Rapsodia Română Nr. I.* S-a bucurat de un succes triumfal. S-a spus că, un popor, căruia Dumnezeu i-a hărăzit genii de această calitate excepţională, nu se poate să fie robit... Românii i-au învins şi i-au izgonit din ţară pe puternicii cotropitori.

Totodată, moldoveanul George Enescu urmărea atent cele ce se petreceau peste Prut, în Basarabia, trup din trupul Moldovei şi suflet din sufletul neamului românesc — cum era şi dovedea. Temeliile ei istorice româneşti se arătau puternice şi rezistente, sufletul colectiv al norodului basarabean se manifesta vivace, unitar, inalienabil, prodigios... Poporul basarabean se deştepta „din somnul cel de moarte" şi, ca uriaşul din poveste, rupea lanţurile şi legăturile ce-l ţinuse rob, se ridica în picioare, hotărât să fie stăpân liber şi independent, la el acasă, unit cu Ţara Mamă România şi cu fraţii din celelalte provincii româneşti. Basarabia trăia un tumult, patriotic-naţional, obştesc şi reconfortant, un dor suveran de unire cu România; şi miracolul s-a înfăptuit, prin hotărârea şi actul istoric din ziua de 27 Martie (9 Aprilie st. nou) 1918.

George Enescu se găsea la Chişinău, în Basarabia, în aceste zile de soroc providenţial (N. Titulescu a declarat că Basarabia unită cu România este „darul lui Dumnezeu").

Cum a ajuns George Enescu la Chişinău, în Basarabia, în aceste zile?! A fost tot o orânduire providenţială...

Începând din august 1916 şi intrarea României în hora de foc a războiului mondial alături de ţările Antante, din care făcea parte şi Rusia ţaristă, am ajuns cobeligeranţi cu ea, şi ruşii aduseseră şi aveau numeroase unităţi militare în Bucovina, Moldova şi Dobrogea. Dar şi faptul favorabil nouă, că Prutul încetase de-a mai fi hotar despărţitor de fraţi şi „râu blestemat"; se putea trece şi se trecea dintr-o parte în alta, încolo, în Basarabia şi din Basarabia, fără nici o dificultate, şi Moldova de la Siret şi Basarabia au format România liberă.

În februarie 1918, a venit de la Chişinău la Iaşi, o emisară basarabeancă, domnişoara Razu, cu o misiune de conlucrare cu Crucea Roşie. A asistat la un concert de-al lui George Enescu, după care s-au întâlnit şi s-au cunoscut personal într-o familie de prieteni comuni. Din vorbă în vorbă, basarabeanca i-a propus şi l-a invitat pe George Enescu să se ducă la Chişinău şi să prezinte concerte muzicale, ea asigurându-i cazarea, lui şi orchestrei. Prompt, cum obişnuia compozitorul, în hotărârile fericit inspirate, a acceptat. De faţă se afla Directorul General C.F.R. Iaşi (o rudenie, Cosmovici), care auzind de ce este vorba, de o călătorie la Chişinău, pentru concerte muzicale, le-a spus că are în depou, la Iaşi, câteva vagoane, clasa întâia, de persoane, provenite de la ruşi, cu ecartament lărgit, ca în Basarabia, pe care le poate pune la dispoziţie, pentru drumul la Chişinău; au hotărît plecarea cât mai repede.

Pentru concertele de la Chişinău, George Enescu, cunoscând cultul basarabenilor pentru muzică, a format o orchestră ad hoc, cu cei mai buni instrumentişti muzicieni ce-i avea, precum: Dimitrie A. Dinicu — compozitor, violonist, concertist, Nicolae Cavaria — pianist, Jean Bobescu — violonist, dirijor, profesor la Conservator, Socrate Barozzi — violonist, concert maestru, George Cavadia — violonist, Flor Brevian — violonist... A pregătit opere muzicale prestigioase — Beethoven, Ceaicovski, Saint Saën, Rapsodia Română...

Au plecat şi au mers noaptea, ca să nu fie agresaţi şi atacaţi de soldaţii ruşi bolşevizaţi, care se retrăgeau de capul lor spre gubernele de dincolo de Nistru şi în calea lor jefuiau, incendiau conace boiereşti, asasinau oameni — cum au făcut cu protoiereul Dimitrie Baltaga din Costeşti-Lăpuşna, cu luptătorii patrioţi Simion Murafa şi Andrei Hodorogea.

Dimineaţa au ajuns la Chişinău; în gară i-au aşteptat, i-au întâmpinat şi i-au salutat ,deosebit de bucuroşi, emisara Razu şi un grup de basarabeni; au avut grijă de cazarea solilor muzicieni de la Iaşi.

Între timp, George Enescu s-a întâlnit şi a vorbit în Iaşi cu profesorul transilvănean Dr. Onisifor Ghibu, refugiat la Chişinău (Basarabia era plină de refugiaţi din toate părţile ţării — transilvăneni, bucovineni, munteni, moldoveni, macedoneni...). Onisifor Ghibu edita şi conducea ziarul „România Nouă". Au fixat, împreună cu George Enescu, numărul şi zilele concertelor de la Chişinău, precum şi programele lor, şi Onisifor Ghibu le-a publicat în „România Nouă": 3 (trei) concerte, în zilele de: Sâmbătă, 24 martie 1918; Duminică, 25 martie — al doilea; şi marţi, 27 martie 1918 —al treilea, cu îndemnul, „procuraţi-vă, din vreme bilete".

Concertele s-au prezentat în Salonul mare (Aula) al Casei nobilimii (Blagodaia Sobrania), conform datelor şi programelor anunţate: Sâmbătă, 24 martie, „ceasul 8,30 seara", primul concert, în folosul refugiaţilor transilvăneni; Duminică, 25 martie, la aceeaşi oră, al doilea concert, în folosul orfanilor şi văduvelor soldaţilor basarabeni; urma marţi, 27 martie, al treilea concert, dar n-a fost prezentat în această zi, deoarece a intervenit o coincidenţă memorabilă, un fapt istoric!... În ziua de marţi, 27 martie 1918, s-a aranjat şi s-a efectuat Unirea „pentru totdeauna", a Basarabiei cu Ţara Mamă, România, pentru care veniseră de la Bucureşti Primul-Ministru Al. Marghiloman, însoţit de demnitari, parlamentari, oameni de cultură, publicişti, basarabeanul cu detenţie siberiană Constantin Stere... Dar concertul muzical al lui George Enescu din aceeaşi zi, era anunţat!... Trebuia schimbată ziua concertului şi se cunoştea amănuntul că compozitorul era riguros cu executarea concertelor la datele fixate... Totuşi s-a format o delegaţie de deputaţi basarabeni din Sfatul Ţării, s-a dus la compozitor, i-a explicat coincidenţa survenită şi l-a rugat să schimbe ziua concertului pentru altă dată... George Enescu a primit delegaţia, i-a ascultat pe delegaţii basarabeni şi aflând motivarea pentru care i-au propus să schimbe data concertului său muzical, a acceptat să schimbe ziua concertului său, cu următoarea declaraţie memorabilă:

— „Domnilor sunt de acord, deosebit de bucuros, nu numai cu schimbarea zilei concertului meu, ci şi cu hotarele României de la Nistru până la Prut şi mai departe, peste Carpaţi, până la Tisa. Cu Doamne ajută!"

Astfel că geniul neamului, George Enescu, a fost de faţă, în Chişinău şi a trăit, împreună cu întregul popor basarabean şi toată ţara, Unirea Basarabiei cu Ţara Mamă — România, în ziua de marţi, 27 Martie 1918.

Concertul al treilea l-a prezentat în ziua de joi, 29 martie, la aceeaşi oră de seară şi în acelaşi loc. A schimbat doar programul şi executarea concertului: în cinstea evenimentului istoric, Unirea Basarabiei, a cântat personal, la pian, cu vioara, a dirijat — deci toţi cinci în unul singur, *Rapsodia Română Nr. 1* (în la major) şi *Simfonia Victoriei* de Beethoven... Toţi orchestranţii s-au întrecut pe ei înşişi. Au realizat un triumf memorabil. „Era atâta vrajă în aer, izvorâtă din arcuşul lui George Enescu, a notat ziarul „România Nouă" (nr. 52, din 30 martie), încât un delir cuprinsese publicul întreg, care a izbucnit în aplauze şi ovaţii de minute întregi... Rechemat la rampă mereu, cu o însufleţire fără margini, Enescu, în generozitatea sa nobilă, a mai cântat câteva bucăţi personale şi din compoziţiile străine... În culmea fericirii supreme, o ploaie de flori cădea pe scenă, la picioarele Maestrului G. Enescu, care era un cuceritor de suflete.

Lumea aceasta robită, a continuat reporterul, ce nu voia să părăsească terenul, l-a aşteptat la ieşire, făcându-i Maestrului vrăjitor o manifestaţie de admiraţie.

Suntem mândri, a încheiat ziarul, de acest mare cuceritor, pe care l-a dăruit Dumnezeu neamului românesc. Prin glasul lui, numele nostru (al ţării şi al poporului românesc) trece în paginile de glorie ale istoriei universale".

Puterea şi gloria geniului muzical şi patriotic ale lui George Enescu le-au cunoscut şi Basarabia şi basarabenii.

Pr. Gheorghe Cunescu

P.S. Providenţa mi-a hărăzit favoarea vieţii de a-l vedea şi auzi cântând din vioară, în Chişinău, pe genialul multiplu George Enescu. Eram student la Facultatea de Teologie. Se anunţase un concert Enescu. Obişnuia să prezinte concertele, la Chişinău, în Sala Eparhială, din centrul oraşului. A cântat, de unul singur şi neacompaniat la pian, compoziţia proprie *Rapsodia Română Nr. 1.* Compozitorul G. Enescu a apărut pe scena înaltă, cu vioara sub braţ, primit cu ovaţii greu potolite, a făcut o reverenţă la Icoana mare a Mântuitorului Iisus Hristos, binecuvântând, s-a întors cu faţa către sală, a salutat publicul prin plecarea capului. Cu trupul statuar, înalt, corpolent şi impunător, părea aievea o statuie — dar vie. Şi-a fixat vioara şi a început să cânte, mişcând arcuşul de strunele viorii, făcută cântăreaţă vie, în armonii sublime, în liniştea totală a sălii vaste.

Compozitorul cânta şi trăia compoziţia lui dragă. Compozitorul patriot i-a dat de la bun început identitate românească, populară şi democrată, cuprinsă şi exprimată în cântecul de obidă al ţăranului român, „am un leu şi vreau să-l beu, dar nici acesta nu-i al meu", repetat prelung şi tânguitor, urmat de plânsul fără lacrimi şi de jale fără alean al doinei, ca să sfârşească, tumultuos şi uluitor, în frenezia trepidantă, optimistă a horei...

Întocmai a cântat şi compozitorul, unit strâns cu vioara, pe care o purta ca pe o jucărie fermecată, în ritmul şi valurile schimbătoare ale Rapsodiei, transfigurat şi identificat cu cântecul, cu părul bogat agitat, căzut în două părţi, ca nişte aripi de păsări zburătoare...

Sala copleşită de emoţii extraordinare, ridicată în picioare, a izbucnit în ovaţii tunătoare şi prelungite minute în şir... A aplaudat, fericit şi George Enescu, cu capul aplecat şi încovoiat vizibil din spate, parcă în aplecare de închinare ţării şi poporului. El aplauda frumuseţea şi bogăţia cântecului românesc, pe care l-a regăsit şi dăinuia şi în Basarabia şi în sufletul basarabenilor.

Duminica Ortodoxiei la Viena

Din încredinţarea şi cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Duminică 7 martie 1993 Prea Sfinţitul Episcop Teofan SINAITUL vicar patriarhal, conducătorul Sectorului comunităţi externe al Patriarhiei române a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în capela parohiei ortodoxe române din Viena. P. S. Sa a fost înconjurat de un sobor format din: Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu, de la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu; Pr. Dr. Marin Branişte, care a fost aproape 20 de ani paroh al comunităţii ortodoxe române din Viena şi Pr. Drd. Nicolae Dura căruia i s-a încredinţat slujirea la această parohie din diaspora Bisericii Ortodoxe Române. Cu acest prilej s-a făcut instalarea Pr. Nicolae Dura ca paroh al comunităţii ortodoxe române din Viena.

La Sf. Liturghie au asistat: din partea Conferinţei Episcopilor Catolici şi în numele Eminenţei sale Dr. Hans Hermann Kardinal Groer, Msgr. Dr. Michael Wilhelm, director al cancelariei în secretariatul Sinodului catolic austriac şi rector al Colegiului Sf. Toma; Episcopul ajutător Dr. Ernst Mammerschmidt din partea Bisericii Vechi-Catolice, fostul Episcop vicar Josef Zeininger, reprezentant al Bisericii romano-catolice din Viena. Asociaţia Pro Oriente a fost reprezentată prin Dfkm. Alfred Stirnemann, secretar general. La slujbă au fost de faţă şi Pr. Dr. Ernst Christoph Suttner, profesor pentru ştiinţa Bisericii răsăritene şi Pr. Dr. Josef Weismayer, profesor pentru Teologie spirituală de la Facultatea de Teologie catolică a Universităţii vieneze. Au fost prezenţi membrii ai Ambasadei române din Viena, în frunte cu Dl. Marin Cârciumaru, ministru consilier, însărcinat cu afaceri a.i., de asemenea prieteni şi cunoscuţi ai parohiei. La Sf. Liturghie au participat numeroşi credincioşi ortodocşi români. Răspunsurile la Sf. Liturghie au fost date de grupul coral condus de Dl. Cunia Anastase.

Scrisori de felicitare şi urări de succes în activitatea pastorală şi ecumenică a noului paroh al comunităţii ortodoxe române din Viena au trimis: Excelenţa Sa Dr. Dieter Knall, Episcop al Bisericii evanghelice C.A. din Austria; Superintendent Mag. Werner Horn, preşedinte al Consiliului Ecumenic al Bisericilor din Austria, Pr. Prof. Dr. Paul Michael Zulehner, decan al Facultăţii de Teologie catolică a Universităţii din Viena ş.a.

(Continuare în pag. a 4-a)

Participant

Turist şi pelerin pe urmele Sf. Ap. Pavel în Grecia (VII)

„Dar noi, fiind ai zilei, să fim treji, îmbrăcându-ne în platoşa credinţei şi a dragostei şi punând coiful nădejdii de mântuire... (...)". (I Tes. 5, 8).

Simfonia a V-a a lui Beethoven anunţă, încă din prima parte, prin patru măsuri repetate, leit-motivul care traduce ideea de Destin implacabil, care bate la uşa fiecărei existenţe umane. O prevestire şi o pregătire. De asemeni, Simfonia a VIII-a conţine câteva acorduri care, prin paradox, par a „aminti" ceea ce va fi tema din „Oda bucuriei", cu care se încheie, apoteotic, Simfonia a IX-a.

Epistola I-a către tesaloniceni, a Sf. Apostol Pavel, schiţează, de fapt „anunţă", în cele câteva rânduri citate mai sus, însăşi Triada virtuţilor pauline, care va deveni armătura „formulei" infailibile pentru mântuirea neamului omenesc: *Credinţa-Nădejdea-Dragostea.* Ele sunt, de două milenii, cheile unice în care se va scrie întreaga Simfonie a Năzuinţelor şi Nevoinţelor spre desăvârşirea duhovnicească şi, totodată, măsurile finale, ale aceleiaşi Simfonii, menite să ne conducă spre apoteoza întâlnirii cu Dirijorul-Compozitor.

Dar, până la aceste ultime măsuri, partitura tesaloniceană cuprinde şi alte teme de referinţă, care să contribuie la structurarea compoziţiei în întregul ei armonic. Sunt fundamentalele principii ale moralei creştine, sintetizate şi distribuite într-un „crescendo" după toate regulile componisticii:

„Trăiţi între voi în pace (...)
(...) dojeniţi pe cei fără de rânduială,
îmbărbătaţi pe cei slabi de suflet,
sprijiniţi pe cei neputincioşi,
fiţi îndelung răbdători faţă de toţi (...).
(...) Luaţi seama să nu răsplătească cineva cuiva răul cu rău, ci, totdeauna să urmaţi cele bune unul faţă de altul şi faţă de toţi..." (I Tes. 5, 13—15).

Dacă toate acestea sunt încă posibile (deşi aproape inexistente azi!), ele aflându-se în puterea individului de autoguvernare a propriilor opţiuni comportamentale şi, deci, *perfectibile,* cele ce urmează dau de gândit până la înfricoşare şi deznădejde. Aparent, regula crescendoului pare să fi fost voit călcată, dar, la o analiză mai atentă, cele înserate de Apostolul Pavel în continuarea aceleiaşi Epistole se constituie într-un flux şi reflux ideatic. De la senzaţia de uşurare, ca o respiraţie potolită, după fugă: „Bucuraţi-vă, pururea", la aceea de ascultare încordată, spre adâncimile eului: *„Rugaţi-vă neîncetat";* apoi, din nou, la un dialog lejer, calm şi chiar cu o rază de speranţă: *„Daţi mulţumire la toate"* (...) Şi iar, încă un accent grav, o frază imperativă: *„Duhul să nu-l stingeţi!"* Apoi, ca şi cum s-ar juca, slăbind chingile prea încordate: *„Toate să le încercaţi* (...), revenind, însă, cu spaima de primejdia rătăcirii: *„(...) ţineţi ce este bine"!...* Strecurată cu aparentă nonşalanţă, *O p ţ i u n e a,* ca lucrul cel mai important, dar şi cel mai greu!

La jumătatea unui urcuş, „Simfonia I-a, Tesaloniceană", se încheie cu un acord grav, profund, dureros, prevestitor de primejdii, având, la capătul de început al portativului, semnul definitoriu, concluziv, al „coroanei cu punct":

„Fraţilor, rugaţi-vă pentru noi...".

Continuarea, de fapt „Simfonia a II-a, Tesaloniceană", dacă ni se îngăduie această parafrază metaforică referitoare la Epistola a II-a către tesaloniceni, a Sf. Apostol Pavel, preia ceva din finalul celei dintâi dar, mai încurajatoare, tonalitatea se schimbă: „(...) fraţilor, rugaţi-vă pentru noi, ca cuvântul Domnului să se răspândească şi să se preamărească, ca şi la voi (...). Şi ca să ne izbăvim de oamenii cei nesocotiţi şi vicleni. Căci credinţa nu este a tuturor; (...)" (II Tes. 3, 1—2).

Atunci, în vremea aceea... credinţa nu era *încă* a tuturor, dar era în plină expansiune, beneficiind de râvna şi harul apostolilor şi al ucenicilor acestora. Deci, toţi acei care o primeau şi se botezau întru Hristos veneau în contact aproape direct cu El şi cu învăţătura Lui.

Astăzi ea *nu mai este* a tuturor, pentru că tot mai mulţi dintre cei care au moştenit-o, generaţie după generaţie, au început a umbla tot mai „fără rânduială înaintea lui Dumnezeu".

Coborîm din „oraşul de sus" şi mai aruncăm o ultimă privire apelor albastre ale golfului care desparte Tesalonicul de muntele zeilor. Ne-am despărţit de mănăstirea Vlathaos, lăsând în bisericuţa mică, cu pictura afumată, doar o candelă să ardă, la icoana Maicii Domnului. Şi undeva, în stânga, un mic colţ, ca o firidă în zidul gros, marchează — ni se spune — locul presupus de unde ar fi vorbit Apostolul Pavel celor adunaţi în casa lui Iason.

În urma noastră, porţile mănăstirii se închid.

Celor ce au citit-o, cele scrise de Apostolul Neamurilor în Epistola a II-a către tesaloniceni le năpădesc gândul cu dureroasa lor actualitate: „Şi dacă vreunul nu ascultă de cuvântul nostru din epistolă, pe acela *să-l însemnaţi şi să nu mai aveţi cu el nici un amestec, ca să-i fie ruşine..."* (II Tes. 3—14).

Greu cade cuvântul din urmă în sufletul celor care mai cunosc şi încearcă acest simţământ!... Şi totuşi, Apostolul nu ne lasă copleşiţi de el, adăugând: „Dar să nu-l socotiţi ca pe un vrăjmaş, ci *povăţuiţi-l ca pe un frate".*

A cui ar fi povaţa?... Cine ar asculta-o?...

„Iar noi cei vii, care vom fi rămas"..., în ceasul când omenirea va da pasul către mileniul al III-lea, ne vom aduce, poate, aminte de cuvintele profetice ale lui André Malraux: „Secolul XXI va fi sau religios, sau nu va mai fi deloc...!"

... Am ieşit din oraş noaptea, târziu. Autocarul goneşte pe autostrada spre Atena. Cei mai mulţi dorm, obosiţi, visând poate locurile văzute, sau pe cele de obârşie. Câţiva fumează, tăcuţi.

Undeva, la peste o sută de kilometri de Tesalonic, un indicator rutier, luminat o clipă de faruri, ne aduce în memorie aceste rânduri: „... Iar fraţii au trimis îndată, noaptea, la Bereea pe Pavel şi pe Sila..." (Fapte 17, 10).

Lidia Stoicescu

DIN BASARABIA ÎN ZILELE STUDENŢEŞTI.
Buna Vestire — Drumul Libertăţii

Nu ştiu dacă se mai petrece şi azi acolo, în Capitala Basarabiei, acea nemuritoare serbare, cu tâlc atât de ortodox, şi cu rost atât de educativ, pe care am trăit-o în anii şcolarităţii mele universitare.

Serbarea aceasta îşi trăgea rădăcinile şi din popor; trăia în folclorul acelui ţinut — după cum îmi povestea folcloristul basarabean Gh. V. Moldovan — în credinţele populare că, la „Buna-Vestire se face *dezlegarea limbii păsărelelor".*

Cult şi educaţie. Tâlc metafizic şi rost pedagogic. Acolo, copiii nu ascultau sfatul păsărarului, să scoată ochii privighetorilor, ca ele crezând că e mereu noapte, să cânte mai frumos. Ei le adunau din rebegeala iernii şi le creşteau cu multă îngrijire în colivii, până în ziua de Buna Vestire, şi atunci le închinau Domnului, pentru eliberare, la Mitropolie.

* * *

Se revărsa văzduhul peste Grădina Soborului, peste crengile goale, ce înălţau lungi braţe rugătoare spre cer. Mugurii simţeau şi se presimţeau adierea primăverii şi stăteau să plesnească pe ramuri, — atâtea nădejdi şi tot atâtea bucurii.

Primăvara ieşise peste noapte din pământ.

Nu ştiu de ce; dar primăvara cade mai devreme în cimitire şi în curtea bisericilor.

Şi era atâta aur pe cruci, şi-atâta soare în suflet!...

Simţeam atunci primăvara neprihănirii!...

Strălucirea sărbătorească strîngea în curtea Soborului atâţia părinţi şi atâţia copii. Şi în zarva lor, fiecare cu colivia pe braţe şi plini de neastâmpăr, în goarna militară, în parada armatei, în odăjdiile clerului şi în slujba religioasă, simţeam că doxologia aceasta era primită laolaltă cu a tuturor făpturilor lui Dumnezeu; iar îngerii îi simţeam aproape, ca într-o mistică revelaţie, de cer deschis şi de bucurie pioasă. Se rotunjea în jurul capului bătrânului Mitropolit Gurie, nimbul aureolat de sfânt, — ca unui alt Francisc din Asissi, — prietenul păsărelelor. Copii... păsărele... şi îngeri!... Şi, când troparele bisericeşti au sunat plin şi melodios: *„Astăzi începutul mântuirii noastre s-a făcut!..."* cu prestigiul pe care îl aşează depărtarea, Arhanghelul Gavriil prezintă crinul alb Sfintei Fecioare, — simbolul curăţiei şi al nevinovăţiei. Arhanghelul Bunelor Vestiri de bucurie — după textul Sf. Evangheliі — aduce Solia Cerului pe pământ!...

Ca un zvon de primăvară, Cuvântul evanghelic ne aduce şoapta adevărului:

„Bucură-Te Marie, Domnul este cu Tine! Binecuvântată eşti Tu între femei! Şi binecuvântat este rodul pântecului Tău!" Din această meditaţie, asupra iconomiei dumnezeieşti, ne-au trezit clopotele şi ritmica din toacă!... N-am întâlnit nicăieri o orchestraţie de genul acesta! Sunetele clopotelor mari şi mici se împleteau atât de armonios şi alunecau pe o întreagă gamă, călcând altitudini nebănuite: mângâind, înălţând sufleteşte, apoi coborând până în adânc, grav, poruncitor şi chiar temut!...

De data aceasta, ele anunţau momentul culminant al sărbătorii, când bătrânelul Mitropolit, cu gest larg de binecuvântare a deschis prima colivie.

Buna Vestire... Începutul Mântuirii... Drumul Libertăţii... Pe feţele tuturor jucau lumini harice.

Toţi copiii în această clipă au dat drumul păsărelelor şi... *„în sunet de fanfară* — ca în poezia din clasele primare — *trece oastea lor întreagă"* ...

...presuri, ciuhurezi, bot-gros, privighetori, pitulici, sticleţi şi vrăbii, bat în fîlfîit de aripi apele văzduhului.

Urale nesfârşite!...

Neîndoios chiar Sfântul Duh, în chip de porumbel, le deschidea în azur Drumul Libertăţii.

Copiii încercau atunci stări sufleteşti deosebite: unii râdeau; alţii plângeau. Zâmbetele lor, — fluturări de batiste. Despărţirea nu e grea pentru cine pleacă; ci pentru cine rămâne! Aşa suntem cu toate plecările, din toate gările, din toate porturile, spre toate zările şi toate depărtările!...

Păsărelele de-abia scăpate dintre gratii, par ameţite de atâta libertate. Se rotesc în soare şi coboară ca într-un joc primejduit peste Grădina Soborului, peste statuia lui Ştefan cel Mare, peste Facultate, peste Grădina Puşchin, Teatrul Naţional, — apoi se înalţă iarăşi şi dau câteva târcoale pe deasupra oraşului, până în cartierele limitrofe: Buicani, Mălina, Costiugeni, Răşcanu, Poşta Veche şi Visterniceni — şi apoi se înalţă tot mai sus, până le înghite zarea!...

* * *

Copii... păsărele... şi îngeri!...

Vlăstarele Paradisului!...

Dumnezeu a iubit deopotrivă pe copii, pe păsărele şi pe îngeri; pe copii Domnul Hristos i-a arătat ca măsura Împărăţiei Lui, iar păsărelelor le-a dăruit aripi, ca la îngeri!...

„O, adâncul bogăţiei şi al înţelepciunii lui Dumnezeu!...

Toate tainele Tale, sunt mai presus de cuget!..."

Copiii au rămas cu dorul, iar lumea cu înţelegerea că copilăria este egală cu sfinţenia, şi că Drumul Libertăţii duce pe suişurile de neprihănire ale Cerului, a cărei împărăţie n-o poate măsura mai uşor, decât copiii, păsărelele şi îngerii!...

Preot Lăudatu Vasilescu

INFORMAŢII

— Vineri, 19 martie a.c., Î.P.S. Mitropolit Antonie a făcut o vizită de lucru la Mănăstirea Brâncoveanu, jud. Braşov.

Cu acest prilej, Î.P.S. Sa a oficiat un Trisaghion la catafalcul ieromonahului Gherontie Dragomir, trecut la Domnul în aceste zile.

— Sâmbătă, 20 martie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la Simpozionul *„140 de ani de apariţie neîntreruptă a ziarului Telegraful român"*, simpozion organizat de Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu. Î.P.S. Sa a prezentat comunicarea: *„Apărarea credinţei, cultură şi istorie în „Telegraful român"*. A fost vizitată apoi o expoziţie consacrată acestei aniversări, expoziţie deschisă în incinta Bibliotecii mitropolitane.

În aceeaşi zi, la amiază, cu prilejul festivităţii înmânării Diplomei de „Oraş Martir" Municipiului Sibiu, Î.P.S. a săvârşit un „Te Deum" în Piaţa Revoluţiei din Sibiu, rostind o scurtă cuvântare. Au fost de faţă autorităţile civile şi militare ale oraşului şi judeţului Sibiu, reprezentanţi ai celorlalte culte, reprezentanţi ai Asociaţiilor eroilor Revoluţiei, ai foştilor deţinuţi politici etc.

Tot în aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a primit pe P.C. pr. Matty Sidoroff, ortodox finlandez, reprezentant al Asociaţiei AIDROM în România, organizată de Consiliul Ecumenic al Bisericilor pentru într-ajutorare bisericească.

— Duminică, 21 martie a.c., Î.P.S Sa a luat parte la Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind cuvânt de învăţătură despre Sf .Cruce şi înţelesurile acesteia în viaţa şi spiritualitatea Bisericii creştine.

La sfârşitul Sf. Liturghii, Î.P.S. Sa a prezentat credincioşilor prezenţi la Liturghie pe P.C. pr. Matty Sidoroff.

În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa împreună cu oaspetele a vizitat Şantierul Mănăstirii „Brâncoveanu", din Sâmbăta de Sus, căreia i se desăvârşeşte reconstruirea din temelie a incintei şi a unei noi biserici, lucrare începută de Î.P.S. Sa Antonie în 1985.

Arhid. Visarion Bălţat.

† Ieromonahul GHERONTIE GHEORGHE DRAGOMIR

În ziua de 16 martie 1993 s-a mutat la cele veşnice pe neaşteptate ieromonahul Gherontie, „părintele călugăr" — cum îl numeau cei mai apropiaţi: ce-l iubeau.

S-a născut la 24 februarie 1948, din părinţii Ioan şi Elena, în oraşul Sibiu. A fost crescut de bunica sa, o femeie creştină ca Loida, bunica Sf. episcop Timotei, care i-a insuflat o credinţă statornică şi neprefăcută (II Tim. 1, 5), pe care de multe ori o evoca cu drag. După terminarea şcolii generale, urmează şcoala profesională de construcţii, pregătindu-se pentru meseria de parchetar-mozaicar. Simţind că poate să facă mai mult pentru el şi semeni, se înscrie la Seminarul Teologic Ortodox Român din Cluj, pe care-l frecventează între anii 1967—1972. Cunoştea doar două drumuri: al şcolii şi al bisericii. Vacanţele şi le petrecea la Mănăstirea Sâmbăta de Sus în muncă şi rugăciune. Între anii 1972—1976 urmează cursurile Facultăţii de Teologie din Sibiu. În anul 1970 se călugăreşte la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, unde este hirotonit diacon şi apoi preot. Era priceput şi harnic, slujind cu sârg şi dăruire atât la altar, cât şi în atelierul de pictură şi la celelalte treburi gospodăreşti.

Din anul 1980 funcţionează pe postul de cântăreţ la Catedrala mitropolitană din Sibiu, unde cu glasul lui melodios, cadenţat însufleţea pe credincioşi la rugăciune, înfrumuseţând slujbele religioase, fiind un bun cunoscător al tipicului.

Joi, 18 martie a.c., trupul neînsufleţit al ierom. Gherontie a fost aşezat, în semn de respect, în Catedrala mitropolitană, de unde porneşte pe ultimul drum al vieţii pământeşti spre Mănăstirea Sâmbăta de Sus. Vineri, 19 martie a.c., Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală rosteşte o rugăciune arhierească de dezlegare la catafalcul ierom. Gherontie.

În 20 martie a.c., a avut loc slujba înmormântării cu un sobor numeros de preoţi.

După săvârşirea slujbei rânduielii înmormântării călugărilor la care răspunsurile de la strană au fost date de un grup de studenţi teologi împreună cu călugării, părintele vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, Aurel Răduleţ a rostit un ziditor cuvânt de învăţătură pentru numeroasa asistenţă. Din partea Î.P.S. Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală a fost citită o telegramă de compasiune.

În numele colegilor de studii şi al împreună slujitorilor de la Catedrala mitropolitană din Sibiu a vorbit pr. Gheorghe Streza.

In dangătul duios de clopot şi în armonia cântărilor funebre sicriul cu trupul neînsufleţit al ierom. Gherontie, făcând înconjurul mănăstirii brâncoveneşti, a fost dus şi aşezat în cimitirul mănăstirii.

A urmat pomana la care soborul mănăstirii a invitat pe toţi cei prezenţi.

Întru fericită adormire, veşnică fă, Doamne, pomenirea robului Tău, ieromonahul Gherontie...

Pr. Gh. Streza

Duminica Ortodoxiei la Viena

(Urmare din pag. a 3-a)

În prima parte a cuvîntului de învăţătură Prea Sfinţitul Episcop Teofan a evidenţiat semnificaţia şi mesajul Duminicii Ortodoxiei pentru Biserica drept-măritoare de azi. „Cea dintâi chemare a Bisericii într-o zi ca aceasta — a spus P.S. Sa — este păstrarea credinţei ortodoxe." Ecoul acestei chemări a fost auzit şi întrupat în viaţă de către bunii fii ai Bisericii în decursul bimilenar al istoriei Creştinismului. Credincioşii drept-măritori şi-au păstrat credinţa cea adevărată în faţa pericolelor ce erau şi astăzi ei sunt chemaţi la această păstrare a valorilor ortodoxe în faţa valului de aşa-zişi „evanghelizatori".

În partea a doua a cuvântului de învăţătură Prea Sfinţitul Teofan referindu-se la chemarea Mântuitorului, adresată Sfântului Ap. Filip: „Vino şi urmează-mi" (Ioan 1, 43) — text citit în pericopa evanghelică la Sfânta Liturghie — a subliniat întreitul rol al noului paroh din Viena: „Părinte Nicolae sunteţi chemat aici să fiţi propovăduitor al cuvântului lui Dumnezeu printre românii ortodocşi din Viena. Ei au nevoie de cuvântul cald al Bisericii mame. Aici în biserică să se simtă căldura vetrei străbune. Trebuie să vă străduiţi ca românii de aici să rămână credincioşi ai Bisericii Ortodoxe şi să readuceţi în Biserică pe cei care n-au mai venit aici de ani de zile. Să fiţi alături: de cel în suferinţă, de cel plecat de multă vreme şi care are nevoie de seva străbună, ca şi de cel lipsit, refugiat, bolnav şi călător. Sunteţi chemat să fiţi purtător al valorilor neamului şi anume: echilibru sau dreapta socoteală ca şi latinitatea neamului şi credinţa noastră ortodoxă. Sunteţi aici reprezentantul Bisericii Ortodoxe Române pe lângă comunităţile creştine din Austria".

P.C. Părinte Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu a citit actul trimis de către Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Transilvaniei, prin care s-a acordat distincţia onorifică de iconom stavrofor Părintelui Nicolae Dura pentru „activitatea depusă ca asistent la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu şi râvna de slujire la Catedrala mitropolitană din Sibiu." Î.P.S. Sa a exprimat convingerea că „această cinstire va constitui un nou şi părintesc îndemn pentru tot mai credincioasă slujire a Sfintei noastre Biserici, aducându-vă în acelaşi timp o contribuţie deosebită la bunul mers al parohiei ortodoxe-române „Învierea Domnului" din Viena şi al comunităţii ortodoxe din acest oraş."

Prea Sfinţitul Teofan a oferit Pr. Nicolae Dura crucea şi brâul roşu, semne pentru această distincţie onorifică. Apoi Prea Sfinţia Sa ca reprezentant al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a oferit noului preot-paroh Nicolae Dura cheile bisericii spunând: „Dumnezeu la dreapta judecată vă va cere socoteală pentru orice suflet pe care aţi fi putut să-l ajutaţi şi n-aţi voit."

Pr. Nicolae Dura — pornind de la certitudinea exprimată prin cuvintele revelate Sfântului Apostol Pavel (Rom. 8, 28) că cei care sunt aleşi de Dumnezeu şi-L iubesc pe El toate le lucrează Dumnezeu spre binele lor — a subliniat că a primit slujirea de a fi reprezentantul lui Dumnezeu pentru românii ortodocşi din Viena şi după modelul Arhiereului celui veşnic (Ev. 8, 1) vine să împlinească în această calitate de slujitor al lui Hristos, voia lui Dumnezeu (Ev. 10, 7).

După ce a subliniat atmosfera bună de ecumenism din Viena „ca o casă a ecumenismului" — Părintele Dura a mulţumit lui Dumnezeu, Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist şi tuturor celor ce şi-au pus speranţe în lucrarea sa pastorală. A mulţumit apoi Înalt Prea Sfinţitului Părinte Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Transilvaniei pentru acordarea titlului de iconom stavrofor. De asemenea au fost adresate mulţumiri prea Sfinţitului Episcop Teofan Sinaitul, P.C. Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu şi tuturor celor prezenţi.

În seara aceleiaşi zile s-a săvârşit în capela ortodoxă română din Viena o vecernie panortodoxă. Au fost prezenţi reprezentanţi ai Bisericilor ortodoxe naţionale care au comunităţi parohiale în Viena: Biserica greacă (Î.P.S. Mitropolit Mihail Staikos, reprezentant al Patriarhiei ecumenice, Arhim. Timoteos Romanos şi Ierod. Kyrillos Kogerakis, Patriarhia Antiohiei (Arhim. Mihail Haider), Patriarhia rusă (Prot. Viktor Schilawskyi), Patriarhia sârbă (Vicar episcopesc Drago Govedarica), Patriarhia română (P.S. Episcop Teofan Sinaitul, Pr. paroh Nicolae Dura şi Pr. Dr. Marin Braniste) şi Patriarhia bulgară (Pr. Ivan Petkin). La slujbă au participat numeroşi credincioşi: austrieci, români, greci, ruşi, sîrbi şi bulgari.

La începutul slujbei Prea Sfinţitul Episcop Teofan a rostit un cuvânt de bun venit reprezentanţilor Bisericilor Ortodoxe din Viena. După slujba Litiei Părintele Nicolae Dura a rostit o predică despre: „Biserica Dumnezeului celui viu este adevăr, iubire şi pace".

În finalul vecerniei a rostit cuvânt de salut Înalt Prea Sfinţitul Mihail, Mitropolit de Austria, subliniind bucuria comunităţii ortodoxe din Viena că rândurile ei s-au consolidat prin numirea Părintelui Nicolae Dura în fruntea comunităţii române din Viena. Apoi a urat Părintelui Marin Braniste sănătate şi ani mulţi în pace şi bucurie. În continuare Pr. Marin Braniste a rostit un cuvânt de rămas bun adresat reprezentanţilor Bisericilor Ortodoxe din Viena.

După Vecernie, în sala de întruniri a parohiei a avut loc o agapă frăţească, unde cei prezenţi s-au întreţinut şi s-au cunoscut reciproc.

Luni, 8 martie, şi Duminică, 14 martie, s-au transmis la radioul şi televiziunea austriacă, reportaje despre instalarea noului paroh. Despre aceasta s-a scris şi în revista Kathpress din 8 martie 1993.

TABEL NOMINAL

cu sumele colectate de la parohii din prot. Braşov pentru FONDUL FILANTROPIC EPARHIAL

Braşov-Blumăna I şi III	pr. Grindu Gheorghe	
	pr. Bădiţoiu Ion	25 510 lei
Braşov-Blumăna II	pr. Comşulea Ioan	25 100 lei
Braşov-Blumăna IV,	pr. Gonţea Axente	9 500 lei
Braşov-Blumăna V şi VII	pr. Manolache Stelian	
	pr. Rusu Agapi	21 000 lei
Braşov-Blumăna VI (Triaj)	pr. Sicoe Andrei	53 000 lei
Braşovul Vechi I şi II	pr. Comşa Ioan	
	pr. Dinu Ioan	46 000 lei
Braşovul Vechi III	pr. Zărnescu Vasile	20 500 lei
Braşov-Bunavestire I	pr. Manolache Mihai	37 335 lei
Braşov-Bunavestire II	pr. Boghici Adrian	12 984 lei
Braşov-Cetate I	pr. Coman Nicolae	25 000 lei
Braşov-Cetate II	pr. Dumbravă Pompiliu	15 000 lei
Braşov-Dârste	pr. Bogdan Iosif	15 000 lei
Braşov-Groaveri	pr. Gârlonţea Florin	17 630 lei
Braşov-Valea Cetăţii	pr. Gîrbacea Corneliu	15 000 lei
Braşov-Noua	pr. Cibian Simion	10 753 lei
Braşov-Sf. Treime-Bariţiu	pr. Moşoiu Zenovie	41 000 lei
Braşov-Sf. Nicolae I	pr. Prodea Vasile	20 000 lei
Braşov-Sf. Nicolae II	pr. Neamţu Victor	10 000 lei
Braşov-Stupini	pr. Stroe Nicolae Florin	35 450 lei
Braşov-Tocile I şi II	pr. Voineag Valeriu	
	pr. Stîngaciu Adrian	32 702 lei
Braşov-Tractorul I	pr. Dîrjan Dumitru	22 313 lei
Braşov-Tractorul II	pr. Chiţiu Viorel	38 600 lei
Braşov-Tractorul III	pr. Suciu Aurel	17 371 lei
Ghimbav	pr. Enache Alexandru	50 000 lei
Codlea I şi II	pr. Marian Aurel	
	pr. Stăniloiu Ioan	31 158 lei
Codlea III	pr. Munteanu Adrian	25 000 lei
Predeal	pr. Herda Ioan	5 000 lei
Râşnov I	pr. Băşa Nicolae	23 000 lei
Râşnov II	pr. Puchianu Nicolae	10 000 lei
Râşnov III	pr. Solovăstru Gheorghe	10 250 lei
Râşnov IV	pr. Giurgiu Dorin	10 250 lei
Baciu-Săcele	pr. Roşca Ioan	4 380 lei
Săcele-Cernatu	pr. Stoicescu Nicolae	16 500 lei
Săcele-Sf. Adormire I şi	pr. Cornea Ioan	
Săcele-Sf .Adormire II	pr. Leb Mircea	32 300 lei
Săcele- Sf. Arhangheli	pr. Prunea Andrei	8 680 lei
Săcele-Turcheş I	pr. Beleuţă Eugen	12 000 lei
Săcele-Turcheş II	pr. Faust Remus	1 500 lei
Tohanu Vechi I, şi II	pr. Prodea Vasile Filip	
	pr. Puşcariu Dorin	22 300 lei
Tohanu Nou	pr. Părăianu Dorin	4 000 lei
Zărneşti I	pr. Dringă Viorel	11 000 lei
Zărneşti II	pr. Bălescu Adrian	13 000 lei
Zărneşti III	pr. Mărginean Nicolae	15 000 lei
Bod	pr. Pătrunjel Ioan	19 500 lei
Budila	pr. Bunea Ioan Gh.	10 000 lei
Bran-Centru	pr. Colţea Gheorghe	10 000 lei
Bran-Poartă	pr. Puşcariu Gheorghe	10 000 lei
Bran-Predeal	pr. Puşcariu Iosif	14 340 lei
Cheia	pr. Sumedrea Paul	2 000 lei
Cristian	pr. Floroiu Nicolae	7 000 lei
Crizbav-Sat Nou	pr. Micu Gheorghe	6 000 lei
Dumbrăviţa	pr. Cioacă Ioan	56 000 lei
Feldioara	pr. Stroie Gheorghe	1 400 lei
Fundata	pr. Şerban Dorin	11 700 lei
Hălchiu	pr. Goja Nicolae	38 000 lei
Hărman	pr. Dumbravă Viorel	20 000 lei
Holbav	pr. Manolache Ioan	35 000 lei
Lunca Câlnicului	pr. Pleşa Petru	48 700 lei
Măgura	pr. Ţeposu Nicolae	8 730 lei
Moeciu de Jos	pr. Giurgiu Ioan	13 500 lei
Moeciu de Sus	pr. Băşa Vincenţiu	5 000 lei
Peştera	pr. Puşcariu Lucian	1 000 lei
Prejmer	pr. Popescu Ioan	23 000 lei
Poiana Mărului I, II	pr. Tomuţă Octavian	
	pr. Manolache Mihai	8 000 lei
Purcăreni	pr. Drăgan Petre	30 250 lei
Sânpetru	pr. Andrisoaia Ioan	21 200 lei
Sohodol-Nou	pr. Babeş Gheorghe	2 000 lei
Sohodol-Vechi	pr. Sumedrea Ioan	1 600 lei
Simon-Nou	pr. Enescu Ioan	8 000 lei
Simon-Vechi	pr. Puchi Gheorghe	6 000 lei
Sirnea	pr. Cojocaru Gheorghe	1 000 lei
Tărlungeni	pr. Rusu Gheorghe	10 000 lei
Teliu	pr. Ciolan Traian	15 531 lei
Vama Buzăului	pr. Butufei Ioan	11 000 lei
Vlădeni	pr. Negrea Viorel	6 000 lei
Vulcan	pr. Tintea Teofil	18 000 lei
Zizin	pr. Stănişor Rusale	1 500 lei
Colonia 1 Mai	pr. Tohăneanu Florin	10 000 lei
Cărpiniş	pr. Luca Nicolae	12 100 lei
	TOTAL =	1 375 117 lei

Protopop, Pr. MOŞOIU ZENOVIE

Contabil, OLTEAN VIORICA

Semnalăm... Semnalăm...

● Edgar Papu, cu puţin înainte de a trece la cele veşnice în aprilie 1993, a acordat revistei „Literatorul" (nr. 10, 1993, p. 8), un interviu din care am putea extrage câteva mărturisiri cu valoare de spovedanie creştină. A fost căsătorit cu o fiică de preot şi a locuit o vreme în curtea bisericii Floreasca din Bucureşti. Deşi Lucian Chisu a insistat, dorind să stabilească o legătură între aceste împrejurări de viaţă şi convingerile sau afirmaţiile sale religioase, E. Papu a refuzat orice legătură. Şi-a apărat convingerile prin motivări mai profunde, personale. Ele au fost *„o voce, un cântec al sufletului meu"*, nu nişte determinări datorate vecinătăţii bisericii. Notăm câteva răspunsuri care îi ancorau credinţa în realităţi protocronice (el e *„părintele protocronismului"* la noi) căutându-i sorgintea în adâncimi traco-dacice: *„Se spune de obicei — şi lucrul este foarte adevărat — că sufletul este înnăscut creştin. Sufletul este creştin înainte de creştinism. Ceea ce s-a stabilit în privinţa reşedinţei lui Orfeu poate fi o dovadă.* Un scriitor francez din 1813 a arătat că Orfeu care a determinat ca grecii *să spună că au învăţat poezia de la traci, el fiind dac, îşi avea sediul în versantul moldovenesc al Carpaţilor Orientali, fiind poate unul din acei reprezentanţi mari ai spaţiului sacru, preot, profet".*

Ca şi Eminescu, spune el, a recunoscut întotdeauna un *„element suprem... în sensul credinţei. Relaţia cu divinitatea mi se pare supremă, în care omul ajunge nu numai să-şi modifice tot interiorul său, ci ajunge la suprema treaptă a cunoaşterii".*

A plecat spovedit!

A lăsat bună mărturie despre credinţa sa şi, i se va socoti aşa cum se cuvine la intrarea în Împărăţia veşnică.

● Pe urmele lui Soljeniţin, părintele Vasile Ţepordei, scriitor, ziarist, luptător basarabean pentru întregirea Ţării, erou al rezistenţei împotriva comunismului, a publicat o carte emoţionantă: *Amintiri din Gulag* (Bucureşti, 1992, 176 p.), cu o prefaţă de Victor Crăciun. De fapt e o carte de amintiri mai largi, chiar începând cu copilăria, cu perioada de formare şi cu începuturile luptei naţionale pentru Basarabia, înainte şi în timpul celui de al doilea război mondial. Era nevoie să descrie aceste începuturi pentru a şti *de ce* „Gulagul".

Am fost emoţionat să citesc (p. 92) că printre cei care l-au ajutat în timpul detenţiei la Vorkuta, la Polul Nord, trimiţându-i pachete din Basarabia şi primind pe toţi cei eliberaţi care aveau recomandări din partea părintelui Ţepordei de a fi ajutaţi, a fost şi preotul Gheorghe Plămădeală, din Călăraşi, de lângă Chişinău. A fost fratele tatălui meu, Dumnezeu să-i ierte pe amândoi.

Transferat din România *„în mîinile N.K.V.D.-ului"* şi ajuns la celebra Vorkuta, şi în alte lagăre ale morţii, după foarte mulţi ani părintele Ţepordei a fost „eliberat" şi a intrat într-un nou lagăr, în „libertatea" de sub dictatura comunistă românească. Povesteşte şi despre aceşti ani. O postfaţă semnată de Gh. Cunescu e intitulată: *„Vasile Ţepordei, publicist, tribun al Basarabiei româneşti"* (p. 158—173).

„Amintiri din Gulag" e o *carte*, şi Vasile Ţepordei *un om* care vor intra în istorie.

* * *

● La Madrid a apărut cartea AL SERVICIO DE LA UNIDAD (1993, 627 p.), dedicată părintelui Don Julián Garcia Hernando, cunoscut ecumenist, preşedinte al Comisiei spaniole pentru Unitate. Printre studiile publicate în volum se numără şi unul semnat de mitropolitul Ardealului Antonie Plămădeală, întitulat: „DIÁLOGO TEOLÓGICO ENTRE LA IGLESIA ORTODOXA Y LA CATÓLICA EN EL MOMENTO BARI 1986—1987 (p. 367—385).

Sunt prezentate, cu amănunte, discuţiile din cadrul *Comisiei mixte Teologice Internaţionale de Dialog dintre Ortodocşi şi Catolici*, asupra Tainelor de iniţiere: Botez, Confirmare şi Euharistie. Contribuţia românească la realizarea unei înţelegeri asupra timpului săvârşirii şi a relaţiei dintre cele trei Taine a fost, la vreme, recunoscută de toţi participanţii.

Momentul Bari a fost *un moment* care a dovedit că, prin eforturi conjugate, sincere, se pot depăşi chiar şi piedicile aparent mari, din calea unităţii creştine.

* * *

„Steaua" e în continuare o revistă care ştie să intereseze. D-na Ruxandra Cesereanu scrie o pagină bună despre *„Festivalul de poezie de la Sibiu"* (nr. 10, 1992, p. 15). Am reaminti cititorilor că printre fondatorii acestui *Centru internaţional de poezie*, animat de dl. Eugen van Itterbeek din Belgia, de d-nii Ion Mircea şi Aurel Covaci, se numără şi Mitropolitul Ardealului, Antonie Plămădeală. Ba mai mult, Festivalul din 1—6 octombrie 1992 a fost deschis chiar de acesta, cu un referat despre: *„Inspiraţia în poezie"*, tradus simultan în engleză de poetul Mihai Ursachi. Festivalul s-a încheiat la Mânăstirea „Brâncoveanu" din Sâmbăta de Sus, unde participanţilor li s-a „recitat" de către autor un *„Poem în alb"* — adică li s-a prezentat incinta zidită din temelie şi biserica de la Sâmbăta şi, apoi, acelaşi ctitor al Sâmbetei a făcut parte şi din juriul care a împărţit premiile, poetului Mihai Ursachi şi revistei „Transilvania", în cadrul ospitalier al mânăstirii.

Despre acest *Festival* s-a mai scris şi, articolul din „Steaua", nu e singurul în care amănuntele semnalate mai sus n-au fost *deloc* menţionate. Aşa se întîmpla şi mai înainte. Cineva a scris şase coloane elogiind o carte a mitropolitului, fără să pomenească... autorul! Dar asta era înainte!

Iertare doamnă, domnilor redactori, domnilor organizatori ai Festivalului, am căzut din smerenie!

*

● D. arhitect Andrei Pănoiu a publicat o carte model: *Arhitectura tradiţională din zona centrală a Gorjului* (Bucureşti, 1992, 155 p.). Toate zonele ar merita asemenea monografii, care ar aduna geniul românesc în arta construcţiilor de edificii, într-un tot care ar fi totuna cu o doină, cu o Mioriţă, cu o legendă a Meşterului Manole, cu un Luceafăr.

*

● Editura „Credinţa noastră" din Bucureşti a publicat manualul *„Studiul Noului Testament"* de pr. prof. dr. I. Constantinescu (ed. II-a, 1992, 334 p.), pentru Seminariile teologice.

Manualul poate fi folosit de oricine a rămas în urmă cu istoria şi cu tâlcuirea cărţilor Noului Testament.

Şi vor mai fi fiind asemenea rămaşi în urmă!

*

● O carte despre Botez, despre taina şi darurile lui, într-o expunere sistematică şi, mai ales, folositoare pentru lucrarea de înduhovnicire a creştinilor botezaţi, a scris A. Schmemann, de curând trecut la Domnul, cunoscut profesor la Seminarul ortodox „Sf. Vladimir" din New-York. Cartea a fost bine tradusă în românește de pr. prof. Ioan Buga. Se intitulează *„Din apă şi din duh"* (Bucureşti, ed. Symbol, 1992, 127 p.).

O recomandăm tuturor celor doritori de teologie înaltă şi bine scrisă.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140
SIBIU
15 aprilie
1993
Nr. 15—16

HRISTOS A ÎNVIAT!

ADEVĂRAT A ÎNVIAT!

PRIN PATIMI ŞI JERTFĂ LA ÎNVIERE

Ne-am amintit cu tristeţe în *Săptămâna Patimilor* de viaţa pământească a Mântuitorului, care, spre sfârşitul ei, părea că se va încheia cu un dezastru. Părea că va rămâne în istoria omenirii ca un eşec. Cel care trei ani şi jumătate, ca un trimis al lui Dumnezeu, şi-a uluit ascultătorii prin minuni şi prin cuvânt, părea că, în cele din urmă, a fost doar un om ca toţi ceilalţi oameni, supus morţii ca şi ei. Dumnezeul în care s-a încrezut părea că nu-L apără, lăsându-L să fie răstignit ca un răufăcător, între doi tâlhari. El însuşi, parcă surprins de acest final, strigase de pe cruce: *„Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, pentru ce M-ai lăsat?"* (Marcu 15, 34).

Fusese într-adevăr un răufăcător? Toţi ştim că nu.

Şi cei care l-au răstignit ştiau că nu fusese un răufăcător. Când îl anchetau în faţa arhiereului Ana, l-a întrebat pe unul care L-a pălmuit, pe motiv că nu ar fi fost respectuos cu arhiereul: *„De am grăit rău, arată-mi că e rău; iar de am grăit bine, pentru ce Mă baţi?"* Şi nimeni nu i-a putut dovedi că *„grăise rău"* (Ioan 18, 22—24). L-au dus legat la Caiafa, dar nici acesta nu i-a putut găsi vreo vinovăţie. De aici a rămas vorba în popor, atunci când nu se poate rezolva ceva, că eşti trimis *„de la Ana la Caiafa"*. Caiafa L-a trimis la Pilat care L-a supus public, în faţa acuzatorilor, unui interogatoriu corect, după care, tot corect a dat sentinţa: *„Nu găsesc nici o vină omului acestuia"* (Luca 23, 4; Ioan 19, 4.6).

Aşadar nu fusese şi nu era un răufăcător. Dimpotrivă, era fără de păcat. Întrebase odată: *„Cine Mă va vădi pe Mine de păcat?"* (Ioan 8, 46). Şi nimeni nu i-a putut reproşa nimic. Altă dată când, pentru o vorbă care nu le-a plăcut iudeilor, au vrut să-l ucidă cu pietre, i-a întrebat: *„Multe lucruri bune v-am arătat de la Tatăl Meu; pentru care din ele voiţi să Mă ucideţi cu pietre?"* (Ioan 10, 32).

Şi totuşi iudeii i-au cerut lui Pilat să-L condamne la răstignire. *„Răstigneşte-L! Răstigneşte-L"* (Ioan 19, 6). Şi cum Pilat ezita, au găsit un mijloc viclean de a-l constrânge. L-au ameninţat, acuzându-l de trădare faţă de împăratul său: *De-L vei elibera, nu eşti credincios împăratului, căci acesta s-a proclamat pe Sine împărat, când noi avem împărat pe Cezarul de la Roma!* (Ioan 19, 12—15). Cumplită prefăcătorie, numai şi numai ca să obţină condamnarea nevinovatului.

Evident, iudeii şi-au formulat mai întâi o acuzaţie religioasă, dar Pilat a respins-o fără greutate, fiindcă nu-l interesau certurile lor religioase, şi atunci ei au apelat la minciuna că Iisus se proclamase împărat, prefăcând astfel procesul religios într-un proces politic. Pe acesta Pilat l-a tratat cu superficialitate.

Care era adevărata acuzaţie a iudeilor împotriva lui Iisus? Iată care era: *„S-a făcut pe Sine Fiul lui Dumnezeu"* (Ioan 19, 7). O acuzaţie religioasă.

Era adevărat acest lucru? Era. Chiar lui Caiafa, când i-a pus întrebarea direct: *„Eşti tu Hristosul, Fiul celui binecuvântat"?* i-a răspuns: *„Eu sunt"* (Marcu 15, 62).

Totuşi, iudeii şi căpeteniile lor *nu avuseseră dreptate să-i ceară răstignirea.* De ce? *Pentru că Iisus era cu adevărat Fiul lui Dumnezeu.*

S-ar putea obiecta la aceasta: Era Fiul lui Dumnezeu, dar ei nu ştiau. Răspunsul la aceasta e că *nu voiau să ştie.* Nu-L acceptau pentru că nu aşa îl aşteptau ei pe Mesia. Îl voiau împărat, eliberator, cuceritor politic, care să facă din ei singurul popor iubit de Dumnezeu, care să le dea totul de-a gata şi să le asigure stăpânirea asupra altora. Aşteptau un rege, nu un reformator moral.

(Continuare în pag. a 2-a)

† Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Arhiepiscopul Sibiului şi Mitropolitul
Ardealului, Crişanei şi Maramureşului

„Mergeţi de grabă şi vestiţi..."

(Matei 28, 7)

Femeile mironosiţe au fost primele, dintre persoanele din anturajul Mântuitorului, care au aflat despre Învierea Sa. Sf. Evanghelist Matei arată că un înger coborât din cer a fost acela care, întâmpinându-le pe femei, le-a încredinţat această mare veste, spunându-le totodată *să meargă degrabă şi să vestească ucenicilor* că Domnul s-a sculat din morţi şi că va merge înaintea lor în Galileea, unde Îl vor vedea (Matei 28, 5—7).

Raportată la celelalte evenimente din viaţa Mântuitorului, Învierea le-a dat tuturor acestora un sens şi le-a menţinut mereu în actualitate.

Fără Înviere, în istorie s-ar fi păstrat, pentru o vreme desigur, doar amintirea copleşitoarei zile de Vineri, cu marea zarvă din jurul pretoriului, cu pălmuirile, scuipările, biciuirea, cununa de spini, crucea şi moartea atât de grea.

Ca orice lucru neplăcut şi tulburător, această amintire s-ar fi pierdut apoi în uitarea secolelor şi astfel Biblia ar fi rămas pe mai departe numai cu prima ei parte (Vechiul Testament), căci cea de a doua a început a se scrie tocmai cu Evangheliile, adică cu vestirea Învierii, sensul cuvântului „Evanghelie" fiind acela de „veste bună" a Învierii sau mântuirii. După Evanghelii au urmat apoi şi celelalte scrieri neotestamentare, care toate converg spre negrăitul eveniment al Învierii lui Hristos. Într-una din aceste scrieri, găsim această patetică mărturisire: „Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică şi credinţa voastră... Dar Hristos a înviat din morţi, fiind începătură a învierii celor adormiţi" (I Cor. 15, 14—20).

Porunca primită de către femei de la înger, de a merge şi a vesti Învierea, a rămas ca o datorie perpetuă pentru toţi cei care au ajuns să se convingă de adevărul că Domnul Iisus Hristos a înviat a treia zi din morţi. Biserica însăşi prăznuieşte acest eveniment an de an şi Duminică de Duminică, vestind, fără încetare, bucuria Învierii. S-a împlinit astfel proorocia cuprinsă în Psalmul 18, 2—4, unde citim: „Ziua zilei spune cuvânt şi noaptea nopţii vesteşte ştiinţă.. .În tot pământul a ieşit vestirea lor şi până la marginile lumii cuvintele lor".

Adevărul Învierii străbate ca un ecou întreaga istorie a creştinătăţii.

Salutul pascal: „Hristos a înviat!" este legat tocmai de conştiinţa adânc înrădăcinată în sufletul fiecărui creştin că are datoria de a fi vestitor al Învierii. Răspunsul: „Adevărat a înviat!", pe care îl dă cel ce primeşte salutul, îl transformă şi pe acesta în vestitor al Învierii, pentrucă el repetă de fapt, într-un mod mai accentuat, ceea ce i-a împărtăşit primul.

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Hristos a înviat din morţi, cu moartea pe moarte călcând şi celor din morminte, viaţă dăruindu-le.

SIMBOLUL GRĂUNTELUI DE GRÎU

Praznicul Învierii Domnului are loc în fiecare an în acel anotimp în care în întreaga natură se petrece acea înnoire a firii care încântă ochiul şi ne bucură inima. Sub ochii noştri cresc ierburile şi florile care nu demult au zăcut, ca seminţe sau ca rădăcini, în pământul îngheţat. Soarele primăverii le chiamă la viaţă, le trezeşte din amorţeala iernii. E cu neputinţă ca inima omului să nu tresalte de bucurie în faţa tabloului măreţ al învierii naturii în fiecare primăvară.

Natura înviată din moartea iernii grăieşte inimii şi minţii omului credincios despre adevărul propriei lui învieri. Mântuitorul nostru Iisus Hristos a folosit simbolul bobului de grâu pentru a-i învăţa pe oameni că prin moarte se trece la înviere şi numai murind creştineşte aduc foloase lui şi semenilor. *„Grăuntele de grâu — zice Domnul — când cade în pământ, dacă nu va muri, rămâne numai el; iar dacă va muri aduce multă roadă"* (Ioan XII, 24). Minunată asemănare! Bobul de grâu ascunde în el puteri de încolţire şi rodire nebănuite. Se ştie că în mormintele faraonilor s-au găsit seminţe de grâu care au stat a-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Gheorghe Liţiu

Rugăciune

în luminata Zi a Învierii lui Hristos, pentru fiii cei duhovniceşti

Stăpâne Doamne Dumnezeul nostru, Cel ce ne-ai învrednicit pe noi a trece vremea cinstitului şi dumnezeiescului post, care s-a închipuit nouă de la Tine şi s-a dat nouă prin Tine în patruzeci de zile, Cel ce ai pus nouă pocăinţa către mântuirea sufletelor, către curăţia trupurilor şi spre izgonirea duhurilor rele, Care ne-ai arătat nouă spre închinare chipul cinstitei Tale cruci, şi ai dăruit nouă a o săruta cu atingerea nevrednicelor noastre buze, Cela ce ne-ai învrednicit pe noi a auzi despre învierea prietenului Tău Lazăr, şi la Intrarea Ta în Ierusalim, mai înainte întîmpinîndu-Te şi urmând pruncii evreilor, care grăiau strigând: „Osana întru cei de sus" şi a vedea mântuitoarele Tale Patimi şi a ne închina dumnezeieştii Tale răstigniri şi Îngropării şi a ajunge cinstita şi dumnezeiasca Ta Înviere. Pentru aceea, cu bucurie strigăm, văzând ziua Învierii Tale Hristoase Dumnezeul nostru, şi împreună cu îngerii, cu arhanghelii, cu heruvimii, cu serafimii, cu toţi sfinţii şi cu Preacurata Maica Ta, mărind şi lăudându-Te pe Tine Marele Dumnezeu şi Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Şi acum Te rugăm Stăpâne, pentru toţi binecredincioşii creştini, care scapă sub acoperământul casei Tale, celei sfinte, primeşte pocăinţa lor şi-i iartă pe dânşii pentru Învierea Ta, de mulţimea păcatelor celor fără de număr, celor ştiute şi celor neştiute, celor de voie şi celor fără de voie, curăţeşte-i ca pe păcătoasa care plângea şi ca pe Petru, care se lepădase, şi plângând cu amar iarăşi L-ai primit: Primeşte smerenia şi mărturisirea robilor Tăi, precum ai primit pe vameşul, care cu suspin se ruga, pune frica Ta în inimile lor, ca să se teamă de Tine, şi să Te iubească din toată inima, dă-le lor ca să păzească toate poruncile Tale, întru toate zilele vieţii lor, umblând întru voia Ta; învredniceşte-i pe dânşii fără de osândă a veni şi a se împărtăşi cu Preacuratul Tău Trup şi Scumpul Tău Sânge, ca în vrednicie primindu-le ei, să fie părtaşi împărăţiei Tale, lăudând şi mărindu-Te pe Tine, împreună cu Cel fără de început al Tău Părinte, şi cu Prea Sfântul şi Bunul şi de Viaţă Făcătorul Tău Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Cuvîntul Pastoral

AL SFÎNTULUI SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE ÎMPOTRIVA AVORTULUI ŞI PENTRU APĂRAREA DARULUI SFÎNT AL VIEŢII

Iubiţi fii şi fiice duhovniceşti,

Asistăm astăzi, cu mare durere sufletească, la înmulţirea şi răspândirea unui flagel al sicietăţii noastre actuale, îndreptat împotriva vieţii şi a omului. Societatea românească şi dăinuirea poporului nostru sunt ameninţate în însăşi temelia existenţei lor de creşterea îngrijorătoare a avortului şi a practicilor anticonceptive şi anticoncepţionale, păcate de care se fac răspunzători deopotrivă bărbatul şi femeia.

De aceea, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române îşi îndreaptă chemarea sa către fiicele şi fiii neamului nostru românesc, către familiile lor, cu îndemnul părintesc de a folosi darul sfânt al libertăţii, câştigat prin sânge nevinovat de martiri, pentru apărarea, afirmarea şi reînnoirea vieţii pe baza învăţăturilor Sfintei Scripturi şi a valorilor morale creştine şi tradiţionale ale neamului nostru.

Viaţa este cel mai mare dar al lui Dumnezeu. În înţelepciunea Sa, El împarte oamenilor, după a Sa voie şi ştiinţă, acest dar pentru că El singur este Cauza, Izvorul şi Dătătorul de viaţă.

Omul, creat după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu (Fac. 1, 26—27), este o fiinţă comunitară. În familie, cea mai veche şi sfântă instituţie umană, omul trăieşte după modelul comuniunii de iubire al Sfintei Treimi şi devine „împreună lucrător cu Dumnezeu" (I Cor. 3, 9) în perpetuarea vieţii pe pământ (Fac. 1, 28).

Viaţa, aşadar, nu este un bun propriu. Nimeni nu are dreptul de a dispune, după bunul său plac, de viaţa sa, de viaţa altora sau chiar de a propriilor săi copii.

Refuzul de a da viaţă sau oprirea cursului vieţii desfiinţează statutul însuşi al omului care a fost creat spre a fi născător şi purtător de viaţă. Viaţa în om îşi are începutul din momentul conceperii, iar, după învăţătura Bisericii, orice atentat împotriva ei este un păcat împotriva lui Dumnezeu care este izvorul vieţii.

Sfânta Scriptură şi Sfintele Canoane ale Bisericii noastre învaţă că avortul voit este păcat strigător la cer, întrucât este ucidere premeditată, iar atât mamele cât şi toţi cei care iau parte sau contribuie la săvârşirea acestui păcat îşi atrag judecata lui Dumnezeu.

În lumina acestor învăţături, ne adresăm familiilor noastre creştine şi tuturor familiilor obştei româneşti cu chemarea: Nu vă împotriviţi lui Dumnezeu, Izvorul Vieţii, şi fugiţi de păcatul omuciderii! Nu vă lăsaţi amăgiţi de ispita înşelătoare a unei vieţi fără copii, aparent liniştită! Nu vă lipsiţi de copii care înseamnă binecuvântarea lui Dumnezeu în orice familie. Numai acea mamă este fericită, care se arată ca „o vie roditoare" (Ps. 127, 3). Copiii aduc bucurie şi întăresc legăturile sufleteşti dintre părinţi. Tot ei vin cu darurile personale pentru binele şi sănătatea neamului, dăinuindu-i fiinţa peste vremuri, înmulţind cetele făuritorilor de cultură, civilizaţie şi spiritualitate, precum şi ale eroilor şi sfinţilor noştri.

Ne adresăm, de asemenea, personalului medical şi tuturor slujitorilor şi apărătorilor vieţii trupeşti, cu îndemnul părintesc de a purta mesajul darului sfânt al vieţii de la altarul bisericilor la altarul medicinei. În virtutea vocaţiei sfinte la care aţi fost chemaţi, faceţi-vă părtaşi salvării mugurilor de viaţă şi sădiţi în suflete, cu darul pe care-l aveţi de sfătuitori tainici, încredera, nădejdea şi bucuria de a fi mamă şi părinte.

Un cuvânt de apreciere şi îndemn dorim să adresăm şi educatorilor, învăţătorilor, profesorilor şi tuturor fiilor şi fiicelor Bisericii noastre, care, prin educaţie şi modelare, pregătesc pentru viaţă tinerele noastre vlăstare. Sădiţi în sufletele curate şi nevinovate ale copiilor şi tinerilor învăţăturile sfinte şi folositoare, insuflaţi-le respectul pentru viaţa proprie şi a semenilor de orice neam şi credinţă

(Continuare în pag. a 2-a)

SFÂNTUL SINOD
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

ZIUA ÎNVIERII*

Dumnezeu ne-a ajutat să ajungem cu bine şi cu sănătate, şi în anul acesta, Marea sărbătoare a creştinătăţii, *Învierea Domnului.*

Vă adresez tuturor, comandanţi, ofiţeri, subofiţeri şi ostaşi ai armatei române, tradiţionala salutare:

HRISTOS A ÎNVIAT!

După zilele triste ale Săptămânii Patimilor, a venit Ziua bucuriei, ziua luminii, ziua care ne reînnoieşte speranţele în mai bine, căci *„cu noi este Dumnezeu"*. Dacă Iisus n-ar fi fost Fiul lui Dumnezeu, n-ar fi înviat. A înviat, aşa după cum El însuşi proorocise de mai multe ori: *„După trei zile Mă voi scula"* (Matei 27, 63).

De ce e atât de mare şi importantă, pentru întreaga omenire, Învierea Domnului? Dacă ar fi să ne concentrăm asupra principalelor motive, am putea delimita mai ales trei, care sunt din ordinea evidenţei, a logicii şi a celor mai adânci trebuinţe de clarificare a rostului oamenilor în lume, rost care, fără Învierea Domnului, ar rămâne veşnic nelămurit, întunecat.

În primul rând, înviind, Hristos ne-a adus dovada că există Dumnezeu, că El e Creatorul lumii, al întregului univers şi al oamenilor, şi că trebuie să trăim permanent sub ochiul lui Dumnezeu, şi să ne facem în toate datoria.

În al doilea rând, precum spune Sfântul apostol Pavel, *„dacă Hristos a înviat, şi noi vom învia"*. Suntem nemuritori. Vom trăi veşnic. Moartea e doar trecerea unui prag spre altă viaţă.

În al treilea rând, dacă Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu a înviat, toate învăţăturile Lui, şi de la El ale Bisericii, sunt adevărate şi sunt porunci dumnezeieşti. Morala creştină propovăduită de El, iubirea aproapelui, iubire de Ţară, căci Ţara e aproapele nostru, multiplicat, familia noastră, — toate sunt obligatorii pentru cel care vrea să dobândească Împărăţia cerurilor.

Învierea ne aduce răspuns şi ne clarifică toate nedumeririle. Învierea ne arată calea cea bună şi dreaptă pentru o vieţuire frumoasă pe pământ. Învierea ne povăţuieşte să respectăm poruncile, să ne apărăm credinţa strămoşească şi neamul. Căci Sfânta Scriptură spune că nu numai oamenii ca indivizi, ci şi neamurile vor fi chemate să dea răspuns în faţa lui Dumnezeu, cum că şi-au apărat slava şi cinstea lor (Apoc. XXI, 26).

Să ne vestim în aceste zile unii altora, cu bucurie că: Hristos a înviat.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ,
Mitropolitul Ardealului

* Mesaj transmis de T.V. Cluj-Napoca. Emisiune pentru militari.

PRIN PATIMI ŞI JERTFĂ LA ÎNVIERE

(Urmare din pag. 1)

Dar acum e obligatorie o altă întrebare. Avuseseră ei toate semnele, toate motivele să creadă că El era Trimisul, Mesia, Fiul? Le avuseseră. Dovada e în aceea că foarte mulţi L-au recunoscut ca Mesia: *„Tu eşti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu"* (Matei 16, 16). El însuşi se legitimase de nenumărate ori: *„Eu şi Tatăl, una suntem"* (Ioan 14, 9). Dar s-ar mai putea zice că nu toată lumea Îl auzise şi nu toţi ştiau de Dânsul. N-ar avea dreptate nici cei cu astfel de obiecţii. Cei mari, membrii Sanhedrinului, şefii sinagogilor şi *„mulţimile"* (Matei 5, 1; Luca 5, 19; Luca 12, 1; Luca 5, 1), nu numai că auziseră de El, dar unii L-au vizitat, cum a fost Nicodim, alţii, cărturarii şi fariseii l-au urmărit şi L-au ascultat permanent, vreme de trei ani şi jumătate. El însuşi i-a răspuns lui Caiafa: *„Eu am grăit lumii pe faţă şi întotdeauna am învăţat în sinagogă şi în templu, unde pururea se adună iudeii şi pe ascuns n-am grăit nimic"* (Ioan 18, 20).

Şi-apoi mai avuseseră la îndemână câteva mari argumente care ar fi trebuit să-i convingă că El era Mesia. Le vom aminti pe scurt, pentru că sunt îndeobşte cunoscute:

1. El împlinea toate proorociile despre Mesia ale profeţilor Vechiului Testament. Cărturarii *Legii* trebuiau să ştie să-L recunoască, aşa cum cu multă pătrundere exegetică au făcut-o evangheliştii.

2. A propovăduit, completând şi luminând Legea veche cu învăţături care nu puteau veni decât de la Dumnezeu, *„Nimeni n-a vorbit vreodată ca omul Acesta"* (Ioan 7, 46), exclamau ascultătorii Lui. *„Tu ai cuvintele vieţii veşnice"* (Ioan 7, 68). A lămurit cele mai importante şi cele mai grele taine despre Dumnezeu, despre originea universului, a lumii şi a omului, despre viaţă şi despre moarte, probleme cu care s-a confruntat din totdeauna conştiinţa omenească. A adus la toate răspunsuri de Sus, adică în mod sigur adevărate. Ultime. Definitive. A propovăduit iubirea ca normă morală, înlocuind pedeapsa, pentru cei care se căiesc şi se îndreaptă. A fost *„Omul care a spus adevărul"* (Ioan 8, 40) despre toate, tuturor şi în toate împrejurările.

3. A făcut minuni în văzul tuturor, vindecând orbi din naştere, ologi, paralitici, îndrăciţi şi a înviat morţi.

Şi-atunci de ce L-au răstignit? Nu L-au acceptat ca Mesia. A fost ca şi cum ar fi vrut să-L forţeze pe Dumnezeu să le trimită un alt Mesia, pe măsura dorinţelor şi speranţelor lor lumeşti, nu un reformator religios. Ei îşi considerau religia lor suficientă şi bună. Erau mai preocupaţi de soarta lor pământească.

Şi L-au răstignit. Şi El s-a lăsat răstignit.

* * *

Desigur vă puneţi acum întrebarea: *De ce s-a lăsat răstignit?* Parcă ni se par logice întrebările răstignitorilor şi ale celorlalţi. De ce Iisus a acceptat Patimile fără să încerce să le evite, fără să încerce să se elibereze, folosindu-şi puterea dumnezeiască? Căci iată ce ne spun evangheliştii:

Văzându-L răstignit, *„trecătorii îl huleau dând din cap şi zicând: O, Tu, cel ce dărâmi Templul şi în trei zile îl zideşti, de eşti Fiul lui Dumnezeu, pogoară-Te de pe cruce"*. De asemenea, cărturarii, fariseii şi căpeteniile *„Îl batjocoreau zicând: Pe alţii a mântuit, iar pe Sine nu poate să se mântuiască... Nădăjduia în Dumnezeu; izbăveacă-L acum de-L voieşte! Căci zicea: Sunt Fiul lui Dumnezeu"* (Matei 27, 41—43).

Dar, de pe cruce: tăcere! Apoi moarte. Apoi constatarea legală a morţii, prin împungerea cu suliţa. Apoi îngroparea, pecetluirea mormântului şi... sfârşitul!

Până şi cei care îl iubiseră şi care crezuseră în El cu tărie, apostolii, s-au lepădat — Petru de trei ori — s-au ascuns, şi-au pierdut orice speranţă. S-au aşternut pe o lungă dezamăgire şi dorinţă de pierdere grabnică în anonimat.

Taina le-o spusese Iisus, dar ei n-o reţinuseră. Depăşea puterea lor de înţelegere. Erau oameni simpli. Abia după Înviere şi după Pogorârea Duhului Sfânt vor înţelege totul. Dar Iisus nu le ascunsese că va pătimi. Şi îi înarmase şi cu o speranţă.

Odată, când unii îi cereau să le dea tot alte şi alte semne dumnezeieşti că e Mesia, mereu nesătui de minuni, le-a spus că nu le va da decât *semnul lui Iona*, care, după *trei zile*, ieşise viu din pântecele „chitului", al unei balene desigur (Matei 12, 40). Altă dată îi provocase cu o afirmaţie mai mult decât îndrăzneaţă: dărâmaţi templul şi în *trei zile* îl voi rezidi (Matei 26, 61). Ca Dumnezeu putea să-l rezidească în clipa următoare, dar referirea la aceste *„trei zile"* era o descoperire că, într-un viitor nu prea îndepărtat, se va întâmpla şi cu El ceva după *„trei zile"* şi anume că va fi dat morţii, dar că după *„trei zile"* va învia (Matei 16, 21; 17, 23; 20, 19 şi în multe alte locuri). Proorocirea ajunsese de notorietate publică de altfel, căci o ştiau şi căpeteniile templului care, după răstignire, s-au dus la Pilat spunându-i: *„Domnule, ne-am adus aminte că înşelătorul acela, când era încă viu, a zis: După trei zile mă voi scula"* (Matei, 27—63). Şi au cerut pază militară la mormânt, ca să nu fie furat corpul celui îngropat.

Când L-au văzut mort pe cruce, batjocorit, neputincios, mort ca toţi morţii ,ucenicii n-au mai crezut nici ei în Domnul lor, tot aşa cum nu credeau cei care Îl răstigniseră.

Să reluăm aşadar întrebarea: De ce s-a lăsat Mântuitorul batjocorit, umilit, răstignit, omorât? Fiindcă aşa era hotărât de la Dumnezeu să se petreacă lucrurile: *„Fiul Omului merge precum este scris pentru El"* (Matei 26, 24). Unde era scris? În cartea profetului Isaia, cap. 53, unde se descriau cu anticipaţie *Patimile*, cu amănunte, şi se explica faptul că jertfa Lui urma să fie pentru izbăvirea neamului omenesc din păcat. Referindu-se la acest text, Sfântul Pavel spune: *„Hristos a murit pentru păcatele noastre, precum scrie în Scripturi"* (I Cor. 15, 3).

Vom identifica, aşadar, trei motive pentru care, potrivit Providenţei divine, Iisus trebuia să treacă prin *Patimi* şi moarte.

1. Ca să împlinească Hotărârea Tatălui şi Scripturile.

2. Ca să ofere jertfa Sa pentru păcatele oamenilor şi, îndeosebi, pentru păcatul strămoşesc.

3. Ca să ofere omenirii proba definitivă a dumnezeirii Sale, înviind a treia zi din mormânt.

* * *

După trei zile, Hristos-Domnul a înviat! Proorociile vechi, ca şi ale Sale, s-au împlinit.

Înviind Hristos toate s-au umplut de lumină. Aşa cântăm în aceste zile ale Paştilor. Cuvântul *Lumină* e prezent în toate textele Zilei Învierii. Şi întreaga săptămână de după Înviere se numeşte *Săptămâna Luminată*, care luminează şi vindecă, şi transfigurează *Săptămâna Patimilor*. Se luminează toate sensurile vieţii, învăţăturii şi pătimirii Domnului pe pământ. Tristeţea se preface în bucurie. Cuvântul *Bucurie* este al doilea mare cuvânt prin care sărbătorim Învierea Domnului. E şi primul cuvânt pe care îl adresează Mântuitorul oamenilor, după Înviere: *„Bucuraţi-vă"!* (Matei 28, 9).

Învierea dă, retrospectiv, putere divină tuturor cuvintelor, învăţăturilor şi faptelor lui Iisus, adică le adevereşte ca fiind de la Dumnezeu. Căci El ca Dumnezeu a înviat. Numai ca Dumnezeu putea învia din morţi. Prin Înviere a răspuns la întrebarea: *„Cine eşti?"* şi căpeteniilor sinagogii şi tuturor celor care l-au răstignit. Le-a răspuns şi celor care îi cereau semne de putere, când se afla pe cruce. Şi le-a dat şi ucenicilor, şi prin ei Bisericii pe care a întemeiat-o, încredinţarea că era Fiul lui Dumnezeu şi că *Legea Lui*, ceea ce va fi Noul Testament, este Lege divină, şi că numai prin ea ne mântuim. Şi că numai crezând în El şi în poruncile Lui, viaţa noastră capătă sens pe pământ şi în ceruri. Căci, *dacă Hristos a înviat* — şi noi toţi credem că a înviat — *atunci şi noi vom învia*, cum spune, logic, Sfântul Pavel (I Cor. 15, 20).

Să ne bucurăm de Înviere. Să ne iertăm unii pe alţii şi să ne dorim mântuirea. Să chemăm harurile Învierii în viaţa noastră. Să cerem luminarea minţilor şi schimbarea inimilor în inimi iubitoare. Să facem fapte bune, ca să dăm răspuns bun când vom trece pragul acestei vieţi şi vom intra în nemurire, şi ne vom întâlni cu Hristos cel Înviat şi înălţat la ceruri.

Dumnezeul învierii să aducă în toate inimile şi în toate casele lumină şi bucurie.

HRISTOS A ÎNVIAT!

Data Sf. Paşti

Paştile sunt cea mai mare sărbătoare a creştinilor, serbându-se trei zile consecutiv. În funcţie de Paşti se stabilesc şi celelalte sărbători cu dată schimbătoare: Floriile, Înălţarea, Pogorârea Sf. Duh. Şi tot legat de data ţinerii Sf. Paşti se rânduiesc Duminicile din cursul unui an calendaristic, precum şi Evangheliile şi Apostolele ce se citesc în aceste duminici. Modul de stabilire a datei Paştilor la început a fost foarte diferenţiat. Ştim că Mântuitorul Hristos a fost răstignit şi I S-a confirmat moartea de către unul din ostaşi, care I-a împuns cu sulita coasta, în ziua de vineri-14 Nisan, ceea ce coincidea cu sărbătoarea azimelor la iudei. Învierea are loc, la trei zile, deci Duminecă, după 14 Nisan. De aceea unii serbau Paştile în prima duminică după 14 Nisan, în strânsă dependenţă de Paştile iudeilor, sărbătoare care amintea de fapt de ieşirea evreilor din robia egipteană sau sărbătoarea azimelor. Alţii le serbau chiar în această zi, indiferent când ar fi căzut. Alţii le-au ţinut cu strictеţe în a treia zi, după 14 Nisan. În Grecia şi Antiohia se ţineau Paştile în prima vineri de după lună plină (după 14 Nisan). În părţile Galileei se ţineau la dată fixă, de către unii la 25 Nisan, de către alţii la 28 Nisan (Martie). Aceste diferenţieri vor duce la certuri şi chiar schisme. De aceea sinodul „I" ecumenic, de la Niceea din anul 325, sub împăratul Constantin cel Mare fixează câteva repere în legătură cu data ţinerii Sf. Paşti, şi anume: Se vor ţine:

a) numai în zi de duminică;

b) în prima Duminică de după lună plină, de după echinocţiu de primăvară şi care conform datelor astronomice în acel an cădea la 21 Martie.

c) dacă cad în aceeaşi Duminică cu Paştile evreilor, se amână cu o săptămână. Aşadar, conform hotărârii sinodului I ecumenic, Paştile creştine se serbează *în prima Duminică după luna plină, de după echinocţiul de primăvară, iar dacă coincid cu paştile evreilor, se amână o Duminică*. Aceasta a rămas regula, valabilă şi azi, după care se stabileşte data ţinerii Sf. Paşti. Deci e foarte simplu pentru oricine: se aşteaptă mai întîi echinocţiul de primăvară; se mai aşteaptă apoi şi luna plină (pe cer) şi în prima Duminică după aceste 2 evenimente se serbează Paştile, iar dacă şi Paştile evreilor cade în aceeaşi Duminică, Paştile noastre se amână cu o săptămână.

Şi dacă calendarul iulian, pe care l-au uzitat Sf. Părinţi de la sinodul I ecumenic ar fi fost perfect, totul ar fi fost perfect, totul ar fi decurs conform predaniei sfinte, fără nici-o deosebire. Dar pentru a stabili echinocţiul de primăvară acesta trebuieşte încadrat în timp, calendarul fiind aşadar o unitate de măsurare al timpului, aşa cum şi distanţa se măsoară în m., km., mile sau greutatea în grame, kg., hectograme, etc. Şi timpul necesar învârtirii pământului în jurul soarelui, ceea ce noi numim an şcolar sau astronomic este de 365 zile, 5 ore, 48 minute şi 45 secunde. Ori după calendarul lui Sosigene, introdus în întregul imperiu roman din porunca împăratului CAIUS IULIUS CESAR, acest interval era de 365 de zile şi 6 ore. Cele 6 ore, din 4 în 4 ani, formau o zi, care se adăuga la luna februarie, an bisect. Dar cele *11 minute* şi *14 secunde*, diferenţa dintre calendarul lui Sosigene şi anul astronomic au dat mare bătaie de cap Bisericii, şi nu numai. La început s-a neglijat această diferenţă, dar după un număr mai mare de ani diferenţa a fost vizibilă, încât după 128 de ani, mai rezulta o zi, care se adaugă la calendar, acesta *rămâ-*

(continuare în pag. a 3-a)

arhim. Ştefam Guşă

Clerici creatori de cultură şi spiritualitate încrucişându-se pe malurile Prutului* (II)

Printre luptătorii pentru Unirea din 1918, trebuie să mai pomenim un ierarh basarabean, doctor *honoris causa* cu patru clase primare, Dionisie Erhan, episcopul Ismailului. Era născut în Bardar, nu prea departe de Stolniceni. El, Dionisie, cu vizitiul Harbuz îi ducea la Iaşi, pe drumuri ocolite, peste haturi, cu trăsura mânăstirii Suruceni unde era stareţ, pe făuritorii Unirii, Cunoştea — se zicea — Sfânta Scriptură pe de rost şi citise o mare parte din literatura clasică universală. S-a implicat cu toată fiinţa în lupta pentru Unire, devenind *„erou al unităţii naţionale"*, mare povestitor, neîntrecut predicator, adevărat vizionar (Pr. N. Tomoilă-Cahul, în ziarul „Universul", 27.XI.1938). Am avut privilegiul de a-l cunoaşte prin 1942—1943 când se afla, bolnav, retras la mânăstirea Suruceni, unde l-am vizitat cu clasa mea de seminar, împreună cu profesorul nostru de latină Vasile Cojocaru.

Mulţi ar mai trebui încă măcar amintiţi, dintre cei care s-au încrucişat pe drum, fie venind dinspre, sau trecând *către* Basarabia. Despre unii am vorbit cu alte prilejuri, de pildă despre trecerea lui Melchisedec Ştefănescu pe la Ismail, locţiitor al episcopiei Dunării de Jos şi apoi episcop al Romanului (n. Gîrcina, Neamţ, în 1822), membru al Academiei Române. Episcop de Cetatea Albă (din 1925) a fost şi transilvăneanul Iustinian Teculescu.

O figură interesantă care şi-a pus simţirile, cultura şi talentele în slujba românilor de peste Prut, acoperind toate zonele româneşti ca nimeni altul, Basarabia, Bucovina şi Transnistria, a fost *Visarion* Puiu (n. 1879 în Puşcani). A studiat la Roman, Iaşi, Bucureşti şi Kiev (1908—1909). În vremea revoluţiei ruseşti, aflat la Chişinău, a fost o vreme arestat, iar după Unire a redeschis Seminarul din Chişinău. A fost numit exarh al mânăstirilor, iar la 17 martie 1921 ales episcop al Argeşului. La 28 martie 1923 e ales episcop al Hotinului, cu sediul la Bălţi, iar la 17 oct. 1935 e ales mitropolit al Bucovinea, de unde s-a retras în mai 1940.

Şi-a scris Memoriile, ajunse în posesia mea, dactilografiate şi semnate original, dintre care o parte sunt publicate *(Amintiri din viaţa mea*, Bucureşti, 1941), anume acea parte care cuprinde perioada studiilor la Kiev şi vizitele făcute în diferitele părţi ale Rusiei ţariste. E emoţionantă descrierea primelor impresii de după trecerea Prutului, cu trenul, la 24 ianuarie 1907. Căuta cu privire „lume românească" şi, din fuga trenului îl uimeau casele satelor *„văruite siniliu, cu stâlpi roşii şi porţile verzi"*, dar mereu era sub impresia că *„o tr.stеţe plana deasupra acestui pământ cu popor şi sate româneşti, cum arată şi numirile satelor, precum Ungheni, Pîrliţi, Cornеşti, Călăraşi, Străşeni şi altele"*. *(Amintiri ..., loc. cit.*, p. 3). A călătorit atunci din întâmplare împreună cu un tânăr Gh. Madan, care va fi mai apoi scriitor şi artist, şi o figură populară a Basarabiei (n. 1872 la Truşeni, Lăpuşna; vezi şi „Revista de Lingvistică şi Ştiinţă Literară", Chişinău, nr. 5, 1992, p. 102)

În Kiev şi în împrejurimi s-a întâlnit des pe la mânăstiri cu *„cete de moldoveni din Basarabia şi de peste Nistru"*.

În marea biserică a „Adormirii" s-a trezit lângă un stâlp enorm pe care scria: *„Mitropolit Petru Movilă"*, şi notează cu emoţie: *„Sînt lîngă mormîntul vestitului ierarh ctitor al acestui mare aşezămînt călugăresc al Rusiei, ca şi al Academiei Kievului, fiul lui Simeon Movilă, Domnul Moldovei"* (Idem, p. 13, în legătură cu mormântul v. şi Vasile Malanetchi, *Mormântul lui Petru Movilă* în rev. „Literatura şi Arta", nr. 32, 1984; v. şi Antonie Plămădeală, *Calendar de inimă românească*, Sibiu, 1988, p. 163—174). În amintirile sale nepublicate încă (sperăm să le publicăm noi), Visarion Puiu descrie atmosfera de după Unire din Basarabia şi vorbeşte despre greaua misiune a episcopului Nicodim Munteanu, primul ierarh care a preluat conducerea bsericească a Basarabiei şi care va fi apoi predată mitropolitului Gurie Grosu. Nicodim Munteanu — şi el cu studii la Kiev — a revenit la Huşi şi apoi a ajuns până la scaunul de patriarh, în 1939.

Când a fost ales episcop de Argeş (1921) Visarion Puiu scrie că *„a părăsit Basarabia cu mare părere de rău"* (Însemnări *din viaţa mea*, dact. p. 64). S-a întors însă la Bălţi în 1923 şi a rămas acolo până în 1935, adică doisprezece ani. Iată ce scrie în *Însemnări* despre perioada Bălţi: *„Cei mai frumoşi ani ai vieţii mele, puşi prin episcopat în slujba Bisericii Domnului nostru Iisus Hristos şi pentru zidirea sufletească prin creştinism a poporului ce am păstorit, au fost cei din vremea episcopatului meu în eparhia Hotinului"* (Idem p. 69). S-a simţit repede *„urmat de un cler care după câteva şovăieli m-a înţeles şi m-a secondat în toate actele eparhiale ce am săvârşit; cu mânăstiri care, deşi slabe cópii ale celor din Rusia de odinioară, totuşi păstrau un monahism mai înviorat decât cel vegetativ dinlăuntrul ţării, apoi sprijinit de un popor cu drag de Biserică, bun şi ascultător, cum e ramura românească a Moldovenilor dintre Prut şi Nitru. Cei doisprezece ani de*

(continuare în pag. a 3-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Transilvaniei,
Crişanei şi Maramureşului

* Comunicarea la Simpozionul: Cultură şi spiritualitate românească de-a lungul veacurilor, în Basarabia, 4 decembrie 1992, Chişinău.

„Mergeţi de grabă şi vestiţi..."

(Urmare din pag. 1-a)

Vestirea prin cuvânt a adevărului Învierii este un lucru foarte important, dar, cu siguranţă, atâta nu este de ajuns. „Pentru ca lumea să creadă" mai este nevoie de confirmarea prin trăire, de către noi, a acestui adevăr şi a bucuriei la care noi voim să-i facem părtaşi, aşa cum avem poruncă, şi pe semenii noştri. Ni se cere nouă adică de a nu fi doar mărturisitori ci şi fii ai Învierii, care prin Taina Sf. Botez am înviat noi înşine, împreună cu Hristos.

De fapt, ne rămâne fiecăruia o dublă îndatorire: de a mărturisi Învierea şi, în egală măsură, de a fi primitori ai mesajului Învierii. Este foarte important nu numai să vesteşti ci şi să asculţi şi să primeşti, cu toată inima, vestirea pe care ţi-o face, cu cuvântul şi fapta, semenul tău, despre Înviere, pentru că altfel ne asemănăm aţenienilor, cărora Sf. Pavel le-a vorbit cu tot patosul despre Învierea Mântuitorului, dar ei fiind zăbavnici cu mintea şi inima au refuzat să primească mărturia lui.

Trebuie, prin urmare, să vestim, să primim vestirea dar să şi trăim mesajul Învierii lui Hristos.

Simbolul grăuntelui de grîu

(urmare din pag. 1)

colo timp de milenii păstrându-şi puterea de rodire şi numai după ce au fost scoase la lumina soarelui au rodit. Ştiinţa agricolă ne spune câte mii de grade de căldură a soarelui sânt necesare bobului de grâu ca să se dezvolte deplin şi, totuşi, dacă nu moare, rămâne singur, şi, dacă moare, dacă putrezeşte în pământ, din el se desprind acele puteri care vor da naştere la zeci de boabe într-o plantă nouă.

Sensul vieţii creştine este jertfa, dăruirea de sine, pentru alţii, pentru familie, pentru societate şi ţara ta. Cu câtă dragoste se jertfeşte o mamă şi suferă dând viaţă pruncului nou născut, iar după ce a născut nu mai ţine minte durerea de bucurie că s-a născut om în lume (Cf. Ioan XVI, 21). Din durerea jertfei se naşte bucuria vieţii; din jertfa femeii se nasc şi cresc mlădiţele viitorului. Dacă nu se jertfeşte rămâne singură, iar dacă se dăruieşte vieţii aduce roadă multă, ca bobul de grâu.

Mulţi creştini se îndoiesc de adevărul învierii trupurilor. *„Cum înviază morţii? şi cu ce trup au să vie?* — întrebau corintenii pe Sfântul Apostol Pavel. *„Nebun ce eşti* — le răspunde acesta — *ce sameni tu nu dă viaţă dacă nu va fi murit; tu sameni grăuntul gol, iar Dumnezeu îi dă un trup, după a Sa voinţă, fiecărei seminţe un trup al ei"* (I Corinteni XV, 38). Nu toate trupurile sunt la fel, precum nici strălucirea lunii şi a stelelor nu e aceeaşi — învaţă mai departe Apostolul, şi continuă arătând că trupurile se samănă în pământ, întru stricăciune, dar înviază întru mărire; se samănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc. După chipul lui Adam cel dintâi, ne naştem cu trup pământesc; dar după chipul lui Hristos — care este al doilea Adam — vom purta şi un trup ceresc. După cum am purtat chipul celui pământesc, vom purta şi chipul celui ceresc, pentru că „carnea şi sângele (adică trupul pământesc) nu pot moşteni împărăţia lui Dumnezeu, adică veşnicia". Puterea lui Dumnezeu, care dă bobului de grâu care putrezeşte, un trup nou, va da şi trupurilor noastre starea de nestricăciune capabilă să înfrunte veşnicia. Atunci moartea va fi biruită definitiv (I Corinteni XV, 54—55).

Cât de mângâietoare şi plină de nădejde în faţa morţii este învăţătura sugerată de simbolul bobului de grâu. De aceea s-a şi rînduit ca la pomenirea morţilor să se aducă coliva de grâu; prilej de a medita asupra rostului în viaţa pământească şi în veşnicie. Praznicul Învierii Domnului vine din nou să ne întărească în credinţa şi nădejdea învierii şi vieţii veşnice.

— Hristos a înviat... şi nouă ne-a dăruit viaţă veşnică. Să ne închinăm învierii Lui celei de a treia zi!

Cuvîntul Pastoral

AL SFÂNTULUI SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE ÎMPOTRIVA AVORTULUI ŞI PENTRU APĂRAREA DARULUI SFÂNT AL VIEŢII

(Urmare din pag. 1)

ar fi şi îndrumaţi-i să se simtă responsabili faţă de darul sfânt al vieţii şi de întreaga creaţie. Deschideţi-le inimile ca să-L primească Hristos-Domnul vieţii şi să redescopere valorile morale şi frumuseţile spirituale ale neamului nostru.

Timpul care îl trăim astăzi este umbrit de greul păcat al avortului şi al oricărui mod de implicare şi întrerupere a vieţii umane. Societatea noastră are nevoie de o reală şi profundă schimbare lăuntrică a omului, pentru a preîntâmpina şi înlătura acest păcat. Iar pentru noi, creştinii, numai Hristos — Izvorul vieţii şi Biserica Sa pot schimba şi reînnoi viaţa oamenilor.

Încrezători în purtarea de grijă şi în milostivirea lui Dumnezeu, vă încredinţăm de rugăciunile noastre şi chemăm binecuvântarea Domnului peste toţi fiii şi fiicele Sfintei noastre Biserici.

„Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu-Tatăl şi împărtăşirea Sfântului Duh să fie cu voi, cu toţi".

DE PAŞTI
— Datini din străbuni —

La noi, din cele mai vechi timpuri s-a păstrat datina că, în ziua de Paşti, femeile din sat, ca nişte mironosiţe, se adună în cimitir şi acolo, în apropierea mormintelor, întind masă pentru toată obştea şi, ciocnind ouă roşii, zic: Hristos a înviat!

Sfântă şi frumoasă este această datină.

Ţărâna tuturor morţilor din morminte tresare parcă atunci, şi prin aceasta răspund şi morţii: Adevărat a înviat!

*

Se împlineşte în această datină ceea ce spune o legendă veche despre doi fraţi, care aveau unele nedumeriri privitoare la cinstirea morţilor. Unul mărturisea cu toată puterea lui credinţa în învierea morţilor, spunând: Eu când intru în cimitir sau când trec pe lângă un mormânt, mă simt mişcat, mă simt puternic impresionat; prin aceasta ştiu că cei din morminte nu sunt pierduţi pentru totdeauna, ci aşteaptă clipa în care vor fi chemaţi din nou la viaţă. De aceea, spunea acest om fratelui său, eu întotdeauna când intru în cimitir, sau trec pe lângă un mormânt, le zic celor din morminte: Hristos a înviat! — de unde îmi vine un răspuns mângâietor de la fiecare mormânt.

Tu nu eşti impresionat când intri în cimitir? Pe tine nu te mişcă locaşul morţilor? Ţie nu-ţi spun nimic mormintele, monumentele eroilor, ale prietenilor, ale părinţilor, ale fraţilor, ale copiilor?

Nici un suflet omenesc nu rămâne nemişcat în faţa mormintelor.

Fratele ce se îndoia de înviere şi de viaţa veşnică, după un moment de tăcere a răspuns:

Şi eu sunt mişcat când privesc cimitirele. Şi eu vizitez regulat mormintele părinţilor, ale prietenilor, ale celor ce mi-au fost dragi. Şi eu îmi plec cu adâncă veneraţie fruntea în faţa mormintelor eroilor şi ale tuturor marilor bărbaţi care au trăit şi au luptat pentru binele oamenilor. Şi eu simt că din morminte vine către noi un glas, ca un ecou, ca de la nişte fiinţe vii, care ne roagă parcă: Amintiţi-vă şi de noi. Dar eu nu am răspuns niciodată la acel glas, aşa cum ai răspuns tu. De aceea, poate, am plecat întotdeauna de acolo, de lângă morminte, aşa de tulburat, atît de nemîmpăcat.

Când plecam din cimitir, cei din morminte întotdeauna parcă mă chemau înapoi. Iar eu mă simţeam că le-am rămas cu ceva dator. Simţeam că toţi mă mustră, pentru că nu le-am dat ceea ce ei au aşteptat de la mine. Simţeam că îndoiala mea, în învierea lor, e o sfidare şi o insultă gravă faţă de ei. Simţeam că ei, toţi cei răposaţi, care au plecat din viaţa aceasta cu nădejdea în înviere şi în viaţa veşnică consideră ca o ocară îndoiala mea, ca o jignire nepăsarea mea faţă de mesajul pe care ei mi-l trimit din morminte, mesaj ce mă impresionează şi pe mine când mă apropiu de locaşul morţilor.

După un alt moment de tăcere fraţii s-au despărţit. Dar pe fratele care avea sufletul chinuit de îndoială îl frământa mereu ceea ce i-a spus fratele său. Că el întotdeauna răspunde ecoului ce vine spre el dinspre morminte şi că acest răspuns îi aduce o mare linişte şi bucurie sufletească.

Au trecut anii. I se veştejea trupul, nopţile albe se înmulţeau şi se făceau tot mai lungi, la acest frate chinuit de îndoială. Dorea şi el tot mai mult să audă glasul despre care fratele lui îi vorbise, dar el nu se putea hotărî ca din toată inima să-i salute pe morţi cu salutul pascal. Nu se putea decide să le zică morţilor: Hristos a înviat! Îi era frică parcă. Se gândea cu ruşine, nu cumva să-l audă cineva.

Într-una din nopţi, când întunericul se făcuse mai adânc şi pe cer nu licărea nici o stea, iar în jur, în toate casele, oamenii dormeau de mult, izvoarele se auzeau în depărtare şoptind lin, făcând tăcerea să fie şi mai adâncă, de pe patul suferinţelor ,fratele se ridică şi, singur în odaia lui, neauzit de nimeni, începu să vorbească:

— I-am auzit. Sunt cei ce în viaţă i-am iubit aşa de mult.

— M-aţi mustrat şi de data aceasta, după cum m-aţi mustrat de câte ori v-am vizitat mormintele. Şi de data aceasta mi-aţi spus că v-am rămas dator. Că nu v-am dat ceea ce aţi aşteptat mereu de la mine, fiul vostru, fratele vostru.

Aud chemarea voastră. Şi nu mă mai pot împotrivi. Vin. Iată vin acuma.

Pe furiş, nesimţit de cei ai casei, a ieşit în noaptea răcoroasă de afară. Pământul împrăştia parcă o mireasmă nouă. Din norii negri se revărsase o ploaie binefăcătoare. Întunericul nu-l împiedica să găsească drumul spre cimitir. Scârţâitul unor porţi ce le mişca un vânt uşor îl făcu să înţeleagă că a ajuns la poarta cimitirului. În apropierea mormintelor părinţilor. Lângă monumentul eroilor neamului, pe care, cu toată îndoiala lui, întotdeauna i-a crezut vii. În jur, tăcerea era mişcată de nişte şoapte ce veneau de undeva. Urechea lui îi spunea că vin de sus. Inima îi spunea că vin de jos, dinspre morminte. Fruntea lui transpirată îi vorbea şi ea şi îi spunea că şoaptele vin din toate cele patru zări. Iar gândul îi amintea pentru ce a venit aici. Îi amintea că a venit să-şi dea şi el obolul de mult aşteptat de cei plecaţi.

La început se gândea că în şoaptă să-i salute pe cei din morminte, aşa cum îi salută fratele lui zicând: Hristos a înviat. Dinspre morminte venea parcă un ecou puternic ,pe care se gândea că nu va fi biruit de şoapta lui slabă.

Acum auzea pe mama aşa de limpede, care în noaptea de Paşti, reîntorcându-se de la biserică, când intra în casă zicea, cu glas dulce şi răspicat: Hristos a înviat!

Auzea pe tata care cu glas bărbătesc le zicea lor, copiilor, la masă: Hristos a înviat!

Acum parcă sosise rândul lui, ca să zică acest cuvânt, aici în mijlocul tuturor celor ce de sute de ani odihneau în această grădină din jurul bisericuţei bătrâne.

Se oprise şi vântul.

Întunericul începea să fie străpuns de undeva de un fir de lumină.

Zvon de paşi ai unor mulţimi nevăzute se înmulţeau în jur. Iar el se afla în pragul unui examen ce era totodată şi o severă judecată.

Pe Judecător nu-L vedea, dar asistenţa era formată din sufletele tuturor morţilor din cimitir. Toţi îl priveau. Toţi aşteptau să vadă dacă le va da salutul pe care îl aşteaptă toţi morţii de la cei vii. Sau şi de data aceasta se va lepăda de ei, îi va considera pierduţi pentru totdeauna şi nu le va zice: Hristos a înviat!

(Continuare în pag. a 4-a)

† IUSTINIAN CHIRA
Episcop al Episcopiei Maramureşului şi Sătmarului

Cuvinte de la Paşti despre Paşti

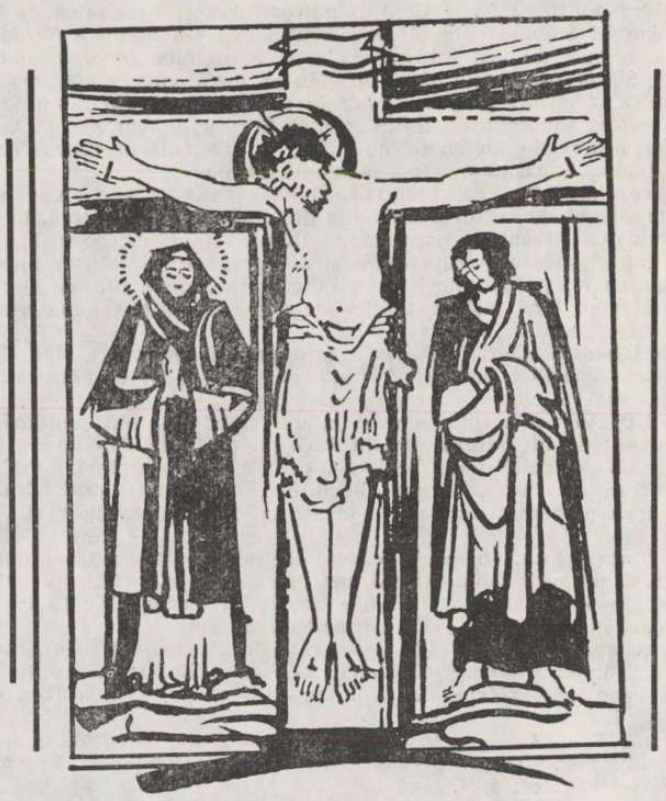

Sfintele sărbători ale Bisericii noastre au darul de a aduce în prezentul nostru şi în conştiinţa noastră evenimente din trecut, care s-au petrecut „pentru noi şi pentru a noastră mântuire". Sfintele sărbători nu sunt simple comemorări ale unor evenimente pe care le-au cunoscut alţii, ci sunt trăiri reale ale evenimentelor sărbătorite, ca şi când ele s-ar petrece în însăşi sărbătoarea. Şi de fapt ele se şi petrec pentru noi, pentru conştiinţa noastră, pentru trăirea noastră, chiar atunci când le sărbătorim. Aceasta o simţim la toate sărbătorile, dar în chip deosebit o simţim mai cu seamă la Paşti, „în ziua pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm şi să ne veselim într-însa", la „praznicul praznicelor şi sărbătoarea sărbătorilor", când „prăznuim omorârea morţii, sfărâmarea iadului şi începătura altei vieţi veşnice" şi când „lăudăm pe pricinuitorul (acestora), pe cel Unul binecuvântat, Dumnezeul părinţilor noştri şi preamărit".

Într-adevăr, Învierea Domnului nostru Iisus Hristos, pe care o sărbătorim la Paşti, precum şi Domnul nostru Iisus Hristos, cel înviat din morţi, cu Care vorbim la Paşti şi zicem: „De te-ai şi pogorît în mormânt, celea ce eşti fără de moarte, dar puterea iadului ai zdrobit şi ai înviat ca un biruitor, Hristoase-Dumnezeule, zicând femeilor mironosiţe „bucuraţi-vă" şi apostolilor Tăi pace dăruindu-le, cela ce dai celor căzuţi sculare"; Zicem deci că Domnul Hristos face ca această sărbătoare a Învierii Sale să fie sărbătoarea cerului şi a pământului şi chiar şi sărbătoarea iadului. În ce priveşte cerul şi pământul, se zice la Paşti: „Cerurile după cuviinţă să se veselească şi pământul să se bucure şi să prăznuiască toată lumea cea văzută şi cea nevăzută, că Hristos a înviat, veselia cea veşnică". Cu privire la iad, se zice la Sfintele Paşti: „Pogoritu-Te-ai întru cele mai de jos ale pământului şi ai sfărâmat veşnicele încuietori, care ţineau pe cei legaţi, Hristoase, şi a treia zi, precum Iona din chit, ai înviat din mormânt". Nu-i de mirare, deci, că la această sfântă sărbătoare se afirmă: „Acum toate de lumină s-au umplut: şi cerul, şi pământul şi cele de dedesubt. Deci să prăznuiască toată făptura învierea lui Hristos, întru care s-a întărit."

Sărbătorind astfel de evenimente, la Sfintele Paşti, avem pricini să ne oprim cu gândul la Paştile pe care le sărbătorim şi să constatăm că avem în minte şi în inimă „Paştile Domnului", care înseamnă, pentru noi, *trecere* de la moarte la viaţă şi de pe pământ la cer, de vreme ce zicem: „Ziua învierii, popoare, să ne luminăm, Paştile Domnului, Paştile. Că din moarte la viaţă şi de pe pământ la cer, Hristos-Dumnezeu ne-a trecut pe noi, cei ce cântăm cântare de biruinţă". Dar ca să înţelegem aceasta, e necesar „să ne curăţim simţirile şi să vedem pe Hristos strălucind cu neapropiată lumina învierii şi „Bucuraţi-vă" zicând luminat să-l auzim cântându-i cântare de biruinţă."

La unele ca acestea fiindu-ne gândul, la Sfintele Paşti, înţelegem că „Paştile cele sfinţite astăzi nouă s-au arătat" şi că ele sunt „Paştile cele nouă şi sfinte, Paştile cele prea cinstite, Paştile Hristos-Mântuitorul; Paştile cele fără prihană, Paştile cele mari, Paştile credincioşilor, Paştile care au deschis nouă uşile raiului, Paştile cele ce sfinţesc pe toţi credincioşii". Este firesc, aşadar, ca Paştile să fie prezentate, la slujba Învierii, precum şi în toată săptămâna luminată, care este săptămâna Paştilor, ca „Paştile cele curăţitoare" şi ca „Paştile cele mântuitoare", precum şi ca unele care sunt şi „Paştile, izbăvirea de întristare" şi pricinuitoare de bucurie, de vreme ce se zice: „Paştile, cu bucurie unii pe alţii să ne îmbrăţişăm".

Astfel stând lucrurile, nu-i de mirare că la cele ce le-am amintit, se mai adaugă şi că Paştile sunt şi Paşti veşnice, când ni se face chemarea „să ne apropiem, purtători de lumină, de Hristos, cel ce a ieşit din mormânt ca un mire, şi să prăznuim împreună cu cetele cele iubitoare de praznice, Paştile lui Dumnezeu cele mântuitoare", pe care cei scăpaţi din legăturile iadului le laudă ca pe „Paştile cele veşnice". O spunem aceasta prin cuvintele: „Milostivirea Ta cea nemăsurată cei ţinuţi în legăturile iadului văzând-o, la lumină au mers, Hristoase, cu picioare vesele, lăudând Paştile cele veşnice."

(Continuare în pag. a 4-a)

Arhim. Teofil Părăian

Clerici creatori de cultură şi spiritualitate...

(Urmare din pag. a 2-a)

păstorire în episcopia Hotinului, au trecut producându-mi bucurii sufleteşti ..." (Ibidem).

Episcopul Visarion Puiu avea de ce să se simtă bucuros. Zidise la Bălţi şi catedrală nouă, şi palat episcopal.

A trecut apoi mitropolit al Bucovinei, după moartea lui Nectarie Cotlarciuc (1935). N-a mai fost la fel de fericit, dar cauza n-au fost bucovinenii, ci politicienii. *(Însemnări*, p. 70—74; vezi şi cărţile sale: *Glas în pustie*, 2 vol., Chişinău, 1931, 1933, despre relaţiile sale cu politicienii vremii). Retras în 1940 la schitul Vovidenia-Neamţ, după doi ani ,în 1942, ministrul Ion Petrovici de la Culte şi Educaţie i-a propus, la sugestia Mareşalului Ioan Antonescu, să preia organizarea unei misiuni bisericeşti în Transnistria. A primit şi a lucrat acolo din decembrie 1942 până în decembrie 1943, având sediul la Odesa. La 1 decembrie 1943 i-a scris Mareşalului Ion Antonescu o scrisoare (nr. 15700/1 dec. 1943), în care descria situaţia bisericească lăsată de ruşi în urma lor, şi în care îi venea foarte greu să lucreze. Scrie că i-ar trebui două mii de preoţi şi nu are decât 617, iar localurile în care ar fi vrut să amenajeze câteva Seminarii de un an-doi, i-au fost luate de germani. Are un fel de „Jurnal" de la Odesa, neterminat, care ar merita să fie publicat.

Despre Mitropolitul Visarion Puiu trebuie scrisă o carte. Printre hârtiile rămase de la dânsul, pe o foaie sunt însemnate 14 surse din care se va putea alcătui biografia sa, arătând şi unde se află aceste surse, în cărţi sau arhive. Din corespondenţa sa a rămas puţin, dar pentru cel care ar merge pe urmele ei, cred că s-ar mai putea găsi. Am la îndemână corespondenţa de la, sau către M. Madan de la Ismail, I. Ghibănescu, generalul Toma Dumitrescu, comandantul Corpului 4 armată, Nicodim Munteanu, viitorul patriarh, pr. Nicolae Hodroabă din Iaşi, Pr. At. Negoiţă din Ierusalim, teologul E. Mascall din Londra, pr. Constantin Mătăsă din Piatra Neamţ, care îi propune în 1939 să candideze pentru scaunul de la Iaşi, Pr. C. Dron, arhim. Iuliu Scriban, Mitropolitul Gurie, Maria Pelivan, A. C. Cuza, Michael Wieder, un rabin convertit, prof. I. Simionescu, prof. Paul Bujor, N. Iorga, Al. Sacerdoţeanu, cunoscutul prof. N. Arseniv, P. Gîrboviceanu, G. Bezviconi, Vasile Militaru, Alex. Marta, stăruind pentru înfiinţarea episcopiei Timişoarei, pictorul Ioan Pletosu din Italia, Al. Lapedatu, N. Cartojan, Mircea Streinul, episcopul Nicolae al Rostovului, Alexandru Marcu, Gala Galaction, Tudor Arghezi, Simion Reli, Ioan Rusu Abrudeanu, Gh. Tătărăscu, N. Rădulescu-Niger (în versuri), Athanasie Mironescu, fost mitropolit primat, Arsenie Cotea de la Muntele Athos, generalul Răşcanu, Alexandrina Cantacuzino, prot. Elie Dăianu, Ion Petrovici, Liviu Marian, Ion Bianu, pictorul George Russu din München, N. Batzaria, V. G. Morţan, St. Ciobanu, Mihai Antonescu, Ion Antonescu, episcopul Nicolae Popovici, arhiereul Valerian Ştefănescu, fratele lui Melchisedec ş.a.

Printre documentele rămase de la Visarion Puiu se află două asupra cărora voi mai întîrzia o clipă. Cel dintâi e un raport al Guvernământului Transnistriei (nr. 7 confid. din 28 ian. 1943), către mitropolitul Visarion, în care i se aduce la cunoştinţă că s-a raportat Mareşalului Ion Antonescu cum s-a sărbătorit Crăciunul şi Anul Nou la Odesa, unde au venit grupuri de colindători, dansatori, recitatori, toţi de limbă română, sau ruşi care s-au străduit să cânte românește. Pe acest raport Mareşalul a pus următoarea rezoluţie: *„Foarte bine, Să fie tratată populaţia cu cea mai mare omenie, de toţi. Este cea mai bună politică. Rusii nu ne vor uita niciodată"*. Rezoluţia e autentificată de semnătura lui Visarion Puiu. Nu avem, acum timp de comentarii.

Un al doilea document e de-a dreptul senzaţional. Îl avem în copie, dar cu semnătura originală a Mitropolitului Visarion şi cu adresa trimiterii ei la Ambasada sovietică din Bucureşti. E vorba de o scrisoare trimisă de Visarion Puiu, ca mitropolit al Bucovinei, la 14 septembrie 1939, lui Stalin, scrisoare care va fi fost şi ea în dosarul condamnării sale la moarte după război. Scrisoarea ar merita desigur citită în întregime şi analizată. Dincolo de îndrăzneala autorului, sunt interesante analizele pe care i le face dictatorului cu privire la rolul Bisericii în societate, şi reproşurile clare pe care i le face cu privire la modul cum a tratat şi tratează Biserica în Uniunea Sovietică, adică *„exagerat de aspru"*, necivilizat şi lipsit de logică (p. 3). Invită la reconciliere, Biserica Ortodoxă neputând avea în societate decât un rol pozitiv şi constructiv. În unele privinţe, unele idei din această scrisoare se vor regăsi în modul cum a gândit o reconciliere, numai peste zece ani, silit de împrejurări, patriarhul Justinian, căutând desigur un *modus vivendi* favorabil Bisericii.

Acestea, ca şi numele corespondenţilor lui Visarion Puiu, ne pot indica o personalitate puternică, cu largi antene de emisie şi de recepţia faţă de cultura şi spiritualitatea vremii lui. E de la sine înţeles că publicarea şi studierea tuturor acestora, ne-ar putea îmbogăţi imens cu ştiri noi, inedite, uitate, asupra epocii, problemelor şi frământărilor ei, ca şi asupra gândirii şi faptelor inteligenţelor româneşti de pe întreg cuprinsul ţării.

Măcar câteva cuvinte ar trebui să mai adăogăm despre o altă inteligenţă românească poposită în Basarabia, şi apoi în Bucovina, pe urmele lui Visarion Puiu. E vorba de episcopul Hotinului, cu reşedinţa la Bălţi, Tit Simedrea (n. 1886, Naipu, jud. Vlaşca). După ce a fost preot, funcţionar la Sinod, având studii la Montpellier şi Paris, a fost o vreme vicar la Mitropolia Bucureştilor (1926—1935) apoi, în 1935, ales episcop de Hotin. În 1941 îi succede lui Visarion Puiu la Cernăuţi. A alcătuit studii temeinice şi cărţi, în urma unor cercetări meticuloase în arhive şi biblioteci. A scris despre *Patriarhia Română* (Buc. 1926), despre *Tetraevanghelul vistiernicului Mateiaş* (1934), despre *Pripealele lui Filotei, Viaţa patriarhului Nifon*, a tradus din Arseniev şi Bulgakov. A iubit Basarabia şi pe basarabeni cu sufletul mare şi curat. Iată ce spune, d.p. la instalarea arhiereului Efrem Enăchescu la Chişinău în 1938: *„Să cunoşti că popor blând, ascultător şi cuvios ca între Prut şi Nistru rar se găseşte în altă parte de ţară. Când va fi să faci vizite canonice în eparhie, vei vedea însuţi ce comori preţioase zac în adâncul acestui popor"*. Şi îl mai sfătuia pe noul ierarh: *„În această parte de ţară chemarea chiriarhului este îndoită: şi duhovnicească şi naţională"* (Tribuna Basarabiei, 15 martie 1938).

Profesorul Ioan Gh. Savin îl numea pe Tit Simedrea *„o energie în mers"*. A înfiinţat Seminarul din Bălţi şi a adunat în jurul său monahi cărturari. El însuşi mânuia bine elina, latina, franceza, engleza, germana, greaca, rusa şi slavona (vezi ierom.Firmilian Marin, *Însemnări creştine*, 9—10, 1939, p. 17). S-a interesat ca puţini alţii de cultura bizantină şi de muzica ei. A iniţiat şi a fost şi profesor la *Academia de muzică bisericească* din Bucureşti. De altfel a scris şi un studiu: Universitatea Bizanţului (în rev. B.O.R., LVI, 1938, nr. 1—4, p. 91—95).

A fost un ecumenist de frunte şi a reprezentat Biserica noastră la multe întâlniri internaţionale: la Constantinopol (1929), la Sofia (1929), la Sfântul Munte Athos, la conferinţa de la Mânăstirea Vatopedi (1930). Despre fiecare ar fi multe de spus. E de ajuns să menţionăm că el a fost acela care a propus cele mai bune soluţii pentru rezolvarea *„schismei bulgare"* care dura din 1872, când Antim I al Vidinului a proclamat autocefalia Bisericii Bulgare, fără asentimentul Constantinopolului, şi acesta a declarat-o schismatică. Celebrul teolog bulgar Stefan Zankow a recunoscut importanţa medierii lui Tit Simedrea, într-o scrisoare către Patriarhul Miron (7 august 1928, cf. Benedict Ghiuş, *În slujba ortodoxiei ecumenice*, în „Însemnări creştine" 9—10, 1939, p. 38—39).

Nicolae Iorga îl numea pe Tit Simedrea: *„cel mai străbătut de cultură dintre arhierei"* (cf. idem. p. 131). Profesorul Nicolae Colan, devenit academician, episcop al Clujului şi apoi Mitropolit al Ardealului, îi aprecia *„talentul literar şi pregătirea teologică"* (Ibidem, p. 133). Sandu Tudor, poetul gîndirist, îl numea *„cărturar cuviincios şi cucernic"* (Credinţa, 30 nov. 1935). Şi am putea încă mult continua.

Idee adusă probabil din practica Occidentului creştin, Tit Simedrea a organizat la Mânăstirile Căldăruşani, Cheia şi Predeal, 1927, câte o săptămână de retragere cu preoţii, pentru meditaţie, rugăciune, comunicare în idei şi cuminecare în Sf. Taine, care s-a dovedit foarte folositoare. O retragere asemănătoare a realizat şi ca Mitropolit al Bucovinei, la Cernăuţi, între 1—7 august 1943, adunând o elită intelectuală bucureşteană de mare calitate, ca vorbitori şi, mai ales, participanţi la discuţii duhovniceşti. Se păstrează programul, numele vorbitorilor şi chiar unele texte, în mod aproape sigur până acum inedite. Sunt pe masa de lucru a celui ce scrie. Iată numele participanţilor: Pr. Niculae M. Popescu, academician, Alexandru Elian, acum academician, prof. Alexandru Mironescu, Anton Dumitriu, Paul Sterian, Constantin Noica, Petru Manoliu, arhim. Benedict Ghiuş, Sandu Tudor viitorul schimonah Daniil. Se păstrează şi unele stenograme ale discuţiilor. Totul e operă de spiritualitate autentică, iar momentul e dintre acelea care pot constitui momente de referinţă în istoria unei culturi şi spiritualităţi. Un mare rol, pe lângă cel al mitropolitului Tit Simedrea, l-a avut în organizarea celor *„Şapte zile de priveghere"*, (aşa se şi numeşte cărticica-program tipărită la Bucureşti, în 1943, 15 p.), Sandu Tudor, poet, ziarist, director al ziarului „Credinţa" şi al revistei „Floarea de foc", fost director de studii la Facultatea de Teologie din Chişinău, apoi călugărit la Mânăstirea Antim din Bucureşti cu numele de Agaton, stareţ la Crasna-Gorj, stareţ la Sihla şi apoi stareţ la Rarău, schimonah cu numele de Daniil, de unde a fost arestat şi de la Aiud nu s-a mai întors.

El mi-a fost naş de călugărie la 14 septembrie 1949 la Mânăstirea Prislop din Transilvania.

Cele *Şapte zile de priveghere* de la Cernăuţi se vor muta apoi, prin 1945, la Bucureşti, sub îndrumarea lui Sandu Tudor, devenind cercul „Rugul Aprins", cerc isihast care constituie un alt moment de referinţă în cultura şi spiritualitatea românească, despre care subsemnatul adună o carte care e mai mult decât necesară, şi care va cuprinde nume şi fapte de nevoinţă duhovnicească şi împotrivire răului care se anunţa în acei ani pentru viitorul României.

Încheiem pe acest Tabor românesc al „Rugului Aprins". Şi, de la înălţimea lui, ne aruncăm privirile peste toţi cei pe care i-am amintit mai înainte, şi care au ostenit de-a lungul vremurilor, din rîndul clericilor, pentru a ţine în trezvie neîncetată, dincolo de legătura de sânge care apă nu se face niciodată, şi legăturile culturale şi spirituale româneşti, dintre fraţii care respiră în acelaşi ritm, în dreapta şi în stînga Prutului.

4.XII.1992
Chişinău

Data Sf. Paşti

(Urmare din pag. a 2-a)

nând însă în urmă cu acea zi, faţă de data reală a echinocţiului solar. Aşa se face că în anul 1582 calendarul să fie în urmă faţă de echinocţiu cu 10 zile, iar în anul 1923 cu 13 zile. De aceea în 1923 echinocţiul de primăvară de la 21 Martie (dând la o parte cele 13 zile) cade la 8 Martie. De aici neînţelegerile aşa-zişilor „calendarişti sau stilişti" de la Slătioara. De la anul 325 şi până pe la începutul sec. V, când s-a introdus numărătoarea anilor lui Dionisie Exigul — de la naşterea lui Hristos — şi nu de la „zidirea Romei", Paştile încă nu s-au serbat uniform. Începând însă cu sec. V şi până la reforma gregoriană (papa Grigore al XLII-lea) anul 1582, toată creştinătatea serbează Paştile în aceeaşi zi. După această reformă, care dă la o parte cele 10 zile plus, apusenii îşi serbează Paştile după datele noului calendar, iar răsăritenii după calendarul vechi, adică cu 10 zile mai târziu. În anul 1924 şi Bisericile răsăritene au acceptat, să sară peste cele 13 zile acumulate şi să se beze Paştile, după noul stil. Dacă toţi ortodocşii ar fi înţeles aceasta, problema era încheiată pentru totdeauna. Cum însă unele Biserici temându-se de „neînţelegerea" credincioşilor au preferat să rămână la stilul vechi, motiv pentru care şi cei ce acceptaseră „stilul nou", pentru a nu se produce o ruptură între fraţii de aceeaşi lege, au dispus ca Sf. Paşti şi sărbătorile dependente de el, să fie serbate tot după pascalia veche, adică fără excluderea celor 13 zile. Repet însă: nu numai Paştile ci şi sărbătorile ce depind de ele. Cei care ţin corect, conform hotărîriii sinodului I ecumenic sînt catolicii, nu noi, tocmai datorită îndărătniciei stiliştilor (pentru a nu se serba de 2 ori Paştile, de către aceeaşi Biserică ortodoxă). Trebuie reţinut că data variabilă a Sf. Paşti este legată şi *determinată de echinocţiul de primăvară.* Şi în funcţie de aceasta Paştile pot să varieze între *4 Aprilie* (data cea mai timpurie) şi *8 Mai* (data cea mai târzie), iar la Bisericile care ţin după calendarul îndreptat, cu 13 zile mai în urmă, deci între 22 Martie şi 25 Aprilie.

Pe viitor, se discută despre stabilirea unei *date fixe*, când toată creştinătatea să poată serba *Învierea Domnului* în aceeaşi zi (probabil: prima sau a doua duminică din luna Aprilie (după calendarul îndreptat).

SERBĂRILE ORTODOXIEI

Între 4—8 aprilie 1993 la Centrul mitropolitan şi Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu a avut loc a 4-a ediţie a *Serbărilor Ortodoxiei*, cum au fost intitulate ele de către *Liga teneretului ortodox* din Sibiu, programul desfăşurându-se după cum urmează:

Duminică, 4 aprilie a.c., în catedrala mitropolitană din Sibiu Sf. Liturghie a fost săvârşită de Î.P.S. nostru Mitropolit Antonie al Ardealului, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, în cadrul căreia tânărul teolog Şincu Ioan a fost hirotonit diacon.

La priceasnă, Î.P.S. Mitropolit *Antonie* a rostit un bogat cuvânt de învăţătură legat de textul evanghelic din Duminica respectivă, în partea a doua a cuvântării exprimând cuvinte de apreciere a tinerilor cu preocupări spirituale superioare şi de încurajare a tuturor tinerilor în angajarea lor pe „drumul Bisericii", cum se spunea cândva, ceea ce le va ajuta să facă faţă tentaţiilor negative de care suntem asaltaţi în aceste zile.

Gânduri pentru tineri mai ales a sxprimat în continuare şi P.C. pr. *Ioan Sauca*, consilier patriarhal, fost student eminent al Facultăţii de Teologie din Sibiu.

În cadrul Vecerniei din aceeaşi zi din catedrala mitropolitană din Sibiu cuvânt de învăţătură a rostit P.C. pr. prof. *Ilie Moldovan*, după care, în aula Facultăţii de Teologie, care a fost arhiplină, P.C. pr. prof. *Mircea Păcurariu*, decanul Facultăţii, şi P.C. pr. prof. *Dumitru Abrudan* au prezentat diapozitive legate de „Muntele Athos" şi „Ţara sfântă".

Luni, 5 aprilie a.c., în cadrul vecerniei din catedrala mitropolitană a vorbit P.C. pr. prof. *Liviu Streza*, iar în continuare, în aula Facultăţii de Teologie din Sibiu, a vorbit tinerilor P. Cuv. arhim. *Teofil Părăian* de la Mănăstirea Brâncoveanu — Sâmbăta de Sus.

Marţi, 6 aprilie a.c., în cadrul vecerniei, din catedrala menţionată a vorbit P.S. Episcop *Andrei Andreicuţ* al Alba Iuliei, iar în continuare, în aula Facultăţii arătate, au avut loc convorbiri de seară cu diac. prof. *Ioan I. Ică*.

Miercuri, 7 aprilie a.c., în cadrul vecerniei din catedrală a vorbit participanţilor P.S. Episcop-vicar *Serafim Făgărăşanul*, iar în aulă a conferenţiat P.C. pr. prof. *Ioan Ică*.

Joi, 8 aprilie 1993, în cadrul vecerniei a vorbit P.S. Episcop *Calinic Argatu* al Argeşului, corul studenţilor teologi susţinând apoi un înălţător concert cu „pricesne ale postului", cum a fost intitulat programul lor.

În continuare, în aula Facultăţii de Teologie a conferenţiat P.C. pr. prof. *Vasile Mihoc*, cu care s-a şi încheiat ziditorul program al „Serbărilor" arătate, de luminile cărora au beneficiat desigur şi foarte mulţi credincioşi iubitori de învăţătură şi vieţuire creştinească.

„ÎN MORMÂNT VIAŢĂ..."

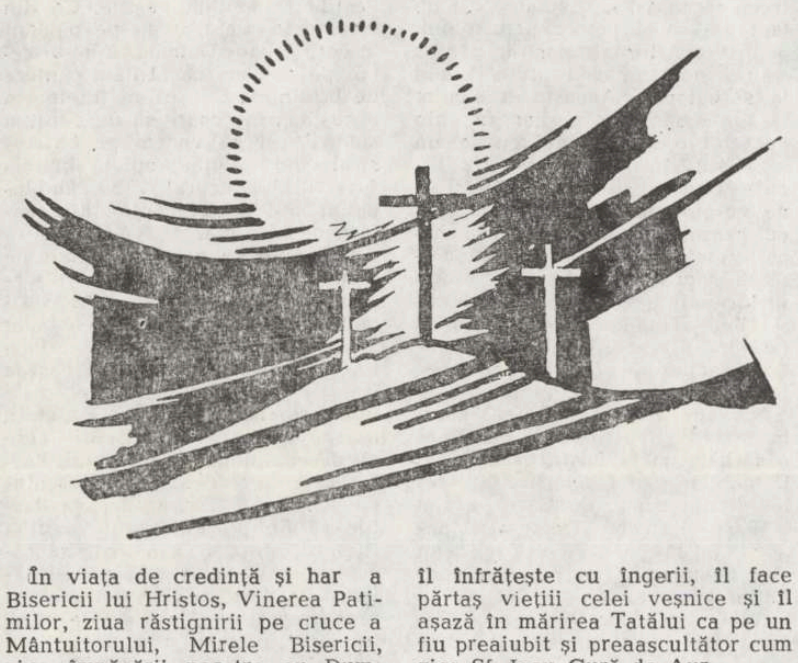

În viaţa de credinţă şi har a Bisericii lui Hristos, Vinerea Patimilor, ziua răstignirii pe cruce a Mântuitorului, Mirele Bisericii, ziua împăcării noastre cu Dumnezeu, Părintele nostru, ocupă un loc însemnat.

Este o zi de meditare la patima şi moartea Domnului, zi pe care credincioşii o închină cu rugăciuni şi imne de o frumuseţe deosebită, morţii dătătoare de viaţă şi izvorâtoare de iertare a Aceluia care S-a întrupat, S-a răstignit, a murit şi S-a îngropat pentru noi şi pentru a noastră mântuire.

Ziua Vinerii Patimilor deşi este o zi tristă a Bisericii, este totuşi o zi dătătoare de nădejde neclintită, de încredere în viaţă şi mai ales de biruinţă asupra morţii. Este ziua mai înainte vestitoare a învierii cum o numesc cântările bisericeşti, este ziua în care Hristos, ca om, gustă paharul morţii şi, gustându-l, ne preface pe toţi în izvoare ale vieţii celei noi, purtători ai biruinţei şi vestitori ai Învierii.

„Hristos a murit pentru păcatele noastre... şi a fost îngropat" (I Cor. 15, 3—4), aşa se exprimă una din cele mai vechi mărturii de credinţă creştină.

Şi pe drept cuvânt, căci centrul istoriei mântuirii neamului omenesc aşa cum îl exprimă predica Sfinţilor Apostoli şi, îndeosebi, a Sf. Apostol Pavel, se află în „Hristos cel răstignit".

„Noi propovăduim pe Hristos cel răstignit, pentru iudei, sminteală, pentru neamuri, nebunie. Dar pentru cei chemaţi şi iudei şi elini, pe Hristos, puterea lui Dumnezeu şi înţelepciunea lui Dumnezeu" (I Cor. 1, 23—24).

Cuvinte pline de har şi înţelepciune ,cuvinte care au înfrânt o lume păgână cu toată înţelepciunea ei şi care au adus la Hristos, prin Crucea Lui, toate neamurile. Cuvinte prin care toţi cei ce au crezut în Crucea Lui şi în suferinţa Lui au dobândit cununile cele nevestejite ale nemuririi şi ale părtăşiei cu El.

Hristos venit în lume „la plinirea vremii" a primit a pătimi pentru noi şi prin patima Sa pe cel stricăcios „îl îmbracă în haina nestricăciunii", îl uneşte cu cerul, îl înfrăţeşte cu îngerii, îl face părtaş vieţiii celei veşnice şi îl aşază în mărirea Tatălui ca pe un fiu preaiubit şi preaascultător cum zice Sf. Ioan Gură de Aur.

„Prin cruce a venit bucurie la toată lumea", cântă Biserica plină de entuziasm şi credinţă şi este conştientă de faptul că Crucea este dătătoare de înviere, iar razele care ţâşnesc din ea sunt luminile cele necreate ale zilei Învierii, ziua cea neînserată a Împărăţiei lui Hristos. Nădejdea fără umilinţă, nebiciuită, necondamnată, nerăstignită, neîngropată nu poate să capete aripi de împlinire şi mărire.

Hristos a mers pe această cale şi El, Iisus este nădejdea noastră. Şi orice nădejde nu biruie decât trecând pe acolo pe unde Domnul a trecut. Nădejdea noastră este copleşită de iubirea Fiului lui Dumnezeu, „care ne-a iubit şi s-a jertfit pentru mine" cum spune Sf. Pavel.

Iubirea lui Hristos e o iubire statornică, fidelă. El nu ne părăseşte chiar atunci când noi îl părăsim. Pe toate soclurile crucilor din Evul Mediu erau încrustate aceste patru versuri „Te îndoieşti că te iubesc? Opreşte-te şi priveşte. În trupul meu e sculptată iubirea".

Iubirea lui Hristos izvorăşte din Crucea Lui, bucuria zilei de Paşti izvorăşte din drama Vinerii Patimilor, lumina lui Hristos, care luminează pe tot omul care vine în lume, ţâşneşte din mormântul încărcat cu flori al lui Hristos, pacea şi liniştea pascală izvorăsc din dangătul duios al clopotelor ce vestesc lumii moartea şi Învierea Domnului. Nici în Ceasul Prohodului din Vinerea Mare, Crucea răstignirii nu mai rămâne doar un semn al morţii, ci e penetrată de razele Învierii.

Mormântul Domnului din fiecare biserică reînnoieşte zidirea, iar credincioşii, tineri şi bătrâni, se adună în ceas de seară în mireasmă de tămâie şi flori să cânte în jurul lui, Prohodul Domnului, imn izvorât din lacrima şi durerea sufletului omenesc peste care licăreşte bucuria şi speranţa. „Primăvara dulce"... primăvară a reînvierii sufletului omenesc, a temeluirii zidirii celei noi, primăvară a vieţii şi a nemuririi.

„Robilor Tăi, Maică dă-le ca să vadă Învierea Fiului Tău", invocă Biserica pe Fecioara Maria, Maica Bisericii şi prin ea nădăjduim să ajungem şi noi la Ziua Învierii, curaţi, pregătiţi sufleteşte împăcaţi cu Dumnezeu şi cu semenii noştri şi împărtăşiţi cu Trupul şi Sângele lui Hristos.

Vinerea Mare este poarta de intrare în Marea zi a Învierii, este scara ce ne urcă de la cele pământeşti la cele cereşti şi ne deschid amândouă zorile Împărăţiei bucuriei şi păcii.

„Primăvară dulce...", fii cu adevărat o primăvară a renaşterii sufletelor noastre şi a poporului nostru românesc.

Arhid. Visarion Bălţat

Semnalăm... Semnalăm...

Evocare Noica.

Un strigăt de sub streaşina schitului de la Păltiniş.

● Se ştie că l-am avut vecin pe Noica la Păltiniş, că l-am înmormântat (1987) sub streaşina schitului — precum i-a fost voia, voie căreia eu îi acord şi acum o adâncă semnificaţie — aşa că ori de câte ori îi întâlnesc numele, o carte nouă, mă întorc de îndată spre o nouă întâlnire cu el. De altfel făceam acest lucru şi înainte de a-l fi cunoscut. De aceea când am urcat la Păltiniş, înainte de moartea lui, ca şi cum Providenţa m-ar fi prevenit, am luat de jos din Sibiu dosarul cu tăieturi din ziare — reviste, semnate de el. Aşa, la înmormântare mi-am putut alcătui cuvântul din *„Adsum"*, număr unic publicat şi scris de el prin 1942, un articol la moartea lui Sahia şi un altul despre moarte, publicate în „Familia" prin 1936 sau 1937.

Acum m-am întâlnit cu cartea lui, intitulată: SIMPLE INTRODUCERI LA BUNĂTATEA TIMPULUI NOSTRU, ediţie îngrijită de Marin Diaconu şi Gabriel Liiceanu (Humanitas, 1992, 263 p.). Sunt ispitit să extrag pentru cei care n-au timp pentru toate cărţile, câteva notaţii:

„Logosul este întâi tăcere, cuget intim al fiecăruia; apoi este gând şi cuvânt către aproapele său, către sinele său lărgit" (p. 10).

Cât de creştinească definire a aproapelui: *sinele lărgit al fiecăruia!* Retragerea în propria cochilie se întâmplă numai atunci când, ieşit din comuniune, omul nu mai are nimic din *sinele* celorlalţi. El devine atunci duşman, şi-i consideră pe toţi ceilalţi, duşmani. Noica îşi aduce aminte, în acest context, de o zicere a lui Sartre: *„L'Enfer c'est l'autre"*.

Eu cred însă că Sartre nu avea capacitatea comuniunii, pentru că era necredincios. Vedea în jurul său numai duşmani, demoni, ca în Infern. Îşi trăia Infernul cu anticipaţie!

Dar Noica notează, într-o altă prefaţă, un proverb românesc: *„Până la urmă ajunge şi cel care a întârziat"* (p. 19).

Părinţii de Dumnezeu gânditori (teologii) spuneau: *In ce te va găsi moartea, în aceea vei fi judecat.* Să fi ajuns Sartre, măcar în ultimele clipe, orb şi bătrân, şi, cum spunea chiar el, ancorat în dezolare şi în non-sens, la o vedere cu ceilalţi ochi?

Dacă ar fi ştiut proverbul românesc, ar fi ajuns şi la o altă înţelepciune, decât cea prea încrezătoare doar în mintea lui! El şi-o credea genială şi capabilă de ajungerea la tot adevărul. N-a prea fost aşa şi, orgoliul i-a vătămat-o şi mai mult!

● Paul Morand scria prin anii douăzeci că, în anul 2000, operele lui Brâncuşi vor împodobi pieţele lumii întregi. C. Noica credea că profeţia se va împlini, dar numai cu ceea ce Brâncuşi a numit *„Cumineţenia Pământului"*, comparată de cineva cu *Stinxul*. În *Cumineţenia Pământului, „ceva se ridica spre omenesc, ceva se deplasează din stupiditatea animală spre cumineţenia umană. Să spunem: şi spre înţelepciune"* (p. 25). Căci cuminte vine de la *cum mente*, cu minte. Şi Noica se ajută aici şi de o vorbă a lui Charmides care defineşte înţelepciunea drept *„o anumită formă de linişte"*.

„Făptura — Cumineţenia Pământului — *poate fi enigmatică, dar nu e echivocă în nici o privinţă"* (p. 25).

Deşi Noica leagă *„liniştea"* Cumineţeniei Pământului de o înţelepciune la nivelul pământului, e de crezut că ea e şi o situare faţă de Cer şi, eu aş pune-o în legătură cu isihia creştină, de care Noica nu era străin, şi nici Brâncuşi. *„Poate că a spus Cumineţenia Pământului*, scrie Noica, *spre a exorciza pământul"* (p. 27) şi, întors la ale sale, Noica îndreaptă această exorcizare spre prea puţin enigmatica lui *„devenire întru fiinţă"*. Pe scara devenirii ascetico-mistice creştine, aceasta se cheamă îndumnezeire, intrarea în sfinţenie, în sacru.

Era de aşteptat ca Noica să pună faţă în faţă *Cumineţenia Pământului* cu *Gânditorul* de la Hamangia, în care găseşte *concentrare*, dar nu *destindere* (p. 26). Într-o altă prefaţă va încerca delimitări şi analogii între *Pasărea Măiastră, pasărea în văzduh*, comentându-l pe Ionel Jianu, şi *Himera văzduhului* a lui Paciurea. Le apropie. Şi tâlcuieşte văzduh prin *„văz* şi *duh"* nu ştiau cât de adevărat filocalic, dar ambele sunt slave — comentând, de fapt repetând pe Ionel Jianu, că *„lumea duhurilor devine vizibilă în zările înalte"* (p. 37), în zările pure, am adăoga. În isihie, din nou.

Câte sensuri nu se dezleagă, şi pe câte căi!

Ce mare ştiinţă e şi aceea de a şti să citeşti în toate, toate sensurile!

Noica îl pune pe adevăratul artist, într-o altă introducere, să exclame către cei care urâţesc lumea: *„Este mai multă frumuseţe pe lume, decât aţi ştiut să spuneţi voi"* (p. 39). Şi iarăşi îşi aduce aminte de Brâncuşi care a avut *„smerenie în faţa lucrurilor şi a lemnului"* (p. 40).

Brâncuşi ştia desigur că: a văzut Dumnezeu că toate erau bune şi frumoase (Geneză).

Scriind despre „Logica lui Hermes", smerit şi adevărat, Noica spune că logica este o simplă aspiraţie către logică şi, ca să convingă, ne spune şi părerea lui despre ştiinţe: *„fizica este şi ea o simplă aspiraţie către fizică"*. În afara matematicii, *„toate sunt în întuneric, şi se numeşte ştiinţă, cunoaştere, filozofie, logică, tocmai încercarea de a intra în lumină, iar nu de a vedea ce decurge din ea"* (p. 44).

Încercări, prin urmare, am conclude noi. Nu certitudini. Pe acestea le dă *Isihia*, intrarea în *„văz-duh"*. Petre Ţuţea ar adăoga: *Revelaţia*. Dar aceasta au spus-o şi Heidegger şi Jaspers şi... şi... Căci lumea de capul ei *„are tot mai multe cunoştinţe, şi tot mai puţine înţelesuri"*. E tot o vorbă a lui Noica, pornind un comentariu la Stéphane Lupasco, filozoful român de la Paris. Noica încerca o smerenie în faţa tainelor, dar nu una de resemnat sau de revoltat, ci, aş îndrăzni să spun, una de isihast. I-am descoperit de altfel un eseu din 1943, rostit la Cernăuţi într-un cerc isihast, intitulat „Asceză şi cunoaştere", dactilografiat şi cu îndreptări făcute de mâna lui. Smerenia lui este şi motivul pentru care îi place când descoperă smerenie şi la alţi oameni, care ar fi avut dreptul să fie înfumuraţi , fiindcă ştiau foarte multe lucruri. Îl citează, de pildă, pe Gr. I. Moisil care spunea cu mândrie că *„ori de câte ori au fost indicate limitele cunoaşterii matematice, ele au fost depăşite"* (p. 65), dar aceasta nu i-a făcut trufaşi pe matematicieni, ci *i-a smerit*, şi cuvântul îi aparţine lui Moisil.

Căci mereu mai e ceva înainte!

Ne oprim aici. Poate vom relua altă dată şi altele, căci Noica e plin de cuvinte de înţelepciune, presărate în desfăşurarea gândirii lui libere, adevărate.

Era firesc să apară şi demolatori. Firesc? Nu, obişnuit. Mai ales când mândria biruie smerenia şi când, firesc — acum firesc — smerenia n-are puşcă. Şi mai ales când nu mai are nici cuvânt, pentru că de Dincolo omul nu se mai poate apăra. Aşa apare raiul demolatorilor. Mie mi se pare că demolatorii sunt mediocri. Ei judecă ceea ce alţii au creat şi poate au şi greşit, dar au greşit în procesul de creaţie. Demolatorii iau creaţiile altora şi le întorc pe toate părţile ,ca şi cum ar fi ideile lor. Şi ce mari se simt, vehiculând asemenea idei! În demolare e uşurătate. N. Steinhardt ar zice: „e şmecherie". Evident că delimitez pe demolatori de critici, dar să ştie şi criticii — şi ştiu chiar şi atunci când se prefac a nu şti — că intenţia de demolare, când este, se simte de la prima vedere. Şi urmează descalificarea. Căci demolarea e pătimaşă, argumentează cu patos, inventează, răstălmăceşte, se deosebeşte de rigoarea echilibrată a criticului. Şi asta se vede. Se vede şi la demolatorii lui Noica, nu de mult adulatori sau „curajoşi" de prin locuri în care nu-i putea trage nimeni la socoteală. Ei nu pricep un mic amănunt: Noica a fost o *conştiinţă a culturii româneşti rămasă pe baricade*, în foc, pe linia întâi, sub gloanţe şi, *à la guere comme à la guere*. Nu e vorba de nici o scuză, de nici o îndreptăţire pentru nimic, ci de o simplă explicaţie, de care ar trebui nici să nu fie nevoie.

În *„Introducerea la Octav Onicescu"* (p. 61), pe care m-am bucurat să-l fi cunoscut şi eu — o altă conştiinţă a culturii româneşti rămasă pe baricade — Noica, parcă ştiind cum îl vor trata unii, citează un strigăt al Ifigeniei lui Goethe:

„Rettet mich und rettet euer Bild in meiner Seele!"

„Salvaţi-mă şi salvaţi imaginea voastră în inima mea"!

Strigătul vine de sub streaşina schitului de la Păltiniş.

Dar nu partea întâia trebuie accentuată, deşi ea intră în firescul smereniei. Aici, partea a doua e emoţionantă. Cuvintele, de neînlocuit prin altele sunt un strigăt de inefabil profanat. Nu imploră ceva pentru dânsul, ci vrea să-i scoată din iad pe cei care îl trimit pe dânsul în iad, şi astfel se vor pierde.

E un strigăt de iubire. De Dincolo.

De Paşti îi voi aprinde o lumânare şi-i voi aşeza lin o floare albă, pe trupul de ţărână al mormântului de la Păltiniş, ca să nu-l doară deloc, nici măcar atingerea ei.

Să-i fie somnul lin!

ANTONIE P.

TELEGRAMA DE CONDOLEANŢE

P.C. Prof. Acad. Dr. DUMITRU STĂNILOAE

Mult iubite părinte profesor Acad. Dr. Dumitru Stăniloae.
Îndurerată familie,

Cu profundă durere am aflat despre trecerea la cele veşnice a nepreţuitei Doamne Maria Stăniloae, vrednică credincioasă a Bisericii noastre strămoşeşti, soţie şi mamă iubitoare, pe care am iubit-o ca pe o mamă, de când am cunoscut-o prin anii 40, şi de a cărei dragoste m-am bucurat eu însumi.

Numele ei va rămâne pururea în inimile noastre ale tuturor celor care am cunoscut-o şi suntem acum alături de întreaga familie şi în primul rând de Prea Cucernicia Voastră, iubitul nostru dascăl, exprimându-vă adânca compasiune în rugăciune pentru odihna cu drepţii a adormitei, şi pentru mângâiere şi întărire sufletească, pentru cei rămaşi s-o pomenească, păstrându-i vie amintirea.

Dumnezeu să o ierte.

Veşnică să-i fie pomenirea.

† ANTONIE
Mitropolitul Ardealului

DE PAŞTI

(Urmare din pag. a 3-a)

Faţa senină, ochii deschişi ce priveau spre infinit erau un semn că trecuse cu bine examenul, că nu rămăsese izolat şi corigent, că se integrase şi el în rândul celor ce dintotdeauna au crezut în înviere şi în viaţa veşnică.

Acest salut îl aşteptau de la el toţi. Prin acest salut îi va mulţumi. Prin acest salut se va mărturisi şi el prieten al vieţii şi vrăjmaş al întunericului şi al morţii.

Clipa aceasta era mare.

Fratele îsi dădea seama că de clipa aceasta depinde propria lui mântuire, de un zbucium şi de un chin pe care nu-l poate linişti nici moartea.

Sprijinindu-se în toiagul pe care îl avea în mână, trăgând în pieptul care se uscase parcă de mult aerul proaspăt, cuprins de o putere pe care din tinereţe nu o mai simţise, cu o forţă care se adunase în el de zeci de ani, cu glas puternic a strigat: Hristos a înviat!

A simţit în clipa aceea că ceva s-a rupt în pieptul lui. Pământul a început să se mişte puternic sub picioare. Arborii din jur se porniseră într-o horă veselă care sălta în jurul lui. Strigătul lui s-a părut că s-a amplificat. De pretutindeni, dar mai ales de sus, din turnul înalt al bisericuţii bătrâne, puternic a răsunat aproape deodată cu strigătul lui, glasuri curate de bărbaţi, ce odată cu sunetul clopotelor au strigat şi ei: Hristos a înviat! Iar din toate dealurile din jur, alte glasuri, glasuri tinereşti de data aceasta, au răspuns, luminând parcă văzduhul: Adevărat a înviat! Prin sat, ca nişte stele, se aprindeau luminile la toate casele. Răsunau porţi ce se deschideau, iar pe vârful dealurilor se aprindeau focuri de la care se părea că se înflăcărează şi glasurile unor mari mulţimi care, împreună cu glasul clopotelor din turnul bisericii, făcea să vibreze văzduhul de un cântec ce cobora de pe dealuri şi se strecura pe toate uliţele, apropiindu-se de cimitir, apropiindu-se de biserică.

Era noaptea Învierii, în care aici se păstra o datină veche, ca la miezul nopţii, după ce nici o luminiţă nu fusese îngăduit să se aprindă, nici o vorbă nu era îngăduit să se rostească cu glas tare, deodată în acel ceas de cumpănă, toată suflarea, odată cu clopotele bisericii, cu glas înalt înalţă un imn de slavă Învierii, primăverii, care este şi ea o oglindă a Învierii, un imn de slavă Vieţii care neagă puterea întunericului şi a morţii.

Fratele părea o frunză ce cade toamna târziu de pe o ramură, căzut în mijlocul cimitirului cu faţa întoarsă spre răsărit, de unde se iveau zorile.

Un fir subţire de sânge ce se prelingea printre buzele lui, era un semn că trecuse şi el în rând cu toţi ceilalţi, ce se odihneau în mormintele din jur.

Cuvinte de la Paşti...

(Urmare din pag. a 3-a)

Paştile cele din trecut, aduse în prezent, la sărbătoarea sfintelor Paşti, nu sunt nici numai ale trecutului, nici numai ale prezentului şi nici numai ale veşniciei, ele sunt „Paştile cele veşnice", fiindcă aşa înţelegem noi fericirea cea veşnică, ca o fericire de Paşti, iar fericirea de la Paşti o înţelegem ca pe o înainte-trăire a fericirii din veşnicie. Numai că, pentru a avea această fericire şi în vremelnicie, la sfintele Paşti, ca şi în veşnicie, trebuie să sărbătorim Paştile „nu cu aluat vechi, nici cu aluat de răutate şi de vicleniе, ci cu azimile curăţiei şi ale adevărului" (I Cor. 5, 8).

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141

SIBIU

1 mai

Nr. 17—18

1993

ALFA ŞI OMEGA

Istoria omenirii cunoaşte multe evenimente şi întîmplări excepţionale dar, e în afară de orice îndoială că evenimentele religioase, în care a fost implicat în chip neîndoielnic supranaturalul, au deţinut întotdeauna întîietatea. Printre acestea, minunea Învierii Domnului constituie nu unul din aceste evenimente excepţionale, ci marele eveniment, am putea zice evenimentul prin excelenţă care de aproape două mii de ani domină istoria. Anii erei noastre încep cu anul Naşterii lui Hristos, pentru că Acesta a fost Fiul lui Dumnezeu, Unul din Treime, Dumnezeu întrupat ca om, printre oameni. Ce altceva putea fi mai extraordinar, decît să vină Dumnezeu însuşi să stea de vorbă cu oamenii? Cine altcineva ar fi putut însemna, ar fi putut fi mai mult pentru mintea omenească mereu în căutare, mereu dezorientată, mereu însetată de certitudini? Cine ar fi putut aduce certitudine minţii omeneşti, întotdeauna şi în toate îndoielnică? Nimeni, în afară de Cel care să fie El însuşi *Adevărul, Calea* şi *Viaţa*. Cel cu ultimul cuvânt. Şi Dumnezeu L-a trimis în lume chiar pe Acesta: *Cuvântul, Logosul*. Cel dintâi şi Cel de pe urmă. Alfa şi Omega.

Iată de ce *tocmai* Acesta a venit. Să nu mai fie loc pentru altcineva, pentru altceva, pentru o altă aşteptare. Iisus a propovăduit trei ani şi jumătate, şi-a făcut ucenici, L-au urmat peste tot mulţimi dornice să-L audă vorbind, să-L vadă săvîrşind minuni. Le cerea tuturor să-L creadă pe cuvânt, dar îşi însoţea cuvintele şi de faptele minunate. Îşi exemplifica învăţătura. Voia să-i convingă pe ascultători că toţi sînt, într-un fel, fii ai lui Dumnezeu şi fraţi între ei. Să se iubească unii pe alţii, să se ierte, să se ajute, pentru că numai aşa îşi vor câştiga bucuria în inimi, iar din lume vor face, încă aici pe pământ, o împărăţie a păcii, a liniştii, Împărăţia lui Dumnezeu.

Împărăţia lui Dumnezeu e în voi, le spunea celor ce-L ascultau. Dacă aveţi inimi bune, sânteţi deja în Împărăţie. Împărăţia lui Dumnezeu e acolo unde domneşte dragostea, îi asigura. Sunteţi în dragoste? Sunteţi în Rai. Sunteţi în ură, în incertitudine, în duşmănie, în indiferenţă? Sunteţi în iad. Fiţi buni, fii îndemna. Ura naşte ură. Egoismul aşterne distanţe între oameni, căci egoistul îşi vede numai de interesele sale, adună cât nu-i trebuie, ia din drepturile altora, nu aude strigătele de ajutor, nu vede lacrimile săracilor, ale bolnavilor, ca şi cum tot binele i s-ar cuveni numai lui.

Pentru ca să-i facă pe oameni să înţeleagă cum să se poarte unii cu alţii, Iisus le-a dat acea *lege de aur* despre care nimeni să nu poată spune că n-o înţelege. Căci legea aceasta e pe înţelesul analfabetului, ca şi pe înţelesul savantului: Altă măsură mai bună nu poate exista, la îndemâna puterii omeneşti: *Ce voiţi să vă facă vouă oamenii, aceea să le faceţi şi voi lor* (Luca, VI, 31). Cine nu ştie ce-şi doreşte din partea altora? Toţi ştim. Există desigur şi o măsură mai mare, dar Iisus s-a mulţumit cu aceasta. Care ar fi cealaltă, mai mare? Să faceţi oamenilor chiar mai mult bine decât sunt ei în stare să vă facă vouă! Dar aceasta e măsura dumnezeiască, măsura sfinţilor.

Iisus a făcut numai bine. N-a pedepsit niciodată răul care i se făcea, deşi ar fi putut. A fost fără de păcat. A iubit, a iertat, a vindecat bolnavi, orbi, ologi şi a făcut din iubire principiul esenţial al *Legii morale*, al Legii Noi, al împăcării omului cu el însuşi, cu aproapele şi cu Dumnezeu, şi al întemeierii unei vieţi sociale sănătoase, a unei lumi fericite. Doctrina socială a creştinismului e iubirea.

Dar i-a fost dat să întîlnească şi neînţelegere şi ură, şi răzbunare. A întâlnit o religie care nu se dorea schimbată, şi care aştepta un Mesia care s-o confirme, nu s-o îmbunătăţească şi s-o desăvîrşească. Ei îl aşteptau numai pentru poporul ales, nu pentru toate neamurile lumii.

Contrazicând El aşteptările cărturarilor şi ale fariseilor, şi interesele conducătorilor spirituali ai vremii, aceştia i-au aranjat lui Iisus un proces cumplit, cu anchete, cu bătăi, cu trimiteri de la Ana la Caiafa, autorităţi religioase, apoi la Irod şi la Pilat, autorităţi civile. E ceea ce a rămas în istorie sub numele de Săptămîna Patimilor. Conducătorii religioşi au încercat cu acuzaţii religioase dar nu le-a mers. Pilat şi numai el, ca autoritate legală romană, avea dreptul să judece şi să pronunţe o sentinţă, dar Pilat nu era sensibil la certurile religioase. Când au văzut că Pilat nu acceptă acuzaţia religioasă, au apelat la una politică, împotriva convingerilor lor, căci îi urau pe romani, dar interesul lor era să obţină o condamnare. L-au şantajat pe Procurator: *Acest Iisus s-a proclamat împărat, ori noi avem împărat pe Cezarul de la Roma. Dacă îl eliberezi, va fi ca şi cum ai intra şi tu în conspiraţia împotriva împăratului, alături de acest u-*

(Continuare în pag. a 2-a)

† Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Intelectualii şi Biserica

Vorbind despre intelectuali, despre ceea ce aşteaptă Biserica de la ei, nu avem câtuşi de puţin intenţia de a nesocoti sau de a minimaliza poziţia altor pături sociale. Sub numele de *mireni*, înţelegând pe credincioşii care nu fac parte din cler, Biserica îi cuprinde pe toţi fiii ei, aşteptând de la fiecare, după puterea şi chemarea sa, să participe la viaţa bisericească, să o ajute ca să-şi poată îndeplini lucrarea ei mântuitoare în sânul societăţii. De altfel, e greu de trasat o linie de demarcaţie precisă între intelectualitate şi alte pături sociale din cauza interferenţei care există între ele. Un muncitor care mânuieşte o maşină, are nevoie pe lîngă cunoştinţele profesionale, şi de cunoştinţe de cultură generală care-l apropie de calitatea de intelectual pe care nimeni nu i-o poate contesta. La fel şi cu alte categorii sociale. Dacă ne restrângem însă numai la intelectuali, în înţelesul strict al cuvântului, o facem pentru că de la aceştia Biserica aşteaptă mai mult decât de la alte categorii sociale, în viaţa cărora predomină efortul fizic. Dar, tocmai prin specificul muncii lor, intelectualii au fost şi sunt mai mult expuşi influenţei negative a diferitelor curente filosofice (sau pretins filosofice) dintre care unele direct potrivnice învăţăturii de credinţă creştină.

În istoria poporului român, cei dintîi intelectuali pot fi socotiţi acei oameni ai Bisericii, călugării din mănăstiri, îndeosebi, care, pe lângă chemarea lor duhovnicească, au cultivat cu pricepere, cu talent şi dăruire, aproape toate artele. Odată cu dezvoltarea vieţii sociale, a apărut spiritul laic, cu diferitele lui ideologii. „Îndeosebi, din Epoca Luminilor încoace, societatea „civilă" s-a detaşat deliberat de Biserica militantă şi a acordat credit unor teorii care contraziceau Biblia... au atacat Biserica încercînd să o nimicească. Spiritul laic a ajuns să nege valoarea rugăciunii şi atunci când a ridicat o construcţie nu a mai chemat pe preot ca s-o pună sub semnul veşniciei şi ca să aducă pace în încăperile ei. Aşa se face că trăim în case cu apă şi lumină, dar în care ne certăm şi ne duşmănim". (Al. Duţu).

Spiritul laic s-a manifestat şi în viaţa poporului nostru, în această epocă zisă a luminilor, care a făcut pe mulţi intelectuali să prefere *luminii lui Hristos*, lumina înşelătoare a unor ideologii străine, de diferite surse şi tendinţe. Importat din Apus, unde a dus la grele frământări în viaţa popoarelor, spiritul laic s-a preocupat mai ales de scoaterea sufletelor de sub influenţa Bisericii, de crearea unei societăţi care, se credea, poate funcţiona perfect şi fără contribuţia Bisericii, pe care o numea retrogradă.

În Transilvania, neuitatul mitropolit Andrei Şaguna a reuşit, prin Statutul Organic, care-i poartă numele, să aducă pe mireni la sînul Bisericii, să-i cointereseze în lupta pentru progres şi libertate, pentru un popor aflat sub o îndoită asuprire, naţională şi socială. Structura organizatorică a Bisericii, preconizată şi înfăptuită de Şaguna, a consacrat pentru totdeauna principiul participării mirenilor, în deosebi a intelectualilor, alături de cler, la viaţa Bisericii, în proporţia de două treimi a mirenilor şi o treime a clerului. A fost o măsură înţeleaptă (cu toate că, la vremea sa, mulţi au socotit-o ca protestantizantă) ale cărei roade s-au văzut şi se văd până în zilele noastre. Poporul român, înţelept din fire, având din naştere simţul măsurii, n-a văzut în clerul său o pătură de oameni suprapusă, cu interese înguste, ci a acceptat conducerea vieţii obşteşti de aceştia ca pe ceva firesc. El a lăsat „cele sfinte" — dogma şi

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Dr. Gheorghe Liţiu

POST FESTUM

Mănăstirea Govora — la 500 de ani

În salba de mănăstiri, ctitorii voievodale, din Vâlcea: Cozia, Horezu, Bistriţa etc., — Mănăstirea Govora străluceşte ca un crin alb, cetate zveltă cu contraforţi, înconjurată de dealuri înverzite, acoperite de păduri de fag, stejar şi brad, situată într-o zonă liniştită şi cu aer bun, la 4 km de Băile Govora şi la 17 km de Rm. Vâlcea.

„... Această biserică cu hramul Adormirea Maicii Domnului — glăsuieşte pisania — cine au fost zidit-o dintru începutul ei, nu se ştie, iar când a fost zidită, în zilele luminatului Domn Radu Voievod, au găsit această mănăstire şi biserică pustie şi stricată la leatul 1492 şi din bun gândul lui s-au apucat de au dres-o şi au înfrumuseţat-o."

După Radu cel Mare, primul ctitor cunoscut, o restaurare a făcut-o Matei Basarab, care a aşezat aici prima tipografie din Ţara Românească în care au apărut cărţi în limba română, începând cu 1636, psaltiri, ceasloave, cazania tâlmăcită de Udrişte Năsturel, precum şi „Pravila de la Govora", la 1640, cunoscută şi sub numele de „Pravila cea mică". Ea cuprinde drept civil, penal, dispoziţii religioase, fiind prima carte de legi în românește, slujind atât judecătorilor cât şi preoţilor: „Dreptul românilor din vechime". A fost tipărită în două ediţii, una pentru Ţara Românească, cu o prefaţă de Teofil, Mitropolitul ţării, şi una pentru Transilvania, cu o prefaţă de Ghenadie, Mitropolitul Ardealului. Prin aceasta ea a pătruns în toate ţinuturile româneşti, contribuind astfel la unitatea sufletească a tuturor românilor.

Între anii 1700—1705, în vremea Domnitorului Constantin Brâncoveanu, se restaurează mănăstirea în întregime, construindu-se şi turnul clopotniţei. Restaurări s-au efectuat şi în secolul nostru — şi, de asemenea, lucrări de ocrotire, înlesniri pentru o viaţă civilizată: cu ani în urmă, multă sârguinţă a depus, în această privinţă, fosta stareţă, monahia Melania Grigore, — iar în prezent, sub stăreţia maicii Justiniana Văleanu, cu purtarea de grijă a Sfintei Episcopii a Râmnicului, s-au realizat şi se fac foarte importante lucrări de consolidare (după cele două cutremure mari, mănăstirea a fost grav avariată) — şi s-a construit drumul care urcă spre mănăstire, încadrat de un frumos zid armonizat cu arhitectura specifică aşezământului spiritual — precum şi poarta mare sculptată.

Lângă toate acestea se cuvine a fi pomenite şi clopotele făurite în ultimii 25 de ani, prin străduania unor iubitori de Biserică. Sprijin material substanţial s-a primit pentru ajutorarea lucrărilor, din partea părintelui ieromonah Ilarion Argatu, care calcă pe urmele sfântului nostru român Calinic de la Cernica, din partea vrednicului preot Constantin Matei — parohia Apărătorii Patriei 2 — şi din partea multor credincioşi de inimă. Subliniem faptul că mulţi occidentali vin la Mănăstirea Govora să privească, cu emoţie, o imagine plastică cu caracter de unicat în pictura bisericească mondială: „MAICA DOMNULUI CU ARIPI" — pictor Ştefan ieromonahul, sec. XVII (inspirată fericit de ruga: „Ocroteşte-ne Maica Domnului, sub acoperământul aripilor tale!"). Pridvorul e dominat de această pictură, în pronaos, în dreapta, se află cel mai vechi portret al mitropolitului Antim Ivireanul — reprodus în cărţile de istorie.

Clopotele au bătut a sărbătoare la aniversarea sfintei mănăstiri Govora — la 15 august 1992, de Sfânta Maria Mare, la hram, când a răsunat întru slava lui Dumnezeu, cel în Treime închinat, şi corul de maici de la strană, vestit în interpretarea muzicii psaltice.

Mihail Bădescu

Mitropolitul GURIE al Basarabiei — la fraţii transilvăneni

„Ajutaţi-ne, vă rugăm!"

Mitropolitul Gurie Grosu (1877—1943) a găsit şi a moştenit în Basarabia o situaţie deosebit de grea, în toate privinţele: naţional, politic, social, cultural, confesional..., şi o atmosferă încărcată, agitată şi întunecată. Deşi, etnografic, istoric, politic, geografic, cultural, lingvistic şi religios, pământ şi suflet moldovenesc-românesc, la 1812, răşluită de ruşii ţarişti şi anexată imperiului lor întins pe două continente, ei au făcut, din Basarabia, cum i-au zis — denumire „falsă", „înşelătoare" (N. Iorga) — gubernie rusească, cu toate consecinţele... Au trimis şi şef religios-bisericesc în persoana Mitropolitului Exarh Gavriil Bănulescu-Bodoni (1746—1821).

Exarhul Gavriil Bănulescu-Bodoni era o personalitate epocală, cu vastă cultură poliglotă, experienţă de viaţă personală şi activitate de ierarh, cunoscut românilor, ca fost mitropolit al Moldovei şi al Munteniei (în anii 1808—1812). Pentru zisa *Basarabie*, Mitropolitul Gavriil Bănulescu s-a dovedit de-a dreptul providenţial. Deşi trimis cu ucaz ţarist şi subordonat bisericeşte Sinodului rusesc, Mitropolitul Exarh Gavriil Bănulescu, român de baştină şi ani de tinereţe şcolară (din Transilvania, părţile Bistriţei-Năsăudului), cu minte şi inimă româneşti, a aşezat Biserica, viaţa religioasă şi culturală, în noua gubernie rusească, Basarabia, pe temeliile şi pe albia istorică, politică, culturală, religioasă, ale Moldovei româneşti... Astfel, a îngăduit şi a încurajat vorbirea în continuare a limbii româneşti de popor, şi, în biserici, de preoţi, a înfiinţat Tipografie românească (în alfabetul epocii, chirilic), a tipărit cărţi şi publicaţii româneşti, a înfiinţat Seminar teologic pentru preoţi, a mărit numărul parohiilor şi al mănăstirilor, a ridicat o reşedinţă mitropolitană impunătoare, cu biserică în corpul ei, grădină în jur, cu flori, pomi roditori şi vie — le-a făcut pe toate de toată nădejdea, că au supravieţuit veacurilor şi a ajuns „cea mai vastă şi mai falnică reşedinţă mitropolitană din România. Într-o parte este paraclisul larg cât o catedrală; în partea cealaltă este locuinţa propriu-zisă. Jos sunt încăperile oficiale şi vlădiceşti, iar sus sunt odăile de oaspeţi. Casa arhierească este încununată cu o clopotniţă, iar spre apus, peretele şi prispele dau într-o grădină încântătoare, cu marginile de flori şi de pomi roditori, cu inimă de vie pe rod", a prezentat-o un cunoscător (Gala Galaction, *În grădina Arhiepiscopiei*, „Dimineaţa". din 3 iulie 1926, p. 1. Toate au fost incendiate şi ruinate în războiul 1941—1942; pe locurile lor s-a ridicat Palatul administrativ din centrul Chişinăului).

Toţi urmaşii Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni, la conducerea Bisericii, în Basarabia, au fost ruşi autentici (din cei 12, nici unul român basarabean!), implicaţi activ în planurile, acţiunile şi presiunile oficialităţii administrative, politice, culturale şi bisericeşti de rusificare, prin toate mijloacele şi toate căile, a Basarabiei şi basarabenilor. Unii din ierarhi — s-au arătat deosebit de zeloşi, precum Pavel Lebedev (1870—1882), poreclit *româno-lag* (mâncător de români) şi Serafim Ciceagov (1908—1914), care a deportat pe preoţii patrioţi — între care şi pe arhimandritul Gurie, viitorul mitropolit.

Nu s-a reuşit să rusifice Basarabia şi pe basarabeni, în răstimp de peste o sută de ani de stăpânire şi administraţie rusească. Cetăţile şi forţele de opoziţie şi rezistenţă românească au fost poporul, bisericile, preoţii, limba românească şi cărţile româneşti. A constatat istoricul N. Iorga, că, în Basarabia anexată, românește sunau clopotele la biserici, românește vorbea poporul, românește se cânta şi se ruga în biserici, românește se rostea Cuvântul lui Dumnezeu *(în Evanghelii)*, românește se săvârşeau Tainele Mari *(Botezul, Spovedania, Cununia...)*, românește vorbea predica din Cazanii *(Sufletul românesc în Basarabia după anexare*, în „Neamul Românesc", din 15.XI.1909, p. 2194—2196).

Acest adevăr s-a dovedit, evident şi categoric, prin hotărîrea şi actul istoric din ziua de 27 Martie 1918, prin Unirea, pentru totdeauna, a Basarabiei cu Patria-Mamă, România.

Totuşi... totuşi, cu toate acestea, în Basarabia, în inima, sufletul şi mintea unor basarabeni, s-au format şi s-au menţinut unele deprinderi, amintiri, prejudecăţi, nostalgii... ruseşti, de la ruşi, îndeosebi la aceia care s-au bucurat de favoruri, de posturi şi situaţii favorabile pe care le-au pierdut, dar, şi în general, pe plan obştesc, în Basarabia a rămas mult întuneric, un întuneric dens şi rezistent, creat, dorit şi menţinut de oficialitatea rusească, ca să nu pătrundă la popor şi în viaţa lor lumina cunoştinţelor, a ştiinţei de carte, a ideilor de libertate, de dreptate naţională şi socială, deşteptare şi de răzvrătire, de care îi era teamă...

Mitropolitul Gurie a găsit în Basarabia acest balast de întuneric cras, a înţeles situaţia şi s-a hotărât pentru lupta, cu adevărat pe viaţă şi pe moarte, pentru reducerea, împrăştierea şi eradicarea întunericului, prin luminarea minţilor, prin răspîndirea ştiinţei de carte, prin şcoli şi instituţii culturale. Nu avea, însă, în Basarabia ajutoare şi forţe necesare locale. Nu a pregetat şi a apelat la românii din Transilvania.

Românii transilvăneni aveau temperamente, experienţe, instrucţie şi educaţie de luptători, călîţi de vitregiile istoriei şi ale vieţii, hotărîţi şi dârji, ierarhi şi cărturari patrioţi ireductibili... Aveau o *Asociaţiune pentru cultura şi literatura poporului român* — ASTRA (Înalt Prea Sfinţitul Mitropolit Dr. Antonie Plămădeală a arătat, la un popas festiv, larg şi documentat, *istoricul, ctitorii, conducătorii şi activitatea ASTREI* — în *Calendar de inimă românească*, p. 281—321).

ASTRA ţinea Congrese şi Conferinţe anuale, care echivalau cu adevărate evenimente — ca **organ de presă** şi publicitate dispunea de revista lunară „Transilvania", din Sibiu. La Congresele şi Conferinţele ASTREI partici-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Cunescu

Un străvechi obicei cu adînc înţeles

În adâncurile spiritualităţii româneşti se ascunde un *fond de aur*, de cele mai multe ori ignorat sau uitat, dar care în anumite situaţii apare, asemeni unor vestigii arheologice, sub forma unor datini şi obiceiuri care surprind prin frumusetea si semnificaţia lor, mai ales când poartă o vădită amprentă creştină.

Un astfel de obicei l-am întîlnit cu mulţi ani în urmă, cu ocazia unui început de cercetare sociologică în satul Hodac din judeţul Mureş. În vara anului 1945, luna august, am făcut parte dintr-o echipă monografică activând sub auspiciile Institutului Social Român, echipă condusă de omul excepţional care a fost Anton Golopenţia (mort mai tîrziu în gulagurile comuniste abia trecut de 40 de ani), unul din principalii discipoli şi colaboratori (alături de H. H. Stahl, Octavian Neamţu, Traian Herseni şi alţii) ai prof. D. Gusti, întemeietorul Şcolii Sociologice de la Bucureşti. De fapt, Anton Golopenţia avea în vedere o cercetare a întregii zone a Gurghiului, zonă din care făcea parte şi satul Hodac, rezultatele cercetării fiind proiectate să apară în trei volume. Între aspectele mai importante pe care le viza Anton Golopenţia în această cercetare erau două: convieţuirea româno-maghiară şi situaţia românilor din aceste părţi sub ocupaţia maghiară din anii 1940—1944. Echipa era constituită din zece membri cu pregătiri diverse, astfel ca viaţa satului să fie cuprinsă şi cercetată în ansamblul ei. Cercetarea a început deci cu satul Hodac, sat reprezentativ în această zonă, interesant şi din punct de vedere confesional, fiind locuit cam în părţi egale de „uniţi" şi „neuniţi", dar şi prin aceea că îşi păstra nealterată autenticitatea vieţii tradiţionale.

Când conducătorul nostru ne-a repartizat problemele de care să ne ocupăm membrii echipei, subsemnatului mi-au revenit două compartimente: cultura tradiţională şi viaţa religioasă. În acest scurt răstimp s-a lucrat intens, investigaţiile conducând la realizarea unui material bogat şi valoros. Din păcate împrejurările ulterioare n-au fost prielnice continuării cercetărilor. Iar în anii tulburi de după 1948 tot materialul şi întreaga arhivă a Oficiului de Studii al Institutului Central de Statistică, din care făceau parte toţi membrii echipei, s-au pierdut sau au fost distruse. Subsemnatul singur am avut norocul să public ceva, şi anume micul studiu cu titlul *Biserici surori*, publicat în revista „Căminul cultural" din decembrie 1946. În cele consemnate puneam accentul pe constatarea deplinei înţelegeri şi armonii dintre cele două Biserici româneşti şi dintre preoţii respectivi, spre binele păstoriţilor şi în folosul colectivităţii. Cele două biserici alăturate, neseparate prin nimic (zid, gard sau altceva), având o singură îm-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Ion Apostol
Dragoslavele

Suflet românesc

Se-ncopcie un cântec în bocet şi în şoaptă
Solara noastră rîvnă întru credinţa dreaptă
Străfulgerând cu barda dreptăţii-n adevăr
Neamul acesta fraged nu-i pleavă în răspăr.

Colinzile şi dorul, prescurile şi hramul
De-a pururi ne-au împins către lumină neamul
De-a pururi s-au scăldat în lacrimile noastre
Cele mai blânde stele şi cele mai albastre.

Cuvintele curate au nins pe buza mării
Ba cetina Moldovei, ba prospeţimea mării
ba dîrzul Maramureş, ba limpezimi crişane
ba ninse de lumină coline transilvane.

Sobor de adevăruri în toaca clipei bat
Un ritm iără de seamăn prin aerul carpat.
Să-ngenuncheze munţii cei mai de seamă cerbi
Şi-o orgă de armindeni să dăinuie prin ierbi.

Ca Domnul sfânt al slavei în bunătatea Sa
Deasupra ţării noastre să veşnicească-o stea
De la lumina cărei în veci să tot citim
Ceaslovul mucenicilor ce nu au ţintirim.

Ceaslov în care ochii străini nicicum nu pot
Să mâture-o cenuşă a arderii de tot
A arderii de sine prin aburinda glie
Şi a parfum de rugă venit de veşnicie.

De-aceea-n orice clipă mustind de adevăr
Când neamul nu ne este o pleavă în răspăr
Simţim cum troienesc prin dorurile noastre
Cele mai blânde stele şi cele mai albastre.

Preot Ioan Petraş

Alfa şi Omega

(urmare din pag. 1)

zurpator, şi te vom spune Cezarului! Prins în acest cleşte, poate plictisit mai degrabă decât asumându-şi prerogativele magistraturii supreme, Pilat şi-a dat seama repede că învinuitul era nevinovat. A şi spus-o. Dar L-a condamnat totuşi la răstignire, ca să le închidă gura.

A fost un proces nedrept. Şi nu ştiau că îl condamnau la moarte pe Cel care, ca Dumnezeu, nu putea să moară. Dar ca om a murit, căci era şi om adevărat.

Au crezut apoi că totul s-a încheiat. Până şi ucenicii s-au lepădat, s-au ascuns, au căzut în disperare, în dezamăgire.

Şi tocmai când totul părea sfârşit, s-a petrecut evenimentul în care nimeni nu mai credea: *Hristos a înviat!* După trei zile. Dar nu numai Hristos-Fiul lui Dumnezeu, nemuritorul, eternul, ci şi omul Iisus, în carne şi oase. Şi acesta a înviat. S-a arătat mironosiţelor, apostolilor, îndoielnicului Toma care i-a pipăit locul cuielor, apoi la mai mult de cinci sute de oameni, la un nor de martori, scrie Sf. Pavel evreilor, şi cu toţi a vorbit, a mâncat şi, în faţa ucenicilor, s-a înălţat cu trupul la ceruri.

Învierea devine pe loc dovada dumnezeirii Sale. Aduce oamenilor proba nemuririi Lui şi a noastră, a oamenilor. *Căci dacă Hristos a înviat, şi noi vom învia,* conclude Sf. Pavel care L-a întâlnit pe Iisus după Înviere, pe drumul Damascului şi din prigonitor al creştinilor, a devenit cel mai mare apărător al lor şi întâiul teoretician al doctrinei lui Iisus. Acum, după Înviere, Iisus devine întemeietorul celei mai pure, celei mai elevate religii, a religiei prin excelenţă, care străbate de două milenii veacurile şi, alta mai bună e de neconceput. În numele lui Iisus se iubeşte, se iartă, se stabilesc norme de conviefuire socială, se trăieşte şi, la nevoie, se şi moare. Cine ar putea face un catalog al tuturor martirilor care au acceptat moartea senini, încrezători în dumnezeirea Lui?

Învierea dă sens existenţei omeneşti, dă linişte minţii şi pace inimii. În numele Lui, sub inspiraţia Duhului Sfânt, ucenicii Lui devin din simpli pescari, autori de cărţi neîntrecute. Fără bani, fără armate, fără ceva asemănător cu mijloacele noastre de publicitate, cuceresc lumea. Înlocuiesc filosofia greacă şi cea latină, întemeiază o religie răspândind *Cuvântul,* răspândind cuvintele *Cuvântului,* ale Logosului întrupat, ale lui Dumnezeu coborît în istorie ca s-o îndumnezeiască.

Ce păcat că nu ştim toţi, sau nu vrem să-L primim, deşi El ni se impune fără drept de replică. Dar nu ne violentează libertatea. Ce păcat că nu toată lumea, nu toţi oamenii ştiu să-şi folosească această libertate! Hristos a înviat!

Sf. Paşti
1993

Intelectualii şi Biserica

(urmare din pag. 1)

harul, în sarcina ierarhiei, dar s-a implicat puternic în conducerea treburilor gospodăreşti, culturale şi chiar politice — pe cât îngăduiau împrejurările — prin mijlocirea Bisericii, singura instituţie în care acest popor îşi putea trăi viaţa naţională. Unii dintre intelectuali n-au văzut cu ochi buni această colaborare între cler şi popor. Geloşi pe prestigiul de care se bucura Şaguna, grupaţi mai ales în Partidul Naţional, au contestat dreptul acestuia de a reprezenta poporul român. Cei mai mulţi însă au înţeles că, în împrejurările de atunci, nu exista altă cale de a scoate acest popor din starea de înapoiere în care se afla, decât acţiunea comună a tuturor forţelor sociale, pentru promovarea idealului libertăţii şi unităţii naţionale.

Restrângând cadrul expunerii noastre la Bihor, ne simţim datori să amintim măcar numele unora dintre intelectualii care s-au distins în chip deosebit prin grija şi jertfa lor pentru bunul mers al Bisericii şi al şcolii. Între cei mai vechi se situează ctitorii bisericii „cu Lună", Mihai Püspöki, Mihai Kristoff. Mai tîrziu, mecenaţii Emanuil Gojdu, Nicolae Jiga, Teodor Lazăr — urmat de fiul său, Aurel Lazăr — avocaţi, membri în toate corporaţiile bisericeşti de la parohie până la mitropolie, apărând cu demnitate şi cu mare pricepere interesele poporului şi ale Bisericii. Să amintim şi de Nicolae Zigre, alt avocat şi distins fiu al Bisericii, de Florian Duma din Gurbediu, de Ioan Buna, de Dimitrie Lascu din Roit, prietenul şi împreună luptător al martirilor Ciordaş şi Bolcaş, de atâţia alţi intelectuali români, învăţători, preoţi şi avocaţi, despre care un contemporan scria: „atunci când apăreau în stranele bisericilor din satele de origine, cu figurile lor frumoase, impunătoare, constituiau un element tonifiant şi încurajator pentru sătenii din rîndurile cărora se trăgeau şi pe care nu-i uitau nici când ajungeau, prin studii şi prin muncă, în rândurile „inteligenţei" — cum se numeau pe atunci intelectualii.

A dat Bunul Dumnezeu să vină şi măreaţa zi de 1 Decembrie de la Alba Iulia anului 1918. A fost înfăptuit idealul unităţii naţionale într-o Românie Mare, cuprinzând sub steagul ei pe aproape toţi fiii neamului. Tradiţia participării intelectualilor, şi în general a mirenilor, la viaţa Bisericii, deşi recunoscută formal, a început să slăbească treptat. O nouă răbufnire a spiritului laic a făcut să fie diminuată influenţa Bisericii în viaţa obştească. Am asistat, curînd după 1918, la cereri de a se scoate religia din şcoală (cu toate că Biserica noastră a fost aceea care, spre deosebire de alte confesiuni, şi-a dăruit, nu fără regrete, vechile şcoli confesionale statului), nu dintr-o dată, desigur, ci treptat, începînd cu învăţămîntul muncitoresc, unde li se părea unor politicieni ai vremii că ar exista mai multe şanse de ateizare a tinerelor generaţii, sub pretextul libertăţii şi al drepturilor omului. Ceea ce nu s-a reuşit atunci, decît într-o mică măsură (forţele sănătoase ale naţiunii fiind încă puternice şi dătătoare de ton), s-a reuşit în anii care au urmat după cel de al doilea război. Nu socotim necesar să insistăm, lucrurile fiind prea cunoscute. Cert este că ne aflăm în situaţia de a reconsidera relaţia intelectuali (şi în general, mireni) şi Biserica strămoşească. Anii de tristă amintire, aproape o jumătate de secol de întuneric ateist, au lăsat sechele serioase în viaţa poporului nostru, ca şi în aceea a altor popoare care au trecut prin aceeaşi situaţie, sechelele provocate de ignoranţa religioasă, de indiferentism şi o sfială nejustificată (căci de teamă nu mai poate fi vorba) în ce priveşte îndatoririle credincioşilor faţă de Biserică — „mama poporului nostru" — cum a numit-o Eminescu. Cu toate acestea poporul se manifestă cu dragoste faţă de Biserica strămoşească. Sunt semne pozitive — asupra cărora ne vom opri cu alt prilej — după care se arată o sete puternică după cunoaşterea şi trăirea autentic creştină a credinţei noastre. Iată ce spune unul dintre distinşii noştri intelectuali (Al. Duţu, la recenta Conferinţă a laicilor) — „întemeiată pe învăţătura patristică direct legată de sursele biblice şi rod al trăirii în sfinţenie, ca şi pe exemplul dat de monahism, noi credem că Ortodoxia poate regenera nu numai societatea noastră năruită de ideologii şi fantasme produse de pofta de putere, dar şi de lumea contemporană hărţuită de intoleranţă, goana după agoniseală cu orice preţ... Revenirea laicatului în Biserică înviorează această instituţie (aşa cum a gîndit-o Şaguna — adăugăm noi), dar insuflă viaţă în întreaga societate".

S-ar putea pune întrebarea, în final, în concret, ce aşteaptă Biserica de la fiii ei mireni, în deosebi de la intelectuali? Două lucruri, îndrăznim a răspunde: Mai întîi, o implicare mai mare în consolidarea bazei materiale, prin care să fie ajutată Biserica şi mai mult în opera de asanare morală a societăţii destul de desacralizată, ca urmare a unui trecut vitreg. Ne stau bune mărturii şi exemple bune de urmat chipurile înaintaşilor, despre care, din păcate, am vorbit prea puţin. Mai aşteaptă Biserica o implicare a fiilor ei în cunoaşterea, cît de cît, a învăţăturii ei de credinţă, a Tradiţiei glorioase din timpurile cele mai vechi pînă azi, în final, o încercare de a realiza în însăşi viaţa lor de toate zilele a unui spirit civic creştin, care să pună bazele unei vieţi noi în patria noastră atît de greu încercată. Avem nevoie de oameni duhovniceşti, de creştini practicanţi care, fără a renunţa la îndatoririle lor, la munca de fiecare zi, să contribuie la aducerea cu un ceas mai de vreme, pe pămîntul patriei noastre a acelui „cer nou şi pămînt nou", despre care vorbeşte Apocalipsa (XXI, 1—3), în care stăpîneşte dreptatea, pacea şi iubirea.

Fără mireni, Biserica nu este întreagă. Fără sprijinul lor, al intelectualilor, în deosebi, slujitorii ei, chiar îngeri dacă ar fi, nu pot aduce contribuţia pe care ţara o aşteaptă. Să nu uităm un cuvânt al părintelui Stăniloae: „Numai Biserica — în totalitatea ei, cler şi mireni — mai poate salva ţara aceasta".

Răspundem cititorilor

Ce este Bahaismul?

Bahaismul este o sectă născută din islamul şiit („curat") al Iranului cu puternice accente universaliste. Întemeietorul ei este Sayyid Ali Muhammad (n. 1819) care, în 1844, a vestit apropiata venire a imamului Mahdi, profetul aşteptat a cărui misiune este răspândirea islamului şiit în întreaga lume. Ali Muhammad, cunoscut şi sub numele de Hazrat-i Bab (Bab=poartă, stâlp; de aici şi numele iniţial al sectei de babism), s-a vestit pe sine, mai întâi, ca „înaintaşul" profetului Mahdi, ulterior s-a considerat a fi, de fapt, chiar mesia cel aşteptat la sfârşitul lumii. Apoi a scris şi o carte „sfântă" Bayan („iluminarea, explicarea") prin care avea să înlocuiască Coranul şi prin care avea să se facă vinovat de gravă erezie musulmană. Potrivit acestei cărţi, adepţii bahaismului trebuiau să întemeieze statul teocratic al lui Mahdi, fapt pe care, de altfel, l-au şi încercat printr-o insurecţie armată împotriva autorităţii statale iraniene (1848—1850), dar care nu a reuşit. Hazrat-i ab a fost executat public la 1 iulie 1850, iar adepţii lui crunt persecutaţi. Urmaşul lui a fost Mirza Yahya, cunoscut sub numele de Subn-i Azal („dimineaţa veşniciei"), dar care, în vârstă de numai 19 ani, n-a fost în stare să conducă această mişcare religioasă, de aceea a cedat locul fratelui său vitreg Husain Ali Nuri (n. 1817). În 1853 aceşti fraţi au fost exilaţi din Iran şi şi-au petrecut viaţa mai întâi în Bagdad (10 ani), apoi în Istambul (4 luni) şi, în cele din urmă, în Edirne (5 ani). Aici au început certurile între cei doi fraţi, Husain Ali Nuri pretinzând că el ar fi mesia cel promis, de aceea s-a supranumit Baha'ullah („slava divină") şi a început să scrie numeroase „revelaţii". Pe fratele său vitreg, nereuşind să-i convingă de „divinitatea" lui, a încercat să-l otrăvească. Datorită certurilor şi atacurilor virulente dintre cei doi fraţi, autorităţile turce s-au hotărât să-i despartă. Pe Subn-i Azal l-au exilat la Famagusta în Cipru unde a trăit până la sfârşitul vieţii (1912). Baha'ullah a fost trimis în Akka (Palestina) unde a trăit până în 1892. De atunci Akka a devenit locul sfânt al bahaismului, secta formată din adepţii lui Baha'ullah. Azaliştii, adepţii lui Subn-i Azal, au scăzut în importanţă şi astăzi nu mai sunt decât foarte puţini.

Conducerea bahaismului a fost preluată de Abdul Baha („slujitorul slavei"), în pofida opoziţiei fratelui său vitreg Mirza Muhammad Ali. Lui i-a urmat, în 1921, nepotul său Shoghi Effendi (1897—1957) ca „protector al lucrurilor divine". După moartea acestuia au urmat alte certuri pentru putere, dar ele s-au încheiat cu întemeierea unei conduceri colective formată din nouă bărbaţi (aprilie 1963).

În Iran adepţii bahaismului n-au dobândit libertate religioasă, dar unul din ei, anume Amir Abbas Hoveida, a reuşit să fie chiar primministru între anii 1965—1977. După revoluţia islamică din Iran (1979), adepţii bahaismului au fost îndepărtaţi din conducerea statului, iar sediul lor a fost distrus. De atunci prigonirea şi asuprirea lor în Iran n-a încetat.

ÎNVĂŢĂTURA

Bahaismul se consideră a fi nu numai împlinirea profeţiei islamice, ci mai ales desăvârşirea şi încheierea tuturor cunoştinţelor şi religiilor universale. Învăţătura despre dumnezeu este ca şi cea islamică, adică dumnezeul lor este unu şi absolut transcendent, el se face cunoscut prin profeţii săi. Şirul profeţilor din care face parte şi Iisus (!) nu se încheie cu Mohamed (dogmă islamică intangibilă), ci revelaţia divină se repetă ciclic în diferite epoci istorice. Toate religiile sunt născute din revelaţie, dar ele se diferenţiază tocmai pentru că sunt născute în diferite perioade istorice. Din acest motiv nu poate exista o religie valabilă pentru toate timpurile. Totuşi, bahaismul se considera a fi religia cea mai potrivită timpului actual, în timp ce celelalte religii s-au „epuizat". Totodată, nu se acceptă ideea că două religii ar corespunde aceleiaşi perioade de timp. Cea mai importantă scriere a lui Baha'ullah este Kitab al-Aqdas, „cartea cea mai sfântă". Ea conţine legile bahaiste care le înlocuieşte pe cele islamice. Această carte cu textul integral nu se găseşte răspândită printre bahaişti deoarece conţine prescripţii care cu greu ar fi acceptate chiar de ei (de ex. bigamia, stigmatizarea hoţilor, pedeapsa cu moartea, dezmoştenirea necredincioşilor ş.a.). Traducerea integrală a cărţii Aqdas (apărută la Londra în 1961, edit. E. Elder şi McE. Miller) este consderată de conducerea bahaistă drept o „compilaţie creştină". Din 1973 ei au acceptat, totuşi, o traducere parţială din care lipsesc reglementările inacceptabile sau au sensul răstălmăcit.

Adepţilor bahaismului li se interzice angajarea în politică pentru că toate sistemele de conducere sunt negate fiindcă nu se potrivesc concepţiei lor teocratice. Astfel, bahaiştii se orientează mai puţin spre trecut, şi mai mult spre viitor, spre venirea „epocii de aur" (!), în care se va instaura ordinea teocratică internaţională.

CULTUL

Regulile cultice se aseamănă islamului şi se rezumă la cinci „stâlpi ai religiei": 1. mărturisirea de credinţă (shahada); 2. rugăciunea (salat); 3 postul (saum); 4. milostenia (zakat); 5. pelerinajul (hajj). Multe din prescripţiile islamice nu se mai respectă, fiindcă se consideră depăşite. Astfel sunt prescrise numai trei (în islam, cinci) rugăciuni zilnice care sunt precedate de spălări rituale. Postul durează 19 zile în an şi milostenia constă dintr-o cotizaţie financiară. Pelerinajele se fac la locurile sfinte în Haifa şi Akka (Israel). Multe din aceste prescripţii sunt necunoscute bahaiştilor europeni ca, de pildă, interzicerea consumării de alcool.

ORGANIZAREA

Cu perioada „protecţiei", a lui Hoghi Effendi începe o nouă epocă în această mişcare religioasă care până atunci a fost slab organizată. Effendi a condus ca un autocrat nelimitat şi a cerut din partea credincioşilor săi ascultare necondiţionată. El a considerat ca trădători şi a excomunicat un număr mare de membrii ai familiilor lui Baha'ullah şi Abdul Baha, astfel încât la moartea sa nu a fost găsit nimeni pentru o succesiune legală, de aceea a urmat o serie de lupte interne. Acestea s-au încheiat odată cu întemeierea, în 1963, a unei „case universale a dreptăţii", un colectiv de conducere format din nouă bărbaţi (femeile nu sunt admise) care îşi au sediul în Haifa. Această autoritate supremă deţine puteri nelimitate: ceea ce ea decide vine de la dumnezeul lor, este infailibil şi nu poate fi pus la îndoială. Această „casă universală" se pregăteşte pentru preluarea conducerii în acel stat teocratic internaţional. La nivel local există „consilii spirituale" care sunt subordonate, în fiecare ţară, unui „Consiliu Spiritual Naţional". Şi acestea sunt în deciziile lor infailibile şi răspund numai în faţa dumnezeului lor. Neascultarea şi împotrivirea duc la excomunicarea din comunitatea bahai. Cea mai mare parte a activităţii lor şi a publicaţiilor lor slujesc aproape exclusiv întăririi „ordinii administrative" şi îndeplinirii regulilor ei.

VIAŢA PRACTICĂ

Bahaiştii sunt convinşi că fără întemeierea teocraţiei lumea ar fi pierdută. Omenirea se află în întuneric, iar mântuirea vine prin convertirea la singura profeţie adevărată cea a lui Baha'ullah. Ţelul lor este convertirea tuturor popoarelor şi realizarea mult doritei teocraţii, de aceea toţi bahaiştii sunt obligaţi să facă misiune (!) Misionarismul este foarte important alături de supunerea faţă de deciziile infailibile şi încrederea în învăţătura absolută bahaistă. Deviza lor sună: un dumnezeu, o religie, o omenire, o împărăţie. Apartenenţa concomitentă la două religii este exclusă. Căsătoria cu necredincioşii nu este exclusă şi ei nu sunt obligaţi la convertire, dar, totuşi, actul căsătoriei trebuie încheiat după ritul bahaist, iar copiii trebuie educaţi în această credinţă. Pentru acceptarea noilor prozeliţi nu li se impune cunoaşterea credinţei bahaiste (!), ci recunoaştere şi supunere sub semnătură (!) faţă de Baha'ullah. În religia bahai nu există stare clericală.

(continuare în pag. a 3-a)

Asist. Drd. Irimie Marga

Un străvechi obicei cu adînc înţeles

(urmare din pag. I-a)

prejmuire, identice ca mărime şi arhitectură, demostrau în mod concret această armonie şi bună înţelegere. De altfel articolul îl şi încheiam cu aceste cuvinte: „Priveliştea celor două biserici gemene ce domină satul e însuşi simbolul deplinei înfrăţiri confesionale din Hodac".

În ceea ce priveşte cultura tradiţională şi unele aspecte ale acesteia ca datini, obiceiuri etc., ceea ce mi-a atras atenţia în mod deosebit a fost ceea ce localnicii numeau „loc de paos". În faţa câtorva gospodării, lângă o bancă de lângă poartă se afla fixată în gard o raclă de lemn, un mic dulăpior deschis, cu două polite, pe care erau puse de regulă o pîine şi un vas cu apă pentru trecători. Drumeţul flămând sau însetat se putea odihni pe banca de lemn şi i se oferea bucuria să-şi potolească setea sau foamea cu ceea ce găsea în acel loc, puse de mâna darnică a gospodarului respectiv. „Loc de paos" însemna „loc de repaos", semnificând şi ofrandă pentru odihna morţilor, dar poate şi loc de odihnă pentru drumeţi. Iată, mi-am zis, un obicei de certă sorginte creştină având legătură directă cu cele zise de Mîntuitorul la judecata din urmă: „Veniţi, binecuvântaţii Părintelui Meu de moşteniţi Împărăţia cerurilor care este gătită vouă de la începutul lumii. Căci flămând am fost şi mi-aţi dat să mănânc, însetat am fost şi mi-aţi dat să beau...". (Matei 25, 31—46). Iată, am zis, cît de fidel şi-a însuşit neamul nostru porunca dragostei creştine, a ajutorării aproapelui, iată *evanghelia trăită.* Nu mai întâlnisem nicăieri în satele noastre asemenea prea frumos obicei şi mă întrebam: oare aşa ceva se mai păstrează undeva în satele noastre? Fiindcă este clar că în vremurile mai de demult, când se umbla mai mult pe jos şi când drumurile erau cum erau, un asemenea obicei constituia o adevărată binecuvântare pentru drumeţul obosit, mai ales în timp de vară.

Dar iată că, nu cu mulţi ani în urmă, am cumpărat o carte cu un titlu incitant pentru mine: *Vrancea arhaică,* evoluţia şi problemele ei, de C. Constantinescu-Mircești, editura Litera, Bucureşti, 1985. Dar nu numai titlul mi-a apărut incitant, Vrancea constituind o realitate aparte în spaţiul rural românesc, ci şi numele autorului pe care l-am cunoscut personal în tinereţe ca unul ce fusese student şi apoi unul din primii colaboratori ai prof. D. Gusti. Autorul, de origine vrâncean, făcuse parte din prima echipă de studenţi de sub conducerea prof. D. Gusti, echipă care, în anul 1927, a iniţiat primele cercetări sociologice în această zonă cu o configuraţie şi structură considerate de însuşi N. Iorga „de o covârşitoare importanţă" prin ineditul lor. Ulterior zona Vrancei a atras preocuparea şi a altor cercetători, între care la loc de frunte se situează sociologul şi profesorul H. H. Stahl, autorul unor lucrări de referinţă, punînd accentul mai ales pe structura obştii ţărăneşti şi a proprietăţii devălmaşe a pământului din această zonă.

În anii '80 autorul menţionat, deşi la o vârstă înaintată, stăpânit de nostalgia cercetărilor din tinereţe, a revenit la locurile natale, căutând să completeze rezultatele vechilor cercetări cu altele la zi, relevând noile stări şi realităţi, după o perioadă frământată de mai bine de o jumătate de secol. Ceea ce l-a frapat mai ales a fost faptul că, deşi se produseseră în viaţa oamenilor şi societăţii modificări fundamentale, determinate de nevoile şi factorii vieţii moderne, fondul sănătos tradiţional, vechea spiritualitate ţărănească n-au fost alterate în substanţa lor. Pe lângă port, folclor şi altele, autorul se referă la un străvechi obicei, aproape identic cu cel din Hodac, dar cu alt nume, cum se va vedea. „În aceste arhaice locuri, scrie el, s-au mai putut păstra până în timpurile noastre semnele autentice ale unor manifestări adânc înrădăcinate în viaţa şi sufletul locuitorilor vrânceni. Răzeşii şezători în aceste sate au fost totdeauna oameni muncitori, majoritatea având de luptat cu problemele vieţii, greu de înfruntat în locuri unde pământul de cultură sărac şi arid răsplăteşte într-o măsură atît de mică munca truditorilor săi. Dar oricât de împovărată le-ar fi fost viaţa în trecut, ei n-au uitat de *un obicei unic în lumea satelor noastre* (s.n.), ce le dezvăluie firea nobilă şi omenia românească la care niciodată n-au renunţat. Drumeţul care întârzie pe drumurile Vrancei în zilele călduroase de vară va avea şi astăzi surpriza plăcută, ca şi în vremurile de altă dată, să găsească în faţa porţilor unor gospodării, banca îngrijită care îl îndeamnă la odihnă, iar deasupra ei, racla de lemn în care este aşezată cofa cu apă proaspătă de băut şi strachina plină cu fructe culese din grădina omului al cărui suflet rodeşte gesturi atît de alese. Este vorba de „merindarul" pus la dispoziţia trecătorului însetat şi flămând, obicei care defineşte nu numai firea, dar şi *credinţa vrânceanului* (s.n.) care prin împlinirea acestei datini, respectă tradiţia şi acţionează în spiritul legii strămoşeşti" (pag. 14). După cum se vede autorul nu bănuia că frumosul obicei se mai păstrează şi în alte zone ale ţării.

Iată dar, în două locuri îndepărtate din ţară, existenţa unui străvechi obicei cu adânc înţeles, demonstrând, pe lângă omenia tradiţională, fondul adânc creştin al sufletului românesc. Acest fond de aur trebuie reînviat, dacă vrem să se producă o adevărată renaştere a neamului nostru.

Mitropolitul GURIE al Basarabiei...

(Urmare din pag. 1)

pau conducerea de vârf a ţării — Regele Ferdinand care era Preşedinte de onoare al ASTREI, prim-ministru, miniştri, demnitari de stat, parlamentari, academicieni, vlădici, scriitori, oameni de cultură, delegaţi din provinciile ţării; congresele şi conferinţele se ţineau în oraşele transilvănene.

Ierarhului basarabean Gurie îi plăcea ţelurile şi activitatea ASTREI, o jinduia şi în Basarabia şi a apelat la ajutorul şi strămutarea ei şi în provincia de la răsăritul ţării, atît de dosădită şi de plină de întuneric. Îşi făcuse obişnuinţă să treacă Carpaţii şi să participe la Congresele şi întrunirile ASTREI, personal şi însoţit de colaboratori basarabeni.

Astfel, în iulie 1924, la Congresul de la Sibiu al ASTREI, fiind de faţă Regele Ferdinand, Prim-ministru I.I.C. Brătianu, miniştri, ierarhi..., ca de regulă, Arhiepiscopul Gurie a cutezat şi l-a rugat pe Rege să-i spună Primului-ministru să trimită în Basarabia „mai multă cultură şi mai puţină politică, de care ne-am săturat".

Regele s-a adresat Primului-ministru:

— Auzi, Domnule Brătianu, mai puţină politică şi mai multă cultură.

— Trebuie să mergeţi în Basarabia, i-a spus Regele şi lui Vasile Goldiş, Preşedintele ASTREI („Transilvania", august—septembrie 1924, p. 42—43); Cf. „Luminătorul" — Chişinău, august 1924).

În luna octombrie, acelaşi an (1924), s-a sărbătorit cu festivităţi naţionale supreme şi obşteşti aniversarea împlinirii primei sute de ani de la naşterea Eroului naţional Avram Iancu. Au participat Regele, Familia Regală, Primul-ministru I.I.C. Brătianu, Patriarhul României Dr. Miron Cristea, demnitari de stat, ierarhi, academicieni, scriitori, delegaţi din toate colţurile ţării, mai numeroşi ca de obicei. Din Basarabia, de la Chişinău, a venit Arhiepiscopul Gurie, însoţit de doi colaboratori (Consilierul Vl. Burjacovski-Burjoveanu şi Prof. Pr. Leon Trofim). S-au făcut pelerinaje la Vidra de Sus — localitatea natală a „Craiului Munţilor", la mormântul de lângă Gorunul lui Horea, la Ţebea. La Câmpeni, ASTRA a ţinut un Congres jubiliar. În drum, spre Câmpeni, stătea, la o răscruce, un bătrân orb, veteran, fost luptător în *Legiunea Aurelia Gemina* a Regelui Munţilor. Regina i-a lăsat în mîinile bătrâne un dar, Regele i-a prins pe piept o decoraţie militară, Arhiepiscopul Gurie l-a binecuvântat, l-a întrebat cum îl cheamă, l-a miluit şi el cu un dar de bani, iar Ministerul de război i-a propus să-i asigure veteranului o pensie viageră.

La Cîmpeni, la Congresul ASTREI, în cuvîntul său, Arhiepiscopul Gurie a amintit Regelui Ferdinand de nevoia de cultură în Basarabia şi de ajutorul cultural promis („Luminătorul", nr. 29, din 10 octombrie 1924, p. 7—21; Cf. „Transilvania", nr. 8—9 1924, p. 328—330 — Cuvântul Arhiepiscopului Gurie — solul Basarabiei).

În anul 1925, ASTRA şi-a ţinut Congresul anual, în octombrie, la Reghin, judeţul Mureş. Arhiepiscopul Gurie a adus cu el o delegaţie de 70 (şaptezeci!) de persoane, clerici, profesori, publicişti, avocaţi..., care au vorbit, au stăruit, au impresionat prin dorinţa lor arzătoare..., şi s-a hotărât ca ASTRA din Transilvania să înfiinţeze o filială în Basarabia, cu denumirea *ASTRA BASARABIEI.*

Urmare, o delegaţie a ASTREI s-a deplasat la Chişinău, ca să aranjeze problema ASTREI BASARABENE.

Dar, aceasta este altă istorie...

O viaţă pentru Hristos, în Hristos şi cu Hristos

Fiecare credincios are datoria să reflecteze, să mediteze şi să se examineze pe sine însuşi asupra modului cum se raportează prin credinţă la sine însuşi, la semeni şi la Dumnezeu. Pentru a putea face cu mai multă uşurinţă lucrul acesta să ne luăm ca „ghid de orientare" cuvintele Sf. Apostol Pavel: „M-am răstignit împreună cu Hristos; şi nu eu mai trăiesc, ci Hristos trăieşte în mine. Şi viaţa mea de acum, în trup, o trăiesc în credinţa în Fiul lui Dumnezeu, care m-a iubit şi s-a dat pe Sine însuşi pentru mine" (Gal. 2, 20).

Ce vor să spună aceste cuvinte?

Vor să spună că un om care a reuşit (a ajuns) să cunoască pe Dumnezeu, trebuie să vieţuiască zi de zi în lumina învăţăturii creştine. La Vecernie, Utrenie şi în mod special la Sf. Liturghie adeseori auzim îndemnul liturgic: „Pe noi înşine şi unii pe alţii şi toată viaţa noastră lui Hristos-Dumnezeu să o dăm".

Cum putem să împlinim acest îndemn biblic şi liturgic?

Trebuie să fim angajaţi pentru o viaţă religios-morală autentică şi nu una formală. În cartea „Convorbiri duhovniceşti" a părintelui Ioanichie Bălan un părinte care a fost întrebat despre felul cum vede trăirea unei vieţi religios-morale (e vorba de părintele Teofil Părăian de la mănăstirea Brâncoveanu, jud. Braşov) a spus printre altele că „astăzi (în vremea noastră) mulţi credincioşi trăiesc social prin religie în societate şi nu religios prin religie în societate". Diferenţa între „social prin religie" şi „religios prin religie (credinţă)" e mare. Cum trebuie să interpretăm aceasta? Cînd se apropie marile sărbători creştine Sf. Paşti, Naşterea Domnului, Pogorîrea Duhului Sfînt etc. mulţi dintre credincioşi se îngrijesc mai mult de cele materiale: să aibă o mâncare bună, o băutură bună, o îmbrăcăminte nouă etc.; se reunesc împreună cu cei dragi ai familiei şi cu prietenii pentru a petrece într-o atmosferă de bucurie aceste sărbători. Nu e ceva rău în aceste lucruri (dacă ştim să respectăm o dreaptă socoteală), dar nu înseamnă că am petrecut un Paşte religios, un Crăciun religios etc. Toate aceste lucruri de care ne îngrijim atât de mult fac parte din acel „a trăi social prin religie (credinţă)" în societate şi nu „religios prin credinţă" în societate.

„A trăi religios prin religie în societate" înseamnă a avea ca principiu cîrmuitor pe marea acestei vieţi cuvintele Mîntuitorului: „Căutaţi mai întîi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate acestea (cele materiale) se vor adăuga vouă" (Mt. 6, 33).

Ce este împărăţia lui Dumnezeu? E greu de exprimat în cuvinte omeneşti. Ea este o stare duhovnicească, spirituală. Este ceea ce zice Sf. Apostol Pavel: „Împărăţia lui Dumnezeu nu este mîncare şi băutură, ci dreptate şi pace şi bucurie în Duhul Sfânt. Iar cel ce slujeşte lui Hristos, în acestea, este plăcut lui Dumnezeu şi cinstit de oameni" (Rom. 14, 17—18).

Lucrul cel mai important pentru a avea (a dobândi) această stare spirituală şi duhovnicească este să fim angajaţi prin credinţă în viaţa de zi cu zi.

Practic, ce trebuie să facem?

În cele ce urmează dăm un program (orientativ), un ghid spiritual pentru cei care doresc să se angajeze la o viaţă pentru Hristos, în Hristos şi cu Hristos:

1. Rugăciunea individuală în fiecare dimineaţă şi seară: Tatăl nostru, Împărate ceresc, Prea Sfântă Treime, Născătoare de Dumnezeu, Credeul, Ps. 50, Cele 10 porunci şi Fericirile. În rugăciune trebuie să avem conştiinţa că sîntem în comuniune spirituală cu Dumnezeu, că stăm de vorbă cu Dumnezeu care este Părintele nostru al tuturor, ne raportăm la Dumnezeu ca la o persoană şi nu ca la o filozofie, ideie etc.

2. Să se citească în fiecare zi 2 capitole din Noul Testament şi 2 din Vechiul Testament. De ce? Pentru a cunoaşte cuvântul lui Dumnezeu, pentru a cunoaşte ceea ce a făcut Dumnezeu pentru noi şi ce trebuie să facem noi pentru Dumnezeu. Vorbind despre importanţa cunoaşterii învăţăturii cuprinsă în Sf. Scriptură, Sf. Ap. Pavel îl îndeamnă pe ucenicul său Timotei, dar şi pe noi cei credincioşi zicând: „Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu şi de folos spre învăţătură: spre mustrare, spre îndreptare, spre înţelepţirea cea întru dreptate, astfel ca omul lui Dumnezeu să fie bine pregătit pentru orice lucru bun" (II Tim. 3, 16—17). Mulţi dintre noi avem Biblia în casă. O păstrăm ca pe un obiect de lux în bibliotecă. Biblia, însă, trebuie citită, meditată şi întrupată în viaţa de zi cu zi.

3. Să mergem la biserică în Duminici şi sărbători. Pentru ce? Pentru că Duminica şi sărbătorile sînt zilele lui Dumnezeu. Apoi, fiecare slujbă oficiată în sf. biserică (Vecernie, Utrenie şi Sf. Liturghie) este o binecuvântare a lui Dumnezeu pentru fiecare din noi. La aceste slujbe auzim deseori cuvintele de binecuvântare cu care preotul binecuvintează pe credincioşi: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl şi împărtăşirea Duhului Sfânt să fie cu voi toţi"; „Binecuvântarea Domnului nostru Iisus Hristos să fie peste voi toţi cu al Său har şi cu a Sa iubire de oameni, totdeauna, acum şi pururea şi în vecii vecilor"; „Sfinţeşte pe cei ce iubesc podoaba casei Tale. Tu, pe aceştia îi preamăreşte cu dumnezeiască puterea Ta, şi nu ne lăsa pe noi cei ce nădăjduim întru Tine".

4. Să postim miercurea şi vinerea şi cel puţin prima şi ultima săptămână din cele 4 posturi de peste an: al Sf. Paşti, al Naşterii Domnului, al Adormirii Maicii Domnului şi al Sf. Apostoli. Însă, postul trebuie să aibă un scop religios-moral şi să nu fie o simplă dietă vegetariană. Scopul religios-moral este acela despre care vorbeşte Mîntuitorul Iisus Hristos: „Din inimă ies gânduri rele, ucidere, adultere, desfrânări, furtişaguri, mărturii mincinoase, hule (Matei 15, 19). Apoi orice păcat pe care omul îl săvârşeşte este şi o lucrare a diavolului. Postul trupesc (material) este de mare folos pentru postul sufletesc. Postul nu este de la oameni; este poruncă dumnezeiască: „acest soi de demoni nu iese decât cu post şi rugăciune" (Mt. 17, 21).

5. Să se spovedească şi să se împărtăşească cît mai des, fiecare credincios, cu Trupul şi Sîngele lui Hristos. Lucrul acesta este de mare importanţă pentru o viaţă religios-morală. Rugăciunile care se citesc de către preot înainte de împărtăşanie sunt cât se poate de explicite: „Cred, Doamne, şi mărturisesc că Tu eşti cu adevărat Hristos, Fiul lui Dumnezeu cel viu, care ai venit în lume să mântuieşti pe cei păcătoşi, dintre care cel dintâi sunt eu. Încă cred că acesta este însuşi preacurat Trupul Tău şi acesta este însuşi scump Sângele Tău. Deci mă rog Ţie, miluieşte-mă şi-mi iartă greşalele mele cele de voie şi cele fără de voie, cele cu cuvântul sau cu lucrul, cele cu ştiinţă şi cu neştiinţă, şi mă învredniceşte fără de osândă să mă împărtăşesc cu preacuratele Tale Taine spre iertarea păcatelor şi spre viaţa de veci. Amin.

Cinei Tale celei de taină, astăzi, Fiul lui Dumnezeu, părtaş mă primeşte, căci nu voi spune vrăjmaşilor Tăi taina Ta, nici sărutare îţi voi da ca Iuda, ci ca tâlharul, mărturisindu-mă, strig Ţie: pomeneşte-mă Doamne întru împărăţia Ta.

Nu spre judecată sau spre osândă să-mi fie mie împărtăşirea cu Sfintele şi Prea curatele Tale Taine, ci spre tămăduirea sufletului şi a trupului".

„Se împărtăşeşte robul lui Dumnezeu (N) cu cinstitul şi sfîntul Trup şi Sânge al Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos spre iertarea păcatelor şi spre viaţa de veci."

6. Să facem efortul în fiecare zi pentru a duce o viaţă pentru Hristos, în Hristos şi cu Hristos, adică să împlinim cele 10 porunci dumnezeieşti în lumina învăţăturii Noului Testament şi a Bisericii. Mântuitorul a spus: „De păziţi poruncile mele, veţi rămâne în iubirea mea" (In. 15, 10).

Din cuprinsul acestui program pentru o viaţă „religios-morală" reiese o caracteristică principală a spiritualităţii noastre ortodoxe şi anume „filocalismul" (iubirea de bine, de frumos spiritual). Cele 12 volume ale Filocaliei, traduse de părintele Dumitru Stăniloae, precum şi colecţia „Părinţi şi scriitori bisericeşti", editată de Institutul biblic şi misiune ortodoxă a Patriarhiei române, sunt un „tezaur spiritual" pentru fiecare credincios. Să ne folosim de toate acestea pentru îmbunătăţirea vieţii noastre religios-morale.

Să fim convinşi că angajându-ne pentru o viaţă religios-morală autentică, puţinul pe care îl vom face fiecare dintre noi este un bine cîştigat. Puţin cu puţin face mult spune o vorbă românească. Binele făcut se răspândeşte în mijlocul oamenilor cu care vorbim, lucrăm şi vieţuim.

În acest fel fiecare credincios poate să-şi aducă contribuţia la edificarea Împărăţiei lui Dumnezeu pe pământ; ne putem aduce mica noastră contribuţie pentru o lume mai bună, pentru o lume de pace, pentru o lume fără războaie, o lume de frăţietate şi ajutorare cu toţi oamenii, o lume fără suferinţe, necazuri şi sărăcie, pentru o lume mai religioasă.

Protosingel Joantă Visarion

Învierea Domnului şi Biserica

Între Învierea Mântuitorului Iisus Hristos şi Biserica Sa există o legătură de continuitate în sensul că, prin Sf. Taine ca şi prin celelalte slujbe ale ei, Biserica actualizează mereu învierea şi ne transmite puterea ei, care ne face din ce în ce mai vii pentru Dumnezeu şi morţi pentru păcat. Învierea a însemnat pentru Mântuitorul biruinţa definitivă şi preamărirea Sa alături de Tatăl şi de Duhul Sfânt. Ea a pecetluit şi autentificat tot ceea ce El a făcut pe pământ, încoronând întreaga Sa activitate mesianică, prin distrugerea iadului şi a morţii, „vrăjmaşul cel din urmă". Şi tot învierea a făcut posibilă răspândirea creştinismului prin predica Sf. Apostoli, care au devenit, din oameni fricoşi, „martori ai Învierii" până la marginile lumii.

Dar Învierea Domnului este nedespărţită de Întruparea Sa ca şi de toate celelalte fapte mântuitoare care au culminat cu moartea de bună voie, pentru că El a înviat cu trupul pe care l-a luat la naştere din Fecioara Maria şi prin care a făcut atâtea minuni. Învierea a însemnat îndumnezeirea deplină a lui Hristos ca om, îndumnezeire care a început încă de la Întruparea Sa, a progresat în toată viaţa Sa pământească pentru ca să se desăvârşească prin Înviere şi Înălţarea la Cer. Cu alte cuvinte, firea omenească a Mântuitorului, adică trupul şi sufletul Său cu tot ceea ce aparţine omului (afară de păcat, care este împotriva firii), a fost treptat pătrunsă de energiile firii Sale dumnezeieşti şi ridicată la pragul cel mai înalt de sfinţenie posibilă pentru un om. În această stare de sfinţenie (sau îndumnezeire) trupul însuşi al Mântuitorului a devenit un trup duhovnicesc sau liber de materialitate. Cum vor fi de fapt şi trupurile noastre după învirea cea de obşte.

Iar Biserica, ne spune Sf. Apostol Pavel, este tocmai acest trup duhovnicesc al lui Hristos, adică firea Sa omenească trecută prin moarte şi înviere, deci îndumnezeită sau unită pentru veşnicie cu Dumnezeu în Sf. Treime. Mântuitorul însuşi a vorbit ucenicilor despre Sine ca fiind „pâinea vieţii" (Ioan 6, 35), iar despre trupul şi sângele Său ca fiind „adevărată mâncare şi adevărată băutură" (Ioan 6, 55). Cu care, la „Cina cea de Taină", i-a împărtăşit pe apostoli pentru prima dată, instituind astfel Taina Sf. Cuminecături (a Euharistiei), cu datoria de a o săvârşi mereu „spre pomenirea Sa" (cf. Luca 22, 19). Astfel, ori de câte ori săvârşim Euharistia şi ne împărtăşim cu trupul şi sângele Domnului, moartea şi învierea Sa vestim, până când El va veni a doua oară (cf. I Cor. 11, 26). Sf. Liturghie este deci memorialul vieţii Mântuitorului prin care El este cu noi şi ni se împărtăşeşte sub forma pâinii şi a vinului euharistic până la a doua Sa venire. Iar în legătură cu Sf. Liturghie se săvârşesc toate celelalte Sf. Taine (Botezul, Mirungerea, Spovedania, Hirotonia, Cununia, Maslul), fiindcă toate îşi iau fiinţa din prezenţa sacramentală a lui Hristos în Euharistie, care este Taina Tainelor sau Taina care constituie Biserica însăşi. Se înţelege că fără Euharistie, Biserica n-ar putea exista. Căci Euharistia este trupul lui Hristos, adică tocmai Biserica. S-a spus pe drept cuvânt că „Euharistia face (constituie) Biserica iar Biserica face (săvârşeşte) Euharistia". Adică, Euharistia (Sf. Liturghie) îi adună pe credincioşi laolaltă şi îi constituie (îi transformă) în trupul lui Hristos, adică în Biserica Sa, făcându-i mădulare ale Sale şi mădulare unii altora. Iar Biserica (adunarea credincioşilor) săvârşeşte Euharistia prin aducerea darurilor şi invocarea Duhului Sfânt în rugăciunile Sf. Liturghii.

Prin împărtăşirea cu Sf. Taine îl avem pe Hristos însuşi în noi, cu trupul (şi sângele) Său, devenit, prin Înviere, dătător de viaţă. Şi aşa darurile Învierii ni se comunică pe măsura deschiderii noastre spre Dumnezeu şi spre oameni, adică pe măsura înfrângerii egaismului din noi. De fapt, prin puterea Învierii primită în noi prin Sf. Împărtăşanie ajungem să biruim tot mai mult egoismul din noi. Iar această putere sporeşte în noi, adică lucrează mai intens, pe măsura efortului nostru de despătimire şi curăţie nie sufletească pe care îl facem constant, pregătindu-ne pentru primirea „cu vrednicie" a Sf. Împărtăşanii şi a celorlalte Sf. Taine. Numai aşa se realizează sinergismul (împreună lucrarea cu darul lui Dumnezeu), absolut necesar înaintării noastre duhovniceşti. Aici pot apărea uşor două extreme: sau se pune accentul pe harul lui Dumnezeu împărtăşit în Sf. Taine, în detrimentul ascezei personale (rugăciune, post, înfrânare... care se realizează printr-un efort conştient şi constant de voinţă) — şi atunci primim Sf. Taine des, fără pregătirea necesară, ca şi când totul ar veni de la Dumnezeu, necondiţionat —, sau se pune accentul pe asceza personală în detrimentul Sf. Taine, de care nu ne apropiem decât foarte rar, ca şi când ne-am putea despătimi şi mântui numai prin efortul personal. Se înţelege că adevărul stă în unirea acestor două „extreme": primirea regulată a Sf. Taine, dar cu efortul maxim de asceză de care suntem capabili. „Dă sângele ca să primeşti Duhul" este un adagiu (maximă) care traversează toată istoria spiritualităţii ortodoxe. Cu alte cuvinte, Duhul Sfânt (darul lui Dumnezeu) nu vine în noi dacă nu ne luptăm şi noi împotriva păcatului. „În lupta voastră cu păcatul, nu v-aţi împotrivit până la sânge", zice Sf. Apostol Pavel (Evr. 12, 4). Sf. Taine lucrează deci în noi în măsura angajării noastre ferme pe calea despătimirii. Dar să nu creadă cineva că se poate despătimi singur, numai prin efortul său, fără apropierea cât mai deasă de Sf. Taine prin care ni se transmite puterea Învierii, adică a Duhului Sfânt. Căci, în definitiv, despătimirea şi sfinţenia sunt lucrări ale Duhului Sfânt.

Prin Învierea Mântuitorului, lumea întreagă (cosmosul) a intrat într-un proces tainic de transfigurare, care se realizează prin Biserică. Biserica sfinţeşte pe oameni şi firea înconjurătoare prin Tainele ei ca şi prin celelalte slujbe care ne aduc cerul pe pământ şi transformă tainic pământul în cer. Biserica a fost asemănată de Mântuitorul cu aluatul care dospeşte toată frământătura, adică întreaga existenţă umană. Iar acest aluat nu este altul decât aluatul Învierii, care dospeşte încet — pentru că întâlneşte atâta opoziţie din partea oamenilor — dar sigur, pentru că lucrarea lui Dumnezeu în lume nu poate fi zădărnicită de nimeni şi de nimic. Fiind acest aluat al Învierii, Biserica apare ca inima lumii, chiar dacă lumea îşi ignoră propria-i inimă (mitropolitul Gheorghe al Muntelui Liban).

† SERAFIM FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

Un om pe care ni-l recomandă Fiul lui Dumnezeu

(Luca 10, 30—37)

Între pildele rostite de Mântuitorul, câte s-au păstrat în sfânta Evanghelie de la Luca, este şi una pe care o recunoaştem ca „Pilda cu samarineanul milostiv". Această pildă Domnul Hristos a spus-o ca răspuns la întrebarea: „Cine este aproapele meu?" Întrebarea „cine este aproapele meu?" — i-a pus-o Fiului lui Dumnezeu un învăţător de lege, care ştia că pentru a avea viaţă veşnică trebuie „să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi", dar care nu ştia precis cine poate fi considerat, cine trebuie să fie socotit aproapele nostru. Drept răspuns la întrebarea învăţătorului de lege, Domnul şi Mântuitorul nostru i-a prezentat pilda cu Samarineanul milostiv. În această pildă este vorba despre un om jefuit şi bătut de tâlhari şi lăsat pe jumătate mort, în drumul ce duce de la Ierusalim la Ierihon. Pe lângă acel om, care avea trebuinţă de ajutor, au trecut mai întâi un preot şi un levit, care însă n-au intervenit cu nimic în sprijinul celui ce era în situaţia de a fi ajutat. După cei doi nepăsători, a trecut pe acolo şi un samarinean, care, văzând despre ce este vorba, „a avut milă" (Luca 10, 37). Şi pentru că i s-a făcut milă şi pentru că a avut milă faţă de cel în suferinţă, s-a ocupat de el, i-a fost de ajutor. „I-a legat rănile turnând untdelemn şi vin şi, punându-l pe dobitocul său, l-a dus la un han şi i-a purtat de grijă. Iar a doua zi, la plecare, scoţând doi dinari, i-a dat hangiului şi i-a zis: ai grijă de el şi ce vei mai cheltui, eu, când mă voi întoarce, îţi voi da înapoi" (Luca 10, 34—35). Atât a putut face, atât a făcut Samarineanul milostiv. El a dat ceva din averea sa: „untdelemn şi vin şi doi dinari". A dat ceva din comoditatea sa, căci l-a pus pe cel în suferinţă pe dobitocul pe care îl avea, pentru a călători el însuşi. A dat ceva din odihna sa, fiindcă „a purtat grijă de el" şi peste noapte. A dat ceva şi din timpul pe care îl avea disponibil pentru aceasta, dar n-a putut să rămână până să-l vadă vindecat, îndatoririle pe care le avea chemându-l la alte împliniri.

Învăţătorul de lege, pentru care a spus Mântuitorul pilda cu samarineanul milostiv, dar şi cu cei doi nemilostivi, care au trecut pe lângă cel bătut şi jefuit de tâlhari, şi-a dat seama că dintre cei trei trecători, numai unul putea fi considerat „aproapele" celui în suferinţă. Şi acela a fost „cel ce a avut milă de el". Toţi trei au fost aproape spaţial de cel ce era în chinuri, dar cei doi, care au trecut nepăsători, au fost aproape de el cu trupul, dar nu şi cu inima, deci n-au fost aproapele lui şi nici ei nu l-au socotit pe el aproapele lor. Aproapele celui căzut între tâlhari a fost „cel ce a avut milă de el". A spus-o aceasta învăţătorul de lege, ca răspuns la întrebarea Domnului: „Care dintre aceşti trei ţi se pare că a fost aproapele celui ce a fost căzut între tâlhari?" (Luca 10, 36). Şi pentru că învăţătorul de lege ştia că aproape i-a fost aceluia „cel care a avut milă de el", Fiul lui Dumnezeu i-a zis: „Du-te şi fă şi tu la fel" (Luca 10, 37).

În cuvintele: „Du-te şi fă şi tu la fel", adică „fă la fel" cu „cel ce a avut milă", Mântuitorul îi recomandă învăţătorului de lege pe Samarineanul milostiv, ca exemplu de urmat. Este ca şi când i-ar fi spus: să ai şi tu milă de cel în suferinţă. „Să ai milă", pentru că dacă ai milă, ai şi altceva, pentru binele lui, iar dacă nu ai milă faţă de cel ce are trebuinţă de ajutor, nu te angajezi pentru el, nu-l ajuţi cu nimic, chiar dacă ai avea cu ce să-l ajuţi.

De observat, că Samarineanul milostiv tot ce a dat, a dat din ceea ce îi prisosea, din ceea ce avea la îndemână. Domnul Hristos s-a mulţumit şi cu atât şi când l-a recomandat pe Samarineanul milostiv ca exemplu de urmat, chiar aceasta a şi avut-o în vedere: „Fă ca Samarineanul". Asta înseamnă: dă şi tu ceva din ce ai mai mult decît alţii. Dă ceva din ceea ce ai de prisos. Angajează-te pentru binele celui ce are trebuinţă de ajutorul tău.

Pilda cu Samarireanul milostiv deşi spusă de Mântuitorul lumii pentru un învăţător de lege, deci pentru un om anume, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, a fost cuprinsă în Sf. Evanghelie şi a ajuns la cunoştinţa multora. Toţi cîţi o cunosc ştiu că Domnul Hristos ni-l recomandă fiecăruia dintre noi pe Samarineanul milostiv, ca exemplu de urmat. Fiecăruia dintre noi ne spune Fiul lui Dumnezeu: fă şi tu ca Samarineanul milostiv. Dă şi tu din ceea ce îţi prisoseşte. Fii şi tu milostiv. Urmează şi tu pe Samarineanul care a avut milă. Îţi recomand şi ţie pe Samarineanul milostiv. Fă şi tu ca el. Alţii au făcut mai mult. Tu fă măcar atât cât a făcut Samarineanul. Îţi pun în faţă exemplul Samarineanului: fă ca el.

Dacă am făcut fiecare dintre noi, în împrejurările noastre şi pentru oamenii din jurul nostru, dând din prisosul nostru şi dacă am face în continuare ca el, s-ar împuţina mult lipsurile celor din jurul nostru.

Dumnezeu să ne dea mila Samarineanului milostiv, ca să-i putem urma pilda pe care ne-o dă el.

Arhim. Teofil Părăian

„Dialog ecumenic" între ortodocşi şi uniţi

„ECUMENISM" PREMEDITAT LA VELŢ, JUD. SIBIU

P. C. pr. Nicolae Cişmaş, ortodox din Velţ, lângă Mediaş, ne informează, sub semnătură, că în ziua de 10 aprilie a.c., l-a vizitat un grup de greco-catolici, având în frunte pe Pr. Stoian Valer şi pe ing. Blaga Nicolae, ambii din Mediaş, acesta din urmă având şi funcţia de consilier al Primăriei Mediaş.

Nu s-a putut ajunge la înţelegere pentru că în sat sunt doar câteva familii de uniţi. Ortodocşii vor să-şi păstreze biserica. Cei numiţi mai sus au plecat ameninţând.

A doua zi a continuat „dialogul".

Uniţii Babă Ioan, Bănceu Nicolae, Moldovan Olimpiu, Dragoman Nicolae, Poapa Ioan, toţi din Velţ, s-au dus la câmp unde trebuia să vină cu gunoi pentru ogor părintele Cişmaş. Fiind ocupat, părintele şi-a trimis feciorul, Cişmaş-Emil-Daniel, elev în clasa a V-a la Seminarul Teologic din Cluj. Cei numiţi mai sus, înarmaţi cu răngi şi alte mijloace ecumenice din arsenalul Bisericii unite cu Roma, l-au snopit pe băiat în bătaie, lăsându-l aproape mort pe ogor. A fost dus la spitalul din Mediaş unde se află şi acum.

„Ecumenism" premeditat!

Sperăm să audă de marea ispravă şi S. Sa Papa de la Roma. Ecumeniştii merită o decoraţie pentru folosirea unor astfel de argumente erudite. Probabil aşa se înţelege în catolicism zicerea că *„bătaia e ruptă din rai"!*

CORESPONDENŢE ŞI ALTE RELAŢII RECENTE CU BISERICA UNITĂ CU ROMA DIN TRANSILVANIA

Un domn foarte unit cu Roma care semnează *Dulău* (nu-i dăm adresa şi numele mic, de teamă să nu fie adevărate şi să-l facem de ruşine), ne scrie că ne urăşte pentru că nu suntem de acord cu domnia sa în problemele confesionale, ca şi cum noi n-am avea dreptul să ne apărăm ortodoxia noastră. Numai că noi ne-o apărăm fără să-l urîm pe domnia sa pentru că nu e de acord cu noi. Putem fi doar mâhniţi.

Îi răspundem, deci, cu mulţumiri respectuoase pentru ură, şi pentru toate celelalte sentimente asemănătoare pe care nu şi le poate stăpâni.

Dacă uniatismul căruia îi aparţine îi inspiră astfel de reacţii „creştine", ce vină are omul? Unii dintre mai marii acestei confesiuni unite cu Roma fac toate eforturile posibile, ca să inspire şi să promoveze ura între români. Aşa a fost întotdeauna, de la anul 1700 încoace, şi ei ţin mult la moştenirea lăsată lor de aceşti strămoşi. Strămoşii de dinainte de anul 1700, care erau ortodocşi şi care se iubeau între ei, împărţind aceleaşi suferinţe, nu le mai sunt strămoşi! Aceia n-au acceptat să se vândă pe privilegii, deci trebuiesc urîţi, pentrucă au rămas mărturii ale statorniciei în credinţă, statornicie de care cei care s-au unit la 1700 n-au fost în stare! Cum să-i iubească pe cei

(Continuare în pag. a 4-a)

Ce este Bahaismul?

(Urmare din pag. a 2-a)

RĂSPÂNDILEA

Numărul bahaiştilor nu se poate stabili cu exactitate. Aproximativ în lumea întreagă trăiesc 3 milioane (1990), din care circa 300 000 în ţara de origine Iran. Alte ţări de răspândire sunt India, Filipine, Uganda, Bolivia, Ecuator, Brazilia s.a. În S.U.A. trăiesc circa 40 000, dar comunităţile de acolo sunt cele mai puternice din punct de vedere financiar. Răspândirea în Europa este relativ redusă, cei mai mulţi sunt în R.F.G., circa 2 000, din care mulţi sunt iranieni (comercianţi, studenţi, emigranţi). În Iran, precum şi în celelalte ţări islamice şi în alte câteva ţări bahaismul este interzis.

CONCLUZII

Bahaismul este, aşadar, o sectă musulmană. Întrucât este interzisă în ţările musulmane, bahaismul caută să se răspândească acum în ţările creştine, mai ales în cele din lumea a treia. Rândurile pe care le-am scris mai sus au fost impuse şi de faptul că, din păcate, şi ţara noastră a fost cuprinsă de un val misionar bahaist de nuanţă păgână. Privind istoria ţării noastre constatăm cu satisfacţie că poporul nostru n-a cedat în faţa presiunilor păgâne fie armate, fie religioase. Domnitorii noştri au zidit biserici punând crucea peste semilună ca semn al biruinţei creştinismului în faţa islamului. În toată istoria noastră n-au existat români musulmani. Cum sună, astăzi, „român bahaist, român adept al unei secte musulmane?" Ar fi o ruşine naţională care şi pe Sf. Ştefan cel Mare l-ar întoarce în mormânt.

Pentru noi românii, ce poate fi mai sfânt decât cuvintele Sf. Ap. Ioan: „Căci aşa de mult a iubit Dumnezeu lumea încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică" (Ioan 3, 16). Fraţilor, Hristos trăieşte!

INFORMAŢII

— Marţi, 23 martie a.c., Î. P. S. Mitropolit Antonie a primit la reşedinţa mitropolitană din Sibiu pe ziarista Argentina Popoiu de la ziarul Adevărul, căreia i-a acordat un interviu pe tema educaţiei religios-morale a tineretului.

— Joi, 25 martie, Î. P. S. Sa a luat parte în sala mare a Cercului Militar Sibiu la Simpozionul „75 de ani de la Unirea Basarabiei cu Patria Mamă România", Simpozion organizat de Filiala „Octavian Goga" din Sibiu a Asociaţiei Pro Basarabia şi Bucovina în colaborare cu Arhiepiscopia Sibiului, Cercul Militar Sibiu şi Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu. În cadrul Simpozionului Î. P. S. Sa a prezentat comunicarea: „Figuri de clerici luptători pentru Unirea Basarabiei cu România".

— Sâmbătă, 27 martie a.c., Î. P. S. Sa a făcut o vizită de lucru la şantierul aşezământului brâncovenesc de la Mânăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus. În aceeaşi zi, Î. P. S. Sa a primit o delegaţie a Fundaţiei Culturale „Andrei Şaguna" din Constanţa.

— Marţi, 30 martie a.c., Î. P. S. Sa a primit o echipă a Televiziunii Române, căreia i-a acordat un interviu legat de semnificaţia Sărbătorii Sf. Paşti.

— Joi, 1 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a luat parte, în cadrul „Zilele Liceului Teoretic „Octavian Goga", la sesiunea omagială de comunicări organizată de liceul sibian „Octavian Goga" în sala festivă a Bibliotecii ASTRA.

Î. P. S. Sa a prezentat referatul: „Metafora religioasă în poezia lui Octavian Goga." Î. P. S. Sa a primit în aceeaşi zi la reşedinţa mitropolitană pe eseistul şi criticul literar acad. Eugen Simion.

— Sâmbătă, 3 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a acordat Studioului Tv. Militar din Cluj un mesaj de Paşti pentru Armata a IV-a din Transilvania.

— Duminică, 4 aprilie a.c., în cadrul Sf. Liturghii arhiereşti din catedrala mitropolitană din Sibiu, Î. P. S. Sa a deschis Serbările Ortodoxiei, Sibiu 1993, organizate de Liga Tineretului Ortodox din Sibiu. În cadrul Sf. Liturghii, la momentul potrivit tânărul teolog Şincu Ioan a fost hirotonit întru diacon. Î. P. S. Sa a rostit apoi un ales cuvânt de învăţătură şi a prezentat credincioşilor pe P. C. pr. Dr. Ioan Sauca, consilier patriarhal, fost profesor la Facultatea de Teologie din Sibiu, care a luat parte la Sf. Liturghie.

— Luni, 5 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu.

— Joi, 8 aprilie a.c., Î.P.S. Sa a susţinut conferinţa „Mântuire şi desăvârşire" la Casa de cultură a Sindicatelor din Alba Iulia, în cadrul Serbărilor Ortodoxiei organizate de Episcopia de Alba Iulia.

— Duminică, 11 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a oficiat Sf. Liturghie arhierească în catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind cuvânt de învăţătură legat de praznicul Intrării Domnului în Ierusalim (Floriile). În cadrul Sf. Liturghii, la timpul potrivit, C. diacon Ioan Sincu a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Noul Săsesc, prot. Mediaş.

— Marţi, 13 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a înregistrat Pastorala de Sf. Paşti pentru Radio Bucureşti.

— Joi, 15 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a luat parte la slujba sfinţirii Sf. Mir în biserica Sf. Spiridon din Bucureşti. Î. P. S. Sa a rostit în cadrul Sf. Liturghii arhiereşti, prezidate de P. F. Patriarh Teoctist, cuvântul de învăţătură legat de semnificaţia şi importanţa Sfinţirii Mirului în viaţa B.O.R.

În aceeaşi zi, seara, abia întors de la Bucureşti, Î. P. S. Sa a săvârşit, în catedrala mitropolitană din Sibiu, slujba Deniei celor 12 Evanghelii.

— Vineri, 16 aprilie a.c., Î. P. S. Sa a săvârşit în fruntea unui ales sobor de preoţi şi diaconi, în catedrala mitropolitană, slujba Prohodului Domnului, Dumnezeului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

— Duminică, 18 aprilie a.c., Ziua Învierii Domnului, Î. P. S. Sa a săvârşit Slujba Învierii şi Sf. Liturghie arhierească în Catedrala mitropolitană din Sibiu.

La vremea cuvenită, a prezentat Pastorala adresată tuturor preoţilor şi credincioşilor din Eparhie, cu prilejul praznicului Învierii Domnului 1993.

Slujba de Înviere, precum şi Cuvântul pastoral al Î. P. S. Sale au fost transmise în direct de către Radio Sibiu.

După Sf. Liturghie, la Reşedinţa mitropolitană Î. P. S. Sa a oferit îndătinata recepţie de Sf. Paşti, la care au participat preoţi din Sibiu, ostenitori ai Centrului eparhial, alţi invitaţi.

În aceeaşi zi, la orele 18, Î. P. S. Sa a săvârşit în Catedrală slujba Vecerniei Paştilor („a doua Înviere").

— Luni, 19 aprilie a.c., a doua zi de Sf. Paşti, Î. P. S. Sa a săvârşit slujba de sfinţire a bisericii cu hramul „Sf. Arhangheli" din parohia Haşag, prot. Sibiu, eveniment asupra căruia se publică separat un scurt reportaj.

Arhid. Visarion Bălţat

*

Din încredinţarea Î. P. S. Mitropolit Antonie, Duminică, 4 aprilie, 1993, P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a slujit Sf. Liturghie în parohia Micăsasa (prot. Mediaş). P. S. Sa a fost însoţit de la Centrul eparhial de P. C. vicar Aurel Răduleţ şi diaconii Dumitru Luca şi Dumitru Dura. În cadrul Sf. Liturghii au vorbit P. C. vicar, P. C. prot. Ioan Găban şi P. S. Episcop Serafim. Mulţimea credincioşilor prezenţi, în frunte cu C. pr. Ioan Chidu, şi-au exprimat într-un glas dorinţa de a-şi păstra Legea strămoşească. În drum spre Micăsasa s-a vizitat parohia Ţapu. Vecernia a fost săvârşită în parohia Soroştin.

Joi, 8 aprilie, P. S. Episcop Serafim Făgărăşanul a sfinţit Şcoala generală nr. 24 din Sibiu. Au participat cadrele didactice şi elevii Şcolii cărora P. S. Sa le-a adresat un cuvânt de învăţătură.

În aceeaşi zi, P. S. Serafim s-a întâlnit în cadrul unei ore de religie cu elevii Liceului pedagogic (Şcoala normală) din Sibiu, cărora le-a vorbit despre evenimentele din Săptămâna Sf. Patimi.

Vineri, 9 aprilie, P. S. Episcop-vicar Serafim s-a întâlnit cu cadre didactice şi elevi ai Liceului din Copşa Mică, cărora le-a vorbit despre Canonizarea Sfinţilor români.

Duminică, 11 aprilie — Intrarea Domnului în Ierusalim, P. S. Episcop-vicar Serafim a slujit Sf. Liturghie în parohia Hipodrom IV. La priceasnă, P. S. Sa a adresat cuvânt de învăţătură mulţimii de credincioşi prezenţi. După Sf. Liturghie, P. S. Sa a sfinţit clopotul bisericii şi a săvârşit un botez după care a vizitat şantierul noii biserici ce se zideşte aici prin râvna C. pr. Ioan Popa şi a bunilor săi credincioşi.

Vineri, 16 aprilie a.c., P. S. Episcop-vicar Serafim a săvârşit slujba Prohodului Domnului la biserica dintre Brazi, adresând cuvânt de învăţătură.

De Sf. Paşti, P. S. Episcop-vicar Serafim a slujit Învierea Domnului la capela Spitalului de Psihiatrie din Sibiu, împreună cu PP. CC. pr. prof. Vasile Mihoc şi Ilie Moldovan de la Facultatea de Teologie din Sibiu, cu participarea unui mare număr de cadre medicale, bolnavi şi credincioşi ataşaţi lucrării duhovniceşti desfăşurată aici, cu mult zel, de P. C. pr. prof. Vasile Mihoc. P. S. Sa a slujit a doua Înviere în subsolul bisericii în construcţie de pe Calea Prahovei unde se ostenesc cu multă dăruire P. C. pr. Aurel Răduleţ — vicar administrativ, şi P. C. pr. prof. Liviu Streza. P. S. Sa a adresat un cald cuvânt de încurajare mulţimii de credincioşi prezenţi.

A doua zi de Sf. Paşti, P. S. Serafim a slujit Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană, adresând un mişcător cuvânt de învăţătură despre Învierea Domnului şi învierea noastră prin Tainele Bisericii. Seara, P. S. Sa a slujit Vecernia la mânăstirea Dejani (prot. Făgăraş), în reconstrucţie.

A treia zi de Paşti, P. S. Serafim a slujit Sf. Liturghie la mânăstirea Brâncoveanu, în cadrul căreia a tuns în monahism pe rasoforul Gavril, care a primit numele de Serafim.

De Izvorul Tămăduirii, P. S. Sa a slujit la mânăstirea de la Foltea (Sălişte), însoţit de la Centru de P. C. pr. prof. Ilie Moldovan. Au fost prezenţi un număr foarte mare de credincioşi. După masă, P. S. Sa a fost aşteptat la Micăsasa (prot. Mediaş), unde, într-un sobor numeros de preoţi, a săvârşit Taina Sf. Maslu de obşte în mijlocul comunei. Au predicat: P..C. pr. prof. Ilie Moldovan, P. C. prot. Ioan Găban, P. S. Serafim şi pr. local Ioan Chidu.

Duminică, 25 aprilie a.c., P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a săvârşit Sf. Liturghie în parohia Şercaia (prot. Făgăraş). Vecernia a fost săvârşită la parohia vecină Şona, păstorită de preot Aurel Grigore. În ambele parohii P. S. Sa a adresat, ca totdeauna, calde cuvinte de învăţătură. În aceeaşi zi, P. S. Sa a vizitat bisericile din Făgăraş (Brâncoveanu) şi din Mândra.

Diac. Dumitru Dura

„Dialog ecumenic"...

(Urmare din pag. a 3-a)

care nu s-au vândut şi le aduc aminte mereu de vânzarea lor?

Iată, deci, de unde ura domnului Dulău. Păcat. Astfel de sentimente s-ar potrivi mai degrabă unui... dulău adevărat. Am auzit de la cineva care pricepe limbajul dulăilor, că a ascultat pe doi dulăi vorbind despre un al treilea dulău, rău şi plin de ură, zicând: „Ce *inimă omenească* are!", aşa cum zicem noi despre oamenii răi: „Ce *inimă câinească* are!"

Cum o fi inima încărcată de ură a domnului Dulău? Din perspectiva dulăilor, e omenească, desigur! Ne pare rău pentru domnia sa. Rămâne cu ura care îi macină sufletul şi pentru care îl compătimim. N-avem ce-i face. Scriind, foloseşte nişte slogane răsuflate, ca şi cum ar tot folosi medicamente de mult expirate. Acestea îl îmbolnăvesc tot pe domnia sa şi mai rău. Şi ce mai istorie se laudă că ştie domnul Dulău! Este o vorbă: Dacă s-ar condamna la moarte istoricii, domnia sa ar muri nevinovat! Ar muri martir!

ALŢI ISTORICI CARE MARTIRIZEAZĂ ISTORIA

O istorie cam asemănătoare cu cea ştiută de dl. Dulău, ştiu şi alţi trei istorici care au editat o broşurică otrăvită plină de acuze împotriva Comisiei Mixte de dialog teologic internaţional între ortodocşi şi catolici, *împotriva* Consiliului Ecumenic al Bisericilor, *împotriva* Conferinţei Bisericilor Europene şi, evident, *împotriva* ortodocşilor, pentru că unul din ei a reuşit să-i influenţeze pe toţi catolicii din Comisia de dialog şi pe toţi ecumenicii necatolici, protestanţi, neoprotestanţi, etc. Iată un ortodox puternic! A întors pe dos până şi Vaticanul. Broşurica e deci un obişnuit atac la persoană. Se poartă astăzi! E vorba de mitropolitul Ardealului socotit a fi un adevărat magician, în stare să convingă cardinali, profesori etc. şi să-i facă pe toţi antiuniţi!

Cărticica, pe care am citit-o sperând să găsim în ea ton civilizat şi argumente, ne-a dezamăgit. Ne-am pierdut vremea cu ea. E plină de răstălmăciri şi de insulte. Şi istoria şi logica sunt trimise la plimbare, aşa că cei trei autori nu se mai împiedică de ele. Nici măcar nu le vom menţiona numele, ca să nu le terfelim reputaţia.

Nu merită nici un răspuns. Cum să faci istorie cu cei care se plasează pe alături de istorie, şi cu cei care calcă regulile elementare ale omeniei şi ale bunului simţ? Domnii autori pot să mai scrie cât vor şi ce vor. Scriind aşa cum scriu, nu-i mai ia nimeni în serios, deşi, o vorbă care desigur nu se referă la domniile lor, spune că fiecare prost găseşte întotdeauna unul mai prost decât el care să-l creadă! Iar altă vorbă, care îşi are autorii într-un ordin catolic, sfătuieşte: „calomniaţi, calomniaţi, ceva tot va rămâne"! Cu toate acestea noi îi rugăm să scrie tot aşa înainte, cât vor. Alt mijloc mai eficace de a se face de râs, nu există. Toată pasărea pe limba ei piere.

Corifeii *uniţi* ai *Şcolii ardelene* — căci există şi ortodocşi — se zvârcolesc desigur în morminte, când văd la ce nivel subintelectual au ajuns urmaşii lor, atunci când scriu!

Noi am fi în stare să le dăm argumente mai bune, decente, serioase, adevărate, *în apărarea uniatismului*, atât cât merită apărat, dacă ne-ar cere-o frumos. Şi ele ar fi în situaţia de a face faţă unui dialog frăţesc, interconfesional, profitabil în ambele sensuri. Dar cu reaua credinţă, şi cu insulta, şi cu răstălmăcirea faptelor şi a realităţilor istorice, cum să dialoghezi?

Uniaţia la noi a fost dezbinare pusă la cale de factorii politici ai vremii. Când n-au reuşit cu ameninţările, au reuşit cu tunurile. E jalnic însă să citeşti în cărticica autorilor uniţi de la care au pornit, că tunurile lui Bucow, care a dărâmat peste 150 de mânăstiri ortodoxe, *au fost o binefacere şi o legitimă apărare*. Ei, cum? Apărare de cine? Că doar tot dv. spuneţi că ortodocşii au trecut de bună voie la uniatism! Toţi!

Ce mare rău ne faceţi domnilor „istorici", că ne obligaţi să ne coborâm la asemenea discuţii.

Ce frumos ar fi să ziceţi: A fost ce-a fost, suntem câţi suntem, hai să trăim în pace.

Ortodocşii aşa au zis când, după 60 de ani de la uniaţie şi după ce li s-au distrus şi li s-au luat bisericile şi mânăstirile, li s-a dat în anul 1761 dreptul să aibă şi ei un episcop... sârb! Şi a fost multă vreme pace. Dar acum, cum să dialogăm, când statisticile arată 228.337 uniţi, iar Dv. spuneţi că sunteţi 2.000.000, chiar mai mulţi decât în 1948? Şi în loc să vă tot pregătiţi să adânciţi din nou *despărţirea*, de ce n-am lucra împreună să realizăm unitatea? Prezentul ne favorizează. Românii, în marea lor majoritate, nu se mai vor despărţiţi. Destul ne vor alţii despărţiţi. Să ne mai vrem şi noi?

O RAZĂ DE SPERANŢĂ

Între 11—15 iunie se va întruni în insula Rhodos, Grecia, Comisia Ortodoxă internaţională de dialog teologic cu Biserica catolică; între 17—24 iunie se va reuni la Balamand, în Liban, Comisia Mixtă internaţională de dialog între ortodocşi şi catolici. Să dea Dumnezeu să iasă bine!

UN PROFESOR CARE APĂRĂ UNIREA CU ROMA, DAR NU ŞI UNITATEA ROMÂNILOR

De la o vreme încoace un profesor care ţine cu tot dinadinsul să se facă de râs, Dr. Anton Moisin, publică în ziarul sibian „Radical" (ziarul n-are nici o vină) articole antiortodoxe, ca un sectar de rând. De toate relele din lume e vinovată ortodoxia. Toată istoria, şi cultura, şi eroismul, şi martiriul, sunt opere şi virtuţi ale uniatismului! Domnule profesor, oare chiar nu vă daţi seama că vorbiţi în pustiu şi că nu vă mai ia nimeni în serios? Sau contaţi pe ignoranţa cititorilor în ale istoriei? Nu-i frumos! Românii vor să fie uniţi între ei, cu istoria şi cu strămoşii lor, nu cu Papa. Ce să le facem, dacă aşa simt ei că e bine? Şi nu vă daţi seama că tot folosind unirea cu Roma drept o datorie a noastră ca latini, vă aflaţi într-o postură, politicos considerată de noi, de „istoric" naiv? Cum adică? Fiindcă suntem ortodocşi trădăm latinitatea? Să fim serioşi!

Adică românii din vechiul Regat, ortodocşii, n-au nici sentimentul naţionalităţii, nici al latinităţii, şi nu au nici cultură, pentrucă toată cultura s-a retras numai în minţile uniţilor? Oare nu ştiţi că Dimitrie Cantemir şi cronicarii de peste munţi sunt la izvoarele redeşteptării conştiinţei latinităţii noastre?

Acuzaţi într-unul din articolele dv. fanteziste pe sfinţii Sofronie, Visarion şi pe alţii, cu care vă purtaţi ca un blasfemator, că n-au fost români şi că fără dânşii ortodoxia românească nu s-ar mai fi ridicat şi am fi toţi uniţi. Dar S.S. Papa o fi pe undeva latin, român? Cine nu ştie — afară de Dv. — că e slav? Vă comportaţi ca un infractor prins, care ţipă că a fost prins, acuzând poliţia că nu-i respectă libertatea!

După primele articole de gazetă am zis că nu e cazul să vă răspundem, că poate vă veţi da seama că luptaţi fără sens şi cu mijloace false şi falsificate. Dar dacă întreceţi măsura, vom trece şi noi în apărare şi, fiţi sigur, cu argumente convingătoare pentru toată lumea. Chiar vreţi să ne dăm în spectacol ca nişte mahalagii?

În vremea celui de al doilea război mondial circula o glumă, când englezii păreau a fi învinşi. Se zicea că un neamţ lovea mereu un englez, îl pălmuia şi acela nu reacţiona în nici un fel. Cineva care urmărea scena, intrigat l-a întrebat pe englez:

— De ce nu ripostezi domnule? Te laşi bătut aşa, ca un laş?

— Nu, nu, aştept să mă enerveze! După aceea îl termin.

Istoria a arătat că chiar aşa s-a şi întâmplat. Şi noi mai aşteptăm! Poate că ar fi mai bine să căutăm lucrurile care ne unesc şi care ne pot re-uni *între noi*. Nu mai săpaţi mereu şanţuri între Biserici. Vă tot adânciţi în izolare, vă îndepărtaţi de trecutul comun, pe preţ de falsuri istorice, aşa încât nici Papa să nu mai poată fi în stare să vă recupereze pentru unitatea Bisericilor, pentru care S. Sa se arată parcă mai deschis. Mai deschideţi ochii. Priviţi şi împrejur. S-a luminat de ziuă. Oamenii au început să vadă. Nu se mai lasă prostiţi cu uşurinţă. Nu simţiţi acest lucru?

BIROUL DE PRESĂ
ŞI COMUNICAŢII AL ARHIEPISCOPIEI
ORTODOXE, SIBIU

Semnalăm... Semnalăm...

● Neobositul şi generosul eliadist Mircea Handoca ne-a dăruit o nouă carte de Mircea Eliade: „MORFOLOGIA RELIGIILOR", prolegomene (Buc., editura „Jurnalul Literar", 1993, 246 p.). E o carte alcătuită de fapt de d. Mircea Handoca, din texte de Eliade, alăturate şi potrivite cu pricepere, ca să se prezinte într-o logică tematică perfect cursivă. Lasă impresia că nici Mircea Eliade nu şi-ar fi putut organiza textele mai bine. Şi ce ediţie frumoasă, cu coperta albă imaculată, cu scris negru, verde şi roşu şi cu conţinutul pe hârtie roză, adăugând conţinutului distincţie şi aer de sărbătoare.

Ce noroc ar fi pe oamenii mari să aibă pe lângă ei, şi după ei, câte un mare Mircea Handoca. Să-i iubească şi să le prelungească puterea de creaţie şi după moarte, ajutându-i generoşi să-şi desăvârşească şi să-şi rotunjească întreaga contribuţie creatoare de cultură. Cam cum îl are şi Gala Galaction pe Gh. Cunescu.

La urmă, după ce toate vor fi adunate, aranjate, ce bună ar fi o „OPERA OMNIA" în românește a lui Mircea Eliade. Numai d. Handoca ne-ar putea spune dacă acest lucru ar mai putea bucura generaţia prezentă, sau dacă trebuie să transmitem speranţa generaţiilor viitoare. Am face-o, dar cu tristeţe!

* * *

● Dacă n-am făcut-o la vreme, semnalăm acum şi TAINA INDIEI, o altă carte editată de d. Mircea Handoca, alcătuită din texte inedite (editura Icar, 1991?). Sunt 49 de conferinţe rostite de Mircea Eliade la radio Bucureşti între 1932—1938. Ele contribuie esenţial la definirea personalităţii lui Mircea Eliade şi, în aceeaşi măsură, la întregirea operei sale.

Încă odată d. Mircea Handoca a descoperit o mină de perle!

* * *

● Dl. Acad. Alexandru Surdu propune în revista „Academica" (nr. 6, 1993, p. 9), studierea unei noi ştiinţe: *„Ştiinţa despre religie sau Religiologia*. Include în ea Teologia, Filosofia religiei, Istoria religiilor, Psihologia religiei şi chiar Parapsihologia religiei, Sociologia religiei. Ideea e mai veche, propusă de Ioachim Wach (Religionswissenschaft, 1924) şi, mai nou, de Jacques Waardenburg (Religionen und Religion, 1986). Acesta din urmă propune drept componente ale *Ştiinţei despre religie*, următoarele: cercetarea istorică, cercetarea comparativă, cercetarea contextuală şi cercetarea hermeneutică. Cred că e de la sine înţeles că, o astfel de *Ştiinţă*, se va ocupa în mod deosebit şi de Izvoarele religiei şi ale religiilor, şi de Problema Revelaţiei.

Acad. Alexandru Surdu are în vedere şi studierea şi identificarea *„semnificaţiilor complexe ale fiecărui fenomen religios"*, ca şi interpretarea lor corectă. *„Religiologia sau ştiinţa religiei aduce deci elemente noi, substanţiale pentru înţelegerea fenomenului religios ,în comparaţie cu toate celelalte discipline ştiinţifice care se interesează sau studiază efectiv religia. Unul dintre cele mai importante elemente, îl constituie considerarea religiei ca obiect de studiu al unei ştiinţe speciale, al religiologiei. Prin aceasta este însă infirmată teza de bază a oricărui ateism modern, referitoare la opoziţia religie-ştiinţă. Ca obiect de studiu al unei ştiinţe, religia nu mai poate fi opusă ştiinţei, după cum nici psihicul, de exemplu, nu poate fi opus psihologiei, sau societatea sociologiei"*.

Noi am adăoga doar atât: nici ştiinţa nu poate fi opusă religiei, dacă o consideră şi obiect de cercetare ştiinţifică. Altfel ar însemna că o studiază de pe poziţii dinainte fixate, ceea ce n-ar fi altceva şi mai mult decât „filosofia" propagandistului antireligios care, ştia că nu există Dumnezeu, dar nu ştia formula apei!

Lavoisier a spus pentru eternitate: multă ştiinţă apropie de Dumnezeu. De aceea nu se va opune nimeni *Religiologiei*, dacă va fi o ştiinţă liberă, onestă, eliberată de prejudecăţi şi deschisă adevărului. Să fie adică, ştiinţă!

* * *

● *„Cu toate că geografic noi suntem mai apropiaţi Moldovei şi Munteniei, sufleteşte ne simţim mult mai apropiaţi de Transilvania, deoarece la fel ca şi Basarabia, Ardealul a fost provincia care a avut cel mai mult de suferit de pe urma străinilor şi răuvoitorilor şi are şi acum probleme destule. Transilvania ne poate înţelege mai bine decât oricare din celelalte provincii ale ţării, şi, de aceea, ochii ne sunt îndreptaţi parcă mai mult spre Ardeal"*.

Textul e dintr-un interviu al P. S. Petru, episcopul Bălţilor şi locţiitor de Mitropolit al Basarabiei, acordat d-lui Ion Novăceanu şi publicat în „Vatra Românească" (nr. 23—24, aprilie 1993, p. 5).

Aşa e Prea Sfinţite Petru. Transilvania şi Basarabia sunt unite printr-un destin istoric asemănător, de aceea se înţeleg mai bine şi se iubesc mai mult.

Să ne rugăm şi să lucrăm pentru refacerea unirii celei dintru început a neamului nostru românesc!

*

● Revista „Neamul românesc" (an I, nr. 1, martie 1993) publică o pagină întreagă sub genericul: BASARABIA — LACRIMA MEA, generic prefaţat de un cuvânt al lui Mihai Eminescu: *„A rosti numele Basarabia, e una cu a protesta contra dominaţiunii ruseşti"*. Corneliu Leu scrie un lung articol despre „Biserica Basarabiei". Ce a însemnat Pactul Ribbentrop-Molotov, se întreabă d-sa? Şi răspunde pe puncte: 1. Deportare; 2. Anihilarea tuturor feţelor bisericeşti; 3. Transformarea bisericilor în magazii; 4. Aducerea târzie, când s-a constatat că religia, totuşi, dăinuie, a unor preluţi care nu ştiau limba poporului; 5. Falsificarea cinului preoţesc prin ungerea de şoferi şi tractorişti, cu unica condiţie de a sluji în limba rusă; 6. Dictatura acerbă rusofonă asupra vieţii spirituale, profitându-se de faptul că, în nevoia lor de Dumnezeu, oamenii preferau să aibă orice biserică, decât deloc.

Dl. Corneliu Leu mai adaugă crima stâlcirii limbii române, pe care ruşii au amestecat-o cu ruşisme sau neaoşisme moldoveneşti, depăşite astăzi în limba română. Îşi exprimă nedumerirea faţă de cunducerea Moldovei, şi a unei părţi a Bisericii moldoveneşti, care promovează separarea şi, chiar mai mult, păstrarea unităţii canonice cu Moscova. Domnia sa, ca român, nu poate înţelege aceste lucruri care revoltă orice conştiinţă românească!

Dar cine le înţelege?

*

● Romano-Catolicii din Statele Unite ale Americii reuniţi la Douglaston, statul New York, au redactat o moţiune dată publicităţii, prin care iau poziţie în problema uniatismului şi a prozelitismului catolic în Europa de Est. Ei cer Bisericii cotolice să respecte eclesiologia ortodoxă. Reproşează Vaticanului attiudinea ambiguă faţă de Bisericile Ortodoxe. Vaticanul se află în faţa a două ispite, în care poate cădea ierarhia catolică din vremea noastră. Pe de o parte: să întreprindă acţiuni în Europa de Est care să nu respecte realitatea eclesială a Ortodoxiei; pe de altă parte: să trateze ţările Europei de Est ca „teritorii de misiune". Teologii catolici mai cer Vaticanului să nu se lase să cadă în ispita de a crede că, după căderea comunismului, ortodocşii se vor face catolici. A crede aceasta ar fi „a caricaturiza realitatea". E mai bine să se promoveze „teologia Bisericilor surori". Ei nu-şi explică de ce S.S. Papa a numit 5 episcopi în Rusia şi circa 50 de preoţi polonezi în Belorusia, situaţie pe care ei o consideră „tragică". Condamnă ajutoarele materiale pe care Vaticanul le trimite în Est, ca să-i intimideze pe ortodocşi şi să-i „seducă", atrăgându-i la catolicism şi propunându-le să-şi abandoneze propriile tradiţii.

Am tradus din revista S.O.P. (Service Orthodoxe de Presse, Paris, nr. 174/1993, p. 20—21).

Acum Vaticanul se pregăteşte să numească un Nunţiu papal şi în Basarabia, ca să-i separe pe catolicii din Basarabia, de cei din România! Aşa lucrează catolicismul pentru unitatea românilor!

Dar, despre aceasta, amănunte într-un număr viitor.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141
SIBIU
15 mai
Nr. 19—20
1993

Credinţa strămoşească a românilor*

Credinţa noastră a fost una de la începuturi şi până astăzi, în istoria de aproape două mii de ani a neamului. Semnele şi caracteristicile ei, presărate în toată această istorie, stau la dispoziţie oricui ar dori, cu bună credinţă să le cerceteze. Ele dau mărturie că am păstrat învăţătura şi tradiţia creştină aşa cum le-am primit de la început. Credinţa creştină este cel mai puternic element al identităţii istorice a românilor.

O tradiţie puternic prezentă în elementele care înregistrează şi consemnează evenimentele pentru posteritate — limba, obiceiurile, toponimiile, etc. — arată că Evanghelia Mântuitorului nostru Iisus Hristos a fost propovăduită pentru prima dată în ţinuturile noastre chiar de către un Apostol al Domnului, Sfântul Andrei. Eusebiu de Cezareea, cel mai mare istoric bisericesc al primelor veacuri, îl prezintă pe Sfântul Apostol Andrei propovăduind credinţa creştină în Sciţia, din care a făcut parte şi Dobrogea de astăzi. Sfântul Apostol Pavel însuşi, împreună cu ucenicii săi, au răspândit Cuvântul lui Dumnezeu în ţinuturile de la Sud de Dunăre. Legăturile comerciale ale cetăţilor greceşti din Dacia Pontică cu centrele economice puternice din Asia Mică, Siria, Palestina, Egipt, insulele greceşti, Macedonia, Tracia, Grecia continentală, în care creştinismul fusese larg răspândit de către Apostoli şi ucenicii lor, ne îndreptăţesc să credem că au înlesnit pătrunderea acestuia şi pe teritoriile locuite mai târziu de români. Desigur, căile de pătrundere şi răspândire a credinţei creştine la Nord de Dunăre au fost şi altele: ostaşii creştini din armata romană, c Ioniştii aduşi aici după cucerirea Daciei de către romani, etc. Sămânţa Evangheliei a găsit aici un pământ bun care a rodit însutit. Rodul ei este credinţa creştină prezentă fără întrerupere în aceste ţinuturi, locuite de strămoşii noştri şi de noi astăzi. Dovadă stau mărturiile arheologice şi istorice.

Cu peste o mie de ani înainte de a fi descoperită America — de unde ne vin în timpul din urmă zeloşi „evanghelişti" pentru a ne „încreştina" — începând cu secolele IV—VI d.Hr., mărturiile despre existenţa unei vieţi creştine dezvoltate la noi sunt numeroase şi ne furnizează amănunte ce ne permit să o reconstituim cu suficientă exactitate: biserici paleocreştine, monumente cu inscripţii creştine, cripte şi morminte ale martirilor, obiecte de cult şi de uz personal purtând însemnele creştine precum monograma lui Hristos şi, aproape în toate cazurile, semnul sfintei cruci. Toate acestea stau la îndemâna celor ce doresc să cunoască vechimea credinţei românilor şi, mai ales, conţinutul şi formele de manifestare ale acesteia.

„Evanghelizatorii" de pe continentul american, care ne propun o credinţă creştină inventată de un Smith, Russel, Perham sau Miller acum o sută-două de ani sau chiar cu douăzeci-treizeci de ani în urmă de vreun nou Moise sau chiar nou Mesia, cât şi confraţii noştri ce rămân fascinaţi de „noutatea" credinţei aduse de aceştia, să afle că românii cunosc Cuvântul lui Dumnezeu de la întemeierea lor ca neam. Şi, mai ales, să afle că atunci, ca şi astăzi, creştinii adevăraţi se adunau şi se rugau în biserici, construite în formă de navă sau cruce, cu altar ridicat pe morminte şi moaşte ale sfinţilor şi martirilor, cu naos şi pronaos, purtând semnul Sfintei Cruci (vezi bisericile de la Adamclisi, Histria, Callatis, Niculiţel, Basarabi etc., unele de dimensiuni impresionante, cum este cea descoperită la Tomis, cu o lungime de 48,10 m şi o lăţime de 23,45 m, având sub altar o mare criptă, în formă de cruce). De asemenea, se consacrau vieţii ascetice, în centre monastice (ca cel descoperit la Basarabi-Murfatlar, format din şase biserici şi datat de cercetători ,cel mai devreme în secolele IV—V şi cel mai târziu în secolele X—XI); cinsteau sfânta cruce, pe care o aşezau ca semn al identităţii creştine pe toate obiectele de cult, dar şi pe alte obiecte — „crucea morţii şi a învierii" (numită astfel într-o în-

(Continuare în pag. a 2-a)

* Din broşura „Biserica şi sectele", Tesalonic, 1992, p. 1.

Martorii Înălţării la Cer a Domnului Hristos

„Înălţatu-te-ai întru mărire Hristoase Dumnezeul nostru, bucurie făcându-le ucenicilor cu făgăduinţa Sfântului Duh, încredinţându-se ei, prin binecuvântare, că Tu eşti Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul lumii". Astfel de cuvinte spunem, cu cântare, la sărbătoarea înălţării Domnului Hristoase, ca şi în toate zilele în care se pomeneşte acest eveniment. Şi mai zicem în acea vreme şi: „Plinind rânduiala cea pentru noi şi cele de pe pământ unindu-le cu cele cereşti, te-ai înălţat întru mărire, Hristoase Dumnezeul nostru, nicidecum despărţindu-te, ci rămânând nedepărtat şi strigând celor ce te iubesc pe Tine: „Eu sunt cu voi şi nimenea împotriva voastră." Prin astfel de alcătuiri, date nouă de sfânta noastră Biserică, noi vorbim cu Mântuitorul însuşi, Cel ce s-a înălţat la cer, şi mărturisim credinţa noastră în înălţarea Lui. Prin aceasta, dăm mărturie despre faptul că suntem, pentru vremea noastră, martori ai înălţării Domnului nostru Iisus Hristos. Mărturia noastră despre înălţarea Domnului Hristos a început odată cu credinţa noastră în acest eveniment şi s-a manifestat totdeauna când am sărbătorit înălţarea Domnului, la vremea hotărâtă pentru aceasta. Dar mărturia noastră despre înălţarea la cer a Mântuitorului nostru nu este numai la vremea când o sărbătorim, ci noi suntem martori ai înălţării la cer a Mântuitorului şi de fiecare dată când rostim Simbolul Credinţei sau Crezul, în care mărturisim despre Domnul Hristos că „s-a înălţat la ceruri şi şade de-a dreapta Tatălui."

Ca unii care mărturisim credinţa noastră în înălţarea la cer a Mântuitorului Hristos şi ne întemeiem şi ne statornicim în această credinţă, când zicem: „Măreşte, suflete al meu, pe Hristos dătătorul de viaţă. Cel ce s-a înălţat de pe pământ a cer", noi dăm mărturie despre înălţarea Mântuitorului, iar prin aceasta ne încadrăm în şirul nesfârşit de credincioşi, care au fost înainte de noi, de când a avut loc avest eveniment. Şi totodată, mărturia noastră despre înălţarea Domnului ne pune în legătură şi cu toţi cei ce vor urma după noi, având credinţa în înălţarea Mântuitorului nostru, având credinţa că Domnul şi Mântuitorul nostru, Fiul lui Dumnezeu întrupat, a ridicat mai presus de lume firea omenească cu care s-a unit şi a dus-o în sânul Preasfintei Treimi.

Când dăm mărturie despre înălţarea la cer a Domnului nostru Iisus Hristos, noi facem, pentru vremea noastră, ceea ce au făcut sfinţii Evanghelişti Marcu şi Luca, pentru cei din vremea lor, când au consemnat, fiecare în Evanghelia sa, evenimentul înălţării, despre care au dat şi ei mărturie. „Domnul Iisus, după ce a vorbit cu ei (cu ucenicii Săi),

(continuare în pag. a 3-a)

Arhim. Teofil Părăian

SFINŢIREA SF. ŞI MARELUI MIR

a 17-a oară în Biserica Ortodoxă Română*

Suntem în Joia Mare, când întreaga ortodoxie îşi rememorează şi retrăieşte începutul Procesului Mântuitorului, *Săptămâna Patimilor.* Chiar în seara aceasta, în biserici se va citi, în versiunile tuturor evangheliştilor, relatarea faptelor aşa cum s-au petrecut ele atunci.

El a suferit atunci şi pentru noi cei de azi. *„Care pentru noi oamenii ... a fost răstignit".* Oare am putea privi cu indiferenţă cum un nevinovat ar fi biciuit cumplit, până la desfigurare, în faţa noastră, dar nu pentru vinovăţia lui, ci în locul nostru, pentru o vinovăţie a noastră? Aşa ar trebui să trăim aceste zile, în care să amestecăm groaza cu ruşinea, recunoştinţa cu iubirea, compasiunea cu propria noastră răspundere pentru suferinţele Celui ce ne înlocuieşte, Prin suferinţele Lui dobândim *noi* iertarea păcatelor, a greşelilor *noastre.*

Aşa intrăm în sistemul de mântuire pe care ni l-a pregătit Dumnezeu, prin Iisus Hristos, sistem pe care nimeni nu l-a tâlcuit mai bine decât Sfântul Pavel, acest inspirat al descifrării tainei întrupării şi a învierii lui Hristos, teoreticianul fără de care nu ştim cum ar fi arătat dogmatica şi, în general, teologia creştină.

Ca să pricepem taina răscumpărării, ca să intrăm efectiv în ea, ca să ne-o însuşim, Dumnezeu ne-a pus la îndemână o serie de mijloace care, pe de o parte să ne descopere intenţia lui Dumnezeu cu noi, pe de alta să stimuleze voinţa noastră de participare la propria noastră mântuire. Sfântul Pavel spune să suntem *„împreună lucrători cu Dumnezeu"*, în condiţie de libertate, deci şi de răspundere pentru ceea ce alegem.

Iubirea şi grija lui Dumnezeu pentru noi poartă în teologie numele de *economia mântuirii.* Pentru intrarea noastră în această iconomie, Mântuitorul s-a întrupat, s-a jertfit, a învăţat şi a instituit Sfintele Taine. Prin ele intrăm în creştinism, ne sfinţim viaţa, ne-o curăţim şi ne asigurăm intrarea în Împărăţia lui Dumnezeu.

Una din aceste Taine, care sunt în număr de şapte, Botez, Mirungere, Spovedanie, Împărtăşanie, Cununie, Preoţie, Sf. Maslu — este *Mirungerea,* sau ungerea cu Sf. Mir. Materia acestei Taine este Sf. Mir pe care, iată, astăzi, potrivit vechilor rânduieli, întregul nostru Sfânt Sinod, în frunte cu Întâi Stătătorul Bisericii Ortodoxe Române, l-a sfinţit, ca să fie pus la îndemâna întregii noastre Biserici, a tuturor episcopilor şi preoţilor români.

Taina Mirungerii se săvârşeşte îndată după oficierea Botezului. În timpul ungerii, săvârşitorul rosteşte cuvintele: *„Pecetea darului Sfântului Duh"*, aceasta însemnând întărirea botezatului în dreptatea şi sfinţenia dobândită prin botez, ca să poată el sta împotriva tuturor tentaţiunilor rele.[1] Această rostire conţine descrierea rostului acestei Taine: prin ea se conferă celui botezat darurile Sfântului Duh. Cel uns devine un Hristos, căci însuşi cuvântul Hristos, înseamnă *Uns.*

Că ungerea era un ritual vechi, o ştim încă din Vechiul Testament.[2] Dar şi Iisus a acceptat-o şi i-a dat un sens legat de Patimile Sale, aşadar de mântuire. Înainte de intrarea în Ierusalim, în Betania, în casa lui Lazăr, Maria sora lui *„luând o litră de mir de nard curat, de mare preţ, a uns picioarele lui Iisus şi le-a şters cu părul capului său, şi s-a umplut casa de mirosul mirului".* Se ştie cum a protestat Iuda, dar Iisus a zis: *„Lăsaţi-o, că pentru ziua îngropării Mele l-a păstrat".* Iisus îşi povestea patimile şi moartea, jertfa mântuitoare care nu era spre moarte şi stricăciune ,ci spre viaţă şi înviere. Mirosul Sfântului Mir este simbolul împrăştierii Harului mântuitor, care nu poate fi decât plăcut şi care se răspândeşte ca *„un miros de bună mireasmă".*

Iată de ce până în ziua de astăzi Sfântul Mir se pregăteşte cu mare grijă, numai de oameni cunoscători — se indică participarea unui farmacist calificat — prin amestecarea a 38—57 de ierburi, parfumuri şi alte ingrediente care, uneori, se aduc din ţări străine, de pe unde se găsesc, mai ales din Orient, din Grecia, cum facem şi noi ori de câte

(continuare în pag. a 3-a)

† ANTONIE
Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit
al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului

* Cuvânt în Joia Mare
— aprilie 1993 —
în Paraclisul Patriarhal
„Sf. Spiridon" din Bucureşti

1 Citat din Mărturisirea Ortodoxă, partea I, întrebarea 104. Cf. Badea Cireşanu, Tezaurul Liturgic, vol. III, Bucureşti, 1912, p. 314.

2 Vezi Ieşire 30, 22—32; I Regi 15, 1; 16, 3; II Regi 5, 3; cf. Paul, Mitropolitul Suediei, *Sfinţirea Sfântului Mir la Patriarhia Ecumenică,* în rev. „Apostolos Varnavas", Cipru, apr. 1983, p. 118—123.

LA ZIUA EROILOR

„Pe ostaşii români căzuţi pe toate câmpurile de luptă..."

Odată cu reaşezarea vieţii noastre spirituale şi obşteşti pe făgaşele tradiţionale sănătoase din totdeauna s-a reluat şi sărbătorirea eroilor neamului nostru în ziua de Înălţare a Domnului nostru Iisus Hristos, anul acesta 27 mai, când, precum se ştie, se fac rugăciuni pentru ei toţi, ştiuţi şi neştiuţi, amintirea lor fiind omagiată cu pietate şi cuvinte alese; când cimitirele lor, ca şi troiţele ridicate în amintirea eroilor sunt cercetate mai cu osebire; când pe mormintele lor se presară flori din grădina minunată a Ţării noastre, însoţite de florile recunoştinţei noastre pentru suferinţele şi pentru jertfa lor supremă. Poate că tocmai acesta este motivul principal al cinstirii lor speciale în ziua Înălţării Domnului, cinstirea eroilor având asemănare cu suferinţele, moartea, învierea Domnului şi Înălţarea Sa la Cer; or, prin jertfa pentru binele general, pentru apărarea Ţării şi valorilor creştineşti ale poporului român şi eroii neamului intră în nemurire, în viaţa cea fără de sfârşit, descoperită nouă de Mântuitorul Iisus Hristos.

Deşi au fost ani când cultul eroilor a fost aproape uitat, ca să nu spunem chiar înlăturat, încă un păcat greu al totalitarismului ateu, Biserica noastră i-a pomenit totdeauna la fiecare Sf. Liturghie pe aceşti fii buni ai săi şi ai Ţării, aşa cum face şi acum şi va face până la sfârşitul veacurilor, când, la ieşirea cu Cinstitele Daruri, preotul rosteşte şi cuvintele: *„Pe ostaşii români căzuţi pe toate câmpurile de luptă pentru apărarea şi libertatea Patriei, Domnul Dumnezeu să-i pomenească întru Împărăţia Sa".* Ba mai mult, în foarte multe biserici de-ale noastre eroii din parohia respectivă sunt trecuţi la loc de cinste pe unul din pereţii bisericii, în multe parohii s-au ridicat troiţe întru cinstirea lor, iar în unele biserici de lemn din Bihor de pildă sunt aşezate chiar cruci în amintirea lor. Biserica a făcut şi face acest lucru pentru că, aşa cum potrivit s-a spus, „osemintele eroilor sunt pietrele de temelie ale Ţării", casa noastră părintească, în care ne-a fost rânduit să ne ducem zilele pe acest pământ. De această casă suntem legaţi prin atâtea fibre şi, prin urmare, îndatoraţi s-o cinstim şi s-o apărăm chiar cu preţul vieţii noastre, aşa cum au făcut vrednicii noştri înaintaşi, pe care îi cinstim în chip special în această zi a Înălţării Domnului.

În zile ca aceasta mai ales, ne reamintim de sfaturile lui Neagoe Basarab către Fiul său Teodosie, care era îndemnat ca cu destinele Ţării să nu facă târguieli cu nimeni, sau de sfatul Sfântului Voievod Ştefan cel Mare, cuprins în testamentul său: „Când duşmanul vostru cere legăminte ruşinoase de la voi, atunci mai bine muriţi prin sabia lui decât să fiţi privitori împilării şi ticăloşirii ţării voastre". De aceea, la vreme de izbelişti:

Voievozi, popor şi clerici,
Ce din prapuri de biserici
Ştiinţeau flamuri de război
Când iubirea de moşie şi de
Lege şi de noi
Din pioşi făcea eroii şi pioşii
din eroi —

versuri care arată ridicarea obştească pentru apărarea gliei, ca şi dragostea profundă faţă de pământul străbun, această dragoste constituind una din însuşirile de seamă ale eroilor noştri. Din astfel de realităţi au izvorât desigur şi cunoscutele versuri: *Preoţi cu cruce-n frunte / Căci oastea e creştină / Deviza-i libertate şi scopul ei prea sfânt.*

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Gh. Papuc

Rezonanţe ortodoxe la PANAIT ISTRATI* (I)

O temă ca cea de mai sus ar fi fost desigur de neconceput acum câţiva ani. Nu numai datorită regimului politic existent până nu de mult în România, ci şi pentru faptul că până de curând era lucru de neconceput să vorbească cineva despre sentimentele religioase ale unui scriitor considerat prin excelenţă „progresist".

Transformările politice, sociale şi culturale, care se desfăşoară în lumea fostă „comunistă", ne arată însă tot mai mult, că, oricât de mult au încercat — şi încearcă — scriitorii de factură marxistă, „comunistă", „progresistă" să se dezbare de orice sentiment religios, să demitologizeze neîncetat lumea, ei nu încetează totuşi să rămână în străfundul lor — fie şi fără să vrea — nişte homines religiosi. Şi aceasta cu atât mai mult, când avem de-a face cu un scriitor progresist „ne-ortodox", cum a fost Panait Istrati, acest profet al vremurilor de azi, care nu a ezitat nici o clipă să condamne gre-

(continuare în pag. 2)

Lucia Frăcea-Stănescu

* Conferinţă susţinută la Congresul Internaţional „Panait Istrati — cintemporanul nostru" organizat de Radioteleviziunea Română în colaborare cu Radiotelevziunea Franceză, unde subsemnata a participat ca reprezentantă a Greciei şi a Postului de Radio al Bisericii Greceşti.

Sfinţii Împăraţi CONSTANTIN şi ELENA

Primele trei secole de existenţă a creştinismului au fost pline de mari frământări religioase. Împăraţi păgâni care de care mai cruzi, mai inumani, dezlănţuiau prigoane înspăimântătoare cu scopul de a extirpa din aria vieţii religia creştină. Edictele elaborate de imperiali romani deveneau odioase şi îngrijorătoare. Ele prevedeau că nu este îngăduit sub nici un fel a fi creştin, că până şi numele de creştin trebuie să fie distrus; creştinii la lei. Prin punerea în practică a acestor urgisitoare legi, zeci de mii de creştini au fost sortiţi morţii crude. Cei care au mai rămas în viaţă îşi mărturiseau credinţa în locuri de surghiun, crăpături de stânci, peşteri, în pustietăţi sau catacombe.

Teroarea şi groaza creşteau zi de zi si ar fi continuat mult timp aşa, dacă n-ar fi ajuns împărat binecredinciosul Constantin cel Mare. Prin grija lui Dumnezeu el s-a bucurat să primească o intensă educaţie religios-morală de la virtuoasa sa mamă Elena, pe care slujbele sfintei noastre biserici o califică „lauda şi povăţuitoarea obştii creştineşti", „trandafirul cel prea ales şi mult mirositor al raiului".

Din scrierea intitulată „Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiu său Teodosie" aflăm unele ca acestea:

„„... Şi-i învaţă Constantin împăratul pe ai săi feciori şi pe oştenii săi să slăvească pe Dumnezeu, că El este ajutorul tuturor; să ţie de credinţa cea adevărată şi bună, iar de învăţăturile cele rele să se ferească. Şi pe toţi lumina cu bărbăţia sa; şi era viteaz şi ascuţit la minte, la cuvânt pilduitor, judecător drept, tare în credinţă creştinească şi neclintit; cu căutătură frumoasă, cu firea veselă, mijlociu de stat, smerit, iubitor de oameni, încât tuturor le era drag".

Tot din cuprinsul prestigioasei cărţi voievodale mai aflăm şi alte dat biografice îmbucurătoare:

„Avea slăvitul împărat Constantin bunul obicei de a se ruga în comun cu oştenii săi, dar practica şi rugăciunea individuală într-o cameră specială în care se retrăgea adesea să stea de vorbă cu Dumnezeu. Iar când erau zile mari şi praznice dumnezeieşti, atunci ajuna şi postea mai mult, împreună cu mama sa Elena, şi cu tot sufletul şi cu toată tăria săvârşea Sfinte rugăciuni. Iar în luminata noapte a Sfintelor Paşti, aşezau făclii mari prin toate turnurile cetăţii, de ardeau toată noaptea, şi stăteau în priveghere".

Împăratul cel de Dumnezeu mult iubitor avea bogate cunoştinţe din diferite domenii şi-n special cunoştinţe creştineşti. Era înzestrat cu darul oratoriei, după cum îl descrie Eusebiu de Cezareea, „părintele istoriei eclesiastice". Cuvântările sale se adresau nu numai ierarhilor pe care-i considera „învăţători şi prieteni", ci întregii Biserici a lui Hriseos pe care o califica „cârmaci înţelept al sufletelor omeneşti" (Eusebiu de Cezareea, „Vita Constantini").

Auditorilor le cerea să se silească să participe la împlinirea idealurilor sale, şi anume: cei înţelepţi să se ostenească şi mai mult în cinstirea lui Dumnezeu, cei neînţelepţi să se convertească la dreapta credinţă şi în loc de nefolositori să devină folositori societăţii, căci cei ce s-au silit din tinereţe să cunoască bucuria dumnezeieştii învăţături şi frumuseţea vieţii duse în virtute, fericiţi sunt.

Reflectând adânc asupra noţiunii de „iubire" (în sens creştin), înţeleptul învăţat mărturisea:

„Fiul lui Dumnezeu şi-a arătat prin moartea Sa pe crucea de pe Golgota, marea iubire faţă de oameni, voind prin aceasta a dezrobi pe pământeni din povara păcatelor şi să instituie dreptatea. Împăratul nu era omul care să săvârşească lucruri numai cu vorba, pentru ca de la faptă să se dea înapoi. Încercat era în toate virtuţile, dar mai ales în cea a evlaviei. A elaborat legi pătrunse de dragostea faţă de oameni, şi s-a străduit să-şi facă domnia mai puţin impunătoare şi cât mai binecuvântată de către toţi supuşii. Practicarea cartităţii creştine constituie pentru el o preocupare zilnică. Nevoiaşilor le-a împărţit ajutoare băneşti, iar celor care cerşeau prin pieţe le oferea mâncare şi îmbrăcăminte. Pe cei mai oropsiţi îi înzestra cu moşii; faţă de bieţii orfani se purta ca un părinte; pe văduve le ajută să-şi refacă viaţa.

De numele său se leagă pregătirea şi ţinerea primului sinod

(continuare în pag. a 3-a)

Preot Ioan Năităniilă

(Urmare din pag. 1)

scripție din sec IV—VI); își înmormântau morții pecetluindu-le mormintele cu lespezi, ce purtau semnul crucii și inscripții ce mărturiseau credința în învierea morților și în viața veșnică („Simplicius... și soția acestuia Melitis... după ce au trăit mulți ani și au cunoscut o bătrânețe cinstită, acum au ajuns printre cei drepți, în nădejdea învierii și a fericirii vieții veșnice" — inscripție din Callatis). Creștinii se închinau făcându-și semnul crucii, în sumele Sfintei Treimi („În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, s-a închinat nedestoinicul rob Simeon, prima dată în biserică, în luna august, 31"). Își aprindeau lumânări și se rugau pentru iertarea păcatelor („Eu Aian, prectul, merg pe drum, pun lumânări pentru păcatele mele..., o-mule, în această biserică. Iar Dumnezeu să vă miluiască cu Sfinții Părinți. Amin".). Creștinii aveau episcopi, preoți, diaconi, citeți, așa cum au avut întotdeauna și cum au și astăzi. În secolul al IV-lea episcopii de la Tomis sunt menționați în actele Sinoadelor Ecumenice. Cunoaștem numeroase nume de episcopi, preoți și diaconi din această perioadă, mulți dintre ei numărându-se între martiri. Din multe alte mărturii aflăm că ei își cinsteau sfinții. Pe pereții bisericilor, alături de zeci de cruci, sunt incizate chipuri de sfinți (Basarabi). Ca semn de deosebită cinstire a sfinților martiri și a sfintelor moaște, bisericile erau construite pe criptele ce adăposteau moaștele martirilor. Sunt bine cunoscute acum moaștele celor patru martiri, Zotikos, Attalos, Kamasis și Filippos, descoperite în cripta aflată sub altarul unei biserici din Niculițel (datată la sfârșitul sec. al IV-lea — începutul sec. al V-lea) împreună cu inscripția „martiri ai lui Hristos" și semnul sfintei cruci. Cinstirea sfinților o adeveresc și cele trei ulcioare cu chipul Sfântului Mina, descoperite la Constanța, provenind din aceeași perioadă. De asemenea avem și cunoscutele martirologii, cataloage cu martiri, cu data la care a fost martirizat fiecare, pentru ca în ziua respectivă să i se facă pomenire și slujbă de laudă. Acestea sunt calendarele creștine, care nu lipsesc nici astăzi din casele credincioșilor, făcând în fiecare zi aducere aminte a sfinților Bisericii. (vezi Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, Istoria Bisericii Ortodoxe Române, vol. I, București, 1991).

Creștinismul care s-a dezvoltat la Nordul Dunării era același cu cel din Asia Mică, Grecia, Egipt, Palestina, etc. Aceleași semne creștine, aceeași cinstire a martirilor și a sfinților, a sfintei cruci și a sfintelor moaște.

Mărturiile vieții creștine pe întreg ținutul românesc nu încetează până în vremurile în care apar primele monumente medievale. Ce vom zice de bisericile și mănăstirile din Nordul Moldovei, în care poți simți pulsul vieții creștine de acum cinci sau șase secole, de bisericile de lemn din Maramureș, de bisericile domnești și de mănăstirile din Muntenia și Oltenia, de crucile de la căpătâiul morților din toată țara?

Pentru români, credința în Dumnezeu, închinat în Treime, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, a însemnat dintotdeauna și înseamnă până astăzi: sfânta biserică, ce s-a înălțat în fiecare sat și oraș, străjuită de turle și de sfânta cruce; clopotul, ce ne cheamă la slujbă; Sfânta Liturghie, săvârșită duminica și în sărbători de episcopi, preoți și diaconi în odăjdii; sfinții din calendar, ce mijlocesc rugându-se pentru noi; mănăstirile de călugări și maici; sihaștri în crăpăturile munților; icoana și candelele din casă, așezate înspre Răsărit; rânduielile legate de Taina Botezului, a Cununiei, a Spovedaniei, a Maslului și celelalte; slujba înmormântării; a cinsti Duminica și sărbătorile; a posti miercurea și vinerea și în cele patru posturi mari de peste an. Toate acestea și încă multe altele au constituit și constituie viața noastră creștinească și Legea noastră strămoșească, adică felul în care noi ne-am trăit și ne trăim credința în Dumnezeu. Cine încalcă sau se leapădă de vreuna din acestea, acela se leapădă de legea creștinească și rătăcește de la credința cea adevărată. Pentru noi a crede în Dumnezeu și în Fiul Său Iisus Hristos, Cel întrupat, răstignit, înviat din morți și înălțat la cer, înseamnă a trăi într-u anume fel, a-ți rândui viața întreagă după această credință. Credința cea adevărată se manifestă în toate aceste acte de viață și în toate domeniile vieții omului.

De aceea, pentru un creștin ortodox, credința în Dumnezeu nu este ceva ce se poate trăi după mintea fiecăruia, ci după cum a învățat Mântuitorul și ne-au lăsat Sfinții Apostoli, după cum e rânduit de Biserică prin Părinții, Sfinții și învățătorii Bisericii, luminați de Duhul Sfânt și după cum am păstrat și am moștenit de la moșii și strămoșii noștri, din neam în neam. Nu face fiecare botezul copilului cum vrea

Credința strămoșească a românilor

și cum îi place, ci cum este rânduit, prin afundare de trei ori, în numele Sfintei Treimi, pentru că aceasta închipuie moartea pentru omul cel vechi și învierea pentru omul cel nou, după chipul morții și învierii Mântuitorului. Nu putem pune orice la căpătâiul mortului în cimitir, ci punem crucea cea rânduită pentru că aceasta arată credința creștină că prin cruce vine învierea, cu nădejdea căreia au murit înaintași noștri și murim și noi...

Nu omul este măsura credinței și judecătorul adevărului credinței, ci Hristos și rânduiala Bisericii Sale sunt măsura viețuirii omului și judecătorul faptelor sale. Departe de a se simți constrâns și lipsit de libertate în această rânduială și lege ortodoxă, creștinul s-a simțit în siguranță, iar cine le-a lepădat și încălcat s-a simțit ca umblând pe nisipuri mișcătoare.

Dacă cineva i-ar lua creștinului ortodox biserica la care merge Duminica și în sărbători, preotul care-l slujește și-i sfințește casele, icoanele la care se roagă, crucea de pe mormânt, Paștile și Crăciunul, sărbătoarea Sfântului Ion, a Sfântului Gheorghe, a Sfântului Nicolae și a tuturor celorlalți sfinți, hramurile mănăstirilor, cimitirele și parastasele, sfintele moaște apărătoare de primejdii și de necazuri, metaniile și postul, candela, lumânările și tămâia, binecuvântarea pâinii și a mesei, sfințirea caselor de Bobotează, semnul crucii la culcare și la sculare, la așezarea și la rdicarea de la masă, la plecarea și întoarcerea de la drum, dacă l-ar lipsi de toate acestea, l-ar lipsi de Dumneze Iusușl. Pentru că în toate acestea creștinul ortodox trăiește prezența lui Dumnezeu și lucrarea Lui în lume; prin toate acestea el vorbește, comunică cu Dumnezeu. Acestea toate sunt, de fapt, întruparea credinței omului în Dumnezeu. În ele credința este viețuire. A crede în Dumnezeu înseamnă a trăi într-un anume fel: a te scula și a te culca într-un anume fel, a porni la drum și la lucru într-un anume fel, a te naște, a te însoți cu femeia ta și a muri într-un anume fel; totul determinat de credința că există un Dumnezeu care ne-a creat pe noi și tot ceea ce există în jurul nostru, care ne poartă de grijă, care ne iubește și în care nădăjduim.

Să luăm de exemplu grija pentru cei morți, foarte mult dezvoltată la noi, începând cu spălarea și primenirea celui mort, continuând cu parastasele și pomenirile la trei zile după moarte, la șase zile, la nouă zile, la trei săptămâni, la patruzeci de zile, la trei luni, la șase luni, la un an, apoi, în fiecare an până la șapte și în continuare la toate soroacele anuale când se face pomenirea de obște a morților (moșii de iarnă și de vară). Ce altceva alimentează această extraordinară dăruire și grijă pentru morți dacă nu credința în înviere, care este temelia credinței noastre creștine și care este nebănuit de adânc înrădăcinată în ființa noastră? Ne-am lepădat unii dintre noi, la vremuri mai grele, de post, de sărbători, de mersul la biserică, de rugăciune, dar nimeni sau foarte puțini sunt cei care și-au aruncat părinții în mormânt fără slujbă și i-au uitat în ziua înmormântării. Râvna cu care ne purtăm de grijă morților este în același timp manifestare a nădejdii noastre în înviere dar și suport al vieții noastre înrădăcinate de acum în Dumnezeu, adică dincolo de această lume.

Românul a păstrat credința în Dumnezeu așa cum a primit-o din moși-strămoși pentru că a rămas credincios și a păstrat cu sfințenie aceste rânduieli creștinești, aceste semne exterioare, repere existențiale fundamentale, care i-au arătat permanent calea spre Dumnezeu. Credința românului nu a fost una a argumentelor raționale, ci a fost o credință care a pătruns în toate fibrele vieții sale și i-a transformat toate manifestările și activitățile. De aceea nu a reușit nimeni să-i smulgă definitiv credința în Dumnezeu, oricât de înverșunat ar fi fost împotriva ei, nici turcii, nici cei ce au vrut să ne schimbe credința cu alta, nici ateismul iluminist sau al ideologiei totalitarist-comuniste. De aceea sperăm într-o redeșteptare a credinței în Dumnezeu la acest popor, pentru că n-au fost smulse rădăcinile ei din adâncul ființei sale și sperăm că aceste rădăcini, prin rugăciunile celor credincioși și cu voia lui Dumnezeu, vor da vlăstare noi și multe. Vrem sau nu, ne convine sau nu, în venele noastre curge sânge care poartă, din generație în generație, încărcătura spirituală a sufletului creștin. Și cum sângele nu-l putem schimba ușor și nici moștenirea ființială șterge cum am vrea, nădăjduim că nici de data aceasta nu ne vor birui necredincioșii și răuvoitorii, chiar dacă unii frați de-ai noștri s-ar putea pierde.

Totuși, trebuie să avertizăm și să atenționăm pe frații noștri români creștini, că vrăjmașul și-a ales mijloace înșelătoare. Lupii vin îmbrăcați în piei de oaie, doar vor ademeni pe careva, care nu-și cunoaște bine turma. Cei ce vor să ne dezrădăcineze credința din sufletele vin acum, chipurile ,să ne „aducă credința", să ni-L „vestească pe Iisus". Plini de mândrie, sectanții — căci despre ei este vorba în principal — diferitele grupuri de indivizi, „evangheliști și vindecători", care au apărut și s-au adunat în România, în acești ultimi doi ani, vin să ne spună că, de fapt, această credință a părinților, a moșilor și a strămoșilor noștri este o înșelăciune, o minciună, că de-abia acum lor le-a descoperit Dumnezeu adevărata credință pe care o aduc. Ei spun că îl predică pe Iisus și credința creștină, dar ne cer să smulgem și să aruncăm crucile de la mormintele strămoșilor noștri, de pe biserici, de pe case și de la piept, să părăsim bisericile zidite în chipul crucii, să nu ne mai facem semnul crucii, nici când ne culcăm, nici când ne rugăm, niciodată. Ceea ce ar fi scăpat creștinilor două mii de ani, au decoperit ei acum: crucea ar fi rămas un instrument de ocară, de pedeapsă, pe care Mântuitorul a fost chinuit și batjocorit. „Cum putem cinsti obiectul pe care a fost răstignit Iisus?" — se întreabă ei. Minți întunecate și instrumente ale diavolului, uită că acest instrument de ocară a fost altarul pe care Hristos s-a adus jertfă, sfințindu-l cu sângele Său, uită că prin Cruce Hristos a biruit moartea.

Ei spun că predică sfințenia și desăvârșirea, dar ne cer să aruncăm icoanele sfinților din casele și bisericile noastre, calendarele creștine cu pomenirile de sfinți pe fiecare zi, să părăsim bisericile și de ce nu, să le dărâmăm, să nu ne mai rugăm Maicii Domnului și niciunui sfânt. Ei cred că icoanele sunt niște bucăți de lemn sau de hârtie și cădem în închinare la idoli cinstindu-le, iar Maica Domnului și cei pe care îi numim noi sfinți sunt, de fapt, niște oameni obișnuiți cărora nu li se cuvine nici un fel de cinstire. Ipocrizia și opacitatea minții îi fac să nu poată vedea din cauza chipului pe cel închipuit, să creadă că mamele noastre îngenunchează, se roagă și plâng în fața unei bucăți de lemn sau de hârtie. Dacă ei cred cu adevărat acest lucru atunci nu e greu să ne închipuim cine dintre noi este idolatru. Dar ei de ce poartă fotografiile celor dragi și se bucură sau se întristează privindu-le? Acea bucățică de hârtie îi bucură, sau gândul care de la chipul zugrăvit acolo îi poartă la cel pe care îl înfățișează? Cât despre cinstirea sfinților, nu există oare între noi oameni care pentru vrednicia, pentru lucrarea, pentru corectitudinea, pentru bunătatea lor se bucură de o cinste deosebită între concetățenii lor? Nu cinstim și ne plecăm în fața mamei unui vrednic domnitor? Cu cât mai mult trebuie să cinstim pe cea care l-a născut pe Mântuitorul Însuși, în care și ei pretind a crede ca și noi? Nu cinstim și respectăm pe acei oameni dintre noi înzestrați cu calități și aptitudini deosebite ce le pun în slujba tuturor? Cu cât mai mult trebuie, atunci, să cinstim pe cei care și-au pus viața întreagă în slujba lui Dumnezeu și a oamenilor, pe apostoli, martiri, evangheliști, mărturisitori, creștini ce s-au umplut de harul lui Dumnezeu prin rugăciune și nevoințe duhovnicești, pustnici și cuvioși, toți „prieteni și casnici" ai lui Dumnezeu? Dacă Îl iubesc cu adevărat pe Hristos cum pot disprețui sau urî cu atâta înverșunare pe semenii lor care au făcut atâtea dovezi ale dragostei pentru Hristos, chiar până la a-și da viața pentru El?

Sectanții pretind că predică pe Iisus Hristos, dar dacă reușesc să atragă vreun ortodox la ei, îi cer să se lepede de tot ceea ce pentru ei însemna credința în Dumnezeu: de Biserică, de sfânta cruce, de sfinți și de sărbători, de post, de spovedanie și de împărtășanie și de toate celelalte. În schimb, îl duc în stadioane și săli polivalente pentru a audia și aplauda „evangheliști" și „predicatori" celebri și a asculta cântece cu Iisus. Îl duc la „casa de rugăciune" și îl îndeamnă să se angajeze serios în „lucrarea" fraților de a răspândi publicațiile sectei și de a face prozeliți cu timp și fără timp.

Nu demult, noi românii am ieșit dintr-o perioadă în care s-a încercat cu tot dinadinsul să ni se ia duminicile și sărbătorile, Paștile și Crăciunul, semnul crucii, ba chiar să ni se smulgă crucile de la mormintele morților, să ni se desființeze cimitirele și să ni se dărâme bisericile. Desigur, fără să se pretindă că prin aceasta eram încreștinați. Sectanții fac exact același lucru, dar „în numele lui Hristos" și pentru a ne „evangheliza".

(Urmare din pag. 1)

șelile marxismului de factură stalinistă ce se instalase la acea vreme în Rusia.

Fără să aibă o mare familiaritate cu scrierile marxiste, Panait a înțeles — sau, mai exact, a intuit — că un sistem social care îngrădește sau chiar nimicește libertatea persoanei umane, transformându-l într-un „animal fără de glas", nu are sorți de izbândă.[1]

Dar simplul fapt că Panait Istrati s-a ridicat împotriva bolșevismului de tip stalinist, ne dă dreptul să-l considerăm drept un om religios? Desigur că nu! Există însă în scrierile lui unele elemente care ne fac să credem că — în ciuda concepției sale filosofice —, Panait Istrati, — ca de altfel și prietenul său Nikos Kazantzakis, de care a rămas legat până la moarte — a nutrit profunde sentimente religioase și s-a adăpat, s-a înfruptat din milenara tradiție ortodoxă mai ales a popoarelor din Balcani.

Dar în vreme ce Nikos Kazantzakis — care a oscilat între filosofia nitzsche-ană, budism, mahomedanism și creștinism, creind un „Dumnezeu al său" (cum îl numește în scrisorile către Eleni Samios) — a fost condamnat de Biserica Greacă, Panait Istrati, această „materie omenească clocotind fără discernământ și fără formă", cum îl definește Kazantzakis,[2] nu s-a încadrat deplin în nici un sistem filosofic, nu a intrat în nici un fel de conflict cu Biserica Românească. De altminteri, Biserica noastră nu a condamnat oficial nici un scriitor sau filosof și nu a ars scrierile nimănui! A lăsat tuturor „liberilor cugetători" dreptul de a-și spune punctul de vedere, cerându-le doar să respecte și ei Ortodoxia, precum aceasta le respectă libertatea de exprimare. De fapt aceasta este un vechi principiu al Bisericii Ortodoxe ale cărui prime urme le întâlnim la Sf. Grigorie de Nazianz: „Vrei să filozofezi despre lume, despre materie, despre învierea din morți și judecata de apoi, despre răsplată, despre Patimile lui Hristos? Fă-o, căci întru acestea chiar faptul de a greși este lipsit de primejdie, iar reușita — folositoare".[3]

Conform așadar celor de mai sus, caracteristic Ortodoxiei nu este vechiul dicton apusean „Crede și nu cerceta!", ci ea însăși îi îndeamnă pe credincioșii ei să se străduiască să pătrundă „taina creștinătății", să „spintece

Rezonanțe ortodoxe la Panait Istrati

norul" care înconjoară „tainele lui Dumnezeu" și ale Lumii și să se „aplece cu tot sufletul asupra lor".[4] Acesta este scopul Teologiei în Ortodoxie. Și acestea sunt și caracteristicile pe care Panait Istrati le descoperă în sufletul fragil de copil, ale cărui prime experiențe întipăresc întreaga viață a omului.[5] „Copilul este începutul vieții, însetat de lumina zilei, de murmurul copacilor, de zgomotul valurilor, de aerul care-l mângâie, de ciripitul păsărilor, de câmpul înmiresmat, de zăpada care cade, de soarele care impresionează ,de orizontul ce-l irită, de nemărginirea care-l copleșește". Copilul vrea să cunoască totul și-ntipărește imediat în el totul, de la căldura unui cămin părintesc, până la răutatea, neospitalitatea unei familii neprimitoare (vezi mai ales cazul Nerantzulei). Mântuitorul Hristos spunea ucenicilor Săi că „de nu se vor întoarce să fie curați ca pruncii, nu vor intra în Împărăția cerurilor" (Mt. 18, 3; 14, 14). Într-adevăr, puritatea vârstei copilăriei constituie un mod de viețuire și con-viețuire. De aceea, pentru ca să câștige cineva Împărăția cerurilor trebuie să redevină copil (Mt. 18, 3), să accepte „să se renască" (Ioan 3, 5). Pentrucă taina adevăratei măriri este „să se smerească cineva asemeni pruncului" (Mt. 18, 4). În ce-l privește, Panait Istrati în romanul „Nerantzula", scris în 1926, adică puțină vreme înainte de moarte, oftează cu durere: „Am nevoie să vă retrăiesc ani ai copilăriei, pentru că moartea bate la ușă și ieri, abia ieri am fost copil! De ce copilăria să nu se întindă până la marginile vieții? De ce se umple cineva dintr-odată de griji, devine cumpătat și mai ales cuminte? La ce ne folosește această cumințenie? Ce ne dă în schimb mizeria aceasta ce ne stăpânește? Jignirea ne face să ne zburlim. Rușinea ne înjosește. Puțină mânie ne îngheață sângele în vine până să ne mâniem din nou. O dorință neîmplinită ne sapă fruntea de griji. Și mai presus de toate, calvarul acesta de-a strânge bogății nenumărate ca să trăim în huzur o mie de ani!...".[6] Nu aveți impresia că parcă citiți un comentar la parabola bogatului nebun?!

În altă parte chiar afirmația nu mai este generală, vagă, ci Panait pune direct degetul pe rană: „Vârsta copilăriei și mai ales începutul adolescenței, bărbăția și bătrânețea sunt patru moduri de viață".[7]

Mai trebuie oare să mai adăugăm aici că, în vremea când Panait scria această carte care pulsează de sentiment românesc, în literatura română începuse să-și facă apariția curentul „Ortodoxismului" românesc (1922) condus de Nichifor Crainic, care în jurul revistei „Gândirea" reuși să grupeze pe reprezentanții cei mai de seamă ai scrisului românesc?

*

Mediul. Dacă mediul falilial și social influențează atât de mult sufletul unui copil, — unui „veșnic copil" ca Panait Istrati, „plin de viață, de sentiment, de primitivitate și de profunzime", cum îl descrie Nikos Kazantzakis[8] — se pune imediat întrebarea: Cât de mult au influențat Baldovineștii, Brăila, Galații și celelalte regiuni românești, mama și bunica lui, țăranii simpli și pescarii, artiștii țărani purtători ai unor tradiții ortodoxe milenare ,apoi poveștile, legendele și cântecele lor și-ntreaga Istorie pe care Dunărea o poartă sufletul tânărului Panait Istrati? Și toate influențele acestea, indiferent din ce izvor provin**eau purtau** în ele și o „frământătură" ortodoxă, căci acest popor s-a născut creștin și toată cultura lui are ca element de bază tradiția milenară ortodoxă. Iară cât de profund a fost și este sădit creștinismul în sufletul acestui popor a dovedit-o cu prisosință faptul că nici cei 45 de ani de crunt ateism, impus cu toate mijloacele, nu a fost în stare să-l dezrădăcineze!

Că mediul ortodox și-a lăsat adânc amprenta în sufletul său, o mărturisește indirect chiar Panait Istrati, descriind cu preponderență mediul ortodox al sud-estului României, acolo unde se întâlneau neoficial suflete, caractere ale întregii Ortodoxii: Ruși ca Mihail, care vrea să se stabilească la Muntele Athos, Greci „Romii" precum Epaminonda și ca însăși rudele lui din partea tatălui, Bulgari ca Bakar și bineînțeleș Români. Acolo a făcut de altfel cunoștință și cu primele povestiri biblice, care — așa cum mărturisește în „Pescuitorul de bureți de mare"[9] — i-au trezit și dorința fierbinte de a cunoaște minunile Alexandriei și Egiptului, „vise fermecătoare ale anilor copilăriei mele".[10]

Fără îndoială, acolo, în locurile natale, poate cu înțelepciunea suptă de la sânul mamei lui, a învățat multe din proverbele românești cu care presară scrierile sale (vezi mai ales „Nerantzula": „Rău e cu rău, dar e mai rău fără rău"; „Ce ți-e scris în frunte ți-e pus", etc.), apoi învățături despre Rai, Iad și Judecata de apoi, despre „pruncii care moștenesc împărăția cerurilor", pentru că „Dumnezeu are nevoie de suflete curate pentru cetele îngerești".[11] Tot acolo a învățat că toți oamenii, indiferent de rasă sau de sex, sunt „făpturi ale lui Dumnezeu", frați întreolaltă și cu Hristos, pentru că în Ortodoxie „nu mai există Iudeu, nici Elin; nu mai este rob sau slobod; nu mai este parte bărbătească și parte femeiască pentru că noi toți una suntem întru Iisus Hristos" (Gal. 3, 28). Tocmai de aceea nici Panait Istrati nu a făcut în viața lui diferență între oameni și limbi, ci — după cum mărturisea — „voiam să-nvăț toate limbile pământului, dar nu m-am gândit nicicând să dau întâietate vreunui neam în ciuda altuia. O astfel de mojicie nu am făcut nicicând în viața mea, nici chiar atunci când am fost copil. Căci eu m-am născut cosmopolit"![12]

Se impune poate aici o precizare. Mulți dintre noi, când se referă la Ortodoxie, o concep numai ca o culegere de dogme și măsuri restrictive ,un fel de normă de conduită a creștinilor răsăriteni.

Ortodoxia nu este însă o filosofie seacă, descoperită de Dumnezeu prin gura Mântuitorului Hristos, o filosofie menită să conducă lumea spre o ipotetică mântuire pe pământ atâta vreme cât Creatorul ei se odihnește netulburat în Empireu, ci Ortodoxia este însăși viața lui Hristos devenită mod de viață al tuturor. Ortodoxia însemnează înainte de toate întrarea și prezența neîncetată, chiar din clipa Creației, a lui Dumnezeu în Istorie și crearea pentru om a posibilității de-a deveni Dumnezeu după har, de a ajunge Omul la unirea cu Dumnezeu, la îndumnezeire.[13] Ortodoxia a însemnat și înseamnă așadar un mod de existență, un mod de viețuire și con-viețuire al oamenilor, un drum, o cale (Fapte 9, 2) de unire a omului cu Dumnezeu în „trupul tainic" al lui Iisus Hristos. Și neîndoielnic *acest* mod de viață — urmat de poporul român în chip neîntrerupt de la formarea sa —, l-a cunoscut, trăit și respectat și Panait Istrati, fie în satul natal, fie în lumea Ortodoxă în care a călătorit (Grecia, Orientul Apropiat), fie la mănăstirea Neamț de unde, în anii 1932—1933, scria „scrisori lungi" lui Nikos Kazantzakis.

Iar dacă prietenul Nikos Kazantsakis și-a mai permis în scrierile lui, poate de dragul filosofiei „progresiste" cu care simpatiza, — să ironizeze Ortodoxia și tradițiile ei, Panait Istrati nu a făcut-o — după cunoștințele noastre — nicicând.

„Pe ostașii români căzuți..."

(urmare din pag. I-a)

„*În spatele noastre* — spunea Octavian Goga în noiembrie 1918 la Paris — *sunt râuri de lacrimi și de sânge*", ceea ce exprimă suferințele negrăite și jertfele uriașe ale fiilor pământului nostru străbun care s-au pus de-a curmezișul puhoaielor de tot felul abătute asupra noastră, puhoaie care s-au sfărâmat în bună parte de piepturile noastre, apărându-i și pe alții, ceea ce ar trebui să subliniem mai des mai ales în împrejurările actuale, când Apusul se pare că a cam uitat toate acestea. „Viteji au fost flăcăii tăi, o Patria mea frumoasă, pretutindeni unde ți-au apărat moșia de năvale dușmane" — exclama Vasile Pârvan, referindu-se la luptele de la Mărășești, sau cum evoca luptele ostașilor noștri din Cehoslovacia, în al doilea război mondial, vrednicul de pomenire preotul poet din Brașov, Nicolae Modoiu, el însuși participant la ele, când spune cu gândul la Țară:

Eram în Munții Tatra
Iar Țara-n depărtări
Ne încălzea vatra
Ne lumina cărări.

O, niciodată chipu-i
Nu l-am văzut mai viu
Când moartea ca nisipul
Ne presăra pustiu.

Într-o zi ca aceasta ne amintim, drept aceea, ne aducem înaintea ochilor nostri sufletești cu nemărginită recunoștință pe Gelu Românul, pe cei căzuți la Posada, la Podul Înalt, la Șelimbăr, la Hotin sau Tighina, la Mărășești și Oituz, la Sf. Gheorghe, la Oarda de Mureș, la Păuliș și-n atâtea și atâtea alte locuri, pentru a-și apăra glia de cei ce s-au lăcomit și continuă să se lăcomească la ea, apărarea împotriva celor ce ne atacă fiind scrisă în firea tuturor legilor. În părțile Mediașului o mamă nu și-a închis portița casei vreme de peste 15 ani, așteptându-l pe Gheorghiță, feciorul ei, să se întoarcă din ultimul război. Iar Gheorghiță nu s-a mai întors la casa sa părintească, ca atâți părinți și frați de-ai noștri, pe care îi pomenim astăzi cu simțăminte pioase, cu dragoste și recunoștință, dar și cu făgăduința de a le fi urmași fideli în a ne iubi și apăra Țara.

„Pe ostașii români căzuți pe toate câmpurile de luptă pentru apărarea și libertatea Patriei, Domnul Dumnezeu să-i pomenească întru împărăția Sa cea cerească totdeauna, acum și pururea și-n vecii vecilor". Amin.

---

1 Vezi mai ales scrierea „Ver l'autre flame" — „Către o altă flacără".

2 Vezi Eleni N. Kazantzaki, „Neîmpăcatul. Biografia lui Nikos Kazantzaki prezentată prin scrisori inedite, carnete și texte, trad. Polixenia Karambi, Ed. Univers, București, 1981, p. 310.

3 Sf. Grigorie de Nazianz, Cele cinci cuvântări teologice P.G. 36, 25 A.

4 Prof Stylianos Papadopoulos, Sfinții Părinți, creșterea Bisericii și Duhul Sfânt, trad. Ilie Frăcea, Timișoara, 1981, p. 50—55.

5 Panait Istrati, Nerantzoula, trad. A. Fortounas, Atena, 1983, p. 27 sq.

6 ibidem, p. 28.

7 ibidem, p. 23.

8 „400 de scrisori ale lui Nikos Kazantzakis către Prevelakis, ed. Eleni N. Kazantzaki, Atena 1984, p. 59.

9 Panait Istrati, Le pecheur d'eponges (= Pescuitorul de bureți de mare), trad. O. Tremi, Atena 1979, p. 45.

10 Nerantzoula, p. 89.

11 ibidem, p. 45.

12 Pescuitorul de bureți de mare, p. 118.

13 Vezi Gh. Metallinos, Confuzie, Provocare, Deșteptare, Ed. Armos, Atena, 1991, p. 47 sq.

Sfinţirea Sf. şi Marelui Mir

(Urmare din pag. 1)

ori procedăm la sfinţirea Sf. şi Marelui Mir. Mirosul lui trebuie să fie plăcut, să nu se piardă şi să dureze în timp cu aceeaşi intensitate în cantităţi mari, ca şi în cantităţi mici. Pregătirea Sfântului Mir se face după un ritual prevăzut în Evhologhioane, cu slujbe în mai multe zile şi cu fierbere şi amestecare după o ordine precisă şi cu timp bine măsurat.[3]

Sfântul Mir ca materie a Tainei Mirungerii s-a introdus din cele mai vechi timpuri în practica Bisericii Ortodoxe. El se administrează îndată după Botez copiilor, sau adulţilor care se botează târziu, dar nu e unica lui întrebuinţare. El se mai foloseşte la sfinţirea antimiselor care stau pe Sfânta Masă a tuturor bisericilor, şi la sfinţirea bisericilor, în interior şi în exterior. Se mai foloseşte şi la primirea eterodocşilor şi a celor căzuţi care revin la Biserica Ortodoxă, şi la sfinţirea sfintelor vase.[4]

Pecetea darului Duhului Sfânt ca mod de sfinţire şi conferire a darului Sf. Duh, s-a mai păstrat în Biserică şi sub o altă formă, dar numai în Taina Hirotoniei: prin punerea mâinilor,[5] transmiţându-se în felul acesta Harul arhieriei, al preoţiei şi al diaconiei, prin episcopi, în *succesiune neîntreruptă de la Sfinţii Apostoli* care au fost hirotoniţi direct de Hristos. Cei hirotoniţi în afara succesiunii apostolice, nu au Har, sunt în afara firului transmiţător şi se află în erezie, când nu au succesiune limpede afirmată. În toate celelalte momente de transmitere a darurilor Sf. Duh se foloseşte Sf. Mir, pornind desigur de la *Ungerea lui Iisus* şi de la însuşi numele lui Iisus, de Hristos, adică un Uns.[6] Ca şi transmiterea harului preoţiei, în cele trei trepte, prin succesiune apostolică, şi folosirea Sf. Mir exprimă un sens de transmitere, un sens de legătură spirituală, de comuniune între toţi creştinii, în cazul Ortodoxiei, între toţi fiii unei Biserici. De aceea la sfinţirea lui participă toţi episcopii unei Biserici.

De altfel, dreptul de sfinţire a Sf. Mir, tocmai pentru că el semnifică puterea spirituală a fiecărei Biserici, şi prerogativa ei de a fi întru totul Biserică apostolică, îl are fiecare Biserică autocefală, deoarece nici una nu este altfel decât celelalte şi, niciuna nu are prerogative în plus, toate fiind egale. De obicei sfinţirea Sf. Mir se face în oraşul de reşedinţă al Capului Bisericii, sfinţitorii trebuind să aibă în frunte pe capul Bisericii locale, ca simbol al unităţii neamului peste care păstoreşte.

O vreme s-a încercat sfinţirea Sf. Mir numai la Patriarhiile mari, sau numai la Constantinopol, dar, în timp, principiul Bisericilor naţionale s-a impus, în virtutea faptului că toate moştenesc de la Apostoli prerogative egale, potrivit cuvântului Mântuitorului: între voi să nu fie stăpânitori, ci toţi să fiţi în mod egal slujitori (Matei 20, 26).

Biserica noastră a devenit autocefală în 1885, dar ea a avut din totdeauna conştiinţa unei existenţe independente, independenţă de care au lipsit-o numai evenimentele politice, cuceririle cărora a fost supusă sau, în orice caz, unele presiuni care au profitat fie de situaţia noastră geografică, aflaţi *„în calea tuturor răutăţilor"*, fie de imposibilitatea de a ne organiza ,tot din aceleaşi motive.

Că am avut din totdeauna conştiinţa de Biserică a neamului nostru, liberă, se vede şi din aceea că, de pildă, pe vremea lui Vasile Lupu (1634—1653) s-a sfinţit Sf. Mir în Moldova, iar pe coama dintre sec. XVII—XVIII, patriarhul Dositei al Ierusalimului, în vizită în Ţara Românească, participă la Sfinţirea Mirului aici, la Bucureşti, împreună cu ierarhia locală. În 1826 domnitorul Moldo-Valahiei Ioan Sturza ca să nu fie acuzat de abuz, a cerut Constantinopolului dreptul de a sfinţi Sf. Mir la Bucureşti. Nu l-a primit, dar românii n-au descurajat. La 27 martie 1882 ziarul „Românul" nota:

„Ieri ,în Joia Mare, a avut loc la Mitropolie o ceremonie pe care Ţara Românească n-a mai văzut-o de la Vasile Lupu. (Ignora sfinţirea împreună cu Dositei al Ierusalimului n.n.). *Ne referim la sfinţirea Sf. Mir, pe care îl primeam de mulţi ani de la Constantinopol"*. Şi apoi ziarul comentează: *„Pasul făcut este considerabil: el mărturiseşte o mare independenţă şi de acest lucru ne bucurăm toţi. Pentru acest lucru Camerele au acordat Ministerului de Culte un credit de 10 000 de franci pentru cumpărarea de vase de argilă, de bronz etc., ca şi pentru cumpărarea substanţelor necesare pentru pregătirea Sf. Mir"*. Au urmat polemici între cele două Biserici. Patriarhul Ioachim al III-lea, împreună cu Sinodul constantinopolitan a emis un *Tomos* la 10 iulie 1882, reproşând Sf. Sinod de la Bucureşti îndrăzneală". La 23 noiembrie 1882 Sfântul sinod răspundea printr-o lungă scrisoare, se pare alcătuită de episcopul de Roman, Melchisedec Ştefănescu, despre care un teolog străin scrie că *„a redus la nimic toate argumentele invocate de Marea Biserică"* a Constantinopolului.[7]

E păcat că nu avem timp să reluăm acum măcar câteva idei din argumentarea Sinodului de la Bucureşti. Se pomeneşte, evident, în primul rând de canonul 34 apostolic: *„Episcopii fiecărei naţiuni să-l recunoască pe cel dintâi dintre dânşii şi să-l socotească pe el cap, şi să nu facă nimic de prisos fără el"*. Este şi argumentul nostru principal, astăzi, când am reactivat mitropolia Basarabiei, cu noi aici aflându-se acum şi P. S. Petru, spiscop de Bălţi şi Lt. de mitropolit al Basarabiei. Nici un alt Patriarh nu are drepturi canonice asupra românilor din Basarabia.

Scrisoarea Sinodului de la Bucureşti arată că românii şi-au apărat întotdeauna independenţa, şi statală şi bisericească. Nu se proclamase încă autocefalia în mod oficial, dar *Scrisoarea* o anticipează: *Biserica română ortodoxă a fost şi este autocefală şi nici o autoritate străină nu are drept a ne impune ceva.* Respectuoşi, ca între fraţi, şi pe temeiul tradiţiei, sinodalii români declarau că nu voiau nici o dezbinare şi că recunoşteau Patriarhiei de Constantinopol rolul de *centru moral,* dar consultările în toate problemele trebuie să fie în ambele sensuri. Se arăta că în *Pidalion* (cartea canoanelor) se vorbeşte despre Sf. Mir o singură dată şi, anume, când se arată că el nu poate fi sfinţit de preoţi, ci numai de episcopi (Can. 6 Cartagina), tot aşa cum era şi transmiterea Harului prin punerea mâinilor, autoritatea aceasta fiind dată de Mântuitorul numai apostolilor şi succesorilor lor (F.A. 8, 14—17).

Scrisoarea Sinodului român face teologia Tainei Mirungerii şi a folosirii Sf. Mir: cu el se ung cele cinci organe ale simţurilor, al gândirii şi lucrării, după celebrarea botezului, declarându-se ele organe ale Sfântului Duh, ca să se poată omul mântui şi desăvârşi. Ungerea se face în chipul crucii, pe frunte, pe ochi, nas, piept, gură şi urechi, mâini şi picioare. V. Mitrofanovici precizează: Se fac ungerile în chipul crucii spre a însemna că efectele Sfântului Mir avem să le atribuim jertfei aduse pentru noi de Domnul nostru Iisus Hristos pe Lemnul Crucii[8]. Teologul român V. Mitrofanovici ne dă şi slujba sfinţirii Mirului cu *epicleza* specială de invocare a Sfântului Duh pentru sfinţirea Sf. Mir, asemănătoare cu cea de la sfinţirea Sfintelor Daruri de la Liturghie, de data aceasta în cadrul Liturghiei Sf. Vasile cel Mare. *„Pe tine te rugăm, cerem şi Ţie ne plecăm, trimite pe Duhul Tău cel Sfânt, şi sfinţeşte mirul acesta"*. Această *epicleză* se repetă de trei ori, în trei invocări succesive ,uşor cu alte cuvinte, dar cu aceeaşi invocare. În rugăciunea a III-a se arată foloasele ungerii cu Sf. Mir: *„Ca să fie cei însemnaţi cu Taina aceasta nepătaţi, popor ales, preoţie împărătească ,neam sfânt şi să-L poarte pe Hristosul Tău în inimile lor, spre lăcaşul Tău, al lui Dumnezeu şi Tatăl, în Duhul Sfânt"*.[9] A căuta Sf. Mir în alte ţări, ar însemna că Biserica dintr-o anumită ţară nu are plenitudinea mijloacelor de mântuire şi sfinţire. Dacă nu poate produce Sf. Mir, nu poate comunica nici Duhul Sfânt celor botezaţi de dânsa.

Delicaţi, membrii Sfântului Sinod român din 1882 încheie *Scrisoarea* declarând că nu se supără pe supărarea Sinodului de la Constantinopol, ci o privesc *„cu simţul blândeţii"*, afirmându-şi dorinţa de pace şi armonie.[10]

În 1885 Biserica Ortodoxă Română, s-a declarat în mod oficial autocefală şi, de atunci, fără supărarea nimănui, îşi sfinţeşte Sfântul Mir, ori de câte ori se termină cantitatea sfinţită ultima oară. La noi s-a sfinţit ultima oară în 1988, tot sub păstorirea P. F. Patriarh Teoctist.

Astăzi e a 17-a ceremonie de sfinţire a Sfântului Mir în Biserica Ortodoxă Română, a doua sub păstorirea P. F. Patriarh Teoctist.

Dacă am încerca o sinteză istorico-teologică a foloaselor ungerii cu Sfântul şi Marele Mir, în viziunea ortodoxă potrivit căreia neamurile sunt entităţi care se prezintă şi ca atare, ca neamuri, în faţa lui Dumnezeu, nu numai ca indivizi aparte — avem textul clar în Apocalipsă 21, 24 — căci de aceea noi facem rugăciuni şi pentru neam, atunci prin ungerea tuturor fiilor neamului cu *acelaşi Sfânt şi Mare Mir*, ţinem neamul unit în faţa lui Dumnezeu, autorul neamurilor şi al limbilor, ne legăm ca fraţi de sânge şi de destin în faţa lui Dumnezeu să fim una în gând şi simţire şi ne ajutăm unii pe alţii să dobândim Har înaintea lui Dumnezeu, ca neam şi ca indivizi, că toţi adastăm spre acel „sfârşit creştinesc" în Împărăţia lui Dumnezeu.

Sfinţirea de azi să fie spre sfinţirea noastră a tuturor, spre sfinţirea pruncilor şi a viitorului nostru, pe pământ şi în ceruri. AMIN.

---

3 Toate acestea se pot vedea în amănunt la L. Petit, *Composition et consécration du Saint Chréme*, în „Echos d'Orient", nr. 3, 1900, p. 129—142; De asemenea la S. Petridès, *Consecration du Saint Chréme a Damas en 1660*, în „Echos d'Orient", nr. 2, 1904, p. 76—81. Relatarea urmează însemnările lui Paul din Alep, diaconul patriarhului Macarie al III-lea, care au vizitat şi Ţările Române. Despre actul preparării, sfinţirii şi administrării ungerii cu Sf. Mir, a se vedea şi Dr. Vasile Mitrofanovici, *Liturgica Bisericii Ortodoxe*, Cernăuţi, 1929, p. 751 — şi urm.

4 Cf. Paul al Suediei, *Sfinţirea Sfântului şi Marelui Mir la Patriarhia Ecumenică*, în rev. „Apostolos Varnavas", Cipru, 1983, p. 118—123.

5 „Apostolii Petru şi Ioan *„îşi puneau mâinile"* peste cei din Samaria, şi *„ei luau Duhul Sfânt"* — F. Ap. 8, 14—17. Când s-a trecut de la punerea mâinilor la botez, la ungerea cu Sfântul Mir nu se ştie precis. Se pare însă că chiar din epoca apostolică. Cf. Paul, Mitropolitul Suediei, *Sfântul Mir în Biserica Ortodoxă Răsăriteană*, Tesalonic, 1972, p. 23—29. Ştirea e luată de la Simeon al Tesalonicului, *Despre* Sfintele Taine, cap. 43: *„Căci în locul punerii mâinilor, acesta (Sf. Mir) s-a dat de Sfinţii Apostoli celor botezaţi în Hristos"*. La Patriarhia Ecumenică se află un catalog al aromatelor, din sec. VIII, numărând 75 de ingrediente. Se mai arată că în focul care fierbeau aromatele ardeau icoane vechi, amestecate cu ramuri uscate, cf. Paul al Suediei, *Sfântul Mir* ... cit. supra.

6 Amănunte despre Teologia Tainei Mirungerii şi a semnificaţiei ungerii cu Sf. Mir la Sfinţii Părinţi, vezi în „Dictionnaire de Spriritualité", Fasc. LXXIV—LXXV, Paris 1982, p. 787—819, sub semnătura lui Joseph Wolinski. Vezi şi Dionisie Pseudo-Areopagitul, *Ierarhia bisericească*, Chişinău, 1932, p. 68—153; Vezi şi Nicolae Cabasila, *Despre viaţa în Hristos*, trad. rom. prof. I. Bodogae, p. 75, Buc., 1946; O bibliografie completă a temei ne-a pus la dispoziţie şi diac. Augustin Rusu.

7 L. Petit, *Du pouvoir de consacrer le Saint Chréme"*, în „L'Echos d'Orient", nr. 1, 1899, p. 7. A se vedea întreaga derulare a conflictului şi textele, atât ale Patriarhiei de Constantinopol, cât şi ale Mitropoliei de la Bucureşti, în „Biserica Ortodoxă Română", an. VI, 1882, nr. 12, p. 736—757.

8 V. Mitrofanovici, *loc. cit.*, p. 753.

9 Cf. Idem, p. 764—765.

10 B.O.R., *loc. cit.*, p. 756.

TOMA CREDINCIOSUL

Pe malul drept al Mureşului, nu departe de Orăştie, pe colina de la poalele Măgurii se găseşte satul Cigmău.

Printre localităţile consemnate de cele mai vechi documente istorice se numără şi — Zeugma — denumirea antică a aşezării, care în perioada stăpânirii romane a devenit un castru de importanţă strategică. La mică distanţă de Germisara, zona balneară care oferea cuceritorilor romani renumitele izvoare termale, localitatea a devenit un centru căutat de mulţi dintre cei dornici de-o viaţă liniştită şi îmbelşugată. Cetatea Ceugma zidită de ei, aşezată geografic în linie dreaptă cam la jumătatea distanţei dintre Sarmizegetusa şi bogatele mine de aur de la Zlatna, era o zonă ideală atât pentru cultivarea grânelor, cât şi pentru creşterea animalelor. Această afirmaţie se adevereşte şi prin faptul că Cigmăul de mai târziu este singurul dintre satele din jur, în care şi-a căutat loc de viaţă liniştită un grof maghiar. În satul acesta curat românesc, cu rădăcini adânci în istorie, se stabileşte, retrăgându-se de la Deva, judecătorul de viţă nobilă cu numele Koncz. Moşia cumpărată era micuţă la început, dar apoi devine de la an la an tot mai întinsă, încât urmaşii săi deţineau între cele două războaie cam două treimi din suprafaţa agricolă a satului.

Întâmplarea pe care doresc s-o relatez s-a petrecut pe aceste meleaguri într-o perioadă în care românii din Ardeal, deşi la ei acasă, trăind pe aceeaşi glie strămoşească, erau consideraţi doar nişte „toleraţi". Harnici şi curajoşi, blânzi şi răbdători cigmăienii îşi munceau cu pasiune ogoarele având o singură credinţă ortodoxă pe care au moştenit-o din străbuni, au păstrat-o cu sfinţenie şi au transmis-o cu cu grijă din tată-n fiu.

Dar, într-o frumoasă Dumnică de vară, domnul Koncz, prin glasul dubaşului, i-a chemat pe locuitorii satului la conacul său; a dat ordin slugilor să taie un juncan, apoi au scos din pivniţele răcoroase un butoi de vin, au întins o masă mare, iar stăpânul îi îndemna să ospăteze. În primele momente oamenii priveau neîncrezători şi cu mirare, deoarece domnul nu mai făcuse niciodată o asemenea petrecere, dar apoi văzând că nu-i glumă, şi-au dat drumul mâncând, chefuind şi bucurându-se din plin. Ceva mai târziu, fiind printre ei şi cel ce cânta din fluier, au înfiripat chiar un joc pe pajiştea dreaptă din curtea conacului, încât cine trecea prin apropiere putea crede că-i o nuntă. În felul acesta au trecut ceasurile după amiezii de vară, până aproape de apusul soarelui. Stăpânul zâmbea mulţumit, încurajându-i pe oameni să se simtă bine, dar nu zăbovea mult printre ei, apoi se retrăgea privindu-i dintre cele două coloane ale pridvorului. Pe-nserate când toţi erau sătui, puţin obosiţi, dar bine dispuşi, domnul Koncz a coborât doar câteva trepte şi de-acalo de la înălţime, pentru a fi auzit şi înţeles de toată suflarea, i-a chemat mai aproape şi cu glas răspicat şi hotărât le-a zis:

— „Oameni buni, începând de azi toţi cei care-aţi mâncat şi-aţi băut la curtea mea, n-o să mai fiţi ortodocşi ... ci greco-catolici, uniţi cu Roma".

La-nceput cigmăienii n-au înţeles prea bine ce voia să spună domnul şi au urmat câteva minute de tăcere totală, apoi treptat s-au dumirit. Cei mai blânzi, mai săraci şi mai fricoşi au dat uşor din cap, au murmurat ceva, iar apoi s-au retras cu paşi molatici către drum. Alţii mai îndrăzneţi au schimbat între ei câteva cuvinte scurte şi au rămas cu frunţile încruntate. Unul cu numele Toma a făcut chiar câţiva paşi spre pridvorul conacului, l-a privit drept în ochi pe stăpân şi cu glas blând dar ... hotărât a grăit:

— „Apoi ... să nu vă fie cu supărare domnule, dacă eu n-oi vrea să-mi lapăd credinţa din străbuni ... Dacă ne-aţi fi spus de la început, eu nu rămâneam aici la petrecere, dar aşa ..." şi vorba i-a rămas neisprăvită iar gândul a continuat cu cuvinte pe care nu mai îndrăznea să le rostească.

Ce s-a mai petrecut în seara aceea în jurul conacului, nu se mai ştie. Memoria sătenilor a păstrat doar faptul că în următoarea duminică au venit jandarmii, l-au luat pe Toma, l-au dus în mijlocul satului şi în văzul tuturor i-au pedepsit îndrăzneala, aplicându-i 25 de lovituri de baston.

Acestea sunt fapte reale petrecute în satul Cigmău din ţinutul Hunedoarei, pe care localnicii nu le-au uitat, ci le-au povestit din generaţie în generaţie până în zilele noastre.

Doar din Duminica aceea de la conacul domnului Koncz, o parte din săteni au fost făcuţi greco-catolici, dar majoritatea dintre ei au rămas statornici în legea strămoşească.

Din cărţile pe care le-am citit în legătură cu despărţirea de la 1700, n-am reuşit să-mi formez o imagine clară şi definitivă despre fenomenul acesta apărut doar în Transilvania, din cauza diversităţii informaţiilor, care de multe ori se contrazic. Nu pot spune cu certitudine cum s-au petrecut faptele atunci în secolul XVIII la Alba-Iulia, Viena, Blaj sau Roma; dar în satul în care m-am născut, pot afirma cu siguranţă că cei mai fricoşi au devenit printr-o înşelăciune „uniţi", iar numele lui «Toma credinciosul» s-a transfigurat într-un simbol al curajului şi statorniciei.

Mai pot afirma cu toată răspunderea că la Cigmău, între cele două biserici şi între credincioşii lor nu există nici o duşmănie, iar în urma hotărîrii din 1948, nimeni nu s-a supărat. Preotul ortodox făcea sfintele slujbe în ambele locaşuri, iar oamenii erau fericiţi că Bunul Dumnezeu i-a împreunat din nou, aşa cum au fost părinţii şi bunicii lor înaintea tulburării de la curtea grofului.

Astăzi nici nu mai pomeneşte nimeni despre o eventuală revenire la credinţa greco-catolică.

Dacă cineva se-ndoieşte de adevărul celor relatate mai sus, se poate convinge, făcând o excursie în satul Cigmău, în care s-a născut şi marele poet Ion Budai-Deleanu, unde trăieşte colonelul în rezervă Ioan Ferdeş al lui Toma, urmaş pe linie paternă al eroului şi unde orice bătrân poate povesti cu şi mai mult farmec, aceeaşi întâmplare de demult.

Prof. Ion Lazăr

Sf. Împăraţi Constantin şi Elena

(Urmare din pag. 1)

ecumenic de la Niceea, în anul 325 d.Hr. Aici, prin participarea şi consimţământul unanim a 318 Sfinţi mari Ierarhi, s-a condamnat eresul „celui de al doilea Iuda", acela al „netrebnicului Arie", care nu recunoştea dumnezeirea Mântuitorului Iisus Hristos. Cu acest prilej s-au alcătuit şi primele şase articole din Crezul creştin şi s-a rânduit timpul de prăznuire a Sfintelor Paşti.

Cărţile de istorie înfăţişează cu amănuntul glorioasa victorie repurtată de împăratul creştin Constantin cel Mare asupra împăratului Maxenţiu Clor, când s-a arătat pe cer Sfânta Cruce încununată de providenţiala scriere: „în acest semn vei învinge".

Edictul imperial elaborat în Milan, la anul 312, a avut marele merit de a asigura libertatea exercitării religiei creştine, încetarea oricărui fel de persecuţie, precum şi consfinţirea Duminicii ca zi de sărbătoare, de odihnă obştească. De fapt, Duminica a fost sărbătorită de creştinătate şi mai înainte de anul 312, dar acum prin legalizarea ei, Constantin cel Mare nu face altceva, decât consfinţeşte o veche practică.

Demn de remarcat e faptul că ziua în care împăratul creştin l-a înfrânt în luptă pe înverşunatul său duşman, a fost numită „praznicul biruinţei", praznic pe care zelosul ostaş al lui Hristos l-a încununat cu şapte zile de serbare, împreună cu tot poporul dreptcredincios.

Augusta Elena, cuvioasa mamă a iubitorului de Dumnezeu împărat, străbătând părţile întregului Răsărit, înconjurată de strălucirea ce i-o aducea autoritatea împărătească, împărţea daruri din belşug, atât poporului de prin oraşe cât şi oricărui ins care venea la ea să-i ceară. Pe mulţi năpăstuiţi ai soartei i-a scăpat din închisori şi de munca forţată în mine.

Sub îrâurirea providenţei divine, măriţii împăraţi Constantin şi Elena au avut inegalabila bucurie de a fi găsit crucea pe care a fost răstignit Mântuitorul Iisus Hristos, rânduind în cinstea acesteia zi aleasă de prăznuire, 14 septembrie, an de an. Vrednicul de laudă împărat, căruia Fiul lui Dumnezeu, prea bunul Iisus, i-a dat înţelepciunea lui Sol mon, blândeţea lui David, dreapta credinţă a Apostolilor, puterea judecătorului Samson asupra vrăjmaşilor, a înălţat împreună cu împărăteasa cea duhovnicească treizeci de sfinte biserici, optsprezece din ele numai în Ierusalim, cu toate podoabele împodobindu-le. Au întemeiat oraşul de mare renume Constantinopole.

Precum nimeni alţii, ei au fost caracterizaţi de posteritate „întocmai cu Apostolii pe scaun împreună şezători". De ce oare?

Dacă Sfinţii Apostoli au creat cadrul moral al transpunerii în viaţă a principiilor evanghelice şi le-au răspândit în întreaga lume, urmând poruncii Mântuitorului, din aceeaşi poruncă divină, Sfinţii Împăraţi au decretat în întreg imperiul libertatea religioasă. Dacă Sfinţii Apostoli au propovăduit fraternitatea creştină în Iisus Hristos, Sfinţii Împăraţi, prin legile adoptate, au venit în ajutorul celor năpăstuiţi de soartă.

Sfinţii Apostoli au condamnat desfrâul, iar Sfinţii Împăraţi au legiferat condamnarea adulterului. Precum Sfinţii Apostoli au propovăduit pe Hristos cel răstignit, tot astfel cei doi binecredincioşi împăraţi au acordat o cinstire deosebită Sfintei Cruci. Dacă Sfinţii Apostoli au întemeiat biserici, ca lăcaşuri de închinare, Sfinţii Constantin şi Elena le-au scos pe unele ca acestea din catacombe, înfrumuseţându-le, creînd din ele adevărate cetăţi de pietate creştină.

Pentru toate aceste importante şi dăinuitoare binefaceri, cade-se ca întreaga lume creştină să cinstească cu mult zel, cu sporită conştiinciozitate pe pilduitorii iubitori de Hristos, pe înfăptuitorii de mult bine, Sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena.

DIN SF. SCRIPTURĂ

„De veţi umbla după legile mele şi de veţi păzi şi împlini poruncile mele, vă voi da ploaie la timp, pământul şi pomii îşi vor da rodul lor; treieratul vostru va ajunge până la culesul viilor; culesul viilor va ajunge până la semănat; veţi mânca pâinea voastră cu mulţumire şi veţi trăi în pământul vostru fără primejdie; voi trimite pace pe pământul vostru şi nimeni nu vă va tulbura".

(Levitic 26, 3—6)

„Cuvintele acestea pe care ţi le spun eu astăzi să le ai în inima ta şi în sufletul tău; să le sădeşti în fiii tăi şi să vorbeşti de ele când şezi în casa ta, când mergi pe cale, când te culci şi când te scoli; să le legi ca semn la mână şi să le ai ca pe o tăbliţă pe fruntea ta; să le scrii pe uşorii casei tale şi pe porţile tale".

(Deut. 6, 6—9)

Martorii Înălţării la Cer...

(urmare din pag. 1)

s-a înălţat la cer şi a şezut de-a dreapta lui Dumnezeu", scrie sfântul Evanghelist Marcu în Evanghelia sa (16, 19). „Şi s-a înălţat la ceruri şi şade de-a dreapta Tatălui", spunem şi noi, cu valoare de mărturisire de credinţă şi de mărturie. Iar mărturia noastră despre înălţarea Domnului aduce în prezentul existenţei noastre evenimentul pe care sfântul Evanghelist Luca l-a cuprins în Evanghelia sa în următoarele cuvinte: „Apoi (Iisus) i-a dus (pe ucenicii Săi) afară, până spre Betania şi ridicându-şi mâinile i-a binecuvântat. Şi pe când îi binecuvânta, s-a despărţit de ei şi s-a înălţat la cer" (Luca 24, 50—51).

Dând mărturie despre înălţarea Domnului nostru Iisus Hristos, noi cuprindem în mărturia noastră adevărul pe care l-a mărturisit şi sfântul Evanghelist Luca şi în cea de a doua carte scrisă de el, adică în cartea numită: „Faptele Sfinţilor Apostoli", în care relatează: „După ce a grăit acestea, (Iisus) s-a înălţat, cu ei de faţă, şi un nor l-a luat din ochii lor. Şi pe când se ducea El, iar ei priveau la cer cu ochii aţintiţi, iată doi bărbaţi au stat lângă ei, în haine albe; şi aceştia au vorbit: Bărbaţi galileieni, de ce staţi uitându-vă la cer? Acest Iisus care s-a înălţat de la voi la cer, astfel va veni, precum l-aţi văzut ducându-se la cer" (F. Ap. 1, 9—11).

Mărturisind adevărul că Domnul s-a înălţat la cer şi este de-a dreapta Tatălui, noi punem în valoare şi facem lucrătoare, pentru noi şi pentru cei din preajma noastră, afirmaţia sfântului arhidiacon Ştefan, care a zis: „Iată văd cerurile deschise şi pe Fiul omului stând de-a dreapta lui Dumnezeu" (F. Ap. 7, 56).

Mărturia noastră despre faptul înălţării Domnului şi despre şederea Lui de-a dreapta Tatălui aduce în vremea noastră şi mărturia dată de sfântul apostol Pavel, care, în epistola către Coloseni, scrie: „Dacă aţi înviat împreună cu Hristos, căutaţi cele de sus, unde Hristos se află şezând de-a dreapta lui Dumnezeu" (3, 1). Această mărturie mai aduce în vremea noastră şi mărturia sobornicească, în care afirmă că Iisus Hristos „este de-a dreapta lui Dumnezeu, după ce s-a suit la cer, şi se supun Lui îngerii şi stăpâniile şi puterile" (I Petru 3, 22).

Mărturia noastră despre înălţarea la cer a Mântuitorului nostru o dăm nu numai prin cuvânt, prin mărturisire, ci o aducem şi prin închinare, de vreme ce şi noi, ca şi ucenicii Domnului, care, la înălţarea la cer a Învăţătorului lor, „s-au închinat Lui" şi apoi „s-au întors în Ierusalim cu bucurie mare. Şi erau pururea în templu, lăudând şi binecuvântând pe Dumnezeu" (Luca 24, 52—53). Acestea împlinindu-le şi noi, suntem şi vom fi şi pe mai departe martori ai înălţării la cer a Domnului Hristos. Dumnezeu să ne ajute.

INFORMAŢII

— Duminică, 25 aprilie a.c., la invitaţia pr. paroh Lup Gheorghe şi a credincioşilor din parohia Buneşti, prot. Rupea, Î.P.S. Mitropolit *Antonie* a săvârşit Sfânta Liturghie arhierească pe locul unde se va înălţa viitoarea mănăstire de la Buneşti.

Î.P.S. Sa a rostit un cuvânt de învăţătură legat de Duminica Tomii.

În aceeaşi zi după masa, Î.P.S. Sa a susţinut în Casa de Cultură a oraşului Rupea, în faţa unui numeros public, conferinţa cu tema: „Argumentele învierii".

Marţi, 27 aprilie, Î.P.S. Sa a făcut o vizită la Schitul „Sf. Maria" din Techirghiol, jud. Constanţa.

— Miercuri, 28 aprilie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la lucrările Simpozionului „Sfântul Andrei, apostolul creştinismului la români", organizat de Fundaţia Culturală-Ştiinţifică Aromână „Andrei Şaguna", şi Inspectoratul Judeţean pentru Cultură şi Artă din Constanţa.

În cadrul lucrărilor Simpozionului găzduit de Muzeul de istorie naţională şi arheologie Constanţa, Î.P.S. Sa a prezentat comunicarea: „Sf. Gherman din Dacia Pontică un străromân ignorat", prefaţată de o scurtă biografie a marelui mitropolit Şaguna.

— În aceeaşi zi, seara, Î.P.S. Sa a participat la Bucureşti la şedinţa de constituire a Comisiei guvernamentale române pentru drepturile omului, rostind cu acest prilej o scurtă alocuţiune.

— Sâmbătă 1 mai a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la lucrările finale ale Adunării tineretului Oastei Domnului, care s-au desfăşurat în Aula Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, adresându-se cu acest prilej tineretului prezent la lucrări.

— Luni, 3 mai a.c., Î.P.S. Sa a oficiat în biserica „Sf. Arhangheli" din Sibiu un trisaghion la catafalcul celui ce a fost Ioan Joantă, tatăl P.S. Serafim Făgărăşanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, prezentând cu acest prilej condoleanţe familiei.

— În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a luat parte la lucrările Consiliului profesoral al Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu.

— Joi, 6 mai a.c. Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului a luat parte la lucrările Simpozionului ştiinţific „Cazania lui Varlaam — trei secole şi jumătate de dăinuire în spiritualitatea română", organizat la Tg. Mureş sub egida Ministerului Culturii, Inspectoratului pentru Cultură al Judeţului Mureş, Biblioteca Judeţeană, Muzeul Judeţean Mureş şi Episcopia de Alba Iulia.

Î.P.S. a prezentat comunicarea: „O nouă dilemă homerică în Literatura română: autorul Cazaniei lui Varlaam".

— Î.P.S. Sa a luat parte apoi la Galeriile U.A.P. din Palatul Culturii din Tg. Mureş la vernisajul expoziţiei documentare „Cazania lui Varlaam în judeţul Mureş".

— La orele amiezii, Î.P.S. Sa, împreună cu Î.P.S. Bartolomeu, arhiepiscopul Clujului, P.S. Andrei, episcopul Alba Iuliei, şi cu ceilalţi participanţi la Simpozion au asistat la slujba Te-Deumului de mulţumire oficiat în Catedrala din Tg. Mureş.

— În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a vizitat Mânăstirea Sf. Ilie din Topliţa, ctitoria primului patriarh al României reîntregite, Miron Cristea, iar seara a poposit la Mânăstirea Sihăstria, din Moldova, purtând discuţii cu P. Cuv. arhim. Cleopa Ilie şi cu alţi vieţuitori ai mănăstirii.

— Vineri, 7 mai a.c., Î.P.S. Sa a vizitat Mânăstirea Secu, ctitorită de Nestor Ureche, tatăl cronicarului Grigore Ureche, şi a rostit o rugăciune la mormântul Mitropolitului Varlaam al Moldovei, ce-şi doarme somnul de veci aici.

A fost vizitată apoi parohia Slatina din prot. Fălticeni, păstorită de P.C. pr. Petre Ciobanu, precum şi Mânăstirea Slatina, ctitoria voievodului Alexandru Lăpuşneanu, unde Î.P.S. Sa a participat la Slujba Privegherii. De notat că această mânăstire este mânăstirea în care Î.P.S. Sa a vieţuit zece ani ca tânăr ierodiacon şi ieromonah.

— Sâmbătă, 8 mai a.c., Î.P.S. Sa a vizitat ctitoria voievodală de la Râşca, a domnitorului Petru Rareş, iar la amiază Mânăstirea Neamţ, ctitoria domnitorului Ştefan cel Mare, şi Sfânt.

În aceeaşi zi după masa, Î.P.S. Sa a avut la mânăstirea din Topliţa o întâlnire cu prefecţii judeţelor Mureş şi Harghita, precum şi cu primarul oraşului Topliţa. A luat parte şi Dl. Serafim Duicu, secretar de stat la Ministerul Culturii.

— Duminică, 9 mai a.c., Î.P.S. Sa a luat parte, la invitaţia P.S. Andrei, episcopul Alba Iuliei, la slujba de resfinţire a bisericii ortodoxe cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" din Lancrăm, protopopiatul Sebeş, rostind un ales cuvânt de învăţătură legat de pericopa evanghelică a duminicii a IV-a după Sf. Paşti.

La sfârşitul Sf. Liturghii arhiereşti, Î.P.S. Sa a hirotesit întru iconom-stavrofor pe P.C. pr. paroh Ioan Bela.

În continuare a fost oficiat un parastas la mormântul poetului şi filosofului Lucian Blaga, fiu al satului, ce-şi doarme somnul de veci în curtea bisericii din Lancrăm. A rostit un cuvânt despre Lucian Blaga.

Arhid. Visarion Bălţat

*

Pentru Fondul Filantropic Eparhial au contribuit nu numai parohiile din Arhiepiscopia Sibiului, ci şi credincioşi din alte părţi, ca de exemplu: Mitu Elena din Bârlad — 20 000 lei, Vasiliu Valentina din Focşani — 2 000 lei, Tucă Dumitru din Topoloveni, jud. Argeş — 2 000 lei.

Al 141-lea an de apariţie neîntreruptă

Mai în vârstă cu un an decât Telegraful Român, sărbătorit în aceste zile cu prilejul împlinirii a 140 de ani de apariţie neîntreruptă, Calendariu, Îndrumătorul bisericesc de astăzi, editat de Arhiepiscopia Sibiului pe anul 1993, a văzut lumina tiparului în al 141-lea an de apariţie neîntreruptă, lucrare tipărită cu binecuvântarea Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, având 260 p.

Ştim că mulţi dintre cititorii Telegrafului Român cu aceeaşi osârdie urmăresc şi Îndrumătorul bisericesc, întrebându-ne asupra apariţiei acestei cărţi. Îi informăm deci pe toţi aceştia şi pe alţi doritori de-o lectură plăcută şi ziditoare, că *Îndrumătorul bisericesc pe anul 1993* a apărut şi este tot aşa de bogat ca şi cel din anul trecut, ba ceva mai bogat. Spaţiul nu ne permite să-l prezentăm pe larg, de aceea ne permitem să arătăm că, după partea introductivă, cu date privitoare la organizarea Bisericii Ortodoxe Române şi a Centrului mitropolitan din Sibiu şi după o *Cronică bisericească* cu semnalarea unor evenimente mai deosebite din 1992, urmează rubrica: *„Biserica şi viaţa"*, cu teme ca: Biserica neamului şi câteva din problemele ei de astăzi; Unitatea spirituală a neamului nostru şi libertatea; Biserica apără viaţa; Să ne luminăm popoare; O pseudo eră nouă ş.a.

În continuare este rubrica: *„Biserica şi Şcoala"*, cu informaţii extrem de necesare dascălilor noştri de religie şi altor educatori, din care reţinem teme ca: Învăţământul religios în şcoală — un nou pas înainte; Principii generale didactice aplicate la învăţământul religios; Cu privire la personalitatea catehetului; Lecţie şi prelegere ş.a., după care urmează rubrica: *„Aniversări-Comemorări"*, în care sunt aduşi în atenţia cititorilor oameni de seamă şi evenimente cu înţeles adânc pentru noi, ca: Mitropolitul Andrei Şaguna, cu prilejul împlinirii a 120 de ani de la adormirea sa în Domnul; Mitropolitul Nicolae Colan, cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la naştere; Marea Unire din 1918, la 75 de ani de la realizarea ei; Cazania lui Varlaam, la 350 de ani de la tipărirea ei.

Ca şi altădată, un capitol de seamă al lucrării pe care o semnalăm îl constituie cel intitulat: *„Din tezaurul doctrinar al Bisericii noastre"*, cu articole ca: Crez ortodox; Colindele; Săracii şi neajutoraţii în lumina Evangheliei; Sfintele Taine; Valoarea faptelor bune ş.a., după care urmează capitolul: *„Îndrumări pastorale şi liturgice"*, cu materiale, socotim, binevenite, mai ales pentru preoţi şi cântăreţii bisericeşti, ca: Păstor şi păstorire astăzi; Ce sunt pomenirile liturgice şi când se fac; Căi pentru trezirea conştiinţei; Administrarea Tainei Sf. Botez; Organizarea şi buna funcţionare a parohiei ş.a.

Îndrumătorul bisericesc pe anul 1993 mai cuprinde: *„Pagini de istorie bisericească"*, universală şi română; *„Patria, vatra noastră străbună"*, cu articole de zidire a dragostei de neam şi de pământul pe care ne-am născut şi vieţuim; *„Diverse"*, în care, între altele, sunt evocaţi Nichifor Crainic şi blândul şi bunul nostru preot prof. Gheorghe Şoima, plecat dintre noi în urmă cu câţiva ani, cartea încheindu-se cu îndătinatul *Şematism* şi cu *tabelul nominal* al tuturor studenţilor de la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, cu cele trei secţii ale sale: Teologie pastorală, Teologie litere şi Teologie asistenţă socială, din anul universitar în curs.

Ca şi în anii precedenţi, Îndrumătorul bisericesc editat de Arhiepiscopia Sibiului, pe anul 1993, este presărat cu multe şi unele extrem de izbutite versuri originale, consacrate Sf. Martiri Brâncoveni, Sf. voievod Ştefan cel Mare, ca şi altor evenimente şi virtuţi creştineşti, precum şi de o seamă de vorbe înţelepte, izvorâte din minţi luminate, vorbe de care avem atâta nevoie în a ne călăuzi cât mai ziditor viaţa, ţintă spre care de altfel ne stă în ajutor întregul Îndrumător pe care l-am semnalat în cele de mai sus şi pe care îl recomandăm cu toată căldura cititorilor noştri ,preoţi şi credincioşi deopotrivă.*

R.

* Cartea se poate procura de la oficiile protopopeşti din Arhiepiscopia Sibiului, şi de la librăria eparhială, str. Mitropoliei nr. 35, Sibiu.

Hram mânăstiresc şi Consiliul eparhial

După cum se ştie, Mânăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, jud Braşov, are două hramuri: Izvorul Tămăduirii şi Adormirea Maicii Domnului.

Ajutaţi şi de o minunată zi de primăvară, primul hram, Izvorul Tămăduirii, vineri după Sf. Paşti, anul acesta şi Sf. Gheorghe, s-a sărbătorit potrivit importanţei pe care Biserica noastră o acordă unor asemenea evenimente. Încă din ajun, de la Sibiu a sosit Î.P.S. Mitropolit Antonie, însoţit de P.C. pr. prof. M. Păcurariu, decanul Facultăţii de Teologie din Sibiu, P.C. vicar ad-tiv A. Răduleţ, P.C. pr. prof. L. Streza, P.C. consilieri Gh. Papuc şi S. Săsăujan şi P.C. secretar eparhial D. Bălţat.

În ziua praznicului, Sf. Liturghie arhierească s-a săvârşit la altarul din pădure, în cadrul căreia au fost hirotoniţi: monahul Serafim Pătrunjel întru diacon, iar ierod. Ghelasie Ţepeş întru preot, ambii din obştea Sf. Mânăstiri Brâncoveanu.

Răspunsurile au fost date de un grup de monahi, de tineri elevi seminarişti şi studenţi teologi, precum şi de obştea credincioşilor prezenţi în număr mare.

La priceasnă a predicat P. Cuv. arhim. *Teofil Părăian*, despre Săptămâna luminată, „raiul rânduielilor noastre bisericeşti", şi despre Sf. Mucenic Gheorghe.

La sfârşitul Sf. Liturghii ,C. pr. I. Sinca de la parohia Noul Săsesc (prot. Mediaş) a fost hirotesit întru duhovnic şi, plecând de la acest fapt ,Î.P.S. Mitropolit *Antonie*, în cuvântarea rostită, a insistat în prima parte asupra a ceea ce înseamnă preot-duhovnic, asupra felului cum trebuie făcută Spovedania, dând o seamă de îndrumări şi credincioşilor, „care trebuie să vină cu încredere la scaunul Spovedaniei, iar preotul să ofere încredere, secretul Spovedaniei trebuind păstrat cu orice risc".

În partea a doua a cuvântării, Î.P.S. Sa a zăbovit asupra marelui eveniment al Învierii Domnului şi învierii noastre, ceea ce trebuie să ne ţină mereu treaz modul cum ne trăim viaţa pe acest pământ.

A urmat apoi sfinţirea apei şi Sf. Maslu de obşte.

Sâmbătă, 24 aprilie 1993, tot la Sf. Mânăstire Brâncoveanu, a avut loc şedinţa trimestrială de lucru a Consiliului eparhial, în cadrul căreia s-au rezolvat o seamă de probleme mai importante ale celor patru sectoare: Bisericesc, economic, cultural şi juridic, prezenţi fiind şi părinţii protopopi din Arhiepiscopia Sibiului, părintele stareţ şi părintele egumen.

P.

Sfinţirea bisericii „Sf. Arhangheli" din Haşag, prot. Sibiu

Pe vechiul drum al Blajului, venind dinspre Sibiu, între Loamneş şi Soroştin, într-un fund de vale, ferită de viforniţe, se află parohia Haşag, care-şi duce obârşia până în perioada daco-romană, după cum atestă unele vestigii arheologice, ca şi dârzenia oamenilor care au ţinut piept valurilor nimicitoare care s-au abătut de atâtea ori peste meleagurile noastre, dârzenie care s-a vădit şi în zilele noastre. Căci, deşi puţini, nu cu mult peste o sută de familii, credincioşii din aceastăparohie au făcut în ultimii ani reparaţii capitale la biserica Sf. Arhangheli Mihail şi Gavril, pe care au îmbrăcat-o apoi şi într-o plăcută haină picturală, executată de pictorul Pană Ruiz-Florin din Ploieşti, cheltuielile ridicându-se la multe sute de mii de lei.

Astfel înnoită, prin jertfelnicia credincioşilor şi unor ajutoare din afară, cât şi prin alergăturile tânărului şi harnicului preot Mihai Petian, biserica menţionată a fost sfinţită de Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, luni, 19 aprilie 1993, a doua zi de Paşti, fiind însoţit de la Sibiu de P.C. pr. prof. M. Păcurariu, decanul Facultăţii de Teologie din Sibiu, P.C. consilieri Gh. Papuc şi E. Oancea, şi P.C. secretar eparhial arhid. Visarion Bălţat.

Î.P.S. Sale i s-a făcut o caldă primire, nu numai de parohienii din Haşag, îmbrăcaţi cu mic cu mare în minunatele noastre costume româneşti, ci şi de credincioşi din parohiile premergătoare Haşagului: Mândra şi Loamneş, care l-au aşteptat cu covoare întinse, cu flori şi inimi deschise, precum şi cu poftirea de a fi vizitate şi bisericile lor.

După slujba sfinţirii bisericii, care a devenit neîncăpătoare pentru mulţimea credincioşilor adunaţi la acest înălţător praznic, Sf. Liturghie arhierească s-a desfăşurat sub cerul liber, răspunsurile fiind date de un grup de studenţi teologi şi obştea credincioşilor. Era de faţă şi dl. pastor ev. lut. din Slimnic, Walther Gottfrid Seidner.

La sfârşitul Sf. Liturghii au vorbit:

P.C. prot. *D. Luca* (Sibiu), care a subliniat importanţa momentului şi bucuria preotului şi credincioşilor haşegani prilejuită de prezenţa Î.P.S. Sale.

C. pr. *Mihai Petian*, parohul local, care a făcut o prezentare a parohiei şi a lucrărilor efectuate la biserica ce s-a sfinţit, mulţumind lui Dumnezeu şi tuturor celor ce i-au stat în ajutor, în primul rând bunilor săi credincioşi, în frunte cu consiliul parohial;

C. pr. *I. Trifan* (Sibiu), fost preot la Haşag, care a făcut o prezentare geografică şi istorică a acestei parohii, cu specificarea unor interesante mărturii arheologice;

P.C. pr. prof. *M. Păcurariu*, care a zăbovit cu deosebire asupra a două personalităţi de renume în istoria Bisericii şi culturii noastre, născute în Haşag: profesorul şi teologul Nifon Belaşcu, care a trecut munţii la fraţi, schimbându-şi numele în Nifon Bălăşescu, unul dintre cei mai mari oameni de cultură din veacul trecut, şi poetul Aron Cotruş.

Cuvânt de învăţătură a rostit apoi Î.P.S. Mitropolit *Antonie*, care, după ce a mulţumit lui Dumnezeu pentru că „ne-a ajutat să ne întâlnim aici" şi după ce a felicitat pe preot şi credincioşi pentru ceea ce au realizat în Haşag, deşi puţini la număr şi într-un timp aşa de scurt, a zăbovit asupra valorii, aici şi-n veşnicie, a faptelor bune, demonstrând cu unele grăitoare pilde ce înseamnă a „lăsa ceva bun" în urma noastră.

În continuare, Î.P.S. Sa a vorbit credincioşilor despre Învierea Domnului, aducând în atenţie unele argumente ale Învierii şi semnificaţia acesteia pentru viaţa noastră spirituală, între argumentele Învierii insistându-se asupra mormântului gol.

Pentru munca depusă, pe plan pastoral şi gospodăresc, C. pr. M. Petian a fost distins şi hirotesit întru „iconom", acte de apreciere din partea Î.P.S. Sale primind cu acest prilej şi dl. epitrop Stoia Gheorghe, cântăreţii bisericeşti Pomărac Nicolae şi Dordea Ioan, Consiliul şi Comitetul parohial.

La Căminul cultural a avut loc apoi o agapă, în cadrul căreia d-na preoteasă, prof. Mihaela Petian, a organizat cu copiii de la şcoală un foarte frumos program de cântece bisericeşti şi poezii religioase, distingându-se fiul cel mare al fam. Petian, Mihai, de nici cinci ani, care promite mult prin darurile cu care Dumnezeu l-a înzestrat şi care i se fac vădite încă de la această vârstă.

Au luat cuvântul: Dl. pastor ev. lut. *W. G. Seidner*, care a subliniat între altele omenia românească, arătând cum un soldat român a făcut-o scăpată pe mama sa în 1945 spre a nu fi dusă în Uniunea Sovietică; C. pr. pens. (Ocna Sibiului) *A. Voicu*, iar la sfârşit Î.P.S. Mitropolit *Antonie*, care a adus în atenţie originea agapelor, mulţumind Martelor şi tuturor celor ce au contribuit la organizarea ziditorului praznic de la parohia Haşag.

P.

Semnalăm... Semnalăm...

Se roagă şi propovăduieşte în Munţii Neamţului, la Mânăstirea Sihăstria, octogenarul părinte duhovnicesc CLEOPA. Autodidact, Prea Cuviosia Sa este, printre noi, poate cel mai profund cunoscător al Sfintei Scripturi şi al Sfinţilor Părinţi. Poate reproduce pe de rost din aceste surse ale teologiei şi ale mântuirii, pasagii lungi, coroborându-le în jurul unei teme cu abilitate de erudit şi cu pricepere de scriitor. E un mare povestitor din stirpea lui Creangă şi Sadoveanu, aşa încât poate ţine mulţimile ore întregi în ascultare fără oboseală. De fapt, la Mânăstirea Sihăstria e un fel de Universitate populară, în aer liber, în care, părintele Cleopa vorbeşte trei zile pe săptămână. Vin credincioşi de pretutindeni, cu tot felul de mijloace, cu autocare speciale ca să-l vadă şi să-l asculte. Mânăstirea nu e numai locul unde li se propovăduieşte, unde părintele Cleopa le lămureşte problemele de cel mai mare interes pentru sufletele lor, ci, firesc, e şi locul în care cei care vin se pot spovedi, pot participa la slujbe, îşi pot reînnoi viaţa.

La părintele Cleopa vin deopotrivă laici şi monahi din locuri îndepărtate, de prin alte mânăstiri, mulţi din ţări străine. În ultimii ani i s-a cerut tot mai mult să-şi scrie cuvântările şi să le publice. Aşa au apărut o seamă de cărţi care se înscriu de pe acum în tezaurul de spiritualitate duhovnicească românească. Ultima dintre ele, prefaţată de Î.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei şi Bucovinei, a fost tipărită la Iaşi de curând: Arhimandrit Cleopa Ilie, URCUŞ SPRE ÎNVIERE, Iaşi 1992, 414 p., în colecţia „Teologie şi Spiritualitate". Cartea cuprinde două părţi: În partea I-a sunt predici cu cele mai diverse teme, pentru laici şi pentru călugări, iar în partea a II-a sunt adunate *„Cuvinte despre trecerea de la viaţă la viaţă"*, fiind ele de fapt portrete ale unor monahi îmbunătăţiţi care şi-au putut cunoaşte dinainte momentul în care vor părăsi viaţa aceasta. Dintre cele zece portrete, două sunt ale unor maici.

Important, în legătură cu aceste *„Vieţi"* de călugări, e faptul că părintele Cleopa dă despre ei mărturii personale. I-a cunoscut pe toţi, a vorbit cu toţi, le-a fost aproape, unora le-a fost ucenic aşa că povesteşte despre ei fapte adevărate, trăite. Pe câţiva dintre aceştia i-a cunoscut şi scriitorul acestor rânduri şi poate da el însuşi mărturie de întărire a celor relatate de părintele Cleopa.

Partea a II-a a cărţii parcă ar ilustra partea I-a. E ca şi cum autorul ar zice: iată ce se cere pentru mântuire şi desăvârşire. Aceasta e calea! Cine va răsfoi cartea, adăugăm noi, va fi uimit de bogăţia temelor din partea I-a şi de importanţa lor. În partea a II-a parcă ni s-ar spune: iată exemple de oameni care, urmând calea, au ajuns la limanul mântuirii şi al desăvârşirii. Exemplele sunt concludente şi convingătoare.

Cartea părintelui Cleopa devine, prin aceste *„Vieţi"*, o sursă bună pentru definirea şi înţelegerea spiritualităţii ortodoxe româneşti, ea constituind, în acelaşi timp, şi o parte însemnată a *Istoriei contemporane a acestei spiritualităţi.*

Scriind despre monahi cunoscuţi multora dintre cei care mai sunt încă în viaţă, prin aceştia se verifică şi se atestă autenticitatea *Vieţilor* povestite de părintele Cleopa. Sfântul Pavel, când vorbea despre Învierea Domnului, îşi lua ca martori şi pe cei cărora li s-a arătat Iisus după Înviere şi *„dintre care mulţi* — zicea el — *mai trăiesc încă"*. Deci puteau autentifica şi ei faptul Învierii. Aşa e şi în cazul celor cărora părintele Cleopa le schiţează biografia duhovnicească. Are martori mulţi.

Cât despre predicile din partea I, ele sunt ca de obicei bine documentate biblic şi patristic. Şi mai au o virtute: sunt scurte şi pot fi uşor folosite pe p.c. preoţi în pregătirea propriilor lor predici. Dincolo de aceasta, ele sunt însă şi bune capitole de Teologie ortodoxă, scrisă pe înţelesul tuturor, de mare folos pentru cetitorul de rând şi nu fără important folos pentru teologi şi pentru oameni de cultură în general.

Părintele Cleopa e plin de Har şi e o trâmbiţă binecuvântată, care cheamă cu putere la mântuire şi desăvârşire.

Cartea sa „URCUŞ SPRE ÎNVIERE" o va dovedi oricui cu prisosinţă deşi, numai cei care nu-l cunosc, vor mai avea nevoie de dovezi suplimentare că P. Cuv. Sa e unul dintre puţinii oameni autentici ai vremurilor noastre, în credinţă şi mărturie.

*
* *

În editura „Ştiinţa" din Chişinău a apărut în excelente condiţii grafice ISTORIA BISERICII ORTODOXE ROMÂNE a P.C. prof. dr. decan Mircea Păcurariu (496 p.). Basarabenii vor avea astfel la îndemână un instrument de mare valoare în ajutorul cunoaşterii istoriei poporului român şi a Bisericii sale. Cartea e un pas important în lucrarea de reintegrare culturală şi spirituală a Basarabiei în sufletul şi simţirea Patriei comune.

*
* *

Ministerul Culturii, Centrul naţional al creaţiei populare şi Fundaţia culturală *Ethnos* a publicat nr. 1 dintr-o revistă de cultură, intitulată DATINI (nr. 1, apr. 1993, 50 p., format „Steaua"). Se anunţă a fi bună. În acest prim număr, printre ştiri, noutăţi şi fapte senzaţionale (ex. Omul şi arborele, p. 41) sunt şi articole temeinice, dintre care am remarcat d. p. partea I-a dintr-un studiu intitulat: *„Folclorul şi muzica religioasă la români şi la popoarele balcanice"*, de dr. Elisabeta Moldoveanu (p. 36—37).

*
* *

În Târgu-Mureş apare revista *„Şcoala ardeleană"* având-l ca redactor-şef pe dl. prof. univ. Serafim Duicu, secretar de Stat la Ministerul Culturii, prezent în cuprins printr-un interviu acordat lui Ioan Şulea, şi printr-un portret al poetului Petrea Dascălul. Numărul pe care îl avem în faţă (1, 1993), mai publică un studiu — bun — despre *„Inochentie Micu şi începuturile mişcării politice naţionale"*, de dr. Ioan Lungu, şi mai semnează nume prestigioase ca Gh. Bulgăr, dr. Ioan Pop, Grigore Ploieşteanu şi, pe ultima pagină, un studiu e semnat de Alain Ruzé (trad. de Carmen Andraş): *Aceşti latini din Carpaţi — Mărturii ale continuităţii româneşti la nord de Dunăre.* E traducerea cap. I din cartea II-a în care, demonstraţia tezei anunţate în titlu, se face pe baza argumentelor lingvistice. Folosind o largă bibliografie românească şi în deosebi străină, autorul respinge teza lui R. Roesler şi a urmaşilor lui, cum că limba română s-ar fi format la sud de Dunăre, de unde românii ar fi migrat spre nord. El numeşte această teză „neserioasă, artificială, contradictorie". Şi demonstrează totul. Cum se cuvine şi cum e drept!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

Luca Ana
Str.Lupeni 17 A
Sibiu

BIBLIOTECA MUZEULUI
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141

SIBIU

1 iunie

Nr. 21—22

1993

RUSALIILE

La cincizeci de zile după Ziua Învierii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, şi la zece zile după Înălţarea Sa la Cer, Biserica creştină prăznuieşte Pogorîrea Sf. Duh peste Sfinţii Apostoli. Ea se mai numeşte şi Cincizecimea sau Rusaliile.

Înainte de Înălţarea Sa la ceruri, Mântuitorul le-a făgăduit Sfinţilor Săi Ucenici şi Apostoli că le va trimite pe Sfântul Duh, Domnul de viaţă făcătorul, Duhul Adevărului, *care de la Tatăl purcede şi care îi va învăţa pe ei toate* (Ioan cap. 14, vers. 16, 26). Le-a poruncit să nu se depărteze de Ierusalim, ci „*să aştepte făgăduinţa Tatălui*" (Fapte cap. 1, vers. 4).

Această făgăduinţă a „*botezului lor cu Duhul Sfânt*" (Fapte 1, 5) s-a împlinit aşa după cum le-a fost promisă.

Evanghelistul Luca, autorul cărţii „Faptele Apostolilor", relatează în capitolul II al cărţii sale, cu amănunte, acest eveniment deosebit.

„*Şi când a sosit Ziua Cincizecimii erau toţi împreună în acelaşi loc. Şi din cer fără de veste, s-a făcut un vuiet, ca de suflare de vânt ce vine repede, şi a umplut toată casa unde şedeau ei. Şi li s-a arătat, împărţite, limbi ca de foc şi au şezut pe fiecare dintre ei. Şi s-au umplut toţi de Duhul Sfânt şi au început să vorbească în alte limbi, precum le dădea lor Duhul a grăi*" (Fapte 2, 1—4).

Văzând mirarea celor prezenţi la praznicul Cincizecimii, care nu înţelegeau ce se întâmplă, Sf. Ap. Petru a rostit o surprinzătoare şi importantă cuvântare arătând că e vorba de o minune, şi anume de Pogorîrea peste Apostoli a Duhului Sfânt, îndemnându-i pe toţi cei prezenţi să creadă în Iisus, „*pe care Dumnezeu l-a înviat dezlegând legăturile morţii*" (Fapte 2, 24). I-a îndemnat apoi să se pocăiască şi să se boteze în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor.

Pătrunşi la inimă — ne spune acelaşi evanghelist — s-au botezat în acea zi circa trei mii de suflete, întemeindu-se astfel în chip văzut Biserica lui Hristos, prima comunitate creştină.

Cel dintâi lucru pe care trebuie să-l remarcăm cu privire la *Cincizecime* este faptul că apostolii fac din eveniment o dovadă în plus a Învierii şi a dumnezeirii lui Iisus. Iată, aşa cum a promis, aşa a împlinit. Minunea întâmplată cu noi — faptul că vorbim în limbi necunoscute nouă — dovedeşte că a fost şi

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului,
Crişanei şi Maramureşului

ZIUA ÎNĂLŢĂRII LUCEAFĂRULUI

PAŞII LUCEAFĂRULUI* (I)

Peste tot pe unde au trecut, paşii Luceafărului au lăsat urme din pulbere de stele. Şi locurile unde pulberea licăreşte, nemuritoare, îşi fac o glorie din aceasta, şi aşază semne de bucurie şi de mândrie, spre ştiinţa tuturor generaţiilor, că au avut privilegiul de a-l avea, aievea, acolo, cît a trăit pe pământ, pe „domnul Eminescu", precum frumos l-a numit un alt mare poet, Grigore Vieru. Nu l-am întrebat pe Grigore Vieru dacă acest „domnul" e cam acelaşi, de pildă, cu „domnul Vieru", pentru că am fost dinainte sigur că e acelaşi cu „*domnul* Tudor", cu „*domnul Ştefan cel Mare şi Sfânt!*" Un domn al neamului românesc. Domnul Limbii româneşti. Domnul culturii româneşti. Domnul Poeziei.

Paşii Luceafărului au trecut şi prin Braşov. Cîtă cinste pentru marele oraş! Şi iată că, chiar dacă, mi se pare mie, cam tîrziu oraşul îi adună azi pulberea de stele rămasă de pe urmele paşilor săi, într-o placă comemorativă, faptul face cinste actualilor edili şi oamenilor de cultură ai locului. Nu mă îndoiesc însă că suflarea lui a fost mereu respirată aici, de toţi cei care l-au iubit întotdeauna, şi l-au citit, şi l-au cîntat, şi l-au învăţat, şi au vorbit cu vorbele lui, şi au iubit cu sentimentele lui, şi au gîndit cu gîndul lui.

Eminescu a trecut prin Braşov în prima tinereţe, „*băiet fiind*", cum zice el într-o poezie, şi, poate, nu numai o singură dată. Trupa lui Tardini Vlădicescu, pe care o urmărea cu pasiune, pleacă din Cernăuţi spre Braşov la 17/29 mai 1864. Nu ştim dacă Eminescu a urmat-o. Prezenţa trupei e notată din nou, sigur, la Braşov peste un an, la 3/15 mai 1865. Stă 40 de zile şi dă 21 de reprezentaţii .Va fi fost Eminescu măcar de data aceasta cu ea? Se pare că da, pentru că „*a dispărut*" din Cernăuţi, după cum ne spune prietenul său Stefanelli, care chiar precizează că „*s-a luat după ea*". În 1866, la 27—28 august ia parte la Adunarea Generală a *Astrei*, la Alba-Iulia, şi trece prin Blaj, Sibiu, Răşinari. În 1868 se împrieteneşte cu actorul Mihai Pascaly şi din 25 aprilie îl găsim în documentele trupei ca sufleur. La 4 mai 1868 se află sigur în Braşov şi „Gazeta Transilvaniei" nota, după spectacol: „*Avem şi noi, „Teatrul Naţional"!* Trupa rămîne în Braşov pînă la 4/16 iunie, după care pleacă la Sibiu.

Despre Eminescu s-au scris biblioteci deşi, pînă azi, nici măcar manuscrisele lui nu sînt publicate toate, cum a cerut cîndva, în tinereţe, **Mircea Eliade, şi cum, după el, îşi făcuse un ideal din aceasta**, Constantin Noica. Cum vom putea noi spune despre el, acum, aici, în cîteva cuvinte, ceea ce nu s-ar putea spune nici în cărţi întregi? În astfel de ocazii singurul lucru pe care cineva îl poate face, e să aleagă orice şi să spună orice, dintr-un tot care e în întregime interesant şi important. O selecţie, fie biografică, fie de orice alt fel, e aproape imposibilă şi riscă să fie o limitare şi, în cele din urmă, o trădare. A ne lansa în exclamaţii adolescentine, sau în ditirambe encomiastice, ar fi să cădem tocmai în ceea ce îi plăcea cel mai puţin poetului: „*Laudele lor desigur m-ar scîrbi peste măsură*"!

Să încercăm să pătrundem în cine ştie ce laturi încă necunoscute ale vieţii şi creaţiei lui? Aceasta e treabă de erudit, de şoarece de arhive, ceea ce nu-i e dat oricui să poată fi. Eminescu se îndoia el însuşi că îl va descoperi cineva aşa cum a fost, în toate aspectele vieţii şi gîndurilor lui, socotindu-le pe amîndouă complicate, complexe, greu de descifrat, cum începuse să-i fie chiar şi lui:

Şi când propria ta viaţă singur n-o ştii pe de rost,
O să-şi bată alţii capul s-o pătrundă cum a fost!

În privinţa aceasta cred că, din modestie, şi-a subestimat posteritatea. De bătut capul, şi-l bat bieţii lui admiratori, savanţii, eruditii şi, pînă la urmă, vor înainta tot mai mult în tainele lui, desigur fără speranţa de a-l epuiza vreodată. Eminescu e al tuturor timpurilor şi, precum toate timpurile îl vor iubi, tot aşa va păstra pentru toate timpurile secvenţe de taine din creaţia lui, care se vor revela pe rând, tuturor generaţiilor, una după alta.

Ce ne-ar mai reveni nouă de spus, într-o astfel de ocazie, după un Simpozion în care s-a spus tot ce a avut fiecare mai interesant de spus, şi cînd se însemnează cu o placă sărbătoarea trecerii lui pe **aici, cînd se împlinesc şi 143 de ani de la naşterea lui?**

Doar să ne amintim cîteva lucruri, fără nici cea mai mică intenţie de cuprindere, fie şi sintetică, a sufletului şi operei lui şi, de asemenea, fără nici cea mai mică intenţie de adăugare erudită a vreunui amănunt la biografia lui. Nu vom ocoli totuşi a spune că, atunci cînd e vorba de Eminescu, orice amănunt, cât de mic, poate deveni important. Un mic amănunt poate că totuşi vom sugera împătimiţilor lui biografi, pe care am dori să-i mai punem puţin pe drumurile arhivelor.

Dar înainte de aceasta, cîteva alte mici detalii în această zi de amintire.

Eminescu era frumos, „*cum numa-n vis un înger se arată*"! Mă veţi întreba, de ce să vorbim despre aceasta? Şi vă voi răspunde: pentru că despre Eminescu ne interesează totul, acel tot din care a putut izvorî dumnezeiasca lui poezie. Ion Luca Caragiale l-a cunoscut chiar pe când venea cu trupa lui Pascaly la Braşov. Pascaly însuşi i l-a prezentat. Şi Caragiale îşi aminteşte: „*Era o frumuseţe! O figură clasică, încadrată de nişte plete mari, negre; o frunte înaltă şi senină; nişte ochi mari şi, prin aceste ferestre ale sufletului, se vedea că cineva este înăuntru*".

Nu vi se pare extraordinară observaţia? *Prin aceste ferestre ale sufletului — ochii — se vedea că cineva este înăuntru.* Cineva! Nu oricine. Şi Caragiale continuă: „*Un zîmbet blînd şi adînc melancolic. Avea aerul unui sfânt tânăr coborât dintr-o veche icoană, un copil predestinat durerii, pe chipul căruia se vedea scrisul unor chinuri viitoare*". Iată un Eminescu înscris pe chipul lui, acela pe care, cred eu, cel mai bine l-a prins în bronz sculptorul Gheorghe Anghel, acela care se află acum în faţa Atheneului Român, şi pe care l-a modelat în meditaţie şi rugăciune la Mănăstirea Pasărea. Gipsurile se mai pot vedea şi azi în muzeul mânăstirii.

Aşadar Caragiale îi citise pe chip „*scrisul unor chinuri viitoare*". Vor fi fost şi viitoare, dar erau şi prezente, căci adolescentul din 1868, la 18 ani, era de pe atunci mistuit de marile probleme care vizitează minţile mari ale lumii. Un scriitor, diplomat şi critic literar contemporan cu Eminescu, Nicolae Petraşcu (n. 1859 în Tecuci), care a scris o carte despre Eminescu (Buc. 1892 şi 1934) spune despre el că era: „*un suflet trudit de problemele mari ale lumii*" (Cf. antologia: *Ei l-au văzut pe Eminescu*, de Cristina şi Victor Crăciun, Cluj-Napoca 1989, p. 363). Deci nu atât de doamna Cleopatra Poenaru Lecca şi „plopii (ei) fără soţ", sau de Veronica Micle, sau de Mite Kremnitz, sau chiar de vulgarele probleme ale vieţii de toate zilele, cît „*de problemele mari ale lumii*", era trudit. Au fost şi celelalte, desigur, dar nu ele au prevalat. De altfel poezia erotică a lui Eminescu nu e singura care atrage şi copleşeşte. Ceea ce e dincolo de ea, amestecul de lirism cu profunzimea filosofică, universul întreg cu tainele lui prins parcă în mişcarea lui armonică, poetică, tulburătoare, acestea sunt magnetul cugetării în versuri a Luceafărului, care atrag pe tot cel ce îi descoperă poezia, de cum intră în adolescenţa primelor întrebări, a primelor confruntări cu tot ceea ce ne înconjoară. Eminescu atrage în primul rînd prin profunzimea cugetării, prinsă parcă în formele ei divine, originare, cum nu le-a mai prins nimeni altul.

Nicu Gane îl descrie pe Eminescu la fel precum o face Caragiale: „*Îl am şi acum înaintea ochilor: chip frumos şi blând, fire mistică, străină de lume, zămislită parcă în alte plaiuri. Ce frunte măreaţă şi încercată de gânduri! Ce privire adâncă şi visătoare izvorâtă din cea mai nobilă inimă omenească! Ce absolută şi completă dezinteresare de tot ce e în legătură cu partea materială a vieţii. Ai fi zis că plutea într-o atmosferă suprapământească*". Şi iată-l pe Vlahuţă descriindu-l: „*Mi se pare un zeu tînăr, frumos şi blînd, cu părul negru, ondulat, cu ochii duşi, osteniţi de gînduri* (toţi observă întipărirea gândurilor pe chipul lui n.n.), *mustaţa tunsă puţin, gura mică şi în*

(continuare în pag. 2)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* Conferinţă susţinută în Casa de Cultură a oraşului Braşov cu prilejul dezvelirii unei plăci comemorative pe locul unde a poposit Eminescu în trecere prin Braşov, 17 ian. 1993.

Un Stroescu din Basarabia la protopopul din Braşov*

„A fost la noi, a băut un ceai şi s-a fotografiat cu tata".
(Profesoara Maria B. Baiulescu)

S-a numit Mihail V. Stroescu şi a fost cel mai mare din cei patru fraţi Stroeşti basarabeni: Mihail (1836—1889), Constantin (1838—1892), Gheorghe (1840—1922), Vasile (1845—1926). Protopopul a fost preotul profesor Bartolomei Baiulescu (1831—1909), fost secretar al mitropolitului Andrei Şaguna, cleric distins, cu activităţi şi merite pastorale, sociale şi culturale personale.

Mihail V. Stroescu s-a născut în satul *Trinca* Hotinului (Basarabia) — meridian geografic istoric, străjuit şi păzit de fortăreaţa invincibilă *Hotin*, la care a ţinut atît de mult „dreptcredinciosul voievod Ştefan cel Mare şi Sfînt" (actualmente, în Republica Moldova, Trinca este în raionul Eohneţ).

Mihail V. Stroescu a făcut liceul la Camenita, peste Nistru (Kementi-Podolsk), unde a fost coleg cu Bogdan Petriceicu Haşdeu (1848—1907), conjudeţean (de la Cristineşti), cunoscându-l şi pe tatăl acestuia, Alexandru Hîjdeu (1811—1872) care era profesor (un timp); într-o scrisoare Mihail V. Stroescu l-a numit pe B. P. Haşdeu „vechi prieten şi camarad de şcoală".

După absolvirea liceului, Mihail V. Stroescu a participat, voluntar, la războiul ruso-turc din 1853—1856 — Războiul Crimeii —, ca locotenent, decorat cu „Sf. Vladimir" şi „Sf. Ana". N-a rămas, însă, în armată, pentru carieră ofiţerească, atât de jinduită de odraslele de nobili. Predispoziţiile şi preferinţele sale sufleteşti înclinau spre carte, cultură, umanism idealist social. A ieşit din armată, a făcut Facultatea de Ştiinţe Naturale din Moscova, apoi, patru ani, în Franţa. Înapoiat, în Basarabia, s-a căsătorit, în 1868, cu Eliza (1850—1926), fiica moşierului român basarabean Ştefan Nedelcovici.

Pentru cunoaşterea şi propagarea limbii şi a literaturii române, precum şi pentru ridicarea nivelului cultural în Basarabia, Mihail V. Stroescu a propus înfiinţarea şi funcţionarea unei catedre de limbă şi literatură română, la Universitatea din Odesa, cu bibliotecă afe-

(continuare în pag. a 3-a)

Pr. Gh. Cunescu

* Dintr-o evocare, amplă şi documentată, *Stroeştii basarabeni*, în pregătire.

BISERICA ŞI SECTELE*

Erezia şi *secta* sunt două cuvinte — primul provenind din limba greacă şi celălalt din limba latină — care denumesc aceeaşi realitate, adică ceea ce rezultă din ruperea, separarea unei părţi dintr-un întreg. Cu aceşti doi termeni au fost numite şi grupările care, de-a lungul istoriei, s-au rupt de Biserică, din pricina rătălmăcirii unor aspecte ale credinţei şi învăţăturii Bisericii. În limbajul teologic, *erezia* denumeşte, în acelaşi timp, învăţătura greşită care stă la baza ruperii de Biserică a unui grup de credincioşi, dar şi gruparea ca atare, în timp ce *secta* denumeşte numai gruparea în sine. În limba română, mai ales în limbajul curent, se foloseşte cuvântul *erezie*, pentru a denumi învăţătura greşită pe care o susţine şi răspândeşte o *sectă*.

Erezia ca fenomen bisericesc şi teologic este rezultatul neputinţei de a îmbrăţişa expresia deplină a adevărului şi, în consecinţă, limitarea la o parte sau la un singur aspect ale acestuia cu pretenţia că acesta este întregul adevăr; a lua drept întreg numai o parte a acestuia echivalează cu rătălmăcirea adevărului.

Adevărul Evangheliei, descoperirea voii lui Dumnezeu privind izbăvirea omului din robia păcatului s-a făcut nu în scris, ci în lucrare, prin întruparea Fiului lui Dumnezeu, prin moartea Sa pe Cruce, prin Învierea şi Înălţarea Sa. Acest adevăr, ce culminează în realitatea Crucii şi a Învierii, a constituit de la început o piatră de poticnire pentru mintea omului. „Noi propovăduim pe Hristos cel răstignit: pentru iudei scandal şi pentru elini, nebunie!", scrie Sfântul Apostol Pavel corintenilor (I Cor. 1, 23). Adevărul fundamental al credinţei creştine — deloc teoretic — este acela că Hristos, Fiul lui Dumnezeu, a biruit moartea lăsându-Se omorît şi încă pe cruce. Pentru a accepta acest lucru omul trebuie să renunţe complet la logica sa, să-şi răstignească efectiv această logică, după care poţi învinge fie cu puterea, fie cu înţelepciunea, în nici un caz să învingi prin a te lăsa învins. Apostolul Pavel observa printre membrii primelor comunităţi creştine a fi puţini dintre înţelepţii şi puternicii timpului: „Priviţi chemarea voastră, fraţilor, că nu mulţi sunt înţelepţi, după trup, nu mulţi sunt puternici, nu mulţi sunt de neam bun. Căci Dumnezeu şi-a ales pe cele nebune ale lumii, ca să ruşineze pe cei înţelepţi, Dumnezeu şi-a ales pe cele slabe ale lumii, ca să ruşineze pe cele tari. Dumnezeu şi-a ales pe cele de neam de jos ale lumii, pe cele nebăgate în seamă, pe cele ce nu sunt, ca să nimicească pe cele ce sunt, ca nici un trup să nu se laude înaintea lui Dumnezeu." (I Cor. 1, 26—29). Altfel spus, zbătându-se să iasă din robia păcatului, ce sfârşea cu moartea, omul înaintase destul de mult în direcţia în care după mintea sa trebuie să afle soluţia. Dar Dumnezeu i-a descoperit — spre surprinderea şi umilirea lui — că soluţia se afla exact în direcţia inversă: nu în a deveni din cel care era, mai înţelept, mai puternic avea să-şi găsească salvarea, ci în a se lăsa învins, în a urma, de fapt, drumul lui Hristos. Pentru a accepta acest lucru el trebuia să-şi schimbe mintea, să facă metanoia, ceea ce nu era şi nu este un lucru uşor. Adevărul Evangheliei nu se lasă negociat. Omul, pentru a-L putea accepta pe Hristos ,trebuie să aplice măsura şi logica Evangheliei la gândirea şi judecata sa şi nu invers. Ori de câte ori a încercat să cuprindă şi să judece Adevărul Evangheliei, cu măsura minţii sale, el a eşuat în rătăciri, în erezii. Şi aceasta s-a întîmplat de câte ori nu s-a lepădat de gândul său pentru a împrumuta „gândul lui Hristos". Orice încercare de acomodare a Evangheliei la logica şi mintea omenească ajunge la răstălmăcire şi erezie.

La aceasta s-a adăugat lupta neîncetată a vrăjmaşului care seamănă neghina oriunde se seamănă sămânţa cea bună a cuvântului lui Dumnezeu. De aici confruntările Bisericii cu ereziile şi cu rătăcirile de tot felul, de la începuturile ei şi până astăzi.

Mântuitorul Însuşi avertizează pe ucenicii Săi de aceste lucrări ale forţelor răului care vor încerca, prin orice mijloc să amăgească: „Căci se vor ridica hristoşi mincinoşi şi proroci mincinoşi şi vor da semne mari şi chiar minuni, ca să amăgească, de va fi cu putinţă, şi pe cei aleşi" (Matei 24, 24).

Sfântul Apostol Pavel, în epistolele pe care le-a scris Bisericilor întemeiate în diferite localităţi ale lumii vechi şi care ni s-au păstrat în Noul Testament, aminteşte adeseori de cei ce rătălmăcesc adevărul Evangheliei lui Hristos şi răspândesc rătăciri printre primii creştini. El îi îndeamnă pe creştini să fie foarte atenţi să nu cadă în cursa acestora, să ţină Evanghelia pe care au primit-o de la el şi învăţătura pe care el le-a dat-o, fie prin predanie, fie prin epistole: „Luaţi aminte să nu vă fure mintile cineva cu filosofia şi cu deşarta înţelepciune din predania omenească, după înţelesurile cele slabe ale lumii şi nu după Hristos!" (Coloseni 8, 8). Pe creştinii din Galatia îi avertizează cu tărie să nu se lepede de Evanghelia pe care le-o vestise: „*Dar chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o să fie anatema!*" (Galateni 1, 8), după ce îşi exprimase indignarea constatând astfel de tendinţe: „Mă mir că aşa degrabă treceţi de la cel ce v-a chemat pe voi prin harul lui Hristos, la altă

(Continuare în pag. a 2-a)

* Din broşura „Biserica şi sectele", Tesalonic, 1992, p. 18.

Rezonanţe ortodoxe la PANAIT ISTRATI (II)

2. Rolul „Persoanei". Dacă ar face cineva o radiografie a scrierilor lui Panait Istrati, prima observaţie la care va putea ajunge va fi că acestea nu sunt scrieri care au drept scop expunerea unor subiecte complicate. Ci scopul urmărit de autor este de a descrie caractere, chipuri omeneşti aşa cum viaţa i le-a scos lui în cale. Arta lui Panait este identică cu viaţa. El descrie tablouri din Viaţă curăţate de elementele care erau de prisos. Din acest punct de vedere aş îndrăzni să spun că lucrările lui Panait Istrati sunt mici tablouri de scenariu pe care cititorul nu are decât să le asambleze, „să le monteze" şi să le pună în mişcare pentru a obţine o minunată reprezentare a Vieţii.

S-ar aştepta cineva ca — dată fiind „filosofia" lui Panait — rolul principal în această reprezentare, în aceste „filme" ale vieţii lui, să-l joace comunitatea, societatea, pe când persoana, „personajul" să nu constituie decât un mic „atom"-individuum, o neînsemnată părticică din imensa şi nedefinita masă umană.

Realitatea este însă cu totul alta. Rolul principal în scrierile lui Panait Istrati îl joacă tocmai „Persoana" înţeleasă ca expresie de iubire şi comuniune către celălalt (prosopon). E vorba aici de „Stavros", de „Kyra Kyralina" de „Dragomir", de „Unchiul Anghel", de „Cosma", de „Ilie Înţeleptul", de „Splica călugărul", de „Movilă vătaful", de „Ieremia, fiul pădurii", de „Nerantsula", de „Tsatsa Minka" etc. Chipuri, numiri de persoane, şi tot atâţea titluri de scrieri. Iar numirea fiecăruia,

(Continuare în pag. a 2-a)

Lucia Fräcea-Stăncescu
Atena, Grecia —

Biserica şi sectele

(Urmare din pag. 1)

Evanghelie, care nu este alta, decât că sânt unii care vă tulbură şi voiesc să schimbe Evanghelia lui Hristos". (Galateni 1, 6—7). Lui Timotei, ucenicului apropiat, pe care îl lăsase în Efes pentru a pune rânduială şi a purta de grijă Bisericii de acolo, îi scrie tot în legătură cu pericolul rătăcirii de la Evanghelia lui Hristos: „Iar de învaţă cineva altă învăţătură şi nu se ţine de cuvintele cele sănătoase ale Domnului nostru Iisus Hristos şi de învăţătura cea după dreapta credinţă, acela e un îngâmfat, care nu ştie nimic, suferind de boala discuţiilor şi a certurilor de cuvinte, din care pornesc cearta, pizma, defăimările, bănuielile viclene, gâlcevile necurmate ale oamenilor stricaţi la minte şi lipsiţi de adevăr, care socotesc că evlavia este un mijloc de câştig. Depărtează-te de unii ca aceştia!" (I Tim. 6, 3—5).

Conţinutul esenţial al Evangheliei pe care Pavel o propovăduia şi pe care creştinii trebuiau să o păstreze cu sfinţenie, este redat de Apostol în prima epistolă către Corinteni: „Vă aduc aminte, fraţilor, Evanghelia pe care v-am binevestit-o, pe care aţi şi primit-o, întru care şi staţi prin care şi sunteţi mântuiţi... căci v-am dat, întîi de toate ceea ce şi eu am primit, că Hristos a murit pentru păcatele noastre după Scripturi; şi că a fost îngropat şi că a înviat a treia zi, după Scripturi; şi că S-a arătat lui Chefa, apoi celorlalţi doisprezece..." (I Cor. 15, 1—5). Apostolul Pavel este avizat în legătură cu orgoliul şi ispita emancipării ce pândeşte la tot pasul mintea omenească: „Căci va veni vremea când nu vor mai suferi învăţătura cea sănătoasă, ci — dornici să-şi desfăteze auzul — îşi vor îngrămădi învăţători după poftele lor, îşi vor întoarce auzul de la adevăr şi se vor abate către basme". (2 Tim. 4, 3—4). El ştie însă şi de lucrarea neostenită a diavolului pentru rătăcirea de la dreapta credinţă: „Iar venirea acelora va fi prin lucrarea lui satan, însoţită de tot felul de puteri şi semne şi de minuni mincinoase şi de amăgiri nelegiuite, pentru fiii pierzării, fiindcă n-au primit iubirea adevărului, ca să se mântuiască. De aceea Dumnezeu le trimite o lucrare de amăgire, ca ei să creadă minciunii, ca să fie osândiţi toţi cei ce n-au crezut adevărul, ci le-a plăcut nedreptatea." (2 Tesaloniceni 2, 9—12). Întreaga Biserică era tulburată de aceste rătăciri, cărora tinerele comunităţi creştine trebuiau să le ţină piept şi pe care Apostolii depuneau eforturi să le oprească. Creştinilor din Roma le scria Sfântul Pavel: *„Vă îndemn fraţilor, să vă păziţi de cei ce fac dezbinări şi sminteli împotriva învăţăturii pe care aţi primit-o. Depărtaţi-vă de ei! Căci unii ca aceştia nu slujesc Domnului nostru Iisus Hristos, ci pântecului lor şi prin vorbele lor frumoase şi măgulitoare înşeală inimile celor fără răutate."* (Rom. 16, 17—18). La Filipi, în Macedonia, erau de asemenea probleme: „Căci mulţi, despre care v-am vorbit adeseori, iar acum vă spun şi plângând, se poartă ca duşmani ai crucii lui Hristos. Sfârşitul acestora este pieirea. Pântecele este dumnezeul lor, iar mărirea lor este spre ruşine lor, ca unii care au gândit la cele pământeşti". (Filipeni 3, 18—19). Aceşti rătăciţi erau creştini, primiseră credinţa dar o acomodau bunului lor plac. Sfântul Ioan scrie într-una din epistolele sale: *„Iar acum mulţi antihrişti s-au arătat... Dintre noi au ieşit, dar nu erau de-ai noştri, căci de-ar fi fost de-ai noştri ar fi rămas cu noi; ci ca să se arate că nu sunt toţi de-ai noştri, de aceea au ieşit."* (I Ioan 2, 18—19).

Rătăcirile, ereziile ce încolţesc în vremea apostolilor sunt combătute de către aceştia şi de ucenicii lor prin învăţătura cea adevărată, formulată cu autoritatea ce o aveau în Biserică, ca ucenici ai Mântuitorului. Astfel, în ciuda numeroaselor frământări, Biserica primară creşte, Evanghelia răspândindu-se în lumea cunoscută de atunci.

În perioada imediat următoare, perioada postapostolică, „buruienile blestemate ale ereziilor au început a creşte, a se îndesi şi a înăbuşi sămânţa cea bună şi curată a Evangheliei lui Hristos", cum spune părintele Cleopa.

În secolele al II-lea şi al III-lea cel mai mare pericol pentru Biserica creştină l-au *constituit gnosticii*, o puternică şi foarte extinsă mişcare sincretistă care *în contact cu creştinismul a încercat să-l asimileze*. A luat naştere astfel un gnosticism creştin atât de puternic încât pentru mult timp cercetătorii au fost în dubiu între a considera gnosticismul o erezie creştină sau un curent paralel care a împrumutat elemente creştine.

Începând cu *secolul al IV-lea*, odată cu *dobândirea libertăţii* şi cu ieşirea din perioada persecuţiilor, *Biserica s-a confruntat cu marile erezii trinitare şi hristologice: arianismul, pnevmatomahia, nestorianismul, apolinarismul, monofizismul şi monotelismul. În secolul al IX-lea*, odată *cu înfrângerea iconoclasmului* Biserica a consfinţit biruinţa Ortodoxiei. A fost perioada unei lupte extraordinare din partea Bisericii pentru păstrarea nealterată a Evangheliei şi a învăţăturii creştine. Perioada marilor erezii a fost şi perioada marilor Sinoade Ecumenice care au definit învăţătura şi credinţa creştină, perioada marilor părinţi şi scriitori ai Bisericii care au alcătuit în lupta lor împotriva ereziilor cele mai importante scrieri teologice. În ciuda atâtor frământări, atâtor erezii, Biserica Ortodoxă a ieşit biruitoare din această grea perioadă şi, lucru extrem de important, a rămas o singură Biserică nedespărţită.

În *secolul al IX-lea* încep însă tensiunile şi *confruntările între Apus şi Răsărit*, care vor duce în anul 1054 la *Marea Schismă între Biserica Răsăritului*, rămasă în istorie ca Biserica Ortodoxă, şi Biserica Apusului, cunoscută astăzi ca Biserica Romano-Catolică. Schisma de la 1054 deschide drumul celei mai radicale înstrăinări istorice a creştinismului, după cum afirmă un teolog contemporan. Evoluţia lucrurilor în Biserica Apusului, în special prin *cristalizarea primatului papal şi a infailibilităţii* papei şi, prin aceasta, structurarea întregii Biserici Apusene în funcţie de un singur centru din ce în ce mai puternic lumeşte, va conduce treptat la *reforma din secolul al XVI-lea*. Ca reacţie la autortiatea absolută şi unică a papei ia naştere principiul fundamental al reformei, anume acela că fiecare credincios poate avea acces la adevăr, citind şi interpretând Sfînta Scriptură, singura autoritate în materie de credinţă. Iau naştere acum Biserica Luterană şi Biserica Reformată, prima întemeiată de *Luther, cea de a doua de Calvin*, cei doi mari reformatori din secolul al XVI-lea. *Aceştia s au înşelat însă crezând că autoritatea papei poate fi înlocuită cu autoritatea Bibliei.* Principiul *„sola Scriptura" nu putea să menţină unitatea Bisericii* şi, deci, nici unitatea credinţei, pentru că autoritatea Scripturii era de fapt autoritatea celui care o interpreta. Aşa se face că protestantismul, Bisericile născute din reformă vor constitui mediul în care se vor naşte cultele neoprotestante, iar din acestea sectele neoprotestante, mişcările paracreştine ş.a.m.d., pentru ca astăzi acest proces de fărîmiţare să ajungă la incredibila cifră de 6000 de secte.

Un lucru este clar pentru toată lumea: toate sectele şi mişcările neoprotestante s-au născut în Apus, de unde au venit şi continuă să vină şi în România.

Rusaliile

(Urmare din pag. 1)

este Fiul lui Dumnezeu. Altfel cum am vorbi aşa cum o facem, şi voi, veniţi aici din toate părţile lumii, ne înţelegeţi în limbile noastre!

Dovada era evidentă. Argumentarea nu putea fi combătută. Toţi au trebuit s-o admită. Şi, drept urmare, s-au botezat. Iată de ce sărbătoarea Rusaliilor este ziua cea plină de lumină în care Duhul cel Preasfânt a operat o schimbare miraculoasă în Apostoli. Devin poligloţi, devin cuvântători, ei simpli pescari, devin înţelepţi şi curajoşi în mărturisirea lor, nemaifiind fricoşii care s-au lepădat de El în timpul Patimilor.

În această zi comunitatea celor botezaţi devine comuniune a oamenilor cu Dumnezeu. Acum şi-a luat fiinţă Biserica, aceea care va dăinui până la sfârşitul veacurilor. Ea îl are drept cap pe Hristos. Cel care o călăuzeşte este *Duhul Adevărului*, Mângâietorul, Cel închinat împreună cu Tatăl şi cu Fiul.

După Rusalii, ucenicii l-au mărturisit pe Iisus ca Dumnezeu în *„Iudeea, în Samaria şi până la marginile pământului"* (Fapte 1, 8). Aşa îl mărturisim şi noi astăzi.

Prăznuind Ziua Pogorîrii Duhului Sfânt, prăznuim taina Bisericii celei *Una, Sfântă, sobornicească şi apostolească*, temeluită în jertfa de pe Cruce a Fiului lui Dumnezeu cel întrupat.

Prăznuind Ziua Pogorîrii Duhului Sfânt, prăznuim venirea în lume a bucuriei şi păcii celei veşnice, căci Însuşi Hristos ne-a făgăduit nouă că Duhul va fi cu noi în veci (Ioan 14, 17).

Prăznuind Ziua Rusaliilor, prăznuim de fapt înfierea noastră ca fii preaiubiţi ai Dumnezeului celui Preaînalt, căci nu mai suntem singuri şi orfani în lume, ci Duhul a venit la noi şi ne-a înfiat, dăruindu-ne arvuna darurilor celor cereşti.

Toate darurile cele înalte şi duhovniceşti ne-au venit atunci şi ne vin şi acum, prin evenimentul Rusaliilor, căci Duhul tuturor darurilor e cu noi. El ne luminează mintea ca să-l putem chema pe Dumnezeu în adevăr Tată şi să ne rugăm să fie pururea cu noi, zicând: *„Împărate Ceresc, Mângâietorule, Duhul Adevărului, care pretutindenea eşti şi pe toate le plineşti, vistierul bunătăţilor şi dătătorule de viaţă, vino şi te sălăşluieşte întru noi şi ne curăţeşte pe noi de toată întinăciunea şi mântuieşte Bunule sufletele noastre".*

EVOCARE:

Poeta ZORICA LAŢCU*

Sub semnătura Pr. Irineu Crăciun, în *România liberă* din 14 octombrie 1990, într-un frumos limbaj clericalo-literar, am citit amplul articol-necrolog *Maica Teodosia*, nume monastic al poetei *Zorica Laţcu*. Generaţiile noi nu cunosc, desigur, nimic din activitatea ei literară. Noi, însă, ai trecutelor vremi, cu profundă pioşenie reînviem, mai întâi, pe tânăra studentă (n. 1917) a Facultăţii de filologie din Cluj, debutantă întru ale poeziei şi, evident, îi cunoaştem biografia şi bibliografia. O fiinţă împovărată de la naştere, de un handicap în mers, asemuind pe Ovid Densuşianu. Cred că şi acest motiv a determinat-o, ca mai târziu, să se prenumere printre maicile mănăstirii *Vladimireşti* mult preţuită de patriarhul Justinian, precum se arată în articolul Preotului Irineu Crăciun, folosind aici din el, câte ceva, cu privire la activitatea poetei şi viaţa ei monahală, plină de suferinţi, ajungând la puşcărie pentru credinţele teiste. Tot necrologul ne vorbeşte de o poliglotă, bine cunoscând latina, ori vechea greacă, dar şi limbile moderne. De autoarea, cu timpul, a unor volume de poezie, sau din domeniul ecleziastic, cum de pildă *Maica Domnului, Origene* vestită figură bisericească, născut în Alexandria Egiptului (185—283).

Zorica Laţcu, aşa cum semna de la începuturi, personal mi-a rămas în amintire din anii Clujului (1946—1948). Iată, amfiteatrul Universităţii întesat de lume. În mijloc, în lunga bancă, episcopul Nicolae Colan înconjurat de cler. Era ziua femeii ortodoxe. Cuvântări. Cântece corale. O ceată de tineri scriitori, în frunte cu Victor Papilian, preşedinte al Asociaţiei Scriitorilor din Ardeal. Prezenţi, pe cât mi-aduc aminte: I. Cârje-Făgădaru, Francisc Păcurariu, D. Micu, Iosif Moruţan, Valeriu Anania, Zorica Laţcu, Eugenia Mureşanu, Petre Pascu. Mai clar o văd pe Zorica Laţcu, citind din versurile sale. Nu mă uit pe mine însumi (daţi-mi, rog, voie) ca psalmi din viitoarea mea carte *Plaiuri*. Atent, episcopul zâmbea, urmând lectura. Dar „asul" festivităţii era Zorica Laţcu. Deosebit de modestă.

Au urmat, apoi, în alte zile destul de rare, promenăzi pe bulevardele din Cluj. Discuţii literare. Zorica Laţcu stânjenită de handicap. O prezenţă sfielnică.

Odiosul dictat mutând Clujul, la Sibiu, cerea revendicări prin revista *Luceafărul*, condusă de Victor Papilian şi Olimpiu Boitoş, critic inteligent, înţelept. În gruparea revistei, nume de mare prestigiu: Ion Agârbiceanu, Lucian Blaga, D. Stăniloae, Octav Şuluţiu, Vasile Netea... Între Victor Iancu şi Ştefan Manciulea, iat-o pe Zorica Laţcu. În coloane publica, mai ales, hexametri, gen anticipativ cu mare succes, de poetul-filozof Eugeniu Sperantia.

Pe parcurs, prezentă cu alt soi de poezie, ca de pildă în *Luceafărul*, nr. 3 din martie 1943, poezia *Un oaspe*, unde Zorica Laţcu vădeşte, totuşi, aceste urme argheziene din *Inscripţie pe o casă de ţară*. Sfârşitul bucăţii *Un oaspe:*

Străinul care aseară a poposit la noi,
Mi-a tulburat odihna cu sete negrăită.
Am stat o noapte-ntreagă alături amândoi,
Dar el nu-ntinse mâna la floarea dăruită.

Cu dragoste de frate mi-a mulţumit în zori,
Când a plecat străinul pe drumul ud de rouă,
Şi mi-au rămas în urmă cu mirosul de flori
Cuvintele lui stranii şi blânde: „pace vouă".

L-am urmărit în zare cu gene arse-n plâns
Privind lumina albă cum îi juca în plete,
Şi aşternutul moale cu dor în pumn l-am strâns,
Lăsând mireasma caldă de frunze să mă-nbete.

La Arghezi, ultima strofă:

Şi-ntru-un ungher voi face din covoare
Un pat adânc, cu perinile moi
Dacă Isus, voind să mă scoboare
Flămând şi gol va trece pe la noi.

(continuare în pag. a 3-a)

Petre Pascu

* Din memorialistica *Aproape de Ei*, volumul *II* în pregătire.

Paşii Luceafărului

(urmare din pag. I-a)

toate ale lui o expresie de o nespusă bunătate şi melancolie. Avea un glas profund, muzical, umbrit într-o surdină dulce, misterioasă, care dădeau cuvintelor o vibrare particulară, ca şi cum veneau de departe, dintr-o lume necunoscută nouă".

Mă voi opri aici cu descrierile. A fost intenţia mea anume să vă întîlnesc azi, când îi nemurim trecerea prin Braşov, cu Eminescu omul, ca şi cum l-am întîlnit acum, de curând, pe stradă.

Nu vreau să spun nici un cuvânt despre Eminescu săracul, cel cu hainele ponosite. Descrierile abundă în amintirile prietenilor. În amintirea noastră să rămînă zeul. Pe umerii şi conştiinţa contemporanilor să cadă răspunderea vieţii lui, pe care n-au ştiut să i-o eliibereze de mizeriile zilnice ale unui zeu prea puţin descurcăreţ pe pământ.

Câteva lucruri, pe scurt, aş mai adăuga. Iubea limba vechilor cărţi bisericeşti. Cunoscutul lingvist Moses Gaster se ducea la dânsul să citească vechi texte din manuscrise — pe care le avea Eminescu — din *Vieţile Sfinţilor* şi din alte cărţi. Odată i-a dat în dar un manuscris cu *Viaţa Sfântului Vasile cel Nou*, în care se vorbea mult de iad. Şi i-a zis: *„Drept pomenire şi ca să ştii ce te aşteaptă* (iadul, căci Gaster era evreu n.n.), *ţine aici manuscrisul acesta"!* Eminescu, zice Gaster, *„nu se sătura de limba veche şi frumoasă din acele texte".* De altfel şi Eminescu însuşi a mărturisit aceasta de mai multe ori, anume că limba lui venea din limba cărţilor bisericeşti. Se ştie de asemenea că a spus că *„Biserica este mama neamului românesc".* Mergea des pe la mănăstiri, Neamţu, Râşca, Agafton şi multe altele. De la maica Zenaida de la Agafton a cules povestea lui Călin.

Cultura lui, se ştie bine acum, nu numai pentru că ne-au spus-o biografii dintâi, şi Vlahuţă în chip direct, „era vastă" şi din toate domeniile. L-a preocupat sanscrita, a tradus *Die kosmogonie der Inder* (Cosmogonia indienilor) de Martin Hang, ca să nu mai vorbim de Platon, Kant, de Schopenhauer, de cultura lui de nivel european, cum spunea Titu Maiorescu, de poezia germană despre care îi plăcea întotdeauna să vorbească, şi de câte altele. Pentru fiecare domeniu de preocupări ar trebui studii anume. Heimann Hariton Tiktin, celebrul autor al unui Dicţionar român-german, republicat de curând cu note critice de mare erudiţie de către Paul Miron din Freiburg, Germania, la Wiesbaden în 1988—1989, deci acest celebru Tiktin mărturiseşte: *„Am petrecut cu Eminescu ore minunate în discuţii filosofice... El m-a iniţiat în literatura română de la începuturile ei şi, prin el, am cunoscut limba poporului... Lecturile făcute împreună cu Eminescu şi explicaţiile pe care mi le-a dat cu această ocazie acest excelent cunoscător al limbii sale materne, mi-au prilejuit o mulţime de constatări lexicologice, gramaticale, literare şi istorice, pe care le-am înregistrat pe fişe...".*

Cei care cred că pot face poezie din nimic ar trebui să intre puţin în perioada de formaţie şi în toată viaţa cărţilor şi a culturii în existenţa lui Eminescu. Căci nu e de ajuns să faci versuri *„ce din coadă au să sune"!* Evident, Eminescu a avut şi ceva în plus care a fost numai al lui, darul Providenţei descărcat din belşug peste el, fără margini şi fără măsură. Dincolo de orice măsură. Găsea uneori rime surprinzătoare, absente din poezia de până la el. De pildă *sine-mi* cu *inemi, luminându-l cu gândul*, sau

Sus inimile voastre! Cântare *aduceţi-i*

El este moartea morţii şi învierea *vieţii*, desigur fiind vorba de Iisus.

Rezonanţe ortodoxe...

(Urmare din pag. 1)

spunea un scriitor bisericesc din secolul al şaselea, Leonţiu de Bizanţ, poartă în ea fiinţa.

Într-adevăr, până nu intră în legătură cu Marcu, şi nu primeşte numirea-porecla „Nerantsula", această mică copilă nu se va deosebi de ceilalţi membri ai comunităţii, decât prin munca ce o desfăşoară — săgăciţă. Când primeşte nume şi intră în relaţie cu ceilalţi, Nerantzula începe să se definească şi să capete rol ca „persoană" umană, tot aşa cum toate celelalte fiinţe îşi pot ocupa locul în creaţia lui Dumnezeu, abia după ce Adam „dă" nume fiecăruia. Persoana înseamnă aşadar pentru el ca şi pentru teologia creştină, „înclinare către celălalt" (pros-pon) spre comuniunea cu ceilalţi. Persoana este prin excelenţă relaţie. Când omul se însingurează, se înstrăinează de orice relaţie, sau când îşi pierde identitatea cufundându-se într-o masă amorfă, atunci el se autodistruge.

În acelaşi fel, pentru teologia ortodoxă, adevărata comunitate creştină este comunitatea, comuniunea de persoane, concret „comuniunea de prieteni" (kinonia ton filon) despre care vorbeşte Hristos la Cina cea de Taină (In 15, 15), şi nu o adunare matematică de indivizi biologici în care urmăreşte fiecare interesul său egoist, personal. Biserica este comuniunea credincioşilor, tuturor „prietenilor" lui Hristos, dar în actul suprem de împreunare cu Mântuitorul Hristos, la Sfânta Împărtăşanie, fiecare membru al acestei societăţi-comuniuni, fiecare credincios participă ca persoană (=„Se împărtăşeşte robul lui Dumnezeu... (cutare) cu Trupul şi Sângele Domnului..."), dezvăluind caracteristicile personale. Şi din punct de vedere ortodox, numai „persoanele" pot să întemeieze o societate, pentru că numai ele, lăsând la o parte egoismul, individualitatea, înlătură concomitent şi existenţa „de masă". În „comuniunea de persoane", fiecare „persoană" nu se pierde în mulţimea celorlalte, nu se înstrăinează, ci se desăvârşeşte tot mai mult prin acumulare de noi experienţe. Astfel pentru Istrati, ca şi pentru învăţătura creştină ortodoxă, „Iadul" nu „sunt ceilalţi" — cum afirma J. P. Sartre — ci „Iadul" este situaţia de extremă: „Iadul" este fie pierderea „chipului" în anonimatul maselor, fie însingurarea, atomizarea, îndepărtarea de ceilalţi, înseamnă adică să te închizi în tine, respingând şuvoaiele de iubire pe care ţi le trimit ceilalţi.

Astfel pentru Istrati, duşmanul „persoanei" nu este decât societatea egoistă a indivizilor, care caută să transforme membrii ei în simple existenţe biologice lipsite de chip, de personalitate. Tocmai de aceea la Istrati, persoana este într-o veşnică căutare, într-o veşnică devenire. Iar singura „dimensiune" a persoanei umane care poate lăsa „o urmă" în viaţă este numai sufletul. „Arta şi filosofia sunt nişte frumuseţi nemuritoare, create de oameni mari şi se adresează numai sufletelor" (14). Iar cel ce ajunge ca Haralamb „să devină numai un suflet şi să-şi părăsească trupul", acela dobândeşte nemurirea. (15).

Societatea desăvârşită, după Panait Istrati, trebuie să îmbrăţişeze, să cuprindă toată lumea, „cu excepţia puturoşilor" (16) şi să fie condusă de două legi: de deplina libertate şi de Dragoste. Deplina libertate, „adevărata libertate este armonia. Evoluţia neîngrădită. O întâlnim numai în mişcarea aştrilor, unde se odihneşte preaînaltul Creator, cel negreşelnic şi veşnic. Pe pământ n-o vei găsi decât la fiinţe mai puţin complicate decât omul... Cunoşti ceva despre viaţa cocorilor? În stolul lor, fiecare este liber să mănânce sau să nu mănânce, să doarmă sau să nu doarmă, să stea într-unul sau în două picioare, şi nu cunosc decât o singură autoritate: aceea a Iubirii." (17).

3. *Neostoitul „Fiu Rătăcitor".* Vorbind despre „Fiul Rătăcitor", filosoful român Constantin Noica spunea că acesta este, în ultima analiză, un doritor de cunoaştere (18). El nu se mulţumeşte ca fratele cel mai mare cu condiţia în care a fost creat, ci caută să descopere mereu noi orizonturi. Se duce în lume tocmai pentru a se împărtăşi de aceste noi experienţe. A cheltuit toată „ousia", toată averea părintească, dar a „spart" cercul strâmt al unei existenţe mărginite. Pe de altă parte, el se „întoarce de la moarte la viaţă", dovedind că tocmai această dorinţă neostoită de cunoaştere cuprinde în ea puterea de renaştere. În plus, întoarcerea lui la „casa părintească" nu înseamnă nicidecum şi închistare într-o nouă stare. Cu ce i-a mai rămas şi cu ceea ce a dobândit în noua stare, Fiul Rătăcitor va pleca din nou în lume pentru a cuceri un „tărâm" nou, până acum necunoscut.

Am început cu această parabolă, pentru că întreaga existenţă a lui Panait Istrati pare o punere în aplicare a celor de mai sus. Părăseşte de tânăr casa părintească; va reveni pentru scurte perioade, dar numai pentru a găsi de fiecare dată noi resurse pentru noi „plecări". El nu a prins rădăcini solide nicăieri. „Mă-necam de dorul unei vieţi intense, de o emoţie pe care nimic nu putea s-o liniştească" (19). „E mai de preferat să-ţi petreci viaţa între Puşcărie şi Egiptul viselor tale, — afirma — decât să-ţi mănânci zilele în ţarcul mărginit de casa şi de slujba ta". „Căci care este frumuseţea acestui pământ nehotărât, care este frumuseţea celei mai tainice dorinţe ce ne înlănţuie, dacă suntem nevoiţi să ne învârtim întreaga viaţă în acelaşi kilometru pătrat al planetei noastre?" (20)

Pentru Panait — Fiul Rătăcitor, nu există „fericire mai mare care să se compare cu cea pe care o dobândim din viaţă cu preţul primejdiei şi al încercărilor dureroase. Toate bunurile ne sunt accesibile, dacă le urmărim băgând mâna goală în focul destinului nostru".(21) Învins este omul care nu mai are nici un vis, căruia i s-a distrus orice legătură cu viitorul, care este înlănţuit, încătuşat într-un prezent anonimat. (22) Iar singura metodă de a te smulge din veşnicul prezent lipsit de farmec, de semnificaţie este de a părăsi orice legătură ce te ţine legat de un anume loc şi de-a te arunca în aventură. „Le vagabond est l homme civilise de l'existence absolute!" (23) Da. Pentru că aici termenul „vagabond" nu are numai sensul de simplu aventurier, ci pare mai degrabă o traducere ad-hoc a grecescului tihodioktis. „Vagabondul" este aşadar un personaj ce aleargă în căutarea propriului destin, în căutarea propriului Eu.

Prietenul lui Panait Istrati, Nikos Kazantzakis — acest „călător dramatic, neobosit" — exclama cu mândrie de sine: „Să-mi trăieşti tu, suflete, care ai drept patrie eternă călătoria". Acelaşi autor trebuie însă să recunoască, în altă parte, că prietenul său din Carpaţii Moldovei îl depăşea în această patimă. Pentru că, deşi bolnav, la Mănăstirea Neamţ, stând în pat, fără să poată vorbi sau umbla, Panait Istrati îi propunea prietenului său grec „să întreprindă împreună o nouă călătorie" (24). ca să scrie împreună o carte. Fiul Risipitor voia să pornească din nou de la casa părintească...!

* * *

Am încercat în rîndurile de mai sus să creionez numai unele aspecte ale trainicelor legături ale lui Panait Istrati cu universul ortodox în genere. Nu am avut intenţia să epuizez subiectul — era de altfel cu neputinţă în spaţiul redus al unei conferinţe! — ci doar să ofer celor ce vor să se îndeletnicească mai pe îndelete cu opera lui Panait Istrati câteva puncte ortodoxe de reper. Dacă am reuşit sau nu, dumneavoastră, iubiţi cititori, veţi fi în măsură să spuneţi. În ce mă priveşte, aş vrea să închei cu aceste cuvinte ale lui Nikos Kazantzakis din 2 scrisori trimise lui Panait Istrati puţin înainte de moartea acestuia, cuvinte care parcă fotografiază neliniştea creatoare ce domnea în sufletele acestor doi scriitori: „Panaitaki, când în sfârşit ne vom hotărâ să părăsim loja de pe pământ, ne vom întâlni într-o cafenea orientală, tu frământându-ţi narghileaua, iar eu, pipa... şi vom sta de vorbă cu Dumnezeu — acest miracol oriental al fiinţei noastre — folosind cuvintele lui Abdul Hassan şi râsul lui Cosma. (...) „Noi, tu şi cu mine, suntem fericiţi, singurii fericiţi pe lumea aceasta, pentru că ne jucăm cu focul şi nu avem nevoie decât de inima noastră minunată, cea nesăţioasă şi sângerândă. O devorăm în fiecare zi şi ea renaşte în fiecare noapte, suntem Prometei şi în acelaşi timp vulturii lui Prometeu: suntem oameni adevăraţi!" (25).

---

14 „Pescuitorul de bureţi de mare — Nemurirea", p. 86.
15 Ibidem, p. 86.
16 Ibidem, p. 90—91.
17 „Pescuitorul de bureţi de mare — Sotir", p. 92—93.
18 Constantin Noica, Devenirea întru fiinţă. I. Încercare asupra filosofiei tradiţionale. II. Tratat de ontologie, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1981, p. 24—26.
19 „Pescuitorul de bureţi de mare — Bakar", p. 37.
20 Ibidem, p. 45.
21 Ibidem, p. 47.
22 Ibidem, p. 50—51.
23. Vezi ediţia franceză Gallimard, 1968, p. 442.
24 „400 scrisori...", p. 355—356.
25 Eleni Kazantzaki, „Neîmpăcatul", p. 308 şi 340.

Revista de Istorie Militară, Bucureşti, a conferit Î. P. S. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Transilvaniei următoarea Diplomă scrisă în grai vechi, pe pergament cu chenare colorate,

H R I S O V

Am cugetat şi am dzis:
La giudeţul sufletului cu Clio se cuvine aiastă dreaptă cinstire domniei Sale

Î. P. S. Antonie Plămădeală

pentru credinţa, destoinicia, vrednicia, arătate în măiastra lucrare a sa

BISERICA ZIDITĂ ÎN SUFLET

şi rugăm şi pe alţi fraţi ai noştri care se vor învrednici a lucra întru binele ţării acesteia şi neamului românesc, să oblăduiască hrisovul în bună şi rodnică rânduială.

S-au scris acestea aici la Bucureşti, capitala României în Casa Oştirii, ziua a doua, luna lui martie la Anul Domnului 1993.

Pentru încredinţare
Căpitan Comandor
ILIE MANOLE

Din învăţătura Sf. Ap. Pavel contra beţiei

Învăţătura Sf. Ap. Pavel contra beţiei se găseşte expusă în epistolele sale. S-o cercetăm.

1. „Să umblăm cuviincios, ca ziua: nu în ospeţe şi în *beţii* (sublinierea noastră), nu în desfrânări şi în fapte de ruşine, nu în ceartă şi în pismă" (Rom. 13, 13).

2. „Bine este să nu mănânci carne, nici să bei *vin* (sublinierea noastră), nici să faci ceva de care fratele tău se poticneşte, se sminteşte sau slăbeşte (în credinţă)" (Rom. 14, 21).

Decât să bei şi să te îmbeţi, mai bine este să nu bei vin şi nici o băutură alcoolică. Căci omul beat este în stare să facă orice rău contra aproapelui său. Şi chiar dacă nu-i faci nici un rău aproapelui tău, îl slăbeşte pe acesta în credinţă.

3. „Dar eu v-am scris acum să nu vă amestecaţi cu vreunul care, numindu-se frate, va fi desfrânat, sau lacom, sau închinător la idoli, sau ocărâtor, sau *beţiv* (sublinierea noastră), sau răpitor. Cu unul ca acesta nici să nu şedeţi la masă" (I Cor. 6, 11).

4. „Nu ştiţi, oare, că nedrepţii nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu? Nu vă amăgiţi; Nici desfrînaţii, nici închinătorii la idoli, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomiţii, nici furii, nici lacomii, nici *beţivii* (sublinierea noastră), nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu (I Cor. 6, 9—11).

Oamenii beţivi, care mor în stare de beţie, nu se mântuiesc. Oamenii beţivi, care mor fără să se spovedească şi fără să se împărtăşească, nu se mântuiesc. Nu este nimenea oprit de la băuturile alcoolice. Fiecare are dreptul a le consuma, dar fiecare are şi datoria de a nu se îmbăta.

5. „Ori de mâncaţi, ori de *beţi* (sublinierea noastră), ori altceva de faceţi, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceţi" (I Cor. 10, 31).

Atâta timp cât omul nu se îmbată, băutura lui este spre slava lui Dumnezeu. Dar, când omul se îmbată, băutura lui nu este spre slava lui Dumnezeu, ci spre slava satanei.

6. „Faptele trupului sunt cunoscute şi ele sunt: adulterul, desfrânarea, necurăţia, desfrânarea, închinarea la idoli, fermecătoria, vrăjile, gâlcevile, dezbinările, pizmuirile, uciderile, *beţiile* (sublinierea noastră), chefurile şi cele asemenea acestora, pe care vi le spun dinainte, precum dinainte v-am şi spus că cei ce fac unele ca acestea nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu" (Gal. 5, 19—21), adică nu se mântuiesc, între care intră şi beţivii.

7. „Nu vă îmbătaţi de vin, în care este pierzare, ci vă umpleţi de Duhul" (Efes. 5, 18).

Sf. Ap. Pavel nu spune să nu bem vin, ci să nu vă îmbătaţi de vin. Atâta timp cât nu ne îmbătăm de vin nu este pierzare, dar din momentul când ne îmbătăm de vin, începe pierzarea, adică pierderea mântuirii sufletului.

Consumarea raţională a băuturilor alcoolice nu este un păcat, ci consumarea lor excesivă este un păcat. Cine nu este în stare, să nu le consume.

Beţia este una dintre cele mai mari patimi ale omului. De ea se poate scăpa numai când omul nu bea deloc.

Cine moare în stare de beţie acela nu se mântuieşte şi cazuri de acestea sunt destule.

Protos. Ipolit Ciubotaru

COLŢUL TINERETULUI:

Formaţi-vă voinţa şi caracterul moral

Pilat a zis către popor: „Iată Omul" (In. 19, 5)

Şcoala românească de toate gradele voieşte să dea tineretului ţării o educaţie integrală în centrul căreia să stea formarea caracterului moral.

Caracterul este zestrea morală cea mai preţioasă a omului, mai mult decât talentul şi geniul, decât ştiinţa şi cultura, pentru că el este fundamentul demnităţii sale personale, este onoarea sa.

Experienţa ne arată că omul de caracter este mai mult decât toţi; el este căutat, apreciat, stimat şi iubit; în timp ce omul fără caracter, este dispreţuit, ocolit, respins şi urît de toţi. El nici nu contează ca om, ci ca un lucru fără valoare şi aceasta este o ruşine şi o mare degradare.

Caracterul, zice Lacordaire, este energia ascunsă şi statornică a voinţei care dinamizează şi inspiră gîndurile, determină atitudinile şi comportamentul moral şi social. Cu alte cuvinte omul de caracter este credincios în planurile şi convingerile sale, este hotărât în scopul propus şi ferm în mijloacele pe care le alege. Este nestrămutat în cuvânt şi faptă, şi poate să înfrunte toate riscurile cu cel mai mare curaj.

Formarea caracterului ţine de formarea voinţei morale, adică de armonizarea acesteia cu idealul moral din care rezultă însăşi virtutea. Poetul şi filozoful german Novalis (+ 1802) a spus pe bună dreptate că, un „caracter este o voinţă desăvârşit formată" (Foerster).

De aici rezultă că puterea caracterului este direct proporţională cu tăria voinţei morale perfect educată, îndreptată către disciplina vieţii interioare, către autoeducaţie. Sunt oameni care au voinţa tare pentru cuceriri exterioare, dar sunt slabi când este vorba de-a se cuceri pe ei înşişi, de-a se autoforma, de-a se stăpâni pe sine şi de a deprinde anumite virtuţi. Acesta este cazul lui Alexandru Macedon, care a supus Asia şi a ajuns până la porţile Extremului Orient, dar n-a putut să se înfrângă pe sine, n-a fost în stare să-şi păstreze castitatea vieţii de la vârsta de 25 de ani pe care a elogiat-o, dar a căzut pradă desfrâului, murind la 33 de ani.

Oamenilor de felul acestui împărat cu voinţă unilaterală le lipseşte energia spirituală şi curajul moral de autosupraveghere şi autodisciplinare, din care cauză nu-şi pot coordona şi nici îndrepta manifestările către o ţintă mai înaltă, către un ideal moral superior. Ori, fără o voinţă puternică, în stare să organizeze armonios viaţa interioară, să controleze mişcările inimii şi să le îndrepte către imperativele vieţii morale, toate cuceririle exterioare ale vieţii omeneşti sunt de mică valoare. Cuceririle exterioare au preţ numai dacă le guvernează o voinţă morală, care se îndreaptă şi realizează binele în chip statornic. Astfel *accentul* cade pe formarea voinţei morale, singura în stare să scoată viaţa individuală din sfera impulsurilor inferioare, din robia patimilor şi a instinctelor denaturate. Numai voinţa morală, călăuzită de lumina unei conştiinţe treze, poate curăţi ungherele întunecoase ale gândurilor viclene, unde se cuibăresc germenii tuturor răutăţilor, alimentaţi de lenea sufletului, de apatie, de lipsa de voinţă sau de o voinţă deformată.

Baza caracterului moral este, deci, voinţa morală, iar formarea ei este de o importanţă capitală pentru viaţa noastră personală, dar în egală măsură şi pentru profesiunea însăşi. Pentru că este clar, de o voinţă bine educată depinde caracterul moral şi numai cel ce are bine format acest caracter este vrednic să conducă pe alţii. Cu alte cuvinte, cel ce ştie ce vrea şi cel ce este capabil să biruiască toate piedicile şi să facă toate jertfele pentru triumful virtuţii, merită să fie păstor de suflete, poate să se dea pe sine exemplu de urmat pentru alţii. Verba volant, exempla trahunt. Exemplele sunt caracterele care trag după sine masa credincioşilor.

Noi voim ca fiecare din voi să deviné un caracter ferm, bun slujitor lui Dumnezeu şi oamenilor. Dorim să vă formaţi după pilda Mântuitorului Hristos, prin excelenţă, Omul cel mai de caracter, cu o voinţă religios-morală desăvârşită, peste toate suferinţele şi jertfele, căruia duşmanii nu I-au aflat nici o vină, iar Pilat L-a arătat lumii şi istoriei ca demn de urmat şi de cinstit în etern, rostind: „Iată Omul" (Ioan, 19, 5).

Exemplul Său de caracter a prins în sufletul Apostolilor şi al credincioşilor Săi, în Martirii şi Sfinţii, care L-au urmat până la moarte.

Ca viitori preoţi, dragi tineri teologi, trebuie să mergeţi pe urmele Lui. Să vă formaţi voinţa morală ca să fiţi oameni de caracter, după voia lui Dumnezeu şi cu demnitate, în mijlocul credincioşilor din parohie.

Pr. prof. Simion Radu

Prof. Stavrofor EMILIAN CIORAN:

Şapte generaţii de preoţi şi protopopi din aceeaşi familie: Barcianu (1699—1903), Sibiu 1991.

Istoria neamului românesc, până „în vremurile din urmă, este în mare parte o istorie de „preoţi şi sate". Această afirmare e pur şi simplu adevărată pentru că mulţi dintre preoţi s-au remarcat prin acţiuni şi au lăsat o dâră de lumină, prin însemnări preţioase şi uneori prin scrisul lor, cum au făcut aşa-numiţii preoţi cărturari. Păstorii sufleteşti ai satelor au fost totodată şi apostoli ai neamului, vestitori ai unor vremi ce va să vie; incendiatori ai inimilor şi ostaşi neînfricaţi ai neamului", cum se exprimă Octavian Goga. Din şirul acestor preoţi fac parte şi cei din familia Barcianu din Răşinarii lui Octavian Goga, „oameni ai cărţii dar şi ai voinţei, răşinăreni care au înfăţişat totdeauna expresia purităţii de rasă".

E vorba de comuna Răşinari, în care, conform unei tradiţii erau mai mulţi preoţi, uneori câte 6 — 9 — 11, iar preotul în funcţiune îl avea pe feciorul său, altul avea pe ginerele său, iar după moartea titularului ei îi urmau în locul lui, cu un drept de succesiune câştigat.

Preoţii care fac parte din lucrarea de care ne ocupăm din familia băştinaşilor sunt următorii: 1) Protopopul Coman Bîrsan (1699—1804), 2) Preot Stav. Popovici cel bătrân (1768—1808), 3) Preot Sava Popovici cel tânăr (1765—1865), 4) Preot Daniil Popovici (+1810), 5) Daniil Popovici (1788—1866), 6) Preot Sava Popovici Barcianu (1814—1874), 7) Prof. Dr. Daniil P. Barcianu (1847—1903).

Autorul Emil Cioran face biografia acestor preoţi. Astfel ne informează că primul numit Coman Bârsan a trăit 105 ani. A fost hirotonit de episcopul Clement al Râmnicului şi astfel s-a pus în legătură, pe calea aceasta, cu fraţii de dincolo. Tot aşa şi al doilea preot Sava Popovici, a fost hirotonit tot la Vîlcea. Acesta a fost sfetnicul episcopilor sârbi, care locuiau la Răşinari. De la Sava Popovici au rămas preţioase manuscrise cu caracter religios, istoric, geografic şi chiar juridic, precum: Îndreptarea păcătosului..., Datoria păstorului duhovnicesc, Cele opt glasuri, Minunile Maicii Domnului, Geografia, Vasile Macedon, Împărăţia lui Teodosie Grecul, Ist. Sf. Varlaam, Cazanii, Despre căsătorie, etc. Apreciindu-se aceste manuscrise istoricul Ion Lupaş spune: „Preotul Sava Popovici izbuteşte să încadreze în formule tradiţionale de cuvântări bisericeşti un scurt istoric despre originea daco-romană şi despre continuitatea neamului nostru în Ardeal, înainte de apariţia cărţii lui P. Maior: Istoria pentru începutul Românilor în Dacia".

Unii dintre preoţi, precum a fost Daniil Popovici cel tânăr, au vegheat ca portul tradiţional al comunei să nu-şi piardă caracterul etnic. Astfel îşi pune semnătura pe o hotărâre a Juraţilor şi fruntaşilor satului în care se spune între altele: „Văzând că portul muierilor netrebnic este, adică pe capul lor pun păr strein, chibzuiesc ca femeile să se îndestuleze cu părul lor şi de aici încolo (din 1823) femeile să se obişnuiască a purta portul săliştenesc. Care femeie nu se va supune acestei rînduieli de obşte folcsitoare să plătească zece sloţi de argint şi 25 de vărgaşe pe pielea goală...".

Această hotărâre au iscălit-o 23 de fruntaşi ai satului, în frunte cu preoţii şi dascălii.

Pr. Sava Popovici Barcianu (1814—1879) era preţuit de mitropolitul Şaguna, care l-a numit profesor la „Teologia Andreiană". În această calitate de profesor a publicat un manual de gramatică a limbii germane şi un dicţionar german-român şi alte manuale.

El a fost un mare român. Împreună cu alţi doi delegaţi din Răşinari a participat la Adunarea de la Blaj din 1848. A fost şi la Viena, împreună cu mitropolitul Şaguna. El a purtat corespondenţă cu Avram Iancu. A fost şi duhovnic militar. Era de asemenea bun orator şi pictor.

În ce priveşte Dr. Daniel Barcianu, al şaptelea urmaş din aceeaşi familie preoţească, acesta era unul dintre cei mai eruditi preoţi ai epocii sale (1847—1903). Autor didactic, scriitor, era şi secretarul Astrei şi Preşedintele Reuniunii învăţătorilor români. Era un om model de caracter, de-o hărnicie uimitoare. „Decât să vorbeşti nimicuri mai bine să-ţi închipui că ai o piatră în gură şi nu poţi vorbi", spunea el.

În partea a II-a a cărţii autorul redă predici model ale preoţilor din Răşinari, precum la: Sfintirea steagurilor, Despre originea românilor, Lumina minţii, La hramul şcolilor, La anul 1848, La aniversarea mitropolitului Şaguna etc.

Lucrarea conţine mai multe reproduceri fotografice, care o fac şi mai atractivă. În final găsim o Postfaţă semnată de părintele profesor Dr. T. Bodogae, care face aprecierea materialului cuprins în carte subliniind mai ales valoarea ei cultural-naţională. Referitor la autorul ei, Păr. Bodogae îl caracterizează ca pe un „slujitor al unor idealuri înalte".

Desigur în calitatea sa de istoric consacrat părintele profesor Dr. T. Bodogae şi-a adus contribuţia „În elucidarea unor date" şi în alte probleme de strictă specialitate.

Cartea se citeşte uşor. Temele sunt variate şi antrenante. Autorul E. Cioran se dovedeşte un spirit creator. Forma cărţii corespunde conţinutului. Hîrtia de calitate, tiparul select.. Citind-o ne îmbogăţim sufleteşte.

Nicolae Neaga

Un Stroescu din Basarabia...

(Urmare din pag. 1)

rentă şi profesor român, subvenţionate de el. Rectorul Universităţii a avizat favorabil, însă Ministrul Instrucţiunii Publice şi al Cultelor a respins, „cu indignare", generoasa ofertă (se afla la Ministerul Instrucţiunii şi al Cultelor prinţul D. A. Tolstoi, înveteratul reacţionar antibasarabean, care l-a trimis, în Basarabia, ca Arhiepiscop pe furiosul ţarist Pavel Lebedev (1872—1882), poreclit *românofag* (mîncător de români), pentru represaliile şi rigorile sale antiromâneşti).

Oprit, în acest chip brutal, de oficialitatea optuză rusească de a ajuta cultura românească şi poporul din Basarabia, Mihail V. Stroescu, după ce a înfiinţat în localitatea Costeşti-Bălţi, unde avea moşie şi conac, un Dispensar medical şi l-a înzestrat cu toate cele necesare — clădire, sală de consultaţie, săli de spitalizare, ustensile medicale, mobilier, locuinţă pentru medic (un francez), Mihail V. Stroescu a lăsat Basarabia şi a venit în România, la Bucureşti, confirmând adevărul istoric formulat de transilvăneanul Ioan Slavici, că „la Bucureşti răsare soarele pentru românii de pretutindeni".

Mihail V. Stroescu s-a stabilit în Bucureşti. A donat Regatului Român suma de 50 000 (cincizeci mii) ruble, în efecte de bancă, cu beneficiu anual de 2700 ruble, şi a constituit Fondul Cultural „Mihail şi Eliza Stroescu" pentru şcoli săteşti, a înfiinţat două complexe şcolare, cu toate treptele: grădiniţe de copii pentru vârsta de 6 ani, şcoală primară pentru copii de 7—12 ani şi şcoală pentru adulţi 13—17 ani. Un complex l-a localizat într-o comună din judeţul Tutova, ca să fie aproape de Prut şi de Basarabia si l-a dedicat nominal „Elena Stroescu Basarabeanca", al doilea complex, în Dolj, aproape de Craiova, dedicat nominal „Mihail Stroescu-Basarabean". A înfiinţat şi a subvenţionat 10 (zece) şcoli primare model (basarabeanul Ioan Pelivan, mandatarul testamentar al lui Mihail V. Stroescu a vizitat două din aceste şcoli, una în localitatea Oancea-Galaţi, alta în Tîrgu-Neamţ).

Mihail şi Eliza Stroescu au donat sume substanţiale de bani („cucoşei" cum au fost numiţi) Ateneului Român, care lansase o chetă publică cu deviza memorabilă „Daţi un leu, pentru Ateneu!", Orfelinatului „Doamna Elena", Societăţii „Curtea de Argeş" şi altor asociaţii şi aşezăminte filantropice, fapte pentru care Mihail şi Eliza Stroescu s-au pomenit şi s-au înscris în *Cartea de Aur a donatorilor*, editată de Casa Şcoalelor, Bucureşti, 1901, p. 62—67, cu portrete (la portretul lui Mihail V. Stroescu eronat anul naşterii 1848 (!) şi al morţii — 1888 (!).

Până la 1900, din fondurile Fundaţiei Culturale Mihail Stroescu, s-au construit localuri de şcoli primare săteşti, s-au ajutat elevi şi învăţători, şi mai erau bani *(Cartea de Aur a donatorilor)*.

În anul 1886, Mihail V. Stroescu a plecat din Bucureşti, a trecut Carpaţii, în Transilvania, să-i ajute şi pe românii transilvăneni, premergându-i fratelui mai mic, Vasile V. Stroescu. S-a oprit la Braşov.

În oraşul de sub Tâmpa trăia preotul-protopop şi profesor Bartolomeu Baiulescu, bărbat întreprinzător şi realist. A fondat şi conducea, din 1869, „Asociaţia pentru sprijinirea învăţăceilor şi sodalilor (studenţilor) meseriaşi români", o Bancă a meseriaşilor români de credit şi depuneri, a editat, din 1886 publicaţia „Meseriaşul Român" — foaie de învăţătură şi petrecere, alcătuită pentru meseriaşi şi toţi iubitorii de meserii, şi întreţinea o Şcoală românească de meserii. Asociaţia şi Şcoala de meserii erau patronate de Biserica Adormirii din Braşov, unde protopopul Bartolomeu Baiulescu era paroh şi apela la donaţiile credincioşilor.

Mihail V. Stroescu a aflat de isprăvile sociale şi culturale româneşti ale protopopului Bartolomeu Baiulescu, a căutat să-l cunoască personal, s-a dus la el acasă, au vorbit, s-au înţeles foarte bine, i-a donat, pentru Asociaţie suma de 50 000 (cincizeci mii) de franci (napoleoni). Fiica protopopului, profesoara Maria Baiulescu a relatat peste ani:

„L-am cunoscut personal, în tinereţea mea, pe generosul Mihail Stroescu, la o vizită, în casa părintească. A predat tatălui meu suma de 50 000 franci, pentru Asociaţia pentru sprijinirea învăţămîntului tinerilor români ucenici şi sodali la meserii. Donaţia a făcut-o în numele „Mihail şi Eliza Stroescu". A rămas şi a stat la noi la un ceai. A doua zi a plecat... Din veniturile donaţiei, a informat Maria B. Baiulescu, s-au îmbrăcat — şi se îmbracă şi astăzi (1937 n. n.), în fieca e an, copii de meseriaşi. La dorinţa sa, au venit şi au învăţat la Şcoala de meserii din Braşov 26 de tineri din Bîrlad. În fiecare an, de atunci, a mai relatat fiica protopopului, se face, în Biserica din Cetatea Braşovului (Biserica Sf. Nicolae din Schei) pomenirea acestor buni români — Mihail şi Eliza Stroescu din Basarabia. (Ioan Pelivan, *Două documente privitoare la Mihail Stroescu*, „Luminătorul", nr. 10—12/1943, p. 664—667). Profesoara Maria B. Baiulescu s-a referit, nominal, la Mihail şi Eliza Stroescu şi la donaţia lor memorabilă, la un Congres al Reuniunii Asociaţiilor Femeilor Române, în calitate de preşedintă a Asociaţiei Femeilor române din Transilvania.

Tot acum, în drumul la românii transilvăneni, Mihail V. Stroescu a donat suma de 25 000 (douzeci şi cinci mii) de franci Asociaţiei pentru literatura şi cultura poporului român — ASTRA — din Sibiu.

Mihail V. Stroescu a decedat prematur, în anul 1889 (avea 53 de ani), la Costeşti, în Basarabia. În testamentul său, scris, semnat şi legalizat în acelaşi an, a prevăzut, ca înmormântarea să fie cât mai simplă (să nu depăşească o sută de ruble) şi să se dea la 20 (douăzeci) de familii sărace câte o vacă cu viţel, şi donaţii bisericii.

I se recunosc, postum, sentimentele şi faptele filantropice, culturale, patriotice ale basarabeanului *Mihail V. Stroescu (Enciclopedia Română MINERVA.* Cu peste 1000 clişee în text, Cluj, 1929, p. 896).

Poeta Zorica Laţcu

(Urmare din pag. a 2-a)

Anii, atâţia la număr, m-au îndepărtat de astfel de gingaşe fosnete. Zorica Laţcu intrase sever în conul de umbră. Dar, iată că în *Săptămâna*, cu ironii nepermise, Eugen Barbu, la Poşta redacţiei, mi-o aduse, cu amărăciuni, în faţă: „Zorica Laţcu din Braşov cere, trimiţînd poezii, să o scoatem din anonimat".

În schimb, peste alţi ani, înseninat şi bucuros, citeam în *Astra* de la Braşov, un frumos florilegiu de versuri ale fostei mele colege din Cluj. Am felicitat epistolar pe redactorul şef. Răspunsul, adresa: *Zorica Laţcu, Braşov, str. Matei Basarab, nr. 16 (cred).*

Mă căznesc a-mi aduce aminte. I-am scris? Nu i-am scris? Documentarist, cum îmi place să mă stimez, regret că nu posed nici o relicvă păstrată de la poetă.

Consolare aducându-mi, acum, părintele Irineu Crăciun cu minunata evocare.

Cu publicarea poeziei *Cer nou*, semnată Zorica Teodosia Laţcu. Vecinică amintire.

Hristos şi tineretul*

Vremea noastră e vremea tineretului. O lume veche se dărâmă, o lume nouă îşi caută formele de viaţă. Pulsul ei zvâcneşte în arterele tineretului. Puls iuţit de nelinişte, întretăiat de nesiguranţe, biciuit de enigme. Între acestea, creştinismul e punctul culminant care solicită psihologia zbuciumată a generaţiei tinere. Problema raportului dintre tineret şi creştinism nu e azi o problemă numai de catehează şi de pastorală, în care Biserica să aibă iniţiativa, ci şi o problemă de atitudine a societăţii, în general, a şcolii, în special. Cred că trebuie să considerăm raportul dintre tineret şi creştinism sub unghiul iniţiativei tineretului de a se apropia de Iisus Hristos. Aceasta mi se pare a fi trăsătura fundamentală a demersului educativ de azi.

Eforturile noastre se vor împlini numai în măsura în care tineretul va înţelege însemnătatea covârşitoare de acoperământ spiritual pe care o are Biserica străbună în viaţa acestui popor. Valurile vremii ne fac să nu mai vedem azi în Biserică un simplu monument venerabil ce aparţine trecutului, ci o putere vie şi actuală, o pârghie necesară a zbuciumatei vieţi prezente. Criza contemporană nu e numai economică nu e numai financiară, nu e numai politică, nu e numai socială, nu e numai morală; ea e şi o criză ontologică, pentru că pune, din nou, problema originii vieţii şi, deci, a destinului omenesc. Aceasta mă face să cred că tineretul nostru nu va întârzia să descopere punctul arhimedic al existenţei, principiul spiritual al creştinismului. Va fi în stare de-abia atunci să audă îndemnul din veac: „Cu noi este Dumnezeu, înţelegeţi neamuri şi vă plecaţi, căci cu noi este Dumnezeu".

„Cine se integrează în biserică intră cu adevărat în veşnica familiaritate morală a neamului său", zicea cândva Nichifor Crainic. Dincolo de valoarea lor aforistică, neperisabilă, cuvintele exprimă şi azi permanenta voinţă a poporului român de a găsi în Biserică marele liman unde sufletele biciuite de viscolirile istoriei ancorează în certitudinea metafizică a credinţei.

Trăim, după spusa inspirată a scriitorului şi ierarhului Bartolomeu Anania, „drama libertăţii": „Atâta vreme cât propria ta libertate se zbuciumă în interiorul libertăţii divine, riscul nu mai are nici o importanţă, chiar dacă ieşi înfrânt, îl ai pe Dumnezeu de partea ta".

Prea Sfinţite Episcop, întâmpinându-vă cu salutul evanghelic: „Binecuvântat este cel ce vine întru numele Domnului", vă rugăm ca prin luminile cuvântului Prea Sfinţiei Voastre să faceţi să-L avem astăzi, mai mult ca oricând, pe Dumnezeu de partea noastră.

* Cuvânt rostit de dl. director al liceului din Copşa Mică, cu prilejul vizitei făcute la acest liceu de P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul.

INFORMAŢII

— Marţi, 11 mai a.c., Î.P.S. Sa a primit la Reşedinţa Mitropolitană din Sibiu o delegaţie AIDROM, condusă de P.S. Nifon Ploieşteanul.

— Miercuri, 12 mai a.c., Î.P.S. Sa a primit pe Dr. Glen Garfield Williams fost secretar general al Consiliului Bisericilor Europene, aflat în vizită în ţara noastră.

În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa împreună cu distinsul oaspete şi soţia acestuia au vizitat Mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus (jud. Braşov).

Tot miercuri, Î.P.S. Sa a primit pe monahul Rafael Noica, fiul filozofului C-tin Noica, împreună cu monahul Simeon, ambii vieţuitori în obştea Mănăstirii Sf. Ioan Botezătorul din Anglia.

— Joi, 13 mai a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la banchetul festiv al absolvenţilor Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, prilej cu care s-a adresat tinerilor teologi absolvenţi.

— Vineri, 14 mai a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la Sesiunea Ştiinţifică comemorativă: centenarul Gheorghe Barţiu, organizată la Sibiu în Aula Bibliotecii „Astra", prezentând comunicarea „Barţiu şi Şaguna".

— Sâmbătă, 15 mai a.c., Î.P.S. Sa a oficiat împreună cu un sobor de arhierei şi preoţi, slujba TE DEUM-ului pe Câmpia Libertăţii din Blaj, cu prilejul împlinirii a 145 de ani de la istorica Adunare Populară care a avut loc pe Câmpia Libertăţii. Au fost de faţă reprezentanţi ai Preşedenţiei României, ai Senatului şi ai Camerei Deputaţilor, autorităţile civile şi militare ale jud. Alba şi Mureş.

După slujba TE DEUM-ului, Î.P.S. Sa a oficiat slujba de sfinţire a crucii închinate memoriei lui Avram Iancu, ridicate pe Dealul Crucii Iancului din oraşul Blaj.

Au fost prezenţi şi au oficiat atât la slujba de Te Deum, cât şi la sfinţirea crucii, ierarhi şi preoţi ai Bisericii Catolice de Rit Bizantin din România.

— Între 18—21 mai a.c., Î.P.S. Sa a participat la Simpozionul „Onisifor Ghibu, 110 ani de la naştere", organizat la Chişinău, Republica Moldova, unde a prezentat comunicarea „Onisifor Ghibu şi realităţile confesionale din Transilvania".

— Joi, 27 mai a.c., zi în care Biserica noastră străbunească prăznuieşte Ziua Înălţării Domnului la Cer şi deopotrivă Ziua Eroilor, Î.P.S. Sa Dr. Antonie Plămădeală a oficiat alături de un ales sobor de preoţi şi diaconi slujba de pomenire a eroilor neamului la cimitirul eroilor din Dumbrava Sibiului, precum şi monumentul comemorativ ridicat în faţa U.M. 01512 din Sibiu.

Au luat parte autorităţile civile şi militare ale judeţului, veterani de război, elevi şi studenţi, numeroşi cetăţeni ai oraşului.

Ca de fiecare dată, Î.P.S. Sa s-a adresat cu un cuvânt de suflet şi simţire românească şi creştinească către cei prezenţi, îndemnând la urmarea şi imitarea faptelor eroice săvârşite de vrednicii noştri înaintaşi.

— În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a rostit un bogat cuvânt de învăţătură legat de praznicul Împărătesc al Înălţării Domnului, în Catedrala Mitropolitană din Sibiu.

— Sâmbătă 29 mai a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită de lucru la Şantierul noului ansamblu monahal de la mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, jud. Braşov.

— Duminică 30 mai a.c., Î.P.S. Sa a săvârşit slujba de sfinţire şi Sf. Liturghie arhierească la biserica „Cuv. Paraschiva" din Porumbacul de Sus, Răsăritean, eveniment despre care apare un reportaj separat.

Arhid. Visarion Bălţat

— Sâmbătă, 1 mai 1993, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a slujit Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană din Sibiu, la sfârşitul căreia a adresat un cuvânt de întâmpinare şi a deschis lucrările Adunării pe Ţară a Tineretului Oastei Domnului. Au participat peste 700 de tineri din toată ţara, care au dezbătut împreună tema: *„Hristos în noi nădejdea slavei"*, cu subtitlurile: *Tineretul în Şcoala lui Hristos; Tineretul pe calea ascultării de Hristos; Tinerii, mădulare vii ale Trupului lui Hristos; Tinerii între Duhul lui Hristos şi duhul lumii şi Tineretul şi misiunea creştină.*

— Duminică, 2 mai, din încredinţarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie în parohia vacantă Comăna de Jos (prot. Rupea), suplinită de vrednicul preot pensionar Ioan Boţoman. Au vorbit P.C. pr. Gh. Papuc, consilier cultural, P.C. prot. Gheorghe Opriş, P.S. Sa şi P.C. Ioan Boţoman. În aceeaşi zi s-a săvârşit vecernia la parohia Iaşi (prot. Făgăraş).

— Miercuri, 5 mai 1993, P.S. Episcop-vicar Serafim s-a întâlnit din nou cu profesori şi elevi de la Şcoala Normală din Sibiu, cărora le-a vorbit despre: Fundamentele credinţei creştine.

— Duminică, 9 mai, a.c., P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie în capela nou construită a parohiei Sibiu-Triaj. La priceasnă, a predicat P.C. pr. Gh. Papuc, iar la sfârşitul Sf. Liturghii P.S. Sa. Părintele protopop Luca Dănilă şi C. pr. Vasile Ghişoiu (paroh) au prezentat eforturile depuse de credincioşi pentru ridicarea capelei şi înfrumuseţarea ei.

— Între 10—22 mai a.c., P.S. Episcop-vicar Serafim a avut ca oaspeţi pe Părinţii Rafael (fiul filozofului Noica) şi Simeon (de origine elveţian) de la mănăstirea ortodoxă Sf. Ioan Botezătorul din Essex (Anglia), pe care i-a condus în Ţară pentru a cunoaşte Biserica noastră şi a se întâlni cu tineri ortodocşi din diferite centre universitare. Astfel de întâlniri, deosebit de fructuoase, au avut loc la Sibiu, Alba Iulia, Cluj-Napoca, seminariile de la Neamţ şi Agapia, Iaşi, Galaţi şi Bucureşti.

De Sf. Împăraţi Constantin şi Elena, P.S. Serafim a participat la Sf. Liturghie în mănăstirea Antim din Bucureşti, după care a adresat un cuvânt de învăţătură.

— Duminică, 23 mai 1993, P.S. Episcop-vicar Serafim a slujit Sf. Liturghie la Aţel (prot. Mediaş), după care a botezat pe pruncul Nicolae Rusu, fiul preotului paroh. La priceasnă au vorbit P.C. prot. Ioan Găban şi P.S. Sa. După masă, P.S. Sa a săvârşit Taina Sf. Maslu de obşte în parohia Păuca (prot. Mediaş), împreună cu un sobor numeros de preoţi şi în prezenţa unui număr foarte mare de credincioşi ortodocşi şi de alte confesiuni. P.S. Sa a adresat un cuvânt de învăţătură şi a transmis din partea Î.P.S. Mitropolit Antonie aprecierea Centrului eparhial faţă de vrednicul preot paroh, ieromonahul Ignatie Vaida şi Consiliului parohial. În drum spre Aţel, P.S. Serafim a vizitat biserica din Copşa Mică, necorespunzătoare atât prin aşezarea marginală, cât şi prin dimensiunile ei extrem de reduse. S-a hotărât purtarea de tratative sub responsabilitatea părintelui protopop Ioan Găban pentru obţinerea unei clădiri în centrul oraşului, care să fie transformată în biserică.

— Luni, 24 mai, a.c., P.S. Sa s-a întâlnit cu profesori şi elevi ai Colegiului Gheorghe Lazăr din Sibiu.

— De Înălţarea Domnului, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie în cartierul Mihai Viteazul din Sibiu, unde se ridică o biserică cu hramul Înălţării Domnului.

— Duminică, 30 mai, 1993, la invitaţia P.S. Episcop Justinian al Maramureşului şi Sătmarului, P.S. Serafim a oficiat Sf. Liturghie la biserica în construcţie a Înălţării Domnului din Baia Mare, după care a participat la o mare Adunare a Oastei Domnului.

— Luni, 31 mai 1993, P.S. Sa a răspuns invitaţiei Ligii Tineretului Ortodox din Arad, vorbind la Liceul Moise Nicoară despre „Liturghie şi Scriptură", în faţa unui public numeros, în frunte cu P.S. Episcop Timotei al Aradului.

Diac. Dumitru Dura

DIN SF. SCRIPTURĂ:

Cel ce domneşte între oameni cu dreptate, cel ce stăpâneşte cu temere de Dumnezeu, este ca lumina dimineţii când răsare soarele.

(II Regi 23, 3—4)

Iată tu eşti în necaz pentru că eşti băutor de sânge.

(II Regi 16, 8)

Întâlniri de interes obştesc la Sf. Gheorghe

Din iniţiativa inspectoratului şcolar judeţean Covasna, reprezentat de dl. insp. gen. adj. Paul Voinescu, şi protopopiatului ort. român Sf. Gheorghe, reprezentat de P.C. prot. Gh .Răţulea, joi, 20 mai 1993, la palatul culturii din municipiul Sf. Gheorghe a avut loc o consfătuire la care au participat directori de şcoli româneşti din jud. Covasna şi preoţi ortodocşi din acelaşi judeţ, având ca temă predarea religiei în şcoală.

Au luat cuvântul atât directori cât şi preoţi care au expus modul în care această materie este văzută şi predată în şcolile respective, exprimându-se, între altele, cerinţa de a se înfiinţa secţii române la toate şcolile din judeţ unde sunt cel puţin trei elevi români, cum sunt la şcolile maghiare, notarea să se facă cu cifre ca la toate celelalte materii, trebuinţa manualelor de religie pentru toate clasele şi a altor materiale cu conţinut religios-moral.

Concluziile finale au fost în general pozitive, în sensul că orele de religie sunt apreciate ca bine-venite, efectul resimţindu-se deja în comportamentul multor elevi, că mulţi preoţi au răspuns şi la alte chemări ale şcolilor noastre din zonă, că frecvenţa a fost bună etc.

La consfătuire a participat şi P.C. cons. Gh. Papuc, consilier cultural la Centrul arhiepiscopesc Sibiu.

*

În municipiul Sf. Gheorghe a luat fiinţă, în anul trecut, *„Liga cultural-creştină Andrei Şaguna"*, care are ca preşedinte de onoare pe Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Transilvaniei, Ligă care îşi propune o seamă de acţiuni nobile, de sprijinire pe linie culturală şi bisericească a românilor din zonă şi care editează o foaie lunară: *Oituzul.*

Între acţiunile din anul trecut ale Ligii consemnăm organizarea la Sf. Gheorghe a unui festival de colinde, cu participarea unor formaţii din judeţ şi din alte zone ale Ţării, unele dintre aceste formaţii deplasându-se în parohii vacante de mai mult timp, din prot. Sf. Gheorghe, unde au încălzit sufletele pe credincioşii noştri, care luptă din răsputeri să-şi menţină Legea şi fiinţa naţională. Între acţiunile mai importante pe care şi le propune pentru acest an se înscriu: finalizarea şi punerea în circuitul public a muzeului de sub catedrala ortodoxă din Sf. Gheorghe, unde există un spaţiu propice pentru un astfel de aşezământ; organizarea unor simpozioane consacrate împlinirii a 120 de ani de la adormirea în Domnul a marelui mitropolit Andrei Şaguna şi a 100 de ani de la naşterea mitropolitului Nicolae Colan, fiu al jud. Covasna, ridicarea unor cruci de piatră pe locurile unde au fost bisericile ortodoxe româneşti dărâmate în timpul celor patru ani de ocupaţie maghiară (1940—1944), de cei ce ne acuză astăzi cu neobrăzare de „purificare etnică", alcătuirea unor monografii etc.

Joi, 20 mai 1993 ,în sala mare a palatului culturii din municipiul Sf. Gheorghe a avut loc *Conferinţa anuală a Ligii cultural-creştine Andrei Şaguna*, în cadrul căreia au fost prezentate: Raportul comitetului de acţiune, susţinut de dl. preşedinte Mugur Topolinschi; Raportul comisiei de cenzori; Raportul de venituri şi cheltuieli etc., şi s-au ales noile organe de conducere ale Ligii, ca preşedinte dl. jurist Ioan Solomon din cadrul prefecturii jud. Covasna, din dezbaterile care au avut loc rezultând preocuparea participanţilor de a cultiva ideea de unitate a românilor din zonă, peste concepţiile politice care îi diferenţiază.

De altfel, întregul comitet de conducere al Ligii este profund animat de această idee fundamentală ,atât de necesară în momentul de faţă, „unirea-n cuget şi-n simţiri" fiind forţa care ne-a ajutat să depăşim atâtea momente grele prin care a trecut poporul nostru.

Î.P.S. Mitropolit Antonie a fost reprezentat la lucrări de către P.C. cons. Gh. Papuc, fiu al acelor meleaguri.

Sfinţirea bisericii din Porumbacul de Sus, prot. Sibiu

Nu departe de Avrigul lui Gh. Lazăr şi la poalele Negoiului se află Porumbacul de Sus, bisericeşte: răsăritean şi apusean, fiecare cu lăcaşul său de cult. Până în 1761, anul fatal pentru multe biserici şi mănăstiri ortodoxe, când tunurile generalului catolic Bukow le-a dărâmat, fiinţa şi în apropiere de Porumbacul de Sus o mănăstire, localnicii numind locul până astăzi: „la mănăstire".

Actuala biserică din Porumbacul de Sus-Răsăritean, monumentală şi încăpătoare, a fost ridicată în 1902, sub preotul Nicolae Solomon, căreia i s-au făcut în mai multe rânduri reparaţii capitale, ultimele între 1989—1993, când biserica a fost îmbrăcată şi într-o plăcută haină picturală, executată de soţii Livia şi Virgil Pavel, prin purtarea de grijă a harnicului pr. paroh Nicolae Boboia şi cheltuiala bunilor săi credincioşi.

Astfel împodobită, biserica cu hramul Sf. Paraschiva din Porumbacul de Sus-Răsăritean a fost sfinţită Duminică, 30 mai 1993, de către Î.P.S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei, căruia credincioşii i-au făcut o caldă primire, de la Sibiu fiind însoţit de P.C. cons. Gh. Papuc şi P.Cuv. arhid. V. Bălţat.

Răspunsurile au fost date de un cor restrâns de elevi de la Seminarul teologic liceal din Cluj-Napoca şi obştea credincioşilor.

În cadrul Sf. Liturghii, care a urmat după slujba de sfinţire a bisericii, a fost hirotonit întru preot tânărul ierod. Serafim Pătrunjel de la Mănăstirea Brâncoveanu — Sâmbăta de Sus.

La sfârşitul Sf. Liturghii, au vorbit P.C. prot. *M. Lupu* (Avrig), C. pr. paroh *N. Boboia* şi dl. *Gavrilă Tiplic*, fost director la şcoala din localitate, care a făcut un istoric al acestei aşezări.

Cuvânt de învăţătură a rostit apoi Î.P.S. Mitropolit *Antonie*, care, după ce a felicitat pe preot şi credincioşi pentru lucrările realizate şi pentru râvna lor pentru cele ale lui Dumnezeu, a zăbovit cu deosebire asupra comuniunii care se realizează între participanţii la Sf. Liturghie, în biserică, cât şi asupra Înălţării Mântuitorului şi Pogorârii Duhului Sfânt.

C. pr. N. Boboia a fost distins şi hirotesit întru „iconom stavrofor", acte de apreciere înmânându-se credincioşilor: G. Tiplic, Gh. Lupu, cânt. bis.., St. Lupu, epitrop, M. Darabant, consiliului şi comitetului parohial.

La agapa care a urmat la căminul cultural, Î.P.S. Sa a vorbit din nou credincioşilor despre unele păcate şi virtuţi, mulţumind totodată celor ce s-au ostenit cu organizarea praznicului.

APEL

Pe drumul Braşov — Târgu Mureş, între dealurile comunei Buneşti, în urmă cu doi ani, s-a pornit ridicarea unei mânăstiri de maici cu hramul „Sf. Gheorghe". S-a ridicat corpul de chilii şi suntem la turnarea fundaţiei bisericii. Am lucrat ajutaţi de daniile credincioşilor din jur. Fondurile însă s-au epuizat.

Facem un apel de inimă pentru un ajutor în vederea îndeplinirii acestui vis, de a ridica o oază de viaţă duhovnicească de tradiţie ortodoxă, într-o zonă lipsită de asemenea aşezăminte duhovniceşti.

Contul nostru este: Cooperativa de Credit Rupea BASA Rupea, nr. ct. 40 95 05, Mânăstirea Buneşti, nr. ct. 325.07.01.03.

Cu alese mulţumiri,

Pr. Gh. Lup

Semnalăm... Semnalăm...

● *Alfa şi Omega*, suplimentul de spiritualitate creştină al COTIDIANULUI (nr. 1, anul II, 1993), e plin de surprize. Un studiu despre „Asceza creştină" semnează cunoscutul arhimandrit Sofronie, ucenicul stareţului Siluan din Muntele Athos. Arhimandritul Sofronie a întemeiat în Anglia o mănăstire ortodoxă unde, printre alţii, vieţuieşte şi părintele Rafael, fiul lui Constantin Noica. Nu de mult părintele Rafael ne-a vizitat la Sibiu şi apoi a petrecut o vreme în meditaţie la schitul Păltiniş, prin geamul chiliei având în faţă mormântul tatălui său. Părintele Rafael e un om deosebit, un om duhovnicesc. Constantin Noica mi-a vorbit adesea despre dânsul cu căldură. Nu ştiu dacă îl înţelegea, dar îl iubea şi cred că se bucura ştiind că cineva se roagă pentru dânsul.

Arhimandritul Sofronie defineşte asceza drept *„un efort conştient, liber consimţit, de a atinge perfecţiunea"*, iar în final *„asceza devine în dezvoltarea ei o ştiinţă, o artă, o cultură"*. Ea e o *„victorie împotriva forţelor iraţionale"*. Autorul arată că scopul ascezei nu este negativ, ci se urmăreşte ajungerea la iubire. *„Iubeşte"*, e o poruncă pozitivă. Pasagii frumoase din studiu se referă la monahism, scoţându-i în evidenţă rosturile şi frumuseţea. (Trad. studiului, de Constanţa Costea, din vol. *La Félicité de conaitre la Voie").*

*

● În acelaşi număr din „Alfa şi Omega" Costin Niculescu consemnează o convorbire cu părintele Placide Deseilles, cunoscut duhovnic, autor al multor cărţi de spiritualitate. L-am cunoscut bine pe părintele Placide pe când era călugăr romano-catolic. Ne-am întâlnit la multe congrese şi simpozioane de spiritualitate în Occident, pe vremea când îmi făceam doctoratul la Oxford. După mai multe vizite la Muntele Athos şi în România ,Prea Cuviosia Sa a trecut la Ortodoxie, împreună cu obştea sa catolică de la Aubazine, din Franţa. Monahismul românesc l-a atras de la început. Aici l-a cunoscut pe părintele Cleopa. *„Primul mare duhovnic pe care l-am întâlnit a fost în România, părintele Cleopa"*, mărturiseşte părintele Placide. A învăţat multe din Ortodoxie şi se află pe o autentică direcţie de împăcare a *Tradiţiei* cu *libertatea.* Iată câteva principii care apar în convorbirea la care ne referim: *În duhovnicie nu există reguli generale; Tradiţia este conştiinţa comună a Bisericii; canoanele să le aplicăm cu economie.*

Prea Cuviosia Sa crede că romano-catolicii nu vor abandona punctele în care diferă de ortodocşi.

Ştie ce ştie! Că doar a fost romano-catolic! Noi mai credem totuşi în dialog, mai ales când un catolic precum Prea Cuviosia Sa a putut abandona totuşi vechile convingeri!

Despre civilizaţia mondială actuală, părintele Placide crede că e necreştină. El are în faţă un occident derutant. Biserica nu trebuie să se amestece în politică, mai spune, dar trebuie să combată ceea ce e contrar conştiinţei creştine. Trebuie, adaogă el, să găsim calea de apropiere de omul zilelor noastre şi să vorbim fiecăruia după trebuinţele lui (Traducerea convorbirii aparţine d. Nina Cionca).

*

● La rubrica *„Monahi de ieri"*, tot în *„Alfa şi Omega"*, Vlad Manitiu scrie despre *„Părintele Paisie de la Sihăstria: punct de întâlnire — Poarta Raiului"*. Părintele Paisie a murit în 1990. Am trăit cu el în aceeaşi mănăstire, la Slatina lui Lăpuşneanu, mulţi ani. L-am cercetat şi la Sihăstria pentru sfat şi binecuvântare. La fiecare despărţire de cineva, zicea: să ne întâlnim la poarta raiului.

Dl. Vlad Manitiu a realizat un portret veridic şi frumos ilustrat. Părintele Paisie a intrat de mult în „Patericul românesc". A se vedea cartea noastră *„Tradiţie şi libertate în spiritualitatea ortodoxă"* (Sibiu, 1983, p. 203, 216—218, 242) şi *Patericul* din 1980 al părintelui Ioanichie Bălan.

În directă succesiune duhovnicească, pagina *„Monahi de azi"* traduce din revista americană *„The Orthodox Word"* (nr. 155, 1990, trad. Alexandru Ene) o convorbire dintre părintele Cleopa de la Sihăstria şi monahul Atonit Damaschin. E o pagină antologică. Monahul atonit a ştiut ce să întrebe şi a primit răspunsuri de înaltă gândire şi simţire duhovnicească. Părintele Cleopa are imense resurse proprii, elaborează răspunsuri care îi vin din lecturi, dar mai ales din propria experienţă de viaţă monahală, aşa încât se distanţează firesc de textele altora, rămânând totuşi în cea mai autentică tradiţie monahală ortodoxă.

Părintele Cleopa are „cuvinte" care sunt ale lui, spontane şi elaborate în acelaşi timp. Iată un exemplu în care nu numai perspicacitatea evitării căderii în ispita laudei de sine, în care îl atrăgea interlocutorul, dar şi o dorinţă evidentă de a da exemple simple şi grăitoare, l-au făcut să răspundă la toate întrebările după cum veţi vedea câteva exemple mai jos.

Părintele atonit l-a întrebat: *„Ce să le spun părinţilor mei din mănăstire, când mă vor întreba ce face părintele Cleopa?"* Probabil se aştepta să răspundă că se roagă, că vorbeşte mulţimilor fără răgaz, că scrie, că mijloceşte mântuirea multora. Răspunsul a fost simplu: *„Spune-le că părintele Cleopa face păcate".*

Iată un bun cuvânt de folos, despre smerenie.

La întrebarea: *„Care este lucrarea călugărului"*, a răspuns tot simplu: *„Fiecare călugăr şi mirean are datoria să-şi arate credinţa adevărată prin rugăciune, frică de Dumnezeu şi frică de moarte".* Ce e important aici, e că n-a deosebit monahii de mireni. Toţi cu aceleaşi îndatoriri. Asta ca să evite superbia monahilor şi complexul de inferioritate al mirenilor. Toţi au aceleaşi îndatoriri, în orice fel de viaţă s-ar afla. Mai departe arată chiar că, în unele privinţe, monahii au mai multe îndatoriri decât privilegii.

Părintele Cleopa e un fel de Zamolxe ortodox al vremurilor şi neamului nostru.

*

● În pagina *„Ortodoxia azi"* (mereu din acelaşi număr al revistei „Alfa şi Omega"), Maria Nicolescu ia un interviu P.S. Andrei al Alba-Iuliei. E frumos ce spune despre *„un domn cu barbă, smerit şi recules, Nicolae Steinhardt"*, devenit monahul Nicolae de la Rohia, fin intelectual, evreu convertit la Ortodoxie, prieten cu Noica, cu Eliade, cu Eugen Ionescu.

Şi P.S. Andrei ca şi părintele Placide, crede că gradul de secularizare este mai mare în Apus decât la noi. A fost într-o vizită la Prato, în Italia, şi s-a întors cam dezolat. Nu de Prato, ci de Occident, că până la Prato a trecut prin lume, n-a aterizat cu helicopterul! Şi a avut ochi de văzut.

Dintr-o convorbire cu Papa a înţeles că S. Sa nu este de acord cu „restitutio in integrum" când e vorba de lăcaşurile de cult foste unite. Acest lucru Sanctitatea Sa mi l-a declarat şi mie în 1991, într-o convorbire în doi.

Despre Mişcarea ecumenică P.S. Sa crede că se împotmoleşte. Şi dă exemple concludente: admiterea homosexualităţii, a avorturilor şi altele creează premize pentru îngrijorări ortodoxe. I-a servit pentru o astfel de concluzie şi raportul nostru despre lucrările Conferinţei Bisericilor Europene, desfăşurate la Praga în 1992 şi unde asemenea permisiuni exprimate de unele organizaţii bisericeşti şi culte europene, denotă dispreţ faţă de Sfânta Scriptură şi faţă de întreaga doctrină şi tradiţie creştină. Argumentele din domeniul drepturilor omului, aplicate în Biserică, în ordinea morală, devin derutante şi înşelătoare când nu sunt coroborate cu doctrina creştină sănătoasă şi de îndelungată vreme aplicată în viaţa creştină.

Pe ultima pagină din „Alfa şi Omega" ni se descoperă un Efrem Sirul, sfânt autor de cărţi, dar şi poet. Arta a mers întotdeauna mână în mână cu spiritualitatea. Aşa ne convingem că spiritualitatea e într-adevăr un act de cultură, şi că nu e doar apanajul unor exaltaţi, ci e o înaltă stare de conştiinţă culturală, cum e Biblia prin autorii ei istorici, pedagogi, doctrinari şi poeţi. Să ne amintim doar de David, care a scris Psaltirea în versuri, de Solomon al Cântării Cântărilor, şi de Sfântul Pavel al Imnului dragostei din I Corinteni XIII. Şi să ne întoarcem şi la *Fericiri.*

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi*, redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu.*

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ȘAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141
SIBIU
15 iunie
Nr. 23—24
1993

DUMINICA TUTUROR SFINȚILOR

După pogorârea Duhului Sfânt, apostolii au vestit pe Iisus Hristos și Evanghelia sa cu o râvnă fără pereche. Din sămânța Cuvântului propovăduit de ei au răsărit și s-au înmulțit *creștinii*, iar dintre creștini strălucesc ca niște făclii aprinse, luminătoare peste veacuri, numele și figurile sfinților. Duminica întâia după Rusalii e închinată *tuturor sfinților*, adică acelora dintre creștini care au trăit după Evanghelie până la moarte și au urmat vieții lui Iisus până la sfințenie, până la ultima treaptă a desăvârșirii morale.

Când Mântuitorul își alege ucenicii, îi cheamă: *„Veniți după mine"*... (Mt. 4, 19). Apoi, mai târziu le pune în vedere: *„Oricine mă va mărturisi înaintea oamenilor ,îl voiu mărturisi și eu înaintea Tatălui meu, care este în ceruri*, iar de oricine se va lepăda de mine înaintea oamenilor, mă voiu lepăda și eu de el înaintea Tatălui meu, care este în ceruri" (Mt. 10, 32—33).

Cuvintele acestea înseamnă, înainte de toate, că omul este *liber*. Iisus nu a poruncit învățăceilor să-l urmeze ca niște robi, ci i-a chemat, i-a invitat să-l urmeze ca niște ucenici. Le-a pus în față lumina, le-a descoperit adevărul, le-a arătat calea... *Eu sunt lumina lumii... Eu sunt calea, adevărul și viața... Eu sunt învierea și viața... Eu sunt Păstorul cel bun*... Iisus Hristos e lumina lumii și idealul vieții. *Urmarea* Lui e *calea* spre ideal.

Ucenicii erau liberi să-l asculte sau să-l refuze. Nu au fost siliți să-și lase corăbiile de dragul idealului, ci de bunăvoie au fost poftiți să-și schimbe rostul vieții în bine; să se facă apostoli din pescari și sfinți din păcătoși.

Faptul acesta are o însemnătate covârșitoare. Dumnezeu a dat omului un dar peste măsură de prețios: libertatea. Acest dar, prin care omul se deosebește de lumea celorlalte animale, este pentru noi un izvor de mărire, dar și de pierzare, după cum ne folosim de el, în bine sau în rău.

— *„Iată stau la ușă și bat* — zice Domnul; *de va auzi cineva glasul meu și va deschide ușa, voiu intra la el și voiu cina cu el și el cu mine"* (Apoc. 3, 20).

Dumnezeu ne-a dat și ne respectă libertatea. Ne cheamă la sine, dar nu ne silește. Dacă deschidem ușa intră; dacă nu, nu. Mare atenție, mare *dar* și tot așa de mare răspundere. *Religia e libertate și prin libertate răspundere. Cât e de mare respectul lui Dumnezeu față de libertatea omului, atât de mare e răspunderea omului în fața lui Dumnezeu.*

De ce a dat Dumnezeu omului un dar atât de mare și de atâteaori atât de primejdios? Răspunsul este ușor, pentru că prin *libertate se dobândește gloria și se face istoria*. Cartea vremii, istoria nu ar fi dacă n-ar exista libertatea. Animalele nu au nici merit, nici istorie, deoarece nu au și nu știu ce-i libertatea. *Numai omul are libertate, numai el dobândește merite și face istorie*. Cum? Iată pilda apostolilor și a tuturor sfinților. Sunt invitați de Iisus să-l urmeze și ei iau o hotărâre. Dau vieții lor o țintă înaltă, își aleg o misiune, un ideal: să fie ucenicii Domnului, să trăiască după Evanghelie, să întemeieze Biserici în toată lumea, să lupte și să biruiască. Ei iau o *hotărâre*, și hotărârea aceasta îi ajută ca oameni mici fiind să facă lucruri mari, să facă istorie. Unde nu e libertate nu este nici hotărâre, nici istorie; acolo viața oamenilor se scurge cum se scurge viața animalelor, a plantelor și a pietrelor, fără istorie. Hotărârea este efort, luptă, bărbăție, virtute care ridică pe om din starea de natură în starea de conștiință și grație. Păcatul se face mai ușor decât un act de virtute, pentru că el nu cere hotărâri, nici lupte, nici demnitate; el te mănă, te duce și te îneacă, cum duc valurile apelor pe cei ce nu știu să înoate. Hotărârile cer încordări ostenitoare, ruperi din dorințele obișnuite, despărțiri de poftele și patimile care ne coboară în rândul ființelor necuvântătoare. Hotărârea este un act istoric, un *hotar*, un *stăvilar* împotriva curgerilor și a pornirilor josnice (D. Stăniloae). Prin hotărâre apostolii, oameni mici, au făcut lucruri mari. Ei nu au cucerit lumea prin titlurile lor academice, nici prin rangurile sau renumele familiei lor, ci prin *hotărârea de a sluji și a urma lui Hristos până la moarte*.

Nici un lucru mare nu se face în lume fără *hotărâri mari, luate liber* și susținute cu toată bărbăția. Faptele mari pretind hotărâri mari, fie că le iau oameni simpli din popor, cum au fost apostolii Domnului, fie că le iau oamenii aleși cum au fost sfinții Bisericii, fie alți oameni, cum sunt conducătorii popoarelor sau creatorii de opere nemuritoare.

Aceasta e prima lecție care se desprinde din chemarea făcută apostolilor — și prin ei omenirii întregi — de a mărturisi și urma pe Hristos. Dar ea mai are și alte fețe.

Fiecare om este chemat să fie un martor și un mărturisitor al Mântuitorului. Stau față în față: Hristos și lumea; două iubiri între care este prăpastie adâncă: iubirea lui Hristos și iubirea lumii. Nu le putem sluji pe amândouă cu aceeași credință curată. Nu putem sluji la doi domni (Mt. 6, 24).

După pildele sfinților, creștinii iubesc pe Iisus Hristos ca pe cel mai frumos *model de viață* din câte cunoaște istoria omenirii. Din viața și evanghelia lui învățăm *ascultarea*, căci s-a făcut ascultător până la moarte și încă moartea de cruce (Fil. 2, 8); *blândețea* și *smerenia*, căci a fost blând și smerit cu inima (Mt. 11, 29); *nevinovăția*, căci nu s-a aflat în el nici o vină și nici un viclesug (In 8, 46; 19, 6); *bunătatea*, căci prin el s-a arătat în lume bogăția harului (Ef. 2, 7); *mila*, căci a săturat pe cei flămânzi și a tămăduit pe cei bolnavi; *dragostea*, căci s-a răstignit pentru noi și sângele lui ne curățește de toate păcatele (I In. 1, 7).

Toate darurile împodobesc ființa lui, toate virtuțile strălucesc în viața lui, toată slava înfrumusețează chipul lui plin de har și de adevăr (In. 1, 14).

Creștinii cei dintâi își vindeau averile, se lepădau de lume și primeau fericiți moartea de martiri, atât de mare era dragostea lor față de Iisus și atât de strânsă era alipirea lor față de Evanghelie. Din rândul lor s-au ales numele care formează Calendarul nostru creștin, numele sfinților, care sunt și rămân cele mai frumoase exemple de martori și mărturisitori ai Domnului înaintea oamenilor.

Sfinții formează cununa de lumină și armata de biruință a Bisericii. Viața lor, trăită după Evanghelie și după Hristos, rămâne pentru totdeauna cea mai ideală școală a caracterelor. Ei au urmat pe Iisus în viață și până la moarte. Toate se puteau clătina în jurul lor, numai credința lor și dragostea față de Iisus *nu*.

De aceea, în sufletele noastre ca și în sufletele lor, hotărârea de-a urma și sluji pe Mântuitorul trebuie să primească puterea unei convingeri apostolice, ca *„viața lui Iisus să se arate în carnea noastră cea muritoare"* (II Cor. 4, 11).

Ilarion Felea

ZIUA ÎNĂLȚĂRII LUCEAFĂRULUI

PAȘII LUCEAFĂRULUI (II)

Toți cei care l-au cunoscut, Slavici îndeosebi, spun că iubea ardelenii, îi plăcea compania lor. *„Susținea* — spune Slavici — *că viața noastră națională se reazimă pe virtutea ardelenilor îndărătnici, care au păstrat mai bine decât oricare alți frați ai lor firea specifică românească"*. Voia să întemeieze o revistă centrală românească *la Sibiu* (tot Slavici). Nicolae Densușianu care l-a avut acasă la el la Sibiu, spune că *„și în România petrecea mai mult în societate cu ardelenii"*. Era mare admirator al lui Șaguna, căruia îi admira priceperea politică, zicând că *„era om politic din creștet până în tălpi"*.

Despre Basarabia poate n-a scris nimeni pagini mai ferme și mai lucide, cu privire la romanitatea ei și la dreptul ei la unire. Ce bine ar fi ca toți basarabenii să se întoarcă cu fața spre Eminescu și Ștefan cel Mare, inclusiv Biserica ortodoxă care are în frunte un rusofil întors cu fața spre eterna Moscovă dușmană și hrăpăreață. Sunt oameni greu de înțeles și de iertat, chiar cu cea mai blândă inimă din lume. Cred că și Dumnezeu e perplex în fața unor asemenea absurdități, ca cele din Biserica lui Vladimir, din Basarabia!

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului
Crișanei și Maramureșului

Eminescu la spitalul Șuțu

Pe acest loc s-a aflat sanatoriul Caritatea unde a încetat din viață la 16 iunie 1889 marele poet român Mihai Eminescu.

— Inscripția pe peretele clădirii din str. Plantelor 9.

Aici încețoșat și tot astral
Privea și iar privea în depărtări
Pierdut adânc pe lungi adânci cărări
Spre neted și înalt cu soare mal.

Simțind în jur un aer sepulcral,
Ca negri nori și deși sub negre zări,
Aici încețoșat și tot astral,
Privea și iar privea în depărtări.

— Sunt Matei Basarab! Am fost brutal
rănit la cap când coboram pe scări,
de un bogat cum nu-i pe-ntins de țări,
El are case, sate, garduri, râuri, capital.

Grăi încețoșat și tot astral.

Petre Pascu

„SĂ NE LUMINĂM POPOARE!"

— Scurt răspuns d-lui A. Moisin —

În cântările sale de la Paști și de după aceea, până la Înălțare, Biserica noastră Ortodoxă le are și pe acestea: „Ziua Învierii, să ne luminăm popoare!", precum și: „Să ne curățim simțirile și să vedem pe Hristos cu neapropiata lumină a Învierii", ca și: „Ziua Învierii! Să ne luminăm cu prăznuirea și unul pe altul să ne îmbrățișăm; să zicem fraților și celor ce ne urăsc pe noi". Așadar, chemări la larghețe sufletească, la generozitate, la dragoste și armonie, nu numai pe planul mic, familial și al obștei în care viețuim, ci și pe planul mare al relațiilor dintre popoare; chemări la înfrățire nu numai între noi, în cadrul mediului social în care ne este dat să trăim, ci și la înfrățire între toate neamurile Pământului.

În spiritul acestor idei generoase profund evanghelice s-a străduit și se străduiește Biserica noastră Ortodoxă — „mamă a poporului român", cum o numește Eminescu, „bătrânească și cinstita și curata noastră Lege", cum o numește Octavian Goga, — să-și crească sufletește fiii săi, încă din zilele în care Sf. Apostol Andrei, cel întâi chemat la Apostolie, a aruncat primele semințe ale învățăturii creștine pe meleagurile noastre. Așa se explică faptul că Ortodoxia a pătruns profund în structura, în plămada psiho-fizică a poporului român, realitate vădită în viața sa de zi cu zi, în vocabularul său deosebit de bogat în expresii ale omeniei, în saluturile sale, în arta sa arhitecturală, în portul său, în folclorul său, în zicerile și în toate ale sale, ceea ce s-a reflectat și în momentele cruciale ale istoriei sale. Putem oare explica în chip deplin minunata omenie românească, înțeleptele proverbe ale românilor fără zecile de ediții ale Cazaniilor, fără Noul Testament al mitropolitului Simion Ștefan, fără Biblia de la București și atâtea alte cărți de cult ale Bisericii Ortodoxe Române, purtate în desagi prin vămile cucului de sute și mii de Badea Cârțan; fără Coresi, fără școlile din tinda bisericilor și mănăstirilor noastre, fără școala românească din Șcheii Brașovului atestată încă din sec. XIV. Ortodoxia, așadar, a format sufletul neamului nostru, și cu toate insinuările care i se aduc noi zicem că l-a format destul de bine, larghețea sufletului românesc, evidentă chiar și în frământările de astăzi, fiind de fapt rodul credinței sale adânc creștine. Din astfel de motive Ortodoxia a și fost numită încă din vechime: „Lege românească", „la care țin cu toată convingerea spiritului meu, cu toată căldura inimii mele și cu toată iubirea pe care o am pentru națiunea mea, pe care o pun mai presus de orice" — cum spunea Nicolae Iorga într-o conferință ținută în 27 ianuarie 1940, intitulată: Concepția românească a Ortodoxiei. „Legea ortodoxă a fost pavăza naționalității noastre" — spunea și prof. univ. Sextil Pușcariu într-o conferință ținută în 25 ianuarie 1934.

Ortodoxia deci nu trebuie apărată, căci se apără ea însăși prin valorile sale și prin rolul uriaș pe care l-a avut și-l are în viața poporului român, duhul ei profund uman pătrunzând în toate fibrele ființei acestui neam.

Toate aceste realități, evidente pentru oricine are ochi de văzut și minte de judecat, se caută însă a fi răsturnate și prezentate de-a-ndoaselea într-un ciclu de articole, intitulate: „Confuzia între Ortodoxism și Românism", apărute în cotidianul sibian: 21 Radical, numerele 614—619/1993, și semnate A. Moisin, autor care ne aduce aminte de iezuiții de la 1700, când s-a reușit dezbinarea noastră aici în Transilvania, folosindu-se momeli, amăgiri și falsuri.

În „Rădăcina de foc", p. 326, poetul basarabean de mare sensibilitate Grigore Vieru încrestează și această constatare: *„Ura strâmbă gura"*. Într-adevăr, ura strâmbă nu numai gura, ci strâmbă mai ales mintea, pe care o întunecă, o dereglează abătând-o de la menirea ei de luminătoare a vieții insului. Otrăvit de o asemenea ură, din care motiv sincer îl compătimim, căci își primejduiește chiar mântuirea personală, dacă crede în Dumnezeu, probabil într-un Dumnezeu al Evu-

(Continuare în pag. a 2-a)

Serviciul de presă al
Centrului arhiepiscopesc
Sibiu

Cult și cultură*

Fără îndoială, cultul adus de om lui Dumnezeu este cea mai veche formă de cultură a umanității. Tinderea spre Dumnezeu este sădită în firea omului ca tindere spre desăvârșire, spre perfecțiune. De aceea, comuniunea cu Dumnezeu înalță pe om și dezvoltă în el capacitățile sale creatoare prin care omul se aseamănă cu Dumnezeu, devenind și el „Dumnezeu prin har", adică prin participare la perfecțiunile divine. Iar cultul divin este mijlocul cel mai propriu de comuniune a omului cu Dumnezeu. Desigur că cultul, ca expresie vie a religiei, a influențat și influențează istoria popoarelor. Mircea Eliade ne încredințează că toate așezările omenești au apărut în jurul unui altar, al unui locaș de cult. Sunt popoare care s-au născut chiar dintr-o anumită credință și expresie practică a ei. Cazul poporului evreu este tipic în această privință. La noi, la români, creștinismul, în expresia sa răsăriteană, reprezintă o coordonată fundamentală a etnogenezei noastre (Prof. Radu Vulpe). Limitându-ne la creștinism, se știe cât de mult el a influențat cultura popoarelor care l-au adoptat. În fapt, întreaga cultură europeană este de inspirație creștină. La noi, ca și la alte popoare creștine, cultura s-a identificat secole de-a rândul cu tezaurul și creațiile liturgice (cultice). Arta, arhitectura, Liturghia și celelalte slujbe, textele biblice, cărțile de învățătură creștină... sunt creații proprii sau traduceri apărute din nevoia de comuniune cu Dumnezeu, care se realizează în primul rând prin cultul divin. Ele sunt primele forme de cultură, dar în același timp și expresia cea mai înaltă a culturii. Rabelais spunea că „sufletul culturii este cultura sufletului". Orice formă de cultură trebuie să înnobileze sufletul, să-l înalțe, să-l cultive. O creație care nu înalță sufletul, nu-l ajută să se ridice la desăvârșire, nu este cultură, ci anti-cultură. Și aici aș numi toate producțiile care alimentează patimile omului: literatura și filmele obscene, presa de scandal, muzica și jocurile indecente și, în general, tot ceea ce coboară pe om sub nivelul umanității sale. Astăzi, aceste creații anticulturale s-au înmulțit, iar omul modern este pus adeseori în situația de a nu ști să distingă cultura de anti-cultură. Se înțelege ce rol important joacă aici Școala, care, prin dumneavoastră, cultivă pe tineri și îi ajută la formarea personalității lor. Ceea ce presupune și această „deosebire a duhurilor" — ca să vorbim în limbaj biblic și patristic — adică discernerea binelui de rău, a influențelor distrugătoare de suflet care iau de cele mai multe ori masca nevinovăției sau chiar a binelui.

Christos Yannaras, un mare teolog și filozof grec, îmi spunea recent că Liturghia ortodoxă ca și celelalte slujbe din cultul nostru sunt expresia cea mai înaltă a culturii omenești, a ceea ce spiritul uman a putut crea pentru înnobilarea și desăvârșirea sa, care înseamnă ridicarea spre Dumnezeu și unirea cu El. Creațiile liturgice ortodoxe sunt infinit de bogate și de frumoase. Dacă le-am cunoaște ne-am da seama cât de mari au fost sfinții care le-au alcătuit, cât de inspirați au fost. Ele urmăresc interiorizarea credinciosului, concentrarea sa în inimă — „sfânta sfintelor" sau altarul cel mai sacru al omului în care locuiește însuși Dumnezeu de la botezul nostru. Cultul ortodox, prin privilegierea cântării, se adresează inimii, sentimentului, fără să fie deloc sentimental sau pietist, cum este cultul mai tuturor celorlalte confesiuni creștine. Pentru că rugăciunile și cântările ortodoxe au un conținut teologic extrem de profund. Întreaga Teologie creștină este prezentă în cultul ortodox. Teologia ortodoxă nu este o Teologie de catedră sau de birou, ci o Teologie cultică, doxologică. Toate formulările dogmatice ale Sinoadelor ecumenice și-au găsit imediat expresia liturgică, au intrat în cult pentru că Teologia este viață, laudă și preamărire a lui Dumnezeu și nu speculație intelectuală. Dar deși profund din punct de vedere al conținutului teologic al cântărilor și rugăciunilor, cultul ortodox nu este totuși raționalist, tocmai pentru că nu se cantonează la nivelul rațiunii, ci realizează unirea minții și a inimii, sau coborârea minții (a rațiunii) în inimă. Pentru că inima și nu mintea este centrul vieții duhovnicești al omului. În inimă se concentrează toate puterile spirituale ale omului. „Inima, zice Sf. Macarie cel Mare (sec. IV), stăpânește și domnește peste tot trupul. Iar când harul se revarsă în inimă, ea stăpânește peste toate mădularele și peste toate cugetele. Pentru că acolo în inimă este mintea și toate cugetele sufletului și încrederea lui". De aceea, spiritualitatea ortodoxă este o spiritualitate a inimii. Credinciosul trebuie să tindă spre interiorizarea sa în inimă, pentru a ajunge la pacea inimii, care este pacea unirii cu Dumnezeu. Aceasta este scopul vieții creștine, al omului în general (căci sufletul omenesc este prin natura sa creștin — Tertulian): comuniunea sa cu Dumnezeu, unirea cu El. Comuniune și unire în care omul își dezvoltă la maxim toate potențele sale, fără să dispară în Dumnezeu, ci dimpotrivă devenind persoană deplină. Religiile și practicile de spiritualitate venite din Extremul Orient (budism, hinduism, confucianism, yoga, tantra, meditația transcendentală...) sunt total opuse creștinismului tocmai prin faptul că ele tind la absorbirea omului în Spiritul universal impersonal. Echilibrul sufletesc pe care aceste sisteme îl caută constă tocmai în desființarea omului ca persoană și pierderea sa în impersonal ceea ce, evident, este un regres. Căci omul este persoană unică și inconfundabilă ca și Persoanele Sf. Treimi și trebuie să tindă la actualizarea tuturor potențelor sale personale adică la realizarea sa deplină ca persoană în comuniune cu Dumnezeu și cu toți oamenii. Aici intervine iarăși rolul Școlii de a feri pe tineri de toate aceste rătăciri care mutilează inevitabil personalitatea lor.

Astăzi religia se învață în școală. Însă ea nu trebuie să apară elevilor, nici dascălilor, ca o „altă ideologie". Într-o discuție avută cu prof. francez Olivier Clement, acesta îmi spunea: „Creștinismul nu este un compartiment al Culturii; nu există compartimentul religios, apoi compartimentul științific, literar... *Creștinismul este profunzimea însăși a existenței, profunzimea însăși a vieții*... Orice situație, orice realitate trăite profund ajung la credință". De aceea, la ora de educație moral-religioasă elevul învață cum să devină om integru și persoană în comuniune cu Dumnezeu și cu semenii, practicând credința în care a fost botezat. Dar orice profesor, fără să facă direct religie, trebuie să predea propria-i disciplină în această lumină a credinței creștine care cultivă și înnobilează pe om în gradul cel mai înalt.

Acesta este și mesajul meu aici la Mănăstirea Râmeț către dumneavoastră, Dascăli ai Școlii Românești și ai neamului nostru.

† SERAFIM FĂGĂRĂȘANUL
Episcop-vicar
Arhiepiscopia Sibiului

* Cuvânt ocazional ținut la Mănăstirea Râmeț (29 mai) în fața unui grup de profesori, membri ai Societății de Științe Filologice din România.

„Credința vremurilor de acum mă obligă să vă atrag luarea-aminte că nu trebuie să ne mirăm de aceste erezii, nici fiindcă există, căci au fost prevestite, și nici fiindcă răstoarnă credința unora, căci aceasta este menirea lor: să se ispitească prin ele și să fie pusă la încercare credința".

TERTULIAN

Naşterea Sf. Ioan Botezătorul
(24 iunie)

La 24 iunie, în fiecare an în plină vară, Biserica Creştină prăznuieşte Naşterea Sf. Ioan Botezătorul şi Înainte mergătorul Domnului, sau Sânzâienele.

E singura excepţie în calendarul Bisericii când aceasta prăznuieşte ziua de naştere a unui sfânt, întrucât martirii şi sfinţii Bisericii sunt prăznuiţi fiecare în ziua morţii lor, socotită ca o adevărată zi de naştere a lor pentru viaţa cea veşnică şi pentru Împărăţia cerurilor.

Ioan Botezătorul era fiul preotului Zaharia şi al Elisabetei, amândoi din neamul preoţesc al poporului ales şi a fost rodul rugăciunilor curate ale părinţilor săi înaintaţi în vârstă.

Naşterea lui este prevestită de arhanghelul Gavriil părintelui său, preotul Zaharia, pe când acesta tămâia în altarul Domnului, arătându-i acestuia şi misiunea pe care o va avea de îndeplinit Ioan în planul iconomiei dumnezeieşti „căci va fi mare înaintea Domnului ... şi se va umple de Duhul Sfânt încă din pântecele maicii sale şi pe mulţi din fiii lui Israel îi va întoarce la Domnul Dumnezeul lor" (Luca 1, 15, 16).

Într-adevăr după cuvântul îngerului, la timpul cuvenit Elisabeta a născut un fiu, căruia la opt zile, după obiceiul legii vechi, i-a pus numele de Ioan care în evreieşte înseamnă „cel dăruit de Dumnezeu". Zaharia, cel rămas mut pentru necredinţa sa în spusele îngerului, îndată după naşterea pruncului îşi recapătă vorbirea binecuvântând pe Dumnezeu „că a cercetat şi a făcut răscumpărare poporului Său" (Luca 1, 68).

Trimis de Dumnezeu „drepte să facă căile Domnului", Ioan este sfinţit de harul dumnezeiesc încă din pântecele maicii sale, şi va deveni apoi cel care va pregăti calea venirii lui Mesia şi îl va arăta pe Iisus oamenilor ca pe „Mielul lui Dumnezeu cel ce ridică păcatele lumii" (Ioan 1, 36).

În istoria mântuirii Sf. Ioan Botezătorul este o personalitate unică, fiind ultimul prooroc al Vechiului Testament şi primul apostol al Noului Legământ.

Biciuind cu asprime fărădelegile şi depravarea, „cel mai mare dintre cei născuţi din femei" — cum îl numeşte Mântuitorul, Sf. Ioan plăteşte cu moarte de martir îndrăzneala sa de a se opune crudului rege Irod.

În sufletul fiecărui creştin chipul Sf. Ioan Botezătorul este păstrat cu sfinţenie şi pietate şi constituie în acelaşi timp un îndemn să-l urmăm pe Iisus Hristos căruia „să-i slujim în sfinţenie şi dreptate, înaintea feţei Sale, în toate zilele vieţii noastre" (Luca 1, 75).

Arhid. Visarion Bălţat

Protecţia orfanilor şi a altor defavorizaţi social în TELEGRAFUL ROMÂN — 1853 — 1953

Reglementări juridice cu privire la protecţia dezavantajaţilor social se află în cutume, legiuiri canonice, domneşti şi boiereşti — *sintagme, pravile, coduri* — din sec. XIV—XVI. Documentele juridice din sec. XVII—XVIII — *Cartea românească de învăţătură* a lui Vasile Lupu (1646), *Îndreptarea legii* a lui Matei Basarab (1652), *hrisoavele lui Al. Ghica şi Al. Ipsilanti* (1775), *Pravilniceasca Condică* (1780) — stabilesc noi reglementări privitoare la infanticid, înfiere, filantropia prin Cutia Milei. Legiuirile sec. XIX — *Caragea* (1813), *Andronache Donici* (1814), *Calimachi* (1817), *Regulamentele Organice* (1831—1832) includ şi alte prevederi referitoare la protecţia dezavantajaţilor social.

În Transilvania, prin *Jus Valachicum, Tripartitum* (1517), *Approbatae Constitutiones* (1653), *Compilatae Constitutiones* (1766), *Articulli Novellares* (1791), *Codex Teresianus* se reglementează adopţiunea şi alte modalităţi de protecţie socială. După Unire, *Codul civil* (1865), *legi de organizare urbană, legi sanitare, legi sociale speciale* conturează contextul juridic de protecţie a familiei şi a categoriilor defavorizate social în epoca modernă.

Telegraful român, în primul său secol de existenţă, oferă o suită de informaţii şi opinii legate de protecţia defavorizaţilor social, în principal orfani şi săraci. În nr. 34, 35/1890, sub titlul *„Asilele de copii Fr. Fröbel", Telegraful român* ne oferă informaţii despre tipurile de azile existente în câteva ţări europene şi despre „Proiectul de înfiinţare a asilelor în Ungaria şi Transilvania" propus spre adoptare în februarie 1890 de contele Csaky. Proiectul a fost prezentat în serialul intitulat *Proiect de lege despre instituţiunea pentru îngrijirea copiilor mici*, în T.R. nr. 109, 113, 114, 115/1890.

Scopul azilelor a fost „apărarea şi îngrijirea copiilor de 3—6 ani şi exersarea acestora în învăţarea limbii maghiare". Legea prevedea *obligaţia* comunelor de a înfiinţa azile, a comunelor care plătesc statului între 10—15 000 florini şi dacă au cel puţin 40 copii „lipsiţi de grijă". Ministerul cultelor şi instrucţiunii avea drept de inspecţie supremă. Se preconiza înfiinţarea de azile deschise tot anul, permanente, sezoniere.

Proiectul a stârnit opinii ostile, din cauza intenţiilor ascunse de deznaţionalizare prin maghiarizare a populaţiilor nemaghiare din Ungaria şi Transilvania. Proiectul a fost considerat păgubitor atât din punct de vedere igienico-sanitar, economic, cât şi moral-religios-pedagogic pentru că „face obiect de experiment politic din copiii noştri". Se acuză într-unul dintre articole: „un asil care desconsideră familia nu mai este un institut umanitar ci o maşinărie pentru fabricat renegaţi şi oameni fără caracter, ieniceri ai maghiarismului".

Atitudini de protest au exprimat, printre alţii, mitropoliţii Miron Romanul, Ioan Vancea, episcopii: Victor Mihalyi, Ioan Meţianu, Nicolae Popea, superintendentul G. D. Teutsch. Au protestat alegătorii români din Ardeal prin Zaharia Boiu (T.R. nr. 10/1891, 23, 27, 29/1891).

În cuvântarea rostită la 9 martie 1891 în Casa magnaţilor, *Mitropolitul Ioan Vancea* a propus ca înfiinţarea azilelor să nu fie obligatorie ci facultativă, copiii să nu fie înstrăinaţi de părinţi şi prin aceasta de limba şi religia lor; „asilele să aibă caracter confesional, copiii să aibă o creştere religioasă-morală în spirit creştin în limba lor maternă". *Episcopul Nicolae Popea*, în aceeaşi şedinţă a Casei magnaţilor, şi-a exprimat opinia că o lege trebuie să aibă în vedere binele şi folosul general, ori proiectul respectiv are „scop politic", „se va-

(continuare în pag. a 3-a)

Conf. univ. Dr. Elena Macavei

Paşii Luceafărului

(Urmare din pag. 1)

Eminescu dorea, în momentele de cumpănă ale naţiunii, ca toţi românii să fie uniţi. Pe când lucra la *„Timpul"* în Bucureşti, în 1877, deşi era în opoziţie, fiind conservator, a scris un foarte frumos articol despre trecerea Dunării de către armata română, cu care, se vede, unii conservatori nu prea erau de acord. A venit la el Alexandru Lahovari (1841—1879), conservator, care i-a reproşat: *„De ce, domnule Eminescu, nu mai facem opoziţie? Ba facem, domnule Lahovari, dar în momentele grele prin care trecem, orice bun român trebuie să procedeză ca mine"*. Lahovari îl întreabă: *„Da ce, eu nu sînt român?"* Eminescu: *„Cred că nu, de vreme ce susţineţi astfel de lucruri"*. Şi au mai schimbat câteva replici politice mai tari, când deodată Eminescu exclamă: *„Tată-tău nu ştia nici bine românește, ce-mi tot cânţi tu de românism"?* Lahovari a rămas perplex şi a plecat. În astfel de situaţii, când se încuraja dezbinarea între români, Eminescu era necruţător.

Dintr-o relatare a lui I. Scurtu, scriitor născut în Braşov, (1877—+1922) şi care a scris mult despre Eminescu, aflăm că printr-un articol scris în „România Liberă" prin 1888 împotriva ministrului Vernescu de la Justiţie, a făcut să cadă guvernul. *„Deci* — scrie I. Scurtu — *Eminescu a răsturnat şi un guvern"*.

Reîntorcându-mă doar un moment la chipul omului Eminescu, aş mai adăuga că era şi un bun cântăreţ. Poezia e muzică. Nici nu se putea altfel. Ne-o spun mulţi, printre care fratele său Matei şi D. Teleor (1858—1920), scriitor productiv, dar nu de prima mână. A scris o cărticică: *Eminescu intim* (Bibl. Lumen, 1904). *„Eminescu* — scrie el — *— la birtul lui Şerbănescu punea capul între mâini şi începea să cânte doine din Ardeal, aşa cum le cântă mocanii şi cânta câte o oră întreagă. Ardelenii aflaţi la masă plângeau cu lacrimi"*.

Cred că fiind azi în Braşov, vă daţi seama că n-am adus întâmplător vorba despre cântecele lui Eminescu. Iubea doinele ardeleneşti. De aici va fi izvorât şi nemuritoarea lui Doină: De la Nistru pân' la Tisa ...

Şi Caragiale spune că odată, întâlnindu-l pe Eminescu, acesta i-a vorbit *„despre India antică", despre daci, despre Ştefan cel Mare, şi* — scrie Caragiale — *mi-a cântat doina"*. Nu-i aşa că vi se par extrem de interesante şi temele şi cântecul lui Eminescu? Şi Slavici spune că Eminescu *„cânta mereu, — aşa mai pe şoptite"*. Era tot o muzică! Cânta muzica, armonia din el.

Aş mai adăuga doar un singur lucru, bine de spus mai ales copiilor. Teodor V. Stefanelli (1849—1920), scriitor şi cunoscut prieten şi de o vârstă cu Eminescu, îşi aduce aminte că la şcoală *„cele mai bune note le avea Eminescu la religie"*. Evident că tot aşa îi erau notate şi cunoştinţele de literatură română şi istorie.

Alexandru Vlahuţă încearcă o sinteză asupra „curentului" pornit de la Eminescu, şi cred că spusele lui ne-ar putea servi mai bine decât orice concluzie am putea trage noi, şi, mai ales, ca să evităm acea cădere în acel „mititel" care, vorbind despre Eminescu, cere laude pentru el!

Nu slăvindu-te pe tine, lăudându-se pe el!

Aşa că să-l lăsăm pe Vlahuţă care nu mai poate fi acuzat de aşa ceva.

„Marele curent care porneşte de la Eminescu (înseamnă) farmecul particular al limbii, meşteşugul de a-şi sculpta versul într-o tărie de vorbe vii, sonore şi sugestive, şi într-o bogăţie de forme necunoscute până la el. Nimeni dintre scriitorii români n-a ştiut să-şi cristalizeze gândurile în forme atât de severe şi desăvârşite, nimeni n-a ajuns la această fericită descărcare de emoţii în versuri de o structură de bronz, de-a lungul cărora găseşti cuvinte neaşteptate, epitete curioase, care-ţi evocă imaginile cu o preciziune şi cu o intensitate de halucinare. El are împerecheri de vorbe, căderi de fraze şi de rime ce-ţi dau impresia, fiorul unei explozii de lumină surprinzătoare. Cum să nu te urmărească şi cum să nu fii inconştient stăpânit de această limbă nouă care palpită de-o tinereţe, de-o vigoare şi de un colorit uimitor. Din acest punct de vedere Eminescu exercită asupra tinerimii noastre o influenţă aproape fascinantă ..." (textele despre Eminescu din vol. *Ei l-au văzut pe Eminescu*, cit. passim).

Cel dintâi din lume care a scris o teză de doctorat asupra lui Eminescu *(Viaţa şi opera*, 1895) a fost un ardelean: Elie Miron Cristea, la Universitatea din Budapesta. Un serios motiv de mândrie pentru Transilvania şi pentru Biserica Ortodoxă. Căci Elie Miron Cristea nu e altul decât viitorul patriarh al României (1925—1939). Teza a fost tradusă în românește de Antonie Plămădeală (evident cu ajutor), şi se află în volumul *Pagini dintr-o arhivă inedită* (Bucureşti, 1984, p. 249—289). Sintagma astăzi devenită comună, *„Luceafărul poeziei româneşti"*, îi aparţine lui Elie Miron Cristea. Şi toate tezele cărţii rezistă şi astăzi criticii literare, care le-au confirmat.

Dar v-am promis la început şi o mică, aproape neînsemnată, dar inedită contribuţie de istorie literară la opera lui Eminescu. E vorba de o scrisoare aflată în arhiva mea, a unui scriitor basarabean, M. Madan care în 1928, 18 ianuarie, îi scrie episcopului Visarion Puiu de Hotin (Bălţi) că Ion Pelivan îl întreabă — prin el, M. Madan — dacă la moartea lui N. C. Stamate, în Bălţi (+1923) n-au rămas în urma lui unele documente literare printre care şi *„Scrisorile originale ale lui Eminescu către Constantin Stamate"*. Constantin Stamati a fost scriitor, poet, stabilit în Basarabia. Era nepotul lui Iacob Stamati, Mitropolitul Moldovei (n. 1777) şi membru al Academiei Române. Şi fiul său N. C. Stamati a fost scriitor (n. 1851), poet, cunoscător a peste zece limbi vechi şi moderne. Aşadar I. Pelivan, cunoscutul unionist din 1918 şi om de cultură, ministru, (eu l-am prohodit la Cernica în 1971, adus de la Sighet) ştia de existenţa unor scrisori ale lui Eminescu către Constantin Stamate. Aş propune eminescologilor să pornească pe urmele acestor scrisori. Poate mai există pe undeva, prin vreo arhivă basarabeană, acolo sau pe unde vor mai fi fost deplasate unele din ele.

Mai sunt în posesia unei fotografii a lui Titu Maiorescu, având pe verso un fragment de jurnal din 1889. La 23 iunie/5 iulie, Maiorescu scrie printre altele: *„Eminescu prânzeşte la noi. E foarte agitat. Vrea să înveţe limba albană sau vrea să devină călugăr, însă fără a părăsi Bucureştii"*. Despre acestea scrie lui Titu Maiorescu şi P. Misir (1856—1929), om politic, jurisconsult, membru al Academiei Române, că Eminescu *„glumeşte că vrea să se facă călugăr"* (30 august 1884, Iaşi). Va fi glumit. Şi cu P. Misir şi cu Titu Maiorescu, dar ideea l-a urmărit încă de pe când scria nuvela *Cezara*, unde portretul călugărului e o autodescriere de mare frumuseţe. E încă o încercare de apropiere a poetului de cerul din care coborâse în lumea noastră.

Cu riscul de a vă obosi puţin, voi încheia citindu-vă de pe manuscrisul original — aceasta vă rog s-o preţuiţi — un poem dedicat de Nichita Stănescu, lui Eminescu, intitulat simplu: *EL*, aşa cu ambele litere mari:

„Eminescu este un fapt intim al sufletului nostru în tot ce are el mai curat şi mai nins.

El nu este o statuie, el este amintirea noastră din copilărie, dragostea noastră de a visa, puterea noastră de a fi triştі, care se cere exprimată în cuvânt, aidoma copilului care se cere de foame la raza de lumină a sânului maicii sale.

Nu trece zi şi nu trece noapte în care, firesc cum respirăm să nu-i zicem şi lui numele lui, ca pe ceva sigur al tuturora şi singur fiecăruia dintre noi.

Cuvântul lui i-a sorbit nu numai trupul lui, ci a sorbit şi înţelegerea noastră dornică de frumos şi de puritate.

Atâta transfigurare a putut să aibă gestul lui de a trăi, încât s-a născut fără de moarte.

El nu este un idol, el nu este un zeu; — el este tot ceea ce este noi în noi.

El este cel care ne strigă: — Haideţi căci se răcesc bucatele!, — când încă în jocul câmpului, al dealului şi al muntelui stăm risipiţi sub stele.

Pentru noi, Eminescu este o fiinţă asemănătoare mării care spală cu valuri arhipelagul homeric al lui Ulisse.

Eminescu se mira înminunat că ar fi putut să creadă că ar putea să moară vreodată.

Atâta vreme cât noi suntem, el este.

Atâta vreme cât el este, noi nu putem să credem că am putea să murim vreodată.

Ce iarnă frumoasă la 15 ianuarie! O, tu suflet al apei care ningi cu fulgi de zăpadă!

O, tu fulg de zăpadă, râu şi coroană a purităţii sufletului nostru de copil!

Eminescu este numele acestei ţări.

România este numele lui Eminescu".

Mihai Eminescu şi Mănăstirea Cozia

Se ştie că în anul 1879, Mănăstirea Cozia, ctitoria lui Mircea cel Bătrân (1386—1418), a fost transformată în penitenciar, o sucursală a Ocnelor Mari şi a fost menţinută în această stare până în 1894. În ea au fost închişi peste 200 făcători de rele.

M. Eminescu a preţuit foarte mult trecutul istoric al poporului nostru şi pe marii lui voievozi, Mircea cel Bătrân şi Ştefan cel Mare, „figurile cele mai strălucit evocate" de marele nostru poet. La 1 nov. 1877 el a fost angajat la ziarul Timpul, unde a lucrat mai întâi ca redactor până în 1880 şi apoi ca redactor şef până în 1883. Aflând de transformarea Mănăstirii Cozia în puşcărie, acest act de „barbarie politică", cum l-a numit el, l-a determinat să ia o atitudine vehementă, oglindită în cuprinsul a patru articole apărute în ziarul „Timpul" în perioada 12 sept. 1882 — 18 iunie 1883, ziar la care lucra acum ca redactor şef.

În cele ce urmează prezentăm unele fragmente din articolele respective, referitoare la această profanare a Mănăstirii Cozia şi a memoriei marelui ctitor al ei.

În numărul din 12 sept. 1882 M. Eminescu a scris următoarele: „Cozia, unde e înmormântat Mircea I, cel mai mare Domn al Ţării Româneşti, acela sub care ţara cuprindea amândouă malurile Dunării până-n mare, Cozia, unde e înmormântată familia lui Mihai Vodă Viteazul, un monument istoric aproape egal în vechime cu ţara — ce-a devenit aceasta? Puşcărie!

Turci şi austrieci au ocupat ţările (române n.n.) dar puşcărie tocmai din această Mănăstire n-au făcut (austriecii au ocupat Oltenia în perioada 1718—1739 şi deci Mănăstirea Cozia era şi ea sub această ocupaţie străină n.n.). A trebuit „roşii", „naţionalii" să vie cu ilustrul lor Simulescu, ca să facă şi asta.

Dar oare Carol Îngăduitorul (Carol I, regele României n.n.) nu va înceta din viaţă când va sosi sfârşitul prescris de Dumnezeu şi regilor şi oamenilor de rând? Oare nu există nici o solidaritate istorică între cel ce poartă azi coroana Ţării Româneşti şi cel ce a purtat-o acum cinci sute de ani?

Iată panteonul care se pregăteşte eroilor şi regilor poporului român — puşcărie. Nu sântem siliţi să-l sfătuim pe primul nostru ministru să treacă graniţa la Putna, să vază cum străinii respectă mormântul lui Ştefan cel Mare, cum şi azi, ca acum o sută şi două sute de ani, candela pururea aprinsă luminează la capul marelui Domn român, că poporul vorbeşte de el ca şi când ieri ar fi trăit?" (În 1882 Mănăstirea Putna se afla sub stăpânirea imperiului austro-ungar n.n.).

Socotim că nu mai sunt necesare comentarii pentru că Eminescu ne scuteşte prin expunerea sa categorică.

Peste 3 luni, la 4 decembrie 1882, într-un alt articol, poetul va condamna în termeni tot atât de vehemenţi lipsa de respect a politicienilor vremii pentru mănăstirea Cozia, iar în articolul din 30 martie 1883 poetul ne dezvăluie că „pleaba de sus" e vinovată de transformarea în penitenciar a Mănăstirii Cozia „pentru a crea o sinecură unei rude a Simulescului". Iată textul: „... nici un teren al vieţii publice n-a rămas nepângărit de apucăturile comune ale acestei plebe de sus. Începând cu Cozia, locul de repaos al celui mai mare Domn al Ţării Româneşti, prefăcut în puşcărie pentru a crea o sinecură unei rude a Simulescului, nu cunoaştem instituţia a cărei esenţă şi raţiune de-a fi n-ar fi fost dezonorată de aceşti oameni".

În ziua de 5 iunie 1883 s-a organizat la Iaşi o serbare cu prilejul dezvelirii statuii lui Ştefan cel Mare. A participat şi M. Eminescu şi a avut ocazia să asculte discursuri „plate" printre care şi pe cel al lui P. Grădişteanul (liberal), plin de laude exagerate la adresa fruntaşilor liberali, discurs care l-a indignat foarte mult pe poet. Întorcându-se la Bucureşti, el scrie articolul din 18 iunie 1883, în care condamnă din nou transformarea Mănăstirii Cozia în puşcărie.

Din cele de mai sus ne dăm seama de patriotismul poetului, de dragostea lui nemărginită pentru trecutul istoric, pentru voievozii neamului nostru, care s-au luptat pentru păstrarea independenţei şi integrităţii pământului românesc. Eminescu nu putea rămâne indiferent, nu putea accepta ca „Mănăstirea Cozia — un monument istoric aproape egal în vechime cu ţara" să fie profanat şi transformat în puşcărie. În articolele sale a luat o atitudine fermă împotriva politicienilor vremii respective, care profanaseră memoria eroului de la Rovine. Şi într-adevăr, intervenţia lui M. Eminescu n-a rămas zadarnică; după câţiva ani, Mănăstirea Cozia şi-a recăpătat menirea şi rolul ei pentru care a fost zidită de Mircea Cel Bătrân.

Dr. Gh. Mămularu — medic primar
Policlinica Balneară Călimăneşti

„Să ne luminăm popoare!"

(Urmare din pag. 1)

lui Mediu apusean în numele căruia erau arşi oameni pe rug, dl. A. Moisin, în articolele arătate şi în altele, se chinuie să fabrice o altă istorie a Bisericii Ortodoxe Române şi, deci, a poporului român, căci nu se poate vorbi de una fără alta, o altă istorie decât cea trăită, ştiută şi învăţată de fiii acestui neam secole de-a rândul, istorie pe care o falsifică într-un mod cât se poate de barbar. Citind unele afirmaţii pe care dl. Moisin le face în articolele domniei sale, pe care le aruncă asemenea vrăjmaşului neghina în semănăturile de grâu (Matei 13, 25), înclinăm să credem că dânsul a studiat istoria românilor şi a Bisericii sale cu unii istorici iredentişti budapestani, pricepuţi şi ei în a ne falsifica tot aşa de absurd şi jignitor istoria.

Se pare deci că dl. Moisin umblă cu ochii închişi, cu urechile înfundate şi antenele minţii retezate de nu ştie şi nu vede că „tot ce mişcă-n ţara asta, râul, ramul", după spusa poetului, emană duhul Ortodoxiei, care, precum am văzut, şi-a pus profund pecetea pe fiinţa neamului nostru, începând de la Sf. Apostol Andrei.

Aşa au văzut Ortodoxia şi marii corifei ai Şcolii ardelene, pe care îi cinstim cu toată evlavia, pentru ceea ce au făcut pentru neamul nostru, şi care, din acest motiv mai ales, au fost ostracizaţi din Blaj, unul, Gh. Şincai, fiind chiar pălmuit în faţa episcopului Bob. Îndemnăm pe dl. Moisin să recitească cuvântarea lui Simion Bărnuţiu din 1848, să-şi dea seama, dânsul şi alţii ca dânsul, cum vedea el „unirea", mai exact, dezbinarea, de la 1700. „Atât erau de mari relele pe care le suferea naţiunea română în urma uniunii (unirii n.n.) încât încă pe la a(nul) 1735 aşadar numai preste 35 de ani după făcuta unire, se plângea amar protopopul unit Nicoară Beianul către episcopul Inocenţiu cu aceste cuvinte: „Tare mă tem că nu vom avea alt folos din unirea aceasta care o am făcut, ci vom rămâne numai cu ura între fraţi şi cu mustrarea cugetului". Nu mult după aceasta — continuă S. Bărnuţiu — alt protopop predică în biserică aceasta că „i-au înşelat pe români cu unirea". Şi tot S. Bărnuţiu vorbeşte de „îngâmfarea mizerabilă mai ales faţă de neuniţi a blăjenilor".

Cu astfel de îngâmfare şi extremisme iresponsabile încearcă şi dl. Moisin să înşele „pe români cu unirea", semănând din nou dezbinarea, prin seminţele otrăvite ale calomniei, ale falsurilor, ale pervertirii datelor istorice, ale discordiei între fraţi, acum când este atâta nevoie de linişte şi armonie.

Dl. Moisin afirmă de pildă că „poporul român s-a născut creştin catolic" (Radical nr. 614), când orice copil care învaţă acum religie ştie că până la 1054 Biserica creştină a fost una, Catolicismul a apărut numai după această dată. Aflându-ne în plin imperiu roman, limba latină vulgară a fost vehicolul, alături de limba greacă, prin care s-a transmis Evanghelia. Cele 7 Sinoade ecumenice la care s-a cristalizat învăţătura Bisericii s-au ţinut toate în Răsărit, la care au participat şi reprezentanţi ai Bisericii Romei, din care motiv după ruptura de la 1054, Răsăritul şi-a zis Biserică Ortodoxă, adică dreptmăritoare, credinţă dreaptă, de la grecescul ortos = corect.

Dl. A. Moisin mai afirmă că „Ortodoxia română *obţine* (sublinierea ne aparţine) înlocuirea alfabetului latin cu alfabetul chirilic" (Radical nr. 615), ca şi când ar fi alergat după el, când orice om de bună credinţă în ale istoriei cunoaşte împrejurările în care a pătruns acest alfabet la noi. Şi încă o afirmaţie: Şaguna este făcut trădător, când se ştie ce a însemnat acest om pentru ridicarea românilor transilvăneni, om despre care până şi un ministru maghiar şi duşman al său a fost nevoit să recunoască faptul că Şaguna are „un cap cât o jumătate de ţară", iar N. Iorga îl declară *„un cârmuitor de oameni şi un îndreptător al vremurilor, cărora nu li s-a supus ca exemplarele obişnuite ale omenirii, ci le-a întors de pe povârnişul lor spre culmea lui"*. Dl. Moisin însă îl vede altfel, cântând în coarda unor conaţionali care ne pun în spate păcate inventate. Ne mirăm deci cum de n-a urlat hârtia când au fost tipărite astfel de absurdităţi.

Ba, astfel de afirmaţii se încearcă să fie susţinute şi cu citate din N. Iorga, I. Lupaş, Şt. Meteş şi alţi istorici ortodocşi, încât, dacă ar fi să credem ceea ce ne spune dl. Moisin, ne punem firesc întrebarea: Cum de n-au trecut la Catolicism aceşti istorici?

Trebuie să arătăm că textele citate sunt luate trunchiat, rupte de context, pentru că N. Iorga de pildă califică declaraţia lui Atanasie de unire de la 1701 „cel mai înjositor act public săvârşit până atunci de un vlădică românesc". Şt. Meteş a scris cărţi despre cele peste 150 de biserici şi mănăstiri dărâmate de patronii catolici ai d-lui Moisin, pe care îl invităm să vadă cel puţin ctitoria lui Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus cum arăta înainte de restaurare, ca şi despre zecile de mii de români plecaţi peste munţi pentru a nu fi trecuţi cu forţa la uniţi şi a rămâne în Ortodoxia lor, iar I. Lupaş a fost nu numai profesor universitar, ci şi protopop ortodox la Săliște, rămânând alături de Biserica sa până în ultima clipă a vieţii.

Dacă ar fi să folosim metoda de citare a d-lui A. Moisin, am putea spune că, de pildă, Sf. Scriptură este atee, pentru că în ea găsim afirmaţia: „Nu există Dumnezeu" (Ps. 13, 1). Numai că această afirmaţie este precedată de cuvintele: „Zis-a cel nebun în inima sa: Nu este Dumnezeu!".

Cine are urechi de auzit să audă!

Gânduri şi fapte privitoare la cunoaşterea lui Dumnezeu

Pentru toţi credincioşii, supremul scop al strădaniilor este dobândirea vieţii veşnice, „iară viaţa veşnică aceasta este ca să te cunoască pe tine, singurul, adevăratul Dumnezeu, şi pe Iisus Hristos, pe care l-ai trimis" (Ioan 17, 3). În acest sens, spune Fer. Augustin în „De civitate Dei", lib. X, cap. III, că „Dumnezeu este izvorul fericirii noastre.. Altă fericire nu avem, decât să ne unim cu Dumnezeu".[1]

Existenţa lucrurilor din realitatea înconjurătoare, omul o percepe cu ajutorul celor cinci simţuri. În ordinea firească, o constatare asupra realităţii poate fi învederată în conştiinţă, adică poate fi dovedită până la evidenţă, dacă se obţine pe cale vizuală. Iată de ce, în procesele de cunoaştere, este important aportul prin contemplare cu ajutorul simţului văzului.

Moise, prin care s-a dat Legea (Ioan 1, 17), ajuns pe muntele Horeb, muntele lui Dumnezeu, i s-a arătat Dumnezeu din rugul ce ardea şi nu se mistuia, dar „Moise şi-a ascuns faţa sa, căci s-a temut să caute la Dumnezeu" (Ieşire 3, 6). „Eu sunt cel ce sunt", a grăit atunci Dumnezeu către Moise, ca să ştie să spună fiilor lui Israil, cine este cel ce l-a trimis. Cu alte cuvinte, aceasta înseamnă: Eu sunt Dumnezeu, care există din veci, ca fiinţă independentă şi de Sine existentă.

Într-o vreme în care „cuvântul Domnului era scump şi arătările erau singuratice", s-a descoperit Dumnezeu, prin cuvântul Său, lui Samuil, celui hărăzit Domnului, fără ca Samuil să fi văzut cu ochii săi faţa lui Dumnezeu (I Samuil 3, 1—10). În cântarea sa, Ana, mama lui Samuil, a preamărit pe Dumnezeu, prin cuvinte ca acestea: „Nimeni nu este sfânt precum e Domnul... şi nu este stâncă de scăpare la fel cu Dumnezeul nostru" (I Samuil 2, 2).

Ajuns în Horeb, în peştera în care a şi mas, a fost cuvântul Domnului către Ilie proorocul „şi iată Domnul trecea". Când l-a auzit, Ilie şi-a acoperit faţa cu mantia sa (I Regi 19, 9—13), căci nu putea cuprinde cu privirea strălucirea Dumnezeirii.

În veacurile primare, Naşterea Mântuitorului Hristos era sărbătorită la Epifanie (= sărbătoarea Arătării) sau Teofania (= sărbătoarea arătării lui Dumnezeu), totodată sărbătorind şi Botezul Domnului Hristos, care a prilejuit arătarea în lume a Sf. Treimi: Hristos, Fiul lui Dumnezeu, în apa Iordanului, Duhul Sfânt, pogorât asupra lui în chip de porumb, iar glasul lui Dumnezeu Tatăl, aducând solemna mărturie: „Acesta este Fiul meu cel iubit, întru care bine am voit" (Matei 3, 17).[2]

Pe muntele Taborului, unde Iisus s-a schimbat la faţă, înaintea a trei ucenici ai Săi, Petru, Iacob şi Ioan, „arătându-le lor slava Sa pe cât li se putea" (troparul Schimbării la faţă), s-au arătat atunci Moise şi Ilie, vorbind cu Iisus. Când, din norul luminos care i-a umbrit, glasul lui Dumnezeu a rostit: „Acesta este Fiul meu cel iubit întru care bine am voit, pe Acesta să-l ascultaţi" (Matei 17 ,5), ucenicii s-au înspăimântat şi au căzut cu faţa la pământ, „neputând să vază chipul cel nevăzut" (cântare la Schimbarea la faţă).

Întâiul martir al Bisericii creştine, arhidiaconul Ştefan, cuvântând în sinedriu, i-a osândit pe cărturari, pentru că pururea au stat împotriva Duhului Sfânt şi n-au păzit legea. Aceasta le-a atâţat toată ura şi răutatea lor împotriva lui. În acele clipe „Ştefan, fiind plin de Duhul Sfânt şi căutând la cer, a văzut mărirea lui Dumnezeu... — şi a exclamat — iată, văd cerurile deschise şi pe Fiul omului stând de-a dreapta lui Dumnezeu" (Fapte 7, 55—56).

În drum spre Damasc, Domnul Hristos i s-a arătat lui Saul, într-o lumină din cer, care l-a învăluit ca într-un fulger. Neputincios în faţa luminii cereşti, Saul a căzut la pământ şi a auzit atunci glasul Domnului care i-a zis: „Eu sunt Iisus, pe care tu îl prigoneşti..." (Fapte 9, 5). Tremurând şi înspăimântat, Saul a fost fără vedere, timp de trei zile, după care şi-a reprimit vederea, umplându-se de Duhul Sfânt şi s-a botezat. Convertit în chip minunat, ca „vasales", sub numele de Pavel, a purtat numele Domnului înaintea neamurilor (Fapte 9, 15). În cadrul celei de a doua călătorii misionare, ajungând în Atena, apostolul Pavel a fost dus de câţiva dintre filozofii epicurei şi stoici în Areopag, care era supremul for al intelectualităţii greceşti din acel timp. Acolo a apreciat deosebita cucernicie a Atenienilor şi şi-a mărturisit starea de spirit pe care i-a produs-o altarul pe care era scris: „Necunoscutului Dumnezeu"... „Eu vă vestesc vouă pe cine voi cinstiţi fără să-l ştiţi" (Fapte 17, 22—24). Între altele, le-a spus Atenienilor, că Dumnezeu nu este asemenea cu aurul sau cu argintul sau cu marmora cioplită. El este Creatorul a toate, dătătorul de viaţă, Domnul cerului şi al pământului, care a pus vremurile sub a sa stăpânire. Dumnezeu poate fi cunoscut, pentru că „nu e departe de fiecare dintre noi, căci în El avem viaţă, în El ne mişcăm şi suntem" (Fapte 27—28).

Referindu-se la vedenii şi descoperiri ale Domnului, şi cu teama de a nu aluneca pe panta trufiei, acelaşi apostol Pavel le scrie Corintenilor: „Cunosc un om întru Hristos care mai înainte cu patrusprezece ani... a fost răpit până la al treilea cer..., că a fost răpit în rai şi a auzit cuvinte de nespus, pe care nu-i este iertat omului să le rostească" (II Corint. 12, 2—4). (Nu greşim dacă spunem, că s-a învrednicit a se bucura de măreţia lumii cereşti).

Despre cunoştinţa noastră de acum, din Biserica luptătoare, spune că este frântură şi proorocia noastră tot frântură este. Când însă va veni ce e desăvârşit — în Biserica triumfătoare — ce este frântură va conteni... **Acum vedem** ca prin oglindă, în ghicitură, atunci însă, faţă către faţă; acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaşte pe deplin" (I Corint. 13, 9—12).

La bătrâneţele sale, cu ochii săi duhovniceşti, Sf. Ap. Ioan s-a înălţat ca un vultur, mai presus de norii văzduhului, spre a contempla slava lui Hristos-Dumnezeu, în cadrul celui mai frumos tablou care s-a putut închipui vreodată.[3] „Am văzut un cer nou şi un pământ nou — spune apostolul exilat pe ostrovul Patmos — şi am văzut cetatea sfântă, noul Ierusalim, pogorându-se din cer de la Dumnezeu... Iată, cortul lui Dumnezeu este între oameni! şi va sălăşlui cu ei şi vor fi poporul lui şi însuşi Dumnezeu va fi cu ei... Cel ce biruieşte va moşteni acestea şi-i voi fi lui Dumnezeu şi el îmi va fi mie fiu" (Apocalips 21, 1—7). În noul Ierusalim „nu va intra nimic pângărit..., ci numai cei scrişi în Cartea Vieţii Mielului" (Apocalips 21, 27). Nici un blestem nu va mai fi... şi vor vedea faţa lui (Dumnezeu)... Domnul Dumnezeu le va fi lumină şi vor împărăţi în veci veci" (Apocalips 22, 3—5). Aceasta este suprema fericire de care dreptii se vor bucura în veci,[4] cunoscând în mod nemijlocit pe Dumnezeu şi bucurându-se de netărmurita dragoste părintească a lui Dumnezeu care va fi împreunată cu filiala dragoste şi adorare adâncă a omului faţă de Dumnezeu.

Pentru cunoaşterea lui Dumnezeu, de mare valoare duhovnicească sunt mărturiile aduse de Domnul Hristos, însoţite de confirmările de îndată ale lui Dumnezeu-Tatăl, căci — după cuvântul Sf. Ap. Pavel — „nimeni nu-şi ia sieşi cinstea (de arhiereu în veci), ci dacă este chemat de Dumnezeu..." (Evrei 5, 4). Domnul Hristos este Cel prezis în Lege şi profeţi. „Iată, viu! În sulul cărţii scris este pentru mine, ca să fac voia ta, Dumnezeule" (Evrei 10, 7). Pentru că la Dumnezeu, „părintele luminilor..., nu este schimbare sau umbră de mutare" (Iacob 1, 17), Dumnezeu-Tatăl confirmă, într-un prezent veşnic, naşterea din veci a Fiului, Cuvântul lui Dumnezeu: „Fiul meu eşti Tu, eu astăzi te-am născut" (Evrei 5, 5).

Datorită caracterului specific al Ortodoxiei, la praznic împărătesc, nu serbăm doar o aniversare, ca simplă aducere aminte a unui eveniment ce a avut loc în viaţa lui Hristos, Dumnezeu şi om, înainte cu aproape două milenii. La Crăciun, creştinul ortodox trăieşte evenimentul naşterii Domnului nu ca un eveniment din trecut, ci ca având loc aievea, în prezent, deci în condiţiile contemporaneităţii cu Hristos Domnul. „Hristos se naşte, măriţi-l, Hristos din ceruri întâmpinaţi-l" (Catavasii la Naşterea Domnului) şi „Astăzi se naşte Hristos în Vitleem din Fecioara, astăzi cel fără început se începe şi Cuvântul se întrupează" (la hvalite), iar în condacul praznicului: „Fecioara, astăzi, pe cel mai presus de fiinţă naşte şi pământul peşteră celui neapropiat aduce"; toate acestea sunt exprimate la timpul prezent. Creştinul evlavios se roagă ca Iisus Hristos să se nască şi să se sălăşluiască şi în Betleemul sufletului său, ca să i se închine şi să-l cunoască pe Răsăritul cel de sus.

Dumnezeu, mai presus de timp şi spaţiu, nu este obiect al intuiţiei omeneşti. Cunoaşterea despre Dumnezeu a dobândit-o omenirea în mod spontan, din Revelaţiunea generală şi din cea specială, desăvârşită în Iisus Hristos.[5] Cu claritate este exprimat acest adevăr în cântarea bisericească: „Pe Dumnezeu a-L vedea nu este cu putinţă oamenilor, dar prin tine, Preacurată, s-a arătat oamenilor Cuvântul întrupat".

Organul cunoştinţelor religioase este credinţa, ca simţ religios, pentru percepţia supranaturală. Credinţa este simţul despre Dumnezeu, prin care creştinul intră în legătură vie cu Dumnezeu, îl simte aproape pe Dumnezeu, prezenţa şi influenţa lui. Fără acest simţ, omul nu poate sesiza apropierea şi influenţa lui Dumnezeu, după cum orbul nu poate percepe

(Continuare în pag. a 4-a)

Prof. Petru Dumitreasă

BIBLIOGRAFIE:

1 Svetov P., *Învăţătura creştină în expunere apologetică*, trad. de Bejan Şt. şi Tomescu C., vol. I Chişinău, 1935, p. 394.

2 Popovici E., *Istoria bisericească universală*, trad. de A. Mironescu, cartea I-a, ed. II, Bucureşti, 1925, p. 414.

3 Vuilleumier J., *Apocalipsul*, trad. de Florea D. şi Demetrescu Şt., Bucureşti, 1946, p. 7—8.

4 Gheorghiu V., *Introducere în stiintele cărţi ale Testamentului Nou*, Cernăuţi, 1929, p. 732 şi 756.

5 Andrutsos H., *Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene*, trad. de D. Stăniloae, Sibiu, 1930, p. 40 şi 43.

Erezii şi secte din România*

Martorii lui Iehova. Între cele mai active secte, care acţionează mai mult în ascuns dar cu multă insistenţă şi în ţara noastră, se numără şi „Martorii lui Iehova". Aceasta este una din denumirile sectei. Adepţii ei s-au numit „Russelişti", după numele întemeietorului, „Milenişti", ca unii care răspândesc învăţătura despre „mileniu", sau „Studenţii în Biblie", ca unii ce ar studia mai serios decât ceilalţi Biblia şi în fine „Martorii lui Iehova", ca singurii martori ai lui Iehova. De fapt, este vorba despre o organizaţie internaţională care oficial este înregistrată şi cunoscută ca „Watchtower Bible and Tract Society" (Societatea Biblică Turnul de Veghere).

Secta a fost înfiinţată de un anume *Charles Taze Russell*, un american fără studii deosebite, născut în anul 1852 aproape de Pittsburg, statul Pennsylvania, dintr-o familie de emigranţi irlandezi presbiterieni. Fără a avea vreo formaţie teologică, înfiinţează în 1870 un grup de studiu al Bibliei, ai cărui membri îl numesc şi-l recunosc ca „pastor". În 1879 Ch. Russell publică pentru prima dată revista „Turnul de veghere al Sionului" („Zion's Watchtower"), prin intermediul căreia îşi răspândeşte învăţăturile rătăcite. Iniţial legat de mişcarea adventistă, Russel s-a desprins de aceasta şi a început să-şi lanseze propriile calcule în legătură cu cea de a doua venire a Mântuitorului, fixând mai multe date până la moartea sa: 1874, 1914, 1915, toate infirmate de realitate. De fapt Martorii lui Iehova deţin recordul absolut în calculele privind fixarea datei celei de a doua veniri: 1918, 1925, 1941, 1975, etc.

După moartea lui Russel, în 1916, la conducerea sectei a venit *Joseph Franklin Rutherford*, un bogătaş, care într-o broşură intitulată: „Milioanele ce trăiesc acum nu vor muri niciodată", vestea pe toată lumea că cei ce nu vor muri până în anul 1925 — dată prevăzută de el pentru venirea Mântuitorului — nu vor muri niciodată. Rutherford a rămas până la moarte la conducerea sectei (1942). I-a urmat *Nathan Knorr* (1924—1977), în timpul căruia secta a cunoscut cea mai mare creştere a numărului de adepţi, de la 115 000 la peste 2 000 000. În 1961 a apărut propria lor traducere a Bibliei în limba engleză („The New World Translation of Holy Scriptures") în care-şi introduc erezille lor, cea mai grosolană fiind aceea că Iisus Hristos nu este Dumnezeu, ci una dintre creaturi. Actualul preşedinte al organizaţiei este *Frederick W. Franz*, sediul mondial central al sectei fiind în New York, în cartierul Brooklyn, unde deţin clădiri, tipografii moderne, etc. Fiecare dintre preşedinţii acestei societăţi, pentru a întreţine zelul şi entuziasmul adepţilor săi, a avansat calcule proprii în legătură cu cea de a doua venire a Mântuitorului şi cu întemeierea împărăţiei de o mie de ani pe pământ. Astfel, Ch. Russell, după câteva calcule, ce nu s-au adeverit în timp, anunţă pe adepţii săi că de fapt Hristos a venit în chip nevăzut în anul 1874, cei morţi în Hristos ar fi înviat în 1878, iar în 1914, după 40 de ani de la venirea lui Hristos, în care timp şi-a adunat aleşii, ar fi urmat să învie Avraam, Isaac şi Iacob şi să se instaureze împărăţia iudaică de o mie de ani, perioadă în care avea să domnească pacea pe întreg pământul. Anul 1914, nu numai că nu a adus pacea, ci, dimpotrivă, războiul. Russel s-a dovedit profet mincinos, dar succesorul său la conducerea organizaţiei, bogătaşul Joseph Franklyn Rutherford, reconsideră calculele pentru a nu pierde adepţii, aşa încât, după el, a doua venire s-a întâmplat în anul 1914, prima înviere din morţi ar fi urmat să aibă loc în 1918, iar învierea lui Avraam, Isaac şi Iacob, pentru a prelua conducerea lumii, în 1925. Mult mai sigur pe profeţiile sale, Rutherford construieşte şi casa unde aveau să fie găzduiţi distinşii oaspeţi. Cel de al treilea preşedinte, Nathan Knorr renunţă la credinţa că vor reveni la conducerea lumii Avraam cu ai săi şi spune că aceşti „conducători" există deja, ei identificându-se cu conducerea organizaţiei lor. Knorr reface şi el calculele şi în 1961 începe să predice că anul 1975 va fi cel mult aşteptat pentru că atunci se împlinesc 6000 de ani de istorie umană şi cum fiecare zi de creaţie la Dumnezeu durează 1000 de ani, dacă la cei 6000 împliniţi se mai adaugă o mie ai împărăţiei pe pământ, atunci desigur că anul 1975 va fi decisiv. Trecând şi anul 1975, fără să se întâmple nimic, s-a declanşat o criză puternică în cadrul sectei, care a făcut ca aproximativ un milion de adepţi să o părăsească. Criza se pare că nu a fost întru totul depăşită, din moment ce Societatea „Turnul de veghere" nu îndrăzneşte să lanseze un alt termen care să ţină aprins entuziasmul şi zelul celor aproximativ 3 800 000 de adepţi (în 1988), ce lucrează fără zăbavă pentru răspândirea publicaţiilor lor tipărite în multe limbi străine şi pentru cucerirea de noi adepţi, ce la rândul lor urmează a deveni fideli şi sârguincioşi soldaţi în folosul organizaţiei, devenită una dintre cele mai bogate din lume.

Adepţii acestei secte sunt obligaţi să asculte de conducerea lor, devenind instrumente oarbe în mâna acesteia. Dacă cineva ar îndrăzni să nu se supună fără condiţie ordinelor ce vin din Brooklyn, atunci este declarat „răzvrătit împotriva lui Iehova", alungat din „adăpostul" organizaţiei lor şi aruncat în „organizaţia lui Satan", care cuprinde tot ceea ce nu face parte din această grupare. „Lucrarea" fundamentală a iehoviştilor este de a aduce cât mai mulţi oameni în „singurul adăpost", care este secta lor. De aceea „Martorii lui Iehova" umblă din casă în casă, ca să-i determine pe oameni să intre în secta lor, împărţindu-le din belşug publicaţiile Societăţii „Turnul de veghere". Toţi adepţii acestei secte, fără excepţie, sunt angajaţi în răspândirea acestor publicaţii ,cu credinţa că aşa îndeplinesc „lucrarea lui Iehova". Un calcul simplu ne lămureşte de ce conducătorii sectei au concentrat toate forţele în această direcţie. Dacă cei 3 800 000 de membri ai sectei vor cumpăra pentru ei înşişi cele două publicaţii

(Continuare în pag. a 4-a)

* Din broşura: „Biserica şi sectele", Tesalonic, 1992, p. 29.

Au venit americanii la Sibiu!

Doamnelor şi domnilor*,

Mulţumesc D. Rector că, deşi fiind a *Cambridge-man* (un fost student la Cambridge, Anglia) iar eu de la o Universitate rivală (Oxford), mi-a dat totuşi şi mie cuvântul!

E semn că intenţia D. Sale e să lărgească semnificaţia festivităţii la care vom participa astăzi, de la nivelul Universităţii, la nivelul oraşului şi mai mult, oraş în care intră ca o componentă importantă şi Biserica Ortodoxă, Biserica tradiţională a neamului românesc. Aceasta cu atât mai mult cu cât în tânăra Universitate sibiană a intrat şi Facultatea de Teologie, de altfel cea mai veche instituţie universitară din Sibiu. Are peste 200 de ani.

Fără îndoială, în gândul Senatului Universitar, cel dintâi considerent în hotărârea de a acorda un înalt titlu universitar D-lui ambasador al Statelor Unite ale Americii a fost acela de a onora omul de ştiinţă, universitarul, dar când acesta este şi un diplomat de recunoscută calitate, considerentele acordării acestui titlu se pot înmulţi, şi nu fără reale îndreptăţiri.

Biserica salută iniţiativa Universităţii şi o felicită. De ce? Pentru că Biserica vede în astfel de iniţiative partea lor de comunicare culturală între oameni şi ţări, dar şi semnificaţia lor spirituală. Oamenii care se apropie în câmpul culturii, al ştiinţelor, al artelor, în tot ce e frumos şi bun, realizează comuniuni, apropieri, or, *aceasta înseamnă a realiza comuniuni spirituale*, căci, chiar nenumit, Dumnezeu este prezent în tot lucrul bun, în orice comuniune. Comuniunea culturală, ştiinţifică, artistică, apropie oamenii şi popoarele chiar mai mult decât tratatele. Tratatele sunt mai mult o consecinţă, apar atunci când apare *voinţa de comuniune*. Aceasta duce la pace între oameni şi popoare, promovează spiritul creator, colaborarea, efortul comun, îndepărtând omenirea de distrugeri şi conflicte. Acestea, conflictele, vin din incapacitatea de comuniune şi, aş zice eu, vin încă dintr-o carenţă de cultură şi inteligenţă. În privinţa aceasta eu sunt socratic. Oamenii fac răul din neştiinţă. Violenţele vin din imaturitate şi din incapacitatea minţilor de a rezolva ele conflictele. Răul e dovada imaturităţii omenirii. Afară de cazul când omenirea cade sub influenţa diavolului. Atunci răul e şi dovadă de imaturitate spirituală. De aceea trebuie să salutăm binele, comuniunea, ca pe o lucrare a scânteii divine în noi. Şi ca o biruinţă a minţii omeneşti ajunsă la maturitate. Şi să salutăm ac-

(Continuare în pag. a 4-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Transilvaniei

* Cuvânt rostit la Univ. din Sibiu, la 1 iunie 1993, cu prilejul acordării titlului de dr. h.c. d-lui John R. Davis Jr., ambasadorul S.U.A. la Bucureşti.

Protecţia orfanilor şi a altor defavorizaţi social...

(Urmare din pag. a 2-a)

tămă libertatea conştiinţei religioase iar pericolul constă în asimilarea prin maghiarizare a naţiunilor nemaghiare". S-au consemnat ecouri ale protestelor în presa franceză şi germană. S-au exprimat şi opinii în favoarea proiectului (T.R. nr. 9, 10/1893), s-a salutat înfiinţarea azilelor în Sibiu, Braşov, Alba Iulia.

Aflăm din paginile *Telegrafului român* nr. 10—17/1943, 20/1945, informaţii despre instituţiile de ocrotire existente în toate provinciile României. Din sec. XIII şi XIV datează bolniţele de pe lângă biserici şi mânăstiri, ospicii şi calicii. Spitalele — Coltea, Pantelimon din Bucureşti (1714, 1735) şi Sfântul Spiridon din Iaşi (1757) au îndeplinit şi funcţii caritabile de ocrotire a sărmanilor şi orfanilor. Aşezămintele de pe lângă Biserica Domniţa Bălaşa şi Biserica Tuturor Sfinţilor vor deveni, în vremea lui Al. Ipsilanti, Orfanotrofia din Bucureşti. Prin Regulamentele organice s-a creat „casa copiilor aflaţi". În Bucureşti s-au înfiinţat orfelinatul Pantelimon (1817), azilul Elena Doamna (1862), Institutul Maternităţii (1839), Leagănul Sfânta Ecaterina (1897). În Ardeal, în a doua jumătate a secolului XVIII şi în secolul XIX s-au întemeiat şi au funcţionat aziluri şi orfelinate în Sibiu (1767, 1876), Cluj (1872), Arad (1873), Oradea (1887), Braşov (1877), Alba Iulia, Beiuş, Dej, Gherla, Lugoj, Târgu Mureş. Existau orfelinate în Chişinău, Cernăuţi.

Telegraful român a informat despre înfiinţarea orfelinatelor, a creat opinie în favoarea sentimentelor caritabile. Aflăm despre actul de binefacere al Regelui Ferdinand de a înfiinţa un *orfelinat pe moşia sa Slobozia-Zorleni* (judeţul Tutova) în 1898 (T. R. nr. 116/1898, *Orfelinatul Ferdinand*).

S-au publicat anunţuri legate de intenţia înfiinţării *orfelinatului greco-ortodox român din Sibiu*, iniţiativele de colectă pentru înfiinţare şi întreţinere. Au contribuit cu bani Regina Maria (120 000 coroane), autorităţile Bisericii, membrii ASTREI şi alte persoane particulare (T.R. nr. 136, 137, 138/1915, 2, 20—40, 30, 43/1916, 17/1919). Din statute (T.R. nr. 12/1916) reiese că preferaţi au fost orfanii de război. Fondul (colecte, donaţii, impozit general) va fi administrat de Consistoriul arhidiecezan Sibiu.

La *Blaj* s-a înfiinţat un *orfelinat greco-catolic* în 1916 (T.R. nr. 16/1916). În Braşov, din iniţiativa Uniunii Femeilor Române, s-a înfiinţat un orfelinat de fete numit *Orfelinatul Reuniunii de Femei Române din Braşov* (T.R. nr. 45/1916).

Sunt numeroase apeluri, aproape în fiecare număr al *Telegrafului român*, pentru strângerea colectelor, apeluri pentru sensibilizarea opiniei publice pentru soarta orfanilor. Exemplificăm: T.R. nr. 136—137, 138/1915, 2, 16, 20—40, 43, 45/1916, 82/1918, 11/1921, 39—40/1923, 21/1943, 40—41/1945, 17—18, 29—32, 35—38, 41—42/1946, 1—2, 17—18, 33—36/1947, 1—2/1948 ş.a. În 1916 a apărut iniţiativa de înfiinţare a *Societăţii de ocrotire a orfanilor*, ratificarea funcţionării ei s-a realizat prin Legea Oficiului Naţional I.O.V. din 2 septembrie 1920.

Citim în paginile *Telegrafului român* nenumărate ştiri despre acţiunile caritabile în favoarea altor categorii defavorizate social. S-au publicat *liste cu nume ale elevilor gimnaziali şi studenţilor* care au beneficiat *de burse şi mese din partea fundaţiilor religioase, a fundaţiilor particulare, a Institutului de credit Albina*. Exemplificăm: T. R. nr. 26/1892, 58—61, 63, 64/1894, 17/1895, 32/1896, 85/1899, 49, 52, 86/1900, 56/1902, 75/1903, 90/1904, 30/1910, 43, 56, 62, 86, 87/1911, 17/1917, 21/1924, 5—6/1947 ş.a.

Pentru *răniţii de război*, pentru familiile lor s-au oferit ajutoare în alimente, îmbrăcăminte şi bani, s-au oferit serbări de suflet ale elevilor, cărţi din partea ASTREI. Exemplificăm. T. R. nr. 7, 44, 30, 68, 70, 86/1877, 29/1915, 30/1918, 11/1942, 22/1944, 5/1945 ş.a.

Pentru *ajutorarea săracilor*, s-au publicat numeroase apeluri de sprijinire a săracilor şi confirmări de răspuns din partea binefăcătorilor. Exemplificăm. T.R. nr. 138/1900, 139/1901, 9/1902, 2/1909, 2/1910, 120/1911, 11/1919 etc. Pentru *bolnavi*, pe lângă periodice colecte s-a organizat, din 1929, la iniţiativa Mitropolitului Nicolae *„duminica bolnavilor"* (T.R. nr. 13/1941, 8/1942 etc.). S-au făcut apeluri şi s-a răspuns pentru ajutorarea celor afectaţi de calamităţi: incendii, inundaţii, secetă în Banat, Basarabia etc. (T.R. nr. 67, 68/1910, 37—38/1946, 3—4/1947).

Învăţătura creştină despre iad

O recentă statistică publicată într-unul din marile cotidiene ale lumii arată că numărul celor care cred în viaţa de apoi în general şi în iad în special este foarte mic.

Dar, oare conţinutul învăţăturii creştine descoperite nouă prin însuşi Fiul lui Dumnezeu întrupat, Mântuitorul Iisus Hristos, depinde de părerile cuiva şi, poate fi el judecat în lumina unor date statistice mai mult sau mai puţin concludente?

Un scriitor ateu, din zilele noastre, L. Boff, scria undeva: „eu, dacă aş putea, aş vesti tuturor această noutate: iadul e o născocire a preoţilor pentru a ţine subjugat poporul. E un instrument de teroare inventat de religii pentru a garanta privilegiile şi situaţiile lor puternice.

Dacă aş putea, aş vesti acest lucru şi ar însemna cu siguranţă o eliberare pentru întreaga omenire. Dar nu o pot face!"

Filozoful Bernard Russel reducea toate argumentele lui împotriva creştinismului la unul singur. „Evanghelia şi Biserica vorbesc nu numai despre fericirea veşnică ci şi despre osânda veşnică; eu însă nu pot să cred în iad. Deci nu cred nici în Hristos, nici în Biserică". „Dreaptă" judecată — logică a struţului care, precum este ştiut, atunci când vede primejdia îşi bagă capul în nisip. Şi lista ar putea continua.

Dar ce să ne mirăm de „filozofii" trecuţi sau prezenţi care afirmă astfel de idei privitoare la inexistenţa iadului, când teologi şi predicatori renumiţi „ocolesc" cu grijă această temă ca nu cumva să supere urechile ascultătorilor, dar făcând aceasta nici nu-şi dau seama că nu fac altceva decât să mutileze grav Evanghelia.

Ce este iadul? Iată o întrebare pe care şi-o pune orice om fie el credincios fie necredincios. Coranul, carte de căpătâi a religiei islamice răspunde cu o precizie de invidiat la această problemă: „osândiţii sunt afundaţi în smoală, sunt fierţi în apă clocotită, în cazane de aramă". Teologii musulmani ştiu „exact" că focul din iad e de şapte ori mai puternic decât cel de pe pământ, că durează o mie de ani până să ia culoarea roşie, apoi o altă perioadă de o mie de ani până devine albastru şi apoi după o altă mie de ani devenind negru.

La fel cu iadul lui Mahomed e cel al lui Budha — e împărţit în 272 de secţii, fiecare fiind destinată unei anumite cazne. Biserica creştină ne învaţă că iadul este un loc şi o stare în care se află după moarte, sufletele celor necredincioşi. Iadul e o stare şi un loc dar nu de fericire asemenea raiului ci una de durere şi de suferinţă. Din punct de vedere creştin însă iadul nu este o proiecţie în cealaltă lume a celor mai mari chinuri de pe pământ, cu draci cu coarne şi cu furci care întorc pe o parte şi pe alta pe păcătoşi aşa cum ne este prezentat în broşurile ieftine ca preţ dar ieftine şi de idei care circulă astăzi. Iadul rămâne *„ineffabile et tremendum myste-*

(Continuare în pag. a 4-a)

Arhid. Dumitru Bălţat

ITINERAR PASTORAL

— Sâmbătă, 5 iunie 1993, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul a slujit Sf. Liturghie la schitul Păltiniș, după care a oficiat un parastas la mormântul lui C. Noica, în prezența fiului său, părintele Rafael, viețuitor în mănăstirea Sf. Ioan Botezătorul (Essex, Anglia). În aceeași zi, P.S. Sa a vizitat schitul de la Sibiel.

— Din încredințarea Î.P.S. Sale, de Rusalii P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie și a predicat în Catedrala mitropolitană (slujba a fost transmisă în direct pe postul național de Radio). În aceeași zi, P.S. Sa a participat la Marea Adunare a Oastei Domnului de la mormântul pr. Iosif Trifa, rostind un bogat cuvânt de învățătură.

— A doua zi de Rusalii, P.S. Serafim a resfințit, din încredințarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, biserica monument istoric cu hramul Sf. Treimi din Vale (prot. Sălișteș). Despre acest eveniment se publică separat un scurt reportaj. După masă, vecernia a fost săvârșită la Săcel. Prin grija preotului paroh Virgil Barbu s-au distribuit credincioșilor prezenți icoane și cărți de rugăciuni. S-a făcut de asemenea procesiune și rugăciune pentru ploaie.

— A treia zi de Rusalii, P.S. Episcop Serafim a săvârșit Sf. Liturghie la schitul „Chilii" de la Sibiel, unde se nevoiesc cu multă râvnă tinere viețuitoare. A fost săvârșită și Taina Sf. Maslu pentru mulțimea de credincioși care s-au adunat la acest Praznic al schitului. În aceeași zi, s-a săvârșit Vecernia la schitul de la Orlat, care se ridică prin osteneala monahilor Macarie și Varlaam, ajutați de credincioși din sat și din alte părți.

— Duminică 14 iunie 1993, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie în satul natal Boholț, după care a oficiat parastasul de 6 săptămâni de la moartea tatălui P.S. Sale.

După masă, P.S. Sa a participat la Taina Sf. Maslu de obște în parohia Pojorta, iar seara a săvârșit vecernia și tunderea în monahism a fratelui Vasile de la mănăstirea de la Dejani.

Diac. Dumitru Dura

Gânduri și fapte privitoare la cunoașterea lui Dumnezeu

(Urmare din pag. a 3-a)

lumina soarelui. Influența lui Dumnezeu asupra sufletului evlavios este asemeni fenomenului de răsfângere a luminii soarelui în picătura de apă.[6]

Calea către credință o găsește creștinul în experiența moral-religioasă, în curăția inimii și a minții. Pe cei curați cu inima i-a fericit Domnul Hristos în Predica sa de pe munte, că ei vor vedea pe Dumnezeu (Matei 5, 8). Pentru curăția inimii, împreună cu psalmistul, se roagă toți cei osteniți și împovărați, zicând: „Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele" (Psalm 50, 12). La curăția inimii pruncilor s-a referit Mântuitorul, când a mustrat pe cărturari și farisei care deși martori la multele semne și minuni, cu toate acestea nu s-au îndreptat: „Doamne, ... ai ascuns acestea de cei înțelepți și le-ai descoperit pruncilor" (Matei 11, 25).

Potrivit cuvântului Sf. Ap. Pavel (Romani 5, 1—2), creștinul binecredincios prețuiește după cuviință darul care este îndreptarea din credință, cu toate roadele sale, întru nădejdea măririi lui Dumnezeu.

Creștinismul a pogorât pe Dumnezeu în sufletul omenesc și în el a stabilit legătura cu Dumnezeu prin viața întru Hristos. În afară de aceasta, creștinismul a dat și o dovadă empirică despre Dumnezeu, prin viața lui Hristos pe pământ, prin arătarea istorică a lui Dumnezeu în timp. Dacă viața întru Hristos, ca trăire interioară, este deschisă pentru credincioși, dar este închisă pentru necredincioși, atunci nimic nu-i împiedică pe aceștia din urmă să recurgă la experiența istorică, a mărturisirii despre Dumnezeu, dată prin Hristos-Domnul[7].

Bucuria de a-L vedea pe Domnul Hristos, față către față, și unirea cu El sunt rezultatul străduințelor creștinești. O astfel de bucurie o dă Dumnezeu numai celor care au voit-o, au iubit-o și au dorit-o în mod fierbinte, și care i-au simțit lipsa, atunci când n-au avut-o.[8] De mare folos duhovnicesc este continua străduință de a păstra curăția inimii, ca rod al îndreptării minții către Dumnezeu.[9]

6 Svetlov P., *op. cit.*, p. 336—337.

7 *Ibidem*, p. 350.

8 Cabasila N., *Despre viața în Hristos*, trad. de T. Bodogae, Sibiu, 1946, p. 45.

9 *Ibidem*, p. 163—164.

Resfințirea bisericii din Vale, prot. Sălișteș

În salba de așezări mărginene, așezată într-o scobitură de deal, nu departe de Sălișteș, se află și parohia Vale, atestată documentar încă din anul 1363.

Ridicată în locul alteia de lemn, actuala biserică-monument istoric, cu hramul Sf. Treime e zidită în anul 1763, pictată fiind în interior și exterior de Stan Zugravu și Ioan Zugravu, originari din Poplaca și Rășinari. În 1848, biserica a fost mărită cu actualul altar și horele din fața sa.

Din parohia Vale au ieșit personalități ilustre, între care poetul Ioan Băilă, autorul „Imnului Unirii României Mari", familia Băilă având relații apropiate și cu marele mitropolit Șaguna, care a cercetat de multe ori această parohie.

Prin jertfa credincioșilor din Vale și contribuția unor instituții, cât și prin alergăturile și dăruirea actualului paroh, Ioan Munteanu, în ultimii ani bisericii i s-au făcut reparații capitale, pictura veche din interior a fost restaurată de către dl. L. Ciungan, iar altarul și horele au fost pictate din nou de pictorul Oscar Ionescu.

Astfel reînnoită, monumentala biserică din Vale a fost resfințită, din încredințarea Î.P.S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei, plecat peste hotare, de către P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărășanul, luni, 7 iunie 1993, a doua zi de Rusalii.

Răspunsurile au fost date de un cor restrâns al studenților teologi din Sibiu și obștea credincioșilor.

Tot cu acest prilej a fost sfințită o cruce ridicată în amintirea eroilor din Vale căzuți în cele două războaie mondiale.

La priceasnă a predicat P.C. cons. *Gh. Papuc*, iar la sfârșitul Sf. Liturghii au vorbit: P.C. prot. R. Roșca (Sălișteș), P.C. prot. *D. Luca* (Sibiu) și C. pr. paroh *I. Munteanu*, care a făcut un istoric al parohiei și bisericii, din care am spicuit și datele de mai sus, și a mulțumit lui Dumnezeu pentru purtarea Sa de grijă și tuturor celor ce i-au stat în ajutor în lucrările executate la biserică.

Cuvânt de învățătură a rostit apoi P.S. Episcop-vicar *Serafim*.

Parohia Vale urmează să fie vizitată și de Î.P.S. Mitropolit Antonie, care va acorda și distincțiile cuvenite preotului și unor credincioși din Vale.

Au venit americanii la Sibiu!

(urmare din pag. a 3-a)

tul și ceremonia la care vom participa astăzi, ca pe niște dovezi de maturitate, de cultură. Și de spiritualitate.

Domnule ambasador, vă felicit pentru înaltul titlu ce vi s-a acordat.

Ne bucurăm că sunteți în mijlocul nostru și în centrul sărbătorii de azi, pe care, de fapt, Dv. ne-o oferiți.

Deși ca om al Bisericii ar trebui să mă înfrânez, trebuie să vă mărturisesc, doamnelor și domnilor, că ceremonia de azi mă face și puțin invidios. Vă veți întreba de ce. Pentru că îmi vine în minte un episod similar petrecut mie. Acum câțiva ani, înainte de revoluția din 1989, Facultatea de Teologie a Univ. din Presov, din vechea Cehoslovacie, mi-a acordat și mie titlul de dr. h.c. Titlul mi-a rămas, dar autoritățile comuniste române, ale vremii, nu mi-au permis să merg la ceremonie. Am fost sfătuit ca în ziua în care acolo se organizase totul, invitații, recepții, cuvântări etc. *am fost sfătuit să fiu bolnav!* Și totul s-a petrecut fără mine. Cineva nu primise încă un doctorat din Cehoslovacia, mi s-a șoptit, și nu puteam să primesc eu unul, înainte! Iată lucruri pe care probabil nici sibienii nu le știu.

Dv., d. ambasador, aveți bucuria de a fi de față, fiindcă veniți dintr-o țară liberă, care nu v-a putut sili să vă declarați bolnav, și, acum, veniți într-o țară liberă. Și ne bucurăm și noi. Eu mă voi imagina o clipă în locul Dv. și îmi va trece invidia. O voi contopi cu bucuria Dv. care va fi și a noastră.

Doamnelor și domnilor,

Cei mai în vârstă dintre noi, și, mai ales, cei care am trecut și prin Jilave, ne aducem aminte cu câtă speranță i-am așteptat pe americani în anii noștri grei, sub dictatură. Ba că vin la întâi ale lunii următoare, ba că la cincisprezece!

Am onoarea de a vă înștiința, doamnelor și domnilor, că, iată, acum, la *întâi* iunie, deci totuși la un întâi, americanii au venit în sfârșit, la Sibiu! Fiți bine venit d. ambasador.

Vă mulțumesc tuturor pentru atenție.

Semnalăm... Semnalăm...

● Hervé Legrand, catolic, publică în revista IRÉNIKON editată de părinții de la Mănăstirea Chevetogne din Belgia articolul: *„Une éventuelle relance de l'unniatisme pourrait-elle s'appuyer sur Vatican II"* cu subtitlul: *„Quelques enjeu ecclésiologique de la crise actuelle autour des Eglises unies"* (nr. 1, 1993, p. 7—37).

Autorul se întreabă dacă e posibilă revitalizarea Bisericii unite, pornind de la hotărârile Conciliului II Vatican.

Trebuie să remarcăm că studiul e serios, informat, obiectiv și „civilizat", dacă un studiu poate fi numit așa. Dacă îl comparăm cu scrierile uniților de la noi, pe care ne abținem de la a le califica, acesta poate fi numit „civilizat". Nici urmă de siluire a istoriei, nici urmă de convertire a Teologiei în politică și în polemică suburbană, nici urmă de procese de intenție argumentate cu răstălmăciri. Totul e studiu și dorință de clarificare a problemei unite, în contextul dialogului actual dintre Ortodoxie și Catolicism.

Autorul constată o criză în eclesiologia Bisericii unite și încearcă s-o identifice și să-i caute remedii. Mai întâi constată deschiderea Catolicismului față de Ortodoxie în documentele Consiliului Vatican II. Cele două Biserici sunt Biserici-surori „legitime" (p. 28), deci au statut eclesial egal. Ce statut pot avea Bisericile unite? se întreabă el. Între cele două Biserici-surori, cea unită nu-și poate justifica un statut eclesial anume. Hervé Legrand e de acord cu Declarația de la Freising (vezi Doc. cath. 87, 1990, p. 827) că uniatismul *„nu poate fi metodă de căutare a unității, pentru că se opune Tradiției comune a celor două Biserici ale noastre"*.

Pornind de aici și de la Vatican II autorul constată: I. O *revitalizare a uniatismului ar compromite în chip larg fraternitatea creștină redescoperită între cele două Biserici, Catolică și Ortodoxă.* Ar însemna să plutim în irealism, zice el. Citează pe iezuitul francez Philippe de Régis care imaginează un asalt de convertire la Catolicism a răsăritenilor (în special a rușilor), prin uniatism-catolicism, cu pretenția că mântuirea e numai în Catolicism. Philippe de Régis prevede un eșec și o reacție puternică din partea ortodocșilor. Aceasta va duce la rupturi noi, nu la unitate. *„Dumnezeu să ne ferească de așa ceva"*, încheie Philippe de Régis (Irénikon, p. 30).

Hervé Legrand împărtășește aceeași opinie, adăugând că o astfel de lucrare prozelitistă *„ar dăuna profund mărturiei creștine în toată Europa"* (p. 30).

În măsura în care Bisericile Catolică și Ortodoxă își vor activa sentimentele și credința de Biserici-surori, numai atunci uniatismul se va putea alinia la aceeași Teologie, dar: *„sans relancer l'uniatisme"* — fără a relansa uniatismul. Hervé Legrand crede că uniții ar trebui să participe la dialog, ca să priceapă ce a fost Vatican II, de la care ei au lipsit. E drept. I-am aminti însă că au lipsit cei din țările răsăritene, dar cei din Orientul Mijlociu au participat. Probabil că a presupus acest lucru căci, mai departe, arată că uniții nu trebuie priviți toți ca fiind la fel. Și iată ce scrie:

„Unele din aceste Biserici au fost create artificial, cu scopuri prozelitiste; altele s-au unit în bloc cu Roma, precum maroniții; altele au vrut să fie punți între Catolicism și Ortodoxie și uneori au reușit" (p. 32).

Am face aici o pauză, ca să ne întrebăm din care categorie fac parte uniții din țările răsăritene? Ei probabil vor zice din a treia, dar cum să fi fost din a treia, când mișcarea a fost violentă, cu tunuri, închisori, martiri! Lăsăm comentariul pe seama cititorilor care știu istoria adevărată a uniatismului, care vor fi auzit de tunurile lui Bukow și de martiriul de 24 de ani de sechestrare la Roma a episcopului unit Inocențiu Micu.

Harvé Legrand crede că prioritare nu sunt discuțiile cu uniții, nici revitalizarea lor, ci dialogul între catolici și ortodocși, indicând și tema care, de fapt, e chiar următoarea pe agenda Comisiei de dialog: *problema primatului papal și a autocefaliei ortodoxe.* Să fie tratate numai împreună. Legrand e pesimist cu privire la posibilitatea celor două puncte de vedere de a se reduce una la alta. El vede soluția în admiterea din partea ambelor părți a crizei. Aflându-se împreună în criză, vor căuta împreună o soluție.

„Aceasta ar însemna, în foarte concret, din partea catolicilor că ar trebui să reflecteze la primatul lui Petru, fără a vedea patriarhatul Occidental ca având și un primat asupra întregii Biserici" (p. 34). Legrand vede dificultățile catolicilor obligați de Vatican I să gândească în termenii primatului universal, dar găsește o ieșire interesantă. El arată că Vatican I (1870) nu s-a vrut a fi în afara Tradiției vechi, a Părinților și a conoanelor din vechime. Or, acestea arată o realitate care nu justifică în totalitate primatul. Deci s-ar putea reveni. *„Biserica catolică nu poate impune ortodocșilor o înțelegere a primatului roman elaborată unilateral în și de Biserica Occidentului, fiindcă ar fi în contradicție chiar cu criteriile impuse de Conciliul Vatican I lui însuși"* (p. 35).

Iată o teză care va juca un rol în viitorul dialog ortodoxo-catolic. Dacă romano-catolicii vor accepta toți o asemenea teză, vom putea dialoga!

Hervé Legrand, sincer și deschis, fără patimi de teolog de periferie, cum avem noi parte de unii pe ici, pe colo, recunoaște că dialogul nu va fi ușor, dar că nu e imposibil. În orice caz, zice el, dezbaterea nu va trata deloc *„recunoașterea puterii Romei"* și nici nu se va lansa în a da lecții cuiva cu privire la unele eșecuri istorice. Frumos! Dimpotrivă, Bisericile vor căuta împreună realizarea comuniunii între Bisericile locale și Bisericile regionale din întreaga Biserică. Așa se vor întări Bisericile regionale, *„ceea ce primatul nu va realiza niciodată"*.

Soluția deci va fi, după Legrand, în realizarea unei eclesiologii a comuniunii și în recunoașterea Bisericii Ortodoxe ca Biserica-soră (p. 36—37).

În rezumatul final, Legrand scrie: *„O revitalizare a uniatismului va compromite comuniunea creștină abia descoperită între cele două Biserici, Ortodoxă și Catolică, și va compromite și mărturia creștină în Europa"*.

Desigur Legrand nu înțelege că uniatismul trebuie interzis, dar în orice caz nu-i prevede nici un viitor dacă rămâne ca atare. El crede că și uniții trebuie să intre în acest dialog și desigur să militeze pentru soluțiile posibile și necesare (p. 37).

Nu se poate face dialog cu ochelari de cal.

Poate că unii vor înțelege acest lucru. Deocamdată, la noi, dacă citim presa și broșurelele fraților uniți, vedem că nu se face dialog cu ochelari de cal.

Nu se face deloc!

*

● *„Sibiul universitar"* se numește revista scoasă de Universitatea din Sibiu (an I, nr. 1, mai 1993). Această Universitate tinde să intre în rândul marilor și vechilor centre universitare precum Oxford, Cambridge, Heidelberg, Salamanca. Ceea ce spunem e o dorință și o urare.

În acest prim număr pr. decan prof. Dr. Mircea Păcurariu scrie despre „Facultatea de Teologie Andrei Șaguna", parte integrantă din Universitate. De altfel această Facultate e cea mai veche din Sibiu. Are peste 200 de ani, primele „școli de preoți" datând din 1786, condusă la început de cărturarul Dimitrie Eustatievici. Printre conducători și profesori i-a avut pe Radu Tempea, pe Gheorghe Lazăr, pe Moise Fulea și pe Andrei Șaguna. De aici s-a ridicat nonagenarul, astăzi Dumitru Stăniloae, academician și faimă a Ortodoxiei românești și universale. A fost rector când abia trecuse de 20 de ani, încoronându-și activitatea teologică la București și în multe centre teologice din lume, ortodoxe, catolice și protestante..

ANTONIE P.

Învățătura creștină despre iad

(urmare din pag. a 3-a)

rium", despre care nu putem vorbi decât parafrazând ceea ce Sf. Ap. Pavel spunea că „ochiul nu a văzut, urechea nu a auzit și la inima omului nu s-a suit..." (I Cor. 2, 9).

Mântuitorul Hristos spune că „mulți îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, au nu în numele Tău am proorocit și nu în numele Tău am scos demoni și în numele Tău minuni multe am făcut? Și atunci le voi mărturisi lor: Niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Depărtați-vă de la Mine cei ce lucrați fărădelegea" (Matei 7, 22—23), și „duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, care este pregătit diavolului și îngerilor lui" (Matei 25, 41).

Insuportabil lucru este iadul — spune Sf. Ioan Gură de Aur — cine nu știe ce înseamnă acel chin îngrozitor? Și totuși, de-ar pune cineva alături o mie de iaduri ... e o nimica toată pe lângă faptul de a fi izgonit, de a fi urât, de a auzi de la Hristos „Nu te cunosc".

Scopul vieții omului este acela de a-l cunoaște pe Dumnezeu, de a-i sluji și de a-l iubi, pentru ca după moarte să se bucure în veșnicie de vederea și iubirea Lui.

Dar cel care în viață a avut alt scop decât cel orânduit tuturor muritorilor, din veac de către Dumnezeu și și-a fixat alte scopuri „înalte" precum: banul, luxul, egoismul, plăcerile trupești etc., în clipa morții va fi respins de către Dumnezeu și va trebui să-și continue direcția în care l-a surprins moartea, adică direcția opusă lui Dumnezeu, și astfel va avea parte de o viață veșnică fără sens, după cum tot fără sens i-a fost viața și trăirea pământească.

Iadul e existența veșnică lipsită de sens.

Sf. Ap. Petru compară iadul cu o temniță. Și cu adevărat iadul e o temniță pe care și-o făurește, și în care se închide, omul singur deja în această viață. E o lume a egoismului, a păcatului, a opacității față de Dumnezeu și față de semeni.

Acesta e iadul: solitudine, singurătate care ucide, izolare totală, imposibilitatea de a mai putea răspunde chemării lui Dumnezeu.

Mereu ni se spune peste tot că după moarte vom merge în rai sau în iad, conform cu faptele noastre; adevărul este că nu *se merge* în iad sau în rai ci se *rămâne* încă de aici într-un loc sau altul. O viață dezordonată, plină de păcate și lipsită de lumina credinței ne pregătește iadul încă de aici și în el vom rămâne veșnic, departe de Dumnezeu și de Slava Lui.

Da, dar Dumnezeu este bun, sfintele rugăciuni pentru cei răposați vor ajuta chiar și pe cei păcătoși după trecerea lor dincolo — zicem noi mereu.

Îi vor ajuta — zice Sf. Ioan Gură de Aur doar pe cei care au plecat dincolo cu semnul credinței și cu sămânța nemuririi întru ei. Pentru ceilalți ele nu sunt decât simple ceremonii pioase care ajută doar pe cei ce le săvârșesc.

Să fim cu luare aminte! Să ne trăim viața așa cum se cuvine unor creștini adevărați pentru a dobândi „sfârșit creștinesc vieții noastre, fără patimă, nerușinat, în pace și răspuns bun la înfricoșătoarea judecată a lui Hristos" cum cerem în rugăciunile de fiecare zi ale Bisericii.

Să nu ne pierdem în nimicuri și în lucruri nesemnificative, ci să ne consacrăm toată viața noastră întreagă lui Hristos și semenilor noștri pe care să-i aducem la Hristos „Calea, Adevărul și Viața".

Iată ce spunea recent un fost campion sportiv mondial, devenit misionar: „fiți cu băgare de seamă ca jocurile să nu devină pentru voi un ideal cum a fost cazul cu mine. În definitiv ce îi va folosi unui om pe cealaltă lume faptul că a fost cel mai bun sportiv al tuturor timpurilor? Ce deosebire este între acest fapt și a-i câștiga pe alții pentru Hristos!

Ah! Dacă n-ați gustat niciodată această bucurie, cereți Tatălui să v-o dăruiască și veți ști atunci ce înseamnă adevărata bucurie. Timpul e scurt pentru a-i salva pe oameni de la iad, mai târziu acest lucru nu va mai fi posibil".

Noi, cei care ne numim creștini, să facem acest lucru nu pentru „o cunună care se vestejește" (I Cor. 9, 24—25) ci pentru a împărăți în veci cu Hristos căci El a făgăduit „Celui ce va birui îi voi da să șadă cu Mine pe scaunul Meu de domnie, după cum și Eu am biruit și am șezut cu Tatăl pe scaunul Lui de domnie" (Apoc. 3, 21). Amin!

Erezii și secte din România

(urmare din pag. a 3-a)

principale ale sectei care apar de două ori pe lună, aceasta înseamnă un număr de exemplare vândut pe an de 3 800 000×4×12. Dacă mai adăugăm faptul că fiecare membru mai cumpără câte 10 exemplare pentru a face cu ele propagandă, este lesne de închipuit ce venituri uriașe se fac. La fel se întâmplă și cu cărțile publicate de Martorii lui Iehova, fiecare dintre acestea au un tiraj cel puțin egal cu numărul membrilor săi. De aceea își pot permite să împartă material propagandistic gratuit, fără zgârcenie, pentru a câștiga noi adepți, pentru că odată câștigați aceștia devin ei înșiși o sursă garantată de venit permanent și lucrători neobosiți pentru interesele organizației. Nu mai încape nici o îndoială că sub masca unei organizații religioase se ascunde una din cele mai mari întreprinderi economice bazate pe o îngrozitoare exploatare a credulității adepților săi, transformați printr-o strategie bine pusă la punct, în ființe fără voință proprie care execută orice dispoziții sau ordine primite de sus, cu un fanatism rar întâlnit și foarte periculos, nu numai din punct de vedere religios, ci și din punct de vedere social. Este suficient să amintim că după credința Martorilor lui Iehova, orice organizație în afară de cea a lor este satanică, fie că este organizație de stat sau chiar statul în sine, fie că este organizație socială, politică, culturală sau orice caracter ar avea, totul este în mâinile lui Satan, afară de „adăpostul" lor.

Cât despre convingerile lor religioase, acestea sunt atât de rătăcite față de dogmele creștine, încât cu greu ar putea cineva să-i recunoască fie și caracterul de sectă creștină. Aceasta pentru că „Martorii lui Iehova" resping principalele învățături și practici ale credinței, care stau la baza vieții creștine a Bisericii dintotdeauna. După ei, *Iisus Hristos este o creatură a lui Dumnezeu pe pământ. El n-ar fi înviat, ci în locul lui a înviat Arhanghelul Mihail. Duhul Sfânt este o energie a Tatălui, Nu există nemurire, nu există rai și iad. Resping biserica, preții, icoanele, sfinții, crucea. Nu au un cult propriu-zis, acesta fiind înlocuit de răspândirea produselor Societății „Turnul de veghere"*.

La noi în țară secta „Martorii lui Iehova" a pătruns mai întâi prin mediile maghiare în Ardeal. Un român din America, *Ioan B. Sima*, molipsit de doctrina „Martorilor" este trimis în România, în 1920, să organizeze secta, dar acesta convingându-se de nesinceritatea ei o părăsește în 1927, denunțându-i toate planurile. Conducerea sectei a fost luată de niște unguri. Propaganda și-o susțin prin revista „Turnul de veghere" și prin broșuri și foi volante ce nu au nume de autor, de editură, nici data și locul apariției. La adunările lor folosesc cântări din cartea „Imnurile zorilor mileniului".

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141

SIBIU

1 iulie

Nr. 25—26

1993

ANDREI ŞAGUNA — „mare şi rar bărbat al naţiunii române"

Nicolau Popea, arhimandrit şi vicar arhiepiscopesc, apoi episcop de Caransebeş a publicat la numai şase ani după moartea lui Şaguna (Sibiu, 1879) o carte despre acesta: *Arhiepiscopul şi Mitropolitul Andreiu Baron de Şaguna.* Era încă sub impresia puternică, pe de o parte a personalităţii marelui mitropolit, pe care îl şi numeşte ANDREI CEL MARE — cu aceste cuvinte îşi încheie cartea — pe de altă parte nu se eliberase de adânca tristeţe pe care i-o provocase felul în care Şaguna îşi trăise ultimii ani ai vieţii, neînţeles de o parte din contemporani şi nedreptăţit. N. Popea, în loc de introducere, filozofează asupra destinului oamenilor mari care, în general, au parte de astfel de tratamente din partea celor care nu se pot ridica la nivelul lor şi nu le înţeleg nici strădania, nici geniul creator şi contribuţia deosebită şi unică la conturarea destinului epocii lor.

Această introducere ne face contemporani cu atmosfera în care s-a stins şi a trecut la cele veşnice Andrei Şaguna şi care i-a marcat puternic pe cei care l-au înţeles, l-au apreciat aşa după cum merita, şi l-au iubit. N. Popea are cuvinte grele despre cei care l-au nedreptăţit pe Şaguna, aproape refuzându-le calitatea de oameni. „Au numai formă de oameni" (p. 2 ,4). Căutând să găsească în introducerea sa filosofică, aşa cum spuneam mai sus, explicaţii asupra acestor atitudini ale contemporanilor faţă de oamenii mari, N. Popea nu găseşte altele decât răutatea, gelozia şi egoismul, şi *„puţinătatea de suflet"*. Pomeneşte de Socrate, de Mântuitorul Iisus Hristos, care au avut parte de aceeaşi atitudine din partea celor cărora nu le făcuse decât bine, iar din istoria românilor se opreşte asupra suferinţelor îndurate de George Şincai.

Nu numai N. Popea, ci toţi biografii lui Şaguna vor nota cu adânc regret această din urmă perioadă a vieţii lui Şaguna, încheiată cu o moarte provocată de *„boala tristeţii"*. Pe toţi îi va revolta ingratitudinea şi o vor spune, dar N. Popea, ca unul care i-a fost mai apropiat, se vede că a resimţit-o mai puternic decât alţii şi şi-a lăsat frâu liber, mai mult decât ceilalţi, condeiului acuzator.

Dar începând cu aceasta, cu sfârşitul aşa cum a fost el, biograful va fi urmărit să scoată în evidenţă şi mai pregnant, prin contrast cu realitatea, dimensiunea excepţională a bărbatului care a marcat cu numele lui o epocă, şi a fost factor decisiv în desfăşurarea istoriei Transilvaniei vremii sale. După ce îşi încheie introducerea, biograful trece direct la afirmaţia că Şaguna va rămâne pentru totdeauna un model pentru toţi urmaşii săi, numindu-l *„mare şi rar bărbat al naţiunii române"* (p. 5). Nu numai al Bisericii, nu strălucind doar într-un anumit domeniu, să zicem în cultură, în artă, sau în ştiinţe, în activităţi sociale sau politice — activităţi care pot consacra un destin de om — ci *„bărbat al naţiunii române"*, cu rol deosebit, complex şi determinant în istoria naţiunii. De altfel, o şi spune biograful: *„Mitropolitul Şaguna este omul istoriei. Aceasta — fie cea bisericească, cea naţională sau cea politică — nu se poate scrie fără de istoria lui. Mai mult, istoria mitropolitului Şaguna este aproape istoria poporului român însuşi, într-un pătrar de secol cât conduse el afacerile şi destinele noastre naţionale"*.

Că aceste afirmaţii sunt în întregime acoperite de fapte, astăzi îndeobşte cunoscute şi recunoscute, e un lucru care nu mai trebuie dovedit. Nu numai o seamă de instituţii menite să fie stâlpi de susţinere a existenţei naţiunii române în Transilvania, au fost create de dânsul, ci întreaga orientare în cultură, în viaţa socială, în învăţământ, în dezvoltarea micilor industrii, au beneficiat de îndrumarea şi de acţiunile lui practice, iniţiate şi dezvoltate cu mână sigură. Şi, implicit şi în politică, în care clarviziunea sa s-a dovedit în cele din urmă a fi fost cea mai bună. E de ajuns să ne referim acum la lupta dintre pasivişti şi activişti, după 1867, când Şaguna, activist, a părut a nu fi avut dreptate. După moartea sa i s-a dat dreptate şi a scris despre aceasta cuvinte excepţionale chiar unul dintre foştii pasivişti, adversar deci al lui Şaguna în această privinţă, anume George Bariţiu. Face aceste mărturisiri în vol. III din *Părţi alese din Istoria Transilvaniei.*

De altfel tot contemporanul Bariţiu scria în 1873 (rev. Transilvania nr. 14, şi în nr. 17 din 1876) că *„acela care îi va compune biografia în spirit obiectiv, sau după cum se exprima Tacit, „sine ira et studio" va binemerita de la Biserică, de la Patrie şi de la naţiune"* (cf. Popea, p. 6).

A încerca să cuprinzi într-o scurtă comunicare activitatea unui om ca Şaguna şi locul lui în istoria Transilvaniei ar fi o lucrare care l-ar mărgini şi i-ar micşora statura de gigant al acestei istorii. Ceea ce se poate face, e doar o încercare de jalonare a principalelor sale activităţi şi nu fără riscul de a lăsa deoparte chiar pe unele dintre cele mai însemnate. Pentru că trebuie să plecăm de la afirmaţia şi convingerea că totul în activitatea acestui om a fost însemnat şi cu urme, influenţe, decizii şi realizări în viaţa Transilvaniei, cum n-au mai rămas de la nimeni altul.

Când a venit el în Transilvania totul era de făcut. Şi să nu uităm: n-a venit într-o atmosferă de entuziasm şi braţe deschise. Era român şi era acuzat că e sârb, ba chiar că nu cunoştea limba română, avea studii strălucite de drept şi teologie şi îndemânări în administraţie care erau necunoscute transilvănenilor, iar atmosfera în care intra era viciată de neînţelegeri, poporul era oprimat din toate punctele de vedere şi părea adormit într-o împăcare cu soarta care nu prevestea nimic bun. Şaguna a avut meritul cel mai mare de a sesiza de îndată stările acestea de lucruri şi de a se decide să le înfrunte şi să le îndrepte. Iată de ce a fost de la început omul providenţial de care avea nevoie naţiunea. Şi el a simţit că era doar trimisul Providenţei într-o lume în care era nevoie de el ca de ultima posibilitate de salvare.

Idealul pe care şi l-a anunţat din primele cuvinte adresate viitorilor păstoriţi, este emoţionant de asemănător cu cel sesizat de Andrei Mureşanu în imnul său nemuritor şi atât de prezent şi astăzi în viaţa neamului românesc: Deşteaptă-te române! Şi Şaguna a spus: *„Tu, Doamne, ştii că spre scopul meu a alerga doresc: pre Românii transilvăneni din adâncul lor somn să-i deştept, şi cu voie către tot ceea ce e adevărat, plăcut şi bun să-i trag"* (Cuv. la HIROTONIA în episcop).

Acest lucru l-a şi făcut toată viaţa. Mai întâi ca vicar (1846—1848), apoi ca episcop (1848—1864) şi apoi ca mitropolit (1864—1873). Era conştient că are de vindecat o mulţime de răni şi de clădit o mulţime de instituţii şi mijloace noi de supravieţuire şi chiar de înflorire a poporului român din Transilvania. Ştia că *„zilele de bucurie pentru poporul român şi pentru naţiunea noastră transilvanică în special, au fost mai puţine şi mai rare decât peana de corb alb"* (1861, la întemeierea Asociaţiunii). Românii erau *misera plebs contribuens.* Nici naţiunea română nu era printre cele trei naţiuni recunoscute, (maghiari, saşi, secui), nici religia ortodoxă nu era printre cele patru religii recunoscute (catolici, luterani, calvini şi unitarieni). Biserica ortodoxă era supusă încă din 9 oct. 1783 şi 8 dec. 1786 mitropolitului sârbesc de la Carlovitz şi „clerul neunit" era numai tolerat, iar vizitaţiunile canonice în eparhie trebuiau făcute numai în prezenţa a doi comisari politici (Popea, p. 15). Preoţii nu aveau salarii, ba mai erau obligaţi şi la munci şi zeciuială către preoţii luterani.

În această situaţie a venit Şaguna în Transilvania.

Şi iată acum câteva din cele mai importante realizări ale sale care au făcut dintr-însul Marele om al Transilvaniei. E de la sine înţeles că vom schematiza, pentru economie de timp şi spaţiu.

La întoarcerea, în 1848, de la hirotonia întru episcop e prezent pe Câmpia Libertăţii, la Blaj, unde co-prezidează Adunarea românilor care vor cere pentru prima oară răspicat: *Noi vrem să ne unim cu Ţara.* Au urmat vremuri de iobăgie în care timp i s-a distrus reşedinţa de la Sibiu şi i s-au furat toate bunurile. N-a ezitat a se întoarce şi a lua totul de la capăt, dovedindu-se un bun organizator, optimist şi fără teamă de intrare în luptă cu tot adversarul.

Se va ocupa de şcoli, înfiinţând Gimnaziul din Braşov şi peste 1 400 de şcoli confesionale, se va ocupa de viaţa preoţimii, lărgind la dimensiunile unei şcoli teologice cursul de la 6 luni pentru pregătirea preoţilor, pe care îl găsise la Sibiu.

În 1861 va reuşi recunoaşterea înfiinţării Asociaţiunii pentru cultura şi literatura poporului român, căreia îi va fi primul Preşedinte. Ce rol a avut *Asociaţiunea* pentru trezirea conştiinţei naţionale şi pentru speranţa într-un viitor mai bun, e de mult ştiut.

Şaguna a continuat apoi nenumăratele lui călătorii spre Viena în vederea eliberării de sub tutela sârbească şi pentru reînfiinţarea Mitropoliei Transilvaniei. Totul i-a reuşit. În 1864 Mitropolia e recunoscută. Organizează Congresul bisericesc, din care va face parte şi Avram Iancu, apoi redactează *Statutul Organic* care peste ani va deveni modelul Statutului Bisericii Ortodoxe Române, prin care va acorda laicilor un rol important în Biserică, spre a-i mări acesteia influenţa şi rolul educativ şi nu numai bisericesc, în viaţa naţiunii.

Prin aceste instituţii de o importanţă niciodată cu putinţa de a fi îndeajuns de reliefată, Şaguna înlocuieşte ceea ce nu aveau românii din Transilvania în acea vreme. Nu aveau conducerea lor, nu aveau parlamentul lor. Prin instituţiile şaguniene toate acestea erau preluate de Biserică. Cine va fi acela care să nu recunoască ingeniozitatea politică a lui Şaguna? Nu în zadar Eminescu l-a numit *„om politic din creştet până în tălpi"*. Aş vrea însă să menţionez: nu e vorba de o politică în sensul curent al cuvântului. Era „politica" de supravieţuire şi afirmare în demnitate a naţiunii române din Transilvania. Când anumite împrejurări cu adevărat politice au încercat atragerea lui pe acest teren, el şi în aceste împrejurări nu s-a clintit de la convingerea lui că în Transilvania vremii nu era loc pentru lupte politice intestine, ci că singura politică indicată de vremi era aceea de asigurare a libertăţilor poporului prin cele mai eficiente mijloace. Concepţia asupra mijloacelor nu a fost una şi aceeaşi, şi atunci s-au născut disensiunile care i-au amărât ultimii ani ai vieţii, despre care am vorbit la început.

Nu putem încheia fără a mai aminti câteva din marile lui realizări în viaţa Bisericii Transilvaniei, pe care a reorganizat-o şi i-a redat prestigiul la care avea dreptul. A înfiinţat Academia Andreiană, Tipografie, Calendarul ortodox, Telegraful român (1853), a tipărit manuale, a păstrat legătura cu Biserica din Principate, făcând vizite şi stabilind prietenii. Cu greu s-ar putea găsi un domeniu în care Şaguna să nu fi intervenit şi să nu-şi fi lăsat amprenta personalităţii sale.

Ne bucurăm că astăzi el se află din nou în centrul atenţiei neamului nostru. Facultatea de Teologie din Sibiu îi poartă numele. O Universitate din Constanţa îi poartă numele. O Ligă culturală din Sfântul Gheorghe îi poartă numele şi i se va ridica acolo o statuie. Liceul din Braşov îi poartă numele, Şcoala normală din Sibiu de asemenea şi în marile oraşe numele lui s-a dat unor străzi.

Posteritatea lui Şaguna începe să fie pe măsura dimensiunilor personalităţii lui spirituale, culturale şi istorice. Şaguna a devenit de mult un simbol al măreţiei neamului nostru, al Transilvaniei şi al întregii Ţări.

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Spiritualitatea echilibrată, de largă sinteză a poporului român*

Dumnezeu, suprema existenţă, este o viaţă iubitoare, între cele trei Persoane de o unică fiinţă. Aceasta este prima dogmă.

A doua este că Dumnezeu, Cel în Treime, creează din iubire făpturile umane într-o lume folosită în comun, ca să-şi extindă iubirea şi la ele şi să-L iubească şi ele.

A treia dogmă este că după ce făpturile umane refuzând iubirea lui Dumnezeu au căzut în moarte, Tatăl ceresc a trimis pe Fiul Său la ele ca om, care mergând în iubirea Lui până la moarte, ca să învingă moartea în Sine şi prin Sine şi în ei moartea lor, dăruindu-le celor ce vor voi viaţa de veşnică fericire în comuniune cu Dumnezeul cel în Treime. Aceasta e a treia dogmă.

Fără un astfel de Dumnezeu iubitor şi astfel de fapte ale Lui, urmărind un asemenea scop cu oamenii, dacă existenţa ar consta numai din ce dă lumea aceasta, supusă unor legi oarbe, monotone şi supusă atâtor mizerii ce sfârşesc cu moartea definitivă a persoanelor umane, ce apar rând pe rând, concepţie proprie mai tuturor filosofiilor şi religiilor panteiste, ea nu ar avea nici un sens. De unde şi spre ce scop ar fi iubirea şi datoriile faptelor bune când totul decurge fatal, conform legilor oarbe?

Mai trebuie să menţionăm că împărăţia fericită a veşnicei comuniuni cu Dumnezeu în Treime depinde şi de voia noastră de a ne însuşi această viaţă, de comuniune între noi, urmând pilda lui Hristos, care a mers până la jertfă pentru noi. Am putea spune că aceasta arată o a patra dogmă, poruncită de Hristos, o dogmă prin care se cere oamenilor să-şi însuşească în mod liber binele pe care ni L-a adus El şi pe care îl vedem realizat din veci în Sfânta Treime. Contribuţia noastră la însuşirea acestui bine a cerut-o Hristos, spunându-ne: „Iubiţi-vă unii pe alţii, precum v-am iubit Eu pe voi" (Ioan 13, 14). Numai păzind acest cuvânt al Lui, va veni El şi Tatăl Lui în noi şi-şi vor face locaş în noi (Ioan 14, 23). Iar această iubire a noastră între noi, venită nouă din prezenţa Sfintei Treimi în noi, este Biserica. În ea trebuie să fim toţi una cu Hristos între noi, precum este Fiul una cu Tatăl în Sfântul Duh (Ioan 17, 11).

De aceea a pus Domnul Hristos atâta accent pe Biserică (Matei 16, 16), declarând că adevărata credinţă în El trebuie să se arate în unitatea oamenilor în Biserică. Iar Biserica este nu acolo unde se rămâne numai la Evangheliile scrise de doi Apostoli şi doi ucenici ai lor, ci unde se păstrează învăţătura tuturor Apostolilor Săi, transmisă comunităţilor bisericeşti în unire din vremea Apostolilor până azi; se păstrează acolo unde Apostolii şi-au luat urmaşi pe ucenicii lor, dându-le harul primit la Cincizecime de la Duhul Sfânt, după ce aceştia au învăţat de la ei tot ce au învăţat ei de la Hristos. „Te îndemn, zice Sfântul Apostol Pavel lui Timotei, să ţii aprins harul lui Dumnezeu, cel ce este dat ţie prin punerea mâinilor mele" (2 Tim. 1, 6). Că aceşti ucenici pot şi sunt datori să păstreze învăţătura de la Apostoli, nu numai pe cea scrisă de unii din ei, ci şi pe cea predată oral, o spune Sfântul Apostol Pavel către Timotei: „Ţine dreptarul cuvintelor sănătoase ce le-ai auzit de la mine, cu credinţă şi cu iubirea ce este în Iisus Hristos" (II Tim. 1, 13). Iar corintenilor le scrie: „Fraţilor, vă laud că în toate vă aduceţi aminte de mine şi ţineţi predaniile precum vi le-am dat" (I Cor. 11, 2). Nu-i laudă că citesc Evangheliile şi nu-i îndeamnă să respecte numai ceea ce le scrie în Epistole, ci să ţină toate câte le-a spus vreme de un an şi jumătate (Fapte 18, 1). El ştie că episcopii şi preoţii sunt cei ce-şi pot împlini datoria de a păstra învăţătura cea sănătoasă şi de a mustra pe cei potrivnici: „Pentru că mulţi sunt cei răzvrătiţi, grăitori în deşert şi înşelători cărora trebuie să li se închidă gura" (Tit. 1, 11). De-desubtul multor acestor rătăciri propovăduite şi azi stă voinţa celor ce neagă pe Hristos ca Dumnezeu, recunoscându-L doar ca un prooroc, asemenea celor din Vechiul Testament, un simplu Iisus, născut ca orice om din păcat, care, deci, nu a mântuit pe oameni prin cruce, ci a suferit pentru păcatele Sale ca orice om, fiind slujitor cel mult al lui Iehova. Necunoscând un bine superior vieţii din lumea aceasta, o astfel de învăţătură ca şi tot panteismul nu poate reprezenta adevărul (Tit. 1, 14).

Cum ne mai ridică aceste teorii la cel mai înalt bine, care este unirea cu Dumnezeu în Treime după ce ne-a scăpat de moarte?

Dogmele creştine reprezentând astfel binele real, ca treaptă supremă a existenţei la care vor să ridice pe om, sunt totodată adevărul, căci nu pot fi deasupra tuturor şi cauza şi ţinta oamenilor nişte legi oarbe, care duc toate făpturile conştiente la moarte. Dar la acest adevăr făpturile conştiente nu se pot ridica decât prin efortul lor liber. De altfel Însuşi Hristos s-a declarat pe Sine „Adevărul", în calitate de izvor al adevăratei şi veşnicei vieţi în fericire, prin faptul că este Unul din suprema Treime iubitoare (Ioan 14, 6). E adevărul care explică totul şi dă un rost fericit tuturor, spre deosebire de legile oarbe şi închise în orizontul material îngust. Şi tocmai prin aceasta este adevărul spre care făpturile umane nu se pot ridica decât prin libertate, sporind în viaţa adevărată în El, pe măsură ce sporesc în puterea libertăţii ce li s-a dat, împotriva patimilor ce-i robesc celor materiale. Renunţarea aşa-zişilor „evanghelişti" de azi de a ajuta pe oameni să se ridice la supre-

(continuare în pag. 2)

Pr. prof. Dr. Dumitru Stăniloae

* Cuvânt înainte, din broşura Biserica şi sectele, Tesalonic, 1992.

Sfinţii Apostoli PETRU ŞI PAVEL

Răspândirea creştinismului în lume este unul din semnele dumnezeirii lui. În slujba propovăduirii sale au stat oameni pildă de jertfelnicie, de vieţuire în virtute, aleşi în chip nemijlocit de Fiul lui Dumnezeu. Aceştia au fost cei doisprezece Sfinţi Apostoli.

Mântuitorul Iisus Hristos nu-i alege întâmplător pe cei dintâi patru dintre pescari. Totul e bine gândit, bine plănuit. Pescarul, care-şi trăieşte viaţa în singurătatea apelor, precum făcut-a şi Sf. Apostol Petru, fiul lui Iona, e omul care ştie să aştepte, e fiinţa răbdătoare care nu se pripeşte, care, atunci când aruncă năvodul în apă, îşi pune nădejdea în Dumnezeu.

De Duhul Sfânt fiind insuflaţi, Sfinţii Apostoli primesc de la Mântuitorul porunca: „mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, învăţându-le să păzească câte am poruncit vouă şi iată, Eu cu voi sunt până la Sfârşitul Veacului" (Mt. 28, 19—20).

Sub puterea acestei porunci dumnezeieşti şi sub înrâurirea Sfântului Duh, Apostolii au străbătut lumea în lung şi în lat, propovăduind Evanghelia la toată făptura.

Nu vom stărui acum asupra misiunii tuturor Sfinţilor Apostoli, ci dată fiind sărbătoarea din 29 iunie, ne vom opri la viaţa şi activitatea celor doi mari Apostoli: Petru şi Pavel.

Cel dintâi, Sf. Petru, este cel care a ţinut o înflăcărată cuvântare, în ziua Cincizecimii, când, la Ierusalim, au primit Botezul ca la trei mii de suflete, întemeindu-se astfel prima Biserică creştină din istorie.

El era fiul lui Iona şi s-a născut în Betsaida, în Galileea. Avea ca frate pe Andrei. A fost căsătorit şi a locuit în casa socrilor, la Capernaum, unde se îndeletnicea cu pescuitul. A fost o vreme ucenic al Sf. Ioan Botezătorul, iar la Iordan, devine apostol al Domnului, pe care l-a urmat în tot răstimpul activităţii Sale mântuitoare. După Înălţarea Domnului, a făcut misiune în Ţara Sfântă, iar în anul 44 este închis de către Irod Agripa.

Scăpând în chip minunat din închisoare, se refugiază într-un loc tainic din Răsărit. Revine la Ierusalim, unde participă la Sinodul apostolesc din anul 50. Mai târziu, îl aflăm în Antiohia Siriei, apoi a făcut misiune în Babilon, pentru ca în anul 67 să se afle la Roma, unde a primit moarte de martir.

Peste tot pe unde a umblat, a învăţat cu spirit de jertfelnicie, a mustrat auditorii pentru păcatele săvârşite, i-a mângâiat pe cei întristaţi, a întărit nădejdea celor deznădăjduiţi.

În centrul predaniei sale, pentru care suferă întemniţare, bătăi şi

(Continuare în pag. a 2-a)

Preot Ioan Năităneilă

Ştefan cel Mare şi Daniil Sihastrul

(cronică apocrifă)

„...M-a primit cu privirile-i adânci:
era aşa ca un abur: înalt şi trist
şi parcă de necuprins, iar barba-i
era ca o ceaţă străvezie.
Deasupra stăruia un cor nevăzut:
poate de păsări, poate de îngeri
un cor ce trecea în sângele meu liniştindu-l.

M-a binecuvântat; împrejur totul de piatră
iar chilia ca un altar în care sufletul
purificându-se devine nemuritor. Ascultam:
vorbele sale erau dincolo de şoapte, veneau
ca nişte gânduri în auzul meu. Tainele
mi se dezvăluiau şi intram în timp, departe
strămoş al meu la marginea luptei...

Îl priveam: acum era înalt şi puternic
binecuvântarea lui: sabie strălucitoare
şi am primit-o. Du-te, mi-a zis, du-te
e timpul de jertfă, e timpul
ca sufletul tău să intre în steag. Du-te...
Vocea-i era ca un tunet şi de peste tot
brazii şi stejarii m-au urmat
cu vuiet de cer prăbuşindu-se...

...Şi a fost lupta de la Podul Înalt...

... Acum m-a primit luminându-se. Şi coiful
domnesc mi l-am scos şi i-am sărutat dreapta...
Şi tristeţea se destrăma iar văile departe
erau de linişte. Apoi l-am auzit şoptind:
Acum, Stăpâne, slobozeşte-mi sufletul
spre cele de taină...

Şi era anul Domnului 1475...".

Bârlad, 1975

Radu Cârneci

Sfinţii Apostoli Petru şi Pavel

(Urmare din pag. 1)

ponegriri, stau viaţa şi faptele lui Iisus Hristos, îndeosebi Patimile şi Învierea, dar şi probleme curente, ca dreptatea socială, pocăinţa, slujirea aproapelui. El a fost cel care în numele cetei apostolice a rezolvat conflictul, sau coliziunea dintre datorii, specificând că: „trebuie să ascultăm mai mult de Dumnezeu decât de oameni" (Fp. Ap. 5, 29). Dragostea faţă de Sfânta Biserică, practicarea rugăciunii stăruitoare erau pentru el, cât şi pentru confraţii săi, preocupări vitale, de strictă necesitate.

Dintre toţi Sfinţii Apostoli, Petru era cel mai înaintat în vârstă şi avea multă autoritate. Era o fire sinceră, comunicativă, plină de iubire şi de devotament. Pe temeinicul adevăr izvorât din mărturisirea acestui Sfânt Apostol că „Hristos este Fiul lui Dumnezeu celui Viu" (Mt. 16, 16), adică a lui Dumnezeu care cu adevărat există, a făgăduit Mântuitorul că „va întemeia Biserica Sa pe care nici porţile iadului nu o vor putea birui" (Mt. 16, 18).

Petru are bucuria de a fi calificat „fericit" de către însuşi Mântuitorul lumii (Mt. 16, 17) pentru această mărturisire. Purtător de Duh Sfânt fiind, are putinţa să învie morţi, chiar umbra sa era vindecătoare de bolnavi şi spaimă duhurilor necurate (Fp. Ap. 10, 38).

De oarecare slăbiciune sufletească, om fiind, a dat dovadă când s-a lepădat întreit de Iisus, în curtea lui Pilat. S-a îndreptat din această deprimantă stare, căindu-se şi plângând cu amar (Mt. 26, 34—35) şi mai ales prin faptul că, după ce Iisus învinsese moartea prin înviere, Petru de trei ori confirmă iubirea sa statornică faţă de Iisus Hristos. O astfel de iubire activă a fost concretizată în expresia petrină: „Da, Doamne, toate le ştii, ştii bine că Te iubesc" (In. 21, 17).

Când sosi vremea să se îmbrace în haina neputincioaselor bătrâneţe, apostolul ia pana şi scrie două epistole sobornicesti pline de merituoase înţelesuri şi har divin, de care s-a folosit şi se va folosi creştinătatea din totdeauna. Din aceste scrieri redăm un crâmpei de versuri.

„Iubiţilor, puneţi din partea voastră toată sârguinţa şi adăugaţi la credinţa voastră fapta bună, iar la fapta bună cunoştinţa. La cunoştinţă adăugaţi înfrânarea, la înfrânare, răbdarea, la răbdare evlavia, la evlavie iubirea frăţească, iar la iubirea frăţească, dragostea" (II Petru 1, 5—7).

„Feriţi-vă de poftele cele trupeşti, care se războiesc împotriva sufletului" (I Petru 2, 11). „Voia lui Dumnezeu este ca voi; prin faptele voastre cele bune să închideţi gura celor fără cunoştinţă şi fără minte" (I Petru 2, 15). „Dacă vorbeşte cineva, atunci, cuvintele lui să fie ca ale lui Dumnezeu; dacă slujeşte cineva, slujba lui să fie ca din puterea pe care o dă Dumnezeu; pentru ca întru toate Dumnezeu să se slăvească prin Iisus Hristos" (I Petru 4, 11).

De Dumnezeu înţeleptul apostol şi-a încheiat viaţa şi activitatea, aşa cum am spus, în Roma, cetatea trufaşilor imperiali romani. La anul 67 d.Hr., în zi de 29 iunie, a fost răstignit pe cruce, pecetluind cu sângele său credinţa şi dragostea faţă de Mântuitorul Iisus Hristos.

Sf. Ioan Gură de Aur tâlcuind psalmul 48 în care se arată că mulţi puternici şi bogaţi s-au încrezut în puterea şi bogăţia lor, şi au voit ca numele lor să nu piară, şi toţi aceştia s-au dus din lume şi uitării s-a dat pomenirea lor, trage din toate acestea concluzia: „Pescarul Petru nici una din acestea făcând, luminează mai mult decât soarele şi după moarte".

Şi acum, să facem cunoştinţă cu viaţa şi faptele Sfântului Apostol Pavel, „Apostolul neamurilor". Originar din Tarsul Ciliciei, de neam iudeu, s-a dedicat din tinereţe studiului teologiei mozaice, fiind înfocat apărător al acesteia. Existenţa zilnică a traiului şi-a asigurat-o prin **munca manuală**, împletind corturi. Înainte de a se converti la creştinism, pe drumul Damascului purta numele de Saul. În această perioadă, umbla ca un leu turbat, prinzând şi băgând groază în primii creştini. Pe mulţi dintre cei prinşi îi ducea legaţi la judecată şi-i osândea la moarte (Fp. Ap. 8, 3). După convertire se botează în numele Sfintei Treimi, devenind cel mai zelos şi mai jertfelnic Apostol al creştinătăţii. N-a fost primul care a propovăduit păgânilor învăţăturile Sfintei Evanghelii; deja Apostolul Filip, mai înainte decât el, a evanghelizat pe samariteni (Fp. Ap., 8, 5). În cadrul activităţii misionar-creştine, Sf. Apostol Pavel pleda insistent asupra „teologiei crucii lui Hristos". El recunoştea în acest dumnezeiesc semn, adevărata înţelepciune, căci nu voia să cunoască decât pe Hristos cel răstignit, care se deosebeşte de Hristoşii falşi, nepurtători de cruce şi de aceea accentua cu deosebită sinceritate: „Iară mie să nu-mi fie a mă lăuda decât numai în Crucea Domnului Iisus Hristos, prin care lumea este răstignită păcatului şi eu pentru lume" (Gal. 6, 14).

Raportându-se la o altă tematică, „voia lui Dumnezeu", care primează în ierarhia valorilor, Sf. Apostol Pavel susţinea că o astfel de voie se identifică cu planul lui Dumnezeu „care voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi să vină la cunoştinţa adevărului" (I Tim. 2, 4), că „această voie este sfinţirea noastră" (Tes. 4, 3).

O altă temă pentru care Sf. Apostol al neamurilor pleda intens, era aceea a realizării „omului nou" (Efes. 4, 34), a „omului duhovnicesc" (I Cor. 2, 16), modelul sublim al acestuia fiind Iisus Hristos. Omul nou în concepţia paulină este mort păcatului, este omul care ştie să judece adevărul în lumina adevărului. Un astfel de om trebuie să progreseze continuu în viaţa virtuoasă, până la întruparea stării lui Hristos. Un astfel de om ideal l-a realizat Sf. Apostol în propria Sa fiinţă, fapt pentru care ne mărturiseşte: „Nu mai trăiesc eu, ci Hristos este cel care trăieşte în mine" (Gal. 2, 20), ca apoi în virtutea acestei sublime realizări să îndemne: „Fraţilor, faceţi-vă mie următori" (Filip. 3, 17).

Referindu-se la „teologia practică a rugăciunii" dumnezeiescul apostol înţelege rugăciunea ca o luptă pentru împlinirea voii lui Dumnezeu în lume, ca o firească atmosferă de înfrăţire între cei care se roagă în comun, ca o cale a desăvârşirii creştine şi a cunoaşterii Cuvântului lui Dumnezeu.

Tematica a 8-a teologică este pe cât de vastă, pe atât de interesantă. Pacea, unitatea, înfrăţirea dintre oameni, buna orânduială în ogorul vieţii familiale, eclesiologia, adică ştiinţa despre sfânta biserică, şi alte capitole care ne asigură mântuirea, sunt tratate în cele 14 epistole sobornicesti, pe care Sf. Apostol Pavel le-a scris şi le-a lăsat posterităţii ca pe o zestre de neegalat.

Precum reiese din aceste scrieri cât şi din „Faptele Apostolilor", viaţa întrupătorului vieţii în Iisus Hristos a fost mult încercată, des zbuciumată din cauza asupritorilor săi, fapt pentru care el a putut mărturisi: „Eu ranele Domnului pe trupul meu le port" (Col. 1, 24). A suferit mucenicie pentru Domnul şi Stăpânul vieţii sale, fiind decapitat la Roma din ordinul împăratului păgân Nero.

Cât va lumina soarele cerul şi pământul, faptele şi învăţăturile celor doi Sfinţi Apostoli, Petru şi Pavel, „Lucoferii Sfintei noastre Biserici", vor fi pururea vii în istoria mântuirii creştinilor.

Grupări religioase şi secte în România

Protestantismul, apărut în secolul al XVI-lea în Apus, a pătruns şi în Ţările Române, dând naştere unei Biserici Reformate şi unei Biserici Luterane. El a atins în principal minorităţile etnice care locuiau printre români, în special maghiari şi germani.

Mai târziu au pătruns şi curentele neoprotestante, din care aveau să apară sectele. În România nu s-au născut secte noi, toate — cu o excepţie sau două — fiind importate, aşa cum se va vedea.

Baptiştii sunt cei mai numeroşi şi mai bine organizaţi la noi în ţară. Numele l-au luat de la învăţătura lor despre botez. La un moment dat au apărut unii creştini care au susţinut că botezul trebuie aplicat oamenilor adulţi şi nu copiilor cum învăţa şi practica Biserica dintotdeauna. Absolutizând această opinie au făcut din ea un punct fundamental al credinţei lor căruia au subordonat toate celelalte elemente ale credinţei creştine. Aşa s-a născut secta anabaptiştilor, cei care cereau rebotezarea adulţilor — iar din aceasta secta baptiştilor. Ca întemeietor al acesteia din urmă este socotit englezul *John Smith*, iar ca an de naştere al sectei anul 1611, când întors din Olanda acesta înfiinţează aşa-numita sectă a „baptiştilor generali". La început prigonit de către Biserica Anglicană, baptismul îşi va dobândi libertatea la sfârşitul secolului al XVII-lea, de când începe să ia amploare.

În aceeaşi perioadă a luat fiinţă secta „baptiştilor americani", întemeiată tot de un englez, *Roger Williams*, refugiat în America datorită persecuţiilor. Anul de naştere este socotit a fi 1631. În America baptismul s-a dezvoltat după proclamarea independenţei, ajungând ca astăzi să numere peste zece milioane de adepţi.

Nici baptismul american nu va scăpa de dezbinare deoarece, născut din dezbinare, poartă în el germenele dezbinării, încât astăzi se pot întâlni peste zece feluri de baptişti: *Baptiştii vechi, Baptiştii voinţei libere, Baptiştii sâmbătari, Baptiştii celor şase principii, Discipolii lui Hristos, Baptiştii unitarieni, Baptiştii scufundători, Biserica lui Dumnezeu* etc. Numele fiecărei secte baptiste ilustrează principiul generator al ereziei, acela al alipirii de un aspect anume al credinţei şi al absolutizării lui în dauna celorlalte.

În România baptismul a pătruns la sfârşitul secolului trecut şi începutul secolului nostru, venind din Germania — devenită în secolul al XIX-lea un puternic centru baptist — prin Ungaria şi începând a se răspândi printre românii din Ardeal, mai ales în judeţele Arad şi Bihor. După unirea Transilvaniei cu România, deci după 1918, a pătruns şi în celelalte provincii româneşti, în Bucovina, Moldova şi chiar Muntenia.

Baptiştii se adună în „Case de rugăciune", săvârşind un cult simplificat, alcătuit din rugăciuni ,din cântece religioase şi mai ales cuvântări. Sunt împotriva sfintelor icoane, a sfintei cruci, a sfintelor moaşte; împotriva cinstirii Maicii Domnului şi a sfinţilor. Nu recunosc posturile Bisericii. Nu au rugăciuni şi pomeniri pentru cei morţi. Nu folosesc obiecte şi simboluri liturgice, etc.

De altfel, întâlnim toate aceste învăţături greşite la majoritatea sectelor.

DIN Sf. SCRIPTURĂ

Sileşte la învăţătură inima ta şi urechea ta la cuvinte iscusite.
(Proverbe 23, 12)

Adu-ţi aminte de Ziditorul tău în zilele tinereţii tale.
(Ecl. 12, 1)

Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA şi unitatea creştină

Mult s-a scris despre personalitatea şi opera mitropolitului Şaguna, dar prea puţini au fost aceia care s-au ocupat cu aspectul unităţii creştine aşa cum îl vedea şi îl concepea la timpul său marele mitropolit.

Mitropolitul Şaguna n-a trăit în epoca ecumenismului, dar ideea unităţii Bisericilor a fost o idee de temelie a întregii lui activităţi. Când vorbeşte despre „Comportabilitatea Bisericilor între sine", vorbeşte despre iubire, ca factor hotărâtor pentru unirea tuturor creştinilor într-un staul. „Oare poate fi cineva, care să mărturisească dimpreună cu noi, că iubirea fiind legătura perfecţiunii (Colos. 3, 14), este unica mijlocire nu numai pentru susţinerea păcii şi a frăţietăţii între creştinii de deosebite Biserici, ci şi pentru aducerea tuturor într-un staul, căci vrem să credem, că toate Bisericile ne vor acorda, cum că toţi avem un păstor, pe Domnul nostru Iisus Hristos, deşi suntem împărţiţi în mai multe Biserici, va să zică: în mai multe staule şi turme.

Adevărul acesta mare, că toţi avem un păstor... trebuie să ne povăţuiască la aceea convingţiune, că, deşi suntem împărţiţi ca creştini în diferite staule şi turme, totuşi nu ne putem desface de la aceea îndatorire, ca să păzim unimea duhului întru legătura păcei (Efes. 4, 3)." (Compendiu de drept canonic, ed. a III-a, Sibiu 1913, p. 291).

În continuare, Şaguna aduce argumentul cel mai cuprinzător cu privire la necesitatea unităţii creştine, când zice: „Dacă convingţiunea aceasta, că toate Bisericile creştine au un păstor pe Domnul nostru Iisus Hristos, şi că ele se vor unifica pe lângă acest păstor veşnic într-o turmă şi într-un staul, — nu s-a făcut generală, atunci cauza neexistenţei unei asemenea convicţiuni generale provine de acolo, că creştinii deosebitelor Biserici, nu cunosc şi n-au studiat cartea vieţii lor creştine — Biblia —, nici ştiu că până va fi Biblia cartea fundamentală a Bisericii lor, până atunci ei deşi sunt împărţiţi în deosebite staule şi turme, totuşi au numai un păstor obştesc pe Hristos, şi că Biblia este destinată de la însăşi pronia dumnezeiască, ca din deosebitele Biserici creştine să facă o Biserică universală, căci în fine unitatea Bisericii trebuie să corespundă unităţii păstorului şi cuvântului lui, va să zică: unităţii Bibliei, precum Biserica la început a fost una, şi Biblia a rămas una, pentru că deşi s-a tradus în limbile tuturor popoarelor creştine, totuşi nu s-a încumetat nimenea să facă într-însa vreo schimbare, ca apoi pe baza unei Biblii nouă şi schimbate să se fi putut înfiinţa o Biserică nouă... că precum a fost un timp, când Hristos a deschis mintea Apostolilor Săi ca să înţeleagă Scripturile, aşa şi pentru deosebitele Biserici va veni acel timp, când Hristos va deschide mintea lumii, ca să înţeleagă Scripturile" (Compendiu, ed. III-a, p. 202).

Dacă azi, Mişcarea Ecumenică este mişcarea care, după cuvântul grecesc „oikouméni" — vrea să cuprindă „întreaga lume" în dorinţa de reîntoarcere la unitatea creştină primară, într-un limbaj teologic ales, mitropolitul Şaguna consideră iubirea şi Biblia ca fiind condiţii suficiente pentru realizarea unităţii creştine, dar el mai insistă asupra unei realităţi şi anume aceea că dacă Hristos revarsă peste toţi darurile Sale, urmează ca faţă de aceste daruri cereşti toţi creştinii fără deosebire de naţionalitate şi poziţia lor în Biserică sunt membrii Bisericii lui Hristos, lucru pe care îl documentează prin aceleaşi cuvinte ale Apostolului Pavel, care zice: „Pentru că într-un Duh ne-am botezat noi toţi, ca să fim un singur trup, fie iudei, fie elini, fie robi, fie liberi, şi toţi într-un duh ne-am adăpat" (I Cor. 12, 13).

Şaguna în sprijinul afirmaţiilor sale privind unitatea creştină mai aduce un argument şi anume, textul de la Ioan 15, care constituie rugăciunea arhierească a Mântuitorului şi totodată testamentul Său lăsat ucenicilor şi Bisericii. „Pentru aceştia Mă rog — se adresează Fiul Tatălui — şi pentru toţi câţi vor crede în numele Meu ca să fie una precum Noi una suntem".

Astfel de argumente pe care le aduce Şaguna în sprijinul unităţii creştine sunt convingătoare şi de actualitate şi azi.

Unitatea creştină trebuie să se realizeze prin dragoste, prin Biblie, care e cartea de căpătâi a tuturor acelora care se consideră creştini, prin reîntoarcerea la sursele revelaţionale din care s-a inspirat credinţa cea una a primilor creştini.

Unitatea pe care o pretinde Şaguna este acea unitate a lumii creştine din timpul Sinoadelor ecumenice, adică unitatea în credinţă, în dragoste şi în slujire.

Acum când se împlinesc 120 de ani de la trecerea lui Şaguna în veşnicie ne putem da seama de larga sa viziune şi într-un astfel de domeniu, care a cunoscut o mai mare dezvoltare în vremea noastră şi care este cel al ecumenismului. De dincolo de moarte, Şaguna ne cheamă la unitate, în jurul întemeietorului Bisericii care este Hristos, şi în jurul mesajului pe care ni l-a transmis, Biblia, mesaj de iubire şi pace.

Pr. prof. Alexandru Moisiu

Catehism pentru intelectuali

Editura Mitropoliei Transilvaniei pune la îndemâna cititorilor o nouă carte, pe care o socotim esenţială, răspunzând unei necesităţi reale şi acute privind iniţierea în tainele credinţei strămoşeşti.

Lucrarea este intitulată sugestiv: „Credinţă ortodoxă şi viaţă creştină" (Sibiu, 1992, 352 pagini). Ineditul acestei realizări constă în aceea că se vrea — şi reuşeşte în chip magistral — să fie „un catehism pentru intelectuali". Ştim că un catehism obişnuit se adresează copiilor, tinerilor, folosind ca formă de exprimare întrebări şi răspunsuri privind doctrina Bisericii. El răspunde unor necesităţi elementare şi medii, pe măsura formaţiei unor minţi în dezvoltare, care încep să-şi pună întrebări. Cartea de faţă se adresează însă celor adulţi şi, în primul rând, intelectualilor, a căror sferă de preocupări este mult mai largă. De aceea, şi forma întrebare-răspuns a fost abandonată în favoarea unei tratări analitice a unei teme anunţate în titlu. În felul acesta, lectura devine mai accesibilă, iar demonstraţia mai amplă, acolo unde argumentaţia e necesară.

Volumul, realizat de profesorii de la Facultatea de Teologie din Sibiu, se deschide cu un Cuvânt înainte semnat de I. P. S. Antonie, mitropolitul Ardealului, care, printr-o largă cuprindere, scoate în evidenţă atât caracterul teoretic al lucrării, cât şi finalitatea ei practică.

Elementelor de doctrină, specifice conţinutului unui catehism obişnuit, li se adaugă noţiuni de istorie bisericească, de apologetică, de morală şi de liturgică, cartea prezentându-se ca o încercare de abordare completă a învăţăturii Bisericii noastre.

Prima parte, intitulată: „Elemente de istorie religioasă şi istorie a Bisericii", e tratată de părinţii profesori Dr. Dumitru Abrudan, Dr. Vasile Mihoc, Dr. Aurel Jivi, Dr. Constantin Voicu, Dr. Ioan Vasile Leb, Dr. Mircea Păcurariu, şi Dr. Ioan Floca. O scurtă secţiune, semnată de părintele lector Ioan Glăjar, oferind câteva noţiuni de antropologie creştină, face introducerea acestei părţi, ce cuprinde date cu privire la originea şi răspândirea creştinismului, la dezvoltarea vieţii bisericeşti în istorie şi la motivele ce au dus la dezbinări. De asemenea, una din secţiuni tratează probleme legate de istoria Bisericii Ortodoxe Române, precum şi de structura şi organizarea ei actuală.

Următoarea parte cuprinde expunerea învăţăturii de credinţă. Întrucât dobândirea credinţei se face pe mai multe căi, expunerea teoretică a dreptei credinţe e precedată de două secţiuni, una privind argumentele raţionale ale dovedirii existenţei lui Dumnezeu, iar cealaltă, temeiurile învăţăturii revelate, între acestea evidenţiindu-se rolul Sfintei Tradiţii. Această parte doctrinară şi de argumentare a fost alcătuită de părinţii profesori Dr. Dumitru Abrudan, Dr. Ioan I. Ică, lector Nicolae Dura şi asist. Visarion Bălţat.

A treia parte, intitulată: „Viaţa morală creştină", la realizarea căreia a osteneit părintele profesor Dr. Ilie Moldovan, abordează aspecte legate de rolul şi fiinţa legii morale, precum şi de structura şi domeniile de acţiune ale conştiinţei morale, felul cum aceasta din urmă se articulează pe nişte „noduri divine" de care atârnă responsabilitatea omului la nivel familial, etnic şi ecumenic.

A patra parte a cărţii — „Cinstirea lui Dumnezeu. Cultul divin şi formele lui" — justifică şi explică modurile de trăire a vieţii creştine, formele cultului ortodox, care angajează într-un spaţiu şi ritm liturgic întreaga existenţă a omului. Creştinul află de aici cum poate credinţa deveni vie şi lucrătoare, cum îşi găseşte aplicabilitatea, ca dimensiune esenţială, indispensabilă a credinţei mântuitoare de suflet. Partea aceasta este semnată de P. S. Episcop-vicar Dr. Serafim Făgărăşanul şi de părinţii profesori Dr. Liviu Streza şi Dr. Sebastian Şebu.

Ultima parte a lucrării oferă o viziune asupra situaţiei religioase a lumii contemporane. Semnatarii acestei părţi, părintele profesor Dr. Dumitru Abrudan şi părintele arhid. asist. Visarion Bălţat, tratează succint cele mai importante religii necreştine actuale: iudaismul, islamismul, hinduismul şi budismul.

Autorii acestei cărţi îşi prelungesc activitatea didactică dincolo de catedre, prin aceste „ore de religie pentru părinţi", în rândurile obştei credincioşilor, vizând în special pe intelectuali. Suntem convinşi că acest „Catehism", ca orice „carte bună", care „îşi urmează destinul său singură", va găsi calea cea mai sigură către inimile celor cărora se adresează, constituindu-se ca un semn al înnoirii lucrării învăţătoreşti în sânul Bisericii noastre. El corespunde exigenţelor sporite ale credincioşilor zilelor noastre, forma elevată de concepţie şi expresie relevând statura academică a realizatorilor.

Ion Ionaşcu,
student teolog, anul IV

Spiritualitatea echilibrată...

(Urmare din pag. 1)

mul bine se arată chiar în faptul că refuză, şi îndeamnă şi pe alţii să refuze, să-şi facă semnul crucii însoţit de mărturisirea Sfintei Treimi, ceea ce dovedeşte că ocolesc atât credinţa în Sfânta Treime, cât şi pe aceea a mântuirii noastre prin Crucea Fiului lui Dumnezeu, făcut om, amândouă afirmări ale iubirii lui Dumnezeu faţă de oameni. Se vede în aceasta atât nerecunoaşterea Celui numit de ei simplu „Isus" ca Hristos, sau ca Fiul lui Dumnezeu Cel întrupat şi ca Mântuitor, cât şi nerecunoaşterea Lui ca născut fără de păcat dintr-o fecioară şi deci a puterii mântuitoare a Crucii Lui. Oare nu e străvezie în aceasta influenţa celor ce nu voiesc să treacă de la Vechiul Testament la cel Nou, care afirmă la fel că Hristos încă nu a venit, sau a celor ce rămân la Iehova?

Poporul nostru, rămas legat de popoarele din răsărit, a păstrat credinţa creştină aşa cum a primit-o la început, deci în forma ei precizată în scrierile Sfinţilor Părinţi din Răsărit. Astfel spiritualitatea, echilibrată şi de largă sinteză a poporului nostru nu se datoreşte numai prezenţei lui geografice între Răsăritul şi Apusul Europei şi caracterului lui, pe de o parte latin, pe de alta răsăritean prin credinţa lui, ci şi faptului că el şi-a însuşit de la începuturile existenţei lui şi şi-a păstrat credinţa creştină originară, care reprezintă prin ea însăşi un echilibru între deosebirea lui Dumnezeu de creaţie şi prezenţa Lui în creaţie. Trecând spre Occident, credinţa creştină s-a schimbat în sensul că Dumnezeu a fost cugetat tot mai despărţit de lume, ceea ce a trezit uneori ca reacţie o gândire panteistă, de confundare a Lui cu esenţa întunecoasă a lumii (Eckardt, Bohme) sau o gândire sentimentală la un Hristos răstignit în trecut, ca în mistica feminină catolică, nu trăit în lucrarea Lui prezentă în noi.

În Occident, despărţirea lui Dumnezeu de lume a dus în catolicism la înţelegerea Bisericii ca având mai puţin prezent pe Hristos în ea, fiind înlocuit de un vicar (locţiitor), preocupat de extinderea puterii lui în lume, în mod accentuat de stăpânirea peste domeniile vieţii omeneşti în sens politic. Dumnezeu e gândit raţional ca o realitate oarecum retrasă în cer şi nu trăind în lucrarea Lui tainică în suflete. De aceea s-a pus mai puţin accent pe rugăciune şi pe Taine, prin care se cer şi se obţin lucrările Lui.

Dezvoltarea aceasta şi-a găsit formularea nu numai în teoria rolului papei de vicar sau locţiitor al lui Hristos, ci şi în respingerea învăţăturii răsăritene despre energiile sau lucrările necreate ,prin care Dumnezeu este activ în lume, deşi prin fiinţă rămâne neconfundat cu ea. Aceasta a avut drept concluzie învăţătura catolică despre caracterul pur creat al graţiei, primită de la Dumnezeu prin rugăciune şi dată nouă prin Sfintele Taine.

Protestanţii au făcut un pas mai departe în această minimalizare a Tainelor, înlăturând pe cele mai multe din ele, iar grupările neoprotestante înlăturându-le cu totul. S-a rămas cu discursuri despre un Hristos şi la protestanţi, dar mai ales la neoprotestanţi, cu nişte cântări sentimentale care nu spun aproape nimic despre dumnezeirea şi lucrarea lui Hristos, ci doar nişte declaraţii sentimentale despre iubirea Lui faţă de cei ce caută sau a celor ce-I cântă Lui. Aceasta închide persoana umană şi creaţia în ele însele, cum îl închide şi pe Dumnezeu.

Astfel s-a dat un caracter laic cultului. Dumnezeu a rămas un obiect de gândire neexperimentat sau pur raţional, simplificându-se în mod unilateral învăţătura şi viaţa creştină.

Pe plan politic aceasta a dus fie la un imperialism bisericesc peste oameni, fie la o vedere a realităţii umane numai ca o masă unitară care poate fi stăpânită şi condusă în mod uniform. Cultura Occidentului însăşi excelează printr-un individualism nesfârşit, dar monoton, sau printr-un spirit uniform. Ea e departe de preţuirea şi respectul valorilor şi problemelor reale ale relaţiilor dintre oameni. Relaţia cu Dumnezeu a devenit o temă de simple discursuri raţionale, uniforme în catolicism sau de o mare diversitate în protestantism care împarte pe creştini în tot felul de grupuri.

În general, creştinismul evanghelic păstrat în Răsărit prin Ortodoxie este un creştinism duhovnicesc, spre deosebire de creştinismul occidental care are mai mult un caracter raţionalist, neduhovnicesc, lipsit de prezenţa reală a lui Hristos în oameni şi în lume.

Poporul român crescut spiritual în mistica ortodoxă a luminii, nu în mistica occidentală a întunericului, e un popor care se bucură de lumină, căci lumina e în planul fizic expresia rînduielii, iar în planul spiritual expresia bunătăţii sau a relaţiei armonioase, generoase a omului cu semenul său: Faţa omului bun răspândeşte lumină. De aceea sfinţii au în icoane capetele înconjurate de un nimb luminos. Omul bun e omul care zâmbeşte luminos în bucuria comuniunii.

Numai în comuniunea Bisericii se înaintează la nesfârşit în noblete şi în descoperirea fără sfârşit a tainei omului care se hrăneşte din taina comuniunii între Persoanele Sfintei Treimi.

ŞAGUNA – păstor sufletesc

Tot ceea ce a realizat mitropolitul Şaguna a izvorât din dragostea lui de părinte duhovnicesc. A simţit ca un părinte, s-a zbătut pentru binele fiilor săi, ca un părinte, a acţionat pentru folosul lor vremelnic şi veşnic, ca un părinte, s-a jertfit pentru ei, l-au nemulţumit nedreptăţile pe care le-au îndurat fiii săi şi l-a durut foarte mult atunci cînd, cu ochiul său părintesc, a observat neînţelegeri între fii săi duhovniceşti şi abateri morale pe care a căutat să le îndrepte, mereu străduindu-se să zidească nu să dărâme.

Că era perfect conştient de misiunea sa de părinte, reiese din cuvintele rostite la instalarea ca episcop al românilor ortodocşi din Transilvania: „Tată zic să fiu, tată şi încă o dată tată să fiu în înţelesul cel adevărat".

Ca părinte şi păstor sufletesc a militat pentru luminarea păstoriţilor săi, convins fiind că prin învăţătură se ajunge la o stare de mai multă maturitate sufletească, contribuind prin aceasta la progresul naţiunii sale.

De aceea stăruie în îndemnul ca „preoţii să înveţe şi să lumineze necontenit poporul ca să-l poată aduce din ruginita negură a neştiinţei la limanul cel liniştit al ştiinţelor şi al luminii".

Greutăţile ce le întâmpina pentru binele şi propăşirea fiilor săi duhovniceşti nu au fost puţine, dar le întâmpină cu mult curaj precum reiese din memorabilele sale cuvinte: „cea mai mare bucurie mi-a fost a învinge piedicile" având credinţa tare că în toate greutăţile „voi fi umbrit de puternicul scut al lui Dumnezeu".

Cu astfel de convingeri alerga spre plinirea scopului vieţii sale întregi, ca „pe Românii ardeleni din adâncul lor somn să-i deştept şi cu voia spre tot ce e adevărat, plăcut şi bun să-i atrag".

Ca păstor sufletesc avea la inimă mai presus de orice păstrarea şi apărarea dreptei credinţe. Convingerea sa era că dreapta credinţă este strâns legată de dreapta trăire morală. De aceea mereu îşi îndemna preoţii săi „ca să fie cu blândeţe şi cuget curat" iar în adunările şi sfaturile bisericeşti „să nu rostească decât vorbe frumoase şi împăciuitoare, să se poarte cu toată cuviinţa, către stăpânire să fie cu cinstire şi ascultare, iar faţă de poporeni să fie cu dragoste, îndelungă răbdare şi smerenie, pentru slujbă să nu ia decât simbria legiuită, la câştig spurcat să nu râvnească, iar la cei săraci să slujească gratuit".

Convins că trebuie să existe o strânsă legătură şi între cultură şi morală îşi continuă îndemnul astfel: „lucru bun şi folositor este pentru creştini şi îndeobşte pentru stat dacă o preoţime este cultă, dar lucru şi mai bun şi mai folositor este dacă preoţimea este morală, cu frică de Dumnezeu şi evlavie".

Luând apărarea preoţimii sale faţă de cei ce o considerau mai puţin cultă, mitropolitul zice: „În clasa aceasta a doua pun ei preoţimea mea eparhială şi spre dovedirea asertului meu, mă provoc la anii 1848—49. Aceşti ani să dovedească ce purtare a avut preoţimea mea despre care se zice că este necultă. Preoţimea mea nu citeşte numai gazetele... ci ea citeşte pe Sf. Vasile cel Mare, pe Ioan Gură de Aur, pe Grigorie şi Efrem Sirul, Biblia şi celelalte cărţi de care Biserica noastră e foarte bogată".

Mergând în aceeaşi idee, referindu-se la şcolile clericale susţine cu tărie că „scopul şcoalelor clericale nu se cuprinde numai în acelea ca clericii să înveţe studii teologice... ci să se vază dacă au clericii chemare către treapta preoţească, care se descopere prin purtarea şi aplecarea lor către unele fapte... Pentru aceea datori vor fi profesorii a avea ochi privitor asupra purtării şi aplecării clericilor în şi afară de şcoală şi de biserică".

Astfel formaţi preoţii pot deveni buni păstori sufleteşti ai credincioşilor lor, că „de la preot să pornească toate îndemnurile bune, supravegherea lui părintească să îndrepte toţi paşii poporului, să-l ferească din calea ispitelor şi să-l îndrume pe cărarea înaintării în cultură şi bună stare".

Grija părintească a lui Şaguna merge până la cele mai mici amănunte cum ar fi înfăţişarea exterioară. În această privinţă el dă o circulară care cuprinde mai multe puncte precum urmează: „1. Fiecare preot să umble în reverendă; 2. Nici unul să nu îndrăznească să-şi radă barba; 3. De la cercetarea jocurilor, crâşmelor şi de a bea vin şi vinars în ulită sau în târg şi de la oricare stare statului preoţesc vătămătoare să se contenească; 4. Negustorie a face sau a umbla în persoană după alte câştiguri să înceteze; 5. Tot timpul să se îndeletnicească cu citirea Sf. Scripturi şi a Sf. Părinţi".

Ca păstor sufletesc Şaguna a avut mereu în vedere omul întreg, trup şi suflet, de aceea a luptat necontenit pentru binele vremelnic şi veşnic al păstoriţilor.

Convins până în adâncul fiinţei sale de rostul valorilor morale, el le cere acestora să se străduiască spre plinirea poruncilor morale în viaţa lor, fapt ce va contribui la „fundamentarea ordinii sociale".

Pacea şi buna înţelegere dintre oameni apar în viziunea lui Şaguna ca principalele condiţii ale unei vieţi creştine autentice. De aceea ultimele cuvinte adresate pe patul de moarte vicarului său au fost: „Fiţi în pace, nu vă sfădiţi". Până în ultimele clipe ale vieţii gândurile şi simţirile marelui mitropolit au fost îndreptate asupra sorţii Bisericii şi a românilor transilvăneni, pe care el cu multă grijă şi trudă s-a străduit să-i aducă la o stare mai fericită.

† IOAN, Episcopul Oradiei

Mitropolitul ŞAGUNA – iniţiatorul şi ctitorul bibliotecilor parohiale

Unul din aspectele cele mai luminoase din opera cultural-bisericească a Mitropolitului Şaguna este cel de iniţiator al înfiinţării bibliotecilor parohiale, aceste comori duhovniceşti care dintotdeauna au ajutat pe credincioşi la luminarea şi adâncirea credinţei şi vieţii lor religios-morale creştine.

Adevărul acesta rezultă clar şi limpede din circularele sale, în special din circulara din 2 aprilie 1855, adresată protopopilor şi preoţilor din eparhia sa.

La începutul acestei circulare, Şaguna vorbeşte convingător despre cinstirea deosebită care s-a dat totdeauna tuturor cărţilor de la cultul divin, fie că ele erau scrise cu mâna sau tipărite, fie că erau în limba română, slavonă sau greacă. Toate au fost păstrate cu grijă, pentru că au fost, şi sunt, proprietatea sfântă a casei lui Dumnezeu. Tradiţia aceasta de respect şi evlavie ar fi trebuit continuată şi mai târziu, mai ales faţă de cărţile vechi bisericeşti, scoase din uz, fie oricât de rupte, dar este dureros că nu s-a procedat aşa — şi rău s-a făcut (Cf. Gh. Tulbure, Mitropolitul Şaguna, Sibiu, 1938, pag. 192). Odată cu ele, Biserica a pierdut mari valori culturale, care nu se mai pot răscumpăra.

Pe lângă cărţile de cult, bisericile parohiale au avut şi alte cărţi religioase, foarte necesare şi folositoare pentru întărirea credinţei şi mângâierea creştinilor, cărţi care cuprindeau hrană sufletească pentru cei însetaţi de cuvântul lui Dumnezeu. Dar şi ele au avut aceeaşi soartă tristă — s-au pierdut. „Şi chiar azi — zice Şaguna — astfel de cărţi zac aruncate în biserici pline de pulbere, mâncate de viermi şi putrezite, sau le iau unii şi alţii pe la casele lor, ca să le citească şi apoi îşi fac uitare de-a le mai aduce îndărăt, la biserică. Prăpădirea unor asemenea cărţi este cu atât mai adânc simţită, cu cât ele nu s-au tipărit decât poate numai odată şi în astfel de chip, cu foarte mare anevoie, sau... nici nu se mai pot afla" (Id. ibid., p. 193).

Luminatul Arhiereu face, apoi, apologia cărţilor vechi bisericeşti şi a celor mântuitoare de suflet, deosebit de cele de cult. Toate acestea — zice el — „merită o îngrijire mai conştiincioasă din mai multe privinţe": 1. Ele sunt averea bisericii, iar pierderea şi înstrăinarea lor este păcat. 2. *Aceste cărţi vechi fac literatura noastră bisericească, ...* sunt izvoare şi visterii preţioase şi pentru cultura limbii naţionale. 3. Dispreţul şi pierderea lor este „nu numai un mare păcat către Biserică, ... ci şi o pagubă aşa-zicând chiar naţională" (p. 193).

Apreciind cărţile bisericeşti la justa lor valoare, Şaguna dă dispoziţii ca în viitor ele să fie mai serios îngrijite şi păstrate. De aceea se adresează preoţimii şi zice: „Vă poftesc ca numai decât să strângeţi toate cărţile vechi bisericeşti, şi pe celelalte, aruncate într-o parte şi alta, sau împrumutate la unii creştini, ori *luate de voi* pe la casele voastre — şi *să faceţi consemnare despre dânsele cu deamănuntul şi cu toată cunoştinţa, ... însemnând acurat titlul* sau numele cărţei ori anul şi locul *unde s-a tipărit*" (p. 194). Deci, să facă un inventar al lor în forma cea mai modernă şi cea mai exactă, ca să nu dispară nimic. Şi sfatul pentru inventariere continuă. Dacă pagina întâi lipseşte, şi nu se mai ştie numele cărţii, să se arate pe scurt ce anume tratează, ce cuprinde. Metoda aceasta să se folosească atât la cărţile tipărite cât şi la *manuscrise*, în orice limbă ar fi. Apoi, terminată consemnarea, „cărţile să se aşeze în biserică într-un loc cuviincios (în dulap), spre a nu se strica sau prăpădi". Să se folosească de ele numai cu mare grijă şi să nu se împrumute nimănui „fără ştirea şi îngăduinţa mea" (pag. 194).

Preţuirea excepţională pe care o acordă Şaguna acestor cărţi trece dincolo de zidurile bisericii. Se poate că astfel de cărţi să fie proprietatea particulară a unor credincioşi din parohie. De aceea este bine şi de dorit ca preoţimea noastră să se intereseze de ele, cine le are, ce fel de cărţi sunt şi de la cine provin? Iar dacă le descopere, ele să fie consemnate într-o rubrică deosebită în acelaşi inventar. Şi ca nu cumva credincioşii proprietari ai acestor cărţi să le ascundă, să li se spună clar că se consemnează nu pentru ca ei să nu se mai folosească de ele, ci *„numai în interesul ştiinţei spre onoarea literaturii bisericeşti* şi spre ajutorul culturii limbei naţionale" (p. 194).

Şaguna dispune ca inventarul cărţilor bisericeşti şi religioase, parohiale şi particulare, să se facă în dublu exemplar şi să se subscrie de preot. Unul rămâne la biserică, purtând numărul de evidenţă al parohiei, iar în vizitaţiile canonice, protopopii sunt datori să controleze dacă aceste cărţi există de fapt şi modul în care se păstrează. Al doilea exemplar al inventarului se trimite urgent la protopopi care îl vor contrasemna şi înainta neîntârziat la episcopie (pag. 195).

Înainte de-a încheia, luminatul ierarh apelează la onorata preoţime să depună tot zelul şi interesul pentru aducerea la îndeplinire a acestor sarcini deoarece sunt împreunate cu mari foloase. De-o parte, se vor păstra mai bine cărţile în bibliotecile parohiale, căci nu trebuie să se piardă nici să se deterioreze pentru că sunt o mare avuţie a bisericii. De altă parte „literatura bisericească îşi va cunoaşte mai bine visteriile şi comorile sale cele mai preţioase", iar la caz de nevoie, se vor putea retipări cărţile cele mai rare şi mai folositoare (p. 195).

Convins că onoraţii preoţi şi protopopi îl vor asculta şi înţelege, Şaguna încheiase circulara sa, cu o concluzie excepţională pentru rolul şi valoarea cărţii vechi bisericeşti pentru cultura naţională. El zice: „Literaţii noştri, care se ocupă cu cultura limbii, vor şti unde şi către cine să se adreseze spre a putea conzulta izvoarele cele vechi ale limbei naţionale". Astfel că, toţi cîţi vor da concursul la reuşita acestei lucrări, vor face un mare servici Bisericii şi limbii poporului nostru, fapt „pentru care cei de acum ne vor mulţumi, iar urmaşii noştri ne vor fi recunoscători" (pag. 196).

Constatările juste şi consecinţele binefăcătoare pe care le-a prevăzut şi le-a intuit Mitropolitul Şaguna, pentru vechile cărţi bisericeşti s-au realizat. Adunate şi bine îngrijite în bibliotecile parohiale, aceste cărţi au fost raze de lumină pentru filologii străbalnici şi înţelepţi ai neamului, pentru cărturarii săi eruditi care au zăbovit decenii şi chiar secole pe paginile lor.

Măsurile luate pentru ocrotirea acestor cărţi şi în special *aprecierile extrem de elogioase referitor la rolul lor în viitor pentru studiul limbii şi culturii româneşti, fac din învăţatul Arhiereu Şaguna un vizionar autentic şi profund*, îl arată ca un literat şi ctitor de seamă al progresului cultural naţional.

Prof. Prot. stavr. Simion Radu

Simpozion Andrei Şaguna la Sibiu

In 28 iunie 1993 s-au împlinit 120 de ani de la trecerea pe tărâmul veşniciei a celui ce a fost marele mitropolit ANDREI ŞAGUNA.

Intru cinstirea acestui eveniment, Centrul mitropolitan şi Facultatea de Teologie care-i poartă numele, din Sibiu, au organizat un Simpozion, care s-a desfăşurat în aula Facultăţii menţionate, sâmbătă, 26 iunie a.c., *la care au participat profesori şi studenţi teologi şi de la alte facultăţi sibiene, consilieri eparhiali, preoţi din Sibiu şi un numeros public. A fost de faţă şi dl. Dumitru Ciocoi-Pop, rectorul Universităţii sibiene.*

I. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei fiind plecat peste hotare, Simpozionul a fost prezidat de P. S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul. Au prezentat comunicări:

Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu, *decanul Facultăţii de Teologie: Locul mitropolitului Andrei Şaguna în viaţa Bisericii noastre;*

Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan: *O dispută românească din sec. XIX privind dreptul exclusiv al Bisericii de a traduce, interpreta şi răspândi Sf. Scriptură (Şaguna şi Biblia lui Heliade Rădulescu);*

Pr. prof. Dr. Vasile Mihoc: *Biblia mitropolitului Andrei Şaguna;*

Arhid. prof. Dr. Aurel Jivi: *Preocupări ale mitropolitului Şaguna privitoare la Istoria Bisericii Universale;*

Pr. prof. Dr. Ilie Moldovan: *Mitropolitul Andrei Şaguna şi intelectualii vremii sale;*

Pr. prof. Dr. Sebastian Şebu: *Preocupări ale mitropolitului Andrei Şaguna privind propovăduirea;*

Pr. cons. Gheorghe Papuc: *Mitropolitul Andrei Şaguna în circularele şi scrisorile sale pastorale.*

Toate aceste comunicări, care vor constitui un număr special al Revistei Teologice din Sibiu, au fost urmărite cu viu interes de către participanţii la Simpozion.

In încheiere, P. S. Episcop-vicar SERAFIM FĂGĂRĂŞANUL *a mulţumit vorbitorilor şi participanţilor veniţi să cinstească amintirea acestui mare bărbat şi ierarh transilvănean, „cea mai frumoasă expresie, cea mai puternică întrupare a geniului creştin al poporului nostru", cum l-a caracterizat un vrednic urmaş al său, mitropolitul Nicolae Bălan.*

P.

Pr. prof. dr. PETRU REZUŞ la 80 de ani

Astăzi, 22 iunie 1993, Păr. Prof. Dr. Petru Rezuş împlineşte venerabila vârstă de 80 de ani. Pentru noi, cei care i-am fost discipoli, această zi este un prilej deosebit de a ne exprima încă o dată satisfacţia că l-am avut Magistru. Despre P. C. Sa putem spune ceea ce Cicero zicea despre el însuşi: „cuget că nu m-am născut în zadar!" Într-adevăr, Păr. Prof. P. Rezuş nu s-a născut în zadar, căci a slujit cu demnitate şi rodnic Biserica Ortodoxă Română şi poporul român ca preot şi profesor universitar de teologie, ca teolog şi filosof, istoric şi critic literar, scriitor de proză ,poet, folclorist şi traducător, ca întemeietor al Bibliotecii Academiei Teologice din Caransebeş şi al revistei Altarul Banatului, redactor al acesteia, ca şi al revistelor Studii Teologice şi Ortodoxia, ca prodecan al Facultăţii de Teologie din Suceava (1947—1948), director de studii al Institutului Teologic Universitar din Bucureşti (1948—1953), membru titular al Uniunii Scriitorilor din România (din 1980) şi laureat (1981) pentru romanul „Războieni".

Regretăm că — din motive de spaţiu — nu putem relua, aici şi acum, repertoriul bibliografic al P. C. Sale. L-am prezentat, cu altă ocazie, în Telegraful Român nr. 21—22/1 iunie 1988, pag. 2 şi 4, împreună cu datele biografice, cu relaţiile privind revistele şi periodicele din ţară şi străinătate la care a colaborat şi cu modestele mele aprecieri asupra valorii lucrărilor sale teologice. Menţionăm însă câteva lucrări ale P. C. Sale apărute în ultimii ani: „Teologia ortodoxă contemporană", Timişoara 1989, 650 pag.; „O copilărie nepereche", Editura Ion Creangă, 1990, 77 pag.; „W. Shakespeare, Sonete" (traducere), Editura Grai şi Suflet, Bucureşti 1992, 154 pag.; „Omar Khayyam, Rubaiate" (traducere), în Viaţa nouă, an. I, nr. 5, 6 şi 7; „Biserica străbună în literatura română" (în „Calendarul Românului", „Timişoara 1993, pag. 75 sq.).

De asemenea, ne face deosebită plăcere să comunicăm cititorilor că Păr. Prof. Dr. P. Rezuş a predat recent spre tipărire unor edituri din Bucureşti, Cluj, Timişoara şi Iaşi, mai multe lucrări, de diferite genuri şi dimensiuni, din care amintim: 1) „Mihai Eminescu. Istoria omului prin oameni"; 2) „Ion Creangă. Viaţa şi opera"; 3) „Titu Maiorescu"; 4) „Ciprian Porumbescu"; 5) „Aron Pumnul"; 6) „Nastratin Hogea"; 7) „Păcală"; 8) Cumînţenia pământului" (roman); 9) „Fru-

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. Ioan Glăjar

Andrei Şaguna şi Comitatul Clujului

Este greu să scrii lucruri noi despre cineva căruia i s-au dedicat articole, studii şi cărţi. Acelaşi lucru s-ar părea şi-n situaţia de faţă, când încercăm să-i dedicăm cele ce urmează unuia dintre cele mai proeminente figuri transilvănene ale veacului al XIX-lea. Cu toate acestea există un „dar" de care trebuie să ne folosim.

Sunt oameni care pe măsură ce trece timpul de la momentul plecării din viaţa aceasta, le creşte valoarea şi personalitatea lor primeşte noi dimensiuni. Explicaţia: au ştiut să dea sens istoric, chiar şi faptelor ce ţineau de nota obişnuitului, dar cu efecte benefice atât pentru contemporani, cât şi pentru posteritate. Aceasta a făcut-o mitropolitul Andrei Şaguna.

Deşi, despre el au scris personalităţi cu condei de primă mărime şi istorici de mare prestigiu, totuşi au mai rămas urme ale activităţii sale uitate sau neconsemnate, dar care merită cunoscute, raportate la condiţiile social-politice de atunci şi apreciate ca atare.

Asemenea fapte se găsesc în scrisorile pe care A. Şaguna le-a trimis protopopilor Vasile Roşescu (Cluj) şi Gavriil Moldovan (Călata).

În calitatea pe care o avea de îndrumător de suflete, de luminător de minţi, A. Şaguna s-a preocupat şi de promovarea învăţământului confesional, ştiind că acesta este una din căile principale de emancipare a poporului. Este meritoriu faptul că la încheierea activităţii de arhipăstor în Transilvania existau peste 800 de şcoli confesionale, dintre care mai mult de jumătate au luat fiinţă în timpul arhipăstoririi lui. În ţinutul de sus al Clujului existau 25 de şcoli, iar în cel de jos 10 şcoli confesionale. Grija consecventă manifestată pentru formarea preoţilor şi a învăţătorilor, implicit a celor din protopopiatele Clujului şi a Călatei l-a făcut să fie preţuit şi aici.

Pentru o cât mai bună organizare a vieţii bisericeşti, inclusiv a învăţământului confesional în Transilvania, la scurtă vreme după numirea sa în fruntea Bisericii Ortodoxe de aici s-a ţinut la Sibiu primul sinod eparhial, în anul 1850. Cu acest prilej s-a hotărât ca preoţii să îndeplinească şi funcţia de director al şcolii, în parohia unde funcţionau, protopopii de inspectori şcolari, iar episcopul de „inspector suprem" al şcolilor din întreaga eparhie.

În cadrul obligaţiilor ce le reveneau protopopilor pe linie bisericească şi de învăţământ, atât Vasile Roşescu cât şi Gavriil Moldovan depun întreaga lor pricepere, coordonând activitatea preoţilor şi a învăţătorilor din Comitatul Clujului.

Ideile mitropolitului legate de învăţământul confesional îşi găsesc întreaga ascultare, primire şi concretizare în sufletul şi munca celor doi protopopi, în special a lui Roşescu. Această realitate este evidenţiată de însuşi Şaguna în scrisoarea din 26 iulie 1853. „Cu bucurie şi cu mângâiere am văzut râvna sfinţiei tale... cu care te-ai nevoit a împlini dregătoria de catehet al tinerimii de acolo". După doisprezece ani de muncă în ogorul deşteleniri sufletelor celor tineri, Şaguna îi recunoaşte consecvenţa pe deplin meritată: „... să fii tot cu acel zel ca şi până acum". În vederea asigurării şcolilor confesionale din protopopiatul Clujului cu învăţători pregătiţi în mod corespunzător, Şaguna îi scrie lui Roşescu, la 21 august 1859, ca împreună cu preotul Lazăr Maxim din Apahida să se constituie într-o comisie pentru preselectarea tinerilor dornici să devină învăţători. Potrivit dispoziţiilor date de Şaguna cei doi aveau obligaţia să-i examineze pe candidaţi din următoarele materii: citire ,scriere, aritmetică şi cântări bisericeşti. În funcţie de nivelul cunoştinţelor exprimate, candidaţii erau recomandaţi pentru Seminarul Teologic-Pedagogic de la Sibiu.

Ca expresie a permanentei atenţii de care se bucură şcoala în preocupările mitropolitului Şaguna, se înscrie ridicarea duratei cursurilor de teologie de la şase luni, la un an. Începând cu anul 1850 s-a hotărât înfiinţarea unui institut teologic-pedagogic, urmând ca absolvenţii de teologie să funcţioneze ca învăţători înainte de a fi hirotoniţi. Începând cu anul şcolar 1862/63 durata şcolarizării se ridică de la unu la doi ani pentru învăţători.

Potrivit noilor orientări şi impulsionări în cele ale învăţământului confesional — aduse de Şaguna — se constată în această perioadă prezenţa la Seminarul de la Sibiu a douăzeci şi cinci de tineri din Comitatul Clujului dornici de carte.

Prezenţa acestor tineri la Sibiu este urmarea activităţii mitropolitului, activitate simţită până în cele mai îndepărtate şi ascunse localităţi din cele două protopopiate. Tot ca urmare a activităţii şi grijii sale se înscrie şi mai buna organizare a şcolilor de aici cu învăţători pregătiţi şi cu un program de învăţământ pe clase şi pe grade de cunoştinţe.

Faptul că numirea tinerilor absolvenţi ai Seminarului de la Sibiu corespundea cu vârsta încorporării în vederea satisfacerii serviciului militar, care avea o durată de opt ani, mitropolitul îi scrie lui Roşescu: „să aşterni încoace atestatele şi contractul dascălului care apoi va căpăta atestat de calificaţie şi decretul de întărire... ca astfel de dascăli să fie scutiţi de recruţie". Cu alt prilej îi scrie protopopului că contractul ce îl va încheia „după formularul tipărit şi scris de mine" între adunarea parohială şi învăţător să fie făcută pe „statornicie" pentru a putea fi scutit de armată. Dorinţa şi efortul mitropolitului de a asigura asistenţă preoţească şi dăscălească poporului, cu cadre pregătite este evidenţiată şi în scrisoarea trimisă protopopului Roşescu. „...Trebile bisericeşti şi şcolare, „unicele mele ocupaţiuni din zi şi din noapte" îi erau într-o permanentă atenţie.

Aceeaşi grijă a manifestat Şaguna şi faţă de tinerii comitatului prezenţi la Seminarul de la Sibiu dornici de carte, dar fără posibilităţi materiale. Acestora le-a dat ajutoare din fondurile diferitelor fundaţii la care a contribuit şi protopopiatul Clujului. Din aceste fonduri au primit stipendii Simion Mitrofan, fiul preotului Petru Mitrofan din Floreşti cu îndemnul „să fie mai străbalnic", fiul preotului din Păniceni, Grigore Teutelecan, rămas orfan de tată şi alţii.

Din îndemnul mitropolitului s-au organizat „conferinţe învăţătoreşti" conduse de Roşescu, care avea obligaţia să-i trimită mitropolitului rapoarte în legătură cu cele discutate. Aceste rapoarte menţionau numele învăţătorilor care „au luat parte activă la dezbateri" şi „rezultatele practice pedagogico-didactice" care s-au constatat în urma discuţiilor purtate în cadrul acestor conferinţe. Ca răspuns şi apreciere la cele consemnate şi trimise de protopopul Roşescu, mitropolitul are cuvinte de elogiere la adresa învăţătorului Ştefan Prodan din Luna de Sus. Acesta s-a remarcat prin descoperirea de noi metode „privitoare la înlesnirea învăţăturii literelor din partea pruncilor", fapt pentru care mitropolitul îi cere „să-i descopere plăcerea Consistorului arhiepiscopesc pentru zelul lui întru înaintarea învăţământului".

Potrivit hotărârilor sinodului eparhial din 24 aprilie 1852, ca fiecare comunitate bisericească să-şi edifice şcoală, aceasta s-a concretizat la Călăţele prin grija preotului şi a învăţătorului de aici. Deşi, aici era şcoală din anul 1843, nefiind corespunzătoare „căpătasem poruncă de la domni şi de la pătrupop să facem şcoală că aceasta ce o avem e prea mică", ceea ce s-a şi întâmplat. Aceeaşi situaţie a avut loc şi la Apahida. În anul 1858 s-a dărâmat vechea clădire a şcolii ce avea numai o sală de clasă şi s-a construit o nouă clădire cu două săli şi o tindă.

Pe preoţi şi pe învăţători îi îndeamnă să se aboneze la „Telegraful Român" şi să-şi achiziţioneze cărţile tipărite în tipografia diecezană.

Tot ca o preocupare a mitropolitului pentru promovarea învăţământului de toate gradele, se înscrie şi intenţia înfiinţării la Cluj a unui gimnaziu şi a unei academii „filozofică-juridică" pe seama românilor ,dorinţă nerealizată din motive politice.

În anul 1861 — într-o scrisoare adresată protopopului Roşescu — îşi exprima dorinţa de a veni la Cluj cu prilejul „deschiderii solemne" a societăţii literare române „Iulia", societate înfiinţată în anul 1859. Nu a putut lua parte din motive de sănătate, dar îl roagă: „să-mi descrii şi să-mi trimiţi întreaga solemnitate a deschiderii societăţii de acolo".

Pe lângă preocupările menţionate se poate consemna şi grija faţă de greutăţile economice cu care se confrunta personalul auxiliar bisericesc din protopopiatul Clujului, scriindu-i lui Roşescu: „Bine ai face dacă pe dieci îi vei îndemna la meşteşuguri".

În anul 1851 îi este consemnată prezenţa la Călata pentru a constata modul cum au fost repartizate ajutoarele locuitorilor ce au suferit în urma revoluţiei, iar la 25 aprilie 1867, la Cluj.

Preot Gh. D. Braica
Cluj-Napoca

INFORMAŢII

— Între 5 şi 10 iunie a.c., Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului, a făcut o vizită în capitala Greciei — Atena.

Cu acest prilej, Î.P.S. Sa a fost primit de către P.F. Sa Arhiepiscopul Serafim al Atenei, căruia i-a transmis un mesaj frăţesc din partea P.F. Patriarh Teoctist al României, precum şi invitaţia de a vizita Biserica Ortodoxă Română.

— Între 11 şi 16 iunie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la întrunirea delegaţilor ortodocşi membri în Comisia Internaţională Mixtă de dialog cu Biserica Romano-Catolică. La această întrunire care a avut loc în insula Rhodos din Dodecanez, aflată sub jurisdicţia Patriarhiei Ecumenice, a fost discutat Documentul întocmit de Comitetul de Coordonare a Dialogului Ecumenic dintre Biserica Romano-Catolică şi Biserica Ortodoxă la Ariccia Italia în iunie 1991.

— Între 17 şi 27 iunie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la lucrările Comisiei Mixte Teologice Internaţionale de Dialog dintre Biserica Ortodoxă şi Biserica Romano-Catolică, lucrări ce s-au desfăşurat la Balamond în Liban.

Î.P.S. Sa s-a întâlnit la Balamond cu P.F. Ignatie IV al Antiohiei şi al Întregului Orient, precum şi cu cei şapte patriarhi ai diferitelor confesiuni creştine ce-şi au sediul în Beirut.

Î.P.S. Sa a făcut parte din delegaţia restrânsă ce a fost primită de Preşedintele Libanului Elias Hraoui şi de Preşedintele Parlamentului libanez Nabih Berri.

— Luni, 28 iunie a.c., Î.P.S. Sa a avut o întâlnire cu P.F. Patriarh al României la Schitul Dragoslavele.

— Marţi, 29 iunie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind un ales cuvânt de învăţătură legat de praznicul Sf. Apostoli Petru şi Pavel.

— Miercuri, 30 iunie a.c., Î.P.S. Sa a primit la reşedinţa mitropolitană din Sibiu pe P.S. Calinic Argatu, episcopul Argeşului.

În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a primit un grup de ziarişti din Sibiu şi Cluj, cărora le-a acordat scurte interviuri. *Arhid. V. Bălţat*

*

— Între 16—17 iunie 1993, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a avut ca oaspeţi un grup ecumenic din Franţa, în frunte cu pastorul Jean-Daniel Peter (Strasbourg), care au vizitat biserici şi aşezăminte medicale din Sibiu. Oaspeţii au oferit Spitalului Judeţean, secţia Chirurgie (Dr. Ilie Crăciun), un Resectoscop — aparat de operaţie prin Laser.

— Sâmbătă, 19 iunie a.c. P.S. Sa a vizitat locul vechii mănăstiri de la Făget — Boholţ (prot. Făgăraş), care va fi refăcută prin osârdia preoţilor şi credincioşilor din zonă.

— Duminică, 20 iunie a.c., de ziua hramului sf. români, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie la mănăstirea de la Mărcuş (prot. Sf. Gheorghe), în prezenţa unei mari mulţimi de credincioşi.

— De Naşterea Sf. Ioan Botezătorul, 24 iunie, P.S. Episcop-vicar Serafim a slujit Sf. Liturghie în cimitirul din Sibiu, marcând locul rezervat pentru construcţia unei biserici prin înfigerea unei cruci.

— În 26 iunie a.c., P.S. Sa a participat la un Sfat Frăţesc lărgit al Oastei Domnului, la care au fost prezenţi peste o sută de fraţi ostaşi din toate zonele Ţării. Acest Sfat a luat atitudine hotărâtă împotriva devierilor de la linia tradiţională a Oastei Domnului şi a rătăcirilor de la dreapta credinţă manifestate tot mai vădit de unele grupări dizidente de la Cluj şi Simeria cu influenţă nocivă şi în alte zone ale Ţării.

— Duminică, 27 iunie, P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie în parohia Drăguş (prot. Făgăraş). După masă, a săvârşit Taina Sf. Maslu de obşte în parohia Dejani într-un sobor numeros de preoţi.

— De Sf. Apostoli Petru şi Pavel, P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie în parohia Felmer (prot. Făgăraş), iar după vecernia de seară, din încredinţarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, a pus piatra fundamentală pentru refacerea mănăstirii de la Berivoi (prot. Făgăraş) cu hramul Sf. Apostol Andrei. *Diac. D. Dură*

*

— Duminică, 27 iunie 1993, după Sf. Liturghie în catedrala mitropolitană din Sibiu s-a oficiat un parastas în amintirea marelui mitropolit Andrei Şaguna, la împlinirea a 120 de ani de la trecerea sa pe tărâmul veşniciei. Personalitatea sa a fost evocată cu acest prilej de pr. cons. Gh. Papuc.

Tot în aceeaşi zi, un asemenea parastas s-a slujit şi în biserica mare din Răşinari, alături de care se află şi mausoleul neuitatului mitropolit despre care le-a vorbit răşinărenilor P.C. pr. prof. M. Păcurariu, decanul Facultăţii de Teologie din Sibiu.

Noi clarificări în legătură cu OASTEA DOMNULUI

În luna noiembrie '92 am dat publicităţii câteva clarificări în legătură cu Oastea Domnului. Arătam atunci, pe baza unui anunţ, că o fracţiune a acestei mişcări religioase din Cluj s-a abătut treptat de la cărările dreptei-credinţe, invitându-şi copiii alături de cultele neoprotestante ale Alianţei evanghelice, pentru a li se face „în comun" educaţie religioasă.

Dacă cineva a pus la îndoială adevărul celor relatate atunci, aducem acum o nouă dovadă că această falsă oaste n-a mai păstrat aproape nimic din legătura cu Biserica strămoşească şi din crezul înaintaşilor consemnat în *„Moţiunea din 12 septembrie 1937"*.

Pliantul luxos în două culori pe care-l avem în faţă poartă titlul „Oastea Domnului — Nevoile de rugăciune — noiembrie—decembrie '92". După un verset din Epistola Sf. Apostol Pavel către Coloseni care începe cu cuvintele: „Stăruiţi în rugăciune", urmează 12 diviziuni, prin care adepţii — amăgiţi şi ei de vreun „blid de linte" din străinătate — sunt îndemnaţi la o rugăciune neîncetată.

Ne oprim doar asupra câtorva din ele:

Nr. 1 — Îndeamnă la rugăciune pentru trei misionari plecaţi să-şi propage erezia şi fraţilor noştri de dincolo de Prut.

Nr. 3 — „Rugaţi-vă pentru redacţia şi tipografia... din Simeria, pentru tipărirea unui ziar militant...".

Ne-am tot gândit, împotriva cui vrea să lupte acel „ziar militant" — probabil împotriva „fraţilor" de care s-au desprins şi împotriva ierarhiei bisericeşti.

Celor ce nu ştiu, le amintim că Oastea Domnului cea adevărată are un sediu central la Sibiu, are o editură şi o foaie „Iisus Biruitorul", are un colegiu de redacţie, un statut — şi funcţionează din martie 1990 sub îndrumarea directă a Sfântului Sinod, reprezentat prin P.S. Serafim Făgărăşanul Episcop-vicar la Arhiepiscopia Sibiului.

Nr. 4 — „Rugaţi-vă pentru suportul financiar în vederea terminării complexului Oastei Domnului".

Am tot auzit vorbindu-se că cei de la Oaste construiesc o biserică — dar se vede că-i vorba de un „complex" modern în stil neo-protestant.

Nr. 10 — „Să ne rugăm pentru *biserica noastră soră* din Norfolk, Nebrasca U.S.A." — Îi lăsăm pe cititori să comenteze singuri.

Nr. 6 şi 11 — Îndeamnă la rugăciune pentru câţiva misionari străini şi pentru nu mai puţin decât 13 biserici şi misiuni străine de la care s-a primit ajutor (U.S.A., Anglia, Suedia etc.).

Ne vine în minte o întâmplare recentă: În luna august '92 un grup de preoţi din U.S.A. ne-a vizitat ţara şi oraşul nostru de pe Someş. Înainte, erau toţi pastori neoprotestanţi. Nemulţumiţi de starea lor, după ani de studiu şi cercetări amănunţite asupra originilor Creştinismului, ei împreună cu credincioşii lor au revenit — dar nu la credinţa romano-catolică din care s-au desprins în urmă cu câteva secole, ci — la ORTODOXIE.

Iată două modele total diferite, dar adânc grăitoare: Străinii, căutând cu ardoare cele de trebuinţă pentru suflet, renunţă la vechea lor credinţă şi se întorc la Ortodoxie — iar unii români, dornici de cele materiale, trădează dreapta-credinţă a strămoşilor şi se îndreaptă spre rătăcirile Apusului.

Ne întrebăm şi-i întrebăm pe „liderii" acestei fracţiuni: în afară de inegalabila operă poetico-religioasă a fr. Traian Dorz, au mai păstrat ceva din tezaurul şi tradiţia acestei binecuvântate lucrări, apărută în Biserica şi naţiunea românească?

Nu dorim să ne amestecăm în convingerile spirituale ale nimănui, nici nu-i dăm dreptate — dar îi îndemnăm să-şi declare cu sinceritate intenţiile. Fiecare dintre noi are deplină libertate să-şi aleagă singur calea mântuirii — dar îi rugăm din nou să renunţe la numele OASTEI DOMNULUI, căci noi cei mulţi şi statornici nu gândim şi nu nădăjduim la nimic străin, ci dorim din tot sufletul să rămânem pentru totdeauna la vechile practici tradiţionale ale părinţilor, bunilor şi străbunilor noştri.

Să ne ajute Bunul şi Atotputernicul Dumnezeu.

Preot Iosif Ungur
Prof. I. Lazăr

Copiii — moştenirea sfântă a familiei

„Copiii copiilor sunt cununa bătrânilor"
(Pilde 7, 8)

Între poruncile date omului în faptul ivirii sale pe pământ, cea mai însemnată se cuprinde în Geneza 1, 28: „Creşteţi şi vă înmulţiţi, umpleţi pământul şi-l stăpâniţi"!

Porunca dă o atenţie deosebită familiei, care prin natalitate, asigură existenţa societăţii.

Datoria omului este să facă ca să nu se stingă acest ideal fixat la începutul fiinţării sale în această lume.

Sara, soţia lui Avraam, a „râs" (Geneza 21, 6) la naşterea fiului ei Isac; Ea a dat astfel expresia bucuriei de a fi mamă. A râs pentru că maternitatea avea în ochii ei o preţuire foarte înaltă.

Este binecunoscut că în Vechiul Testament lipsa copiilor era privită ca o mare nenorocire. De aceea femeile sterpe trăiau o adevărată dramă. Una dintre aceste femei a fost Ana, mama profetului Samuil. Ea se aşternea în colţul cămăruţei şi cu privirea îndreptată spre cer striga: „Doamne tu ai zis: „Creşteţi şi vă înmulţiţi...". Adu-ţi aminte de mine şi dăruieşte-mi un copil şi ţi-l voi închina Ţie, ca să-ţi slujească Ţie în toate zilele vieţii lui" (I Reg. 1, 11).

Ana a procedat astfel pentru că ea înţelegea că o căsătorie se înalţă la gradul de act sfînt numai dacă îşi aduce aportul la perpetuarea neamului omenesc.

Psalmul 126, 3 ne încredinţează că pruncii sunt o moştenire sfântă, pentru că ei vin în lume în baza unui determinism divin. O moştenire sfântă sunt copiii întrucât prin ei se păstrează în viaţă neamurile.

În Ps. 127, 3, femeia mamă e asemănată cu o viţă roditoare, iar înlăuntrul casei ei copiii sunt nişte mlădiţe de măslin.

Cărţile Vechiului Testament şi mai ales Psalmii, Proverbele, Iov, Isaia, Eclesiastul şi Isus fiul lui Sirah conţin adevărate imne închinate mamei şi copilului.

În aprecierile lor copilul este o binecuvântare şi un dar special al Proniei divine. Clasice rămân acele binecuvântări în care înmulţirea se pune la temelia fericirii omeneşti: „Pentru aceea voi înmulţi peste număr pe urmaşii tăi, ca stelele cerului şi ca nisipul de pe ţărmul mării" (Fac. 22, 17).

Rolul femeii mamă este atât de preţuit în Sfânta Scriptură, încât le depăşeşte din acest punct de vedere personalitatea bărbatului. Mama, mai mult decât oricine, îi însuflă copilului trăsăturile de caracter esenţiale. Dar şi tatăl îşi are locul lui de mare cinste.

Se înţelege că preţuirii părinţilor de către copii i se acordă o atenţie deosebită. Între cele 10 porunci cinstirea lor se înşiră îndată după îndatoririle faţă de Dumnezeu (Ies. 20, 12).

În Vechiul Testament tinerii căsătoriţi erau preferaţii societăţii. Autoritatea statului le venea în ajutor amânându-l pe tânărul soţ de la îndatoririle militare vreme de un an după căsătorie (Deut. 24, 5). Tot aşa tinerii căsătoriţi erau scutiţi de impozite în primul an de căsnicie.

Nu mai puţin se bucurau copiii de preţuire în Noul Testament. Mântuitorul Hristos a iubit copiii. „Lăsaţi copiii să vină la mine", a zis El celor care îi alungaseră, vrând să spună că pruncii trebuie să fie în toate împrejurările obiectul unei atenţii deosebite (Mt. 19, 14). El a chemat la sine un copil şi l-a mângâiat pentru nevinovăţia sa (Mt. 18, 2).

Sfântul Pavel, la rândul său, spune că femeia mamă „se va mântui prin naşterea de copii" (I Tim. 2, 15). El numeşte căsătoria „Taina mare", în sânul căreia se întâmplă acest lucru sublim al perpetuării vieţii.

Şi Sfinţii Părinţi au preţuit femeia pentru calitatea de soţie virtuoasă şi mamă iubitoare de copii.

Iată dar cum în lumina Sfintei Scripturi, copiii sunt moştenirea sfântă a familiei şi ei devin obiectul unei atenţii protectoare.

Idealul creştin profund umanist a fixat ca îndatorire şi răspundere a familiei nu numai naşterea de copii, dar şi creşterea şi educarea lor în spiritul fricii de Dumnezeu şi dragostei de oameni.

Pr. prof. Dr. Nicolae Neaga

Pr. prof. dr. Petru Rezuş la 80 de ani

(urmare din pag. a 3-a)

moasa Frumoaselor" (roman); 10) „Scribul Claudius" (roman); 11) „Pe uliţa mare" (nuvele); 12) „Nae cel Mare" (teatru); „Cercurile memoriei"; 14) Arhetipologia folclorică română; 15) „Spaţiul etno-genetic român"; 16) „Dicţionar indo-european — daco-român" ş.a.

Personalitatea şi erudiţia Păr. Prof. Dr. P. Rezuş, opera sa vastă (aproxim. peste 10 000 pagini tipărite până în prezent) şi de valoare, activitatea sa de profesor universitar de teologie vreme de 36 ani (1938—1974), desfăşurată, pe rând, la Academia Teologică din Caransebeş, Facultatea de Teologie din Suceava şi Institutul Teologic Universitar din Bucureşti, facultăţi la care a predat — după caz — Teologia Dogmatică, Psihologia, Teologia Morală şi Teologia Fundamentală (aceasta din urmă în toţi cei 36 ani), viaţa sa întreagă de om cu suflet curat (în ciuda vitregiilor vremii dominate de totalitarismul de tristă amintire), ca şi misiunea preoţească şi didactică de modelator de conştiinţe religioase şi morale pe care a îndeplinit-o cu vrednicie, ar îndreptăţi Academia Română să-l primească membru al ei.

Ne facem o datorie de conştiinţă să subliniem, în aceste puţine şi modeste rânduri, că Păr. Prof. P. Rezuş, ca profesor universitar de Teologie Fundamentală şi Apologetică o viaţă întreagă, a fost acela care a pregătit generaţii de studenţi teologi spre a face faţă — ca preoţi — asaltului neîntrerupt al ateismului comunist din România şi a apăra şi promova adevărurile creştine privind existenţa lui Dumnezeu şi a revelaţiei divine, originea divină a universului, vieţii şi omului, istoricitatea, divinitatea şi mesianitatea Domnului nostru Iisus Hristos şi superioritatea valorilor religioase. Sunt sigur că foştii săi studenţi n-au uitat nici inspiratele meditaţii duhovniceşti şi de spiritualitate românească pe care P.C. Sa le ţinea cu vocaţie şi convingere în capela şcolii teologice.

În orice caz, noi, foştii săi ucenici în ale teologiei, ne plecăm capul cu respect şi recunoştinţă în faţa Magistrului nostru octogenar şi îi dorim, cu prilejul împlinirii vârstei de 80 de ani, îmbunătăţirea sănătăţii şi bucuria de a-şi vedea tipărte lucrările deja elaborate. Ne rugăm lui Dumnezeu să-l binecuvinteze cu ani mulţi şi buni şi de acum înainte spre a putea îmbogăţi în continuare patrimoniul cultural creştin şi românesc.

ÎN ATENŢIA CITITORILOR

Informăm pe stimaţii abonaţi şi alţi cititori al TELEGRAFULUI ROMÂN că, din cauza scumpirilor pe care le cunoaştem şi simţim cu toţii, am fost nevoiţi să ridicăm costul unui abonament anual de la 500 la 800 lei.

Rugăm deci stăruitor ca abonaţii pe anul 1993 să ne trimită diferenţa de 300 lei, iar cei ce doresc să aboneze Telegraful Român începând cu 1 iulie a.c. vor trimite suma de 400 lei, specificând ce reprezintă, ca şi adresa exactă.

Informăm totodată că un abonament anual, pe 1993, la REVISTA TEOLOGICĂ este de 1200 lei.

Sectorul cultural
al Arhiepiscopiei Sibiului

Semnalăm... Semnalăm...

● O nouă carte a Părintelui Stăniloae este întotdeauna un eveniment. În ultima vreme Prea Cucernicia Sa ne dă mai ales cărţi de spiritualitate, şi caută acele legături structurale care au ţinut poporul român în Ortodoxie şi care definesc în acelaşi timp spiritualitatea ortodoxă şi spiritualitatea românească. Eruditului din cărţile de până acum, pline de referinţe din patristică şi filozofie, îi urmează creatorul, gânditorul profund şi original, care ne surprinde mereu cu asociaţii din cele mai neaşteptate. Găsim asociaţii între dogmă şi tradiţia populară, între conceptele elevate şi modul lor de reflectare în limbajul simplu al credincioşilor de toate zilele, al credincioşilor simpli dar profunzi prin autenticitate şi extrem de expresivi prin limbaj.

O asemenea carte nu va putea lipsi de pe masa şi din cultură nici unui român: REFLEXII DESPRE SPIRITUALITATEA POPORULUI ROMÂN (Scrisul Românesc, Craiova, 1992, 161 p.). Identifică *„înrădăcinarea în spaţiul propriu"*, apoi echilibrul, armonia, luciditatea, duioşia, ironia, umorul, dorul, omenia, ospitalitatea, ca dimensiuni ale ethosului românesc. E interesantă şi deschizătoare de noi înţelegeri ale spiritualităţii româneşti, căutarea şi descoperirea unor teme creştine în folclorul românesc. Ultimul capitol: *„Spiritualitatea creştină a poporului român tâlcuită în câteva din expresiile şi datinile lui"*, e revelatoare în ceea ce priveşte fondul religios-creştin al foarte multor cuvinte şi mai ales expresii, proverbe şi zicale româneşti. Citind aceste pagini regreţi că se termină, că nu-s mai multe. De ce? Pentru că înţelegi cât de adânc e înrădăcinat creştinismul în viaţa de toate zilele a românului, în vorbirea lui colorată, metaforică şi de inspiraţie biblică.

Cartea nu are subsoluri, nu trimite la nici o bibliografie. Ea va fi însă o importantă sursă bibliografică pentru toţi cei care vor investiga relaţia ethos-religie la poporul român.

*

În editura „Ştiinţa" din Chişinău (1993, 226 p.), a apărut cartea *„Zile basarabene"* de Gala Galaction, text ales şi îngrijit şi studiu introductiv de pr. Gheorghe Cunescu, acest galactionolog pasionat, credincios dascălului cum nu mai există altul.

Gala Galaction despre Basarabia:

„Da! Mi-e dragă Basarabia! Mă înţelegeam de minune cu aceşti oameni liniştiţi şi blajini. Adevărat este că şi sufletul basarabean, în nuanţa ortodoxismului dintre Prut şi Nistru, găsea în mine o potriveală şi o receptivitate deosebită".

Părintele Cunescu introduce articolele pe care le-a adunat din diferite publicaţii, cu un studiu bogat, intitulat „Preliminarii" (p. 7—41). E un studiu erudit, care nu poate să nu se lase adesea atras, pe nesimţite şi în confesiune. E bine că a adunat pe de o parte scrieri despre drumuri şi locuri, despre anotimpurile inimii în întâlnirea cu ele, iar pe de altă parte, a creionat biografii de aşezăminte şi personalităţi basarabene, din care nu lipsesc mănăstirile, catedralele şi oamenii de seamă precum mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni, originar din Bistriţa-Năsăudului transilvănean, Gurie Grosu, cu strămoşi în Stolnicenii de pe Cogâlnic, unionistul — ca şi Gurie — Dionisie Erhan, C. Stere, Z. Arbore, Leon Donici şi mulţi alţii. Pe câţiva dintre ei îi putem şi vedea în imagini fotografice.

Cartea se înscrie în rândul cărţilor de referinţă asupra Basarabiei şi oamenilor ei, informaţiei istorice adăugându-i-se haina literară în care şi-a îmbrăcat Galaction fiecare rând, fiecare peisaj, fiecare om care i-a atras atenţia.

*

● În colecţia „Mari scriitori creştini" (ed. Scripta, Buc. 1992, 170 p.), încă o carte a părintelui D. Stăniloae: DIN ISTORIA ISIHASMULUI ÎN ORTODOXIA ROMÂNĂ.

Isihasmul a început să intereseze pe scară mare şi e bine. Tineretul caută răspunsuri la multele frământări sufleteşti pe care acum are putinţa şi voia să şi le descopere. În căutare, mulţi se lasă atraşi de ceea ce le iese mai întâi în cale. Cei cu adevărate preocupări sufleteşti caută însă până descoperă calea cea bună, învăţătura cea adevărată.

Acestora părintele Stăniloae le oferă această nouă carte, pornind de la experienţe româneşti verificate, iar în partea a doua oprindu-se la experienţe şi îndrumări din întreaga Ortodoxie, oferindu-le ca baze teoretice solide, pentru o viaţă duhovnicească autentică.

*

● O carte mare a Teologiei ortodoxe a apărut la editura „Anastasia": Vladimir Lossky. TEOLOGIA MISTICĂ A BISERICII DE RĂSĂRIT, în trad. pr. dr. Vasile Răducă, îmbogăţită de traducător cu un studiu introductiv şi cu note. O scurtă prefaţă semnează pr. prof. Dumitru Stăniloae. În Apus a apărut până acum în multe ediţii (ultima în 1990). A te ocupa de spiritualitatea ortodoxă fără a trece prin această carte, ar însemna a nu afla şi a nu spune totul.

● La editura „Junimea" a apărut nu de mult (1990, 328 p.) romanul d. Lidia Popiţa: VAI CELUI SINGUR. Autoarea se înscrie viguros printre scriitorii de romane istorice — nu prea mulţi la noi — cu un stil care coboară din Sadoveanu dar îşi desprinde evident originalitatea şi personalitatea proprie. Ne introduce în epoca şi viaţa Moldovei din vremea lui Petru Rareş, cu care ne întâlneşte de parcă i-am fi contemporani. Stilul captivează, culoarea timpului, graiul, obiceiurile vechi, toate ne fac să urmărim cu interes şi cu bucurie destinele pe care ni le desfăşoară cu talent de mare povestitor şi cu pricepere scriitoricească de îndelungă formaţie.

D-na Zoe Dumitrescu-Buşulenga, de la care am şi împrumutat cuvântul din urmă, scrie: *„Îndelunga stăpânire a tehnicii filmului îi dă Lidiei Popiţa o adevărată ştiinţă a jocului cu dimensiunile timpului, prin folosirea foarte strânsă, foarte pertinentă a flash-back-ului. Despre stil nu pot spune decât că este mânuit cu o măsură rar întâlnită la prozatorii contemporani".*

Autoarea ne întâlneşte cu cronicarul Macarie, cu Azarie, ne duce prin mănăstiri de călugări şi de maici în care printre măicuţe îşi torc destine luminoase sau triste, domniţe de neam mare, aşa cum ştim că s-a şi întâmplat cu adevărat în trecutul nostru plin de toate cele date omului să le petreacă.

Cartea se citeşte cu plăcere şi cu dorinţa de a urmări fără întreruperi firul vieţilor care ni se povestesc. E însă numai primul volum. Urmarea se cere publicată fără întârziere.

*

● Într-o culegere apărută la Atena (1993, 221 p.) sub titlul BALCANII ŞI ORTODOXIA (în limba greacă), diac. Ilie Frăcea publică un lung studiu (p. 153—197), intitulat: „Ortodoxia din România". Bine structurat, studiul arată unitatea Ortodoxiei balcanice şi locul Bisericii Ortodoxe Române în această Ortodoxie. Integrează apoi Ortodoxia în etnogeneza poporului român, se opreşte asupra primelor mărturii creştine de pe pământul românesc şi schiţează istoria începuturilor organizării vieţii bisericeşti. Un capitol special se ocupă de Transilvania şi istoria ei bisericească, evident cu largi referiri la relaţiile cu catolicii. Pentru cititorii greci care nu prea înţeleg cum e cu „românii" şi „vlahii", care e originea lor, autorul dă ample lămuriri, sprijinindu-se pe o bună documentaţie ştiinţifică, arătând că e vorba de unul şi acelaşi neam, cu origine comună şi cu răspândire atât la nordul cât şi la sudul Dunării.

Ultimele capitole descriu întemeierea mitropoliilor Ungro-Vlahiei şi a Moldovei, obţinerea autocefaliei şi proclamarea în 1925 a Patriarhiei Române.

E un studiu de bună şi necesară informare.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 800 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A Sucursala Sibiu.

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141
SIBIU
15 iulie
Nr. 27—28
1993

BISERICA BASARABIEI.
Problema jurisdicţiei canonice în trecut şi astăzi (I)

Cunoscutul istoric şi preot transilvănean Ioan Lupaş din Săliştea Sibiului scria la a şasea aniversare a Unirii Basarabiei că naţiunile, chiar când părţi din ele s-au aflat sub stăpâniri străine, au format întotdeauna o naţiune culturală unitară, întrucât toate elementele constitutive ale patrimoniului lor sufletesc au rămas, de-a lungul veacurilor, identice. Desigur e vorba de limbă, de conştiinţă de neam şi de credinţă în primul rând.

Cu referire specială la români adaugă: în ceea ce ne priveşte pe noi, acestea toate s-au păstrat nu numai în cetăţuia ocrotitoare a Carpaţilor ci, în aceeaşi măsură, la Dunăre, la Tisa şi la Nistru.

Ruşii au avut uneori şi câte un om obiectiv în politică! Aşa, amiralul Mordvinov, consilier al Ţarului Alexandru I, l-a sfătuit pe acesta să-şi domolească intenţiile imperialiste cu privire la anexarea Moldovei şi a Valahiei, şi să se ocupe mai ales de dezvoltarea patrimoniului naţional rusesc.[1] Se ştie că n-a fost ascultat. Dar Ioan Lupaş constată: *„Totuşi, firea poporului moldovenesc dintre Nistru şi Prut, simţul lui de frăţie cu restul neamului, sufletul lui traco-roman n-a putut fi schimbat nici sub presiunea celor mai silnice mijloace ale ţarismului dominant".*[2]

Acest lucru s-a verificat în 1918. Şi se va verifica încă odată şi în vremea noastră, după izbăvirea de dominaţia sovietică. Să nu avem nici o îndoială. Există astăzi în Basarabia unele frământări determinate de interese politice care mai ţin de o lume pe cale de dispariţie, dar limba şi simţirea sângelui românesc n-au căzut în somn de moarte. Şi-apoi, până şi din moarte există trezire! Cu atât mai mult din somn!

După aproape jumătate de secol de silnicii sistematic administrate, comuniste, ateiste, sovietice, dar cu nimic mai puţin imperialiste decât silniciile ţariste împotriva sufletului românesc al basarabenilor, e de mirare că au mai rămas inimi curate. Căci multe au fost îmbolnăvite. Şi, ceea ce e mai trist, cu adevărat trist şi dureros, e că drogul deznaţionalizării a fost administrat, cu metodă şi cu perseverenţă diabolică, până şi în „clinicile" teologice de la Leningrad, Zagorsk şi Odesa. Aşa se explică faptul că unele feţe bisericeşti, mai mari sau mai mici, care au studiat acolo, şi care ar fi trebuit să înduhovnicească Basarabia românească, pe românească şi în vederea păstrării conştiinţei româneşti, au fost condiţionate, precum cobaii lui Pavlov, să-şi aduleze călăii, să saliveze la auzul cuvântului „Moscova", şi la vederea tuturor felurilor de ţari din marele oraş!

Nu intrăm mai adânc în această problemă, ea fiind în genere cunoscută şi unanim dezaprobată. Basarabia este astăzi (începând din 27 august 1991) o a doua Ţară românească. Este o Românie paralelă, impusă de circumstanţe politice mai presus de puterea României-Mame de a o integra între graniţele sale. Forţe străine de noi ne obligă să aşteptăm. Şi cum Dumnezeu, pe lângă multe alte daruri, ne-a dat şi darul inteligenţei şi al răbdării, vom mai răbda. Cu răbdarea treci şi marea, spune înţelepciunea populară. E drept însă, că, tot' poporul mai zice că şi răbdarea are limitele ei! Dar o integrare culturală, economică şi spirituală, în ciuda întârzierii, e dorită şi operată din ce în ce mai mult în ambele sensuri. Sunt semne bune.

Aşa s-a înfăptuit şi reactivarea Mitropoliei Basarabiei, sub oblăduirea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, fapt consfinţit printr-o *declaraţie sinodală* solemnă, la 19 decembrie 1992. Au venit la Bucureşti Petru episcop de Bălţi, împreună cu membrii Adunării Eparhiale, cu membrii Consiliului Eparhial şi ai Consistoriului Eparhial. Ei au adus cererea de restaurare a dreptăţii, a dreptului canonic bisericesc şi a dreptului istoric şi de neam, cu privire la Mitropolia Basarabiei.

Trei lucruri trebuie menţionate în legătură cu aceasta:

1. Episcopul Petru de Bălţi, în 1992, a fost scos afară din reşedinţa şi din catedrala sa din Bălţi, de către cazacii înarmaţi din armata a 14-a ajutaţi şi de unii fraţi ierarhi şi preoţi basarabeni promoscoviţi. Pentru că, oricât ar părea de ciudat şi de neînţeles pentru o minte românească bună şi curată, există şi aşa ceva!

De ce a fost dat afară episcopul Petru? Pentru că este şi se afirmă ca român. A fost acuzat că e filoromân. El a răspuns: *„Nu e adevărat, sunt român, nu filoromân"!*

Pentru aceasta a fost izgonit. Atât. Nimic altceva nu i se impută. Iar Patriarhia Moscovei a salutat alungarea P.S. Sale cu bucurie... frăţească!

2. Episcopul Petru, izgonit din casa, biserica şi eparhia lui, n-a avut altă dorinţă, decât să vină la Biserica-mamă şi să ceară protecţie. I s-a dat. Nu se putea să nu i se dea. Biserica Ortodoxă Română n-a desfiinţat niciodată Mitropolia Basarabiei, aşadar este datoare s-o protejeze. N-a desfiinţat nici Mitropolia Bucovinei. Mitropoliţii s-au refugiat în interiorul Ţării, în 1944, fugind de armatele bolşevice atee, distrugătoare de biserici şi ucigătoare de clerici. Refugierea a fost atunci temporară şi firească. Toţi refugiaţii au plecat cu speranţa întoarcerii.

Biserica Ortodoxă Română n-a încetat de a se considera Mama canonică a Bisericii din Basarabia. Ea a trimis acolo permanent cărţi româneşti de slujbă, manuale, veşminte, presă, chiar şi în cele mai dificile perioade de ocupaţie, după 1944. Documentele există în Arhiva Administraţiei Patriarhale din Bucureşti.

3. Drept urmare a primirii sale sub jurisdicţia canonică a Bisericii Ortodoxe Române, episcopul Petru s-a întors în Basarabia şi a

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

1 P. Gore, *Populaţia Basarabiei*, în rev. „Democraţia", 1983, p. 33—34.
2 *Voinţa de a viefui împreună*, articol din 1924 în vol. *Paralelism istoric*, Buc. 1937, p. 165—166.

Sf. Prooroc ILIE TESVITEANUL

În plin miez de vară, când soarele dogoreşte pământul iar holdele se pleacă în bătaia vântului, Biserica Creştină prăznuieşte pe unul dintre cei mai mari şi mai cunoscuţi prooroci ai Vechiului Testament, pe Sfântul Ilie Tesviteanul.

Dacă unii dintre proorocii Vechiului Testament au lăsat scrieri ce sunt incluse în Canonul biblic, alţii însă şi-au îndeplinit misiunea lor de vestitori şi apărători ai legii dumnezeieşti fără a scrie mesajul lor. Aceştia sînt „proorocii acţiunii" si unul dintre ei este şi Sf. Ilie cel prăznuit astăzi.

Născut în localitatea Tesvic din Galaad, în familia preoţească a lui Sovah, Sf. prooroc Ilie a trăit cu peste 800 de ani înainte de Hristos, pe timpul necredincioşului rege Ahab.

Acesta ajunsese un instrument docil în mâinile soţiei sale Isabela, originară din Fenicia, şi care de la început a susţinut cultul idolatru al zeului Baal pe care apoi prin teroare l-a impus întregului popor evreu.

Când credinţa într-un singur Dumnezeu aproape dispăruse şi majoritatea poporului îmbrăţişase idolatria, Ilie s-a prezentat în faţa regelui Ahab şi a anunţat o perioadă de trei ani de secetă drept pedeapsă din partea lui Dumnezeu.

Pentru a dovedi falsitatea idolilor şi puterea adevăratului Dumnezeu, Ilie cheamă pe muntele Carmel pe regele Ahab şi pe oamenii trimişi din toate triburile lui Israel, ca să participe la o probă a focului. A zis Ilie către popor: „Până când veţi şchiopăta de amândouă picioarele? Dacă Domnul este Dumnezeu, urmaţi-l pe El; şi dacă este Baal, urmaţi-l pe acesta... Prooroc al Domnului am rămas numai eu singur, iar proorocii lui Baal sunt patru sute cincizeci de oameni şi prooroci ai dumbrăvilor Astartei patru sute. Daţi-ne doi junci; ei să-şi aleagă unul, să-l taie în bucăţi şi să-l pună pe lemne, dar foc să nu aprindă; iar eu voi găti pe celălalt viţel şi-l voi pune pe lemne şi foc nu voi aprinde. Apoi voi să chemaţi numele dumnezeului vostru, iar eu voi chema numele Domnului Dumnezeului meu. Şi Dumnezeul care va răspunde cu foc, acela este Dumnezeu. Şi a răspuns tot poporul: „Bine ai grăit" (III Regi cap. 18, 21—25); Proorocii lui Baal au pregătit primii altarul şi au început să strige către cer... „şi strigau cu glas tare şi se înţepau după obiceiul lor cu săbii şi cu lănci până ce curgea sânge. Trecuse de amiază şi ei tot s-au zbuciumat mereu până la timpul jertfei, dar n-a fost nici un glas, nici răspuns, nici auzire" (III Regi 18, 27—29). Ilie pregăteşte şi el un altar, cere să se toarne apă pe lemne, şi în jurul altarului, şi apoi se roagă: „...auzi-mă, Doamne, auzi-mă acum cu foc, ca să cunoască astăzi poporul acesta că tu singur eşti Dumnezeu în Israel... Şi s-a coborât foc de la Domnul şi a mistuit arderea de tot, şi lemnele şi pietrele, şi ţărâna, şi a mistuit şi toată apa care era în şanţ. Şi tot poporul, când a văzut aceasta, a căzut cu faţa la pământ şi a zis: „Domnul este Dumnezeu, Domnul este Dumnezeu!" (III Regi 18, 36—39).

Poporul entuziasmat a îndepărtat pe slujitorii cultului păgân şi a reînnoit legământul de credinţă faţă de Iahve, iar foametea a încetat printr-o ploaie binecuvântată la rugăciunea proorocului. Ilie considera că a sosit ceasul triumfului definitiv, dar nu peste mult timp cu amărăciune şi nedumerire în suflet s-a văzut nevoit să fugă în pustiu, pentru a scăpa de furia Izabelei... „Vai mie — zice Sf. Ioan Gură de Aur, Proorocul Ilie se teme de o femeie! Cel ce ploaia a toată lumea o purta pe limba sa şi foc din cer a pogorât şi morţi a înviat — fuge din faţa unei femei nebune!".

Urmărit ca un animal de pradă, energicul profet a trecut printr-un moment de descurajare. Munca depusă până atunci şi însăşi viaţa lui i s-au părut zadarnice şi a rugat pe Dumnezeu să-i rupă firul care-l mai ţinea legat de pământ. Dar un înger al Domnului îl încurajează, oferindu-i o pâine coaptă în vatră şi un ulcior cu apă; apoi îi apare însuşi Dumnezeu care îi redă curajul neînfricat de altădată. Ilie a înţeles că Dumnezeu nu realizează triumful binelui prin gesturi spectaculoase, dar lucrează cu îndelungată răbdare, deoarece El este Cel veşnic şi timpul îi este supus lui.

Profetul cu forţe reîmprospătate îmbrăcat într-o manta de piele se reîntoarce în mijlocul poporului lui Dumnezeu, dar nu va asista la triumful deplin al credinţei faţă de Iahve. Opera de refacere spirituală, începută cu atâta trudă, va fi dusă la bun sfârşit de către ucenicul său, Elisei căruia Ilie i-a transmis chemarea divină şi spiritul său, aruncându-i pe spate mantaua. Elisei a fost martorul unic al sfârşitului tainic al lui Ilie, întâmplat în anul 850 î.d.Hr. prin urcarea lui la ceruri într-un car de foc.

Proorocul Ilie a săvârşit multe alte minuni: a înviat pe fiul văduvei din Sarepta Sidonului, a văzut pe Dumnezeu la muntele Horeb „în adiere de vânt subţire" pe cât este omului cu putinţă a-L vedea, a despărţit apele Iordanului, a stat înaintea Mântuitorului Hristos la Schimbarea la Faţă pe muntele Tabor. Sf. Scriptură şi Tradiţia Bisericii ne spun că Sf. Ilie va veni iarăşi pe pământ la sfârşitul veacurilor ca înainte Mergător la cea de a doua venire a lui Hristos când va judeca viii şi morţii.

Numele de Ilie se tălmăceşte „Dumnezeul meu este Iahve". La rostirea acestui nume, creştinul îşi aminteşte crezul pe care proorocul Ilie l-a trăit şi l-a apărat: „Domnul Dumnezeul nostru este singurul Domn".

Arhid. Visarion Băltat

O ALTĂ SETE

Fiinţă mărginită cuprinsă într-o existenţă mărginită, în care toate sunt mărginite şi hărăzite prin însăşi natura lor arbitrariului şi precarităţii, omul se află în situaţia de a nu se regăsi prin sine însuşi niciodată tocmai pentru faptul că adevărul despre el nu se găseşte nici în sine, nici în cele din preajma lui, ci vine din altă parte, de dincolo de sine. Conştient de precaritatea existenţei sale, omul tânjeşte după adevăr, are nevoie de o certitudine de care să se agaţe, şi aceasta i se refuză atâta timp cât nu o va căuta acolo unde trebuie căutată. Există un moment de răscruce în viaţa fiecăruia dintre noi (dacă vrem să fim cu adevărat sinceri cu noi înşine), în care va trebui să recunoaştem că nimic din cele ce avem şi despre care credem că ne pot aduce liniştea, nu ne aparţin, că ele nu sunt ale noastre. „Ce ai pe care să nu-l fi primit. Iar dacă l-ai primit, de ce te făleşti, ca şi cum nu l-ai fi primit?" (I Cor. 4, 7), şi pe care mai devreme sau mai târziu, va trebui să le părăsim. Este nevoia fiinţei noastre de *altceva* decât ceea ce suntem, altceva decât este şi poate să ne ofere lumea, setea şi foamea de adevăr, de certitudine, şi adevărul nu-l avem din altă parte decât de la Dumnezeu, tocmai pentru faptul că adevărul nu este şi nu poate fi decât de la Dumnezeu, pentru că El este însuşi Adevărul. Iisus nu ne-a adus un adevăr, relativ şi împrobabil ca şi celelalte multe alte adevăruri pe care ni le oferă ştiinţa sau filosofia, ci *Adevărul*, singurul, despre noi şi lumea în care trăim.

Omul nu este, nu se poate explica altfel pe sine decât prin Dumnezeu pentru simplul fapt că el este de la Dumnezeu. „In El trăim şi ne mişcăm şi suntem" (Fapte 17, 28), şi orice altă încercare de a se explica sau înţelege este sortită eşecului. „Atunci mi-am dat seama, privind lucrarea lui Dumnezeu, că omul nu poate să le înţeleagă pe toate câte se fac sub soare, dar se osteneşte căutându-le, fără să le dea de rost, iar dacă înţeleptul crede că le cunoaşte, el nu poate să le pătrundă" (Eccl. 8, 17).

În afara lui Dumnezeu, omul este condamnat să caute şi să rătăcească la nesfârşit întru aflarea rostului său în lume, „să înseteze iarăşi" (Ioan 4, 13), mereu şi mereu, fără a putea ajunge la Adevăr. Aceasta nu este decât setea şi foamea fiinţei noastre după Dumnezeu, pe care omul de astăzi o resimte parcă mai acut şi cu mai multă pregnanţă decât alţii din alte generaţii, poate şi pentru faptul că am ieşit pustiiţi şi dezorientaţi sufleteşte dintr-un labirint întunecos prin care am fost condamnaţi să rătăcim atâţia ani.

Şi totuşi, această sete există, de multe ori ea ni se impune chiar împotriva voinţei noastre, este acea „foame şi sete nu de pâine şi de apă, ci de auzit cuvintele lui Dumnezeu" (Amos 8, 11), setea de spiritual, şi care, chiar dacă nu se manifestă la modul imperativ şi concret în care se manifestă setea fiziologică, care neîmplinită va duce la dispariţie, nu înseamnă că ea nu există, ci dimpotrivă ea este cu atât mai stringentă, mai presantă pentru că te poate azvârli în absurd şi nonsens dacă nu este satisfăcută, iar acest fapt nu face decât să demonstreze şi mai mult complexitatea noastră.

Niciodată mulţumit de sine, niciodată împăcat cu sine, omul a căutat mereu să se regăsească în ceva care să-i ofere liniştea, certitudinea. Nu le găseşte pentru că îi este sortit ca prin propriile sale eforturi să nu le poată găsi. Toate sistemele filosofice, câte au fost sau câte vor mai fi, n-au putut vreodată să-i ofere omului un adevăr definitiv, pentru că mereu s-a găsit un altul care să-l contrazică şi să-i arate insuficienţa şi carenţele; toate filozofiile au trebuit să se resemneze până la urmă cu simple adevăruri omeneşti cărora Dumnezeu li se refuză, tocmai pentru faptul că prin el însuşi omul nu poate ajunge la Adevăr.

Singură religia creştină este capabilă să ne ofere Adevărul, să ni-L împărtăşească pe Dumnezeu, nu pentru că noi L-am fi descoperit pe El „pe Dumnezeu nimeni nu L-a văzut vreodată" (Ioan 1, 18), ci pentru că El a venit la noi, ni s-a descoperit, ni s-a făcut înţeles. „Fiul care este în sânul Tatălui, Acela L-a făcut cunoscut", şi numai în creştinism omul se regăseşte cu adevărat pe sine, pentru că Dumnezeu I se îmbie, I se oferă ca „Apă vie" din care de va bea cineva nu va mai înseta în veac, căci apa pe care i-o voi da Eu se va face în el Izvor de apă curgătoare spre viaţă veşnică" (Ioan 4, 14).

Pr. N. Stoia

FONDUL FILANTROPIC EPARHIAL

Până în momentul de faţă, în acest an din Fondul Filantropic Eparhial, despre care gazeta noastră a scris în mai multe rânduri, au fost ajutaţi 18 bolnavi, pentru care s-au cumpărat medicamente în sumă totală de 95.100 lei.

De asemenea, au fost alocaţi 300 000 lei pentru Asociaţia Christiana, bani care sunt cheltuiţi în acelaşi scop la recomandarea acestei Asociaţii.

La acest fond au mai contribuit în ultima perioadă:

D-na Marian Alexandrina din Sighişoara cu suma de 5 000 lei, dl. Anescu Alexandru din Deva cu 5 100 lei şi dl. Şerban Vasile tot din Deva cu 10 000 lei.

Despre înţelepciunea lumii şi înţelepciunea Crucii într-o cuvântare din anul 1616 a Patriarhului ecumenic Chiril Lukaris

Iată ce spunea, printre altele, Patriarhul ecumenic Chiril Lukaris, într-o cuvântare din anul 1616*: „...Să cugete (Latinii) că, dacă nu avem înţelepciunea din afară, avem cu Harul lui Dumnezeu înţelepciunea din înăuntru, cea duhovnicească, care împodobeşte credinţa noastră ortodoxă şi în privinţa aceasta suntem întotdeauna superiori faţă de Latini, în nevoinţe şi osteneli; şi să ne ducem crucea noastră, şi să ne vărsăm sângele nostru pentru credinţă şi pentru dragostea cea pentru Domnul nostru Iisus Hristos. Dacă ar fi împărăţit Turcul în Franţa zece ani, nu mai găseai creştini acolo; iar în Elada se află de acum două sute de ani Turcul şi oamenii suferă şi se chinuiesc ca să rămână în credinţa lor, şi străluceşte credinţa lui Hristos şi duhul cucerniciei; şi voi îmi spuneţi că n-avem înţelepciune? Înţelepciunea ta nu o vreau faţă de crucea lui Hristos; mai bine era ca cineva să le aibă pe amândouă, n-o neg, totuşi din cele două prefer crucea lui Hristos". *Traducere de Pr. Dr. Ioan Dură*

* Apud K. Skouteri, Keimena tou Neou Ellinismou (Texte ale Noului Elenism), Atena, 1971, p. 63—64.

ŞTIRI ATHONITE*

1) Un nou „Regulament" pentru pentru închinătorii şi vizitatorii Sfântului Munte Athos.

La începutul anului 1993, autorităţile Sfântului Munte Athos au decis următoarele: „1. De la 1 Mai 1993, pelerinii Sfântului Munte Athos trebuie, în prealabil, să se înscrie pe lista vizitatorilor, cu indicarea datei precise a pelerinajului, la 'Biroul de Serviciu al vizitatorilor Sfântului Munte' ('Grafeion Exypiretiseos Episkepton Aghiou Orous') din Tesalonic, strada Kanari 21, tel. 031/93 94 40. 2. Numărul maxim al vizitatorilor se prevede a fi de 120 de persoane zilnic. Fac însă excepţie de la acest număr prevăzut clericii ortodocşi. 3. La 'Birou' se va declara numele, prenumele şi numărul buletinului de identitate sau al paşaportului. 4. Permisele de şedere la Athos vor fi eliberate la Uranopolis şi la Ierisson, cu o oră înainte de plecarea vaporului. 5. Grupuri mai mari de cinci persoane nu vor fi acceptate fără o înţelegere prealabilă a acestora cu Sfintele Mănăstiri". (p. 61—62).

2) Metohurile athonite din Grecia puse de Sfântul Sinod al Bisericii elene sub dependenţa canonică a ierarhului locului şi reacţia Athosului.

„Prin enciclica cu nr. 2543 din 20.11.1992, Sfântul Sinod al Bisericii Greciei cere mitropoliţilor acesteia să exercite drepturile de supraveghere duhovnicească asupra metohurilor aghiorite. Sfânta Comunitate athonită, în virtutea unor mai vechi hotărâri ale sale şi fidelă vechii tradiţii şi legislaţii aghiorite, reacţionează, cu tărie şi discreţie, la cele hotărâte de Sfântul Sinod". (p. 62).

3) Sfântul Munte Athos respinge afirmaţiile greşite ale Profesorului Hristu Yannaras despre Sfântul Nicodim Aghioritul.

„O comisie aghioritâ alcătuită din egumenii Sfintelor Mănăstiri Vatoped şi Grigoriu, arhimandritul Efrem şi arhimandritul Gheorghe, au întocmit o largă expunere-studiu în care resping afirmaţiile eronate ale profesorului Hristu Yannaras despre Sfântul Nicodim Aghioritul, şi, la care subscriu şi o aprobă întreaga Comunitate athonită, dând-o spre publicare". (p. 68).

4) Comunitatea Europeană va acorda ajutor pecuniar aşezămintelor athonite.

„În prevederile aşa-numitului 'al doilea pachet Delors', în valoare de cincisprezece miliarde de drahme, este alocată suma de un miliard două sute de milioane de drahme pentru Sfântul Munte, în vederea conservării picturilor murale de la mănăstiri, şi alte cinci sute de milioane de drahme pentru sfânta biserică de la Protatu", (p. 65).

Ar fi de dorit, firesc, ca Patriarhia Română, Ministerul de Externe şi Secretariatul Cultelor din România să solicite autorităţilor athonite ca, din ajutorul băneşc ce-l va primi de la Comunitatea Europeană, să aibă parte, cât de cât, şi Aşezământul românesc aghiorit, Prodromul.

Pr. Dr. Ioan Dură

* Din buletinul athonit „Protaton", martie-aprilie 1993, nr. 40,

(Urmare din pag. 1)

reorganizat structura bisericească a Mitropoliei, așa cum fusese ea înainte de ocupația sovietică. Cu documente în regulă s-a prezentat la 18 decembrie 1992 la București, împreună cu delegați clerici și laici și, Mitropolia a fost reactivată. Această structură canonică l-a și desemnat pe episcopul Petru ca Locotenent de mitropolit, iar Patriarhia Română i-a recunoscut această calitate, până când se vor putea face alegeri statutare.

Ce a urmat? Două lucruri, dintre care unul era oarecum de așteptat, iar al doilea continuă să fie și va fi pentru totdeauna de neînțeles pentru mintea și inima românească.

1. S-a supărat pe noi Patriarhia Moscovei și a tuturor rușilor. A protestat și a acuzat Patriarhia Română că se amestecă în treburile canonice ale altei Biserici (ale Bisericii Ruse). Într-o scrisoare către Patriarhia Română a făcut și puțină istorie, cu interpretări cel puțin forțate ale datelor istorice, vorbind de drepturile canonice ale Bisericii Ruse asupra Bisericii Basarabiei, care de fapt au fost, necanonic, urmări ale diferitelor ocupații ale Basarabiei. Patriarhia rusă a amenințat chiar cu ruperea relațiilor cu Biserica noastră.

Ba chiar s-a scris că, în 1945, Patriarhul Nicodim al României s-ar fi învoit cu cedarea canonică a teritoriului Basarabiei sub jurisdicția Patriarhiei Ruse. Acest lucru nu este adevărat. Patriarhul Nicodim, deși în vârstă de peste 80 de ani, s-a dus la Moscova silit. Când s-a dus, Basarabia era deja ocupată și la Chișinău era numit un episcop rus. Erau sub ocupație. Și statul român „a acceptat" pactul Molotov-Ribentrop, dar cu pușca rusească la tâmplă! E de mirare că o Patriarhie care știe bine cum s-au petrecut lucrurile, poate apela la un astfel de argument! Dar când n-ai argumente, poți ușor cădea în astfel de ispite!

Cât despre amenințarea cu ruperea relațiilor canonice, Biserica noastră nu va simți nici o responsabilitate.

2. Episcopul promoscovit al Chișinăului, în vreme ce episcopul Petru se afla la București, s-a dus la stăpânii din vecinătatea Kremlinului, să se plângă și să ne reclame. Ce să reclame? Că episcopul Petru se vrea român, deci trebuie caterisit, și că Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a primit și că chiar a reactivat Mitropolia Basarabiei în Republica românească Moldova. Stăpânii și-au mângâiat supusul și, fiindcă nu avea capul prea alb, i l-au acoperit cu o camilafcă albă, precum ca să semene aidoma cu înalții ierarhi moscoviți și, întors la Chișinău, să facă dovada iubirii Moscovei față de moldoveni. Și a început ca lupul din povestea lui Creangă: *Trei iezi cucuieți, mamei ușa descuieți!* Și vai de bieții iezi naivi și neîmpliniți!

Aceste lucruri, nici nu mai merită comentarii. Puțină ironie, care din păcate nu poate fi tocmai cordială, e singura măsură cu care poate fi tratată această prea evidentă rătăcire, pe care nici istoria n-o va putea trata altfel, până la sfârșitul veacurilor. Ca să știi asta, nu trebuie să fii deloc profet.

* * *

Supărarea Moscovei merită însă puțină atenție. E acuzată Biserica Ortodoxă Română de amestec în jurisdicția canonică a Patriarhiei Moscovei. Oare așa să fie? Spre a fi sistematici vom face și în legătură cu aceasta două observații:

1. În primul rând să ne amintim, cu respectul cuvenit, de titlul Patriarhului cândva vecin: *Patriarh al Moscovei și al tuturor rușilor.* Canonul 34 apostolic spune limpede: fiecare episcop și credincioșii săi, vor asculta *de cel mare din neamul lor.* Ori, moldovenii sunt români și Patriarhul tuturor românilor e la București. Românii trebuie să asculte de Patriarhul Românilor. Basarabia, din 27 august 1991, este Republică autonomă și suverană. Ea are ca imn național *Deșteaptă-te române,* ca și România. Are un steag tricolor, ca și România. Limba oficială e cea română și grafia e cea latină, ca și în România. Basarabia nu mai este parte din Uniunea Sovietică, pentru simplul fapt că aceasta nici nu mai există. Când Biserica Rusă și-a arogat, cu de la sine putere, jurisdicția canonică asupra Bisericii din Basarabia, ea a făcut-o pentru că Basarabia, în urma unui fals istoric, tratatul Molotov-Ribentrop, intra politicește în 1940 sub stăpânirea Moscovei. Biserica rusă a profitat de ocupația politică sovietică și a ocupat și ea Basarabia, ba chiar fără nici un tratat, fie el adevărat sau fals. Biserica Ortodoxă Română n-a fost întrebată, nu i s-a cerut permisiunea. Ea putea să-și mențină jurisdicția canonică asupra Basarabiei, în ciuda granițele politice. Așa cum și-o menține în fosta Jugoslavie, în Banatul sârbesc, și în Ungaria. Așadar partea basarabeană a Patriarhiei Române a fost și ea ocupată, exact după tipicul ocupației politice. Patriarhia Rusă a numit de îndată la Chișinău un episcop rus, degradând Mitropolia Basarabiei la rang de Episcopie.

Oare și atunci, în 1940, le-a dat patriarhul Nicodim vreo permisiune? Oare nu toată țara a plâns Basarabia? Bucuroși au fost doar cei de la Kremlin și, din păcate, și Patriarhia Moscovei.

Tot așa a fost și în 1944.

După 3 ani de revenire, în timpul războiului, la sânul Patriei (1941—1944), Basarabia a fost din nou ocupată de Soviete și, Biserica Rusă a ocupat și ea din nou Biserica din Basarabia. Și a numit iarăși un episcop rus, așa cum făcuse și în 1940. A profitat deci, din nou, de o situație politică, *operând o ocupație bisericească.*

Oare Biserica Rusă nu știe că U.R.S.S.-ul a dispărut și că, prin urmare, au dispărut condițiile care au permis Bisericii Ruse să ocupe și să se întindă și peste Basarabia? Se mai crede Patriarhia Moscovei Patriarhia întregii URSS care nu mai există? Sau menține URSS-ul bisericesc, în ciuda tuturor schimbărilor care au intervenit în lumea răsăriteană?

Se pare că așa stau lucrurile, oricât de absurde ar fi.

Nici în 1940, nici în 1944, Patriarhul Rusiei nu avea dreptul să fie și patriarh al Moldovenilor români ,dar acum nu mai are acest drept nici măcar sub vreun motiv politic. Acesta nici n-ar fi de altfel un motiv valabil. Căci și înainte, când gruzinii s-au încăpățânat să aibă patriarhul lor, chiar încorporați în cuprinsul fostei URSS, l-au avut. Și îl au și azi. Puteau și românii basarabeni să rămână sub Patriarhia Română, chiar sub ocupație politică sovietică, așa cum am arătat că au rămas românii din Ungaria, din fosta Jugoslavie, și cei din America, din Australia și din Țările Europei. Ei sunt în mare majoritate sub jurisdicția Patriarhiei Române.

De ce n-au rămas basarabenii sub jurisdicție canonică românească? Din două motive:

1. Clerul basarabean s-a refugiat în țară în 1944, deci acolo nu mai era cine să aibă opinii, iar basarabenii refugiați s-au trezit într-o Românie devenită și ea comunistă, s-au trezit reduși la tăcere și amenințați cu „repatrierea" în Siberia. De această situație a profitat Patriarhia Moscovei, mereu ajutată de puterea politică. Argumentul e fără replică. Dar neputința basarabenilor de a-și cere drepturile, nu a anulat dreptul canonic al Patriarhiei Române asupra teritoriului bisericesc al Basarabiei.

Nici Biserica Ortodoxă Română n-a putut atunci să-și revendice autoritatea canonică asupra Basarabiei ocupate de sovietici, pentru că și ea era redusă la tăcere, timorată, legată la gură, trimisă în lagăre, iar 15 episcopi ortodocși din România au fost trimiși de soviete în mânăstiri, inclusiv mitropoliții Basarabiei și Bucovinei.

Revenind la jurisdicțiile naționale din lume, e drept că există ici și colo și dizidențe. E firesc. Sunt în spiritul vremii, în care politica joacă un mare rol. Sunt însă dizidențe politice, nu religioase, chiar și atunci când se prezintă ca dizidențe religioase. Și rușii au dizidențele lor, dar au totuși episcopii moscovite la Londra, la Paris, în America de Nord și în America de Sud. În SUA au dat unei Mitropolii rusești autocefalie, pe un teritoriu străin. Pe cine au întrebat? Noi am recunoscut, reactivând-o, o Mitropolie românească pe teritoriul românesc, căci Basarabia e pământ românesc. Și statul e românesc. Ce să caute acolo Patriarhia Moscovei și a tuturor rușilor?

(Continuare în nr. viitor)

Biserica Basarabiei...

Rusaliile Sfintei Liturghii

Sfânta Liturghie este acea slujbă a sfintei noastre Biserici, în cadrul căreia, cler și credincioși, ca împreună slujitori, cer de la Dumnezeu-Tatăl să trimită pe Preasfântul Duh să prefacă „cinstitele daruri, ce sunt puse înainte", adică pâinea și vinul, anume pregătite, în trupul și sângele Mântuitorului Hristos, în vederea împărtășirii celor pregătiți pentru aceasta. Fără intervenția Sfântului Duh nu se poate realiza minunea prefacerii „cinstitelor daruri" în Trupul și Sângele Mântuitorului. În vederea acestui fapt, la Sf. Liturghie, în timp ce credincioșii cântă imnul: „Pe Tine te lăudăm, pe Tine bine te cuvântăm, Ție îți mulțumim, Doamne și ne rugăm Ție, Dumnezeului nostru", slujitorii sfințiți cer venirea Duhului Sfânt, mai întâi rostind rugăciunea: „Doamne, Cela ce în ceasul al treilea ai trimis pe Preasfântul Tău Duh apostolilor Tăi, pe Acela, Bunule, nu-l lua de la noi ci ni-l înnoiește nouă, celor ce ne rugăm Ție". După acest tropar, rostit de trei ori, urmează rugăciunea numită Epicleză, în care se cere de la Dumnezeu-Tatăl, să-l trimită pe Duhul Sfânt peste toți credincioșii care sunt de față, „peste noi" și „peste darurile acestea", ca să le prefacă, „pâinea" în Trupul Domnului Hristos, iar „ceea ce este în potir", vinul amestecat cu apă, în „cinstit sângele" Domnului Hristos și aceasta să se împlinească prin lucrarea Sfântului Duh. Se cere aceasta „ca să le fie celor ce se vor împărtăși (cu Trupul și Sângele Domnului), spre trezirea sufletului, spre iertarea păcatelor, spre împărtășirea cu Sfântul Duh, spre plinirea împărăției cerurilor și spre îndrăznirea cea către Dumnezeu, iar nu spre judecată sau spre osândă". Din aceste cuvinte ale rugăciunii înțelegem că Duhul Sfânt vine peste cinstitele daruri, pe care le sfințește și le prefacе, la Sfânta Liturghie, și vine și peste credincioșii care se împărtășesc cu Trupul și Sângele Domnului, împărtășirea făcându-se și pentru primirea Duhului Sfânt. Așa se întâmplă că la Sfânta Liturghie se petrece ceea ce a avut loc la Rusalii, când Duhul Sfânt s-a pogorât peste Sfinții apostoli. Același Duh Sfânt se pogoară peste „cinstitele daruri", pe care le prefacе în Trupul și Sângele Mântuitorului, precum și peste credincioșii care primesc în ființa lor Trupul și Sângele Domnului, adică „dumnezeieștile, sfintele, preacuratele, nemuritoarele, cerești, de viață făcătoarele și înfricoșătoarele lui Hristos Taine". În acest sens, fiecare Sf. Liturghie, ca și fiecare împărtășire cu Trupul și Sângele Domnului Hristos, este o reeditare au Rusaliilor, este o nouă pogorîre a Duhului Sfânt, este o nouă repetare și sărbătorire a Rusaliilor.

Rusaliile sunt sărbătoarea în care aducem în mijlocul nostru evenimentul pogorîrii Duhului Sfânt peste Sf. apostoli, Duh Sfânt care s-a dat Bisericii pentru veșnicie, în vederea sfințirii credincioșilor și a desăvârșirii lor întru sfințire. În relatarea din cartea „Faptelor Sfinților Apostoli" (2, 1 urm.) se prezintă evenimentul respectiv, dar nu se amintește nimic în legătură cu retragerea Duhului Sfânt după evenimentul pogorârii. Nu se spune nimic despre aceasta, deoarece Duhul Sfânt s-a dat ca să rămână totdeauna cu noi. Și rămânând totdeauna cu noi, El își face lucrarea cu prilejul fiecărei Sf. Liturghii, care este o nouă înfățișare a Rusaliilor. Fiecare credincios are Rusaliile lui, împlinite pentru el la taina Sfântului Botez și mai cu seamă când a fost pecetluit cu „pecetea darului Sfântului Duh", prin ungerea cu Sf. Mir. Ziua botezului și a ungerii cu Sf. Mir este pentru fiecare dintre noi și ziua de Rusalii a noastră, reprezintă Rusaliile noastre. La fel este și fiecare zi în care luăm parte la Sf. Liturghie și mai cu seamă ziua în care ne și unim cu Trupul și Sângele Mântuitorului, împărtășire ce se face și pentru primirea Duhului Sfânt.

Fiind vorba de Rusaliile Sf. Liturghii, cred că este bine să spunem ceva și despre cuvântul „rusalii", care, deși pentru noi reprezintă sărbătoarea Pogorîrii Duhului Sfânt, ca noțiune nu ne spune nimic despre acest eveniment. Cuvântul „rusalii" stă în legătură cu

(continuare în pag. a 3-a)

Arhim. Teofil Părăian

Grupări religioase și secte din România*

Adeventiștii reprezintă, de asemenea, o grupare mai mare de secte, toate preocupate de cea de a doua venire a Domnului — de unde și numele lor, derivat din latinescul adventus (venire) — și în special de stabilirea acestei date pe baza profețiilor. Secta lor a fost înființată la începutul secolului al XIX-lea în America, de un oarecare William Miller, fermier american, născut la 1782 din părinți baptiști. Urmând principiului lansat de protestantism, după care oricine poate citi și interpreta Scriptura, Miller s-a adâncit în lectura și analiza acesteia. A reușit să publice rezultatele cercetării sale într-o broșură, „Învederare din Sfânta Scriptură a venirii a doua a lui Hristos în anul 1843". În aceasta anunță odată cu data venirii Domnului și faptul că atunci Hristos va întemeia pe pământ o împărăție de o mie de ani împreună cu cei drepți pe care îi va învia și că la sfârșitul mileniului vor învia și cei păcătoși pentru a fi judecați (cunoscuta învățătură despre Mileniu, care va fi preluată apoi de numeroase secte). A făcut calculele pe baza profeției în cartea Daniil 8, 14, unde se vorbește de 2 300 de zile care vor trece până la curățirea locului sfânt și sprijinindu-se pe textul de la Numeri 14, 34 a socotit o zi drept un an. Punct de plecare a fost luat anul 457 î.Hr., când a început robia babilonică.

Profeția lui Miller nu s-a împlinit, provocând multe tulburări între adepții săi, deveniți deja numeroși și numiți adventiști. În căutarea salvării situației, un ucenic al lui Miller, pe nume *S. Snow*, a recalculat data venirii a doua, luând în considerație și textul de la Levitic 12, 29, în baza căruia mai adaugă șapte luni și zece zile, fixând data exactă a venirii pentru 10 octombrie 1844. De data aceasta publicitatea a fost mult mai mare, data fiind preluată de ziare, reviste, conferințe publice, provocând un entuziasm ce a determinat pe mulți să-și părăsească locurile de muncă, bisericile de care aparțineau și să urmeze adventiștilor. Noaptea de 9 spre 10 octombrie i-a aflat pe adventiști într-o sală mare din Boston așteptând cu mari emoții trâmbița îngerului ce avea să vestească venirea a doua a Domnului. Ea a trecut însă ca toate celelalte nopți spre marea dezamăgire a adventiștilor care în urma acestui eveniment au părăsit în masă secta. Miller a mărturisit public că a greșit și a sfătuit pe adepții săi să treacă la baptiști. Aceștia nu i-au primit și a urmat scindarea adventiștilor în numeroase grupări: *adventiștii evangheliei, creștinii adventului, uniunea adventului,* etc., fiecare continuând să fie preocupați de noi calcule în vederea aflării datei celei de a doua veniri, ignorând cuvântul Mântuitorului după care nimeni nu poate afla și nu poate ști ziua aceasta, nici chiar Fiul Omului. (Matei 24, 36; Marcu 13, 32, 36).

Astăzi sunt cunoscute două grupări mai importante de adventiști:

Adventiștii de ziua a șaptea și Adventiștii reformiști.

Adventiștii de ziua a șaptea. Între întemeietorii acestei grupări adventiste se numără și soții *James* și *Hellen White* din America. Hellen White (1827—1915), socotită profetesă a sectei, reinterpretează profețiile lui Miller și Snow, susținând că, de fapt, ele nu au avut în vedere a doua venire, ci curățirea templului ceresc de păcatele fiilor lui Dumnezeu (Evrei 9, 23). Previziunile și fixarea datei a continuat, fiind propuși pe rând anii: 1845, 1849, 1851, cea din urmă fiind certificată și de o „viziune" a lui H. White. Tot printr-o „viziune cerească" a profetesei, adventiștii au preluat serbarea sâmbetei de la baptiștii de ziua a șaptea, în 1860 secta luându-și denumirea de „Adventiști de ziua a șaptea". Ea s-a răspândit repede și în afara Americii. Adepții ei ar fi astăzi, după unele informații, aproximativ cinci milioane. Sediul central internațional se află la Washington. Utilizează foarte mult ca mijloc de propagandă radioul și televiziunea. Emisiunile sectei, intitulate „Vocea speranței", sunt transmise de 28 000 de programe radio și de 600 de canale TV. Biserica adventiștilor de ziua a șaptea este condusă de un Consiliu General cu sediul în capitala americană, socotit de adventiști a fi „cea mai înaltă autoritate după Dumnezeu".

În România, adventiștii au pătruns la sfârșitul secolului trecut, printr-un fost preot romano-catolic, numit *Mihail Czehovski,* care a activat în regiunea Pitești. În 1890 secta pătrunde în București, dar un oarecare succes al ei începe odată cu convertirea și mai apoi preluarea conducerii ei de către fostul student în medicină *Petre Paulini.* Secta a câștigat teren printr-o înverșunată campanie de denigrare a Bisericii Ortodoxe Române și a clerului său, folosind în acest scop cele mai murdare mijloace. În 1920 s-au organizat în Uniunea comunităților evanghelice ale adventiștilor de ziua a șaptea. Cartea lor principală de cult se intitulează „Imnele creștine".

Între rătăcirile specifice sectei se numără: învățătura despre mileniu, credința că nu există iad și nici suflet nemuritor, obligativitatea legilor Vechiului Testament privind serbarea sâmbetei și mâncărurile necurate, credința că împărăția de 1260 de zile a Antihristului (cf. Apoc. 12, 16) este perioada de 1260 de ani între 538—1798 (dominația papalității).

Conform credinței acestei secte, toate Bisericile creștine ar fi stăpânite de diavol iar preoții ar fi slujitorii acestuia. În consecință, toți creștinii trebuie să părăsească Bisericile și să intre în singurul „adăpost" adevărat pe care îl oferă secta lor. După credința lor, „Sâmbăta" ar fi pecetea și semnul lui Dumnezeu, iar „Duminica", serbată de toți creștinii, ar fi pecetea Fiarei, a diavolului. De aceea, cel mai important lucru după adventiști, și semn că ești de partea lui Dumnezeu, este să ții Sâmbăta. Dușmănia pe care o nutresc față de ceilalți creștini este grăitoare pentru fanatismul lor.

Adventiștii dau deosebită importanță „zeciuielii", adică datoriei sacre a fiecărui membru al sectei de a da 10% din orice venit al său sub deviza: „Mai bine să ai 90% din salariul tău binecuvântat decât 100% fără această binecuvântare".

Din „Adventiștii de ziua a șaptea" s-au desprins, în timp, numeroase grupări care au creat la rândul lor secte cu nume diferite. Amintim pe cele mai cunoscute în lume: *Mișcarea reformatoare a adventiștilor de ziua a șaptea, Societatea misionară internațională a adventiștilor de ziua a șaptea, Uniunea misionară a adventiștilor de ziua a șaptea, Mișcarea lui R. D. Brinsmead.*

Vom spune numai câteva cuvinte despre prima grupare, cea care mai poartă și denumirea de adventiști reformiști, deoarece aceștia au pătruns și în România.

Adventiștii reformiști sau, pe numele lor întreg, *Mișcarea reformatoare a adventiștilor de ziua a șaptea* s-au separat de *Adventiștii de ziua a șaptea* după moartea „profetesei" H. White (1915), fiind o consecință a luptei pentru succesiune, câștigată de *Margareta Rowen* din Los Angeles, socotită și întemeietoarea acestei grupări. Venind la putere ea propune adepților săi unele reforme între care cea mai importantă aceea ca adventiștii adevărați să nu pună mâna pe arme pentru a ajuta statele în războaiele lor. Cei care au făcut-o în timpul războiului au părăsit calea adevărului. În România a fost adus de un oarecare soldat *Kremer* căsătorit cu o nemțoaică reformistă în anii 1917—1918. Din cauza atitudinii față de stat a fost interzisă, dar și-a desfășurat propaganda prin foi ca „Păzitorul adevărului" și „Solul misionar". Învățătura reformistă a fost expusă în broșura „O scurtă lămurire a principiilor adventiștilor de ziua a șaptea și o mișcare de reformă" (București, 1924), combătută de conducătorul adventiștilor de ziua a șaptea, Petre Paulini în „Profeți falși și profeți mincinoși".

* Extras din broșura „Biserica și sectele", Buc. 1992.

Un inginer silvic, memorandist

Este vorba de Olimpiu Z. Boiu (1869—1952), unul din cei 4 fii ai marelui patriot preot Zaharie Boiu. Inginerul Olimpiu Z. Boiu, în preziua depunerii „Memorandului" la Cancelaria împăratului Franz Iosif, travestit în haine de muncitor, a dus „Memorandul" pe fundul desagilor la Viena. Această misiune de încredere i-a fost încredințată chiar de către I. Rațiu.

...„La sosirea mea (Mai 1893), povestește Ol. Boiu, deputațiunea Românilor aștepta deprimată, neavând încă „Memorandul", care a doua zi trebuia prezentat Împăratului. Am intrat cu cuvintele:

— „L-am adus!"

La aceste cuvinte, lacrimi de bucurie izbucniră din ochii obosiți de așteptare și îngrijorare și-l sărutară pe rând I. Rațiu, George Pop de Băsești, V. Lucaciu ș.a.

Situația a fost salvată, dar cu risc, deoarece Ol. Boiu, după săvârșirea acestei fapte, nu mai avea ce căuta în slujba Serviciului Silvic al Ungariei, fiind nevoit să treacă munții, angajându-se ca inginer la Domeniile Coroanei (Pădurile Regale) de la Mălini-Fălticeni, unde a lucrat cu pricepere și devotament până la pensionare. Lucrările executate de el, sau sub conducerea lui (plantațiuni de rășinoase pe Valea Moldovei, amenajamentele silvice — planurile pădurii —, construcții forestiere, îndeosebi cabane etc. rezistă și astăzi, iar pentru munca depusă a fost avansat treptat-treptat, ajungând inspector general silvic, apoi inginer consilier silvic și în cele din urmă șeful Domeniilor Coroanei din Mălini-Fălticeni.

Olimpiu Z. Boiu își făcuse studiile superioare la Viena, motiv pentru care i se mai spunea și „inginerul de Viena". A închis ochii la 1 martie 1952 și este înmormântat în cimitirul central din Sibiu, în cavoul acestei ilustre familii.

Șt. Munteanu

Două momente din legăturile lui Șaguna cu Bihorul

Este știut că în cei 27 de ani de activitate a lui Șaguna (ca vicar, episcop și mitropolit), a făcut foarte multe călătorii la Viena pentru a obține diferite drepturi pentru Biserica românilor ortodocși din Transilvania și Ungaria, ca și pentru întregul popor român de aici. Multe din aceste călătorii le-a făcut trecând prin Oradea, unde desigur a poposit, nu de puține ori, pentru a-i întări pe credincioșii de aici în credința strămoșească și în realizarea dorinței lor de a se reactiva vechea lor episcopie.

Dar, în afară de aceste popasuri la Oradea, legate de drumurile sale la Viena, ne este cunoscut unul pentru care a venit în mod special aici, și anume cel din 1862, pentru a-l felicita la fața locului pe marele mecenat bihorean *Nicolae Jiga (Judeu)* (1790—1870), pentru marea lui faptă de a fi întemeiat în anul 1860 *„o fundațiune școlară" a tinerimei române de religie gr. orientală, care va studia la gimnaziu și academia din Urbea-mare",* în care să crească, conform prevederilor statutului fundațional, *„oameni de omenie* și cetățeni cu frica Domnului, creșterea de *români și creștini adevărați,* care să lucreze spre binele Bisericei greco-orientale și cari să înainteze luminarea poporului român" (Gheorghe Tulbure, *Viața și faptele mecenatului Nicolae Zsiga,* Arad, 1912, pg. 30—32).

Mitropolitul Șaguna, personalitate de excepție fiind, a știut din primul moment să aprecieze marea însemnătate a unei fundații școlare și să întrevadă, în perspectivă, roadele unei astfel de fundații pentru dezvoltarea și emanciparea națională, socială și bisericească a poporului român din părțile Bihorului și cu răsfrângeri pozitive și în celelalte părți din imperiul habsburgic locuit de români. Aceasta l-a mânat, în primul rând, pe mitropolitul Șaguna spre Oradea ca să-l felicite personal pe mecenatul Nicolae Jiga, despre care mai știa că se bucura de un înalt prestigiu din partea tuturor locuitorilor, de orice națiune ori religie, ai orașului Oradea, în a cărui conducere a fost ales neîntrerupt în ultimii 30 de ani ai vieții sale, ajungând și vice-jude al orașului, iar o dată a fost ales chiar jude, dar n-a fost confirmat de prefectul comitatului, care nu era altul decât însuși episcopul romano-catolic din Oradea.

Totodată, îi era cunoscut lui Șaguna și rolul pozitiv pe care l-a avut Nicolae Jiga în timpul revoluției din 1848—1849, precum și din participarea sa stăruitoare la lupta pentru scoaterea Bisericii ortodoxe române din Ardeal de sub jurisdicția Mitropoliei sârbe de la Carlovăț, în care sens a fost, alături de Emanuil Gojdu (alt mare mecenat bihorean) și de alți fruntași ai Bisericii ortodoxe din Bihor, semnatar al multor memorii și membru în diferite delegații.

Cu acest prilej, mitropolitul Șaguna a mai făcut un gest de mare însemnătate, și anume a dăruit Bisericii cu Lună un baldachin în valoare de o mie de florini, (existent și astăzi), ceea ce, de asemenea, a contribuit și mai mult la întărirea legăturilor sale cu Bihorul și Oradea. Cu siguranță că, la acest act de dăruire, mitropolitul Șaguna va fi fost influențat și de împrejurarea că Nicolae Jiga era din 1848 și prim-epitropul Bisericii cu Lună, în care calitate el o ajutase de atâtea ori cu multe mii de florini (chiar la alegerea de prim-epitrop a donat Bisericii cu Lună 3 000 de florini) și o împodobise cu valoroase obiecte de cult. Notăm că în 1868 suportase el singur cheltuielile (2 000 florini), renovării și auriturii turnului, inclusiv pictarea celor patru Sf. Evangheliști de pe turn, pe fond de aur, ce durează până în zilele noastre.

Cel de al doilea moment important care a marcat legăturile lui Șaguna cu Bihorul îl constituie întâlnirea sa cu delegații bihoreni, în 1868, care-i aduseseră la Sibiu un memoriu pentru reactivarea Episcopiei Ortodoxe

(continuare în pag. a 3-a)

Diacon Prof. Dr. Teodor Savu

O mamă venerabilă: Anastasia Şaguna

Amintirea mamelor vrednice a rămas totdeauna vie în inima fiilor deveniţi binefăcători ai semenilor.

Din rândul acestor mame fericite face parte şi Anastasia Şaguna, mama mitropolitului Andrei Şaguna, a cărei icoană dorim s-o evocăm, cu prilejul împlinirii a 120 de ani de la moartea fiului său (1808—1873). *„Mamei mele îi datorez dragostea de Dumnezeu şi credinţa ortodoxă, drumul meu în viaţă şi duhul de jertfă care m-a călăuzit în toată opera mea"* — spune marele mitropolit Şaguna despre mama sa.

Anastasia Muciu s-a născut în 1785 şi la 18 ani s-a căsătorit cu Naum Şaguna care era negustător. Ei erau români macedoneni, refugiaţi din calea turcilor la Mişcolţ, în Ungaria. Au avut trei copii: Avreta, Ecaterina şi Anastasiu (Andrei), născut la 20 decembrie 1808.

Scăpătând în cele ale negustoriei, peste familia lui Naum Şaguna vin zile grele, cu necazuri şi sărăcie, ceea ce îngrijora mult pe mamă care se gândea la educaţia copiilor. În această stare, ca să scape de ananghie, soţul ei a trecut la credinţa catolică, în 1814, cu cei doi copii de şcoală, Avreta şi Ecaterina. Mama s-a opus acestei treceri cu toată energia. De aceea îşi ia copiii şi pleacă la tatăl său şi la fraţii săi în Pesta, cu dorinţa să-şi crească copiii în credinţa strămoşească.

Rezistenţa Anastasiei a nemulţumit pe arhiepiscopul Fischer, în faţa căruia soţul ei a declarat că trece la catolicism. Ca urmare, el face o scrisoare către guvernul ungar în care expune învoiala dintre el şi Naum Şaguna, privitoare la educaţia catolică a copiilor săi şi arată opoziţia soţiei lui, care a plecat cu copiii la Pesta. În încheiere cere ca cei doi copii mărişori să fie aduşi cu sila înapoi, iar Anastasiu, care este de 5 ani, să fie lăsat mamei sale până la şcolarizare, când va fi adus la Mişcolţ şi dat preotului catolic pentru catehizare (cf. I. Lupaş, Mitropolitul Şaguna, Sibiu, 1909, p. 16).

Între timp, Naum Şaguna moare (1815), sărac şi trist, iar Anastasia este hotărâtă să ia soarta copiilor în mâinile sale. Ea face imediat o cerere la împărat să-i dea voie să-şi crească copiii în legea ortodoxă, dar este refuzată pe motiv că tatăl lor a fost catolic. Dar ea nu cedează, căci nu se poate despărţi de odraslele sale. De aceea, în 1816 primeşte poruncă din Viena să-şi dea copiii arhiepiscopului Fischer. Face o nouă cerere la împărăţie, declarând că se supune poruncii date, va pleca cu copiii la Mişcolţ, să fie crescuţi în religia catolică, dar se roagă să-i dea voie să fie şi ea lângă ei, să-i însoţească cu dragostea şi grija sa, ceea ce i s-a aprobat.

Datorită dragostei, înţelepciunii, stăruinţei şi mai ales tactului său, prin buna şi temeinica educaţie pe care le-a dat-o copiilor în duh ortodox, aceştia au rămas fideli credinţei ortodoxe a mamei lor. Cu pietate, bucurie şi adâncă recunoştinţă îşi va aminti mai târziu vlădica Andrei de evlavioasa şi scumpa sa mamă, care, în anii copilăriei şi ai tinereţii, îi lua de mână şi mergeau împreună — cu prescura subsuoară — la praznicul Intrării în biserică (21 noiembrie), în modesta biserică ortodoxă din Mişcolţ şi le spunea să iubească şi să rămână în Legea în care s-au născut.

Lupta eroică, devotamentul şi jertfa acestei mame venerabile n-au fost zadarnice. Ea a biruit căci, la fel ca Sf. Ap. Pavel, „a luptat lupta cea bună, a alergat la semn", „a păzit credinţa..." (I Cor. 9, 23; II Tim. 4, 7). Copiii, ajungând mari, părăsesc rând pe rând Catolicismul şi revin la matca Ortodoxiei, declarând că fac acest pas nesiliţi de nimeni, ci numai ascultând glasul conştiinţei lor.

Consemnăm faptul că în certificatul de şcoală al viitorului mitropolit Şaguna se spune că el este de religie romano-catolică, cu nota eminent la religie şi limba maghiară. Dar în actul de revenire la legea ortodoxă — la vârsta de 18 ani — Şaguna declară solemn că deşi în gimnaziile crăieşti din Mişcolţ şi Pesta, s-a ocupat în mod sârguincios cu religia şi cunoaşte din fir în păr principiile religiei romano-catolice, „convingerea intimă, inspiraţia mă îndeamnă să urmez sfintele precepte ale Bisericii greco-orientale. Doresc să trăiesc şi să mor în credinţa mamei mele care-şi trage originea de la Hristos".

Cu întoarcerea lui Anastasiu la Ortodoxie, în 29 decembrie 1826, se sfârşeşte drumul crucii pe care l-a urcat vrednica sa mamă. Clipa acestei întoarceri, zice un biograf şagunian, este tot aşa de mare pentru românii din Transilvania ca şi ziua naşterii sale, pentru că acum Şaguna este redat oficial Bisericii strămoşeşti, căreia îi va dărui toată viaţa sa.

Desigur, tot la dorinţa iubitei sale mame, tânărul Anastasiu studiază Teologia la Vârşeţ, apoi se călugăreşte, în 1833, luând numele Apostolului Andrei — ca, dezbrăcat de cele lumeşti, să se devoteze integral slujirii, ridicării şi propăşirii multilaterale a poporului nostru.

Cu sufletul împăcat, că şi-a făcut toată datoria sa de mamă, Anastasia trece la cele veşnice, în 17 ianuarie 1836, în vârstă de 51 de ani, mulţumind lui Dumnezeu că şi-a văzut copilul închinat Bisericii Ortodoxe. A fost înmormântată în cimitirul ortodox din Pesta.

Precum vedem, personalitatea mitropolitului Şaguna este indivizibil legată de viaţa mamei şi că atâta vreme cât istoria Bisericii noastre îl va pomeni pe marele ierarh, alături de el trebuie amintit cu admiraţie şi cinste şi numele ei.

De aceea, Anastasia Şaguna poate fi aşezată lângă mamele Sf. Părinţi ai Bisericii creştine, pentru sufletul său ortodox şi faptele sale alese. Venerabila Anastasia, călăuzită de sfinte gânduri şi simţăminte, şi-a jertfit toată tihna, liniştea şi pacea vieţii sale, şi-a pus întreg elanul sufletului său mare, inima sa curată, creşterii fiului său, dând românilor din Transilvania un om de valoare negrăită, pe mitropolitul Andrei Şaguna.

Fie deci ca numele Anastasiei Şaguna să rămână mereu în conştiinţa noastră a tuturor şi să fie pomenit cu cinste, iar modelul său de viaţa să fie urmat de toate fiicele Bisericii noastre.

Pr. prof. Simion Radu

Două momente din legăturile lui Şaguna cu Bihorul

(Urmare din pag. a 2-a)

de la Oradea.

Este îndeobşte cunoscut faptul că în Oradea şi chiar în alte părţi ale Bihorului au funcţionat din vremuri străvechi (cel puţin din vremea voievodului Menumorut) episcopi ortodocşi pentru românii din aceste părţi. Cert este însă că, în timpul ocupaţiei turceşti (1660—1692), aici a funcţionat un episcop ortodox, fapt ce rezultă de tot sigur dintr-o diplomă a împăratului Leopold I, datată 4 martie 1695, în care se aminteşte numele episcopului ortodox român Efrem Veniamin din Oradea, care funcţiona aici din vremea fostei stăpâniri turceşti de până la 1692. Tot aşa este cunoscut faptul că stăpânirea habsburgică catolică de la Viena voia să-şi întărească poziţia în aceste părţi, ca şi în întreg Ardealul, prin înmulţirea credincioşilor catolici, drept compensare a pierderii ce le-a creat-o calvinismul în perioada paşalâcului turcesc, şi această întărire voiau s-o facă în detrimentul Bisericii ortodoxe a românilor. Şi aceasta, în Bihor, le venea şi mai uşor, pentru că, pe de o parte, românii de aici se aflau la mare depărtare de influenţa binefăcătoare şi de apărare din partea celorlalte două ţări româneşti, Muntenia şi Moldova, iar pe de altă parte episcopul romano-catolic, reinstalat la Oradea după o absenţă totală în timpul stăpânirii turceşti, era deodată şi prefectul comitatului Bihor, deci cu depline puteri asupra întregii populaţii. Moartea, în 1695, a episcopului ortodox român Efrem Veniamin de la Oradea a fost un bun prilej pentru stăpânirea habsburgică catolică de a nu mai permite completarea cu un alt titular, pentru ca astfel să-i poată atrage mai uşor pe românii ortodocşi spre Biserica romano-catolică, promiţându-le şi diferite avantaje materiale, mai ales că aceştia, aproape toţi, erau iobagi pe domeniile episcopiei romano-catolice din Oradea. Acţiunea episcopiei romano-catolice din Oradea de atragere a românilor ortodocşi din Bihor la catolicism a fost mult uşurată şi de actul de „Uniaţie" cu Biserica Romei a unei părţi din clerul şi credincioşii ortodocşi români din Transilvania şi Ungaria, la 1698. În Bihor şi Oradea, presiunile de „Uniaţie" au fost mai puternice ca oriunde, dar marea şi zdrobitoarea majoritate a românilor ortodocşi de aici a rezistat şi a rămas fidelă Bisericii strămoşeşti şi ei n-au încetat de a stărui în repetate rânduri, prin memorii, agitaţii şi adunări populare, de a cere stăpânirii completarea scaunului vlădicesc de la Oradea cu titular. Dar li s-a refuzat sistematic şi categoric, cum li s-a refuzat, de altfel, şi celor din Transilvania, cărora abia în 1761 li s-a aprobat un episcop propriu, dar şi acela era sârb (Dionisie Novacovici). Celor din Bihor însă nu li s-a admis deloc, dar ei n-au deznădăjduit. Curajul şi încrederea li s-au reaprins odată cu reînfiinţarea Mitropoliei românilor ortodocşi din Transilvania, Banat şi Ungaria, la 24 decembrie 1864, la stăruinţa episcopului Andrei Şaguna şi mai ales după ce acesta a convocat, în toamna anului 1868, *Congresul constituant al Mitropoliei*, care a votat *Statutul Organic al Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania* (pe baza proiectului prezentat de Andrei Şaguna).

Este necesar a menţiona că în acest Statut Organic, cu privire la Consistoriul vicarial din Oradea (care funcţiona *de facto* ca for de conducere a Bisericii bihorene de la văduvirea ei în 1695, iar *de juro* de la 1792 când a fost recunoscut oficial din rescriptul împărătesc din 28 februarie 1792), se prevedea la paragraful 142: *„Consistoriul din Oradea-mare şi mai departe rămâne în activitate şi are a se acomoda întru toate dispoziţiunilor acestui Statut organic" (Actele Sinoadelor eparhiale ale Eparhiei ort. române a Orăzii-mari* din anii: 1920—1921 şi 1922, Oradea-mare, 1922, pg. 115).

Clerul şi credincioşii din Oradea şi Bihor nu erau mulţumiţi numai cu această prevedere, că adică se menţine în continuare Consistoriul vicarial din Oradea, cu vechea-i autonomie administrativă, ci voiau ca în fruntea acestui Consistoriu să fie aşezat un episcop propriu, aşa cum l-a avut la timpul său pe episcopul Efrem Veniamin. Drept urmare, deputaţii bihoreni pentru Congresul constituant amintit, aleşi în 7 septembrie 1868 de Cercul de alegători din Oradea-mare, au dus cu ei un memoriu cu peste 100 de iscălituri (preoţi şi delegaţi ai parohiilor), adresat „Congresului nat. român-bisericesc", căruia, în final, îi cerea: „... cu adâncă plecăciune ne rugăm de prealuminatul Congres naţional-bisericesc să se îndure prin părinteasca sa întrepunere de la locurile mai înalte a *mijloci restituirea episcopatului gr. or. român din Oradea-mare" (Actele...* pg. 116—117).

Marele mitropolit, emoţionat de stăruinţa deputaţiei bihorene, primeşte petiţia cu următoarele cuvinte: „Cunosc suferinţele voastre iubiţii mei! Le cunosc, şi eu mitropolitul vostru am lăcrămat cu voi. *Aţi scăpat întregi, căci a fost tare credinţa voastră şi vi-o spun este un merit al vostru* (subl. n.n.). De la 1695, de când a murit episcopul vostru Efrem, aţi rămas orfani, iar episcopia dreptcredincioasă de Oradea-mare a rămas văduvă, dar totuşi n-aţi pierit, şi azi vă văd cu bucurie adunaţi în jurul meu. Recunosc necesitatea reactivării episcopiei din Oradea-mare, o doresc şi stăruiesc pentru dânsa. Vă asigur că nu voi cruţa nici o osteneală. Aceste petiţiuni le voiu prezenta Congresului. Sunt om bătrân, se poate să mor azi-mâne... Doresc să aveţi din gura mea, cum că m-am îngrijit pentru episcopia din Oradea-mare" *(Actele Sinoadelor...* pg. 116—117 şi 192).

Iar în şedinţa a şaptea a Congresului, Şaguna a venit cu o subliniere, declarând: „Îmi zace la inimă reactivarea Episcopiei din Oradea-mare şi în această privinţă dorinţele credincioşilor sunt şi ale mele. Cunosc suferinţele lor, ei au multe merite pentru Biserică. Eu vi-o spun, Domnii mei, că mi-am asigurat viaţa pe 100 000 fl. v.a. (florini valută austriacă n.n.). Am cugetat că mai ieftin să n-o dau. Din această sumă, prin testamentul meu, va căpăta Oradea-mare 25 000 fl.". Şi într-adevăr marele mitropolit testase această sumă pentru reactivarea episcopiei Oradiei, o asemenea sumă testând deodată şi pentru reînfiinţarea episcopiei ortodoxe române din Timişoara *(Actele...* pg. 117—118), unde cu secole în urmă a funcţionat chiar o mitropolie românească şi ortodoxă (sec. 17), care în sec. 18 a fost redusă la rang de episcopie ortodoxă sârbă, cum a rămas până în secolul nostru (Pr. prof. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Sibiu, 1972, pg. 274—275).

Însă, din cauza vitregiei vremurilor, atât episcopia din Oradea, cât şi cea din Timişoara, cu toate insistenţele depuse de conducerea Bisericii ortodoxe române din Transilvania, la toate nivelurile şi îndeosebi la cel de Congres, n-au putut fi reactivate decât în România Mare, prima (cea de Oradea) în anul 1920, cea de a doua (de Timişoara) în anul 1939.

În orice caz, perseverarea pe agenda aproape a tuturor Congreselor naţionale bisericeşti de până la 1910 a reactivării episcopiei Oradiei, ca şi a celei de Timişoara, se datorează, fără îndoială, şi faptului că mitropolitul Andrei Şaguna a pus la inimă, cu atâta ardoare, memoriul deputaţiei bihorene la Congresul constituant din 1868, ceea ce constituie doar una, dar poate cea mai însemnată dovadă despre permanenta grijă ce o purta marele mitropolit românilor ortodocşi din Bihor şi, implicit, celor din Oradea.

În încheiere, putem spune că cele două momente însemnate din legăturile Mitropolitului Şaguna cu românii ortodocşi din Oradea şi Bihor, evocate mai sus, au constituit doi puternici piloni pe care s-au sprijinit, până în 1918, toate acţiunile ce s-au întreprins de conducătorii Consistoriului vicarial din Oradea şi de către alţi fruntaşi români de aici pentru viitoarea soartă bisericească şi naţională a poporului român din aceste părţi. Ele au contribuit, cu certitudine şi substanţial, alături de alţi factori şi împrejurări, la împlinirea idealului de unitate naţională a întregului popor român, de la 1 Decembrie 1918, într-o singură ţară, independentă şi suverană, România. Aceasta, apoi, a făcut posibilă şi reactivarea, în 1920, a vechii Episcopii ortodoxe a românilor din Bihor (prin străduinţa şi stăruinţa „oţelitului" vicar orădean, Roman Ciorogariu), ca o puternică cetate spirituală la graniţa de vest a ţării întru apărarea fiinţei naţionale a poporului român, aşa cum o dorea şi mitropolitul Andrei Şaguna şi cum a fost ea şi până la moartea episcopului Efrem Veniamin (1695), precum şi în perioada fiinţării aici numai a Consistoriului episcopal (1695—1920).

Rusaliile Sfintei Liturghii

(Urmare din pag. a 2-a)

cuvântul „rozalii" sau „roze", amintindu-ne de trandafiri, precum şi de o sărbătoare a florilor, care a trecut în creştinism cu altă semnificaţie, cu semnificaţia Pogorârii Duhului Sfânt peste sfinţii apostoli, menţinându-şi însă denumirea precreştină sau necreştină. Dat fiind faptul că sărbătoarea Pogorârii Duhului Sfânt se numeşte „Rusalii", se poate spune că orice pogorâre a Duhului Sfânt, — fie în cadrul Sf. Liturghii, fie în cadrul vreunei alte Sfinte Taine, de pildă la sfânta taină a hirotoniei, — este o aducere în mijlocul nostru, în prezentul nostru, a Rusaliilor, poate chiar şi cu semnificaţia de odinioară, adică de flori şi de înflorire, căreia îi urmează apoi rodirea, aducătoare în suflet de „roadă a Duhului", care este „dragostea, bucuria, pacea, îndelunga răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credinţa, blândeţele, înfrânarea poftelor" (Galateni 5, 22—23) şi care se arată în orice „bunătate, dreptate şi adevăr" (Efeseni 5, 9).

În felul acesta gândite, Rusaliile nu sunt numai o sărbătoare de peste an, o sărbătoare calendaristică, ci sunt şi un eveniment prin care am trecut fiecare dintre noi, precum şi un eveniment pe care îl putem trăi la fiecare Liturghie la care luăm parte, precum şi la fiecare împărtăşire cu Trupul şi Sângele Mântuitorului nostru, şi chiar când ni se dă, la Sf. Liturghie binecuvântarea: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi dragostea lui Dumnezeu-Tatăl şi împărtăşirea Sfântului Duh să fie cu voi, cu toţi".

Un drum de misiune

În memoria Episcopului Vasile Coman al Oradiei

La 10 iulie a.c., se împlineşte un an de la trecerea sa la cele veşnice.

Cum putem să uităm noi pe părintele Vasile Coman, când dânsul în toamna anului 1948 — pe când era paroh la biserica Adormirea-Cetate din Braşov şi protopop al judeţului — ne-a invitat să dăm un concert religios, cu *„Corala Episcopiei din Buzău"*. Dânsul aflase că noi mai făcusem *„un drum de misiune"* la Brăila, unde episcopul Dr. Antim Angelescu fusese preot la biserica Sf. Apostoli şi profesor la Liceul „N. Bălcescu". În calitatea mea de protopop al jud. Buzău şi cu binecuvântarea episcopului Antim am ţinut concertul sub bagheta preotului Radu Antofie, vestit dirijor şi compozitor muzical, — în biserica Adormirea-Cetate. A fost o participare masivă, încât nu mai aveau loc nici în curtea bisericii. Cu acest prilej am cunoscut destoinicia părintelui Vasile Coman, care a fost ovaţionat pentru această iniţiativă lăudabilă. În discursul său de încheiere am înţeles că au participat şi saşii melomani din Braşov şi, ceea ce este şi mai mult, am rămas cu înţelegerea că părintele Vasile Coman este respectat şi iubit nu numai de credincioşii parohiei sale, ci şi de credincioşii altor confesiuni. Atunci am cunoscut şi familia sa şi am rămas cu convingerea că familia preotului trebuie să fie fereastra prin care credincioşii trebuie să privească de-a dreptul în biserică. Tot atunci mi-a dat, cu dedicaţie, şi lucrarea sa: „Hristos în familie". Dacă la Braşov totul *„a fost frumos* — ca în Eminescu — *frumos din cale-afară; dar prea a fost de tot frumos, de-a trebuit să piară!..."*.

La Buzău s-a petrecut ca în Meşterul Manole: ceea ce zideam ziua, se dărâma noaptea... Aici, zăvozii stăpânirii adulmecă paşii. Ştiau că şeful Gării Buzău — Popescu Bulamac, ne-a pus la dispoziţie un vagon gratuit, dus şi întors, şi că am luat în cor şi doi foşti colonei, Sapcalin şi Ghiojdeanu (Sache), invalid de război. Eram într-o împrejurare, din acelea, când curajul se cere să fie înlocuit cu fuga! Dar n-am fugit nici eu, nici părintele Vasile Coman. N-am dat în lături de sub jugul acestei răspunderi. Ne-am dovedit amândoi de aceeaşi energie şi dârzenie ardeleană. A biruit mocanul din noi!... Ne-am ales cu desfiinţarea Coralei. Am scris despre acest *„drum de misiune"* în „Buletinul Eparhial" (singurul organ de publicitate „în vremea aceea") un articolaş intitulat: *„Într-un sfânt locaş, dintr-un colţ de oraş!..."*.

Când am auzit vestea că părintele Vasile Coman a fost ales episcop al Oradiei, ne-am bucurat ca şi de o izbândă a noastră: „Iată personalitatea demnă şi bine îndicată, de a străjui destinele neamului nostru, la hotarul de vest al Ţării..." De câte ori am trecut prin oraşul de sub Tâmpa, mi-am adus cu drag aminte de părintele Vasile Coman şi personalitatea lui integră.

Iar acum la bătrâneţe, — că mult se poate trăi spre bătrâneţe, cu amintirile tinereţii — acel eveniment neplăcut, care nu vreau să umbrească memoria lui — a rămas ca un capitol relativ liniştit, din câte am întâmpinat noi preoţii „în vremea aceea"!... Noi, câţi am mai rămas şi l-am cunoscut, am găsit de bine să spunem ceva despre dânsul, care a apus aici, ca să răsară *Dincolo de Zare*, în nădejdea învierii şi a vieţii celei veşnice!...

Preot Lăudatu Vasilescu

Pr. dr. Athanase Negoiţă — nonagenar

Preot, dascăl de Teologie, orientalist, autor de cărţi şi studii, părintele Athanase Negoiţă a împlinit la 3 iulie a.c. 90 de ani. Este o vârstă venerabilă pe care o ating puţini oameni: doar cei mai în putere.

Sărbătoritul s-a născut în com. Seaca, jud. Teleorman în 1903.

Cursurile gimnaziale le-a urmat la liceul „Sf. Haralambie" din Tr. Măgurele (1920—1923), după care a frecventat Seminarul Central din Bucureşti (1923—1926).

Concomitent cu obţinerea diplomei de seminar a promovat şi examenul de absolvire a şcolii normale de învăţători (1926), iar în 1927, în urma unui examen de diferenţă la liceu şi-a luat şi bacalaureatul.

În toamna lui 1926 s-a înscris la Facultatea de Teologie din Bucureşti, pe care a terminat-o în iunie 1930, când şi-a luat licenţa cu calificativul maxim.

Paralel cu cursurile de la Facultatea de Teologie a urmat şi cursurile Facultăţii de Litere, secţia Limbi clasice, devenind licenţiat şi al acestei facultăţi.

În vacanţele anilor 1928 şi 1929 a urmat cursurile de Lb. greacă la Universitatea din Atena, iar între 1930—1932 a beneficiat de o bursă de studii la Şcoala biblică şi arheologică franceză „Sfântul Ştefan" din Ierusalim.

Doctoratul în Teologie l-a promovat în iunie 1932 la Facultatea de Teologie din Bucureşti, prezentând teza: „Proorocul Nahum".

În vara anilor 1932, 1933 şi 1934 a studiat la Berlin, la Facultatea de Teologie a Universităţii Humbold.

Între 1932—1948 a funcţionat ca asistent, conferenţiar şi profesor suplinitor de Studii Biblice la Facultatea de Teologie din Bucureşti.

Din 1948, intervenind reforma învăţământului, cu restrângerea numărului de facultăţi de Teologie, părintele Athanase Negoiţă a rămas lector de Lb. ebraică la aceeaşi facultate, până în 1962.

A fost hirotonit diacon în 1933 iar preot în 1936, fiind îmbisericit la parohia Sf. Ioachim şi Ana (Foişorul de Foc), unde este preot şi azi.

Are la activ o bogată activitate publicistică, fiind autor al mai multor cărţi precum:

— Psaltirea în cultul Bisericii Ortodoxe (Bucureşti, 1940);
— Cunoşti tu Ţara Sfântă? (Bucureşti, 1944);
— Elemente de gramatică ebraică (Bucureşti, 1946);
— Arheologia biblică a Vechiului Testament (Bucureşti 1951);
— Gândirea asiro-babiloniană în texte (Bucureşti, 1975);
— Gândirea feniciană în texte (Bucureşti, 1979);
— Gândirea hitită în texte (Bucureşti, 1986);
— Teologia biblică a Vechiului Testament (Bucureşti, 1992).

A scris şi publicat mai multe studii în reviste de specialitate din ţară şi străinătate.

A luat parte la conferinţe şi congrese biblice din străinătate, fiind membru al Organizaţiei Internaţionale pentru Studiul Vechiului Testament.

A desfăşurat şi o bogată activitate pastoral-misionară.

Reiese din această scurtă prezentare a biobibliografici părintelui Negoiţă că este o fire dinamică, preocupat mereu de acest vast şi interesant domeniu al Vechiului Testament şi Orientalisticii, în general, îmbogăţindu-l cu contribuţii personale remarcabile.

Bunul Dumnezeu să-i hărăzească sănătate şi pace, ca răsplată pentru ostenelile cărora s-a dăruit cu stăruinţă.

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Poezie religioasă

Sfântul Ermolae*

Capul pur cum are numai vrabia,
Ei, păgânii, i-au tăiat cu sabia.
Sânge-a curs, adevărată baie,
Cap de Sfânt de-atunci e Ermolae.

Om a fost. Un om ca orişicare,
Nici mai mic, aş zice, nici mai mare,
Dar dureri erau, înaltă claie,
Ca un sfânt de-atunci e Ermolae.

Ucenicii lui: Erump şi Ermocrat,
Şi lor capul în tărâdelegi tăiat,
Dar cu capul nimburi şi văpaie,
Precum are Sfântul Ermolae.

Petre Pascu

* Pomenirea, la 26 iulie.

Hakuki (Fânețele)

Roua-n cupe de petale
Prinde-n broţe foc din stele
Şi de-odată altă Cale
Galactee, arde-n ele.

Iar o stea când se dărâmă
Flori şi stele-nspăimântate
În puzderii o sfărâmă,
Steaua nopţii, arde-n toate.

La Avrig, când cade seara
Vălul tainelor le cade
Mici cuptoare de copt ceara
Flori aprind în miriade.

Zarvă mare prin ţânețe,
De minuni ce joacă hore.
Mierea-n cupe şugubeţe,
Pică pi-că-turi minore.

Cântă coruri nevăzute
Licurici şi zâne bune,
Din mici alambice slute,
Nectare ştiu în cupe-a pune.

Pitici, ciuli şi gâze multe,
Care mari, ce trag zelirii,
Varsă daruri neştiute
Cărăuşi Dumnezeirii.

Totu-i cânt şi desfătare.
O orchestră minunată.
Stele, flori, sunt lucrătoare:
Treabă, cântec, cresc deodată!

Nici un cântăreţ n-apare.
Simfonia e divină.
Firea doarme visătoare,
Visul storăie-n surdină.

Cristofor Dancu

INFORMAŢII

— Joi 1 iulie a.c., Î.P.S. Sa a primit delegaţia Parlamentului Republicii Moldova, condusă de dl. Petre Lucinski, preşedintele legislativului moldovean, care a făcut o vizită în municipiul Sibiu.

Au fost abordate o serie de probleme legate de viaţa social-politică şi bisericească din Moldova de dincolo de Prut.

În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a luat parte la masa oficială oferită de Prefectura Judeţului Sibiu în cinstea delegaţiei parlamentare a Republicii Moldova.

— Vineri, 2 iulie a.c., Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu.

Tot în aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta de Sus, precum şi la Schitul Predeal.

— Sâmbătă, 3 iulie a.c. ,Î.P.S. Sa a participat la Simpozionul „Andrei Şaguna" organizat de Liga cultural-creştină „Andrei Şaguna" din Sf. Gheorghe în acest oraş, şi a prezentat referatul „Andrei Şaguna", mare şi rar bărbat al naţiunii române".

— Duminică, 4 iulie a.c., Î.P.S. Sa a săvârşit slujba de sfinţire a Bisericii cu hramul „Sf. Mare Mucenic Gheorghe" din oraşul Sf. Gheorghe, împodobită recent cu o reuşită pictură în frescă. Pentru munca depusă P.C. Pr. Paroh Ioan-Oliviu Hagiu a fost hirotesit întru iconom stavrofor.

În după amiaza zilei de 4 iulie 1993, Î.P.S. Antonie a luat parte la o Masă rotundă la Castelul din Arcuş de lângă oraşul Sf. Gheorghe, unde s-au discutat probleme privitoare la bisericile din jud. Covasna şi alte probleme de patrimoniu. Au fost prezenţi Dl. Mircea Tomuş, ministru secretar de stat la Cultură, prefecţii judeţelor Covasna, Harghita şi Cluj, reprezentanţi ai Preşedinţiei Statului şi ai guvernului. S-a proiectat şi un film cu bisericile distruse de unguri când au stăpânit Ardealul şi s-au propus măsuri de restaurare.

Între 6—9 iulie a.c. Înalt Prea Sfinţia Sa a luat parte la lucrările Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, desfăşurate la Palatul Patriarhal din Bucureşti.

În ziua de 9 iulie 1993, Î.P.S. Antonie a participat la o convorbire cu Dl. ministru Golu, al Culturii, la care au fost prezenţi reprezentanţi ai Secretariatului pentru Culte — Dl. prof. Vlădutescu, ministru, ai Direcţiei de Patrimoniu şi alţii. S-a prezentat situaţia grea a bisericilor şi clerului din jud. Covasna.

— Sâmbătă, 10 iulie a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Mănăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, jud. Braşov.

— Duminică 11 iulie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în biserica Mânăstirii Brâncoveanu, rostind un cuvânt de învăţătură legat de pericopa evanghelică a duminicii.

În aceeaşi zi Î.P.S. Sa a primit la Mânăstirea Brâncoveanu pe Dl. Prof. Dr. Konrad Littmann de la Institutul de Înalte Studii Juridice din Speyer-Germania, aflat în vizită în ţara noastră.

— Luni, 12 iulie a.c., Î.P.S. a primit pe Dl. Florea Barbu, preşedintele Asociaţiei Surzilor din România.

— Marţi, 13 iulie, Î.P.S. Sa a primit pe Dl. Silvio Peluffo, om de afaceri din Italia.

— Miercuri, 14 iulie, Î.P.S. Sa a primit pe P.C. Pr. Prof. Nicolae Dura, parohul comunităţii ortodoxe române din Viena.

Arhid. Visarion Bălţat

— Duminică, 4 iulie 1993, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a slujit Sf. Liturghie în biserica „Naşterea Sf. Ioan Botezătorul" din Ocna Sibiului, deservită timp de mai mult de 50 de ani de vrednicul preot Miron Mihăilescu, iar astăzi de Pr. Savu Popa. P.S. Sa a apreciat calitatea corului format de Dl. Dumitru Luca. Au predicat P.C. Protopop D. Luca (Sibiu), Pr. Savu Popa şi P.S. Sa.

După-masă, s-a săvârşit Vecernia la biserica Sf. Constantin Brâncoveanu unde slujeşte Pr. Vasile Vecerdea.

— Vineri, 9 iulie a.c., P.S. Sa s-a aflat în mijlocul unui grup de tineri români şi belgieni la Mânăstirea Sâmbăta, cărora le-a vorbit despre „Valoarea credinţei pentru tânărul de astăzi".

— Duminică, 11 iulie a.c., P.S. Sa a slujit, din încredinţarea Î.P.S. Mitropolit Antonie, Sf. Liturghie în parohia Peştera (prot. Braşov). La momentul îndătinat tânărul Nicolae Enescu a fost hirotonit preot pe seama acestei parohii. La sfârşitul slujbei, P.S. Sa a făcut instalarea noului preot, rostind un bogat cuvânt de învăţătură. Au mai vorbit: Pr. prof. Zenovie Moşoiu, Pr. Lucaciu Puşcariu şi noul hirotonit.

Diac. Dumitru Dura

Simpozion Şaguna şi resfinţire de biserică la Sf. Gheorghe

Precum se ştie, în municipiul Sf. Gheorghe, jud. Covasna, fiinţează de mai mult timp Liga cultural creştină „Andrei Şaguna", care, preluând spiritul, jertfelnicia şi entuziasmul cu care s-a lucrat pe acele meleaguri între cele două războaie mondiale şi imediat după al doilea război de părintele protopop P. Boeriu, îşi propune, între altele, să creeze „prin toate mijloacele legale cadrul favorabil pentru promovarea prin credinţă şi cultură a unităţii şi solidarităţii populaţiei româneşti din jud. Covasna, indiferent de convingerea şi apartenenţa politică, contribuind la păstrarea identităţii şi valorilor culturale, ştiinţifice şi materiale româneşti", cum se spune în art. 6 din Statut, scop pe care Liga se străduieşte să şi-l ducă cât mai onorabil la îndeplinire.

În aceste străduinţe se înscriu şi *„Zilele Andrei Şaguna — 120 de ani de la trecerea în eternitate a marelui ierarh şi cărturar român"*, organizate la Sf. Gheorghe în zilele de 3 şi 4 iulie 1993.

Programul acestor zile comemorative a început sâmbătă, 3 iulie a.c., ora 10, în sala mare a monumentalei case de cultură din Sf. Gheorghe, cu Simpozionul: *„Andrei Şaguna — personalitate emblematică a spiritualităţii româneşti"*, cu participarea unor personalităţi ştiinţifice şi culturale din judeţ şi din ţară, de la Ministerul Culturii, Ministerul Învăţământului, Secretariatul de stat pentru culte, preoţi din prot. Sf. Gheorghe şi Miercurea Ciuc, precum şi un numeros public.

Simpozionul a fost deschis printr-un cuvânt rostit de dl. *Vlad Căşuneanu*, prefectul jud. Covasna, după care dl. consilier prezidenţial *V. Opanschi* a citit un mesaj al d-lui Preşedinte *Ion Iliescu*.

Astfel de mesaje au transmis participanţilor şi dl. *Gh. Lazarovici*, directorul Muzeului Transilvaniei din Cluj-Napoca, purtătorul unui salut al prof. John Grigore Nandris de la o universitate din S.U.A., şi dl. *A. Papari*, preşedintele Fundaţiei cultural-ştiinţifice aromâne „Andrei Şaguna" din Constanţa.

Având ca moderator pe dl. *Ioan Solomon*, preşedintele Ligii şi director general al prefecturii jud. Covasna, în cadrul Simpozionului au prezentat comunicări: P.C. pr. prof. *Mircea Păcurariu*, decanul Facultăţii de Teologie din Sibiu; dl. prof. *Virgil Teodorescu*, director în Direcţia Generală a Arhivelor Statului; dl. *Ioan Soiu*, preşedintele Fundaţiei „Nova civitas" din Cristian-Braşov; dl. prof. *Ioan Topolog Popescu*, directorul liceului „Andrei Şaguna" din Braşov; dl. *Ioan Lăcătuş*, referent de specialitate la filiala Arhivelor Statului din Sf. *Gheorghe*; P.C. prot. Gh. Răţulea, protopopul protopopiatului Sf. Gheorghe; dl. prof. *Dan Baicu*, director al filialei Covasna a Arhivelor Statului; dl. prof. *Ion Hangiu*, secretar al Societăţii de ştiinţe filologice din România.

Şirul comunicărilor a fost încheiat de Î.P.S. Mitropolit *Antonie* al Transilvaniei, care, în calitate de preşedinte de onoare al Ligii cultural-creştine Andrei Şaguna, după ce a felicitat pe organizatori şi şi-a exprimat bucuria de a fi de faţă la Simpozion, a vorbit despre: „Andrei Şaguna — mare şi rar bărbat al naţiunii române".

În continuare, a urmat un program artistic susţinut de un cor restrâns de fete de la liceul „Andrei Şaguna" din Braşov, dirijat de prof. Georgeta Tica, cor care a interpretat compoziţii predominant religioase, de actriţa *Valentina Cazacu*, de la teatrul „Andrei Mureşan" din Sf. Gheorghe şi cunoscutul actor *Tudor Gheorghe*.

Seara, în localitatea Arcuş de lângă Sf. Gheorghe a avut loc o masă rotundă, având ca temă: „Cultura şi spiritualitatea românească din jud. Covasna — trecut, prezent şi viitor", care a fost precedată de un film documentar, cuprinzând starea de degradare a unor biserici, vechi mărturii ale prezenţei româneşti în zonă, pentru a căror conservare Statul şi Biserica trebuie să se implice financiar cu maximă grabă. Au fost dezbătute şi alte probleme arzătoare ale românilor din zonă, care, precum s-a mai spus, nu sunt înţeleşi pe de-a rândul în dorinţa lor de a avea drepturi egale cu conaţionalii noştri secui.

Duminică, 4 iulie 1993, a avut loc resfinţirea vechii biserici din 1872, cu hramul Sf. Gheorghe din municipiul Sf. Gheorghe, căreia, prin grija la început a P.C. pr. A. Suciu şi, în continuare, a C. pr. O. Hagiu şi contribuţia bunilor săi credincioşi, cât şi a unor instituţii, i s-au făcut reparaţii capitale şi a fost îmbrăcată într-o plăcută haină picturală, executată de dl. pictor V. Muntean din Covasna.

Erau de faţă mulţi credincioşi de toate vârstele din multe localităţi ale jud. Covasna, distinşii oaspeţi de la Simpozionul menţionat, reprezentanţi ai cultelor reformat, evanghelic s.p. şi unitarian din municipiul Sf. Gheorghe.

Răspunsurile au fost date de un cor restrâns al studenţilor teologi din Sibiu, corul mixt de la biserica din Cristian, jud. Braşov, dirijat de dl. D. Sebeşan, precum şi de obştea credincioşilor.

După slujba de resfinţire a urmat, în parcul din faţa bisericii, Sf. Liturghie arhierească, în cadrul căreia tânărul teolog N. Enescu a fost hirotonit întru diacon.

La sfârşitul Sf. Liturghii au vorbit: P.C. cons. *Gh. Papuc*, ca fiu al Covasnei în locul P.C. prot. Gh. Răţulea — bolnav, şi C. pr. O. *Hagiu*, parohul local.

Bogat cuvânt de învăţătură a rostit apoi Î.P.S. Mitropolit *Antonie*, care, după ce a specificat că biserica resfinţită a fost sfinţită la timpul său chiar de mitropolitul Şaguna, a zăbovit cu deosebire asupra rolului Bisericii şi în general al credinţei în Dumnezeu în viaţa noastră, gânduri presărate cu o seamă de gustate istorioare.

Pentru munca depusă, C. pr. O. *Hagiu* a fost distins şi hirotesit „iconom stavrofor", acte de preţuire primind totodată Consiliul parohial, Comitetul parohial, epitropii E. Pătrunjel şi I. Lăcătuş, precum şi alte persoane şi întreprinderi care au sponsorizat lucrările menţionate.

În continuare s-au citit rugăciunile rânduite şi s-a îngropat un hrisov pe locul unde se va ridica statuia mitropolitului Andrei Şaguna, a cărei machetă a fost prezentată credincioşilor prezenţi, şi s-a dezvelit placa comemorativă, montată pe clădirea primei şcoli româneşti din Sf. Gheorghe.

Î.P.S. Mitropolit Antonie a luat cuvântul şi la agapa care a urmat după sfintele slujbe menţionate, în care a aruncat o privire peste evenimentele bogate care au umplut, socotim cu mult folos, cele două zile de festivităţi din Sf. Gheorghe.

P.

ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ
SIBIU
Str. Mitropoliei nr. 24

A N U N Ţ

Către

Oficiile protopopeşti ortodoxe române din cuprinsul Arhiepiscopiei Sibiului

După cum vă este cunoscut, predarea religiei în şcolile de stat constituie o problemă majoră a Bisericii noastre şi a poporului român.

De aceea Centrul nostru arhiepiscopesc acordă o maximă atenţie acestei probleme, preocupat fiind ca predarea religiei să se facă de persoane cât mai competente şi la nivelul cel mai ziditor posibil.

După ce s-a făcut o sumară analiză a acestei probleme cu prilejul conferinţei preoţeşti din luna iunie a.c., reamintim C. preoţi că sunt primii răspunzători în faţa lui Dumnezeu şi a neamului de modul în care religia se predă în şcolile de pe raza parohiilor lor. C. preoţi sunt, aşadar, cei dintâi îndatoraţi cu predarea religiei.

Subliniem şi de data aceasta că acolo unde preoţii nu pot face faţă singuri orelor de religie la şcolile pe care le au, pot apela şi la alte persoane, în primul rând cu pregătire teologică: preoţi, licenţiaţi în Teologie, absolvenţi de seminar teologic şi studenţi teologi din anul III şi IV, care au terminat an. I şi II cu cel puţin media 8 şi au avizul decanatului.

Dacă totuşi este nevoie să se apeleze şi la persoane laice fără pregătire teologică, pentru astfel de persoane permanenţa Consiliului nostru arhiepiscopesc a stabilit organizarea unui examen de verificare a cunoştinţelor, pe lângă garanţia desigur a unei conduite morale exemplare.

Examenul se va ţine în faţa unei comisii la sfârşitul lunii august a.c., în vederea căruia se vor pregăti în chip special următoarele teme:

1. Sf. Scriptură şi Sf. Tradiţie, date despre fiecare şi ce reprezintă ele în viaţa Bisericii Ortodoxe;
2. Explicarea Crezului;
3. Explicarea celor 10 porunci;
4. Explicarea Fericirilor;
5. Explicarea Sf. Liturghii;
6. Sfintele Taine. Care sunt şi explicate pe scurt;
7. Rugăciunea, ce este ea şi felurile ei;
8. Predica de pe munte. Ce conţine şi explicarea pe scurt;
9. Virtutea şi păcatul. Ce sunt şi de câte feluri;
10. Biserica, lăcaş de închinare. Cum se împarte, ce cuprinde;
11. Praznicele împărăteşti. Care sunt şi ce semnifică;
12. Sfinţii români. Câteva date despre fiecare.
13. Câteva momente mai importante din viaţa Bisericii Ortodoxe Române;
14. Personalitatea catehetului;
15. Metodologia pregătirii şi predării lecţiei de religie;
16. Cântări bisericeşti, colinde etc. Text şi melodie;

CA BIBLIOGRAFIE RECOMANDĂM ÎNTRE ALTELE:

1. Mica Biblie;
2. Îndrumări metodologice şi didactice pentru predarea religiei în şcoală, Bucureşti, 1990;
3. Catehism ortodox, Sibiu 1956 şi 1990;
4. Pr. Dumitru Călugăr: Catehetica, Bucureşti, 1976.
5. Idem: Hristos în şcoală, Roman 1991;
6. Patriarhia Română: Programa analitică pentru predarea educaţiei moral-religioase în învăţământul primar şi gimnazial, Bucureşti, 1991;
7. Pr. prof. S. Şebu: „Lăsaţi copiii să vină la mine";
8. Idem: Principii generale ale învăţământului aplicate la învăţământul religios. În Îndrumătorul bisericesc, editat de Arhiepiscopia Sibiului pe 1993;
9. Pr. prof. Dr. Sebastian Şebu: Lecţie şi prelegere — în acelaşi Îndrumător.
10. Pr. prof. Dr. Sebastian Şebu: Învăţământul religios, imperativ major al timpurilor noastre. În Îndr. bis. pe 1991.
11. Pr. prof. Sorin Cosma: Cuvinte ale dreptei credinţe — Cateheze, Arad, 1992;
12. Pr. prof. Mircea Păcurariu: Istoria Bisericii Ortodoxe Române. Manual pentru seminarii;
13. Prof. Ecat. Braniştе şi prof. Ene Braniştе: Noţiuni de catehism;
14. Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan: Cu privire la personalitatea catehetului. În Îndrumătorul bisericesc pe anul 1993;
15. Pr. prof. S. Radu: Mântuitorul Iisus Hristos şi copiii. In Îndr. bis. 1992.
16. Arhid. prof. I. Floca: Educaţia moral-religioasă. În Îndr. bis. 1992;
17. Credinţă ortodoxă şi viaţă creştină.

Vă îndrumăm a aduce la cunoştinţa celor interesaţi cele de mai sus, cu maximă grabă.

Data exactă a examinării se va comunica în timp util.

Sibiu, din şed. perm. Cons. arhiep., ţinută în 2 iulie 1993.

Arhiepiscop şi Mitropolit — Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Consilier cultural — *Pr. Gheorghe Papuc*

Semnalăm... Semnalăm...

Sub titlul: „Bisericile aparţin credincioşilor" Natalia Stancu publică un interviu pe o pagină întreagă, cu Mitropolitul Antonie, în ziarul „Curierul naţional" (22 iulie 1993, p. 7). Titlul este de fapt principiul asupra căruia s-a căzut de acord la Balamand, Liban, în dialogul ecumenic dintre Biserica Ortodoxă şi cea Catolică, (17—24 iunie 1993), cu privire la proprietatea asupra fostelor biserici unite. Prin aceasta se înţelege că lăcaşurile de cult, indiferent ale cui au fost, aparţin credincioşilor majoritari din parohia respectivă.

Despre aceasta vom scrie mai pe larg şi vom publica şi *Documentul* care a fost aprobat, în unanimitate, atât de către reprezentanţii ortodocşi, cât şi de cei catolici, ca şi de catolicii orientali.

*

În acelaşi ziar, d. Natalia Stancu notează o discuţie cu Mitropolitul Antonie sub titlul: *„La sfinţirea Mânăstirii Brâncoveanu este aşteptat Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului"*. Sanctitatea Sa Patriarhul Bartolomeos I va sluji într-adevăr la sfinţirea noii ctitorii de la Sâmbăta de Sus, la 15 august 1993, aşa cum în 1517 a slujit Patriarhul ecumenic Teolipt la sfinţirea Mânăstirii Curtea de Argeş.

Eveniment rar!

Petre Ţuţea mai rămâne încă pe scena care atrage interesul intelectualilor. Fiindcă n-a avut timpul şi, poate, dispoziţia sufletească de a-şi închega el însuşi o operă sistematică, admiratorii încă fascinaţi o fac în locul lui. Ţuţea a fost un spontan şi un aforistic. De la dânsul au rămas, cum spune G. Liiceanu, *„Câteva sute de vorbe memorabile"*. Editura *Humanitas* adună o parte din acestea într-un volum: 321 DE VORBE MEMORABILE ALE LUI PETRE ŢUŢEA, cu o prefaţă de G. Liiceanu (1993, 121 p.).

Se poate ca Ţuţea să rămână în istoria culturii noastre mai ales prin „vorbele lui memorabile", provocatoare, îndrăzneţe, sugestive. Ele sunt exemple de inteligenţă grăbită să apuce să spună cât de mult posibil, din cele foarte multe pe care le avea de spus. Nu e de mirare deci că, de cele mai multe ori sintetizează, (nu are timp de analize), presupune multe lucruri cunoscute cititorului, uneori le spune pe jumătate, alteori se repetă dar, în general, toate sunt interesante. Şi nu toate numai la prima lectură.

*

Gheorghe Şora a publicat la ed. Dacia (Cluj-Napoca) vol. I din *Corespondenţa* lui Vasile Goldiş dintre anii 1888—1934, *Scrisori trimise*.

Se confirmă încă odată că scrisorile particulare ascund nu numai părţi din biografia autorilor lor, şi multe elemente de culoare a locurilor şi vremilor, ci şi importante date de cea mai mare importanţă pentru istorici, şi pentru multe alte categorii de cercetători ai trecutului.

*

„Secolul nostru ar putea rămâne în istorie şi prin aceea că a început demersuri foarte serioase pentru reunificarea Bisericilor", este titlul selecţionat de d. Ioan Onuc Nemeş dintr-un interviu cu Mitropolitul Antonie, publicat pe o pagină întreagă în „Tribuna" sibiană (nr. 933, 16 iulie 1993, p. 3).

Secolul ar putea beneficia într-adevăr de o astfel de apreciere în viitor, dacă ideea unităţii nu va fi compromisă de către unii care luptă mai ales pentru fărâmiţarea Bisericii!

Şi când te gândeşti că tocmai aceştia se cred cei mai buni ucenici ai lui Hristos!

Revista „Basarabia" (nr. 4, 1993) care apare la Chişinău, publică studiul Dr. Antonie Plămădeală: *Melchisedec Ştefănescu, apărător al ortodoxiei* (p. 100—108).

*

Revista „Luminătorul" (nr. 1/1993) reluată acum de protoiereul Petru Buburuz, decanul Facultăţii de Teologie din Chişinău, publică studiul *„Clerici creatori de cultură şi spiritualitate încrucişându-se pe podurile Prutului"*, de Dr. Antonie Plămădeală (p. 33—45).

În nr. 2/1993 al aceleiaşi reviste, părintele dr. Paul Mihail face un portret al episcopului Dionisie Erhan al Ismailului, dr. h.c. cu patru clase primare. Am avut bucuria să-l cunosc pe episcopul Dionisie pe când eram elev de seminar. Se spunea că ştia toată Scriptura pe de rost. I-a fost de ajuns pentru a fi încununat cu cel mai înalt titlu universitar! Avea însă şi ceva în plus. O şi înţelegea şi ştia s-o folosească şi s-o propovăduiască. Şi mai avea ceva în plus: o şi trăia!

*

Editura „Lumină din Lumină" din Bucureşti retipăreşte (1993) o carte apărută la Ierusalim în anul 1970, scrisă în versuri şi în proză de ieroschimonahul Ioan Iacob, monah român care a sihăstrit la mânăstirea Hozeva din pustiul Iordanului. El a fost de altfel canonizat în 1992 de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Cartea se numeşte HRANA DUHOVNICEASCĂ, literatură pioasă de mare folos creştinilor evlavioşi, căutători de îndrumare şi mângâiere duhovnicească. Sfântul Iacob, originar din părţile Botoşanilor, şi-a făcut ucenicia la mânăstirea Neamţu, de unde a plecat în Ţara Sfântă şi a rămas acolo până la moarte, ducând o viaţă de toţi recunoscută ca sfântă.

Pot românii ajunge şi sfinţi!

O carte bună despre Basarabia a publicat Petre Vălimăreanu în „Colecţia Vatra" din Freiburg (1993, 434 p.) sub titlul: PRIN BASARABIA VOIEVODALĂ. Bogat informată, conţine material istoric important cu privire la abuzurile canonice ale Bisericii Moscovei în Principatele Române şi în Basarabia, cu prilejul diferitelor ocupaţii ruseşti când, Biserica Rusă şi-a instalat, ca urmare a ocupaţiilor politice, episcopi ruşi peste teritoriile româneşti, eliminând ierarhia canonică românească locală. Ori, ocupaţia politică, potrivit canoanelor, nu justifică şi ocupaţia bisericească.

Problema este şi astăzi actuală în Basarabia unde, deşi ocupaţia politică a încetat, cea bisericească mai continuă! Şi chiar cu încercări de argumentare, împotriva oricărei logici.

Dar când şi unde, în istorie, ocupanţii au ţinut seama de logică?

*

Cristian Preda a tradus şi a publicat (ed. Humanitas, 1993, 189 p.) cartea cunoscutului mare teolog Oscar Cullmann: NOUL TESTAMENT. Autorul care locuieşte la Basel, în Elveţia, a făcut o prefaţă specială pentru ediţia românească. Cu mulţi ani în urmă a fost invitat în România de episcopul Antonie, vicar patriarhal, şi a conferenţiat la Facultatea de Teologie din Bucureşti. Este unul din protestanţii care în teologia biblică, se află mai aproape decât alţii de ortodoxie.

Cei interesaţi de istoria religiilor pot citi cu folos cartea ESEU DESPRE LEGENDA LUI BUDA, de Émile Senart, în traducerea lui Mihail Balint şi Dumitru Scorţeanu (ed. Institutul european, Iaşi, 1993, 319 p.). E o carte erudită despre Buda şi tradiţiile budiste, cu o informaţie impresionantă care i-a făcut autorului accesibilă o zonă de spiritualitate şi cultură, în care puţini europeni pot pătrunde. Numai notele acoperă o treime din carte (p. 220—319).

*

Editura *Humanitas* ne oferă printre alte tipărituri importante din cultura omenirii, traducerea cărţii lui Julien Benda, TRĂDAREA CĂRTURARILOR. E una din cărţile intrate de mult în catalogul cărţilor de referinţă din istoria culturii europene. A apărut în 1927. Traducerea aparţine Gabrielei Creţia şi are o prefaţă de Andrei Pippidi. (Bucureşti, 1993, 212 p.).

*

Merită citită cartea lui Leszek Kolakovski, RELIGIA (Humanitas, 1993, 253 p.) în traducerea lui Sorin Mărculescu. Profesor de istoria filozofiei, mai întâi la Varşovia apoi în Statele Unite şi Canada, autorul abordează tema din perspectiva filozofiei religiei, îndatorat atât lui Rudolf Otto, cât şi lui Mircea Eliade. El se situiază între doi poli: între Platon care spune: *„Dacă Unul nu este, atunci nimic nu este"*, şi Sfântul Pavel care spune: *„Dacă dragoste nu este, nimic nu este"*.

În problema moralei, autorul este cât se poate limpede: fără religie nu se poate justifica nici o morală.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Seralim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 800 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140
SIBIU
1 şi 15 august
1993
Nr. 29—32

BISERICA BASARABIEI.
Problema jurisdicţiei canonice în trecut şi astăzi (II)

(Urmare din nr. trecut)

Necanonic în Basarabia este ierarhul numit de Moscova. Numit. Nu ales. Dacă nu va fi retras, va putea fi caterisit de Mitropolia Basarabiei, afară de cazul că se tratează cu Moscova rămânerea lui acolo, dacă e atât de iubitor de ruşi, doar ca episcop al ruşilor aluvionari din Basarabia, care au ocupat casele, şi pământurile, şi slujbele basarabenilor deportaţi în Siberia. Aceasta va presupune însă şi un episcopat românesc, pentru numeroasele sate româneşti din Siberia şi din alte părţi răsăritene ale fostei URSS. Iată lucruri care se pot negocia. Acestea. Altele nu. Ar fi fără obiect.

2. Dar Moscova, cum am spus, apelează şi la istorie. Istoria nu pare însă a fi specialitatea casei. Se reproşează pe un ton cam de altă dată, că Patriarhia Română, cum am mai amintit, s-ar fi amestecat în jurisdicţia Bisericii Ruse, şi Patriarhia Română e anunţată că a fost reclamată la Constantinopol, la celelalte Patriarhii Ortodoxe şi la organizaţiile ecumenice internaţionale.

La Bucureşti însă, nu se mai tremură astăzi când ninge la Moscova! Cât despre celelalte Biserici Ortodoxe din lume şi despre organizaţiile ecumenice, cărora Moscova le-a bătut cu pumnul în masă cam prea multă vreme, şi lucrul nu se uită uşor, nu ne temem nici dinspre acolo.

Peste tot se aşteaptă explicaţiile noastre. Şi le-am şi dat. Le-am dat şi Bisericilor şi organizaţiilor ecumenice, nu spre a raporta căci n-avem nici o obligaţie în acest sens, nici spre a cere vreun arbitraj ,căci n-avem nevoie nici de aşa ceva, ci pentru a ne informa reciproc, pentru pacea şi liniştea Bisericii.

Dar înainte de a explica altora cum e cu amestecul nostru, al Patriarhiei Române ,în jurisdicţia canonică a Patriarhiei Moscovei, să ne explicăm aici faţă de cei de acasă, şi, mai ales, să dăm explicaţiile cele adevărate acelor basarabeni care încă se mai află în ceaţă.

Jurisdicţia canonică a *Patriarhiei Moscovei şi a întregii Rusii* asupra Basarabiei a fost abuzivă întotdeauna în istorie, pentru că a fost *nejustificată canonic*. Ea s-a întins fără nici un drept, în secolul nostru, peste tot teritoriul ortodox al Uniunii Sovietice, care nu era constituit numai din Rusia. A fost exceptată Gruzia, pentru că a ştiut să lupte şi şi-a menţinut propriul Patriarhat. Ori, Uniunea Sovietică a dispărut. Patriarhia Moscovei trebuie să se retragă, cuminte şi spăşită, la ea acasă, în Moscova şi Rusia. Eventual, dacă îi stă în obicei, cu scuze. *Canoanele nu admit cuceriri canonice, ca urmare a unor cuceriri teritoriale.*

Aşadar, o jurisdicţie canonică instalată ca urmare a unor cuceriri politice, a fost şi este nulă de drept. Noi nu ne amestecăm în Basarabia, în jurisdicţia Patriarhiei Moscovei, ci ne restabilim drepturile canonice istorice. Cine ne împiedică, dovedeşte că vrea să prelungească abuzul. Ori, abuzul nu creează dreptul. În nici un domeniu, deci nici în cel canonic.

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Maica Vieţii
La Adormirea Maicii Domnului*

„Întru naştere fecioria ai păzit; întru adormire lumea nu o ai părăsit, de Dumnezeu Născătoare; mutatu-te-ai la viaţă fiind Maica Vieţii. *Şi cu rugăciunile tale izbăveşti din moarte sufletele noastre"*
(Troparul Adormirii Maicii Domnului)

La 15 august Biserica Ortodoxă ca şi cea Catolică sărbătoresc Adormirea Maicii Domnului şi ridicarea ei cu trupul la cer. După o viaţă petrecută în curăţie sufletească şi trupească, în ascultare de Dumnezeu şi de Legea Sa (dată prin Moise pe muntele Sinai), în rugăciune şi în smerenie (Lc. 1, 48), împodobită fiind cu toate darurile („cea plină de har" — Lc. 1, 28), Maica Domnului a trecut la cele veşnice într-un chip vrednic de vieţuirea şi de calitatea ei unică de „Născătoare de Dumnezeu", cum a numit-o Sinodul III ecumenic (431) pe baza Sf.

(Continuare în pag. a 2-a)

† SERAFIM FĂGĂRĂŞANUL
Episcop-vicar

* Articol preluat din ziarul „Tribuna" din 15 august 1992.

Cuvânt adresat tinerilor:

Despre folosul citirii Sf. Scripturi

„Toată Scriptura este de Dumnezeu insuflată şi de folos (oamenilor) spre învăţătură" (II Tim. 3, 16).

Dragi tineri,

În fruntea lecturii folositoare stă lectura duhovnicească, care are în centrul său Sf. Scriptură, cartea de temelie pentru desăvârşirea preotului şi a oricărui credincios. Ea creează atmosfera prielnică comunităţii de viaţă fericită cu Dumnezeu şi cu aproapele, aprinde focul rugăciunii şi râvna de meditaţie şi de contemplare. Sf. Apostol Pavel zice: „Toată Scriptura este de Dumnezeu însuflată şi de folos oamenilor spre învăţătură, spre mustrare, spre îndreptare şi spre înţelepţire" (II Tim. 3, 16).

Sf. Atanasie cel Mare socoteşte absolut necesară lectura sfântă pentru cel ce vrea să umble pe căile Domnului. El zice: „Nu veţi vedea nici o persoană în slujba lui Dumnezeu căreia să nu-i placă această citire". Cel ce o îmbrăţişează are mare folos, cel ce o uită şi o părăseşte are o mare pagubă" (A. Rodriguez, Calea desăvârşirii creştineşti, trad. A. Tăutu, vol. III. Oradea, 1934, p. 188). Fer. Ieronim spune unui binevoitor duhovnicesc: „Somnul să nu te apuce decât citind şi să nu dormi decât cu Sf. Scriptură în mână". De ce n-ai întrebuinţa pentru lectură tot timpul liber, zice Sf. Ambrozie din Milan unui creştin, ca să te întorci la Hristos, să-L vezi pe El? De ce să nu vorbeşti şi de ce să nu-L asculţi pe El? Cu El vorbim când suntem în rugăciune şi pe El îl ascultăm când citim Sf. Scriptură... Să ne gândim că prin ea vorbeşte Dumnezeu". Acelaşi lucru îl spune Fer. Augustin: „Citiţi Sf. Scriptură, zice el, ca astfel să vă amintiţi mereu că toate cuvintele de acolo sunt ale lui Dumnezeu, care vrea nu numai ca noi să cunoastem legea, dar să o şi împlinim. Citirea ei este folositoare, pentru că ne deşteaptă gânduri evlavioase. Sf. Scriptură este o scrisoare care ne soseşte din depărtare. Să o citim cu aceeaşi atenţie şi râvnă, cu care citim o scrisoare sosită de la casa părintească pe care n-am văzut-o de multă vreme. Să o citim cu grijă şi să vedem ce noutăţi ne aduce din cer, din adevărata noastră patrie; să luăm seama la ce ne spune ea despre strămoşii, părinţii, fraţii şi prietenii noştri dragi şi despre paradisul pierdut, unde toţi dorim să ajungem etc. (Rodriguez, Ibid. p. 188). Sf. Grigorie Teologul zice că Sf. Scriptură este ca o oglindă pe care trebuie să o punem mereu înaintea ochilor sufletului nostru, ca să vedem cele dinlăuntru ale noastre şi să ne dăm seama de ceea ce avem bun şi rău în noi, să vedem cât suntem de aproape sau de departe de desăvârşire şi de împărăţia lui Dumnezeu care este în lăuntrul nostru. În ea vedem viaţa Drepţilor şi a Sfinţilor pentru ca să urmăm pilda lor în ispite şi necazuri, în dureri şi suferinţe, ca să fim statornici în răbdare şi credinţă. Din Sf. Scriptură învăţăm ce trebuie să facem şi de ceea ce trebuie să ne ferim. Aici vedem pe îndelung răbdătorul Iov, a cărui tărie creşte cu cât cresc ispitele — ca valurile mării — şi vedem pe David care cade şi se ridică prin căinţă profundă. Statornicia lui Iov ne întăreşte în virtute, în cele mai grele încercări şi ne îndeamnă să fim optimişti în viaţă; iar slăbiciunea lui David ne îndeamnă să fugim de ispite şi amăgiri, care sunt cursele diavolului în mijlocul fericirii şi al puterii. Să nu ne încredem în noi înşine, ci să fim smeriţi în faţa lui Dumnezeu, cu mare băgare de seamă ca să nu cădem în păcate. Astfel, după Sf. Părinţi lectura duhovnicească este *hrana sufletelor alese şi curate.* Prin ea ne controlăm virtutea şi păcatul, credinţa, nădejdea şi dragostea, puritatea inimii şi sfinţenia vieţii, regresul sau progresul duhovnicesc. Pentru ca să fie folositoare şi să se ridice la cer, această lectură trebuie făcută cu răbdare, evlavie şi zel. Căci după cum ploile furtunoase nu fac pământul roditor, deoarece apa nu pătrunde în adânc, rupe florile şi roadele, tot aşa şi lectura duhovnicească, pentru ca să rămână în inimă şi să aducă rod, trebuie făcută cu zăbavă şi în linişte, fără grabă, indiferenţă şi în tăcere. Dacă aflăm lucruri care ne impresionează şi ne strâng inima, să medităm, să stăruim şi să ne rugăm, căci aici Dumnezeu vorbeşte inimii noastre.

Citind Sf. Scriptură să punem accentul pe formarea inimii curate şi pe voinţa morală, pe virtute şi nu pe cunoaştere. Căci este o mare deosebire a citi Sf. Scriptură pentru a şti şi *a o citi pentru a deveni buni* şi însufleţiţi de dragostea faţă de Dumnezeu arătată în Iisus Hristos Mântuitorul nostru, cel ce s-a întrupat pentru noi, în peştera din Betleem. Cunoaşterea formală a Sf. Scripturi îngâmfează şi dezbină, iar lectura ei în dragoste şi cu evlavie zideşte şi ne mântuieşte. *Să citim Sf. Scriptură pentru a ne mântui.* De aceea înainte de a citi să ne ridicăm cugetul inimii către Dumnezeu şi apropiindu-ne să-I cerem Harul Său, ca să sporim în virtute şi să ne lepădăm de cele pământeşti şi să mergem pe calea mântuirii. Aşa făcea Sf. Grigorie cel Mare, care înainte de a citi, se ruga cu psalmistul şi zicea: „Depărtaţi-vă de la mine cei vicleni şi voi face poruncile Dumnezeului meu" (118, 115).

Sfinţii preţuiesc lectura duhovnicească mai mult decât graiul

(Continuare în pag. a 4-a)

Prot. prof. Simion Radu

Schimbarea la faţă a Domnului

În cel de al treizeci şi treilea an al vieţii Sale, Mântuitorul Iisus Hristos, simţind că peste puţin timp Sfintele şi dumnezeieştile Sale Patimi se apropie, a vestit Sfinţilor Apostoli unele ca acestea: „Iată mă sui în Ierusalim şi voi fi dat la judecată spre moarte". Faptul acesta i-a întristat mult pe ucenicii Săi şi ca atare ei sfătuiau pe Domnul să se ferească de unele ca acestea. Dar ştiind că cele scrise în planul mântuirii oamenilor trebuie să se împlinească şi pe de altă parte voind să-i mângâie şi să-i întărească sufleteşte pe cei pe care i-a ales, Domnul le face această vestire: „Sunt unii dintre voi care nu vor gusta moartea, până când nu vor vedea Împărăţia lui Dumnezeu venind întru putere" (Luca 9, 27), adică până când nu vor vedea slava Mântuitorului, pe cât este cu putinţă omului pământean să vadă.

La şase zile, după cele astfel grăite, luând trei dintre apostoli, pe Petru, pe Iacob şi pe Ioan, s-au suit împreună cu ei în Muntele Taborului care se află în Galileea. Aici Fiul lui Dumnezeu s-a schimbat la faţă încât s-a făcut chipul Său ca soarele iar hainele Sale albe ca lumina (Matei 17, 1—3). Au fost de faţă la această „minune adânc grăitoare" şi două mari personalităţi ale Vechiului Testament: proorocii Moise şi Ilie. Copleşit de această privelişte Sf. Apostol Petru a cuvântat: „Doamne, bine este nouă să fim aici. Să facem trei colibe; una Ţie, una lui Moise şi una lui Ilie; şi-n clipa aceea, un nor lumi-

(Continuare în pag. a 7-a)

Preot Ioan Năftănăilă

CUMPĂTAREA

Când regele Irod a făcut ospăţ boierilor şi căpitanilor săi, atunci s-a tăiat capul ultimului profet biblic; atunci a murit ucis în temniţă Sf. Ioan Botezătorul (Mc. 6, 21—28). S-au săvârşit atunci fărădelegi mari; nelegiuiri groaznice — izvorâte din patimi păcătoase, — şi anume, traiul regelui Irod cu Irodiada, soţia fratelui său, şi uciderea Sfântului Ioan Botezătorul.

Prima nelegiuire s-a născut din patima desfrâului, a doua din beţie şi amândouă din lipsa de cumpătare.

Ioan şi *Irod* stau faţă în faţă. Ioan întruchipează pe omul lui Dumnezeu, pe trimisul şi apărătorul legii Domnului; Irod este călcătorul legii lui Dumnezeu. Ioan se poartă ca un sfânt, smerit şi ascultător de Dumnezeu, dar aspru cu sine însuşi şi cu păcătoşii; Irod se poartă ca un pătimaş nelegiuit: sângeros, beţiv, desfrânat şi ucigaş. Unul curat ca un înger reprezintă în toată frumuseţea ei virtutea cumpătării; celălalt murdar ca un demon înfăţişează lipsa de cumpătare cu toate urmările ei rele.

Toate virtuţile îşi au valoarea şi frumuseţea lor morală şi socială. Dar se pare că nici una nu are un rol familiar şi social mai însemnat decât cumpătarea.

Prin cumpătare sau temperanţă avem să înţelegem virtutea de a ne mulţumi cu ceea ce este strict trebuitor pentru viaţă şi de a ne înfrâna de la toate poftele şi lucrurile păgubitoare. Omul cumpătat

(Continuare în pag. a 4-a)

Ilarion Felea

Postul — nevoinţă spre mântuire

Calea către Dumnezeu şi întâlnirea noastră tainică cu sfinţii Săi trece prin vămile renunţării la sine. „Prin multe nevoinţe trebuie să intrăm în împărăţia lui Dumnezeu" (Fapte 14, 22). Locuirea lui Dumnezeu în noi şi comuniunea noastră cu Sfinţii înseamnă o neîntreruptă desprindere şi lepădare de noi înşine, o neîntreruptă jertfire de sine, căci „La Dumnezeu nu se poate intra decât în stare de jertfă" (Sf. Ciril al Alexandriei).

Postul la care Sf. Biserică Ortodoxă ne cheamă în această perioadă de dinaintea praznicului Adormirii Maicii Domnului este tocmai prilejul ce ni se oferă de a ne aduce fiecare dintre noi puţina noastră jertfă pe altarul credinţei în Dumnezeu şi al venerării sfinţilor Săi.

Adresându-se omului în integritatea lui, ca fiinţă alcătuită din trup şi suflet ,postul vizează deopotrivă cele două elemente constitutive. (Preamăriţi dar pe Dumnezeu în sufletele şi trupurile voastre"). Distingem deci, un aspect văzut sau material al postului, şi unul spiritual, care vizează prefacerea interioară a fiinţei noastre.

Postul trupesc sau material este abţinerea de bunăvoie, pentru un anumit timp de la unele mâncăruri şi băuturi, cu scopul de a ne elibera de sub stăpânirea poftelor pătimaşe, precum şi canalizarea tuturor forţelor noastre spre un ţel superior, menit să ducă la primenire şi prefacere sufletească.

După gradul de asprime, postul este de mai multe feluri:

1. Ajunarea desăvârşită — renunţarea totală la mâncare şi băutură pentru un anumit interval de timp;

2. Postul aspru (uscat) — sau ajunare — când se consumă la sfârşitul zilei alimente uşoare;

3. Postul obişnuit — în care se respectă programul alimentar obişnuit, consumându-se însă numai mâncăruri de post (alimente de provenienţă exclusiv vegetală);

4. Postul uşor — când se consumă mâncăruri de post, la care se pot adăuga în situaţii deosebite (boală), cu dezlegare, şi untdelemn, peşte, etc.

De prea multe ori însă, şi cu prea multă uşurinţă, adevăratul sens şi scop al postului au fost denaturate, fie din habotnicie şi falsă înţelegere a mesajului evanghelic, degenerând într-un soi de practică obscurantistă, echivalând cu chinuirea şi batjocorirea trupului, socotit ca „unealtă a răului"; fie dintr-o abordare mai mult profană, văzându-se în post doar o simplă cură medicinală şi ignorându-se complet tocmai miezul, sensul şi scopul exclusiv religioase.

Greşesc deopotrivă şi cei care consideră postul o luptă înverşunată şi acerbă împotriva trupului: „Căci nimeni niciodată nu şi-a urât trupul său, ci fiecare îl hrăneşte şi îl încălzeşte, precum şi Hristos Biserica" (Efes. 5, 29); după cum greşesc şi cei care cred că postul este un simplu act exterior, pur formal, prin care făţărnicindu-se nu vor câştiga decât cel mult slavă deşartă de la oameni. „Când postiţi nu fiţi trişti ca făţarnicii; că ei îşi smolesc feţele ca să arate oamenilor că postesc; adevărat grăiesc vouă; îşi iau plata lor" (Matei 6, 16). Tot astfel greşesc şi cei care, plini de bunăvoinţă, recunosc necesitatea postului, confundând însă postul, ca act religios, cu dieta medicală. Între post şi dietă există o mare şi fundamentală deosebire: dieta este prescrisă de o persoană avizată — medicul, fiind impusă din motive exterioare, obiective, de sănătate, pe când postul creştin vizează cu totul alte scopuri, de natură pur religioasă, el fiind în ultimă instanţă o luptă contra păcatului din noi, dar izvorâtă din propria noastră libertate interioară, este jertfa de sine pe care eu ca persoană conştientă şi liberă o aduc lui Dumnezeu.

Dincolo de aspectul trupesc pe care-l presupune actul religios al postirii, înţeles ca înfrânare trupească şi reprimarea tendinţelor pătimaşe din fiinţa noastră, postul se împlineşte abia prin aspectul său duhovnicesc. „Posteşti? — fugi de zgârcenie, de răpirea şi de pizmuirea pierzătoare de suflet. Posteşti? — fugi de lăcomie, mama tuturor relelor care ne despart pe noi de însuşi Dumnezeu. Posteşti? — opreşte-ţi limba de la rău, nu căuta slava deşartă, fie-ţi milă de cei necăjiţi, îngrijeşte pe cei asupriţi şi întristaţi, fii milostiv, bun, blând, iertător, îndurător, pios, paşnic, adevărat, ca Dumnezeu să primească postul tău" (Sf. Ioan Gură de Aur).

Îndemnându-ne să ţinem postul Adormirii Maicii Domnului nostru Iisus Hristos, Biserica Ortodoxă ne îndeamnă la iertarea şi apropierea de semenii noştri: („Împarte pâinea ta cu cel flămând, îmbracă pe cel gol şi nu te ascunde de cel de un neam cu tine" (Isaia 58, 6), căci iertându-i şi apropiindu-ne de ei vom dobândi şi noi iertare de la Dumnezeu pentru multele noastre păcate şi ne vom apropia de El, spre a primi linişte, sănătate şi pace în această lume, dar, şi mântuire şi fericire în veşnicie.

Pr. N. Stoia

Biserica Basarabiei...

(Urmare din pag. 1)

Să ne explicăm, apelând în scurt la câteva date istorice în mod cronologic. Nu însă înainte de a reaminti că Patriarhia Moscovei ne reproşează că ne-am amestecat în Basarabia fără s-o consultăm. Dar era oare drept şi necesar s-o consultăm, în condiţiile în care această Patriarhie nu are nici un drept canonic asupra unui teritoriu românesc? Oare atunci când ei s-au amestecat în teritoriile noastre canonice, ne-au consultat?

Iată mai jos ce ne spun faptele istorice. Vom expune cronologic şi vom rezuma foarte pe scurt etapele, vremile în care Patriarhia Moscovei s-a amestecat abuziv în jurisdicţia canonică românească.

1. Basarabia a fost teritoriu românesc, ca parte integrantă a Moldovei, încă din momentul formării poporului român. Acest lucru nu e contestat de nimeni, iar dovada cea mai evidentă e limba română pe care o vorbesc basarabenii.

2. În august sau septembrie 1401, când a fost organizată şi recunoscută de către Patriarhia Ecumenică — potrivit normelor canonice ale vremii — *Mitropolia Moldovei*, ea avea teritoriul până la Nistru, unde Ştefan cel Mare şi Sfânt îşi va şi zidi cetăţile. Patriarhul Ecumenic care a dat *Tomosul de recunoaştere* se numea Matei, iar Mitropolitul dintâi al Moldovei a fost IOSIF I MUŞAT.

3. În 1403, în cuprinsul Mitropoliei Moldovei se înfiinţează o episcopie la Rădăuţi. Ea are sub jurisdicţie şi Hotinul din Basarabia. De altfel Basarabia, ca nume, a apărut pentru teritoriul dintre Prut şi Nistru abia în 1812, nume dat de ruşi, ca s-o deosebească de Moldova. Iniţial cu acest nume s-au numit judeţele din sud stăpânite de Basarabii munteni.

4. În 1596 Aron Vodă întemeiază o episcopie la Huşi. Aceasta cuprindea şi ţinuturile Lăpuşna, Orhei, Soroca şi Tighina din Basarabia. Le-a avut sub jurisdicţie până în 1812, când turcii au predat Basarabia ruşilor. Între timp însă, după războiul Crimeii (1864), Cahulul revenit la Moldova, trece sub jurisdicţia Huşilor până în 1878 când, prin Pacea de la Berlin, Cahulul e din nou dat ruşilor.

5. Prin 1546—1595 se întemeiază la Brăila Mitropolia Proilaviei.[3]

Această Mitropolie avea jurisdicţie asupra Cetăţii Albe, a Bugeacului, Ismailului, Căuşanilor, Tighinei, Hotinului, până şi asupra Dubăsarilor din Transnistria. A avut şi jurisdicţie asupra Lăpuşnei şi Orheiului.[4] Toate erau teritorii de peste Prut, deşi sediul Mitropoliei era la Brăila. Mitropolia dispare după pacea de la Adrianopol (1829), ultimul episcop cunoscut fiind Antim.

6. În jurul anului 1767 la Hotin, în Basarabia era episcop un cărturar vestit, Amfilohie, hirotonit în cadrul Mitropoliei Moldovei, cu învoirea Patriarhului Constantinopolului. Această episcopie încetează să existe în 1813 când e anexată de Sinodul Bisericii ruse, după ocupaţia rusească a Basarabiei, la Mitropolia Chişinăului.

Ce reiese din cele de mai sus? Că Basarabia, ca parte integrantă a Moldovei, a fost din totdeauna sub jurisdicţie românească.

Şi apoi începe calvarul Bisericii Basarabiei, odată cu ocupaţiile ruseşti şi apoi sovietice.

Şi nu numai a Bisericii Basarabiei, ci şi a Bisericii Moldo-Vlahiei, până la un moment dat.

7. Între 1787—1792 G.A. Potemkin ocupă Principatele Române în numele ţarului Rusiei. Erau în scaune episcopul Antonie la Roman şi episcopul Iacob Stamati la Huşi. În 1788 a murit Mitropolitul Moldovei Leon Gheucă. Patriarhul Constantinopolului porunceşte să se procedeze la alegerea unui nou mitropolit. *Rușii nu respectă jurisdicția Constantinopolului* şi numesc *Exarh* al Moldo-Vlahiei pe rusul Ambrozie Serebreanikov, episcop de Ecaterinoslav.[5]

În 1791, la 26 decembrie, Ecaterina a II-a numeşte episcop vicar la Bender şi Akkerman (Tighina şi Cetatea Albă) pe Gavriil Bănulescu-Bodoni, supus canonicește lui Ambrozie. Petre Vălimăreanu scrie pe bună dreptate: *„Atât Ambrozie, cât şi Bodoni erau mai degrabă episcopi politici, decât canonici, fiind trimişi de puterea ocupantului şi nu aleşi după legile ţării“.*[6]

8. Istoria lui Gavriil Bănulescu-Bodoni merită un studiu pentru sine. Personaj controversat, adoptat de ruşii în care el avea încredere că vor salva creştinătatea de otomani, el a fost instrumentul Puterii şi al Sinodului rus. N-a uitat însă niciodată că e român, născut în Bistriţa-Năsăud şi, când a putut, a făcut bine românilor şi a promovat limba şi scrisul românesc. Canonicește însă, a făcut jocul ruşilor care, după dânsul, au numit în Basarabia, după 1821 când a murit, numai episcopi ruşi, în general persecutori ai românilor.

Patriarhia Ecumenică a protestat împotriva numirii lui Ambrozie al Ecaterinoslavului, ca Exarh-mitropolit al Ţărilor Române, şi implicit împotriva şi a numirii lui Gavriil la Tighina şi Cetatea Albă. Dar nici Ecaterina a II-a, *nici Sinodul Bisericii Ruse n-au luat în seamă obiecţiile justificate ale Constantinopolului.* Ba chiar dimpotrivă. După *Pacea de la Iaşi* (11 februarie 1792) Exarhul rus Ambrozie l-a numit pe Gavriil Bănulescu-Bodoni mitropolit al Moldovei. Puterea politică voia însă chiar mai mult. Comandantul rus, contele Alexandru Bezborodov raportează Ecaterinei a II-a că s-a înţeles cu Ambrozie şi cu generalul Cehovsky să-l numească pe Gavriil Bănulescu-Bodoni mitropolit al *Moldo-Vlahiei*, adică al ambelor Ţări româneşti, Ambrozie urmând să se retragă. Ceea ce s-a şi întâmplat. Gavriil Bănulescu-Bodoni a rămas însă la Iaşi, unde a venit şi Ambrozie şi s-a instalat la Golia, ca titular de Ecaterinoslav.

Bodoni, fără să fie ales, *fără consultare cu Constantinopolul*, e instalat la Iaşi de generalul rus Cehovsky, comandantul suprem al armatei ruseşti de ocupaţie.[7]

Patriarhul Constantinopolului protestează. Cere domnitorului Moldovei Alexandru Constantin Moruzi să facă alegere canonică de Mitropolit al Moldovei, ceea ce acesta şi dispune, în aprilie 1792. E ales mitropolit al Moldovei, episcopul de Huşi, Iacob Stamati. Bodoni e trimis în mai 1792 la Constantinopol.

Că a fost vorba de un abuz canonic al Sinodului rus şi al armatei ruseşti, se vede limpede din Circulara pe care o trimite episcopul Iacob Stamati preoţilor, la 27 iunie 1792:

„Vă înştiinţăm că, după intrarea în scaunul Mitropoliei a lui Gavriil... înştiinţându-se Prea Fericitul Patriarh al Ţarigradului pentru a lui Intrare la Mitropolie, că au fost fără dreptate, împotriva pravilei şi nu cu alegere şi primire de obşte a patrioţilor, după vechiul obiceiu şi pronomion ce au avut această ţară la alegerea şi punerea Arhiereilor pământului acestuia, — pentru aceea Prea Fericirea Sa, neîngăduind a se călca aceste întărite din vechime obiceiuri şi pronomii (prerogative), ce sunt aşezate după canoanele sfintei pravili, au cerut prin Arz de la prea înalta Poartă apărarea şi îndreptarea acestora; după care, prin împărăteşti închinate firmanuri, dându-se voia şi porunca Domnului nostru Alexandru Constandin Moruz Voevod, ca nicidecum să îngăduiască a fi mai mult la scaunul Mitropoliei acesta, ce împotriva obiceiurilor şi pravilelor au intrat şi s-au făcut Mitropolit; asupra căruia s-au trimis şi caterisis (afurisanie) de la Sfânta şi Marea Biserică, întărit cu iscăliturile a trei Prea Fericiţi Patriarşi, desbrăcându-l de tot darul şi cinstea Arhieriei, de Măria sa prea înălţatul Domnul nostru; urmând la aceste împărăteşti pre înalte porunci şi hotărârea Sfintei Mari Biserici (a Constantinopolului n.n.), *au lipsit pe numitul Gavriil din scaunul Mitropoliei şi din păstorirea acestui creştinesc norod, poruncind clirosului bisericesc şi celor cinstite obraze a părţii politiceşti a ţării ca, după vechile obiceiuri şi pronomii, şi după canoanele Sfintei pravili să facă o slobodă şi legiuită alegere din pământeştile duhovniceşti feţe... căzând asupra noastră sorţul acestei alegeri“, etc.*[8]

Din *Circulară* reiese că numirea lui Gavriil Bănulescu-Bodoni nu a fost recunoscută, ba că chiar a fost pedepsit cu afurisenie.

E uşor de înţeles că înlocuirea lui Bodoni i-a supărat pe ruşi. Au cerut Porţii Otomane — apel tot la forţa politică — destituirea domnitorului Alexandru Constantin Moruzi. Poarta a fost obligată să ia o măsură şi l-a mutat pe domnitor în Muntenia. Dar nu s-a dispus şi reintegrarea lui Bodoni ca Mitropolit al Moldovei. Bodoni care se afla la Constantinopol, a fost eliberat şi a plecat în Rusia, unde a fost decorat de Ecaterina a II-a şi numit, pe rând, episcop de Ecaterinoslav, Kerson şi Taurida, Novocerkask (1797) şi chiar mitropolit al Kievului (1799). Ambrozie al Ecaterinoslavului murise în 1792, cât a fost Bodoni la Constantinopol.[9]

Nu se ştie exact de ce, dar în 1803 Bodoni se pensionează la vârsta de numai 57 de ani. Se stabileşte întâi la Odesa, apoi la Dubăsari, cu o pensie de 3 000 de ruble pe an.[10]

Cu aceasta se părea că episodul Bodoni, pion important în mâinile ruşilor, s-a încheiat.

9. Dar n-a fost să fie aşa. În 1806 se declanşează un nou război ruso-turc. Ruşii ocupă din nou Principatele Române. Se încheie pacea de la Slobozia în 1807. Kutuzov proclamă alipirea Ţărilor Ro- [illegible] Din 1803 mitropolit al Moldovei era *Veniamin Costachi*. Fiind o vacanţă de domnitor, fiindcă acesta fugise de frica ruşilor în 1806, Veniamin era şi Locţiitor de Domn. *E silit de ruşi să plece din scaun* şi se retrage la Mânăstirea Slatina.

Şi din nou ruşii îşi aduc aminte de Bodoni. Prin ordin imperial el e reintegrat în Sfântul Sinod rus şi e numit încă odată exarh al Moldovei, Valahiei şi Basarabiei. *I se ordonă să nu mai asculte de Sinodul din Constantinopol*, ci de cel al Bisericii ruse.[11] În mai 1808 Bodoni depune jurământul la Iaşi în faţa prinţului rus Prozorovsky. Se ordonă şi mitropolitului de la Bucureşti să se supună lui Bodoni şi, numai lui să-i ceară aprobare pentru toate. *Constantinopolul e ignorat complet.*

În 1810 Bodoni demite pe mitropolitul Munteniei Dositei, de origine grec, şi numeşte în loc pe un Ignatie. Dositei se stabileşte în refugiu la Mânăstirea Aninoasa şi apoi la Braşov, evident fără nici o autoritate canonică. Moare în 1826, deşi Vodă Caragea îl rechemase la Bucureşti. Fiind prea bătrân, a refuzat.

10. La 16 mai 1812 se încheie *Pacea de la Bucureşti* între ruşi şi turci. Rușii se retrag din Principatele Române, dar obţin jumătate din Moldova, partea dintre Prut şi Nistru, pe care o numesc Basarabia. În Moldova era domnitor Scarlat Alexandru Callimachi, fanariot. Şi cum Bodoni, care era mitropolit — exarh în Principate, se manifestase deschis împotriva grecilor, domnitorul Moldovei îl izgoni. Bodoni trecu Prutul în Basarabia, iar în urma lui moldovenii l-au readus în triumf la Iaşi pe mitropolitul canonic, Veniamin Costachi.

G. Erbiceanu scrie despre acest moment:

„Sufletul marelui patriot Veniamin Costachi era trist; rana din sufletul său nu se putea vindeca, când privea spre Prut şi-şi amintea că s-a pierdut jumătate din ţara strămoşească prin răpirea Basarabiei“.[12]

Divanul Moldovei a trimis un *Protest* la Constantinopol contra cedării Basarabiei către ruşi, Veniamin voia şi un protest la Viena. Frica de ruşi a învins însă. Veniamin ar fi exclamat ieşind din Divan: *„Pentru Bucovina Ghica Vodă şi-a pierdut viaţa, şi noi pentru Basarabia ,nu facem măcar un protest“.*[13]

Aşadar, abuz după abuz, prin călcarea canoanelor şi ignorarea autorităţii canonice şi a Constantinopolului, şi a Mitropolitului Moldovei cu sediul la Iaşi, care avea sub jurisdicţie şi Moldova dintre Prut şi Nistru.

11. Începe acum un nou capitol în istoria bisericească a Moldovei.

Răpirea Basarabiei face ca rușii să întemeieze acolo o Mitropolie a lor, uzurpând drepturile canonice ale lui Veniamin Costachi asupra Basarabiei, şi îl numesc la Chişinău pe acelaşi Gavriil Bănulescu-Bodoni. Cât şi ce a făcut el la Chişinău şi în Basarabia, merită un studiu aparte. A rămas român şi a făcut şi lucruri bune dar, întemeierea Mitropoliei Basarabiei, rămâne totuşi un act de uzurpare a drepturilor canonice ale lui Veniamin Costachi de către Sinodul Bisericii Ortodoxe Ruse.[14]

12. După Bodoni care moare în anul 1821, la cârma Mitropoliei Basarabene au urmat 12 episcopi ruşi. Aceştia au fost: 1. Dimitrie Sulima (1821—1844), 2. Irinarh Popov (1844—1858), 3. Antonie Socotov (1858—1871), 4. Pavel Lebedev (1871—1882), 5. Serghie Lyapendevsky (1882—1891), 6. Isachie Polejensky, (câteva luni în 1891—1892), 7. Neofit Novodeicov (1892—1898), 8. Iacob Pyatnitky (1898—1904), 9. Vladimir Sinkovsky (1904—1908), 10. Serafim Ciciagov (1908—1914), 11. Platon Rojdestvensky (1914—1915) şi 12. Anastasie Gribanovsky (1915—1918).

Aceştia n-au vorbit limba poporului român peste care păstoreau, n-au fost aleşi canonic, ci au fost impuşi de Sinodul Bisericii ruse, cu misiunea de a-i deznaţionaliza pe români şi a-i transforma în ruşi. Printre aceştia, Pavel Lebedev (1871—1882) a prigonit pe toţi preoţii basarabeni care slujeau în limba română, a strâns toate cărţile româneşti de pe la biserici, şi şi-a încălzit cu ele reşedinţa vreme de câţiva ani. Printre altele a închis 340 de biserici în care se slujea românește şi a expulzat preoţii[15] care, probabil, s-au refugiat peste Prut. Norocul basarabenilor a fost că acest episcop a fost transferat în 1882 ca exarh al Georgiei.

Şi apoi ,marea binecuvântare a lui Dumnezeu a fost hotărârea Sfatului Ţării din 27 martie 1918, de unire a Basarabiei cu Patria-mumă. Au urmat ani de refacere a conştiinţelor, de recăpătare a încrederii în viitor şi s-a întemeiat, abia acum cononic, Mitropolia Basarabiei, la 25 iunie 1918. Episcopul Huşilor Nicodim Munteanu, viitorul patriarh, a fost numit de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române locţiitor al acestei Mitropolii, avându-l ca vicar pe basarabeanul Dionisie Erhan, viitor episcop de Ismail. Gurie Grosu, basarabean şi el, la 25 iunie 1918 a fost ales vicar la Iaşi, iar la 21 februarie 1921 a fost ales Arhiepiscop al Chişinăului şi al Hotinului. În 1925 Arhiepiscopia s-a transformat în Mitropolie.

Gurie Grosu s-a retras, se pare forţat de Carol al II-lea[16] şi, în locul său a fost ales mai întâi locţiitor şi apoi titular Efrem Enăchescu.

Dar a urmat un nou calvar pentru Basarabia.

13. Pactul Molotov-Ribbentrop (23 august 1939) a dat Basarabia Sovietelor.

Nu e în intenţia noastră să intrăm în amănunte politice. Aceste lucruri sunt astăzi cunoscute de toată lumea şi denunţate ca fărădelegi chiar de către fosta URSS, azi dispărută, în ultimele ei zvârcoliri înainte de a deceda, şi într-un elan de pocăinţă de ceas ultim! Să dea Dumnezeu să fi fost aşa.

Să vedem însă ce consecinţe a avut pe plan bisericesc pactul Molotov-Ribbentrop.

14. În puţine cuvinte, pentru că am mai vorbit despre aceasta, ca şi în trecut când, după fiecare ocupaţie politică, Biserica Ortodoxă Rusă a operat simultan şi o ocupaţie bisericească, în ciuda tuturor prevederilor canonice, aşa a fost şi în 1940. Îndată după ce URSS a ocupat Basarabia, la 28 iunie, după ce dăduse guvernului român o notă ultimativă la 26 iunie 1940, Biserica Ortodoxă Rusă a numit de îndată la Chişinău un episcop rus. *N-a întrebat Biserica Ortodoxă Română*, n-a dus tratative, nici măcar n-a făcut o scrisoare Patriarhiei Române. Abuz şi nimic altceva. Ocupaţie bisericească necanonică.

15. Războiul al doilea mondial, prin acel *„Vă ordon treceţi Prutul“* al mareşalului Ioan Antonescu, a readus Basarabia la Patria-mumă până în 1944 când, actul de la 23 august a redat-o sovietelor.

Ce a urmat în viaţa bisericească? *O nouă ocupaţie bisericească*, operată simultan de Sinodul Bisericii Ruse, care devenise Sinodul teritoriilor URSS.

Cu ce drept canonic?

Cu nici unul. Afară doar de dreptul forţei şi de profitarea de ocupaţia politică. *Ne-a consultat Biserica Rusă?* Nu. Nu există nici o dovadă. Şi chiar dacă ne-ar fi consultat şi ar exista vreo dovadă, ea ar fi nulă de drept şi de fapt, pentru că România şi Biserica Ortodoxă Română erau de fapt şi ele, într-o altă formă, sub ocupaţia Sovietelor.

Am ajuns acum la situaţia din vremea noastră.

16. Iată-ne acum, după ce dispare URSS, după ce Basarabia se proclamă Republică independentă şi suverană, Republică românească (27 august 1991), iată că Patriarhia Rusă ne cere socoteală că am reactivat Mitropolia românească a Basarabiei şi că am recunoscut ca Locotenent de Mitropolit pe episcopul Petru Păduraru, fost şi actual al Bălţilor, de unde a fost izgonit de cazacii din armata a 14-a şi de unele unelte locale, în astfel de uniforme. Să vezi şi să nu crezi!

17. Din cele expuse până acum un lucru este limpede şi, am vrut anume să-l facem limpede pentru oricine:

În Basarabia, Sinodul Bisericii Ruse a exercitat întotdeauna o jurisdicţie bisericească necanonică. Pretenţia de a-şi menţine şi acum această jurisdicţie, nu se poate justifica prin nimic. Uniunea Sovietică a dispărut. Nici măcar presupusul drept al Bisericii Ruse de a profita de cucerirea Sovietică asupra Basarabiei, nu mai există. Basarabia e *Republică autonomă şi suverană.* Cu ce drept, aşadar, jurisdicţie bisericească rusească asupra ei? S. Sa Patriarhul rus este *„al Moscovei şi al tuturor ruşilor“.* Nu noi am încălcat canoanele, ci Patriarhia Moscovei le-a călcat, ori de câte ori ruşii, sau Sovietele, au ocupat Basarabia. Acum că URSS-ul a dispărut, cum de se mai menţine un URSS bisericesc? Cum poate fi justificat? În nici un fel!

Biserica Ortodoxă Română nu-şi face nici un fel de probleme cu privire la ocrotirea canonică pe care o datorează fiilor ei români din Basarabia. Canonul 34 apostolic spune limpede: fiecare episcop şi credincioşii lui trebuie să se supună celui mai mare *din neamul lor.* Cum oare, când basarabenii s-au eliberat de cei care i-au împilat, care i-au deportat, care le-au distrus bisericile, care le-au arestat preoţii, cum să se mai închine ocupanţilor şi celor care au făcut totul ca să-i deznaţionalizeze şi să-i distrugă? Şi cum de se emit *şi acum* pretenţii de jurisdicţie canonică asupra Basarabiei?

18. Acestea sunt pretenţii care denotă, la unii, supravieţuirea unor mentalităţi imperialiste şi a unor apucături de ocupanţi, care nu se pot consola cu pierderile suferite, şi caută să-şi păstreze un bocanc peste ceea ce au călcat în picioare ,cu cinism, de mai multe ori în istoria ultimelor două secole.

* * *

Mai gravă şi mai de neînţeles însă decât toate acestea, este atitudinea unor ierarhi şi preoţi basarabeni, români, care, în dispreţul atâtor jertfe, atâtor crime împotriva neamului lor, a neamului nostru, se închină în continuare bisericeşte, celor de la care am avut întotdeauna numai de suferit. Asupra acestei „închinări“ nimeni nu va putea găsi vreodată cuvintele cele mai grele cu care ar trebui descrisă. Istoria va face dreptate. Şi va fi fără milă. Şi judecata lui Dumnezeu va face dreptatea ultimă, fără întârziere.

Noroc de episcopul Petru, de preoţii care îl urmează şi de credincioşii care îl ascultă. Aceştia spală obrazul bisericesc al Basarabiei. Nu este adevărat că asupra episcopului Petru ar opera vreo oprire de la slujire. După alungarea lui de la Bălţi, el a venit în România şi a cerut trecerea sub jurisdicţia firească a Patriarhiei Române. Şi a fost primit. Există actele la Cancelaria Sfântului Sinod din Bucureşti. Chiar dacă Moscova ar fi luat vreo decizie, pe care însă nu i-a comunicat-o şi nu ne-a comunicat-o nici nouă la vreme, acea decizie ar fi fără obiect. Episcopul Petru, alungat de la Bălţi de cazaci şi de clericii ierarhiei rusofile din Chişinău, din acel moment a devenit membru al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Semnătura lui se află pe acte oficiale la Bucureşti. Dacă Moscova a luat vreo măsură împotriva lui, nu mai avea nici o calitate s-o facă. Moscova ar fi trebuit să-l apere, dar n-a făcut-o, ci a fost de acord cu cei care l-au alungat.

---

3 Auxentie Stadniţchi, „Revista Societăţii istorice arheologice bisericeşti“, vol. XIV, p. 24, 27 cf. Petre Vălimăreanu, *„Prin Basarabia voievodală“*, Freiburg, 1993, col. „Vatra“, p. 73.

4 Anghel Constantinescu, *Monografia Sfintei episcopii a Dunării de Jos*, Bucureşti, 1906, p. 35, cf. Vălimăreanu, *op. cit.*, p. 73.

5 Despre acesta a se vedea: St. Berechet, *Activitatea arhiepiscopului Ambrozie Serebrenicov ca exarh şi al lui Gavriil Bănulescu-Bodoni ca vicar în Principatele Române, după călătoria mitropolitului Iona (Gruzinul) din 1791*, în rev. „Biserica Ortodoxă Română“, seria II, an. XLI, nr. 13/1923, p. 956—960).

6 *Op. cit.*, p. 84.

7 Justin St. Frăţiman, *Administrarea bisericească la românii Transnistrieni între Bug şi Nistru*, Chişinău, 1920, p. 20; cf. Vălimăreanu, *op. cit.*, p. 86.

8 Cf. Nicolae Iorga, *Istoria Bisericii Româneşti şi a vieţii religioase a românilor*, ed. II, Buc. 1928—1930, vol. II, p. 187; şi C. Erbiceanu, *Istoria Mitropoliei Moldovei şi Sucevei şi a Catedralei mitropolitane din Iaşi*, Buc. 1888, p. 321, cf. Vălimăreanu, *op. cit.*, p. 86—87.

9 Despre cele întâmplate la Constantinopol cu Bodoni, a se vedea St. Berechet, *Activitatea Arhiepiscopului Ambrozie Serebrenicov şi a lui Gavriil Bănulescu-Bodoni*, loc. cit. supra, p. 960).

10 I. Casso, *La Russie au Danube et l'organisation de la Bessarabie*, p. 36, cf. Vălimăreanu, *op. cit.*, p. 90.

11 Zamfir C. Arbure, *Basarabia în sec. XIX*, Buc. 1898, p. 741, cf. Vălimăreanu, *op. cit.*, p. 93.

12 C. Erbiceanu, *Despre viaţa şi activitatea mitropolitului Costachi*, Buc., 1888, p. 20—21; cf. Vălimăreanu, p. 103.

13 Ion Nistor, *Istoria Basarabiei*, Buc., Humanitas, 1991.

14 A se vedea în legătură cu Gavriil Bănulescu-Bodoni, St. Berechet, *Viaţa unei tipografii basarabene*, în revista „Biserica Ortodoxă Română“, Seria II-a, an XLI, nr. 5, 1923, p. 284—360; de asemenea Şt. Berechet, *Şcoalele bisericeşti din Basarabia*, în rev. „Biserica Ortodoxă Română“, Seria II-a, an XLI, nr. 6, p. 433—443. A se vedea şi Dott. Petre Vălimăreanu, *Il. Metropolita Gabriele Bănulescu-Bodoni* (1746—1821), extras din teza: „Bessarabia — aspetti della vita ecclesiastica“, Roma, 1949.

15 Vezi Nicolae Ciachir, *Basarabia sub stăpânirea ţaristă*, (1812—1917), Buc., 1992, p. 69.

16 Vezi Vălimăreanu, *op. cit.*, p. 146.

(continuare în pag. a 3-a)

Maica Vieţii

La Adormirea Maicii Domnului

(Urmare din pag. 1)

Scripturi (vezi Lc. 1, 43, unde Fecioara Maria este numită „Maica Domnului“, adică Maica lui Dumnezeu) şi a Tradiţiei.

Toţi creştinii sunt „hristofori“ sau purtători de Hristos, încă de la botez, care ne grefează în trupul Domnului cel dătător de viaţă şi ne face mădularele sale aşa încât printr-o vieţuire creştinească autentică ajungem să „nu mai trăim noi, ci Hristos să trăiască în noi“ (cf. Gal. 2, 20). Dar această prezenţă a lui Hristos în noi este una spirituală sau duhovnicească ,adică realizată de Duhul Sfânt care pătrunzând cu energiile sale trupul Mântuitorului l-a spiritualizat şi transfigurat, ridicându-l deasupra legilor firii şi făcându-l accesibil experienţei tuturor credincioşilor care primesc prin credinţă sălăşluirea lui Hristos în ei. Noi îl avem deci pe Hristos în noi, prin har. Maica Domnului a fost purtătoare de Hristos nu numai duhovniceşte adică prin har, ci şi prin fiinţă (natură), căci ea i-a împrumutat trup din trupul ei pentru ca să devină om. Cu alte cuvinte, Dumnezeu şi-a alcătuit fiinţă omenească din fiinţa Prea Curatei Fecioare Maria şi s-a făcut om. De aceea şi relaţia Maicii Domnului cu Fiul ei a fost şi rămâne unică. Dacă comuniunea cu Dumnezeu care se desăvârşeşte în unirea cu El este scopul însuşi al vieţii noastre, apoi nici o făptură n-a fost mai intim unită cu Dumnezeu ca Maica Domnului. Nici chiar îngerii. De aceea este „mai cinstită decât heruvimii şi mai mărită, fără de asemănare, decât serafimii“. Şi tot pentru această intimitate cu Fiul ei, trupul Maicii Domnului n-a cunoscut după moarte putreziciunea, ci a fost ridicat, ca şi trupul Mântuitorului, la pragul maximei spiritualizări şi mutat la cer, împreună cu sufletul ei. Pe icoanele cu Adormirea Maicii Domnului îl vedem pe Mântuitorul ţinând în mâini pe Maica Sa sub chipul unui copil nou născut la viaţa cea veşnică. Pe pământ, Maica Domnului l-a purtat în braţe pe Fiul ei, acum este rândul Fiului s-o poarte în braţe pe Maica Sa. Dragostea este totdeauna reciprocă şi mai tare decât moartea.

Maica Domnului este „Maica Vieţii“, după cum o numeşte troparul sărbătorii de azi. Căci ea a născut pe Hristos — Viaţa lumii şi a oamenilor, de care rămâne nedespărţită pentru veşnicie. Prin ea ne împărtăşim şi noi de viaţa cea adevărată şi primim toate darurile cereşti dacă ne rugăm cu credinţă şi trăim ca şi ea în ascultare şi smerenie, în curăţie şi evlavie. Maica Domnului a împreunat fecioria şi naşterea; ea este deci Modelul suprem atât al fecioarelor care-şi păstrează curăţia pentru împărăţia lui Dumnezeu cât şi al mamelor care dau viaţă tot pentru împărăţia lui Dumnezeu. Numai cele care-şi necinstesc trupul şi sufletul în desfrânări sau îşi ucid pruncii în pântece nu pot avea pe Maica Domnului ca Model şi ocrotitoare.

Rugându-ne Maicii Domnului şi privind cât mai des icoana sa (mai bine zis, lăsându-ne priviţi de ea), ne vom înălţa sufleteşte către viaţa cea adevărată pe care ea a întrupat-o şi pe care o împărtăşeşte tuturor celor ce o cinstesc după vrednicie.

Comori

Nu-s comori ca-n tine, Poezie,
Vârf de munte, clar din văi izvor,
Unic glas în unic mare cor,
Tie rob, stăpână vecinic mie.

Dintre câte-au fost şi or să fie
Strălucind cu sorii toţi sobor,
Nu-s comori ca-n tine, Poezie,
Vârf de munte, clar din văi izvor...

Ceară alţii câte-au vrut şi vor,
Avuţii, de ţin de bogăţie,
Calce doar pe aurit covor,
Ştie câte ei ar vrea să ştie.

Nu-s comori ca-n tine, Poezie.

Petre Pascu

DIN Sf. SCRIPTURĂ

Agoniseşte înţelepciune şi cu preţul a tot ce ai capătă pricepere.

(Proverbe 4, 7)

Spune înţelepciunii: „Tu eşti sora mea“ şi numeşte priceperea prietena ta.

(Proverbe 7, 4)

Sileşte la învăţătură inima ta şi urechea ta la cuvinte iscusite.

(Proverbe 23, 12)

Fugi de poftele tinereţelor şi urmează dreptatea, credinţa, dragostea.

(II Tim. 2, 22)

(Urmare din pag. a 2-a)

Şi acum câteva exemple de simţire românească a preoţimii basarabene, încă de la Gavriil Bănulescu-Bodoni, înainte şi în timpul unirii din 1918 şi după aceea.

Nu ne vom putea opri asupra tuturor, dar măcar numele unora din ei trebuie să-l amintim, fiindcă le datorăm recunoştinţă, fiindcă ei trebuie să devină modele de simţire şi acţiune românească, fiindcă lucrarea lor trebuie reactualizată în conştiinţa basarabenilor, ca să-i ruşineze pe închinătorii la Meca moscovită, suflete rătăcite şi blestemate.

1. În ciuda tuturor acuzaţiilor de rusofilie aduse lui Gavriil Bănulescu-Bodoni, rusofilie datorată atitudinii lui antiotomane, de sub suzeranitatea cărora nu vedea ieşirea decât prin alianţa cu ruşii, el a făcut în Basarabia câteva fapte de bun român. Dacă am aminti numai două din realizările lui, ar fi de ajuns să nu-l condamnăm iremediabil, cum sunt condamnaţi rusofilii de azi.

El a întemeiat Seminarul Teologic din Chişinău (13 ianuarie 1813), pe care l-a vrut şi l-a realizat cu limba română ca limbă de predare, şi a întemeiat şi o tipografie tot românească (în mai 1814). A tipărit multe cărţi de cult pe care mai apoi le va arde, în numele Sinodului rus, episcopul Pavel Lebedev!

Scriitorul rus N.N. Durnowo, într-o carte tipărită la Moscova în 1908, scrie despre episcopul Pavel Lebedev: *„Toate cărţile sfinte de la bisericile moldoveneşti, tipărite cu litere chirilice în limba moldovenească, au fost depuse la Mitropolia din Chişinău unde arhiepiscopul Pavel, în curgere de 7 ani, le-a ars încălzind cu ele palatul mitropoliei. Acest fapt de un vandalism grosolan este astăzi din domeniul istoriei"*. Citind acest text, Zamfir C. Arbure zice: *„Recomand acest citat popilor noştri rusofili, care să strige apoi: „Trăiască Rusia pravoslavnică".*[17]

Parcă îndemnul n-ar fi tocmai inactual nici pentru rusofilii zilelor noastre!

Dar să revenim la Bodoni. El a găsit şi a păstrat în Basarabia 749 de biserici, din care 37 le-a lăsat în continuare sub jurisdicţia episcopului Huşilor, şi mai avea vreo sută de biserici pentru românii de peste Nistru. A patronat tipărirea în româneşte a *Bibliei*, la St. Petersburg (1819) după modelul lingvistic al Bibliei de la 1688 şi al celei de la 1795. I-a făcut corectura moldoveanul arhimandrit Varlaam Cuza de la Iaşi şi scriitorul basarabean Ioan Pralea. Bodoni a început şi zidirea catedralei din Chişinău.[18]

Bodoni a fost îngropat cu cinste la Mânăstirea Căpriana, unde a ctitorit şi o biserică. Seminarul întemeiat de Bodoni a dat României pe aproape toţi făuritorii Unirii din 1918.

2. Doi basarabeni cu intensă activitate românească peste Prut au fost Iosif Naniescu, Mitropolit al Moldovei, om cu viaţă sfântă, şi călugărul Varlaam Barancescu, protopsalt în Scheii Braşovului, poet şi înfocat revoluţionar în 1848. A făcut atunci un apel către revoluţionarii din Muntenia, despre care G. Bariţiu zicea că a fost *„o adevărată raritate"*.[19]

3. Protoiereul Constantin Popovici conduce din 1908 revista românească *Luminătorul*. Încă de la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul sec. XX până la Unire (1918), o seamă de preoţi basarabeni au început să se organizeze în vederea tipăririi de cărţi româneşti. Pot fi numiţi: arhimandritul Gurie Grosu, autorul unui *Abecedar* românesc, preotul Mihai Ceachir, pr. A. Istrati, pr. Mihail Plămădeală, pr. Alex. Baltaga[20] şi mulţi alţii.

Vom încerca mai departe să aducem şi câteva mărturii dintre cele mai grăitoare, referitoare la simţămintele româneşti ale unor clerici basarabeni, exprimate mai ales în 1917 şi 1918, unele dinainte de unire, care ne spală obrazul de ruşinea celor ce ne compromit astăzi. Poate nu ştiu toţi, poate n-au învăţat, poate n-au auzit cum s-a comportat preoţimea basarabeană în anii Unirii celei mari.

Poate unii se vor trezi. Moscova, Leningradul, unde şi-au făcut educaţia teologică, n-au avut nici un interes să-i înveţe despre aceşti oameni mari ai neamului românesc. Să fi învăţat de la ruşi măcar felul cum îşi iubesc ei Rusia. Şi tot aşa să-şi iubească ei România lor, Moldova lor, nu Rusia altora.

4. Iată ce scria în 1905 preotul basarabean P. Gheorghian:

Suna-va ceasul dezrobirii mâine
Şi lanţul va cădea în praf însângerat
Şi vei cunoaşte-atunci, tu bietule Române
C-atât amar de vreme ai stat îngenunchiat![21]

5. Încă înainte de Unirea din 1918 arhimandritul Gurie Grosu, cu strămoşi din Stolnicenii mei de pe Cogâlnic,[22] scria sub titlul: *„Moldovene, învaţă-te a te preţui"*, unele ca acestea: (spicuim) — *„Este un lucru înjositor şi de ruşine când un om se leapădă de naţiunea sa, şi îşi ascunde atârnarea către poporul său rodnic"*, adică poporul care l-a născut (n.n.). Aceasta e ca o lepădare de tată şi de mamă!

El îi condamna cu curaj pe *„cei cu poftă de a stăpâni pământuri străine"*, dar şi mai mult îi condamna pe cei care *„pricinuiesc răni adânci iubirii de neam"*. Zice: *„Moldovene, învaţă-te a te respecta pe tine, dacă voieşti ca alţii să te preţuiască şi să te bage în seamă"*.

Oare cred clericii închinători Moscovei, că cei de la Moscova îi respectă? Pot fi siguri că îi disprețuiesc mai mult decât o fac românii. Şi când se duc pe acolo, se ştie că nimeni nu le ia plecăciunea drept smerenie creştină, ci drept milogeală lipsită de demnitate. Mi-a spus un important ierarh rus, şi nu eram singuri: *„Dacă aşa vor ei!"*

Gurie Grosu povestea cum în 1874—1875, când episcopul Pavel Lebedev le-a cerut elevilor Seminarului din Chişinău să accepte limba rusă ca limbă de predare, cum clasa a III-a, condusă de elevul Bragă, a refuzat să semneze declaraţia care li s-a cerut tuturor şi n-a avut nimeni ce le face. Că încă de atunci se umbla cu declaraţii, cum că îţi ceri tu însuţi tăierea capului! Câţi de alde Bragă vor fi fiind azi la Facultatea de Teologie din Chişinău, care să aibă curajul să refuze închinarea la străini?

Gurie arată că moldovenii trebuie să se mândrească cu obârşia şi cu neamul lor, că doar sunt strănepoţii Romei. Şi cum să nu se mândrească cu limba lor armonioasă! *„Smerenia creştinească nu ne cere ca noi să ne jertfim demnitatea noastră, să arătăm înjosire de rob ... ci să dăm fiecărei naţii cuvenitul respect"*.[23]

Se ştie că în guvernul Moldovei independente de dinainte de Unirea din 1918, Gurie Grosu a fost adjunct de ministru la Culte şi a convocat o Adunare a Bisericii Ortodoxe din Basarabia. El a spus atunci: *„Biserica trebuie să devină un izvor de cultură naţională ... Preoţimea trebuie să vorbească aceeaşi limbă pe care o vorbeşte poporul, ca să nu fie ce-a fost până acum ... Preotul să fie cel mai bun apărător al naţionalităţii. Ceea ce ne crede norodul că suntem ,aceea trebuie să fim"*. El a încheiat rugându-se *„pentru binele şi propăşirea neamului nostru românesc"*.[24]

Încă de la deschiderea Sfatului Ţării din 21 noiembrie 1917, care s-a deschis cu *„Deşteaptă-te române"* şi *„Pe-al nostru steag e scris Unire"*, s-a dat cuvântul şi arhimandritului Gurie Grosu care a spus printre altele: *„Noi învăţăm în şcoală nu în limba care trebuie să ne mântuiască* (adică în limba română — n.n.), *ci în aceea care ne duce la robie* (adică în limba rusă — n.n.). *Învăţăm şaisprezece ani şi când ne ducem la sate ca să luminăm poporul, ne convingem că nu avem cunoştinţele folositoare. Acei care doreau să fie de folos poporului, trebuiau să înveţe de la început"*.[25]

Cât de bine a sesizat arhimandritul Gurie Grosu, viitorul mitropolit al Basarabiei ,că prin limba rusă se lucra la înrobirea românilor!

Tare m-aş mira să aflu că rusofilii din Basarabia de azi corespondează cu Moscova în româneşte! Şi că primesc ordinele în româneşte! Şi că le discută în româneşte! Probabil doar le aplică ca pe nişte cnuturi pe spatele românilor moldoveni.

Se lasă înrobiţi ca nişte nătângi cu mentalităţi de slugi!

6. Fără îndoială am putea spune multe despre lupta şi simţirea românească a autorului poeziei: „Limba noastră", preotul Alexei Mateevici. Despre el s-a scris mult. Am scris şi eu. Acum aş aminti mai ales o poezie-*avertisment* care mi se pare şi foarte actuală:

Să ştiţi: de nu veţi ridica
Din sânul vostru un prooroc,
În voi viaţa va seca.
Zadarnic soarta veţi ruga,
Căci scoşi veţi fi atunci din joc,
Şi-ţi rămânea făr' de noroc.

Strofa e din poezia intitulată: *Basarabenilor*, şi a fost scrisă la Mărăşeşti la 10 iulie 1917.

Fiecare basarabean trebuie să viseze, să dorească, să lupte să fie acel Prooroc!

Biserica Basarabiei...

7. La 10 martie 1918, aşadar tot înainte de Unire, preotul A. Murafa a scris un imn extraordinar intitulat *România*, cu referire la situaţia Basarabiei din acel moment, de după prăbuşirea imperiului ţarist cotropitor. Parcă ar scrie astăzi, după prăbuşirea imperiului sovietic. E de mirare că un asemenea imn, vecin bun cu *„Cântarea României"* a lui Alecu Russo, din care se va fi şi inspirat, a rămas ascuns sub colbul uitării. Îl reproducem:

„Între Nistru şi Tisa, din vechime adâncă stai Tu, Românie, ţară eroică.

Istoria Ta, scrisă cu litere de sânge, îmi adeverează că Tu, Românie, ai fost o ţară de jertfă. Stând la răspântie, Tu ai fost în trecut straja Apusului.

În tine, Românie, se opreau toate liftele fioroase, care năvăleau spre Apus.

Luptând cu ele necontenit, Tu pluteai în sânge, dar sabia din mână n-o slăbeai. Fără număr, fără nici o jale te jăfuiau năvălitorii, lăsând în urma lor pârjol şi scrum. Mai după fiecare năvală Tu începeai traiul din nou, şi nu apucai a te întări, că da peste Tine altă mare năvală de lifte, mai aspră, mai cruntă. Numai prin sângele Tău şi prin ale Tale aspre suferinţi, neamurile din Apus au rămas neatinse şi au ajuns la nume mare, la cultură înaltă şi la bogăţii nenumărate.

Datoria neamurilor apusene către Tine, Românie, e atâta de mare, că ele mai nu sânt vrednice să se plătească de ea.

Privind trecutul Tău, prin istoria Ta, Românie, eu nu mă mir de aceea, că Tu azi eşti mică în număr şi săracă. Eu mă mir de alta: cum Tu, vărsând atâta sânge şi răbdând atâtea suferinţi, n-ai părăsit cu totul acest pământ, dar trăieşti pe el până azi?!

Trăieşti mică, dar cu un nume eroic, glorios, cunoscut de toată lumea. Trăieşti, aşteptând viitorul Tău măreţ.

Eu cred, Românie chinuită, în viitorul Tău luminat, glorios şi plin de fericire.

Tu şi azi, fiind trădată de „prieteni" şi izbită între duşmani prea puternici, stai sângerată, dar cu credinţă tare în suflet.

Doamne sfinte!

Oare dreptatea nu e cu Tine?

Oare nu ale Tale părţi au fost şi sunt încă răpite? Oare nu ai tăi fii plâng până azi, fiind subjugaţi altor neamuri, fără nici un drept?

Dreptatea e cu Tine şi Dumnezeu e cu Tine!

Şi, dacă Domnul e cu Tine, El, Preaputernicul, nu e oare în stare să conducă diplomaţia omenească spre calea dreptăţii?

Ce înseamnă pentru Făcătorul, preaînălţările uriaşe, cu toată puterea lor, militară şi cu toată diplomaţia lor prea şireată?

Unde-i Rusia cea uriaşă, care-ţi răpise fiica cea mică?

Au nu ea s-a ruinat, pierind de sine, ca spuma, cu toată puterea ei militară?

Iar Tu Românie, cu toată nenorocirea Ta de azi, care ne cutremură, stai încă, trăieşti. Trăieşti prin sufletul fiilor Tăi, Românie, plini de credinţă şi de iubire către Maică-sa.

Trăieşti, cunoscută ca o ţară eroică, nu numai de prieteni, dar şi de duşmani. Şi vei trăi în veac, pentru că viitorul Tău, Românie, e răscumpărat c-o plată scumpă: cu sângele şi suferinţa de veacuri a poporului românesc".

8. Unul din marii luptători pentru unirea din 1918, alături de arhimandritul Gurie, a fost starețul de la Mânăstirea Suruceni, Dionisie Erhan, viitor vicar la Chişinău şi apoi episcop de Ismail, dr. h. causa cu 4 clase primare. Un autodidact din clasa marilor autodidacţi din lume.

La 15 martie 1918 el a pus problema convocării unei Adunări bisericeşti care să ia în discuţie relaţiile Bisericii Ortodoxe din Republica Moldova independentă (suntem înainte de Unire, ca şi astăzi) cu Sinodul Rusiei şi cu moldovenii de pe Nistru.

Iată o problemă foarte actuală, prin asemănarea ei cu situaţia bisericească din Basarabia de azi. Ea ne va dovedi o dată în plus că gândirea noastră şi Hotărârea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române din 19 decembrie 1992, de a reactiva Mitropolia Basarabiei, *se bazează pe drepturi istorice şi canonice care nu pot fi puse la îndoială* şi care au fost gândite la fel în tot decursul istoriei noastre bisericeşti.

Starețul Dionisie Erhan se întreba dacă ar fi necesară aprobarea Sinodului Bisericii Ruse şi a Patriarhului rusesc pentru convocarea unei Adunări bisericeşti a clerului din Basarabia independentă. Din răspunsul său se va vedea că de această aprobare, canonic, *n-ar fi fost nevoie, nici în Basarabia ocupată* (1812—1918), de dinainte de declararea independenţei.

Dionisie Erhan se întreabă: *„Se poate găsi vreun articol sau lege, care ar putea dovedi că răpirea care a fost făcută politiceşte de Rusia, a unei jumătăţi din Mitropolia Moldovei, ar fi putut da dreptul Sinodului rusesc să anexeze duhovniceşte pe cea răpită politiceşte (Basarabia)?"*.

Mai departe cerea să se arate: *„de este vreo lucrare a preasfântului Sinod rusesc care ar putea dovedi că anexarea a avut loc şi este întemeiată pe hotărârile sfintelor canoane şi a obiceiurilor vechi ale Bisericii Ortodoxe"*.

Desigur, asemenea temeiuri canonice nu există şi Dionisie Erhan lămureşte pe larg situaţia, prin canonul 8 al Sinodului III ecumenic de la Efes, care a lămurit un diferend similar între Patriarhul Antiohiei şi Biserica Ciprului. Siria ocupase în sec. V Ciprul şi Patriarhul din Siria (Antiohia) trimise un episcop al său în Cipru. Cipriotii nu l-au primit şi au adus cazul în faţa Sinodului III ecumenic de la Efes. Hotărârea Sinodului a fost că *ocuparea politică nu îndreptăţeşte şi ocuparea bisericească* (canonul 8).

Facem o mică paranteză. În scrisorile recente ale Patriarhiei Moscovei, se invocă împotriva recunoaşterii de către Patriarhia Română a reactivării Mitropoliei Basarabiei, chiar acest canon 8 al Sinodului III ecumenic, cum că noi am fi ocupat Basarabia şi că am fi recunoscut acolo un episcop — pe Petru de Bălţi — împotriva canoanelor. Să citeşti şi să nu crezi! O asemenea încercare de întoarcere pe dos a realităţilor, numai o minte rusească o putea imagina, după calapoadele unei diplomaţii pe care o credeam apusă şi ,în sfârşit, de care lumea s-a eliberat. Iată că ne-am înşelat. O astfel de diplomaţie a fost preluată de cine nu ne aşteptam: de Biserica rusă!

Starețul Dionisie conclude logic că nici un canon şi nici o practică veche nu-i dădea dreptul Sinodului Bisericii ruse (în 1812), să anexeze o jumătate din Sfânta Mitropolie a Moldovei (adică Basarabia), şi bisericeşte. Aşa că, încheia Dionisie Erhan, dacă e vorba de o binecuvântare pentru a organiza o *Adunare bisericească* în Basarabia, această binecuvântare trebuie cerută de la Mitropolitul Moldovei şi Sucevei. Jurisdicţia de drept asupra Basarabiei ocupate (1812—1918) a rămas mereu cea a Mitropolitului Moldovei şi Sucevei, până la întemeierea Mitropoliei româneşti a Basarabiei.

Cine are urechi de auzit să audă!

Cu privire la românii transnistrieni, starețul Dionisie spune că lor trebuie să li se aplice canonul 34 apostolic: *„Episcopii fiecărui neam se cuvine să ştie şi să cunoască pe cel întâi între dânşii şi a-l socoti pe el de cap şi nimic altceva de prisos a face"*. Şi conchide că *„neamul românesc oriunde s-ar întâmpla a fi, trebuie să fie ocârmuit* — în cazul moldovenilor — *de Mitropolitul Moldovei, necăutând la graniţele sau hotarele care ne despart pe noi politiceşte"*. Cum din 1923 Biserica Ortodoxă Română are şi o Mitropolie canonic organizată în Basarabia, ceea ce spune Dionisie despre Mitropolia Moldovei şi Sucevei, se aplică acum la Mitropolia românească a Basarabiei.

Şi-apoi Dionisie Erhan mai observă ceva. Iată, nouă basarabenilor, ruşii ne-au impus până în 1918 episcopi de-ai lor, ruşi, nu de-ai noştri, dar pentru ruşii lor din Japonia şi America, au trimis episcopi ruşi. Cum stăm atunci cu dreptatea şi cu aplicarea aceleiaşi măsuri peste tot?

De alte concluzii nu mai credem a fi nevoie.[26]

9. Onisifor Ghibu, care a luptat în 1917—1918 alături de basarabeni pentru Unire — era şi el preot — a tipărit în cartea sa (vezi note) şi un scurt articol al învăţătorului I. Arhip din com. Ciuciuleni, jud. Lăpuşna. Acesta a fost învăţătorul mamei mele. El scrie cum trei învăţători de peste Prut au organizat cu elevii satului o serbare românească frumoasă, la 18 martie 1918, cu puţin înainte de Unire. Mama mea avea 9 ani, deci era elevă. Lumea a fost extrem de emoţionată şi a urmărit totul într-o tăcere uimită, pentru că până atunci în şcoală nu se făcuse nici o serbare românească, deşi copiii nu ştiau ruseşte. După multă tăcere, un bătrân, lăcrimând a zis: *„A dat Dumnezeu, şi nu mai este ruşine a vorbi pe limba noastră"*.[27] De ce ruşine? Fiindcă ruşii ocupanţi disprețuiau limba română şi pe cei care o vorbeau!

28. La 1 aprilie 1918, preotul Nicolae Stadnicov din comuna Ţânţăreni scria un articol intitulat: *„Glasul preotului"*. Fiindcă vorbim de poziţia preoţilor basarabeni în problema Unirii, o astfel de temă nu trebuie ocolită, când e tratată de un preot basarabean. Spicuim:

„Am aşteptat atâta vreme să se îndrepte fărădelegea care s-a făcut la 1812, când s-a despărţit Basarabia de mama ei România ... Moldovenii au fost siliţi a învăţa limba rusească. Moldovenii nu au avut noroc a asculta limba mamei în şcoală şi în biserică. Trupul lor a fost la Rusia, dar sufletul lor la Mama România. Basarabia are acum nevoie de oameni inteligenţi, de oameni luminaţi, de oameni plini de energie. Asemenea oameni sunt — dar nu ştiu de ce tac în momentul acesta".

Au fost aşadar şi pe atunci unii care tăceau! Azi sunt unii şi mai răi: vorbesc în continuare numai cu Moscova! Dar nici cei care tăceau atunci n-au putut împiedica Unirea, şi nici cei care vorbesc astăzi tot numai cu Moscova, ruseşte, n-o vor împiedica!

Şi preotul continuă:

„Lacrimile strămoşilor, sângele lor, şi sudorile lor, stoarse de când s-au răzleţit de mama România, nu mă lasă să tac. Şi nimeni din Basarabia, din cei care trăiesc din munca şi sudoarea Moldovenilor, care trăiesc pe pământ udat cu sânge şi lacrimi, nu are dreptul să tacă. Acum e timpul să ne învăţăm a trăi româneşte şi a uita timpurile ţarismului ... Dacă avem să lucrăm împreună cu conducătorii din România, Ardeal şi Bucovina, toţi inteligenţii, cu toată energia pe care o avem, dacă vom sfărâma toate pietrele ce le întâlnim pe drum, atunci şi poporul întunecat va deschide ochii şi va înţelege că omul luminat poate să facă mai mult decât cel întunecat".

Iată calea vindecării românofobiei şi a cauzelor ei, în gândirea unui preot luminat din 1918, după o sută de ani de ocupaţie ţaristă.

După numai aproape cincizeci de ani de ocupaţie sovietică, multe minţi s-au întunecat din nou. Din păcate şi ale unor clerici.

Acelaşi preot pomenit mai înainte, A. Murafa, scria la 13 aprilie 1918 despre unii rămaşi în rătăcire şi după Unirea din 1918: *„Răii şi stricaţii n-au loc la masa curată a praznicului nostru. Ei trebuie goniţi cu sunet din ograda sufletului nostru, ca să n-o spurce cu întinăciunea vieţii lor otrăvitoare. Căci aceştia sunt otrăvitorii Maicii noastre sfinte. Să piară dintre noi precum piere fumul. Sora cea mică, Basarabia, încă are crezare, căci ea e crudă şi slabă. Nevoile ei sunt multe şi puterile ei puţine. Dar are sufletul curat, sufletul moştenit de la Ştefan Vodă cel Sfânt şi nebiruit.*

Pentru această pricină, el nu trebuie întinat cu păcatele unor netrebnici, pripăşiţi cu vâlvă printre norodul nostru blând".[28]

10. Preotul Ioan Andronic, figură cunoscută în Biserica Basarabiei, spre deosebire de unii care au afirmat că preoţimea a fost instrument al rusificării sub ţarism, dă o mărturie contrarie. Nu neagă încercările de rusificare ale episcopilor ruşi, dar afirmă o rezistenţă susţinută a moldovenilor faţă de rusificare. Au fost biserici fără nici o carte rusească. Preotul pe care l-a urmat el la parohie nu ştia ruseşte.

„Ce înseamnă aceasta? Oare nu aceea că numai în biserică s-a păstrat limba moldovenească şi mai mult prin mijlocirea Bisericii norodul nostru nu şi-a pierdut de fel simţirile cele naţionale? ... Mai înainte de prăbuşirea ţarismului, preoţimea făcea lucrul său aşa încât, fără de frică, nici ascunzându-se, nici silindu-se a trâmbiţa pe toate căile faptele sale".[29]

Acelaşi preot, Ioan Andronic, scria la 24 februarie 1918: *„A sosit vremea să ne aducem aminte de casa părintească, că nu se mai poate trăi ca până acum ei, ridicându-ne cu grăbire, să plecăm spre casa noastră (România)"*. El apreciază că numirea arhimandritului Gurie ca ministru adjunct al Cultelor şi instrucţiunii *„este o cinstire pentru neamul românesc"*.[30] În Comisia pentru convocarea *Adunării* bisericeşti a Basarabiei au fost aleşi în 1918 preoţii Ioan Stiuca, Ioan Andronic şi Serghei Beţan, viitorul vestit director al Seminarului Teologic din Chişinău, pe care l-am apucat şi eu.

* * *

Am putea încă multe adăuga. Preoţimea basarabeană şi-a păstrat conştiinţa românească chiar după o sută de ani de supunere forţată unui program de rusificare sistematică. Ea şi-a avut rolul ei important în realizarea Unirii din 27 martie 1918 şi, şi-a continuat acest rol şi după Unire. Dacă Seminarul din Chişinău i-a dat pe aproape toţi făuritorii Unirii din 1918, acelaşi Seminar, ca şi cele din Ismail, din Bălţi, de la Edinet, ca şi Facultatea de Teologie din Chişinău şi cea din Cernăuţi, au dat între cele două războaie oameni de cultură, savanţi şi preoţi buni şi buni români. Războiul comuniştilor atei i-a forţat aproape pe toţi să se refugieze în ţară. Mulţi mai ţineau încă minte ce pătiseră sub ţarism. Ceea ce se ştia despre Soviete, avea darul să-i înspăimânte şi mai mult. Dar toţi cei plecaţi au trăit permanent cu speranţa întoarcerii într-o Basarabie eliberată. *Ei au fost în România, chiar sub dictatura comunistă, prosovietică şi atee, conştiinţa Basarabiei.*

Preoţimea de până în 1918, cu toate rigorile unei politici de rusificare, s-a strecurat printre interdicţii şi ameninţări, şi a cultivat cât a putut limba română şi conştiinţa de neam, aşa cum arăta preotul Ioan Andronic. Prin 1902 preoţimea s-a constituit într-o *„Frăţie a Naşterii lui Hristos"*, cu scopul de a tipări literatură bisericească, în româneşte, pentru popor, sub formă de broşuri şi foişoare care au ajuns gratuit în toate satele.

Sub ocupaţia sovietică s-au pregătit un număr mic de preoţi la şcolile ruseşti. Basarabenii n-au avut nici o şcoală teologică în limba română. Poate că aici e şi explicaţia dezorientării unora dintre ei, astăzi.

Dar Unirea e în faţă şi va veni. Aşa cum a venit cea din 1918. O cere istoria, o cer strămoşii şi, nici o stavilă n-o va putea opri, chiar dacă ultima stavilă, incredibil, sunt cei care, la Moscova sau în Moldova, nu ştiu, sau se prefac că nu ştiu care sunt graniţele Rusiei şi de ce neam sunt locuitorii liberi astăzi ai Basarabiei! Poate că până la urmă toţi vor afla şi vor învăţa, iar basarabenii îşi vor redescoperi toţi demnitatea de români!

---

17 Zamfir C. Arbure, *Eliberarea Basarabiei*, Buc., 1915, ed. II-a, p. 37.

18 V. Vălimăreanu, *op. cit.*, p. 115—117 şi N. Ciachir, *op. cit.*, p. 60.

19 N. Ciachir, *op. cit.*, p. 43.

20 Cf. N. Ciachir, op. cit., p. 8 şi Petre Cazacu, *Moldova dintre Prut şi Nistru, 1812—1918*, Chişinău 1992, p. 180; v. şi Ion Nistor, *Istoria Basarabiei*, Bucureşti 1991, passim.

21 Cf. Onisifor Ghibu, *De la Basarabia rusească la Basarabia românească*, vol. I, Cluj, 1926, p. 1. Citatele care urmează au fost colectate în anexa la cartea sa, de Onisifor Ghibu, p. 1—509, din care noi le-am ales şi selectat pe cele mai elocvente.

22 Mitropolitul Gurie scrie: „Cercetând originea familiei mele după tată, am aflat că un străbun al meu din Moldova vechiului Regat, numit Andrei Poparcea a fost preot în *Stolniceni, jud. Lăpuşna*, pe Valea Cogâlnicului. El a avut între alţii fii pe Gheorghe (care a fost cântăreţ (palamar) la Nimoreni, pe Valea Işnovăţului, din care s-a născut tatăl meu Ştefan. Pentru că era un om voinic, i-au zis „gras" şi după această numire a lui s-au numit urmaşii „Grosu" cf. *„Procesul şi apărarea mea"* Buc., 1937, p. 36, nota 1.

23 Text din 7 februarie 1918, la Onisifor Ghibu, *op. cit.*, p. 53—61.

24 Cf. Ghibu, *op. cit.*, p. 159—160.

25 Cf. Anatolie Moraru *„Lupta poporului român din Moldova de răsărit pentru libertate, independenţă şi unire cu patria sa România"*, manuscris, p. 100. Anatolie Moraru a fost deputat în Sfatul Ţării.

26 La Onisifor Ghibu, *op. cit.*, p. 225. A se vedea şi alt articol al lui Dionisie Erhan, din 24 martie 1918, tot la Ghibu, p. 237—239. În acest articol atacă rusificarea operată de ruşi prin Biserică.

27 Cf. Ghibu, *op. cit.*, p. 264.

28 Cf. Ghibu, *op. cit.*, p. 282.

29 Cf. Ghibu, *op. cit.*, p. 127—128, 17 februarie 1918.

30 Cf. *Idem*, p. 151.

DIN SF. SCRIPTURĂ

— Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău, din toată inima ta, din tot sufletul tău şi din toată puterea ta. Cuvintele acestea, pe care ţi le spun eu astăzi, să le ai în inima ta şi în sufletul tău. Să le sădeşti în fiii tăi şi să vorbeşti de ele când şezi în casa ta, când mergi pe cale, când te culci şi când te scoli. Să le legi ca semn la mână şi să le ai ca pe o tăbliţă pe fruntea ta. Să le scrii pe uşorii casei tale şi pe porţile tale (Deut. 6, 5—9).

Rugă din închisoare

Am citit de curând, sub semnătura lui Gheorghe Popescu-Vâlcea, o culegere de versuri: *Cuvinte din temniță*, alcătuite, după propria-i mărturisire, în gând, de-a lungul a peste 16 ani petrecuți la Jilava, Văcărești, Aiud, Lugoj, Gherla.

La fel avea să-și scrie *Jurnalul Fericirii* și N. Steinhardt și atâția alți intelectuali români — ale căror trăiri și conștiințe au pus pecetea de durere și revoltă în zgura rămasă de pe urma unei devastatoare orânduiri.

Tălăzuind între o mijindă nădejde, alimentată, la cei mai mulți, de credința în Dumnezeu, sau, cum e cazul în speță și la G.P.-V. și de încredere, speranță în viitorul țării, pe de o parte — iar pe de alta, debusolați, înfrânți, copleșiți de neputința ieșirii din impas — elita îngenunchiată, peste patru decenii, zguduie azi prin mărturiile — *memento*-uri — în eternitate.

G.P.-V. gândește stihurile — pentru sine și pentru: „a susține moralul elevilor și studenților, țăranilor și muncitorilor căzuți în aceleași temnițe, întărindu-le convingerea că au luptat pe drept pentru credința în Dumnezeu, pentru libertate, pentru sfintele obiceiuri și minunățiile acestui pământ"; versuri ce le va închina „fraților căzuți în robia și lanțurile anticristului acestui veac" *(Închinare*, p. 6).

Am substitui demersul său unui „modus vivendi" — „fel de a trăi" în sensul de „echilibru temporar" sau chiar de „supraviețuire".

Căci ce altceva poate fi socotit poemul său de-nceput *Cântarea țării* (de 213 catrene — p. 7—37), precum și alte câteva poezii — ode — închinate istoriei, frumuseții și bogăției materiale și spirituale ale pământului natal? Acad. pr. prof. Dumitru Stăniloae îl apropie, pe drept cuvânt, de *Cântarea României* a lui Alecu Russo *(Cuvânt înainte*, p. 5).

Ancorat în aceste valori perene autorul cărții trăiește, la cotele aceleiași intensități, și „căderile" reversului medaliei.

Existența sa se consumă de astă dată, cu precădere, în universul bacovian al toamnelor:

„Bate vânt de toamnă-afară,
Printre ramuri plâng castanii,

Peste viața mea amară,
Pică frunze, zboară anii.

...Dinspre zările de-acasă
Mă întorc din nou în mine,

Greu surghiunul mă apasă,
Și cătușa strâns mă ține".
(Cuvinte din temniță, p. 45)

În alt loc, prin repetarea până la satietate a numelui anotimpului în care „cocori se-aud plângând... sfâșietor" — atinge limitele înfrângerii *(E toamnă peste Aiud*, p. 47).

De reținut registrul în care, același element definitoriu — cocorii —, în *toamna* din imnul de-nceput gravitează către un revigorator optimism:
„În cârduri, glăsuind, se duc cocorii,
S-aducă viitoarea primăvară" *(Cântarea țării*, p. 32).

Chiar la o lectură superficială cititorul distinge net în *Cuvinte din temniță* polii opuși, în perimetrul cărora se consumă existența umană: bine și rău, înălțare-prăpastie, încredere-desnădejde. De aici, pentru G.P.-V. — credința în Dumnezeu, precum și dragostea și mândria pentru țară, pentru datinile din străbuni, pentru înțelepciunea poporului — „îmbracă haine de sărbătoare"; pe temeiul „luminii", a unor rosturi, părelnic aureolate, atributele tuturor elementelor ce compun „universul" patriei — dau sentimentul trăiniciei, al așezării lucrurilor, al certei îndreptări, atunci când, vremelnic, echilibrul este amenințat *(Cântarea țării, Acolo este țara mea, Dor de țară, Cântarea Basarabiei* ș.a.).

De aici „prăpastia" pe care poetul o simte între *toamna* din poemele citate mai sus și *toamna* Aiudului.

Tot astfel — sărbătorile iernilor de-altă dată (vezi: *Colind îngeresc, Prunc sfânt, Leagăn sfânt, Noapte sfântă, Cerescule Părinte, Rugă Preacuratei)*, sunt văzute din robie ca printr-un ochean, nefiresc întors, încețoșat, sumbru:

„A venit și sfânta noapte de Crăciun...
Lângă temnița de plumb și mucegai,
Poposit-au un moșneag și cu trei crai;
Au căutat să vază fețe omenești
Și-au văzut doar oblonitele ferești...
Suflă-amarnic, suflă crivățul hain,
Peste țară numai jale și suspin...
Zăvorâte ușile tac în țâțâni,
Nu mai vin colindători ca-n anii buni...
Și-n cătușele robiei ce mă strâng,
Velerim din amintire-ngân și plâng..." *(Colind din robie*, p. 49).

Comunicarea lui G.P.-V., în afară de cea cu-n *alter ego*, lipsește; tot ceea ce este dincolo de zidurile închisorii e amintire, o amintire dureroasă; norii plumburii, frunzele rănit uscate ori strivite de ploi, cloncănitul sumbru al corbilor, vânturile șuierătoare — apasă omul întemnițat; în dureroasa nevoie de dialog, acesta îi este hărăzit doar vizual, numai cu astrele reci ale nopții, strecurate prin cine știe ce firidă.

Tot pe muchea desnădejdii, disperate rugi alcătuiesc cei doi *Psalmi* (p. 56—57 și p. 58). În „cânturi" similare Arghezi presimte și trăiește-ntru prezența dumnezeirii: „De-ajuns a fost ca, nezărit / Să te gândesc și-am tresărit"; nedumeririle lui: „Stau ca-ntre sălcii, noaptea, călătorul / Și nu știu cine-i binefăcătorul" — arar iau forma invocării: „În rostul meu Tu m-ai lăsat uitării / Și mă muncesc din rădăcini și sânger. / Trimite, Doamne, semnul depărtării"... Chemarea ajutorului Celui Atotputernic la G.P.-V. este mistuitoare; sub povara schingiuirilor, a umilințelor, a tuturor cărărilor astupate, credința în Dumnezeu e strigăt desperat ,e tremurată șoaptă de speranță, e arșiță, e rug, e sete; e blândă răcoare, e stinsă cenușă, e potolire. Cu mijloace proprii, într-un vibrant diapazon, întemnițatul rescrie emoționante versete din *Psaltire:*
„Coboară Stăpâne, coboară la mine!

Pe scara cerească ce urcă la Tine,
Întinde-mi o mână și brațul mi-aține,
Mă clatin, alunec, povara din mine
Slăbitu-mi-a pasul, mă trage, mă ține.

Coboară Stăpâne, coboară la mine!"

Fraze scurte, în rostiri sacadate, cu repetiții — imperative, opresc respirația, înecă, în plâns șoapte scăpate din buze spuzite:
„O, Doamne, o, Doamne, din veacuri, din toamne!

Când neguri se lasă și greul m-apasă,
Când sufletu-n mine e numai ruine,
Când gura e mută, scuipată, bătută,
Când ochiul se stinge în lacrimi de sânge,
Când arșiți mă seacă și valuri mă-neacă
Și toate se surpă și toate m-astupă,

O, Doamne, o, Doamne, din veacuri, din toamne!"

Doar cunoașterea integrală a acestor *Psalmi* poate da adevărata lor măsură, a crâncenei suferințe și-a limanului credinței în Dumnezeu. Dar cum să-i poată afla cineva ,de vreme ce placheta de versuri *Cuvinte din temniță* a apărut în numai... 150 de exemplare...?

În becismicile încercări la care ne supune viața de fiecare zi, stihurile lui Gheorghe Popescu-Vâlcea — retipărite într-un tiraj corespunzător — ne-ar aduce în suflet și-n minte, mai des, îndemnul psalmistului, îndemn, ce pare-a-i fi fost carte de căpătâi poetului de care vorbim: „Pentru ce ești mâhnit, suflete al meu, și pentru ce mă tulburi? Nădăjduiește în Dumnezeu, că-l voi lăuda pe El; mântuirea feței mele este Dumnezeul meu" *(Psalm* 41/16—17).

Stela Toma

Sf. Liturghie și Preasfânta Treime

Când se întâmplă să ajungă la mine vreun candidat la Teologie, de obicei îi pun o întrebare, un fel de „verificați-vă cunoștințele". Îl întreb, de pildă: „Ce texte cunoști, din cadrul sfintei Liturghii, în care este cuprins cuvântul *Treime* sau *Sfânta Treime*"? Sunt cinci astfel de texte. Dintre ele mă aștept să mi se spună mai cu seamă două: răspunsul la îndemnul: „Să ne iubim unii pe alții, ca într-un gând să mărturisim" sau cel la îndemnul: „Să mulțumim Domnului!" La primul îndemn se răspunde cu cuvintele: „Pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh: Treimea cea de o ființă și nedespărțită". La cel de al doilea îndemn, răspunsul este: „Cu vrednicie și cu dreptate este a ne închina Tatălui și Fiului și Sfântului Duh: Treimei celei de o ființă și nedespărțite." E simplu și foarte la îndemână. Celelalte trei texte de la Sf. Liturghie, în care este cuprins cuvântul „Treime" poate e mai greu să fie identificate de cineva care nu este obișnuit să urmărească cu atenție sfintele slujbe, deși și acestea pot fi știute de către cei care participă real, cu gândirea și cu simțirea, la sfintele slujbe. Mă gândesc, în primul rând, la antifonul al doilea, din cadrul Liturghiei catehumenilor, adică la rugăciunea spusă cu cântare și adresată Domnului Hristos, rugăciune care începe cu cuvintele: „Unule-Născut, Fiule și Cuvântul lui Dumnezeu..." și se sfârșește cu zicerea: „Unul fiind din Sfânta Treime, împreună mărit cu Tatăl și cu Duhul sfânt, mântuiește-ne pe noi". Un alt text, pe lângă cele trei pomenite până acum, cel de al patrulea, în care este amintită Sfânta Treime, este textul imnului heruvimic, în care noi credincioșii, participanți la Sf. Liturghie, ne mărturisim ca unii care îi închipuim pe Heruvimi, adică pe ființele cerești din imediata apropiere de Dumnezeu, iar aceasta pentru faptul că aducem întreit sfântă cântare „de viață făcătoarei Treimi". De aceea chiar și zicem: „Noi, care pe Heruvimi, cu taină închipuim și făcătoarei de viață Treimi întreit sfântă cântare aducem, toată grija cea lumească de la noi s-o lepădăm; ca pe Împăratul tuturor să-l primim, pe cel în chip nevăzut înconjurat de cetele îngerești, aliluia, aliluia, aliluia".

Și mai e încă un text, cu care se răspunde la binecuvântarea pe care o dă slujitorul sfințit, când spune cuvintele: „Mântuiește, Dumnezeule ,poporul Tău și binecuvintează moștenirea Ta". Răspunsul la această binecuvântare este: „Am văzut lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc, am aflat credința cea adevărată, nedespărțitei Sfintei Treimi închinându-ne, că Aceasta ne-a mântuit pe noi". Acesta ar fi un răspuns complet la întrebarea cu care am început rândurile de față.

Într-adevăr, textele amintite de la Sf. Liturghie ne dau prilejul să ne gândim la Dumnezeu cel unul în ființă și întreit în persoane: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh: la Preasfânta Treime. Dar lucrurile nu rămân numai la atât. La Sf. Liturghie, ne găsim în fața Preasfintei Treimi și de fiecare dată când se rostește vreun ecfonis, adică vreo zicere în care se pomenesc cele trei persoane ale Preasfintei Treimi, ca de pildă: „Că sfânt ești Dumnezeul nostru și Ție mărire înălțăm: Tatălui și Fiului și Sfântului Duh", sau: „Că Tu ești sfințirea noastră și Ție mărire înălțăm: Tatălui și Fiului și Sfântului Duh..." etc. etc. La fel, în cuprinsul Epiclezei se aduc în conștiința noastră cele trei persoane ale Preasfintei Treimi: Dumnezeu-Tatăl de la care cerem să-l trimită pe Duhul Sfânt, Dumnezeu-Duhul Sfânt, pe care îl cerem să vină peste noi și peste „cinstitele daruri", precum și Dumnezeu-Fiul, Domnul nostru Iisus Hristos, pe care îl dorim prezent, cu Trupul și Sângele Lui, unite cu dumnezeirea Sa, ca să se întrupeze în credincioșii care se împărtășesc.

Pe lângă cele amintite, mai avem un text liturgic, care ne pune în fața Preasfintei Treimi, când se dă binecuvântarea, cu cuvintele: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu-Tatăl și împărtășirea

(Urmare în pag. a 5-a)

Arhim. Teofil Părăian

Vetre de spiritualitate românească

— MĂNĂSTIREA HABRA DE LÂNGĂ BAIA MARE —

Deși vechea mănăstire din hotarul satului Groși (la 8 km sud de Baia Mare), și-a încetat existența fizică de aproape 400 de ani, amintirea ei se păstrează încă nespus de vie în tradiția locurilor. Mănăstirea a fost ridicată într-un loc pitoresc, aproape de satul Ocoliș, pe o mică terasă care domină Valea Chechișului și care se numește și astăzi „Habru".

Imaginea mănăstirii, credința chiar că ea există și azi, scufundată însă în mlaștina de la poala dealului, cu toate odoarele ei, cu clopotele „care se aud în noaptea de Paști", că în aceeași noapte, „pe locul sfânt arde și luminează o flacără", sunt păstrate de minunata legendă povestită cu venerație deopotrivă de bătrâni și tineri.

Statornica credință că acest lăcaș există acolo în adâncuri a făcut ca an de an, veacuri de-a rândul de la dispariția sa întâmplată după 1600, călugări din alte părți — cum spun bătrânii — preoți și credincioși din împrejurimi să vină pentru închinare și reculegere, aici la Habru ca și pe două din colinele alăturate, purtând până astăzi numele de „Galilei și Călugăru".

Obiceiul secular, deși abandonat în ultimele decenii (poate în contextul propagandei ateiste), n-a fost uitat, păstrându-se cu totul impresionantă și amintirea mănăstirii.

O cercetare mai îndelungată și care sperăm să o continuăm și sub aspect arheologic, ne dă posibilitatea confruntării datelor istorice cu toponimia foarte semnificativă și cu tradiția orală locală. Toate acestea, completându-se fericit, explică, de altfel, credința puternic sădită în conștiința atâtor generații până astăzi, că mănăstirea există și acum.

Mănăstirea Habra nu putea să dispară pentru că, așa cum menționează un interesant document din 1614, existând *„din vechime, avea menirea să se roage pururea pentru rămânerea țării noastre"*. Este vorba de un memoriu trimis din Baia Mare de *„toată preoțimea și nobilimea română din ținutul Băii Mari, Chioarului și Sătmarului"*, autorităților imperiale austriece. Românii cereau să se facă dreptate în cauza mănăstirii pe care erau hotărâți să o reclădească. Mai spuneau că aceasta s-a bucurat întotdeauna de drepturi și slobozenii, dar că s-a pustiit de opt ani, de când clădirile i-au fost dărâmate, clerul alungat și proprietățile cuprinse prin abuz de un nobil, care cumpărase satele Groși și Ocoliș de la fiscul din Baia Mare.

Deși demersurile au fost repetate, românii n-au beneficiat de dreptatea așteptată de la imperiali — ca în atâtea rânduri în istorie — căci mănăstirea nu s-a mai reclădit.

Abuzul amintit a fost posibil în contextul persecuțiilor deslănțuite în Transilvania la adresa clerului român care îl sprijinise pe Mihai Viteazul. Este vorba, de fapt, de aplicarea hotărârilor dietei de la Letzfalu din octombrie 1600, care prevedeau ca „toți călugării să fie proscriși din toată țara... fiindcă stricăciunea și pericolul nostru de acum au venit din cele două țări române". Aceste măsuri au continuat și după uciderea lui Mihai Viteazul.

Clerul mănăstirii de lângă Baia Mare a vibrat pentru faptele voievodului celei dintâi uniri a românilor, iar starețul cu rang de episcop l-a urmat pe Mihai Viteazul la Iași, căci semnează aici, la 2 iunie 1600, împreună cu episcopul Maramureșului și cu cel al Sucevei, un important document în urma sinodului bisericesc convocat de domn în capitala Moldovei.

Mănăstirea pare să fi fost un binecunoscut lăcaș de cult și un centru de spiritualitate românească. La 1604 episcopul Serghie al Maramureșului, adus de la Tismana de Mihai Viteazul — domnul care s-a îngrijit de viața spirituală a românilor ardeleni, căci să ne gândim la ctitoriile sale aici începând cu noua catedrală a Mitropoliei de la Alba Iulia — Serghie deci, „călugărul cărturar cum îl numise Nicolae Iorga, vorbește despre mănăstirea din Peri și mănăstirea Habra „de deasupra Băii Mari, din țara Chioarului", ca fiind cele mai importante asupra cărora își exercita prerogativele și autoritatea.

Dată fiind această asociere, ca și vechimea repetat invocată a mănăstirii Habra din Chioar, înzestrarea sa deosebită (ogoare, livezi, vii, eleștee, etc.), libertățile de care se bucura „în toate vremurile" (desigur până la distrugere), credem că acest așezământ de cult românesc și ortodox, ca și vestita mănăstire din Perii Maramureșului, a fost întemeiată de aceiași binefăcători voievozi maramureșeni Drag și Bale, poate în jurul anului 1400. Bogați și puternici, Drăgoștii (nepoți ai lui Dragoș descălecătorul în Moldova), comiți ai Maramureșului, Sătmarului, Ugocei și ai secuilor, au avut meritul protejării propriului popor împotriva tendințelor de deznaționalizare și prin religie, cultivând și apărând credința sau legea strămoșească a românilor. Ei au ridicat și înzestrat cu proprietăți numeroase lăcașe de cult — adevărate centre de spiritualitate românească. Și este posibil ca, așa cum mănăstirea din Peri fusese închinată Constantinopolului de către ctitorii săi, mănăstirea de lângă Baia Mare să fi fost închinată vestitei mănăstiri a Hebronului situată la sud de Ierusalim, acest fapt putând explica, eventual, denumirea de Habra.

Dar revenind la menirea clerului mănăstirii de pe Habru, aceea de a se ruga pentru țară, ca și la amintirea ei atât de vie în satele din jur, am socotit de datoria noastră să readucem în atenție istoricul și tradiția sa. Căci în contextul renașterii spirituale din România, de după revoluție, acest minunat simbol al speranței în perpetua renaștere a vieții și a binelui, a rămânerii țării și a oamenilor ei, în ciuda tuturor vitregiilor istoriei, această zestre de spirit moștenită împreună cu credința străbună, se cere prețuită și lăsată urmașilor.

De aceea, cu mult entuziasm, Protopopiatul ortodox din Baia Mare și parohia din Groși, sute de credincioși din Groși și Ocoliș cu rudele sosite de sărbători din toate colțurile țării, au reluat după 1989 obiceiul secular al ieșirii pentru rugăciune pe locul vechii mănăstiri. Și astfel, într-o atmosferă de înălțătoare trăire sufletească, în după amiaza marii sărbători de Paști (la 15 aprilie 1990), s-a sfințit pe Habru crucea așezată de sătenii din Groși în vinerea mare, s-a oficiat o slujbă de pomenire a clerului prigonit al mănăstirii, a eroilor din toate vremurile ai neamului românesc, s-a evocat istoria și vechimea mănăstirii ca și semnificația ei profund creștinească și românească.

Bucuria și emoția oamenilor au fost deosebite, ca și hotărârea lor de-a reveni aici an de an, cum se și întâmplă de atunci, cu dorința ca rugăciunea, gândul și faptele bune pentru țară să-i unească pe toți românii.

Credincioșii și preoții doresc, de asemenea, să clădească pe Habru un schit și astfel să repare o nedreptate de patru secole a istoriei. Este un gând frumos, care credem că se va împlini.
Ceea ce este sigur însă, este că pe Habru și pe cele două coline, Galilei și Călugăru, românii se vor ruga „pururea" pentru țară, așa cum făceau „din vechime" călugării mănăstirii Habra.

Prof. Viorica Ursu
Muzeul județean Maramureș, Baia Mare

Despre folosul citirii Sf. Scripturi

(Urmare din pag. 1)

viu al unui predicator bun, pentru că vorbele zboară, dar citind, examinăm și cântărim ceea ce ne place, până se imprimă bine în suflet și-n inimă. O astfel de lectură este un sfetnic credincios și un judecător drept, spune adevărul pe față, sfătuiește, mustră și cheamă la virtute. „Cuvintele Domnului, zice psalmistul, sunt cuvinte curate, argint cu foc lămurit" (11, 6). „Ele sunt duh și viață nouă" (In. 6, 63).

Aș dori să accentuez că, pe lângă Sf. Scriptură, tot ca lectură duhovnicească vă invit să citiți și scrierile Sf. Părinți, Filocaliile, Cărți de meditație (ex. Toma a Kempis, La picioarele Mântuitorului de Huonder, etc.). Prin lectură duhovnicească în general vorbim cu toți Sfinții și Părinții Bisericii, cu toți aleșii lui Dumnezeu, care ne dau pilde și povețe prețioase pentru viața cerească. Ea este comoară nesecată de tot binele, pentru că aprinde în suflet focul harului dumnzeiesc, care arde tot răul și ne sfințește viața, gândul, vorba și faptele noastre.

Faceți, deci, lectură duhovnicească și-ndeosebi citiți Sfânta Scriptură, cea mai bună carte pe care a cunoscut-o omenirea. Aceasta pentru faptul că: 1) e cea mai universală din lume. O aflăm la toate popoarele, la intelectualii și cărturarii de elită, în palate și bordeie; 2) este carte unitară: deși scrisă de peste 40 de autori, de diferite grade culturale în 1600 ani. Ea cuprinde o superioară și unitară concepție despre lume și viață, de la Facere și până la Apocalipsă. Răspunde la toate marile întrebări care se pun irezistibil spiritului omenesc: ce ești tu, omule? de unde vii, încotro mergi, pentru ce trăiești, ce cale să apuci, ca să te mântuiești? etc. 3) Citind Biblia cu credință și cu evlavie, dragi tineri, simțim că harul divin este o putere supranaturală care vorbește inimii noastre, ne convertește sufletele și le aduce în slujba lui Dumnezeu. Așa a convertit pe filozoful Justin, devenit Martir, pe Fer. Augustin, Francisc de Asisi și mulți alții, pe care i-a făcut oameni noi, desăvârșiți în Hristos. Așa este și pentru tine, citește-o necontenit și te vei convinge.

CUMPĂTAREA

(Urmare din pag. 1)

își pune frâu plăcerilor și poftelor vinovate; nu se lasă biruit și robit de ispitele cărnii sau de amăgirile patimilor înșelătoare. Creștinul știe că *cine luptă se înfrânează și cine se înfrânează se încoronează* (I Cor. 9, 25).

Cumpătarea este o virtute morală obligatorie pentru toți creștinii, poruncită de Mântuitorul și pilduită de toți sfinții. *„Luați aminte de voi înșivă*, grăiește Iisus Domnul, *să nu se îngreuieze inimile voastre de mâncare și de băutură peste măsură"* (Lc. 21, 34). Țineți măsura în toate. Nu lăsați poftele fără frâu și dorințele fără stăpânire. Fiți stăpâni și nu robi, fiți totdeauna *treji* (I Petru 1, 13; 5, 8; Tes. 5, 6).

Temperanța e cea mai bună regulă de sănătate și *igienă* a sufletului și a trupului. Ea constă în înfrânarea poftelor, în oprirea excesului, în stăpânirea patimilor de mâncare, băutură, îmbrăcăminte, mânie, înjurătură, ș.a. Ea ordonează dorințele ,stăpânește plăcerile și înalță personalitatea omului. Lipsa de cumpătare aruncă pe cei mai mulți oameni în cele mai negre mizerii morale și materiale: în destrăbălare, lux, desfrâu, jocuri de noroc, beție; în spitale, azile, case de nebuni, temnițe, etc. Priviți casele, curțile și trupurile beților, desfrânaților, risipitorilor și bolnavilor, și vă veți convinge câtă mizerie este în lume din lipsa cumpătării, ...și câți bani buni, greu munciți, se duc în vânt pe articole de lux și pe alte pofte deșarte...

Din astfel de pricini, morale și sociale, virtutea cumpătării e recomandată tuturor bărbaților, slujitorilor bisericii (I Tim. 3, 2—3; Tit 1, 7), femeilor (I Tim. 3, 11), tinerilor și bătrânilor (Tit 2, 2—3, 6) și tuturor creștinilor (Lc. 21, 34).

Fără cumpătare nu este bunăstare, nici progres, nici viață morală.

Din cumpătare se nasc și alte virtuți morale: cinstea, modestia, bunăstarea, castitatea, blândețea, seriozitatea morală, unele mai lăudabile decât altele. În schimb, unde nu e cumpătare, își fac pat cald toate viciile și toate relele, dintre care cele mai mari sunt beția, desfrâul și omorul. *Beția* e „muma desfrâului" și „băutura morții". Mai mult ca sigur, Irod nu ucidea pe Ioan, dacă ar fi fost în stare de trezvie, — mai ales că avea un respect deosebit față de el. În stare de beție oamenii fac lucruri de care mai apoi se rușinează; le regretă și plâng, dar prea târziu.

Religia creștină oprește și osândește beția (Lc. 21, 34; Rom. 13, 13; Ef. 5, 18); o numără împreună cu necumpătarea printre faptele rele ale trupului (Gal. 5, 19—21), spre deosebire de cumpătare, care-i numărată printre faptele Duhului (Gal. 5, 22). Creștinii sunt îndemnați și obligați să se ferească de societatea beților (I Cor. 5, 11), și de idealurile lor (Is. 22, 13; I Cor. 15, 32) deoarece beția duce oamenii la sărăcie (Prov. 21, 17; 23, 21), la batjocură și ceartă (Prov. 20, 1), la zăpăceală (Isaia 28, 7) și nebunie (Osea 4, 11), la impietate (Is. 5, 11—12), la gâlceavă, la plângere (Prov. 23, 29—32), la moarte (Deut. 21, 20—21) și la pierderea împărăției lui Dumnezeu (Gal. 5, 19—21).

Pe lângă toate acestea, beția nu stinge setea, așa după cum îmbuibarea nu satură poftele, ci mai degrabă le face *nesățioase*. Beția, ca și îmbuibarea, naște mizeria și sporește nefericirea în lume. În fiecare pahar dus la gură, bețivul bea lacrimile, sângele și viața soției și ale copiilor săi, și în loc să facă din trupul său biserica lui Dumnezeu (I Cor. 6, 20), îl batjocorește și îl ruinează.

În Sf. Scriptură se spune limpede că beților nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu (Gal. 5, 19—21), dacă nu se trezesc, să se pocăiască și să se lapede de patimile lor.

— „Deșteptați-vă, beților, și plângeți!" — strigă profetul Ioil (1, 5). Lepădați-vă de faptele cele fără de roadă ale întunericului, care rușine este a le și grăi (Ef. 5, 11—12) și urmați legea Domnului.

Tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul este un strigăt peste veacuri împotriva destrăbălării, împotriva luxului, împotriva îmbuibării, împotriva desfrâului, împotriva beției, împotriva omorului; împotriva tuturor păcatelor care izvorăsc din lipsa de cumpătare; e un strigăt de chemare la cumpătare, la simplitatea creștină, la virtute.

Să ne ferim de duhul casei lui Irod și mai vârtos să urmăm îndemnul adresat tuturor oamenilor și mai ales beților:

„Să nu vă îmbătați de vin, întru care este desfrânare, — nelegiuire și ucidere (Mc. 6, 21—38), — *ci să vă umpleți de Duhul, vorbind între voi în psalmi și în laude și în cântări duhovnicești, lăudând și cântând întru inimile voastre Domnului"* (Ef. 5, 18—19).

Biblia sau Sf. Scriptură — capodoperă a culturii şi civilizaţiei universale

(LECŢIE DE RELIGIE)

1. Organizarea clasei pentru lecţie (Rugăciunea de la intrarea în clasă, pregătirea materialului didactic: cât mai multe planşe sau diapozitive, plăci cu muzică inspirată din Biblie).

2. Verificarea temei şi a cunoştinţelor predate în lecţia trecută.

3. *Legătura cu lecţia precedentă sau cu cunoştinţele anterioare.*

Când, printre primele lecţii din anii trecuţi ne-am referit la crearea omului, am văzut că el a fost creat din trup şi suflet. Trupul este partea biologică a fiinţei umane, legată de lumea materială. Sufletul reprezintă chipul lui Dumnezeu în om, suflarea divină. Datorită existenţei sufletului în fiinţa omenească, putem spune că omul a fost creat după chipul lui Dumnezeu. El avea însă menirea să ajungă la asemănarea lui Dumnezeu, să-şi dezvolte adică capacităţile sufleteşti şi mereu să nu obosească a tinde spre desăvârşirea vieţii duhovniceşti. Dar aşa cum trupul are nevoie de hrană pentru a putea vieţui, tot astfel şi sufletul trebuie hrănit... Care este această hrană a sufletului? Este multiplă. Una din ele o constituie şi cărţile care conţin valorile spirituale pe măsură să ne dezvolte capacităţile duhovniceşti, adică să ne cultive spiritul; şi în acelaşi timp să ne înveţe a ne trăi viaţa în mod demn şi civilizat. Din cărţile scrise s-au dezvoltat ştiinţa, cultura şi civilizaţia, sub multiplele lor forme de manifestare: literatura, istoria, muzica, pictura, sculptura, etc., toate având menirea să înnobileze spiritul omenesc; să-l ajute să devină asemenea Celui ce l-a plăsmuit.

Între toate aceste foarte multiple cărţi, care au contribuit la dezvoltarea culturii şi civilizaţiei umane, la loc de frunte stă Biblia sau Sfânta Scriptură.

4. *Comunicarea subiectului lecţiei noi şi a obiectivelor urmărite.*

Vom vedea în cele ce urmează că Biblia sau Sfânta Scriptură este capodoperă a culturii şi civilizaţiei universale.

5. *Dirijarea învăţării. Însuşirea noilor cunoştinţe.*

Sfânta Scriptură reprezintă Cuvântul lui Dumnezeu scris sub inspiraţia Sfântului Duh spre a arăta oamenilor voia lui Dumnezeu, sau calea care duce la mântuire. Ea are deci în esenţă un caracter religios. Desigur că toate religiile au cărţi de orientare religios-morală. Deosebirea însă dintre acestea şi Biblie este esenţială. În ea vorbeşte însuşi Dumnezeu oamenilor, pe când în alte cărţi ale diferitelor religii vorbesc oamenii despre Dumnezeu. De aceea, Biblia se mai numeşte şi „Sfânta Scriptură", reprezentând „cuvintele vieţii veşnice"; cuvântul lui Dumnezeu „viu şi lucrător... judecător al simţurilor şi al cugetelor inimii". Ea este sămânţa căzută pe pământul bun care aduce „roade cu inimă bună şi curată întru răbdare" (Luca 8, 15).

Pe lângă caracterul divin al Bibliei ea este şi rămâne o capodoperă a culturii şi civilizaţiei umane. Şi este explicabilă aceasta dacă ne gândim că cultura şi civilizaţia au rolul de a dezvolta spiritul omenesc şi valorile umane, ceea ce corespunde întru totul strădaniei spre virtute, strădanie de a cultiva chipul lui Dumnezeu pe care îl avem în noi, spre a ajunge la asemănarea lui Dumnezeu, adică la desăvârşirea duhovnicească. Această neîntreruptă tendinţă spre desăvârşire nu exclude, ci implică dăltuirea spiritului descătuşat de păcat spre a tinde mereu spre cultură şi cvilizaţie. Aşa se explică faptul că un cercetător competent în probleme de istoria religiilor demonstrează că ideea de „sacru" (sfinţenie) corespunde celei de cultură şi civilizaţie. Deci pe măsură ce de-a lungul vremii sufletul caută valorile religiei, în acelaşi timp creează cultura şi civilizaţia (Mircea Eliade, Tratat de Istoria Religiilor, Paris 1964).

Pentru a arăta mai concret că Biblia e o capodoperă a culturii şi civilizaţiei universale, vom demonstra că la multe popoare şi chiar la poporul nostru, Biblia i-a învăţat pe oameni să scrie şi să citească. Părţi din ea au fost primele manuale şcolare. Sunt nenumăraţi acei credincioşi care chiar la o vârstă mai înaintată au învăţat să citească din dorinţa de a descifra adevărurile Sfintei Scripturi.

E suficient apoi să reţinem faptul că pentru poporul nostru, Biblia de la Bucureşti, din 1688, constituie primul monument al limbii literare româneşti.

Referindu-ne însă în mod general la valoarea istorică a Bibliei, putem spune că ea oferă date preţioase de ordin istoric, privind cunoaşterea Orientului Apropiat şi Mijlociu. Dintre toate popoarele orientale, evreii sunt singurii care au dat lucrări de istoriografie în cărţile istorice ale Vechiului Testament. Restul popoarelor, deşi au dezvoltat cultura în toate domeniile nu au oferit nici un fel de istorie. Un istoric (Eduard Mayer) subliniază că evreii „se ridică mult, peste tot ce cunoaştem noi în istoriografia orientală", ei având astfel „o poziţie unică între popoarele culte ale Orientului". De exemplu, nici un istoriograf nu aminteşte de poporul hititilor (indo-european). Singură Bibilia aminteşte de fiii lui Het (heteii), date confirmate întocmai de arheologia modernă.

Frumuseţea artistică a Sfintei Scripturi este indiscutabilă. Un renumit filolog şi arheolog francez, Solomon Reinach, critic aspru al tuturor religiilor, este un sincer admirator al Bibliei. El arată că „oricare cititor imparţial va fi de acord că istoria lui Iosif este încântătoare, că în cartea lui Iov sunt pasaje sublime, că profeţii şi psalmii cuprind unele din cele mai frumoase pagini cu care se poate onora geniul uman". Biblia „este mai uşor de citit şi mai instructivă... Se poate spune că toate marile idei ale civilizaţiei moderne sunt în germene în ea şi se poate constata, pe temeiul istoriei, cât de mult îi datorează civilizaţia modernă". Biblia cuprinde şi transmite sentimentul demnităţii umane, al solidarităţii, al iubirii aproapelui, al egalităţii oamenilor înaintea lui Dumnezeu, pe care Vechiul Testament le-a transmis Noului Testament şi pe care continuă să le răspândească amândouă până astăzi.

Orice cititor găseşte în Sfânta Scriptură scrieri istorice, de învăţătură, profeţii, legi moral-religioase, redactate sub formă de proză, poezie sau scrisori. De pildă, scrierile poetice ale Vechiului Testament îmbrăţişează toate genurile literare: epic, liric, dramatic. „Cuvintele pline de mânie ale proorocilor şi poeziile lirice de mare valoare artistică (Psalmii) stau astăzi alături de cele mai bune opere ale literaturii universale" (V.J. Avdiev, Istoria Orientului Antic, Bucureşti, 1951, p. 241).

Sfinţii Părinţi socotesc Biblia „hrană a sufletelor" (Sf. Vasile cel Mare); „leac împotriva tuturor rănilor sufleteşti" (Sfântul Ioan Gură de Aur); „scară pe care ne urcăm la Dumnezeu" (Isidor Pelusiotul). „Nici gloria, nici puterea, nici prezenţa prietenilor, nici vreun alt lucru omenesc, nu poate să mângâie un suflet cuprins de tristeţe, aşa cum o poate face citirea Sfintei Scripturi, căci această citire e convorbire cu Dumnezeu" (Sf. Ioan Gură de Aur).

Biserica, prin învăţătura sa cuprinsă în Biblie şi Sf. Tradiţie, înnoieşte întreaga lume păgână, deschizându-i accesul la cultură şi civilizaţie. Este bine cunoscut faptul că popoarele barbare primeau noua învăţătură creştină cu scopul precis şi bine determinat de a intra în rândul popoarelor culte şi civilizate. Imperiul bizantin a fost prin definiţie creştin şi pe acest fundal şi-a întemeiat o cultură şi civilizaţie specifică, care a dăinuit şi luminat spiritul omenesc mai bine de un mileniu. Iar popoarele barbare primeau noua credinţă, înscriindu-se în acest imperiu cu eticheta apartenenţei la fenomenul cultural. Se remarcă astfel o împletire armonică, sau o simbioză între religie, cultură şi civilizaţie.

Dar Sfânta Scriptură fiind hrană duhovnicească a devenit şi izvor de inspiraţie al celor mai mari artişti ai lumii.

Arta bizantină şi cea creştină occidentală şi-a scos subiectele de inspiraţie din Sfânta Scriptură, încât catedralele şi mănăstirile au devenit adevărate „Biblii în piatră" (M. Vloberg). La fel se poate spune şi despre marile opere din arta Renaşterii, atât în pictură, cât şi în sculptură. Scenele din capela Sixtină rămân cele mai însemnate capodopere ale picturii, iar ca sculptură este suficient să ne gândim la Michelangelo cu: „David", „Pieta" şi „Moise". Despre această din urmă sculptură, când a fost văzută pentru prima dată, cei prezenţi au exclamat plini de admiraţie şi uimire: „a înviat Moise!"

La fel şi arta iconografică se dezvoltă în lumea bizantină şi se continuă apoi şi în frescele bisericilor şi mănăstirilor româneşti precum şi miniaturile care împodobesc manuscrisele cărţilor bisericeşti. De pildă, pictorii români Nicolae Grigorescu şi Tătărăscu au împodobit pereţii mănăstirilor cu scene biblice nemuritoare (precum mănăstirea Agapia).

În pictura universală se remarcă îndeosebi Leonardo da Vinci cu „Cina cea de taină", Rembrandt, cu „Isac şi Rebeca", „Samson la masa de nuntă"; „Întoarcerea fiului risipitor", „Lepădarea Sfântului Petru"; „Ucenicii în drum spre Emaus"; Tiţian cu „Ecce homo"; Rafael cu „Calvarul"; „Punerea în mormânt"; Michelangelo cu: „Facerea omului"; El Greco, cu „Adoraţia păstorilor", „Învierea lui Hristos"; „Sfântul Martin", „Sfântul Ioan Evanghelistul şi Francisc de Assisi"; Antonio Ciseri, cu „Punerea în mormânt"; Gustav Doré cu „Judecata lui Solomon"; „Solomon primeşte pe regina din Saba", „Solomon bătrân"; Piero della Francesca, „Învierea"; Duccio cu „Femeile la mormânt"; Giotto, cu „Jeluirea lui Hristos"; Matthias Grünewald, „Răsmânt"; Aert de Gelder, „Abraham şi cei trei îngeri".

Intuiţia se va face arătându-le planşe sau diapozitive cuprinzând aceste picturi celebre care au intrat în patrimoniul artei universale.

În ceea ce priveşte domeniul muzicii, toţi marii compozitori ai lumii moderne au compus „Misse" (Sf. Liturghie). S-a impus în mod deosebit Beethowen cu „Missa solemnis". Mai putem aminti „Requiemul" lui Mozart, „Oratoriile" lui Bach închinate „Patimilor" Domnului; „Creaţiunea" de Hayden; „Patimile Domnului" de Händel, etc. De asemenea, în domeniul operei e suficient să amintim doar „Corul robilor" din „Nabucco" de G. Verdi, ca şi opera „Samson şi Dalila". La toate acestea putem adăuga şi compoziţiile religioase, în special „Sfânta Liturghie" ale celor mai mari compozitori şi dirijori de coruri bisericeşti români.

Intuiţia se poate face punându-se un disc cu una sau mai multe din compoziţiile muzicale amintite.

În literatură putem semnala „Divina Comedie" a lui Dante, ca fiind opera cea mai celebră din Evul Mediu. Influenţa Sfintei Scripturi asupra lui Milton se materializează prin opera sa: „Paradisul pierdut". Tot din Biblie s-au mai inspirat şi alţi scriitori cu răsunet mondial, precum: Tostoi, Dostoievschi, Victor Hugo, etc.

6. *Fixarea cunoştinţelor*

Ce cuprinde Biblia sau Sfânta Scriptură? (Cuprinde Cuvântul lui Dumnezeu scris sub inspiraţia Duhului Sfânt). Care este scopul esenţial al Bibliei? (De a le arăta oamenilor voia lui Dumnezeu şi drumul care duce la mântuire). Ce implică acest fapt? (Implică faptul că restabilind chipul lui Dumnezeu în fiinţa noastră ne vom orienta spre tot ceea ce ne cultivă spiritul, spre tot ceea ce reprezintă adevăr, bine şi frumos). Cum a influenţat Sfânta Scriptură spiritul omenesc? (L-a influenţat în mod creator în toate domeniile de activitate: literatură, istoriografie, pictură, sculptură, muzică, arhitectură, etc. Într-un cuvânt, Biblia a stimulat spiritul omenesc spre valorile morale şi estetice, ea rămânând astfel o capodoperă a culturii şi civilizaţiei universale).

7. *Aplicarea.*

Pentru a fi cât mai accesibilă, Biblia a fost tradusă în peste 2500 de limbi şi dialecte, mai mult ca oricare altă carte din lume. Astfel, fiind citită de un număr tot mai mare de oameni, ea îşi îndeplineşte rolul ei clarvăzător. În felul acesta, cu cât citim mai mult Biblia şi cu cât ne orientăm viaţa după cuvântul lui Dumnezeu pe care ea îl cuprinde, cu atât ne vom înnobila mai mult fiinţa, devenind mai buni şi mai drepţi, caractere ferme, hotărâte să îndeplinească voia lui Dumnezeu.

În lecţiile care vor urma, ne vom strădui să cunoaştem cât mai temeinic Biblia, încât Cuvântul Domnului să devină pentru fiecare din noi, aşa cum zice psalmistul: „o candelă pentru picioarele mele şi o lumină pentru cărarea mea" (Psalmul 119, 105).

Preot prof. Sorin Cosma

PATRIA ŞI MAMA

— săgeata cugetătorului: Grigore Vieru —

Iubind poezia rareori sfărâmăm ideea care străbate verbul dincolo de punct. Depinde de fiecare dată de emiţător, de ancestralitatea viziunii momentane, de calitatea cognitivă a receptorului. Sunt poeţi pe care îi „consumăm" pentru inteligenţa rostirii în cuvânt, pe alţii pentru că mesajul lor transcende în bucuriile şi suferinţele noastre, în frământarea noastră cotidiană. Alţii în schimb ne oferă posibilitatea de a efectua gimnastica cititului, de îmbogăţire a lexicului şi a erudiţiei personale.

Există în schimb o categorie de poeţi care descind din stirpea marelui EMINESCU, la care verbul e o formulă de limbaj universal, la care receptorii se generalizează, care se adresează nu unei grupări de cititori, ci întregului potenţial purtător de limbă românească. Din această categorie, *Grigore Vieru* circumscrie o vocaţie misionară, cuvântul său capătă rostuire anteică, sufletul său arde în flacăra cea mare a neamului: *„O, neamule, tu, / adunat grămăjoară, / ai putea să încapi / într-o singură icoană! /"* — icoana fiind însăşi comprimarea existenţială a spiritului românesc. Că patria, unică, indivizibilă, dincolo de fruntarii istorice impuse, este expresia spaţiului în care suveica verbului ţese un minunat covor străvechi, ştie poetul de la cronicari, la care rădăcinile sunt bătrânele noastre izvoare.

De dincolo de genune, din străfunduri terifiante, vocea ancestrală a străbunilor ne şopteşte cuvinte nerostite încă, bătrânele litanii ale unei suferinţe seculare.

Legătura cu Dincolo, cu inefabilul, cu înrădăcinata adâncime a sângelui, ne-o face mama. Mama-copil, mama-adolescentă, mama înjugată la carul timpului, mama creştină, mama eroină, mama roditoare de OM, mama-pedagog, care acolo în pântecul ei ne imprimă cele dintâi stări ale patriotismului. Mamele neamului, care se roagă în românește şi îmbălsămează chipurile sfintelor troiţe, răbdătoare şi stoice, nu se vând niciodată. Ascultând o profunzime pe care numai dânsul o înţelege, *Grigore Vieru* defineşte atemporal icoana mamei: *„Ce este nemărginit / Şi nu calcă iarbă străină? Sufletul mamei"*. Izvoarele istorice prelinse în fiecare monadă materială a mamei, capătă forţă, dimensiune androgină în omul Vieru, iar spiritul mamei se regăseşte în existenţa temporală a marelui spirit al patriei: *„Mamă, Tu eşti patria mea!"*.

Când rădăcinile se existenţializează iar străfundurile vin tot mai aproape, când *„veghind din moşi-strămoşi"* luăm *„pulsul proverbelor"*, fiecare dintre noi se sfătoşim cu graiul, devenim înţelepţi, pierdem etajele superioare care susţin cerul pe umerii noştri, ajungem noi înşine sub pălpâirea stelelor şi atunci rămânem singuri: *„Pierzând pe mama* — spune Grigore Vieru — *Mi-a rămas Patria"*. Patria — mama cea mare, mamă peste toate mamele indiferent de sorgintea veacurilor şi a vânturilor pustiitoare de rod de neam, mama care pe malul Prutului, *„Nemuritoare carte / De dor şi omenie"* stă dreaptă, cariatidă stelară, ca un uriaş în faţa zămislirii sale.

Că Prutul nu-i un râu oarecare, că el împarte nu desparte, că zorile nu sunt de vânzare, nici izvoarele (ci doar zăvoarele!), că limba strămoşească silguită prin transfigurarea eminesciană, prin adumbrirea înlăcrimată a lui Mateevici, exprimă forţa unui neam prin puritatea limbii sale: *„Pe ramul verde tace / O pasăre măiastră, / Cu drag şi cu mirare / Ascultă limba noastră. // De-ar spune şi cuvinte / Când cântă la fereastră, / Ea le-ar lua, ştiu bine, / Din limba sfântă a noastră"*. Iar patria capătă dimensiuni prin limbă, prin grai, prin dor, prin datini, rădăcini şi străfunduri, din negura fără sfârşit a veacurilor: *„Să ai un lăcaş propriu, / Un grai al tău, din adânc, / O memorie proprie — / Iată ce este patria!"*.

În aceste momente, când spiritele sfidează cioclul dominaţiei atemporale, când adie zefirul libertăţii dintâi, când teama naşte speranţă, omagiul mamei şi al patriei — care străbate de la un cap la altul volumul *„Rădăcina de foc"*, realizat prin strădania Editurii Univers — graiul lui Grigore Vieru devine testamentul spiritual al nostru, al tuturor.

Nicolae Bănică-Ologu

În limba ta

În aceeaşi limbă
Toată lumea plânge,
În aceeaşi limbă
Râde un pământ.
Ci doar în limba ta
Durerea poţi s-o mângâi,
Iar bucuria
S-o preschimbi în cânt.

În limba ta
Ţi-e dor de mama,
Şi vinul e mai vin,
Şi prânzul e mai prânz.
Şi doar în limba ta
Poţi râde singur,
Şi doar în limba ta
Te poţi opri din plâns,

Iar când nu poţi
Nici plânge şi nice râde
Când nu poţi mângâia
Şi nici cânta,
Cu-al tău pământ,
Cu cerul tău în faţă,
Tu taci atunce
Tot în limba ta.

Grigore Vieru

Sfânta Liturghie şi Preasfânta Treime

(Urmare din pag. a 4-a)

Sfântului Duh să fie cu voi cu toţi". Textul acestei binecuvântări ne dă simţământul că cele trei persoane ale Preasfintei Treimi, Preasfânta Treime, ea însăşi, ne binecuvintează. Iar aceasta, se împlineşte pentru că stăm în faţa Ei, şi nu numai în clipa binecuvântării, ci în tot cuprinsul Sf. Liturghii, precum şi la toate dumnezeieştile slujbe şi chiar la fiecare din rugăciunile noastre. Căci fiecare din rugăciunile noastre, adresate vreuneia din persoanele Preasfintei Treimi, este adresată totodată şi întregii Preasfinte Treimi, din care face parte persoana căreia ne adresăm.

Având în vedere unele ca acestea, în mintea noastră vine şi gândul la rugăciunea adresată Preasfintei Treimi, când zicem: „Preasfântă Treime, miluieşte-ne pe noi. Doamne, curăţeşte păcatele noastre. Stăpâne, iartă fărădelegile noastre. Sfinte, cercetează şi vindecă neputinţele noastre, pentru numele Tău". Ne vine în minte de asemenea şi rugăciunea Lumină lină, din cadrul Vecerniei, în care se spune: „Lăudăm pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfântul Duh, Dumnezeu".

Sfânta noastră Biserică are şi o zi anume, în care sărbătoreşte pe Preasfânta Treime. Este ziua care urmează sărbătorii Pogorârii Duhului Sfânt, anume, cea de a doua zi de Rusalii.

Mai amintim aici că la slujba de după cină (Pavecerniţă), la rugăciunile de seară şi la slujba de miezul nopţii (mezonoptică), este rânduit să se spună rugăciunea sfântului Ioanichie: „Nădejdea mea este Tatăl, scăparea mea este Fiul, acoperământul meu este Duhul Sfânt: Treime Sfântă, mărire Ţie". Toate aceste texte liturgice aduc în conştiinţa noastră gândul la Preasfânta Treime, căreia să-i zicem: „Mărire Sfintei şi de viaţă Făcătoarei Treimi în vecii vecilor".

M. Sadoveanu şi „Moriţa"

Grandioasa operă sadoveniană este legată de tradiţia orală şi legendele poporului nostru pe care scriitorul le considera *„izvoare de viaţă şi energie"*, tâlcuind artistic mitul şi eresul, balada şi cântecul vitejesc etc.

Patrimoniul popular a dat fibrele de rezistenţă impunătoarei sale opere, reuşind să absoarbă tradiţiile şi înţelepciunea populară. Despre folclor, despre creatorii şi purtătorii lui, ca şi despre geneza, circulaţia ori importanţa creaţiei artistice populare, M. Sadoveanu a vorbit şi scris întotdeauna elogios, atrăgând totuşi atenţia că *„artiştii sunt extrem de rari şi în popor, ca şi în lumea cultă"*.

Vorbind şi scriind despre legăturile sale cu poporul şi patrimoniul popular, scriitorul, în discursul academic: *Poezia populară* (1923), a făcut mărturisirea de credinţă că *„poporul este părintele meu literar"*, exprimând în cel mai înalt grad însăşi substanţa creaţiei sale, în ceea ce are ea mai original şi specific românesc.

Apropierea şi prelucrarea unor cărţi de înţelepciune populară, utilizarea bogăţiei paremiologice, a unor teme şi motive folclorice se deapănă în naraţiunea sadoveniană şi se toarnă în bronzul nepieritor al artei, graţie tăriei de diamant a expresiei.

M. Sadoveanu a scris în mai multe rânduri despre *„Moriţa"*: *Moriţa* (1921); *Poezia populară*, discursul de recepţie la Academia Română (1923); *Ochiul care râde* (1937) şi *Moriţa* (1944) la care mai adăugăm recitativul din *Orb sărac* (Hanu Ancuţei, 1928), iar mai târziu proiectul de roman: *Cântecul Mioarei* (1961).

Scriitorul a petrecut la sindrofiile populare, învăţând de la oamenii simpli din popor să preţuiască datinile şi obiceiurile, tradiţiile populare, venind astfel în contact cu o mare bogăţie de manifestări artistice.

În acest context uman — mărturisea scriitorul — *„am venit în atingere cu recitativul „Moriţei" întovărăşit de fluier: l-am auzit la o stână, dincolo de apă. Balada aceasta străveche trebuia să aibă o înrâurire covârşitoare asupra dezvoltării mele artistice şi asupra necesităţii pe care am simţit-o necontenit de a mă cufunda în mitul şi sufletul autohton"*.

Sigur, e vorba aici de romanul *Baltagul* (1930), reprezentativ pentru prelucrarea celor două mituri: *Moriţa* şi mitul *Marii treceri sau a Marii călătorii*, reflecţii pe care le întâlnim şi în alte scrieri de-ale sale.

Pentru scriitor, *Moriţa* e *„un mic poem aşa de armonic şi de artistic"*; un *„minunat cântec bătrânesc"*: *„În toată structura ei, această baladă unică este aşa de artistică, plină de o simţire aşa de înaltă pentru natura eternă, încât eu o socotesc drept cea mai nobilă manifestare poetică a neamului nostru"*.

M. Sadoveanu împreună cu M. Costăchescu, a cules o variantă a *Moriţei* de la cântăreţul Gheorghe Avasiloaiei de lângă Iaşi, iar apoi singur alte variante.

„Pe mine — scria el — *literatura populară m-a interesat numai ca manifestare de artă. Am găsit în ea elemente de valoare diamantină, care s-au răsfrânt în opera mea proprie. Am avut pentru poezia populară o înţelegere pururi trează; mi-a plăcut s-o descopăr şi am ştiut a o descoperi"*. *Moriţa* — balada populară — l-a fascinat de-a dreptul. Despre ea a scris în termeni elogioşi:

„Unele producţii, cum e Moriţa, au o valoare unică. Pot face din nou, conştient, mărturisirea că poporul este părintele meu literar. Înţeleg prin asta că am găsit în acea comoară de care vorbesc, elementele armonice ale sufletului meu. Ele mi-au arătat o cale firească înspre acel domeniu puţin exploatat, care este specificul nostru naţional".

Ca toţi marii creatori ai umanităţii, M. Sadoveanu s-a apropiat de patrimoniul popular, considerându-l materialul cel mai rezistent pentru opera de artă. În mărturisirile lui literare, scriitorul a arătat că artiştii *„trebuie să-şi plece urechea... spre popor"*, care i-a *„transmis depozitul sufletului"* lui. Creaţia sadoveniană are ea însăşi temeinice temeiuri populare, atât ca teme, motive, idei şi sentimente, cât şi ca expresivitate stilistică.

„Îmi plac, fără îndoială, — spunea scriitorul — *şi cântecele, poeziile poporului (...) Mai mult îmi place sufletul, izvorul de durere din care au ieşit"*. M. Sadoveanu a învăţat arta scrisului de la patrimoniul popular, pe care-l considera *„elementul statornic al neamului nostru, poporul cu limba lui"* şi de la artiştii care l-au precedat, printre care I. Neculce şi I. Creangă, despre care a şi scris elogios.

În creaţia sa artistică, scriitorul a rămas întreaga lui viaţă lângă inima poporului, care i-a transmis întreaga comoară de în-

(Continuare în pag. a 6-a)

Graţian Jucan

Date noi despre Halmyris, veche episcopie ortodoxă din Dobrogea

Dobrogea, cunoscută în izvoarele de specialitate și sub numele de Scythia Minor, a fost primul leagăn al încreștinării strămoșilor noștri. Învățătura Evangheliei a pătruns aici pe la mijlocul secolului I, la puțin timp după începerea activității misionare a Sfinților Apostoli.

Potrivit informației transmise de marele istoric al primelor veacuri creștine, Eusebiu de Cezareea (265—340), Sfântul Apostol Andrei a propovăduit în părțile locuite de sciți, adică pe pământul dobrogean. Iată ce scrie în vestita sa lucrare *Istoria bisericească*: „Când Sfinții Apostoli și ucenici ai Mântuitorului nostru s-au împrăștiat peste tot pământul locuit, Toma, după spusele tradiției, a luat spre evanghelizare țara parților, Andrei Sciția". Această tradiție a fost preluată și de alți scriitori bisericești, ca Epifanie monahul (sec. VIII), în *Viața Sfântului Apostol Andrei*, sau autorul *Sinaxarului Bisericii constantinopolitane*. Ei susțin că Apostolul Andrei a hirotonit nu numai preoți și diaconi pentru credincioșii din Dobrogea, ci chiar și un episcop, cu sediul la Odessos (Varna de azi).

Numărul creștinilor din ținutul Dobrogei a sporit de timpuriu, atât datorită elementului autohton care a îmbrățișat cu entuziasm noua religie, cât și datorită unor factori externi, dintre care amintim pe coloniștii romani, negustorii orientali și militarii garnizoanelor imperiale, în rândul cărora se găseau numeroși creștini. E suficient să amintim numai faptul că, legiunea V Macedonica a fost adusă la Troesmis (Igliția) din Palestina, la sfârșitul secolului I.

Odată cu încreștinarea Dobrogei, s-a procedat la organizarea bisericească. Cea mai veche reședință episcopală cunoscută documentar este Tomis (Constanța), menționată în anul 369. Alături de ea, existau și altele. La începutul secolului al VI-lea, sunt menționate 14 episcopii în documentul cunoscut sub numele de *Notitia Episcopatuum*, care cuprinde lista tuturor mitropoliilor, arhiepiscopiilor și episcopiilor sufragane Patriarhiei ecumenice. Printre aceste reședințe episcopale ortodoxe, este menționată și episcopia de Halmyris.

Problema localizării cetății Halmyris se bucură de noi rezultate, aduse la lumină de cercetările arheologice, începute în anul 1981 și efectuate sistematic în raza comunei Independența (jud. Tulcea), sub conducerea cercetătorului principal dr. Al. Suceveanu de la Institutul de Arheologie.

Într-o relatare publicată de revista săptămânală „Magazin", (Nr. 7 din 14 februarie 1987, p. 8), cercetătorul Al. Suceveanu precizează că: „O analiză minuțioasă a izvoarelor antice ne-a determinat să revenim la părerea că cetatea respectivă se va fi numit în antichitate Halmyris. Despre această cetate, menționată încă în secolul III e.n., știm că a reprezentat o stație a flotei dunărene, apoi că a fost garnizoana unei unități de cavalerie recrutată în Egipt, moment în care goții o vor devasta și, în sfârșit, că ea a fost reclădită din temelii de către Justinian, devenind totodată sediul episcopal creștin".

Cercetările arheologice au demonstrat că antica cetate Halmyris are la origine o veche așezare getică din secolele IV—I î.d.Hr., peste care se stabilește în secolul I d.Hr., una daco-romană. La începutul secolului al II-lea, este adusă aici o unitate militară, în preajma căreia se dezvoltă o înfloritoare așezare civilă, denumită în inscripții „Satul corăbierilor".

Cetatea Halmyris a suferit două distrugeri succesive, către mijlocul secolului al III-lea, dar a fost refăcută în a doua jumătate a secolului, păstrând forma cunoscută astăzi. Construită în formă trapezoidală, avea cincisprezece turnuri masive, valuri și șanțuri de apărare, cu străzi drepte, edificii termice și numeroase construcții edilitare.

La începutul secolului al IV-lea, Halmyris cunoaște una dintre cele mai prospere perioade ale existenței sale, întrecută numai de cea din prima parte a secolului al VI-lea, care „marchează și ultima perioadă de înflorire a cetății". Tot acum se organizează și episcopia ortodoxă de Halmyris, care va fi funcționat până la începutul secolului al VII-lea, întrucât au „urmat o serie de distrugeri" care au produs o degradare a vieții citadine, iar „populația daco-romană, ajunsă în preziua cristalizării ei ca etnie românească, este nevoită să se retragă în așezările rurale din jur".

Cetatea descoperită la Independența, și identificată cu anticul Halmyris, are o importanță profund grăitoare pentru contemporanii noștri. Ea mărturisește că aici a existat o așezare geto-dacă, în raza căreia s-a petrecut, ca și în alte zone ale țării, simbioza daco-romană, care a stat la temelia procesului de etnogeneză românească.

Cetatea Halmyris a împodobit însă și calendarul ortodox cu nume de martiri, cum sunt preotul Epictet și tânărul Astion martirizați la 7 iulie 298. Originari din Asia Mică, s-au refugiat aici, fiind urmăriți pentru credința lor în Iisus Hristos. Convertind mai mulți localnici, au fost întemnițați, unde li s-au tăiat capul. Trupurile lor au fost îngropate de creștinii halmyrieni în frunte cu Vigilanțiu. Tot la Halmyris s-au încreștinat și părinții lui Astion, veniți în căutarea lui. Ei au fost catehizați de preotul Bonosus și botezați de episcopul Evangelicus din Tomis.

Arhim. Veniamin Micle

Misiune, prozelitism și norma juridică

Suntem martori în aceste zile la împânzirea străzilor Sibiului, dar nu numai a acestui oraș, ci a tuturor colțurilor țării, cu grupuri de bărbați și femei care îi ademenesc pe trecători cu publicații iehoviste. Spre a atrage luarea-aminte asupra caracterului ilegal, abuziv al unor astfel de manifestări, așternem în continuare rândurile ce urmează:

În înțelesul comun de dicționar teologic expresia „misiune" înseamnă „acțiune de propagare a creștinismului în țări cu altă religie dominantă", iar într-o determinare doctrinar-profană, de curentă circulație, se atribuie, aceluiași concept, sensul generic de „convertire la religia creștină" a unor indivizi, care sunt adepți integrați, mai mult sau mai puțin, prin tradiție și organizare administrativă, unei religii necreștine, lipsită de preocupări de a crea structuri teologice sistematizate.

În limitele acestui cadru noțional Biserica Ortodoxă Creștină și-a precizat atât sensul specific al „misiunii" ce îi revine, cât și caracteristicile „ethosului misionar" pe care l-a zămislit și îl cultivă.

Considerată „vocație apostolică a Bisericii", „misiunea" este, în teologia creștină ortodoxă, „propovăduirea Evangheliei Mântuitorului nostru Iisus Hristos" în rândul tuturor — indivizi, colectivitate, etnie ori neam — pe care îi cheamă ca prin pocăință și botez, să se împace cu Dumnezeu „întru Iisus Hristos". Misiunea în cadrul Bisericii creștin ortodoxe devine ,astfel, un criteriu fundamental al Bisericii creștine — promovată ca instrument și scop al activității misionare — și rămâne un act de „trimitere" și de „mărturie", ce evocă adevărul „Învierii Domnului", ca și pe cel al faptelor ce alcătuiesc „istoria mântuirii". Ca urmare, misiunea în Biserica creștină ortodoxă se vădește deopotrivă „evanghelizare sau propovăduire" și mărturie „martyria", „slujire a cuvântului" și „mărturie de viață" trăită în gând, curățenie sufletească și spiritualitate creștinească.

Exprimând instituții bisericești, fond conceptual teologic ca și condiții și înfăptuiri sociale, specifice, „etosul misionar creștin ortodox" se singularizează, în special, prin caracterul său: localizat, popular, filantropic, ascetic, independent și harismatic.

Etosul misionar în Biserica creștină ortodoxă este localizat, pentru că, depășind „universalitatea vizibilă" a Bisericii, acordă prioritate Bisericii locale, în interiorul și jurul căreia se organizează concentrat viața liturgică și administrativ-canonică a comunității vizate, și se vădește „popular" întrucât activitatea misionară creștin-ortodoxă cuprinde și pătrunde esența și manifestările existenței umane. Concomitent, caracterul filantropic al etosului misionar creștin ortodox subliniază preocuparea pentru cel lipsit, slab și asuprit, fără drepturi și privilegii, iar trăsătura sa ascetică pune în evidență sensul de „reînnoire spirituală" pe care îl poate stimula, în principal, viața monahală și mânăstirea ca comunitate duhovnicească, cu caracter de voluntariat, apreciată ca oază de spiritualitate, focar de cultură, loc de pelerinaj și meditație, mângâiere și împăcare cu Dumnezeu, cu sine însuși și cu semenii.

În sfârșit, fiind expresia unei Biserici locale, etosul creștin ortodox rămâne independent, deoarece este imanent istoriei și valorilor poporului din care face parte „poporului lui Dumnezeu", organizat în Biserică, și are un profund caracter harismatic întrucât socotește că tot ceea ce creează omul și reprezintă cultura omenească este „un Dar al lui Dumnezeu" ce trebuie ocrotit și promovat.

Metoda propusă și consecvent aplicată de misionarismul creștin ortodox este persuasiunea sau libera convingere și aderare sau opțiune, care nu afectează libertatea de conștiință, dar exclude, de la început, atât prozelitismul coercitiv cât și pasiunea malefică a celui fanatic. Nimic din ceea ce aceste forme de falsă convertire religioasă includ ca violență fizică sau morală, personală ori colectivă, socială, etnică sau națională, nu se regăsește în misiologia creștină ortodoxă. Dimpotrivă, în câmpul acesteia, influențarea pe cale misionară este rezultatul unui dialog neimpus și neforțat, în cursul căruia opțiunea pentru învățătura Bisericii ortodoxe a interlocutorului și aderarea acestuia la această Biserică creștină ortodoxă, nu este nici bruscată, nici furată și nici înșelată, orientarea, trecerea și primirea credinței creștine ortodoxe devenind un proces firesc, limpede curgător, de transformare spirituală atât a persoanei cât și a colectivității din care aceasta face parte. De aici adeziunea totală — cuget, suflet și voință — a celui chemat să creadă în adevărul divin descoperit, în Revelația divină; de aici legătura esențială dintre structura logică, paradoxală, suprarațională a adevărului revelat și pragurile intelectului uman; și tot de aici „simfonia" instalată firesc, între etosul misionar creștin ortodox și instituțiile social-politice sau naționale, sau ale statului în cadrul cărora acesta acționează.

Spre deosebire de „misiunea creștină ortodoxă", cea creștină romano-catolică ca și cea protestantă și mai ales cea neoprotestantă au profesat și aplicat, de obicei, prozelitismul, de multe ori fanatic. Au fost epoci și mai sunt perioade în care misionarii romano-catolici și protestanți și mai ales neoprotestanți, urmărind interese de expansiune ideologică, economică, etnică ori națională, sau statală, au aplicat asemenea practici misionare nu numai în colectivitățile necreștine ci și în cadrul celor ortodoxe.

Fără să țină seama de incompatibilitatea teologică, logică, axiologică și umană dintre ideea de misiune creștină romano-catolică ori protestantă și cea de comunitate creștin ortodoxă sau, în alți termeni, fără să-și dea seama că între Bisericile aceleiași religii sau credințe religioase, misionarismul nu poate acționa, fiindcă atât Biserica romano-catolică, cât și cele protestante sau neoprotestante ca și Biserica ortodoxă, sunt creștine, autoritățile ecclesiastice din Roma sau alte capitale au declanșat campanii de prozelitism confesional a căror agresivitate și ostilitate am suportat-o de atâtea ori și atât de greu și noi românii, mai ales cei din Ardeal. E suficient să amintim acțiunea declanșată în veacul XVI de calvini de a determina pe românii ortodocși de a trece la legea magnaților și nobililor stăpâni maghiari și pe cea a romano-catolicilor de la 1700, când în mod forțat și fraudulos au determinat o parte din românii ortodocși din Ardeal de a trece la uniație cu Roma, ca și pe aceea care, fără temei, în zilele noastre încearcă același lucru.

Biserica Ortodoxă Română respinge orice formă de prozelitism romano-catolic, protestant sau neoprotestant pentru că acestea anulează temeiurile Revelației divine creștine, învrăjbesc neamurile, înrăiesc omul, rup echilibrul social, instituțional și etnic, nu convertesc ci înrobesc.

De aceea, nu putem accepta transformarea noastră, a Bisericii Ortodoxe Române într-un „spațiu misionar" (terra missionis) confesional, indiferent forma de prozelitism, declarată sau insidioasă, aplicată, indiferent planurile — administrativ, juridic, patrimonial, social, cultural, etc. — în care anumite interese expansioniste, străine istoriei, ființei naționale și Bisericii noastre ortodoxe române, națională și majoritară, se manifestă.

Împlinirea unei asemenea nevoi, în care respiră trebuințele Bisericii Ortodoxe Române și cele ale neamului nostru, nu poate fi obținută fără dreptate și credință liber consfințită.

— Cea dintâi — dreptatea — reclamă ca textele viitoarei Legi a cultelor să asigure libertatea de conștiință, religie și organizare și funcționare a cultului religios, în deplină autonomie, prin eliminarea definitivă a oricărei constrângeri confesionale; pretinde apoi ca aceeași lege a cultelor din țara noastră, care exprimă relațiile dintre stat și cultele religioase ca și relația dintre culte între ele, să fie expresia principiilor fundamentale ce ne vor guverna de acum înainte existența într-un stat de drept; și impune ca, până la adoptarea noului act legal privind cultele, legile în vigoare să fie aplicate fără zăbavă sau părtinire ori de câte ori libertatea religioasă a individului ori a colectivității este periclitată sau încălcată, indiferent domeniul de drept privat ori public în care s-a produs transgresarea.

— Credința, ca „temelia celor nădăjduite și dovada celor nevăzute" trebuie, la rândul ei, să întărească încrederea în valorile ortodoxiei românești care sunt cele ale libertății și propășirii neamului nostru.

Amândouă, deopotrivă, dreptatea și credința împreună, întrunite în om, credincios și comunitate religioasă ,vor putea înfrânge răul și consacra Binele cu tot ceea ce acesta înseamnă dăinuire „întru Dumnezeu", cultură și civilizație.

Arhid. prof. Dr. Ioan N. Floca

M. Sadoveanu și „Miorița"

(Urmare din pag. a 5-a)

țelepciune și toată bogăția limbii lui, tezaurul cel mai de preț moștenit de la popor și patrimoniul lui popular. *„Acesta e de altfel adevăratul rol al poeților* — sublinia el — *de a da simbolurilor nemuritoare nume și expresii care n-au mai fost niciodată întrebuințate. O clipă rară e întotdeauna o logodnică pentru sufletul lor; cântarea lor de slavă cată să fie o cântare a cântărilor unică în cursul ciclurilor".*

Patrimoniul popular a fost pentru scriitor o cale de întărire și definitivare a personalității sale artistice, mărturisind singur că *„în arta populară voi crede până la asiințitul meu".* Și scriitorul a rămas credincios crezului său literar. Fără balada populară *Miorița, Baltagul* n-ar fi luat naștere, iar aprecierile sadoveniene, privind briliantul cel mai de preț al poeziei noastre păstorești, trebuie avute mereu în vedere pentru a scoate în relief și afinitatea electivă pe care M. Sadoveanu a avut-o față de această baladă, dar și pentru a-i sublinia valoarea estetică.

Despre rostul încercărilor în viața creștină

Multe și uneori foarte învolburate sunt valurile care ne poartă corabia vieții, a fiecăruia în parte, a familiei noastre, a neamului și Bisericii din care facem parte. Fiecare și toți deopotrivă avem momente, situații și evenimente care ne luminează și ne înfrumusețează zilele vieții noastre, situații și evenimente izvorâte din împliniri și realizări multiple pe plan familial, social și bisericesc. Avem însă și zile care ne întristează și ne îngrijorează, atunci când ne este dat să trecem prin diferite încercări, necazuri, obstacole împreunate cu suferințe sufletești și trupești.

Important este ca, în calitatea noastră de credincioși, să încercăm ca să trăim creștinește atât zilele însorite cât și cele mai înnourate, încredințați în purtarea de grijă a Tatălui ceresc. Să știm ca să ne îndreptăm corabia vieții noastre spre ceea ce voiește Dumnezeu cu noi și să înțelegem rostul călătoriei noastre prin lumea aceasta, spre limanul de liniște și odihnă al Împărăției lui Dumnezeu.

Este cunoscut din experiența vieții creștine că lămurirea și întărirea credinței, în sensul încrederii depline în lucrarea lui

(Continuare în pag. a 7-a)

Pr. Filaret Costea

Societățile de binefacere în TELEGRAFUL ROMÂN — 1853 — 1953

Ca tribună a acțiunilor filantropice și a sentimentelor caritabile, *Telegraful român* a publicat numeroase articole de informare și opinie cu privire la *societățile de binefacere* — religioase, publice și private, cele din urmă s-au înființat și au acționat tot în spiritul moralei creștine. În limita spațiului, prezentăm câteva dintre societățile de binefacere la care se referă *Telegraful român*.

Societatea ortodoxă a femeilor române (T.R. nr. 41/1921, 25/1937, 28/1942) a avut ca scopuri: întărirea credinței, a sentimentului național, sprijinirea școlilor confesionale românești, realizarea acțiunilor filantropice. A luat ființă în Făgăraș în 1876 la inițiativa Anastasiei Popescu, cu concursul lui Ioan Cavaler de Pușcariu și al lui Ioan Codru Drăgușanu. Amintim principalele acțiuni.

Au fost îngrijiți și ajutorați răniții din război; drept recompensă, în 1878 Societatea a fost decorată cu „Crucea Elisabeta". A trimis bani și haine Crucii Roșii, a înzestrat spitale cu lenjerie. A organizat concerte de binefacere în favoarea familiilor sărace. A contribuit la înființarea și întreținerea școlilor confesionale românești, a internatelor pentru elevi săraci, a înființat, împreună cu ASTRA, biblioteci, muzee de obiecte casnice.

Sub președinția Alexandrinei Cantacuzino, *Societatea ortodoxă a femeilor române* a pus la dispoziția mareșalului Ion Antonescu însemnate sume de bani pentru ajutorarea ostașilor căzuți la datorie în timpul rebeliunii și pentru înzestrarea armatei (în 1939). S-a ocupat de îngrijirea cimitirelor eroilor și de ridicarea troițelor în amintirea lor. Episcopul Nicolae, cu concursul *Societații ortodoxe a femeilor române*, a înființat la Cluj în 1935 *Mânăstirea Sfânta Elisabeta* pentru a forma maici îngrijitoare de bolnavi. La București, în 1936, se va înființa, la inițiativa Patriarhului Miron, *Institutul de caritate al călugărițelor ortodoxe române* și, în 1938, *Mânăstirea maicelor de caritate*.

Activitatea *Societății femeilor ortodoxe române* s-a bucurat de aprecieri elogioase. Dr. Dumitru Stăniloae (1937) a recunoscut: „Societatea este o ilustrare și o aplicare a spiritului șagunian care vrea să lucreze în slujba idealurilor bisericești strâns împletite cu cele naționale". Dr. D. Călugăr (1937) a remarcat: „Societatea contribuie la legarea sufletului românesc de altarul străbun".

Societatea de ocrotire a orfanilor (T.R. nr. 43/1919, 50/1920, 30/1921) a funcționat sub patronajul Reginei Maria. Inițiativa de înființare a avut loc la Iași la 20 august 1916, statutele s-au votat la 30 decembrie 1917 iar ratificarea s-a realizat prin Articolul 11 al Legii Oficiului Național I.O.V. din 2 septembrie 1920. Membrii fondatori au fost: Regina Maria, Principele Carol, Principesa Elisabeta, arhiereii Pimen și Nicodim, miniștri, profesori universitari, ofițeri. S-au implicat în activitățile Societății: *Olga Sturdza* (fondatoare), *Maria Baiulescu* (Brașov), *Catinca Bârseanu* (Sibiu), *Elena Goldiș* (Arad), *Lucia Cosma* (Timișoara), *Elena Popovici* (Cernăuți), au funcționat 9 secții (Iași, București, Craiova, Chișinău, Cernăuți, Sibiu, Constanța, Timișoara, Cluj) și 79 filiale.

Din referatele publicate aflăm că în 1922 erau peste 100 de orfelinate în țară, deși cerințele erau mult mai mari; recenzați au fost 360 000 orfani iar ocrotiți erau sub 100 000. Ar fi fost nevoie de fonduri cu mult mai mari decât cele disponibile (30 milioane pentru întreținerea orfelinatelor, 73 milioane pentru întreținerea orfanilor la domiciliu, 106 milioane pentru administrație).

Din aceleași referate aflăm de asemenea că în regionala Sibiu funcționau 3 orfelinate subvenționate: Sibiu, Blaj, Brașov, 2 orfelinate proprii: Orăștie și Abrud. În proiect era înființarea orfelinatelor la Orlat, Sâmbăta de Sus, Alba Iulia, Brașov. Cu ocazia Congresului Societății, în 1921, s-a inaugurat Orfelinatul „Principele Carol" la Cluj. Sub egida Societății funcționau sanatorii, școli de corecție, grădinițe de copii. Coordonarea activității practice de ocrotire a orfanilor se realiza prin *Patronajul orfanal* (din cadrul sediilor orfanale), instituție juridică de apărare a drepturilor orfanilor.

Societatea Principele Mircea (T.R. nr. 33—34/1928) s-a înființat în 1919 la inițiativa Reginei Maria cu scopul combaterii mortalității infantile. Dintre realizările acestei societăți în perioada 1919—1927 amintim pe cele mai reprezentative. Au fost organizate dispensare (84), maternități (3), școli de infirmiere-vizitatoare și școli de moașe, leagăne pentru copiii găsiți și leagăne de zi (5), un preventoriu la munte pentru copii. S-au creat și întreținut cămine pentru femei în convalescență după naștere, cantine pentru mame sărace, un atelier de lucru pentru plasarea femeilor cu copii. În primăvara anului 1927 s-au inițiat lucrările de construire a *așezămintelor spitalicești Regina Maria*. Cheltuielile se cifrau la 200 milioane lei.

Reuniunile femeilor române (T.R. nr. 60/1912, 10/1915, 45/1916, 43/1924, 63—64/1926, 26/1937) au funcționat în diferite centre: Brașov (1849), Făgăraș, Lugoj, Blaj, Beiuș, Sibiu (înființată în 1881). Dintre acțiuni amintim: înființarea și ajutorarea internatelor de fete; organizarea și subvenționarea meselor pentru studenți; înființarea școlilor de menaj, a orfelinatelor (Brașov), a preparandiei cu internat pentru fete; ajutorarea cu hrană, bani și îmbrăcăminte a soldaților plecați pe front, a familiilor lor, săracilor, văduvelor, bătrânilor, bolnavilor; organizarea expozițiilor de copii; organizarea acțiunilor culturale pentru păstrarea obiceiurilor, cunoașterea cântecelor și a jocurilor românești; îngrijirea cimitirelor pentru eroi, întreținerea bisericilor. În 1913 a fost constituită *Reuniunea femeilor române din Ardeal* iar în 1918 s-a constituit *Reuniunea femeilor din România*.

Societatea Cultul eroilor (T.R. nr. 33—34/1928) s-a înființat în 1920. În ședința organizată în 1927 și patronată de Patriarhul Miron Cristea, bilanțul Societății a fost: centralizarea mormintelor a peste 11 000 eroi în cimitire de onoare la Constanța, Târgoviște, Valea Uzului, Orăștie, Râmnicu Vâlcea, Cernăuți; construirea mausoleelor și criptelor pentru osemintele eroilor; repatrierea osemintelor eroilor din Bulgaria și Franța; ridicarea a 62 troițe; acordarea ajutoarelor pentru ridicarea de noi monumente de eroi; editarea revistei „România Eroică".

Unele informații furnizate de *Telegraful român* se referă la activitatea Societății de Cruce Roșie. Călugări și călugărițe au fost instruiți pentru a activa în această societate (T.R. nr. 41/1921).

Crucea Roșie s-a înființat în anul 1876 sub patronajul Reginei Elisabeta, susținătorul principal fiind dr. Carol Davila. Primul președinte a fost Dimitrie Grigore Ghica iar primul vicepreședinte a fost dr. Carol Davila. În 1906 a luat ființă *Societatea de Cruce Roșie a Doamnelor din România* care se va uni cu societatea inițială în 1915 și va forma *Societatea Națională de Cruce Roșie* în cadrul căreia, din 1922, va funcționa *Crucea Roșie a Tinerimii*. Îndeosebi în timpul războiului de independență din 1877 și al celor două războaie mondiale, *Crucea Roșie* a desfășurat eroice acțiuni de ajutorare a răniților de război, refugiaților, populației civile, prizonierilor. Cu mari eforturi s-au înființat și înzestrat centre sanitare stabile și mobile; s-au acordat ajutoare populației afectate de calamități naturale, s-a luptat cu epidemiile; s-au înființat și întreținut orfelinate și colonii de copii. Pentru veritabile acte de eroism, infirmierele au fost distinse cu ordine și medalii civile și militare.

Acțiuni filantropice au desfășurat *Reuniunile române de înmormântare*, înființate în 1900 cu scopul de a ajuta înmormântarea cuviincioasă a membrilor săi (T.R. nr. 13/1910). Acțiuni filantropice constante și diversificate au desfășurat *Reuniunile sodalilor români* (T. R. nr. 138/1900, 9/1902, 2/1910, 11/1919, 54/1919, 11/1942 etc.).

Telegraful român a găzduit numeroase știri cu privire la acțiunile filantropice ale „Albinei". *Institutul de credit și economii Albina* (T.R. nr. 32/1896, 21/1897, 30/1910, 20/1906 etc.) a sprijinit material înființarea Școlii civile de fete din Sibiu, a oferit donduri reuniunilor agricole, igienice, artistice. A subvenționat acțiuni ale „Societății România Jună" (Viena), ale „Societății Petru Maior" (Budapesta). Au fost ajutorați numeroși elevi și studenți cu burse și mese, a înființat și întreținut internate pentru elevi, a oferit ajutoare săracilor și orfanilor.

După o statistică realizată în 1936 în legătură cu instituțiile de asistență socială și publicată în *Enciclopedia Romaniei* coordonată de Dimitrie Gusti și apărută în perioada 1936—1938, instituțiile erau: 248 pentru copii, 57 pentru tineri, 341 pentru ocrotirea familiei, 11 pentru orbi și surdomuți, 19 pentru vagabonzi și cerșetori, 193 pentru bătrâni, 22 pentru invalizi și văduve.

În țară funcționau și numeroase *societăți de binefacere private* ca: *Tibișoiu* (1883), *Materna* (1897), *Scufița* (1906), *Societatea Căminul copiilor* (1917), *Societatea cercurilor de gospodine* (1920) în București, *Caritatea* în Piatra Neamț (1881), în Târgoviște (1888), în Buzău (1905), *Societatea Crucea Albă* (1885) Arad și multe altele.

Conf. univ. Dr. Elena Macavei

Calea înălțării noastre

Înaintarea în viața duhovnicească este prezentată adeseori, în scrierile ascetice ,ca un urcuș, ca o înălțare. Nu este cunoscută tuturor scrierea sfântului Ioan Sinaitul, numită „Scara" scriere care are treizeci de cuvinte sau treizeci de trepte, după numărul celor treizeci de ani trăiți de Mântuitorul nostru, până la începutul activității Sale publice. Cele treizeci de trepte ale Scării sfântului Ioan, cel ce a scris Scara, sau cele treizeci de cuvinte, din care este alcătuită această lucrare, deși se urmează unele pe altele, ele trebuie avute în vedere deodată și pentru totdeauna. Așa stau lucrurile și cu alte însirări, care par să alcătuiască un urcuș duhovnicesc, o cale de înălțare, cum ar fi, de pildă, îndemnurile sfântului apostol Pavel din epistola către Coloseni, la care ne este acum luarea aminte.

Sf. Apostol Pavel, în Epistola către Coloseni, prezintă un urcuș duhovnicesc, o cale a înălțării noastre, care începe cu îndemnul: „Căutați cele de sus"; „Cugetați cele de sus", de vreme ce scrie: „Dacă ați înviat împreună cu Hristos, căutați cele de sus, unde Hristos se află șezând de-a dreapta lui Dumnezeu. Cugetați cele de sus, nu cele de pe pământ" (3, 1—2). Sfântul apostol precizează, în continuare: „Căci voi ați murit și viața voastră este ascunsă cu Hristos în Dumnezeu" și că „Hristos care este viața voastră, când se va arăta, atunci și voi împreună cu El vă veți arăta întru mărire" (3, 3—4). Drept urmare al acestui fapt, sfântul Pavel ne dă îndemnul: „Omorâți mădularele voastre ale omului pământesc; curvia, necurăția, patima ,pofta rea și zgârcenia (lăcomia), care este o închinare la idoli" (3, 5). El spune mai departe: „Lepădați și voi toate acestea: mânia, iuțimea, răutatea, defăimarea, cuvântul de rușine din gura voastră. Nu vă mințiți unii pe alții, fiindcă v-ați dezbrăcat de omul cel vechi, dimpreună cu faptele lui și v-ați îmbrăcat cu cel nou, care se înnoiește, spre deplină cunoștință, după chipul Celui ce l-a zidit" (3, 8—10). Când s-au realizat acestea, s-a ajuns la nerăutate, dar asta încă nu este de-ajuns. Nerăutatea este prima condiție a bunătății, însă încă nu este însăși bunătatea. O știa aceasta foarte bine sfântul apostol Pavel, de aceea, în continuare, adaugă: „Îmbrăcați-vă ca aleși ai lui Dumnezeu, sfinți și preaiubiți, cu milostivirile îndurărilor, cu bunătate, cu smerenie, cu blândețe, cu îndelungă răbdare, îngăduindu-vă unul pe altul și iertând unul altuia. Dacă are cineva vreo plângere împotriva cuiva, după cum și Hristos v-a iertat vouă, asemenea iertați și voi" (Col. 3, 12—13). Când toate acestea s-au împlinit, mai rămâne încă ceva de făcut, anume: „Peste toate acestea îmbrăcați-vă cu iubire, care este legătura desăvârșirii" (3, 14). Pe calea aceasta mergând, se ajunge la „pacea lui Hristos", la pacea pe care o dă Domnul Hristos și care stăpânește în inimile credincioșilor, după cuvântul aceluiași sfânt apostol, care scrie: „Și pacea lui Hristos, întru care ați fost chemați, ca să fiți un singur trup, să stăpânească în inimile voastre" (Coloseni 3, 15). Aceasta este calea înălțării noastre ,calea care duce de la zbucium la liniștire, de la ură la iubire, de la neliniște la pace, de la nefericire la fericire.

O altă cale a înălțării o mai găsim și în epistola sfântului apostol Pavel către Galateni, acolo unde este scris despre „roada Duhului". În însirarea pe care o face sfântul Pavel a celor ce alcătuiesc „roada Duhului", privită invers, adică de la sfârșit spre început, avem încă o cale a înălțării. Sfântul Pavel scria: „Roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credința, blândețele, înfrânarea poftelor" (Galateni 5, 21—22). Calea aceasta de înălțare începe cu înfrânarea poftelor. De la înfrânare se ajunge la blândețe, iar de la blândețe, la credință. Credința este pricină de facere de bine, prin care se alcătuiește bunătatea. Bunătatea are ca împreunălucrătoare cu ea îndelunga răbdare, după care urmează pacea. Aceasta deschide calea spre bucurie și spre dragostea duhovnicească.

Și mai este o cale a înălțării, o cale scurtă și precisă: calea smereniei. Pe ea a mers Fiul lui Dumnezeu făcându-se om și trăind în condiția umană „ascultător făcându-se până la moarte și încă moarte de cruce" (Filipeni 2, 8). Pentru o pricină ca aceasta, „Dumnezeu l-a înălțat și i-a dăruit Lui nume care este mai presus de orice nume, ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cerești și al celor pământești și al celor dedesubt. Și toată limba să mărturisească că Domn este Iisus Hristos, întru mărirea lui Dumnezeu" (Filipeni 2, 9—11).

Asupra smereniei, drept cale de înălțare, ne atrage atenția Domnul Hristos însuși, când ne spune că „cel ce se înalță va fi smerit, iar cel ce se smerește va fi înălțat" (Luca 18, 14). Sfântul Isaac Sirul spune că „desăvârșirea este un adânc de smerenie", ceea ce înseamnă că cu cât cineva se smerește mai mult, cu atât mai mult se și înalță. Iar cineva dintre cei ce gândesc bine a spus despre smerenie, că este „ascensorul vieții duhovnicești".

Să urmăm calea înălțării, așa cum ne-o înfățișează dumnezeiasca Scriptură, dar mai cu seamă să ne smerim, să ne scufundăm în smerenie, ca să ne învrednicim de înălțarea care vine de la Dumnezeu, pentru cei ce se smeresc.

Arhim. Teofil Părăian

Preoția, satisfacții dar și neajunsuri în exercitarea ei

A gândi numai, sau chiar a scrie despre preoție nu este un lucru ușor, cu atât mai mult a purta demnitatea și responsabilitatea ei.

Câteva gânduri în acest sens nu se vor a fi puse de etalon, căci cine ar putea rosti cuvinte mai alese despre preoție, ba mai mult, cine oare reușește s-o trăiască mai plenar și mai sublim ca cei ce s-au ridicat și rămân în istoria Bisericii consacrați pe piscurile ei, părinții veacului de aur: Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Vasile cel Mare, Sf. Grigore de Nazians, și chiar Sf. Grigorie Dialogul.

Preoția întruchipează mai mult ca orice taină prezența lui Hristos în lume. Preoția este extensiunea temporală, spațială și socială a lucrării lui Dumnezeu pe pământ.

Preoția deține prioritate între celelalte taine întrucât ea mijlocește primirea celorlalte.

Preoția ca misiune se fundamentează pe alegerea sau trimiterea de către Hristos: „Precum m-a trimis pe Mine Tatăl, așa vă trimit și Eu pe voi" (Ioan, 20, 21). Sublimitatea, complexitatea nu s-au diminuat cu nimic pe parcursul istoriei omenirii.

„Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacurilor" (Mt. 28, 20). „Dacă au păzit cuvântul meu și pe al vostru îl vor păzi" (In. 15, 20). Complexitatea sau dimensiunea preoției nu se reduce prin distanțarea de actul întrupării Fiului lui Dumnezeu, ci dimpotrivă, ea se îmbogățește, își amplifică lucrarea în complexitatea lumii și a vieții umane, prin noi și neîncetate daruri ale lui Iisus revărsate și întărite prin Duhul Sfânt.

Preoția este dumnezeiască pentru că este instituită de Fiul lui Dumnezeu, are în încredințarea ei taine divine și pentru că înlesnește sau mijlocește apropierea de Dumnezeu sau pogorârea Lui în sufletele oamenilor, în viața umană.

De aceea în rândurile ce urmează voi așterne câteva gânduri exprimând, pe cât este posibil a exprima și pe cât de puțin sunt în stare să exprim, unele conjuncturi din viața preotului, pentru a surprinde ceva din piscurile și prăpăstiile între care mereu oscilează viața lui.

Preotul, prin misiunea sa, își are ființa purtată în cele mai diverse stări și situații câte le poate oferi viața. Preotul este peregrinul care străbate și pătrunde în cele mai adânci și lăturalnice unghere ale existenței. Sufletul este asaltat când de bucurie, când de durere; acum fața-i iradiază de bucurie și curând i se înnourează de tristețe; acum ochii îi sunt luminoși și îndată șiroiesc din ei lacrimi. Viața își perindă înaintea lui tot ce are mai măreț, mai înalt și mai sublim, dar și tot ce este mai apăsător și mai întunecat. Bucuria și întristarea, sănătatea și boala, viața și moartea sunt mereu în dispută în activitatea preotului. În acest sens Sfântul Ioan Gură de Aur zice: „Mai multe sunt furtunile ce zguduie sufletul preotului decât vânturile care zbuciumă marea".

Înaintea lui se destăinuie bucurii și trăiri intense, înaintea lui sufletele se curățesc de întinăciune, se înălbesc și-și primesc prospețime și liniște, înaintea lui se îndulcesc și înmoaie durerile și tristețile adânci, înaintea lui Dumnezeu revarsă darurile sale și împlinește atâtea și atâtea trebuințe ale poporului.

„În fiecare parohie este un om care e al tuturor, care e chemat ca martor, ca sfătuitor și ca sfințitor în cele mai solemne acte ale vieții omenești. Un om fără de care nici nu ne naștem, nici nu murim, care te primește de la sânul mamei și nu te părăsește decât la groapă, ba nici acolo, care binecuvintează sau sfințește leagănul, patul conjugal, năsălia morții și cosciugul, un om pe care copilașii se obișnuiesc să-l iubească și să se teamă firește de el; un om pe care poporenii îl numesc părinte, un om înaintea căruia creștinii își aduc mărturisirile lor cele mai grele, lacrimile cele mai secrete; un om care prin rostul lui e mângâietorul tuturor durerilor omenești, care vede bătând la ușa sa și pe sărac și pe bogat, cel bogat ca să-și lase discret milostenia, cel sărac ca să primească, fără să se rușineze; un om care, nefiind de nici un rang social, ține deopotrivă de toate clasele, ..., în sfârșit un om care știe toate, care are dreptul să spună tot și al cărui cuvânt cade de sus asupra minții și inimii omului, prin autoritatea dumnezeiești lui misiuni. Acesta este preotul". (Lamartine).

Și pentru că preotul în sacra lui misiune e adesea în postura de a primi mărturisirile păstoriților săi, acestea rămânând îngropate în mintea sa, doar mijlocind înaintea lui Dumnezeu iertarea păcatelor lor, îmi iau îndrăzneala de a face și eu ca preot sau în numele preoției, o mărturisire în fața enoriașilor noștri, o mărturisire care nu-i secretă.

Credeți oare, iubiților, că sufletul meu (al preotului) nu e rănit când aveți de suferit vreun necaz sau când nenorociri și primejdii se abat peste voi?

Credeți că am tihnă și pace în suflet când între voi sunt certuri, scandaluri, când ura vă învrăjbește și când aud că se fac nelegiuiri și păcate între voi?

Credeți că nu-mi tânjește sufletul de durere când gândurile, pașii și faptele le îndreptați în toate părțile, înstrăinându-vă și uitând să-L căutați pe Dumnezeu și Biserica Sa?

Credeți că nu sufăr când cuvântul meu răsună în gol fără să rodească, când vă deschid poarta luminii și a vieții, iar voi o preferați pe cea a întunericului și a morții?

Credeți că nopțile și somnul îmi sunt pașnice când fiii mei duhovnicești sunt bântuiți de atâtea neajunsuri?

Îngrijorat și întristat e sufletul meu, Doamne, de poporul ce mi l-ai dat în păstorire când el rămâne surd și mut și nepăsător la cercetarea Ta, Doamne.

Dar, Doamne, și voi, fiii mei sufletești, aș fi nedrept și nu aș spune adevărul dacă aș avea numai atât de spus.

Tristețea și mâhnirea din sufletul meu a alungată de harul și binecuvântarea cu care Tu, Doamne, lucrezi cu noi și întru noi. Sufletul meu mi se umple de lumină când văd mulțimea acestui neam strânsă laolaltă, înfrățită sub cupola sfântului așezământ, însetată să audă glasul Tău cel dumnezeiesc și așteptând cu nerăbdare să-ți reverși binecuvântarea Ta, Doamne, peste ei.

Bucuros e sufletul meu, Doamne, când sămânța aruncată de mine din învățăturile Tale rodește totuși pe ici, pe colo și aduce pace, dragoste, dezrădăcinează patimi, implantează omenia. Fericit și înviorat sunt, Doamne, când din vistieria harurilor Tale reverși prin sfintele Tale Taine, daruri peste poporul Tău, peste cei năpăstuiți și obidiți de valurile și strâmtorările vieții.

Sufletul meu, Doamne, tresaltă și iradiază de fericire când alini durerile și neputințele celor din necazuri și iei greutățile de pe umerii celor căzuți sub povara lor. Sufletul meu trăiește o aleasă satisfacție și incapabil sunt, Doamne, să-ți aduc mulțumire și imn de mărire pentru îndurările ce le reverși peste noi, pentru bucuria pe care o aduci în inima robului tău și a nevrednicului slujitor ce îți sunt.

*

Preoția e cea mai înaltă, măreață și sublimă misiune pe care o poate avea un pământean dar care îți solictă totdeauna atâtea și atâtea coborâșuri în cele mai întunecate prăpăstii ale vieții, care îți pune în față neajunsuri și dezamăgiri, care te poartă prin cele mai obscure cotloane pentru a lumina un suflet, pentru a găsi oaia pierdută. Dar din toate și peste toate reiese sublimitatea ei în a fi sol al lui Dumnezeu, în a fi îndrumător și salvator al oamenilor, în a colabora și conlucra cu Dumnezeu la mântuirea lumii.

Preot Vasile Borca

Dr. DUMITRU LASCU

— Un luptător pentru libertatea și drepturile poporului român —

În cartea sa, directorul de odinioară al liceului „Emanuil Gojdu" Teodor Teș, vorbind despre *Oamenii din Bihor*, dintre anii 1848—1918, pagina 583 (nota), scrie: „Ar fi trebuit să schițăm neapărat legendara figură a tânărului de odinioară, cu părul negru și creț, ochi pătrunzători, agitator cu însușiri strălucite, care a fost *Dr. Dumitru Lascu*. Ne-a rugat însă stăruitor, în două scrisori, să nu ne ocupăm de dânsul. I-am respectat dorința, călcându-ne pe inimă și înfrânând condeiul căruia i se îmbia insistent". Este vorba despre un fiu al Bihorului, născut în satul *Roit* (azi în comuna Cefa), provenind dintr-o familie modestă și trebuind să facă studii secundare și universitare prin propriile sale puteri. Cu toate acestea, în cartea citată, numele lui revine în cel puțin douăzeci de pagini, pomenit între „intransigenții" Coriolan Pop, Aurel Lazar, Nicolae Zigre, Ciordaș și Vasile Lucaci... luptători „fără frică și fără prihană" *(op. cit.*, p. 30 și 108). Destinul lui Dumitru Lascu, și înainte și mai ales după 1918, este asemănat cu acela al lui Lucian Bolcaș, prieten nedespărțit. Supraviețuind cataclismului primului război mondial, în România Mare „nu s-a găsit nici o formă oficială legală, de a-l așeza într-un loc de unde să radieze același naționalism și încredere în forțele noastre, cum a făcut-o în trecut. Așa i s-a întâmplat lui Lucian Bolcaș și celuilalt tânăr de odinioară, învățătorului Demetriu Lascu, amândoi vrednici stegari ai tinerimii bihorene, în amurgul veacului trecut și în crepusculul politicii intransingente în Bihor" (T. Neș, *op. cit.*, p. 184).

De numele lui Dumitru Lascu se leagă mai ales participarea la luptele electorale din anii 1905, 1906 și mai ales cele din 1910. „Îndată după lepădarea pasivității (e vorba despre perioada în care conducătorii politici ai românilor, o parte dintre ei, au hotărât să nu participe la viața politică a țării, ca un protest împotriva nedreptățirii poporului român), conducătorii românilor aveau să înceapă opera de educație politică și civică a alegătorilor. Până acum — ne ilustrează alegerea mostră din 1901 — țăranul român fusese lăsat să fie corupt cu diurne și plocoane de batjocură, sau să fie operat cu baioneta pentru a scoate la alegeri pe un ungur sau un român guvernamental... În campaniile electorale viitoare, țăranii se vor prezenta cuminecați de păcatele trecutului... li se va insufla o conștiință mândră și o voință care să nu se sfiască să spună pe față, înfruntând răstirile jandarmilor și ale președintelui, numele „urgisit" al candidatului român. *Această operă de educație cetățenească o vor săvârși pionierii* Coriolan Pop, Nicolae Zigre, Gavril Cosma și tinerii învățăiați Aurel Lazar, Ioan Ciordaș, Demetriu Lascu, Lucian Bolcaș, Petru E. Papp (devenit protopop al Beiușului) urmați de o prealuminoasă falangă de învățători, preoți și studenți" (T. Neș, *op. cit.*, p. 389).

Cercul electoral, al cincilea din județul Bihor, din *Ugra* (localitate rămasă în Ungaria), era fieful electoral al contelui Ștefan Tisza, dar satele erau locuite în mare majoritate, atunci ca și acum, de români. Aici a activat cu putere tânărul avocat Dumitru Lascu. Administrația locală a lucrat aici, folosind toate mijloacele, permise și mai ales nepermise, pentru a smulge voturile alegătorilor români pentru candidatul guvernamental. Dintre comunele românești, Roitul (satul natal al lui Lascu) și Girișul s-au afirmat îndeosebi credincioase steagului românesc. De aceea alegătorii din Roit au fost terorizați. La rândul lor, aceștia îi prigoneau pe românii din Sânicolau, care se declarașeră pentru candidatul oportunist, care era protopopul Roxin. Mai târziu, Dumitru Lascu avea să scrie pagini aspre împotriva acestui renegat, acuzând și pe episcopul de la Arad „că nu dezavuiază ticăloșia protopopului Roxin, care, cu ocaziunea unor acte nu mai puțin însemnate ,de cum sunt sfințirile de biserici, ține discursuri ungurești" (Cf. A. D. Lascu, *Privire asupra situației generale a românilor din țările coroanei Sf. Ștefan*, București, Ed. Minerva, 1908, p. 17). În același studiu, Dumitru Lascu înfierează și atitudinea episcopului unit Demetriu Radu și a „camarilei" din jurul lui, îndeosebi pe canonicul Dr. Augustin Lauran „care a maghiarizat seminarul român din Oradea". Despre același canonic spune că „a împiedicat până acum încă înființarea unei teologii române unite în Oradea" și altele. În toate aceste frământări politice și sociale în care se plămădea în sufletele țăranilor și intelectualilor români tot mai clară, viziunea României Mari, tânărul agitator Dumitru Lascu a devenit legendar pentru îndrăzneala ce o opunea administrației și neastâmpărul cu care a agitat zi și noapte satele românești.

Ultima alegere, cea din 1910, s-a desfășurat în aceleași condiții ca cele precedente. Dumitru Lascu s-a aflat în permanență în anturajul preotului Vasile Lucaci, leul de la Sisești — cum era supranumit — cu deosebire în alegerile de la Beiuș, unde, cu toată strădania luptătorilor români, alegerile au fost câștigate de candidatul guvernamental. „În aceste vremuri aspre, sufletul românesc se recules în adunările de protestare în contra legii lui Apponyi, a legii electorale și în întrunirile politice. Aici uneori, prin discursuri înflăcărate, altădată prin fraze temperate — mult și cald grăitoare însă, prin gesturile intuitive ale creatorului, prin sclipirea ochilor și jocul mușchilor feții — se îndemna la răbdare, la rezistență, ori la reacțiune sângeroasă" — scrie Teodor Neș — înscriind între acești creatori și pe tânărul pe atunci Dr. Demetriu Lascu. A fost și el între acești „tineri învățăiați" care, cu primejdia vieții, au organizat adunări rostind discursuri pentru teza românească.

După alegerile din 1910, evenimentele se precipitau, nu numai în

(Continuare în pag. a 8-a)

Pr. prof. Dr. Gheorghe Lițiu

Despre rostul încercărilor...

(Urmare din pag. a 6-a)

Dumnezeu, se face prin focul încercărilor „Pentru ca credința voastră încercată — zice Sf. Apostol Petru mult mai de preț decât aurul cel pieritor, dar lămurit prin foc, să fie găsită spre laudă și spre slavă și spre cinste la arătarea lui Iisus Hristos" (I Petru 1, 7).

La fel ne încredințează și Sf. Apostol Pavel care spune lămurit: „Fiul meu, nu disprețui certarea Domnului, nici nu te descuraja, când ești certat de El. Căci pe cine iubește Domnul îl ceartă și biciuiește pe tot fiul pe care îl primește" (Evrei 12, 5—6).

Același Sf. Apostol Pavel, experimentând în viața sa plină de multe și mari necazuri și suferințe, roadele duhovnicești ale acestora, zice: „ne lăudăm în suferințe, bine știind că suferința aduce răbdare pentru că iubirea lui Dumnezeu s-a revărsat în inimile noastre, prin Duhul Sfânt cel dăruit nouă" (Rom. 5, 3—5).

Sf. Ioan Gură de Aur, vorbind credincioșilor din timpul său despre folosul încercărilor, face două asemănări: una cu doctorul care prescrie medicamente amare și tratamente dureroase pentru însănătoșirea bolnavilor și a doua cu grădinarul care pentru rodirea viței, o curăță de lăstarii nefolositori. „Oare noi urâm și dușmănim pe doctori — zice Sf. Ioan Gură de Aur, pentru că ne prescrie un regim de hrană și viață foarte restrâns și neplăcut? Oare ne răzvrătim împotriva doctorului pentru că ne dă medicamente amare și folosește chiar cuțitul pentru a înlătura părți și chiar mădulare bolnave din trupul nostru? Dimpotrivă, îl prețuim, ascultăm și ne supunem la toate prescripțiile spre a ne recâștiga sănătatea pierdută.

„De asemenea vierul nu face o lucrare folositoare tăind mlădițele fără rod care atrag toată seva și hrana în ele, nelăsând să crească și să rodească strugurele cu boabele cele folositoare.? Vița ca și tot pomul suferă atunci când se curăță vlăstarii neroditori, dar pe urmă vindecându-se rodește roadele belșugului."

Un alt rost uman și creștin al încercărilor constă în aceea că fortifică și oțelesc puterile trupești și sufletești ale omului. Cine nu trece prin încercări este asemenea copilului plăpând, sensibil și slăbit. Orice situație neprielnică, orice efort sau frig nevăzut ca și atâtea boli care atinge viața noastră, îl vatămă și îl primejduiesc spre distrugere. Pentru aceasta Sf. Apostol Pavel aseamănă pe creștin cu un ostaș sau cu un sportiv care participă la mari concursuri, fiind chemați să se lupte și să folosească toate mijloacele și metodele spre a-și fortifica puterile sufletești și trupești. „Și ori cine se luptă se înfrânează de la toate. Și aceia ca să ia o cunună stricăcioasă, pământească, iar noi, nestricăcioasă, cerească" (I Cor. 9, 25).

Experiența vieții omenești desprinsă din încercări și necazuri de tot felul, ne aduce aminte de cuvintele înțelepte și semnificative rostite ca o maximă: „Suferința te călește, dar lasă urme" (în franceză, de unde vine maxima: „Soufrir passe, mais avoir soufrir ne passe jamais"). Important este pentru noi creștinii, ca aceste urme să fie folositoare și binefăcătoare pentru apropierea noastră de Dumnezeu, de poruncile Lui. Adică să ne apropie de ceea ce voiesc părinții cu copiii lor când îi ceartă și îi pedepsesc. Părintele ceresc, ca și părinții noștri cei trupești, ne voiește mai buni, mai ascultători, mai încrezători în ajutorul Lui, dar și în puterile noastre bune. Voiește înnobilarea și desăvârșirea noastră în toate cele de folos pentru noi, familia și societatea în care trăim.

Acestea au fost gândurile și judecățile creștine ale tuturor aleșilor lui Dumnezeu, ale proorocilor, apostolilor și tuturor mucenicilor, cărora li se potrivesc cele exprimate de Sf. Ap. Pavel: „De aceea ne bucurăm în slăbiciuni, în defăimări, în necazuri, prigoniri și strâmtorări pentru Domnul Hristos, căci când sunt slab atunci sunt tare" (II Cor. 12, 10). Așadar când suntem slabi în cele trupești și pământești, suntem tari în cele ale credinței; când suntem slabi în puterile omului, suntem tari în puterea și ajutorul lui Dumnezeu, pe care o vedem și o simțim întru noi, și întru toate ale noastre spre preamărirea Lui și arătarea semnelor împărăției Sale.

Schimbarea la față a Domnului

(Urmare din pag. 1)

nos a acoperit muntele și deodată, din nor s-a auzit glas zicând: „Acesta este Fiul meu Cel iubit, pe Acesta să-l ascultați" (Luca 9, 33—35). Era glasul Tatălui ceresc, care pentru a doua oară da mărturie solemnă despre Fiul.

Mântuitorul a ales să fie prezenți la minunea de pe Tabor doar pe trei dintre Apostoli: „pe cei mai întimi dintre cei intimi, pe prietenii inimii Sale", cum mărturisește Sf. Ioan Gură de Aur. A ales pe Petru care a mărturisit că Iisus este cu adevărat „Fiul lui Dumnezeu celui viu" (Matei 16, 16), pe Ioan cel ce a arătat că „Dumnezeu este iubire" (In. I, 4, 16) și pe Iacob, vrednic slujitor al Bisericii lui Hristos în Ierusalim. A rânduit apoi Domnul ca și Moise, fondatorul Legii Vechiului Testament, să fie de față împreună cu Ilie pentru că amândoi au contribuit la apărarea monoteismului, adică a credinței în Dumnezeul cel viu.

Pe Tabor, Hristos, dătătorul Legii Noi, vorbește cu Moise, dătătorul Legii-Vechi, dar și cu râvnitorul acestei Legi, proorocul Ilie. Vorbește cu Moise care a murit și cu Ilie cel care n-a murit, arătând prin aceasta că, după judecata viitoare, atât viii cât și morții se vor veseli, de împreună petrecere cu Mântuitorul, în Împărăția sa cea veșnică.

Prin dorința exprimată de Petru „Să se facă trei colibe, una pentru Mântuitorul, alta pentru Moise și alta pentru Ilie", se exprimă sincera, profunda și perpetua umană dorință, de a fi mereu împreună, cele pământești cu cele cerești. Prin prezența proorocilor și apostolilor amintiți, s-a arătat că Iisus Hristos, este mai mare decât ei, că proorocirile lor s-au împlinit, întru El, că Lui I se cuvine ascultare desăvârșită.

În această ascultare rezidă dovada iubirii noastre față de Iisus Hristos și a tainicei noastre fericiri. Așa ne-a încredințat Mântuitorul când a mărturisit: „Fericiți cei care ascultă Cuvântul lui Dumnezeu și-L împlinesc pe dânsul" (Luca 11, 28). Acolo pe Tabor, s-a rostit acest cuvânt către noi și ecoul lui nu se va stinge niciodată. Îl aflăm mereu viu în paginile Evangheliei. Scriitorul bisericesc Clement Alexandrinul, referindu-se la Schimbarea la Față a Domnului afirmă, că minunea aceasta când Hristos a arătat pe Tabor slava Sa, este o anticipare a întrutot luminoasei minuni a Învierii Sale din morți; căci Cel ce a avut puterea să facă trupul Său izvor de lumină negrăită, va avea a treia zi de la răstignire, puterea să iasă viu și biruitor. din mormânt.

În temeiul acestor valoroase și edificatoare adevăruri, să ne străduim să săvârșim și în ființa noastră o schimbare a tot ceea ce este rău în bine. În locul răutății să facem să troneze bunătatea, în locul egoismului smerenia, în locul minciunii, adevărul, în locul războinării iubirea frățească.

Procedând așa vom putea din ce în ce mai mult să fim beneficiari cununei de daruri care izvorăsc neîntrerupt din slăvita Schimbare la Față a Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

INFORMAŢII

— Miercuri 21 iulie a.c., Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului a luat parte la dineul oficial oferit de Consulatul German Sibiu în onoarea Domnului Helmuth Schäffer, Ministru Secretar de Stat din cadrul Ministerului de Externe din Germania, aflat într-o vizită în oraşul Sibiu.

Cu acest prilej, Î.P.S. Sa s-a întreţinut cu distinsul oaspete, cu Dl. Anton Rossbach, Ambasadorul Germaniei la Bucureşti, precum şi cu celelalte personalităţi prezente.

— Joi, 22 iulie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte, în calitate de membru, la lucrările Consiliului de conducere al Institutului pentru studiul Totalitarismului, din cadrul Academiei Române, lucrări ce s-au desfăşurat la Bucureşti. Î.P.S. Mitropolit este totodată şi membru fondator al acestui Institut.

— Vineri, 23 iulie Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Schitul Predeal şi Mânăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, jud. Braşov.

— Duminică, 25 iulie a.c., Î.P.S. Sa a oficiat slujba de sfinţire a Capelei cu hramul „Sf. Cuvioasa Paraschiva", nou zidită în cartierul Triaj din Braşov, prin străduinţa vrednicilor credincioşi de aici, păstoriţi de P.C. Pr. Andrei Sicoe.

După Sf. Liturghie arhierească Î.P.S. a rostit un ales cuvânt de învăţătură, legat de pericopa evanghelică a zilei (Vindecarea celor doi orbi). Pentru munca depusă pe plan gospodăresc şi misionar, P.C. Pr. Andrei Sicoe a fost distins cu rangul de iconom stavrofor. Au fost de asemenea acordate acte de apreciere Consiliului şi Comitetului parohial precum şi tuturor sponsorilor care au sprijinit această lucrare.

În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a oficiat slujba de sfinţire a unei frumoase fântâni arteziene amplasată în incinta Uzinei Electrocentrala (RENEL) din Braşov precum şi binecuvântarea Uzinei. Seara, slujba Vecerniei a fost oficiată de către Î.P.S. Sa pe locul unde va fi ridicată noua biserică din Cartierul braşovean Craiter.

După Vecernie, Î.P.S. Sa a oficiat slujba punerii pietrei de temelie la noua biserică cu hramul „Sf. Ioan Botezătorul" pe noul teren primit prin bunăvoinţa Primăriei Braşov, rostind apoi un bogat cuvânt de învăţătură centrat pe credinţă şi rolul ei în viaţa de zi cu zi a creştinilor.

Au fost prezenţi Dl. A. Moruzzi, primarul oraşului Braşov care a rostit şi o scurtă alocuţiune, alte persoane oficiale, un impresionant număr de credincioşi în special tineri.

— Marţi, 27 iulie, a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la întâlnirea colegială a Promoţiei 1973 a Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, prilej cu care a adresat cuvânt de învăţătură foştilor absolvenţi. Î.P.S. Sa a prezentat totodată şi stadiul actual al relaţiilor dintre Biserica Ortodoxă şi Biserica Romano-Catolică în lumina Documentului de la Balamand.

— Miercuri, 28 iulie a.c., Î.P.S. Sa s-a întâlnit la Mânăstirea Brâncoveanu cu un grup de participanţi la Cursurile Internaţionale de vară, organizate de Universitatea din Bucureşti la Sinaia. Î.P.S. Sa a făcut o amplă prezentare a Istoriei Mânăstirii Brâncoveanu, începând de la primul ei ctitor voievodul martir Constantin Brâncoveanu şi până în ziua de azi.

Grupul a fost condus de profesorul Univ. Dan Horia Mazilu şi de prof. univ. Elena Toma.

— Joi, 29 iulie a.c., Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu. *Arhid. Visarion Bălţat*

— Duminică, 18 iulie a.c., P.S. Episcop Serafim Făgărăşanul a participat la invitaţia P.S. Episcop Andrei al Alba Iuliei la o mare adunare a Oastei Domnului în Parohia Săsciori (Protopopiatul Sebeş). După Sf. Liturghie, s-a dezvelit o placă comemorativă la casa în care s-a născut învăţătorul Ioan Marini (+ 1948), o mare personalitate a Oastei Domnului.

De Sf. Prooroc Ilie Tesviteanul, P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie la Schitul „Chilii" din Sibiel, cu prilejul hramului acestui aşezământ. Schitul Sibiel este tot mai mult căutat de credincioşi pentru calitatea vieţii duhovniceşti a celor patru vieţuitoare care se nevoiesc aici.

— Duminică, 25 iulie, P.S. Serafim a slujit Sf. Liturghie în Parohia Sf. Treime din Cisnădie, care prin râvna deosebită a preotului Gheorghe Gaşpar şi-a înălţat o nouă biserică, începută cu multe riscuri şi jertfe înainte de căderea dictaturii comuniste, cu aprobarea I.P.S. Antonie. Au predicat P.C. Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan de la Facultatea de Teologie din Sibiu, P.C. Protopop Dănilă Luca, Pr. Gheorghe Gaşpar şi P.S. Serafim. P.S. Sa a transmis mulţimii de credincioşi prezenţi binecuvântarea şi îndemnurile Î.P.S. Mitropolit Antonie pentru desăvârşirea lucrărilor de împodobire a noii biserici cu pictură tradiţională. *Diac. D. Dura*

Dr. Dumitru Lascu

(Continuare din pag. a 7-a)

monarhia bicefală, ci şi în toată Europa, ducând, în final, la izbucnirea primului război mondial. Tânărul agitator, Dimitrie Lascu, neurmat şi adeseori trădat de cei ce trebuiau să-l ajute în lupta pentru libertatea şi unitatea naţională a poporului său, a înţeles că trebuie să treacă munţii şi să se refugieze în ţara liberă, aşa cum au făcut şi alţii, nu înainte de a se adresa sătenilor săi cu cuvintele păstrate în tradiţia satului: „plec de la voi, dar voi reveni în curând, împreună cu armata română ca să vă eliberez".

Dar, nici din exilul pe care singur şi l-a impus, nu a uitat de consătenii săi. Le-a trimis o broşură, pentru care mulţi roitori au pătimit bătăi şi temniţă din partea jandarmilor „cu pană de cocoş", cu titlul Dr. A. D. Lascu, *Un cuvânt către fraţii de luptă din Ţara Bihorului"*, Ed. Autorului, Bucureşti, 1908. Pe copertă un clişeu cu Andrei Mureşanu ţinând în mână o hârtie pe care stă scris: *Deşteaptă-te române!*, cu un motto: *Deviza-i libertate.* În partea de jos a copertei un ţăran român care se trezeşte din somn, cu mâna dreaptă strâşină la ochi. Spicuim din această broşură (care pare să fi fost compusă înainte de a se refugia în România) câteva pasagii semnificative pentru gândirea şi activitatea sa de luptător naţional: „Fraţii mei! Acum când trebuie să mă despărţesc de voi, pentru a intra în temniţă — care astăzi este răsplata luptelor şi a jertfelor pentru drepturile neamului românesc... îmi ţin de datorniţă să vă aduc aminte de cuvintele nemuritorului Andrei Mureşanu „Deviza-i libertatea". Alţi fraţi au avut norocul să se nască sub un cer mai senin... pe noi ne-a aşezat soarta aici, la hotarele românismului. La noi e furtună, e plâns şi jale". Evocând situaţia grea a poporului român din trecut, scrie „sângele nostru nevinovat a curs udând cu prisosinţă pământul sfânt rămas de la părinţii părnţilor noştri. A curs în valuri roşii, tulburând apele celor trei Crişuri, a curs în picături dese, cum pică mustul din vita de vie; dar din această faptă a lor nu ne-a slăbit, ci mai vârtos ne-a întărit... cântecele noastre sunt tânguiri de înmormântare, vitejii noştri sub glie, dar suntem scutul şi pavăza neamului românesc în acest loc". Afirmând că fiecare popor are pe pământ o chemare de îndeplinit, deplânge desnaţionalizarea puternică din Maramureş, unde „astăzi mulţi fraţi de ai noştri atâta au decăzut încât se feresc a-şi vorb limba strămoşească". Adresându-se consătenilor şi celor din cercul electoral al Ugrei, scrie: „voi aţi aprins focul menit să răspândească lumina trezirii asupra Bihorului... urmaţi pe adevăraţii voştri conducători". „Biserica strămoşească, aşezământul nostru cel mai vechi, neizbutind s-o dărâme, s-au năpustit asupra şcolii româneşti (= confesionale), au sugrumat presa, adică ziarele naţionale; temniţele de la Seghedin şi de la Vaţ au devenit îndesate de gazetari români, dar nici aceste măsuri nu vor duce la liman. În locul unei gazete sugrumate vor trebui să răsară altele, şi mai entuziaste, mai puternice... suntem un popor autohton, o naţiune cu drepturi istorice şi întrucât nu ni se vor restitui aceste drepturi voim a cere socoteală celor ce ni le-au răpit".

Broşura se încheie cu un patetic apel către sătenii săi: „acolo ,la hotarul străvechii Dacii, acolo, într-un colţişor sfânt de loc, în cimitirul din Roit, este un mormânt, peste care cresc flori, flori nevinovate de câmp... e mormântul tatălui meu. E mormântul acelui cinstit român Petru Lascu, care mi-a impus de sfântă datorie lupta pentru cauza dreaptă a mult încercatei vieţi româneşti. Români din Roit, grijiţi de mormântul părinţilor mei câtă vreme sunt departe!"

Avocatul Dumtiru Lascu s-a întors, aşa după cum a promis, odată cu armata română eliberatoare. În România Mare a fost deputat în primul parlament, dar foarte curând, dezamăgit de demagogia politică, s-a retras într-o izolare strictă. În această situaţie l-a găsit apelul lui Teodor Naş de a fi trecut în rândurile figurilor bihorene evocate în cartea Oameni din Bihor. Tot pe atunci, ca elev de liceu, cu mintea încărcată de povistirile sătenilor, i-am adresat o scrisoare în care-l rugam să mă ajute în scrierea unei monografii închinată evenimentelor la care a luat parte.

Lui i se datorează, în mare măsură, faptul că la trasarea graniţei de vest a ţării, cununa de sate pur româneşti din vestul Oradiei au rămas la România, după îndelungate pertractări în comisia rânduită în acest scop. A mai fost şi un creştin convins şi practicant, fiu al Bisericii strămoşeşti pe care o evoca cu emoţie în cuvântările sale. Sătenii din Roit şi credincioşii bisericii „cu Lună" din Oradea îl vedeau şi-l ascultau cântând în strana bisericii cu vocea atât de pătrunzătoare la suflet. Pe atunci, intelectualii nu se jenau să ia loc în strana bisericii şi să cânte alături de sătenii lor.

Îndoită sărbătoare la Avrig

Credincioşii străvechii aşezări a Avrigului, locul de unde s-a ridicat ca un apostol al redeşteptării naţionale, Gheorghe Lazăr ce-şi doarme somnul de veci la umbra bisericii parohiale de aici, au avut în ziua de duminică 18 iulie a.c., dimpreună cu păstorii lor sufleteşti, bucuria rară de a trăi câteva ceasuri de înălţare sufletească deosebită prilejuite de prezenţa în mijlocul lor a Întâistătătorului Bisericii Ardelene, Î.P.S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului.

În această zi plină de soare, credincioşii îmbrăcaţi în straie naţionale împreună cu soborul de preoţi l-au întâmpinat în faţa Bisericii cu deosebită căldură sufletească pe Î.P.S. Sa Dr. Antonie, sosit la Sibiu însoţit de la Centrul eparhial de P.C. Arhid. Ezechil Oancea, Consilier economic şi P.Cuv. Arhid. Visarion Bălţat, secretar eparhial.

După otpustul Sf. Liturghii, Î.P.S. Sa a tâlcuit celor prezenţi pericopa evanghelică a zilei, minunea vindecării slăbănogului din Capernaum (Matei 9, 1—8), insistând asupra virtuţii credinţei şi a iubirii faţă de aproapele, iubirii concretizată în gestul de solidaritate a celor patru prieteni faţă de semnul lor aflat în grea suferinţă.

Î.P.S. Sa şi-a exprimat totodată marea bucurie de a fi în mijlocul credincioşilor din Avrig şi i-a îndemnat pe toţi la o viaţă aleasă plină de fapte bune, de alese virtuţi aşa cum se cuvine unor adevăraţi creştini. La sfârşit Î.P.S. Sa a citit marea rugăciune de dezlegare ce se obişnuieşte a se rosti de arhiereu în astfel de ocazii, după care a hirotesit întru iconom stavrofor pe P.C. Prot. Lupu Militon, protopopul Avrigului.

Apoi toţi cei prezenţi la Sf. Liturghie s-au deplasat în procesiune la locul unde se va înălţa noua biserică din parohia Avrig cu hramul „Adormirea Maicii Domnului.

Î.P.S. Sa înconjurat de alesul sobor de preoţi şi diaconi, a săvârşit slujba punerii pietrei fundamentale la această nouă biserică după care s-a adresat din nou celor prezenţi tâlcuindu-le sensul creştin al locaşului de închinare ca loc al întâlnirii omului cu Dumnezeu şi a subliniat legătura strânsă statornicită pe credinţă şi iubire pe care credincioşii o au cu Dumnezeu în şi prin Biserică.

Î.P.S. Sa i-a îndemnat pe toţi credincioşii să fie generoşi cu spirit de sacrificiu pentru această nouă biserică ce-i va pomeni în rugăciunile ei din neam în neam. Î.P.S. Sa a rugat apoi pe Dumnezeu să binecuvinteze pe toţi cei ce vor jertfi în orice chip pentru casa Domnului. A vorbit de asemenea şi Dl. Mihai Hălmagiu fiu al localităţii şi vechi membru în Consiliul Eparhial Sibiu.

Atât la Sf. Liturghie arhierească cât şi la slujba punerii pietrei de temelie a participat Dl. Mircea Tomuş, ministru secretar de stat la Ministerul Culturii, primarul oraşului Avrig, alte persoane oficiale.

O agapă frăţească oferită de Protopopiatul Avrig a încheiat această zi de adevărat praznic duhovnicesc pentru Parohia Avrig ca şi pentru toţi cei ce au luat parte la Sfintele slujbe. *Arhid. Visarion Bălţat*

† NICOLAE LUNGU

La 18 iulie 1993, a trecut la cele veşnice *Nicolae Lungu*, eminent muzician — compozitor, profesor, dirijor de cor, muzicolog şi teolog — care a slujit cu devotament cîntarea bisericească ortodoxă decenii de-a rândul.

Născut la 2 martie 1900, în Dobridor-Dolj, a făcut studii muzicale la Bucureşti — cu D.G. Kiriac, Ion Nonna Otescu, Alfonso Castaldi, Constantin Brăiloiu, Joseph Prunner, Ştefan Popescu, Gh. Cucu — şi la Viena, cu Viktor Keldorf. În anul 1927 devine licenţiat al Facultăţii de Teologie din Bucureşti.

Fiind hărăzit cu alese daruri şi bucurându-se de o remarcabilă longevitate, el a desfăşurat o prodigioasă activitate, pe multiple planuri, de-a lungul a aproape 70 de ani. Această activitate, care a făcut şi va mai face, desigur, obiectul a numeroase studii, este greu să fie chiar şi numai rezumată în câteva rânduri. A fost dirijor al Societăţii corale „Carmen" (1922—1928), al Ateneelor populare (1926—1927), al corului Ligii Culturale (1927—1928), al Societăţii „Cântarea României" (1929—1953), al Societăţii corale „România" (şi fondator, 1936—1948), iar din anul 1947 director al coralei Patriarhiei. Ca şi profesor de muzică a predat la Liceul „Mihai Eminescu" (1927—1931), la Liceul „Aurel Vlaicu" (1931—1938), la Seminarul Pedagogic Universitar „Titu Maiorescu" (1931—1941), la Liceul „Sfântul Sava" (1944—1948), la Şcoala mixtă „Tudor Vladimirescu" (1948—1956) — toate din Bucureşti, iar din 1949 a ocupat postul de conferenţiar la catedra de muzică bisericească de la Facultatea de Teologie din Bucureşti, aducându-şi o contribuţie importantă la formarea mai multor generaţii de slujitori ai Bisericii noastre.

Creaţia sa componistică însă, l-a impus poate în măsura cea mai mare ca şi o personalitate proeminentă a muzicii româneşti. A compus şi a armonizat, într-o manieră caracteristică, modală, atât muzică corală bisericească (Liturghia psaltică, Stihira a II-a de la Vecernia glasului 8, Cămara Ta Mântuitorul meu — glas 8, Ziua Învierii — glas 5 etc.) cât şi colinde (La Vifleem colo-n jos, Mărire-ntru cele-nalte etc.) sau piese în stil popular (Alunelul, Tărăşelul, Doină şi Horă cu strigături etc.) şi multe altele...

În acelaşi timp, a colaborat la uniformizarea cântării în Biserica Ortodoxă Română: Anastasimatarul uniformizat — Vecernierul şi Utrenierul, Cântările Sfintei Liturghii şi alte cântări liturgice (cu prime ediţii în 1953, 1954 şi, respectiv, în 1960) — transcrise pe ambele notaţii, lucrare susţinută şi de o serie de studii teoretice: Gramatica muzicii psaltice. Studiu comparativ cu notaţia liniară — împreună cu Gr. Costea şi Ion Croitoru, în 1951, Problema transcrierii şi uniformizării cântărilor psaltice în Biserica noastră — 1956, Cântarea în comun — 1952, Tehnica recitativului liturgic — 1949, Folclorul muzical religios — 1949 etc.

În întreaga creaţie a lui Nicolae Lungu putem astăzi recunoaşte plinirea a câteva secole de evoluţie a cântării bisericeşti româneşti, pe de o parte în sensul „românirii" acesteia — atât „în literă, cât şi în duh", iar pe de altă parte în sensul unirii tuturor românilor în jurul aceluiaşi altar şi prin unificarea cântării liturgice, şi în sensul adaptării la înnoirile (muzicale) ale vremii fără a se rupe legătura cu Tradiţia bisericească, spre slujirea rosturilor esenţiale, mântuitoare ale Bisericii strămoşeşti.

Lucrător smerit şi harnic, ce a rodit bogat în brazda rânduită lui, aşa cum l-au cunoscut toţi cei ce l-au iubit în trecerea sa pământească, Nicolae Lungu rămâne totodată directorul spiritual al muzicii bisericeşti ortodoxe româneşti din ultima jumătate de secol...

Slujba înmormântării s-a săvârşit joi, 22 iulie 1993, în Catedrala Sf. Spiridon cel Nou din Bucureşti, de către un numeros sobor de ierarhi — P.S. Roman Ialomiţeanul, P.S. Teofan Sinaitul, P.S. Nifon Ploieşteanul — şi preoţi. Din partea P.F. Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a vorbit P.S. Teofan. Pr. Prof. Dr. Nicu Moldoveanu şi alţi vorbitori au prezentat pe larg viaţa şi activitatea lui Nicolae Lungu. Din partea Facultăţii de Teologie din Sibiu a vorbit Pr. Lect. Vasile Grăjdian.

Fie ca Bunul Dumnezeu să aşeze sufletul robului Său Nicolae unde dreptii se odihnesc şi pomenirea lui să fie în veac...

G. V.

Semnalăm... Semnalăm...

● Revista „Contacts" din Paris dedică un număr întreg spirtualităţii ortodoxe româneşti. Publică un text de Vasile de la Poiana Mărului (trad. P.S. Serafim), un studiu despre frescele moldoveneşti (de Anca Vasiliu), un studiu despre poezia religioasă modernă în România şi marii poeţi de inspiraţie creştină (de Î.P.S. Vartolomeu Anania), un text *(Sur la lumière)* de Lidia Stăniloae şi un studiu despre părintele Stăniloae de Radu Preda. Sora Eleni Quintin, probabil din Franţa, locuind în Israel, îşi povesteşte o călătorie din septembrie 1992 în România — note corecte culese în fugă turistică pe la mânăstiri — nu-i plac icoanele care se pictează la Prislop (sora e... unită cu Roma! p. 56), dar se bucură de întâlnirea cu spiritualitatea ortodoxă românească de astăzi.

● Mircea Handoca, inepuizabilul eliadist, a mai publicat o carte: MIRCEA ELIADE ŞI CORESPONDENŢII SĂI (vol. I, ed Minerva, Buc., 1993, 291 p.). E vorba de scrisori primite de Mircea Eliade de la un mare număr de corespondenţi. În acest volum au intrat cei de la litera A la E.

Vom remarca o adresă de la Cancelaria Sfintei Mitropolii a Ungrovlahiei, din 7.IV.1930, semnată de Consilierul pr. Manea Popescu (p. 164—165), ca răspuns la o cerere de ajutor a lui Mircea Eliade, pe când se afla la studii în India. Noi avem şi scrisoarea lui Mircea Eliade către patriarhul Miron Cristea, gata de publicat.

O a doua scrisoare pe care o semnalăm e de la profesorul nostru Ioan G. Coman, fost prof. de Patrologie la Facultatea de Teologie din Bucureşti. Împreună cu Mircea Eliade au pregătit editarea foarte bunei reviste ZALMOXIS, din care au apărut doar câteva numere. Scrisoarea se referă la pregătirile de dinainte de apariţie (p. 206).

Aflăm că Eliade a fost în corespondenţă şi cu Jean Daniélou (p. 247), cunoscutul mare teolog francez, devenit prin anii 60 cardinal. Se preţuiau reciproc.

Aveau şi de ce!

*

● Preotul Mihai Tătărâm din Bucureşti dovedeşte sensibilităţi şi calităţi de istoric, fiind şi un bun povestitor. A publicat de curând o carte care intră bine în familia cărţilor lui C. Bacalbaşa, pe care îl continuă şi îl completează, cu bună informaţie şi cu talent. Cartea se numeşte: „PRIN BUCUREŞTIUL IUBIT (ed. Ţara noastră, Buc., 1992, 139 p.).

Îşi aduce aminte sau adună din arhive ştiri despre uliţe şi poduri, despre grădini şi grădinari, descifrează inscripţii, descopere hanuri, umblă prin Piaţa Mare, pe Sărindar şi în Cartierul Ghencea, cele de altă dată, readuce în memorie vechi curţi domneşti şi descrie caravanseraiuri. Povesteşte întâlniri cu Tudor Arghezi la Mărţişor, confesiuni ale poetului care era enoriaşul său în acea parte a Bucureştilor.

Părintele Mihai Tătărâm scrie cu iubire despre Bucureşti. Mai ales despre cel vechi!

*

Spuneam mai sus că părintele Tătărâm e şi bun povestitor. Aceasta se vede cu prisosinţă dintr-o nouă carte a sa: CARTE CU AMINTIRI ŞI ZĂMBETE (ed. Petru Maior, Tg. Mureş, 1992, 131 p.).

Iată, pot acum şi preoţii, toţi, să se bucure de libertatea de a scrie! Şi mai ales de a publica.

*

● Semnalăm câteva studii importante privitoare la români în revista *Balkan Studies*, vol. 31, nr. 1, 1990 care apare la Tesalonic (cu întârziere uneori, cum se mai întâmplă şi pe la noi):

— Demetrius Dvoichenko-Markov, *Gheorghe Duca Hospodar of Moldavia and Hetman of the Ukraine, 1678—1684* (Gheorghe Duca, domn al Moldovei şi hatman al Ucrainei 1678—1684);

— Horia B. Oprişan, *Les Princes Phanariotes et l'européanisation des Roumains* (Domnitorii fanarioţi şi europenizarea românilor):

În vol. 31, nr. 2, 1990 a apărut:

— Demetrius Doichenko-Markov, *General Count Pavel D. Kisselev and the Organic Regulation in the Danubian Principalities* (Contele general Pavel D. Kisseleff şi Regulamentul Organic în Principatele dunărene).

Pot interesa în deosebi pe specialişti, dar nu trebuie să scape nici unui istoric.

*

● O carte de proverbe româneşti, sub titlul DE LA LUME ADUNATE, publică editura „Hyperion" din Chişinău (1992, 142 p.). Prefaţa e semnată de Efim Junghietu, cel care le-a şi adunat şi organizat tematic. Autorul a mai publicat în 1981 la Chişinău: *Proverbe şi zicători.*

Volumul apărut în 1992 este un florilegiu adunat din tezaurul de înţelepciune al românilor, folosind autori ca I.A. Zanne, C. Bărbulescu şi Gh. Ghiţă, G. Muntean, I.C. Hinţescu ş.a.

Amintim că proverbele ca expresii ale înţelepciunii populare, mai ales din Transilvania, l-au preocupat şi pe Elie Miron Cristea (viitorul patriarh al României) care a şi publicat în volum culegerile sale (Sibiu 1901). Ele au fost reproduse, după manuscrise şi după volumul amintit de Dr. Antonie Plămădeală, în vol. „Pagini dintr-o arhivă inedită" (ed. Minerva, Buc., 1984, p. 293—384).

Miron Cristea şi-a prefaţat volumul din 1901 cu o lungă şi bună Precuvântare, oricând utilă paremiologilor.

*

● *Mărturii de spiritualitate românească din Basarabia*, este titlul cărţii rublicate la Chişinău (ed. „Ştiinţa", 1993, 407 p.) de către octogenarul, neobositul savant pr. Paul Mihail. Editorii au adăugat la sfârşit o *„Bibliografie a scrierilor lui Paul Mihail şi a referinţelor despre ele"*. Impresionantă bibliografie!

În cartea pe care o semnalăm, cu subtitlul: *„Aşezăminte, scrieri, personalităţi"*, e Basarabia întreagă, prin ce a avut ea mai important şi mai frumos timp de două secole. Se află informaţii despre viaţa culturală şi spirituală din Basarabia de sub stăpânirea ţaristă, dar şi din Basarabia reintrată sub aripa ocrotitoare a Ţării-Mume. Ar fi foarte greu de selecţionat anumite capitole. Vom enumera doar câteva: *„Rolul tipăriturilor bisericeşti din Basarabia până la 1918"*, *„Rolul naţional al Bisericii Ortodoxe din Basarabia"*, *„Preoţii luptători pentru limba română până la desăvârşirea politică a statului naţional român din 1918"* etc.

M-a bucurat să găsesc un capitol despre profesorul *„Gheorghe Raşcu şi opera sa"*, profesorul meu de geografie, un adevărat savant venit în Chişinău în 1920, din Iaşi, să facă operă de cultură românească în Basarabia. Organizator de excursii cu elevii Seminarului şi ai Liceului militar, unde era profesor, organizator de concerte (era şi absolvent al Conservatorului de Muzică din Iaşi), autor a nenumărate lucrări, a fost un profesor foarte iubit de basarabeni. Nici nu se ştia şi nu se simţea că nu era basarabean, într-atât se identificase cu sufletul Basarabiei. Tot aşa se petreceau lucrurile şi cu părintele Dimitrie Luca, subdirector al Seminarului, originar din spaţiul românesc din dreapta Prutului, dar, basarabean prin iubire, se dedicase problemelor Basarabiei. Când am auzit că dl. Raşcu şi părintele Luca nu erau basarabeni, noi, elevii Seminarului n-am voit să credem. Părintele Luca mai trăieşte şi este şi astăzi nelipsit de la toate întâlnirile basarabenilor care continuă să se întâlnească, pe serii de absolvenţi de Seminar şi absolventele Şcolii Eparhiale din Chişinău, aşa cum s-au întâlnit an de an, din 1944 până azi, păstrând astfel Basarabia românească în conştiinţa lor şi a tuturor românilor.

Un mare suflet basarabean a fost şi ardeleanul Onisifor Ghibu şi, printre alţii, poetul originar din Bărăgan, Octav Sargeţiu, şi învăţătorul meu Dimitrie Barbu, oltean, de care sătenii mai vârstnici din Stolnicenii de pe Cogâlnic îşi aduc şi astăzi aminte cu emoţie, respect şi iubire.

Iată modele de *integrare* culturală şi spirituală, integrare despre care se vorbeşte astăzi mult, şi ar trebui să se facă tot mult, cu oameni de suflet şi de bună credinţă de pe ambele maluri ale Prutului.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu.*

ABONAMENTUL pe un an: 800 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul ANDREI ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140
SIBIU
1 şi 15 septembrie
1993
Nr. 33—36

„Să fie ochii Tăi deschişi ziua şi noaptea spre lăcaşul acesta... şi să asculţi din cer, din locul şederii Tale, şi să miluieşti..."
(I Reg. 8, 29. 39)

Ceremonialul sfinţirii Mănăstirii „BRÂNCOVEANU" de la Sâmbăta de Sus

Moarte şi înviere la Mănăstirea „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus

— istorie şi confesiune —

Istoria Mănăstirii Brâncoveanu începe din secolul al XVII. La mijlocul acestui secol satul şi moşia Sâmbăta de Sus au intrat în stăpânirea vornicului Preda Brâncoveanu, boier din sudul Carpaţilor. Actul de proprietate poartă data de 28 mai 1654. Moşia a revenit apoi lui Papa Brâncoveanu, tatăl domnitorului Constantin Brâncoveanu.

Parcă urmăriţi de un blestem, şi Preda şi fiul său Papa au avut sfârşit tragic, fiind asasinaţi. De altfel tot un sfârşit tragic va avea şi Constantin Brâncoveanu care va fi decapitat de turci, la Constantinopol, în 15 august 1714.

Tradiţia ne spune că cel dintâi care a făcut o bisericuţă de lemn, pe locul unde domnitorul Constantin Brâncoveanu va zidi o mânăstire de piatră, a fost bunicul său Preda Brâncoveanu.

Mânăstirea, chiar pe locul unde este astăzi, a fost zidită de Constantin Brâncoveanu în jurul anului 1796. El era domn al Ţării Româneşti încă din 1688. Locul e minunat. În fundul văii, la o distanţă care pare mult mai apropiată decât este în realitate, se profilează pe cerul crestat al Carpaţilor „Fereastra Mare", peisaj mirific deasupra munţilor împăduriţi.

Bisericuţa zidită de domnitor, ca şi întreaga mânăstire de altfel, cu chilii şi călugări, n-au atins în bună stare nici măcar vârsta de o sută de ani. Transilvania vremii abia scăpase la sfârşitul secolului al XVII-lea de încercările principilor calvini de a o calviniza. Poate că şi pentru a întări Ortodoxia, s-a gândit Brâncoveanu să întemeieze aici mânăstire ortodoxă. Desigur a făcut-o şi pentru a da o mărturie despre unitatea de neam şi de credinţă a românilor de pe ambele părţi ale Carpaţilor.

După instalarea Habsburgilor în Transilvania, la sfârşitul secolului al XVII-lea, a încetat pericolul calvin, dar salvarea a venit sub forma unui pericol nou pentru românii ortodocşi: catolicizarea.

Încă din 1437, când s-a proclamat *Unio trium nationum* (unguri, saşi, secui), românilor nu li se recunoştea nici existenţa legală ca neam, nici credinţa ortodoxă ca religie. Erau numai toleraţi. Numai Dumne-

(Continuare în pag. a 2-a)

† ANTONIE
Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Transilvaniei, Crişanei şi Maramureşului

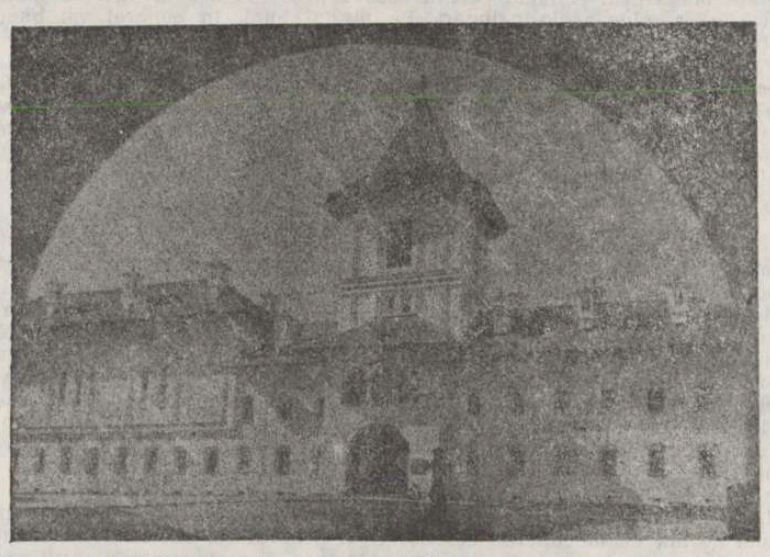

Istoria Ortodoxiei transilvănene, o istorie plină de jertfe*

Prea Fericite Părinte Patriarh,
Î. P. S. Mitropolit,
Domnilor reprezentanţi ai autorităţilor locale,
Iubiţi şi luminaţi fii credincioşi ai acestei Mitropolii.

Laudă multă şi doxologie aducem Domnului Celui ce ne-a învrednicit, în cadrul vizitei noastre patriarhale oficiale efectuate în Sfânta Biserică a României şi la Dv. acasă, să aducem cu noi binecuvântarea şi îmbrăţişarea dragostei Sfintei şi Marii Biserici a lui Hristos.

Aflându-ne lângă Dv. ne simţim ca la noi acasă şi aceasta nu nu-

(continuare în pag. a 3-a)

* Cuvântul S. Sale Bartolomeos I al Constantinopolului, rostit în catedrala mitropolitană din Sibiu, la vecernia de sâmbătă, 14 august 1993.

Clipe de comuniune în lumina lină a Sfântului Duh*

Înalt Prea Sfinţite Părinte Mitropolit Antonie,
Prea şi Înalt Prea Prea Sfinţiţi,
Prea Cucernici Părinţi
Iubiţi credincioşi,
Iubiţi tineri şi binecredincioase creştine ale sfintei noastre Biserici Ortodoxe strămoşeşti.

În mijlocul nostru se află Patriarhul Ecumenic, Sanctitatea Sa Bartolomeos I. Este un popas şi un act unic în istoria Bisericii noastre strămoşeşti, şi mai ales în viaţa Bisericii transilvănene. Dumnezeu ne-a încercat de multe ori în istoria noastră, spre a ne face mai buni, mai credincioşi, spre a vedea mai limpede puterea Sa dumnezeiască, dar acelaşi Dum-

(Continuare în pag. a 4-a)

* Cuvântul Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul României în catedrala din Sibiu.

HRISOV

CE S-A CITIT CU PRILEJUL SFINŢIRII MĂNĂSTIRII „BRÂNCOVEANU" ŞI S-A ÎNGROPAT ÎN PICIORUL SFINTEI MESE A ALTARULUI BISERICII CU HRAMUL „SFINŢII MARTIRI BRÂNCOVENI", ÎN ZIUA DE 15 AUGUST 1993.

În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. AMIN.

Nu departe de cetatea lui Negru Vodă-Descălecătorul, în această gură de rai, sub „Fereastra mare" a Munţilor Făgăraş, poartă de trecere spre fraţii de dincolo de munţi, şi în apropierea palatului său de la Sâmbăta de Sus, în anul Domnului 1696 Constantin Vodă Brâncoveanu a ridicat *„cu toată cheltuiala Măriei Sale"*, cum glăsuieşte inscripţia ce se păstrează până astăzi, Sfânta Mănăstire, pe locul unde cu patruzeci de ani înainte unchiul său, Vornicul Preda Brâncoveanu, construise o bisericuţă de lemn.

Binecredinciosul Voievod, trecut în rândul sfinţilor în anul 1992 împreună cu cei patru coconi ai săi: Constantin, Ştefan, Radu, Matei şi sfetnicul Ianache, a aşezat la ctitoria sa de la Sâmbăta de Sus obşte călugărească, înzestrând-o cu toate cele necesare luminării şi întăririi în dreapta credinţă a românilor transilvăneni, apăsaţi şi primejduiţi în multe chipuri. A înfiinţat aici o şcoală de „grămătici", şcoală de zugravi, învăţând călugării şi alte îndeletniciri, atât de trebuincioase ridicării neamului nostru.

Mânăstirii însă, bisericii şi chiliilor care o înconjurau, aşa cum le-a ridicat Sf. Voievod Constantin Brâncoveanu, nu le-a fost dat să viezuiască nici un secol, căci în anul 1785 tunurile generalului catolic Preiss au dărâmat această ctitorie voievodală. Chiliile au fost dărâmate până în temelii, iar biserica, având zidurile groase, a fost decapitată de vârful turlei, aşa cum va fi decapitat şi ctitorul ei de către turci, la Constantinopol, în 1714, într-o zi de sărbătoare ca aceasta, de 15 august, când Doamna sa Maria îşi serba ziua numelui.

Deşi rănite de moarte, zidurile bisericii şi o parte din pictura originală au învins intemperiile vremii timp de peste 150 de ani când, între anii 1926—1936, *„cu jertfa de bună voie a întregului popor român"*, mitropolitul de pioasă amintire Nicolae Bălan a restaurat biserica voievodală, aducând aici vieţuitori cu înaltă formaţie teologică şi cu multă râvnă spre cele ale lui Dumnezeu, reînviind astfel viaţa mânăstirească de altă dată, cu viaţă duhovnicească aleasă, cu şcoală de pictură pe sticlă, cu buni predicatori şi mari duhovnici.

În anul 1982 în scaunul de Arhiepiscop al Sibiului şi Mitropolit al Transilvaniei, Crişanei şi Maramureşului a fost ales şi instalat Î. P. S. Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ care, după o seamă de lucrări înnoitoare săvârşite în eparhie şi la Centrul eparhial din Sibiu, a avut şi gândul, îndrăzneţ, ţinând seama de contextul materialist-ateu al vremii, de a reface din temelie incinta Mânăstirii „Brâncoveanu" de la Sâmbăta de Sus.

Gândul a devenit repede faptă. Nu exista însă nici un punct de plecare. S-a apelat astfel la unii dintre cei mai buni specialişti în arta brâncovenească. Arhitectul Nicolae Diaconu a fost numit de Î. P. S. Sa Mitropolit Antonie şef de proiect, iar partea de rezistenţă a fost încredinţată inginerului Emilian Ţiţaru. S-a beneficiat şi de ştiinţa multor altor specialişti, printre care prof. Vasile Drăguţ, prof. Răzvan Theodorescu, arhitect Mircea Mihai şi alţii.

S-au făcut planurile şi, în anul Domnului 1984, au început lucrările, urmărite şi supravegheate pas cu pas de către Î. P. S. Mitropolit

(Continuare în pag. a 2-a)

Momente istorice în Arhiepiscopia Sibiului

Vizita S.S. BARTOLOMEOS I, Patriarhul Ecumenic, şi a P.F. TEOCTIST, Patriarhul României

În perioada 12—18 august a.c., o delegaţie a Patriarhiei Ecumenice (Noua Romă) a efectuat o vizită în ţara noastră la invitaţia Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, al României.

Delegaţia care a fost condusă de Sanctitatea Sa Bartolomeos I al Constantinopolului a sosit la Bucureşti, joi 12 august a.c. şi a fost alcătuită din cinci mitropoliţi şi alte persoane oficiale.

Sâmbătă, 14 august, delegaţia Patriarhiei Ecumenice, însoţită şi de o delegaţie a Sf. Sinod al B.O.R., având în frunte pe Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist al României, a sosit în jurul orelor 17,00 la Catedrala mitropolitană din Sibiu.

La intrarea în catedrală a fost întâmpinată de către Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului. După oficierea unui polihroniu, Î. P. S. Sa a rostit un cuvânt de prezentare a distinşilor oaspeţi. Au rostit cuvântări de asemenea P. F. Patriarh Teoctist al României şi S. S. Bartolomeos I, Patriarhul Constantinopolului.

La Reşedinţa mitropolitană din Sibiu a fost oferită apoi o cină oficială la care, pe lângă distinşii oaspeţi, au fost prezenţi şi reprezentanţi ai autorităţilor civile şi militare ale jud. Sibiu.

În aceeaşi zi seara delegaţia a plecat spre Mânăstirea Sâmbăta de Sus, jud. Braşov, făcându-se un popas la biserica cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" din Parohia Sâmbăta de Sus Apuseană.

Duminică, 15 august, ziua praznicului „Adormirea Maicii Domnului" cei doi Patriarhi, împreună cu ceilalţi ierarhi şi clerici prezenţi, au oficiat slujba de sfinţire a noii biserici din incinta zidită din temelie de către Î. P. S. Mitropolit Antonie.

După sfinţirea noii biserici cu hramul „Sf. martiri Brâncoveni" a fost oficiată Sf. Liturghie arhierească pe un podium special amenajat în faţa Mânăstirii la care a participat o imensă mulţime de credincioşi din Ţara Făgăraşului, Braşov, Sibiu şi din întreaga ţară.

Î. P. S. Mitropolit Antonie a adresat un cuvânt de bun venit celor doi Patriarhi, oferindu-le apoi câte o icoană pe sticlă a Maicii Domnului şi a sfinţilor martiri Brâncoveni.

Au rostit de asemenea cuvântări P. F. Patriarh Teoctist al României şi S. Sa Bartolomeos I, Patriarhul Constantinopolului.

Predica zilei a fost ţinută de către Î. P. S. Daniel, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei.

După agapa tradiţională oferită în noua trapeză din incinta Mânăstirii oaspeţii au oficiat slujba vecerniei în Parohia Drăguş, sat aflat în apropierea imediată a Mânăstirii.

La ceremonia de sfinţire au luat parte ca invitaţi reprezentanţi ai Preşedinţiei, ai Guvernului, senatori, deputaţi, autorităţi civile şi militare, oameni de cultură ş.a.

Sfinţii Brâncoveni

Solie din oraşul Sf. Constantin cel Mare*

Sanctitatea Voastă şi onoraţi membri ai delegaţiei Constantinopolitane, Î. P. S. Mitropolit APOSTOLOS al Miletului, GREGORIOS al Tiatirei şi Marii Britanii, MELITON al Philadelphiei, GHERMANOS al Teodoropolei, KIRIL al Seleuciei,

Prea Fericirea Voastră şi iubiţi membri ai Sf. Sinod ai Bisericii Ortodoxe Române,

Onorate autorităţi civile locale, P. C. Preoţi

Iubiţi credincioşi, cărora vă mulţumesc pentru prezenţă.

Bucurie mare în Sibiu şi Transilvania! Este cu noi aici, acum pentru prima oară un Patriarh Ecumenic, din oraşul Sfântului Constantin cel Mare, restauratorul libertăţii creştinilor.

Suntem încărcaţi de emoţie: este aici cu noi urmaşul Sf. Ioan Gură de Aur, a cărui Liturghie o săvârşim zi după zi. Cele două Biserici, Română şi Constantinopolitană, au în comun pe Sf. Andrei, apostolul cinstit cu deosebire la Constantinopol şi în România.

Sanctitate,

Ştim că iubiţi România, şi vă mulţumim pentru că aţi acceptat şi invitaţia noastră a celor din Transilvania de a fi cu noi aici, şi la Mânăstirea „Brâncoveanu", la Alba Iulia, Râmeţ şi Cluj-Napoca. Mulţumim P. F. Patriarh Teoctist că, precum întotdeauna, şi acum e cu noi şi că iubeşte Transilvania. De altfel eu pe P. F. Sa l-am urmat aici, unde a fost aproape doi ani Locotenent de Mitropolit al Transilvaniei,

Transilvania românească şi ortodoxă, leagănul de formare al poporului român — popor născut ortodox — vă primeşte cu bucurie şi vă salută cu dragoste şi respect, şi vede în această vizită dorinţa S. Voastre de a întări unitatea ortodoxă şi a da mărturie despre puterea şi adevărul ortodoxiei.

Bine aţi venit!

Şi noi vrem să vă oferim o măr-

(continuare în pag. a 2-a)

† ANTONIE
al Transilvaniei

* Cuvânt de întâmpinare în catedrala din Sibiu, a S. S. Patriarh ecumenic Bartolomeos I, al Constantinopolului, 14 august 1993.

(Urmare din pag. 1)

zeu știe dacă, în istorie, pe undeva, a fost popor mai nedreptățit decât poporul românesc din Transilvania.

Marginalizați, oprimați, persecutați din toate punctele de vedere, românii erau totuși în Transilvania cei mai mulți, cei mai vechi, și puteau fi incomozi, cum s-au și dovedit a fi de atâtea ori. Mereu s-a urmărit deznaționalizarea lor. Atacurile s-au îndreptat întotdeauna asupra punctului central de rezistență: credința ortodoxă. Dacă li s-ar fi schimbat credința, ar fi urmat ușor și schimbarea ființei lor naționale, românești. Acest lucru l-au știut bine și l-au încercat mereu toți stăpânitorii străini, vremelnici, ai Transilvaniei. De aceea religia lor nici nu era recunoscută printre religiile legale. Li se spunea mereu că dacă vor să aibă pace și drepturi ,trebuie să treacă la una din religiile (confesiunile) recepte: catolică, luterană, calvină sau unitariană. Toate erau credințe ale maghiarilor și sașilor. Speranța era că așa românii vor fi nu numai ușor de deznaționalizat, ci și mai lesne de stăpânit.

După încercările de calvinzare, în jurul anului 1700 au urmat încercările de catolicizare prin uniatism.

Calvinismul a fost refuzat. Nu fără victime. Doi mitropoliți ortodocși, Ilie Iorest și Sava Brancovici, au fost schingiuiți, închiși, brutalizați, dar au rezistat. Tot așa a rezistat marea masă a preoților, călugărilor și a credincioșilor. Cei care au acceptat calvinismul au fost maghiarizați. Nu avem calvini români, urmași ai românilor care s-au calvinizat. S-au topit în masa celor care le-au impus religia lor.

Uniatismul, cu ajutorul Habsburgilor, se pretinde de către unii istorici uniți, i-a „salvat" pe români de calvinism. Dacă au făcut-o, au făcut-o nu redându-le libertatea religiei lor ortodoxe, ci obligându-i să treacă la Catolicism, pe vremea aceea sub forma greco-catolicismului!

Românii ortodocși au încercat să reziste. Mânăstirile în primul rând. Această rezistență a provocat calvarul mânăstirilor din Transilvania.

Mai mult de o sută cincizeci de mănăstiri au fost distruse cu tunurile de către generalul vienez Bukow. Multă vreme nu s-au atins de Mănăstirea Brâncoveanu. Chiar și după decapitarea domnitorului de către turci, la 15 august 1714, au ținut seama mai întâi de moștenitoare, care a fost doamna sa Marica, și apoi de faptul că pe linie bărbătească mai rămăsese un Constantin Brâncoveanu, fiul lui Constantin, unul din fiii decapitați împreună cu tatăl lor la Constantinopol.

Pe la 1785 însă, pentru scurt timp, moșia de la Sâmbăta de Sus a trecut din mâinile Brâncovenilor în mâinile unui negustor, Dumitru Marcu, care le împrumutase bani și a cerut moșia drept despăgubire. În acest an, profitând de împrejurare, Viena, la cererea uniților, a trimis pe generalul Preiss, bun urmaș al lui Bukow, și a dărâmat mânăstirea ctitorită de voievod.

Chiliile au fost rase pur și simplu, iar din biserică a rămas o ruină pe care, cu vremea, au crescut arbori, mușchi, iarbă. Mai apoi moșia a fost răscumpărată dar, ultimul urmaș, banul Grigore Brâncoveanu, prin 1823 a înstrăinat-o în favoarea grecilor din Brașov.

De dărâmarea mânăstirii, evident, alții sunt vinovați. Nu Brâncovenii. Mănăstirea de la Sâmbăta rămăsese un ultim mare bastion al apărării Ortodoxiei în părțile Făgărașului.

Zidită cam prin anul 1696—1698, a fost așadar distrusă în 1785. Ultimul stareț a fost Visarion. Există o fotografie a ruinei bisericii care a stat descoperită până în 1926, în bătaia ploilor, a zăpezilor, a vânturilor, pustiită de călugării care vor fi fugit peste munți. În acel an, mitropolitul Nicolae Bălan a început restaurarea bisericii. Ar fi vrut să restaureze și incinta, dar a venit al doilea război mondial, așa că, în 1946, a sfințit bisericuța așa cum a restaurat-o el, în interior mai păstrându-se încă pictura veche despre care există o însemnare la proscomidiar, descifrată de Iorga.

Andrei Șaguna ne-a lăsat o însemnare despre o vizită a sa la mănăstire. Jalnică priveliște s-a arătat ochilor lui. Reținem totuși că la vremea aceea — jumătatea secolului al XIX-lea — el a putut constata că *„împrejurul acestei mânăstiri au fost multe chilii"*. Același lucru îl spune și Ilarion Pușcariu, vicar la Sibiu în secolul trecut. A văzut urmele caselor și gropile din care se vor fi scos pietrele, cărămizile, de către țăranii din jur, căci au existat în jur și case țărănești, dar, pustiindu-se mânăstirea, țăranii s-au tras mai spre vale. Când a fost Nicolae Iorga la Sâmbăta, casele din jur erau *„cu totul s'arâmate"* (Pagini alese, Buc., 1965, p. 176—177. Cf. Nicolae Stoicescu, „Mitropolia Ardealului", 2, 1986, p. 218 v. și nr. 1, 1986 de același).

Episcopul Petru Pavel Aron de la Blaj, după cum arată Ștefan Meteș, a distrus peste 37 de mănăstiri așezate la poalele Făgărașului, el fiind acela care l-a chemat pe generalul Bukow în ajutor. Mănăstirea Brâncoveanu de la Sâmbăta a rezistat însă pe vremea lui Petru Pavel Aron. Prin 1768 episcopul unit Atanasie Rednic scria că toată Țara Făgărașului rezista uniației, din cauza sprijinului dat de călugării de la Sâmbăta (v. „Cultura creștină", 1936, p. 97). Ei erau și o mare verigă de legătură cu călugării din Țara Românească, de unde aduceau cărți pe care le difuzau în toată Transilvania, cum arată chiar istoricul unit, canonicul Augustin Bunea.

Când s-a distrus Sâmbăta, în 1785, era episcop unit Grigorie Maior. El i-a scris la 26 aprilie 1779 generalului Preiss despre „virusul schismatic", cerând dărâmarea din temelie a mănăstirii de la Sâmbăta. Grigorie Maior învățase de la înaintașul său Atanasie Rednic să apeleze la armată împotriva ortodocșilor. Petru Maior, marele om de cultură unit, scria despre Rednic că *„pe neuniți ca catane îi silea să se adune a auzi propovăduirea lui"* (cf. Stoicescu, *loc. cit.*, nr. 2, p. 215).

În afară de profesorul Nicolae Stoicescu a scris o monografie a Sâmbetei și părintele stareț arhim. Veniamin Tohăneanu. Părintele D. Stăniloae crede că o primă încercare de darâmare a Sâmbetei a avut loc în anul 1761, de către Bukow (Telegraful român, supliment, nr. 9, 1935). Dărâmarea definitivă a fost însă cea din 1785, cum arată prof. N. Stoicescu, la un an după tragerea pe roată a lui Horea și Cloșca, ambii ortodocși. Răscoala și jertfa lor i-a înfricoșat pe uniți că ar putea însemna și o reîntărire a Ortodoxiei, care apăra nu numai drepturile românilor, ci și ființa lor națională.

Sâmbăta a fost ultima redută monahală căzută sub furia tunurilor, pornite să facă operă de mântuire spirituală în Transilvania! Se urmărea oare mântuirea, sau deznaționalizarea prin catolicizare? Prof. N. Stoicescu crede în această din urmă rațiune a tunurilor *(op. cit.,* nr. 2, p. 221) și nu știu cine și cum l-ar contrazice.

Moarte și înviere...

Așa a murit în 1785 mânăstirea de la Sâmbăta de Sus a voievodului martir, acum canonizat (1992), Constantin Brâncoveanu!

Învierea parțială, dar esențială, s-a datorat mitropolitului Nicolae Bălan, începând din anul 1926. El a restaurat bisericuța. Eu așa am cunoscut-o, încă din anii 46, din vremea studenției. A venit războiul și mitropolitul Nicolae Bălan nu i-a mai putut face incintă. Așa că biserica a rămas mulți ani vie dar singură, stingheră. Fără apărare. Noaptea complet părăsită. Nici un călugăr nu locuia în jurul ei. Mai jos de ea, tot mitropolitul Nicolae Bălan a zidit o clopotniță, în care a adus cinci clopote de la Viena. Există și astăzi. El a dat totuși viață mânăstirii. A făcut câteva case la vreo 7—800 m vest de biserică, și a adus acolo călugări. Puțini dar buni, în general, cu bune studii teologice. Când am cunoscut-o eu, mânăstirea avea călugări și frați și se bucura de o prezență harismatică deosebită, care aduna acolo nu numai toată Țara Făgărașului, ci toată Țara. E vorba de părintele Arsenie Boca, cel care m-a călugărit mai apoi, când a fost mutat la Prislop, în 1949, și care se bucură până azi, printre cei care l-au cunoscut sau doar au auzit de dânsul, de cinstire ca de om sfânt, plin de har, clarvăzător, înțelept. Așa îi păstrez și eu amintirea.

* * *

Ales în 1982 Mitropolit al Ardealului, Crișanei și Maramureșului, mi-am încercat puterile mai întâi prin zidirea din temelie a unei aripi noi adăugate reședinței șaguniene din Sibiu, restaurării Schitului Păltiniș și zidirii sau terminării zidirii a vreo zece biserici noi. Mai înainte (1980—1982) descoperisem la Buzău că așa-zisa casă arhierească fusese de fapt un palat brâncovenesc, și l-am restaurat ca atare, cu foișor și scară exterioară sculptată în piatră, și i-am retransformat pivnița într-o mare sală de recepție, cum am dedus că va fi fost. La Sibiu mi-am îndreptat gândul spre Sâmbăta lui Constantin Brâncoveanu, în momentul în care am reușit să consolidez economia eparhiei.

Nu mi-a șoptit nimeni gândul restaurării. Poate Duhul Sfânt, sau duhul Voievodului martir. Știam că în 1985 se vor împlini două sute de ani de la „opera" de ruinare a generalului Preiss. M-am gândit să încep refacerea din temelie a incintei și restaurarea picturii vechii biserici, pe care părintele stareț Veniamin Tohăneanu o și angajase. Din motive care au ținut de timpul pictorului, restaurarea picturii a durat zece ani! Slavă Domnului că în 1992 s-a terminat!

Gândul rezidirii din temelie a incintei mai întâi m-a speriat. Mai apoi m-a îndârjit. Trebuia făcută. Am simțit că Dumnezeu m-a adus în Transilvania pentru aceasta. Dar cum s-o faci? În București se dărâmau biserici și se zidea un mastodont guvernamental, prezidențial care nu admitea nici o concurență, și mai ales una bisericească. Am gândit să pretextez o restaurare cu scopul de a aduna și expune la Sâmbăta obiecte de patrimoniu bisericesc: icoane, veșminte, cărți vechi. Încă nu mărturisisem nimănui ideea. La translatarea bisericii Olari (în 1984) din București, întâmplându-mă acolo cu patriarhul Iustin, am întâlnit un domn care s-a recomandat a fi un fel de ministru la Consiliul Culturii. I-am aruncat ideea restaurării Sâmbetei și scopul cu care aș face-o. *„Mi-ați da o aprobare?"*, l-am întrebat. I-am făcut și puțină istorie, spunându-i și de împlinirea celor două sute de ani de la demolarea barbară din 1785. Dânsul s-a uitat împrejur, semn că mi-a înțeles gândul, și apoi mi-a spus: *„Faceți un proiect de principiu. Devizul să nu ajungă la 5 milioane, că atunci are nevoie de un Decret prezidențial și nu-l veți obține. Eu în șase luni mă pensionez. Îl aprob. Las să se înțeleagă că am eu aprobări, și începeți imediat lucrarea. Ziceți că faceți un Așezământ pentru expunere de obiecte de patrimoniu. Nu mânăstire"!* Domnul se numea Gălăteanu.

Întors la Sibiu, apoi la Sâmbăta, am început a împărtăși vestea că am aprobarea rezidirii incintei. Așa trebuiau să știe toți oficialii din Brașov, din Făgăraș, din Sibiu, și de oriunde. M-am sfătuit cu Vasile Drăguț, l-am invitat pe arhitectul Nicolae Diaconu, vechi restaurator de monumente istorice, pe inginerul de rezistență Titaru, fiecare cu un mic grup de colaboratori, mai târziu beneficiind și de competența d. profesor Răzvan Theodorescu, d. arhitect Cristian Moisescu, d. arhitect Mircea Mihai și alții, și am pus la cale executarea de îndată a unui *proiect de principiu* și a unui *deviz* sub 5 milioane. Le-am spus tuturor: *„Facem mânăstire, dar lumea să știe că facem Așezământ pentru expunere de obiecte de patrimoniu"*. Le-am desenat personal totul, rugându-i să transforme desenele mele rudimentare (le păstrează arhitectul Diaconu) în desene tehnice, fiecare după specialitatea lui. În 1984 ne-am apucat de lucru. Făceam proiecte de azi pe mâine. Le aprobam eu cu avizul arhitecților. Când se strângeau mai multe, le trimiteam și la Consiliul Culturii, dar în momentul acela lucrările erau aproape terminate.

Chemam din când în când câțiva specialiști la mânăstire și hotăram ce și cum e de făcut sau de îndreptat. Totul se făcea cu act în regulă și cu mare rapiditate. Ne temeam să nu treacă „cineva" cu helicopterul spre orașul Victoria și să vadă șantierul. Am fi fost terminați! Ne-a apărat Dumnezeu. Lucram cu sute de lucrători pe zi, care ar fi trebuit să lucreze la Marea Casă din Capitală. E marele merit al părintelui Stareț Veniamin că ne-a putut adăposti și hrani, în acele vremuri, câteva sute de lucrători zilnic. Inginerii I. Sinu, N. Bidilică, P. stareț Veniamin, P. arhim. Dionisie Dan, P. Romulus Bar ș.a. ne-au asigurat materialele și muncitori. În ultima vreme P. consilier Ezechil Oancea, ing. Octavian Pătroiu, cantabilul șef Paul Eneotescu, au asigurat asistența din partea Centrului eparhial, evident cu prezența permanentă a ctitorului. În ultimul an ne-a fost de mare ajutor părintele egumen Irineu Duvlea și monahii mânăstirii.

A fost așadar o lucrare conspirativă. Toți știam că facem mânăstire, cu o mare biserică înscrisă în noua clădire dinspre nord, dar tuturor le spuneam: aici va fi sală de expunere, aici atelier de icoane, aici paznici etc. și nimeni nu ne-a reclamat. Sălii de „expunere" de obiecte muzeistice i-am făcut trei bolți, cu trei mari candelabre lucrate de arh. Constantin Popescu din București, cu oale de rezonanță ascunse în zid, cu găurile vizibile, cu altarul mascat de un perete de o cărămidă care să poată fi demolat îndată după dispariția dictaturii, cu cafas mascat care urma de asemenea să fie descoperit. A doua zi după Revoluția română, altarul a și fost descoperit și în locul zidului s-a făcut, provizoriu, catapeteasmă din icoane pe sticlă. Biserica e de atunci în funcție.

* * *

Să ne aducem aminte acum, la sfințirea ei, cu prilejul refacerii ei precum va fi ieșit din gândul Sfântului martir Constantin Brâncoveanu, de marele ei ctitor.

Să ne aducem aminte și de „coconii" lui martiri împreună cu Dânsul, în aceeași zi de 15 august 1714, Constantin, Radu, Matei și Ștefan și sfetnicul Ianache, ginerele Brâncoveanului, martirizat și el.

Să-i rugăm să vegheze de acolo de Sus asupra Mânăstirii și asupra noastră.

Sfințirea Mânăstirii s-a făcut de către S.S. Patriarhul ecumenic Bartolomeos I, Arhiepiscop al Constantinopolului, noua Romă, însoțit de un număr mare de mitropoliți ai Patriarhiei ecumenice.

Paraclisul care s-a sfințit este închinat *„Sfinților Martiri Brâncoveni"*.

Un patriarh ecumenic n-a mai fost la o astfel de sfințire de mânăstire domnească din anul 1517, când patriarhul Teolipt a sfințit mânăstirea lui Neagoe Basarab, Curtea de Argeș, pe timpul mitropolitului Macarie al Țării Românești.

Oaspeții Constantinopolitani au slujit împreună cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist I al României și cu mulți alți ierarhi români, al căror nume este înscris în Hrisovul care s-a citit cu prilejul sfințirii.

Sfințirea Mânăstirii Brâncoveanu s-a făcut în ziua „Adormirii Maicii Domnului", la 15 august 1993.

Dumnezeu să ne ocrotească pe toți și rugăciunile sfântului martir Constantin Brâncoveanu, ctitorul cel mare al mânăstirii, și ale celor împreună martiri cu dânsul, să ne ajute în toată ziua și în tot ceasul, pe noi și mânăstirea aceasta în vecii vecilor.

HRISOV

(Urmare din pag. 1)

Antonie, ajutat îndeaproape de P. Cuv. Arhim. Veniamin Tohăneanu, starețul Sf. Mânăstiri, iar de la Centrul eparhial de P .Cuv. Arhim. Dionisie Dan, dl. Ing. Octavian Pătroiu și P. C. Arhid. Consilier Ezechil Oancea și Dl. Contabil șef Paul Eneotescu. Lucrările de construcții au fost conduse de d. ingineri I. Sinu, N. Bidilică și C. Bădițoiu.

S-a lucrat intens. S-a depus o muncă uneori peste puterile firești, adesea aflându-se pe șantier sute de oameni pentru ca mânăstirea să se ridice cât mai repede, spre a nu fi oprită construcția de către conducătorii atei ai statului din vremea aceea, care nu-și dăduseră aprobarea pentru un Așezământ de asemenea dimensiuni și cu destinație de Mânăstire. Voia lui Dumnezeu și duhul Sf. Constantin Brâncoveanu au vegheat însă ca totul să se termine cu bine.

Până la Revoluția română din decembrie 1989, cheltuielile au fost suportate numai de către Centrul eparhial Sibiu, cu contribuții ale ierarhului și ale unor preoți și credincioși din Arhiepiscopia Sibiului, iar după Revoluția română, lucrările au continuat din resursele Mânăstirii, din ajutoare acordate prin Secretariatul pentru Culte, din contribuții ale credincioșilor și din substanțiale donații aduse de Î. P. S. Mitropolit Antonie de la donatori de peste hotare.

La această colectare de contribuții s-a făcut simțit ajutorul D-lui N. Stoicescu, ambasador, fost ministru al Cultelor, al P. C. Arhid. Prof. Constantin Voicu, al P. C. Pr. Ion Bria și al altora, la cererea Î. P. S. Antonie.

Mânăstirea numără cu recunoștință printre ctitori și donatori pe S. S. Patriarhul ecumenic BARTOLOMEOS I-ul și pe P. F. Sa Patriarhul TEOCTIST I-ul al României. Alți donatori, persoane și instituții, au fost trecuți în Cartea de Aur a Mânăstirii și pe plăci speciale spre pomenire.

Mai întâi s-au făcut reparații capitale și s-a restaurat pictura de la vechea biserică brâncovenească. Împrejurul ei s-a ridicat apoi din temelii incinta în stil brâncovenesc, în formă de patrulater, potrivit tradiției ortodoxe românești, compusă din două corpuri masive de clădiri cu două nivele, unul spre nord și altul spre sud, unite prin două pergole, la est și la vest. Patru foișoare sculptate în piatră împodobesc incinta în exterior și în interior.

Corpul de clădiri de la nord cuprinde, între altele, la parter stărețiia, chilii pentru călugări etc. iar la etaj turnul clopotniță și o nouă, monumentală și spațioasă biserică, de care mânăstirea avea atâta nevoie. Biserica poartă hramul „Sfinților Martiri Brâncoveni", și în cel mai scurt timp urmează a fi pictată și înzestrată cu catapeteasmă și strană de stejar sculptat.

Corpul de clădiri de la sud cuprinde, între altele, la parter o trapeză încăpătoare, bucătărie și chilii, iar la etaj, Casa domnească brâncovenească, care are alături o mare bibliotecă și arhondaric, toate aceste spații mărturisind intenția de a face din Mânăstirea „Brâncoveanu" un centru de spiritualitate ortodoxă și de cultură românească.

Sfințirea bisericii noi și a întregii mânăstiri zidite din nou a avut loc astăzi *Duminică, 15 august 1993*, la sărbatoarea „Adormirea Maicii Domnului", și a fost săvârșită de către Sanctitatea Sa BARTOLOMEOS I, Arhiepiscop al Constantinopolului, Noua Romă, Patriarh Ecumenic, însoțit de cinci înalți ierarhi, de preoți și diaconi ai Tronului ecumenic, alături de Prea Fericitul Părinte TEOCTIST I, Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Munteniei și Dobrogei și Patriarh al României, de Î. P. S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei, Crișanei și Maramureșului, de Î. P. S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, Î. P. S. Mitropolit Nestor al Olteniei, înconjurați de un mare sobor de ierarhi, preoți și diaconi.

Au fost de față oficialități guvernamentale din București și din Transilvania, și o foarte mare mulțime de preoți și credincioși, veniți din toate colțurile țării și de peste hotare.

Bunul nostru Părinte ceresc să răsplătească cu darurile Sale cele bogate tuturor celor ce au ostenit sau au contribuit într-un fel sau altul la construirea, împodobirea și înfrumusețarea acestei mânăstiri, prin care este cinstită grăitoarea jertfă a Brâncovenilor.

Și acum, Dătătorule de viață trimite darul Prea Sfântului Tău Duh peste Mânăstirea aceasta. Binecuvintează pe viețuitorii ei de astăzi și din viitor, și pe toți cei care cu gând bun o vor cerceta, dăruindu-le mântuire, întru toate cele ziditoare bună sporire, și îi păzește întru dragostea cea către Tine și către semeni, către drept-măritoarea noastră Biserică Ortodoxă și către pământul sfânt al Țării noastre, acum și pururea și în vecii vecilor. AMIN.

Solie din orașul Sf. C-tin cel Mare

(Urmare din pag. 1)

turie despre ortodoxia noastră vie și lucrătoare.

Vă prezint un popor credincios, cu tradiții ortodoxe puternice bimilenare. Au umplut întotdeauna această catedrală, sub cel mai aspru regim anticreștin, de aproape o jumătate de secol. Biserica și familia au fost factorul real de educație morală, timp de jumătate de secol, sub opresiune. Asemenea factori de educație creștină și morală au fost toți preoții de aici și din toată țara.

Și astăzi, facem la fel, în școli, în spitale, în azile, la penitenciare. Biserica e prezentă și vrea să fie tot mai prezentă în lumea de azi, activă în reînsănătoșirea morală a poporului nostru greu încercat.

Sanctitate, P.F. Patriarh, Vă aflați în Sibiu.

Sibiul este un oraș vechi, cu o populație de cca 170 000 locuitori, cu remarcabile și vechi tradiții culturale.

E un fel de Heidelberg răsăritean.

Are o Universitate, o Facultate de Teologie cu 3 secții, Pastorală, Litere și Asistență Socială, 11 Licee și 26 alte școli, și câteva școli superioare militare de înaltă specialitate.

Sanctitatea Voastră,

Transilvania a fost martirizată zeci de secole. Cine voia să ne distrugă sufletul, limba și neamul, ne ataca religia. În sec. XVII au încercat să ne calvinizeze principii calvini. Ortodoxia a dat în vremea aceea 2 mari martiri, Sfântul Mitropolit Ilie Iorest și Sfântul Mitropolit Sava Brancovici.

În sec. XVIII — rezistența față de catolici a dat mulți alți martiri ortodocși. Mitropolia Transilvaniei a fost desființată de Habsburgii catolici în anul 1700.

În sec. XIX, un mare mitropolit, Andrei Șaguna, a restaurat-o, în anul 1864, aici la Sibiu și Ortodoxia transilvană și-a reluat suflul cu forțe noi, și și-a îndeplinit misiunea ei creatoare și mântuitoare.

Prea Fericitul Patriarh Teoctist aprecia la București că faceți un pelerinaj pe urmele martirilor Ortodoxiei românești pentru apărarea credinței, a neamului și a libertății. Ați depus coroane și ați făcut rugăciuni la mormintele eroilor din 1989. Vă mulțumim. Sunteți deci și aici în pelerinaj. Biserica noastră, și-a cinstit martirii prin canonizări, ultimele în 1992, printre ele și pe marele Domnitor și ctitor al Mânăstirii de la Sâmbăta, Constantin Brâncoveanu.

Să ne dați binecuvântare să fim în continuare tari în credință și să ne-o apărăm. Să facem eforturi de a restabili *unitatea* de credință, de a cultiva toleranța, dragostea, dreptatea, acolo unde mai avem și azi probleme. Le cunoașteți.

Nu le mai evoc. Vă asigur doar că aici cultivăm un ecumenism în cadrul legilor dialogului, un ecumenism realist, și că dorim pacea și buna înțelegere, între toți creștinii. Hotărârea de la Balamand din anul acesta e un bun punct de pornire. O vom difuza peste tot, și vom dialoga potrivit principiilor ei, stabilite în comun de ortodocși și de catolici, inclusiv de uniți.

Mâine veți continua pelerinajul la Mânăstirea Brâncoveanu, martir, cu cei patru fii ai săi și cu ginerele său, care nu și-au lepădat credința, lepădare care le-ar fi salvat viața. *Uluitoare credință!*

El ne-a inspirat și ne-a condus gândul și fapta rezidirii din temelie a incintei Mânăstirii și a unei noi biserici, pe care ați binevoit a veni spre a o sfinți mâine, împreună cu Prea Fericitul nostru Patriarh. Rezidirea Mânăstirii a fost un act de curaj și îndrăzneală, căci a fost fără aprobarea statului ateist din vremea aceea, 1985, de a reface acolo Mânăstirea.

Ultima sfințire de mânăstire domnească în Țările Române de către un Patriarh Ecumenic a fost în anul 1517, când pe vremea domnitorului Neagoe Basarab și a Mitropolitului Macarie al Țării Românești, a venit Patriarhul Constantinopolului Teolipt. Vă mulțumim pentru că veți încununa cinstirea Martiriului Brâncovenilor prin rugăciunile Sanctității Voastre și ale Prea Fericitului Părinte, în marea zi a creștinătății *„Adormirea Maicii Domnului"* chiar în ziua în care, în 1714, s-au tăiat la Ediculé capetele Brâncovenilor, eroi ai credinței cu prețul vieții.

Sanctitate,

Cine nu cunoaște atât de minunat găsita sintagmă a lui Nicolae Iorga despre Țările Române, ca un *„Bizanț după Bizanț"*, pentru tot ce am păstrat aici din Bizanț, după cucerirea lui: cultura, pictura, arhitectura, muzica, teologia ca și pentru tot ce au făcut Țările Române pentru Ortodoxia Răsăriteană după căderea Constantinopolului în 1453, ortodoxia căzută și ea într-o zodie de suferință și pătimiri îndelungate. Se știe cât au ajutat Țările Române Bisericile Orientului, Athosul, Antiohia, până la muntele Sinai.

Nu mă voi opri la toate acestea. Eu vă voi ruga respectuos doar un lucru: să priviți în sus și în părți și să remarcați această cupolă și balcoanele. Cel care va deveni în 1925 Patriarhul Miron Cristea, consilier la Sibiu la sfârșitul secolului trecut și începutul secolului nostru a fost trimis de Mitropolitul local din Sibiu, Ioan Mețianu, să caute modele pentru această catedrală ce urma a fi zidită.

Ei bine, a fost și la Bizanț, și a venit cu planul Sfintei Sofii. O aveți aici în miniatură. Iată, vă aflați într-un mic *Bizanț, după Bizanț*, viu, care vă primește ca în casa Domnului și a Sanctității Voastre, în care dorim să vă simțiți bine și să binecuvântați acest popor credincios și bun care vă primește cu iubire.

Întru mulți ani!

CUVÂNT

la sfinţirea Mânăstirii „Brâncoveanu“ Sâmbăta de Sus, 15 august 1993

Bine este cuvântat Dumnezeu, Tatăl-Fiul şi Sfântul Duh!

Bine este cuvântată Născătoarea de Dumnezeu, a cărei Adormire o prăznuim astăzi!

Bine este cuvântat Sfântul martir Voievod Constantin Brâncoveanu, ctitorul acestei sfinte Mânăstiri, voievod care, împreună cu fiii săi, Constantin, Matei, Radu şi Ştefan şi ginerele său Ianache Văcărescu, au suferit tăierea capului într-o zi ca aceasta, 15 august a anului 1714, pentru că nu s-au lepădat de credinţa lor ortodoxă.

Cu ajutorul lui Dumnezeu şi cu rugăciunile Maicii Domnului şi a marelui ctitor, s-a început refacerea din temelie a acestei Mânăstiri chiar în anul în care se împlineau 200 de ani de la dărâmarea ei, adică în anul 1985.

Constantin Brâncoveanu, om de mare cultură, evlavios şi iubitor de neam a zidit Mânăstirea aici în Transilvania pe culmea dintre sec. XVII şi XVIII în momente în care şi neamul românesc de aici şi credinţa lui ortodoxă erau sub ameninţări cumplite.

Veacul al XVII-lea a însemnat încercarea de calvinizare a transilvănenilor, din partea principilor calvini. La sfârşitul secolului s-au instalat în Transilvania Habsburgii catolici. Ziceau că vor să ne scape din mâinile calvinilor, dar nu ca să ne redea libertatea credinţei noastre ortodoxe, ci să ne treacă sub o altă înstrăinare, să ne facă pe toţi catolici.

Mulţi martiri a dat Transilvania atunci, şi în rezistenţa faţă de calvinism, şi în rezistenţa faţă de catolicism.

De dincolo de munţi, din Ţara Românească a venit atunci ajutorul lui Constantin Brâncoveanu, pe care balada îl cântă până astăzi:

Brâncoveanu Constantin
Boier vechi
Şi domn creştin!

La intervenţia lui a fost eliberat din închisoare sf. mitropolit Sava Brancovici, chinuit de calvini, şi tot el, Constantin Brâncoveanu, a dat moşii mitropolitului Atanasie Anghel ca să nu se lase ispitit de darurile materiale ale catolicilor. Din păcate s-a lăsat şi, urmele lăsate de el în istorie, mai tulbură şi azi liniştea bunului şi credinciosului popor român din Transilvania.

Atunci a zidit Constantin Brâncoveanu Mânăstirea aceasta, ca să fie mărturia ortodoxă, loc de rugăciune, cerere către Dumnezeu de apărare a credinţei.

Transilvania a rezistat şi asalturilor calvine şi celor catolice. Habsburgii, prin generalul de tristă amintire Bukow, au trecut atunci la un asalt cu tunurile. Acest general a dărâmat 150 de mânăstiri. Ultima mânăstire dărâmată însă de un alt general catolic, tot atât de zelos, Preiss, a fost chiar această Mânăstire a lui Brâncoveanu, în anul 1785.

Era ultima cetate de rezistenţă ortodoxă. Toţi călugării şi călugăriţele celor 150 de mânăstiri dărâmate — adică toate câte existau în Transilvania — n-au acceptat trecerea la catolicism.

Sanctitatea Voastră,

În anul 1517 a venit la sfinţirea Mânăstirii Curtea de Argeş, zidită de Neagoe Basarab, patriarhul ecumenic al Constantinopolului Teolipt. După 476 de ani veniţi Sanctitatea Voastră în fruntea unei importante delegaţii a Tronului ecumenic pentru ca, împreună cu P.F. Patriarh Teoctist, să sfinţiţi această Mânăstire voievodală pe care, în afară de bisericuţa din incintă care a fost restaurată de predecesorul nostru, marele Mitropolit Nicolae Bălan, noi am restaurat-o din temelie, pe iarbă, zidindu-i chilii, trapeză şi un paraclis închinat „Sfinţilor Martiri Brâncoveni“, paraclis pe care l-aţi sfinţit astăzi, sfinţind şi construcţiile noi ale Mânăstirii.

Vă mulţumim din inimă.

E o lucrare a Providenţei divine. Am rezidit această Mânăstire în vremuri grele, fără aprobarea de a rezidi mânăstire ,cu riscuri şi cu mare teamă. A fost o lucrare de curaj şi îndrăzneală a iniţiatorului, a arhitecţilor, a consultanţilor artistici, a inginerilor, a călugărilor şi a tuturor constructorilor, în cea mai mare parte prezenţi astăzi aici şi scrişi sub bolta de intrare, tot aşa cum sunt scrise şi numele celor care ne-au ajutat după revoluţie. Printre aceştia vă număraţi şi S.S. Voastră şi P.F. Patriarh Teoctist, şi mulţi alţii.

Numele lor e scris sub bolta de intrare şi în ceruri.

Până la revoluţia din 1989 nu am primit nici un ban de nicăieri. Totul s-a făcut dintr-o bine organizată economie a eparhiei Sibiului, cu preoţii şi credncioşii ei.

Zidirea aceasta nouă pe care aţi sfinţit-o astăzi, împreună cu P. F. Patriarh Teoctist, vorbeşte de la sine, aşa că nu voi mai spune eu nimic despre ea. Ar fi deajuns de spus doar atât: că tot ce vedeţi acum aici, acum câţiva ani (1985), nu exista.

Şi voi mai adăuga:

Mânăstirea Brâncoveanu redevine stâlp, mărturie şi candelă aprinsă care să lumineze Ortodoxia din Transilvania în continuare, cu aceeaşi putere ca şi în vremea Brâncoveanului.

Ortodoxia a fost aici păstrătoarea limbii române, a credinţei strămoşilor, şi a fiinţei neamului nostru.

Vrem să trăim în pace cu toţi, în dragoste, în respect reciproc, fără ură şi fără să ne mai temem unii de alţii.

Transilvania Ortodoxă vă spune *Bine aţi venit* şi, prin mine, vă mulţumeşte S.S. Voastre şi P.F. Patriarh Teoctist pentru binecuvântarea şi sfinţirea acestei zile istorice şi a acestei Mânăstiri.

Mulţumim tuturor participanţilor, reprezentanţilor statului de la Bucureşti şi din Transilvania.

Mulţumim P.C. Preoţi prezenţi şi Dv. iubiţilor credincioşi, şi celor de peste hotare.

Tuturor să vă numere Dumnezeu şi Maica Domnului şi Sfântul Constantin Brâncoveanu şi fiii săi, paşii care v-au adus astăzi aici, şi să vă ierte păcatele.

Şi acum vă rog să îngăduiţi ca P.C. decan al Facultăţii de Teologie Prof. Dr. Mircea Păcurariu să dea citire *Hrisovului* tradiţional care a fost îngropat în piciorul Sfintei Mese din altarul nou sfinţit astăzi.

Lui Dumnezeu să-i mulţumim pentru toate.

† ANTONIE
Mitropolitul Transilvaniei

Crâmpeie din cuvântarea P.F. Părinte TEOCTIST, Patriarhul României, rostită cu prilejul sfinţirii Mânăstirii „Brâncoveanu“

Pelerin la Mânăstirea Sâmbăta de Sus

Am venit la Mânăstirea Sâmbăta ca un pelerin, cu aceeaşi evlavie şi cu aceeaşi dragoste dintotdeauna, conducându-l pe Sanctitatea Sa ca pe un frate şi Părinte al Bisericii Constantinopolului, pe acest drum cunoscut de mine cu decenii înainte. Nu văzusem încă lucrările acestea atât de frumoase, lucrări descrise în hrisovul care va dăinui peste veacuri. Ceea ce vedem în mânăstirea aceasta este darul lui Dumnezeu! La zămislirea acestei frumuseţi au contribuit nenumăraţi meşteri, asemeni acelor meşteri pe care-i căutau voievozii noştri şi care ne-au lăsat înscrise în piatră vrednicia, credinţa şi evlavia neamului românesc. Ca şi la Mânăstirea Putna, când l-am canonizat pe Sfântul Ştefan cel Mare, se întâmplă şi astăzi, aici, un lucru minunat: totul pare nou — munţii, brazii, mânăstirea şi credincioşii veniţi în număr atât de mare. Totul este nou, totul se pregăteşte să primească şi primeşte pe Împăratul cerului şi al pământului. În anii de până acum am lucrat mereu, fără să ştim că pregăteam momentul descoperirii dumnezeieşti, clipele taborice ca cele de azi. Toate marile descoperiri dumnezeieşti s-au săvârşit pe munte: pe Muntele Tabor, pe Muntele Sinai, pe Muntele Nebo, iar astăzi revelaţia se petrece pe munţii neamului nostru.

Dimensiunea cea mare a trupului lui Hristos

Suntem Biserici Ortodoxe şi mulţi ne-au bârfit că nu putem păstra unitatea de credinţă ,având Biserici naţionale. Dar viaţa a dovedit că tăria Bisericii locale, integritatea de credinţă, de învăţătură şi de viaţă face tăria Bisericii întregi. Tăria din Biserica locală înseamnă tăria Ortodoxiei, iar în zilele noastre legăturile nu se exprimă numai prin vizite ca acestea, care valorează foarte mult, ci şi prin conferinţele şi întâlnirile pan-ortodoxe; dar o întâlnire ca aceasta de astăzi, cu mii de credincioşi ortodocşi, înseamnă foarte mult, pentru că reprezintă dimensiunea cea mare a Trupului Lui Hristos, Trup din care facem parte cu toţii.

Clerul şi credincioşii transilvăneni, apărători până la sacrificiu ai credinţei noastre dreptmăritoare

Aveţi în faţă, Sanctitatea Voastră, clerul Bisericii Ortodoxe Române de la mânăstirile şi bisericile parohiale din Transilvania, un cler încercat, dar apărător până la sacrificiu al credinţei noastre dreptmăritoare. Sunt de faţă credincioşii care au păstrat şi în vremurile dictaturii ateiste, şi păstrează şi acum, valorile eterne ale credinţei, fiind apărătorii Ortodoxie în Transilvania. Nu sunt vrednic să mă plec în faţa lor, să le aduc cuvinte de laudă pe măsura sacrificiului pe care l-au făcut şi-l fac credincioşii români. Chiar şi sub dictatură, ei s-au rugat şi au ascultat cuvântul lui Dumnezeu în mânăstirile şi bisericile noastre. Forţa Bisericii sunt aceşti credincioşi, cum de altfel mărturiseau patriarhii apostolici la 1848. Vrednicia credincioşilor, slava lor, ţin Bisericile Mântuitorului Hristos.

Vom intra în Europa cu cultura noastră, cu dimensiunea noastră spirituală.

Să fiţi, iubiţi fraţi şi surori, curajoşi şi mângâiaţi că sunteţi fiii unui neam de martiri şi voievozi care au dăruit Europei valori izvorâte din sfânta şi dreapta noastră credinţă strămoşească. Nu întâmplător ne aflăm la una din mânăstirile martir, cu ctitori şi călugări martiri, pentru că monahismul, în Ortodoxie, are o dimensiune specială. Când Dumnezeu ne va ajuta ca toate Bisericile locale, Ortodoxia, să aibă un monahism cerut de vremurile atât de crâncene în căutarea adevărului astăzi, noi vom avea curaj să intrăm în Europa cu mai multă îndreptăţire, pentru că vom intra cu cultura noastră, cu dimensiunea noastră spirituală înscrisă în cea a popoarelor chemate de Dumnezeu să-şi aducă slava lor.

Înţelegerea şi dragostea — daruri de care Ortodoxia are atâta nevoie.

În numele acestor credincioşi minunaţi, care ne-au întâmpinat cu atâta dragoste ,rugăm pe Dumnezeu să Vă dea puterea să ne împărtăşiţi şi nouă, celorlalte Biserici, din grijile şi din amărâciunile pe care în mod firesc le aduce slujirea lui Hristos, ca şi noi, la rândul nostru, să Vă împărtăşim multele dureri, necazuri şi piedici pe care le întâmpinăm în slujirea creştină. Am găsit şi în trecut, nădăjduim că şi în viitor vom afla înţelegerea şi dragostea de care Ortodoxia are astăzi atâta nevoie.

Unitatea Ortodoxiei — unitate a dragostei în egalitate*

Unitatea Ortodoxiei este unitate a dragostei în egalitate, după cuvintele Domnului: „În aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea dragoste între voi“ (Ioan 13, 15). Această unitate are însă nevoie de un centru pentru coordonarea conlucrării Bisericilor Ortodoxe.

De aceea, sfânta noastră Ortodoxie din lumea întreagă a avut întotdeauna şi are un centru de unitate. Nu a avut însă şi nici nu are un centru de autoritate, aşa cum este Roma pentru Occident. Acolo unitatea reclamă autoritatea unei singure persoane, centrul de unitate a devenit centrul autorităţii unei singure persoane. De aceea se socotesc a fi uniţi cei care se supun autorităţii acestei unice persoane a episcopului Romei.

Recunoştinţă publică a Tronului Apostolic şi Ecumenic al Constantinopolului, faţă de toţi domnitorii Ţării Româneşti şi ai Moldovei, faţă de poporul ortodox român, în general.

Simţim nevoia să exprimăm recunoştinţa noastră faţă de ctitorul acestei mânăstiri, Constantin Brâncoveanu, binefăcător şi al multor biserici şi mânăstiri din întreg Răsăritul ortodox.

Cu acest prilej, participând astăzi la sfinţirea unei mari mânăstiri româneşti, facem publică recunoştinţa Tronului nostru Apostolic şi Ecumenic faţă de toţi domnitorii Ţării Româneşti şi ai Moldovei, care în repetate rânduri s-au arătat generoşi binefăcători ai sfintelor noastre mânăstiri ajunse în trecut la gradul cel din urmă al sărăciei şi distrugerii. Ne referim în mod special la mânăstirile din Sfântul Munte,

(Continuare în pag. a 4-a)

* Din cuvântul duhovnicesc al Sanctităţii Sale Bartolomeos I al Constantinopolului adresat clerului şi credincioşilor români, la Sf. Liturghie, de la Mânăstirea „Brâncoveanu“ în ziua Praznicului „Adormirii Maicii Domnului“.

Istoria Ortodoxiei transilvănene, o istorie plină de jertfe

(Urmare din pag. 1)

mai pentru faptul că această măreaţă şi venerabilă catedrală Mitropolitană a Sfintei Treimi imită, în forma ei, Biserica Sf. Sofii, această veche slavă a Constantinopolului şi a întregului neam al ortodocşilor, cum a observat şi I.P.S., dar, mai ales, pentru că avem comune credinţa, spiritualitatea, cunoaşterea şi simţirea ca fraţi adevăraţi, din aceeaşi mamă şi cu acelaşi suflet.

Ştim că istoria Ortodoxiei în binecuvântata Transilvanie a fost o istorie plină de jertfe. Începând chiar cu sec. al XI-lea şi după aceea binecredinciosul popor al lui Dumnezeu a fost greu încercat de acţiunea prozelitistă şi violentă a Occidentului. Sângele sacru de martir a înroşit altarele Bisericii Ortodoxe cu deosebire în sec. al XVI-lea şi al XVII-lea când au fost martirizaţi pentru credinţa lor şi cei doi mari ierarhi mărturisitori; Ilie Iorest şi Sava Brancovici, luptători neînfricaţi împotriva prozelitismului celor de altă credinţă, care şi-au pus în pericol viaţa pentru păstoriţii lor, ca păstori buni ce au fost, făcându-se adevăraţi următori ai Arhipăstorului Hristos. Iar numele cuvioşilor martiri Visarion şi Sofronie şi al Sfântului Mucenic Oprea, constituie slava şi cinstea veşnică pentru Biserica acestor ţinuturi.

Aceste rădăcini ale martirilor au făcut să crească un copac mare, umbros şi roditor, cel al credinţei şi al evlaviei. Tăria credinţei şi evlavia vie a generosului popor al Transilvaniei sunt cunoscute în toată lumea. Îndrumat de vrednici ierarhi, păşind pe urmele paşilor sfinţilor Ilie Iorest şi Sava Brancovici, acest popor ţine cu străşnicie sfintele tradiţii ale Ortodoxiei, iubeşte nespus predicarea cuvântului lui Dumnezeu şi cântarea sfântă, cultivă cu zel dragostea şi toate celelalte virtuţi evanghelice, înconjoară cu deosebit respect şi evlavie pe preoţii Bisericii.

În istoria bisericească a acestor locuri, un popas de o deosebită însemnătate l-a constituit, în secolul trecut, prezenţa în scaunul mitropolitan al Ardealului a mult luminatului mitropolit Andrei Şaguna, pomenit deja de arhipăstorul Dv. Înfiinţarea în timpul păstoririi sale a numeroase şcoli bisericeşti, ridicarea multor biserici, înfiinţarea unei foarte însemnate tipografii bisericeşti şi în fine reorganizarea Seminarului Teologic şi Pedagogic din Sibiu, înfiinţat la 1786 şi care este prima formă a foarte cunoscutei Facultăţi de Teologie de astăzi, au contribuit într-o mare măsură la întărirea evlaviei poporului din întreaga Românie şi la întărirea conştiinţei sale ortodoxe. În felul acesta când s-a lăsat groaznica noapte a ateismului roşu, poporul binecredincios a putut să-şi păstreze nestinsă flacăra credinţei, spre lauda lui şi a vrednicilor săi păstori, între care astăzi se numără I.P.S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei, iubit frate în Hristos şi împreună slujitor al nostru. Cunoaştem foarte bine eforturile sale neobosite pentru educarea şi pentru procesul duhovnicesc al păstoriţilor săi şi mai ales eforturile pentru progresul teologiei, cărora le acordăm cuvenita apreciere.

Mulţumim din adâncul sufletului pentru strălucita primire pe care ne-aţi rezervat-o. Mulţumim Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist şi Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Antonie pentru cuvintele generoase şi Dv. tuturor pentru toate manifestările pe care ni le-aţi rezervat şi care arată respectul şi dragostea Dv. atât faţă de mine personal cât şi faţă de Sfânta Biserică a Scaunului Ecumenic, apostolic şi patriarhal al cărui cârmuitor am fost rânduit de Dumnezeu să fiu eu.

Vă asigurăm că vă vom avea întotdeauna în rugăciunile noastre cu dragoste fierbinte şi vă transmitem tuturor, alesului cler, şi poporului binecredincios, binecuvântare părintească, cerând pentru toţi ajutorul şi acoperământul Prea Curatei Stăpânei noastre Născătoarei de Dumnezeu şi Pururea Fecioarei Maria al cărui Praznic al Adormirii îl sărbătorim mâine.

Harul Domnului cu voi cu toţi, AMIN.

Pentru unitatea de neam şi de credinţă

„Privegheaţi, fiţi statornici în credinţă“ (II Cor. 16, 13)

După ce petrecuse iarna lui 57—58 d.Hr., se pare la Corint, în Grecia, în vara anului 58 Sf. Apostol Pavel se întorcea spre Ierusalim din a treia sa călătorie misionară.

Grăbindu-se să ajungă cât mai repede la destinaţia sa finală: Ierusalimul, în portul Milet, de pe ţărmul Asiei Mici, nu departe de insulele Patmos şi Samos, marele şi neobositul Apostol cheamă la sine pe „preoţii Bisericii“ din părţile Efesului (F. Ap. 20, 17) — ierarhia bisericească, cum am zice astăzi: diaconi, preoţi şi episcopi, care, precum vedem, era constituită — cărora le adresează cuvinte izvorâte din prea plinul inimii sale şi din grija sa nemărginită faţă de viitorul Bisericii, cuvinte de o puternică, de o negrăită vibraţie sufletească. Aducându-le aminte de ostenelile pe care el le-a depus în a-l face cunoscut pe Iisus Hristos-Domnul nostru şi dându-le o seamă de sfaturi practice, marele Apostol ţine totodată să-i atenţioneze cât se poate de apăsat: *„Luaţi aminte de voi şi de toată turma întru care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi (preoţi sau diaconi), ca să păstoriţi Biserica lui Dumnezeu pe care a câştigat-o cu sângele său“* (F. Ap. 20, 28). Cu alte cuvinte, voi preoţilor, orice rang aţi avea, fiţi cu toată băgarea de seamă la misiunea voastră, la chemarea voastră, la conduita voastră de fiecare clipă, la îndatoririle voastre încărcate de atâta răspundere, dar, în acelaşi timp, privegheaţi cu grijă şi asupra credincioşilor încredinţaţi vouă spre păstorire.

Încercând să motiveze ceea ce le cerea, marele Apostol Pavel ţine să prevină pe preoţi că *„după plecarea mea vor intra lupi între voi, care nu vor cruţa turma ...,* grăind îndărătnicii, ca să tragă pe ucenici după dânşii“ (F. Ap. 20, 29—30). Prin această expresie extrem de tare, lupi răpitori, Sf. Apostol Pavel ne vorbeşte, aşadar, de apariţia ereticilor, de apariţia celor ce au încercat şi încearcă şi astăzi să creeze dezbinări în sânul Bisericii, lucru despre care ne-a atenţionat de altfel chiar Mântuitorul Iisus Hristos, prin cuvintele: *„Păziţi-vă de proorocii* (propovăduitorii, predicatorii n.n.) *cei mincinoşi, care vin la voi în haine de oi, iar pe dinăuntru sunt lupi răpitori“* (Matei 7, 15). Unitatea de credinţă stabilită de Sinoadele ecumenice şi păstrată de Biserică trebuie păzită deci şi ferită de oricine atentează la ea, iar cei ce atentează sunt numiţi precum vedem „lupi răpitori“.

Se cuvine să reţinem că Sf. Apostol Pavel era extrem de preocupat de acest aspect din viaţa Bisericii creştine, de unitatea ei, încât, mai ales în Epistolele sale pastorale, atenţionează pe episcopii Timotei şi Tit şi pe toţi fiii Bisericii dintotdeauna de aceşti „lupi răpitori“, care ştim cum atacă oile aripalnice sau pe cele care se rup de turmă, aşa cum scria prin anul 65 de undeva din Macedonia: „Unii se vor îndepărta de credinţă, luând aminte la *duhurile cele înşelătoare ... ale celor ce întru făţărnicie grăiesc minciuni“* (I Tim. 4, 1—2), sau prin anul

(Continuare în pag. a 5-a)

Pr. Gh. Papuc

Clipe de comuniune în lumina lină a Sf. Duh

(Urmare din pag. 1)

nezeu a hărăzit Bisericii noastre Ortodoxe Române şi mai cu seamă Bisericii Transilvaniei, de atâtea ori martirizată şi crucificată, cu credincioşii, cu slujitorii, mitropoliţii şi episcopii ei, şi bucuria învierii. Căci nu poate să existe jertfă fără înviere. Aşa ne învaţă Sf. Părinţi. Deci, dacă am avut multe încercări, supărări, nedreptăţi şi suferinţe de-a lungul istoriei, n-au lipsit nici mângâierile, bucuriile şi alinările pentru că după cum ştiţi Biserica nu se află în purtarea de grijă a oamenilor, ci este călăuzită de Duhul Sfânt. Nu oamenii pot să o apere şi să o conducă ci Duhul Sfânt o conduce. Nu oamenii pot să-i dea lumina harului, ci Duhul Sfânt îi dă această lumină şi însuşi Mântuitorul nostru Iisus Hristos, care s-a întrupat ca Fiu al omului, fiind Dumnezeu adevărat, ca să mântuiască neamul omenesc. Am îndurat într-adevăr multe, cum a arătat şi Înalt P.S. mitropolit Antonie, dar Dumnezeu nu ne-a uitat ci şi-a arătat bunătatea şi iubirea faţă de noi. Aşa s-a întâmplat şi în decembrie 1989, când libertatea ne-a venit de Sus, ca urmare a jertfei, lacrimilor şi durerilor care ne-au copleşit. Din păcate, a trebuit să plătim încă odată un preţ atât de scump pentru libertatea dobândită, preţ pe care l-au plătit, mai ales acele familii care şi-au pierdut vlăstarele dragi, tineri în floarea vârstei, căzuţi pe străzile capitalei şi în celelalte oraşe ale ţării. Unele din aceste familii, încă îndurerate şi încă cernite ne-au întâmpinat când, împreună cu Sanctitatea Sa, Patriarhul ecumenic, am poposit la cimitirul tinerilor eroi şi martiri din Bucureşti, unde mamele, văduvele şi orfanii îşi tânguiau pe cei iubiţi ai lor, acei oameni minunaţi care au înfruntat urgia cu piepturile lor şi cu cântările: *„Cu noi este Dumnezeu"* şi *„Tatăl nostru"*, pe buze. Pentru îndelunga noastră răbdare, pentru rugăciunile pe care le-am înălţat permanent spre cer, pentru Sfintele Liturghii oficiate zilnic în biserici şi mănăstiri, şi mai ales pentru preţul de sânge ce l-am plătit, n-am fost daţi uitării.

Iată deci, că peste tot unde a poposit, şi în chip aparte, aici în Transilvania, Sanctitatea Sa Patriarhul Ecumenic păşeşte pe urmele sfinţilor şi martirilor. Urmează ca mâine să sfinţim un nou altar, care a fost înălţat alături de cel vechi, zidit în secolul al XVIII-lea la Sâmbăta de Sus, de domnitorul martir Constantin Brâncoveanu, martirizat chiar în Constantinopel, locul de unde vine Sanctitatea Sa, însoţit de ierarhii tronului ecumenic.

Ne-am bucurat nespus văzând venind spre noi, adusă parcă de o corabie fermecată, înalta delegaţie constantinopolitană, solitoarea Sfintei şi Marei Biserici a Constantinopolului, spre care-şi îndreaptă şi azi privirile creştinătatea europeană şi chiar omenirea întreagă, întru căutarea celor mai bune căi de renaştere spirituală.

Spre această Biserică şi spre nesecatele ei izvoare ale credinţei care sunt învăţăturile Evangheliei şi ale Sfinţilor Părinţi, priveşte cu respect şi aleasă preţuire şi Biserica autocefală Ortodoxă Română, care a primit de la ea, în secolul al XIV-lea, recunoaşterea şi binecuvântarea.

. . . . . .

Referindu-mă la cele ce urmează să le săvârşim mâine, aş dori să-i spun Î.P.S. Mitropolit Antonie, că prin jertfa pe care a făcut-o, împreună cu toţi slujitorii şi credincioşii, pentru înălţarea şi rectitorirea Mănăstirii Brâncoveanu, s-a făcut şi pricinuitorul acestor momente înălţătoare din viaţa Ortodoxiei noastre româneşti. A sosit acum pentru Î.P.S. Sa şi toţi cei care s-au ostenit, sorocul răsplătirii, pentru că, aşa cum ne învaţă Biserica, orice osteneală este răsplătită drept şi la timp de către Cel care cunoaşte şi gândurile şi nădejdile noastre, Mântuitorul Iisus Hristos. Împodobind această mânăstire ca pe o mireasă prea aleasă a neamului nostru românesc, vrednică de cinstea acestui domnitor român şi sfânt în acelaşi timp, şi el şi copilaşii lui, este drept să i se facă această bucurie Î.P.S, Mitropolit Antonie, credincioşilor, monahilor şi celor care mâine vor fi prezenţi acolo.

Dar, deocamdată, să ne rămână în suflet şi în inimi ziua de astăzi, clipele acestea de comuniune în lumina lină a Sfântului Duh, a acestei vecernii, a acestei întâlniri; să ne rămână în cugete învăţămintele acestea atât de frumoase ale Ortodoxiei noastre. Să fim mângâiaţi iubiţi fraţi şi surori că slujim altarul părinţilor noştri, altarul Bisericii Ortodoxe, altarul care nu de puţine ori a fost stropit cu lacrimi şi atins de suferinţe care încă ne copleşesc uneori, dar să avem credinţa că Dumnezeu este cu noi, că atunci când sunt doi sau trei adunaţi în numele Lui, El este cu ei. Aşa şi astăzi, şi mâine, şi în zilele următoare ca şi în zilele care au trecut, şi cu mulţimile de credincioşi ce ne-au înconjurat, Mântuitorul Hristos a fost cu noi, şi în aceste clipe este cu noi, cu fiecare dintre Dv., cu fiecare tânăr.

Mâine 15 august este sărbătoarea jertfei dar este şi sărbătoarea vieţii: „Adormirea Maicii Domnului". Dumnezeu i-a rânduit acestui credincios domnitor Constantin Brâncoveanu, ca să-şi dea viaţa chiar în ziua „Adormirii Maicii Domnului", ca un simbol că moartea nu este nimicnicie, că după moarte este înviere şi este biruinţă. Să avem şi noi, iubiţii mei, această încredere, această convingere că Mântuitorul este cu noi, orice am întâmpina şi vom întâmpina, „căci zilele grele sunt", cum ne învaţă Sf. Apostol Pavel, dar, să avem credinţă în El, să fim convinşi că El este la cârma corabiei Ortodoxiei noastre strămoşeşti. Nu noi, ci Mântuitorul Hristos se află la cârmă. Noi suntem doar vâslaşii acestei corăbii, fiecare din noi deopotrivă, nu numai patriarhul, nu numai mitropolitul, nu numai ierarhii, nu numai preotul de parohie sau călugărul, ci toţi împreună suntem vâslaşi. Vâsla este personală şi individuală. Efortul pentru a depăşi greutăţile, efortul pentru a te pocăi, pentru a spori viaţa duhovnicească este personal şi trebuie să fie personal şi individual, dar împreună cu Mântuitorul şi unii cu alţii. Bucuria mântuirii este obştească. Intrarea în bucuria Domnului este obştească. La sfârşitul veacurilor Domnul ne va chema pe toţi spunând: „Veniţi binecuvântaţii Părintelui Meu".

Având această convingere, iubiţi fraţi şi surori în Domnul Hristos, să ne bucurăm de prezenţa Sanctităţii Sale Patriarhul Bartolomeos I, un mare ierarh al Ortodoxiei, tânăr ca vârstă, dar înţelept şi plin de răspundere.

Noi Bisericile Ortodoxe totdeauna vom fi împreună, vom aduce mărturie lumii, Europei, creştinătăţii că Ortodoxia păstrează neştirbită legătura de credinţă, că Ortodoxia nu vine în lume triumfalist ci vine cu martiri, vine cu suferinţe, vine cu smerenie, vine cu pocăinţă. Pentru toate acestea Mântuitorul ne va răsplăti. Să ne ajute bunul Dumnezeu, să ne ajute Maica Domnului pe care mâine o vom slăvi împreună cu sufletele sfinţilor Brâncoveni ca şi noi la rândul nostru să mărturisim credinţa cea adevărată, să păstrăm Ortodoxia, în ciuda multor ispite şi încercări care ne asaltează din toate părţile.

Dumneavoastră fiilor duhovniceşti, vrednici preoţi ai Transilvaniei, care ne-aţi arătat în aceşti ani pildă de statornicie, de credinţă şi de iubire faţă de toţi, vă împărtăşesc iubirea mea părintească şi vă fac urarea să vă înmulţească bunul Dumnezeu bucuriile şi să vă dea tărie să puteţi sluji cu aceeaşi dăruire Biserica şi neamul.

Bine v-am găsit sănătoşi!

Unitatea Ortodoxiei...

(urmare din pag. a 3-a)

care se află sub directa noastră grijă episcopală.

Aducând deci, în această slăvită mânăstire românească îmbrăţişarea de pace a mânăstirilor aghiorite, fericim şi suntem recunoscători marilor binefăcători ai acestora, domnitorii români: Ştefan cel Mare, al Moldovei, pentru Mânăstirile Vatoped, Zografu, Sfântul Pavel şi Grigoriu, Neagoe Basarab al Ţării Româneşti, pentru Mânăstirea Dionisiu, Bogdan al Moldovei, pentru Protaton, Petru Rareş al Moldovei, pentru Dionisiu şi Caracalu, Alexandru Lăpuşneanu al Moldovei, pentru Dohiariu, Xiropotamu şi Grigoriu, Roxana Lăpuşneanu, pentru Dionisiu şi Caracalu şi tuturor celorlalţi ale căror nume sunt pomenite cu recunoştinţă de mânăstirile care au beneficiat de ajutorul lor.

În general ,poporul ortodox român se poate mândri în Domnul Hristos deoarece în timpuri de mare sărăcie pentru Patriarhiile ortodoxe ale Răsăritului, binecredincioşii şi slăviţii domnitori ai Ţării Româneşti şi Moldovei au fost stâlpi şi sprijinitori nu numai mânăstirilor şi bisericilor, ci chiar şi scaunelor patriarhale. De aceea, Patriarhia Ecumenică, Biserica mamă, recunoscătoare faţă de fiii săi buni, a dat acelor generoşi voievozi cea mai înaltă cinste. În locul unde altădată se afla tronul împăratului bizantin, în catedrala patriarhală, faţă în faţă cu tronul patriarhal, în timpurile de care vorbim, se aflau tronurile domnitorilor Ţării Româneşti şi ai Moldovei.

Mântuitorul Hristos despre cinstirea crucii

Domnul Hristos a cinstit crucea, dând exemplu s-o cinstim şi noi.

„Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie" (Matei 16, 24), zice Hristos.

Din textul biblic de mai sus reţinem cuvintele: „să-şi ia crucea". Dacă Hristos n-ar cinsti crucea, atunci n-ar zice: „să-şi ia crucea". Dar, pentru că Hristos zice: „să-şi ia crucea", înseamnă că El cinsteşte crucea.

„Atunci se va arăta pe cer semnul Fiului Omului" (Matei 24, 30), zice Hristos.

La a doua venire a lui Hristos şi sfârşitul lumii se va arăta pe cer semnul lui Hristos, adică semnul Sfintei Cruci. Dacă Hristos n-ar cinsti semnul Sfintei Cruci, atunci acest semn nu s-ar arăta. Dar, din moment ce el se va arăta, înseamnă că Hristos cinsteşte semnul Sfintei Cruci.

„Dacă voieşte cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea în fiecare zi şi să-Mi urmeze Mie" (Luca 9, 23), zice Hristos.

Din textul biblic de mai sus reţinem cuvintele: „să-şi ia crucea în fiecare zi". Dacă Hristos n-ar cinsti crucea, atunci n-ar zice: „să-şi ia crucea în fiecare zi". Dar, pentru că Hristos zice: „să-şi ia crucea în fiecare zi" înseamnă că El învaţă să nu cinstim crucea din când în când, ci totdeauna.

Ce se întâmplă cu creştinii care nu cinstesc crucea?

Creştinii care nu cinstesc crucea nu sunt vrednici de Hristos. Hristos spune: „Cel ce nu-şi ia crucea şi nu-Mi urmează Mie nu este vrednic de Mine" (Matei 10, 38).

Creştinii care nu cinstesc crucea nu pot să fie ucenici ai lui Hristos. Hristos spune: „Cel ce nu-şi poartă crucea sa şi nu vine după Mine nu poate să fie ucenicul Meu" (Luca 14, 27).

Noi trebuie să cinstim crucea, pentru că şi Hristos a cinstit-o.

Dacă nu cinstim crucea, nu sîntem vrednici de Hristos.

Dacă nu cinstin crucea, nu putem fi ucenici ai Mântuitorului Hristos.

Protos. Ipolit Ciubotaru

CHIPURI DIN ARDEAL

MATEI VOILEANU

(1852—1933)

Urmând în scaunul mitropolitan lui Andrei Şaguna, mitropolitul Miron Romanul (1873—1899) nu s-a îngrijit numai de continuarea operei de organizare şi consolidare a Bisericii din Transilvania, dar a căutat să-şi asigure şi un personal administrativ, tineri, temeinic pregătiţi la şcolile din ţară şi străinătate ,capabili să înlocuiască vechea „gardă", apţi să dea „un răspuns bun" problemelor pe care imperiul austro-ungar, în vădită decădere, le ridica în faţa Bisericii Ortodoxe şi a şcolilor confesionale române din Transilvania.

An de an, beneficiind de burse din fondurile mitropolitane, porneau spre Viena, Budapesta, Leipzig, Iena, Lwow, Bucureşti sau Cernăuţi, tineri absolvenţi ai Seminarului Teologic „Andreian" din Sibiu. Din rândul acestora este suficient să amintim pe primul patriarh al României — Elie Miron Cristea, pe binecunoscutul critic transilvănean Ilarie Chendi, pe episcopii Nicolae Ivan, Vasile Bologa, Pavel Roşca, etc., figuri proeminente ale vieţii politice şi culturale româneşti de la începutul secolului al XX-lea.

Între aceşti „ucenici" ai mitropolitului Miron Romanul, un loc de seamă ocupă şi Matei Voileanu.

Matei Voileanu s-a născut la 17 august 1852 în comuna Şoimuşul Român, într-o familie al cărei arbore genealogic avea rădăcini adânc înfipte în istorie. Astfel, în prima jumătate a secolului al XVIII-lea, un înaintaş al familiei, „logofătul Matei Voileanu, grămăticul" scria „în Ţara Oltului, la Mânăstirea Drăguşului... pe hârtia părintelui Rafail (Hamsea)" ieromonahul mânăstirii, versuri „dor mare având pentru a lui moşie / Năcaz greu de străinata ticăloşie", stihuri ce vor fi publicate mai târziu de ră-strănepotul său omonim, sub titlul: *Codicele Matei Voileanu. Scrieri din prima jumătate a secolului trecut* (Sibiu, 1891).

Şcoala primară şi liceul Matei Voileanu le-a urmat la Târgul Mureş, iar cursurile teologice, între anii 1876—1879 la Seminariul „Andreian" din Sibiu. Încă din timpul anilor de studii, la 15 august 1878, este hirotesit cîteţ pentru nevoile centrului mitropolitan. După absolvirea cursurilor teologice a fost numit „cancelist" (funcţionar administrativ) la secretariatul şi arhiva mitropolitană, unde rămâne timp de un an de zile, întrucât între anii 1880—1883 urmează cursurile Facultăţii de drept din Viena. Munca la arhivă, pe care o va relua în fiecare vacanţă de vară, i-a deschis gustul pentru cercetarea documentelor, pasiunea „pentru luminarea cestiunilor istorice".

Întors în ţară în anul 1883, este numit redactor la *Telegraful Român*, în paginile căruia va publica mai multe articole, iar în anul 1886 este ridicat la rangul de „assesor" (consilier) în senatul şcolar bisericesc. Concomitent, va împlini şi funcţia de notar al sinodului mitropolitan. În această perioadă vor apărea majoritatea *Regulamentelor* pentru organizarea internă a Mitropoliei Transilvaniei şi a Şcolilor confesionale ortodoxe române, regulamente ce îşi trag seva din *Statutul Organic* şagunian şi care poartă pecetea lui Matei Voileanu.

La 12 aprilie 1892, Matei Voileanu este hirotonit preot, iar la 15 septembrie 1894, cu ocazia sfinţirii bisericii din Şinca Noua, este hirotesit protopop. Denumit consilier (assesor) al secţiei bisericeşti în 1895, el va împlini cu conştiinciozitate această funcţie până în anul morţii (1933).

Cei ce-şi mai amintesc chipul lui spun că era mic de statură, cu o faţă ovală şi o frunte uşor proeminentă. Era un om comunicativ, vioi, plin de energie, care nu a cunoscut niciodată odihna. Se spune că nu şedea niciodată, scriind întotdeauna în picioare, la o masă înclinată (pult). Muncea foarte mult pentru a-şi putea întreţine familia pe care Dumnezeu a binecuvântat-o cu 6 copii. După orele de servici, numeroase şi grele, uitând de oboseală, se dăruia muncii de cercetare, deplin conştient că „suntem datori să lucrăm cu toţii, fiecare în cercul ce i s-a dat, cu mijloacele care îi stau la dispoziţie, să lucrăm *sine ira et studio*, pentru luminarea cestiunilor istorice". El nu s-a aplecat aşadar asupra documentelor cu sentimentul unui istoric care caută în ele doar o confirmare a deducţiilor sale, ci cu patosul istoricului pentru care Istoria este „magistra vitae", care vede ascunse în documente destinele istorice ale unui popor.

Consecvent acestui ideal ,în anul 1889, va publica, în colecţia de *Documente pentru limbă şi istorie* a lui Ilarion Puşcariu (vol. I, p. 83—154), protocolul vizitei canonice a episcopului Ghedeon Nichitici dintre anii 1787—1788, protocol primit de la preotul Vasile Iosof din Tilişca; doi ani mai târziu de sub teascurile tipografiei va apărea *Codicele Matei Voileanu. Scrieri din prima jumătate a secolului trecut* (Sibiu, 1891). Tot ca rezultat al cercetării documentelor, în anii următori vor mai apărea: *Momente din viaţa bisericească o românilor ortodocşi din Transilvania 1780—1787* (Sibiu, 1902), *Icoane din viaţa Bisericii*, (Sibiu, 1904), *Să se facă lumină! Biserica ortodoxă din Ardeal în secolul al XVIII-lea* (Sibiu, 1926), *Contribuţii la istoria bisericească* (Sibiu, 1928). Ca secretar al *Reuniunii române de muzică* din Sibiu, la împlinirea a 25 de ani de la înfiinţarea Reuniunii, va publica o monografie a acesteia (Sibiu, 1905) iar împreună cu Dr. Ilarion Puşcariu şi Elie Miron Cristea va publica monografia *Biserica Catedrală. Istoricul zidirii 1857—1906*, (Sibiu, 1908). Iar dacă la această listă bibliografică adăugăm şi faptul că timp de şapte ani (1883—1886 şi 1919—1920) Matei Voileanu a fost redactor al ziarului *Telegraful Român*, avem o imagine aproape completă a strădaniilor lui cărturăreşti.

Toate lucrările lui, bazate pe asidue cercetări arhivistice, lucrări ce sunt utilizabile şi astăzi, constituie o mărturie preţioasă a pasiunii lui pentru problemele istoriei, pentru afirmarea drepturilor istorice ale poporului român din Transilvania.

În introducerea lucrării *Momente din viaţa bisericească a românilor*, mărturisea cu modestie: „Este o modestă, prea modestă părticică, cu care contribuiesc eu prin publicarea actelor acestora la luminarea diferitelor faze, prin care a trecut istoria bisericii noastre... Suntem datori să lucrăm cu toţii, fiecare în cercul ce i s-a dat, cu mijloacele care îi stau la dispoziţie, să lucrăm, *sine ira et studio*, pentru luminarea cestiunilor istorice". Atât cât i-a stat în putinţă, el şi-a împlinit această datorie; rămâne doar ca noi, preluând „ştafeta" să o ducem până la capăt...

Pr. Ilie Frăcea — Atena

Despre fonduri şi fundaţii în Telegraful Român — 1853 — 1953

Informaţiile constante şi detaliile cu privire la fondurile, fundaţiile şi societăţile de binefacere existente dovedeşte rolul *Telegrafului român* de tribună socială pentru crearea şi întreţinerea sentimentelor filantropice, pentru stimularea acţiunilor caritabile. Prezentăm, în limita spaţiului, câteva fonduri şi fundaţii.

Fundaţia Şaguna a fost creată pentru scopuri bisericeşti, şcolare şi filantropice.

Andrei Şaguna (1809—1873) a intrat în istorie ca organizator al Bisericii ortodoxe române din Transilvania, reîntemeietor al Mitropoliei şi autor al Statutului Organic, întemeietor al Institutului pedagogic-teologic Sibiu, al Tipografiei (1850). Ca om de cultură a întemeiat „Telegraful român" (1843, „Calendarul" (1852), a susţinut întemeierea Asociaţiunii transilvane pentru limba română şi cultura poporului român, a fost membru fondator şi primul ei preşedinte. A înfiinţat peste 400 şcoli confesionale româneşti şi două gimnazii — Braşov şi Brad. Ca om politic a prezidat Marea Adunare de pe Câmpia Libertăţii de la Blaj (1848), a susţinut drepturile românilor la Curtea imperială. Ca filantrop a creat *„fundaţia dascălilor săraci"*, a iniţiat şi administrat un timp *fundaţia Francisc Iosefină* (1853) prin care se ofereau burse studenţilor.

Prin testament averea a rămas Arhiepiscopiei pentru scopuri bisericeşti, şcolare şi filantropice. Exemplificăm prin câteva numere ale *Telegrafului român* contribuţia fundaţiei Şaguna la sprijinirea construirii şi reparării bisericilor române ardelene, la înfiinţarea şi întreţinerea şcolilor poporale. În T.R. nr. 86/1900, 56/1902, 75/1903, am reţinut numele unor localităţi care au primit bani pentru zidiri şi reconditionări ale bisericilor: Petroşani, Căpâlna, Deva, Caţcău, Săsăuş, Sibiu, Stremţi, Porumbacu, Bistriţa, Părău, Săcel ş.a. S-au oferit ajutoare băneşti pentru înfiinţarea şi întreţinerea şcolilor româneşti în Agârbiciu, Dumbrava, Oarda de jos, Şelimbăr, Răşinari etc. De fapt întreaga viaţă şi activitate a lui Andrei Şaguna a fost o creaţie filantropică.

Fondul sau fundaţia Miron Romanul (T.R. nr. 49, 52/1900) s-a creat pentru acordarea de stipendii preoţilor activi şi distinşi.

Fundaţia Gojdu a fost creată la dorinţa juristului, omului politic şi de cultură Emanuil Gojdu (1802—1870) prin testament.

Emanuil Gojdu s-a născut la Oradea. A fost comite în Caraş, deputat dietal în Tinca, jude la Curtea supremă a Ungariei. A susţinut drepturile românilor la Curtea imperială. A fost membru fondator al „Asociaţiunii".

În testament se prevedea ca în primii 50 de ani să se acorde stipendii (de maximum 500 florini) tinerilor români ortodocşi talentaţi cu părinţi săraci; în următorii 50 de ani se vor da stipendii tinerilor ce se vor pregăti pentru cariera de artişti, preoţi şi învăţători; în a treia perioadă de 50 de ani, în sfera celor menţionaţi, vor primi stipendii preoţi şi învăţători cu însuşiri eminente, cu familii numeroase, celor săraci. După aceste priorităţi, urmează stipendiile pentru alte scopuri religioase ortodoxe.

Administraţia a fost încredinţată Mitropolitului, episcopilor ortodocşi români din Ungaria şi Transilvania şi bărbaţilor laici „cu autoritate, oneşti şi deştepţi". Tot prin testament s-a cerut capitalizarea a 2/3 din venitul net. În 1870 averea a fost evaluată la 200 000 florini, în 1897 — la 1 702 093 florini, în 1923 — la 200 milioane lei. În 1898, când din administraţia fundaţiei au făcut parte Mitropolitul Miron Romanul şi Episcopul de Arad Ioan Meţianu, s-a dispus înfiinţarea unui internat la Budapesta pentru adăpostirea a 50 de universitari stipendiaţi.

În paginile *Telegrafului român* au apărut numeroase confirmări ale acţiunilor filantropice ale Fundaţiei Gojdu. Exemplificăm câteva. În T.R. nr. 58—64/1894 s-au publicat liste cu studenţi (în filosofie, drept, tehnică) care au primit stipendii. În nr. 90/1904 s-au publicat liste cu cei ce au obţinut titluri de doctori (13): în drept (10), medicină (2), ştiinţe politice (1). S-au acordat fonduri pentru *Fundaţia universitară Carol* — 600 000 lei. S-au acordat fonduri pentru *Societatea geografică* tot de el fondată, pentru *ajutorarea ofiţerilor, pentru societăţi de binefacere, orfelinate şi internate*. Pentru *Biserica naţională* — 600 000 lei, pentru *Biserica catolică* — 400 000 lei, pentru *Biserica protestantă* — 100 000 lei. *Fundaţia universitară Carol I* (T.R. nr. 17/1895) s-a înfiinţat prin decret în 3 februarie 1895 cu scopul înfiinţării şi întreţinerii unei biblioteci pentru studenţi, pentru cei care realizează lucrări speciale (licenţă, doctorat) şi sunt lipsiţi de mijloace materiale.

Fundaţiile create de intelectuali generoşi şi modeşti d.p.d.v. material — Gh. Botta, Ioan Popescu, Petru Şpan, Nicolae Popea, Ioan Mihu, Ioan Lapedatu — şi *militari* au avut rostul de a sprijini formarea învăţătorilor şi a meseriaşilor, de a consola suferinţele neajutoraţilor.

Fundaţia Gheorghe Botta (T.R. nr. 18/1874) a oferit ajutoare pentru salariile învăţătorilor, ajutoare pentru răniţi şi invalizi, pentru studiile elevilor (T.R. nr. 30, 44, 68, 70, 78, 86/1877).

Fundaţia Ioan Popescu a fost creată în 1892 prin contribuţii ale foştilor elevi şi studenţi teologi (T.R. nr. 28—53/1892) pentru a sprijini material pe cei cu mijloace modeste ce doreau să devină învăţători.

Ioan Popescu a fost profesor la seminarul Andreian, membru corespondent al Academiei Române, membru al Comitetului „Asociaţiunii", autorul unor fundamentale lucrări de psihologie şi pedagogie, fondatorul şi redactorul revistei „Organul pedagogic".

Fundaţia Petru Şpan a fost creată în 1911 prin contribuţii (T.R. nr. 43, 56, 62/1911), fondurile fiind destinate copiilor de moţi săraci care învăţau meserii.

Petru Şpan a fost un cunoscut publicist, fondator şi redactor al revistelor: „Vatra şcolară", „Foaia pedagogică", „Pedagogia nouă", autor al unor lucrări de pedagogie şi metodică.

Fondul Nicolae Popea (T.R. nr. 86, 87/1911) a fost destinat pentru a ajuta pe cei ce învăţau meserii sub egida Reuniunii sodalilor.

Fundaţia pentru ajutorarea ziariştilor români din Ungaria şi Transilvania (T.R. nr. 20/1917) s-a înfiinţat în 1911, dintre donatori amintim pe: Emanuil Ungureanu, Gh. Pop de Băseşti, Valeriu Branişte. Iniţiatorul este *dr. Ioan Mihu* din Vinerea (Orăştie). Sub protecţia acestei fundaţii, la 25 octombrie 1931 s-a inaugurat *Căminul ziariştilor români* din Ardeal şi Banat.

Fundaţia Lapedatu (T.R. nr. 5—6/1947). În 1933, din iniţiativa unui grup de intelectuali în frunte cu dr. Ioan Bunea (director al Liceului Gh. Lazăr) s-a înfiinţat un aşezământ caritabil ce purta numele Veturiei Lapedatu. În 1938 Ioan Lapedatu a întocmit actul de fundaţie. Scopul a fost ajutorarea tineretului şcolar cu burse şi înfiinţarea *Căminului intelectualilor* (imobilul din Sibiu, Calea Poplăcii nr. 10).

Fundaţiile militare (T.R. nr. 17/1917) au oferit ajutoare ofiţerilor răniţi şi familiilor lor. Enunţăm, din cele 12, câteva: F. locotenent-mareşal campestru conte Petru Strozzi, F. general de infanterie Otto Cavaler de Pohl, F. Iacob de Schellenburg, F. dr. Iacob Heisfeld ş.a.

Dintre *fundaţiile destinate exclusiv ajutorării săracilor*, create tot de nevoiaşi din solidaritate cu starea de sărăcie, amintim pe cele din Orlat şi Răşinari.

Fundaţiunea invalizilor din pretura Orlat (T.R. nr. 14, 15/1900) a fost înfiinţată încă din 1859 şi cuprindea 12 comune ale cercului Orlat (Gura Râului, Cacova, Magul, Orlat, Poplaca, Răşinari, Sibiel, Săcel, Săliştе, Tilişca, Valea). Scopul a fost ajutorarea invalizilor şi a familiilor lor. Capitalul era constituit din obligaţiuni de stat şi din răscumpărarea pământului.

Fondul săracilor români din Răşinari (T.R. nr. 22—23/1927). Primele iniţiative au avut loc în 1841, cunoscute şi sprijinite de Andrei Şaguna. În 1863 se constituie de fapt fondul prin contribuţii ale donatorilor în bani şi pământ. În 1925, 85 persoane au primit între 60, 80, 100 lei pe lună.

Conf. univ. dr. Elena Macavei

CREDINŢA — cârma vieţii sufleteşti

Domnul şi Mântuitorul nostru Iisus Hristos a lucrat totdeauna în chip minunat, atât asupra naturii, cât şi asupra firii omeneşti. Între factorii care au determinat minunile Sale au fost pe de o parte mila faţă de neputinţa omenească, iubirea Sa pentru om, iar pe de alta, puterea credinţei acelora asupra cărora se îndreptau minunile. Aproape tuturor Domnul le spunea: „După credinţa voastră, fie vouă"! (Matei 9, 29), sau: „Îndrăzneşte fiică, credinţa ta te-a mântuit" (v. 22).

Atunci când a potolit o furtună puternică pe mare, care ameninţa să răstoarne corabia unde se aflau ucenicii, El le-a zis lor: „De ce vă este frică, puţin credincioşilor?" (Matei 8, 26). Aşadar, în cele mai multe împrejurări, pe primul plan al legăturii noastre cu Dumnezeu se afirmă credinţa.

În Evanghelia cu vindecarea a doi orbi (Matei 9, 27), Mântuitorul îi întreabă pe aceştia: „Credeţi că pot să fac Eu aceasta?" Orbii răspund „da". După credinţa voastră, fie vouă! le-a zis Iisus. „Şi s-au deschis ochii lor".

Mai departe, tot în aceeaşi Evanghelie, ni se spune că au adus la Iisus un mut, care avea demon. Iisus a scos demonul şi mutul a grăit. Fiind stăpânit de duhul cel rău, omul nu avea putere să creadă, de aceea Domnul nici nu i-a cerut credinţă, ci l-a vindecat din mila Sa faţă de suferinţa în care se afla bolnavul.

Este însă foarte posibil că cei care l-au adus la Iisus pe cel mut să fi avut credinţă şi să fi rugat pe Mântuitorul pentru vindecarea bolnavului. Căci cu puţin mai înainte, în acelaşi capitol, Sf. Evanghelist Matei istoriseşte despre o altă vindecare a unui slăbănog, pe care l-au adus zăcând pe pat „şi Iisus, văzând credinţa lor, i-a dăruit sănătate bolnavului" (Matei 9, 2).

Credinţa şi faptele bune luminează sufletul omenesc, întăresc puterea de judecată şi de pază a minţii, îndepărtând astfel păcatul din viaţa omului. De aceea, credinţa şi faptele bune sunt condiţii ale mântuirii. O mărturisesc proorocii Vechiului Testament şi scrierile Testamentului celui Nou. Proorocul Isaia scrie: „Tot cel ce crede în Dumnezeu nu se va ruşina" (28, 16). Ioil spune: „Oricine va chema numele Domnului se va mântui" (3, 5). Iar Iezechiel îndeamnă: „Lepădaţi de la voi toate păcatele voastre cu care aţi greşit şi vă faceţi o inimă nouă şi un duh nou" (18, 31).

Sf. Apostol Pavel scrie şi el: „Socotim că prin credinţă se va îndrepta omul" (Rom. 3, 28), iar în altă parte: „Dreptul din credinţă va fi viu" (Gal. 3, 11). Sf. Apostol Petru scria şi el: „Răsplata credinţei voastre e mântuirea sufletelor" (I Petru 1, 9).

Prin credinţă, omul îşi arată deosebirea şi superioritatea faţă de celelalte vieţuitoare. Credinţa îl arată pe om că nu este numai fiul pământului, ci şi fiul Cerului. Ea îl călăuzeşte atunci când raţiunea a ajuns la limitele ei.

Oamenii însufleţiţi de credinţă au creat opere măreţe în toate domeniile. Mii de biserici şi mănăstiri au fost zidite numai datorită credinţei în Dumnezeu. În ele, credincioşii au găsit alinare şi mângâiere. În ele au mulţumit lui Dumnezeu pentru bucuriile avute. Din slujbele şi învăţăturile bisericeşti s-au adăpat şi s-au inspirat cei însetaţi după adevărul dumnezeiesc.

Biserica a fost şi rămâne un locaş de sfinţire a omului, dar o importantă şcoală, unde, pe lângă credinţă şi adevărurile ei, se învaţă iubirea faţă de aproapele, omenia, dreptatea şi mărinimia vieţii creştineşti.

Credinţa n-a lipsit din creaţia marilor gânditori ai omenirii. Ea a stat la baza multor opere religioase şi literare, a dat un impuls puternic arhitecturii ,muzicii şi altor ramuri ale artei, a căror valoare rămâne nemuritoare peste veacuri şi milenii.

În planul vieţii zilnice, datorită credinţei, nenumărate suflete au fost salvate de la pieire. Credinţa dă omului o putere duhovnicească care îl ajută în cele mai diferite şi în cele mai grele împrejurări ale vieţii. Credinţa e cârma vieţii sufleteşti. Ea stabileşte o legătură din cele mai puternice între Dumnezeu şi om. Ea alungă de la om deznădejdea şi îl asigură că el nu rămâne niciodată singur pe lume. Ea îi repetă la nesfârşit adevărul cântării sfinte: „Cu noi este Dumnezeu".

Credinţa mărturiseşte că viaţa are un rol şi o valoare importantă în faţa lui Dumnezeu. Că prin viaţa pământească, dusă după voia şi învăţătura Părintelui ceresc, omul dobândeşte viaţa veşnică. Credinţa ne spune că pentru noi se roagă Maica Domnului, se roagă Sfinţii şi îngerul nostru păzitor, că Dumnezeu ne iubeşte şi tocmai de aceea El ne trimite uneori şi încercări, ca să întărească viaţa noastră şi să ne apropie de Dânsul. Datorită acestei iubiri, s-a jertfit pentru noi şi a noastră mântuire Domnul şi Mântuitorul lumii.

Întrebarea pe care a pus-o Iisus Hristos-Domnul celor doi orbi, care s-au rugat pentru vindecarea lor, şi anume: „Credeţi că pot să fac Eu aceasta?" El o pune tuturor credincioşilor: Credeţi că sunt Mântuitorul vostru? Credeţi că pot să vă vindec?, întrebă Iisus pe suferinzi.

„Credeţi că pot să vă aduc liniştea sufletească, pierdută în frământările acestei vieţi?" „Credeţi că pot să călăuzesc pe copiii voştri spre un viitor luminos?" „Credeţi că pot să aduc împăcare şi fericire în familia voastră?"; „Credeţi că Biserica este stâlpul şi temelia adevărului?" (I Tim. 3, 15); „Credeţi că fără Mine nu puteţi face nimic"? (Ioan 15, 5).

La aceste întrebări, ce răspund credincioşii? Orbii au răspuns la întrebarea pusă lor: „Da, Doamne!" Dacă şi noi vom răspunde tot aşa, cu toată puterea convingerii, atunci răspunsul Mântuitorului va fi acelaşi, ca şi în Sf. Evanghelie: „După credinţa voastră, fie vouă!"

Dar mulţi nu mai răspund Mântuitorului la întrebare, fiindcă au îngăduit duhului celui rău să se facă cârmaciul vieţii lor. Au devenit ca nişte orbi şi muţi faţă de credinţă, faţă de Biserică, faţă de fericirea propriei lor vieţi. Unii amână mersul la biserică, amână la nesfârşit spovedania, împărtăşirea şi alte rânduieli pentru menţinerea şi dezvoltarea vieţii sufleteşti. Alţii merg şi mai departe pe un povârniş abrupt şi periculos. Pe cel al păcatului. „Părăsind calea cea dreaptă, au rătăcit şi au apucat calea nedreptăţii" (II Petru 2, 15), zice Sf. Ap. Petru. Iar Sf. Ap. Pavel completează chipul şi caracterul lor: „Viclenii vorbit-au cu limbile lor; venin de viperă este sub buzele lor; gura lor e plină de blestem şi de amărăciune; iuţi sunt picioarele lor să verse sânge; pustiire şi nenorocire sunt în drumurile lor" (Rom. 3, 13—16). Pierzând credinţa, ei au pierdut cârma vieţii. Sunt în situaţia nenorocită a marinarilor care au pierdut busola, în timp ce norii întunecaţi plutesc deasupra lor. Sunt învăluiţi în norii patimilor, în viforul ispitelor. Roadele se vor arăta repede: beţia, mânia, scandalurile, divorţul, lipsa de cinste ,desfrânarea, pierderea conştiinţei morale cu toate consecinţele. Unora ca aceştia, Sf. Ap. Pavel le spune: „Nici furii, nici lăcomii, nici beţivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu" (I Cor. 6, 10).

Faţă de aceste oi rătăcite, ce trebuie făcut? Iisus ne spune că a venit să caute pe cel pierdut. Înseamnă că noi suntem datori să-i ajutăm pe cei pierduţi să-şi îndrepte viaţa, să regăsească cârma vieţii, adică credinţa, să iasă din orbie şi din stăpânirea păcatului, să scape de mutenia necredinţei.

Rugăciunea noastră şi a Bisericii, purtarea şi exemplul nostru bun, sfatul şi îndemnul sănătos, vor aduce treptat lumina şi credinţa în aceste vieţi zbuciumate.

Preot Mihai Colotelo

La Înălţarea Sfintei Cruci

Este fapt incontestabil că fără cruce, n-ar fi fost nici moartea, nici învierea Domnului, tot aşa cum fără jertfa de pe cruce a lui Hristos, fără drama răstignirii, n-ar fi fost posibilă mântuirea neamului omenesc. Acesta este planul din veşnicie al lui Dumnezeu şi singura modalitate de a ne salva din osânda păcatului. Dacă considerăm lucrurile în acest fel, atunci în ce măsură mai putem vorbi despre o vină a celor care au comis actul sângeros al răstignirii? Iuda, Ana, Caiafa, Pilat şi toţi ceilalţi mai sunt ei cu adevărat vinovaţi de moartea lui Iisus, sau ei au fost, fără voia şi fără ştiinţa lor, doar simple instrumente la îndemâna unui destin care îi transcende? Dacă prin absurd am presupune că, spre exemplu, Pilat s-ar fi opus condamnării lui Iisus (avea această prerogativă în calitatea lui de reprezentant al puterii romane stăpânitoare), care ar fi fost atunci cursul istoriei creştine? Am mai fi putut vorbi despre creştinism fără cruce, jertfă, moarte şi înviere, care, aşa cum bine ştim stau la baza religiei creştine? O spune doar Sf. Pavel „Dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci credinţa voastră, zadarnică este şi propovăduirea noastră" (1 Cor. 15, 14); sau totul ar fi fost înghiţit de uitare şi, poate cine ştie dacă creştinismul ar mai fi reprezentat ceva în istoria spirituală a lumii şi pe care, cu siguranţă, generaţiile viitoare l-ar fi ignorat.

Drama de pe cruce a stat sub semnul unui imperativ divin, care vine din adâncimile de taină ale lui Dumnezeu şi care scapă puterii noastre de înţelegere şi judecată. E drept că toţi cei care s-au implicat în această tragedie, s-au făcut vinovaţi în faţa istoriei pentru faptul că n-au înţeles sensul jertfei, pentru că au făcut-o din meschinărie sau poate pentru a-şi satisface orgoliile mărunte, dar în pofida tuturor acestor fapte, ei rămân doar nişte simple instrumente într-un plan mult mai mare al lui Dumnezeu. Ei au fost doar nişte simpli executanţi ai unei tragedii pe care nu aveau cum să o perceapă la adevăratele ei dimensiuni dar mobilul real al ei rămâne, aşa cum o spune Sf. Ap. Pavel „zapisul ce era asupra noastră şi care ne era potrivnic, pe care Hristos l-a luat şi l-a pironit pe cruce" (Colos. 2, 14)

Adevărata vină a răstignirii este păcatul, zapisul cel de deasupra noastră, pentru care a trebuit să se plătească preţul cel mare al sângelui lui Hristos. Vina răstignirii este deci vina păcatului, care face parte din firea fiecăruia dintre noi, şi atunci înseamnă că toţi suntem responsabili în faţa răstignirii, căci toţi am fost cuprinşi virtual în Adam — întâiul om, iar păcatul acestuia s-a răsfrânt asupra noastră a tuturor urmaşilor lui „Printr-un om a intrat păcatul în lume, şi prin păcat moartea, aşa *moartea a trecut la toţi oamenii, prin acela în care toţi au păcătuit"* (Rom. 5, 12).

Vina răstignirii nu revine în exclusivitate contemporanilor lui Iisus, ci fiecare dintre noi purtăm o parte din această vină, căci, ori de câte ori suntem răi, egoişti, hulitori de Dumnezeu, necuviincioşi cu cele sfinte, mândri şi lacomi, adulteri, desfrânaţi, închinători la idoli, certăreţi, gălăgioşi, ucigaşi (Gal. 5, 19—21), îl răstignim a doua oară pe Fiul lui Dumnezeu şi-L facem de batjocură, deschizând noi şi noi răni în trupul său însângerat.

Ori de câte ori ni se vorbeşte despre cruce, suntem chemaţi să ne aplecăm cu mai multă luare aminte asupra noastră, asupra scăderilor şi întunecimilor din fiinţa noastră; să recunoaştem cu sinceritate cât din vina răstignirii purtăm fiecare dintre noi, cât de aproape sau cât de departe suntem de Dumnezeu; cât şi de câte ori îl răstignim şi noi pe Fiul lui Dumnezeu?

Pr. N. Stoia

Cugetări din Pateric

Patericul s-a tipărit până la revoluţie de trei ori: pentru prima oară la anul 1828, pentru a doua oară la anul 1913 şi pentru a treia oară la anul 1930.

Patericele apărute s-au epuizat demult, iar ultimul se găseşte foarte rar. Aşa că noua ediţie postrevoluţionară este mai mult decât binevenită.

„Patericul, cuprinzând frumoase pilde şi învăţături de ale Cuvioşilor Părinţi, care au strălucit şi s-au nevoit în rugăciuni, privegheri, înfrânare, smerenie şi osârdie, este o lectură negrăit de frumoasă şi plină de adâncă înţelepciune" şi pentru monahi şi pentru mireni.

Patericul este cartea care cuprinde un tezaur de gândire, simţire şi trăire creştină.

Ca importanţă teologică, Patericul este, după Sf. Scriptură şi Urmarea lui Hristos, a treia carte de căpătâi a monahilor şi a mirenilor.

Prezentăm în lucrarea de faţă o parte din acest tezaur, după Patericul din anul 1930.

1. „Oriunde vei merge, pe Dumnezeu să-L aibi înaintea ta totdeauna. Şi orice vei face ,să aibi mărturia din Sfintele Scripturi şi ori în ce loc vei şedea, să nu te mişti degrabă. Aceste trei păzeşte-le şi te vei mântui". *(Ava Antonie).*

2. „Aceasta este lucrarea cea mare a omului, ca greşeala sa să o pună asupra sa înaintea lui Dumnezeu şi să aştepte ispita până la răsuflarea cea mai de pe urmă" *(Ava Antonie).*

3. „Am văzut toate cursele vrăjmaşului întinse pe pământ şi suspinând am zis: oare cine poate să le treacă pe acestea? Şi am auzit glas zicându-mi: Smerenia" *(Ava Antonie).*

4. „Sunt unii care şi-au topit trupurile cu nevoinţa şi pentru că nu au avut ei dreapta socoteală, departe de Dumnezeu s-au făcut" *(Ava Antonie).*

5. „De la aproapele este viaţa şi moartea. Că de vom dobândi pe fratele, pe Dumnezeu dobândim, iar de vom sminti pe fratele, lui Hristos greşim" *(Ava Antonie).*

6. „Trei sunt mişcările trupeşti: una firească, alta din neluarea aminte a hranei şi a treia de la draci" *(Ava Antonie).*

7. „Eu nu mă tem de Dumnezeu, ci Îl iubesc pe El. Că dragostea scoate afară frica" *(Ava Antonie).*

8. „Cel ce bate bucata de fier, întâi socoteşte cu mintea, ce va să facă: secere, cuţit sau topor? Aşa şi noi trebuie să socotim, care faptă bună uneltim, ca să nu ne ostenim în deşert" *(Ava Antonie).*

9. „Pe cât este cu putinţă, nevoieşte-te, ca lucrarea ta cea din lăuntru să fie după Dumnezeu şi să biruiască patimile cele din afară" *(Ava Arsenie).*

10. „Fără de păzirea Dumnezeieştilor porunci, nu sporeşte omul în nici o faptă bună" *(Ava Agaton).*

11. „Niciodată nu m-am culcat să dorm având (ceva) asupra cuiva, nici am lăsat pe cineva să se culce să doarmă având (ceva) asupra mea. Aceasta pe cât am putut" *(Ava Agaton).*

12. „Cuvântul eretic este despărţire de Dumnezeu şi (eu) nu voiesc să mă despart de Dumnezeu" *(Ava Agaton).*

13. „Mâniosul măcar de va scula vreun mort, nu este primit la Dumnezeu" *(Ava Agaton).*

14. „Omul trebuie să ia aminte în tot ceasul la judecata lui Dumnezeu" *(Ava Agaton).*

15. „Pe cât trupul scade pe atâta sufletul creşte" *(Ava Agaton).*

16. „Cine ia de la noi pe Dumnezeu? Dumnezeu este în chilie şi Dumnezeu este în afară de chilie" *(Ava Daniil).*

17. „De nevoie este câştigarea cărţilor creştineşti la cei ce pot să dobândească. Că şi singura vedere a cărţilor mai pregătitori către păcate ne face pe noi şi către dreptate ne îndeamnă să ne ridicăm" *(Epifanie, Episcopul Ciprului).*

(Va urma)

Culese de Protos. Ipolit Ciubotaru

*Spaţiu locativ**

Cocioaba asta are doi pe doi.
E fără geam, pe jos e cu ciment.
Oricum ar fi, eu sunt ferit de ploi,
Dar nu văd stele, nu văd firmament.

O pasăre să fiu, o, cât aş vrea!
Să am al ei, al păsării talent.
Să locuiesc pe-o ramură cu ea,
Să văd o stea, un colţ de firmament.

Petre Pascu

Bucureşti,
1954—1964

* Poezie scrisă la eliberarea mea din puşcărie la 7 aprilie 1954. O detenţie, fără judecată, de 4 1/2 ani. La eliberare mi se luase locuinţa. Am locuit 10 ani într-o cămăruţă de serviciu urcând scări laterale strâmte până la etajul 2, în strada Constantin Nacu, nr. 4, Bucureşti.

Cu o licenţă a Universităţii din Bucureşti, eram muncitor necalificat, cu spatele, la Fabrica de ulei „13 decembrie", în capitală.

DIN SF. SCRIPTURĂ:

Din pricina banilor mulţi au păcătuit şi cine caută să se îmbogăţească îşi întoarce ochiul de la dreptate.

(Înţelepciunea lui Solomon 27, 1)

Fiule, păstrează-ţi întreagă floarea vârstei tale şi nu da altora tăria ta.

(Înţelepciunea lui Solomon 26, 21)

La început de an şcolar

„I-a fost drag" (Marcu 10, 21)

Înainte de a încresta câteva gânduri, acum la început de an şcolar, să ne fie îngăduită o mică întâmplare petrecută la o oră de fizică, la care profesorul a vorbit elevilor despre proprietăţile unor corpuri de a se dilata la căldură şi de a se contracta sau comprima la frig. După terminarea lecţiei, profesorul a întrebat:

— Ei, care puteţi să-mi daţi un exemplu.

Dintr-o bancă cam din fundul clasei un elev ridică mâna. Ia spune Ionică, zice profesorul.

— Vacanţa, răspunde copilul.

— Păi cum vacanţa, întreabă profesorul contrariat.

— Bine, domnule profesor. Iarna când este frig vacanţa este scurtă, adică se contractă, iar vara când este cald vacanţa este lungă, adică se dilată.

Iată că aşa dilatată cum a fost vacanţa de vară s-a terminat totuşi şi începe un nou an şcolar. De câte ori întâlnesc copiii dimineaţa cu ghiozdanele în spate grăbindu-se spre şcoală, îmi vine în minte imaginea roţii olarului, care modelează lutul după ceea ce-şi propune să facă, potrivit cu capacitatea sa creatoare. Cam acest lucru îl face şcoala, acum sprijinită şi de Biserică, care, şi ca construcţii, în Transilvania mai ales, au fost totdeauna alături. De aceea, din astfel de motive şi din alte consideraţii mai superioare, în perioada materialismului ateu rugam adesea cadrele didactice pe care le cunoşteam, învăţători şi profesori, să nu spună copiilor că nu există Dumnezeu, pentru că spun o gravă minciună şi îşi fac un mare păcat.

Simţim atâţia dintre noi durerile multiple ale acestor ani de tranziţie, dar peste ele trebuie să recunoaştem că din punct de vedere spiritual am dobândit un mare câştig şi anume: reintroducerea Religiei în şcoală, odată cu care copiii noştri încep să-şi redobândească echilibrul lăuntric, pe care atâţia dintre ei l-au pierdut în epoca atee. Manifestările cu totul ieşite din comun ale unora sunt cât se poate de grăitoare în acest sens. Orizontul lor intelectual se lărgeşte acum, încep să înţeleagă mai bine sensul vieţii, cine suntem şi care ne este rostul în lume, inimile încep să se încălzească şi să vibreze din nou la durerile şi bucuriile semenilor, la frumuseţile autentice ale vieţii, să ştie ce este credinţa în Dumnezeu şi valorile izvorâte din ea: blândeţea, mila, smerenia, cinstea, dreptatea, munca, bărbăţia, dragostea adevărată şi atâtea alte virtuţi creştineşti, tradiţionale româneşti, care începuseră a fi uitate, ba uneori luate chiar în deşert.

Avem încredere că, cu ajutorul bunului nostru Părinte ceresc care ne-a cuprins totdeauna în dragostea Sa nemărginită, forţele morale ale poporului român vor creşte şi se vor afirma plenar din nou, aşa cum au fost ele vădite pe tot parcursul istoriei sale bimilenare, că vom întâlni tot mai mulţi tineri preocupaţi de idealuri înalte, aşa cum stă bine adevăratei tinereţe, tineri asemeni celui descris de Sf. Evanghelii (Matei 19, 20), dornic de-o viaţă spirituală superioară, preocupat de mântuirea sa, despre care Sf. Evanghelist Marcu ne spune că, privind spre el, i-a fost „drag" (Marcu 10, 21) Mântuitorului Iisus Hristos. Într-adevăr, omeneşte grăind, Iisus-Domnul nostru s-a aplecat parcă cu mai multă înţelegere faţă de tineri, ca să nu mai spunem că pe copii şi i-a dorit mereu în jurul Său. „Fericit este pământul carele ţine pe trupul său oameni buni, lucrători şi harnici economi. Fericit este neamul acela carele are credincioşi patrioţi şi oameni întru ştiinţe luminaţi" — spunea la vremea sa luminatul dascăl din Avrig, diaconul Gheorghe Lazăr, de la a cărui moarte tocmai se împlinesc în aceste zile 170 de ani, adresându-se „de toată cinstea vrednică tinerime". Pentru realizarea acestor minunate idealuri îşi propune să ajute şi ora de Religie, să-i apropie pe tineri de Dumnezeu, de Iisus Hristos-Domnul, idealul nostru suprem, care spune oricărui tânăr căzut de astăzi: „Tinere ţie îţi grăiesc, scoală-te!" (Luca 7, 14), ridică-te din mocirla în care ai căzut, vino-ţi în fire, vino la lumină, priveşte în Sus, căci cine „are nădejdea aceasta întrânsul se curăţeşte pe sine, precum şi El este curat" (I Ioan 3, 3).

De aceea Biserica se străduieşte să-şi împlinească în modul cel mai corespunzător posibil această nobilă îndatorire. Spre deosebire de anii trecuţi când a organizat cursuri speciale în acest scop, în anul acesta Arhiepiscopia Sibiului de pildă a organizat trei serii de examene, prin care s-a testat pregătirea unor persoane laice pentru a preda Religia, acolo unde preoţii sau alţi teologi nu pot acoperi necesarul de cadre spre a preda această materie. În acest scop a trimis la centrele protopopeşti încă de la începutul lunii iulie o tematică şi bibliografia cuvenită pentru pregătirea examenului menţionat. Desigur că problema se va rezolva cât de cât mulţumitor, în marile oraşe mai ales, în momentul în care Facultăţile noastre de Teologie vor da licenţiaţi având şi pregătirea pedagogică necesară, iar Şcolile normale absolvente care au făcut în mod sistematic Religie în toţi cei patru ani, care vor putea preda această materie la clasele I—IV. S-au tipărit şi s-au expediat spre a fi distribuite copiilor manualele de religie pentru clasele I—III, aşteptându-le şi pe celelalte.

Ne bucură de bună seamă faptul că, cu nr. 10.398 din 17 august 1993, Ministerul Învăţământului a încuviinţat ca, începând cu anul şcolar 1993—1994, „educaţia moral-religioasă" să se numească „Religie", cu trecerea ei în catalog, notarea şi promovarea ca pentru orice obiect de învăţământ, participarea profesorilor de Religie la şedinţele consiliului profesoral etc., ceea ce înseamnă responsabilităţi mărite din partea preoţilor şi a tuturor persoanelor care predau Religia, personalitatea catehetului; cunoştinţele sale, modul de predare, dragostea sa de copii, punctualitatea, ţinuta fizică şi morală ş.a., având un rol determinant în reuşita acestei negrăit de importante lucrări.

Fie deci ca luminile Celui Atotputernic să se reverse din plin în sufletele elevilor ca şi în ale dascălilor lor, pentru ca voia Sa cea sfântă faţă de noi oamenii să fie cât mai bine şi corect cunoscută, spre binefăcătoare rodire aici şi-n veşnicie.

Pr. Gh. Papuc

Resfinţirea bisericii din Mărtănuş, prot. Sf. Gheorghe

Fiind aproape de zona Vrancei şi veche de aproape 200 de ani, biserica „Adormirea Maicii Domnului" din parohia Mărtănuş, jud. Covasna, a fost puternis afectată de ultimul cutremur din ţara noastră. Printr-un efort financiar deosebit din partea celor puţin peste 40 familii de români din localitate, a altor mărtănuşeni plecaţi în ţară şi a unor tineri, prin alergăturile preotului Moşuţ Iov şi vrednicului epitrop Constantin Suvejan, biserica a fost reparată capital şi repusă astfel în stare de funcţionare.

Din încredinţarea I.P.S. Mitropolit Antonie, biserica a fost resfinţită de către P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul, Duminică, 12 septembrie 1993.

Răspunsurile au fost date de obştea credincioşilor prezenţi. A fost de faţă şi maica Elena Quintin, călugăriţă romano-catolică din Franţa aflată în vizită în România.

La momentul cuvenit C. diacon ing. Vasile Câmpeanu a fost hirotonit întru preot, pe seama parohiei Toderiţa, prot. Făgăraş.

La priceasnă a predicat P.C. cons. *Gh. Papuc,* iar la sfârşitul Sf Liturghii cuvânt de învăţătură a rostit P.S. Episcop-vicar *Serafim Făgărăşanul.* Au mai vorbit: C. pr. *I. Tămaş* (Vâlcele) în numele prot. Sf. Gheorghe, C. pr. *Moşuţ Iov* şi dl. epitrop *C. Suvejan.*

C. pr. I. Moşuţ a fost distins şi hirotesit întru „iconom", acte de preţuire înmânându-se d-lui epitrop C. Suvejan, Consiliului şi Comitetului parohial.

Simţăminte de dragoste creştinească şi evlavie faţă de Biserica Ortodoxă şi bogăţia ei spirituală a exprimat în l. franceză la agapa care a urmat şi maica E. Quintin, precum şi meşterul Sebestyén Arpad, care a condus lucrările de restaurare a bisericii.

La întoarcerea spre Sibiu, P.S. Episcop-vicar şi însoţitorii au vizitat şantierul de la noua biserică ortodoxă care se ridică în oraşul Covasna-Voineşti.

CUVÂNT PĂRINTESC CĂTRE SFATUL FRĂȚESC PE ȚARĂ ȘI CĂTRE TOȚI MEMBRII OASTEI DOMNULUI

La împlinirea a trei ani și jumătate de când Oastea Domnului și-a reluat activitatea legală în cadrul Bisericii Ortodoxe Române, ca mișcare de renaștere spirituală în duhul Sfintei Evanghelii și a predaniilor strămoșești, Sfântul Sinod, întrunit la 6—8 iulie a.c., constată cu multă satisfacție aportul pozitiv pe care lucrarea acestei Asociații îl aduce la procesul de renaștere spirituală a neamului românesc, nu mai puțin râvna cu care membrii ei, frați și surori, dezvoltă misionarismul laic în scopul aducerii la credința mântuitoare și la virtutea creștină a cât mai multora din cei ce zac încă în bezna necredinței și păcatului.

Cu deplină încredere în capacitatea Sfatului frățesc pe țară, din care fac parte clerici și mireni, de a împlini rolul de conducere care îi este atribuit prin Statut, Sfântul Sinod înțelege ca și de acum înainte să acorde întregul său sprijin Oastei Domnului, văzând în ea unul din factorii cei mai activi, pentru împlinirea poruncii Domnului ca toți credincioșii să-L mărturisească înaintea oamenilor (Matei 10, 32—33). În același timp, Sfântul Sinod nu poate rămâne nesimțitor la neajunsurile cu care se confruntă Sfatul Frățesc pe Țară și unele filiale din țară, atât din cauza abaterilor săvârșite de unii frați de la dreapta învățătură a Bisericii, cât și a unor acțiuni dezbinatoare sau chiar abuzuri apărute în vremea din urmă. Deși regretabile și mult păgubitoare, Sfântul Sinod este convins că până la urmă, asemenea neajunsuri vor putea fi înlăturate. Tocmai de aceea, luând cunoștință de efectul lor negativ, își îndreaptă cuvântul părintesc spre toți cei care le-au provocat și îi cheamă la păstrarea unității în duhul păcii, la cunoașterea și trăirea autentică a învățăturii Bisericii, la părăsirea oricărei mândrii izvorâtoare de separări și fracționări. Întâmpinând intenția Sfatului Frățesc pe Țară, Sfântul Sinod binecuvintează inițiativa convocării Congresului prevăzut de art. 21 al Statutului „pentru buna îndrumare a membrilor Oastei Domnului și pentru deplina unitate de acțiune", neuitând că pentru fiecare ostaș „criteriul fundamental este lepădarea de păcat, mărturisirea și trăirea cât mai autentică a credinței ortodoxe, așa cum se găsește ea exprimată în Sfânta Scriptură și în Sfânta Tradiție a Bisericii" (art. 11).

Fierbinte rugăm pe Dumnezeu să-și reverse harul și darurile Sale bogate asupra tuturor fraților și surorilor din Oastea Domnului, ajutându-i să-și împlinească făgăduințele din momentul aderării la această mișcare atât de promițătoare pentru Biserica bună și străbună a neamului românesc.

SFÂNTUL SINOD AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Pentru unitatea de neam și de credință

(urmare din pag. a 3-a)

66—67 din Roma, când vorbea de unii așa-zișI creștini care „după poftele lor *își vor alege învățători care să le gâdile auzul* și își vor întoarce urechile de la adevăr, plecându-se spre bazme" (II Tim. 3, 3—4), cuvinte care parcă ar fi rostite în zilele noastre. Prin urmare nu orice credință este mântuitoare, nu orice „Evanghelie" tălmăcită după mintea fiecăruia, ci numai cea propovăduită de Mântuitorul, de Sfinții Săi Apostoli și urmașii lor direcți, ierarhia Bisericii celei nedespărțite, cum tot Sf. Apostol Pavel ne încredințează: „Vă arăt vouă, fraților, Evanghelia pe care am binevestit-o vouă, pe care ați primit-o și întru care stați *și prin care vă mântuiți, dacă o țineți cum am binevestit-o vouă*, căci altfel, numai în zadar ați crezut" (I Cor. 15, 1—2).

Așa cum își pregătea ucenicii pentru patimile Sale, Iisus-Domnul nostru ne pune și pe noi în gardă, dacă se poate spune astfel, de aceste rătăciri de la dreapta credință, atunci când ne vorbește de sminteli, de abateri de la „învățătura cea sănătoasă" (Tit. 1, 9), cea adevărată, cea descoperită nouă prin proorocii V. Testament și în chip deplin și pentru totdeauna, chiar de El, Fiul lui Dumnezeu întrupat, când zice: *„Vai lumii de sminteli. Că smintelile trebuie să vină, dar vai omului aceluia prin care vine sminteala!"* (Matei 18, 7).

Iată că de astfel de „sminteli" nu suntem scutiți nici noi, mai ales în aceste zile. Căci deși se știe că poporul român s-a născut creștin, că învățătura creștină, a Bisericii celei una și nedespărțite din vremea Sinoadelor ecumenice, a pătruns adânc în întreaga sa ființă psihofizică, evidentă fiind în omenia și toate creațiile sale, că primele semințe evanghelice au fost aruncate pe pământul țării noastre încă de Sf. Apostol Andrei, că românii cunosc pe Dumnezeu și voia Lui, crescuți fiind în dragostea, în „frica" de El de către „bătrânească și curata și cinstita noastră Lege" (Oct. Goga), credința ortodoxă, totuși credincioșii noștri ne semnalează permanent sila care li se face, pe trenuri, prin gări, pe ușile caselor lor, de tot felul de „propovăduitori", de „evangheliști" veniți din toată lumea, ca și când am fi un neam care acum trebuie încreștinat. De bună seamă că toate aceste acțiuni urmăresc scopuri prozelitiste, câștigarea de adepți ca să-i rupă de la sânul Bisericii și al neamului din care fac parte, ca să nu spunem mai mult, că parcă este un complot pus la cale pe undeva pentru fărâmițarea și destrămarea acestui popor.

Mare ne-a fost mirarea de pildă, ceea ce ne-a determinat de altfel să încrestăm aceste rânduri, când în una din zilele lui iulie a.c. la intrarea în sala de mese de la marele și renumitul și încărcatul de bun nume spital de cardiologie din Covasna un afiș emanat de la „Alianța evanghelică" și scris într-o limbă românească stâlcită, chema la o adunare de „evanghelizare" în fața corturilor din „Valea Zânelor", în timp ce în bisericile din localitate, indiferent de confesiune, se țineau sf. slujbe.

Ziarul „Oltpress" din Slatina, nr. 874/1993, ca de altfel și altele, semnala nemulțumirea unor credincioși față de unii „care și-au instalat cortul la ștrandul din Slatina și pretind că ne fac cunoscut Cuvântul lui Dumnezeu". La acest început de toamnă pe unele străzi din Brașov fluturau pânze întinse de-a curmezișul străzii, ca la o campanie electorală sau ca și când anunți un spectacol de circ, pe care era scris: „Isus iartă și vindecă"... Oare Mântuitorul Iisus Hristos vindecă la porunca unor așa-zișI „evangheliști", când știm că chiar atunci când a petrecut printre noi în chip văzut făcea minuni numai în anumite împrejurări?! Oare prin toate acestea nu se calcă porunca a 3-a din Decalog: „Să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în deșert". Oare acesta este înțelesul libertății pentru care fiii Bisericii noastre au suferit atât de mult și au dat atâtea jertfe?

La Centrul mitropolitan din Sibiu s-au înregistrat de curând memorii ale parohiilor Sita Buzăului și Zăbrătău, din prot. Sf. Gheorghe, însoțite de sute de semnături ale credincioșilor noștri din zonă, care se plâng de tulburarea pe care le-o fac unii așa-zișI creștini instalați în corturi pe malul Buzăului, chipurile spre a „boteza", oameni cu totul străini de parohiile menționate, acțiuni care reprezintă nu numai abuzuri, ci și o jignire a poporului român creștin de aproape 2000 de ani și a Bisericii sale, a mitropolitului Varlaam, a lui Coresi, a mitropolitului Simion Ștefan, a celor ce au tradus Sf. Scriptură în limba română acum peste 300 de ani, și au păstrat nealterat textul ei, a sfinților și martirilor noștri, a Sfinților Brâncoveni, care au preferat să-și dea viața decât să se lepede de credința ortodoxă și de neamul lor.

Vor acești oameni să se reboteze? Îi privește, dar s-o facă în casele lor de rugăciuni care le sunt rânduite după lege, nu pe teritoriul parohiilor noastre, tulburându-ne credincioșii și pe preoții lor.

Știm că libertatea de conștiință este garantată prin lege, și în privința aceasta poporul nostru a dat dovadă de o toleranță poate unică, dar să-și practice fiecare credința în ograda sa proprie, în biserica sau casa sa de rugăciuni, fără manifestări provocatoare și tulburătoare pentru alți credincioși care-și trăiesc în liniște și respect de ceilalți credința lor în Dumnezeu.

Nădăjduim că noua Lege a cultelor, în curs de elaborare, va pune capăt acestor manifestări prozelitiste de pe cursul apelor, de pe străzi și din alte locuri publice, manifestări care nu au nimic comun cu credința „cea sănătoasă", despre care am vorbit, urmărind doar fărâmițarea neamului și a credinței sale străbune.

Este momentul, credem, să ne reamintim în această privință și de ceea ce marele Eminescu scria în 30 ianuarie 1880: „Unitatea de limbă, unitate de Biserică, iată în scurte vorbe un întreg program pentru apărarea naționalității române amenințate".

Prin Apostolul care s-a citit la Sf. Liturghie din prima Duminică a lui septembrie, Sf. Apostol Pavel ne atenționează și pe noi: *„Privegheați, fiți statornici în credință, îmbărbătați-vă, întăriți-vă"* (II Cor. 16, 13).

Câteva cunoștințe despre Palestina biblică

(Lecție de religie)

1. Organizarea clasei pentru lecție (Rugăciunea de intrare în clasă, pregătirea materialului didactic: harta cu Palestina biblică).

2. Verificarea temei și a cunoștințelor predate în lecția trecută.

3. *Legătura cu lecția precedentă, sau cu cunoștințele anterioare.*

Am văzut în lecțiile trecute că dintre toate popoarele de pe fața pământului, Dumnezeu a ales un popor anume, pe care l-a pregătit în mod special, pentru a primi pe Fiul Său, Mântuitorul nostru Iisus Hristos, cel ce avea să ne răscumpere din robia păcatului și a morții. Acest popor a fost poporul evreu sau Israel. Poporul evreu a trăit în timp și a avut o istorie deosebit de zbuciumată. Locul unde a trăit se numește Palestina.

4. *Comunicarea subiectului lecției noi și a obiectivelor urmărite (se va scrie pe tablă).*

Astăzi vom încerca să aflăm câte ceva despre Palestina biblică.

5. *Dirijarea învățării. Comunicarea noilor cunoștințe.*

Palestina este țara pe teritoriul căreia s-a scris Sfânta Scriptură. Este așezată acolo unde se întâlnesc două mari continente: Asia și Africa, mai exact pe țărmul estic al Mării Mediterane. Să privim harta, să o localizăm și acum să vedem cu cine se învecinează: la nord, cu Munții Liban, la sud cu Pustiul Arabiei, la vest, cu Marea Galileii, Iordan și Marea Moartă. În trecut Palestina avea un important rol comercial, deoarece pe teritoriul ei, trecea calea care lega Africa și Europa de Îndepărtatul Orient, așa cum se vede și pe hartă.

Această țară nu s-a numit din totdeauna „Palestina". Să vedem care a fost numele ei inițial și cum a ajuns să fie denumită Palestina.

Observăm pe hartă că această țară are o poziție mai joasă față de Podișul Siriei cu care se învecinează la sud. De aceea ea a fost cunoscută sub numele de „Canaan" adică „Țara de jos". Era o țară foarte frumoasă fiind formată din munți, câmpii, râuri, lacuri. De asemenea era bogată în pește, citrice, măsline și era în același timp foarte roditoare. De drept cuvânt se spunea despre ea că este țara unde „curge lapte și miere".

În vremurile foarte îndepărtate, Canaanul era împărțit în triburi conduse de către un bătrân al său. Acest fapt a provocat mari neajunsuri evreilor, deoarece pe timp de război nu aveau o conducere unitară pentru a-și apăra țara. Și să știți copii, că au fost multe popoare care au râvnit la ea pentru bogățiile și frumusețile sale. Printre aceste popoare se numără îndeosebi egiptenii, babilonienii, asirienii, care au dus în robie poporul evreu. La această țară a mai râvnit, mai târziu, așa cum era de așteptat, Imperiul Roman, care fiind în culmea puterii sale, în timpul Mântuitorului, o cucerește și o transformă în provincie romană, totodată punându-i numele „Palestina".

Țara Palestinei a fost adeseori supranumită și „Țara Sfântă". Pe de o parte de către evrei, deoarece aici se află Ierusalimul — capitala religioasă a țării — și Templul Sfânt. Pe de altă parte de către creștini, deoarece aici s-a născut și activat Mântuitorul lumii, Domnul nostru Iisus Hristos.

La început regatul evreu era împărțit în 31 de regate-cetăți, în fruntea cărora se afla câte un rege.

Pe timpul Mântuitorului, lucrurile se vor schimba. Stăpânitorii au împărțit Palestina în trei provincii: în nord era Galileea, în sud se afla Iudeea, iar în centru Samaria, așa cum observăm pe hartă. Uneori, de Palestina a aparținut și acestă fâșie de pământ, așezată la est de Iordan, care se numește Pereea.

Cei dintâi locuitori ai acestei țări au fost cananeiți. De asemenea s-au perindat și alte popoare migratoare, pe teritoriul acestei țări, cum ar fi filistenii și hitiții.

Așa cum am amintit, Palestina era o țară foarte frumoasă, înzestrată parcă anume de Dumnezeu pentru „poporul ales", cu toate frumusețile naturale.

În această privință sunt caracteristici munții care însă au înălțimi mici, până la 300 m. Printre cei mai cunoscuți se numără Muntele Măslinilor — bogat în măsline și Muntele Taborului — de pe vârful căruia se vede întreaga țară.

De la nord-vest la sud-est, Palestina este străbătută de o vale frumoasă și deosebit de roditoare.

În relieful țării se integrează și pustiurile. Dar la vechii evrei pustiul avea un alt înțeles decât cel pe care-l cunoaștem noi. Astfel, nu este ca și pustiul Sahara, un loc secetos, arid, lipsit total de vegetație. Pentru evrei, pustiul era fie un loc nelucrat, acoperit cu ierburi și străbătut de turmele care-l păsteau, fie un loc stâncos.

Aceste forme de relief sunt scăldate de ape curgătoare, cea mai importantă fiind Iordanul. Izvorăște din Munții Hermon, șerpuiește ca o panglică pe întreg teritoriul țării, și se varsă în Marea Moartă.

Clima din această țară este blândă ,tropicală cu vânturi specifice care dezvoltă două anotimpuri: unul umed care începe prin octombrie, cu ploi și temperaturi scăzute și care ține până în martie. Ploile târzii de după echinocțiul de primăvară favorizează umezeala atât de necesară cultivării plantelor, mai ales a cerealelor.

Anotimpul fierbinte este cuprins în perioada mai—octombrie și face ca ploile să fie foarte rare, roua o binecuvântare, iar apa un adevărat dar divin. Astfel fântânile constituie o adevărată bogăție, iar apa este păstrată în burdufuri din piele de capră. Tot în acest anotimp se semnalau mari diferențe de temperatură între zi și noapte.

Există însă unele particularități în ce privește clima. Astfel, pe țărmul Mării Mediterane, clima este mai secetoasă și mai caldă. În mijlocul țării, însă, fiind o regiune muntoasă, clima este mai răcoroasă și mai umedă; iar în Valea Iordanului climatul este într-adevăr tropical.

Astfel, în Palestina se dezvoltă o floră și o faună specifică ținuturilor mediteraneene.

Flora cuprinde citrice, printre care: portocalul, lămâiul, bananierul, cocotierul și firește măslinul (din ale cărui roade se obține uleiul de măsline), cultura cerealelor ocupă primul loc în provincia Galileea numită și „grânarul țării".

Fauna Palestinei prezintă o varietate în timp. Astfel, la început erau animalele, precum leul și leopardul. Dar acestea au dispărut luându-le locul cerbul, căprioara, iepurele, vulpea, șacalul. Dintre târâtoarele specifice acestui ținut sunt vipera palestiniană, scorpionul, cameleonul, vipera cu corn ș.a. Însă, caracteristica ținuturilor din această țară a fost și este cămila, un animal atât de rezistent și de des folosit. Calul era un animal foarte pretențios și nu era crescut aici. Era chiar înlăturat, reprezentând pentru evrei un simbol al mândriei. Interesant este că dacă în prada de război intrau și caii, evreii îi omorau, tăindu-le venele de la picioare.

Dragi copii, am vorbit despre localizarea geografică, climă, faună, floră; să vedem în continuare ce se poate spune despre oamenii care alcătuiau poporul evreu.

În ceea ce privește ocupația lor, la loc de frunte stă agricultura, creșterea vitelor și pescuitul. Pe lângă acestea ,mai sunt și altele preluate de la popoarele păgâne vecine, precum dulgheritul de la babilonieni. Totodată, datorită drumului comercial ce trecea prin Palestina, evreii vor deveni, cu trecerea timpului, foarte buni negustori (comercianți).

Să vedem acum câte ceva despre îmbrăcămintea evreilor. Vă amintiți când spuneam că în Palestina zilele erau foarte călduroase. Astfel, bărbații purtau o tunică de bumbac, lungă până la genunchi, peste care se încingeau cu un brâu. Deasupra purtau un veșmânt, pe care cei săraci îl foloseau adesea și ca acoperământ în timpul nopților răcoroase. În picioare purtau sandale, confecționate din curele de piele, iar cei săraci umblau desculți.

Evreii nu erau pretențioși nici în ceea ce privește alimentația. Se hrăneau mai ales cu pâine proaspătă din grâu sau secară, dospită sau nedospită, care de multe ori era amestecată cu făină de fasole sau linte. Din hrana consumată în timpul zilei mai făceau parte: smochinele, strugurii ,pepenii, curmalele și laptele de oi sau de capre. Masa principală era cea servită în răcoarea serii. Bogații serveau carne de miel sau ied și vin, în timp ce săracii se mulțumeau să înmoaie pîinea în lapte sau oțet. Nu lipseau de la masă, desigur, mierea de albine și peștele. Caracteristic evreilor era faptul că ei considerau carnea de porc și cea a tuturor animalelor cu copita despicată, ca fiind o interdicție categorică a Legii. Evreii obișnuiau ca înainte și după masă să se spele îndelung pe mâini, după care stăpânul casei rostea rugăciunea. Ei se așezau la masă, după obiceiul persan, adică culcați și sprijiniți pe mâna stângă ,iar cu mâna dreaptă consumau hrana.

În altă ordine de idei, și în Palestina îi regăsim pe sclavi, dar aici aveau un statut aparte. Situația lor era mai ușoară decât a celor din popoarele învecinate. Aici existau și legi pentru apărarea drepturilor sclavilor. De pildă, dacă stăpânul își bătea sclavul și-l lăsa infirm, trebuia să-l elibereze numaidecât. De asemenea, dacă un stăpân își omora sclavul, era ucis și el.

Să vedem acum, copii, ce fel de obiceiuri caracterizează acest popor. În primul rând amintim căsătoria. La evrei căsătoria era monogamă (adică între un singur bărbat și o singură femeie). Era interzisă categoric, căsătoria între evrei și păgâni. Logodna preceda căsătoria și dura câteva luni, până la un an. Darul cel mai de preț erau copiii. Familiile fără copii erau considerate blestemate de Dumnezeu. Un aspect aparte, îl avea așa numita „căsătorie de levirat" sau „de cumnat". În acest caz, dacă un om murea fără să aibă copii, conform Legii, fratele lui avea obligația să se căsătorească cu soția acestuia și să-i ridice urmași care să-i poarte numele.

Oamenii care locuiau în Palestina erau foarte respectuoși unii cu alții. Acest respect se referea la salut, ospitalitate și onoruri publice.

Să vedem, copii, oare cum se salutau evreii? Cea mai populară formă de salut: „șalom!" adică „pace", la care cel salutat răspundea cu „șalom uvraha" adică „pace și binecuvântare!" La despărțire cel mai bătrân spunea celui mai tânăr: „lek le șalom!" adică „mergi în pace!" De obicei, salutul era însoțit și de gesturi largi de reverență cum ar fi plecarea capului sau a corpului.

Semnul cel mai deosebit de cinstire și ospitalitate arătat cuiva, era atunci când gazda se dezbrăca de haina de deasupra și o oferea vizitatorului, precum și spălarea picioarelor oaspeților mai deosebiți.

Onoruri publice se aduceau persoanelor oficiale (regi, demnitari, soli), precum și armatelor ce se întorceau victorioase din război.

Din nefericire, însă, nu lipseau bolile, cele mai răspândite fiind: ciuma, lepra, holera, paralizia. Acestea erau molipsitoare și făceau ravagii în regiunile asupra cărora se abăteau. Un loc aparte îl ocupau bolile psihice, cea mai grea fiind epilepsia. Bolnavii de epilepsie erau considerați stăpâniți de demoni.

Cei ce mureau erau îngropați imediat după deces. Sicriele se foloseau numai pentru cei bogați, iar înmormântarea era simplă. În perioada cât evreii au stat în Egipt, morții lor erau păstrați mai mult timp, fiind îmbălsămați cu miresme. Conform religiei evreilor, atingerea de cei morți era considerată drept necurăție.

Doliul după cei decedați se ținea șapte zile. Se caracteriza prin sfâșierea veșmintelor, smulgerea părului, a bărbii, îmbrăcarea în sac și presărarea de cenușă pe cap.

Este de remarcat că toată viața publică și particulară a evreilor se desfășura după Legea Domnului. Încă din vechime exista un loc special de rugăciune: la început era cortul sfânt, un loc de dimensiuni mai mici, împărțit în două încăperi: Sfânta și Sfânta Sfintelor. În jurul lui se afla o curte. Mai târziu a fost ridicat celebrul Templu din Ierusalim, zidit după modelul Cortului Sfânt. În fiecare localitate din Palestina era câte o sinagogă adică loc de adunare, rugăciune și predicare a cuvântului lui Dumnezeu. Erau conduse de rabini, adică de învățători ai Legii lui Dumnezeu, care puteau fi și laici. Serviciul religios consta din rugăciuni, citiri și tălmăciri ale Legii și proorocilor. Serviciul religios avea loc îndeosebi sâmbăta.

6. *Fixarea cunoștințelor.*

Cum se numește țara în care trăia poporul evreu? (Se numea Canaan apoi ,după ocupația romană s-a numit Palestina și în prezent se numește Israel). Ce aspecte am dezbătut din punct de vedere geografic? (Localizare, învecinare, forme de relief, climă, floră, faună). Ce am învățat în legătură cu locuitorii acestei țări? (Despre modul lor de viață, îmbrăcăminte, hrană și în mod special, cultul religios). Unde își desfășurau evreii actele de cult? (La început la Cortul Sfânt, apoi în Templul Sfânt din Ierusalim, ca și în sinagogi). Cum se desfășura viața publică și particulară? (Viața publică și particulară se desfășura după Legea Domnului).

Temă pentru acasă.

Încercați să desenați harta Palestinei și să o colorați diferit pe regiuni.

Rugăciunea la ieșirea din clasă.

Preot prof. Sorin Cosma

Preoți, sate și școli românești în S-Estul Transilvaniei la mijlocul sec. trecut

A venit toamna, au început școlile!

Așa a fost de sute de ani și la români, așa e la început de toamnă 1993. Bucuria copiilor, emoția părinților, melancoliile poeților au fost întotdeauna dublate de *grija* pentru școală. Dacă-n lumea toată a fost așa, la români nu a fost altfel. La transilvăneni însă grijile au fost mai mari și în sud-estul acestui spațiu de țară românească ele au fost mai complexe decât altundeva. Trebuie să fi fost deosebit de mari greutățile românilor din curbura intracarpatică dacă ele se manifestă, fie și în alte chipuri, cum cu îngrijorare constatăm, până în zilele noastre.

Dintotdeauna, în primele rânduri ale bătăliei pentru bunul mers al școlilor au fost slujitorii Bisericii. În urmă cu aproape un secol și jumătate, după ce alte veacuri înainte au fost „învățători", preoții devin acum „directori locali" (fiecare pentru școala locală a confesiunii sale); unii devin „inspectori școlari" (fiecare protopop pentru toate școlile din satele sieși subordonate). De la înălțimea funcției lor, a răspunderii și experienței acumulate de-a lungul timpului, aceștia s-au străduit să înlăture piedicile ce erau și se puneau în calea învățământului românesc. Exemplificăm printr-o patriotică, practică și... poetică circulară din anul 1841 în care se vede cum înțelegerea pentru problemele țăranului român nu înlocuiește grija pentru cultivarea școlii: „Precum se arată Toamna aceasta de Patro(a)nă înspre o parte cruțării cheltuielilor pentru nutrețul vitelor... de cealaltă parte este păgubitoare întru hrănirea sufletelor tinerilor cu învățătura, căci românii noștri numai atunci își trimit pruncii la învățătură, când se află pământul coperit cu zăpadă (...)".[1] Printre documentele „școlare" sunt și numeroase cereri pentru recensământul populației și clădirilor școlare. Impresionant e apelul din toamna anului 1849 când se cerea să se vadă „(...) pe unde au mai rămas casăle de școală, ne arse de rebeli, să se dreagă și să se pue în stare bună (...)",[2] iar unde nu-s, să se ia măsurile cele mai potrivite ca, degrabă, în toate satele să aibă și românii școli.

Dar cum funcționau școlile românești din ținutul Trei Scaune de pildă în deceniul 6 al secolului trecut?

Fără-ndoială, atunci, ca și înainte și Doamne! ca și acum, deosebit de greu. Pentru construcția lăcașurilor de școală românilor le era interzis să-și procure piatră din râuri și lemne din păduri, afectarea de terenuri corespunzătoare era deosebit de restrictivă, sătenii care lucrau la zidirea școlilor românești nu erau scutiți de „lucru satului". Dascăli buni nu puteau fi ținuți în aceste sate pentru că nici veniturile nu li se asigurau și nici ei nu erau scutiți de lucrările obștești cum erau scutiți dascălii ce serveau la școlile celorlalte nații. Spre deosebire de satele din Prefectura Brașov „unde sunt români amestecați cu sași" și unde se „dă ajutoriu la dascăli și la școalele române" din casa alodială, în celelalte sate, singurii care trebuie să-și întrețină școlile cu dascăli cu tot sunt bieții țărani români, deși ei sunt cei mai activi contribuabili și prestatori de servicii în folosul obștilor. Nici lemne pentru încălzirea sălilor de clasă nu au. De la Sibiu sunt îndemnați să ceară ca „lemnele pentru încălzit școala să le ceară de la Tistia politicească a locului, de acolo *a să da de unde și școalele altor nații cu noi împreună lăcuitoare să încălzesc*" (sn)[3]. Iată ce-și doreau românii: egalitate cu conaționalii,

(Continuare în pag. a 7-a)

Prof. Ana Grama

1 Mitropolia Ardealului Sibiu. „Protocolul poruncilor" din Borosneul Mic, Ms. 89, fila 9. Toate documentele citate provin din acest fond.
2 Idem, filia 99. 3 Ibidem.

Omul dreptăţii după Pildele lui Solomon

În istoria poporului evreu domnia lui Solomon (sec. X î.Hr.) a însemnat o etapă de înflorire, de pace şi binecuvântare pentru Israel. Solomon a desăvârşit opera tatălui său David, numele lui fiind în cinste la toate popoarele. A cerut de la Dumnezeu înţelepciune şi, fiind iubitor de dreptate, celelalte i s-au adăugat. Mulţi veneau să-i asculte înţelepciunea (III Regi 4, 34), să-i admire vastele cunoştinţe pe care le avea şi pătrunderea judecăţilor sale drepte, să-i guste frumuseţea teologică şi morală a învăţăturilor. Nici un rege nu l-a egalat. Cei 40 de ani de domnie au înscris un nume şi o epocă în istoria lui Israel, epocă atât de sugestiv caracterizată de aghiograful biblic: „era linişte în ţara lui Iuda şi fiecare trăia sub viţa sa de vie şi sub smochinul său“ (III Regi 4, 25).

Pildele lui Solomon formează o carte inspirată din canonul biblic vechitestamentar al cărei cuprins, de-o adâncă bogăţie morală, dezvăluie îndemnuri pline de zidire pentru viaţa de fiecare zi a omului credincios, a omului care ascultă şi împlineşte poruncile Domnului Dumnezeu, dar şi pentru orice om iubitor de bine şi lucrător de dreptate. *Omul înţelept* este ilustrat în Pilde ca *om al dreptăţii*, înţelepciunea şi dreptatea fiind trăsăturile lui de caracter fundamentale. Sfântul Vasile cel Mare a numit înţelepciunea Pildelor „o ştiinţă a lucrurilor dumnezeieşti şi omeneşti, nu atât speculative cât practice“, tocmai prin experienţa de viaţă care răzbate din cuprinsul acestei cărţi.

Omul înţelept şi virtuos se fereşte de rău, alege şi înfăptuieşte binele şi dreptatea, respectă şi apără viaţa şi bunurile aproapelui său, este milostiv faţă de cei săraci şi neajutoraţi. El ştie că dreptatea vine de la Dumnezeul dreptăţii, de la Cel care lucrează pururea cele bune şi este drept în judecăţile Lui (Ps. 118, 137) şi este încredinţat că umblând drept pe căile poruncilor „va trăi în pace şi de rele nu se va teme“ (Pilde 1, 33).

Omul dreptăţii este omul iubirii, este omul însetat de adevăr, cumpătat, cu inima curată, cinstit şi moral în viaţa de familie. Dreptatea pe care o lucrează el în toate compartimentele vieţii, deşi are un puternic temei religios, hrănit şi susţinut de credinţa în adevăratul Dumnezeu, totuşi este surprinsă în Pildele lui Solomon mai mult în răsfrângerile ei sociale şi colective, fiind virtutea care normează relaţiile dintre oameni, zidind unitatea dintre ei şi aducând prinos de pace, înţelegere şi bunăstare.

Dumnezeu păzeşte căile celor drepţi, îi conduce la mântuire şi este scut pentru cei care umblă pe calea desăvârşirii (Pilde 2, 7—8; 2, 20; 4, 26—28). Ei vor locui pământul (Pilde 2, 21), căci umblă cu dreptate şi nu au părăsit mila şi adevărul. Unii ca aceştia „au sufletele luminate şi dreptatea le luminează faptele şi ajung la viaţă“ — zice Procopie de Gaza.

Frumuseţea literară, privirile comparative, adesea în antiteză, sunt note caracteristice multor pilde. Astfel, calea dreptilor este ca zarea dimineţii, iar calea celor fărădelege ca întunericul (Pilde 4, 18); limba celui drept este argint curat şi înţelepciune rodeşte, pe când limba celor nelegiuiţi va fi smulsă (Pilde 10, 31); gura omului drept este izvor de viaţă, pe când a celor ce umblă cu fărădelege este izvor de nedreptate (Pilde 10, 11 şi 16). Cu aspre cuvinte este condamnată nedreptatea şi asuprirea, lăcomia, înşelătoria şi minciuna, ca unele ce sunt străine structurii de caracter a unui om adevărat. „Bogatul care asupreşte pe cel sărac este ca ploaia care trânteşte totul la pământ“ (Pilde 28, 3); câştigul nelegiuit îl urăşte Domnul, iar răsplată adevărată va fi pentru cel ce seamănă dreptate (Pilde 11, 18); bogatul care se închide în sine, care se zgârceşte şi nu ajută pe cel în necaz şi lipsă, va fi îndepărtat de la faţa Domnului, iar omul milostiv mult bine îşi face pentru sufletul său (Pilde 11, 24—26). Dreptatea şi milostenia scapă de la moarte, pe când comorile dobândite prin fărădelegi nu sunt de nici un folos (Pilde 10, 2). Sfântul Ioan Gură de Aur zice că: „virtutea este cea care aduce moartea păcatelor, iar adevărata dreptate pe mulţi la viaţă veşnică i-a mutat“.

Numai acolo unde stăpâneşte dreptatea ,unde creşte numărul oamenilor drepţi poate fi pace şi înţelegere. Înţeleptul afirmă că şi în sfera relaţiilor comerciale dreptatea trebuie să fie prezentă: „cântarul drept şi cântărirea dreaptă sunt de la Domnul, iar greutăţile şi cântarele înşelătoare sunt urâciune înaintea lui Dumnezeu“ (Pilde 20, 23). Omul drept şi înţelept este omul plin de virtute, căci „virtutea este roada dreptăţii“ — zice Origen. În schimb, omul nelegiuit, omul care lucrează fărădelege, este plin de poftele răutăţii şi va fi bătut de toiagul mâniei lui Dumnezeu (Pilde 22, 8).

Din exemplele citate mai sus şi din lectura pe care fiecare credincios este îndemnat să o facă Pildelor lui Solomon se poate vedea că, în imagini de rară frumuseţe, pline de ziditoare povăţuiri morale, este zugrăvit chipul *omului drept*, iubitor de bine, adevăr şi înţelepciune, un om care rămâne ancorat în credinţa cea dreaptă în Domnul Dumnezeu şi cu ajutorul Lui lucrează în concretul vieţii fapte de lumină, fapte de bunătate şi dreptate, spre slava Părintelui ceresc, spre binele şi folosul tuturor.

Drd. Eugen Moraru

† Preotul Ioan Şuteu

În ziua de 28 iulie 1993 a trecut hotarele existenţei pământeşti bunul şi harnicul preot Şuteu Ioan de la parohia Vârghiş, prot. Sf. Gheorghe.

Născut în anul 1923 în localitatea Vidrăşău-Luduş, a înscris pe firul vieţii 70 de ani, aflându-se în pregătire de pensionare.

A fost în slujba Bisericii pe care a servit-o cu devotament statornic 36 de ani. Şi-a desfăşurat activitatea în comuna Vârghiş, judeţul Covasna, o parohie cu mari dificultăţi materiale şi financiare. Aceasta a însumat doar 34 de familii, multe din ele — mixte.

Viaţa i-a fost modestă. În casa parohială a vieţuit singur pentru că era văduv de 21 de ani. Şi a murit singur, neştiut, mai multe zile, de obştea creştinească pe care a păstorit-o.

În ziua prohodirii, părintele Eugen Dragoş de la Baraolt a încrestat momente biografice şi aspecte ale activităţii adormitului. Cuvinte de preţuire au rostit şi preoţii unitarieni din localitate. În încheiere, părintele protopop a subliniat activitatea ecumenistă a părintelui adormit şi a îndemnat pe cei prezenţi, circa 40 persoane, spre raporturi creştineşti.

Pentru devotamentul său faţă de credincioşii avuţi spre păstorire şi faţă de Biserica al cărei fiu a fost, Centrul arhiepiscopesc i-a acordat distincţia de „iconom stavrofor“, de care însă n-a mai apucat să se bucure

Preoţimea din protopopiatul Sf. Gheorghe îi va păstra vie memoria, rămânând un exemplu de dăruire în slujba Mântuitorului Hristos, precum spune un tropar de la slujba înmormântării preoţilor: „În credinţă şi dragoste, în nădejde şi în blândeţe, în curăţenie şi în vrednicie preoţească, cu bună cinste te-ai înfrumuseţat, pururea pomenite. Pentru aceasta prea veşnicul Dumnezeu, căruia ai şi slujit, va aşeza sufletul tău în loc luminos şi vesel, unde drepţii se odihnesc şi vei dobândi de la Hristos, la judecată, iertare şi mare milă“.

Dumnezeu să-l odihnească cu drepţii!

Preot prot. Gh. Răţulea

PROVERBE ROMÂNEŞTI:

— Cine ajută curând dă îndoit.
— Tinerii, înaintea bătrânilor, să aibă urechi nu gură.
— De faci astăzi cuiva bine
Mâine de la altu-ţi vine.
— Nu poţi zice cuiva: „Fii curat!“
Dacă pe faţă nu te-ai spălat.
— Cine defaimă pe altul înaintea ta, el şi pe tine o să te defaime înaintea altuia.
— Cu ochii altora poţi să-ţi vezi mai bine defectele.
— Urmează celui înţelept şi te ia după cel drept.
— Cumpăna nepoate / E bună la toate.
— Copilul se învaţă, când nu se răsfaţă.
— Cine crede că a isprăvit de învăţat putea nici să nu înceapă.
— Cine vorbeşte multe, ori ştie multe ori minte multe.

Sfinţirea bisericii din Malnaş — Băi, prot. Sf. Gheorghe

Nu departe de defileul Oltului de la Tuşnad, pe şoseaua care urcă dinspre Sf. Gheorghe spre depresiunea Ciucului, aşezarea Malnaş-Băi dăinuie şi ea din străvechime, apele sale tămăduitoare de dureri trupeşti apropiindu-se de cele de la băile Coronca din vecinătate, existente încă pe vremea romanilor.

La Malnaş-Băi a existat o veche biserică ortodoxă, păstrându-se şi astăzi amintirea locului unde a fost aşezată. În ultima perioadă, fostul nostru preot din Micfalău, N. Goja, cu sprijinul material al unor protopopiate din Arhiepiscopia Sibiului a cumpărat o casă în care s-a amenajat o capelă. În ultimul deceniu, P. Cuv. protos. Gavril Grigore Todea, actualul paroh de la Malnaş-Băi, a înnoit totul, casa parohială etc., iar pe locul capelei a fost construită o biserică nouă, care a fost apoi împodobită cu o foarte plăcută pictură în fresco, executată de pictorul Liviu Dumbravă din Gura Humorului. Malnaş-Băi a devenit astfel nu numai o oază de însănătoşire trupească, ci şi una de întremare sufletească, lucru atât de necesar în zilele noastre şi cu deosebire în zona respectivă, unde procesul de deznaţionalizare a românilor este, din nefericire, destul de evident şi astăzi. Socotim potrivit să încrestăm faptul că în pictura bisericii au fost cuprinse şi chipurile multor sfinţi români, ca şi ale unor voievozi, întemeietori de ţară.

În urma acestor lucrări, Duminică, 5 septembrie 1993, biserica cu hramul „Naşterea Maicii Domnului“ din Malnaş-Băi a fost sfinţită de Î.P.S. Mitropolit Antonie al Transilvaniei, înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, între ei, vicar şi consilieri de la Centrul arhiepiscopesc.

A participat o mare mulţime de credincioşi din zonă şi din toată ţara, între ei şi oaspeţi de peste hotare; părintele romano-catolic Gabriel Bunge de la Mănăstirea Sancta Croce — Reverendo Capriasca (Elveţia) şi dl. Kurt Sproll din Lugano (Elveţia).

Au fost prezenţi de asemenea autorităţile locale, în frunte cu dl. prefect Adrian Căşuneanu.

După slujba de sfinţire a bisericii, Sf. Liturghie s-a desfăşurat sub cerul liber, care, prin purtarea de grijă a Celui Atotputernic, şi-a ţinut băierele legate exact până la terminarea programului, când a început ploaia.

Răspunsurile au fost date înălţător de corul mixt al bisericii din Braşovul Vechi, dirijat de dl. C. Bădărău şi venit cu binecuvântarea P.C. pr. I. Comşa.

La momentul potrivit, C. diacon Ştefan Popica a fost hirotonit întru preot pe seama parohiei Bran-Simon, bis. veche.

Întrucât o bună parte din sf. slujbă s-a transmis şi la radio, la mijlocul Sf. Liturghii Î.P.S. Mitropolit *Antonie* a rostit un bogat şi foarte ziditor cuvânt de învăţătură, în care, după ce a felicitat pe pr. Todea pentru ceea ce a realizat la Malnaş-Băi, atât pe plan gospodăresc, cât şi misionar-pastoral, a zăbovit cu deosebire asupra puterii rugăciunii, asupra puterii lui Dumnezeu vădită în tot ce ne înconjoară, asupra predicii Maicii Domnului: „Faceţi tot ce vă va spune“, subliniind porunca Mântuitorului de a fi buni, de a nu ne urî, de a sta fără teamă unul lângă celălalt.

La sfârşitul Sf. Liturghii a vorbit P.C. prot. *Gh. Răţulea* (Sf. Gheorghe), care a subliniat importanţa momentului şi apoi P. Cuv. protos. *Gr. Todea*, care a mulţumit Î.P.S. Sale şi oaspeţilor pentru participare şi tuturor celor ce i-au stat în ajutor într-un fel sau altul, P. Cuv. Sale înmânându-i-se apoi din partea Î.P.S. Sale un act special de preţuire.

După îndătinata agapă, sub sprânceana serii, la întoarcerea spre Sibiu, Î.P.S. Mitropolit Antonie a cercetat biserica parohială din Micfalău, parohie vacantă de mai mulţi ani, unde s-a întreţinut cu credincioşii prezenţi, în numele cărora dl. epitrop *Deac Alexandru* a exprimat dorinţa de a avea cât mai curând un preot stabil.

P.

† Pr. Iconom stavr. Virgil - Nicolae Goţia

Vineri, 3 septembrie 1993, vrednicul preot Virgil Goţia de la parohia Întorsura Buzăului, jud. Covasna, a închis pentru totdeauna ochii săi trupeşti la un spital din Iaşi, unde se afla internat doar de câteva zile pentru unele investigaţii medicale.

Vestea trecerii sale la cele veşnice a venit ca un trăznet din senin, cum zice românul, pentru familia sa, pentru credincioşii săi, pentru preoţii din zonă, pentru care a fost ca un adevărat tată, pentru colegii săi, şi pentru toţi cei ce l-au cunoscut. Aceasta pentru că părintele Goţia era de o inepuizabilă voiciune, de un optimism sănătos, izvorât din obârşia sa ţărănească ,din formaţia sa creştinească şi din înţelegerea misiunii sale preoţeşti. Prin trecerea pe tărâmul veşniciei lasă în urma sa un negrait gol, care se va resimţi multă vreme.

*

Părintele Virgil Goţia s-a născut în 22 octombrie 1927 în localitatea Răhău, jud. Alba, din părinţii Petru şi Ana, ţărani, tatăl său fiind şi cântăreţ bisericesc. Şcoala primară a urmat-o în satul natal, gimnaziul la Sebeş-Alba, liceul la Orăştie şi Facultatea de Teologie din Sibiu.

După terminarea studiilor se căsătoreşte cu Maria Bâscă tot din Răhău, care îi va fi sprijin apropiat şi devotat în cei peste 40 de ani de preoţie ai adormitului întru Domnul Virgil-Nicolae Goţia.

Plecată din vestul ei, în anul 1952 tânăra familie Goţia a descins la marginea răsăriteană a Arhiepiscopiei de Alba Iulia şi Sibiu, cum se numea atunci, în parohia Întorsura Buzăului, unde harul preoţiei s-a dovedit cât se poate de roditor în obştea credincioşilor încredinţată spre păstorire, căsnicia fiindu-le binecuvântată cu un fiu, Ştefan.

Încă din primii ani ai păstoririi sale, părintele Goţia s-a dovedit cu adevărat un preot cu vocaţie, care, pe tot parcursul activităţii sale, „s-a făcut tuturor toate“, după cuvântul Sf. Apostol Pavel, ca pe cât mai mulţi să dobândească pentru Hristos-Domnul. Tot după cuvântul Sf. Apostol Pavel, inima sa largă cuprindea, fără a se simţi strâmtorat nici unul, pe credincioşii săi, spre binele cărora s-a revărsat fără cruţare, „cheltuindu-se“ pe sine (II Cor. 12, 14—16) într-o slujire preoţească şi lucrare pastorală exemplară.

Ca şi inima, şi casa părintelui Goţia era deschisă pentru oricine îi trecea pragul, bucurându-se de o caldă ospitalitate, iar cei ce i-au bătut la uşă nu au fost puţini, ierarhi, preoţi, studenţi teologi şi alţi călători prin zonă.

În tot timpul activităţii sale pastorale, părintele Goţia s-a implicat, cu toate riscurile pe care le comporta, şi în educaţia religioasă a copiilor, după Revoluţia română având în maximă atenţie orele de Religie, fiind mult apreciat de cadrele didactice din localitate, necruţându-şi punga în a-şi premia copiii.

Părintele Goţia a însemnat totodată un colaborator de seamă al protopopiatului Sf. Gheorghe, a cărui activitate a sprijinit-o atât pe plan pastoral, îndemnându-i cu dragoste pe preoţii mai tineri din jur, cât şi pe plan gospodăresc, casa sa parohială fiind un fel de subdepozit de lumânări şi alte materiale bisericeşti de unde se aprovizionau preoţii de pe Buzae.

A eliberat casa parohială în care a funcţionat mult timp poşta locală, pe care a pus-o apoi într-o deplină stare de funcţionare, a împrejmuit cimitirul în mijlocul căruia a ridicat o capelă mortuară, o adevărată biserică, a pictat biserica mare.

*

Slujba înmormântării a fost săvârşită luni, 6 septembrie 1993, de către un sobor de peste 30 de preoţi, între ei P.C. profesori I. Floca şi C. Voicu, P.C. vicar A. Răduleţ, P.C. consilieri Gh. Papuc şi S. Săsăujan.

La sfârşit, P.C. arhid. prof. I. Floca a dat citire scrisorii de condoleanţe adresată familiei de către Î.P.S. Mitropolit Antonie.

Au vorbit apoi P.C. pr. A. Răduleţ, în numele Centrului eparhial; P.C. pr. Gh. Papuc, în numele colegilor şi prietenilor; P.C. pr. P. Dumbravă, fost protopop la Sf. Gheorghe; P.C. pr. Gh. Răţulea, actualul protopop al prot. Sf. Gheorghe; P.C. pr. D. Comşa, care, în calitate de vecin de parohie, a făcut o amplă prezentare a vieţii şi activităţii adormitului întru Domnul preot Virgil Goţia, şi dl. Gh. Baciu, primarul oraşului Întorsura Buzăului.

Purtat pe umeri de preoţi, după ce s-a înconjurat biserica, sicriul cu rămăşiţele pământeşti ale neuitatului preot Virgil-Nicolae Goţia a fost aşezat în mormântul din faţa bisericii, până la învierea de obşte.

Dumnezeu să-i facă parte de bucuria aleşilor Săi!

Pr. Gh. P.

Preoţi, sate şi şcoli româneşti...

(Urmare din pag. a 6-a)

stare de care au fost privaţi de o orânduire feudală nedreaptă şi, în ultima vreme, tot mai anacronică.

Ne-am oprit asupra tabloului şcolilor româneşti din acest spaţiu şi de la această dată pentru că deţinem câteva informaţii inedite deosebit de concrete pe care ni le oferă, în cadrul unei statistici şcolare, tot într-un octombrie ,dar în urmă cu 135 de ani, protopopul Ioan Petric, inspectorul şcolar al protopopiatului al 2-lea al Braşovului.[4] Despre satul Apaţa, de exemplu, din Pretura Feldioara, unde era director local preotul Avram Comşa, iar învăţător Neculau Munteanu, care „au absolvit gimnaziul mic“, aflăm că avea şcolarizaţi 17 „prunci“ şi 9 „prunce“, iar leafa dascălului, 60 fl., provenea „de la popor“.

Din Pretura „Sepsi Sent Gyorghiului“, tot Prefectura Braşov, lui Ioan Petric îi sunt subordonate 5 sate cu 10 „filii“. În tabelele statistice, la rubrica 13, „Însemnări“, se specifică: „În satele următoare din săcuime nu se dă nici un ajutoriu din casăle alodiale nici la dascăli, nici la şcoale“. Iată satele numite de Ioan Petric:

— „Kikiş materă. Jarcoş Sago, Bastelec filii“, unde Ilie Murzea era şi director şi învăţător alături de adjunctul Dumitru Stoean; amândoi „vorbesc şi scriu limba română şi maghiară“. Aveau 37 elevi, „umblători la şcoală“, şi primeau 42 cr. v.a. de la şcolari.

— „Uzon materă. Sântion et Labosfalău, Komălau filii“ unde preot era Veniamin Popovici şi învăţător Ioan Papuc, care vorbea şi scria în limbile română şi maghiară „şi a învăţat şi puţină retorică“. Avea 29 elevi şi primea tot 42 cr. v.a. „de la popor sau de la părinţii şcolarului“.

— „Lisnău materă. Bicfalău, Măgheruş filii“. Preot director era aici Gheorghe Popovici şi învăţător tot un Popovici, de data asta un Ion care avea şi el cunoştinţe de limba română şi maghiară dar, la cei 10 elevi era plătit de „şcolari“ fără a se preciza suma.

— „Doboli de Jos materă. Hiafalău, Sentkirali filii“. Preotul Ioan Popescu îndeplinea şi funcţia de dascăl, avea cunoştinţele celorlalţi, iar la 34 de şcolari era plătit tot... nedefinit.

— „Dobârlău. Bastelac filia“. Aici era preot Avram Comşea. Învăţători sunt doi: Ioan Comşea şi Nicolae Colceru, şcoliţi şi plătiţi ca cei de mai sus. Aveau câte 36 şi, respectiv, 39 elevi.

Inspector şcolar pentru Pretura „Trei Scaune“ era protopopul Neculai Popescu din „Kezdi Mărtănuş“, care i-a urmat lui Petru Pop din Breţcu. El trimite la Sibiu „Protocolul şcoalelor“ abia în decembrie. Spicuim din acesta:

— „Kezdi Vasarheliilui. Kezdi Mărtănuş“. Au preot pe numitul protopop şi învăţători pe capelanul Nicolaie Popescu şi Ioan Popescu. „Cvalificaţia dascălilor“ este însemnată cu „bun“, leafa e „de la un copil 1 fl. m.c., din scaunul bisericii jumătate şi jumătate de la sat“, la cei 53 elevi.

— „Oraşul Breţcu“ are preoţi pe fostul protopop şi pe Spiridon Damian, iar învăţători pe capelanii Alexie Verzea şi Spiridon Damian. Dacă leafa şi „cvalificaţia“ e la fel ca mai sus, numărul elevilor e de 122.

— La „Also Cernaton“, (Cernatul de Jos n.n.), unde e preot Dimitrie Popovici, învăţător e dascălul Andrei Soare cu o „cvalificaţie“ mai „de mijloc“, care nici nu are mai mult de 13 copii la şcoală.

— La Covasna învăţătorul Ioan Gridean are 42 elevi.

În Pretura de care ne ocupăm mai funcţionau şcoli româneşti, întreţinute tot de părinţii copiilor, după cum urmează:

La Zagon cu 46 elevi, la Păpăuţi cu 19, la Sita Buzăului cu 55, la Întorsura Buzăului cu 56, la Boroşneul Mic cu 46.

Toate cele de mai sus le cunoaştem din „Statistica şcolară“ pe anul şcolar 1858—1859.

Pentru anul 1861 deţinem un document mai deosebit, nu mai puţin interesant însă. Este vorba despre „Însemnarea satelor câte familii are, câţi copii harnici de şcoală, câţi bani esu pe an de la cei cu copii şi fără copii, câtu e leafa dascălului şi câtu prisosesce pentru fondul şcolii?“ alcătuita de acelaşi neobosit prot. Ioan Petric. În 1861 fusese investit cu responsabilitatea a 21 sate din Sfântul Gheorghe şi Trei Scaune. Pentru a avea o imagine cât mai exactă despre ele, la început face o vizită în toate parohiile şi după aceea, în cunoştinţă de cauză, expune observaţiile ce se impun şi propune soluţii pentru depăşirea greutăţilor în sus-pomenita „Însemnare“.[5] Din cele 12 rubrici ale acestui document, 10 reprezintă dorinţele autorului, necesităţile de dotare a şcolilor, *programul* preconizat pentru ca, în lipsa oricărui ajutor de la oficialităţi, şcolile româneşti să supravieţuiască, mai ales că în acei ani întreaga societate românească a cunoscut o oarecare înviorare în existenţa sa, care a culminat cu „Dieta de la Sibiu“. Două rubrici, şi anume cele ce se referă la numărul familiilor şi al „pruncilor harnici de şcoală“, nu pot fi decât *conforme cu realitatea* ştiind că Ioan Petric a fost personal în fiecare sat, după un grafic dinainte stabilit, s-a întâlnit cu oficialităţile locale şi a verificat toate documentele comunităţilor româneşti.

Iată situaţia câtorva din „Însemnarea“ lui Ioan Petric:

Dăbârlău + filia are 115 familii şi 100 „prunci harnici de şcoală“; Lisnău + 2 filii 102 fam., 60 elevi Kis Boroşneu 121 fam., 60 elevi; Zagonu 117 familii, 50 elevi Apaţa 72 familii, 30 elevi; Doboli de Jos 130 familii, 60 elevi Kikiş filie 106 familii 60 elevi; Ozun 2 filii, 130 fam., 60 elevi Cernatu de Josu 84 fam., 30 elevi; Breţcu 301 familii, 122 elevi Covasna 200 familii, 60 elevi.

Unele diferenţe dintre datele „Statisticii şcolare“ şi „Insemnarea“ lui Ioan Petric provin din dezvoltarea socială, şi şcolară, facilitată de cei trei ani de „deschidere“ spre anumite libertăţi în Transilvania. Trebuie să mai reţinem însă şi aceea că, în vreme ce primul document înregistra *realul*, copii şcolarizaţi, Ioan Petric înregistra potenţialul, copii care *ar fi trebuit* să meargă la şcoli româneşti. Dar unii copii nu puteau frecventa şcoala din motive materiale, alţii se orientaseră spre şcoli ungureşti, în primul rând pentru că acestea funcţionau cu certitudine şi în bune condiţii, pe când cele româneşti puteau uşor să-şi închidă porţile din lipsa condiţiilor materiale şi a lipsei de cadre. Motivele, acestea şi încă altele, trebuie expuse cu alt prilej detaliat pentru că ele nu reflectă „lipsă de patriotism“ şi slăbiciune din partea românească, ci vehementă acţiune de deznaţionalizare, practicată prin cele mai subtile, dar şi atroce mijloace.

N.B. La mijlocul secolului al XIX-lea o carte costa între cca. 30 cr. va. — 6 fl. va.

Am păstrat în text numele localităţilor aşa cum le-au scris emitenţii documentelor. Nominalizăm mai jos localităţile din text identificate după „Dicţionarul localităţilor din Ardeal“ datorat lui Ioan Suciu, cu raionul din care făceau parte la data editării dicţionarului:

Apaţa (Braşov), Bicfalau (r. Tg. Secuiesc), Boroşneul Mic (idem), Cernatul de Jos (idem), Chichiş (idem), Comolău (r. Sf. Gheorghe), Dobârlău (r. Tg. Secuiesc), Dobolii de Jos (r. Sf. Gheorghe), Lisnău (r. Tg. Secuiesc), Măgheruş (idem), Mărtănuş (idem), Ozun (r. Sf. Gheorghe), Păpăuţi (r. Tg. Secuiesc) Sita Buzăului (idem), Zagon (idem). Sâncraiu = Sentkirali = Sfântul Gheorghe Sântion Luncă = labosfalău (r. Sf. Gheorghe). Tg. Secuiesc = Kezdi Vasarhelli.

4 „Statistica şcoalelor“, Nr. conz. 851, 1858.

5 Ms. 89, fila 156—157. N. Albu în a sa „Istoria şcoalelor...“, Bucureşti, 1971, se referă mai mult la învăţământul „unit“. Lacunele din lucrarea sa sunt dăunatoare pentru că ele există în aceeaşi măsură în care cartea pare a ilustra documentat tema propusă prin titlu.

Nota red.: Boroşneul Mic, Cernatul de Jos, Lisnău, Bicfalău şi alte localităţi, toate astăzi în jud. Covasna, aveau, după cum rezultă din acest articol, mulţi elevi şi foarte mulţi locuitori români, iar astăzi, la numai o sută şi ceva de ani, nu mai avem aproape nici unul, cum este cazul la Boroşneul Mic.

Se pune deci firesc întrebarea: *Cine pe cine asimilează?*

INFORMAŢII

— Sâmbătă, 31 iulie a.c., Înalt Prea Sfinţitul Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, a participat la festivitatea înălţării în grad a promoţiei „Marea Unire 75" de ofiţeri şi subofiţeri din Garnizoana Sibiu. Festivitatea a avut loc la Institutul Militar „Nicolae Bălcescu" din Sibiu.

După oficierea unui scurt serviciu religios, Î.P.S. Sa s-a adresat cu un cuvânt tinerilor absolvenţi.

— Duminică, 1 august a.c., Î.P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească în biserica cu hramul „Sf. Treime" din parohia Vale, prot. Sălişte. Cu acest prilej Î.P.S. Sa a rostit un ales cuvânt de învăţătură legat de rugăciunea domnească „Tatăl nostru". P.C. paroh Ioan Munteanu a fost hirotesit întru „iconom stavrofor". Au fost acordate acte de apreciere Consiliului parohial, Comitetului parohial şi altor credincioşi care au contribuit la lucrările de restaurare a picturii bisericii parohiale monument-istoric, recent sfinţită.

La Sf. Liturghie a participat şi dl. Ilie Feraru din Detroit (S.U.A.), care a dat şi răspunsurile la strană.

A fost oficiat un parastas pentru epitropul Nartea Oprea.

În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a vizitat Schitul Sibiel, Schitul Orlat, precum şi Mănăstirea Brâncoveanu — Sâmbăta de Sus.

— Joi, 5 august a.c., Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Consiliului Eparhial Sibiu.

— Sâmbătă, 7 august a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Mănăstirea Brâncoveanu — Sâmbăta de Sus, jud. Braşov.

— Duminică, 8 august a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind cuvânt de învăţătură legat de pericopa evanghelică a Duminicii a XX-a după Rusalii. În aceeaşi zi Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Mănăstirea Brâncoveanu, precum şi la Schitul Păltiniş, unde a avut o întâlnire cu dl. Andrei Pleşu.

— Miercuri, 11 august, Î.P.S. Sa a luat parte la lucrările Sinodului permanent al Bisericii Ortodoxe Române.

— Joi, 12 august a.c., Î.P.S. Sa împreună cu membrii Sinodului permanent a luat parte la primirea Sanctităţii Sale, Bartolomeos I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului.

— Luni, 16 august, Î.P.S. Mitropolit Antonie a însoţit delegaţia oficială a celor două Biserici, care a vizitat Reşedinţa episcopală din Alba Iulia, Mânăstirea Râmeţ şi Reşedinţa arhiepiscopală din Cluj.

— Marţi, 17 august, Î.P.S. Sa a luat parte la recepţia oficială oferită de Patriarhia Română în onoarea Sanctităţii Sale, Patriarhul Ecumenic Bartolomeos I al Constantinopolului.

— Miercuri, 18 august, Î.P.S. Sa a luat parte la şedinţa solemnă a Sf. Sinod la care a fost prezentă şi delegaţia Patriarhiei Ecumenice.

În aceeaşi zi după masă Î.P.S. Sa împreună cu ceilalţi membri ai Sf. Sinod au condus la aeroport pe S.S. Bartolomeos, Patriarhul Constantinopolului.

— Vineri, 20 august, Î.P.S. Sa a primit la Reşedinţa mitropolitană din Sibiu pe dl. Victor Opanski, consilier prezidenţial.

— Luni, 23 august, Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu. În aceeaşi zi Î.P.S. Sa a primit pe dl. Dumitru Pop-Ciocoi, Rectorul Universităţii Sibiu.

Tot în aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Mănăstirea Brâncoveanu — Sâmbăta de Sus.

— Marţi, 24 august a.c., Î.P.S. Sa a vizitat Mânăstirea Cheia, Mânăstirea Suzana unde s-a întâlnit cu P.S. Roman Ialomiţeanul, vicarul arhiepiscopiei Bucureştilor, precum şi Mânăstirea Zamfira.

— Miercuri, 25 august a.c., Î.P.S. Sa a susţinut la Universitatea Populară „Nicolae Iorga" din Vălenii de Munte, în cadrul cursurilor de vară, conferinţa cu tema: „Ortodoxia românească în vremea noastră".

— Duminică, 29 august a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în catedrala mitropolitană din Sibiu, rostind un cuvânt de învăţătură legat de viaţa şi activitatea Sf. Ioan Botezătorul.

— Marţi, 31 august a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită frăţească P.S. Episcop al Alba Iuliei. Împreună cu P.S. Andrei, Î.P.S. Sa a făcut apoi o vizită la Mânăstirea Râmeţ, unde a luat parte la slujba Utreniei, rostind un cuvânt de învăţătură despre smerenie şi ascultare adresat vieţuitoarelor din obştea mânăstirii.

— Sâmbătă, 4 septembrie a.c., Î.P.S. Sa a vizitat Mânăstirea Brâncoveanu — Sâmbăta de Sus, precum şi Schitul Predeal.

— Duminică, 5 septembrie, Î.P.S. Sa a oficiat slujba de sfinţire a noii biserici cu hramul „Naşterea Maicii Domnului" din parohia Malnaş-Băi, jud. Covasna, eveniment despre care apare un reportaj separat.

— Vineri, 10 septembrie, Î.P.S. Sa s-a întâlnit la Bucureşti cu Excelenţa Sa George Leonard Carey, Arhiepiscop de Canterbury, primatul Bisericii Anglicane aflat într-o vizită în ţara noastră.

—Duminică, 12 septembrie a.c., Î.P.S. Sa a oficiat slujba de sfinţire a bisericii cu hramul „Adormirea Maicii Domnului" din parohia Arpaşul de Jos, jud. Sibiu, rostind cuvânt de învăţătură.

P.C. pr. paroh Liviu Dobrin a fost hirotesit întru „iconom stavrofor". Au fost acordate acte de apreciere Consiliului, Comitetului parohial şi epitropilor.

— Marţi, 14 septembrie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în catedrala mitropolitană din Sibiu rostind cuvânt de învăţătură legat de praznicul Înălţării Sf. Cruci. La sfârşitul Sf. Liturghii, P.C. pr. Gh. Streza, paroh la catedrala mitropolitană, a fost hirotesit întru „iconom stavrofor".

Arhid. Visarion Bălţat

La invitaţia P.S. Episcop Onufrie al Cernăuţilor şi Bucovinei, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a slujit Sf. Liturghie, Duminică 1 august 1993, în parohia Boian, înconjurat de un sobor numeros de preoţi şi de o mare mulţime de credincioşi. În seara precedentă, P.S. Sa a săvârşit Vecernia, după care a participat la o mare adunare a Oastei Domnului. Adunarea a continuat şi a doua zi după Sf. Liturghie, prilejuind întâlnirea fraţilor ostaşi din toate zonele locuite de români în Bucovina de Nord.

De ziua Sf. Prooroc Ilie (stil vechi), P.S. Sa a slujit din nou Sf. Liturghie la Boian, iar după masă a participat la o adunare a Oastei Domnului în parohia Stălineşti.

— În 6 august, de Schimbarea la Faţă a Mântuitorului, P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie la mănăstirea „Acoperământul Maicii Domnului" de la Dejani — Făgăraş, în cadrul căreia a hirotonit întru diacon pe monahul Varlaam, vieţuitor al mânăstirii.

— Duminică, 8 august, P.S. Serafim a vizitat parohiile: Ileni, Făgăraş-Combinat, Beclean, Dridif, Voila, Voevodenii Mari, Voevodenii Mici, Pojorta, Gura Văii, Recea, Bucium, Şercăita, Ohaba, Şercaia şi Mândra, toate din protopopiatul Făgăraş. În fiecare parohie P.S. Sa a adresat un scurt cuvânt credincioşilor prezenţi la rugăciune.

— Joi, 12 august, P.S. Sa a primit un grup de 20 de austrieci catolici din Goratz şi Viena, interesaţi de cunoaşterea spiritualităţii ortodoxe româneşti.

După marele praznic al sfinţirii mânăstirii de la Sâmbăta, P.S. Serafim s-a întâlnit, la Sibiu, cu un grup de 30 de tineri, membri ai Comunităţii Sf. Egidio din Roma, cu care s-a întreţinut îndelung despre unitatea în credinţă şi datoria tuturor creştinilor de a lucra şi a se ruga pentru unirea tuturor Bisericilor.

— Duminică, 22 august, P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie în parohia Boholţ (prot. Făgăraş), în cadrul căreia a hirotonit întru diacon pe tânărul teolog Ştefan Popica.

Seara, s-a săvârşit Vecernia la parohia Iaşi.

— La invitaţia Î.P.S Arhiepiscop Pimen al Sucevei şi Rădăuţilor, Duminică, 29 august, P.S. Episcop Serafim a slujit Sf. Liturghie în catedrala din Rădăuţi, după care a participat la o mare adunare a Oastei Domnului desfăşurată în faţa Catedralei datorită mulţimii credincioşilor prezenţi. P.S. Sa a vorbit atât la Sf. Liturghie, explicând pericopele evanghelice citite, cât şi în cadrul adunării Oastei Domnului, precizând atitudinea Sf. Sinod faţă de această mişcare religioasă cât şi datoriile „ostaşilor". Întâlnirea s-a încheiat cu slujba Vecerniei. Seara, P.S. Sa s-a întâlnit la Suceava cu Î.P.S. Arhiepiscop Pimen, cu care a discutat unele probleme privind activitatea Oastei Domnului în zonă.

Diac. Dumitru Dura

DIPLOMĂ DE ONOARE

CORESPONDENŢĂ

Î.P.S. Mitropolit Antonie a primit următoarea scrisoare:

Uniunea Ziariştilor Profesionişti din România
Nr. 315/1993

Stimate Dr. Antonie Plămădeală,

Avem deosebita plăcere să vă comunicăm hotărârea conducerii UNIUNII ZIARIŞTILOR PROFESIONIŞTI DIN ROMÂNIA de a vă acorda „Diploma de onoare" pentru întreaga activitate publicistică.

Festivitatea înmânării acestei distincţii va avea loc în ziua de 28 mai a.c., la orele 14, la Clubul U.Z.P. din Şoseaua Străuleşti nr. 4.

Rămânem în aşteptarea acceptului Dv., cu deosebită stimă,

PREŞEDINTELE UZP
s.s. Romeo Nădăşan

Î.P.S. a acceptat această distincţie dar n-a putut participa la festivitatea înmânării Diplomei aflându-se la acea dată în străinătate.

Diploma a fost încredinţată spre înmânare unei delegaţii de ziarişti din Sibiu. Festivitatea a avut loc la Reşedinţa mitropolitană din Sibiu în ziua de 16 iulie a.c. Au fost prezenţi dl. Emil David, directorul Casei de Presă şi Editură „Tribuna", dl. Lucian Jiman, redactor şi membru în Comitetul director al U.Z.P., dl. Ioan Onuc Nemeş şi fotoreporterul dl. Fred Nuss.

Diploma poartă semnătura Preşedintelui juriului, dl. Neagu Udroiu şi a Preşedintelui UZP dl. Romeo Nădăşan.

Printre cei care au mai fost onoraţi cu o astfel de Diplomă se numără personalităţi de seamă ale culturii române: Geo Bogza, Eugen Simion, Ecaterina Oproiu, Romulus Rusan, Octavian Paler, Andrei Pleşu, Fănuş Neagu, Romulus Vulpescu, Cristian Ţopescu etc.

Uniunea Ziariştilor Profesionişti din România a acordat I.P.S. Antonie şi *„Certificatul de atestare nr. 0.119"* a profesiunii de ziarist, cu semnătură din partea Ministerului Muncii şi Protecţiei Sociale şi a dl. prof. dr. Mihai Miron, Preşedintele Comisiei de atestare.

Evenimentul înmânării Diplomei şi a Certificatului a fost consemnat pe prima pagină a ziarului sibian „Tribuna" sub semnătura dl. Ioan Onuc Nemeş, care a consemnat şi declaraţiile Î.P.S. Antonie făcute cu acest prilej. S-a reţinut drept titlu afirmaţia Î.P.S. Sale: *„Presa nu poate fi desprinsă de componenta morală"*.

* * *

OM AL ANULUI 1993

CORESPONDENŢĂ

Î.P.S. Mitropolit Antonie a primit nu de mult şi următoarea scrisoare:

11 iunie 1993

Institutul American Biografic

Către,
Dr. Antonie Plămădeală
Str. 1 Mai 24
2400 — SIBIU, România

Stimate Dr. Plămădeală:

Sunt bucuros să vă anunţ că aţi fost ales să vi se acorde prestigiosul titlu de OM AL ANULUI 1993. Consiliul Internaţional de Cercetare al Institutului a decis alegerea Dv. pe baza multiplelor Dv. realizări şi contribuţii către societate.

Avem plăcerea să cercetăm activitatea oamenilor din toată lumea pentru a alcătui lista celor mai importanţi dintre ei. Având a alcătui o listă cu un număr limitat de personalităţi cărora să le acordăm titlul de OM AL ANULUI, ne-a fost foarte greu cu adevărat. Am avut nevoie de îndelungi deliberări ca să-i putem alege pe cei cu deosebite realizări, oameni dedicaţi unor activităţi exemplare dintre cei mai buni pe care i-am selecţionat. Vă adresăm felicitări pentru alegerea Dv. printre aceştia.

Vă dorim succese în continuare.

Al Dv. cu sinceritate.
s.s. J.M. Evans
Vice Preşedinte Executiv

V. Alecsandri şi „Mioriţa"

Generaţia scriitorilor de la 1848: V. Alecsandri, A. Russo, C. Negruzzi, M. Kogălniceanu, N. Bălcescu, D. Bolintineanu, G. Barit şi alţii, interesaţi de folclor, au scris cu entuziasm rânduri pline de frumuseţe despre patrimoniul nostru popular, considerându-l „fie izvor istoric, fie mijloc de inspiraţie poetică, fie prilej de mândrie naţională.

Evocându-şi lumea copilăriei cu prietenul ţigan Vasile Porojan, V. Alecsandri îşi amintea de Postolachi, un cobzar de ţară, iar una dintre fetele „giupânesii" Gahiţa „izbuti a fugi cu Didică scripcariul, de la care am adunat mai multe cântece poporale".

Într-o notă la balada *Mioriţei (Mioara)*, V. Alecsandri menţiona: „Această baladă mi-au fost adusă din munţii Sovejăi de D. A. Russo, care o descoperi [în 1846] împreună cu multe altele, în vremea cât au fost exilat pe nedreptate la mănăstirea Sovejăi". (După 16 ani a spus că a auzit-o el însuşi de la baciul Udrea de la o stână de pe muntele Ceahlău).

Cutreierând Moldova, împreună cu prieteni, ca să culeagă folclor, într-un iarmaroc a întâlnit un cântăreţ: „lăutarul ca să mă aducă în extaz, începe balada *Mioriţei*".

Din vremea pribegiei de la 1848, în casa Hurmuzăcheştilor de la Cernanca (lângă Cernăuţi), poetul mărturisea că în mijlocul tinerilor revoluţionari, într-o atmosferă folclorică a fost rugat „... a zice balada *Mioarei*. Deşi eu nu o ştiam întreagă pe de rost, totuşi vă spusei câteva părţi din ea, care deşteptară în voi o mare admirare pentru poezia poporală".

Poetul a publicat balada *Mioriţa* în foaia fraţilor Hurmuzachi: *Bucovina* din Cernăuţi, în 1850. Tot atunci, de la Iaşi, el comunica redactorului foii baladele publicate, printre care menţiona şi *„Mioriţa"*, apărută apoi în culegerile din 1852/53 şi 1866.

Bardul de la Mircesti a relatat că în 1842 a asistat la unul din frumoasele spectacole ale naturii, când se aşează „cu Udrea şi alţi păstori împrejurul unui foc mare", petrecând în cântece, când „Udrea îmi spuse că tatăl său ştia mulţime de balade".

Iar într-o notă insista iar: „Această baladă a *Dolcăi*, precum şi cea a *Mioriţei* le-am cules din gura unui baci, anume Udrea, de la stâna de pe muntele Ceahlău"..., ceea ce înseamnă că poetul a avut mai multe variante ale *Mioriţei:* aceea culeasă de A. Russo şi aceea, ori mai multe ,culese de el singur.

Într-un alt context, răspunzând unui cunoscut despre modul de „îndreptare" a poeziilor populare, V. Alecsandri arăta: „Comoara aparţine poporului, care singur este în stare să producă minunăţii aşa de originale; ... dacă natura binevoitoare m-ar fi înzestrat cu un geniu atât de mare, ca să compun o *Mioriţă*... m-aş fi simţit onorat şi-aş fi fost destul de egoist ca să le public sub numele meu".

În 1884 la *Ateneul Român*, poetul a ţinut o conferinţă arătând frumuseţea cântecelor populare, citind din baladele noastre, printre care şi din *Mioriţa*. Tot atunci fratele său, Iancu, scria: „... cine are *Mioriţa* la casa lui, să o puie la icoane...".

Motivul mioritic cuprinde mai multe tipuri, dar tradiţia a impus pe acela al lui V. Alecsandri.

Graţian Jucan

Semnalăm... Semnalăm...

A apărut în traducere românească una din cărţile de seamă ale culturii universale: AGONIA CREŞTINISMULUI, de Miguel de Unamuno (ed. Institutul european, Iaşi, 1993, 121 p., trad. de Radu I. Petrescu).

Este o carte a unui mare creştin despre tragicul existenţei care nu poate fi înţeles şi depăşit decât pentru cel care crede *„Credinţa... este voinţa de a şti care se preschimbă în voinţa de a iubi, este voinţa de a înţelege care devine înţelegerea voinţei, şi nu o dorinţă de a crede care sfârşeşte în neant"*.

Sensul cuvântului „agonie" din titlul cărţii este acela grecesc de „luptă", de „polemică", de luptă pentru clarificare, pentru înţelegere, pentru credinţă. Unamuno afirmă drepturile inimii împotriva unui creştinism raţionalizat sau social.

Cartea, aflându-se în atmosfera de care amintim, este evident o alcătuire din abisuri şi genune, din paradox şi clarobscur, dar esenţiale sunt străfulgerările egale cu extazul, care luminează dintr-odată totul. Scurt. O clipă. Dar o clipă pentru totdeauna.

*

În editura Mitropoliei Banatului (Timişoara, 1993) a apărut cartea pr. prof. Ioan G. Coman: „ŞI CUVÂNTUL TRUP S-A FĂCUT", cu subtitlul: *Hristologie şi Mariologie patristică* (432 p.).

E o carte absolut indispensabilă studenţilor teologi şi tuturor celor interesaţi de tainele credinţei ortodoxe desigur expuse la nivel înalt. Sunt, în general, cursuri ţinute doctoranzilor adunate, după cum reiese din prefaţă, chiar de autor înainte de a trece în veşnicie.

Părintele I. G. Coman a fost unul din marii profesori de Teologie ai Bisericii noastre şi ne bucurăm că Mitropolia Banatului i-a valorificat manuscrisul rămas nepublicat în volum, în timpul vieţii sale.

*

Literatorul (nr. 22, 1993, p. 8—9) publică sub titlul: „Iubeşte pe aproapele tău", un fragment din vol. II al romanului: VAI CELUI SINGUR, de Lidia Popiţa.

Iată semn că ne întoarcem la literatură. Şi la literatură bună.

*

Ion Filipciuc publică în revista „Târgovişteа" (nr. 11—14, 1992, p. 6): ŞAPTE ANTINOMII CU MIORIŢA. Ştim că autorul se preocupă de mult de exegeza mioritică şi, în textul pe care îl semnalăm, dă dovezi de multă meditaţie şi adâncire a baladei. Găseşte şi interpretări noi pe baza unor variante, precum aceea că *„la nunta mea / Să-mi răsară o stea"*, nu cum e în textul lui Alecsandri: *„a căzut o stea"*.

Apreciem faptul că autorul recunoaşte drept primă variantă a *Mioriţei*, cea culeasă de Alecu Russo în 1846, la Soveja, deci că el este adevăratul descoperitor-culegător al ei. Alecsandri doar o publică în 1850 în rev. *„Bucovina"* din Cernăuţi, iar după aceea o include în toate culegerile sale de poezie populară!

Despre aceasta am mai scris, cerând restituirea paternităţii lui Russo. Vox clamantis in deserto!

*

Cunoaştem de mult cartea lui André 'Frossard: DIEU EXISTE, JE L'AI RENCONTRÉ (Dumnezeu există, eu L-am întâlnit). Am văzut titlul acesta în „România Literară" (nr. 27, 1993, p. 20—21) şi, evident, am citit repede cele două pagini selectate din carte de Alex. Ştefănescu, care le prezintă şi le traduce. Textul selectat nu spune nimic despre convertire. Descrie tinereţea şi, spre sfârşit, pornirile aproape antireligioase şi clar anticlericale ale tânărului autor evreu, terminându-se cu anunţarea convertirii printr-o revelaţie pe care a avut-o la vârsta de douăzeci de ani, într-o capelă catolică.

Textul nu e cu „va urma", dar trimite la cartea care va apare în româneşte la editura „Universal Daisi" din Bucureşti. Cred că reuşeşte să-i facă o reuşită publicitate când, după ce ne poartă prin nişte premize care nu prevestesc nimic bun — avem în vedere titlul — se încheie brusc cu: *„Este ora şaptesprezece şi zece. Peste două minute voi fi creştin"*.

Cine să nu dorească după acest sfârşit-început, să aibe cât mai repede cartea în mână! Şi confirm că ea trebuie neapărat citită.

Nu pricep atât cât aş dori o afirmaţie a traducătorului din preambulul prin care prezintă autorul şi cartea. El zice: *„Un asemenea text, dacă nu era literatură, nu era nimic"*. Cum adică? E literatură? Nu marturisirea unei convertiri printr-o revelaţie care l-a marcat pentru totdeauna?

Dacă aş fi André Frossard, m-aş supăra tare. Eu cred că nu e „literatură", chiar dacă mărturisirea e scrisă frumos, literar. A reduce cartea la literatură, înseamnă a trăda.

Dacă e literatură, nu e nimic!

*

Ce bine e că ne mai aducem aminte de unii mari oameni de cultură şi de autentică simţire românească din trecut. Nu am nimic cu faptul că acum s-au selecţionat doar trei-patru idoli, dar de învăţat avem de la mai mulţi cărturari de dinainte de întunericul celor cincizeci de ani, ca să putem trece de faza învăţatului şi reînvăţatului, pentru a trece la faza obligatorie a naşterii unei noi generaţii creatoare de noi valori. Altfel vom crede că facem cine ştie ce scofală, repetând ceea ce au gândit alţii şi crezându-ne grozavi.

Dintre cei readuşi în memoria prezentului este şi C. Rădulescu-Motru, cu: ROMÂNISMUL, CATEHISMUL UNEI NOI SPIRITUALITĂŢI (Bucureşti, ed. Ştiinţifică, 1992). O prezentare a viziunii lui face Ionel Buşe, în Literatorul (nr. 22, 1993, p. 8). Prezentatorul accentuiază pe ideea că *Românismul*, după C. Rădulescu-Motru, presupune întoarcerea tineretului în mijlocul satelor.

S-o facă repede, înainte de a ni se prea schimba satele, unde invazia de blugi şi de vopsele de ochi este pe cale de a înlocui frumoasele noastre costume româneşti şi obrazul rumen de la Dumnezeu, curat şi frumos al sătencelor.

Acad. Cristofor I. Simionescu ne-a mai dat în vara aceasta un volum de „Gânduri" (ed. Moldova, Iaşi, 1993, 282 p.), amestec de confesiuni (Pascal, Fer. Augustin), de meditaţie solemnă în notă clasică (Pârvan), de pledoarie pentru valorile autohtone (S. Mehedinţi) ca şi pentru chemarea pe caile ştiinţei a celor pentru care aurul cenuşiu e mai de valoare decât aurul galben.

Un eseu aproape minuscul, plasat mai spre sfârşit, se intitulează *„Materia"* şi mărturisesc că pe acesta l-am citit mai întâi, cam pornind de la gândul: ce mai spun oare oamenii de ştiinţă despre materie? I-am văzut dintr-o ochire citaţi pe Alfred Kasler *(Această stranie materie)*, pe M. Drăgănescu *(Spiritualitate, informaţie, materie)*, pe R. Daudel *(Vision moléculaire du monde)* şi pe N.N. Semenov cu *antimateria* lui. Laboratorul m-a ispitit, mai ales că numele celor adunaţi în el nu-mi erau nici necunoscute, nici indiferente, cum nu-mi este nici al autorului „Gândurilor".

De fapt ştiam că nu de intrarea în toate dimensiunile problemei va fi vorba. Nici n-aş fi avut priceperea necesară pentru aceasta. Voiam doar să ştiu dacă mai există „cercul magic" în care au fost ţinuţi la noi oamenii de ştiinţă, sau vraja s-a rupt şi în laboratoare şi, acum, se respiră liber într-un univers în care a fost eliberat din temniţă şi spiritul.

Acad. Cristofor I. Simionescu afirmă cercetarea materiei *„în interconexiune cu întregul proces al cunoaşterii, cu toate fenomenele lumii înconjurătoare, fără a se neglija unele aspecte spirituale"* (p. 2). Şi mai afirmă că *viul*, adică viaţa, n-a putut fi definită de nici o ştiinţă care se ocupă cu aceasta, *ca fiind o calitate a materiei* (p. 169). Aceasta — scrie acad. Cristofor I. Simionescu comentând o zicere a lui R. Daudel — *„îndeamnă la meditaţie şi spulberă odihna cerebrală a omului de ştiinţă autentic"*. Soluţia odihnei însă există de mult. *„Inquiestus est car nostrum Domine donec requiescat in Te"*. Neliniştită este inima noastră Doamne, până nu se va odihni în Tine (Fer. Augustin)! Cartea acad. Cristofor I. Simionescu conduce spre astfel de meditaţii profunde. Iată, au început să apară şi cărţi bune, adevărate!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 800 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140
SIBIU
1 şi 25 octombrie
1993
Nr. 37—40

Unitate, Pace, Responsabilitate creştină

(Deziderate exprimate cu prilejul a două importante vizite făcute Bisericii Ortodoxe Române)

ÎNSEMNARE

La invitaţia Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, între 6—10 septembrie 1993, Graţia Sa Dr. GEORGE LEONARD CAREY, Arhiepiscop de Canterbury, Primat al Întregii Anglii şi al Comuniunii Anglicane din întreaga lume, împreună cu clerici şi mireni, a vizitat Biserica Ortodoxă Română.

Pe parcursul celor cinci zile ale vizitei, Prea Fericitul Părinte Patriarh a oferit Graţiei Sale şi însoţitorilor săi posibilitatea de a cunoaşte mai bine Biserica Ortodoxă Română cu aspectele ei specifice de doctrină şi spiritualitate, de cult şi cultură, de viaţă şi organizare şi de a se întâlni cu preoţi, monahi şi credincioşi care, în ciuda tuturor ameninţărilor, persecuţiilor şi chinurilor suferite de-a lungul unei istorii zbuciumate au păstrat şi au transmis urmaşilor lor credinţa creştină vie şi nealterată. Astfel, au fost vizitate Arhiepiscopia Sucevei şi Rădăuţilor şi unele din cele mai reprezentative mânăstiri din Moldova şi Nordul Bucovinei, perle ale creativităţii şi spiritualităţii ortodoxe româneşti. Cu acest prilej, Graţia Sa, Arhiepiscopul de Canterbury şi delegaţia Bisericii Anglicane, împreună cu Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST au fost întâmpinaţi de Î. P. S. DANIEL, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei, şi de Î. P. S. PIMEN, Arhiepiscopul Sucevei şi Rădăuţilor. La 8 septembrie, Graţia Sa a asistat la Sfânta Liturghie săvârşită la Mânăstirea Vorona cu prilejul sărbătorii Naşterii Maicii Domnului, hramul acestei mânăstiri şi a vorbit miilor de credincioşi prezenţi. În după-amiaza aceleiaşi zile, a fost vizitat satul Victoria din Parohia Tocileni, locul de naştere al Prea Fericitului Părinte Patriarh TEOCTIST, unde a avut loc o întâlnire cu credincioşii şi a fost vizitată biserica nouă ctitorită şi construită în anii grei ai dictaturii comuniste, la iniţiativa şi cu purtarea de grijă a Prea Fericirii Sale.

Programul şederii în România a delegaţiei anglicane a inclus, de asemenea, o întâlnire a Graţiei Sale cu profesori ai Facultăţii de Teologie din Bucureşti, primire la Preşedinţia României, precum şi vizitarea Spitalului „Christiana". La cimitirul eroilor din Bucureşti, Graţia Sa, Arhiepiscopul de Canterbury şi Prea Fericitul Părinte Patriarh au depus jerbe de flori şi au înălţat rugăciuni pentru odihna sufletelor martirilor din Decembrie 1989.

Vizita în România i-a dat posibilitatea Graţiei Sale, Arhiepiscopul de Canterbury de a se întâlni cu comunitatea anglicană de la biserica „Învierea" din Bucureşti şi de a săvârşi o slujbă religioasă, la care au asistat Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST, însoţit de membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române şi conducători ai altor comunităţi creştine din România.

În ziua de 9 septembrie a.c., a avut loc la Reşedinţa Patriarhală din Bucureşti o convorbire între Primatul Bisericii Anglicane, în prezenţa însoţitorilor săi şi Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST, împreună cu membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Cu acest prilej, s-au reafirmat, cu bucurie, progresele făcute în decursul anilor de dialog teologic, pentru apropierea dintre cele două Biserici şi s-au abordat, cu regret, elementele care încă le mai despart. S-a exprimat, de asemenea, opinia comună privind necesitatea soluţionării şi depăşirii acestor piedici spre unitate, prin continuarea dialogului teologic şi s-a arătat disponibilitatea ambelor Biserici de a-şi întări cooperarea în slujirea lumii şi în rezolvarea problemelor cu care aceasta se confruntă în zilele noastre.

Pe parcursul ei, vizita delegaţiei Bisericii Anglicane în România s-a desfăşurat într-un spirit de dragoste creştină, reflectând lunga istorie a bunelor relaţii dintre cele două Biserici.

† TEOCTIST
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Dr. GEORGE LEONARD CAREY
Arhiepiscop de Canterbury Primat al Întregii Anglii şi al Comuniunii Anglicane din întreaga lume

APEL COMUN

al Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române şi al Graţiei Sale, Dr. GEORGE LEONARD CAREY, Arhiepiscopul de Canterbury, Primatul întregii Anglii şi liderul spiritual al Comuniunii Anglicane din întreaga lume, făcut cu ocazia vizitei Graţiei Sale în România, 6—10 septembrie 1993.

În spiritul bunelor relaţii tradiţionale dintre Bisericile noastre şi din dorinţa de o mai mare apropiere între ele, ne-am întâlnit în România între 6—10 septembrie 1993.

Ca rezultat al discuţiilor noastre, am ajuns la anumite concluzii, afirmând convingeri pe care le-am împărtăşit reciproc. De aceea, facem un apel către clerul şi credincioşii Bisericilor noastre şi către toate Bisericile creştine din întreaga lume:

1. să se continue dialogul teologic şi cooperarea practică în vederea depăşirii tuturor obstacolelor care încă ne mai despart, pentru a ajunge la unitatea de credinţă care este baza şi condiţia realizării comuniunii depline şi a unităţii văzute a Bisericii celei una a lui Hristos;

2. în faţa tendinţelor de dezbinare şi prozelitism ale unor grupuri religioase, să păstrăm şi să *mărturisim împreună tezaurul credinţei noastre comune în iubirea lui Hristos* cel răstignit şi înviat;

3. pentru a diminua şi depăşi *violenţa crescândă din lumea de azi*, să lucrăm prin rugăciune, cuvânt şi faptă la *reconciliere între oameni şi popoare*, astfel încât lumea să se poată bucura de pacea care vine de la Dumnezeu;

4. pentru a alina *suferinţa din jurul nostru*, să ajutăm pe cei care suferă de boală, de foame şi de singurătate din lumea întreagă;

5. în faţa crizei spirituale a lumii de azi, să lucrăm pentru reînnoirea trăirii valorilor spirituale în societatea noastră, ca temelie pentru speranţa tinerilor, pentru unitatea familiei şi pentru promovarea demnităţii omului creat după chipul lui Dumnezeu şi chemat la viaţă şi iubire veşnică;

6. să afirmăm împreună cu alte religii iubirea lui Dumnezeu faţă de om şi faţă de întreaga creaţie, pentru a da lumii speranţă şi a da vieţii sens.

† TEOCTIST
Patriarch of the Romanian Orthodox Church

† Dr. GEORGE LEONARD CAREY
Archbishop of Canterbury Primate of all England and of the Anglican Communion Worldwide

COMUNICAT

Cu voia Bunului Dumnezeu, în perioada 12—18 august 1993, a avut loc la Patriarhia Română, vizita Sanctităţii Sale BARTOLOMEOS I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, însoţit de ierarhi, clerici şi colaboratori ai Sanctităţii Sale.

După primirea frăţească din Catedrala Patriarhală şi închinarea la moaştele Sf. Dimitrie cel Nou, Sanctitatea Sa Bartolomeos I, împreună cu Prea Fericitul Părinte Patriarh TEOCTIST, au înălţat rugăciuni la Cimitirul tinerilor eroi martiri din Decembrie 1989 şi au binecuvântat, de asemenea, lucrările de la noua biserică ce se zideşte în memoria acestora.

Înalţii oaspeţi au vizitat mânăstiri şi biserici, monumente istorice, religioase, aşezăminte bisericeşti, de cultură şi artă românească, la Episcopia Râmnicului, păstorită odinioară de Sf. Ierarh Calinic de la Cernica, Mânăstirea Cozia, locul de odihnă al voievodului Mircea cel Bătrân al Ţării Româneşti, la Sibiu, străvechi centru de spiritualitate ortodoxă din Transilvania.

Duminică, 15 august 1993, la praznicul Adormirii Maicii Domnului, la Mânăstirea Brâncoveanu, de la Sâmbăta de Sus, judeţul Braşov, rezidită din temelii, s-a săvârşit sfinţirea mânăstirii şi Sfânta Liturghie solemnă de către Sanctitatea Sa Bartolomeos I şi de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist al Bisericii Ortodoxe Române, împreună cu ierarhi şi clerici ai celor două Biserici Ortodoxe surori, de faţă fiind zeci de mii de credincioşi, monahi şi clerici, din Transilvania şi din toate părţile ţării, înălţându-se rugăciuni către Atotputernicul Dumnezeu „pentru pacea a toată lumea, pentru bunăstarea Sfintelor lui Dumnezeu Biserici şi pentru unirea tuturor".

În continuare, a fost vizitată Alba Iulia, aşezare bimilenară, simbol al unităţii spirituale şi naţionale a românilor, Mânăstirea Râmeţi, cunoscut aşezământ monahal şi vechi scaun vlădicesc şi Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului, cu istorice rădăcini şi tradiţii româneşti.

Oaspeţii, împreună cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist şi membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, au fost întâmpinaţi peste tot de către clerici şi credincioşi, cu însufleţire şi dragoste, după rânduiala bisericească şi datina românească.

Iar astăzi, 18 august 1993, la Reşedinţa Patriarhală din Bucureşti, a avut loc şedinţa solemnă a Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, cu participarea Sanctităţii Sale Bartolomeos I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului şi a însoţitorilor Sanctităţii Sale, în cadrul căreia cei doi Întâistătători au rostit cuvântări şi au fost subliniate aspecte privind întărirea unităţii şi frăţietăţii ortodoxe, participarea ortodoxă la dialogurile teologice, rolul şi aportul monahismului ortodox în lume, situaţia diasporei ortodoxe, precum şi unele probleme cu care se confruntă Ortodoxia azi: prozelitismul, uniatismul, conflicte violente, căutarea unui sens duhovnicesc al vieţii, etc.

Drept mărturie a bucuriei duhovniceşti, prilejuită de această istorică vizită, s-a întocmit această ÎNSEMNARE care s-a scris în Condica Sfântă a Evenimentelor din Biserica Ortodoxă Română.

† TEOCTIST
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
Semnăturile membrilor Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române

† BARTOLOMEOS I
PATRIARHUL ECUMENIC AL CONSTANTINOPOLULUI
Semnăturile membrilor delegaţiei Patriarhiei Ecumenice

APEL

pentru pace în Bosnia-Hertzegovina

Sanctitatea Sa Bartolomeos I, Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului, şi Prea Fericirea Sa Teoctist, Patriarhul României, dimpreună cu ierarhi ai Patriarhiei Ecumenice şi membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, întruniţi la Bucureşti în data de 18 august 1993 exprimă îngrijorarea lor privind războiul din Bosnia-Hertzegovina şi fără să intre într-o dezbatere de ordin politic fac apel sfânt, prin cuvânt şi rugăciune, pentru încetarea tragediei războiului care aduce zi de zi vărsare de sânge omenesc şi mari pagube materiale.

Dumnezeul vieţii şi Judecătorul popoarelor care a poruncit „să nu ucizi" şi a fericit pe făcătorii de pace, cheamă pe toţi cei implicaţi în război să înceteze distrugerea darului sfânt al vieţii şi să caute pacea şi înţelegerea. Bisericile, parohiile, mânăstirile şi toţi cei credincioşi sunt chemaţi să înalţe rugăciuni pentru încetarea urii şi violenţei şi pentru triumful păcii şi al înţelegerii între popoare.

† TEOCTIST
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

† BARTOLOMEOS I
Patriarhul Ecumenic al Constantinopolului

Pios omagiu academicianului pr. prof. dr. DUMITRU STĂNILOAE – la trecerea sa în veşnicie

Părintele Stăniloae

Mărturie de ucenic

A plecat dintre noi şi Părintele Stăniloae. Sunt însă plecări şi plecări. Unii pleacă definitiv — cei care nu lasă în urmă nimic celor care mai rămân — alţii parcă nici n-ar pleca. Prin personalitatea lor, prin opera lor, înnoiesc mereu gândirea oamenilor, tâlcuiesc tainele lui Dumnezeu şi sensurile lumii şi, rămân ca un izvor care nu încetează niciodată să dăruiască apă limpede, răcoritoare.

Izvorul Stăniloae nu va seca niciodată. Va rămâne veşnic viu.

A trecut dincolo când nu l-a mai slujit trupul, dar cu mulţumire că Dumnezeu i-a dat *„lungime de zile"*, ca să-şi folosească mintea şi sufletul spre îmbogăţirea minţilor şi a sufletelor celor din preajma lui. Cei nouăzeci de ani i-a umplut zi de zi cu roade de adâncă cugetare şi de adâncă simţire mai mult decât mulţi din generaţia lui şi nu numai din Teologie şi Biserică, şi nu numai din România. Se spunea de mult că *era cel mai mare teolog* ortodox. Şi era. Un gânditor francez foarte cunoscut şi cu cuvânt greu şi zgârcit în aprecierea valorilor, a spus odată — şi declaraţia a făcut-o şi în scris — că *„toată lumea cunoaşte pe Părintele Stăniloae care este un uriaş, un geniu teologic care marchează absolut tot secolul nostru"* (Olivier Clément, în rev. „Renaşterea", Episcopia Râmnicului, an. I, nr. 3—4, 1992, p. 8).

Gândire originală, creatoare, îndrăzneaţă, capacitate de adâncire până la epuizarea tuturor posibilităţilor de explorare a unui gând, a unei fapte, a unei prezenţe a lui Dumnezeu în lume, în cuvânt, în om, în univers — iată ce şi cine a fost şi rămâne Părintele Stăniloae. Nimeni ca dânsul n-a descoperit sensuri noi

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Desăvârşit întru toate ale sale

Timp de un deceniu, şi anume între 1 ianuarie 1934 şi 13 mai 1945, „Telegraful Român" a beneficiat de un patronaj spiritual de excepţie: a fost redactat de către venerabilul preot şi profesor academician dr. Dumitru Stăniloae.

Acest fapt a determinat apariţia chenarului negru pe pagina întâi a prezentului număr, ca semn de profund omagiu adus memoriei celui plecat recent pe calea veşniciei.

Desăvârşit întru toate ale sale, Părintele profesor Dumitru Stăniloae nu putea fi mai prejos nici în munca redacţională. I s-a dăruit acestei munci cu aceeaşi abnegaţie cu care s-a dăruit muncii de la catedră. De altfel, era însufleţit de ferma convingere că presa are o înaltă menire în viaţa societăţii. La un Congres al Sindicatului Ziariştilor din Ardeal şi Banat, ţinut la Si-

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Pe treptele mereu urcătoare ale timpului spre veşnicie

(Din viaţa şi activitatea academicianului pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae)

1903 S-a născut la Vlădeni, judeţul Braşov, Dumitru, ultimul din cei cinci copii ai lui Irimie şi Reveca; mama era nepoată de preot.

1917 La 10 februarie, pleacă la Braşov să urmeze cursurile Liceului confesional umanist „Andrei Şaguna".

1918 I se oferă o bursă pentru clasa a IV-a de către „Fundaţia Gojdu".

1922 Primeşte o bursă în cadrul Universităţii din Cernăuţi. Dezamăgit de manualele şi metodele scolastice, părăseşte Universitatea după un an.

1923—1924 Urmează cursurile Facultăţii de Litere din cadrul Universităţii din Bucureşti.

1924 În Postul Mare se-ntâlneşte cu mitropolitul Nicolae Bălan, care-i oferă o bursă la Centrul Mitropolitan din Sibiu.

1927 Termină anul IV şi susţine Licenţa în Teologie sub conducerea prof. Vasile Loichiţă, cu lucrarea „Botezul copiilor"; primeşte o bursă pentru studii de specialitate la Atena.

1928 Toamna, susţine la Cernăuţi teza de doctorat *Viaţa şi opera patriarhului Dosoftei al Ierusalimului şi legăturile lui cu Ţările Româneşti*. Centrul Mitropolitan din Sibiu îi oferă o bursă pentru Bizantinologie şi Dogmatică. Pleacă la München, urmând cursurile profesorului August Heisenberg, tatăl celebrului fizician.

1929 Pleacă la Berlin şi Paris pentru studii şi documentare asupra operei originale a lui Grigorie Palama; la întoarcerea în ţară este încadrat profesor suplinitor, apoi provizoriu.

1930 Pleacă la Constantinopol pentru a cerceta şi copia opera teologică a lui Grigorie Palama; la 4 octombrie se căsătoreşte cu Maria (născută Milea).

1931 La 10 mai, i se nasc primii doi copii gemeni, Dumitru (care moare în septembrie 1931) şi Maria; la 8 octombrie, este hirotonisit diacon.

(Continuare în pag. a 2-a)

Gheorghe Anghelescu

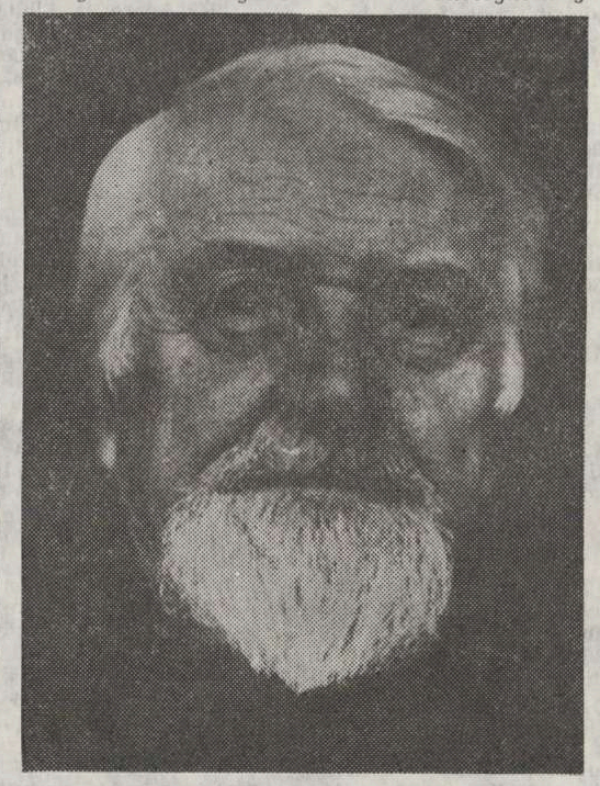

Biserica împotriva comunismului

Articol publicat în „T. Român" nr. 42 din 11 oct. 1936

Între creştinism şi comunism există un antagonism ireductibil. Prin toate fibrele sale unul neagă pe celălalt. Aceasta deoarece comunismul nu e numai o doctrină de tehnică socială, ci este şi o concepţie integrală despre lume, din care e alungată radical credinţa în Dumnezeu, în suflet şi în viaţa viitoare. Nici n-ar putea comunismul să le admită pe acestea, căci atunci ar trebui să lase ceva din patetica afirmare că numai printr-o tehnică socială se poate ferici omenirea, iar virtuţile cari derivă şi sunt în funcţie de credinţa în Dumnezeu, nu pot avea nici un rol în înnobilarea raporturilor dintre oameni şi în uşurarea greutăţilor sociale. Necredinţa e parte organică, fiinţială a comunismului. Şi de aceea el dă peste tot un fiasco deplin. El este un regim nenatural, anormal pentru oameni. Şi viaţa nu poate curge în cadre anormale multă vreme. Comunismul a putut fi la unele popoare cel mult o etapă scurtă, de experimentare; până n'a fost aplicat s-au putut lega de el mari speranţe. Dar experienţa l-a condamnat în scurtă vreme şi definitiv ca pe o anormalitate care stinghereşte şi păgubeşte viaţa oamenilor.

Astăzi, după ce un popor a experimentat cu preţul unor mari suferinţe comunismul, ar fi o neghiobie să mai caute a-l experimenta şi altele. Pilda lui să ne ajungă şi să ne fie de avertisment zguduitor.

Mai ales neamul nostru trebuie să se ferească de-o asemenea experienţă, căci ea ar fi desigur fatală pentru libertatea lui câştigată cu mari jertfe şi după sute de ani de grea aşteptare şi de amară viaţă în robie.

La noi în mod cu totul special, comunismul ar fi instrumentul de exploatare a noastră din partea străinilor. Doar nu degeaba îl susţin cu atâta fanatism tocmai anumiţi indezirabili proaspeţi înfiltraţi, cetăţeni ai ţării noastre. Au ei atâta dragoste de poporul nostru că vreau cu orice preţ să-l fericească? S-o creadă cei naivi. Pe noi să ne slăbească cu dragostea. Şi statul nostru trebuie să fie mai tare — i-o spune azi Biserica şi-i dă toată binecuvântarea — şi să ia atitudine faţă de toţi aceşti indivizi pe cari «dragostea» pentru neamul nostru nu-i mai lasă să se astâmpere.

Chestiunea aceasta, atât de indisolubil legată de problema apărării noastre eficace de puhoiul distrugător al sălbăticiei comuniste, trebuie rezolvată urgent aşa cum o cer interesele neamului nostru, nu cu fraze, ci cu fapte curajoase.

Dr. D. STĂNILOAE

Părintele Stăniloae
Mărturie de ucenic

(Urmare din pag. 1)

acolo unde nimeni nu le bănuia, n-a elaborat mai pe înțeles și cu noi înțelesuri o teologie a lumii, o teologie a persoanei — pornind de la Dumnezeu-Persoana — o teologie a armoniei și a echilibrului, o teologie a omeniei, folosindu-se în aceste din urmă elaborări mai ales de felul cum se reflectă ele în alcătuirea sufletului românesc.

Pentru totdeauna și pentru toate generațiile care vor veni după noi, el va fi Profesorul care ne-a învățat taina apropierii de Dumnezeu. Când se va zice *Filocalie*, se va zice Stăniloae.

Am avut șansa să fiu unul din prima generație de studenți ai săi la Facultatea de Teologie din București. Atunci i-am ascultat cursul de *Teologie ascetică și mistică*. Spiritualitatea românească i-a datorat atunci, și de atunci încoace, instaurarea unui nou model de viață duhovnicească în Mânăstiri, ca și în sufletele preoților și ale laicilor, mai ales în condițiile în care viața duhovnicească trebuie să se ascundă în rugăciune, în tăcere, în meditație, adesea într-un *incognito* aproape subversiv, dar viu lucrător. A fost un „rug aprins" care ardea și nu se mistuia.

A fost istoric, apologet, dogmatist. În toate a excelat. În spiritualitate însă, e de pe acum în rândul Părinților Bisericii, și ne va rămâne mereu Dascăl și Îndrumător, căci n-a murit, ci a trecut prin moarte la viață.

Preot și savant în știința sacră a teologiei

În numele Facultății de Teologie „Andrei Șaguna" și a întregii Universități sibiene, aduc aici un ultim cuvânt de cinstire și de recunoștință pentru cel care a fost renumitul și venerabilul dascăl de teologie Dumitru Stăniloae. Prezența mea și a mai multor colegi la mormântul său nu este întâmplătoare, pentru că vrednicul nostru dascăl și părinte era legat prin toate fibrele ființei sale de Ardealul românesc și în primul rând de Sibiu. Odrăslit într-o străveche familie de țărani din părțile Brașovului, crescut în spiritul tradițiilor românești și ortodoxe ale Liceului „Andrei Șaguna", îndrumat părintește de marele mitropolit Nicolae Bălan, după studii strălucite în țară și peste hotare, Dumitru Stăniloae va activa timp de 17 ani la Sibiu, ca profesor de Dogmatică și concomitent — pentru 10 ani— ca rector al fostei Academii teologice „Andreiene" și ca redactor al prestigioasei foi șaguniene „Telegraful Român". A secondat pe ierarhul său în strădania de a ridica Academia pe care o conducea la rang universitar. Tot la Sibiu și-a început neobosita și prodigioasa activitate științifică, ce se va desfășura pe parcursul a 65 de ani, începând cu traducerea *Dogmaticii* lui Hristu Andrutsos, continuând cu o serie de lucrări originale, între care se impune *Iisus Hristos sau restaurarea omului* și cu traducerea primelor patru volume din *Filocalie*. Silit să părăsească Sibiul, în urma presiunilor exercitate asupra mitropolitului Nicolae de însuși primul ministru din România regimului totalitar, părintele Dumitru Stăniloae a fost „chemat" la Facultatea de Teologie din București. El a continuat, totuși, legăturile cu Sibiul tinereții sale, nu numai prin mijlocirea familiei, ci și prin foștii săi colegi, printr-un număr de doctoranzi pe care i-a format la București, cât și prin tipărirea unor lucrări teologice la Sibiu, de către unul din discipolii săi, aflat azi în scaunul vlădicesc al lui Andrei Șaguna și Nicolae Bălan.

Ca o recunoaștere a strădaniilor sale cărturărești de o viață, dar și ca o cinstire pentru tot ce a dăruit Sibiului ortodox, Consiliul profesoral al Facultății noastre a hotărât, încă din luna iulie, să-i acorde titlul de „doctor honoris causa", propunere care, din nefericire, datorită vacanței de vară, a fost aprobată, în unanimitate, de Senatul Universității din Sibiu abia cu puțin timp înainte de trecerea sa la cele veșnice. Cândul nostru era să-i înmânăm diploma respectivă, în cadrul unei festivități tradiționale, ce urma să aibă loc la Sibiu, în noiembrie, cu ocazia împlinirii vârstei de 90 de ani, când preconizam și lansarea unui volum omagial, aflat acum în faza finală de tipărire. Dar dacă voia lui Dumnezeu a fost alta decât a noastră, a oamenilor, ne plecăm, smeriți genunchii în fața Lui, mulțumindu-I că a dat Bisericii și neamului nostru un preot și un savant de talia Părintelui Dumitru Stăniloae. El va trăi în noi și în cei ce vor veni după noi, cu întreaga sa personalitate, ca și cum ar fi încă lângă noi și ne-ar împărtăși din comoara înțelepciunii sale, din durerile și speranțele sale.

Să-l rugăm pe Mântuitorul Iisus Hristos să-i odihnească sufletul „cu sfinții", așa cum glăsuiește condacul de la slujba înmormântării, cu Sfinții Părinți din învățătura cărora s-a luminat pe sine, ca apoi să ne lumineze și pe noi, acolo „unde nu este durere, nici întristare, nici suspinare, ci viață fără de sfârșit". Veșnică să-i fie pomenirea!

Pr. prof. M. Păcurariu

Slujba înmormântării

† Pr. prof. și academician DUMITRU STĂNILOAE

În dimineața zilei de 5 octombrie 1993, cu puține zile înainte de a-și sărbători ziua onomastică și cu șase săptămâni înainte de-a împlini venerabila vârstă de 90 de ani (16 noiembrie), Dumnezeu a chemat la Sine pe cel ce a fost preotul, profesorul, teologul și omul de înaltă cultură, doctor honoris causa al mai multor Universități din țară și de peste hotare, membru titular al Academiei Române, Dumitru Stăniloae. În semn de aleasă cinstire, trupul neînsuflețit i-a fost depus în catedrala patriarhală din București, unde au vegheat în permanență preoți, călugări și studenți teologi.

Slujba înmormântării a fost săvârșită în ziua de 7 octombrie, în fața catedralei patriarhale din București de către un sobor de ierarhi și preoți, în frunte cu Prea Fericitul Patriarh Teoctist. Din sobor au mai făcut parte Înalt Prea Sfințiții Mitropoliți Antonie al Ardealului, Daniel al Moldovei, arhiepiscopi, episcopi, episcopi vicari, arhimandriți și preoți. Au participat mii de credincioși, ca „la o slujbă de Înviere", cum spuneau unii, numeroși preoți, călugări și studenți teologi. Din partea autorităților de stat au fost de față Dl. consilier prezidențial Victor Opaschi, Dl. Ministru al Învățământului Liviu Maior, Doamna acad. Zoe Dumitrescu-Bușulenga și alții.

Au rostit cuvântări: Prea Fericitul Patriarh Teoctist, academicienii Al. Surdu și Virgil Cândea din partea Academiei Române, Rev. anglican Allchin din Marea Britanie, Păr. Prof. Dumitru Radu din partea școlilor teologice, un student teolog din București.

După terminarea cuvântărilor, s-a format un impresionant cortegiu care s-a deplasat pe jos până în fața locuinței răposatului (Cernica 6), nu departe de Piața Universității. De acolo, aproape toți s-au îndreptat în mașini și autobuze spre mânăstirea Cernica, locul său de veșnică odihnă. În fața mormântului au mai rostit cuvântări: Păr. Prof. Mircea Păcurariu, din partea Facultății de Teologie din Sibiu, Păr. Prof. Constantin Galeriu și I.P.S. Mitropolit Daniel al Moldovei și Bucovinei, amândoi foști doctoranzi ai vrednicului de pomenire preotul profesor Dumitru Stăniloae.

Dumnezeu să-l ierte și să-l așeze în ceata aleșilor Săi.

Desăvârșit întru toate ale sale

(Urmare din pag. 1)

biu în 29—30 ianuarie 1944, redactorul de atunci al „Telegrafului Român" a făcut dovada că nu a fost implicat doar ocazional în activitatea de presă ci că s-a identificat ființial cu această activitate, manifestând responsabilitate și competență.

Iată care îi era crezul ce l-a însuflețit ca redactor al unuia dintre cele mai vechi și mai renumite organe de presă:

„Este absolut necesar — afirma părintele Dumitru Stăniloae la amintitul Congres — ca ziarul, acest important instrument de relații interumane, să fie învestit serios cu rolul de educator. Omenirea nu poate trăi fără credință și fără etică, iar ziarul care influențează decisiv asupra stărilor de suflet ale omenirii nu poate să submineze aceste temelii ale societății. Ziarul, prin faptul că e citit de o mulțime de oameni, sporește unitatea de cuget și simțire între ei. El este chiag între oameni. Dar dată fiind această funcție nobilă a lui, nu e îngăduit să-i ducă pe oameni spre o solidaritate întemeiată pe neadevăruri. Ziarul nu trebuie să uzeze de puterea sa pentru a fanatiza masele prin prezentări false sau trunchiate ale realității. El trebuie să aibă orizontul larg, luminos și să respecte temeliile morale absolut necesare pentru existența **sănătoasă a mulțimilor**. Poate se va ajunge odată, spunea în împrejurarea amintită părintele profesor Dumitru Stăniloae, ca cel ce va vrea să devină ziarist, să fie obligat de a da probe puternice nu numai de destoinicie redacțională ci și de credință tare în Dumnezeu și moralitate neclintită" (vezi articolul: „Misiunea presei" în „Telegraful Român" nr. 6 din 6 februarie 1944).

Părintele profesor dr. Dumitru Stăniloae s-a lăsat călăuzit pe tot parcursul activității sale ca redactor, de aceste nobile convingeri. Pentru acest fapt, o parte din lumina ce înconjoară ca un nimb această venerabilă publicație sibiană se răsfrânge și asupra personalității sale de excepție.

Socotindu-se îndatorată moral față de ilustrul înaintaș în munca redacțională, actuala Redacție a „Telegrafului Român", înalță pioasă rugăciune către Părintele ceresc, ca să dea veșnică odihnă pururea pomenitului și alesului slujitor al Bisericii, al culturii și neamului — profesor academician dr. Dumitru Stăniloae.

Pe treptele mereu urcătoare ale timpului spre veșnicie

(Urmare din pag. 1)

1932 La 25 septembrie este hirotonisit preot. Apare la Sibiu *Catolicismul de după război.*

1933 La 8 octombrie, se naște Lidia, botezată de istoricul transilvănean Ioan Lupaș.

1934 La 1 ianuarie este numit director al ziarului „Telegraful Român", funcție îndeplinită până în 1945. Îl cunoaște și leagă o strânsă prietenie cu Nichifor Crainic.

1936 În iunie, este numit rector al Academiei Teologice din Sibiu, funcție îndeplinită până în 1946.

1938 Apare la Sibiu, lucrarea fundamentală *Viața și învățătura Sf. Grigorie Palama.*

1939 Publică la Sibiu *Ortodoxie și românism.*

1940 Vara, România intră în al II-lea război mondial, armata însoțind trupele germane până la Volga. Se constituie, la inițiativa poetului Sandu Tudor, grupul „Rugul aprins", din care făceau parte: ierom. Ivan Kulighin, duhovnicul mitropolitului rus de Rostov (refugiat la Cernica), ierom. Benedict Ghiuș, ierom. Sofian Boghiu, prof. Alex. Mironescu, poetul Vasile Voiculescu, arh. Constantin Joja, pr. Andrei Scrima, Ion Marin Sadoveanu. Întâlnirile periodice la mânăstirile Antim și Cernica au constituit o înviorare duhovnicească a vieții creștine în București.

1942 Apare la Sibiu *Poziția domnului Lucian Blaga față de creștinism și ortodoxie.*

1943 Apare la Sibiu *Iisus Hristos sau restaurarea omului.*

1945 La începutul lunii mai, moare fiica Maria (Mioara).

1946 I se cere să renunțe la rectoratul Academiei Teologice de către mitropolitul Nicolae Bălan împotriva voinței acestuia, la cererea lui Petru Groza; rămâne profesor în continuare până în 1947. Apare la Sibiu, *Filocalia, vol. I.*

1947 Este transferat prin „chemare" la Facultatea de Teologie a Universității din București, catedra de Ascetică și Mistică. Locuiește cu soția și fiica în casa parohială a bisericii Sf. Gheorghe Vechi. Apare la Sibu *Filocalia, vol. II.*

1948 Apare la Sibiu *Filocalia, vol. III și IV.*

1949 Catedra de Mistică fiind desființată, rămâne profesor de Dogmatică pentru doctoranzi.

1950 Participă la întâlnirile organizate de grupul „Rugul aprins", la mânăstirea Antim, unde ține conferințe în cadrul acestora.

1955 La Sibiu, are loc un mare congres al preoților ortodocși; Petru Groza, membru al prezidiului, refuză să vorbească cu pr. Stăniloae, fapt ce va avea consecințe negative mai târziu. Are loc canonizarea Sfântului Calinic de la Cernica.

1958 Începe un nou și mare val de arestări în România, ca o condiție a retragerii trupelor sovietice. Sunt arestați membri ai grupului „Rugul aprins". Este urmărit de Securitate; percheziție la casa părintească din Vlădeni. La 4 septembrie, percheziție la domiciliul din București. În 5 septembrie, ora 4,00 dimineața, este dus la închisoarea din strada Uranus, pentru o lună, apoi în strada Plevnei, pentru încă o lună. În 4 noiembrie, începe procesul înscenat, caracteristic regimului comunist.

1959 Este dus la Aiud, având printre alți colegi de celulă pe preotul Lazarov, paroh în Dobrogea. Vreme de câteva luni este ținut în regim de izolare totală. Lidia, fiica părintelui, naște pe unicul nepot direct, Horia Dumitraș; fiind asistentă la catedra de Fizică a Universității din București — prof. Hulubei — este obligată să părăsească Universitatea.

1961 Toamna, este adus la București pentru noi cercetări penale.

1962 În martie, este readus la penitenciarul din Aiud.

1963 În ianuarie, este eliberat din închisoare. Este acceptată revenirea în activitatea didactică.

1965 Este solicitat să scrie articole și studii, de către cei care-l cenzuraseră înainte (Departamentul Cultelor se pregătea să prezinte Occidentului imaginea unei libertăți religioase).

1968 Este invitat la Freiburg și Heidelberg, de profesorul Paul Miron, pentru conferințe; primește acordul Departamentului Cultelor, ce urma politica schimbării imaginii României.

1969 Conferențiază la Oxford; leagă prietenie cu teologul Donald Allchin.

1971 Merge la Vatican ca membru al delegației BOR.

1973 Apare la București *Uniatismul în Transilvania, încercare de dezmembrare a poporului român.* Devine pensionar cu titlul de profesor onorar, rămânând profesor consultant pentru cursul de doctorat.

1976 Apare la București *Filocalia, vol. V.* Este declarat „Doctor Honoris Causa" al Universității din Salonic.

1977 Apare la București *Filocalia, vol. VI.*

1978 Apare la București Tratatul de *Teologie Dogmatică Ortodoxă, vol. I—III* și *Filocalia, vol. VII.*

1979 Apare la București *Filocalia, vol. VIII.*

1980 Apare la București *Filocalia, vol. IX;* la Geneva, *Dieu est Amour,* traducere D. Nesser; la New York, *Theology and the Church,* traducere R. Berringer; la Atena, *Rugăciune, libertate, știință.*

1981 Este numit „Doctor Honoris Causa" al Institutului ortodox Saint Serge din Paris. Este premiat la Londra cu distincția onorifică „Crucea Sf. Augustin din Canterbury", pentru merite teologice și creștinești. Apare la Paris *Prière de Jésus et expérience de Saint Esprit;* la București, *Spiritualitatea ortodoxă* și *Teologia morală ortodoxă, vol. II.*

1982 I se acordă premiul „Lucas" al Facultății de Teologie din Tübingen; titlul „Doctor Honoris Causa" al Facultății de Teologie din Belgrad; în noiembrie, conferențiază la New York, Boston, Detroit, Chicago, Washington. Apare la București, *Sf. Grigorie de Nyssa, „Scrieri", vol. I* (traducere).

1983 Apare la Paris *Ose comprendre que je t'aime.* Conferențiază la Atena. Apare la București, *Sf. Maxim Mărturisitorul, „Ambigua"* (traducere).

1985 Apare *Orthodoxe Dogmatik,* vol. I, traducere H. Pitters; la Paris, apare *Le génie de l'orthodoxie.*

1986 Apare la Craiova, *Spiritualitate și comuniune în liturghia ortodoxă.*

1987 Apare la Craiova, *Chipul nemuritor al lui Dumnezeu* și la București, *Sf. Atanasie cel Mare, „Scrieri", vol. I* (traducere).

1988 Apare la București, *Sf. Atanasie cel Mare, „Scrieri",* vol. II (traducere).

1990 Devine membru corespondent al Academiei Române. Apare *Orthodoxe Dogmatik, vol. II,* traducere H. Pitters.

1991 Devine membru titular al Academiei Române. Este numit „Doctor Honoris Causa" al Facultății de Teologie din Atena. Apare la Craiova volumul *Studii de teologie dogmatică ortodoxă („Hristologia Sf. Maxim Mărturisitorul"; „Omul și Dumnezeu"; Sfântul Simeon Noul Teolog, „Imnele iubirii dumnezeiești"),* la Sibiu: *Chipul evanghelic al lui Iisus Hristos"* și la București, *Sf. Chiril al Alexandriei, „Scrieri", vol. I* (traduceri).

1992 Este numit „Doctor Honoris Causa" al Universității din București.

Memorialul durerii
„Coleg de facultate" la Aiud cu părintele profesor Stăniloae*

Dupăcâte îmi amintesc era prin anul Domnului 1959/1960 când într-una din zile administrația închisorii — al cărei comandant era colonelul Ștefan Kaller (nu Keller), aparținând unei naționalități conlocuitoare — om potrivit la loc potrivit — scotea deținuții la muncile din fabrică.

Deodată, pe „lunga" celularului unde eram cantonați ca „dușmani ai poporului și ai clasei muncitoare", se aud zăvoare trase, uși deschise și forfotă mare pe coridoare. Ce să fie? Ne întrebam noi cei din celule, pentru că în caz de pericol — percheziții — eram anunțați prin diferite semnale (prin țevile de la calorifere) pentru a ne lua măsuri de prevenire. De data aceasta, nici un semnal.

Dar, iată că deodată s-a deschis ușa la celula noastră în care eram patru deținuți și misterul s-a dezlegat: după listă sunt scoși trei, iar eu am rămas.

Întrebarea care mi-o puneam era următoarea: pe cine îmi va aduce coleg de cameră? Mă voi înțelege cu el sau nu? Cunoscut, necunoscut?...

Trebuie să recunosc că în celulele unde deținuții nu se înțelegeau, se crea o atmosferă de nesuportat și această stare de permanentă încordare distrugea treptat sistemul nervos.

Dar iată că după câteva ore de frământare, se deschide ușa celulei pe neașteptate și este introdus un deținut înalt, îmbrăcat în uniformă „modernă" vărgată, cu pătura pe cap „înarmat până-n dinți" cu o gamelă și cu lingură, care formau „proprietatea" deținutului politic. Se vede că nu degeaba ne-a rămas de la înaintași dictonul „Omnia mea mecum porto" adică „tot ce am port cu mine".

M-am apropiat de noul venit, care și-a luat pătura de pe cap și s-a prezentat:

— „Sunt Părintele Stăniloae".

Când i-am auzit numele și i-am văzut fizionomia, am rămas înmărmurit încât nu-mi venea să cred că este dânsul, mai cu seamă că nu știam că a fost arestat și condamnat.

L-am întrebat din nou: „Părintele Stăniloae?" — „Da", mi-a răspuns.

M-am prezentat și eu: „student teolog la Sibiu", apoi m-a întrebat: „Dumneata mă cunoști"? — „Da". „De unde?". „Din vedere și din scris!"

Ce păcat că în clipa aceea n-am avut un aparat să-i fac o fotografie, ca s-o pun față în față cu alte fotografii care apar acum în ziare, ca să le vadă „poporul și clasa muncitoare" al căror „dușman de moarte" era considerat. Cine? Părintele Dumitru Stăniloae —, „patriarhul teologiei românești". O, tempora! O, mores!... Apoi, am început să-i spun:

În anul 1946 sau 1947, în Postul Paștilor, într-una din duminici la Sfânta Liturghie, v-am văzut pentru prima dată, la biserica din Brașov — Cetate, la Părintele Vasile Coman, unde ați vorbit despre „Valoarea omului". Știu că ați fost rectorul „Academiei Teologice din Sibiu și profesor de Dogmatică. Ați fost mâna dreaptă a Mitropolitului Nicolae Bălan până când ați plecat la București. Ați scris: „Iisus Hristos sau Restaurarea Omului", „Ortodoxie și românism", „Poziția d-lui Lucian Blaga față de creștinism și ortodoxie", „În zadar: Statutul Organic e șagunian", ați tradus „Filocalia" etc.

Acum v-a adus Dumnezeu aici în camera aceasta, ca să-mi astâmpărați setea de cunoaștere în cele ale teologiei.

Deocamdată suntem „colegi" de cameră și așteptăm să ne vină și alți „musafiri" pentru completarea locurilor. Vă rog să vă alegeți un pat sus sau jos, după preferințe.

Bietul Părinte Stăniloae s-a bucurat foarte mult când i-am spus că îl cunosc și mai cu seamă îi știu și activitatea din libertate.

Ne-am legat sufletește din primele momente. Se bucura ori de câte ori întâlnea în detenție preoți și credincioși ai Bisericii cu care se putea întreține și se întrista când întâlnea necredincioși și indiferenți.

Întotdeauna când se întâlneau doi deținuți, după ce făceau cunoștință, urmau informațiile cu următoarele întrebări: Ce profesie ai? De unde ești? Când ai fost arestat? Condamnarea? Cu cine ai fost în lot? Pentru ce? Pe la ce închisori ai mai trecut? Pe cine ai mai întâlnit? Cum e regimul acolo? Ce vești ai mai aflat de afară? etc., etc.

Părintele Stăniloae a fost condamnat la 5 ani închisoare corecțională, pentru activitate antistatală ca „dușman și exploatator al poporului". Astăzi lucrurile au ieșit la lumină...

(Continuare în pag. a 4-a) *Pr. Alexandru Muntean, Ciugud, j. Alba*

* Reprodus din ziarul *„Credința străbună"*, Alba Iulia, an. IV, nr. 4, 1993, p. 2.

Un român în Europa secolului al XVI-lea: NICOLAUS OLAHUS (I)

Cinci sute de ani de la naștere (1493—1993)

În aula acestei Academii, dacă nu mă înșel, s-a vorbit puțin despre Nicolaus Olahus în decursul istoriei ei. Cel care l-a făcut cunoscut mai pe larg, pentru prima oară în România a fost profesorul Ioan Lupaș, la 11 noiembrie 1927. Va mai conferenția despre Olahus și la Bratislava în 1937, decî peste 10 ani.[1] Înaintea lui, amintise despre Nicolaus Olahus, tot aici, la 2 mai 1914, Nicolae Iorga, elogiindu-l într-o comunicare pentru faptul că nu și-a renegat originea românească. Comunicarea în sine se ocupa de *Renegații în trecutul țerilor noastre și al neamului românesc*.[2] I-a făcut dreptate și nu l-a trecut printre aceștia. La puțin timp după aceea l-a amintit în treacăt și Onisifor Ghibu în 1916 și, apoi, în studii care se ocupau de alte aspecte ale vieții culturale românești a mai fost amintit și de alții.[3] Cel care, după Ioan Lupaș și provocat de acesta, a făcut cercetări și i-a închinat adevărate studii lui Nicolaus Olahus a fost profesorul Ștefan Bezdechi de la Universitatea din Cluj[4], studii pe care le-a adunat apoi și le-a tipărit la o editură din satul Aninoasa-Gorj.[5] Alegerea editurii ar putea să ne spună ceva despre neîncrederea altor editori „mari" într-un personagiu necunoscut și oarecum exotic, precum era Nicolaus Olahus, dar poate fi și o simplă întâmplare, căci Bezdechi mai publicase acolo traducerea dialogului „Fedon" al lui Platon, iar Vasile Pârvan publicase *Datoria vieții noastre*. Poate că editura aceasta, „Ram", ușor blamată pentru că era profilată mai ales pe scrieri metapsihice, esoterice, orientale, ar merita și o notă bună pentru unele contribuții reale aduse culturii românești.

Cei care vor mai scrie după Ioan Lupaș și Ștefan Bezdechi despre Nicolaus Olahus le vor fi tributari în mare măsură — și nu vor trece sub tăcere adevărul acesta — deși vor lărgi mult izvoarele apusene ale informațiilor lor. E drept însă să spunem că drumul deschis de cei doi și, mai ales, cercetările și bibliografia folosită de Ștefan Bezdechi vor fi esențiale pentru istoricii culturii care i-au continuat și ne vom referi în special la I.S. Firu și Corneliu Albu.[6] Trebuie să-i amintim și pe C. Daicovici și Ion I. Russu, cărora Ștefan Bezdechi, care nu știa ungurește, le mulțumește pentru că l-au ajutat la traducerile de care a avut nevoie, și s-o amintim și pe Maria Capoianu, traducătoarea din latină folosită de Corneliu Albu. Sursa principală a reconstituirii personalității acestui important fiu al neamului nostru care s-a născut la Sibiu, la 10 ianuarie 1493, adică acum 500 de ani, rămâne opera și corespondența sa.[7]

Știm astăzi despre Nicolaus Olahus mult mai multe lucruri decât s-au știut până în secolul nostru, când ceea ce s-a știut precis a fost doar numele de *„Românul"*, pe care și l-a purtat cu cinste și cu demnitate, prin toată Europa pe unde l-a călăuzit Dumnezeu. Dar în permanență și-a adus aminte de Valahia sa de origine. Într-o poezie dedicată fratelui său „Matei zis Valahul", jude și primar la Orăștie, la moartea acestuia, Nicolaus Olahus scria sub formă de epitaf: *„Țara de peste Carpați a strămbunilor, dintr-o vestită Viță, viața-mi dădu; fost-am doar oaspe aici, „hospes eram"*, deci în țara ungurească se simțea doar oaspe.[8] Epoca era în căutare de inteligențe și de talente deosebite, pe care cu oarecare emfază le socotea daruri oferite întregii omeniri, pe care o dorea alcătuită dintr-un nou tip de om.

Cu Nicolaus Olahus suntem în plină epocă umanistă, în perioada Renașterii (sec. XIV—XVI), într-un moment mare al omenirii. Este momentul încercării de emancipare a minții omenești, de glorificare a ei, de afirmare a valorii erudiției și a talentelor. Respectul pentru acestea întrecea gloriile rangurilor sociale și politice. Nu înseamnă că aceste gloriole datorate nașterii într-un castel sau într-o familie cu nume și privilegii acumulate adesea fără prea mari eforturi ale minții, nu erau respectate, sau că ar fi fost disprețuite. Li se făceau reverențele pe care le pretindea eticheta și li se dădea ascultare potrivit cu rangurile căpătate prin moștenire, dar epoca era, mai întâi în taină ,apoi mai pe față, mai sensibilă la strălucirea unei minți, decât la strălucirea unei coroane. Un nume câștigat prin cultură și faima erudiției își făcea loc din ce în ce mai mult înaintea celor moștenite, care profitau de faptele altora sau de poziții în care se aflau pe alte criterii decât cele ale meritelor evidente, personale. Cred că se întâmpla și atunci cum s-a întâmplat cu ani în urmă la un Simpozion ecumenic în Germania la care am fost de față. Cineva, obsedat de formalisme, i-a atras atenția unui participant ortodox din România, că mergea la un Simpozion și că nu-și pusese potcapul. *„Dacă merg la un Simpozion, am nevoie de cap, nu de potcap"*, a răspuns cel de un neam cu Nicolaus Olahus!

Nicolaus Olahus a fost o minte românească limpede și ascuțită, educată și echilibrată, inventivă și spontană, care a cucerit un Occident pretențios și, într-un anumit fel prețios, făcând eforturi să se trezească din formalismele de rutină, din prejudecăți și din superstiții. E de ajuns să citim *ce* și *cum* își scriau învățații vremii, ca să ne dăm seama câtă atenție dădeau stilului frumos, dar și conținutului temelor clasice, cărților și informațiilor culturale pe care și le comunicau. O scrisoare era un mic studiu, era o manifestare precum e azi presa, radioul, televiziunea. Scrisorile se scriau pentru a fi făcute publice, adică publicate, dacă nu de îndată, mai târziu. Oamenii vremii credeau mult în gloria postumă și și-o pregăteau și pe aceasta cu grijă.

De aceea și spre norocul nostru, scrisorilor trimise li se făceau copii spre păstrare. Erau socotite adevărate opere literare. Ce-am fi știut astăzi despre Nicolaus Olahus, dacă nu și-ar fi copiat, sau dacă nu i-ar fi copiat alții, la porunca lui, scrisorile? Și dacă despre dânsul s-a scris târziu, chiar și în Apus, e pentru că abia în 1875, deci după 308 ani de la moarte (1568), s-au descoperit cele 611 copii de scrisori care s-au păstrat într-un pachet în arhiva prințului Esztérházy, ruda sa.[9] Opera sa poetică a fost și ea publicată târziu, în 1906, deci după 338 de ani de la moarte: *Carmina Nicolai Olahi*, poezii publicate întâi la Budapesta și apoi în 1934 la Lipsca.[10]

Ultima bibliografie a operelor sale descoperite până acum cuprinde 12 titluri, toate în latinește, prea puține tipărite în timpul vieții sale.[11] În bibliografia sa, unul din cele 12 titluri, un *Tratat de Alchimie*, publicat la Frankfurt în 1525, este, așa cum a demonstrat Virgil Cândea (Literatorul, 1992), opera unui Nicolaus Cibinensis, preot catolic din Sibiu, fiind vorba doar de o potrivire de nume cu Nicolaus Olahus.

Din operele sale se desprind *teologul (Principiile religiei creștine catolice*, Viena 1560, un *Catehism* și *Instructio pastoralis ad clerum*, Tyrnavia 1560, un *Breviar* (Viena 1563), *istoricul* și *diplomatul (Atila*, Bruxelles 1536; *Hungaria*, ms. 1536, Bruxelles, tip. Possonii, 1735), *poetul* (Carmina),[12], *epistolarul* și *păstorul de suilete, episcopul (Instructio pastoralis ad clerum).*

Din toate acestea se poate de pe acum alcătui scheletul unui portret mai mult decât interesant, al acestui român care a strălucit în Europa primei jumătăți de veac al XVI-lea. Nu știm deocamdată dacă, înaintea lui, am mai avut un om asemenea lui în afara granițelor noastre.

Poate că n-ar fi drept să se creadă că în interior am fost cu totul în întuneric. Să nu uităm că în secolul al XVI-lea, pe când Nicolaus Olahus era încă un adolescent, se scriu în Țara Românească *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie* (1512—1521)[13] și se zidește Mânăstirea Curtea de Argeș de către un arhitect incomparabil, numit Manole, iar în Moldova nu mult mai târziu se organiza „Schola latina" de la Cotnari a lui Despot Vodă,[14] după ce Ștefan cel Mare își zidise bisericile și mânăstirile, iar Gavriil Uric se dovedește a fi un miniaturist care va intra în British Museum. În Transilvania aceluiași secol al XVI-lea, la Oradea, la Alba Iulia, la Cluj, la Brașov, era o adevărată întrecere de nume mari care căutau să țină ritmul cu Europa, unii străini, alții ai locului, români.

Nu putem decât să amintim la întâmplare câțiva din ei, pentru că numele tuturor ar trebui legate și de ceea ce au făcut fiecare din ei. Ex. Pietro Paulo Vergerio, Ioan Viteaz, Dascălul Dobre (1554), Francisc David, Honterus, Oprea Diacul din Brașov (1570), Martin Opitz, Taurinus și mulți alții. Abia după dânsul va ajunge în Apus și Petru Cercel, fratele lui Mihai Viteazul, domnitor în Muntenia (1583—1586), ucis de turci în 1590. El s-a remarcat prin câteva scrieri în peregrinările lui apusene, iar în țară a ctitorit biserica domnească din Târgoviște.

Cred că pe bună dreptate Ștefan Bezdechi îl numește pe Olahus *„cel dintâi mare european de sânge românesc"*.[15] Mai târziu, peste o sută de ani, peste două sute de ani vom mai avea și alții și nu numai în Europa apuseană. Petru Movilă va întemeia în secolul următor Academia din Kiev și va alcătui „Mărturisirea Ortodoxă" (1642), devenită bun al întregii Ortodoxii răsăritene. Din punctul acesta de vedere, al întemeierii de școli și instituții de cultură, Petru Movilă a făcut pentru ruși, ceea ce cu un secol înainte făcuse Olahus pentru unguri și slovaci.[16] Spătarul Nicolae Milescu va străluci la Constantinopol, apoi în Germania, apoi pe lângă țarii Rusiei și va ajunge în China (1674). Dimitrie Cantemir, peste două sute de ani, va fi primul român membru al Academiei din Berlin (+1723). Tot peste două sute de ani Antioh Cantemir se va plasa la începuturile diplomației rusești, va fi membru al Academiei Ruse, ministru plenipotențiar în Anglia, ambasador la Paris și începător al literaturii culte rusești (+1744).

Istoria se va amuza amintind că în secolul nostru am dat și o împărătească Imperiului Centr-african (lui Bokassa)!

Universitățile din toate continentele îl vor aminti pe Mircea Eliade, ca fiind *„originar din România"*, iar Europa, și nu numai ea, va face la fel cu Eugen Ionescu, Emil Cioran, Elvira Popescu și alții, tot așa cum va face America vremii noastre, cu premiul Nobel dr. Emil Palade. În anul 1670 la Napoli va apare o carte despre un alt valah ajuns în Occident, *Ieremia Valahul*, capucin minorit ajuns în Italia și intrat la puțin timp după moarte (1625) în calendarul catolic.[17] Multe nume ar mai fi încă de adăugat. Dar înaintea tuturor românilor care au strălucit în cele patru puncte cardinale ale Terrei ,va trebui întotdeauna trecut cel cu care am intrat în Europa secolului al XVI-lea, Nicolaus Olahus, Nicolae Românul, *„os domnesc"* din Țara Românească — se trăgea din Vlad Țepeș — și nepot al lui Matei Corvinul, care și-a căsătorit o soră cu Vlad Țepeș.[18]

Ștefan Bezdechi se ocupă pe larg de originea domnească a lui Nicolaus Olahus,[19] controversa privind nu originea domnească în sine, cât familia din care se trăgea: din Dănești sau Drăculești. În Diploma prin care e făcut baron în 1548 e numit *„consanguineus"* cu *Dragulae Voyevodae* deci cu Vlad Țepeș. Ipotezele sunt larg dezbătute de Ștefan Bezdechi[20] și nu vom insista asupra lor. Important e că el însuși se declară „os domnesc", fapt care e reținut în diploma sa de înnobilare, iar Matei Corvinul i-a propus tatălui său, Stoian sau Ștefan,[21] cu care era văr ,să-l facă domn în Muntenia.[22] Stoian silit de nesiguranța vieții domnilor români — rerum mutationes — se refugiase din Muntenia la Sibiu, unde s-a căsătorit cu Varvara Hunzai și a avut patru copii: Nicolae, Matei, Ursula și Elena. Stoian era fiul unui Manzilla din Argeș, care ținea de nevastă pe Marina, sora lui Ioan Huniade. Un frate al lui Stoian, Stanciu ,a fost ucis de domnitorul Vlad Dracul ca să nu-l concureze la tron, iar băiatul Stoian, înfricoșat că va avea aceeași soartă, a fugit în Transilvania, la Matei Corvin. Aceasta este una din variantele susținute chiar de Nicolaus Olahus, spunând că a auzit-o de la tatăl său și de la mulți alții de sub comanda lui Matei Corvin.[23]

Dacă unii i-au contestat originea domnească, iar alții legăturile de rudenie cu Ioan Corvinul și cu Matei Corvinul,[24] nimeni nu i-a contestat originea românească. Numele lui, Olahus, „Valahul", va fi fost mai întâi o poreclă,[25] dar l-au adoptat toți cei din familia lui, iar el l-a dus cu sine peste tot pe unde a umblat prin Europa, pe la curțile domnești, în palatele episcopale și așa și-a semnat toate scrisorile

(Continuare în pag. a 4-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

---

1 I. Lupaș, *Doi umaniști români în secolul* XVI, Analele Academiei, Secția ist., Seria III-a, Tom. VIII, M. 5, 1928; tipărite și în „Anal Inst. de Istorie", vol. II, Cluj, 1926—1927, p. 337—363.

2 Nicolae Iorga, *Renegații în trecutul țerilor noastre și al neamului românesc*, în *„Analele Academiei Române"*, Memoriile secției de Istorie, seria II-a, t. XXXIV, 1913—1914. Vezi și *Umanistul Nicolaus Olahus* (Nicolae Românul) 1493—1568, texte alese, studiu introductiv și note de I. S. Firu și Corneliu Albu, ed. Științifică, București, 1963, p. 255.

3 Onisifor Ghibu, *Din istoria dictaturii românești*, I, *Bucoavnele*, p. 5, extras din „Analele Academiei Române", secția II-a, t. XXXVIII, Memoriile secției literare, 1916. A se vedea și ceilalți în *Umanistul . . ., cit. supra.*, p. 255—256.

4 Ștefan Bezdechi, *Familia lui Nicolaus Olahus*, în „Analele Institutului de Istorie Națională al Universității din Cluj", vol. V, 1928—1930, p. 63—85.

5 Ștefan Bezdechi, *Nicolaus Olahus, primul umanist de origine română*, cu un *Cuvânt înainte* de prof. I. Lupaș, Ed. „Ram", Aninoasa, Gorj, 1939, 126 p. La p. 124 amintește că a folosit și conferința lui Ioan Lupaș, ținută la Bratislava, ms. 1937. Ștefan Bezdechi a făcut și o recenzie la conferința lui I. Lupaș: *Doi umaniști români . . .* în rev. „Societatea de mâine", martie, 1928, p. 89.

6 Vezi de pildă I. S. Firu și Corneliu Albu, în *„Umanistul Nicolaus Olahus, cit. supra*, și *Nicolaus Olahus, Corespondență cu umaniști batavi și flamanzi, Cuvânt înainte*, antologie, note și bibliografie de C. Albu, cu traducerea textelor din limba latină de Maria Capoianu, ed. Minerva, București, 1974, 351 p. Despre toate studiile lui Corneliu Albu — peste 15 — Vezi în vol. *Corespondența . . .*, p. 324—325. Sunt contribuții importante, despre toate aspectele vieții și activității învățatului român.

7 Ștefan Bezdechi observă rapiditatea cu care Nicolaus Olahus s-a ardelenizat, *op. cit.*, p. 66.

8 *Idem*, p. 105.

9 Prințul Esztérházy era descendent din Ursula, sora mai mare a lui Nicolaus Olahus, v. Nicolaus Olahus, *Corespondență . . .*, p. 324. Cf. și I. S. Firu și Corneliu Albu, *op. cit.*, p. 52.

10 Budapesta, 1906, tip. de Stephanus Hegedus. Poeziile au fost retipărite în 1934 de I. Fogel și L. Juhász, la Lipsca.

11 A se vedea toate la Corneliu Albu, *Corespondență . . .*, p. 323—324.

12 În multe poezii e vizibilă influența lui Ovidiu, cf. Bezdechi, *op. cit.*, p. 111. Olahus însuși dând dovadă de modestie își considera poeziile: *Transilvana vel Silvana potius*, adică pădurețe, improvizate, cf. tot la Bezdechi, p. 97. Dar de fapt scrie frumos și unele din ele sunt chiar reușite, d.p. cea *Împotriva unui bârtitor*, *Idem*, p. 114; Craneveldius îi numește poeziile *elegantissima carmina*, iar Ioanes Cynglus, în 1561, îl numește *poeta ornatissimus*, *Idem*, p. 116.

13 A se vedea Antonie Plămădeală, *Dascăli de cuget și simțire românească*, București, 1980, cu toată bibliografia temei.

14 Cf. St. Bârsănescu, *„Schola latina" de la Cotnari, biblioteca de curte și proiectul de Academie al lui Despot-Vodă. Zori de cultură umanistă în Moldova sec. XVI*, București, 1957.

15 Ștefan Bezdechi, *Nicolaus Olahus . . .*, p. 7.

16 Ștefan Bezdechi, *op. cit.*, p. 31.

17 Francisco Severini, *Vita di Fra Geremia Vallacco*, Napoli, 1670, p. 390.

18 Bofinius, ed. Liosca, 1771, p. 544, cf. Bezdechi, p. 43.

19 În cartea: *Nicolaus Olahus, cit. supra*, p. 34—57; vezi și Ștefan Bezdechi, *Familia lui Nicolaus Olahus*, în „Anuarul Institutului de Istorie Națională a Universității din Cluj", vol. V, 1926—1930.

20 *Nicolaus Olahus*, p. 34—49.

21 *Stoian este Stephanus*, cf. Mathias Bél, *Adparatus et historiana Hungariae*, Posoni, 1735, p. 23, cf. I. Lupaș, cit. p. 338.

22 *Idem*, p. 37, 44.

23 *Idem*, p. 7, 60, Iată chiar cuvintele lui Nicolaus Olahus: *„Așa cum am auzit de la tatăl meu, apoi de la Ioan Bornemissza și de la Ambrozie Sárkán, comiți în Ungaria, care împreună cu tatăl meu lucrau sub conducerea regelui, hotărâse în mai multe rânduri să-l ducă cu oastea la domnie (în Țara Românească). Dar tatăl meu, văzând că tulburările ce se întâmplă acolo, din pricina domniei, sunt primejdioase, a socotit că e mai bine să se căsătorească în Transilvania cu mama mea Varvara Hunzar și să ducă o viață particulară decât să ajungă domn, să fie expus la nenumărate primejdii și să fie ucis ca strămoșii săi"*, vezi Nicolaus Olahus, „Hungaria et Atila", ed. Adamus Franciscus Kollarius, Vinndobonae, 1763, cap. XII, par. 2; vezi și scrisoarea către Corneliu Duplicius Scepperus din 7 martie 1533, în vol. I. S. Firu și Corneliu Albu, *op. cit.*, p. 228.

24 Ferencz Forgách, Magyar Historiája, 1540—1572; Forgách Simon és Istvánffi Miklos jegyzéseivel együtt, ed. Májer Fidél, în *Monumenta Hungariae Historica*, 1866, LXXXVIII, Pécs, 1866; și *Rerum Hungaricum sui temporis Comentarii*, libri XXII, Possonii et Cassoviae, 1788, cf. I. S. Firu, Corneliu Albu, *op. cit.*, p. 47, 256.

25 cf. Ștefan Bezdechi, *op. cit.*, p. 58.

Nostalgici înrăiți ai cortinei de fier decişi să înăbuşe aspiraţia oamenilor spre libertate în cuşcă de fier

Mintea sănătoasă refuză să creadă ceea ce a fost dat ochilor noștri să vadă zilele acestea pe ecranul televizoarelor: oameni care până mai ieri au trăit, ca și noi, aproape o jumătate de secol, în spatele cortinei de fier, zac de mai multe luni în închisoare, pentru „vina" de a-și fi apărat libertatea și demnitatea, iar la farsa judiciară ce li s-a înscenat sunt aduși zăvorâți într-o cușcă de fier, ca animalele pădurii.

Cum răutatea cruzilor prigonitori ai fraților noștri, români din Tiraspol, se pare că le-a întunecat mintea și le-a tulburat simțirea, încât pot să se dedea la acte iresponsabile, este momentul ca să intensificăm acțiunile noastre de protest spre a sensibiliza opinia publică mondială. Mai presus de orice, tot sufletul creștinesc se cade să nu contenească a înălța ziua și noaptea, către Dumnezeul îndurărilor și a toată milostivirea, această pătrunzătoare rugăciune din cărțile noastre de slujbă:

„Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, Care ești izvor al îndurării și noian al bunătății, Cel ce ai slobozit pe Sfântul Tău Apostol Petru din legături și din temniță și izbăvești pe cel sărac de cel puternic și pe sărmanul fără de ajutor de prigonitorul său, slobozește și acum, ca un milostiv, pe frații noștri români din Tiraspol, din închisoare și îi izbăvește de tot răul și primejdia. Iar pe vrăjmașii care îi urăsc și îi asupresc pe ei întoarce-i de la răutatea lor și risipește, ca un Atotputernic, sfatul lor cel viclean și nelegiuitele lor puneri la cale.

Cu dinadinsul ne rugăm Ție, Iubitorule de suflete, auzi-ne și degrab ne miluiește".

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Amintirile unui fost student despre un om, un profesor şi un mare teolog

Când un licurici apare în lumina soarelui, oricât de fosforescentă i-ar fi emanația, dominanta se exprimă de la sine, prin numele ce-l poartă.

Așa că, oricât de măiestrite ar fi cuvintele, ele nu pot contura o personalitate de talia Părintelui DUMITRU STĂNILOAE, un titan al Ortodoxiei românești și nu numai . . .

Amintirile însă își au graiul lor . . .

Eram elev al Liceului „Mihai Viteazul" din Alba Iulia și ca fiu al unui sat din apropiere, stând de vorbă într-una din zile cu preotul satului meu de-atunci, între altele îmi spunea: „Știi că a venit la Sibiu un profesor tânăr, Dumitru Stăniloae, care scrie mereu la Revista Teologică și Telegraful Român. Domnule, scrie așa de frumos, dar atât de adânc, de aproape că nu-l poți înțelege!" . . .

Mi-am dat seama, de atunci, că „tânărul profesor", în felul de-a gândi și scrie, trebuie să fie ceva cu totul aparte de scrisul obișnuit. Și, cu această dorință m-am dus ca student la Academia Teologică „Andreiană" din Sibiu, să mă pot face preot studiind Teologia și mai ales să pot cunoaște, mai de aproape, un om, un profesor și un mare teolog. Din anul II de Teologie, am cunoscut și un rector, pătruns de un spirit de mare responsabilitate, într-o vreme de profunde convulsiuni sociale și politice, atât pe plan național cât și internațional.

A. OMUL era un tânăr preot cu barbă, nedespărțit de costumul preoțesc simplu și fără nici un fel de marcaj distinctiv, familist cu o soție la fel de modestă și copii. De statură înaltă, cu o ținută de bătrân înțelept, de-o modestie izbitoare, privind gânditor, cu capul aplecat înainte, ca și spicul de grâu încărcat de boabe, ca și când ar fi stat de vorbă cu cineva din sine. Pășea fără grabă și cu un aer de sobrietate înnăscută. Privindu-l, te determina la respect și introspecție. De fiecare dată lăsa impresia că fiziceşte n-ar fi dintre cei mai sănătoși și robuști și totuși . . . cei care s-au prezentat atunci cu o doză de robustețe în plus, au plecat dintre noi!

B. PROFESORUL, l-am cunoscut direct, în anul III și IV, la orele de Teologie dogmatică. Era în acelaș timp și omul care studia, cerceta, scria și mereu era în contact cu studiul și noul cultural, teologic, științific și filozofic, după cum se remarca atât la catedra universitară cât și în scris prin colaborări la diferite reviste sau în lucrări personale. Era așteptat și gustat cu drag la conferințele ținute cu diferite ocazii, fie de popularizare între credincioși, fie la conferințele organizate cultural pe oraș, fie în cadrul „Astrei" sau al Societății „Femeilor Ortodoxe" din Sibiu și nu în ultimul rând, în cadrul Universității clujene, în refugiu pe atunci, la Sibiu, etc.

Peste tot, era așteptat cu mult interes și savurat cu mare atenție, satisfăcând deopotrivă pretențiile auditorului, de la cele mai modeste întâlniri până la cele mai exigente capete de intelectuali.

Relația între magistru și discipol nu era monotonă și fără sens. Nu era indiferentă și nici rigidă. Dimpotrivă!

Profesorul, când întâlnea pe culoar, în curte sau în alte împrejurări, un student sărguincios și la locul lui, ridica privirea spre el, cu ochii semideschiși, învăluindu-l într-un zâmbet discret și cald și înclinându-și fața, îi răsplătea salutul cu o atitudine ca o binecuvântare.

Profesorul, când întâlnea în respectivele împrejurări, un student „de toate zilele", își reținea gândurile, schițând în urma salutului respectiv, o receptivitate cu priviri spre înăuntru, cu o neliniște și o întrebare tăcută și fără răspuns.

Profesorul, când întâlnea sau auzea de un student care era doar cu numele, sau mai știa că cel în cauză nu și-a găsit „locul", neafirmând nici un semn de vocație, atunci adierea zâmbitoare din primul caz se transforma într-un uragan dezlănțuit, neadmițând sub nici o formă jumătăți de măsură sau compromisuri.

Chiar și o presupusă abatere îl frământa continuu. Îmi amintesc un caz aparte. Era prin a doua jumătate a anului 1938. Atitudinea caldă și zâmbitoare a profesorului și rectorului meu s-a schimbat brusc, la un moment dat și nu-mi puteam explica! Îl întâlneam, îmi răspundea cu o jumătate de privire și mai mult trist și rece. Coșmarul a durat vreo trei luni, după care mă cheamă la rectorat și-mi spune: — „Domnule Todor, d-ta mai scrii. Fă, te rog, o recenzie la cartea asta, pentru Telegraful Român (al cărui redactor era). Cartea: Pr. Prof Dr. Ioan Stanciu: „Legea noastră strămoșească și Unirea, în lumina istoriei" Sibiu 1938. (Vezi: Telegraful Român nr. 4 din 22 ian. 1939).

I-am mulțumit pentru atenție, iau cartea cu bucurie, o citesc, îi fac recenzie și i-o prezint pentru tipar. Părintele rector o ia, o citește și începe treptat-treptat să se însenineze, până la un zâmbet vărătic adresându-mi-se: — „Ai fost prea tare în expresii, la adresa lor. Noi îi tratăm mai frățește, nu veninos cum fac ei. De altfel, am știut eu că D-ta nu-ți părăsești legea ortodoxă!"

— „Da, cum, Părinte rector!?"

— „Păi să vezi, cu vreo trei luni în urmă, a fost preotul D-tale din Drâmbar și mi-a spus să fim atenți, că dacă termini teologia D-ta te vei duce preot gr. catolic în sat! Știam eu că nu faci una ca asta, dar acum m-am convins definitiv".

— „Părinte rector, rămân surprins de-a dreptul! N-am fost și nu sunt materialist. Am o convingere nezdruncinată. Nici prin gând nu mi-a trecut vreodată să-mi părăsesc credința ortodoxă, în care s-a născut neam de neamul meu".

— „Da, așa este".

Și apropierea între profesorul-rector și student s-a făcut tot mai deschisă, convertindu-se, după absolvirea anului IV, în angajarea mea ca secretar al rectorului, până la plecarea mea în parohie.

Nu se poate uita niciodată, și-a fost un noroc deosebit să-l avem ca profesor de dogmatică. Când intra în sala de cursuri, era o liniște de mormânt și aceasta din respect pentru o asemenea personalitate.

(Continuare în pag. a 4-a)

Preot Nichifor Todo

NICOLAUS OLAHUS

(Urmare din pag. a 3-a)

către învățații vremii, și toate cărțile pe care le-a scris. Tot cu acest nume i s-au adresat toți cei cu care a venit în contact. Prin el Valahia a circulat prin Europa secolului al XVI-lea cu nume de cinste.

A fost de timpuriu remarcat. Poate și din cauza originii sale domnești, dar dacă aceasta nu s-ar fi conjugat cu o inteligență bine conturată, cu însușiri deosebite și cu cunoștințe care să atragă atenția, cine știe treptele până la care ar fi putut urca.

Vom nota în fugă liniile mari ale drumului său în viață. Se naște la Sibiu (10 ianuarie 1493). În 1504 familia se mută la Orăștie, tatăl său fiind numit judex regius. Între 1505—1512 studiază la Oradea.[26] Cunoscându-i-se vița domnească, e chemat paj la curtea regelui Vladislav. Acesta moare în 1516 iar Nicolaus Olahus trece secretar al episcopului de Pecs, Szakáry György. Peste doi ani (1518) e hirotonit preot la Pecs și e numit canonic, deși avea numai 25 de ani. Peste patru ani (1522) e numit protopop de Komárom și canonic de Strigonium. În 1526, 16 martie, face un salt în afara Bisericii, deși mărturisește că îi plăcea să-și dedice viața Bisericii. E numit secretar și consilier al regelui Ludovic al II-lea, rege între 1516—1526. Plecând la un război cu Soliman Magnificul, Ludovic al II-lea îl numește secretar și consilier al soției sale Maria, sora lui Carol Quintul și a arhiducelui Ferdinand ,care va ajunge mai apoi rege al Ungariei. În același an armata maghiară e bătută la Mohács, iar regele Ludovic al II-lea e omorât în luptă.

Regina e obligată să ia drumul Occidentului și îl ia cu sine și pe Nicolaus Olahus. Noul rege Ferdinand îi menține poziția eclesiastică și îl numește tezaurar al bisericii din Fehárvár.

În 1530, după o peregrinare prin Slovacia, Bohemia, Moravia, Austria, împreună cu regina Maria, se stabilesc pentru o vreme la Augsburg. Ia parte la Dieta de la Augsburg unde vor veni principii apuseni și însuși împăratul Carol Quintul. E rugat să vorbească în apărarea catolicismului față de amenințarea turcească, dar se trezește într-o atmosferă încărcată de spiritul Reformei în grabnică alcătuire, în care se angajaseră mulți dintre principii germani. De altfel atunci s-a votat, în loc de coaliția împotriva turcilor, *Confesiunea de la Augsburg*, care va fi până astăzi *Mărturisirea de credință* a unei bune părți din adepții lui Luther, inclusiv a sașilor din Transilvania.

Peste un an trece prin Krems (1513) și de acolo se îndreaptă, mereu împreună cu regina Maria, spre Gand, în Belgia. În același an la Bruxelles, Regina Maria, fostă a Ungariei, e instalată ca regentă a Țărilor de Jos. Nicolaus Olahus va rămâne multă vreme secretarul și omul ei de încredere. În 1542, după opt ani în Apus, e chemat la curtea regelui Ferdinand I, e numit episcop de *Zagreb*, dar e reținut la curtea regală în funcția de Cancelar. În 1547 participă la lupta dintre catolici și luterani la Mühlberg. Peste un an (1548) este numit episcop de *Agria* și în același an e reînnobilat de către regele Ferdinand al Ungariei.[27]

În 1553, la 7 mai, e numit arhiepiscop de Strigonium și *Mitropolit primat* al Ungariei. În 1562 e numit și *Regent* al Ungariei. Acum se va afla pe culmea puterii politice și bisericești a Ungariei. Va abandona funcția de Regent în 1563, când îl va încorona la Bratislava pe fiul lui Ferdinand, Maximilian, iar în 1564 va rosti la Viena, în catedrala Sf. Ștefan, discursul funebru pentru regele și împăratul Ferdinand.

Primat bisericesc al Ungariei, cu tot ceea ce însemna Ungaria la vremea aceea, și mă gândesc în primul rând la Slovacia, care îl consideră printre marii ei binefăcători,[28] va rămâne în acest post până la moartea care îl va găsi la Bratislava și va fi îngropat la Tyrnavia la 17 ianuarie 1568. Este orașul în care, peste o sută șaizeci de ani, își va face studiile Ioan Inocențiu Micu, episcopul românilor uniți din Transilvania (n. 1692—+1768).

26 În afară de Oradea, Olahus nu a mai învățat nicăieri. El însuși spune că doar *cărțile i-au fost dascăl* și *pe apucate* (furtim) conform poeziei trimisă amicului său Imre Kálnai, v. *Carmina*, ed. I. Fogel și L. Juhász, Lipsiae, 1934, p. 10, versul 36, cf. Bezdechi, *op. cit.*, p. 94.

27 Diploma e publicată de Eudoxiu Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, II, p. 4, p. 441. Regele scrie acolo: *„Românii, neamul Tău, se constată că se trag din Roma, cetatea stăpânitoare a lumii, și că au fost așezați în partea cea mai bogată a Daciei, al cărui nume este acum Țara Românilor, spre a stăvili năvălirile dușmanilor vecini în provinciile romane. De aici chiar și azi se numesc în limba lor Români"*, la Nicolae Albu, *Istoria învățământului românesc din Transilvania până la 1800*, Blaj, 1944, p. 17.

28 *„Nicolaus Olahus a reușit în secolul al XVI-lea o colaborare între Români și Slovaci"*, scria „Prager Presse", cf. Bezdechi, *op. cit.*, p. 6.

MEMORIALUL DURERII

(Urmare din pag. a 2-a)

Abia am terminat de pus întrebări unul altuia, când deodată s-a deschis ușa și ne-au mai adus doi colegi de cameră, tot cu păturile pe cap și cu nelipsitele gamele și linguri.

Facem cunoștință cu dânșii: Vasile Cămăruț, învățător bucovinean și Ioan Arghiropol, tot învățător, consătean, ambii crescuți și formați în școala veche.

Mare a fost bucuria noastră când am constatat că în cele religioase și naționale gândeam la fel.

„Facultatea avea deci personalul necesar: rector și profesor, doi învățători și un student. A doua zi puteam începe „anul universitar".

Mai întâi ne-am fixat un program administrativ. În fiecare zi eram câte unul de serviciu pe cameră: la măturat, scos tineta pentru necesități la W.C. și spălat, precum și adusul apei potabile în cameră. Cu toții am fost de acord să-l scutim de acest serviciu pe Părintele Stăniloae, fiind cel mai în vârstă dintre noi, acordându-i respectul cuvenit.

După ce ne-am cunoscut mai bine, ne-am fixat și un program cultural. Dimineața și seara, fiecare își făcea rugăciunea individual. Părintele Stăniloae era o „bibliotecă ambulantă", o adevărată „enciclopedie". Cunoștea: Dogmatică, Morală, Istoria Bisericii Române și Universale, problemele bisericești între cele două războaie, legea strămoșească, trecutul neamului nostru, greacă, latină etc. Era păcat să pierdem asemenea ocazie „pe lespedea fierbinte", să nu ne îmbogățim cunoștințele din Teologia dânsului.

Astfel au început prelegerile zilnice din materiile mai sus amintite, pe care le savurarăm cu toții. După masă făceam greacă și latină. Cuvintele le scriam pe plăcuțe de săpun tăiate subțire sau pe cioburi de sticlă acoperite cu un strat de săpun, peste care puneam niște var ras de pe pereți. În loc de stilou scriam cu un cui sau cu o bucată de sârmă.

Toate acestea erau considerate obiecte „subversive" și când eram prinși cu aceste „materiale", primeam pedeapsă cu izolare.

În așa fel, am asimilat cunoștințele din „enciclopedia" Părintelui Stăniloae, încât după câțiva ani de la eliberare — 1963 — m-am prezentat din nou la examenul de admitere, reușind, fiindcă în 1948 am fost exmatriculat.

În duminici și sărbători, Paști, Crăciun, Rusalii, era o atmosferă de sărbătoare. Părintele Stăniloae ne explica Evanghelia fiecărei duminici sau sărbători, precum și importanța praznicelor respective.

În timpul detenției, deținuții, care aveau familii, suportau mai greu închisoarea decât nefamiliștii. De multe ori îl surprindeam că îi „evada" gândul la familie, la cei de acasă și atunci îl provocam la diferite întrebări la care întotdeauna ne răspundea cu toată dragostea.

Părintele Stăniloae era și un om plin de umor. Ne spunea glume, întâmplări, cu care întreținea o atmosferă de veselie, făcându-ne viața mult mai ușoară.

Când cineva spunea că a fost la închisoare, lumea spunea că a fost la „facultate". De aceea mi-am permis să spun la început că am fost „coleg de facultate" la Aiud cu Părintele Stăniloae. Am stat cu dânsul zece luni în aceeași cameră, adică chiar „un an școlar". Între noi a fost o atmosferă ca în biserică. Personal, n-am simțit că fac închisoare în cele zece luni. Am cele mai frumoase amintiri din timpul detenției, cât am stat împreună.

Părintele Stăniloae a studiat la multe facultăți în țară și în străinătate. Dar „facultatea" de la Aiud și-a pus pecetea pe toate. Aceasta a fost „facultatea" jertfei, a răbdării, a suferinței, a umilinței și a dragostei pentru Hristos și pentru obiditul și greu încercatul nostru neam.

Istoria creației. Facerea lumii și a celor dintîi oameni

(LECȚIE DE RELIGIE)

1. Organizarea clasei pentru lecție (Rugăciunea de intrare în clasă, ștergerea tablei, pregătirea diapozitivelor și a materialului didactic intuitiv pentru lecția următoare, notarea absenților, etc.).

2. Verificarea temei și a cunoștințelor predate în lecția trecută.

3. *Legătura cu lecția precedentă, sau cu cunoștințele anterioare.*

Bănuiesc că abia așteptați să vă terminați lecțiile pentru ziua următoare, ca să vă duceți să vă luați jucăriile. Sunt minunate, așa-i? Divers colorate, create cu multă imaginație vă captivează atenția o mare parte din timpul unei zile. Vi s-a întâmplat, însă, să vă gândiți la Cel ce le-a creat? Sunt sigur că da!... Dar mașina în care vă place să vă plimbați, nu vi se pare că și ea este tot așa de minunată și ingenios creată? Desigur că are și ea o minte creatoare. Dar oare râul cristalin în care vă scăldați vara? Dar florile pe care le admirați? Dar soarele și luna?... Bineînțeles că și acestea toate au o „Mână" creatoare.

4. *Comunicarea subiectului lecției și a obiectivelor urmărite.*

Dacă tot ce există are un creator al său, lumea însăși are Creatorul ei, încât astăzi ne vom referi la „Istoria creației. Facerea lumii și a celor dintâi oameni".

5. *Dirijarea învățării. Comunicarea noilor cunoștințe.*

Trebuie să vă spun încă de la început că prin cuvântul „lume" se înțelege mai mult decât ceea ce puteți voi vedea. Astfel, în sensul acestui cuvânt mai intră și acea parte nevăzută pe care o numim „spirituală". Deci deosebim o parte „materială" care cuprinde natura și tot ce ne înconjoară, și o parte „spirituală" adică cea nevăzută.

Referitor la facerea lumii și la „apariția" primilor oameni, există mai multe presupuneri. Adevărul însă, este cel relatat în Biblie în capitolul întâi al cărții numită „Facerea" sau „Geneza". Aici citim că lumea văzută, deci cea materială, a fost creată în șase zile sau șase etape. Să vedem care sunt acestea:

1. În prima zi a fost creată lumina, numită „zi". Întunericul a primit numele de „noapte" și a fost despărțit de lumină.

2. În cea de a doua zi, Dumnezeu a creat cerul, adică atmosfera, sau firmamentul (deosebit de ceea ce am numit noi „cer" ca lume spirituală). Aceasta conține o combinație de gaze cum ar fi: oxigen, hidrogen, azot, bioxid de carbon, toate fiind indispensabile vieții.

3. În a treia zi, Dumnezeu a creat pământul și l-a despărțit de ape pe care le-a numit „mări". Apoi a făcut ca uscatul să rodească vegetația: pomii și plantele de tot felul.

4. În a patra zi, a fost creat luminătorul cel mare care să lumineze ziua, adică soarele și luminătorul cel mic care să lumineze noaptea, adică luna. Au fost făcute și stelele. Soarele, luna și stelele au fost create pentru a delimita ziua de noapte.

5. În ziua a cincea, Dumnezeu a creat viețuitoarele în ape, adică peștii și în cer păsările.

6. Dumnezeu a creat în ziua a șasea viețuitoarele pământului pe fiecare după felul ei. Și tot în ziua a șasea Dumnezeu l-a creat pe om, după chipul și asemănarea Sa, ca o încununare a întregii creații.

7. Iar ziua a șaptea este ziua de odihnă pe care Dumnezeu a binecuvântat-o. Și privind asupra întregii creații Dumnezeu a văzut că totul era bun și corespunzător intențiilor pentru care fusese creat. Cea de a șaptea zi a fost zi de odihnă, nu în sensul în care înțelegem noi odihna. Această „odihnă" a lui Dumnezeu indică faptul că opera de creație a luat sfârșit. Nu înseamnă însă că Dumnezeu și-a părăsit creația. El se îngrijește în continuare de buna ei desfășurare. Și dacă ne gândim bine este firesc să fie așa. De pildă și voi copii, dacă pregătiți o surpriză pentru părinții voștri, după ce totul este gata, vă exprimați satisfacția pentru ceea ce ați făcut și verificați dacă a reușit așa cum doreați.

Dumnezeu fiind atotputernic, desigur că ar fi putut crea lumea într-o singură zi. Dar El este înțelept și a știut că făcând totul etapizat adică în mai multe faze sau zile se poate acorda fiecăruia importanța cuvenită.

Înainte de a crea lumea materială, a fost creată lumea cea nevăzută, adică lumea spirituală. Acolo sus în cer, în această lume, se află îngerașii, pe care știu că voi vi-i imaginați a fi cu aripioare și cu o privire bună și blândă, plină de dragoste, așa cum numai privirea mamei mai poate fi. Ei sunt duhuri, slujitori ai lui Dumnezeu. Iar voi puteți fi siguri că fiecare are un îngeraș păzitor acolo sus, pe care Tatăl nostru cel ceresc îl trimite să vegheze asupra noastră. Dacă mergeți pe stradă el are grijă să nu vă calce vreo mașină, dacă treceți prin locuri periculoase el vă apără să nu vi se întâmple ceva rău. Și când sunteți cuminți și ascultători și vă siliți să învățați bine, se bucură că poate să ducă lui Dumnezeu vești bune despre voi. Aceștia sunt îngerii creați de Dumnezeu. Din nefericire, o parte din ei au trecut de partea lui Lucifer, a celui rău, care din mândrie s-a despărțit de Dumnezeu luându-și cu el acei îngeri răi, adică diavoli. Aceștia sunt potrivnici omului.

Citind mai departe în Sfânta Scriptură cu atenție, remarcăm că Dumnezeu a făcut lumea din nimic, prin puterea cuvântului Său: „Dumnezeu a zis: să fie... și a fost". Aceasta evidențiază faptul că lumea nu este o parte din Dumnezeu, ca ceva rupt din El, ci este o existență separată, dar a cărei cauză este însuși Dumnezeu.

Citind în continuare, în cartea „Facerea", remarcăm că omul a fost creat din pământ, după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, prin suflare de viață, fiind astfel viu. Tot ceea ce făcuse Dumnezeu până la crearea omului era destinat a-i sluji omului, erau făcute pentru ca omul să se bucure și să se folosească de ele, de toate. Și mai mult decât atât, să le stăpânească. Și l-a așezat Dumnezeu pe om, în cel mai frumos loc de pe pământ, creat special pentru el, și anume în Eden. Dacă suntem atenți asupra versetului 26 al primului capitol din cartea „Facerea", ce observăm? (se va citi versetul). Observăm tocmai că este menționată forma de plural a pronumelui posesiv de persoana I „Noastră". Deci omul nu a fost creat numai de Dumnezeu Tatăl în mod singular, ci prin participarea Sfintei Treimi (Dumnezeu Tatăl, Dumnezeu Fiul și Dumnezeu Duhul Sfânt). Să nu înțelegem de aici că Dumnezeu ar fi un om ca oricare dintre noi. Aceasta ar însemna să reducem măreția și nemărginirea Sa, la condiția umană. Ceea ce este în noi de la Dumnezeu este sufletul nostru, este permanenta înclinație a omului de a-l căuta pe Dumnezeu și imensa bucurie a găsirii Celui ce ne-a dat viață; este dorul nostru după Patria cerească și nevoia de a ne ruga. Astfel omul este veriga de legătură între lumea nevăzută, spirituală și lumea materială. Este bine să rețineți că sufletul omului este constituit din rațiune (adică gândire), sentiment și voință. El este deci de origine dumnezeiască fiind substanță de sine stătătoare, liberă, nemuritoare și imaterială.

Așa cum am văzut lumea a fost creată din nimic, pe când trupul omului a fost creat din pământ: „Domnul Dumnezeu a făcut pe om din țărâna pământului, i-a suflat suflare de viață, și omul s-a făcut astfel ființă vie" (Facerea 2, 7). „Țărâna pământului" din care a fost făcut omul reprezintă partea lui materială, iar „Suflarea de viață", cea spirituală, adică tocmai partea lui Dumnezeu din om. Dacă Tatăl Ceresc nu ar fi suflat viață, omul ar fi fost doar un chip de lut, o bucată de pământ modelată. Ceea ce dă măreție și demnitate omului este tocmai latura spirituală din el, adică ceea ce i-a transmis Dumnezeu în mod direct. Așa se explică faptul că omul își găsește adevărata fericire și împlinire numai atunci când l-a găsit pe Creatorul Său și s-a alipit de El, după cum spune un Părinte al Bisericii: „Ne-ai făcut pentru Tine, Doamne și neliniștit este sufletul nostru până nu se va odihni întru Tine, Dumnezeule"; sau cum grăiește psalmistul: „precum dorește cerbul izvoarele de apă, așa te dorește sufletul meu pe tine Dumnezeule!".

Primul om fiind din pământ a fost numit „Adam", deoarece „Adam" înseamnă „pământ" (lut). Dumnezeu l-a iubit încă înainte de a fi creat, deoarece toată lumea a fost făcută pentru a fi stăpânită de el, a investit în el chiar o parte din dumnezeirea Sa, s-a îngrijit apoi să-l așeze în cel mai frumos loc de pe pământ, adică în Eden (Eden = rai), și era preocupat de el.

Văzându-l însă singur, și-a dat seama că nu este bine să fie așa, și atunci i-a făcut un ajutor potrivit pentru el. Cum a procedat Dumnezeu? I-a dat un somn lung lui Adam, timp în care a creat-o pe femeie din coasta sa. Femeia a primit numele „Eva", cuvânt care înseamnă „viață" și ea avea să fie mama tuturor celor vii. Și în felul acesta a fost creată prima familie de pe pământ, care a primit binecuvântarea lui Dumnezeu: „creșteți și vă înmulțiți, umpleți pământul și-l stăpâniți!"

Așa cum am mai spus, primii oameni erau în grădina Edenului, o grădină minunată și încântătoare, plină cu tot felul de pomi, de plante și de vietăți. Dar printre aceștia mai era și un pom mai deosebit, adică pomul cunoașterii binelui și răului. Dumnezeu îi poruncise lui Adam să nu mănânce din fructele acestui pom. Era singura restricție. Probabil că știți și voi ce s-a întâmplat în această grădină a Edenului. Diavolul prefăcut în șarpe viclean a ispitit-o, a ademenit-o pe Eva tocmai cu fructele acestui pom. Eva a mâncat și i-a dat și lui Adam și astfel au încălcat porunca lui Dumnezeu. Așa-i că știți voi ce se întâmplă când tata vă spune ceva, iar voi nu ascultați și faceți exact invers? Urmează pedeapsa, bineînțeles. La fel a fost și cu primii oameni. Neascultarea lor a atras mânia lui Dumnezeu care i-a alungat din grădina Edenului. Acum situația se inversează, primul om, din stăpân al lumii create, devine rob al pământului, adică pământul nu-și va mai oferi roadele ca hrană pentru om, ci acesta va trebui să lucreze din greu pentru a-și câștiga existența: „În sudoarea feței tale să-ți mănânci pâinea"... (Facerea 3, 19). De aici vedem că odată cu căderea omului în păcat, întreaga natură s-a dat deșertăciunii, ajungând în contradicție cu omul. De asemenea șarpele a fost și el blestemat: „Fiindcă ai făcut lucrul acesta, blestemat ești..." (Facerea 3, 14).

Dar chiar dacă tata sau mama vă ceartă sau vă pedepsesc, ei totuși vă iubesc. Oricum tot copilașii lor rămâneți și le sânteți dragi. La fel și Tatăl cel Ceresc nu-l distruge pe omul căzut în păcat, ci îl iubește în continuare. El l-a pedepsit numai, ca să împlinească dreptatea, care cere să fie „după plată și răsplată"!. Dar chiar alungat din rai, omul rămâne tot coroana creației divine, tot ceea ce a putut face Dumnezeu mai bun. De aceea El se îngrijește de soarta sa. Cum? Prin promisiunea unui Răscumpărător, după cum putem citi la Facerea 3, 15: „Vrăjmășie voi pune între tine șarpe și femeie, între sămânța ta și sămânța ei. Acesta (cel născut din femeie) îți va zdrobi capul, și tu îi vei înțepa călcâiul". În acest fel omului i se vestește un Răscumpărător, care va fi Domnul Iisus Hristos. Prin jertfa și învierea Sa, îl va nimici pe diavol și va aduce omenirii iertarea păcatelor și mântuirea. Prin El și în Numele Lui oricine va putea veni la Tatăl cel Ceresc ce ne așteaptă pe toți ca pe fiii săi iubiți să ne dea bucurii veșnice în Raiul părăsit odinioară prin neascultare. El vă iubește și pe voi dragi copii: pe toți și pe fiecare în parte. El dorește să fiți ascultători și cuminți, și cuviincioși, și credincioși, să-L iubiți și voi pe El. Deschideți-vă chiar de acum inimioarele pentru ca El să vă poată picura acolo din dragostea Sa și un colț din veșnicie.

De acum înainte când știți că Dumnezeu este creatorul acestei lumi, veți privi mai atent în jurul vostru și atunci când veți vedea pârâul cu clinchet cristalin ce șerpuiește domol prin pădurea înverzită, sau razele soarelui jucându-se printre frunzele copacului la a cărui umbră vă odihniți, sau seara, cerul senin și plin de stele vă va fermeca privirea, sau când vă va impresiona tumultul învolburat al unei cascade spumoase, deasupra căreia curcubeul își etalează paleta coloristică fără egal, sau când toamnă fiind copacii unei păduri cu frunzele atât de nuanțate oferă imagini la care se poate contempla ore în șir, atunci — zic — veți ști că toată recunoștința noastră pentru aceste adevărate minuni o datorăm lui Dumnezeu. Și sunt sigur că vă întrebați alături de mine: dacă toate acestea sunt așa de încântătoare, aici pe pământ, cum vor fi cele din Împărăția Ta, Doamne? (se vor citi în timpul predării textele din cartea „Facerea" privind crearea omului și făgăduința unui Răscumpărător; se vor scrie pe tablă titlul lecției și etapele creării lumii).

6. *Intuiția:* Se va face arătându-se tabloul creației lumii, a omului, a păcatului și a izgonirii lui din rai.

7. *Fixarea cunoștințelor.*

În câte etape a fost făcută lumea? (În șase etape). Ziua a șaptea ce reprezintă? (Ziua de odihnă, ceea ce înseamnă că actul creației a încetat). Din ce a făcut Dumnezeu lumea? (Din nimic). Dar omul din ce a fost făcut? (Din țărâna pământului). Cum a fost făcută lumea? (Prin cuvânt). Dar omul? (Prin participarea directă a lui Dumnezeu, adică a Sfintei Treimi). Care a fost menirea creației omului? (De a fi stăpânul lumii materiale și „împreună lucrător cu Dumnezeu" la desăvârșirea ei). Cum de și-a pierdut omul această demnitate? (Prin neascultarea poruncii lui Dumnezeu și căderea în păcat). Ce se vestește în versetul 15 al capitolului 3 din cartea Facerii? (Se vestește un Răscumpărător).

8. *Temă pentru acasă.*

Citirea primelor trei capitole din cartea „Facerea".
Memorarea etapelor în care a fost creată lumea.
Memorarea textului din cartea „Facerea 3, 15".
Rugăciunea de la ieșirea din clasă.

Preot prof. Sorin Cosma

Și acum în încheiere îmi permit să-i adresez câteva cuvinte de aici de la Alba Iulia, din cetatea martirilor neamului și a unității noastre naționale: Părinte Stăniloae, bucurați-vă că toată viața Sfinției Voastre, toată activitatea și tot scrisul în slujba Bisericii și a neamului nostru le-ați stropit cu aghiasma suferinței și a jertfei în „facultatea" de la Aiud! Nici o jertfă nu este de prisos. Roadele jertfelor se culeg în viitor.

La vârsta de 90 de ani pe care Bunul nostru Dumnezeu v-a rânduit-o, bucurați-vă și fiți mulțumit sufletește că ați fost în detenție cu noi și mai ales pentru faptul că „ați ales mai bine să pătimiți împreună cu poporul lui Dumnezeu, decât să aveți desfătarea cea trecătoare a păcatului" (Evrei 11, 25).

Amintirile unui fost student...

(urmare din pag. a 3-a)

Analizând pe H. Andrutsos: Dogmatica Bisericii Ortodoxe, pe care o traduse din grecește în românește, Sibiu, 1930, făcea expuneri captivante, pe care le savuram, urmărindu-l și cu mintea și cu sufletul și cu fuga condeiului, ca să nu ne scape nici un cuvânt, pentru că nu era nimic de prisos în expunerile sale academice. Totul era dens și frumos, înălțător și explicit până la amănunt. Parcă rămâneam cu respirația tăiată când suna în recreație. N-am fi vrut să se termine. Ni se părea că abia începuse... Și, așa s-au depănat doi ani de relație directă între profesorul-rector și studenții săi. Aveam impresia că slujește la catedră ca la Sf. Altar. Și asemenea momente nu se pot uita niciodată. Ele te cheamă în timpul de atunci, te reînviorează, devin amintiri de sărbătoare, flori ale recunoștinței.

Urmărind, dincolo de catedră și preocupările literare ale studenților, iată că în ziua de vineri 2 iunie 1939, când s-a făcut descărcarea comitetului Societății de lectură „Andrei Șaguna", ni s-a adresat tuturor studenților în prag de absolvire a celor patru ani de Teologie, ca un adevărat părinte: — *„Vă vreau să fiți preoți mari, plini de dragoste pentru Hristos și pentru de-aproapele. Plini de râvnă întru cele bune și să aveți cât mai puternic sentimentul răspunderii.*

— *Bucuria noastră va fi nespus de mare și mulțumirea, când aflând de rodul ce-l veți aduce în ogorul Bisericii, vom constata că truda nu ne-a fost degeaba în această școală".*

Și a sosit și ultima oră de cursuri, expunându-ne tema Judecății din urmă, în cuvinte puține concentrând învățături mari...

— „De Judecată se leagă și sfârșitul lumii, o catastrofă universală, care nu va distruge lumea, ci o va reorganiza, făcând-o teren potrivit pentru împărăția lui Dumnezeu" etc.

În ziua de 7 iunie 1939, la o ultimă întâlnire cu studenții, reputatul profesor dogmatist și ilustru gânditor, de-o probitate profesională pretimpurie, cel care a fost până de curând P. C. Prot. stavrofor, prof. universitar și academician Dr. Dr. h.c. Dumitru Stăniloae, vis-à-vis de profunzimea dogmatică a studiului predat și nu mai puțin de vastitatea ideilor, după doi ani de prelegeri susținute, un coleg mai hazliu, întreabă zâmbind: — „Părinte rector, acum știm tot?" Și profesorul, cu sobrietatea cere-l caracteriza și care nu l-a părăsit niciodată și cu o competență promptă, răspunde pentru colegul și pentru noi toți:

— *„Atâta cât știm, ne ajunge ca să ne mântuim!"*

Așa a rămas în amintirile unui fost student, omul, profesorul și marele teolog Dumitru Stăniloae, poliglot și enciclopedist, de-o înaltă ținută morală și intelectuală, dublată de-o smerenie pe măsură. Un mare preot și cu multă iubire față de semeni și față de Dumnezeu.

Ceea ce-i datorăm, pentru tot ce ne-a dat, este ca toți foștii studenți să fim așa cum ne-a dorit, ca oameni deplin realizați.

Toate generațiile de studenți care au avut fericirea să-l aibă ca mentor aici la Sibiu și apoi la București, ca și toți cei care i-au citit operele ,care, prin vastitatea, profunzimea și varietatea lor au atins un palmares rar întâlnit, îi datorează o neștearsă recunoștință.

De aceea, rugăm pe Părintele ceresc, Izvorul înțelepciunii, să-i facă parte de răsplata Sa cea dreaptă și să-l odihnească cu sfinții.

Sfântul Mare Mc. DIMITRIE

Veacul al III-lea al erei creştine a rămas în istorie prin valul de persecuţii sângeroase declanşate de cezarii romani împotriva celor care, vădit sau în ascuns, profesau o altă credinţă religioasă decât cea oficială, politeistă care era impusă prin lege, dar mai ales împotriva creştinilor, cărora li se imputau o serie de aşa-zise fărădelegi, cum ar fi antropofagia, uzurparea puterii imperiale romane, etc. Toate aceste acuze, fără a avea un temei în realitate, nu erau decât simple pretexte în baza cărora cezarii romani au declanşat sângeroasele persecuţii, prin care se urmărea exterminarea celor vizaţi, ajungându-se la torturi, chinuri şi pedepse, de o cruzime rar întâlnită.

Sf. Dimitrie s-a născut în acest întunecat veac al III-lea dominat de intoleranţă religioasă, în oraşul Tesalonic (Salonicul din Grecia de astăzi) într-o distinsă familie de aristocraţi. Învaţă şi se cultivă la cele mai înalte instituţii de învăţământ ale Greciei de atunci, fără a reuşi însă să-şi afle liniştea sufletească. Momentul de răscruce al vieţii sale îl constituie întâlnirea cu sublima învăţătură a lui Iisus. Suflet cu alese însuşiri, cultivat la şcoala virtuţilor antice, se regăseşte în noua învăţătură, devenind un fervent adept al lui Iisus. Impresionaţi de generozitatea şi frumuseţea caracterului său, mulţi dintre cei care îi erau apropiaţi se convertesc la noua credinţă.

După moartea tatălui său, este numit succesor al acestuia în funcţia de guvernator al oraşului Tesalonic de către împăratul Maximilian. Felul înţelept în care a ştiut să chiverniséască treburile obştii pe care o conducea, blândeţea şi smerenia, i-au atras dragostea şi respectul supuşilor săi. Numai că toate aceste lucruri nu puteau să rămână mult timp nesancţionate de puterea de stat, care nu agrea nici creştinismul, şi nici pe adepţii săi. Oamenii răi îl demască cezarului Maximilian, rămas în istorie pentru răutatea şi cruzimea sa, care îl avertizează să se lepede de noua credinţă şi să aducă ofrande zeităţilor romane, ceea ce Sf. Dimitrie refuză cu demnitate, preferând mai bine pierderea funcţiei, şi chiar renunţarea la toate bunurile sale. „Eu cred adevărului, şi de Hristos nu mă lepăd pentru toate măririle lumii", va răspunde el încercărilor de corupere din partea autorităţilor.

Statornicia sa în credinţă nu fac decât să întărâte şi să stârnească şi mai mult mânia cezarului, care îl va destitui din funcţia de guvernator, îi va confisca averea şi îl va arunca în temniţă, unde va sfârşi prin moarte martirică, fiind străpuns de suliţele soldaţilor romani în ziua de 26 octombrie a anului 269. Corpul său a fost îngropat cu pioşenie de câţiva dintre prietenii săi, iar mai târziu, în vremuri prielnice creştinismului, pe mormântul său s-a înălţat o frumoasă biserică, unde i se păstrează moaştele care aveau darul minunat de a izvorâ mir ce vindeca bolnavii.

Sf. Mare Mucenic Dimitrie se bucură de mare şi aleasă cinstire din partea creştinilor români, dovadă fiind frecvenţa destul de mare a numelui său la neamul nostru. Prin exemplul său de statornicie în credinţă, prin jertfa vieţii sale, el a devenit prieten al Mirelui ceresc. „Dumnezeu l-a pus la încercare şi l-a găsit vrednic de El" (Inv. Sol. 2, 5). Chipul Sf. Dimitrie a răzbătut peste noianul veacurilor prin frumuseţea caracterului său, rămânând ca o pildă vie, vrednică de urmat pentru tăria dragostei sale în Hristos, precum şi prin curajul şi fermitatea cu care a ştiut să înfrunte autoritatea civilă, acceptând mai bine suferinţa şi jertfa decât renunţarea la credinţa sa „Fericit este bărbatul care rabdă ispita, căci lămurit făcându-se, va lua cununa vieţii, pe care a făgăduit-o Dumnezeu celor ce îl iubesc pe El" (Iac. 1, 12).

Curajul cu care a ştiut să-şi apere credinţa întăreşte în sufletele creştinilor noştri convingerea în adevărul credinţei lor. Destituit din funcţie, umilit, întemniţat, schingiuit şi apoi ucis mişeleşte, Sf. Dimitrie a ştiut să rămână consecvent cu sine însuşi şi fidel propriilor sale convingeri interioare, acceptând mai bine moartea martirică decât despărţirea de Hristos „Căci sunt încredinţat că nici moartea, nici viaţa, nici îngerii, nici stăpâniile... nu vor putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Iisus Hristos Domnul nostru" (Rom. 8, 38—39).

Pr. N. Stoia

Sfântul DIMITRIE BASARABOV – 27 octombrie

După ce în 26 octombrie am serbat pe Sfântul Mare Mucenic Dimitrie izvorâtorul de Mir, în 27 octombrie al fiecărui an toată suflarea românească îşi îndreaptă inimile şi gândurile întru pomenirea altui luceafăr de lumină purtător, ce străluceşte pe cerul Ortodoxiei noastre: Sf. Dimitrie Basarabov, ale cărui sfinte moaşte se păstrează, în mare cinste şi cu multă evlavie, în catedrala patriarhală din Bucureşti.

Pe lângă sfinţii români ştiuţi şi trecuţi în calendar sau cei neştiuţi de noi, dar ştiuţi de Bunul Dumnezeu, care în ascuns le va răsplăti pentru păstrarea dreptei credinţe, Biserica Ortodoxă Română are în cuprinsul ei în mare cinste şi moaştele unor sfinţi neromâni, care prin diferite întâmplări şi împrejurări a ajuns să împrăştie parfum binemirositor şi să tămăduiască multe neputinţe în mijlocul poporului nostru dreptcredincios. Dintre aceştia amintim pe Sf. Mucenic Ioan cel Nou de la Suceava, Sf. Parascheva de la Iaşi, Sf. Mc. Filofteia de la Argeş, Sf. Grigore Decapolitul de la Bistriţa olteană, Sf. Mc. Pantelimon de la catedrala arhiepiscopală din Galaţi şi Sf. Dimitrie Basarabov de la Bucureşti.

Numele de Basarabov şi l-a împrumutat de la satul din sudul Dunării unde el a văzut lumina zilei din părinţi binecinstitori de Dumnezeu. După ce mai întâi învaţă frica de Dumnezeu în casa părintească, din fragedă tinereţe se retrage la o mânăstire unde îmbracă schima monahală şi se distinge ca un mare nevoitor prin rugăciuni şi priveghere îndelungată, post, asprimea vieţii, smerenie, lacrimi, nevoinţe. Simţindu-şi sfârşitul se pregăteşte pentru plecarea din lumea aceasta, se retrage la loc ascuns şi neştiut de nimeni, îşi încredinţează sufletul în mâinile Părintelui Ceresc, căruia i-a slujit şi i s-a închinat în toate zilele vieţii sale.

În chip minunat, Dumnezeu îi descoperă sfintele moaşte, ce împrăştiau balsam binemirositor, care sunt aduse şi aşezate în biserica din Basarabov în care el primise Sf. Botez, fiind pentru credincioşii acelei localităţi şi cei veniţi din alte părţi, adevărat izvor de tămăduiri şi împliniri.

Între anii 1769 şi 1774, în timpul războiului ruso-turc, Basarabovul fiind ocupat de ruşi, satul în plin front, iar biserica satului închisă pentru o vreme, la cererea mitropolitului Ţ. R. Grigorie, în anul 1773 generalul Petru Salticov le dăruieşte Ţării Româneşti, fiind aduse şi primite cu mare evlavie şi preţuire, ca pe un mărgăritar de mare preţ.

Astfel, de peste 200 ani sfintele sale moaşte se păstrează cu toată evlavia în biserica lui C. Brâncoveanu de pe dealul Patriarhiei, fiind pentru credincioşii bucureşteni, pentru cei din ţară şi străinii veniţi să ne viziteze şi care îngenunchiază în faţa raclei, adevărat izvor de sănătate şi împlinire a multor dorinţe curate. În urcuşul spinos spre locaşurile cereşti, noi nu suntem singuri. Sf. Dimitrie este alături de noi. Ceilalţi sfinţi se roagă împreună cu noi. Maica Sfântă e totdeauna lângă noi. Mântuitorul Hristos nu ne-a părăsit pentru că El nu vrea moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să vină la cunoştinţa adevărului. Aceasta să facem: să-L căutăm pe Dumnezeu cu inimă curată, să cerem ajutorul Sf. Mc. Dimitrie în rugăciunile noastre; să-i cinstim şi să-i sărutăm precum se cuvine celor aleşi de Dumnezeu, Icoana şi Sf. sale moaşte; să-l rugăm să ducă rugăciunile noastre înaintea Părintelui Ceresc; să intervină pentru noi la mila Sa cea dumnezeiască şi să-i strigăm unele ca acestea:

Bucură-te, că trupul tău ne-ai lăsat nouă;
Bucură-te, că întâmpinând moaştele tale, săltăm cu duhul;
Bucură-te, că surutându-le, luăm binecuvântare;
Bucură-te, că atingându-le, ne umplem de sfinţenie;
Bucură-te, că apropiindu-ne de dânsele, de boli ne tămăduim;
Bucură-te, că închinându-ne lor, de primejdie ne izbăvim;
Bucură-te, făcătorule de minuni, Sfinte Părinte Dimitrie.

Protos. Ştefan Guşă

Filonul religios în literatura contemporană

Câteva elemente inedite

Unul dintre semnele democraţiei în care trăim îl constituie exprimarea sentimentelor religioase de astăzi dar şi reliefarea ei în scrierile deceniilor trecute. Dacă atunci atitudinea aceasta putea atrage etichetări dintre cele mai negative şi chiar excluderea din societate, în ultimii ani ea a preocupat — cu folos — pe mulţi critici şi istorici literari. Am numi pe următorii: Corneliu Leu, I. Andru, Silvestru Boatcă, George Şovu, Corina Vlad Diaconescu.

În cele ce urmează vom reliefa contactul cu mediul religios şi geneza operelor câtorva scriitori nu îndeajuns de cunoscuţi astăzi.

Astfel, urmând o ordine cronologică, vom spune că foarte controversatul poet *Nicolae Labiş* iubea cu pasiune poezia populară. De aici — o importantă latură a activităţii sale, concretizată în investigaţii folclorice. Povestirea *Lostriţa* îşi dovedeşte o astfel de origine... o dată cu pretextul călătoriei pe pământ a lui Dumnezeu însoţit de Sfântul Petru, prozatorul citează tot acolo rugăciunile ortodoxe de la culcare, obiceiul oficierii Sfeştaniei la fântână, felurite sărbători „şi un prieten călugăr, Cleopa, cu care mă-nţelegeam". Se mai amintesc „nişte vorbe, tot ale lui Cleopa". Cu el, personajul fictiv a făcut ascultare la păzitul oilor şi sub a lui oblăduire a dus viaţa un număr de ani la mânăstire.

Personajul principal citat este cunoscutul stareţ şi teolog, Părintele Cleopa, care trăieşte şi astăzi la Sihăstria.

De numele lui se leagă şi geneza unui roman însemnat. Este vorba de *Trei ceasuri în iad* al lui *Leonida Plămădeală*. Autorul a devenit în urmă mitropolit al Ardealului. În tinereţe însă, Î.P.S. Sa a petrecut anii de ascultare ca frate la Mânăstirea Sihăstria, aflată în deceniile noastre sub semnul înţelepciunii amintitului stareţ. Romanul acesta reproduce în întregime visul care dă titlul lucrării, ajuns aici din ceasurile de taină ale convorbirilor duhovniceşti dintre cei doi călugări.

Oricum biografia Părintelui Cleopa îl aminteşte şi anume la capitolul înţelepciunii sale omiletice (cf. Diac. Gheorghe Băbuţ, *Pelerinul român*, Oradea, 1990, p. 83). El trebuie că deţine istorioara din volumul *Vămile văzduhului*, tipărit la Mânăstirea Neamţu, în 1936.

În ultimii ani, o carte care s-a impus de la prima ei ediţie este *Jurnalul Fericirii*, de N. STEINHARDT, călugărit sub numele de Monahul Nicolae. Este interesant de constatat că şi aici Părintele Cleopa apare cu numele lui adevărat. Cercurile creştine din Bucureşti găsesc cu cale să cheme printre membrii lor pe renumitul stareţ şi ascet. Era în primii ani ai stăpânirii comuniste. Ele îi ascultau cu nesaţ cuvintele în cadrul bisericii Schitul Maicilor. Tot în 1970, câţiva participanţi ai grupului vizitează Sihăstria şi pe îndrumătorul ei duhovnicesc. „Ne opreşte cu bucurie — îşi aminteşte scriitorul — mai bine de trei ceasuri la el, a rămas acelaşi vorbitor fluent. Ne învaţă despre ispite şi distincţia ce trebuie făcută între ispitele din stânga şi cele din dreapta".

Alt ierarh ardelean cu un însemnat rol în dezvoltarea literaturii religioase contemporane este Î.P.S. Arhiepiscop al Clujului, fostul arhimandrit BARTOLOMEU ANANIA. S-a format ca scriitor în preajma clasicilor noştri: Tudor Arghezi, Gala Galaction, Vasile Voiculescu. Este semnificativ că prefaţa — mărturisire de la volumul *Mioriţa* (1966), prin care el îşi arăta descinderea literară din autorul *Cuvintelor potrivite*, nu a mai fost voie să apară la ediţia a doua. Se ştie de asemenea că monahul scriitor a evoluat tainic în cadrul Rugului aprins, un cerc de spiritualitate ortodoxă de la Mânăstirea Antim. Pentru cele XVI volume de teatru, de eseuri, de poezie a fost ales totuşi membru al Uniunii scriitorilor, obţinând în 1982 şi un premiu pentru dramaturgie.

Ca memorialist a schiţat portretul moral şi literar al mai multor reprezentanţi ai condeiului românesc, consideraţi odinioară „mistici", în volumul *Rotonda plopilor aprinşi* (1983).

Nestematele valori stilistice ale cărţilor liturgice ortodoxe se îmbină armonios cu acelea ale folclorului nostru în *File de acatist* în 1981. Figura Sfântului Mucenic Ioan Valahul se înalţă aici pe aripile sublime ale lirismului religios, redând dimensiunile unei personalităţi jertfelnice a veacului al XVII-lea răsăritean.

O dată cu volumele amintite, prozatorul ne-a obişnuit cu numeroase pagini viu aşteptate de Teologie şi de ficţiune folclorică, publicate în mai multe periodice bisericeşti.

Înaintea acestui scriitor poate că ar fi trebuit amintit numele lui A. Sever, autorul romanului *În afara legii*, Iaşi, 1976. Pseudonimul acoperă personalitatea Î.P.S. Mitropolit *Dr. Nestor Vornicescu* de la Craiova. Pentru multe alte cercetări de literatură străromână şi de istorie bisericească, Î.P.S. Sa a fost ales membru de onoare al Academiei noastre şi de asemenea membru titular al Academiei din Chişinău.

Dintre acestea ne mărginim să citâm doar *Aethicus Hristricus*, Craiova, 1986. Aici se cercetează activitatea filosofului străromân păgân de la Histria dobrogeană (sec. IV—V). El a lăsat o *Cosmografie* şi a inventat un alfabet nestudiat până acum.

Pentru un anumit public, figura scriitorului PETRU REZUŞ, care a împlinit de curând 80 de ani, este cunoscută doar sub acest aspect. Puţini ştiu că în realitate el este cleric şi profesor onorar, după o activitate strălucită la mai multe facultăţi de Teologie. În cadrul acestora s-a ocupat îndeosebi cu Dogmatica, apoi cu Apologetica şi cu Istoria religiilor.

Este demn de remarcat că sentimentele şi cunoştinţele sale de Aghiografie şi în general de Teologie se regăsesc în gingăşia şi în fabulaţia înălţătoare a atâtor volume de literatură pentru copii şi de culegeri folclorice pe care le-a publicat. De asemenea, cunoştinţele de Istorie bisericească, de Estetică ş.a. l-au ajutat să elaboreze exegeze fundamentale pentru biografia nemitizată a lui Ion Creangă şi aceea a lui Mihai Eminescu.

Va fi sarcina viitorilor cercetători să stabilească în ce măsură şi la ce înălţime a fost dusă de către pr. Petru Rezuş descendenţa lui literară din confraţii clerici înaintaşi.

Nu mai puţin interesante vor fi concluziile asupra înrudirii crezului lui estetic cu premisele teoreticienilor George Călinescu şi Tudor Vianu.

Ultimul volum al poetului propune într-un vers învăluit şi elegiac întrebări asupra rostului pe pământ şi în cer al vieţii unui creştin credincios. Din *Spre Ţărmuri* (1989) se vede că turnul făpturii văzute a autorului stă să se năruie.

Caracteristica aceasta îl înrudeşte pe creator cu alt poet religios de astăzi. Ne gândim anume la *George Alexe*, care a publicat la Washington, în 1991, un remarcabil volum de versuri, *Ţărmul dinspre cer*. Doar imaginea universului copilăriei în Bărăgan, nostalgic evocată de cel din urmă aflat peste Ocean, îi deosebeşte pe cei doi creatori. În restul, contemplarea ortodoxă a divinităţii şi în general tristeţea condiţiei umane menite învăluirii ineluctabile a morţii, îi apropie foarte mult.

Am adunat în rândurile de mai sus câteva date despre creatorii religioşi ai scrisului românesc din vremea mai nouă. Numele acestea sunt ale unor personalităţi literare adevărate, dar şi ale unor mari teologi. După decenii de ocultare încăpăţânată şi vinovată, ele se cuvine să fie cunoscute şi de generaţia românească de astăzi.

Pr. Dr. Gheorghe Drăgulin

DIN SF. SCRIPTURĂ:

— *Fiii mei, să nu iubim numai cu cuvântul, ci cu fapta şi cu adevărul.* (I Ioan 3, 18)

— *Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând ei faptele voastre cele bune să preamărească pe Tatăl vostru care este în ceruri.* (Matei 5, 16)

O întruchipare a speranţei

Există uneori stări de lucruri excepţionale, care fără a putea fi pretutindeni numite minuni, reprezintă o culme, întotdeauna prea scurtă, a fericirii.

Pentru mine o astfel de numită minune s-a produs într-o duminică de aprilie, pe toată Europa însorită, în care mi-am reîntâlnit bunicul. A existat o anume schimbare în istorie care a permis reîntâlnirea. A existat iarăşi o primă reîntâlnire, cu un an înainte. Doar că această primă reîntâlnire nu avea voie de a se numi desăvârşită pentru că se petrecea pe meleaguri îndepărtate.

Acum, a doua oară, după ani şi ani, ne revedem în acea mică locuinţă bucureşteană, pe care nimeni n-a putut să mi-o fure din amintire. Minune s-a numit şi să mă regăsesc în braţele bunicii mele, clipă privilegiată, visată în fără de număr nopţi şi zile şi, Dumnezeule mare îţi mulţumesc, acum îndeplinită.

I-am regăsit pe amândoi doar puţin-puţin schimbaţi, într-o seninătate a conştiinţei împăcate, a mândriei în sfiala creştină, pentru o viaţă trăită drept. Această, pentru mine minune, m-a îndemnat să scriu câteva rânduri pentru acest frumos şi meritat moment aniversar ce se pregăteşte în luna noiembrie.

Cine se aşteaptă să găsească aici o însemnare asupra teologiei părintelui Dumitru este rugat a trece repede peste aceste pagini, pentru că ceea ce vreau este doar o încercare de a împărţi cu toţi cei ce vor să asculte, o părticică din sufletul meu, plecat departe undeva, într-un alt loc de lume, dar şi rămas aici, alături de ei doi. Tot aşa, cum şi o parte din sufletul lor s-a desprins pentru a mă însoţi şi ajuta acolo, departe.

Au fost alte împrejurări istorice, grele şi nedemne, care au făcut să îmi văd bunicul numai când aveam vreo patru ani şi de aceea să pot să am mereu în ochi această întâlnire. Nu e mai puţin adevărat că şi pentru el era prima dată când mă vedea. Eu însă deţineam privilegiul de a fi văzut poze ale lui. Era în poze un bărbat încă tânăr, un preot frumos, cu acea privire care a rămas şi astăzi. Mi se spunea atunci că este plecat în delegaţie şi, puteţi fi siguri, nu eram singurul care doream să se întoarcă din acea blestemată delegaţie, cuvânt pe care nu-l înţelegeam deloc, nici la propriu, dar din fericire, mai ales la figurat. Evident, când l-am văzut, exista o deosebire între fotografie şi original. Dar copilăria are darul de a nu pune mare preţ pe asemenea amănunte. El era bunicul şi gata. Noutatea intervenită în viaţa mea a constituit o senzaţie pe care am trăit-o aşa cum se merita. În zilele care au urmat îmi urmăream bunicul peste tot. Până la marginea curţii din Calea Moşilor. Îl aşteptam la întoarcere. Se întorsese un fel de linişte în casă.

Dacă ar fi să mă gândesc la ceea ce m-a impresionat cel mai mult la el va trebui imediat să scriu cuvântul dârzenie. Era un om dârz. Acesta este cuvântul care i se potriveşte. Nu ştiu cum „dârzenie" se poate traduce în altă limbă. Dar nici nu trebuie a încerca să ştiu. Lui i s-au tradus cărţi şi conferinţe, gânduri i-au fost transpuse în viaţă, în faţa unui microfon ,dar nimeni n-ar putea să-i compare sufletul cu cel al unui străin. Altfel spus, dârzenia lui este cea a unui român. Forţa lui, am înţeles aceasta şi acum, din nou, se trăgea din mândria lui, din rădăcinile sale ardelene. În plus, se întâlnea la el dârzenia unui creştin.

Să scriu că el a fost un om credincios ar fi dureros de banal. Pentru că la el respiraţia, cel mai mic gest, era făcut în credinţă. Există oameni credincioşi, dar cred că există şi alţii a căror simplă prezenţă în lumea asta este un act de trăire în Domnul. Printre aceşti fericiţi, eu îl situez şi pe el. Tot aşa, cum în această categorie îl regăsesc pe părintele Sofian şi nu în ultimul rând pe bunica mea. Dârzenia unui creştin nu este încrâncenare, nu este fanatism, nu e în nici un fel primejdioasă, doar nesuportabilă pentru cei cu inima rea. Căci ei iau slăbiciunea altora ca o victorie a lor iar dârzenia liniştită ca un prag de neajuns ,care, din această cauză, trebuieşte sfărâmat. Sunt mulţi, pentru secunde puternici, tot timpul răniţi, de aceea etern periculoşi. Însă doar prin ei poţi să vezi bunătatea celorlalţi.

Amintirile cu bunicul meu sunt atât de multe şi încărcate de lumină încât îmi ştiu sufletul plin pentru o viaţă întreagă. Ne-am înţeles, ne-am împrietenit pe măsură ce eu înţelegeam ce înseamnă prietenia. Am citit cărţi împreună şi am fost în vacanţe alături. A fost pentru mine portul la care te întorci după furtună, apa limpede pe care după ce o bei ştii că poţi să lupţi mai departe. Nu întotdeauna am fost de aceeaşi părere şi el nu a fost mereu de acord cu hotărârile mele. Chiar şi în asemenea momente mă simţeam în armonie şi siguranţă. Era frumos şi bine. Românii au norocul de a se putea concepe şi accepta în cadrul familiei. Acel sentiment de a da şi de a primi, considerat ca cel mai banal gest al vieţii. Din înmănunchierea de suflete fiecare iese mai puternic. Sau, de ce nu, mai dârz. I-am fost eu lui un ajutor, o povară, sau poate amândouă? În sinea lui el ştie răspunsul. Ne putem fi unii altora doar povară? Nu poate fi adevărat! Aşa cum fiecare îşi doreşte şi în acelaşi timp îşi urăşte singurătatea, tot aşa, fiecare îi acceptă pe ceilalţi ce-i sunt în jur. Dorinţele lor te fac pe tine puternic, te îmbogăţesc sufleteşte purtând povara celor-

(Continuare în pag. a 6-a)

Dumitru Horia Ionescu

„Unde eşti, bine eşti."

Sunt cuvintele Mântuitorului Hristos spuse lui Ava Iacov, într-o mânăstire din Răsărit, spre a-l încredinţa pe acesta că Biserica cea adevărată este Biserica Ortodoxă din care făcea parte şi nu erezia nestoriană care a tulburat Biserica în secolul al V-lea, şi spre care a fost ademenit şi acest călugăr.

Lupta între Biserica Ortodoxă şi erezia nestoriană s-a extins şi în mânăstiri. Astfel, în mânăstirea în care trăia cuviosul Iacov erau două biserici: una aparţinea călugărilor ortodocşi şi alta aparţinea călugărilor nestorieni, numiţi şi dezbinaţi.

Între călugării ortodocşi şi călugării nestorieni erau discuţii aprinse despre cele două firi ale lui Hristos.

Cuviosul Iacov, fiind un călugăr smerit, era iubit şi de călugării ortodocşi şi de călugării nestorieni, care se sileau să-l atragă de partea lor. Călugării ortodocşi îi ziceau: „Vezi, Avo Iacove, să nu te amăgească cei dezbinaţi şi să te tragă la împărtăşirea lor. Asemenea încă şi dezbinaţii îi ziceau: Să ştii, Avo Iacove, că dacă cu cei ce cred în două firi te împărtăşeşti, îţi pierzi sufletul tău".

Cuviosul Iacov, fiind într-o situaţie critică, s-a gândit la rugăciunea mai intensă către Dumnezeu şi la un post de patruzeci de zile neîntrerupte, ca Dumnezeu să-i arate adevărul. Pentru îndeplinirea acestui scop, el s-a retras în secret în afară de mânăstire şi acolo într-o chilie şi linişte desăvârşită şi neştiut de nimeni a petrecut viaţa în regăciune intensă şi post aspru de patruzeci de zile.

„După ce au trecut patruzeci de zile ,a văzut un copil, că a intrat la dânsul, vesel şi i-a zis lui: Avo Iacove ce faci aici? Şi îndată luminându-se şi luând putere din vederea lui, i-a zis: Stăpâne, tu cunoşti ce am! Aceia îmi zic: Nu lăsa Biserica; şi ceilalţi îmi zic: Te înşală cei ce cred două firi. Şi eu nedumerindu-mă şi neştiind ce voiu face, am venit la lucrul acesta. Îi răspunde lui Domnul: *Unde eşti, bine eşti.* Şi îndată cuviosul s-a aflat înaintea uşilor sfintei Biserici a pravoslavnicilor".

Copilul Care s-a arătat cuviosului Iacov, după rugăciunea şi postul săvârşit, a fost Mântuitorul Hristos. Cuvintele spuse de Hristos către cuviosul Iacov „Unde eşti, bine eşti" l-au întărit pe acesta în credinţa că Biserica Ortodoxă este Biserica cea adevărată.

În urma vedeniei avute şi a cuvintelor auzite Cuviosul Iacov s-a întărit cu duhul şi s-a alăturat celorlalţi călugări în lupta contra ereziei nestoriene.

Cuvintele Mântuitorului Hristos „Unde eşti, bine eşti" adresate cuviosului Iacov sunt valabile şi astăzi. Ele ne privesc şi pe noi căci „Unde suntem, bine suntem", adică în Biserica Ortodoxă, care este Biserica bunilor şi străbunilor noştri, şi în care ne vom dobândi mântuirea. Precum cuviosul acela din vechime, tot aşa şi noi să ne rugăm lui Dumnezeu, să ne întărească în credinţa cea dreaptă şi să ne ajute a ne împotrivi tuturor rătăcirilor spre care suntem ispitiţi din toate părţile. Să nu uităm de cuvintele cu caracter profetic adresate de Sf. Apostol Pavel ucenicului său Timotei cum că vor veni vremuri când unii „nu vor mai suferi învăţătura sănătoasă, ci — dornici să-şi desfăteze auzul — îşi vor căuta învăţători după poftele lor şi îşi vor întoarce auzul de la adevăr şi se vor abate către basme" (II Tim. 4, 3—4). Să fim treji întru toate şi să rămânem statornici în credinţa ortodoxă, împlinind poruncile lui Dumnezeu, spre a putea spera astfel că ne vom mântui şi ne vom bucura de fericirea veşnică.

Protos. Ipolit Ciubotaru

Convorbire între I.P.S. ANTONIE al Ardealului şi Mgr. ELEUTERIO FORTINO, subsecretar al Consiliului Pontifical pentru Unitatea creştinilor şi secretar al părţii catolice în Dialogul oficial ortodoxo – catolic

Î. P. S. ANTONIE: 1. *Ce reacţii s-au înregistrat la Roma în legătură cu documentul de la Balamand?*

Mgr. FORTINO: Aşa cum s-a prevăzut, la sfârşitul embargoului (15 iulie 1993), *textul a fost publicat la Roma atât în franceză, cât şi în engleză.* În zilele următoare, revista religioasă din Bologna „Il Regno-Documenti" *a publicat traducerea italiană a acestuia.*

Sanctitatea Sa, *Ioan Paul al II-lea,* primind delegaţia Patriarhiei Ecumenice, de sărbătoarea Sfinţilor Petru şi Pavel (29 iunie 1993), în discursul adresat delegaţiei, a afirmat că *odată cu documentul de la Balamand, „o etapă nouă a început în dialogul catolic-ortodox* (L'Osservatore Romano, 30 iunie 1993, p. 8). În acelaşi discurs, Papa a spus: *„Rezultatele reuniunii de la Balamand ar trebui să ajute toate Bisericile locale ortodoxe şi toate Bisericile locale catolice, latine şi orientale, care trăiesc în aceeaşi zonă, să se angajeze mai mult în dialogul carităţii şi să instaureze sau să urmărească rezultatele colaborării".*

Î. P. S. ANTONIE: 2. *Ce consecinţe va avea, pentru Bisericile Unite, declaraţia de la Balamand, adică declaraţia că uniatismul nu este nici metodă, nici model de unitate?*

Mgr. FORTINO: Documentul de la Balamand afirmă că *„ceea ce s-a numit uniatism nu mai poate fi acceptat, nici ca metodă de urmat, nici ca model al unităţii căutată de Bisericile noastre.* (n. 12). *Această afirmaţie este capitală pentru indicarea metodei* care se foloseşte în cercetarea modernă a unităţii depline; şi este important, pentru *modelul de unitate,* că se caută împreună, prin intermediul dialogului. Pentru catolicii orientali, ca şi pentru toţi cei care s-au angajat în dialog, catolici şi ortodocşi, această afirmaţie are o *valoare metodologică şi de perspectivă.*

Cercetarea unităţii între catolici şi ortodocşi a ales de fapt ca *metodă dialogul între Biserica Catolică şi toate Bisericile Ortodoxe împreună* şi nu cu forţa, de oriunde ar proveni, de a determina ca grupuri sau persoane individuale să treacă de la o Biserică la alta. Ba, mai mult încă, Documentul pregătitor al dialogului, stabilit de comun acord între catolici şi ortodocşi *(1978),* a indicat ca *scop al dialogului* „deplina comuniune", adăugând această perspectivă: „Această comuniune, *fondată pe unitatea de credinţă, păstrând linia experienţei şi a tradiţiei comune Bisericii vechi,* va găsi *expresia în celebrarea Sfintei Euharistii".* Tocmai acest *nou model* îl caută împreună catolicii şi ortodocşii în dialog, discuţia asupra modelului unităţii fiind deschisă. Nu se propune un model preconstituit. Dialogul este deschis asupra acestui punct. Dialogul va trebui să stabilească *elementele esenţiale ale modelului unităţii,* care se caută, evident, *pe baza Sfintei Scripturi şi pe linia experienţei şi tradiţiei vechi,* ceea ce comportă: *credinţa apostolică, hotărârile sinoadelor ecumenice, experienţa istorică a primului mileniu trăit în comun şi situaţia actuală* a celor două Biserici.

Î. P. S. ANTONIE: 3. *Credeţi că Bisericile unite cu Roma vor ajuta să se deblocheze dialogul ortodoxo-catolic blocat din cauza uniatismului?*

Mgr. FORTINO: Documentul de la Balamand situează naşterea Bisericilor orientale catolice în *contextul istoric al „tentativelor pentru restabilirea unităţii"* (n. 7—9). Unitatea, aşadar, se găseşte în orizontul istoric al acestor Biserici, cu toate experienţele de aversiune şi de amărăciune. Şi chiar cu experienţa dureroasă a despărţirii de respectivele Biserici-mame din care au provenit.

Documentul de la Balamand afirmă: „Trebuie deci, ca Bisericile să fie integrate, atât ca nivel local, cât şi ca nivel universal, *dialogului dragostei în respect mutual şi înţelegerea reciprocă regăsită,* şi ca ele să intre în *dialogul teologic* cu toate implicaţiile practice" (n. 16).

Dacă până acum aceasta nu s-a întâmplat pe deplin, cu siguranţă nu este din vina catolicilor orientali. Când s-a început dialogul teologic, două din aceste Biserici, între care cea mai mare Biserică orientală catolică ,cea din Ucraina, nu putea să aibă existenţă legală în ţară. Dvs. cunoaşteţi bine obiecţia făcută împotriva prezenţei catolicilor orientali în Comisia mixtă de dialog, chiar de la prima sesiune (1980). Şi aceasta nu este decât un simbol al unei poziţii. În schimb, *noua orientare,* asumată în documentul comun de la Balamand, sunt sigur că va favoriza dialogul chiar din partea catolicilor orientali, care vor fi astfel în majoritate *cointeresaţi.*

O consideraţie realistă, totuşi, trebuie să facă să subliniem că sunt demne de respect ritmurile psihologice de *maturizare* de ambele părţi.

Î. P. S. ANTONIE: 4. *Roma, Vaticanul, Sanctitatea Sa Papa ar putea interveni direct pentru a face, cât le stă în putinţă, să ajute să deblocheze situaţia?*

Mgr. FORTINO: Deja, în *1991,* Sanctitatea Sa, Ioan Paul al II-lea a scris *o scrisoare specială episcopilor continentului european,* asupra relaţiilor dintre catolici şi ortodocşi *(31 mai),* chiar cu această temă, solicitând o *atitudine pozitivă,* atât în confruntările dialogului teologic, cât şi în *relaţiile frăţeşti* în locurile unde trăiesc împreună catolici şi ortodocşi. Această perspectivă este confirmată foarte adesea în intervenţiile Sfântului Părinte. Este suficient să se urmărească discursurile sale.

Desigur, autorităţile competente vor continua să dea indicaţii şi orientări în favoarea dialogului, rămânând mereu, cum zice, „pe măsura puterilor lor", adică *respectând prerogativele Bisericilor locale* pentru problemele de competenţă specifică lor, conform Sfintelor Canoane ale Bisericii.

Î. P. S. ANTONIE: 5. *Credeţi că Roma va sfătui Bisericile unite să înceteze ocuparea violentă a bisericilor, procesele în tribunale şi intervenţiile la autorităţile civile?*

Mgr. FORTINO: *Documentul Comisiei Pontificale „Pro Russia",* care, din partea catolică, se aplică tuturor ţărilor din Europa Centrală şi Orientală *(2 iunie 1992), a făcut-o în mod explicit. Violenţa fizică, psihologică sau morală, de orice parte ar proveni, este contrară spiritului creştin.* Sfatul pe care îl dă însuşi Sfântul Apostol Pavel, care, cum ne aminteşte documentul de la Balamand, *„recomandă creştinilor să rezolve între ei neînţelegerile, prin intermediul unui dialog frăţesc, evitând astfel să apeleze la intervenţia autorităţilor civile în soluţionarea practică a problemelor",* este mai mult ca oricând potrivit şi de urmat. Pentru că, de fapt, este posibil să se evite aceste recurgeri la tribunalele civile *urmând ca problemele* să se rezolve prin dialog. În felul acesta ele s-ar rezolva definitiv. Altfel, contenciosul va continua. Şi dacă nu se rezolvă în *acord reciproc,* va continua să persiste în mod latent, şi vor reapare în alte momente şi sub alte forme.

(Convorbirea a fost înregistrată şi copiată la 7 oct. 1993, la Viena).

MESAJ

Către

Consiliul local al oraşului Avrig, Comisia pentru cultură, învăţământ şi sănătate, şi către toţi credincioşii Avrigului.

Adunaţi astăzi în jurul locaşului de veci al lui Gheorghe Lazăr, simbol al culturii şi al învăţământului românesc, în curtea străvechii biserici din Avrigul natal, ne amintim cu veneraţie şi recunoştinţă de acest apostol al redeşteptării noastre naţionale, tocmai atunci când ţara avea cea mai mare nevoie de un astfel de om.

De 170 de ani, românii de pe cuprinsul întregii noastre patrii vin cu respect aici unde îşi doarme somnul de veci după o viaţă rodnică dar zbuciumată *„fericitul arhidiacon şi doctor în teologie şi legi"* Gheorghe Lazăr, cum îl numea Ion Heliade Rădulescu.

Amintindu-ne iară şi iară, ca într-o ectenie lină de numele lui, rememorându-i faptele de merit în slujba şcolii româneşti ,a patriei şi a Bisericii, ne facem o datorie sfântă către el şi către toţi aceia care înaintea noastră au slujit cu devotament şi zel apostolic nobilele idealuri culturale şi naţionale ale neamului nostru.

Născut în urmă cu mai bine de 211 ani dintr-o vrednică familie de români din această localitate scăldată de apele Oltului, tânărul Gheorghe Lazăr şi-a desăvârşit pregătirea intelectuală urmând cursurile şcolii primare şi ale liceului piarist din Cluj şi Sibiu, încununându-le apoi cu strălucite studii de filosofie, drept şi teologie la Cluj şi Viena.

Reîntors în ţară îşi începe activitatea ca profesor la „Scoala de preoţie" din Sibiu, azi Facultatea de Teologie, iar după câteva peregrinări trece munţii la fraţii din Ţara Românească, unde va desfăşura arhicunoscuta-i lucrare de redeşteptate naţională. Reuşeşte să deschidă la 1818 în Bucureşti prima şcoală superioară în limba română, în chiliile vestitei mânăstiri „Sf. Sava", devenind astfel cu adevărat *„ctitor al şcolii superioare româneşti".*

Prin tot ceea ce a făcut pentru cultura noastră naţională, Gheorghe Lazăr a intrat în legendă şi în panteonul eroilor şi al ctitorilor de patrie, de limbă şi cultură românească. El a redat şcolii demnitatea şi mândria naţională, fiind aprins de pasiune sfântă faţă de limba română, „limba vechilor Cazanii", învăţându-i pe toţi ucenicii săi *„să cunoască vocea patriei",* cum spunea C. Poenaru.

Gheorghe Lazăr a fost un „om simbol". Un om dăruit de pământul Transilvaniei care a născut mulţi asemenea oameni şi care au strălucit fie la ei acasă, fie peste Carpaţii ambelor ţări româneşti, peste tot propovăduind unitatea de limbă şi de neam şi sfinţenia libertăţii şi independenţei cărora ei, mai mult decât oricare alţii, le-au simţit lipsa aproape două milenii.

Să ne reamintim încă o dată astăzi, la împlinirea a 170 de ani de la moarte, de Gheorghe Lazăr al nostru ,al celor de aici şi al tuturor românilor căci prin faptele lui de glorie şi-a pus pecetea pe vremea sa, pe veacul său şi pe vecii vecilor culturii româneşti.

Bunul Dumnezeu să-l odihnească cu aleşii Săi şi veşnică să-i fie pomenirea.

Duminică
24 octombrie 1993

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului,
Crişanei şi Maramureşului

DIONISIE ROMANO – un episcop cărturar

— La 120 de ani de la moartea sa, 1806—1873 —

Lângă catedrala din Buzău, o cruce modestă străjuieşte mormântul episcopului cărturar Dionisie Romano, „academician de onoare" al Academiei Române — cum îl numeşte Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

Născut la 26 iulie 1806 în Săliştea Sibiului, care a dat neamului nostru mari cărturari cu dragoste de neam şi lege, Dumitru — numit în monahism Dionisie — era al doilea copil al lui Ionaş şi Mariana Roman, nume pe care el îl va schimba în Romano.

Mama lui, rămasă văduvă de tânără, îşi dedică viaţa educaţiei creştineşti a copiilor şi se retrage cu Dumitru, care avea 14 ani, la mânăstirea Agapia, apoi îl încredinţează starețului Ilarie de la mânăstirea Neamţ, un mare iubitor de cultură. Acesta intuieşte că Dumitru este un suflet distins, cu râvnă de carte şi cele sfinte; de aceea îl pregăteşte pentru monahism. În 1823 îl călugăreşte şi-l hirotoneşte ca diacon, cu numele de Dionisie. Zi şi noapte, Dionisie se ruga, citea şi studia. Se bucură mult aflând de şcoala de la Sf. Sava şi a plecat la Bucureşti, fără voia superiorilor, cu dorul de-a cunoaşte lucruri mari. Aici Mitropolitul Grigorie îi cere cartea canonică pe care n-o are şi-l obligă să se întoarcă la Neamţ. Dar cu ajutorul episcopului de Huşi, Sofronie Miclescu, reuşeşte să intre ca tipograf în Bucureşti, şi este fericit că putea urma şcoala de la Sf. Sava, să-şi lărgească orizontul cunoştinţelor. Profesorii îl apreciază excepţional, în frunte cu Eufrosin Poteca, profesorul de filozofie.

În 1828 încearcă o mare durere, căci şcoala se închide din cauza ocupaţiei ruseşti a Principatelor şi el se refugiază la Argeş, la episcopul Ilarion. Acesta avea o bogată bibliotecă de cărţi româneşti şi străine, slave, greceşti şi franţuzeşti, pe care zi şi noapte le citea cu râvnă şi zel, până în 1832 când şcoala se redeschide. Avea 26 de ani şi el era acum pregătit pentru catedră. De aceea în martie 1832 este numit *„profesor naţional"* la Buzău şi este fericit să se dedice Bisericii şi şcolii. Dar are greutăţi mari: autorităţile refuză să-i dea câteva camere de clasă, iar oamenii inculţi şi retrograzi nu preţuiesc importanţa şcolii româneşti. Ori cu încredere în Dumnezeu şi în puterile sale, stăruie şi reuşeşte să ridice în 11 ani două localuri de şcoală, din salariul său şi din venitul de pe manualele sale tipărite. Secretul succesului îl spune el însuşi, zicând: „Simţeam dragostea către neamul meu şi plăcerea de a lucra spre luminarea nevinovatei tinerimi" (cf. Prof. M. Păcurariu, Repere Sibiene, vol. III, 1982, p. 226). Din această îndoită pasiune — pentru neam şi tineret — izvorăşte râvna să tipărească pentru şcoală — în multe ediţii — Abecedare, catehisme, Aritmetici, Geografie etc. şi alte multe traduceri pentru tineret.

Ca profesor-educator, Dionisie a fost un pedagog strălucit, spirit destoinic şi iscusit, cu larg orizont progresist şi umanitar, cu metode moderne de educaţie. A scos din şcoală bătaia, a introdus carnetul de corespondenţă cu părinţii, supravegherea elevilor şi a înfiinţat o bibliotecă a oraşului pentru cei maturi.

Paralel cu această activitate didactică, Dionisie este director al tipografiei eparhiale şi profesor la „şcoala de grămătici" a Episcopiei care pregătea preoţi pentru ţară. Aici, împreună cu Gavril Munteanu, alt profesor transilvănean la Buzău — ajuns mai târziu directorul gimnaziului din Braşov apoi *academician* — publică Vestitorul bisericesc, *prima foaie religioasă săptămânală* care, vreme de doi ani, a prezentat cititorilor probleme şi adevăruri de credinţă creştină.

După 11 ani de activitate rodnică la Buzău, în 1843, învăţatul profesor Dionisie — pentru prestigiul său — este chemat *profesor şi director al Seminarului teologic din Bucureşti.* Aşa este ridicat la rangul de arhimandrit ,ca o binemeritată răsplată a muncii sale devotată obştii naţionale. În 1848, ia parte cu toată fiinţa sa la revoluţia din Principate şi tipăreşte pentru „naţia sa", „cuvintele unui credincios — ale lui Lamennais — închinate „poporului român", de „un român" (cf. Mircea Păcurariu, ibid., p. 227). Revoluţia fiind înăbuşită, Dionisie este închis la Văcăreşti — apoi exilat la Braşov, *vine la Sibiu şi cunoaşte pe viitorul episcop Andrei Şaguna.* În 1849 se întoarce în Ţara Românească, la Mânăstirea Bâbeni — Râmnicul-Sărat şi îl aflăm apoi staret la Mânăstirea Sadova în Oltenia, în 1851, unde deschide o şcoală pentru călugări — şi copiii săraci din jur.

Între anii 1850—1853 este la Bucureşti şi scoate o nouă gazetă „Eho eclesiastic", cu un supliment Bibliotecă religios-morală, în care au apărut broşuri originale, altele prelucrate şi traduse de el. A tradus Confesiunile Fer. Augustin, Geniul Creştinismului de Chateaubriand ş.a.

În 1855 pentru merite excepţionale câştigate prin muncă perseverentă, Dionisie Romano este numit locţiitor de staret la Mânăstirea Neamţ, contra voinţei Mitropolitului Sofronie Miclescu. Aici înfiinţează o şcoală primară, un gimnaziu la Tg. Neamţ şi un seminar cu trei profesori pentru pregătirea preoţilor. Gândul său temerar era să facă un ciclu şcolar de 16 ani, începând cu şcoala primară, gimnaziu, seminar şi facultate de teologie. Dar a renunţat. A refăcut tipografia mânăstirii, a reorganizat biblioteca ei, sala de lectură şi a cumpărat cărţi pe seama ei; a adus profesor de agronomie şi un botanist să facă fermă agricolă model, pomicolă şi horticolă, pentru ridicarea poporului etc.

Apreciindu-i roadele marii sale strădanii, domnitorul Gr. Al. Ghica i-a adus calde mulţumiri. Dar activitatea sa de aici a încetat odată cu căderea lui Ghica, căci caimacanul Teodor Balş l-a înlăturat din stăreţie (cf. G. Cocora, rev. B.O.R. Nr. 3—4/1956, p. 331).

Anul 1859, cu frământările unirii îl află la Iaşi, luptând cu bucurie *pentru alegerea lui Al. I. Cuza,* pe care l-a sprijinit în toate reformele lui. Ca patriot luminat, la una din zilele de 24 ianuarie, el a spus: „În mâna noastră stă, ca lăsând patimile şi urile care ne desunesc (dezbină, n.n.) să ne unim împrejurul tronului Măriei Sale, cu cuget curat şi cu inimă de patrioţi şi atunci, numai atunci, *naţia va merge înainte,* prosperitatea va înflori, noi vom fi fericiţi şi bunul domnitor va ajunge ţinta dorinţelor sale" (cf. Păcurariu, ibid., p. 229).

În iunie 1859 este numit locţiitor de episcop al Buzăului, dar din cauza multor piedici, abia în anul 1865 este numit episcop titular şi păstoreşte aici până la moartea sa neaşteptată, în 1873.

Având aici şi *acum* condiţiile obiective de stabilitate, luminatului vlădică Dionisie i se deschide un vast câmp de activitate cultural-pastorală, închinată ridicării poporului prin cultură, Biserică, şcoală şi mânăstiri. Ca şi Marele Şaguna, cu care era contemporan, Episcopul Dionisie se îndreaptă spre Seminar şi-l ridică la un înalt nivel de pregătire. Introduce obiecte noi de studii teologice şi limba franceză facultativă. Prin şcoli, a făcut din mânăstiri, pepiniere de virtuţi pentru credincioşii Bisericii. La schiturile Dălhăuţi şi Nifon înfiinţează şcoli frecventate de peste 100 călugări şi copii de ţărani din jur; iar la schiturile Roteşti şi Costeşti (R. Sărat) înfiinţează şcoli cu internat pentru călugăriţele şi fetele sărace şi orfane din jur, care primeau gratuit hrană, haine şi cărţi de şcoală. Profesoare erau aici călugăriţe distinse.

În 1867, propune la Ministerul Instrucţiunii să se înfiinţeze câte o şcoală la fiecare mânăstire pentru copiii din satele vecine (Cf. Cocora, Gl. Bis., 3—4/1970, p. 348—362).

Ca mare iubitor de carte şi cultură, vlădica Dionisie a reorganizat tipografia eparhială, în care a tipărit cu litere latine multe cărţi bisericeşti ,teologice, didactice şi o Bibliotecă a tinerilor începători. Parte din publicaţii erau lucrări personale ca, *Adunare de cuvinte la diferite ocazii* (1868) şi *Principii generale de înţelepciune şi datoriile tinerilor* (1870). Acestea cuprindeau articole religios-morale apărute înainte în gazeta Vestitorul bisericesc. Mai târziu aceste articole au fost retipărite, la 110 ani de la naşterea sa, de către admiratorul şi consăteanul său profesorul cărturar Onisifor Ghibu, sub titlul: „Vrei să fii înţelept?", Bucureşti 1916, volum de peste 200 pag., care înnobilează inima cititorului, îl luminează şi ridică la cer, îl face înţelept şi fericit. L-am citit şi noi în tinereţe şi azi.

Biografii nemuritorului vlădică Dionisie sunt unanim de acord să spună că a fost un bun patriot, spirit progresist şi umanitar. Inima sa caldă era gata pentru orice ajutor şi binefacere, oriunde şi oricând era nevoie. Pentru fondul zidirii catedralei din Sibiu a dăruit 60 de galbeni, la fel pentru şcoala „normală" din Făgăraş, schitul Prodrom de la Athos ş.a. A sprijinit material pe oamenii de cultură **de pe tot cuprinsul Daciei Felix** şi pe tinerii devotaţi studiului.

Ca bun român şi cărturar distins a dăruit Academiei Române 73 cărţi vechi din sec. 16—18, de mare valoare documentară, care constituie primul fond al bibliotecii acestei măreţe instituţii de cultură. Drept preţuire pentru acest act generos, Academia Română l-a ales primul său membru de onoare. După moartea sa, marea sa bibliotecă, având 150 de manuscrise româneşti, slavone, greceşti şi turceşti, cu 7000 de volume în diferite limbi şi conţinut variat: filozofie, teologie, ştiinţific etc., a donat-o tot Academiei Române şi azi servesc ca izvoare documentare pentru cercetători, filologi-istorici, folclorişti etc. (cf. M. Păcurariu, ibid., p. 232 şi G. Cocora, Gl. Bis. nr. 8—9/1956, p. 483—486).

Aceasta este, succint, opera nemuritoare a cărturarului vlădică Dionisie Romano care, ca şi înaintaşul său Gheorghe Lazăr, trece Carpaţii şi se dăruieşte, ca un apostol, Bisericii strămoşeşti, binelui neamului românesc şi idealurilor sale de progres cultural, creştin, social şi umanitar.

Pe drept cuvânt, Nicolae Iorga spune că el a fost „un simbol al unităţii culturale româneşti", un harnic trezitor de cultură".

Crucea sfântă care-i străjuieşte mormântul său, poartă peste veacuri rugăciunea rostită de el înainte de moarte: *„Doamne, nu pedepsi România după păcatele fiilor ei!"* (cf. O. Ghibu, ibid., p. VIII). Este rugăciunea unui păstor cu înaltă conştiinţă a responsabilităţii în faţa lui Dumnezeu pentru turma pe care a păstorit-o cu dragoste şi duh de jertfă pentru fericirea ei veşnică.

La 120 de ani de la moartea sa, întâmplată în acelaşi an cu Marele Şaguna — ne plecăm cu smerenie în faţa operei sale ziditoare de valori veşnice şi — aducându-i un pios omagiu de recunoştinţă — rugăm pe bunul Dumnezeu să dăruiască Bisericii şi poporului nostru încă mulţi alţi păstori ca Dionisie Romano, iar noi să-i urmăm pilda vieţii.

Pr prof. Dr. Simion Radu

O întruchipare a speranţei

(Urmare din pag. a 5-a)

lalţi şi, paradoxal, propriul tău drum este cel care întâi şi întâi se înseninează.

M-a frământat adesea o întrebare şi anume aceea de a-l concepe pe bunicul meu într-o altă postură decât cea de preot şi teolog. Ar fi putut el exista făcând altceva, într-un alt domeniu de activitate? Cu atât mai mult cu cât sub comunişti, ştim cu toţii, era un exerciţiu de voinţă şi curaj, de a te arăta şi trăi creştin. Cred că în cazul lui, am voie să spun, Dumnezeu a vrut ca el să fie teolog. Eu unul nu mi-l pot imagina altfel. Era un om fascinat de posibilitatea dialogului cu Forţa divină. Era cel care îşi asuma această şansă, a dialogului. El a înţeles esenţa vieţii, calea către ceea ce singur cu adevărat este esenţial. Cei puternici sufleteşte caută un asemenea drum. Aceştia sunt cei iubiţi de Domnul. Ei, cei despărţiţi de mediocru, cu norocul de a nu tânji după comoditatea banală, iubesc a trăi aspru, în ascuţimea cugetului şi împlinesc atâta cât un muritor de rând nu o poate face pentru împăcarea lumii cu Dumnezeu.

Pentru bunicul meu a fi creştin a însemnat a rosti primele cuvinte dintr-o frază adresată Domnului, iar fiecare cuvânt şoptit mai departe însemna a fi cu încă un pas mai departe de forţa întunericului. El era printre acei puţini sortiţi dintr-un bun început să apuce în viaţă o asemenea cale, trăgându-ne pe noi toţi ceilalţi după ei.

Când eram încă copil nu-mi puteam imagina că ar putea exista ceva care să ne despartă vreodată. A fost însă să fie aşa, fără ca vreunul din noi să fie vinovat pentru aceasta. Aparent, drumurile noastre s-au despărţit. Nimeni nu a putut însă în suflet să ne despartă pe unul de celălalt, deşi, în prostia lor, au fost destui care au încercat. Ştiu că pentru el şi pentru bunica mea această despărţire a fost şi rămâne o încercare grea, o cumpănă, o întorsătură a destinului. Acelaşi sentiment este trăit şi de noi aici. Mai ştiu de asemenea că ar fi putut fi şi altfel. Mult mai rău, dar poate şi mult mai bine. Aşa a rânduit Dumnezeu. Cei mai mulţi se bucură să te vadă la necaz. Mai sunt unii care deşi se bucură totuşi nu o arată. Iar cei mai puţini sunt aceia care se întristează odată şi alături de tine.

Doar victoria celor mai mulţi a fost efemeră, cu ajutorul lui Dumnezeu, fără vreo consecinţă. Nici unul din ei nu ne-a putut despărţi pentru că aceasta este şansa, norocul nostru: a fi împreună în suflet, pentru veşnicie, în amintiri, ca şi în ceea ce va urma. Aceasta este bucuria celui ce crede, a celui ce se ştie pentru eternitate dincolo de ceea ce este pământesc, mereu legat de cei ce-ţi sunt scumpi.

Îi mulţumesc lui Dumnezeu pentru că este aşa şi îi mulţumesc bunicului că m-a învăţat că este aşa. El mi-a arătat de unde vine lumina şi către cine se îndreaptă speranţa şi asta într-un timp când cei ce erau mai marii zilei se străduiau să ne arunce pe noi toţi în noroi şi deznădejde.

Freiburg, 1993.

Minunat este Dumnezeu întru sfinţii săi

La chemarea plină de însufleţire şi evlavie a psalmistului „Lăudaţi-L pe Domnul întru Sfinţii Săi" (Ps. 150, 1), Biserica creştină răspunde prin diferite acte de cult prin care cinsteşte pe aceia care închinându-şi viaţa lui Hristos au dobândit cununa sfinţeniei şi au devenit bine plăcuţi şi casnici ai lui Dumnezeu (Efeseni 2, 19).

În viaţa de credinţă şi har a Bisericii, canonizarea solemnă a unui sfânt are o semnificaţie deosebită, la ea participând cler şi credincioşi, uniţi în acelaşi cuget şi simţire creştină ce a însufleţit Biserica lui Hristos de aproape două milenii şi o va însufleţi până la sfârşitul veacurilor.

Prin trecerea în rândul sfinţilor a aleşilor şi bineplăcuţilor lui Dumnezeu, Biserica împlineşte îndemnul Sf. Pavel care spune: „aduceţi-vă aminte de mai marii voştri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu, priviţi cu luare-aminte cum şi-au încheiat viaţa şi le urmaţi credinţa" (Evrei 13, 7).

Urmând acest îndemn, credincioşii cinstesc împreună pe toţi sfinţii Bisericii celei Una, Sfântă şi sobornicească şi împreună cu aceştia şi pe sfinţii plămădiţi de evlavia neamului nostru românesc între care se numără martiri ,mărturisitori şi mari trăitori întru Hristos din rândurile credincioşilor, cuvioşilor, preoţilor, ierarhilor aleşi de Dumnezeu, care au strălucit şi au primit în ceruri cunună de slavă. Anul ce a trecut a înscris în calendarul Bisericii noastre noi nume de sfinţi, între aceştia înscriindu-se şi doi preoţi din Mărginimea Sibiului care au suferit pentru credinţa strămoşească, pr. Moise Măcinic din Sibiel şi pr. Ioan din Galeş.

Duminică 17 octombrie a.c., a avut loc la Sibiel, generalizarea oficială a cultului Sf. Moise Măcinic, preot al satului care pentru statornicia sa în credinţa ortodoxă a fost întemniţat vreme de 23 de ani în închisoarea din Kufstein-Tirol, unde şi-a sfârşit viaţa în chip mucenicesc.

Sf. Liturghie arhierească a fost oficiată de către Î. P. S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului, înconjurat de un ales sobor de preoţi şi diaconi în biserica monument istoric cu hramul „Sf. Treime". După otpustul Sf. Liturghii, P. C. Pr. Zosim Oancea parohul bisericii a salutat în cuvinte pline de însufleţire prezenţa Î. P. S. Mitropolit Antonie în mijlocul credincioşilor din Sibiel cu ocazia acestei zile însemnate pentru toţi credincioşii acestei străvechi aşezări mărginene. În continuare P. C. Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, decanul Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, a făcut o amplă incursiune în viaţa bisericească a credincioşilor ortodocşi din Mărginimea Sibiului, accentuând asupra statorniciei în credinţă, şi a ataşamentului faţă de „legea strămoşească" a clerului şi a credincioşilor de pe aceste locuri.

P. C. Sa a prezentat pe scurt viaţa Sf. Moise Măcinic şi lupta lui ca un ostaş neînfricat al lui Hristos pentru apărarea credinţei ortodoxe împotriva actelor de dezbinare religioasă şi naţională a românilor din Transilvania, apoi a dat citire Tomosului Sinodal cu privire la canonizarea Sf. Moise Măcinic şi Sf. Ioan din Galeş.

După rugăciunea de binecuvântare a icoanei Sf. Moise Măcinic şi Sf. Ioan din Galeş, executată de dl. pictor I. Căzilă din Sibiu, în timp ce corul întona troparul sfinţilor întreg soborul slujitor s-a închinat icoanei sfinţilor. A urmat apoi un bogat cuvânt de învăţătură al Î. P. S. Mitropolit Antonie, care şi-a exprimat bucuria de a putea fi prezent în mijlocul obştei din Sibiel, şi de a putea împlini hotărârea Sf. Sinod privitor la generalizarea cultului Sf. Moise Măcinic.

„Prin viaţa sa preoţească de dăruire totală lui Hristos şi Bisericii Sale, ca şi prin suferinţele îndurate timp de 23 de ani în temniţa din Kufstein, pentru apărarea dreptei credinţe — preotul Sf. Moise Măcinic a devenit împreună cu Sf. Ioan din Galeş, o pildă vie de credinţă şi mărturisire ortodoxă şi de jertfelnicie pentru Hristos — a arătat Î. P. S. Sa.

Să fiţi mândri, s-a adresat Î. P. S. Sa credincioşilor din Sibiel, că iată din mijlocul Dv. s-a ridicat un sfânt mărturisitor al credinţei care împreună cu ceilalţi sfinţi mărturisitori se roagă lui Hristos pentru Biserica şi Ţara noastră. Să ţinem mereu aprinsă candela credinţei strămoşeşti şi a spiritualităţii româneşti pentru a ne lumina calea spre mântuire nouă şi urmaşilor noştri".

Familia Nicula Ioan, din Sibiel, cea care a donat icoana praznicală, a oferit o agapă creştinească în foişorul Muzeului de icoane pe sticlă din Sibiel.

Popasul duhovnicesc al generalizării cultului Sf. Moise Măcinic s-a încheiat în atmosfera sărbătorească a bucuriei sufleteşti, a participanţilor, înaltul chiriarh împărtăşind tuturor celor prezenţi arhiereşti binecuvântări.

Minunat este Dumnezeu întru Sfinţii săi.

Arhid. Visarion Bălţat

Pr. dr. Ioan CHIOARU,

Biserica din Maierii Sibiului

SIBIU, 1993, 83 pag.

Cu titlul de mai sus, venerabilul preot *Ioan Chioaru* şi-a luat responsabilitatea de-a publica — în 1993 — monografia bisericii din Maierii Sibiului. Cartea este rodul unei munci asidue dar şi un moment comemorativ, căci biserica din strada Lungă (Maieri) a împlinit 200 de ani de existenţă, iar distinsul slujitor 80 de ani şi o jumătate şi ceva de secol de activitate. Părintele Chioaru nu este un nume nou în publicistica bisericească. A scris în „Telegraful Român", în „Revista Teologică" şi „Mitropolia Ardealului", în „Ţara", „Gazeta Sibiului", în „Duh şi Adevăr", din Timişoara, a publicat cartea intitulată: „Comunismul, negaţia lui Dumnezeu şi a omului".

În această lucrare pe care o semnalăm, părintele Chioaru aduce în actualitate, pe bază de izvoare, chipuri de ierarhi, de preoţi şi de oameni reprezentativi care au fost în legătură cu parohia Maieri, tratează evenimente istorice cu urmări triste pentru românii ardeleni şi nu mai puţin pentru cei din acea parohie. Dă, apoi, aspectul economic, cultural, social al cartierului Maierii, starea religios-morală a măierenilor şi alte evenimente legate de istoria bisericii din oraşul de jos al Sibiului. A consultat o bibliografie selectă şi a făcut întrebuinţare de tradiţia locală, pentru a realiza un important capitol din zbuciumata istorie a Sibiului. Tipărită în condiţii grafice selecte, cartea rămâne un preţios îndemn şi model şi pentru alţii. În arhivele parohiilor se găseşte mult material istoric, care trebuie valorificat. Îmi stăruie în gând o măsură adoptată de poetul Octavian Goga pe când era ministru, aceea de a fi trimis tuturor preoţilor câte un chestionar, cu indicaţia de-a strânge materialul necesar unor monografii ale satelor. Sunt sigur că acest material se găseşte şi că ar trebui valorificat, într-un fel sau altul. Metoda de lucru a părintelui Chioaru, spiritul critic şi claritatea exprimării sporesc foarte mult valoarea lucrării, pe care o recomandăm spre lectură, dar şi ca model pentru alţi slujitori ai altarului, spre a întreprinde şi ei o asemenea monografie.

Pr prof. Nicolae Neaga

ÎN ATENŢIA CITITORILOR TELEGRAFULUI ROMÂN

Informăm pe stimaţii cititori ai Telegrafului Român că, din motivele cunoscute, începând cu 1 ianuarie 1994 costul unui abonament anual la această publicaţie este de 1000 lei, iar pentru 6 luni 500 lei.

Abonaţii noştri şi alţi doritori să primească ziarul Telegraful Român sunt rugaţi să trimită costul abonamentului pentru 1994 până în 20 decembrie 1993, prin mandat poştal sau prin virament, cont nr. 45.10.4.09.2. B.C., filiala Sibiu, informându-ne de trimiterea banilor şi specificând adresa exactă.

Mulţumim călduros pentru dragostea pe care mulţi cititori şi-o exprimă faţă de cel mai vechi ziar cu apariţie neîntreruptă din Ţara noastră, Telegraful Român.

REDACŢIA şi AD-ŢIA

Un nume ilustru de învăţat şi problema începuturilor culturii române

Se împlinesc doi ani de la apariţia unei cărţi unice în cultura română şi universală, cel puţin după titlu. Este vorba de lucrarea P. C. pr. Dr. GHEORGHE I. DRĂGULIN, *Identitatea lui Dionisie Pseudo-Areopagitul cu Ieromonahul Dionisie Smeritul (Exiguul)*. Cercetare ortodoxă a unei controversate probleme de istorie a culturii bizantine şi a celei străromâne, Editura Mitropolia Olteniei, 1991, 342 p.

Volumul aduce în prim plan coordonate ale culturii şi civilizaţiei europene, la care românii şi-au adus contribuţia din primele veacuri. Importanţa celor două personalităţi ilustre, de necontestat, a făcut ca ele să fie adjudecate de-a lungul timpului de numeroase popoare europene şi asiatice. De aceea ni se pare binevenită cercetarea aprofundată şi argumentată a amintitului exeget şi istoric de astăzi.

Cartea expune mai întâi situaţia de ansamblu a creştinătăţii dezbinate a veacului al VI-lea. Treptat, ea sintetizează date despre universul epocii şi problemele specifice: papii contemporani, împăratul Justinian, Theodoric al goţilor, folosofii Proclu, Boeţiu şi Ioan, Filopon, situaţia politică de la Roma, religiile de misterii, Călugării învăţaţi dacoromani din Imperiul Bizantin ş.a.

Se conchide astfel, *în 22 de argumente*, asupra identităţii celor doi teologi amintiţi în titlu. Cel dintâi — în realitate o ficţiune literară, după cât se pare — constituia mândria culturilor medievale. De aceea, ca origine etnică, el a fost revendicat de-a lungul istoriei de greci, de egipteni, de armeni, de sirieni, de georgieni, de francezi ş.a.

După concluziile argumentate ale noului studiu, el este străroman.

Dionisie Smeritul (Exiguul), în schimb, este o personalitate istorică remarcabilă. Născut în Tomis, el îşi desăvârşeşte cultura în Bizanţ, unde se pare că a fost profesor. Solicitat de trimisul pontifical la Constantinopol, el a activat apoi la Roma sub zece papi în calitate de învăţat funcţionar superior.

De numele lui a rămas legată, îndeosebi, faima calculării Erei creştine, cu începere de la naşterea lui Iisus Hristos.

A murit pe la anul 555, încărcat de smerită glorie, cu renumele de *prioritate românească în astronomie, în dreptul canonic, în Teologie, în filosofie ş.a.*

Iată, aşadar, două nume de faimă europeană: Dascălul misticii creştine, revendicat de către toate marile naţii culte medievale şi Părintele Erei creştine. Pe acestea Biserica Ortodoxă Română va trebui să le adjudece pe seama sa în exclusivitate. Autorul amintitei cărţi crede puternic în evidenţa argumentelor invocate pentru susţinerea tezei sale, adunate în peste douăzeci de ani. Dar chiar dacă identitatea propusă a celor două nume ilustre ar continua să rămână sub tăcere sau nu s-ar valida, pentru cultura noastră tot se pun în mod stringent mai multe probleme.

Dintre acestea, două sunt de ordin general: importanţa Călugărilor „sciţi" în largul creştinătăţii din Răsărit şi din Apus este mult mai mare decât se cunoaşte până acum. Ca urmare *Istoria literaturii române* va trebui să adauge şi un capitol străroman al ei. Toate culturile romanice pornesc de la tradiţia romano-creştină premergătoare. Înaintea primelor texte literare, în adevăratul sens al cuvântului se fac referiri la apariţia scrisului şi la istoria culturii respective. „Literatura italiană — afirmă Nina Façon — nu este numai literatura în limba italiană, ea include atât literatura dialectală cât şi bogata producţie în limba latină a unora dintre marii ei scriitori".

În al doilea rând vor trebui să se ia în discuţie priorităţile româneşti semnalate. Între ele un loc de frunte se cuvine *astronomiei*. Cunoscătorii specialităţii dau ca apariţie autohtonă notabilă numele unui observator astronomic la Oradea în veacul al XV-lea şi tot de pe atunci pe acela al Egumenului Silvan de la Putna.

Faţă de aceste referinţe târzii, cu mult mai multă îndreptăţire poate fi atribuit titlul de prim astronom român lui Dionisie Smeritul. El are o impresionantă *Liber de Paschate*. Oricum cunoştinţele sale de calendaristică (bazate pe date despre eclipse, despre Lună plină, despre epacte, despre Pasca evreească etc.) au împăcat cele două părţi ale creştinătăţii, la consultaţia oficială din anul 526 şi anume în tradiţia Sinodului I Ecumenic.

Meritul de calendarolog trebuie unit cu prioritatea sa în *dreptul canonic*. Sunt autori apuseni care afirmă că tomitanul de la curtea pontificală este chiar întemeietorul acestei specialităţi în peisajul bisericesc latin. Bineînţeles că faima de mai sus este urmarea realizării primei colecţii a decretalelor papale, o dată cu mai multe ediţii — critice şi în text paralel greco-latin — a canoanelor ecumenice şi locale.

Mai înainte de acestea poate că ar fi trebuit evocată activitatea sa de *profesor*, probabil la Bizanţ şi sigur *la Academia Monahală de la Vivarium* (Calabria). Aici a predat dialectica în mod strălucit, alături de multilateralul Casiodor. *Istoria filosofiei române* va trebui să-i acorde un capitol. Până mai ieri perioada ei medievală era rezervată miturilor şi legendelor cosmo-antropogonice ale folclorului. Înainte de ele ni se pare a fi mai potrivită analiza strădaniilor lui Dionisie Smeritul. Dialectica pe care a propus-o monahilor din Italia era disciplina cuprinsă în „trivium"-ul scolastic, obligatoriu în învăţământul apusean.

După concluziile aceluiaşi cercetător român, un curs dezvoltat, care este posibil să fi aparţinut învăţatului nostru, se cuprinde în aşa-numitele *Dialoguri ale lui Pseudo-Chesarie*, scrieri în greceşte, disputate din punctul de vedere al autorului lor, până la exegeza recentă.

Nu stăruim asupra celei de a patra priorităţi enumerate, *Teologia*. Este o intervenţie decisivă, în sensul clarificării dogmei hristologice de la Sinodul Ecumenic de la Calcedon (451). De atunci şi până în vremea învăţatului, teologi, patriarhi, împăraţi, sinoade chiar au oscilat între ortodoxie şi monofizism- spre bifurcarea treptată a creştinătăţii însăşi.

În lumina atâtor întrebări şi evocări, analizarea problemelor pe care le propune amintita carte ni se pare de o importanţă cu atât mai mare. Neglijarea sau trecerea ei sub tăcere lipseşte trecutul poporului nostru de aportul cultural european al unei personalităţi ilustre.

Pr. Dr. Dionisie Bărăganu

Sfinţirea bisericii „Cuvioasa Paraschiva" din Sibiu — C.F.R. — Triaj

Alături de alte parohii înfiinţate după Revoluţia română din decembrie 1989 în municipiul Sibiu a fost şi parohia Sibiu-CFR-Triaj, la care a fost numit C. pr. V. Ghişoiu, care a lucrat peste 14 ani la Centrul mitropolitan din Sibiu.

În numai un an de zile, credincioşii din această parohie în frunte cu preotul lor, ajutaţi şi de alţi fii ai Bisericii noastre din Sibiu, au ridicat din lemn şi cărămidă o bisericuţă spaţioasă, frumos amenajată în interior, căreia i-au dat hramul „Sf. Cuv. Paraschiva" şi care a fost sfinţită chiar în ziua praznicului, 14 octombrie 1993, de către Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului.

Atât la slujba de sfinţire, cât şi la Sf. Liturghie arhierească care a urmat, răspunsurile au fost date de un cor restrâns al studenţilor teologi şi obştea credincioşilor ,care au umplut până la refuz biserica.

La momentul cuvenit din cadrul Sf. Liturghii, tânărul teolog Călin Gh. Sămărghiţan a fost hirotonit întru diacon.

După Sf. Liturghie, au vorbit: P. C. cons. *Gh. Papuc* şi C. pr. paroh *V. Ghişoiu*, după care cuvânt de învăţătură a rostit I. P. S. Mitropolit *Antonie*, care, după ce a felicitat pe preot şi credincioşi pentru biserica ridicată într-un timp atât de scurt, a zăbovit cu deosebire asupra vieţii Sf. Paraschiva, tâlcuind totodată şi Evanghelia zilei.

Pentru strădaniile depuse, C. pr. V. Ghişoiu a fost distins şi hirotesit întru „iconom", acte speciale de apreciere înmânându-se totodată credincioşilor: Oprita Gheorghe, epitrop, Istrate Pompiliu, epitrop, Ispas Ioan, Comitetului parohial în frunte cu doamnele Munteanu, Moraru şi Ispas şi Consiliului parohial.

La agapa care a urmat ,au luat cuvântul: P. C. pr. *S. Filimon*, ca fost preot al cartierului Sibiu-CFR-Triaj, dl. epitrop *P. Istrate*, C. pr. pens. I. Mihu, iar în încheiere Î. P. S. Mitropolit *Antonie*.

Un deschizător de drum în pedagogia românească — ZAHARIA BOIU

1834—1903

Între reprezentanţii de seamă ai vieţii bisericeşti, culturale şi naţionale a românilor transilvăneni, loc de frunte ocupă şi preotul profesor Zaharia Boiu, de la moartea căruia se împlinesc 90 de ani.

S-a născut în Sighişoara la 1 martie 1834. Terminând liceul săsesc din acest oraş, funcţionează un an învăţător în Săcele, lângă Braşov. Apreciind râvna şi destoinicia acestui tânăr, Mitropolitul Andrei Şaguna îl determină să se înscrie la Seminarul din Sibiu, după absolvirea căruia, doi ani, funcţionează ca profesor la această şcoală, fiind trimis apoi la Lipsca, unde îşi desăvârşeşte pregătirea pedagogică. Întors în ţară, în 1861 e numit profesor definitiv la seminar. Cei 12 ani de profesorat reprezintă cea mai fecundă şi strălucită perioadă a vieţii sale. În 1863 ajunge paroh al bisericii din Sibiu Cetate, mai târziu protopop şi asesor (consilier) arhiepiscopesc. Moare la 6 noiembrie 1903.

Viaţa şi activitatea lui Zaharia Boiu[1] a fost o adevărată combustie spirituală. S-a afirmat pe multiple şi rodnice planuri de activitate.

Ca *preot* a fost bun biserican, neîntrecut slujitor al altarului şi distins orator bisericesc. Pentru această calitate, contemporanii l-au supranumit „Gură de aur". Pe lângă predicile rostite de pe amvon, a tipărit două culegeri de predici: „Cuvântări funebre şi memoriale" Sibiu 1889 şi „Seminţe din agrul lui Hristos" în trei volume, Sibiu 1898.

Remarcabilă şi vastă a fost activitatea sa de *profesor*. A rămas cunoscut ca o personalitate prestigioasă a şcolii româneşti din Transilvania. Manualele şcolare, întocmite şi redactate de el, au ajuns la mai multe ediţii şi au pătruns în toate casele româneşti, fiind adevărate surse de lumină ce au ţinut trează conştiinţa naţională a poporului nostru de-a lungul vremurilor întunecate. Literatura didactică românească începe cu bucoavnele, continuă cu abecedarele şi cu cărţile de cetire,[2] despre care M. Eminescu spunea că au nevoie „de îngrijire naţională ca şi textul Bibliei".[3] După întoarcerea sa de la Lipsca, Zaharia Boiu tipăreşte primul abecedar românesc din Transilvania cu litere latine, Sibiu, 1862. Pe lângă bucăţi de cetire, abecedarul cuprinde rugăciuni, învăţături creştine şi poezii didactice. La sfârşitul abecedarului anexează o lucrare cu totul nouă, o metodică didactică. În acest abecedariu Zaharia Boiu a împărtăşit teoriile moderne ale pedagogiei şi literaturii didactice. În dauna memorizării mecanice, el susţine primatul intuiţiei, metodă care îmbină prezentarea teoretică a problemelor cu observarea directă a obiectelor sau fenomenelor. O operă de pionierat în domeniul pedagogiei româneşti a fost Cartea de cetire, partea I, Sibiu 1865, a II-a în 1867, ajunsă la a noua ediţie, fiind considerată de o mare valoare pedagogică. Seria scrierilor dedicate şcolii este continuată în 1868, când tipăreşte Elemente de istorie, Elemente de geografie şi Elemente de istoria naturii şi fizică, lucrări cu un incontestabil caracter ştiinţific. Tot pentru uzul şcoalelor elementare române a tipărit şi Catehismul Mic al Bisericii Ortodoxe Orientale. Cărţile didactice ale lui Zaharia Boiu au rămas până astăzi realizări de seamă ale istoriografiei didactice româneşti şi contribuţii la constituirea unei pedagogii româneşti. Ca pedagog a fost animat de convingerea că un profesor trebuie să fie un educator al neamului şi al epocii sale. Zaharia Boiu, într-adevăr, poate fi socotit pedagog naţional al contemporanilor săi.

El a fost şi un reprezentant ales al *liricii* transilvănene, „poet din fire", cum îl caracteriza un contemporan. Înclinaţiile sale poetice se afirmă de timpuriu. La 19 ani publică poezia „Salutare la Telegraful Român", în primul număr al acestei publicaţii. Redactorul Aaron Florian a remarcat în Zaharia Boiu un „tânăr talent", pe care-l îndrumă „să-şi formeze inima după principiile esteticii", dar „să nu uite a cultiva limba naţională în care să-şi răsufle inspiraţiile sale „poetice".[4] În 1862 şi-a strâns versurile în volum. Versurile sale, cu profund ecou în epocă, nu i-au asigurat loc în istoria literaturii române: ele au avut un modest nivel artistic, punctul de vedere estetic nefiindu-i întotdeauna intrinsec.

Ziaristica a fost altă preocupare predilectă a lui Zaharia Boiu. Paralel cu profesoratul redactează Telegraful Român (1863—1886). A fost membru al „ASTREI" şi primul ei secretar (1892—1895) şi redactor al revistei „Transilvania", în care a publicat poezii şi numeroase articole cu caracter pedagogic, naţional şi cultural cu pseudonimul Eugen Savin. Notăm aci: Despre elementul naţional în educaţie (1884), Cultura poporului nostru (1892) etc.

Zaharia Boiu a fost un înflăcărat *naţionalist şi patriot*. Talentul său oratoric l-a valorificat şi în bogata sa acţiune naţional-patriotică. Cuvântul său inspirat, pătruns de patos naţional, a avut un ecou puternic în sufletele contemporanilor săi, trezind noi energii naţionale. În lirica transilvăneană din acel timp abundă temele şi ideile naţionale, iar poezia se face „vehicolul" acestor teme. A fost un mare cântăreţ al independenţei naţionale.[5] Cele 14 poezii eroice din 1877—78 i-au adus după moarte supranumele de „Alecsandri" al Transilvaniei".

În activitatea lui multilaterală s-a cuprins şi munca sa de excelent *traducător*. Cunoscând limba germană şi latină, traduce în româneşte Nathan der Weise de Lessing şi Confesiunile Fer. Augustin, iar în germană textul Memorandului, dus de fiul său Olimpiu comitetului memorandiştilor din Viena.

Zaharia Boiu a fost şi un veritabil *demotil*, care şi-a pus toate darurile sale în slujba poporului. A iubit poporul din care s-a născut, s-a identificat cu aspiraţiile şi năzuinţele lui şi a stat în slujba intereselor sale bisericeşti, culturale şi naţionale. Viaţa lui a avut drept trăsătură generală grija de a contribui, prin toate mijloacele, la ridicarea culturală a poporului ardelean în perioada lui de oprimare naţională şi socială.

Din cele de mai sus rezultă că Zaharia Boiu a fost o personalitate complexă, care a desfăşurat o muncă spirituală pe toate coordonatele vieţii. Activitatea sa bisericească, în general, cursurile documentate de la Seminar, poeziile şi manualele şcolare, studiile şi traducerile sale, cât şi activitatea sa naţional-patriotică, l-au îndreptăţit să fie ales membru corespondent al Academiei Române.

Articolul de faţă reprezintă omagiul cuvenit acestui apostol al Bisericii şi al neamului, cu loc nepieritor în panteonul transilvănean şi galeria iluştrilor cărturari ai neamului românesc.

Prot. Ieremia B. Ghita

1 A. P. Bănuţ, *Oameni de ispravă*, Sibiu, 1939, pg. 136—144; V. Niţu, Zaharia Boiu, în „Profiluri mureşene", Tg. Mureş, 1971, pg. 202; Viorel Cucu, *Zaharia Boiu* în revista „Transilvania", nr. 4, 1978, p. 50; C. Todeasa, *Zaharia Boiu*, în „Îndrumătorul bisericesc" pe 1978, pg. 189—193.

2 Onisifor Ghibu, *Din istoria literaturii didactice româneşti*, Bucureşti, 1975.

3 Mihai Eminescu, *Articole politice*, 1910, pg. 56.

4 Telegraful Român, 3 ianuarie 1853.

5 C. I. Dragu, *Un cântăreţ al independenţei: Zaharia Boiu*, în Telegraful Român, nr. 17—20/1978.

MULŢUMIRE

Din pornirea spre sistematizare şi clasificare, Prea-Cucernicul Profesor Stăniloae a fost etichetat ca patron al Filocaliilor, cărturar al Sf. Biserici Ortodoxe şi a fost mereu judecat după opera lui scrisă.

În ce ne priveşte, noi am beneficiat şi de lumina pe care Sfinţia Sa a purtat-o şi o poartă între noi cu smerenie, de blândeţea şi gingăşia cu care ne-a mângâiat când am adăstat în preajmă-i. O vizită la Sfinţia-Sa ne limpezeşte şi linişteşte sufletele ca o spovedanie. Rămas ţăran Ardelean ca onestitate şi prin opţiune, devenit intelectual prin lectură şi strădanie, el este deasupra tuturor acestor înfăţişări, Preot lipsit de ostentaţie, adăpostindu-se de orgoliu, printr-o pasivitate care îl exclude din agitaţia prozelitismului, şi tocmai această mişcare inversă atrage mai mult, obligă mai mult, dobândeşte mai mult.

Nu cred că un omagiu s-ar putea fără menţiunea că cel care merită toată recunoştinţa pentru marea lui operă, o merită şi pentru restrânsa dar preţioasa şi autentica zidire sufletească de care am beneficiat cei care am stat mai mult în prejma Sfinţiei Sale.

Ioan Ladea

INFORMAŢII

— Între 20—26 septembrie a.c., Î.P.S. Sa Dr. Antonie Plămădeală Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului însoţit de Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu de la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, a participat la cel de-al 11-lea Congres Internaţional al Societăţii de Drept al Bisericilor Orientale, care a avut loc la Mânăstirea Sf. Gabriel din Mödling-Austria. Tema generală a congresului a fost „Europa multiconfesională. Coexistenţa dintre Orient şi Occident". Au participat de asemenea reprezentanţi ai Bisericilor Ortodoxe, Romano-Catolice şi Protestante. Î.P.S. Sa a prezentat un amplu referat privind realităţile confesionale din Transilvania.

— Luni, 27 septembrie a.c., Î.P.S. Sa a făcut un popas la Centrul Eparhial Oradea, prilej cu care a vizitat şi noul Aşezământ monahal „Sf. Cruce" din apropierea Municipiului Oradea.

În aceeaşi zi Î.P.S. Sa a făcut o vizită frăţească P.S. Episcop Andrei al Alba Iuliei.

— Joi, 30 septembrie a.c., Î.P.S. Sa s-a întâlnit la Mânăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, Jud. Braşov cu o delegaţie de ierarhi, clerici şi profesori greci care au participat la lucrările celui de al VII-lea Congres al Teologilor bibliciştі ortodocşi desfăşurat în perioada 25—28 septembrie la Bucureşti.

— Vineri, 1 octombrie, a.c., zi în care Biserica Ortodoxă prăznuieşte „Acoperământul Maicii Domnului", Î.P.S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în capela amenajată în fosta casă a mitropolitului Nicolae Mladin din Sibiu, capelă ce poartă hramul „Acoperământul Maicii Domnului". După otpustul Sf. Liturghii, Î.P.S. Sa a oficiat slujba de binecuvântare a Capelei ce a fost împodobită recent cu o frumoasă pictură în frescă executată de pictorul Pavel Virgil. Î.P.S. Sa a rostit apoi un bogat cuvânt legat de învăţătura Bisericii despre Maica Domnului, Maica Bisericii şi Maica noastră a tuturor.

Întreg soborul slujitor s-a îndreptat apoi în procesiune spre noua biserică ce se construieşte în Piaţa Rahovei prin strădania P.C. pr. Vicar arhiepiscopesc Aurel Rădulet, unde s-a oficiat o slujbă de binecuvântare a subsolului bisericii amenajat cu tot ce trebuie pentru săvârşirea Sfintelor slujbe până la terminarea noii biserici. Şi aici Î.P.S. Sa a rostit un cuvânt de învăţătură legat de viaţa sfinţilor „Împăraţi Constantin şi Elena" patronii noii biserici. Consiliul Parohial a oferit apoi o agapă creştinească.

— Duminică, 4 octombrie, a.c., Î.P.S. s-a întâlnit la Palatul Patriarhal din Bucureşti cu Dl. Ion Ungureanu, Ministrul Culturii şi Cultelor din Republica Moldova.

— Între 5—7 oct., a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la lucrările Adunării Naţionale Bisericeşti şi ale Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

— În perioada 5—6 octombrie a.c., Dl. Ion Ungureanu, Ministrul Culturii şi Cultelor din Republica Moldova a fost oaspetele Arhiepiscopiei Sibiului. După ce a vizitat Mânăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, Domnia sa însoţit de P.C. Arhid. Visarion Bălţat, Secretar eparhial, a vizitat Centrul Eparhial din Sibiu ,Catedrala, Capela mitropolitană, Tipografia Eparhială, Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu unde a avut o întâlnire cu P.C. Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, Decanul Facultăţii şi cu alţi membri ai corpului profesoral, Inspectoratul de Cultură Judeţean Sibiu, Muzeul Brukenthal, Biblioteca ASTRA şi Schitul Păltiniş.

În drum spre Bucureşti, Domnia Sa a vizitat Mânăstirea Cozia, ctitoria lui Mircea cel Bătrân precum şi reşedinţa Eparhială din Râmnicu Vâlcea.

— Joi, 7 octombrie, 1993, Î.P.S. Sa a luat parte la slujba înmormântării celui ce a fost Părintele Teologiei ortodoxe româneşti Acad. pr. prof. Dr. Dumitru Stăniloae trecut la cele veşnice. Slujba înmormântării a fost prezidată de P.F. Patriarh Teoctist al României înconjurat de membrii Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Î.P.S. Sa a rostit un panegiric în memoria distinsului teolog român.

— Vineri 8 octombrie, Î.P.S. Sa împreună cu P.F. Patriarh Teoctist al României a luat parte la Congresul Spiritualităţii Româneşti organizat în Staţiunea Băile Herculane de Liga Culturală pentru Unitatea Românilor de Pretutindeni. Au fost prezenţi 250 de reprezentanţi ai Comunităţilor româneşti din 16 ţări.

— Luni 11 octombrie a.c., Î.P.S. Sa a prezentat la Academia Română în cadrul „Simpozionului Nicolaus Olahus" comunicarea: „Un român în Europa secolului al XVI-lea, Nicolaus Olahus. Cinci sute de ani de la naştere, 1493—1993".

— Miercuri 13 octombrie Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu. *Arhid. Visarion Bălţat*

— Duminică, 5 septembrie, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a slujit Sf. Liturghie în parohia Bruiu, protop. Agnita, în cadrul căreia a hirotonit întru diacon pe tânărul Ovidiu Borcan, licenţiat în teologie, promoţia 1993. La sfârşitul Liturghiei P.S. Sa a oficiat Taina Sf. Botez pentru pruncul Serafim Ciobanu, fiul preotului local.

După masă s-a săvârşit vecernia la filia Gherdeal şi apoi la parohia vacantă Toarcla (prot. Făgăraş).

— De Naşterea Maicii Domnului (8 sept.), P.S. Serafim a pus piatra fundamentală pentru o nouă mânăstire la Cârţişoara (prot. Avrig), care se va ridica pe locul celei vechi, distrusă la 1761. S-a săvârşit Sf. Liturghie pe locul viitoarei mânăstiri în prezenţa unei mari mulţimi de credincioşi. La momentul îndătinat tânărul teolog ing. Vasile Câmpeanu a fost hirotonit diacon.

După masă, P.S. Sa a săvârşit vecernia la Porumbacu de Jos (Avrig).

— Vineri, 10 septembrie, P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie în capela Facultăţii de Teologie din Sibiu, hirotonind întru preot pe diaconul Virgil Bota (profesor pensionar), pentru Capela Sf. Filofteia din Sibiu. La sfârşitul Liturghiei P.S. Sa a adresat un cuvânt de învăţătură preoţilor promoţiei 1983, prezenţi cu prilejul aniversării a 10 ani de la terminarea studiilor.

— Marţi, 14 septembrie, P.S. Episcop-vicar Serafim a slujit Sf. Liturghie în parohia Mălâncrav (prot. Mediaş), în cadrul căreia a hirotonit întru preot pe tânărul Ovidiu Borcan pe seama acestei parohii. La sfârşit, P.S. Sa a făcut şi instalarea oficială a noului hirotonit.

După-masă, P.S. Sa şi însoţitorii de la Sibiu s-au deplasat la troiţa din hotarul satului Iernea, unde s-a adunat o mare mulţime din credincioşii din Dumbrăveni şi împrejurimi. S-a săvârşit Taina Sf. Maslu de obşte, după care P.S. Sa a adresat un bogat cuvânt de învăţătură despre sărbătoarea Înălţării Sf. Cruci. Spre seară, P.S. Serafim a vizitat biserica din Iernea şi cimitirul în care se înalţă o capelă mortuară.

— Miercuri, 15 sept., P.S. Serafim a participat la deschiderea anului şcolar la Şcoala Normală Andrei Şaguna din Sibiu, cu care prilej a rostit un scurt cuvânt de învăţătură.

— Între 23—28 septembrie 1993, P.S. Episcop-vicar Serafim Făgărăşanul a participat în Grecia, la Porto-Caras (Chalcidica), la o întâlnire interortodoxă pe tema: „Ortodoxia în lumea post-comunistă". P.S. Sa a susţinut un referat intitulat: „Biserică şi Stat în România post-comunistă". Au participat delegaţi din toate ţările ortodoxe, precum şi ortodocşi din Occident şi America. După Conferinţă, participanţii au vizitat Sf. Munte Athos.

— Duminică, 10 octombrie, P.S. Sa a slujit Sf. Liturghie în parohia Toderiţa, prot. Făgăraş. La sfârşitul slujbei, C. Pr. Vasile Câmpean a fost instalat ca paroh al satului. După Sf. Liturghie, P.S. Sa a vizitat şantierul mănăstirii Naşterea Maicii Domnului din satul Boholt, precum şi biserica satului, în restaurare. *Diac. Dumitru Dura*

Recenzie

Paul Mihail, **Mărturii de spiritualitate românească din Basarabia,** Chişinău, 1993, 408 p.

Editura „Ştiinţa" din Chişinău a reunit într-un frumos volum, 25 de studii şi articole mai vechi ale venerabilului părinte Paul Mihail (n. 1905 în Cornova-Orhei). Iniţial au fost publicate în ziare şi reviste din Chişinău, ca Viaţa Basarabiei, Basarabia, Buletinul oficial al Basarabiei, Luminătorul, toate la Chişinău, Moldova din Iaşi. Câteva din ele se ocupă cu vechile tipărituri din Chişinău, precum şi cu răspândirea cărţilor de cult, apărute în diferite centre tipografice româneşti din Basarabia. În pofida faptului că arhiepiscopul rus Pavel Lebedev al Chişinăului a distrus o bună parte din aceste tipărituri, totuşi, înainte de izbucnirea celui de al doilea război mondial, autorul a mai găsit un număr impresionant de tipărituri de la Iaşi, Neamţ, Bucureşti, Râmnic şi chiar Sibiu, în diferite mânăstiri, schituri şi biserici parohiale din Basarabia. Nu se ştie care va fi fost soarta acestora după cele două ocupaţii sovietice.

În ultima parte a lucrării sunt prezentate câteva figuri de cărturari basarabeni: cunoscutul misionar în Japonia Anatolie Tihai, monahul-zugrav Ioasaf Berghie de la mânăstirea Noul Neamţ, profesorul Gheorghe Raşcu de la Chişinău.

Volumul se încheie cu Bibliografia scrierilor Părintelui Paul Mihail. Ea însumează 457 de titluri: cărţi în volum, studii în reviste istorice sau teologice, articole de ziar, recenzii. Este o operă impresionantă care se întinde pe o perioadă de 65 de ani (1928—1993). Marea majoritate a lucrărilor privesc trecutul străvechiului pământ românesc dintre Prut şi Nistru, Basarabia românească.

Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu

Un apărător al Ortodoxiei:

Pr. POPA COSMA din Deal

Urcarea pe tron a împărătesei Maria Tereza a făcut să devină tot mai grea starea sufletească a credincioşilor din Transilvania care căutau să-şi păstreze credinţa părinţilor şi a strămoşilor pe aceste meleaguri.

Printre marii luptători pentru apărarea dreptei credinţe a românilor din Transilvania din secolul al XVIII-lea, faţă de încercările habsburgice de a trece cu forţa la uniaţie, alături de Sfinţii Visarion, Sofronie şi Oprea, protopopul Nicolae din Balomir, preotul Ioan din Galeş, preotul Ioan din Aciliu, este menţionat şi atestat documentar „Pr. Popa Cosma din Deal şi soţia sa" (Deal, judeţul Alba).

Alături de aceşti luptători vestiţi, care au fost trimişi în numele credincioşilor de mai multe ori la porţile împărăţiei de la Viena, se înscrie şi activitatea preotului Popa Cosma care s-a desfăşurat în perioada 1744—1759 şi care, în anul 1755, a cutreierat 42 de sate înaintând stăpânirii o mulţime de plângeri ale credincioşilor.

În aceste împrejurări potrivnice credinţei românilor din Ardeal, preotul Cosma s-a dovedit a fi un neînfricat luptător pentru apărarea ortodoxiei, dovedit prin călătoria sa în cele 42 sate româneşti din apropierea satului său natal. În această călătorie a sa a luat legătura cu preoţii satelor, îndemnându-i pe credincioşi să-şi păstreze credinţa strămoşească. În acelaşi timp întocmea jalbe ale credincioşilor şi preoţilor, pe care le înainta autorităţilor habsburgice, aducându-le la cunoştinţă nedreptăţile ce li se făceau, pentru că nu voiau să-şi schimbe credinţa.

Din tradiţia locală aflăm că în parohia sa Deal ar fi adunat pe cei 42 de preoţi din satele pe care le-a colindat, ţinând un mic sinod, ce a avut drept scop „îmbărbătarea şi întărirea în credinţă a românilor din acest ţinut".

Alături de credincioşii satului Deal, sunt menţionaţi, ca luptători pentru apărarea credinţei, credincioşii din Jina, Cărpinişi, Poiana Sibiului şi Răhău. Toate acestea dovedesc că aici exista un adevărat focar al credinţei, de la care se încălzeau, primind putere şi curaj în vederea răbdării atrocităţilor la care vor fi supuşi.

Pentru faptele sale, fiind socotit un instigator la revoltă, Popa Cosma a fost căutat în mai multe rânduri de către oamenii stăpânirii, reuşind însă să scape. Părinţii lui au avut de suferit în locul lui, fiind „într-o cămară afumaţi cu fum de ardei şi usturoi, pentru a spune unde se ascunde fiul lor". În cele din urmă este prins şi pentru faptele sale a suferit 60 de săptămâni de temniţă.

Stăpânirea, considerând că libertatea preotului Cosma este un pericol în vederea realizării planului de deznaţionalizare a românilor, îl va reduce la tăcere pentru totdeauna. Acţiunea de pedepsire nu s-a răsfrânt numai asupra sa „ci şi a soţiei sale şi copilului lor, care îngheaţă de frig, pe drum înspre temniţa din Alba-Iulia, unde erau duşi în urma celei de a doua arestări". Alături de preotul acestui sat au avut de suferit şi credincioşii localnici: bătrâni, tineri, femei şi copii.

Ajunşi între zidurile temniţei din Alba Iulia, preotului şi soţiei sale, li s-a pierdut urma, nemaiştiindu-se nimic despre ei. Deşi nu se păstrează chipul lor, nici scrise cuvântările sale înflăcărate, prin care îndemna poporul la păstrarea credinţei strămoşeşti, amintirea preotului Popa Cosma şi a soţiei sale este viu păstrată în inimile credincioşilor acestui sat şi este socotit ca un erou al neamului, luptător neînfricat pentru apărarea Ortodoxiei ce nu şi-a cruţat viaţa, nici a sa, dar nici a soţiei şi copilului lor.

Lupta lor nu a fost zadarnică, fiindcă de atunci şi până azi în acest sat mic din inima Ardealului nu au pătruns credinţe străine de neamul românesc.

Pr. Ioan Petru

Ştefan Moldovan

— 180 DE ANI DE LA NAŞTERE —

Acest preţuit arheolog şi epigrafist s-a născut la 1813 într-o localitate din preajma Turzii. A studiat la Cluj, Bistriţa şi Blaj, în 1852, stabilindu-se definitiv în Lugoj; a trecut la cele veşnice în anul 1900 (detalii, în G. *Bariţ şi contemporanii săi*, vol. IV, Bucureşti 1978, p. 98 şi passim; *Inscripţiile Daciei Romane*, I, Buc. 1975, pp. 49—51).

Evident, în acest medalion nu voi oferi alte amănunte, ci voi arăta că deja la 1881 în Congresul de constituire a Partidului Naţional Român, bănăţeanul Vincenţiu Babeş a fost desemnat să alcătuiască un memorandum, însă acesta este definitivat anul următor de George Bariţiu care îl şi tipăreşte la Sibiu în peste 4 000 exemplare. „Memorialul" respectiv cuprindea — pe lângă sublinierea chestiunii româneşti din Ardeal din cele mai vechi timpuri — o serioasă justificare a revendicărilor românilor specificate în cele 9 puncte ale programului P.N.R. (votat în 1881). *Memorialul* a avut un adânc ecou în toate ţinuturile româneşti şi îndeosebi peste hotare (v. vol. *Unirea Transilvaniei cu România*, ed. II, Buc., 1972, p. 204; V. Netea, *Istoria Memorandului*, Bucureşti, 1993, p. 21 şi urm.).

În continuare voi reproduce autograful inedit al lui G. Bariţiu de pe Memorialul oferit amicului său Şt. Moldovan, ca şi conceptul misivei celui din urmă, ataşat coperţii interioare a exemplarului în cauză.

„Al Tău dintru al Tău", că o multă parte ai la acest operat (lucrare), încă de înainte cu 30 şi cu 35 de ani". „Devotat şi veneratoriu amic şi frate, Georgie".

În scrisoarea datată la Lugoj în 2.12/'82, „pururea amatoriu" (iubitor) Ştefan Moldovan — prepozit răspundea astfel:

„Primind «Memorialul» cu adresa de dăruire (=dedicaţie) a preaamatei (preaiubitei) Fr.(ăţiei) Tale, bucuria extraordinară împreunată cu modestia, aşa m-a fermecat, încât nu pociu (pot) exprima cu cuvinte ceea ce simţesc în adâncul animei (inimii) mele, decât ca să te rog a primi de la mine cea mai călduroasă, amicală mulţămită, carele rog pre D(umne)zeu ca să-ţi lungească firul vieţii spre a putea şi mai departe demasca fărădelegile contrarilor noştri seculari, ca în opul prezent".

„Iară eu laud pe D(umne)zeu, carele Ţi-a dat îndemn ,de la timp oportun m-ai recercat (impulsionat?) ca să adun şi eu puţin năsâp (nisip) la măreţiul edificiu naţional, al căruia edificator practic după planul de înţelepţii naţiunii noastre acceptat, eşti chemat de la D(umne)zeu şi ales de cei aleşi spre a-l derega (întări) ca să fie solid, impunători, glorios şi în etern duratoriu (durabil)!"

„Şi cu aceasta îmbrăţişându-te dulce, şi cu reverenţă salutând amata-ţi familie, recomândator (preţuitor) şi mai departe vechei amiciţii rămân, al preaveneratului amic".

Cum se cunoaşte, rămăşiţele pământeşti ale celui comemorat odihnesc în cimitirul istoric al oraşului de pe Timiş.

Pr. V. Muntean

Semnalăm... Semnalăm...

● „Magazinul istoric" continuă să intereseze cititorii prin temele la zi de pe agenda istoriei contemporane, prin diversitatea lor, printr-o bună ilustrare a textelor, aşa cum ne-a învăţat de multă vreme. Numărul de pe octombrie 1993 începe cu un text al lui Al. Lapedatu, *„Desăvârşita unitate a românilor"*, binevenit acum în preajma împlinirii a 75 de ani de la Marea Unire din 1918. Cu aceeaşi intenţie publică un substanţial studiu al lui Gheorghe I. Brătianu ,cu privire la Transilvania şi la *„falsitatea sloganurilor revizioniste cu care autorităţile şi propaganda de la Budapesta încercau să-şi justifice raporturile teritoriale, dominaţia asupra unor teritorii care nu le aparţineau în nici un fel"*.

Motto-ul aşezat în fruntea studiului este o afirmaţie pe care istoria a confirmat-o întotdeauna, pentru că e conformă cu dreptatea lui Dumnezeu şi cu dreptatea cerută de oameni. *„Nimic din ce se întemeiază împotriva adevărului nu poate dăinui"*. Aşa n-a dăinuit stăpânirea asupra Transilvaniei până în 1918, aşa n-a dăinuit ocuparea unei părţi a Transilvaniei în urma Diktatului de la Viena (1940).

Gheorghe I. Brătianu a trecut la cele veşnice în 1953 în închisoarea de la Sighet. În textul reprodus de „Magazinul istoric" (p. 3—9), marele istoric adună şi condenseză, evident pe scurt dar suficient prin claritate, veridicitate şi prin argumentarea istorică, toate dovezile principale ale drepturilor româneşti asupra Transilvaniei.

* * *

● Un mare savant rămas cu vigoarea cea din tinereţe până acum, în preajma celor 90 de ani, Părintele dr. PAUL MIHAIL, ajutat de nu mai puţin savanta sa fiică Zamfira Mihail, a tipărit în editura Academiei Române (1993) un masiv volum de, ACTE ÎN LIMBA ROMÂNĂ TIPĂRITE ÎN BASARABIA vol. I (1812—1830), precedate şi de o Bibliografie a tipăriturilor româneşti din Basarabia, tot dintre anii 1812—1830, care la sfârşit are un foarte bogat indice lexicografic, tematic şi de „cuvinte-cheie".

O asemenea lucrare vine exact la timp şi aşteptăm continuarea cu acelaşi interes. Şi noi, dar mai ales Basarabia are nevoie de tot ce i se poate reaminti despre felul cum limba română s-a luptat şi a reuşit să supravieţuiască sub stăpânirea ţaristă. Cea sovietică s-a arătat mult mai rea în aceasta şi în multe alte privinţe. Acum a dat Dumnezeu să fie stăpânire românească, să avem în Basarabia un stat românesc paralel, dar Sovietele au mai rămas în minţile, în educaţia şi în mentalităţile multora. Se dă acolo o luptă şi trebuie să învingă adevărul. Într-o parte a Bisericii a mai rămas Moscova ocupantă şi aceasta ne întristează cel mai mult.

Dumnezeu i-a dăruit părintelui Paul Mihail *„lungime de zile"* pentru că şi El, ca şi noi, ca şi Basarabia, mai avem nevoie de dânsul. Îi facem urări de sănătate şi de putere de muncă. E un tezaur, o arhivă, o bibliotecă el însuşi, o lumină pe pământul românesc dintre graniţele lui fireşti.

* * *

● A apărut la Sibiu MICA BIBLIE (1993) de folos celor mici şi celor mari.

*

● Editura „Harisma" (Bucureşti, 1993), a republicat vol. I din *Filocalia* tradusă de Părintele Stăniloae, cu o prefaţă nouă (1992). Îi lipseşte vechea prefaţă din 1946, dar îi păstrează conţinutul întocmai. Are o copertă nouă care păstrează câteva elemente vechi din cea desenată în 1946 de Părintele Arsenie Boca.

Fie ca retipărirea să fie şi o reînnoire a duhului filocalic în spiritualitatea şi viaţa românească.

* * *

● A apărut la editura Arca (Bucureşti, 1993), *Evanghelia după Toma*. Este o evanghelie apocrifă, deci din cele care nu au autoritate canonică în Biserică. Nu s-a putut dovedi că e scrisă de Sf. Toma şi nu este la înălţimea celor patru Evanghelii canonice. Nu este sistematică din nici un punct de vedere. Cel care a redactat-o a fost preocupat doar de unele sentinţe ale Mântuitorului, disparate, probabil culese din tradiţia orală. Unele texte corespund dacă nu chiar în redactare, cel puţin sensului învăţăturilor Mântuitorului. Adevărata tradiţie creştină a socotit cele patru Evanghelii cunoscute, adevărate, revelate şi suficiente.

Ediţia e îngrijită şi prefaţată de Vasile Andru. Cum astăzi au apărut mulţi care se laudă că ei — mai presus decât îngerii — cunosc când va fi sfârşitul lumii, iată ce răspunde Iisus la întrebarea unor contemporani ai săi: *„Aţi pătruns oare începutul, ca să vă preocupaţi de sfârşit?"* Ştim că răspunsul Său a fost că sfârşitul îl cunoaşte numai Tatăl. Răspunsul de mai sus e mai mult o mustrare pentru cei care se lăudau şi pe atunci ca şi unii de astăzi.

* * *

● Vasile Andru a tipărit la „Cartea Românească" (Buc. 1992, 271 p.) o carte de eseuri: MEMORIA TEXTULUI.

* * *

● Editura „Humanitas", mereu în efort de restituire a unor texte din clasicii gândirii omeneşti, a tipărit SENSUL CREAŢIEI. Încercarea de îndreptăţire a omului, de Nicolai Berdiaev (trad. Anca Oroveanu, prefaţă, cronologie şi bibliografie de Andrei Pleşu, Buc. 1992, 350 p.). Citâm textul prin care Andrei Pleşu recomandă cartea:

„Când Berdiaev vorbeşte despre creaţie, el nu are în vedere sensul curent, preponderent cultural al termenului... Omul se justifică prin creaţie pentru că prin creaţie îşi manifestă prestigiul „asemănării" cu Dumnezeu. Dumnezeu e, înainte de toate, Creatorul. Şi dacă suntem alcătuiţi după modelul Său, atunci îi vom semăna cu atât mai mult cu cât vom fi noi înşine mai creatori... Omul nu imită, prin creaţie, lumea creată, ci o amplifică. De asemenea, el nu-l imită pe Creator, ci îl face prezent, participând la demiurgia lui. Arta omenească e un act ontologic: adaugă fiinţei lumii fiinţă nouă şi celor şapte zile ale Facerii o perpetuă zi a opta.

A fi om, în chip deplin, e a trăi în extazul celei de-a opta zile, a redeschide mereu ciclul primordial pe care Dumnezeu l-a pecetluit cu odihna Sa.

„Opera" lui Dumnezeu a putut fi coruptă prin păcat. „Operei" omeneşti îi revine datoria de a restaura, împotriva păcatului, orizontul mântuirii".

*

● Cu prilejul unei conferinţe la Vălenii de Munte, dl. Petre Ţurlea mi-a dăruit o carte bună, atât pentru cei care studiază istoria României, cât şi pentru cei care l-au preţuit şi îl preţuiesc pe Nicolae Iorga, întemeietorul Universităţii de vară de la Vălenii de Munte, istoric, prozator, poet şi, cu tot dinadinsul, şi om politic. Monografia se ocupă de acesta din urmă: NICOLAE IORGA ÎN VIAŢA POLITICĂ A ROMÂNIEI (ed. Enciclopedică, Bucureşti, 1991, 401 p.).

*

● O carte interesantă şi folositoare a semnat Prof. Dr. Doc. Marţian Cotrău (Iaşi, 1993, 168 p.), sub titlul OTRAVA ŞI VIAŢA. E vorba de toate felurile de otrăvuri de care adesea se folosesc oamenii împotriva lor şi împotriva altora, punând, cu voie şi fără voie, în pericol viaţa. Lectura cărţii ne descoperă nu numai un om de ştiinţă dintre cei mari, ci şi un intelectual de rară informaţie şi cultură. Cartea e presărată cu istorisiri, „pătanii" cu otrăvuri din istorie şi din literatura universală, de o uimitoare bogăţie şi selecţie. Merită nu numai citită, ci păstrată la căpătâi pentru lecturi care nu vor obosi pe nimeni.

*

● A apărut „Transilvania" (nr. 1—2, 1993) la un nivel cu care poate concura la un loc foarte bun toate revistele literare româneşti. Are şi multe pagini de spiritualitate şi de teologie. Am remarcat pe Paul Miron cu un text despre „Patriarhul Atenagora". Ar fi greu de selecţionat titluri şi autori care umplu acest număr. Ar trebui să citâm tot „Cuprinsul".

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 800 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:

Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA

1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141

SIBIU
1 noiembrie

Nr. 41—42

1993

Sf. Ioan Damaschin

Despre Îngeri*

Dumnezeu este făcătorul şi creatorul îngerilor; El i-a adus de la neexistenţă la existenţă şi i-a zidit după propriul Lui chip, o natură necorporală, un fel de duh şi de foc imaterial, după cum spune dumnezeiescul David: „Cel care face pe îngerii lui duhuri şi pe slujile lui pară de foc" (Ps. 103, 7). Prin aceste cuvinte arată că ei sunt uşori, arzători, calzi, străbătători grabnici spre dorul de Dumnezeu şi slujirea Lui, îndreptaţi spre cele de sus şi liberi de orice gând material.

Aşadar îngerul este o fiinţă spirituală, veşnic mişcătoare, liberă, necorporală; slujeşte lui Dumnezeu şi a primit în firea lui nemurirea în har. Care este, însă, natura şi definiţia fiinţei lui, numai Ziditorul o ştie. Se spune că este necorporal şi imaterial în raport cu noi, deoarece tot ceea ce se pune în comparaţie cu Dumnezeu, singurul incomparabil, este grosolan şi material. Numai Dumnezeirea este în realitate imaterială şi necorporală.

Aşadar îngerul are o fire raţională, spirituală, liberă şi schimbătoare în felul de a gândi sau de a voi, căci tot ceea ce este creat este schimbător. Numai ce este necreat este neschimbător. Tot ceea ce este raţional este şi liber. Aşadar, pentru că îngerul are o fire raţională şi spirituală, este liber; iar pentru că este creat şi schimbător, are facultatea de a rămâne şi a progresa în bine sau de a se îndrepta spre rău.

Îngerul este incapabil de pocăinţă, pentru că este necorporal. Omul, însă, din pricina slăbiciunii corpului are parte de pocăinţă.

(continuare în pag. a 2-a)

* Din volumul: Sf. Ioan Damaschinul, *Dogmatica*, Editura „Scripta", Bucureşti, 1993, p. 46.

Un mesaj de dincolo de zare

SIBIUL — întru lauda şi nostalgia Părintelui Stăniloae

La sfârşit de iulie, în vara acestui an (fără să presimt un deznodământ prea apropiat) am rugat pe Părintele profesor Dumitru Stăniloae să-mi acorde un scurt interviu pe tema suferinţei, adăugând în final şi două întrebări privind locul şi raportarea la evenimentul aniversar din această lună la Sibiu, unde se preconiza un „Volum omagial Stăniloae" precum şi decernarea unui înalt titlu universitar.

Cu adâncul regret al plecării sale dintre noi şi al transformării aniversării în sărindar, redăm în continuare fragmentul referitor la Sibiu, loc atât de însemnat pentru viaţa şi teologia sa şi faţă de care s-a simţit permanent profund legat prin atâtea amintiri şi strălucite realizări.

Mon. I.: *Ce vă spune Sibiul, ce se pregăteşte a Vă aniversa solemn pe 16 Noiembrie, la împlinirea venerabilei vârste de 90 de ani de viaţă, gândire şi scris teologic?*

Pr. D. S.: Sibiul îmi spune începutul activităţii mele pe linia unei teologii a iubirii: a iubirii de Dumnezeu, a iubirii de Hristos, a iubirii de oameni. Acolo am pornit cu Sf. Grigore Palama, care afirmă prezenţa lui Dumnezeu în taine, în harul necreat, iubirea lui Dumnezeu faţă de noi. Acolo am scris cartea „Iisus Hristos sau restaurarea omului", arătând cât de mult e preţuit omul de Dumnezeu, că însuşi Fiul lui Dumnezeu se face Om şi se dă model de cum ar trebui să fie. Acolo am pornit pe calea pe care a mers mai departe teologia mea şi de aceea sunt foarte legat de Sibiu. Am pornit cu entuziasmul tineresc, cu căldura tinerească şi dacă n-ar fi fost această pornire de la Sibiu, cred că n-aş fi putut să continui lucrările mele care merg pe aceeaşi linie, lucrările de după aceea. Acolo am început Filocalia (primele trei volume din Filocalie s-au scris acolo); am putut să le continui după aceea aici. Am putut să dezvolt în celelalte lucrări ceea ce începusem să afirm acolo: o teologie a iubirii, o teologie duhovnicească, o teologie nelipsită de Duhul Sfânt. Duhul este Cel ce aduce iubirea lui Dumnezeu în noi. O teologie duhovnicească, spre deosebire de teologia raţionalistă — scolastică, făcută din definiţii reci. Cred că Sibiul m-a învăţat lucrurile acestea; m-a învăţat prin mitropolitul Bălan, care a spus că el a adus, pe când era profesor tânăr, predica cu Hristos în viaţa preoţilor, şi atunci eu am luat ideea aceasta şi am adâncit-o şi am făcut din tot scrisul meu teologic o punere în lumină a lui Hristos, ca iubitor, ca Dumnezeu iubitor al oamenilor şi ca Cel care ne cheamă pe toţi la iubire.

Mon. I.: *Cum aşteptaţi momentul aniversar din toamna aceasta, iubite Părinte?*

Pr. D. S.: Aş vrea să nu fie pentru mine un motiv de a-mi spori dorinţa de slavă deşartă, să nu mă scoată din smerenia mea, din conştiinţa că tot ce-am făcut eu e prea puţin faţă de ceea ce ar trebui să fac, să nu mă scoată din conştiinţa că sunt un păcătos.

În ce priveşte sărbătoarea propriu-zisă, nu ştiu dacă voi putea să particip pentru că sănătatea mea este atât de şubrezită, încât mi-e greu să umblu, sunt cu toate organele trupului slăbite. Şi aş vrea să nu se supere cei ce vor fi acolo, dacă nu voi putea să particip. Să înţeleagă neputinţele mele. Nu lipsesc din faptul că nu preţuiesc această cinstire ce mi se aduce, deşi am spus că n-aş vrea să o socotesc ca un prilej de slavă deşartă, dar nu dispreţuiesc iubirea ce mi se arată prin aceasta, pentru că asta mi-a fost grija în viaţă să dezvolt iubirea dintre oameni, iubirea dintre creştini. Să-şi manifeste iubirea faţă de mine, pentru că ceea ce ne încălzeşte pe fiecare este iubirea celuilalt faţă de el şi ceea ce este datoria fiecăruia este iubirea lui faţă de ceilalţi.

Să ne iubim toţi în iubirea de Hristos, în iubirea întreolaltă ,chiar de nu voi putea fi prezent. Să ştie că-i iubesc pe toţi şi mă bucur de iubirea tuturor faţă de mine, fără ca aceasta să mă scoată din conştiinţa smereniei şi din conştiinţa păcătoşeniei mele.

A consemnat *Monahul Ignatie*

M. EMINESCU despre geniul poporului român

Exponent spiritual al poporului, *„expresia integrală a sufletului românesc"* (N. Iorga), M. Eminescu a scris despre firea poporului, despre specificul nostru naţional, despre *geniul* poporului român.

I. Slavici — prietenul şi biograful poetului — scria despre el, pe când era student, că *„deşi era mai mic de ani, era mult mai mare ca ştiinţă, strivitor ca superioritate intelectuală."* Poetul însuşi într-o scrisoare (1874) către T. Maiorescu afirma că tot ce priveşte *„patria noastră (...) trebuie însă să rezulte în mod empiric din împrejurările particulare ale fiecărui popor şi ale fiecărei ţări. Nu mă pot explica aci prea amănunţit asupra acestui subiect, el însă mi-a ocupat cea mai mare parte din studiile şi din propria mea cugetare ...".*

În eseul de faţă ne întemeiem pe ediţia naţională de Opere a poetului M. Eminescu.

(continuare în pag. a 3-a)

Graţian Jucan

I-a plăcut Domnului să-l cheme la Sine:

Părintele consilier GHEORGHE PAPUC

— călător pe căile veşniciei —

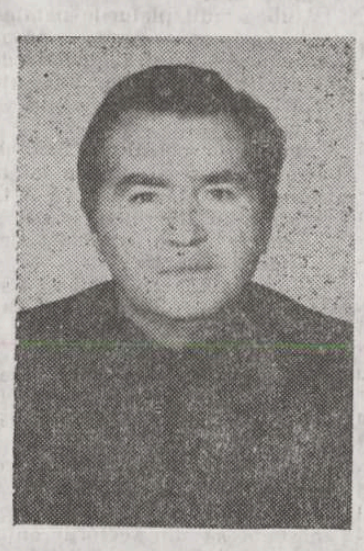

Un preot ales şi vrednic om de cultură

Se afirmă îndeobşte despre cineva care ajunge să fie rânduit a îndeplini o anumită slujire, pentru care are aptitudini şi pregătirea corespunzătoare, că este *omul potrivit, la locul potrivit.* Părintele Gheorghe Papuc, plecat pe neaşteptate pe calea veşniciei, a fost cu siguranţă un astfel de om. A onorat în gradul cel mai înalt postul de consilier cultural al Arhiepiscopiei Sibiului, făcând dovada unei largi cuprinderi a tuturor problemelor ce intră în sfera acestui sector atât de important. El se înscrie astfel pe linia unor vrednici înaintaşi cum au fost asesorii consistoriali Nicolae Popea, Zaharia Boiu, Elie Miron Cristea şi Nicolae Ivan.

Aproape toţi anii după absolvirea studiilor i-a dedicat muncii în redacţia publicaţiilor mitropolitane şi în purtarea agendei de consilier cultural. Experienţa pe care a acumulat-o şi nu mai puţin serioasa

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. prof. Dumitru Abrudan

Îndurerată familie,*

Cu adâncă durere am aflat despre trecerea fulgerătoare la cele veşnice a mult preţuitului Dvs. soţ şi tată, preotul iconom stavrofor Gheorghe Papuc, vrednic ostenitor şi slujitor al altarului Bisericii noastre strămoşeşti şi neostenit colaborator al nostru si al Centrului arhiepiscopesc Sibiu în calitate de consilier cultural.

Numele adormitului întru Domnul va rămâne viu în inima noastră şi a tuturor celor care l-au cunoscut pentru evlavia, conştiinciozitatea, devotamentul, competenţa şi dăruirea de sine de care a dat dovadă timp de peste 37 de ani în slujirea Ortodoxiei româneşti şi a Bisericii noastre străbune.

Colaborator apropiat al mitropoliţilor de pioasă amintire, Iustin Moisescu, Nicolae Colan şi Nicolae Mladin, iar din 1982 şi al Nostru, adormitul întru Domnul a desfăşurat o bogată şi susţinută activitate în cadrul Sectorului cultural al Arhiepiscopiei Sibiului.

Bun condeier, autor de cărţi, părintele Gheorghe Papuc a condus cu pricepere, şi dăruire, ca redactor, mulţi ani foaia noastră bisericească de la Sibiu „Telegraful Român" şi „Îndrumătorul Pastoral", publicând în ele ca şi în revista „Mitropolia Ardealului" şi în alte reviste mitropolitane sau centrale, numeroase articole şi studii, dând folositoare îndrumări clerului şi credincioşilor.

Activitatea sa bogată ca diacon şi preot-consilier s-a bucurat de multă preţuire, pentru că mult a râvnit pentru Casa Domnului şi lasă în amintirea noastră a tuturor celor ce l-am cunoscut şi l-am preţuit, un chip de lumină şi de slujire adevărată.

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

* Mesaj de condoleanţe, care a fost citit la slujba înmormântării.

Un român în Europa secolului al XVI-lea: NICOLAUS OLAHUS (II)

Cinci sute de ani de la naştere (1493—1993)

A cuprinde într-o scurtă comunicare activitatea acestui român cu atâtea preocupări şi funcţii în stat şi în Biserică, în epoca în care au apărut Reforma şi Contrareforma, Luther, Zwingli, Calvin, Erasmus, Melanchton şi o întreagă pleiadă de reformatori şi umanişti, iar în Anglia Henric al VIII-lea şi Thomas Morus, nu s-ar putea face decât prin câteva enunţuri de ordin general sau, prin selecţionarea câtorva aspecte care ar merita oarecari clarificări, faţă de ceea ce au cuprins pe larg biografii în cercetările lor. Vom prefera această din urmă alternativă, a clarificării câtorva aspecte din viaţa şi activitatea Valahului dar, chiar şi pe aceasta, o vom trata tot prin enunţuri mai mult sau mai puţin de ordin general.

Am socotit necesare trei precizări. Cea dintâi cu privire la ceea ce se numeşte de la Ioan Lupaş încoace, de către toată lumea, *„primul umanist de origine română"* deci cu privire la înţelesul umanismului în epocă, cea de a doua, cu privire la împăcarea în fiinţa aceluiaşi om, a episcopului cu umanistul şi, cea de a treia cu privire la coexistenţa paşnică a catolicului, dacă nu cu Reforma, cel puţin cu unii susţinători ai Reformei deoarece, fiind catolic convins, Nicolaus Olahus a fost puternic angrenat în combaterea Reformei.

1. Ce fel de *umanist* a fost Nicolaus Olahus? Cuvântul s-a folosit adesea cu conotaţii diferite şi, nu de puţine ori, a fost confundat cu iluminismul şi cu enciclopedismul secolului al XVIII-lea. Profitând de aceste confuzii sub regimul de până în 1989 la noi, denumirea de umanist a fost o etichetă care putea permite introducerea în cultură a celor pe care o cenzură severă i-ar fi refuzat fără o asemenea etichetare. Căci ce însemna *umanist* în dicţionarul cenzurii? Însemna simplu: cineva care se oprea la om, cineva pentru care totul începea şi sfârşea cu omul, refuzând tot ceea ce ar fi fost din afara omului. Umanist însemna fără Dumnezeu. Antropocentrism riguros. Aşadar un scriitor, un filosof, orice gânditor care slăvea omul, care în trecut slăvise omul, era un *umanist* şi căpăta *nihil obstat* şi *imprimatur.* În afara cazurilor de rea-credinţă, de ignoranţă sau de conformism practicat cu convingere, în general folosirea etichetei de *umanism* pentru oamenii de mare valoare ai trecutului, a fost mai mult o convenţie de care aveau nevoie şi cenzorii şi autorii, într-un fel de conspiraţie acceptată reciproc şi fără multă vorbă. Şi despre Nicolaus Olahus, ca să se poată scrie, a trebuit să i se contrafacă umanismul şi să se spună despre el câteva enormităţi de care prezentatorii liberi nu ar fi fost în stare. Iată câteva exemple.

Nicolaus Olahus a trebuit făcut să aibe *„concepţii social-politice"* înaintate, aproape socialiste, încă din secolul al XVI-lea. A trebuit să se spună despre el că *„ducea o viaţă laică"* şi că *„nu era cu gândul la sfinţi şi la rai ci, ca om liber, modern, era cu gândul la frumuseţea vieţii concrete de pe pământ".* S-a mai spus că *„nu vorbea în limbaj bisericesc"*, admiţându-i-se totuşi că doar la bătrâneţe — deci când considerau ei că ajunsese cu intelectul scăzut — a folosit şi un astfel de limbaj.

Enormităţile au mers şi mai departe, zicându-se că în ceea ce scria *„nu se întemeia pe autoritatea Sfinţilor Părinţi, ci vorbea în limbaj laic, ocupându-se de probleme sociale concrete".* Pentru a se dovedi aceasta, s-a spus că *„modelele sale au fost doar literaţi şi filosofi din antichitatea greco-romană şi nicidecum vreun autor creştin".* Şi ca să pună capac acestor elemente care urmau să descopere cititorilor un *umanist* de tipul cunoscut cenzorilor, se mai preciza că *„el judeca lucrurile, oamenii şi faptele prin cauze naturale preocupat de bucuriile vieţii şi de apărarea libertăţii şi a demnităţii fiinţei umane".* Adică episcopul nu judeca nimic prin prisma credinţei în Dumnezeu,

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

Pastorala episcopatului ardelean împotriva comunismului

publicată în „Telegraful Român" nr. 42 din 11 octombrie 1936

Nr. 359/1936 Sin. Ep.

Din îndurarea lui Dumnezeu:

N I C O L A E,
dreptcredinciosul arhiepiscop al arhiepiscopiei de Alba-Iulia şi Sibiu şi mitropolit al românilor ortodocşi din Ardeal, Banat, Crişana şi Maramureş;

A N D R E I,
dreptcredinciosul episcop al eparhiei Aradului, Ienopolei şi Hălmagiului şi al părţilor din Banatul Timişan;

V A S I L E,
dreptcredinciosul episcop al eparhiei Caransebeşului;

N I C O L A E,
dreptcredinciosul episcop al eparhiei Orăzii;

N I C O L A E,
dreptcredinciosul episcop al eparhiei Vadului, Feleacului şi Clujului;

Iubitului cler şi popor: Har şi milă şi pace de la Dumnezeu-Tatăl şi de la Domnul nostru Iisus Hristos.

„Au fost în popor şi prooroci mincinoşi, după cum şi între voi fi-vor învăţători mincinoşi, care vor strecura eresuri pierzătoare şi tăgăduind chiar pe stăpânul cel ce i-a răscumpărat, îşi vor aduce lor o grabnică pieire".

II Petru 2, 1.

Iubit cler şi popor!

Poporul nostru s-a născut deodată: *român şi creştin*, fiind altoit din clipa zămislirii sale cu legea Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Dovadă despre aceasta stă şi faptul, că până când la toate celelalte popoare se poate arăta timpul ieşirii lor din păgânătate şi al intrării lor în creştinătate, şi se cunosc numele apostolilor care le-au încreştinat, în istoria poporului român nu aflăm astfel de date, pentrucă nouă chiar de la obârşia noastră ca popor ne-au fost aşezate în leagăn şi în suflet lumina lui Hristos şi credinţa creştinească. Legea lui Iisus Hristos tâlcuită în limba noastră a devenit pentru noi *„legea românească"*. Ea a fost puterea cerească ce ne-a legat de acest pământ pe care au trăit de la început înaintaşii noştri şi peste care ca nişte puhoaie au trecut atâtea alte neamuri hrăpăreţe. Ele s-au scurs ca apa, iar poporul nostru a rămas ca stânca neclintit. În istoria noastră s-au împlinit cuvintele Mântuitorului: *„Fericiţi cei blânzi, că aceia vor moşteni pământul"* (Mat. 5, v. 5) şi: *„Cel ce crede în mine are viaţă veşnică"* (Ioan 6, v. 47).

Bunătatea şi noblеţea poporului nostru în tot trecutul lui s-a vădit şi în aceea că el nu s-a făcut vinovat de prigonirea celor de altă credinţă religioasă, de vărsare de sânge, de pângăriri şi de dărâmări de biserici, de dezgroparea sau de necinstirea morţilor altor neamuri. Ci poporul nostru având în faţă pilda Mântuitorului a ştiut să sufere cu încredere în Dumnezeu toate nedreptăţile, iar Dumnezeu a răsplătit răbdarea lui cu împlinirea visului său de veacuri, cu adunarea tuturor fiilor neamului într-o ţară frumoasă şi binecuvântată cu toate darurile. N-avem noi, ca popor, o mai mare datorie de împlinit pe această lume decât aceea ca să ne păstrăm ţara întreagă şi libertatea noastră în cuprinsul ei, apărându-i graniţele, câştigate cu atâtea jertfe de sânge, împotriva oricui ar îndrăzni să le atace.

(continuare în pag. a 3-a)

IN MEMORIAM

† Preotul iconom-stavrofor GHEORGHE PAPUC (1928 — 1993)

În zorii zilei de 27 octombrie a.c., a trecut fulgerător la cele veşnice cel ce a fost preotul iconom-stavrofor Gheorghe Papuc, consilier cultural al Arhiepiscopiei Sibiului, vreme de aproape 24 de ani.

Vestea neaşteptată a trecerii dincolo a mult preţuitului părinte Gheorghe Papuc a întristat profund inimile familiei, ierarhilor din Mitropolia Ardealului, angajaţilor Centrului Eparhial Sibiu, precum şi tuturor celor ce l-au cunoscut.

Născut pe meleagurile pline de farmec şi dor ale Covasnei, pe care le-a iubit atât de mult şi pe care le evoca cu fiece prilej, adormitul întru Domnul a văzut lumina zilei în loc. Covasna la 28 iulie 1928 din părinţii Gheorghe şi Floarea.

După cursurile şcolii elementare din Covasna, localitatea natală, a urmat cursurile Liceului „Andrei Şaguna" din Braşov, iar în anul 1949 s-a înscris la Institutul Teologic de Grad Universitar din Sibiu pe care l-a absolvit în anul 1953, prezentând ca teză de licenţă lucrarea „Domnul nostru Iisus Hristos — persoană istorică" notată cu calificativul „excepţional".

A urmat apoi între anii 1954—1957 cursurile de magisteriu la Institutul Teologic Bucureşti, la secţia Teologie Biblică — specialitatea Noul Testament sub conducerea ilustrului profesor, viitor mitropolit şi apoi patriarh dr. Iustin Moisescu.

În anul 1956 se căsătoreşte cu tânăra Morariu Marilena din satul Boiţa, jud. Sibiu, căsătoria fiindu-le binecuvântată cu un fiu, Gheorghe.

Remarcat încă de pe băncile Facultăţii de Teologie prin ţinuta sa aleasă şi sobră şi mai ales prin vocea sa deosebită, părintele Gheorghe Papuc a fost hirotonit întru diacon pe seama Catedralei mitropolitane din Sibiu, de către pururea pomenitul mitropolit al Ardealului Dr. Iustin Moisescu ,la 27 octombrie 1956.

Ani de zile vocea caldă şi melodioasă a părintelui Gheorghe, îmbietoare la rugăciune şi trăire creştinească, a împodobit sfintele slujbe atât din Catedrala mitropolitană cât şi din alte biserici din eparhie unde slujea mereu, însoţind pe ierarhii sibieni. În anul 1975 este distins cu rangul de arhidiacon-stavrofor de către mitropolitul Nicolae Mladin al Ardealului.

(Continuare în pag. a 2-a)

Arhid. Drd. Visarion Bălţat

Un preot ales şi vrednic om de cultură

(Urmare din pag. 1)

sa pregătire teologică (a absolvit cursurile de doctorat, secţia biblică, specialitatea principală — Studiul Noului Testament), i-au conferit autoritatea şi prestanţa profesorului universitar. Împrejurările istorice nefavorabile l-au împiedicat să se dedice misiunii de dascăl. Dacă i s-ar fi acordat o astfel de şansă am fi vorbit cu siguranţă astăzi despre el ca despre un dascăl de vocaţie. Dar şi aşa, n-a fost niciodată absent din miezul preocupărilor pentru formarea şi îndrumarea slujitorilor altarelor Bisericii ardelene. Avea în responsabilitate toate problemele legate de selectarea şi pregătirea duhovnicească şi misionară a elevilor seminarişti şi a studenţilor teologi şi s-a achitat în chip pilduitor de această responsabilitate.

Cursurile de scurtă durată cu preoţii au constituit o preocupare căreia părintele consilier Gheorghe Papuc i-a acordat cea mai mare importanţă. S-a luptat cu toată puterea pentru ca la aceste cursuri să fie depăşite formalismul şi ineficienţa.

Când după revoluţie, s-a reintrodus predarea religiei în şcoală, sufletul părintelui consilier Gheorghe Papuc a vibrat de grija ca această majoră îndatorire a Bisericii vis à vis de şcoala românească să fie îndeplinită cu cât mai mare responsabilitate. S-a implicat cu tot elanul în organizarea unor cursuri cu cateheţii, mai ales cu cei ce proveneau dintre laici.

O trăsătură aparte a personalităţii sale a fost evlavia faţă de cele sfinte. Avea sufletul mereu copleşit de emoţia slujirii la sfântul altar. Ani îndelungaţi s-a remarcat ca un zelos slujitor întru cele ale diaconiei. Cunoştea bine rânduielile şi cântările bisericeşti. La sfintele slujbe nu se îndepărta niciodată de sfântul prestol şi nu avea atenţia îndreptată decât spre rugăciune. Rostea clar şi cuviincios formulele liturgice.

Despre zelul său predicatorial grăieşte volumul de predici pe care l-a tipărit.

În calitate de consilier eparhial, l-a preocupat în mod cu totul special ţinuta morală a preoţimii. Când ajungea la urechile sale vestea despre un comportament nedemn, despre superficialitate sau incompetenţă în slujirea preoţească se întrista şi se revolta în sufletul său.

A lucrat nu numai ca redactor, dar a şi îmbogăţit prin scrisul său conţinutul celor trei publicaţii mitropolitane: „Telegraful Român", „Revista Teologică" şi „Îndrumătorul bisericesc".

Dornic de introspecţie şi meditaţie căuta adeseori liniştea şi puritatea naturii. Schitul Păltiniş şi Mănăstirea „Brâncoveanu" de la Sâmbăta erau locuri spre care se îndrepta ori de câte ori dorea să fie mai aproape de Dumnezeu şi de sine însuşi.

Iubea mult plaiurile natale şi aducea mereu vorba despre frumoasele şi străvechile îndeletniciri ale locurilor unde şi-a petrecut copilăria: oieritul şi plugăria.

Părintele consilier Gheorghe Papuc a fost şi un bun şi luminat patriot. Pentru că a îndrăznit, în tinereţea sa, să se opună regimului comunist ateu, a suferit detenţie.

În relaţiile cu oamenii s-a dovedit sincer, serios şi comunicativ. Preţuia calităţile şi virtuţile altora.

Toată osteneala vieţii sale a dedicat-o slujirii Bisericii lui Hristos şi ţării în care s-a născut.

A fost un preot ales şi un vrednic om de cultură.

Multă vreme de acum încolo absenţa sa din sectorul cultural al Arhiepiscopiei va fi adânc resimţită.

Redacţia „Telegrafului Român" încearcă un profund regret pentru pierderea unuia dintre prestigioşii redactori ai acestei foi bisericeşti şi roagă pe Părintele Ceresc să-i dea dreaptă răsplată pentru toate ostenelile sale.

Veşnică să-i fie pomenirea!

Îndurerată familie,

(Urmare din pag. 1)

Părintele Gheorghe Papuc şi-a înţeles pe deplin misiunea, s-a identificat cu ea şi pleacă cu cugetul împăcat, ca unul care lupta cea bună a luptat, credinţa a păzit, Evanghelia a propovăduit şi iată că i s-a gătit şi cununa dreptăţii.

Pleacă dintre noi lăsând în urma sa o rază de lumină: lumina slujitorului la sf. altar, lumina predicatorului şi condeierului care a propovăduit prin scris şi prin viu grai Evanghelia lui Hristos, lumina prietenului şi a omului care încălzea inima celor cu care stătea de vorbă, lumina soţului şi a părintelui ce nu poate fi niciodată uitat.

În aceste clipe ale despărţirii, cu părerea de rău de a nu fi prezent la înmormântare, fiind în drum spre Geneva în ascultarea Bisericii, sunt alături de durerea membrilor familiei celui adormit în Domnul şi rog pe Dumnezeu, Părintele Luminilor, să aşeze sufletul său în odihna cea fericită a aleşilor Săi, iar celor rămaşi le adresăm cuvânt de mângâiere.

Am rugat pe P. S. Ioan, episcopul Oradiei, să fie în numele meu, ierarhul care să-l conducă pe iubitul nostru consilier şi prieten, pe ultimul drum.

În veci pomenirea lui!

† Pr. iconom-stavr. GH. PAPUC

(Urmare din pag. 1)

Între 1969—1993, a îndeplinit funcţia de Consilier cultural al Arhiepiscopiei Sibiului, slujbă pe care a îndeplinit-o cu sârguinţă „cu timp şi fără timp", depunând un efort remarcabil.

Vreme îndelungată a condus cu pricepere şi dăruire vechiul ziar sibian al lui Andrei Şaguna „Telegraful Român", precum şi „Îndrumătorul bisericesc" şi a vegheat asupra tuturor lucrărilor scoase din teascurile Tipografiei arhidiecezane din Sibiu.

El însuşi înzestrat de Dumnezeu cu darul oratoriei şi al scrisului, a scos câteva cărţi şi broşuri şi multe, multe articole de zidire şi învăţătură creştinească în revistele mitropolitane sau centrale.

La 15 august 1990, la hramul Mănăstirii Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, a fost hirotonit de către Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului întru preot, iar la 25 decembrie acelaşi an a fost hirotesit întru iconom stavrofor.

A plecat dincolo, spre zările de lumină şi pace ale veşniciei, deşi încă în putere, senin şi smerit, împăcat cu toţi, după o muncă asiduă, cuprins parcă de dorul de a se odihni întru fericirea cea veşnică.

În drum spre Bucureşti, la ceas târziu de seară, miercuri 27.X. a.c., Î. P. S. Mitropolit Antonie s-a oprit pentru câteva clipe la casa părintelui Gheorghe, unde la căpătâiul său a săvârşit o rugăciune pentru odihna sufletului său, luându-şi rămas bun de la unul dintre colaboratorii săi apropiaţi.

Slujba înmormântării celui ce a fost părintele Gheorghe Papuc, s-a oficiat în Catedrala mitropolitană din Sibiu, de către un impresionant sobor de preoţi şi diaconi ,având ca protos pe P. S. Ioan al Oradiei.

Au luat parte la slujbă membrii Permanenţei Consiliului Eparhial Sibiu, protopopi şi preoţi din Arhiepiscopie, membri ai corpului profesoral de la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, membri ai familiei, studenţi teologi şi o mare mulţime de credincioşi.

După oficierea slujbei religioase, şirul cuvântărilor a fost deschis de P. S. Ioan Mihălţan, care a făcut un ales portret al celui ce a fost consilierul Gheorghe Papuc, prieten apropiat al P. S. Sale.

Au vorbit apoi P. C. Aurel Răduleţ, vicar administrativ, care a prezentat Mesajul de condoleanţe al Î. P. S. Mitropolit Antonie, P. C. pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu, decanul Facultăţii de Teologie din Sibiu, P. C. pr. Petru Pleşa, consilier cultural al Episcopiei de Alba-Iulia, care a prezentat mesajul P. S. Episcop Andrei, P. C. prot. Gheorghe Răţulea, protopopul de Sf. Gheorghe, dl. av. Ioan Morariu din partea membrilor Consiliului Eparhial Sibiu şi P. C. pr. Nichifor Todor din partea parohiei Sibiu-Trei Stejari.

În sunetul prelung al clopotelor Catedralei mitropolitane din Sibiu, şi plâns de toţi cei prezenţi, trupul neînsufleţit al părintelui Gheorghe Papuc a fost transportat la Cimitirul orăşenesc din Sibiu, unde a fost înmormântat spre veşnică odihnă până la obştească înviere. La mormânt a rostit un cuvânt de elogiu şi mângâiere din partea colegilor P.C. Pr. Vartolomeu Constantinescu.

Familia a oferit apoi o masă de pomană la cantina Facultăţii de Teologie din Sibiu.

Nicolaus Olahus...

(Urmare din pag. 1)

căci *„demnitatea"* fiinţei umane — se spunea — dispare când apare Dumnezeu.

După ce spun aceste lucruri, comentatorii lui Nicolaus Olahus din vremea dictaturii mai spun şi lucruri care, adunate de prin risipirea pe alte pagini, ar mai putea reface imaginea „umanistului" şi după alte criterii,[29] şi ar da umanismului şi alt conţinut. Şi nu unul inventat, ci unul consacrat în istoria culturii chiar cu acest alt conţinut, şi, desigur, cel originar.

Inconvenientul cu privire la noţiunea de *umanism*, chiar şi în vremea noastră, e că din cauza multiplelor lui conotaţii ulterioare, operate cu ingeniozitate de anumite direcţii ideologice care aveau nevoie de noţiuni pozitiviste în circulaţie, el trebuie de fiecare dată explicat. De care dintre umanisme este vorba?

Şi iată că întrebarea trebuie pusă şi în legătură cu includerea lui Nicolaus Olahus printre umanişti, tocmai pentru a-l delimita de umanismul oficial al epocii româneşti 1948—1989, aşa cum l-am văzut descris mai sus. Nu pentru a-i contesta includerea printre umanişti, ci pentru a rectifica definiţia umanismului în care a fost inclus.

Câteva pagini din prezentarea lui în lucrările din care am citat mai sus, vor trebui neapărat revizuite, pentru a nu transmite şi întreţine confuzii şi răstălmăciri. Autorii lor, după felul cum scriu în general despre Olahus, merită încrederea că paginile în care prezintă umanistul au fost datorate în întregime obligativităţii impuse de epocă, şi ei au acceptat-o numai pentru a-l face pe Nicolaus Olahus să intre în cultura română. Acum însă trebuie să-l facem să intre pe uşa principală pe umanistul cel adevărat. Pentru aceasta nici măcar nu e nevoie de demonstraţii prea largi. Căci nu e cazul să-l scoatem din categoria umaniştilor. Trebuie doar să dam umanismului definiţia corectă, iar lui Nicolaus Olahus să-i redăm chipul cel adevărat. Căci i s-a aplicat la un moment dat pecetea de umanist, când umanismul devenise expresia şi monopolul ideologiei materialiste, ca şi cum „Românul" nostru din secolul al XVI-lea ar fi fost un umanist socialisto-materialist protocronist! Să nu se interpreteze aceasta ca o atitudine antiprotocronistă, tot aşa cum refuz şi o catalogare pro-protocronistă. A fi într-un fel sau altul, cere erudiţie şi aceasta n-au avut-o decât cei care au vrut să facă şi din Nicolaus Olahus un argument pentru un protocronism mai mult socio-politic, decât cultural, deci cu atât mai neavenit.

Ar trebui totuşi să încercăm să spunem câteva cuvinte despre adevărata calitate de umanist al lui Nicolaus Olahus şi despre ceea ce au înţeles prin umanism cei care, cei dintâi, l-au numit astfel. Atât Ioan Lupaş cât şi Ştefan Bezdechi l-au numit aşa, chiar în titlul studiilor ce i-au dedicat şi, apoi, şi în cuprinsul lor. *„Nicolaus Olahus e primul umanist adevărat de origine română"*, scrie Ştefan Bezdechi.[30] Ce înţelegea Ştefan Bezdechi prin aceasta? Înţelegea mai multe lucruri. Printre acestea cunoaşterea temeinică a celor două limbi clasice, latina şi greaca.[31] Mai cunoştea maghiara, germana, franceza, turca şi româna.[32] Poate şi flamanda. E de la sine înţeles că româna o cunoştea din familie. N-a scris însă nimic în româneşte, dar nici în ungureşte, ci întotdeauna în latineşte, inclusiv poeziile. A încercat şi în greceşte. A fost elev la greacă al unui umanist care, la rândul său, era elevul lui Erasmus de Rotterdam: Iacobus Danus (Danezul). Legăturile cu umaniştii vremii, printre care şi cu Erasmus, cu care are un bogat schimb de scrisori, înseamnă — scrie Ştefan Bezdechi — intrarea în *„republica literelor"* şi însuşirea *„idealului unei culturi clasice"*.[33] *„Literatura*, spunea Olahus, *dă sufletului cea mai mare desătare"*.[34] Pe Levinus Cartusianus, umanist cu care Nicolaus Olahus era de asemenea în corespondenţă, îl impresiona *„construcţia elegantă a frazelor"* Valahului, în limba greacă.[35] Tot aşa gândea despre Olahus şi alt umanist, Petrus Nannius care comparând un text tradus de Valahul nostru, cu acelaşi text tradus de Erasmus, îi scrie lui Olahus: *„Să mă ierte umbra lui Erasmus ,dar mi se pare că în această privinţă (a traducerii) eşti mai conştiincios decât el"*.[36] Cei mai mari savanţi ai timpului aveau păreri excelente despre Nicolaus Olahus. Nu degeaba i s-a spus *„un mare savant"* şi *„un mare european al veacului al XVI-lea"*.[37]

Ce am putea reţine îndeosebi din acest capitol al lui Ştefan Bezdechi, care scrie între cele două războaie mondiale (1939), despre *umanismul* lui Nicolaus Olahus? Câteva elemente componente esenţiale: erudiţia, dragostea pentru cultura şi pentru gândirea clasicilor elino-latini, cultivarea stilului frumos, elegant şi, evident, în contextul acestora, folosirea operelor şi a autorilor clasici care sunt, de altfel, atotprezenţi în scrisul lui Nicolaus Olahus: Hesiod, Hipocrate, Iliada, Odiseea, Lucian de Samosata, Tucidide, Xenofon, Salustiu, Virgiliu, Horaţiu, Ovidiu, Terentiu ş. a.[38]

Petrus Nannius, umanist cunoscut, îl numeşte pe Nicolaus Olahus *„optimus et eruditissimus, omnium doctorum patronus"*.[39] Aşadar: *eruditissimus*, „cel mai erudit", era una din componentele umanismului în secolul al XVI-lea. M-am bucurat să găsesc printre componentele umanismului într-o definiţie risipită, probabil ca să se ascundă, şi *omenia*, într-o carte care plătise destul tribut limitării umanismului la componentele naturale, la proslăvirea omului fără Dumnezeu şi fără apelul la Sfinţii Părinţi.

Autorii şi-au luat totuşi o măsură de prevedere înainte de a desprinde cu desăvârşire umanismul de factorul divin. De fapt nici nu era o prevedere ci, probabil, o păcăleală a cenzurii care nu strălucea prin cultură. Aceiaşi care limitau umanismul la uman şi terestru, spun chiar la începutul capitolului despre *Umanismul lui Nicolaus Olahus că el „a fost un umanist de nuanţă erasmiană"*.[40] O nuanţă importantă, căci Erasmus era teolog şi era credincios, ceea ce cenzorii de bună seamă ignorau sau se puteau preface că ignoră. Erasmus dorea desăvârşirea omului prin respectarea corectă şi autentică a poruncilor divine, luptând împotriva formalismului, ipocriziei şi a impostorii. Tot acesta era şi idealul lui Nicolaus Olahus. Şi nu este adevărat că Valahul nostru *„nu se întemeia pe autoritatea Sfinţilor Părinţi"*, cum *încearcă să-l prezinte unii*[41]. Levinus Ammonius Carthusianus îl informează că la Paris se tipăreşte în greceşte toată opera Sfântului Ioan Hrisostom, ştiind că e interesat să aibe acest „tezaur".[42] Ştefan Bezdechi spune că Olahus a fost foarte mult influenţat în lucrarea sa pastorală de *Tratatul despre preoţie* al Sfântului Ioan Gură de Aur.[43] La 30 octombrie 1533 R. Rescius, umanist şi profesor la Louvain, i-a trimis două *Omilii* ale Sfântului Vasile cel Mare, iar în 1535 i-a trimis o altă *Omilie* a Sfântului Vasile cel Mare.[44]. Am amintit de aceşti doi sfinţi răsăriteni ,ortodocşi, numai pentru că s-a spus că umanistul nostru nu se inspira deloc din Sfinţii Părinţi. Cei care au spus au uitat desigur că încă din 1518 era preot, din 1522 protopop, iar din 1542 era episcop, ajungând mai apoi Primat al Ungariei.

A spune despre un asemenea om că ignora Divinitatea creatoare şi providenţa diriguitoare a lumii şi a oamenilor, e cel puţin o faptă de iresponsabilitate, dacă nu chiar o dovadă de ceva mai rău, despre mintea celor ce au putut concepe aşa ceva. Şi, dincolo de toate, un act pe alăturea gândirii corecte şi absolut anticultural. De altfel Nicolaus Olahus o spune direct, aşa că nu trebuie să-i argumentăm gândirea providenţialistă pe implicitul profesiei şi al calităţii sale sacerdotale. Într-una din scrisorile către Erasmus scrie: *„Oricum se vor desfăşura lucrurile, trebuie să aşteptăm de la atotbunul şi atotputernicul Dumnezeu (toate), de a cărui voinţă atârnă soarta tuturor celor omeneşti.*[45] Într-o poezie dedicată lui Emericus de Calna, tot el scrie, folosind un text biblic:

Toate cu rost de divina putere-s conduse; înainte
De a sa vreme nici chiar firul de păr n-o cădea.[46]

Nici nu mai credem că ar mai fi nevoie să mai insistăm asupra acestor lucruri, şi nici asupra umanismului care se are în vedere când se vorbeşte despre Nicolaus Olahus, ca şi despre mulţi alţii de altfel. Am putea umple o carte întreagă de exemple. Nu ne putem reţine totuşi să facem apel la o îndepărtată spiritualitate, cea extrem orientală, care e denumită *umanistă*, în sensul aplicat de noi lui Nicolaus Olahus, cum ar fi cartea lui Wang-Tao, *La pensée humaniste chez les lettrés confucéens.*[47] Eruditul profesor Ioan G. Coman a scris mai multe studii despre umanismul creştin, unul dintre ele fiind intitulat *„Spirit umanist şi elemente de antropologie în gândirea patristică"*,[48] umaniştii fiind Sfântul Grigorie de Nissa, Sfântul Vasile cel Mare, Nemesius de Emesa, Fericitul Augustin, Sfântul Ioan Damaschin, Tertulian, Sfântul Ioan Gură de Aur, adică chiar unii dintre cei care îl preocupau şi pe Nicolaus Olahus, după cum am văzut mai sus. Un autor german — şi nu e singurul — se ocupă de umanismul Bibliei, ceea ce nu e deloc surprinzător.[49] Şi-apoi ce este palamismul şi întreaga mişcare isihastă, cu izvoarele în Sfânta Scriptură, mişcare spirituală de mare anvergură, prelungită până astăzi, care vrea omul reîntors la chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, în sensul în care un Atanasie cel Mare spunea că Dumnezeu s-a făcut om, pentru ca omul să se facă Dumnezeu, deci să realizeze culmea umanismului, îndumnezeirea omului. Iată o zicere care ar fi putut fi rostită de oricare dintre umaniştii generali şi ai Renaşterii: *Nondum amabam et amare amabam*, nu iubeam încă, dar iubeam iubirea.[50] E uşor de recunoscut într-un astfel de text pe Fericitul Augustin. Idealul acestor umanişti era frumosul şi binele ca atribute ale divinităţii, şi fericirea ce se putea obţine de către oameni prin aceste virtuţi.

Câtă distanţă de la omul circumscris naturii şi unor valori lipsite de criterii morale absolute, până la acest umanism al desăvârşirii omului până la măsura asemănării cu Dumnezeu, pogorând cerul ca ideal de atins încă de pe pământ! Umanismului vulgar, materialist, nu i-a putut găsi baze trainice şi eficiente nici cel mai mare dintre filozofi, cum a fost Kant, cu încercarea sa de a pune bazele unei morale autonome. S-a putut salva ca să-şi poată suporta gândirea şi să-şi poată găsi împăcarea, cu *Critica raţiunii practice* şi cu postulatele acesteia. Drept concluzie la tema ce ne-am propus în legătură cu Nicolaus Olahus vom spune doar atâta: lucrurile sunt atât de evidente, încât e greu să scăpăm de impresia că am forţat uşi deschise.

---

29 *Umanistul Nicolaus Olahus* (Nicolae Românul), studiu introductiv şi note de I.S. Firu şi Corneliu Albu, p. 103—104. De pildă chiar aceşti autori care îi negau legăturile cu izvoarele creştine, în alt loc citează din *Révai Nagy Lexikon*, vol. XIV, Budapesta, 1916, p. 682 că Nicolaus Olahus se inspira din cărţile Părinţilor Bisericii, în primul rând ale lui Ioan Gură de Aur. Cf. I.S. Firu şi Corneliu Albu, *Umanistul ...*, p. 63.

30 Ioan Lupaş, op. cit., p. 6; Ştefan Bezdechi, *Nicolaus Olahus, primul umanist de origine română*, Ram-Gorj, 1939, p. 67.

31 cf. *Idem*, p. 67. Nu intrăm aici în amănunte cu privire la cunoştinţele lui de limba greacă. Vom reveni mai încolo.

32 Odon Noszkai, *Olah Miklos levelezésének müveládéstörténeti vonatkozásai*, cf. Şt. Bezdechi, *Nicolaus Olahus ...*, p. 68.

33 Ştefan Bezdechi, *Idem*, p. 70.

34 Idem, *op. cit.*, p. 14.

35 *Idem*, p. 71.

36 Ipolyi Arnold, *A uagyszombati iskola a XVI században*, „Kath Szemle", 1887, p. 592—593, cf. Şt. Bezdechi, *op. cit.*, p. 73.

37 Cf. I. S. Firu, *loc. cit., supra*, p. 68, şi Şt. Bezdechi, *op. cit.*, p. 74. Printre cei cu care a corespondat vom numi doar numele câtorva: Hadrianus Amerotius (+1560), Levinus Ammonius (1485—1556), Ioannes Capensis (+1538), Carol Quintul (n. 1500), Franciscus Craneveldius (1485—1561), Dezidernis Erasmus (1467—1576), Conradus Goclenius (1489—1539), Nicolaus Grudius (+1571) şi mulţi alţii. A se vedea vol. *Corespondenţă* ... cit. supra passim.

38 Reorganizând învăţământul, Nicolaus Olahus a adăugat în programul de învăţământ pe aproape toţi aceşti autori; cf. I. S. Firu şi Corneliu Albu, *op. cit.*, p. 65, cu o bibliografie foarte bună, p. 259, nota 62.

39 cf. St. Bezdechi, op. cit., p. 88, *„Cel mai darnic şi cel mai erudit sprijinitor al tuturor oamenilor de ştiinţă"*.

40 I. S. Firu şi Corneliu Albu, *Umanistul Nicolaus Olahus*, *op. cit.*, p. 103, 109, 111.

41 *Idem*, p. 103.

42 Nicolaus Olahus, *Corespondenţă cu umanişti batavi şi flamanzi*, cu note şi comentarii de Corneliu Albu, Bucureşti, 1974, p. 41—42. La p. 44 se face o confuzie prea evidentă între Evanghelistul Ioan şi Sf. Ioan Gura de Aur (347—407), acesta din urmă fiind considerat autorul uneia din cele patru evangheliii!

43. *Op. cit.*, p. 30.

44 Cf. Ştefan Bezdechi, *op. cit.*, p. 71.

45 Cf. *Umanistul ...*, p. 157, scrisoarea din 25 sept. 1530 din Ausburg.

46 Ştefan Bezdechi, *op. cit.*, p. 107.

47 În Rev. „Diogene", Paris, nr. 13, 1956, cf. Antonie Plămădeală, *„Umanismul marilor filosofi moralişti chinezi"*, în vol. *„Ca toţi să fie una"*, Buc., 1979, p. 492, şi urm.

48 În rev. „Studii teologice", Seria II-a, XXII, nr. 5—6, Bucureşti, 1970, p. 356—367.

49 U. Wilckens, *Das Menschenbild im Evanghelium-Kriterium Humanum in der Bibel*, in „Ökumenische Diskussion", Band IV, nr. 3, 1968.

50 Fericitul Augustin, *Confessiones*, 3, 11, P.L. XXXII, col. 683.

Sf. Ioan Damaschin. Despre Îngeri

(Urmare din pag. 1)

Îngerul nu este nemuritor prin fire, ci prin har, căci tot ceea ce are început are şi sfârşit potrivit naturii lui. Numai Dumnezeu este veşnic, dar mai degrabă este mai presus de veşnicie. Căci Cel care a făcut timpurile nu este sub timp, ci deasupra timpului.

Îngerii sunt lumini spirituale secundare, care îşi au luminarea din lumina primară fără de început. Nu au nevoie de limbă şi de auz, ci transmit unii altora propriile lor gânduri şi hotărâri fără să rostească cuvânt.

Toţi îngerii au fost ziditi prin Cuvânt şi au fost desăvârşiţi de Sfântul Duh prin sfinţire, participând la luminare şi la har în măsura vredniciei şi rangului lor.

Îngerii sunt circumcişi, căci atunci când sunt în cer nu sunt pe pământ şi când sunt trimişi de Dumnezeu pe pământ, nu rămân şi în cer ...

Ei au din afară sfinţenia fiinţei lor, de la Duhul. Au, prin harul dumnezeiesc, darul profeţiei. Nu au trebuinţă de căsătorie, căci nu sunt muritori.

Fiind spirite, ei sunt în locuri spirituale. Nu sunt circumcişi în felul celor corporale, natura lor nu are o formă trupească şi nici nu au cele trei dimensiuni, ci sunt prezenţi în chip spiritual şi activează acolo unde li s-ar porunci; cu toate acestea ei nu pot sa fie şi să activeze simultan în două locuri deosebite.

Nu ştim dacă fiinţa lor este aceeaşi sau se deosebeşte a unora de a altora. Numai Dumnezeu, care i-a făcut, ştie, El care ştie toate. Se deosebesc, însă, unii de alţii prin luminare şi prin rang, fie că au rangul potrivit gradului de luminare, fie că participă luminării potrivit rangului în care sunt; ei se luminează reciproc potrivit superiorităţii rangului sau firii. Este, însă, evident, că cei care sunt mai sus împărtăşesc celor de mai jos luminarea şi cunoştinţa.

Îngerii sunt puternici şi gata spre a îndeplini voinţa divină. Prin iuţeala firii lor se găsesc îndată pretutindeni unde ar porunci învoirea dumnezeiască. Ei păzesc părţile pământului. Sunt înaintestătătorii neamurilor şi ai locurilor, după cum au fost rânduiţi de Creator. Ne conduc şi ne ajută în lucrurile noastre. Negreşit, potrivit voinţei şi poruncii dumnezeieşti, ei sunt superiori nouă şi stau totdeauna împrejurul lui Dumnezeu.

Ei se înclină greu spre rău, dar nu sunt neînclinaţi. Acum însă au ajuns neînclinaţi, nu din pricina firii lor ,ci prin har şi prin stăruinţa în unicul bine.

Văd pe Dumnezeu atât cât le este cu putinţă şi aceasta este hrana lor.

Sunt mai presus de noi, pentru că sunt necorporali şi liberi de orice pasiune trupească; cu toate acestea nu sunt impasibili, căci numai Dumnezeirea este impasibilă.

Iau forma pe care le-ar porunci-o Stăpânul Dumnezeu şi astfel se arată oamenilor şi le revelează tainele dumnezeieşti.

Locuiesc în cer şi au un singur lucru de făcut: să laude pe Dumnezeu şi să slujească voinţei lui dumnezeieşti.

Prea sfântul şi Prea sfinţitul şi marele teolog Dionisie Areopagitul spune că toată teologia, adică Sfânta Scriptură ne indică 9 fiinţe cereşti. Dumnezeiescul învăţător le împarte pe acestea în trei cete de câte trei. El spune că cea dintâi ceată este aceea care se află totdeauna lângă Dumnezeu şi potrivit predaniei, este unită de aproape şi nemijlocit cu Dumnezeu. Aceasta este ceata Serafimilor cu şase aripi, a Heruvimilor cu mulţi ochi şi a Tronurilor celor prea sfinte. A doua ceată este ceata Domniilor, a Puterilor şi a Stăpânirilor. A treia ceată şi cea din urmă, a Începătoriilor, a Arhanghelilor şi a Îngerilor.

Unii spun că îngerii s-au făcut înaintea oricărei făpturi, după cum spune Grigore Teologul: „La început Dumnezeu gândeşte puterile îngereşti şi cereşti şi gândul lui s-a făcut faptă". Alţii spun că s-au făcut după ce s-a creat primul cer. Toţi însă mărturisesc că s-au făcut înainte de plăsmuirea omului.

Pastorala episcopatului ardelean împotriva comunismului

(Urmare din pag. 1)

Drept aceea, după înfăptuirea unității noastre politice-naționale toate gândurile bunilor români se îndreaptă de 17 ani spre fericirea țării și spre statornicirea ei pe veci în hotarele de astăzi. Hotărârea aceasta, care este a neamului nostru întreg, o dovedește mai bine — între alte multe înfăptuiri — și mulțimea mare de lăcașuri dumnezeiești ce se ridică de sârg împânzind tot cuprinsul țării. Ele sunt dovada că poporul nostru vrea să rămână și pe mai departe credincios predaniilor sale din trecut și că nu crede în putința altei fericiri decât aceea care isvorăște din ascultarea de evanghelia Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos și din povățuirea pe drumul unei vieți creștinești curate.

Dar în hotarele țării noastre, iubiții Noștri fii sufletești, s-a adunat timpul din urmă și multă neghină adusă de vânturi, oameni care nu au același crez cu noi, care nu au îngropați în pământul țării părinți și strămoși și nu se simt deci legați de el cum ne simțim noi. Aceștia, sprijiniți de alți semeni de ai lor de peste hotare, au început să propovăduiască și la noi învățături străine de sufletul nostru, rătăciri care duc popoarele la pierzare, cum este *rătăcirea comunismului*, care prin cuvinte înșelătoare făgăduiește a aduce raiul pe pământ. Prețul acestui raiu ar fi: să răsturnăm prin volnicie actuala așezare de stat, să deslănțuim războiul dinlăuntru, ucigând frate pe frate, și să prefacem în cenușă bisericile alungând pe Dumnezeu din lume și religia din suflete.

Nu s-a pomenit pe lume o *mai grozavă rătăcire și o mai mare erezie, decât aceasta a comunismului*, care ca o fiară sălbatică pândește să se arunce asupra tuturor popoarelor. Pilda vie a prăpădului și a pustiirii ce este în stare să le răstoarne asupra popoarelor rătăcirea și erezia comunismului, o vedem sub ochii noștri.

Cine n-a auzit la timpul său de milioanele de oameni măcelăriți în Rusia, unde astăzi domnește tăcerea morții și cea mai cumplită prigoană. Și toate acestea pentru ce? Fiindcă învățătura comunistă știe să răscolească toată patima rea din om. Ea întunecă mințile și pune stăpânire pe partea animalică din om. Și doar, cât e de ușor să răscolești patima în om și ce greu e să o potolești, apoi să repari toată stricăciunea făcută în timpul cât și-a pierdut mințile!

Domnul nostru Iisus Hristos a proorocit vremurile ce le trăim acum. El a zugrăvit cu culori vii persoana lui Antihrist care se va arăta în toată puterea lui. Antihrist nu e numai o singură ființă diavolească, ci este acel duh vrăjmaș, care s-a arătat oarecând în persoana ucigașului de frate Cain, în persoana lui Irod, a lui Iuda, iar astăzi se înfățișează lumii în forma comunismului.

Care e acea învățătură înșelătoare cu care comunismul, ca oarecând șarpele în raiu ispitește lumea? El pretinde că omul nu e decât trup, lipsit de suflet, și toate trebuințele omului s-ar fi oprind la: mâncare, beutură, îmbrăcăminte și adăpost. Dincolo de moarte— așa zic proorocii cei mincinoși ai bolșevismului — nu mai e nimic, totul e aici pe pământ. Pentru a face pe om fericit — spun ei — bunurile pământești trebuiesc comunizate, adecă averea particulară, pământul și casa și ceea ce ai în cuprinsul gospodăriei tale să le iee statul și să fie ale lui, iar societatea omenească să fie prefăcută într-o grămadă de oameni, în care omul singuratic dispare, cu drepturile și dorințele lui. Viața aceasta de cireadă e idolul căruia îi slujesc toți proorocii comunismului. Este limpede că învățătura aceasta pregătește omului cea mai neagră robie, din care dânsul după atâtea lupte de veacuri purtate în numele și cu lumina evangheliei lui Hristos, a reușit să scape.

Nu e greu să recunoaștem că această învățatură fără Dumnezeu izvorăște din cea mai oarbă necredință și e culmea rătăcirii, care duce la îndobitocirea omului, făptura cea mai aleasă din lume, creată după chipul și asemănarea lui Dumnezeu.

Pentru a înșela lumea, comuniștii nu se sfiesc să afirme că germenele învățăturii lor s-ar cuprinde chiar în evanghelia Mântuitorului nostru. Aceasta e însă o schimonosire a adevărului, căci Mântuitorul n-a venit în lume să răstoarne prin revoluții sângeroase rânduiala obștească, ci a venit să îmblânzească inimile, să împace pe om cu Dumnezeu și cu semenii lui. Mântuitorul ne-a vestit întreg adevărul, arătându-ne că ținta cea din urmă și cea mai înaltă a vieții noastre nu este aci pe pământ, ci dincolo, în viața cea veșnică, alături de Tatăl nostru cel ceresc. În lumina creștinismului noi știm că suntem călători aci pe pământ unde *„nu avem cetate stătătoare, ci o căutăm pe ceea ce va să fie“* (Evrei 13 v. 14), deci și bunurile pământești le stăpânim ca niște ispravnici vremelnici ai lui Dumnezeu, având să-I dăm seama de felul cum le-am întrebuințat. Grija noastră cea de căpetenie trebuie să fie grija pentru sufletul nostru, care e comoara cea mai scumpă ce ne-a încredințat-o bunul nostru Părinte ceresc și cu care putem intra în viața cea veșnică. A ne lega sufletele numai de bunurile acestei vieți și a uita viața cea veșnică ce ne așteaptă, înseamnă a ne pierde sufletul, care este mai de preț decât toate bogățiile lumii. De aceea zice Mântuitorul: *„Ce va folosi omului dacă va câștiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?“* (Mat. 16 v. 26).

Nu e deci o nebunie a crede că fericirea o putem găsi numai în bunurile lumești și că pentru comunizarea lor trebuie să recurgem la vărsare de sânge, la teroare și silă? A văzut cineva vreodată: o virtute născută din păcat, sau o fericire plămădită din ruină, sânge, moarte și blestem?

Domnul nostru Iisus Hristos nu învață pe oameni să disprețuiască bunurile materiale ori chiar să se lapede de ele, fiindcă ar fi ele în sine rele și păcătoase. Aceasta nu! — căci bunurile materiale sunt de Dumnezeu făcute și-i sunt date omului ca să-i fie de folos pentru susținerea vieții și pentru înfăptuirea scopurilor celor mai înalte, în legătură cu desăvârșirea lui. Dar Domnul nostru Iisus Hristos învață pe oameni să se ferească de ispitele spre lăcomie, spre furt, spre nedreptate, spre răpire ,spre asuprire și nemilostenie, spre răsbunare și spre alte păcate întru câștigarea și folosirea bunurilor materiale. Urmând Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, ca niște urmași ai apostolilor Lui în slujba mântuirii sufletelor, Vă învățăm și Noi, iubiții noștri fii sufletești, să țineți la moșiile Voastre și să nu le vindeți străinilor, ci să le sporiți cu munca Voastră cinstită; să țineți la casele Voastre, la familiile Voastre și la familia cea mare a neamului nostru și la pământul românesc — dar pe toate să le chivernisiți în duhul credinții în Dumnezeu și având pururea înaintea ochilor Voștri țința cea din urmă a vieții omenești, care este la Dumnezeu.

Mai presus de toate Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos așază *porunca cea mare a iubirii*, singura care este în stare să clădească fericirea între oameni, pacea, ordinea și buna înțelegere, în societatea omenească.

Pentru înfăptuirea acestei împărății a iubirii între oameni a lăsat Mântuitorul în lume Biserica Sa, trupul lui Hristos, ale cărui mădulare suntem noi fiecare. Și precum în trup mădularele îngrijesc unele de altele sprijinindu-se, așa și în societatea creștinilor dragostea ce-i leagă pe toți poartă grijă de fiecare. Numai prin legătura aceasta a iubirii și prin puterea ei se pot înfăptui lucruri trainice și în viața popoarelor și a statelor, iar nu prin ura ce o propovăduiesc învățătorii mincinoși ai comunismului. *„Căci dacă zice cineva: iubesc pe Dumnezeu, dar pe fratele său îl urăște: mincinos este. Pentru că cel ce nu iubește pe fratele său, pe care l-a văzut, pe Dumnezeu, pe care nu l-a văzut, nu poate să-l iubească“* (I. Ioan 4 v. 20).

Desigur că societatea omenească n-a ajuns la desăvârșirea morală, cerută în evanghelia lui Hristos .Dar pentru aceasta nu-i de vină sfânta evanghelie, ci sunt de vină oamenii care nu ascultă de ea, ci o calcă și nesocotesc. Și cele mai înaintate popoare creștine se găsesc încă la începutul alfabetului întru învățarea și mai ales întru împlinirea evangheliei Domnului Iisus Hristos. De aici urmează că această sfântă evanghelie nu e un lucru învechit, ci *ei îi aparține viitorul*. Încă mult au de învățat oamenii și popoarele de la ea. Aluatul evangheliei dospește omenirea de aproape 2000 de ani, dar vremea coacerii e în mâna lui Dumnezeu care conduce lumea după planul Său, necunoscut nouă oamenilor.

Mântuitorul a venit în lume nu ca să prefacă pietrile în pâini, ci ca să întemeieze în ea împărăția lui Dumnezeu, acea împărăție care ia ființă înlăuntrul omului și de acolo se revarsă în afară în fapte și orânduieli potrivite voinței lui Dumnezeu. Dacă ținem seamă că noi oamenii n-avem nimic ce să nu fi primit de la Dumnezeu, vom înțelege cât de adevărate sunt cuvintele Mântuitorului: *„Nu duceți grijă spunând: ce vom mânca, ori ce vom bea, ori cu ce ne vom îmbrăca? Că după toate acestea se străduiesc păgânii; știe doar Tatăl vostru cel ceresc că aveți nevoie de ele. Căutați mai întâi împărăția și dreptatea Lui și acestea toate se vor adăuga vouă“* (Mat. 6, v. 31—33). Iar *„împărăția lui Dumnezeu nu este demâncare și beutură, ci dreptate și pace și bucurie întru Duhul Sfânt“* (Romani 14, v. 17).

Cel ce deslănțuie patimile omenești și *„scoate sabia, de sabie va pieri“* — a zis Mântuitorul. Nu vedem cum se dovedește și acest adevăr în cele petrecute în Rusia, unde de curând 16 din conducătorii de ieri ai comunismului au pierit de aceeași soartă pe care dânșii au pregătit-o altora? Dar în zadar au sfărâmat comuniștii statuile lui Hristos, căci numele Lui nu l-au putut scoate din inimi, iar glasul Lui îl auzim de peste veacuri spunându-ne: *„Nu vă temeți de cei ce ucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă; temeți-vă mai curând de acela care poate și sufletul și trupul să le piarză în Gheena“* (Mat. 10, v. 28).

Dacă societatea omenească mai sufere de rele, acestea trebuiesc îndreptate nu cu forța și silnicia, ci prin traducerea în viață a poruncilor lui Hristos despre dragoste și dreptate. Numai evanghelia lui Hristos poate înstăpâni în suflete pacea, singura care dă trăinicie și păcii din lume.

Fiii neamului nostru să tragă toate învățămintele din cele petrecute la alte popoare și să nu se lase ademeniți la fapte ce seamănă jale în lume. Să nu-și plece urechea la învățăturile nelegiuite ale comuniștilor, aducându-și aminte de cuvintele sf. apostol Pavel: *„Chiar dacă noi înșine sau un înger din cer ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o, să fie anatema!“* (Gal. 1, v. 8).

Dragi fii ai neamului nostru! Nu ascultați de șoaptele învățătorilor mincinoși și de îndemnurile lupilor îmbrăcați în piele de oaie. Aceștia se ascund printre muncitorii din fabrici și diferitele ateliere, răspândesc vorbe pe șoptite la urechile creștinilor noștri, intră în *sectele* care atacă credința și biserica noastră, răspândesc pretutindenea neîncredere în statul nostru, folosesc cu viclenie nemulțumirile care sunt legate de criza grea prin care trece lumea întreagă, trimit în toate părțile gazete și tipărituri pline de otravă și toate le fac cu gândul să răstoarne ordinea din țară și apoi să dee năvală asupra ei, ca să o stăpânească. Ori unde ați întâlni oameni cu mintea tulburată de rătăcirea bolșevică, Voi să-i arătați paznicilor ordinei din statul nostru și să nu vă întovărășiți cu ei. Ci umblați pe calea înțeleaptă a părinteștilor datini, pe care Vă povățuiește, cu iubire de mamă, sfânta noastră Biserică ortodoxă.

Iubiți-Vă neamul din care faceți parte și pe care milostivirea Părintelui ceresc l-a adus în staulul cald al aceleiași Patrii.

Iubiți-Vă pământul care adăpostește oasele scumpe ale părinților Voștri și fiți gata în orice clipă să Vă dați viața pentru apărarea lui.

În această dragoste și credință față de Dumnezeu și față de Patrie... să vă creșteți și scumpele voastre odrasle. Căci întru creștinească și românească lor viețuire vă veți binecuvânta de către Tatăl cel din ceruri.

La sfatul ce l-am ținut împreună în Sibiu, la scaunul sfintei noastre mitropolii, Noi părinții și păstorii Voștri duhovnicești, în dragostea ce o purtăm în inimile noastre către Țară, Neam, și biserică, și cu purtarea de grijă ce o avem către mântuirea sufletelor voastre, am hotărât să vă trimitem aceste învățături și povețe. Noi avem încredere în înțelepciunea dreptcredinciosului nostru popor și știm că nu-și va deschide urechile și sufletul spre învățăturile pierzătoare ale proorocilor mincinoși din zilele noastre, dar am voit să vă aducem aminte de cuvântul apostolului: *«Voi, iubiților, acestea mai înainte știind, păziți-vă, ca nu cu înșelăciunea celor fărădelege fiind strămutați, să căderi de la întărirea voastră. Ci să creșteți întru harul și cunoștința Domnului nostru și Mântuitorului Iisus Hristos“*. (II Petru 3, 17—18).

Pe lângă acestea, împărtășindu-vă arhiereștile Noastre binecuvântări, am rămas ai Voștri ai tuturora de tot binele voitori.

M. Eminescu despre geniul poporului român

(Urmare din pag. 1)

Întreg spațiul românesc, *„de la Nistru pân' la Tisa“* ori *„de la munte pân' la mare“* e simetric, armonios și variat în peisajul lui pitoresc. În existența lui milenară, în acest cadru, *„poporul român* — scria poetul — *a fost călăuzit de râuri“*. Carpații, revărsați pe văi, pe firul râurilor, ce străbat radial întreg teritoriul românesc ca un evantai ,au format, în cursul zbuciumatei noastre istorii, acele „țări“, oaze de conservare și de viață. Adevărată cetate ocolită de ape, cu un podiș în mijloc, ca un cuib, încunjurat de munți, pământul românesc e scăldat de Dunăre și purtat pe umeri de Carpați. El e leagănul și vatra poporului român.

Popor mândru, cu o istorie milenară, vitregă adesea, el și-a modelat ființa națională și și-a călit-o în cursul veacurilor, datorită virtuților lui spirituale, vitalității de nebiruit și coeziunii psihice. Acestui popor, M. Eminescu încă de tânăr îi dorea: *„la trecutu-ți mare, mare viitor“*, exprimându-și dragostea și admirația față de el: *„Iubesc acest popor bun, blând, omenos“* — mărturisea poetul. Iar în romanul *Geniu pustiu* îndemna: *„... răscoliți geniul național — spiritul propriu și caracteristic al poporului“*.

Însuflețit de un fierbinte patriotism, cunoscător și judecător lucid al realităților concrete și imediate, gânditor sensibil și profund, poetul și-a exprimat convingerile în cuvinte pline de foc, arătând că idealul independenței românilor izvorăște din inima trecutului și e călit în experiența de veacuri a poporului: *„Independența e suma vieții noastre istorice“*.

„Întâmplarea m-a făcut — scria el în 1882 — *ca, din copilărie încă, să cunosc poporul românesc, din apele Nistrului începând, în cruciș și-n curmeziș, pân-în Tisa și-n Dunăre ...“*.

Cunoașterea de foarte tânăr, prin proprie experiență, directă și nemijlocită, a vieții poporului român, a limbii și a patrimoniului său popular, a scrierilor, mai apoi, de până la dânsul (a *„scripturilor române“*), a celului de a se manifesta — au fost sintetizate și ridicate la altitudinea unei viziuni și concepții despre factura psihică, specificul poporului român și a profilului său spiritual.

Poporul român — susținea poetul — e *„un neam de oameni lipit, prin tradiții, moravuri și limbă, de un petec de pământ, pe care, cu titluri netăgăduite, îl putem numi țara noastră.“* Și mai departe: *„Un popor este o unitate psihologică dată, un subiect cu o conștiință de sine unitară, oricât de împărțit ar fi din punct de vedere statal. Această conștiință de sine își are conținutul său spiritual: limba, literatura, obiceiurile, religia. Această unitate are drept premisă o uniformitate a indivizilor care constituie poporul, și întocmai așa este și cel român. Poate nici un popor care numără douăsprezece milioane nu are părțile sale atât de puțin diferite ca cel român. Limba sa este poate singura care aproape că nu cunoaște dialecte, obiceiurile populare sunt în general aceleași ...“*.

Poetul amintea de nații istoric închegate: *„cu tradiții, cu datine, cu un puternic și pururea întinerit or geniu național“*.

Scriind despre N. Bălcescu și *Istoria* sa, poetul menționa abnegația, entuziasmul și patriotismul acestuia care *„ca atare ne încălzește, căci este sincer, adevărat, energic, s-arată cu acea nesovăire de care ne minunăm în caracterele antichității“*.

Poporul a fost pentru poet însă realitatea primordială, *„o realitate etnologică“*. El a scris despre țărănimea noastră rânduri pline de admirație și adevăr; ea *„păstrează prin Limbă și datini unitatea noastră națională“*, fiindcă e *„conservatoare în limbă, port, obiceiuri“*. El vedea, asemenea lui N. Bălcescu, în țărănime, clasa cea mai pozitivă din toate: producătoare de bunuri materiale și spirituale, iar pe lângă acestea purtătoarea istoriei poporului: *„Aceasta [țărănimea] este într-o țară clasa cea mai pozitivă din toate, cea mai conservatoare în limbă, port, obiceiuri, purtătorul istoriei unui popor, nația în înțelesul cel mai adevărat al cuvântului“*.

Țăranii sunt *„la dreptul vorbind, singurii care au rămas NUMAI români în această țară (...). Ei sunt un popor cu mult bun-simț (...)“*. *„Neapărat că nu trebuie* — sublinia poetul — *să rămânem popor agricol, ci trebuie să devenim și noi nație industrială măcar pentru trebuințele noastre.“*

Convingerea poetului e că *„materia vieții de stat e munca“*, munca reală, numai ea poate duce la bunul trai, iar răul cel mare e *„sărăcia“* și *„politica“*.

Descriind înfățișarea fizică și psihică a poporului român, poetul l-a caracterizat cu o siguranță rar întâlnită. Din scrisul eminescian răsare *„acel tip etnic, care revărsându-se de o parte din Maramureș, de alta din Ardeal, au pus temelia statelor române ...“*, de la *„mocanul din Săcele, de la Vatra Dornei, de la Breaza ori de la Câmpulung“*, până la *„țăranul din Ialomița care muncește singur pân' la o sută de pogoane pe an.“*

Felul de viață și trai a generat și modelat firea poporului. Etica lui e un reflex al modului de existență materială: *„Calitățile morale* — arăta el — *ale unui popor atârnă — abstrăgând de climă și de rasă — de la starea economică. Blândețea caracteristică a poporului românesc dovedește că în trecut el a trăit econ micește mulțămit, c-au avut ce-i trebuie“*.

„Românii — continua el — *au fost popor de ciobani (...) De acolo multe tipuri frumoase (...), de-acolo cumințenia românului, care ca cioban au avut multă vreme ca să se ocupe cu sine însuși, de acolo limba spornică și plină de figuri, de acolo simțământul adânc pentru frumusețile naturii, prietenia lui cu codrul, cu calul frumos, cu turmele bogate, de acolo povești, cântece, legende, c-un cuvânt de acolo un popor plin de originalitate și de-o fecioreasc ă putere formată prin o muncă plăcută, fără trudă (...)“*.

Poetul a insistat asupra particularităților psihice ale românilor: onest în ce privește cugetarea și înclinările sale, dotat cu spirit de dreptate, deștept și curat la suflet: *„Românul e de soiul lui înzestrat cu mult bun simț, el are cumințenia popoarelor care au suferit multe, cumințenia omului pățit“*. El mai sublinia francheța, remarcând spiritul loial, deschis al românului, gustul și simțul artistic, atașamentul pentru pitorescul naturii și al obiceiurilor, dragostea pentru trecutul național.

M. Eminescu a scris despre *„unitatea limbii și unitatea etnică“*, despre patrimoniul popular, ce oglindește în chip viu și pitoresc ,cu inovații stilistice, viața poporului, morala lui, concepția acestuia despre existență, fiindcă în el se definesc trăsături ale spiritualității și aspirațiilor populare. Acesta reflectă o realitate dată și se deosebește după diferența *„tropilor“*. Patrimoniul popular nu e pentru poet numai un mijloc artistic de a poetiza, ci reprezintă un fel propriu, specific și original, de a fi al unui popor, un fel specific al fiecăruia de a-și plasticiza imaginile, stările sufletești, în legătură cu fantezia populară caracteristică fiecărui popor. El a intuit aspectele esențiale, originale și caracteristice, ce compun ethosul nostru, în sensul permanențelor specifice ale culturii românești.

Într-un alt context scria *„că [țăranul] nu este abrutizat*, — constata el — *o dovedește poezia populară deosebit de bogată și frumoasă și mulțimea satirelor mușcătoare cu care îi tratează pe străini. Este un spirit original și proaspăt în acest popor ...“*

În asemenea contexte, el a afirmat că literatura națională trebuie să se întemeieze pe cultura populară: *„Literatura este puternică* — însemna pe un manuscris — *numai întemeindu-se pe baza largă a geniului național“*. Și mai departe: *„Dar o adevărată literatură, trainică, care să ne placă nouă și să fie originală pentru alții, nu se poate întemeia decât pe graiul viu al poporului nostru propriu, pe tradițiile, obiceiurile și istoria lui, pe geniul lui.“*

Poetul a văzut în patrimoniul popular însăși matca originară a creației. Ea e temelia culturii și literaturii scrise a cărei putere de iradiere e capabilă să determine spiritul poporului însuși: *„Credem că nici o literatură puternică și sănătoasă, capabilă să determine spiritul unui popor, nu poate exista decât determinată ea însăși la rândul ei de spiritul acelui popor, întemeiată adecă pe baza largă a geniului național“*.

M. Eminescu a scris despre patrimoniul popular, despre *„grația sălbatică“* a poeziei populare, despre *„geniul limbii românești“*, despre felul în care se răsfrâng *„într-însa, ca într-o oglindă curată, toate imaginile care le-a încântat spiritul, și urechea lor va auzi ca un echo armonios al dulcilor doine care au legănat imaginațiunea națională în acea dimineață a vieții în care popoarele ca și oamenii par a trăi îndoit“*.

În diverse articole din publicistica eminesciană se relevă cu pregnanță că poetul a căutat să facă *„deosebirea între ceea ce, fără cuvânt, se numește național, și ceea ce, cu drept cuvânt, este în adevăr național în spiritul nostru“* și a ajuns la concluzia că în domeniul *limbii „întreaga comoară (...) stă în zicători, proverbe, inversiuni, adică în fraze gata moștenite din neam în neam de la strămoși“*; în domeniul *intelectual* poporul nostru *„are o inteligență caldă și deschisă adevărului“*; în domeniul *etic* e un *„popor cinstit, inimos, capabil de adevăr și patriotism“*. În concluzie: nația română *„își impune caracterul, limba și datina, și să nu se creadă că acest caracter energic și drept, această minte de-o înnăscută claritate și iubire de adevăr, vor putea fi mult timp întunecate.“*

Scriind despre opera filologică a lui B.P. Hașdeu și despre noua serie a revistei *Columna lui Traian*, condusă de acesta, poetul scria că *„știința istoriei, a limbii, a manifestărilor artistice ale unui popor, a vieții lui juridice, a datinilor, este o știință națională ... [Ele] întăresc vertebrele naționalității, acestea fac pe un popor să se cunoască pe sine însuși, îl păstrează în originalitatea și tinerețea lui ... Cercetările istorice, filologice și de psicologie poporană ... [reprezintă] lupta de toată ziua pentru toate bunurile naționalității noastre ... Ceea ce se desgroapă prin aceste documente istorice și lingvistice nu sunt dar numai materialuri de interes arheologic, ci e România însăși, e geniul poporului românesc ...“*.

Calitățile morale și intelectuale ale poporului român constituie coordonatele permanente ale *geniului* său: *„viteaz în războaie, muncitor și liniștit în timp de pace, apărător de adevăr, glumeț și senin, drept și bun la inimă ...“*, subliniind că românii posedă *„multă trenchetă de caracter“*, o *„fecioreln icie a simțirii“*, că *„felul de a fi“* e un rezultat al istoriei sale: *„Ca să aibă cineva o idee despre caracterul românilor, trebuie să fie seama de următoarele lucruri: de la 1220 și până pe la 1818 românii n-au avut nici un fel de cod scris. Un obicei al pământului [a fost] recunoscut de bunăvoie de toată lumea (...) Istoria acestui complex de datini străbune a regulat viața lor publică și privată în curs de șase secole“*.

Caracterizarea originalității diverselor manifestări formate în evoluția istorică a poporului român, a unor trăsături distincte, constituie vertebrele caracterului național: *„Ele cată să rasară din elementele statornice ca și dânsele ,din natura pământului de sub picioare, a cerului de deasupra, a statornicilor datini și gândiri (...) Aceste idei se moștenesc în bunul simț al poporului, în aptitudini și închinări de caracter pe cari le lasă părinții din părinți, strănepoților lor“*.

Așa se explică faptul că românii au *„un caracter cam vehement“*, datorită istoriei vitrege și furtunoase. Caracterizarea poetului e reprezentativă *„adică tot ce face dintr-un popor să fie el, iar nu altul“*. *„Când zicem român, fantasma psihologică ce trece pe dinaintea ochilor noștri în acel moment e un om al cărui semn distinctiv e adevărul. Rău sau bun, românul e adevărat. Inteligent fără viclenie, rău — dacă e rău — fără fățărnicie; bun fără slăbiciune; c-un cuvânt, ni se pare că atât calitățile, cât și defectele românului sunt întregi neîncheircite; el se arată cum este.“*

Poetul era convins că poporul român e *„unul din cele mai inteligente și din cele mai drepte popoare“*, că el are un *„caracter energic și drept“*.

În concepția poetului rezidă ideea că un popor nu se poate dezvolta, nu poate progresa, decât prin propriile lui eforturi, prin valorificarea tuturor resurselor materiale și a propriilor puteri intelectuale.

M. Eminescu a reținut trăsăturile definitorii, autentice, ale poporului nostru. Toate la un loc au făurit ființa noastră națională cu originalitatea și specificul ei propriu, cu cultura și civilizația lui. Pentru că prin *„cultura unui popor* — scria el — *pricepem suma întregii sale vieți spirituale; aspirațiunile și făptuirile sale în artă și știință, moravurile și obiceiurile sale“*. El amintește în mai multe rânduri despre legi necodificate, despre un *„obicei al pământului“*, formă proprie de soluționare a problemelor existențiale.

Poetul a exprimat cu maximă putere judecăți de valoare privind *geniul* poporului român, arătând calea firească de afirmare și dezvoltare a trăsăturilor noastre originale, specifice și caracteristice, bazate în primul rând pe tradiție, încât afirmă: *„Iată ce înțelegem noi sub tradiție: păstrarea elementelor caracteristice și naționale ale unui popor.“* Și mai departe: *„Noi susținem că poporul românesc nu se va putea dezvolta ca popor românesc decât păstrând drept baze pentru dezvoltarea sa tradițiile sale istorice astfel cum ele s-au stabilit în curgerea vremilor.“* Iar tradiția în concepția lui are un sens adânc și bogat, încât o identifică cu *„geniul neîmbătrânit al istoriei noastre“*, pe care îl compară cu unul din cele mai semnificative mituri din câte a păstrat poporul nostru: *„Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte“*.

Protopopul AUREL NISTOR, discipol al Mitropolitului Şaguna

Personalitatea marelui Şaguna comportă un adevărat univers de date, fapte şi întâmplări generatoare de interpretări multiunghiulare, inepuizabile parcă în ciuda a tot ceea ce s-a spus şi s-a scris despre el până acuma.

Cineva zicea că „fără Eminescu am fi mai altfel, am fi mai săraci". La fel s-ar putea spune şi despre Marele Păstor, căci cu adevărat, Şaguna a fost o piatră de hotar pentru întreaga spiritualitate românească. Ziditor de Biserică şi Şcoală, însemnat urnitor de Cultură naţională, iată câteva din marile haruri cu care Dumnezeu şi-a înnobilat Trimisul.

Dar, aşa cum nu poţi preţui un pom numai după lemnul său şi e musai să-i socoteşti şi roadele, aşa şi valoarea lui Şaguna trebuie întregită prin însumarea valorii discipolilor săi. Ei au fost mulţi şi vrednici, iar creştinească lor osteneală a lăsat urme ce se mai văd şi astăzi.

Nu întâmplător, dintr-un lung pomelnic, am ales spre ilustrare, figura şi fapta părintelui *Aurel Nistor*, doar un nume acum, cu mari rezonanţe însă în aceste locuri.

Trebuie să recunosc că sarcina este, în acelaşi timp, şi uşoară, şi dificilă. Paradoxul vine din aceea că bogăţia în fapte a unei lungi vieţi îmi oferă un subiect generos. Greutatea constă în temerara încercare de a-l comprima în câteva rânduri.

În 1879 absolvea Institutul „Andreian" din Sibiu un tânăr ridicat dintr-o familie simplă de ţărani din Porumbacul de Jos. Se numea Dionisie Nistor[1] şi va fi sfinţit ca preot în satul Arpatac — Araci, din judeţul Trei Scaune, începându-şi păstorirea la 30 iulie 1881[2]. Va sluji Altarul vreme de numai 20 de ani, timp suficient însă pentru a ridica aici şi a sfinţi în 1887, biserică nouă, purtătoare a hramului „Sf. Dumitru".

Din căsătoria sa cu *Elena Stanciu*, coborâtoare din familia părintelui Ioan Petric din Râşnov, se vor naşte opt copii, din care patru feciori: Aurel, Pompiliu, Virgil şi Dionisie. Destine deosebite, dar mari, le va marca sensul existenţei lor[3].

Dionisie, cel mai mic din băieţi, născut în 1891, va face strălucite studii în ştiinţe şi geografie la Universităţile din Budapesta şi Iena, ajungând, pentru un an, profesor la Liceul „Andrei Şaguna" din Braşov. Dar, izbucnind primul război mondial, va fi mobilizat şi trimis ca „stegar" pe frontul din Galiţia, unde va sfârşi ca un erou, în 1915[4].

Virgil, născut în 1886, va studia teologia la Sibiu şi Bucureşti. Face războiul ca preot militar, după care va conduce secretariatul Arhiepiscopiei din Sibiu. Călugărit, sub numele *Veniamin*, va deveni Episcop al Caransebeşului. Ultimii ani îi va petrece ca stareţ al Mănăstirii din Alba Iulia.[5]

Pompiliu. Născut în 1883, se va îndrepta spre studierea medicinii, pe care o va face la Budapesta. Ajuns medic la Zărneşti, pe lângă profesiune se va remarca şi ca fruntaş al mişcării cultural-naţionale, ca preşedinte al ASTREI din zonă. Participă la Războiul de Întregire a Neamului, în Corpul Voluntarilor Români,[6] el fiind autorul vestitului „Manifest de la Darniţa",[7] în care militează pentru Marea Unire. Prezent la Alba Iulia pe 1 Decembrie 1918, va fi ales apoi deputat în Marele Sfat Naţional din Sibiu.[8] Rând pe rând, medic şef al municipiului Târgu Mureş, apoi medic primar al judeţului Braşov şi inspector general în Ministerul Sănătăţii, devine unul din cei mai cunoscuţi discipoli ai lui Hypocrat din vremea aceea, după cum sublinia ziarul „Adevărul" din 12 octombrie 1936. În anii războiului se căsătorise cu sora lui Valeriu Branişte, *Virginia*, intrând astfel în legătură cu o altă familie de mari români. S-a bucurat de prietenia şi preţuirea lui Virgil Oniţiu, Onisifor Ghibu şi a altor mari personalităţi ale culturii noastre.[9]

Urmărind aceste existenţe, de la sine se reliefează nobilele trăsături ce-au marcat familia Nistoreştilor: dragoste de Neam şi spirit de sacrificiu, erudiţie şi înalt profesionalism, aplecare spre îndrumarea şi luminarea celor mulţi ,toate puse sub semnul şi puterea Sfintei Cruci.

Dar, cel care le-a îngemănat şi personificat mai bine ca toţi, a fost primul din cei opt copii, *Aurel*, născut în primăvara anului 1882.

N-apucase a-şi termina studiile, când tatăl său, răpus de boală, va trece la cele veşnice ,încă tânăr fiind. Toate grijile şi necazurile familiei, dar şi continuarea misiunii părintelui său, vor rămâne în spatele celui care, absolvind Institutul „Andreian", va fi sfinţit, la 6 decembrie 1903, ca preot-paroh al Araciului, în locul răposatului Dionisie.

Este momentul în care Aurel Nistor începe a-şi clădi opera, la care va trudi peste şapte decenii. Toată viaţa nu s-a considerat altceva decât un simplu preot, dar a ridicat această calitate la rang de virtute, din constatarea devenită principiu că „preoţia nu este o profesiune, ci un apostolat", după cum mărturisea el însuşi.[10] Asemeni Mântuitorului, părintele Aurel a găsit puterea sacrificiului de sine, pe care l-a pus în slujba fraţilor mai mici, ostenind din greu spre a-i vedea rânduiţi la şcoli înalte, sau spre a face zestre surorilor. L-a pus totodată în slujba sătenilor ce-i avea de păstorit. La dreapta i-a stat vrednica-i soţie, *Maria*, fiica preotului Moise Micu din Poiana Mărului, cea care, în 1904 va organiza şi prezida „Reuniunea Femeilor Române" din sat.[11] La „Expoziţia generală română" din Bucureşti, organizată în 1906, vor fi prezente şi 20 de familii arăcene.[12] Este momentul în care Aurel Nistor îl va cunoaşte pe marele istoric Nicolae Iorga şi, în acelaşi timp, momentul de început al unei trainice prietenii şi colaborări ,ce va dura până la tragica dispariţie a savantului.[13] De atunci sătenii au prins a cunoaşte şi preţui „Sămănătorul", „Neamul Românesc", „Foaia Darurilor", şi altele.

Conştient de influenţa benefică a culturii asupra deşteptării conştiinţelor, dar şi pentru a contracara legiuirile lui Apponyi, după ce pune bazele unei biblioteci publice, în 1910 clădeşte Casa Culturală Românească, inaugurând-o prin tot atât de noul Cerc arăcean al ASTREI. De mare ajutor i-a fost mai tânărul consătean, Nicolae Colan, viitorul Mitropolit al Ardealului. O sinceră prietenie şi deopotrivă preţuire îi va lega toată viaţa.[14]

Această intensă activitate, desfăşurată într-un sat şi cu populaţie maghiară nu putea trece neobservată de autorităţile vremii, care au şi calificat-o ca atare, cu atât mai mult, cu cât, faima popii din Araci se răspândise în toată regiunea ,determinând şi alte elevări spirituale-naţionale. De aceea, în ziua de 15 august 1916, din chiar altarul bisericii, părintele Aurel a fost ridicat de jandarmii unguri, pus în lanţuri şi dus în gara Homorodului ,ca un ocnaş periculos. Bătut tot timpul, va ajunge pentru două luni în temniţa de la Cluj, iar de acolo va fi internat, până în 26 iulie 1918 ,într-o serie de lagăre din judeţul Sopron, în vestul Ungariei.[15] Nu întâmplător, va fi ultimul din cei peste 1000 de deţinuţi care se va întoarce acasă.[16]

Firească, la 1 Decembrie 1918, alături de fraţii Pompiliu şi Virgil, se va afla pe Câmpul lui Horea, în fruntea delegaţiei din Araci, venită şi ea să pună umărul la zidirea României Mari.

Dacă ar fi cineva tentat să-i confere părintelui Aurel atributul de naţionalist, pentru toate aceste pregnante dovezi de patriotism, firească oricărui bun Român, voi oferi în contraargumentaţie un singur exemplu: În faza de aplicare a reformei agrare din 1921, atunci când conţii Béldi, Nemes, Mikó şi Domokos, stăpânii seculari ai pământurilor arăcene, căutau să şi le salveze prin tot felul de supterfugii, preotul Nistor i-a adunat pe săteni, români şi unguri ,spre a-i determina să-l cumpere ei ,cu ajutorul Băncii „Albina". Tot în sprijinul lor, indiferent de etnie, a înfiinţat o serie de societăţi de într-ajutorare,[17] dovedind astfel că înţelege să fie păstor tuturor sufletelor de oameni sărmani, nu numai românilor.

Reîntors de la Adunarea Constituantă în care fusese deputat, de altfel singurul moment politic din viaţa lui, în 1923 va fi însărcinat cu administrarea protopopiatului Sf. Gheorghe, unde se va şi muta efectiv în 1929.[18]

Acum începe marele efort al preotului Aurel. O grămadă de sate din secuime erau locuite de români care, paradoxal, îşi uitaseră limba, dar îşi păstraseră credinţa ortodoxă. N-aveau lăcaşe de închinăciune şi n-aveau şcoli, dar au fost îndrumaţi şi sprijiniţi să şi le clădească. Şi datorită marilor străduinţe ale protopopului Nistor, la care s-ar cuveni amintite şi cele ale autorităţilor de atunci, până la cedarea Ardealului, în ţinuturile secuizate se vor zidi 18 biserici ortodoxe, între care le-aş aminti pe cele din Aita Mare, Aita Medie, Tuşnad, Bixad, Vârghiş, Baraolt, etc. Pe lângă ele, ca o nestemată, se va porni ridicarea impunătoarei catedrale din mijlocul acestui frumos oraş. Va trebui s-o părăsească zidită, dar nefinisată.[19] Aşa cum era de aşteptat, s-au găsit alţi păstori harnici ce-au ostenit cu mare folos la împlinirea lucrului început.

Spre „reromânizarea românilor" din satele deznaţionalizate, protopopul Aurel, în strânsă conlucrare cu Nicolae Iorga şi cu concursul Ministerului Educaţiunii Naţionale, a pus la punct şi aplicat un plan, conform căruia, Şcolile Normale din ţară au „înfiat" câte o asemenea aşezare, înzestrând-o cu biblioteci şi pregătindu-i dascăli.[20]

Punerea în aplicare a Dictatului de la Viena îl va constrânge să părăsească protopopiatul şi se va retrage, ca simplu preot, la biserica din Braşovul Vechi, unde va sluji până în 1952, când se va reîntoarce la Araci. Dar nu spre odihna ce-ar fi meritat-o pe deplin, ci pentru a ridica şi aici o biserică nouă, căci cutremurul din noiembrie 1940 transformase în ruină vechiul edificiu al părintelui Dionisie. Avea 75 de ani când s-a apucat de ea, iar la 82 încă se mai urca pe schele. Dar a avut bucuria şi mulţumirea s-o vadă sfinţită, sărbătoarea petrecându-se în 25 octombrie 1964.[21]

E de mirare că, în acele vremuri total anticreştine, s-a putut clădi un asemenea edificiu, ce pare o copie mai mică a catedralei din Sf. Gheorghe. Chiar părintele Aurel spunea: „Nu slabele noastre puteri au făcut-o, ci puterea lui Dumnezeu".[22]

Şi tot această putere a bunului Dumnezeu i-a dăruit vrednicului său slujitor ,răgaz de odihnă pământească. Ani în care bătrânul păstor ,ostenit de lungul şi greul drum al vieţii, s-a gândit, în fine, şi la propria-i existenţă, pregătindu-ne pentru Marea şi Eterna Călătorie. Momente de resemnată linişte venită din conştiinţa datoriei împlinite. La „masa umbrelor" veneau să-i aline singurătatea amintirile marilor lui dispăruţi, „florile vieţii mele", cum spunea el: soţia şi fraţii toţi, unul din copii, apoi Colan şi Iorga, Goga şi Bârseanu, Branişte, Lupaş, Oniţiu şi-atâţia alţii dragi, dar duşi.[23] Dar şi aşa, până în preajma ultimului ceas, s-a străduit să împrăştie Lumina Credinţei din uşa Altarului.

S-a stins ca o candelă, în ultima zi a lui februarie 1974, în pragul împlinirii a 92 de ani. Spre locul de odihnă veşnică l-a petrecut o mulţime de oameni, români, maghiari, saşi, cinstind prin egala lor reculegere, trecerea în eternitate a unui mare suflet ce li s-a dăruit deopotrivă.

Şi pentru că urmele de bine ce le-a lăsat, mai ales aici, sunt grăitoare şi de nesters, s-ar cuveni ca şi una din străzile acestui municipiu să-i poarte numele, aşa cum i-a purtat şi paşii în osteneala de a împlini cu vrednicie poruncile marelui său dascăl spiritual, Mitropolitul Andrei Şaguna.

Prof. Ion Soiu

---

1 Eusebiu ROŞCA, *Monografia Institutului Seminarial teologic-pedagogic „Andreian"*, Sibiu, 1911, p. 155.
2 George RAFIROIU, *Araci*, Salonta, 1938, p. 51.
3 Aurel A. NISTOR, *Însemnări, evocări, cronică familială*, ms., vol. I, p. 193/2.
4 George RAFIROIU, *Op. cit.*, p. 107—108.
5 *Ibidem*, p. 104; Aurel A. NISTOR, *op. cit.*, p. 239.
6 George RAFIROIU, *Op. cit.*, p. 103.
7 Ion POPESCU PUŢURI, Augustin DEAC, *Unirea Transilvaniei cu România*, Bucureşti, 1972, p. 479.
8 George RAFIROIU, *Op. cit.*, p. 103.
9 Ion GEORGESCU-VASTE, *Doctorul Pompiliu Nistor, un adevărat patriot*, în „Retrospective medicale", Bucureşti, 1985, p. 449—453.
10 Aurel A. NISTOR, *Op. cit.*, p. 206.
11 George RAFIROIU, *Op. cit.*, p. 56.
12 *Ibidem*, p. 57.
13 *Ibidem*, p. 97—98.
14 Aurel A. NISTOR, *Op. cit.*, p. 203.
15 Mircea PĂCURARIU, *Politica statului ungar faţă de Biserica românească din Transilvania în perioada dualismului*, Sibiu, 1986, p. 194.
16 Aurel A. NISTOR, *Op. cit.*, p. 199.
17 *Ibidem*, p. 202.
18 *Ibidem*, p. 221.
19 *Ibidem*, p. 200—201.
20 George RAFIROIU, *Op. cit.*, p. 98.
21 Aurel A. NISTOR, *Op. cit.*, p. 206.
22 *Ibidem*, p. 205.
23 Amintirile autorului.

INFORMAŢII

— Luni 18 octombrie, a.c., Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului a prezidat lucrările Conferinţei preoţeşti din Protopopiatul Sibiu. Conferinţa care a avut ca temă „Prozelitism, misionarism pastoral şi ecumenism" s-a desfăşurat în Aula Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu.

— Marţi, 19 octombrie a.c., Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Conferinţei preoţeşti desfăşurate la Sediul Protopopiatului Mediaş.

— În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a vizitat şantierele noilor biserici aflate în construcţie în municipiul Mediaş.

— Miercuri, 20 octombrie a.c., Î.P.S. Sa a primit la reşedinţa mitropolitană din Sibiu pe poetul basarabean Grigore Vieru împreună cu doamna, aflaţi într-o vizită în Sibiu.

— Joi, 21 octombrie a.c., Î.P.S. Sa împreună cu distinşii oaspeţi basarabeni au vizitat Mânăstirea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus, jud. Braşov.

— Duminică, 24 octombrie a.c., Î.P.S. Sa a săvârşit Sf. Liturghie arhierească pe locul unde se va înălţa viitoarea biserică cu hramul Sf. Mare Mucenic Dimitrie, Izvorâtorul de Mir şi Sf. Dimitrie Basarabov, din Cartierul braşovean Tractorul.

După Sf. Liturghie arhierească Î.P.S. Sa a săvârşit slujba de sfinţire a locului noii biserici, rostind un bogat cuvânt de învăţătură legat de pericopa evanghelică a duminicii a 23-a după Rusalii. Au mai rostit cuvântări P.C. prot. Zenovie Moşoiu, Braşov şi P.C. pr. paroh Aurel Suciu.

Un grup de copii de la Şcoala Generală nr. 30 din Braşov, conduşi de D-na preoteasă Elena Suciu a prezentat un frumos program artistic, conţinând cântări şi poezii religioase.

Consiliul Parohial a oferit apoi o agapă frăţească.

În aceeaşi zi, Î.P.S. Sa împreună cu autorităţi civile ale Municipiului Braşov a vizitat locul unde va fi amplasată viitoarea catedrală a oraşului de la poalele Tâmpei.

— Luni, 25 octombrie a.c., cu prilejul zilei Armatei Române, Î.P.S. Sa a săvârşit o slujbă de pomenire a eroilor neamului la Cimitirul Eroilor din Pădurea Dumbrava — Sibiu.

Î.P.S. Sa a rostit apoi un cuvânt de elogiu şi cinstire a faptelor eroice ale ostaşilor români căzuţi pe toate câmpurile de luptă pentru apărarea şi întregirea Patriei, şi pentru apărarea credinţei strămoşeşti.

Au luat parte oficialităţile civile şi militare ale judeţului Sibiu, elevi, veterani de război.

În aceeaşi zi Î.P.S. Sa a prezidat lucrările Conferinţei din Protopopiatul Sălişte, prilej cu care a cercetat şi biserica cu hramul „Înălţarea Domnului" din Sălişte aflată în şantier de pictură. Tot în aceeaşi zi, Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la Şantierul noului Schit ce se ridică în localitatea Orlat, prot. Sălişte.

— În zilele de 28 şi 29 octombrie, Î.P.S. Sa a luat parte, în calitate de preşedinte al Comisiei sinodale însărcinată cu întocmirea şi discutarea proiectului Legii generale a cultelor din România, la întâlnirea cu reprezentanţii cultelor din România, la sediul Secretariatului pentru Culte.

Arhid. Visarion Bălţat

Semnalăm... Semnalăm...

Părintele Gabriel Bunge a fost prin anii şaizeci închinoviat la Mânăstirea CHEVETOGNE din Belgia, cunoscut centru apusean pentru studierea Ortodoxiei şi a apropierii de ea. Dom. Lambert Baudoin, Dom. Olivier Rousseau, Dom. Emmanuel Lanne, Dom. Michel van Parys şi adormitul întru Domnul Dom. Daniel Gelsi sunt nume de mult cunoscute în istoria relaţiilor catolico-ortodoxe şi, unii dintre ei, precum Dom. Lambert Baudoin şi Dom. Olivier Rousseau — acesta din urmă fiind mulţi ani redactorul uneia din cele mai bune reviste apusene, Irénikon — au fost printre pionierii ecumenismului contemporan.

Retras într-un schit, părintele Gabriel a rămas mereu preocupat de spiritualitatea răsăriteană. De curând a revenit în România şi ne-am reîntâlnit la sfinţirea bisericii din Malnaş-Băi, numărându-se printre donatorii care au contribuit la construcţia noii biserici de acolo, prin grija părintelui Protos. Gavriil Todea.

Întors în Elveţia la Eremo, Santa Croce, mi-a trimis una din cărţile sale, iniţial publicată în limba germană, la Köln (1983) şi, apoi, tradusă în limba franceză de cunoscutul savant Adalbert de Vogüe, de la Mânăstirea „La Pierre-qui-Vire" (Franţa), sub titlul: AKEDIA, LA DOCTRINE SPIRITUELLE D'ÉVAGRE LE PONTIQUE SUR L'ACEDIE. Cartea apare în colecţia „Spiritualité Orientale", nr. 52 în editura unei alte mânăstiri dedicate cercetării vieţii duhovniceşti ortodoxe: Abbaye de Bellefontaine (1991, 140 p.).

Nu este primul studiu evagrian al lui Gabriel Bunge. Împreună cu A. de Vogüe el a mai publicat: *Palladiana III. La Version copte de l'Histoire Lausiaque* şi II. *La Vie d'Évagre*, în rev. „Studia Monastica" (Montserrat-Barcelona), nr. 33, 1991, p. 7—21.

Studiul său despre *acedie* a fost precedat de un număr mare de studii asupra aceleiaşi teme, pe care de altfel le-a şi folosit.

Dar mai întâi: *ce este acedia?* Este o ispită, o stare sufletească care cuprinde pe monah, dar şi pe orice creştin care porneşte pe calea înduhovnicirii, a desăvârşirii morale. Evagrie Ponticul se ocupă de ea în scrierea: *Capete despre deosebirea patimilor şi a gândurilor*, în capitolul *„Despre dracul întristării"* (vezi Filocalia, vol. I, trad. D. Stăniloae, ed. IV-a, Harisma, Bucureşti, 1993, p. 84—85). Aşadar e vorba de o stare de întristare, de descurajare, am zice cu un termen modern, de demobilizare în faţa eforturilor spre înduhovnicire. Sfântul identifică la originea naşterii acestui sentiment de tristeţe ,un diavol care îl provoacă şi care îl poate duce pe cel atacat de el până la gândul sinuciderii, sau până la dorinţa de a fi omorât de altul (Filoc. I, cit. p. 84).

Şi Sfântul Casian Romanul, în scrierea sa *„Despre cele opt gânduri ale răutăţii", al cincilea gând de acest fel este cel al întristării.* Printre alte descrieri, cel mai exact mi se pare acesta: *„Îi pricinuieşte scârbă faţă de toate lucrurile şi faţă de însăşi făgăduinţa vieţii"* (Filoc. I, cit. p. 152). Evident că de această stare sufletească se ocupă şi mulţi alţi Părinţi duhovniceşti.

Un mare cunoscător al spiritualităţii ortodoxe, Irénée Hausherr, încearcă şi el o definiţie a *acediei:* lipsă de interes, unul din păcatele capitale — deci e un păcat — anxietate (după Sf. Casian), „demonul de amiază" (după Evagrie), descurajare, stare fără cauze precise (v. Irénée Hausherr, S.J., *Direction spirituelle en Orient autrefois*, Roma, 1955, p. 317).

Cei care doresc să adâncească acest sentiment dezastruos pentru cei pe care pune stăpânire, se pot adresa unor cărţi pe care le vom numi mai jos, dar, mai ales, e bine să se adreseze unui duhovnic bun, care le va reda încrederea în viaţă, voioşia, optimismul şi demonul întristării va fi uşor învins. Dacă sentimentul întristării nu e tratat duhovniceşte, el se cronicizează, devine anxietate care ia forme de descurajare, de inactivitate, de neîncredere în viaţă şi în oameni şi, poate duce până la descompunerea personalităţii, la dispariţia gustului pentru viaţă şi la alte nenorociri.

Duhovnicii, mai ales, trebuie să cunoască bine acest aspect al vieţii duhovniceşti, iar cei care pot, să se documenteze cât mai bine. În primul rând din lectura *Filocaliilor*, care sunt traduse şi în limba română. Pentru cei care pot folosi şi informaţii în limbi străine, indicăm un text important: André Louf, stareţul de la Mânăstirea Mont de Cats din nordul Franţei, a scris: *L'acédie chez Evagre le Pontique"*, în rev. „Concilium" nr. 99, 1974, p. 113—117.

Unii numesc *acedia* o stare de melancolie, ceea ce nu este departe de adevăr, deşi melancolia poate fi provocată şi de alte cauze decât de „demonul întristării" care duce melancolia până la starea de păcat. Despre sensul întristării ca *melancolie* a scris M.-Cl. Lambotte, mai mult din perspectiva estetică, decât din cea duhovnicească: *Esthétique de la Mélancolie*, Paris, 1984.

Mai aproape de abordarea teologică, dar nu cu adâncimea orientală, a scris R. Guardini: *De la mélancolie*, Paris, 1952.

Cei mai mulţi au tratat-o însă în sensul avut în vedere de Sfinţii Părinţi ai Filocaliei, ca: *demonul de amiază*, Părinţii socotind că mai ales în acea vreme a zilei îşi dă cu preferinţă atacurile. Ex: R. Arbesman: *The Daemonium Meridianum and Greek and Latin Patristic Exegesis*, în rev. „Traditio", nr. 14, 1958, p. 17—31. Sub acelaşi titlu a scris R. Caillois mai de mult: *Les démons de midi*, în „Revue d'Histoire de religions", Paris, nr. 115 (1937) p. 142—173, şi în nr. 116 (1937), p. 54—83 şi 143—186. Se mai poate consulta Ch. Flüelar, *Acedia und Melancolie* im Spätwittelalter, in „Freiburger Zeitschrift für Philosophie und Teologie", 1987, p. 379—398.

Asupra acediei sub toate aspectele şi cu multe exemple şi comentarii: M.A. Cornell, *A Study oi Acedia*, Ithaca, 1932 şi, îndeosebi, G. Bardy, *Acédie*, in „Dictionnaire de Spiritualité", t. I, Paris, 1937 ,col. 166—169.

Am putea înmulţi referinţele, dar ne oprim aici. Trimitem doar la „Revue d'ascétique et de mystique" (Toulouse-Paris), nr. 45, 1969, p. 27—45 (autor R. Ricard) şi la revista *Traditio*, 22, 1966, p. 73—102, cu un studiu: *Acedia între anii 700—1200.*

Părintele Gabriel Bunge întreprinde în cartea menţionată, *Akedia*, un studiu sistematic asupra *acediei în scrierile lui Evagrie Ponticul.* Se ştie că despre *viaţa lui Evagrie* a scris *Palladius*, care rămâne referinţa principală cu privire la viaţa lui ascetico-mistică, în afara scrierilor sale.

Pentru Părintele Bunge, *acedia* e o boală a monahilor, aşa cum e tratată de Evagrie. Documentaţia sa e bine susţinută (p. 30 şi urm.), dar nu exclude atacurile diavolului şi asupra laicilor (p. 35), şi faptul că ea poate duce la *depersonalizarea* celor atacaţi şi, nu sunt rare cazurile când astfel de lucruri se petrec în lumea modernă (p. 38—40).

Un capitol este dedicat *Originii şi caracteristicilor acediei* (p. 59—72), manifestărilor ei (p. 73—92) — capitol extrem de analitic şi interesant — şi apoi *remediilor împotriva acediei* (p. 93—118). Acestea sunt multe şi, dacă nu complicate, în orice caz presupun adevărate procese de depăşire sistematică a stării de tristeţe, de întristare, prin metode potrivite felului de acedie pe care îl trăieşte cel îmbolnăvit. În cele din urmă remediul cel mai sigur este întrarea sub îndrumarea unui duhovnic care, dincolo de procedee scolastice, poate justificate teoretic (Părintele Bunge e catolic), trimite la metoda directă, practică, conjugată cu rugăciunea, şi la Harul mijlocit de părintele duhovnic (p. 100—101). Evident că metoda acestuia va fi pe măsura „cazului", va apela la voinţă (p. 106), la post (p. 105), la abstinenţă în ceea ce priveşte mâncarea, somnul, dar şi la îndrumarea ocupării timpului prin muncă (p. 103), grea şi sistematică, până când cel în cauză ajunge la înţelegerea stării în care se află, după care vine pocăinţa, şi lacrimile (p. 108—109), şi reintegrarea lui în ordinea vieţii normale, încrezătoare, optimiste. Atunci depresiunea (p. 117) — căci e o stare de depresiune — scade până la dispariţie.

Părintele Gabriel Bunge înţelege bine spiritualitatea ortodoxă şi, la nivelul acesta, se poate practica cu mulţi sorţi de izbândă, între noi şi catolici, un ecumenism care să ducă mai repede la unitate, decât unele căi încă amestecate cu interese confesionale, de dominaţie sau de separaţie. Cei care le practică vor trebui să ia un bun exemplu de la cei aflaţi la nivelul nu al confruntării, ci al înţelegerii reciproce a idealurilor şi relaţiilor celor două spiritualităţi.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Pr. cons. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 800 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140
SIBIU
15 noiembrie
1993
Nr. 43—44

La începutul perioadei postului

„Să ne înfrânăm în întregime"

Iacob 3, 2

Postul este vremea luptelor duhovnicești, timpul prielnic pentru „înnoirea vieții" (Romani 6, 4), după cuvintele sf. Grigorie de Nissa: „omul trebuie să se renască continuu". Postul sporește puterile sufletului și creează condiții proprii pentru angajarea creștinului în procesul îndumnezeirii sale. Pe parcursul acestui itinerar spiritual, Biserica urmărește prefacerea treptată a „omului lăuntric" (Romani 7, 22).

Între mijloacele puse la îndemână în acest scop se numără și virtutea înfrânării, socotită ca virtute de bază a vieții, ca depărtare rațională de abuzuri și extremele vieții (Isaia 28, 6), ca mijloc pentru folosirea chibzuită a tot ceea ce ne oferă viața (Sirah 37, 31).

Înfrânarea este o poruncă divină (Geneză 2, 17). Înainte de păcat puterea ei s-a exercitat din plin, iar după cădere a cedat locul unor tendințe de neorânduială (Galateni 5, 17). Pentru anularea acestora se impune reactualizarea și valorificarea forței acestei virtuți pentru desăvârșirea noastră morală. Legea veche vorbește de obligativitatea înfrânării (Pilde 25, 16) și o recomandă (Sirah 31, 26) împreună cu alte virtuți asemănătoare (Int. Sol. 11, 20). În Legea Nouă înfrânarea este apreciată în mod deosebit. Model sublim de înfrânare rămâne Iisus Hristos. Mântuitorul a respectat această virtute (Matei 9, 11; Luca 7, 34; Ioan 2, 2) și a îndemnat pe toți să-și clădească viața pe temelia acestei legi de aur a moralei creștine.

Înfrânarea se referă la toate faptele și manifestările vieții sufletești și trupești, pentru că patimile și ispitele ademenesc trupul și primejduiesc sufletul.

Sufletul este călăuza ființei noastre și de aceea grija față de el trebuie să fie mai mare. Această grijă ne obligă să-i asigurăm exercitarea funcțiilor rânduite de Dumnezeu și toate manifestările lui să le controlăm în permanență. Înfrânarea este mijlocul prin care puterile noastre sufletești pot fi repuse în funcțiile lor inițiale și firești și pot fi valorificate cu mult folos. Să ne stăpânim sufletele pentru că „sămânța ispitei încolțește în minte, înflorește în inimă și prin lucrarea voinței își dă amărăciunea rodului său".

Mintea să fie stăpânită în tot timpul, deoarece la temelia fiecărei fapte stă un gând. Păcatul se naște, mai întâi, în gând și numai după aceea se angajează și simțurile la realizarea lui. Și tot gândul hotărăște și felul și tăria faptei săvârșite. Gândul nu este faptă, dar poate deveni. Stăpânind „cugetul nostru" la timp (Sirah 21, 12; I Petru 1, 13) îl împiedicăm să se transforme în faptă. Rațiunea omului are un caracter conducător. Sf. Scriptură ne îndeamnă: „Trăiți cu înțelepciune" (Tit 2, 12), „Fiți cu mintea întreagă" (I Petru 4, 7), „nu fiți fără minte, ci umblați ca cei înțelepți" (Matei 10, 16; Efeseni 5, 15, Coloseni 4, 5), iar Sf. Antonie cel Mare spune: „sufletele care nu sunt ținute în frâu de rațiune ca să stăpânească patimile, se pierd ca dobitoacele".

Simțirea ajută pe om să deosebească virtutea de păcat. Ea este supusă rătăcirii mai mult decât mintea și voința. Inima este coruptă (Geneză 6, 5; Matei 23, 28), plănuiește gânduri viclene (Pilde 6, 18), în ea se zămislesc păcatele (Matei 15, 19). În inima omului „urlă fiare sălbatice, pe care trebuie să le ținem legate în lanțuri". De aci rezultă obligația de a stăpâni și a o canaliza spre alegerea și împlinirea faptelor morale.

Voința de asemenea trebuie stăpânită. Omul este o ființă liberă: „are putința de a face cum voiește" (Ciril al Ierusalimului), să aleagă ceea ce vrea și să se determine pentru ceea ce îi place" (Sirah 15, 14—17). Caracterul nestabil al voinței ne obligă la stăpânirea ei: „Fiecare să aibă stăpânire peste voința sa" (I Corinteni 7, 37) pentru că ea îndeplinește gândurile și dorințele zămislite în minte. Voința stăpânită își oțelește puterile (Romani 12, 21) și alege „calea vieții" (Ieremia 21, 8), binele în locul răului, binecuvântarea în locul blestemului (Deuteronom 30, 15).

(Continuare în pag. a 2-a)

Prot. Ieremia B. Ghiță

De la Cernica la Ceahlău

— MOMENTE DE ÎNĂLȚARE —

Între atâtea „tranziții" (sau tranzacții?), „evenimente ale zilei" sau alte „întâmplări" post-revoluționare, între atâtea „ghiulele" pe care, cu o voluptate diabolică (sau lucrativă?) ți le aruncă-n casă presa noastră „cea română" (inclusiv, sau în primul rând, prin intermediul televizorului — tot cu *t* de la semnul grafic al crucii), ultimele 60 de zile, la acest sfârșit de vară și început de toamnă, au avut, totuși, darul de a ne scoate din inerția „nimicului" și a ne ridica, *mistic*, la — vorba lui Ion Barbu — *„starea de geometrie"*. Iată că mai există oameni, momente sau evenimente — îți zici — de autentică Înălțare Spirituală, la care te feliciți că ai fost martor în această zbuciumată, tragică Istorie contemporană. De la „tăierea capului Sf. Ioan Botezătorul" și „adormirea Maicii Domnului" deci — încoace, până la Ziua „Sfintei Parascheva", trei mi se par a fi aceste momente esențiale, de Înălțare Spirituală (cel puțin pentru mine):

1. Vizita în țara noastră a Sanctității Sale *Bartolomeos I*, Patriarhul ecumenic al Constantinopolului, și sfințirea, de către Sanctitatea Sa, a Mânăstirii Sâmbăta de Sus din Făgăraș;

2. Înălțarea și târnosirea Bisericii „Dreptcredinciosului Ștefan cel Mare și Sfânt" de pe Muntele Ceahlău;

3. Trecerea la cele veșnice a Părintelui Dumitru, Acad. Prof. Preot DUMITRU STĂNILOAE.

(Lor le-aș asocia alte trei evenimente, de importanță culturală, istorică și — precum se va vedea — chiar mistică, religioasă, creștin-ortodoxă):

I Ridicarea și dezvelirea unor *statui* ale generalilor Eremia Grigorescu și Constantin Prezan la „Mausoleul Neamului Românesc" de la Mărășești;

II. O nouă comemorare și serbare „de suflet românesc" la Țebea lui Horea și Iancu;

III. Sărbătorirea la Academia Română, cu prilejul împlinirii vârstei de 90 de ani a unui alt Ștefan al Spiritului național — medicul (endocrinolog) și antropologul neînfricat — un adevărat erou al Revoluției din Decembrie 1989 — savantul Ștefan Milcu, cel mai „veteranus" membru al Academiei Române (din 1948) și președintele Academiei de Științe Medicale).

*

N-am să intru în amănunte, care, de altfel, se cunosc (cf. presa zilelor respective). Rețin doar câteva semnificații.

1. Pentru a doua oară, în istoria națională, un *Patriarh al Constantinopolului* sfințește o biserică românească. (Prima a fost, cum se știe, legendara ctitorie a lui Neagoe Basarab, de la Curtea de Argeș). Pentru *prima dată*, însă, în Istoria bimilenară a Ortodoxismului, un Patriarh ecumenic a trecut Munții Carpați, în Transilvania, și a văzut pe românii credincioși, ortodocși, de Acolo. (Eu, unul „regățean", bunăoară n-am fost decât... la televizor — la transmisia în direct a Televiziunii; dar, dacă pot să mărturisesc unui duhovnic absolut ,nu m-am mișcat de pe „fotoliul" casei mele). Așadar, Sanctitatea Sa Bartolomeos I a fost la Sâmbăta de Sus! Cu o zi (sau două, de fapt) a vizitat Mânăstirea Cernica unde, dormind o noapte, a cugetat, poate, la „miracolele" *Sfântului Calinic* sau la *viersul arghezian* al „Testamentului".

De la susurul imperceptibil al izvoarelor lacului „de câmpie" de la Cernica unde-și dorm somnul de veci atâția arhierei ai Bisericii românești, Înaltul Oaspete a trecut munții pe Valea Oltului, a văzut Făgărașul (într-o sfântă zi de „Sfântă Maria") și, după un alt popas la Mânăstirea Râmeți (unde s-a retras, spre odihnă, criticul și istoricul de artă *Vasile Drăguț*, un veritabil Stroe Buzescu întru apărarea Bisericii românești din Transilvania), a bătut „drumul Clujului", unde-L aștepta celălalt *Bartolomeu* (al nostru de aici), Arhiepiscopul de Cluj și Vad, cărturarul patriot, scriitor și temerarul traducător al „Bibliei", dramaturgul-poet al „Greului-pământului" din istoria legendară a neamului românesc — *Valeriu Anania*. În sfârșit — într-un „sfârșit", să zicem, dar simbolic —, am înțeles că Sanctitatea Sa Bartolomeos I este un bun prieten al Înalt Prea Sfinției Sale, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului, marele cărturar, istoric și prozator *Antonie Plămădeală*, membru de onoare al Academiei Române — omul providențial care, născut în „tragica Basarabie" (cea „trecută — vorba poetului — prin foc și sabie"), a venit aici, la Sibiu, la Sâmbăta (noastră) de Sus, să apere Istoria, Limba („cea Română") și Orto-Doxia.

Cei „patru apostoli": Bartolomeos I, Teoctist, Antonie și Nestor (Mitropolitul Oltenici), care au trecut Munții „pre (prin) moartea (lui Constantin Brâncoveanu) călcând" vor intra fără îndoială, în rânduiala Istoriei.

2. Înălțarea unei biserici în numele celui ce, de peste 400 de ani, a scutit Moldova de birul, pustiirile și relele barbare, are o semnificație care, incluzându-le într-o sinteză, depășește atât sfera sentimentului pios (în sine), cât și ideea de patriotism sau de apărare a țării (în general). *Ceahlăul* — zice legenda lui Asachi — este *muntele-simbol* al Moldovei. Acolo, pe crestele Muntelui Kogainon, era locul zeului Zalmoxis. Acolo, pe vârf de munte, trona — spune Sadoveanu în „Creanga de aur" — magul Decheneu. Acolo, în pântecele Ceahlăului, susura „Izvorul Alb" și se afla chilia Sihastrului Daniil, la care — tot Sadoveanu relatează — merge Domnu' Ștefan să se-nchine, să ia puteri în ajunul marii sale bătălii de la Vaslui.

A clădi o biserică pe acest Kogainon românesc — de unde însuși „ultimul Decheneu" se gândea la „istoria de la Bizanț" și, deși „istoria" din Bizanț nu era prea... religioasă, a adus, de acolo, culturii românești, acea „lamură" de suflet — „creanga de aur" a Dragostei (ceea ce „Sir Frazer" a demonstrat în celebra lui lucrare (de sute de pagini) de Istoria religiilor, a concretizat artistic „Conu. Mihai", pentru noi, românii, într-un roman de doar două sute de pagini!), așadar, a „clădi o Biserică", pe acest Munte, la sfințirea că-

(Continuare în pag. a 2-a)

Fănuș Băilești

Un român în Europa secolului al XVI-lea: NICOLAUS OLAHUS (III)

Cinci sute de ani de la naștere (1493—1993)

2. Ne-am propus să mai încercăm să dezlegăm ceea ce ar putea crea unora probleme în legătură cu valențele personalității lui Nicolaus Olahus, și anume în legătură cu felul cum împăca el în mintea și în sufletul său, clericul cu umanistul. După ce am întârziat cam mult asupra delimitării specificului umanismului său, cred că tema acestei clarificări a fost în cea mai mare parte rezolvată. Poate că pentru completarea și întărirea celor spuse până acum, ar mai trebui adăugate doar câteva argumente suplimentare și, nu atât cu privire la Nicolaus Olahus, cât cu privire la umaniștii cu care a fost în legături mai mult decât prietenoase și, în nici un caz, întâmplătoare.

Valahul nostru nu era în Apusul umanist nici un tolerat, nici un intrus interesant prin originea lui puțin exotică — valahă și principiară — ci chiar *„un mentor unanim acceptat"*.[51] Dar cine erau acești umaniști în compania cărora a excelat până la astfel de calificative? În primul rând era Erasmus de Rotterdam, *„cea mai mare și mai învățată minte a veacului"*[52] dar nu numai el.[53] E bine să ne amintim că cei doi nu s-au întâlnit niciodată,[54] ceea ce e cu atât mai important. Se cunoșteau din faima mult răspândită a minților lor luminate, care făcea să le circule numele. Corespondența lor e însă atât de afectuoasă, intimă și, desigur, elevată, la nivelul valorii amândurora, încât unui neavizat i-ar fi greu să creadă că cei doi nu s-au cunoscut față către față.

Dar să mai adăugăm ceva:

Una din caracteristicile celor mai mulți din corespondenții lui Olahus era aceea că, cei mai mulți erau teologi și clerici, cum era și Olahus, din 1518. Acest lucru spune multe despre concepțiile lor filosofice și despre calitatea umanismului lor. O anumită supărare pe autoritățile civile și eclesiastice avea totuși și Olahus. Din Augsburg îi scria unui prieten, Emericus de Kalna că regele Ferdinand îi promisese de mult că îl va face episcop și că două vacanțe fuseseră ocupate de alții. Dar aceasta n-a făcut din el un Reformator și, până la urmă a ajuns chiar în fruntea Bisericii catolice a Ungariei.

Revenind la umanismul epocii, vom aminti că toți iubeau cultura clasică, mulți erau călugări, profesori, în general necăsătoriți — căsătoria era socotită incompatibilă cu studiul, dar nu erau exclusiviști — și toți erau oameni ai bibliotecilor. Se zicea pe atunci că o mânăstire fără bibliotecă era ca un castel fără arsenal *(claustra sine armario quasi castrum sine armatorio)*, iar Thomas de Kempis (1380—1471) spusese că o Mânăstire fără bibliotecă e ca o masă fără bucate.[55] O bună carte despre oamenii importanți din Belgia în care Olahus a trăit cam 7—8 ani, e cea a lui Alphonse Roersch.[56]

Ar fi prea mult să ne ocupăm cât de cât de temele pe care le abordau acești umaniști în scrisorile pe care și le scriau. E de ajuns să spunem că foarte adesea problemele personale erau simple pretexte pentru a-și comunica opinii despre cărți ,despre studiul limbilor cla-

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului,
Crișanei și Maramureșului

51 *Corespondență*... Cuvânt înainte, note și bibliografie de Corneliu Albu ,București, 1974, p. VI.

52 Ștefan Bezdechi, *op. cit.*, p. 95.

53 Printre umaniștii cu care a corespondat se numără și Cornelius Duplicius Scepperus, Rutgerius Rescius, Petrus Nanniùs ș.a.

54 Ștefan Bezdechi, *op. cit.*, p. 76.

55 *Corespondență*..., cit. supra, p. VI—VII.

56 *L'Humanisme belge a l'époque de la Renaissance*, Bruxelles, 1910. Același autor a scris și *La corespondence de Nicolaus Olahus*, Gand, 1904.

Mitropolitul NICOLAE COLAN

1893 — 28 noiembrie 1993

Se împlinesc o sută de ani de când s-a născut, într-o vrednică familie de țărani din Araci, Covasna, cel ce avea să devină episcopul, mitropolitul și academicianul de mai târziu Nicolae Colan. L-am cunoscut mulți dintre noi, ne-am împărtășit de lumina învățăturii lui, ne-am înălțat sufletește la slujbele săvârșite de el în catedralele din Cluj și Sibiu. Și totuși, e nevoie să ne mai amintim de el, măcar la momente aniversare și comemorative.

Urmând calea atâtor fii de țărani din Transilvania de altă dată, tânărul Nicolae Colan urmează cursurile renumitului Liceu ortodox „Andrei Șaguna" din Brașov (1906—1914). S-a înscris apoi la Institutul teologic „Andreian" din Sibiu, urmând la zi primii doi ani de studii. Intrarea României în război, în august 1916, l-a silit să părăsească Ardealul, retrăgându-se cu trupele române dincolo de Carpați. A ajuns în 1917 la Chișinău ,unde, alături de colegul său Andrei Otetea din Sibiel, a lucrat în redacția ziarului „Ardealul", care milita pentru unire, condus de Onisifor Ghibu, fost inspector al școlilor din Arhiepiscopia Sibiului și profesor la Institutul teologic-pedagogic „Andreian". În aceeași perioadă și-a continuat studiile la Facultatea de Litere a Universității București, susținându-și licența în 1920; în anul școlar 1918/1919 și-a terminat, în particular, studiile teologice la Sibiu, întrerupte din cauza războiului.

Reîntors la Sibiu, unde fostul său profesor Nicolae Bălan fusese ales mitropolit, i se încredințează postul de secretar arhiepiscopesc (1920—1921). Timp de un an face studii de specializare la Facultatea de teologie protestantă a Universității din Berlin. Din 1922 până în 1936 funcționează ca profesor de Noul Testament la Academia teologică „Andreiană" din Sibiu (până în 1930 a predat și Limba română, întrucât mulți studenți urmaseră licee maghiare sau germane). Din 1928 până în 1936 a fost și rector al Academiei. Concomitent a îndeplinit și alte însărcinări: membru în Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului și în Congresul Național Bisericesc, secretar general al Asociației clerului „Andrei Șaguna", membru în Comitetul central al Astrei, președinte al Reuniunii meseriașilor români din Sibiu, profesor la Școala militară, redactor al Revistei teologice (1923—1936), fondator și redactor al revistei „Viața ilustrată" (Sibiu — Cluj, 1934 — 1940). În 1927 a făcut parte din delegația Bisericii noastre la un Congres ecumenist de la Lausanne. În 1934 a fost hirotonit diacon, iar în anul următor hirotonit preot și hirotesit protopop.

A publicat acum numeroase studii de specialitate, articole, recenzii, note în periodicele bisericești sibiene sau în alte reviste și ziare. Reținem doar câteva titluri: *Sfântul Pavel către Filimon. Creștinismul și sclavia* (1925, 36 p.), *Cartea Sfântului Apostol Pavel către Efeseni* (Anuarul Academic teologic pe anul 1928/29, p. 40—72), *Biblia și intelectualii* (1929, 78 p.), *La luptă dreaptă. Un capitol de strategie misionară* (1926, 46 p.); a tradus din Fr. Fr. W. Foerster, *Hristos și viața omenească* (1925, 264 + 294, ed. II în 1946, XVI + 335 p.). În calitate de rector a publicat *Anuarele Academiei teologice* pe anii 1928—1936.

Ales episcop al Clujului (30 aprilie 1936, hirotonit la 31 mai, instalat la 29 iunie 1936), a desfășurat aici o activitate bogată, timp de 21 de ani, în pofida conjuncturii politice cu totul defavorabile. Ne gândim la ocupația horthystă din anii 1940—1944, când a rămas la datorie, suferind numeroase șicane și umilințe din partea autorităților și apoi, la perioada postbelică, după instaurarea regimului comunist ateu. În primii ani de păstorire înființează o școală de cântăreți bisericești la Nușeni — Cluj și un liceu ortodox la Cluj, a îndrumat activitatea Academiei teologice și a foii eparhiale *Renașterea*, a pus bazele unor colecții de lucrări teologice: „Cărțile vieții" (1937) și „Veniți de luați lumină" (1941), a tipărit *Noul Testament* în două ediții. El însuși a tipărit lucrările: *Melchisedec* (Cluj, 1940, 119 p.) și *În legături* (Cluj, 1946, 94 p.) și o traducere din Emil Fiedler: *Omul cel nou* (Cluj, 1941, VIII + 150 p.), ca și un număr însemnat de articole, cuvântări, predici și altele. Fiindu-i apreciată activitatea scriitoricească, în 1938 a fost ales membru de onoare al Academiei Române, iar în 1942 membru activ, în locul lui Nicolae Titulescu. Discursul de recepție — intitulat „Biserica neamului și unitatea limbii românești" — l-a putut rosti abia în 1945, după eliberarea Ardealului de nord.

În 1938 a fost, pentru scurt timp, ministru al Educației naționale, al Cultelor și Artelor. În 1948 face parte din delegații Bisericii noastre care au participat la Conferința pan-ortodoxă de la Moscova.

La 23 mai 1957 a fost ales arhiepiscop al Sibiului și mitropolit al Ardealului (instalat la 26 mai). În noua slujire, a îndrumat activitatea clerului de aici, a Institutului teologic, s-a îngrijit de pictarea catedralei mitropolitane. A trecut la cele veșnice, după o îndelungată și grea suferință, la 15 aprilie 1967, fiind îngropat în cimitirul bisericii mici din Rășinari, alături de marele său înaintaș Andrei Șaguna.

O viață bogată în realizări, de care au beneficiat contemporanii, dar și urmașii săi! Chipul său blând, ca al Sfântului al cărui nume l-a purtat, a rămas în amintirea multora dintre noi. De aceea, i-am evocat personalitatea în aceste puține rânduri, acum, la împlinirea a 100 de ani de la naștere.

Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu

Smochinul blestemat

Doamne, când vei cere fructe din viața-mi trecătoare
Să-Ți astâmperi foamea, setea, ce-Ți voi da Iisuse oare?
Sunt un călător pribeag, mai prejos de orice om
Vai, blestemul va usca frunzele și-ntregul pom!

Omule, oricine-ai fi, te-ai gândit și tu vreodată
C-ai putea s-ajungi cândva la o clipă blestemată!
Ce ți-ar folosi atunci tot ce ai și zbuciumul
Dacă-ți pierzi comoara scumpă: mântuirea, sufletul?

Vezi în munți, în catacombe, câți Sihaștri-n line șoapte
În genunchi se roagă, plâng ,de cu zori în miez de noapte!
Pentru dânșii e ușoară sărăcia, orice chin
Au suprema fericire să-I dea fructe din Smochin!

Uneori copii plăpânzi, suilete, aleasă lire
Și-au lăsat părinți și casă, s-au retras în Mânăstire
Zi și noapte se tot roagă cu privirea tot în sus
Au suprema bucurie să-I dea roade lui Iisus!

Șiruri de bogați, savanți... au gândit fără de rost
Traiul lor de îmbuibare... și-au căzut în rugi și post
Au jertfit tot ce-au avut, rămânând c-un singur dor
Ochii lui Iisus să vadă fructe dulci în pomul lor!

Mă cuprinde un fior, gândul zi de zi mă roade
Ce grea soartă mă apasă să fiu pom fără de roade
Un pustiu, o sumbră noapte, lipsa razelor de soare
Frunze doar prin crengi cu spini, nici măcar o biată floare!

Vreau, Iisuse, vreau mereu să rodesc atâta doară
Dar nu pot și cad și plâng, căci păcatul mă doboară!
Mă ridic și iarăși cad, Doamne cât mă vei lăsa?
Vezi calvarul luptei mele și-mi trimite mila Ta!

Preot Teodor Bodnar

Cultul strămoșilor

Trăiesc înfiorat sentimentul descendenței mele,
Din Exodul cel lung al Mocanilor în Principate.
Martori le-au fost munții, cu poienе, cu brazi și cu stele,
Când au dus, cu ei, povara răzvrătirii mai departe.

Pribegind noaptea cu turmele pe tainice cărări
Au trecut și bisericuța lor de lemn demontată;
Căci ei n-au trăit ca niște sălbateci, fără luminări:
Au avut „Lumina care nu se stinge" niciodată.

Firea neamului meu păstorească și religioasă
Mi-a pus o pecete în sânge — drept act de moștenire —
Să nu uit asuprirea acelor izgoniți de-acasă!...
... Să scriu ca să-mi răzbun strămoșii, — vrednici de pomenire.

Pr. Lăudatu Vasilescu

(Urmare din pag. 1)

sice, despre importanța clasicilor în cultură și, mereu despre acestea. De pildă Hadrianus Amerotius (+ 1560) îi comentează lui Olahus un pasaj din dialogul lui Lucian de Samosata (125—192) *despre Parazit*. Levinus Ammonius (1485—1556), un călugăr carthusian savant, îi interpretează o predică a Sfântului Ioan Hrisostomul, *Despre Providență*, insistând mult asupra cuvântului *amfiaseos* (îmbrăcăminte, *amfiaseos*). Tot din scrisorile acestuia aflăm că Erasmus l-a recomandat lumii pe Olahus. În altă scrisoare Levinus Ammonius îi cere lui Olahus să-i caute *Meditațiile* lui Clenardus (1495—1542) profesor de elină și latină la Louvain. Cartea despre care este vorba e *Meditationes graecanicae*, Louvain, 1531. La rândul său, Levinus Ammonius îi trimite lui Olahus tratatul lui Iohannes Ludovicus Vives (1492—1540) *Despre arta vorbirii*, iar Olahus îi trimite tratatul lui Erasmus *Despre pregătirea pentru moarte* și *Apologia*. Lui Iohannes Campensis (+1538), Olahus îi mărturisește cât l-a bucurat lectura lui Dante.

Am putea continua cu încă multe asemenea exemple.[57] Acestea definesc climatul și comuniunea de idei a umaniștilor contemporani cu Nicolaus Olahus. Nici vorbă de limitarea preocupărilor acestor savanți la fericirea terestră, suficientă ei înșeși, și unica pe lumea aceasta, în afară de care alta n-ar mai fi.

Se va putea spune că altfel s-au petrecut lucrurile cu Erasmus de Rotterdam în dialogul lui epistolar cu Nicolaus Olahus, mai ales că, după părerea multora, ar fi trebuit să ne așteptăm la o confruntare acerbă între un Reformator anticatolic și un catolic tradiționalist și conservator, încât e aproape de mirare că cei doi au putut comunica într-o lume plină de vrajbă, de cumplite răzvrătiri și de opoziții radicale — mai rele decât cele ale sectelor fundamentaliste de azi — care au dus până la arderi pe rug ale adversarilor, chiar de către cei care pretindeau că promovează gândirea liberă, cum a fost arderea lui Miguel Servet de către Calvin care, pe de o parte condamna inchiziția catolică, dar instaura alta protestantă.

3. Câteva cuvinte va trebui să spunem deci și despre felul cum catolicul Nicolaus Olahus — probabil botezat catolic de mama sa Varvara, catolică din Sibiu — s-a descurcat mai ales cu umaniștii care vor deschide drumul protestantismului și, îndeosebi, cu Erasmus de Rotterdam. Înadins am lăsat la urmă această ciudată relație dintre cei doi umaniști — un român și un flamand — pentru că ea poate apărea multora ca nefirească sau, chiar mai mult, ca reflectând fie din partea unuia, fie din partea celuilalt, fie din a amândurora, concesii care ar putea fi apreciate astăzi, de la distanță, drept slăbiciuni, drept absență a unor convingeri ferme sau, chiar ca semne de compromisuri cu privire la teme ardente care, chiar în timpul acela, vor da naștere unei puternice noi orientări creștine, cum a fost Reforma.

Așadar ce am putea spune despre Reformă și Contrareformă, în gândirea și în acțiunile umaniștilor vremii și, în special în relația Nicolaus Olahus — Erasmus de Rotterdam? Se aflau principial pe baricade adverse, dar se admirau reciproc până la a-și face declarații de gingașă, elegantă și caldă prietenie și purtare de grijă, foarte omenească și curată, cu mult deasupra a ceea ce ar fi putut fi o prietenie culturală de circumstanță?

Pentru a înțelege așa cum trebuie prietenia celor doi, în ciuda diferențelor de opinii, trebuie să ne situăm în epocă. Este adevărat că suntem în momentul declanșării Reformei protestante urmată curând de Contrareforma catolică, dar *delimitările de mai târziu și de astăzi dintre catolicism și protestantism, nu au fost de la început atât de nete și nici n-au intenționat o separație, adică apariția unei noi confesiuni*. Era criticat papa, clerul, călugării, dar se urmărea îndreptarea relelor în cadrul catolicismului. Cu îndreptarea relelor Nicolaus nu putea fi decât de acord. Au schimbat între ei un număr important de scrisori: 16 i-a scris Olahus lui Erasmus și 13 Erasmus lui Olahus. Diferența de vârstă dintre ei era mare când au început corespondența: Olahus avea 37 de ani, iar Erasmus avea 64 și și-au scris timp de patru ani. Una din temele cele mai des abordate în scrisori era întoarcerea lui Erasmus în Brabantul flamand, patria sa, de unde se exilase la Bâle și la Fribourg în Elveția, din cauza urii călugărilor dominicani și franciscani. Aceștia nu erau de acord cu criticile lui la adresa papii și a catolicismului și chiar i-au ars cărțile. Nicolaus Olahus încerca să-l convingă că nu e cazul să se teamă să se întoarcă, pentru că se va afla sub protecția regală și că, oricum, se va simți mai bine la el acasă, decât printre străini.

Insistențele lui Olahus și ale altor prieteni ai lui Erasmus au rămas fără rezultat. Teama savantului, bătrânețea care îi slăbise vigoarea și

Nicolaus Olahus...

forța de luptă, scrierile împotriva lui, l-au ținut până la moarte în exil. Olahus îi scria: *„Nu trebuie să te impresioneze ce scriu astfel de proști avocați și oameni fără rușine. Aceștia își fac rău mai mult lor decât ție prin aceste orăcăieli și își atrag ura tuturor celor buni asupra lor, nu asupra ta..., nu au nimic virtuos, afară de ostentația purei superstiții fariseice; nu te pot suferi și se înfurie. Dar și aceștia, ce fac altceva decât să se bâlbâie? Tu ești un om virtuos și cu un suflet mare, încât poți să-i disprețuiești din toată inima. Oare se poate păzi cineva de lătratul unor astfel de imbecili și temerari?"* (scrisoarea din 12 martie 1534).[58]

Astfel de îndemnuri îi trimitea des și va rămâne statornic în prietenia față de Erasmus. Va crede că Reforma e spre îndreptarea Bisericii și că prietenul său are ochi și gânduri mai curate decât alții. *„Dumnezeu vrea ca prin ei (cei care îl critică) să facă și mai strălucită răbdarea ta în ochii celorlalți"*.[59] Erasmus îi făcea plăcere lui Olahus când îi scria că nu era de acord nu numai cu catolicii abuzivi, dar nici cu sectele ieșite din Reformă: *„Nimeni nu-i întrece pe acești evanghelici* — scria el la 19 aprilie 1533 — *în vorbărie și în gâmfare"*. Aceștia nu s-au prea schimbat nici de atunci încoace! *„Cred că am declarat destul de clar și monahilor și teologilor* — — adaugă Erasmus — *cât de mult nu sunt de acord cu autorii de secte, din partea cărora sunt foarte primejduit aici. Căci nu încetează cu uneltirile și nu există un soi de oameni mai războinici"*.[60]

Totuși nu i-a trebuit mult lui Olahus, să observe că ceea ce se întâmpla, putea depăși simplele intenții de reformare a moravurilor. Într-o scrisoare către Pavel Géreb evocă primejdiile care amenință de pretutindeni întreaga creștinătate și îi acuză pe principi că ei ar fi provocat și întreținut tensiunile[61], ceea ce în bună parte era adevărat. Execuțiile reformatorilor (Thomas Morus și Miguel Servet) i-au deschis și mai mult ochii.

Acordul său cu Erasmus, cu criticile lui n-a depășit totuși relația personală și acestea n-au fost făcute publice până la măsura unei coalizări anticatolice deschise. În unele scrisori amândoi sunt preocupați de fidelitatea curierilor și-și iau măsuri de precauție.

Pentru Erasmus, numele Valahului va rămâne simbolul *„binefacerilor prieteniei"*[62] și îl va numi *„protector fără pereche"*.[63] Dar într-o zi marele umanist va prevedea că vine o vreme când nici zeii nu te mai ajută,[64] dar Erasmus se referea la situația lui personală ,la atacurile cărora le era țintă, nu la temerea că principiile lui vor fi învinse. Nu-i va face niciodată nici o imputație lui Nicolaus Olahus, pe care îl știa catolic convins și atașat Papii. Într-o scrisoare din 15 februarie 1530 către Papa Clement al VII-lea, Nicolaus Olahus intervine pentru înlăturarea pericolului reformator și a *„începutului nefericirilor"*, și o face cu multă deferență numindu-l pe papă *„trimisul lui Dumnezeu pe pământ"* și chiar *„înlocuitor"* al lui Dumnezeu,[65] lucruri care pe Erasmus, dacă le-ar fi știut, l-ar fi înspăimântat, dar probabil nu i-ar fi sous-o. Opțiunea catolică, fără echivoc ,a lui Nicolaus Olahus s-a dovedit încă din 1547 când, în rândurile armatei habsburgice, deși episcop de Zagreb, a participat la războiul smalkaldic între catolici și luterani, săvârșind acte de vitejie la Mühlberg, ceea ce i-a atras transferarea peste un an (1548) ca episcop la Eger, când i s-a conferit și titlul de baron al Imperiului.

Ca arhiepiscop primat de Strigonium (1553) și prefect al Comitatului Hont (1560) și apoi ca Regent (1562), omul cu cele mai mari puteri în Stat și în Biserică, în cele din urmă, cu toată admirația pentru Erasmus care era mort de mult (1537) devine cel mai important luptător împotriva Reformei în Ungaria. I. Lupaș zice că era chiar *„prigonitor al lutheranismului din Ungaria și Transilvania"* și, într-o scrisoare către Conciliul tridentin (25 mai 1563), scria că le-a ars cărțile public și i-a degradat și alungat.[66] Nu s-a dezis de necesitatea îndreptării abuzurilor clerului catolic, dar n-a mers până la apărarea Reformei. Pentru îndreptare a numit preoți cu bună pregătire în parohii, a recuperat averile Bisericii de la principii care și le însușiseră, a eliberat clerul de supușenie față de nobili, a dat burse de studii, a organizat cinci sinoade prin care a promovat hotărârile Sinodului de la Trento, a scris sibienilor și brașovenilor să respingă Reforma, a chemat în ajutor pe iezuiți și i-a stabilit la Tyrnavia, iar când aceștia și-au depășit competențele i-a alungat. A fixat doctrina catolică în 38 de puncte și, uneori, a fost foarte aspru, încât I. Lupaș crede că în Ungaria tocmai el a fost inițiatorul Contrareformei și *„n-a știut să respecte libertatea convingerilor religioase în măsura în care o reclamau concepțiile înaintate ale timpului"*.[67]

Până la moartea lui Erasmus, cei doi și-au păstrat însă și principiile și prietenia. Poate că și acest lucru e încă o dovadă a calităților lor sufletești și a minților lor luminate.

Erasmus va muri în exil, în toiul luptelor care vor desprinde o bună parte a creștinătății occidentale de catolicism și de papalitate, și așa va apărea tot mai organizată și mai individualizată o nouă confesiune creștină, divizată și ea, dar puternică și cu mari pretenții de înnoire.

Nicolaus Olahus, cum am mai spus, va muri la Bratislava, la 14 ianuarie 1568, și va fi înmormântat la Tyrnavia. Va rămâne la convingerile lui catolice, va ajunge Primat al Ungariei ca Arhiepiscop de Strigonium, va reforma învățământul în Ungaria și în Slovacia, potrivit principiilor sale umanist-clasice, va purta de grijă clerului catolic, va scrie cărți și nu va uita niciodată că era român, mândrindu-se cu aceasta. În câteva din cărțile sale Olahus ne va lăsa o adevărată *Cronică* despre etnogeneza comună a poporului român din toate Țările românești, inclusiv din Transilvania, ca și despre ceea ce îi caracterizează specific pe locuitorii tuturor provinciilor.

Iată doar câteva aprecieri: Valahii sunt creștini, numai că, urmând pe greci, se deosebesc de Biserica noastră (catolică n.n.) în privința purcederii Duhului Sfânt și a altor articole mai puțin importante (tolerabilioribus).[68]

Despre moldoveni — el era contemporan cu Petru Rareș — scrie: *„Moldovenii au aceeași limbă, obiceiuri și religie ca și Muntenii; se deosebesc întrucâtva numai prin îmbrăcăminte. Ei se țin mai de neam și mai de ispravă decât muntenii. Limba lor și a celorlalți valahi a fost cândva romană, căci ei sunt colonii din Romani... Multe din cuvintele lor pot fi înțelese de latini"*.

Despre Transilvania scrie: *„Neamul acesta de oameni robuști, războinici, înarmați, sunt prevăzuți cu cai buni, zdraveni. Întreaga regiune e alcătuită alternativ din șesuri și păduri, întretăiată de ape cotite, plină de pământ roditor. Bogată în vin, aur, argint, fier și alte metale și sare; cât se poate de îmbelșugată în boi, fiare, urși, și pești, așa că nu poți învinui firea că n-ar fi grămădit în acest ținut toate bunătățile traiului"*.[69]

E foarte important faptul că deși în Transilvania se proclamase încă din sec. XV (după Răscoala de la Bobâlna — 1437), *Unio trium nationum*, din care românii nu făceau parte, Nicolaus Olahus scrie despre Transilvania: *„În ea sunt patru națiuni: Unguri, Secui, Saxoni și Valahi"*. Deci și românii sunt recunoscuți de el, am zice, împotriva curentului oficial, ca a patra națiune. O face în virtutea convingerilor conștiinței lui de român. Pe baza monedelor romane descoperite în Transilvania, el spune că *„acestea sunt un semn neîndoielnic al vechimii stăpânirii romane prin părțile acestea"*, adăugând încă o dată cuvintele comune româno-romane, ca semn al romanității poporului român.[70]

Oricât de puține lucruri ar spune toate acestea, ele sunt esențiale și el — scriitor în latinește — poate intra în rândul cronicarilor români, contemporan în secolul al XVI-lea cu Macarie, Eftimie și Azarie care au scris în slavonește, dar, cronologic, cu un secol înaintea celor care vor scrie în românește, ceea ce nu e deloc de neglijat în alcătuirea tezaurului complet de documente al nașterii unei națiuni.

57 Toate cele de mai sus și multe altele se află la Nicolaus Olahus, *Corespondență*, cit. supra, passim.
58 *Umanistul Nicolaus Olahus*, p. 100.
59 *Idem*, p. 158.
60 *Idem*, p. 98—99.
61 *Idem*, p. 195.
62 Scrisoarea din Fribourg, 11 dec. 1531, cf. *Umanistul...*, p. 160.
63 Scrisoarea din Fribourg, 23 august 1533, cf. *„Umanistul..."*, p. 185.
64 cf. *Umanistul*, p. 184.
65 *Idem*, p. 198, 205.
66 *Doi umaniști*, cit. supra, p. 340, 343.
67 Idem, p. 353. Pe larg și în *Umanistul...*, cit. supra, p. 62—64.
68 cf. *Hungaria*, ed. Kollar, Vindobonae, 1718, p. 54—59 la St. Bezdechi, *op. cit.*, p. 62—63.
69 *Idem*, p. 62.
70 *Ibidem*. A se vedea pe larg texte alese din *Hungaria* despre Țara Românească, Moldova, Transilvania, Banat, Podul lui Traian, la la I. S. Firu și Corneliu Albu, *op. cit.*, p. 116—129; și din *Attila*, la aceeași, p. 137—139, și din *Scrisori*, tot acolo, p. 228—229.

(Urmare din pag. 1)

reia, în ciuda ploii reci și greutății urcușului, au venit moldovenii „ca frunza și ca iarba" și au stat acolo, nemișcați ca înșeși pietrele pe care urcaseră, echivalează cu „a trage Cerul mai jos", mai „spre noi", cum au intuit nu numai Poeții, dar și Filozofii spiritului românesc, precum Ion Petrovici, Nichifor Crainic sau Dumitru Stăniloae. (Poate că însuși marele Ștefan și-ar fi zidit acolo „locul de veci" de ar fi avut posibilități... materialo-tehnice. Ajuns aici, fie-mi permis să amintesc și eu, aportul decisiv al Armatei. Între militarii care — am înțeles tot de la Televizor — au pus suflet (ah, sufletul „Anei lui Manole" vezi și piesa de teatru a lui Lucian Blaga!) la edificarea acestui sfânt locaș, am citit pe ecranul tv și numele unui „erou *post-mortem*" — care, deci, „și-a dat (trupul și) sufletul" pentru această înaltă Biserică. Fie-i țărâna mai ușoară ca pana vulturului de munte!).

III. La acest fior metafizic de Înălțare Spirituală, de geometrie pură a Sufletului, de Speranță (a treia virtute teologală, parcă!) și de Siguranță națională, s-a adăugat, iată!, un tonic sentiment de Încredere și Dăinuire a puterii de creație, creativitate și de valoare, perenitate și universalitate a Spiritului Românesc — paradoxal (?!?) — printr-o, în termeni lumești, „tragedie": trecerea la cele veșnice a Părintelui, Profesorului teolog și Academicianului (primul primit, la 3 iulie 1990, în noua Academie Română), a Filozofului ortodox Dumitru STĂNILOAE — „Părintele Dumitru", cum îl numesc teologii apuseni. Remarcând Ceremonialul slujbei religioase de la Patriarhia Română, unde Prea Fericitul Patriarh Teoctist, alături de Înalții Săi Arhierei (practic, din toată Țara: i-am „remarcat", bunăoară, acolo, printre alții — cei omiși să mă scuze, că, poate, nu i-am (re)cunoscut — pe: Î. P. S. Sa Antonie, Mitropolitul Ardealului; Î. P. S. Sa Daniel, Mitropolitul Moldovei, Î. P. S. Sa Lucian, Arhiepiscopul Constanței și al Dunării de Jos; Bartolomeu, Arhiepiscopul Clujului, Feleacului și Vadului de Jos; P. S. Sa Epifanie, Episcopul Buzăului; P. S. Sa Emilian, Episcopul vicar al Aradului, P. S. Sa Casian Gălățeanul, Episcop-vicar al Galațiului, P. S. Sa Gherasim, „de la Putna" și, desigur, pe P. S. Sa Teofan Sinaitul,

De la Cernica la Ceahlău

„maestrul de ceremonie", și alți înalți „vlădici"), alături de cei doi reprezentanți (de fapt, trei: „al treilea prezent" a fost Doamna Profesoară Acad. Zoe Dumitrescu Bușulenga, vicepreședinte al Academiei Române ,directorul Academia(ei) di Romania din Roma) ai Academiei Române — Acad. Virgil Cândea, fost student la „teologie" și Acad. Alexandru Surdu, vicepreședintele Secției de Filosofie a Academiei — alături de reprezentanții Institutului Biblic (un student-actor de doar anul I a rupt, cum se zice, „gura târgului"), alături de ambasadorul Episcopului de Canterbury, — așadar, alături de ceremonia unde toate aceste înalte personalități și-au adus o contribuție decisivă la „a deschide" calea „spre veșnicie" a „părintelui Dumitru", aș îndrăzni doar să reamintesc titlul unui interviu, luat, cu doi ani în urmă, Academicianului prof. preot D. Stăniloae: *„Putem aduce Europei o bogăție pe care n-o are"* (în „Literatorul" nr. 6/1991, pag. 15—16; interviu „luat" de D-na Gabriela Păsărin), din care fie-mi permis să citez, la întâmplare, doar o frază: „Poporul păstrează, poporul adâncește, de aceea socotesc, cultura noastră, cultura poporului nostru e mai complexă decât cultura intelectualilor noștri, care s-apleacă prea mult într-o direcție sau alta" (s.n. — F.B.; loc. cit., p. 16). Ce să mai spui — în câteva cuvinte, doar — despre un asemenea OM, TEOLOG și FILOSOF, despre care se vor scrie, sunt sigur, la „suta Sa de cărți", mii de exegeze?! (Mă limitez, doar, la a mă bucura, că, de exemplu, în februarie, am avut fericirea să vorbesc — la telefon — cu Sfinția Sa și că — iar de exemplu — mult discutata/disputata „problemă" a lui „â" a fost tranșată, sec, teoretic, prin „exemplul" operei Sale). Cum remarca, impresionant, actorul-teolog amintit, la moartea Sfinției Sale lumea „n-a plâns", ci „a înțeles" bucuria spirituală a „trecerii dincolo...", în Empireul culturii și spiritualității românești (și universale).

* * *

Fac aceste afirmații pe baza — vorba lui Moromete — unor date îndelung verificabile. Bunăoară, mi-a fost dat să asist și la ceremonia de sărbătorire a acad. *Ștefan Milcu*, la Academia Română. După mai bine de două ore de elogii pe care i le-au adus: președintele și nu vicepreședinte (medic) al Academiei, președintele Secției medicale, conducătorii „universităților" de profil din București și Timișoara, directorul Institutului (de Endocrinologie) pe care l-a înființat, doi „generali" de armată (medici), un „coleg" de Academie și un altul de Antropologie, și, nu mai puțin important (căruia i s-a răspuns cu același înalt diapazon — de același, modest, „Domnu' Trandafir"), un fost student, venit special din Franța, de la Academia „Descartes", s-a ridicat (aproape „ca un leu", la cei 90 de ani ai Săi) Profesorul Academician *Ștefan Milcu* și, de la tribuna care a mărturisit că-I dă fiori prin rezonanța ei istorică, națională (de aici au vorbit Iorga, Pârvan, Blaga, Rebreanu, Titulescu, Nicolae Bălan etc.), a rostit un amplu (timp de vreo 15—20 de minute) *discurs* despre: misia științifică, modestia necesară și menirea patriotică a Savantului; despre omenia, căldura și „religia" (da, „religia", „mistica") absolut necesare în munca și succesele acestuia; despre instituțiile statale ale Învățământului/Științei, Armatei Naționale și Bisericii Ortodoxe Românești („veche de două mii de ani" — vezi „Academica" din oct. 93), încheind ostășește (și cu humor): „La revedere, cu toții, la Centenar! Dar să vă țineți de cuvânt!"

În fața unor asemenea momente/monumente de elevație spirituală, de înțelepciune (cu humorul de rigoare), de implicare directă, dar discretă, demnă, definitorie (un semn al Marelui *D* de la Dumnezeu ori de la... Dumitru!) a unor instituții naționale precum Biserica, Academia sau Armata, de credință și dragoste pentru — vorba Acad. D. Stăniloae ori St. Milcu — „acest pământ românesc", nu poți zice decât ce-a rostit o dată Cronicarul (și, după el, un G. Călinescu, istoricul literar și romancierul de excepție): „Nasc și la Moldova oameni!" Dar, iată, și în Oltenia, și în Ardeal, și în Basarabia sau Bucovina! Pretutindeni, în Țara Românească!

Și, mai exact, în toată Națiia Românească!

Deie Domnul Dumnezeu darul să fie alături de noi și Românii de peste granițe (n-am spațiu aici, să-i enumer nici pe cei 32 de membri de onoare — din străinătate — ai Academiei Române) și atunci se va vorbi numai filosofic despre, să zicem, *terra felix, terra foenix* sau *terra mirabilis*.

Căci România există, pur și simplu.

Creștini de două mii de ani, cuminți și creativi, concesivi și chiar condescendenți, „cătăm" convietuire și conlucrare cu câte „conventuri" coexistă, convinși de Cuvântul (creștin ?!) barbian? „Peste mode și timp/Olimp".

(Și dacă Ion Barbu a fost — pe urmele lui Eminescu — un poet și un matematician mistic — și eu cred că *a fost:* măcar din punctele de vedere ale *platonismului* concepției sale și al *pythagorismului* său consubstanțial — înseamnă că „hermetismul" poeziei sale, al „oului dogmatic", aidoma „constructivismului" brâncușian, exprimă o *mistică* ortodoxă națională pe care trebuie s-o găsești și în visul „înaltei geometrii" — al unei „Grecii eterne").

De la Cernica la Ceahlău (sau invers!) tot o literă rămâne: C de la *carte* (vorba lui Tudor Arghezi).

CĂTRE TINERI:

Cinstiți pe muncitorul manual ca pe cel intelectual

Din Sfânta Scriptură reținem că omul este făcut pentru muncă, la fel ca pasărea pentru zbor, că este de origine divină, că în Rai Adam a muncit și munca era o plăcere și binecuvântare și așa și este și așa o voiește Dumnezeu și la această conștiință trebuie să ne ridicăm. Prin muncă omul se desăvârșește pe sine în toate aspectele vieții. Prin muncitorul manual vedem născându-se o viață civilizată, iar prin muncitorul intelectual omul se nobilează, și se apropie de idealul perfecțiunii sale, devine o capodoperă a cosmosului și un colaborator al lui Dumnezeu la înfrumusețarea naturii înconjurătoare. Prin ea se nobilează sufletul și se desăvârșește în virtuți și se îndumnezeiește. În orice muncă adevărată este ceva sfânt, dumnezeiesc. Munca își are rădăcinile pe pământ iar vârful în cer. Pentru cel ce muncește viața este plăcută și fericită. Numai leneșul se plânge că viața e urâtă și grea și nu merită să fie trăită. Nu te tângui prietene, zice Carlyle, un filosof al istoriei și culturii umane. Privește-ți prietenii de muncă, ceata sfântă a eroilor nemuritori, care luptă neobosiți să coboare împărăția lui Dumnezeu în lume.

Cuvântul meu vrea să vă pună la inimă să cinstiți și să prețuiți pe muncitorul cu brațele, manual, la fel ca pe muncitorul cu mintea. Mintea și brațele colaborează întreolaltă și prin aceasta ne ridică la demnitatea de om, la bunăstare morală, culturală și materială. Întreg progresul modern, tehnico-științific, material și spiritual de azi și de totdeauna, este rezultatul colaborării asiduie dintre muncitorul manual și cel intelectual. Dar din voia lui Dumnezeu, destinul lor este să se cunoască, să se iubească și să se înfrățească, ca astfel să se prețuiască și să se sprijine reciproc. Așa își face munca ușoară, plăcută și devine cale pe care să se sfințească fiecare, la locul său de muncă.

Elogiind pe cei doi muncitori, Carlyle zice în cartea sa: „Muncă, tăcere și sinceritate": „Cinstesc doi oameni, nu trei. Întâi pe mun-

(continuare în pag. a 3-a)

Pr. prof. Simion Radu

„Să ne înfrânăm în întregime"

(Urmare din pag. 1)

Stăpânind puterile sufletului vom reuși ca toate faptele și manifestările lui să fie încadrate în voia lui Dumnezeu, să poarte pecetea moralității; mintea stăpânită nu va lăsa gândul să se transforme în fapte, simțirea va alege numai pe cele bune și frumoase, voința va dezaproba „pe față faptele întunericului" (Efeseni 5, 11) și toate înfrățite ne dau posibilitatea „să deosebim care este voia lui Dumnezeu, ce este bun și plăcut și desăvârșit" (Romani 12, 2).

Trupul este zidit de Dumnezeu (Geneză 1, 27) și i se cuvine aceeași grijă ca și sufletului (Efeseni 5, 29). După păcat el s-a deschis plăcerilor și poftelor (Ioan 8, 24). Trupul trebuie „stăpânit în sfințenie și cinste" (I Tesaloniceni 4, 4), „strunit și făcut rob al ascultării" (1 Corinteni 9, 27). „Să te scoli asupra poftelor trupului silindu-te a-l supune chiar și fără voia lui" (Toma Kempis). În felul acesta el este reținut într-o sublimă ordine morală. Prin aceasta nu se urmărește desconsiderarea trupului, ci așezarea lui pe alte temelii, principii și valori de viață superioară.

Cât privește mădularele trupului, din „arme ale nedreptății și roabele farădelegii", ele vor deveni „arme și roabe ale dreptății" (Romani 6,13). Gura și limba, grăitoare de răutate, minciună, viclenie, blestem (Psalm 5, 9; Matei 12, 34; Romani 3, 13, Iacob 3, 5), vor fi „oprite de la sudalme și vorbe rușinoase"; ochii, mândri și plini de pofte (Marcu 7, 22), nu vor mai privi cu ispitire la frumusețe străină; mâinile, vărsătoare de sânge nevinovat (Pilde 6, 17), vor rămâne curate de răpire și lăcomie, picioarele, grabnice la vărsare de sânge (Romani 3, 15) „nu vor mai alerga la priveliști urâte și în calea păcătoșilor".

Stăpânind trupul și mădularele lui, îl vom scoate din starea cea împotriva firii și-l vom readuce în rânduielile lui firești: „Gura se va umple de lauda lui Dumnezeu, buzele se vor deschide spre slăvirea numelui său, mâinile se vor întinde spre lucrarea poruncilor Sale, picioarele se vor îndrepta spre calea bunei vestiri, toate mădularele se vor întări cu darul lui Dumnezeu" (Rugăciunea a 7-a de la Sf. Maslu).

Înfrânarea „în întregime" (Iacob 3, 2) are și o valoare socială. Pozitiv ea stăvilește pornirile rele și oprește declanșarea unor atitudini și comportări nedemne, adeseori degradante, în viață și societate, iar negativ, lipsa ei alterează relațiile dintre oameni și tulbură convietuirea lor pașnică prin fapte potrivnice valorilor moderatoare ale vieții (Iacob 4, 1; Galateni 5, 19—21).

Cunoscând valoarea de aur a înfrânării, să ne supunem viața și manifestările ei controlului aspru și conștient al acestei virtuți, pentru că orice acțiune necontrolată este dăunătoare și condamnă la moarte demnitatea omenească. Să o facem cârma trupului și străjerul sufletului spre folosul și progresul nostru duhovnicesc.

Un om, un profesor şi rector, un vlădică

Este un deosebit favor şi o mare bucurie, dar şi o deloc uşoară încercare de a creiona câteva amintiri din „vremea aceea", conturând profilul unei personalităţi care s-a bucurat de multă simpatie, respect şi aprecieri elogioase între contemporanii săi, cel care a fost şi a rămas pentru Biserica Ortodoxă Română din Transilvania şi pentru Neam, *Mitropolitul NICOLAE COLAN.*

Cu vreo 58 de ani în urmă, un proaspăt student al Academiei Teologice „Andreiane" din Sibiu, primind carnetul de student teolog, a intrat la rectorul de atunci, Preotul-Protopop profesor Nicolae Colan, pentru a obţine semnătura de rigoare. O privire blajină şi plină de seninătate, definită de un zâmbet prietenesc-părintesc, confirmă dintru început, alegerea unui drum pentru viaţă, a semnatarului.

De atunci, urmăream prezenţa sa, cu multă stimă şi simpatie, împreună cu colegii, devenindu-ne apropiat pentru atitudinea sa de om al blândeţii dar hotărât şi demn, amical şi aristocrat, de-o noblete aparte, savurându-i cuvântul învesmântat mereu de sărbătoare, într-un neaoş grai românesc când ascultam îndemnurile sfătoase, nu numai la Societatea de lectură a studenţilor teologi, ci şi în alte şi multiple ocazii. Nu mai puţin ne încânta scrisul său scuturat de tot ce este neologism şi încărcat cu specificul tradiţional al graiului cu har de cronică, mânecând din farmecul vechilor noastre cazanii.

Având o deosebită preferinţă şi apreciere pentru tineretul studios şi cu preocupări culturale, a încurajat şi îndrumat tinere talente din rândul studenţilor teologi, pe care, cu simpatie şi larghete, i-a găzduit sub pseudonimele lor ca: Horia Carpatinul, Tudor Teleceanu şi alţii, în paginile revistei „Viaţa Ilustrată", revistă de cultură şi de familie, care se bucura de o largă audienţă atât la Sibiu, cât şi în continuare în Clujul vlădiciei, dar şi al suferinţelor impuse de Diktatul de la Viena, inclusiv foarfeca cenzurii pentru cea mai neînsemnată suspiciune şi a piedicilor de tot felul.

Personalitate marcantă a intelectualităţii sibiene, interbelice, tânărul rector al teologilor ortodocşi era stimat şi îndrăgit de toţi fiii Cetăţii. Deja pătrunse în atenţia societăţii respective, solicitat pentru prezidări onorifice în diferite ocazii festive, făcându-şi loc de rându-ntâi în multe inimi care aderau, fără rezerve, la cultura şi modul cronicăresc de exprimare, la echilibrul persoanei şi noblețea sa sufletească.

Scrisul său de marcă, aşternut în vechea foaie şaguniană „Telegraful Român", Revista Teologică al cărei redactor şi director a fost ca şi alte publicaţii şi reviste, ne odihneau sufleteşte. Aşteptam cu nerăbdare ieşirea de sub tipar a frumoasei şi personalei reviste de familie, „Viaţa Ilustrată", care făcea cinste nu numai întemeietorului ei, ci şi Bisericii Ortodoxe ardelene şi culturii sibiene în general. Promovând în paginile ei pe lângă scrisul îmbietor şi variat în conţinut, poezia şi fotografia de expresie, crâmpeie de port şi modele de ţesături româneşti, a antrenat bătaia atâtor inimi pentru tot ceea ce este autohton şi cu poftirea vieţii noastre patriarhale şi ortodox-româneaşcă.

Bucuria de a-l avea între noi, n-a durat decât până spre finele anului întâi de teologie, când rectorul nostru ne oferă — prin voia lui Dumnezeu — un alt fel de bucurie, fiind ales, la cei 43 de ani, ca episcop al Clujului, ducând cu sine, nu numai o bogată experienţă de muncă şi relaţii, ci şi zestrea sa culturală ca şi revista „Viaţa Ilustrată", de care nu ne-am despărţit cei care am prins gustul cititului şi al scrisului, şi nici chiar după ce s-au aşezat între noi graniţe îndoliate.

În anul 1938, studenţii teologi sibieni şi nu numai, comentau cu o încărcătură de mândrie momentul alegerii episcopului ortodox al Clujului ,Vadului şi Feleacului, ctitorii voievodale, ca membru de onoare al Academiei Române, o recunoaştere a contribuţiei culturale şi patriotice pe care Biserica Ortodoxă transilvană o oferă Neamului, prin unul din ierarhii săi de prestigiu.

În anul 1940, gigantul mitropolit al Transilvaniei, Dr. Nicolae Bălan, cel care a pregătit o generaţie întreagă de profesori iluştri şi ierarhi vrednici, aniversa douăzeci de ani de la înscăunarea sa în tronul arhieresc şaguniaN. Colaboratori de mâna întâi, din toate instituţiile ţării, i-au pregătit un impresionant volum omagial. Cu ocazia festivităţilor, în Catedrala mitropolitană din Sibiu, tânărul episcop al Clujului, ridicând în mâinile sale greul şi la propriu şi la figurat volum omagial, se prezintă, în ornate arhiereşti, în faţa tronului arhieresc şi rosteşte festiv: „Îngăduiţi-mi, Înalt Prea Sfinţia Voastră, să mai fac odată slujbă de diacon, înmânându-Vă acest maiestuos volum omagial, ca celui mai vrednic urmaş al nemuritorului Andrei Şaguna. Intru mulţi fericiţi ani, Înalt Prea Sfinţia Voastră", urmând apoi o caldă îmbrăţişare arhierească, de inimă, în acordurile Corului Catedralei: „Întru mulţi ani, mulţi fericiţi ani, Stăpâne", sub bagheta reputatului compozitor şi dirijor profesor Timotei Popovici.

În anul 1942, ales ca membru titular al Academiei Române, aflându-se ca un martir al credinţei între proprii săi fii sufleteşti, sub stăpânire horthystă, mângâie atâtea suflete cu prezenţa sa şi Noul Testament de la Cluj.

Prin vrerea lui Dumnezeu, revenind la Sibiu în anul 1957, ca Mitropolit al Transilvaniei, grija sa părintească se repartizează pe multiple planuri, îngrijindu-se de pictura monumentalei Catedrale, de viaţa culturală şi teologică a studenţilor, administrativă şi pastorală a preoţimii, a fost omul echilibrului şi al disciplinii cuvântului şi comportării. Au rămas memorabile îndrumările arhiereşti adresate oficial preoţimii din Arhiepiscopia Sibiului, sub nr. 7049 din luna septembrie 1957. Concentrate ca o formă de decalog, Cele zece poveţe pentru predicator şi tot atâtea bune îndrumări pentru sfintele slujbe şi comportament preoţesc de aleasă manieră, urmau să fie afişate, la vedere ,în sfântul altar, pentru ca fiecare slujitor să nu uite, să fie aşa cum place şi lui Dumnezeu.

După o sută de ani de la naşterea sa, vlădica Nicolae din Arpătac (Araci), este încă tot aproape de inima noastră.

Preot Nichifor Todor

Logica fără... logică

Omul, omul dintotdeauna, din oricare epocă istorică l-am lua, prin tot ce a întreprins, n-a încercat în fond altceva decât să se înţeleagă pe sine şi lumea în care i-a fost dat să trăiască, să le găsească în ultimă instanţă un sens şi o logică. Fiecare generaţie s-a crezut şi s-a vrut altfel decât celelalte, iar ceea ce unora li s-a părut, pentru o clipă numai, că ar putea fi explicaţia, s-a dovedit până la urmă simplă amăgire. Mereu credem că noi suntem cei care am descoperit misterul existenţei, că în sfârşit am adus ceva nou, ca să descoperim în final cu amărăciune că „Ceea ce a fost, aceea va mai fi, şi ceea ce s-a întâmplat aceea se va mai petrece, că nu este nimic nou sub soare. Dacă este vreun lucru despre care să se spună: „Iată ceva nou!", acesta a fost în vremurile străvechi, de dinaintea noastră" (Eccl. 1, 9—10).

Dumnezeu I s-a impus şi I se impune omului ca raţiunea ultimă a tuturor lucrurilor, rămânând egal cu Sine, mereu acelaşi şi totdeauna nou, „nou" doar în măsura în care fiecare generaţie îşi găseşte propriile sale căi şi mijloace de a-L descoperi.

Omul sec. XX şi-a trăit şi îşi mai trăieşte încă drama pretinsei sale originalităţi, lansându-se în cea mai spectaculoasă aventură din întreaga sa existenţă: căutarea adevărului ultim şi definitiv, atât al lui însuşi, cât şi al universului, însă de data aceasta prin mijloace absolut diferite de cele ale generaţiilor anterioare şi necunoscute acestora. Demolând tot ceea ce ţinea de domeniul trecutului şi al prejudecăţii, omul modern a luat totul de la capăt, rescriindu-şi istoria, rescriindu-se cu alte cuvinte pe sine, încercând să ofere o cu totul altă perspectivă asupra lumii şi asupra lui însuşi.

Pentru teologie, care fundamentează şi explică totul prin Dumnezeu, „Care este peste toate şi prin toate şi întru noi toţi" (Efes. 4, 6), contează mai puţin demersul omului de ştiinţă până să ajungă la nişte concluzii care se vor cât de cât ultime, ci felul surprinzător în care aceste concluzii ale ştiinţelor moderne (genetica, fizica cuantică, astronomia, electronica, etc.) vin, dacă nu să confirme întotdeauna adevărurile de credinţă, atunci să se situeze undeva foarte aproape de acestea. În fond, cunoaşterea lumii (ştiinţa) nu este decât o altă cale prin care omul poate să ajungă la Dumnezeu. A spus-o dealtfel inspirat, cu mult timp în urmă, Ap. Pavel: „Cele nevăzute ale lui Dumnezeu se văd de la facerea lumii, înţelegându-se din făpturi, adică veşnica lui putere şi dumnezeire" (Rom. 1, 20). Ceea ce este şi mai interesant e faptul că multe din aceste concluzii i s-au impus omului de ştiinţă, altfel obiectiv şi neimplicat în vreun fel anume în fenomenul religios, uneori chiar în ciuda convingerilor sale intime şi a voinţei sale. N-aş vrea să se creadă că doresc să-L implic sau să-L impun pe Dumnezeu în treburile noastre, dimpotrivă, El ni se impune nouă şi se implică în viaţa noastră de multe ori într-un mod curios şi greu de înţeles.

Este ceea ce dealtfel s-a întâmplat, şi încă se mai întâmplă cu mulţi dintre exponenţii de frunte ai ştiinţelor moderne, care fără să facă nici cea mai mică concesie religiei şi adevărurilor sale revelate, cu obiectivitate, au purces la scrutarea şi explicitarea atât a omului cât şi a lumii, a universului în care i-a fost hărăzit să trăiască. La un moment dat, se părea chiar că s-a ajuns la un anume fel de a înţelege lumea, de a-i conferi adică logică şi coerenţă, se părea că în sfârşit ştiinţa este capabilă să ne ofere o certitudine. Capcanele şi complicaţiile au apărut pe măsură ce demersul ştiinţific s-a aprofundat. Atomul, spre exemplu, aşa cum cel puţin se susţinea până la un moment dat şi cum se credea, nu este nici pe departe ultima particulă a materiei, ci la baza materiei stau aşa-numitele particule care nu sunt elemente în sensul substanţial şi vechi al termenului, ci *evenimente energetice*, particulele constitutive ale atomilor care sunt în acelaşi timp corpusculi şi unde, continui şi discontinui, şi într-o activitate şi o interschimbare neîncetată de energie, extra şi intranucleară. Toţi aceşti atomi nu sunt deci ei înşişi decât *relaţii energetice*.

Lucrurile s-au complicat şi mai mult odată cu apariţia surprinzătoare a electronilor pozitivi, a protonului negativ şi antineutronilor deci a „antimateriei" şi chiar a unui posibil „antiunivers". „Dogma" infinităţii materiei trebuia abolită pentru că rezultatele cercetărilor o impuneau. Materia nu mai este nici finită, nici infinită ci *transfinită* (depăşind mereu finitul fără a putea ajunge la infinit), un finit depăşit fără încetare, un „infinit finit" în care infinitul mic şi infinitul mare se întâlnesc.

Condamnată să nu ajungă niciodată la o certitudine, ştiinţa a trebuit să se consoleze cu constatarea că în fond singura certitudine pe care o poate prezenta este tocmai incertitudinea în faţa cunoaşterii materiei. „Cu cât particula de materie este mai mică, cu atât mai mult are realitate substanţială; *diminuându-şi volumul, materia se aprofundează*" (G. Bachelard, *Noul spirit ştiinţific*, p. 144). Singura satisfacţie pe care ştiinţa o mai poate oferi omului de astăzi este doar acea „senzaţie extraordinară că ai ajuns la doi paşi de cunoaşterea... ...Răspunsului universal; ştii că e uimitor de simplu — şi atunci abia vezi că nu ştii nimic" (P. Mac Donald). Un altul a definit-o drept *„ciudăţenie neliniştitoare"* (Freud) ,iar Heiseenberg, fizician celebru al secolului nostru, a numit acest fenomen *relaţia de impreci-*

(Continuare în pag. a 4-a)

Pr. N. Stoia

Urmările invidiei: Cain şi Abel

(LECŢIE DE RELIGIE)

1. Organizarea clasei pentru lecţie (Rugăciunea de intrare în clasă, ştergerea tablei, pregătirea diapozitivului şi a materialului didactic — intuitiv pentru lecţia următoare, notarea absenţelor, etc.).

2. Verificarea temei şi a cunoştinţelor predate în lecţia trecută.

3. *Legătura cu lecţia precedentă, sau cu cunoştinţele anterioare.*

Aşa cum am văzut în lecţia trecută, prima familie de pe pământ a fost cea formată din Adam şi Eva. Ei au avut doi fii despre care citim în „Facerea" (Geneza), prima carte a Vechiului Testament. Aceştia sunt Cain şi Abel. Fiind fraţi ne-am fi aşteptat ca ei să trăiască în iubire şi bună înţelegere. Dar nu a fost aşa. Păcatul odată intrat în fiinţa omenească a evoluat în diferite forme, care mai de care mai dezastruoase şi catastrofale pentru viaţa omenească. Un astfel de păcat este şi cel al invidiei, care merge până la ucidere.

4. *Comunicarea subiectului lecţiei noi şi a obiectivelor urmărite (se va scrie pe tablă).*

Aşadar Cain şi Abel erau cei doi fii ai primei familii. Cain era fiul cel mare, iar Abel cel mic.

Când au crescut aşa, ceva mai mari decât voi, se jucau pe pajiştea înverzită. Încă de atunci, chiar dacă era mai mic Abel era mai bun, mai cuminte, mai răbdător şi iertător; putea trece peste supărările şi micile necazuri ce i le făcea în joacă, fratele său Cain. Părinţii lor vedeau aceasta, şi nu se poate spune că nu-l iubeau pe băieţelul lor mai mare, dar totuşi îl preferau pe Abel. Că doar cine venea să le dea o mână de ajutor chiar mică, atunci când era nevoie.

Cu timpul Cain şi Abel se făcură adevăraţi flăcăi. Ei trebuiau să lucreze întocmai ca şi tatăl lor. Cain se făcu agricultor, lucrând pe câmp. Semăna grâul, iar când era copt, îl secera, îl măcina şi făcea pâine.

Abel se făcu păstor de oi. Mergea cu oile sale la păşune, căutându-le iarba cea mai gustoasă şi mai grasă. Turma de oi de care se îngrijea Abel, creştea în fiecare an, deoarece în fiecare primăvară se năşteau mieluşeii. Şi Cain semăna tot mai mult grâu şi avea recolte bogate şi mănoase.

Dar cine făcea să crească grâul pentru Cain? Şi cine-i dădea toate oile lui Abel? Desigur că Domnul Dumnezeu; totul vine de la Dumnezeu. Iar Cain şi Abel ştiau foarte bine aceasta. De aceea doreau să mulţumească Domnului pentru toată această bogăţie de binecuvântare, şi să-şi exprime într-un fel recunoştinţa, oferindu-i ceva în schimb. Şi este bine să ne arătăm şi noi recunoştinţa faţă de un binefăcător, nu-i aşa? De pildă dacă părinţii voştri vă fac multe bucurii şi se îngrijesc să vă meargă bine şi să nu vă lipsească nimic, este firesc ca şi voi să doriţi să le faceţi câte un cadou la aniversarea lor, care chiar dacă este mai mic, după posibilităţile voastre, poartă în el toată dragostea voastră şi mulţumirea pentru copilăria fericită şi lipsită de griji şi nevoi. Iar părinţii se bucură şi voi împreună cu ei sunteţi fericiţi.

Ei bine, tot aşa şi Cain şi Abel s-au hotărât să-i aducă lui Dumnezeu o jertfă de mulţumire. Ştiţi cum au făcut? Abel a ales oaia cea mai frumoasă şi mai grasă din câte avea, hotărând că aceasta este cea mai potrivită pentru Dumnezeu. Apoi a căutat crengi uscate, căci acestea ard bine, le-a pus pe o grămadă de pietre, a tăiat oaia şi a aşezat-o peste crengi. Deci jertfa era pregătită. Şi pentru că jertfa trebuia să ardă, Abel pusese cărbuni aprinşi sub crengi. Vântul sufla în foc, crengile ardeau, iar odată cu ele şi jertfa. Fumul se ridica la cer şi îndată Abel îngenunche şi zise plin de veneraţie: „Dumnezeul meu, cât de mult te iubesc! Tu veghezi asupra mea cu atâta grijă. Şi aducându-ţi această jertfă din toată inima, vreau să-ţi arăt recunoştinţa mea". Domnul a ascultat această rugăciune. El îşi pleacă urechea totdeauna la rugăciunile oamenilor. Aşadar, Dumnezeu a văzut că Abel îl iubeşte. El îi primi jertfa şi aceasta l-a făcut foarte fericit pe Abel.

Şi Cain dorea să aducă Domnului o jertfă. Astfel, a strâns nişte pietre, a pus crengi deasupra. Peste crengi în loc să aşeze grâul cel mai frumos ,cu spicul cel mai bogat în boabe aurii, a pus doar puţin din grâul pe care Domnul făcuse să crească pe ogorul său. Apoi îi dădu foc. Începu şi Cain să se roage, dar nu era mulţumit şi nu era iubire pentru Domnul în inima sa. Gândea el: „De ce oare trebuie să ard acest grâu pe care dacă l-aş fi măcinat aş fi avut atâta făină cât pentru o pâinişoară? Şi de ce să-l mulţumesc pe Dumnezeu, că doar eu însumi am semănat grâul şi am muncit ca acesta să crească!" Dar Domnul ştia bine ceea ce gândea Cain. Văzu deci că el nu-l iubeşte. De aceea nici nu-i primi jertfa. Şi nu-i dădu nici fericire şi nici mulţumire.

Şi voi, dragi copii, dacă Domnul vă ajută să obţineţi rezultate bune în munca voastră, vă bucuraţi desigur. Dar şi mai bucuroşi veţi fi dacă prin rugăciune, veniţi înaintea lui Dumnezeu, să-i mulţumiţi pentru toate. Atunci când vă rugaţi, deschideţi-vă inimioarele pline de sinceritate şi de dragoste pentru cel ce veghează zilnic, ceas de ceas, la munca voastră şi o face să rodească. Chiar şi învăţatul este o muncă, şi încă o muncă grea uneori, iar roadele sunt notele bune şi noile cunoştinţe acumulate, de care vă veţi folosi odată. Când cereţi prezenţa Domnului lângă voi la fiecare pas mai mare sau mai mic, viaţa vă va fi binecuvântare şi inima plină de pace şi mulţumire, căci însuşi Dumnezeu îşi va găsi plăcere în ea.

Dar, ca să revenim, Cain observă că Dumnezeu nu-i primise jertfa şi se supără foarte tare pentru aceasta. Se supără şi pe Abel, mai ales pe Abel. În mod normal Cain trebuia să se bucure că Dumnezeu a primit jertfa fratelui său şi să aducă şi el o jertfă mai bună lui Dumnezeu. Dar nu se întâmplă aşa. El se mânie şi deveni invidios. Devenind invidios, el se gândea: „Dumnezeu îl preferă pe Abel; lui îi dă mulţumire şi satisfacţie şi nu mie". Aceste gânduri îi stăpâneau mintea şi se infiltrează adânc până în cele mai îndepărtate unghere ale inimii sale; în loc ca Domnul să fie stăpân al inimii sale, el îl lasă pe satana cu mreţele lui de invidie şi răutate să se instaleze acolo. Se gândea foarte des la aceasta. Nici nu mai putea dormi noaptea şi nici nu mai mânca aproape nimic. Domnul, care vedea şi ştia totul, îi atrase atenţia: „Cain, de ce eşti aşa invidios şi răutăcios? Este numai vina ta, dacă lucrurile stau aşa. Dacă tu m-ai iubi pe Mine ai fi şi tu fericit şi vesel. Gândeşte-te la aceasta Cain, şi nu mai fi invidios". Cain, însă nu ascultă şi făcu după capul lui.

Astfel într-o zi, îi zise lui Abel: „Hai să mergem pe câmp". Şi când fu singur cu el, începuse să se certe. Îl trânti apoi şi îl bătu până îl omorî. Abel zăcea acum întins pe pământ, iar sângele lui se scurgea lent pe iarbă. Văzând aceasta, Cain se sperie. I se trezeşte conştiinţa, care începe să-l judece fără milă. Teama lui creşte şi mai mult... Nu ştia unde şi cum să scape mai repede de pedeapsă pentru fapta sa. Acum, văzând sângele fratelui său, pricepu mai mult greşeala sa. Dar nu mai avea ce face. Era prea târziu!... Dumnezeu văzuse totul. De aceea îl întrebă pe Cain: „Unde este Abel, fratele tău?" Atunci Cain îngrozit de fapta sa, încearcă să scape, zicând: „Nu ştiu unde este Abel. În orice caz eu nu sunt păzitorul fratelui meu!" Dumnezeu răspunde: „Pentru că ai făcut aşa ceva, nu voi mai lăsa să crească nimica pentru tine. Pleacă de aici, că nu vreau să mai ştiu de tine! Şi oricât de departe te vei duce, nicăieri în lume nu vei mai găsi linişte!"

Aşa s-a şi întâmplat. Cain pleacă departe, tot mai departe, dar oriunde se află îşi aduce aminte de fratele său, Abel, pe care-l omorâse, datorită invidiei. Toată viaţa sa a fost plină de frică, nelinişte şi nefericire. Sângele fratelui său îi cerea mereu socoteală de fapta sa.

Astfel, Adam şi Eva au pierdut în aceeaşi zi pe cei doi fii ai lor. Nici unul, nici celălalt nu s-au mai întors seara, acasă. Atunci părinţii s-au dus să-şi caute copiii. L-au găsit pe Abel mort, făcând impresia că dormea întins pe pământ... Adam şi Eva l-au îngropat. Erau foarte trişti... Domnul, însă, avea mereu grijă de ei şi le făcu alte bucurii trimiţându-le alţi copii, fete şi băieţi. Unul din băieţi semăna mult cu Abel. El se numea Set şi îl iubea şi el pe Dumnezeu. (Reţineţi aceste nume, deoarece în lecţia următoare ne vom reaminti de el).

6. *Intuiţia* se va arăta: (diapozitiv) privind jertfa lui Abel şi a lui Cain, invidia acestuia şi uciderea fratelui său.

7. *Fixarea cunoştinţelor.*

Care sunt cei doi copii ai lui Adam şi Eva? (Cain şi Abel). Cu ce se ocupa Cain? (cu munca la câmp). Dar Abel? (cu creşterea oilor). Care dintre ei îl iubea mai mult pe Dumnezeu? (Abel). Ce jertfă i-a adus fiecare dintre ei? (Abel a adus ca jertfă cea mai grasă şi frumoasă oaie, iar Cain a adus ca jertfă puţin grâu). Care jertfă a fost mai bine primită de Domnul? (A lui Abel). Ce a făcut Cain din invidie faţă de Abel? (L-a ucis). Care a fost pedeapsa sa? (Dumnezeu i-a adus mustrarea de conştiinţă, făcând din el un fugar, care se temea chiar şi de umbra sa, sau de foşnetul frunzelor copacilor.

8. *Aplicare.*

Sunt sigur că mai aveţi şi voi acasă un frăţior sau o surioară. Sau dacă nu, atunci desigur un prieten sau prietenă. Din ceea ce i s-a întâmplat lui Cain, se vede clar ce pedeapsă mare are cel ce se mânie, devenind rău şi nemilos din invidie. Voi însă străduiţi-vă să staţi cât mai alipiţi de Tatăl nostru cel ceresc şi să fiţi cât mai ascultători de voia Sa. Iar voia Sa este să vă purtaţi bine unul cu celălalt şi să vă iubiţi unul pe celălalt, bucurându-vă totdeauna de succesele prietenului, sau colegului vostru şi încercând să-l imitaţi în tot ceea ce făptuieşte bun.

9. *Tema pentru acasă:*

— citirea din Sfânta Scriptură capitolul IV din cartea „Facerea" unde este relatată întâmplarea pe care v-am povestit-o azi.

Rugăciunea la ieşirea din clasă.

Preot prof. Sorin Cosma

„Şi nu ne duce pe noi în ispită" sau „Etica" celui rău

Binele şi răul sunt în noi. Ceea ce este într-adevăr dificil nu constă în existenţa a două principii contrare (chiar dacă formula lui Cusanus, coincidentia opossitorum poate vehicula variat pe tărâmul psihicului) care pot ameninţa în orice clipă scindarea fiinţei, ci în aceea că suntem atât de obişnuiţi să-l vedem pe diavol în celălalt, în aproapele nostru, încât uităm să privim în noi. Dacă am face-o (cu nepărtinită analiză, cu seriozitate şi, mai ales, severă atenţie) am descoperi cu stupoare (poate) că cel care vede răul în altul decât în sine însuşi, este diavolul din noi.

Diavolul nu se poate vedea decât pe sine, nu se poate căuta decât pe sine. Prin el urlă egoul fiinţei. Diavolul nu-l va căuta niciodată pe Dumnezeu. Şi cum ar putea s-o facă dacă el fuge de Dumnezeu? Este într-o veşnică fugă. Şi asta pentru a-şi putea întreţine iluzia dominării absolute asupra universului. Oriunde merge, oriunde priveşte nu vrea să dea decât peste sine. Altfel i se pare că nu există. Comuniunea dar, mai cu seamă, cumineCarea îi repugnă.

Tot ce întâlneşte transformă într-o oglindă. Suferă de narcisismul absolut tocmai fiindcă refuză să privească în el însuşi.

(Continuare în pag. a 4-a)

Cezar Sterpu

Cinstiţi pe muncitorul manual ca pe cel intelectual

(Urmare din pag. a 2-a)

citorul trudit care cu unealta lui scoasă din pământ, cucereşte pământul cu greu şi-l dă în stăpânirea omului. Venerabilă este pentru mine mâna aspră, grosolană şi noduroasă, în care stă totuşi o virtute isteaţă, neştearsă şi regească, aceea de-a purta sceptrul acestei planete. Venerabilă îmi este şi faţa aspră, tăbăcită de toate vremile... căci este faţa unui om care trăieşte omeneşte... Frate greu copleşit. Pentru noi s-a încovoiat aşa spinarea ta, pentru noi mădularele şi degetele tale drepte s-au deformat aşa. Tu ai fost sortaşul nostru, pe care au căzut sorţii şi luptând în bătăliile noastre te-ai sluţit aşa. Căci şi în tine era o formă creată de Dumnezeu, dar nu i-a fost dat să se desfăşoare; învăluită trebuie să rămână în grosolăniile şi desfigurările muncii şi trupul ca şi sufletul tău nu aveau să cunoască libertatea spirituală. Şi totuşi munceşte şi te trudeşte mai departe; tu îţi împlineşti datoria, orice ar face alţii; tu te trudeşti pentru ceva ce este neapărat trebuincios: pentru pîinea de toate zilele.

Cinstesc un al doilea om, pe care îl vedem trudindu-se pentru cele trebuincioase spiritului, nu pentru pâinea de toate zilele, ci pentru pâinea vieţii. Nu-şi împlineşte şi el dotoria, silindu-se spre armonia interioară ,revelând-o pe aceasta în vorbe şi fapte prin străduinţele exterioare, fie că sunt înalte, fie că sunt de rând... El este nu numai muncitor pământesc ,dar cugetător inspirat, care cu o unealtă făcută în cer, (mintea), cucereşte cerul pentru noi.

Dacă cel sărman şi umil se trudeşte ca să avem hrană, nu trebuie ca celălalt să se trudească în schimb ca să avem lumină, conducere, libertate, nemurire? Pe aceşti doi, pe toate treptele sociale îi cinstesc. Restul este praf şi pulbere pe care vânturile poate să-l sufle unde vrea..." (Th. Carlyle. „Muncă, tăcere, sinceritate", pag. 49—50).

Desigur, nu e nimic mai frumos decât să găseşti suflete în care, cele două feluri de muncă — manuală şi intelectuală — să fie împreunate, în care unul şi acelaşi om se luptă pentru progresul material şi pentru cel spiritual, pentru pâinea cea de toate zilele şi pentru pâinea vieţii veşnice. Un astfel de om trebuie să fie mai întâi preotul prin excelenţă, lumina lui Hristos pusă în sfeşnic, sus, ca să lumineze tuturor, să înveţe pe toţi şi el însuşi să înveţe toate cele bune de la toţi, pentru ca să-i îndrume pe credincioşi pe calea mântuirii. Un preot cult, învăţat ,priceput în cele ale teologiei şi al ştiinţei omeneşti, este mult mai iubit, cinstit şi preţuit de popor.

Dar mai iubit şi mai preţuit este acel preot care ştie să împreune munca sa de slujitor la altar cu aceea de muncitor manual. Şi vremea de azi cere acest lucru; cere acest model de preot. Am vorbit cu preoţi care în zilele de peste săptămână, primăvara şi vara, merg la lucrări agricole.

Luaţi model pe Mântuitorul nostru Iisus Hristos, care nu numai că a iubit şi a cinstit pe muncitorul manual şi intelectual ca nimeni altul, dar El însuşi a unit în Persoana Sa divino-umană cele două feluri de munci, dulgher şi vestitor al Evangheliei. La fel şi Sf. Ap. Pavel a arătat că aceasta este voia Tatălui ceresc.

Aşa ne facem plăcuţi în faţa lui Dumnezeu, slujitori adevăraţi ai Bisericii şi ai neamului nostru, legat de acest pământ de două milenii.

Solidaritatea umană

Este un sentiment care determină pe oameni, pe baza unor însușiri înnăscute, să-și acorde ajutor reciproc în toate domeniile vieții și activității omenești: un liant puternic care încheagă pe toți oamenii într-o unitate de voință, simțire și acțiune.

Biserica lui Hristos, străină de orice exclusivism național, preconizează o solidaritate universală ,efectivă și deplină, o solidaritate transfigurată de iubire, care scoate pe om din cazemata egoismului, îl aruncă în rândurile semenilor săi și-l solidarizează cu idealurile lor. Iubirea este magnetul dumnezeiesc care unește pe oameni într-o solidaritate durabilă.

Semnele solidarității frățești, pe lângă iubire, se arată și prin ușurarea nevoilor aproapelui nostru, prin susținerea celor slabi, facere de bine tuturor, ducerea greutăților altora, jertfirea de sine pentru alții și prin orice slujire a semenilor noștri.

Pentru realizarea solidarității Sf. Scriptură ne oferă îndemnuri care înfierează egoismul și îndeamnă la altruism. Apostolul Pavel recomandă solidaritate când spune: „Bucurați-vă cu cei ce se bucură, plângeți cu cei ce plâng" (Romani 12, 15). Prin aceste cuvinte surprinde solidaritatea umană în tot ceea ce are ea mai propriu. Tot el ne îndeamnă: „Să aveți aceleași sentimente unii față de alții" (Romani 15, 5), să iubim pe concetățeni (Romani 9, 3), pe toți oamenii (Galateni 6, 10) inclusiv pe vrăjmași (Matei 5, 44). Cel mai direct îndemn la solidaritate sunt cuvintele: „Purtați sarcinile unul altuia" (Galateni 6, 22).

Modul desăvârșit al solidarității îl aflăm între persoanele sfintei Treimi din ființa lui Dumnezeu, în conținutul moral social al predicii Sf. Ioan Botezătorul (Luca 3, 11) și în viața primilor creștini care au organizat colecte pentru ajutorare reciprocă.

Solidaritatea este ilustrată și în tradiția creștină. „Lucrați împreună cu alții" (Sf. Ignatie Teoforul), pentru că „de la început oamenii sunt creați unii pentru alții" (Sf. Ambrozie). Sf. Vasile arată că „Dumnezeu a hotărât ca noi să avem nevoie și să trăim uniți unii cu alții", iar Sf. Ioan Gură de Aur arată că este bine „să ne ajutăm și să ne fim de folos unul altuia".

În scrierile profane solidaritatea umană este exprimată în diferite maxime, aforisme, sentințe. „Suntem născuți pentru societate" (Marcu Aureliu) „ca părticelele pentru tot" (Leibnitz). Fiecare din noi este o parte integrantă dintr-un tot solidar" (S. Smiles). O sinteză a solidarității umane o găsim în cuvintele: „Om sunt și nimic din ce-i omenesc nu-mi este străin" (Terențiu).

Solidaritatea umană determină relații pozitive de natură morală și socială, creează o viață prin excelență omenească, rodnică și fericită, constituie suprema dovadă de trăire creștină.

Cunoscând roadele ei bogate ,datori suntem să practicăm solidaritatea creștină „în faptă și adevăr" (Ioan 1, 18) pentru realizarea noilor imperative majore ale lumii contemporane.

Prot. Ieremia B. Ghita

DOCUMENTAR

Autoritatea episcopului în Biserică în lumina unor hotărâri canonice

În cele ce urmează voi reda unele canoane și comentarii la canoane în legătură cu autoritatea episcopului în Biserică.

Se știe că episcopul deține cel mai înalt grad ierarhic în Biserică. Autoritatea lui în Biserică rezultă foarte clar din întâietatea lui ierarhică în raport cu preoții, diaconii și cu alți slujitori, din puterea cu care este investit și din lucrările pe care le săvârșește.

Canonistul Dr. Nicodim Milaș, în lucrarea sa „Canoanele Bisericii Ortodoxe însoțite de comentarii", vol. I, partea I, Arad, 1930, p. 179, în Comentariul canonului 1 al „Canoanelor Sfinților Apostoli", în care se vorbește despre felul cum se dobândește demnitatea episcopească, redă un fragment din hotărârea episcopilor de la sinodul de la Ierusalim din 1672 despre importanța episcopului în Biserică. Aceasta este repetată și în art. 10 din scrisoarea patriarhilor răsăriteni emisă la 1723 (Milaș, loc. cit.).

Iată cum vorbesc Părinții sinodului de la Ierusalim despre importanța episcopului în Biserică: „Fără episcop nu numai că nu putem fi, dar nici Biserica nu se poate numi Biserică, nici creștinul, creștin, fiindcă episcopul, care în calitate de urmaș al Apostolilor, a primit de la Dumnezeu prin sfințire și prin chemarea Duhului Sfânt, pe calea succesiunii, puterea de a lega și deslega, este chipul viu al lui Dumnezeu pe pământ și prin puterea sfințitoare a Duhului Sfânt el este izvorul bogat al tuturor Tainelor Bisericii ecumenice, prin care se poate dobândi mântuirea; episcopul este așa de necesar în Biserică, precum omului îi este necesară respirația sau lumii, soarele".

Mai folosesc un text tot din Milaș, comentar al canonului 55 al Sfinților Apostoli, luat din scrierile liturgice ale lui Simeon Tesalonicanu, care spune: „Episcopul posedă puterea spiritualizării sufletelor și posedă în mod complet darul Duhului Sfânt. Prin urmare el posedă în mod îmbelșugat darul de a face cunoscute luminile divine, adică posedă darul de a le dărui, asemenea lui Dumnezeu, carele este Părintele luminei. Astfel episcopul are puterea de a săvârși toate cele șapte sfinte Taine. El singur are darul de a le face cunoscute. El singur administrează taina hirotoniei și a sf. mir și pe calea aceasta dânsul ajunge în tot locul și acționează însuși întru toate. Propriu-zis arhiereul săvârșește totul prin presbiterii și prin clericii, pe care el îi hirotonește. Nici un preot nu poate săvârși Liturghia cu puterea Duhului Sfânt și nici altceva nu poate săvârși în biserică, dacă nu are hirotonie, iar hirotonia se dă prin arhiereu și astfel binecuvântarea arhierească acționează prin preoți. Preotul nu poate liturghisi fără antimis, dar antimisul se sfințește cu sf. mir, iar sf. mir se pregătește numai de către arhiereu și prin urmare fără de arhiereu nu ar fi nici jertfă, nici preot, nici altar, fiindcă toate acestea se fac prin arhiereu. Nimeni nu poate boteza fără hirotonisire, iar hirotonisirea se săvârșește de către arhiereu. Preotul nu poate boteza fără sf. mir, iar sf. mir depinde de arhiereu și astfel în arhierie sunt concentrate toate Sfintele Taine și arhiereul acționează în toate funcțiunile sfinte și fără de arhiereu nu ar fi nici altar, nici hirotonisire, nici sf. mir, nici botez și prin urmare nici creștini" (N. Milaș, Canoanele ..., vol. I, p. I, pag. 270—271).

Canonul 55 al Sf. Apostoli este formulat astfel: „Dacă vreun cleric ar defăima pe episcop, să se caterisească; căci pe mai marele poporului tău nu-l vei găsi de rău" (Fapte 23, 5).

Canonistul Milaș își continuă comentariul la acest canon zicând: „Având în vedere importanța atât de mare și de atâtea feluri a episcopului, de care este dependentă întreaga viață bisericească și existența tuturor fețelor sfințite de la presbiter în jos, deci a întregului cler, este de înțeles severitatea mare a acestui canon în ce privește pedeapsa la care este supus oricare cleric, carele își permite în orice chip jignirea episcopului" (Ibid. p. 271). Cei care jignesc pe episcop sunt caterisiți. Zonara, la comentarea can. 56 al Sf. Apostoli zice că „presbiterii și preoții sunt mâinile episcopului deoarece episcopul conduce Biserica printr-înșii".

Am dat în cele de mai sus comentariile la unele canoane din care rezultă importanța mare pe care o are episcopul în Biserică. Cunoscând noi acestea, în calitate de creștini, avem datoria să-i acordăm episcopului cinstea și ascultarea care i se cuvine fiind el „capul trupului Bisericii". Trebuie să punem în practică îndemnurile și povățuirile pe care ni le dă și să ne rugăm pentru el cu rugăciunea Bisericii: „Pe (Înalt) Prea Sfințitul (Arhi-) Episcopul (și Mitropolitul) nostru (N.), să-l pomenească Domnul Dumnezeu întru împărăția Sa".

Pr. Al. Moisiu

Logica fără... logică

(urmare din pag. a 3-a)

zie sau indeterminare a materiei, tocmai pentru faptul că ea se „refuză" cu obstinație calificării omului.

La fel de nesigure s-au dovedit concluziile savanților și în ceea ce privește investigarea macrocosmosului, căci apare inevitabil un „prag" dincolo de care știința și rațiunea, oricât s-ar strădui, nu mai pot răzbate. „Întreaga materie fizico-chimică cunoscută se prezintă, începând de la nucleele atomice, ele însele sisteme, ca un lanț crescând, tot mai cuprinzător de *sisteme de sisteme:* molecula-sistem de sisteme atomice; un obiect oarecare sistem de molecule; sistem solar, galaxii, galaxii de galaxii, aglomerări, aglomerări de aglomerări ..." (S. Lupasco, Logica dinamică a contradictorului, p. 65).

Nici în ceea ce ne privește pe noi înșine, știința modernă n-a fost capabilă să ne prezinte o explicație logică și coerentă, dimpotrivă, lucrurile s-au complicat și mai mult, sporindu-și misterul pe măsura aprofundării investigațiilor. O singură celulă a unei ființe vii conține mii, zeci de mii, sute de mii de macromolecule care alcătuiesc factorii ereditații și ai diferențierii (ADN și ARN), care se cuprind în celula germinală, iar posibilitățile unor aranjamente variate ale nucleotizilor de-a lungul lanțurilor de ADN constituie o eterogenitate potențială așa de mare, de o asemenea bogăție, încât un savant american — Gomow, o estimează la cifra de 4 la puterea 100, adică de o mie de ori numărul atomilor sistemului nostru solar.

În raport cu credința, care oferă o perspectivă mai clară asupra omului și universului, tocmai pentru faptul că îți deschide sufletul spre Dumnezeu, ajutându-te să-L înțelegi ca *Rațiunea supremă și ultimă* „Ziditor a toate" (Efes. 3, 9), știința nu este în esența ei, decât o *altă cale* prin care omul va ajunge în final la aceeași constatare, altfel ea riscă să rămână o pretinsă logică de explicare a lumii ... fără logică. „Ceea ce le-a înscris sau le înscrie ,ceea ce a format sau formează această stare de lucruri, ceea ce a născut sau naște aceste raporturi, ceea ce furnizează o realitate dinamică, un conținut activ acestui formalism al materiei *vine din altă parte și nu se întemeiază pe el însuși*" (S. Lupasco — Logica dinamică a contradictoriului, p. 246).

„Și nu ne duce pe noi în ispită" sau „Etica" celui rău

(urmare din pag. a 3-a)

De fapt nici n-ar putea. În „el însuși" (atât de impropriu spus) nu este nimic sau, mai altfel spus, este Nimicul — dacă acesta ar putea cu adevărat avea o statură ontologică. Dar pentru Mefisto are... Acesta este „secretul" marii iluzii cu care reușește să îmbete conștiința: să dea chip nimicului, nonsensului. Să dea chip nu sens. Sau dacă îi dă vreun sens acesta este, cu siguranță, o altă mare iluzie. Și iluziile întotdeauna se grăbesc. Spre ce? spre unde? Iar dacă rațiunea este sensul verticalității și a adâncurilor ființei noastre, cu certitudine „somnul" ei este opera celui rău. Din prea mult de astfel de somn omul devine monstru.

Diavolul este singur. Este singur pentru că nu iubește. Singur și gol. Nebănuit de gol. Căci ce altceva este singurătatea, atunci când nu există gândul rotund care s-o umple, să-i dea viață și sens, decât vid și neorânduială? Neterminare neîntreruptă. Paradoxal, dar diavolul însuși se vrea un labirint. Numai în labirint totul poate fi și nu fi în același timp. Labirintul oferă soluția autentică a terțiului exclus. Diavolul este maestrul jumătăților de măsură.

Deși nețărmurit de gol și uluitor de singur, este plin de iluzii pe care le împarte cu dărnicie celor în căutare. El deține iluzia vieții și a morții. Dă vieții sensuri imediate și, bineînțeles, facile tocmai pentru că se teme de eternitate și sublim. Și fiindcă nu iubește, nu crede nici în suferință. Are „tactul" taumaturgului născut peste noapte de a crea mereu iluzia plăcerii și „fuga" de suferință. Crede și simte în imediat și în biologicul strict construindu-și pentru acestea ipoteze savante. Crede și el în ceva. La urma urmei chiar în Dumnezeu. Dar crede, mai ales, în „viabilitatea" formei și, desigur, în formalisme. Forma formei (în sens aristotelic) îl sperie pentru că nu suportă devenirea. Sensurile adâncului cognitiv îl pot îngrozi chiar dacă și acolo, uneori, își caută de lucru. Deși el însuși locuiește în adânc, adâncul lui este altfel: nu are lumini și revelații.

Nu se bucură niciodată. Și n-ar avea de ce atâta vreme cât știe că Dumnezeu există.

Este maestru în tristeți. Tristeți ostentative, tristeți ale singurătății și ale patimii, tristeți apocrife ...

Știe să creeze iluzia durerii și să șoptească cu persuasiunea faustică: „Secretul vieții este să te încrezi în tine"! Și cu cât te încrezi *numai* în tine, cu atât mai mult devii trist — căci ești singur. Cum altfel poți fi copleșit de propriu-ți sine? Cum altfel poți să fii „sufocat" tocmai de ceea ce trebuie să te lepezi? Cum să-ți iei crucea și să începi urcușul? Singur nu poți. Doar Cel care cunoaște drumul te poate ajuta. Cel Căruia îi poți cere, cu smerenie, cu nefățărnicie și adâncă credință să te izbăvească de tine însuți, să te ajute să-ți lepezi balastul, prea multul și și prea greul nefolositor trecerii tale spre eternitate.

Legato de prelungire

Poetului C. D. ZELETIN

Foaie dalbă-întoarsă-în grabă
peste ultima silabă
a-întrebării sfinte, unde
miezul umbrei se ascunde ...

Umbră tare, ce palpită
într-o tlacără pepită,
vertebrală pentru crez,
noaptea, când mă minunez ...

Noaptea Inimei-ce-îndură:
circumcisă geamandură:
sus, pe ghizdul rănii peste
care vremea nu mai este ...

Vremea: vama unde-mi schimb
două zile pentru-un nimb:
ziua nașterii și-o zi,
fila, când va putrezi,

Fi'ndcă uit, din psalm, silaba
dată firii pe degeaba,
chiar când îngerul mă-întreabă:
Foaia, de ce-o-întorci în grabă?

Oxford, Cireșar 1993

Alexandru Prahovara

ÎN ATENȚIA CITITORILOR TELEGRAFULUI ROMÂN

Informăm pe stimații cititori ai Telegrafului Român că, din motivele cunoscute, începând cu 1 ianuarie 1994 costul unui abonament anual la această publicație este de 1000 lei, iar pentru 6 luni 500 lei.

Abonații noștri și alți doritori să primească ziarul Telegraful Român sunt rugați să trimită costul abonamentului pentru 1994 până în 20 decembrie 1993, prin mandat poștal sau prin virament, cont nr. 45.10.4.09.2. B.C., filiala Sibiu, informându-ne de trimiterea banilor și specificând adresa exactă.

Mulțumim călduros pentru dragostea pe care mulți cititori și-o exprimă față de cel mai vechi ziar cu apariție neîntreruptă din Țara noastră, Telegraful Român.

REDACȚIA și AD-ȚIA

Semnalăm... Semnalăm...

Ortodoxia și continuitatea românească în Transilvania

Istoriografia maghiară — și nu numai în ultima vreme, ci, mai ales începând cu secolul al XVIII-lea — face eforturi absurde ca să dovedească fapte care nu se pot dovedi. Se încearcă mai ales acreditarea ideii că în Transilvania românii n-ar fi din Transilvania! Despre aceasta scrie în STEAUA, Ioan-Aurel Pop: CÂTEVA OBSERVAȚII PRIVIND ISTORIA MEDIEVALĂ A TRANSILVANIEI (nr. 10, 1992, p. 7—9). Autorul combate teza emigrației târzii a românilor în Transilvania, cam prin secolele XIII—XIV. Istoricii maghiari susțin că au găsit Transilvania goală în sec. XI—XII. În sprijinul acestei afirmații se aduc, zice Ioan-Aurel Pop, *„argumente ciudate, unele de-a dreptul absurde"*, cum că dacii au fost distruși în totalitate sau în marea lor majoritate de către romani; că Dacia nu a putut fi romanizată atât de repede, de la Traian la Aurelian; că toată populația ar fi fost evacuată de către Aurelian la sudul Dunării și că acolo s-ar fi format poporul român ca *„popor balcanic de păstori nomazi"*. De acolo s-ar fi întors încet, încet prin secolele XIII—XIV, deci după sosirea ungurilor. Ioan-Aurel Pop respinge sistematic și convingător aceste teze într-adevăr absurde.

Ciudată memorie, am adăuga noi, care a persistat, acolo în sud, în conștiința românilor din secolul al III-lea până în secolul al XIII-lea, deci zece secole! Chiar așa să fi fost, și această memorie încă ar proba că ei s-au întors în leagănul de formare al națiunii lor, pe care nu l-au uitat niciodată. Aceasta o spunem așa, doar de dragul argumentării, pentru că dovezile existenței continui a românilor *în Transilvania*, numărul lor, totul contrazice tezele istoricilor maghiari.

Ei au mai inventat și *„Teoria dublei descălecări"*, susținând că înaintea sosirii ungurilor în anul 896, în anul 670 ar fi migrat în Panonia *onogurii*, rudele lor mai vechi.

Cu cine nu s-ar face ei frați, numai să sară peste adevărul care nu-i slujește! Și acestea nu sunt singurele absurdități debitate în slujba intereselor lor politice, și împotriva adevărului istoric.

Adevărul istoric e prezent de altfel atât în cronicile maghiare, cât și în cele rusești (v. Victor Spinei, *Migrația ungurilor în spațiul carpato-dunărean și contactele lor cu românii în secolele IX—X*, în „Arheologia Moldovei", 1990, XIII, p. 120—121). Aceste surse menționează prezența românilor în Transilvania și chiar în Panonia, după unii, în momentul venirii ungurilor. A se vedea cronicile lui Simion de Keza, Ioan Kinamos, Nicola da Casola, Bonfini, Anton Verancsics, Frideric Menius, Cronica pictată din Viena și, mai ales, Cronica Notarului anonim al regelui Bela (zis *Anonymus*), acesta din urmă notând precis că ungurii au găsit în Panonia pe *Blachii ac pastores Romanorum* (a se vedea *Gesta Hungarorum*, în „Scriptores rerum Hungaricum" I, p. 45).

Ioan-Aurel Pop răspunde, în studiul pe care îl semnalăm, cu argumente bine selectate tuturor încercărilor de falsificare a istoriei de către istoricii maghiari. Vom nota și câteva considerații referitoare *la rolul ortodoxiei* în susținerea continuității românești în Transilvania:

„Ortodoxia a fost la români, împreună cu limba de rezonanță latină, cel mai eficient mijloc de păstrare a identității naționale. Această ortodoxie în forme populare n-a fost, nici ca trăire, nici ca rit, nici ca teologie, inferioară altor confesiuni creștine. Românii au rămas preponderent rurali, fiindcă acolo i-au împins nevoile și stăpânii să trăiască. Până târziu li s-a interzis să trăiască în orașe. Nu și-au construit prea multe biserici de piatră, fiindcă biserica lor era prigonită și disprețuită. Un conciliu de la Buda din veacul al XIII-lea a interzis „schismaticilor" să-și ridice biserici de piatră" (cf. supra, p. 9, col. 2). Piatra sufletelor a fost însă mai tare!

* * *

N-am apucat încă să citesc așa cum trebuie, noua carte a lui Dinu Săraru, IARBA VÂNTULUI. Am răsfoit-o deocamdată. Înțeleg că e de fapt o continuare a cunoscutului roman NIȘTE ȚĂRANI, fără să fie neapărat continuarea aceleași destine. E vorba de destinul țărănimii, în general. Îmi scrie pe ea că e *„al doilea testament țărănesc scris cu sânge și plătit cu sânge"*. Am crezut că aceasta poate fi o bună recomandare pentru lectură. Va urma și al treilea: N-AVEA ÎN MÂNĂ DECÂT MUGURII DE CIREȘI. Să-mi dea Dumnezeu timp și de lectură!

*

Revista engleză „Religion, State and Society" (vol. 21, nr. 2, 1993), scrie sub semnătura lui Tom Keppeler despre: „Oastea Domnului: *The Army of the Lord in Romania"* (p. 221—227). Face o scurtă istorie a Oastei și apoi se ocupă de *„Tensiunile de astăzi"*. Informațiile sunt însă, în general, cele de pe vremea Părintelui Iosif Trifa și tensiunile de asemenea. Problemele de azi sunt abia atinse.

*

Editura „Lumină din lumină" publică pentru credincioși o „sinteză biblică în versuri" de Vasile Militaru, sub titlul: DIVINA ZIDIRE (București, 1993, 446 p.), ediție îngrijită de George Palade, al cărui nume e ascuns printre literele unor versuri de pe ultima pagină, potrivit unei vechi tradiții monahale menită să împace smerenia cu minima informație asupra ostenitorului.

Întreaga alcătuire e nu numai poezie — în cunoscutul stil Vasile Militaru — ci și o îndelung studiată transpunere în versuri a unor texte biblice din Vechiul și Noul Testament pe care, de altfel, le indică în dreptul fiecărui vers. E o carte de folos pentru popor.

*

* *

„Ludoș, județul Sibiu, comună românească", monografie semnată de Gheorghe Muntean, e o carte menită să dea mărturie despre românitatea și continuitatea românească în Transilvania noastră. Autorul cercetează trecutul după documente și izvoare limpezi. Face istoricul satului, se ocupă de Biserică, școală, de oamenii de seamă ai Ludoșului (Fiii satului) și are un capitol important intitulat: *Satul și folclorul. Rolul său național, social și cultural.* Un „Cuvânt înainte" semnează Prof. Aurel Panța.

Dovezile despre existența satului apar din sec. XII, deși existența autohtonilor este confirmată încă din sec. III, prin material numismatic și arheologic. Printre personalitățile pe care le-a dat culturii și istoriei românești se numără cunoscutul *Moisă Fulea* (1787—1863) care a studiat teologia, filosofia și dreptul, pedagog vestit, autor de manuale și unul din făuritorii ortodocși ai Școlii Ardelene. Tot din Ludoș a ieșit Dr. Vasile Glodariu (1832—1899), ajuns profesor la la Brașov, căruia Șaguna i-a încredințat înființarea în Bitolia din Macedonia a unui gimnaziu cu limbă de predare română.

Tot în Ludoș s-a născut Octavian Smighelschi, (1866—1912), fiu al unui nobil polonez și al unei românce macedonene, Ana Sebastian. El a pictat catedrala mitropolitană din Sibiu (1904) despre care Iorga a spus: *„Această mare zidire cuprinde în ea cea mai frumoasă pictură bisericească ce se poate închipui la noi"* (p. 40 cf. Nicolae Iorga, Pagini alese din însemnările de călătorie prin Ardeal și Banat, vol. I, 1904, p. 94—95). Desigur autorul ne dă și multe alte nume de oameni însemnați. Doar unul va trebui totuși amintit: însuși autorul, col. (r) Gheorghe Muntean, un brav ostaș pe frontul de răsărit pentru eliberarea Basarabiei și a Bucovinei, pentru care a fost distins cu marele titlu de *„Cavaler al Ordinului Mihai Viteazul"*.

Îl felicităm pentru toate, ca și pentru munca ce a depus pentru a ne da o bună monografie, de fapt un document de vechime și continuitate românească în Transilvania, *„documentul Ludoș"*. Nu fără acest înțeles și-a întitulat Cartea: *Ludoș, județul Sibiu, comună românească"* (Casa de presă și editură Tribuna, S.R.L. Sibiu, 1993, 91 p., format mare, cu bogate ilustrații).

Fie ca această monografie să fie un model și un îndemn și pentru alți fii ai satelor noastre românești din Transilvania, și cât mai mulți să ne ofere astfel de neprețuite documente.

Mulțumim domnule colonel!

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Pr. *Gheorghe Papuc*; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 500 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 141
SIBIU
1 decembrie
Nr. 45—46
1993

UNIREA DIN 1918: ÎMPLINIRE ŞI SPERANŢĂ

Anul 1918, ca şi anul 1600, ca şi anul 1859, a fost anul de *împlinire* al Românilor. Ar fi fost bine dacă ar fi rămas aşa, dar iată că, nu după multă vreme, aşa cum fusese împlinirea realizată de Mihai Viteazul la anul 1600, şi anul 1918 a trebuit să redevină şi el un simbol şi, din nou o *speranţă*. Căci au urmat noi ciuntiri ale gliei noastre strămoşeşti, ici colo cu reveniri, mai dincolo încă cu aşteptări şi, pe undeva, şi cu disperări care se profilează a fi de lungă durată.

Diktatul de la Viena ne-a ciuntit în 1940 Transilvania. **Pactul secret** Molotov-Ribbentrop ne-a luat în acelaşi an Basarabia şi Bucovina. „Eroii" profitori din sud, văzându-ne loviţi din toate părţile ne-au luat şi ei Cadrilaterul, tot atunci. În 1944 Sovietele s-au „despăgubit" pentru ceea ce ei ne păgubiseră pe noi, când ne-au luat Bucovina şi Basarabia, în 1940, luându-ne după războiul al doilea mondial şi Ţinutul Herţei care nu le-a aparţinut niciodată, nici măcar temporar. S-au despăgubit pentru că *„am îndrăznit"* să ne recuperăm între 1941—1944 Basarabia şi Bucovina.

Logica marilor puteri nu operează nici cu adevărul istoric, nici cu silogismul cu care operează bieţii oameni şi bietele popoare cumsecade. Marile puteri operează cu forţa pusă în slujba bunului plac. Cel puţin acele puteri între care ne-a aşezat bunul Dumnezeu, dându-ne în schimb o ţară bogată şi frumoasă. Probabil tocmai acest lucru le-a îndreptat privirile hulpave, asupra noastră. N-am dus lipsă nici de turci, nici de ruşi, nici de Habsburgi, nici de Soviete, între care am tot fost ca o minge în care au încercat mereu să-şi înfigă colţii. Numai răbdarea, înţelepciunea şi, la nevoie vitejia fără seamăn a poporului nostru, ne-a apărat de la o sfârşiere totală.

Anul 1918 a fost anul împlinirii. Nu împlinirea unui vis, cum se zice şi cum a scris poetul, căci n-a fost niciodată un vis cum sunt visele ,alcătuite din substanţe ţesute din fire de închipuiri şi inconsistenţe. Noi n-am visat ceea ce putea fi din domeniul imposibilului. Noi am ştiut din totdeauna ce e al nostru, şi ce ni se cuvine. Aşa am aşteptat, am răbdat, pentru aceasta am luptat cu ochii deschişi. Dacă aceasta se poate numi şi vis, ca metaforă e frumoasă.

Deşi după 1918 s-au petrecut nenorocirile enumerate mai sus, au mai fost şi reveniri la împlinirea a ceea ce fusese ciuntit. În 1944, cu piepturile noastre greu încercate împotriva Sovietelor, ne-am recucerit Basarabia şi Bucovina, am mai putut apoi recupera Transilvania care ne fusese răpită prin Diktatul de la Viena. Şi Transilvania e din nou cea de la 1918.

La 27 august 1991 Basarabia s-a prefăcut într-o mică Românie paralelă care se zbate în contradicţii, şi se confruntă cu etnii locale care din musafiri primiţi odinioară cu ospitalitate, se vor acum „ţări" (Găgăuzii), iar sudul şi nordul, şi toată Bucovina răpită, au fost anexate de Ucraina, îndepărtând reîntregirea până la vremuri mai bune. Transnistria încurcă pe cât poate lucrurile, nu fără a se simţi în tot ce face, mâna lungă, încă vie, a Moscovei.

Iată de ce Unirea, Reîntregirea din 1918 a fost atunci o împlinire şi apoi a rămas un model, un simbol şi, din nou, o speranţă. Speranţa că Reîntregirea se va repeta. Aşa vom aniversa în anul acesta, 1993, trecerea a 75 de ani de la Marea Împlinire. Prin afirmarea Marii Speranţe care nu trebuie să moară, care nu trebuie uitată nici o clipă.

* *

Se lasă impresia, evident fără voia cuiva, că Reîntregirea sărbătorindu-se mereu la Alba Iulia, e doar sărbătoarea Transilvaniei.

Acolo, la Alba Iulia, la 1 decembrie 1918, s-a încheiat Reîntregirea prin afirmarea voinţei întregului popor al Transilvaniei, voinţă constituită în instanţă plebiscitară, care a hotărât Unirea cu Ţara-Mamă. După aproape două milenii se refăcea vechea Dacie.

Românii care, în casa şi pe vatra lor, nu erau recunoscuţi ca popor, de către cei care veniseră din alte părţi şi profitaseră de ospitalitatea lor, în sfârşit redeveneau popor român. Aproape 900 de ani fuseseră ignoraţi şi aruncaţi în afara legii, deci fără drepturi, pretinzându-se că în Transilvania erau doar trei naţiuni: ungurii, saşii şi secuii. *Unio trium nationum* (1437). Se şi organizaseră ca atare, deşi toţi laolaltă erau mai puţini decât Românii.

Cei care, în casa şi pe vatra lor, îşi trăiau religia ortodoxă a moşilor şi strămoşilor lor, nu s-au bucurat niciodată de recunoaşterea religiei lor în rând cu celelalte. Credinţa lor era, dacă nu ignorată şi persecutată sistematic, era *toleraţă*, ceea ce trebuia acceptat ca un act de mare bunăvoinţă al ocupanţilor. Ceea ce nu însemna că toleranţa nu se schimba foarte des în persecuţie şi că, în câteva rânduri nu s-a încercat, pe principiul *cujus regio ejus religio*, să-i facă pe toţi fie calvini, fie catolici. Scopul era dublu sau chiar triplu şi, în parte, uneori a şi fost atins. Mai întâi intenţia era de deznaţionalizare. Cu cei trecuţi la calvinism în secolul

(Continuare în pag. a 2-a)

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Mitropolitul Ardealului

MAREA UNIRE

Ziua Marii Uniri se apropie din nou de sufletele noastre, cu aceeaşi bucurie şi cu aceleaşi nădejdi de mai bine. Se împlinesc acum 75 de ani de când vrednicii de pomenire înaintaşii noştri făureau unirea cea mare de la 1 Decembrie, după ce fraţii lor din Basarabia şi Bucovina ceruseră alipirea pământului lor la România. Se împlinea un vis multisecular, pentru care luptaseră mulţi înaintaşi ai noştri, prin cuvânt, dar mai ales cu arma în mână, vărsându-şi sângele pe altarul neamului. Ziua de 1 Decembrie 1918 răscumpără tot sângele vărsat cu veacuri în urmă de ostaşii lui Mihai Viteazul, de Horia, Cloşca şi Crişan cu ţăranii lor răsculaţi pentru o viaţă mai bună, de preoţii şi iobagii din anii 1848/49, care cereau drepturi naţionale şi sociale, de soldaţii-eroi din întreg spaţiul etnic românesc care ştiau că luptă pentru unire statală.

Împlinirea a 75 de ani de la marea jertfă românească, dar şi de la marele act de demnitate naţională, ne îndeamnă să evocăm din nou măcar câteva chipuri luminoase de luptători pentru marea cauză a unităţii. Dacă noi nu-i putem evoca pe toţi cei ştiuţi şi mai cu seamă pe cei neştiuţi care s-au jertfit pentru neam şi patrie, suntem pe deplin încredinţaţi că Dumnezeu le va face tuturor parte de veşnică odihnă în împărăţia Sa, alături de martirii primelor veacuri creştine dar şi de cei de mai târziu, care şi-au dat viaţa pentru Hristos. Ei pot fi socotiţi de noi ca nişte „martiri" ai neamului, pe care avem datoria să-i cinstim cu aceeaşi veneraţie şi recunoştinţă ca şi pe martirii Bisericii.

Am putea prezenta doar câteva date statistice, urmate de prezentarea câtorva nume. În vechea Românie, cea până în 1918, aproximativ 250 de preoţi au fost mobilizaţi şi trimişi pe diferite câmpuri de luptă pentru ca să aducă cuvânt de îmbărbătare soldaţilor care luptau sau celor răniţi ori să prohodească după rânduiala creştină pe cei căzuţi la datorie. Câţiva din aceşti preoţi-militari au fost luaţi prizonieri şi deportaţi în Germania sau Bulgaria; alţii, din teritoriile ocupate de trupele străine, au fost ucişi, chiar în parohiile lor.

În Transilvania şi Banat, un număr însemnat de preoţi au fost mobilizaţi în armata austro-ungară şi trimişi pe fronturile din Italia şi Galiţia, ca să acorde asistenţă religioasă soldaţilor români care erau obligaţi să lupte pentru nişte interese cu totul potrivnice neamului lor. Peste o sută de preoţi din părţile Sibiului, Făgăraşului şi Braşovului au fost siliţi să-şi părăsească parohiile şi credincioşii şi să se retragă dincolo de Carpaţi, odată cu trupele româneşti care ocupaseră pentru scurt timp aceste zone din sudul Transilvaniei româneşti.

Aproximativ 150 de preoţi — ortodocşi sau uniţi — au fost aruncaţi în închisorile ungureşti din Cluj, Târgu Mureş, Odorhei, Oradea, Timişoara, Caransebeş şi Seghedin. Alţi peste 220 de preoţi şi vreo 15 preotese (printre care Aurelia Goga, mama poetului şi Elvira Cioran, mama lui Emil), au fost deportaţi în judeţul Şopron, din vestul Ungariei ori în Zombor, în nordul Serbiei de azi, unde au îndurat mari suferinţe, unii aproape doi ani. Chiar şi trei studenţi teologi sibieni au fost deportaţi în judeţul Şopron. Zece dintre ei au murit în închisoare sau în deportare, câţiva în refugiu în România şi aproape 20 la scurt timp după ce s-au întors acasă. Alţi nouă preoţi au fost ucişi de bolşevicii unguri la începutul anului 1919. Deci numărul jertfelor din rândul preoţimii a fost destul de ridicat. Se mai adaugă la aceştia şi numeroşi „învăţători confesionali" ai şcolilor româneşti îndrumate de Biserică şi mulţi elevi din şcolile noastre pedagogice care luptau pe diferite fronturi, dar în armata austro-ungară.

Institutele teologice din Sibiu şi Blaj au fost mutate de autorităţi la Oradea, unde şi-au ţinut cursurile pentru anul şcolar 1916—1917. Câţiva teologi sibieni (între care Nicolae Colan şi Andrei Oţetea) au trecut cu trupele româneşti dincolo de Carpaţi, ajungând până la Chişinău, unde au militat, prin scrisul lor, pentru unirea Basarabiei cu România.

După doi ani de război şi suferinţe, au urmat şi momente de bucurie şi înălţare sufletească pentru românii de pretutindeni. La pregătirea imediată a marelui act al unirii, Biserica românească de pe întreg spaţiul nostru etnic şi-a adus contribuţia ei efectivă. De pildă, cunoscutul luptător pentru drepturile poporului, preotul *Vasile Lucaciu*, a trecut în ţară încă din 1914, odată cu Octavian Goga, desfăşurând amândoi o largă acţiune pentru intrarea României în război, alături de Antanta. În 1917, împreună cu preotul-ziarist *Ioan Moţa* din Orăştie şi cu ziaristul Vasile Stoica, au fost trimişi în America (prin Siberia), pentru a prezenta forurilor politice de acolo revendicările româneşti. Din America, *Lucaciu* s-a întors singur la Paris, în acelaşi scop.

La Sibiu, profesorii — teologi *Nicolae Bălan, Silviu Dragomir* şi *Ioan Broşu* au redactat, în 1918, *Gazeta Poporului*, care milita pentru unire. Nicolae Bălan, viitorul mitropolit al Ardealului, a fost trimis de Consiliul Naţional Român din Ardeal la Iaşi, unde erau refugiate autorităţile româneşti, pentru a cere sprijinul acestora în vederea realizării unităţii de stat.

La Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia din 1 Decembrie au fost delegaţi şi o seamă de slujitori ai Bisericii: cei cinci episcopi (doi din ei fiind copreşedinţii Adunării), zece consilieri eparhiali, 129 de protopopi, câte un delegat al institutelor teologice-pedagogice, cu câte doi studenţi, precum şi numeroşi preoţi-parohi şi învăţători confesionali. Profesorul Silviu Dragomir (din 1919 profesor la Universitatea din Cluj şi membru al Academiei Române) a fost unul din secretarii Adunării. Mulţi din ei au fost aleşi în Marele Sfat al Naţiunii Române, câţiva în Consiliul Dirigent. Din delegaţia de patru persoane aleasă pentru a prezenta actul unirii la Bucureşti făceau parte şi episcopii Miron Cristea de la Caransebeş (viitorul patriarh) şi Iuliu Hossu de la Gherla.

Aşadar, Biserica a dovedit încă o dată că este pe deplin identificată cu aspiraţiile neamului, aşa cum a fost în tot decursul istoriei. Acum, la împlinirea a trei sferturi de veac de la marea unire, să ne amintim cu veneraţie şi recunoştinţă de toţi făuritorii ei, de aceşti „ctitori" de ţară românească întregită între hotarele ei firesti.

Pr. prof. Mircea Păcurariu

Rolul Sibiului în acţiunea unionistă

Istoria este martoră de rolul deosebit de important al oraşului de pe Cibin în viaţa bisericească, culturală, socială şi naţională a Transilvaniei.

Românii din oraşele şi satele transilvane subjugate au militat cu energie pentru unitatea fiinţei naţionale. Mă voi referi, în special, la rolul oraşului Sibiu în acţiunea unionistă.

Mişcarea naţională, intensificată la începutul sec. al XIX-lea, a luat diferite forme, între care se numără şi societăţile politice secrete. În 1834 s-a înfiinţat societatea revoluţionară secretă româno-polonă care urmărea crearea unei republici unitare române, cu centrul la Sibiu, unde a fost descoperită.

În 29 mai 1848 Dieta a votat „uniunea" forţată a Transilvaniei cu Ungaria. Românii au protestat. La Sibiu, în 6—7 iunie au loc puternice manifestaţii împotriva acestei uniri.

În noiembrie 1848 N. Bălcescu vine la Sibiu cu gândul ca toţi românii din monarhia habsburgică să formeze „un corp nedespărţit". În acest scop se ţine o mare adunare, în 18 decembrie, în care s-a protestat împotriva uniunii forţate a Transilvaniei cu Ungaria şi s-au cerut alte drepturi naţionale.

Împotriva măsurilor administraţiei terorizante ungare se ridică Avram Iancu, arestat în august 1859. După 6 săptămâni, Curtea de la Sibiu îl achită.

Unirea de la 1859 a contribuit la impulsionarea activităţii politice a românilor ardeleni. A fost salutată de ziarele sibiene: „Telegraful Român" şi „Curierul Transilvaniei" (german). În noiembrie 1859, un raport din Sibiu al Colonelului Iankowschy reliefa activitatea fruntaşilor mişcării româneşti, care urmărea „unirea tuturor românilor într-un singur stat".

În octombrie 1860, Sinodul Bisericii Ortodoxe Române, întrunit la Sibiu, a cerut drepturile naţiunii române şi convocarea unui congres naţional asemănător Adunării Naţionale de la Blaj din 15 mai 1848.

Pentru salvarea monarhiei austro-ungare şi pentru satisfacerea nemulţumirilor popoarelor subjugate s-a dat diploma imperioală din 20 octombrie 1860, care lăsa impresia amăgitoare a unor prefaceri binefăcătoare. Situaţia creată prin această diplomă a dus la ţinerea unei adunări care să discute organizarea Transilvaniei. În 13—16 ianuarie 1861 s-a ţinut Conferinţa naţională de la Sibiu. Prin cele două rezoluţii, Conferinţa a adoptat cele mai potrivite forme de luptă pentru recâştigarea drepturilor naţionale vitale.

În baza sus-numitei diplome s-a convocat Dieta Transilvaniei. Abia la mijlocul anului 1863 Dieta s-a putut întruni la Sibiu, românii având 57 de locuri. În 7 septembrie ea hotărăşte ca naţiunea română să fie situată pe plan de egalitate cu celelalte naţionalităţi conlocuitoare. Dieta s-a desfiinţat la 1 septembrie 1865, mutându-se la Cluj.

La 8 iunie 1867 s-a introdus sistemul dualist. Primejdia pierderii autonomiei Transilvaniea a provocat o reacţie generală. Această semnificaţie a investit şi manifestaţia de la Sibiu din septembrie 1868, la care s-a cerut respectarea hotărârilor Dietei de la Sibiu din 1863—1864.

(Continuare în pag. a 2-a)

Prot. Ieremia B. Ghita

Destin

Nimic nu mi-e străin
Din ce e omenesc
Condamnat la viaţă — pe viaţă,
t r ă i e s c !

Nu-mi plâng,
nici nu-mi blestem norocul
n-aştept amnistii
Să-mi scurtez
Sorocul.

Ci ca Iosif
Îmi duc în spate
s p e r a n ţ a
până peste poate.

Vasile Tărâţeanu

EVOCARE

Ştefan Cicio – Pop

De ziua de 1 Decembrie, amintirile îmi merg la *Ştefan Cicio-Pop*. Arădean al meu. Locuia în casa modestă. Strada *Unirii*, până ce comuniştii i-au schimbat numele: *Miron Constantinescu*, fiu al Aradului.

Ştefan Cicio-Pop, „baciu Cicio", era un domn înalt, impozant, stâncos, cu fruntea largă, purtând ochelari. Cât îl admiram! Cât! Despre marele luptător pentru Unire, aş avea multe de spus. Ştiţi că de la geamul casei sale l-am văzut, licean, pe Generalul Berthelot? Lume fără sfârşit în faţa casei. Marele oaspete grăia în franceză. Lângă el, Cicio-Pop traducea. Aplauze furtunoase. Mi se ridicase chipiul de pe frunte, de bătutul în palme!

*

După mulţi ani, fără căpătâi, m-am dus la baciul Cicio să-i cer slujbă. Eram în Arad pe capul părinţilor mei plugari. Mi-a zis: „Vino la Bucureşti, să stăm de vorbă." Student anul întâi la Drept, l-am căutat. Domicilia aproape de Parlament, al cărui preşedinte devenise. I-am repetat necazurile. Nu ştiu cum s-a-ntâmplat, dar post *Nu* am primit.

*

A venit, apoi, dictatul de la Viena, *1940*. Cicio-Pop murise la Arad, în februarie *1934*. Am fost la înmormântare. Pe de o parte, a fost bine. Nu a trăit anii bestialului dictat. Refugiaţii din Ardealul de Nord, într-un an au organizat la Arad o mare şezătoare literară. Pribegii, constituiţi în *Asociaţia refugiaţilor ardeleni*, cu oficiosul *Ardealul*, după festivitatea de la Teatru, au fost invitaţi la o recepţie, în casa *Cicio-Pop*. Masă lungă, bogată. Oficiul de gazdă îl făcea Doamna *Ani*, fiica lipsitului, vai, amfitrion. Discursuri. Recitări. Între prezenţi amintesc pe *Anton Ionel Mureşanu*, di-

(Continuare în pag. a 2-a)

Petre Pascu

Sf. Sava cel sfinţit – 5 decembrie

„Minunat este Dumnezeu întru sfinţii Săi"

În multe feluri şi în multe chipuri au pătimit vitejii cei prea aleşi ai turmei lui Hristos, care strălucesc astăzi pe cerul ortodoxiei noastre şi care întocmai ca cedrii din Liban, au crescut în grădina lui Dumnezeu, dând umbră celor dogoriţi de arşiţa păcatelor, alinare celor înviforaţi, mângâiere celor din nevoi, cercetare celor străini, încurajare celor deznădăjduiţi şi tuturor părintească iubire. Unii dintre aceştia, precum zice Cartea sfântă: „au biruit împărăţii, au făcut dreptate, au dobândit făgăduinţele, au astupat gurile leilor, au stins puterea focului, au scăpat de ascuţişul sabiei, au întors taberele vrăjmaşilor, au suferit batjocură şi bici, lanţuri şi închisoare sau au fost ucişi cu pietre, au fost puşi la cazne, au fost tăiaţi cu fierăstrăul, au murit ucişi cu sabia, au pribegit în piei de oaie, lipsiţi şi strâmtoraţi, au rătăcit în pustii şi în munţi, în peşteri şi în crăpăturile pământului" (Evr. XI). Într-alt loc se zice că „în casa Tatălui Meu multe lăcaşuri sunt" sau altădată că „stea de stea se osebeşte întru slavă". Înţelegem din cele de mai sus că toţi sfinţii strălucesc înaintea lui Dumnezeu. Unii mai mult, alţii mai puţin. Pe unul din aceşti luceferi pe care îl au îndeosebi monahii ca model, Biserica îl serbează cu aleasă cinstire an de an în ziua de 5 decembrie ,când el s-a săvârşit în pace, dându-şi sufletul în mâinile Părintelui ceresc, pe care L-a slujit şi mărturisit până în ultima clipă a vieţii cu totală iubire şi nemărginită daruire — sfântul cuvios Sava cel sfinţit. Acesta se naşte din părinţi de bun neam şi cu frică de Dumnezeu: Ioan şi Sofia, pe vremea împăratului Teodosie (408—450). Împodobit încă din tinereţe cu alese virtuţi şi crescut în cultul muncii, al iubirii de semeni şi al cinstirii de Dumnezeu, tânărul Sava ajunge să vieţuiască de la vârsta de numai 8 ani într-o mănăstire din apropiere. Lucid la minte şi râvnitor la învăţătură deprinde curând tainele dumnezeieştilor Scripturi şi ale cunoştinţei de Dumnezeu, arătându-se silitor şi ascultător. Au încercat rudele în nenumărate rânduri să-l readucă acasă, fără a izbuti. Tânărul Sava nu s-a abătut de la calea pe care şi-o alesese. Auzind şi cunoscând pe unii părinţi îmbunătăţiţi în viaţă, cuviosul Sava prin asprimea vieţii sale încearcă nu numai să-i ajungă pe aceştia, ci chiar să-i şi depăşească, uimind pe mulţi din cei ce-l cunoşteau, făcându-se tuturor pildă prin post aspru, prin rugăciune îndelungată, cu lacrimi şi frângere de inimă, prin adâncă cugetare, exemplară smerenie şi netărmurită râvnă spre săvârşirea faptelor bune. Dorind să-şi poarte paşii chiar pe urmele Mântuitorului Hristos, cu binecuvântarea staretului merge să se închine la mormântul Domnului din Ierusalim. Atras de frumuseţea locurilor sfinte, se stabileşte la o mănăstire din ţinutul Iudeei, pe când avea doar 18 ani, cerând în acest sens binecuvântare de la un alt vestit cuvios-Eftimie cel Mare, sub îndrumarea căruia rămâne o bucată de vreme. Este trimis apoi în ascultare în părţile Egiptului, unde aflându-l părinţii săi trupeşti, încearcă să-l determine să părăsească viaţa călugărească pentru a intra în cea militară, dar fără nici un succes. Sava era ferm în hotărârile sale şi voia să tragă brazda până la capăt, fără a se mai uita înapoi. Pentru a scăpa de presiunea părinţilor, se întoarce iarăşi în părţile Palestinei şi, timp de zece ani, se nevoieşte într-o peşteră neştiut de nimeni, mâncând numai ierburi şi rădăcini la 3—4 zile, ajungând să fie văzător cu duhul şi mare osârduitor întru păstrarea pravilei călugăreşti. Faima vieţuirii sale aspre s-a răspândit curând în toată Palestina, încât numeroşi monahi şi chiar mireni din toate părţile veneau să-i ceară povaţă. Pe mireni îi sfătuia să se poarte cu frică faţă de Dumnezeu şi cu dragoste faţă de semeni, iar monahilor le dădea binecuvântare să-şi aleagă peşteri unde să petreacă toată săptămâna în post şi priveghere, iar duminica să se întâlnească cu toţii în lavra Sfântului Atanasie, pentru a se împărtăşi cu Trupul şi Sângele Domnului. În jurul său se strâng mai întâi vreo 70 de monahi, răspândiţi pe la diferite chilii şi peşteri, iar la puţin timp numărul acestora ajunge la câteva mii. Aflând patriarhul Ierusalimului de faima, de râvna şi neadormita priveghere a cuviosului Sava, îl cheamă la sine şi deşi acesta la început nu voi să primească, în cele din urmă este hirotonit preot, încredinţându-i-se purtarea de grijă faţă de toţi pustnicii din părţile acelea, al căror număr nu era prea mic. În această perioadă, fiind singurul copil al părinţilor săi, destul de înstărit din punct de vedere material, săvârşindu-se aceştia din viaţă, cuviosul Sava împarte o parte din moştenire săracilor, iar cealaltă parte o vinde şi zideşte case de oaspeţi, biserici, chilii şi spitale în scopul iubirii aproapelui. În toate acestea cei care deserveau

(Continuare în pag. a 2-a)

Protos. Ştefan Guşă

Autobiografie

Povestea puiului de mocan începe de departe:
De la păstorii cei vechi, mânaţi de soartă înainte;
Dar, eu m-am născut la un an după nouă sute şapte,
Când cenuşa conacelor boiereşti era fierbinte! ...

Eram Prâslea. Ultimul din paisprezece copii.
Pentru sărăcia din blid şi umilinţa din suman
Tata luptase în răscoală şi zăcea prin puşcării,
Mama şi fraţii munceau pe moşia lui Marghiloman.

Dacă el nu ajungea până la Podul Buzăului
— În acele zile de cumplit necaz şi de mult amar —
Cu gloata răsculaţilor de pe Valea Călnicului,
Nici eu n-aş fi putut înainta până la Seminar.

Când trec podul şi citesc inscripţia recunoştinţei,
Ştiu că acolo e şi lupta tatei pentru mai bine;
Dar, nu ştiu de ce simt sub limbă amarul biruinţei
... Şi eu, când biruiesc, — biruieşte mocanul din mine.

Lui îi datorez această autobiografie,
Scrisă, sincer, cu condeiul prin darul poeziei;
Cu pensula vreau să-i prind chipul, — ca într-o efigie
Şi să-i dau binecuvântarea cu harul Preoţiei.

Pr. Lăudatu Vasilescu

Unirea din 1918...

(Urmare din pag. 1)

al XVII-lea, s-a şi reuşit. Apoi, ca împărţindu-i să-i stăpânească mai uşor. *Divide et impera.* Aceasta a fost politica Habsburgilor catolici. Şi, legat de aceasta, să-i facă pe români să se urască între ei, să nu mai aibă credinţa comună cu cei de peste munţi, aşa fel încât nici între ei să nu se ajute, nici de peste munţi să nu ceară ajutor. Oare n-a declarat Atanasie Anghel, sărmanul, că se leapădă şi de Mitropolitul şi Voievodul Românilor de peste munţi, din Ţara Românească? De Constantin Brâncoveanu!

În 1918 Ortodoxia a putut ieşi din catacombele în care se afla ca religie *tolerată*. Momentul a impus şi o refacere a unităţii religioase rupte în anul 1700 dar, se spune, ideea n-a putut fi realizată din cauza amestecului unui politician bine cunoscut.

Transilvania n-a fost ocupată de armata română în 1918. Ea şi-a afirmat singură dreptul istoric la unitatea cu Ţara, împlinind ceea ce ceruseră românii încă la 1848: *Vrem să ne unim cu Ţara!*

Ziua de 1 decembrie 1918 a fost ziua de culme a Reîntregirii.

Să nu uităm succesiunea faptelor. Începutul l-a făcut Basarabia. În acelaşi an. La 27 martie 1918, basarabenii prind momentul potrivit şi, după o scurtă fază de *Republică democratică moldovenească independentă* (1917), Republica hotărăşte Unirea cu *„Mama sa România"*, scriind în *Actul Unirii* elaborat de *Sfatul Ţării*, că fac acest act *„în puterea dreptului de neam şi pe baza principiului ca noroadele singure să-şi hotărască soarta lor de azi înainte şi pentru totdeauna"*. Actul Unirii a fost semnat de Ion Inculeţ, preşedintele Sfatului Ţării, de Pan Halipa, vice-preşedinte şi de Ion Buzdugan, secretar. Unirea s-a afirmat atunci „pentru totdeauna". N-a fost să fie aşa, dar hotărârea e hotărâre şi rămâne valabilă pentru totdeauna. Dreptul de neam nu poate fi infirmat de nimeni şi de nimic. Basarabia revenea la Patria-Mamă după 106 ani de la răpirea ei de către ruşi din mâinile turcilor care nu erau stăpâni pe ea.

Actul Unirii Basarabiei a fost ratificat de Parlamentul României la 29 decembrie 1919. Sub preşedinţia lui Nicolae Iorga, raportorul a fost Vasile Stroescu, marele mecenat care a ajutat ca nimeni altul, până în 1918, şcolile şi bisericile româneşti din Transilvania, iar *Expunerea de motive* a făcut-o un transilvănean, Al. Vaida Voievod, ministru secretar de stat fără portofoliu ,delegat cu administrarea Basarabiei. *„Unirea tuturor românilor într-un singur stat este un act al dreptăţii istorice şi al civilizaţiei umane"*, a spus atunci Al. Vaida Voievod, referindu-se evident şi la Transilvania, căci el vorbea în Parlament la 29 decembrie 1919, deci după un an.

Aşadar la început a fost Basarabia.

Apoi, aceeaşi hotărâre a luat-o şi Bucovina, înstrăinată încă din anul 1775.

Congresul General al Bucovinei s-a întrunit în Sala Mitropoliei din Cernăuţi, la 28 noiembrie 1918, unde s-a citit şi s-a aprobat *„Hotărârea de unire necondiţionată şi pentru vecie cu România"*. Au fost prezenţi delegaţi din Basarabia şi din Transilvania, iar Preşedinţia a fost asumată de Iancu Flondor. *Moţiunea de primire a Unirii* afirma că Bucovina a fost dintotdeauna parte a Moldovei, că în acea parte a Moldovei a fost Scaun domnesc la Suceava, că la Rădăuţi sunt îngropaţi primii zece domnitori ai Moldovei, iar la Putna Ştefan cel mare şi Sfânt. S-a spus limpede că anexarea de către Habsburgi în 1775 a fost silnică şi că a rupt Bucovina din trupul Moldovei, ţinând-o prizonieră 143 de ani, silind pe bucovineni să lupte pentru interesele altora prin toată Europa sub steag străin. Drept răsplată li s-au redus drepturile moştenite din strămoşi, şi li s-a izgonit limba română din şcoli şi biserici!

Acum ei afirmau că a sunat ceasul izbăvirii şi al Unirii tuturor românilor dintre Nistru şi Tisa, într-un stat unitar, după ce Dumnezeu i-a pedepsit pe asupritori dezmembrându-le monarhia şi imperiul. Adunarea a hotărât, prin *„liberă hotărâre"*, Unirea *„în numele suveranităţii naţionale"*. Unirea s-a hotărât a fi *„necondiţionată şi pentru vecie"*, aşa cum au hotărât-o şi basarabenii şi cum o vor hotărâ numai peste câteva zile şi transilvănenii şi bănăţenii.

Recomandarea aprobării *Moţiunii* a fost făcută de către cunoscutul istoric Ion Nistor, membru al Consiliului Unirii; Votul s-a făcut prin *„aplauze nesfârşite"*, deci Unirea s-a aprobat cu unanimitate.

A urmat Transilvania.

Transilvania a făcut finalul printr-o demonstraţie uriaşă, cu delegaţi din toate părţile Transilvaniei, acreditaţi în regulă pentru a exprima voinţa de unire. Şi aşa cum în anul 1848 pe Câmpia Libertăţii fuseseră împreună Andrei Şaguna şi Ioan Lemeni, şi la Alba Iulia au fost împreună Miron Cristea şi Iuliu Hossu, împreună cu mari personalităţi ca Ioan Pop de Băseşti, Vasile Goldiş, Iuliu Maniu, şi lista ar fi interminabilă. În ceasurile mari ale istoriei românii din ambele confesiuni au fost împreună, în ciuda celor care i-au vrut şi i-au ţinut peste 200 de ani dezbinaţi. Exemplul celor amintiţi mai sus rămâne un model istoric şi pentru astăzi.

Biserica românească a fost mereu candela aprinsă a unităţii de neam. Ea a întreţinut *„Limba vechilor cazanii"* în biserici, ea ne-a apărat de maghiarizare, de rusificare şi, în Bucovina, de câte altele au mai vrut să facă Habsburgii din noi. Căci noi am fost prezenţi în toţi cei care au suferit, şi în toţi cei care au izbutit unirea. Noi eram în ei, aşa cum ei sunt acum în noi, şi cum vom rămâne pe vecie aceiaşi, ieri, astăzi şi mâine. Nu zicem noi oare: *„Noi am luptat la Călugăreni"*, şi peste tot pe unde au luptat strămoşii noştri? Şi nu s-au străduit ei să fie „noi" lăsându-ne sfânta moştenire a gliei strămoşeşti?

Nu trebuie să uităm că suntem moştenitorii unor tradiţii peste tot respectate, cu sutele de ani, în toate provinciile vremelnic năpăstuite, şi nimeni şi nimic nu ne dă dreptul să trădăm astăzi moştenirea înaintaşilor şi *„dreptul de neam"* de a-l apăra aşa cum l-au afirmat ei.

Un gând trist mă duce acum, la această aniversare a unei bucurii, spre o parte din Biserica de peste Prut care, nesilită de nimeni de data aceasta, trăieşte momente de apostazie naţională, uitând de *„dreptul de neam"* şi optând pentru dreptul la înjosire şi îngenunchere în faţa ocupantului, rugându-l să rămână s-o stăpânească în continuare. Cine înţelege ceva din aceasta, să ne spună şi nouă, celor 23 de milioane de români din ţară şi celor cca 12 milioane din afara graniţelor, căci noi nu înţelegem nimic. Să fie doar o rătăcire temporară ,sau o boală de nevindecat, precum e lepra, ciuma, cancerul... Sărmanii îmbolnăviţi cer, dincolo de condamnare, mila noastră, dar cât e de grea mila faţă de unii ca aceştia!

N-aş vrea să uit să amintesc de episodul Nicolae Bălan, viitorul mitropolit al Ardealului, şi de rolul lui în organizarea plebiscitului de la Alba Iulia. Comitetul Naţional Român din Transilvania l-a trimis în Moldova la Iaşi să se întâlnească cu regele Ferdinand şi cu Guvernul României, spunându-le ce se petrece în Transilvania, El transmisese de acolo ceea ce s-a părut a fi mai bine şi mai urgent: *Adunare de îndată la Alba Iulia; unire cu Patria-Mumă fără condiţii.* Dar el personal a ajuns la Alba Iulia seara târziu, la 1 decembrie 1918, pentru că pe dealul Perşanilor i s-a stricat maşina şi a trebuit s-o împingă ore întregi. Aducea cu el şi un mesaj al lui Nicolae Iorga. Il va fi predat seara, după ce marele eveniment se petrecuse dimineaţa. Intenţia era ca mesajul să fie citit Adunării.

Printre cei patru aleşi să ducă la Bucureşti *Actul Unirii* Transilvaniei cu Patria-Mumă, a fost şi episcopul ortodox al Caransebeşului, viitorul patriah al României Miron Cristea, şi episcopul Iuliu Hossu viitorul Cardinal.

Ziua de 1 decembrie 1918 a fost, ca şi cea din anul 1600, marea zi de împlinire a unirii tuturor românilor pe vatra strămoşească a Dacilor. Şi va rămâne astfel pentru toate veacurile care vor urma, până la sfârşitul istoriei. Şi chiar dacă întâmplări nefericite vor mai veni, cum au mai venit, şi cum mai avem parte şi astăzi de unele asemenea, 1 Decembrie rămâne, dincolo de toate, simbolul unei realităţi împlinite şi mereu în stare de reîmplinire, simbolul unităţii şi al speranţei.

Rolul Sibiului în acţiunea unionistă

(Urmare din pag. 1)

Subjugarea naţională, accentuată în perioada dualistă, a impulsionat procesul de organizare politică a forţelor româneşti. În octombrie 1880 s-a ţinut la Sibiu o conferinţă la care s-a hotărât elaborarea unui program de acţiune politică comună a maselor româneşti din Transilvania.

Între 12—14 mai 1881 se întruneşte la Sibiu Conferinţa naţională, cu care ocazie se hotărăşte crearea Partidului Naţional Român, menit să rezolve problemele naţiunii româneşti din Transilvania şi Banat. Se hotărăşte şi alcătuirea unui Memoriu care să fie publicat. S-a tipărit, la Sibiu, în 1882 în 4 limbi. Se critică legile sistemului dualist.

În slujba ideilor de unire, în aprilie 1884, se înfiinţează la Sibiu revista „Tribuna" — primul cotidian al românilor din Ardeal.

În 21—22 ianuarie 1892 s-a întrunit la Sibiu Conferinţa P.N.R. S-a ales un nou Comitet Central şi s-a fixat ziua de 28 mai 1892 ca dată a înaintării Memorandului împăratului de la Viena.

În Transilvania au izbucnit puternice acţiuni de solidarizare cu memorandiştii. Înainte de proces are loc la Sibiu o întrunire populară de solidarizare cu „inculpaţii".

După desfiinţarea P.N.R., s-a înfiinţat un comitet provizoriu. Acesta a convocat, pentru 26 noiembrie 1894 o mare adunare populară la Sibiu, cu scopul deliberării asupra organizării P.N.R.

Din Sibiu, la 6 februarie 1896, Dr. Ion Raţiu trimite un Proiect de manifest cu privire la programul de viitor al mişcării naţionale din Transilvania, iar în 2 mai un apel pentru convocarea unei conferinţe a P.N.R. la Sibiu. Conferinţa a fost interzisă.

Împotriva aniversării în 1896 a unui mileniu de la venirea ungurilor în câmpia Panonică au avut loc mari mitinguri de protest. Într-o consfatuire a P. N. R. ţinută la Sibiu, s-au trimis delegaţi la Iaşi şi Sinaia ca să organizeze acţiuni împotriva acestei aniversări.

Românii au protestat şi faţă de proiectul legii pentru maghiarizarea vieţii politice prin stabilirea oficioasă a numelor de localităţi din 1897. P.N.R. a hotărât întruniri de protest. Astfel, în 14 decembrie s-a ţinut la Sibiu o consfătuire în care poporul român îşi exprimă protestul împotriva acestui proiect de lege.

În legătură cu unitatea naţională, revista „Luceafărul" din Sibiu (nr. 4 din februarie 1909) declară că românii din Transilvania sunt uniţi în cugete şi simţiri cu cei din România, că aşteaptă „alte uniri ce mai sunt de îndeplinit în sânul poporului român".

După desfiinţarea revistei „Tribuna" (8 mai 1912), toate forţele publicistice se concentrează în jurul ziarului „Românul" din Arad. Prin declaraţia din 8 martie 1912, semnată la Sibiu, de 29 intelectuali români se reorganizează P.N.R. în vederea „operei de consolidare a neamului românesc".

La 1 noiembrie 1918 se constituie Consiliul Naţional Român din Sibiu, care aduce la cunoştinţa populaţiei româneşti din oraş prefacerile politice în desfăşurare, cerându-i să păstreze ordinea.

În 2 noiembrie a avut loc la Sibiu o puternică demonstraţie, cu care ocazie soldaţii au înlocuit rozeta imperială cu tricolorul.

Consiliul Naţional Român al jud. Sibiu a cerut la 9 noiembrie 1918 ca „în fiecare comună să se înfiinţeze sfat naţional".

Consiliul naţional săsesc, întrunit la Sibiu în 21—22 noiembrie hotărăşte să intre în legătură cu C.N.R.

Mişcarea naţională revoluţionară din Transilvania, în toamna lui 1918 ,a reuşit să înlăture vechiul aparat de stat maghiar. Un manifest al C.N.R. din Sibiu precizează: „în unele comune oamenii au înlăturat de la cârmă pe slujbaşii de până acum, mai cu seamă pe notari".

După unire, guvernarea românească în Transilvania a fost exercitată prin Consiliul Dirigent şi Marele Sfat Naţional, care îşi stabilesc locul de activitate la Sibiu.

În congresul Partidului Social Democrat, ţinut între 19—20 ianuarie 1919 la Sibiu, socialiştii români au aderat la actul unirii.

Tot în ianuarie, în ziua de 21, sosește la Sibiu Gen. Patey cu ocazia incidentului de la Zalău ,când armata ungară a atacat armata română. Gen. Patey a avut o convorbire cu comisarul Apathy, învinuit de provocarea sus-numitului incident.

Populaţia săsească din Sibiu, întrunită la 12 martie 1919, se declară de acord cu actul înfăptuit la 1 decembrie 1918. Acelaşi lucru, în 8 iunie, îl face şi populaţia germană.

Unirea s-a proclamat şi făptuit la Alba Iulia. La realizarea acestui vis al neamului românesc au contribuit românii din toate oraşele şi satele transilvane. Oraşul Sibiu a avut un rol istoric deosebit.

Prin momente şi acţiuni ce s-au iniţiat şi făptuit în el, Sibiul a contribuit la Unirea din 1 decembrie 1918 — eveniment memorabil, încrustat cu diadema nepieririi în coloana infinită a istoriei româneşti.

Clerici români din Bihor la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia, din 1 decembrie 1918

Participarea clerului român din Bihor la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia, în care s-a hotărât unirea Transilvaniei cu Patria-Mamă, se înscrie pe linia unei îndelungate şi rodnice contribuţii la lupta întregului popor român pentru drepturi şi unitate naţională. Sufletul acestei lupte şi animatorul ei principal — din partea clerului bihorean — l-a reprezentat episcopul de mai târziu al Oradiei, Roman Ciorogariu. Prin clerul şi învăţătorii bihoreni — cei mai mulţi foşti elevi ai săi la Institutul teologic-pedagogic din Arad — Roman Ciorogariu a desfăşurat o largă acţiune de lămurire a maselor asupra evenimentelor în curs, pregătindu-le pentru ziua realizării idealului naţional de unitate statală deplină a poporului român.

Organele de supraveghere şi represiune ale guvernului au sesizat de mult rolul acestor intelectuali în ce priveşte îndrumarea poporului şi-i numeau „instigatori". Împotriva lor au fost luate cele mai drastice măsuri. Au fost întocmite „liste de suspecţi" şi internaţi în lagărele din judeţul Şopron, în număr de peste zece mii de români, între aceştia şi mulţi preoţi şi învăţători.

După istorica întrunire de la Oradea, din 12 oct. 1918, în care Comitetul executiv al Partidului Naţional Român s-a întrunit spre a dezbate situaţia politică şi a lua măsurile cuvenite pentru a proclama dreptul la autodeterminare al popoarelor conform principiilor wilsoniene, în ziua de 3 noiembrie 1918, în casa lui Aurel Lazăr, a avut loc constituirea Consiliului Naţional Român, aşezat de la început sub dispoziţiile Consiliului Naţional Central din Arad. Din procesul verbal încheiat cu acest prilej, se constată prezenţa, între alţii, a unui însemnat număr de clerici în frunte cu vicarul episcopesc de atunci, Roman Ciorogariu, secondat de colaboratorii săi apropiaţi, consilierul Gh. Tulbure, secretarul eparhial Aurelian I. Magieru şi alţi preoţi din loc. De la uniţi au fost de faţă Dr. Iacob Radu, Gh. Miculaş, Augustin Maghiar şi alţii. Îndată după această şedinţă, vicarul Roman Ciorogariu a dat cunoscuta *Circulară* către preoţimea şi învăţătorimea de sub jurisdicţia Consistoriului său. În ea, preoţii şi învăţătorii sunt îndatoraţi „să lumineze poporul asupra adevăratei stări de lucruri"; să vestească „evenimentul mare al zorilor păcii definitive şi a datoriei cetăţeneşti de a susţine pacea şi bunăvoirea între oameni". Mai departe se spune: „Vă fac de datorie să sprijiniţi acţiunea acestui Consiliu Naţional... să intraţi însivă în aceste comitete locale... care sunt sfaturi de pacificare şi îndrumare în albia ordinei publice. Dreptul de liberă dispoziţie a naţiunilor nu înseamnă anarhie... ci dreptul de a trăi liber viaţa naţională, între marginile legii, respectând acest drept şi celorlalţi concetăţeni".

În acest timp, Consiliul Naţional Român a emis Circulara din 2/15 noiembrie 1918 prin care se convoca „Marea Adunare Naţională Română" pe data de 1 decembrie (stil nou), arătând că sunt invitaţi „din oficiu" arhiereii, locţiitorii lor, vicarii episcopeşti, consistoarele, protopopii, reuniunile învăţătoreşti, precum şi profesorii Institutelor superioare şi medii de învăţământ, cu câte un delegat al lor.

Printr-o scrisoare personală, datată 9/22 noiembrie 1918, Vasile Goldiş ţine să asigure pe Roman Ciorogariu că „spre a înconjura orice neînţelegere, vă avizăm că P. Cuv. Voastră, ca preşedinte al Consistoriului gr. or. român din Oradea, sunteţi membru din oficiu al Adunării Naţionale ce se va ţinea la 1 Decembrie a.c. în Alba Iulia". Această Adunare — se ştie — a avut loc la data fixată. Din partea clerului au fost de faţă trei feluri de participanţi; mai întâi cei aleşi din partea unor cercuri electorale, apoi membrii de drept reprezentând instituţiile şi aşezămintele naţionale româneşti şi, în sfârşit, cei prezenţi din iniţiativă proprie. Roman Ciorogariu descrie cu patos-ul lui cunoscut, peripeţiile drumului şi desfăşurarea lucrărilor Adunării. El spune că dintre cele dintâi două categorii „s-au făcut cam două sute delegaţi din Biharia". Se pare însă că numărul participanţilor, între care şi cei veniţi pe cont propriu, a fost mult mai mare.

Din datele publicate de *Gazeta Oficială* din Sibiu (nr. 1 din 1/14 decembrie 1918), reluate şi completate ulterior, se cunosc numele următorilor preoţi aleşi şi delegaţi din partea unor cercuri electorale:

— Preotul *Dimitrie Popa*, paroh în Tulca, ales în cercul Salonta.
— Preotul *Iosif Tărău*, paroh în Săcădat, delegat al cercului Aleşd.
— Preotul *Coriolan Manu*, paroh în Abrămuţ, delegat al cercului Marghita.
— Preotul *Pop Gheorghe*, paroh în Oşorheiu, delegat al cercului Biharia.
— Preotul *Alexandru Golea*, paroh în Hidişelul Nou şi delegat al cercului Ceica.

Se ştie că nu toate cercurile electorale au delegat şi preoţi ca reprezentanţi ai lor la Alba Iulia. Faptul este explicabil dacă ne gândim la numărul mare ale delegaţilor clerici ca reprezentanţi ai instituţiilor bisericeşti, şcolare şi culturale. Astfel, din partea Consistoriului ortodox şi a Capitlului unit din Oradea au participat vicarul episcopesc Roman Ciorogariu, episcopul unit Dumitru Radu, 15 protopopi, doi consilieri, delegaţi ai societăţilor culturale, ai Reuniunilor de cântări şi muzică, ai societăţilor studenţeşti şi financiare, Reuniunilor de femei, ai Gărzilor naţionale, Reuniunilor de meseriaşi şi comerciale.

Dintre preoţii participanţi ca reprezentanţi ai unor instituţii bisericeşti şi cei plecaţi pe cont propriu, amintim doar câteva nume, cu regretul de a nu fi putut aduna date precise despre ceilalţi clerici care au fost de faţă la această Mare Adunare Naţională. Astfel, au participat: Preotul *Andrei Horvat*, protopopul Oradiei, preotul *Gent Ioan* din Oradea, canonicul *Iacob Radu*, profesorul de teologie *Gheorghe Miculaş*, preotul profesor *Petru Tămâian*, Preotul *Dudulescu Gavril*, Preotul *Petru E. Papp* din Pocola devenit protopop al Beiuşului, Preotul *Petru Şerb* din Girişul Negru, devenit protopop la Beliu, Preotul *Alexandru Muntean* din Tileagd — preot cărturar cu frumoasă activitate publicistică, mutat mai târziu la Caransebeş, Preotul *Nicolae Roxin* din Micherechiu, Preotul *Aurel Victor Florea* din Călugări, Preotul *Nicolae Maliţa* din Săbolciu, Preotul *Mihai Giurău*, devenit ulterior protopop la Marghita şi Beliu şi Preotul *Gheorghe Bordaşiu* din Husasăul de Criş, devenit preot în Săbolciu.

Unii dintre aceşti preoţi participanţi la Alba Iulia şi-au scris mai târziu amintirile şi au descris desfăşurarea evenimentelor de atunci.

Unul dintre aceştia, preotul Gheorghe Bordaşiu, pe atunci învăţător confesional ne-a lăsat o *Cronică* a satului şi parohiei Săbolciu. Împreună cu preotul acestui sat, Nicolae Maliţa, au cântat în strana bisericii din Alba Iulia dând, după expresia dragă lui, „cel dintâi *Amin* la binecuvântarea dată României întregite".

După întoarcerea de la Alba Iulia, Roman Ciorogariu — conştient de răspunderea ce o avea pentru buna desfăşurare a vieţii noi româneşti care începea, a dat o prea frumoasă şi cuprinzătoare *Circulară*, lămurind, în 11 puncte, atât cauzele războiului cât şi cele ce se cuvin a fi făcute de acum înainte. Rând pe rând, ţinuturile româneşti au fost eliberate de armata română care înainta biruitoare. Se aştepta cu înfrigurare sosirea acestei armate şi în Oradea, unde începuseră grave tulburări. „Omul năcăjit din Oradea — scrie cu amară ironie Roman Ciorogariu — se gândea tot la porunca aia ce nu mai venea". Din decembrie 1918, îndată după Alba Iulia, şi până la 20 aprilie 1919, Bihorul a cunoscut clipe de aşteptare desnădăjduită şi de suferinţe cumplite şi chiar jertfe de sânge nevinovat. El însuşi s-a aflat în faţa morţii de care n-a scăpat decât datorită intrării armatei române în Oradea. Întâmpinând şi salutând cu înflăcărate cuvinte această armată care aducea ordinea şi civilizaţia în oraşul greu încercat, Roman Ciorogariu n-a uitat să ceară ocrotire şi „pentru elementele de ordine ale concetăţenilor noştri maghiari, care împreună cu noi au suferit ororile anarhiei". Era şi acest gest una din dovezile spiritului de omenie care a caracterizat întotdeauna poporul nostru.

Prot. dr. Gheorghe Liţiu

DIN SF. SCRIPTURĂ:

Din pricina banilor, mulţi au păcătuit şi cine caută să se îmbogăţească îşi întoarce ochiul de la dreptate.

(Înţelepciunea lui Solomon 27, 1)

Fiule, păstrează-ţi întreagă floarea vârstei tale şi nu da altora tăria ta!

(Înţelepciunea lui Solomon 26, 21)

Sf. Sava cel sfinţit

(Urmare din pag. 1)

erau monahii. Vestea asprimii şi râvnei sale îl fac atât de vestit încât mii de monahi se strâng în jurul său cerându-i să rămână în obştea lui, fiind nevoit să-i împartă la şapte dintre mănăstiri, în care vestiţi pustnici, fie că locuiau permanent, fie că veneau din peşteri duminica pentru a primi Sfintele Taine, el urmărindu-i şi supraveghindu-i îndeaproape pe fiecare în parte.

Ceea ce a rămas de la el până astăzi şi care se respectă întocmai în cele mai multe din mănăstirile de la noi şi din întreaga Ortodoxie este „Tipicul Sfântului Sava" — carte de mare autoritate.

Cunoscându-şi din vreme sfârşitul, cuviosul părinte se pregăteşte pentru plecarea în viaţa de dincolo, lucru ce s-a întâmplat în zorii zilei de 5 decembrie, la vârsta de aproape 100 de ani. Sfintele sale moaşte au fost aşezate de ucenicii săi cu mare cinste în raclă de argint şi se păstrează până astăzi ca un odor de mare preţ în mănăstirea ce-i poartă numele, nu departe de Betleem, fiind una din cele mai vechi şi mai frumoase mănăstiri din Ţara Sfântă. Din viaţa cuviosului Sava cel sfinţit, s-ar părea că pot lua pildă numai monahii. Într-adevăr, felul său de viеţuire este îndemn pentru toţi cei ce au făgăduit ascultare necondiţionată, dar nu numai pentru aceştia. Orice creştin trebuie să-şi pună de acord viaţa cu preceptele Evangheliei. Sfântul Sava părăseşte toate ale lumii acesteia încă de la vârsta de 8 ani, îmbrăţişând viaţa monahală, pe care desigur n-o poate îmbrăţişa oricine, ci numai cei cărora le este dat. E frumoasă, dar în acelaşi timp şi spinoasă. Sunt încercări şi necazuri, dar sunt şi bucurii, poate chiar mai mari şi mai multe decât în viaţa de familie, deşi acestea nu pot fi înţelese decât de cei ce le trăiesc. Pot însă avea aceleaşi bucurii şi poate chiar mai mari, şi familiştii, care, înţelegând rostul căsniciei, îşi cresc pruncii în cultul muncii, cu respect faţă de oameni şi cu frică faţă de Dumnezeu. Cel ce a spus primei perechi de oameni: „Creşteţi şi vă înmulţiţi" — le va răsplăti acestora. Cuvine-se aşadar, ca cei cu familii să-şi îndeplinească cu conştientă răspundere îndatoririle ce le revin în calitate de soţi şi părinţi, iar cei din mănăstiri asemeni cuviosului părintelui nostru Sava, să nu-şi uite rostul şi menirea intrării lor în mănăstire, rugându-l pe Sf. Sava să ducă rugăciunile noastre către Părintele Ceresc şi să-L roage pentru mântuirea sufletelor noastre.

Ştefan Cicio-Pop

(Urmare din pag. 1)

rector al ziarului *Ardealul*, la care am colaborat şi eu. *Vasile Netea* era cu oratoria sa demnă de Kogălniceanu. Ziaristul de la *Curentul*, *Constantin Hagea*, Poetul *Iustin Ilieşiu*. Alt poet, minunatul *Lucian Valea*, fost, apoi, prieten de puşcărie, acum odihnindu-se pe veci în cimitirul din Bistriţa, în vecinătatea lui *Matei Eminescu*. Mulţi, alţii, se strânseseră la acea masă, istorică.

Ştefan Cicio-Pop, de nenumărate ori văzut de mine la Camera deputaţilor, al cărei preşedinte era, repet, în *1928*. Cu deosebită prestanţă conducea lucrările şedinţelor. Uneori, ca să nu zic deseori, se iscau tulburări. Vociferări. Ca de pildă N. Lupu, deputat de Fălciu, totdeauna vehement. Gata de harţă. Ba cu unul, ba cu altul. Într-o zi i-a căzut victimă *Octavian Goga*. Poetul pătimirii noastre, cum l-a numit Constantin Stere, dăduse pe cartea sa de poezii autograf lui Aristide Blank, evreu, mare bancher. Lui Lupu şi altora, nu le convenea ca un antisemit să facă astfel de fapte. Goga se apăra: „La noi în literatură se obişnuiesc dedicaţiile. De aceea i-am dat autograf lui Blank. De altfel, e autor de multe binefaceri. Iniţiator al editurii „Cultura Naţională". Zadarnic! Revoltă în şedinţă. În astfel de împrejurări, ca de atâtea ori, îl auzeam pe Ştefan Cicio-Pop: „Linişte Domnilor! Linişte!". Cu mâna zdrăngănea clopoţelul. Sau pe ardeleneşte „tângălăul".

Iată, rezumativ, gânduri de ziua de 1 Decembrie. Valabile pentru tot timpul cât voi mai trăi.

„Unirea cu fraţii de peste Carpaţi, mai presus de orice"

Unul dintre intelectualii ardeleni care au militat cu dăruire şi pasiune pentru libertatea şi unitatea poporului nostru a fost preotul Romul Bucşa (1888—1960).

Viitorul luptător pentru cauza naţională s-a născut în comuna Radeş, lângă Rupea, unde a urmat cursurile şcolii confesionale româneşti. De aici, paşii i-au fost îndrumaţi spre Braşov, la liceul „Andrei Şaguna". Crescut şi educat în spiritul luptei naţionale, tânărul elev, pe când era în ultima clasă de liceu, a arborat la 3/15 mai 1908 steagul tricolor românesc pe mormântul lui Andrei Mureşanu din Braşov. Pentru această cutezanţă, autorităţile maghiare l-au anchetat şi dat în judecată, în vara anului 1908, sub acuzaţia de instigaţie, motiv pentru care a fost eliminat din şcoală.

Mutat la Sibiu, el a urmat cursurile Seminarului Andreian, la absolvirea căruia, în vara anului 1913 a fost numit preot în Sibiu, la parohia din strada Lungă.

Cu ocazia instalării sale în funcţie, la data de 20 iulie/2 august 1913, sâmbătă, ziua Proorocului Ilie, l-au aşteptat în gară un mare număr de credincioşi din parohie, cu muzică, prapori, un steag tricolor românesc, steagul oficial — unguresc şi mai multe trăsuri. După rostirea cuvântului de bun venit şi răspunsul preotului, acesta, însoţitorii şi credincioşii au urcat în trăsură şi, urmaţi de ceilalţi enoriaşi, pe jos, cortegiul s-a pus în mişcare. Când coloana a ajuns în faţa primăriei, a intervenit poliţia. Aceasta a oprit-o şi i-a cerut lui Moldovan, port-drapelul steagului românesc, să-l predea, pentru că purtarea lui e interzisă. Cum port-drapelul a refuzat să-l predea, poliţaii au sărit asupra lui, luând steagul cu forţa. În timpul acestei busculade, Moldovan a fost bătut de oamenii poliţiei, lovit cu sabia şi rănit. În urma acestui incident, Moldovan a fost închis, iar steagul tricolor confiscat şi depus în magazia din beciul primăriei. Românii, nemulţumiţi de comportamentul autorităţilor faţă de ei şi tricolorul naţional, au aruncat în curtea magistratului steagul oficial, unguresc.

Peste câteva zile, preotului Romul Bucşa şi multora din enoriaşii săi li s-a intentat un proces sub acuzaţia de purtare ilegală a steagului românesc, instigare, tulburarea liniştii publice, ultragierea steagului oficial şi a autorităţilor în exerciţiul funcţiunii. Pentru aceste culpe, 24 de români ortodocşi din Sibiu, între care şi preotul Romul Bucşa, au fost pedepsiţi cu închisoare de la 3 la 10 zile şi cu amenzi de la 40 la 150 coroane, totalizând 103 zile închisoare şi amendă în sumă de 1.630 coroane.

După instalarea sa în funcţie, preotul Bucşa a continuat să activeze în mişcarea naţională, motiv pentru care autorităţile poliţieneşti ungare l-au urmărit şi anchetat în mai multe rânduri.

În a doua jumătate a lunii septembrie 1916, când trupele române s-au retras din zona Sibiului, autorităţile maghiare revenite la posturi, l-au arestat pe părintele Romul Bucşa, împreună cu soţia sa Eugenia, născută Joandrea, deportându-i în lagărul de la Turkeroc, din Ungaria, pentru delictul de trădare de patrie. După o detenţie de opt luni şi jumătate, la 1 iunie 1917 soţii Bucşa au fost eliberaţi.

În toamna anului 1918, când s-a declanşat revoluţia burghezo-democratică în Imperiul austro-ungar, preotul Romul Bucşa a luat parte activă la evenimente. Astfel, la 31 octombrie a participat la constituirea Consiliului naţional român al oraşului şi judeţului Sibiu, iar în zilele următoare la înfiinţarea de consilii şi gărzi naţionale româneşti în satele vecine. Pentru activitatea sa pusă în slujba cauzei naţionale, cu ocazia alegerii de delegaţi pentru Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia, ce a avut loc la 24 noiembrie în cercul electoral II al oraşului Sibiu, unul din cei cinci delegaţi aleşi a fost preotul Romul Bucşa.

Peste câteva zile, la 27 noiembrie, în frunte cu preotul Bucşa, locuitorii din cartier se adună în curtea bisericii şi cu toţii semnează actul de adeziune la unirea Transilvaniei cu Patria-Mamă. Iar a doua zi, 28 noiembrie, părintele Bucşa, însoţit de câţiva ostaşi din garda naţională sibiană, a ridicat din beciul primăriei, unde fusese închis, steagul tricolor, proprietatea bisericii din cartierul Maieri, confiscat de autorităţi în urmă cu cinci ani. În timpul acesta, locuitorii cartierului s-au adunat la biserică, în faţa cărora a fost adus steagul tricolor. După sfinţirea acestuia ,părintele Bucşa l-a predat Consiliului naţional român al judeţului Sibiu, pentru a fi arborat pe clădirea primăriei oraşului, unde steagul fusese închis. Apoi, toţi cei prezenţi au alcătuit un convoi care, în frunte cu steagul tricolor şi cântând „Deşteaptă-te române" şi „La arme" s-au deplasat pe străzile Sibiului, până la cazarma din piaţa Hermann ,unde a avut loc o puternică manifestaţie naţională.

În dimineaţa zilei de 30 noiembrie, delegaţii oficiali ai Sibiului, între care era şi părintele Romul Bucşa, însoţiţi de peste o sută de delegaţi neoficiali, a plecat cu trenul special la Alba Iulia.

„Pe drum — relatează părintele Romul Bucşa în însemnările sale —, în vagon, am discutat cu ceilalţi delegaţi din Sibiu şi împrejurimi despre unire. Tuturor le era în gând şi pe buze idealul naţional: unirea cu fraţii de peste Carpaţi, mai presus de orice.

Prin gări am fost întâmpinaţi cu steaguri tricolore, cântece patriotice şi chiote de veselie. În gara Alba Iulia ne-au aşteptat delegaţii Consiliului Naţional Român şi o mulţime de oameni, împreună cu muzica militară. Oraşul, gătit sărbătoreşte, era arhiplin de lume; aici veniseră zeci de mii de delegaţi din toate părţile Transilvaniei şi Banatului, pentru a înfăptui visul dintotdeauna al poporului nostru, unirea tuturor românilor într-un singur stat.

A doua zi, 1 decembrie 1918, pe la orele 9, ne-am îndreptat spre Cazinoul militar din cetate, unde, după prezentarea credenţionalului, am intrat în sală. Aici, începând de la orele 10, în prezenţa celor 1228 de delegaţi, s-au desfăşurat lucrările Marii Adunări Naţionale. Cu mult interes am ascultat cuvântările rostite de conducătorii mişcării naţionale, precum şi rezoluţia citită de profesorul Vasile Goldiş, privind unirea Transilvaniei cu România şi acordarea de drepturi şi libertăţi democratice întregului popor, rezoluţie pe care am aprobat-o cu nespusă bucurie. Minute în şir, delegaţii — între care mă număram şi eu — au ovaţionat pentru înfăptuirea idealului naţional.

În ziua următoare, 2 decembrie, de-abia ajuns la Sibiu, m-am dus la biserică, unde mă aşteptau enoriaşii din cartier, cărora le-am vorbit despre actul istoric al unirii Transilvaniei cu Patria-Mamă, act înfăptuit la Alba Iulia, şi pe care l-am votat în virtutea mandatului încredinţat şi al propriilor mele sentimente naţionale".

Pentru activitatea-i de militant neînfricat pusă în slujba cauzei naţionale, acum la 75 de ani de la făurirea statului naţional unitar român, eveniment la realizarea căruia preotul Romul Bucşa a avut un rol însemnat, îi aducem un cald şi binemeritat omagiu.

Prof. Paul Abrudan

Cu inima la Alba

Cu inima la ALBA, azi reînviem milenii...
De lupte şi de jertfe, de sânge şi bejenii!
Icoane sfinte nouă şi peste veacuri sfinte
De scumpi şi sfinţi martiri, ai mersului 'NAINTE.

Cu inima la ALBA şi sufletu-n CAZANII
Noi ne-am unit ca fraţii şi ne-am învins duşmanii!
Cu inima la ALBA — APULLUMUL roman
Prin NOI prezenţi sunt DACII şi MARELE TRAIAN!

Mereu prezenţi în inimi, i-avem pe GELU, GLAD
Pe MENUMORUTH şi LITOVOI, pe neînfricatul VLAD!

Trăiesc peste ISTORII: BOBÎLNA, TIMIŞOARA,
CĂLUGĂRENI, ROVINE, VASLUIUL, toată ţara!
Făuritori de ţară şi purtători de datini,
Străbuni ni-s BASARABII şi verii lor MUŞATINI.

Cu inima la ALBA, slăvim azi, pe MIHAI
Ce a unit pe-o clipă...
O GINTĂ-UN GRAI şi un PLAI!

Cu inima la ALBA, îi revedem pe MOŢI:
Pe HORIA şi CLOŞCA, martiriul lor pe roţi!
Pe IANCU CRĂIŞORUL, eroul din ABRUD,
În lupta-i cu duşmanul înrobitor şi crud!

Cu inima la ALBA, al LIBERTĂŢII FORUM
Zdrobit-am cătuşa lui SUPPLEX-VALACHORUM.

Cu inima la ALBA, noi, revedem azi, BLAJUL!
CÂMPIA LIBERTĂŢII! voinţa şi curajul,
Acelor opincari, în cuşme şi dimii...
Ce întrupau ARDEALUL! Cei patruzeci de mii.
Cu inima la ALBA, ne amintim de CUZA
De IAŞI, FOCŞANI şi MILCOV,
de SARMIZEGETUSA

Cu inima la ALBA, glorificăm U N I R E A
Trăim INDEPENDENŢA, prin PLEVNA, nemurirea

Cu inima la ALBA, ne amintim de OLT, MĂRĂŞTI
De COSNA, JIU, RĂZOARE, OITUZ şi MĂRĂŞEŞTI,
Unde vitejii noştri, cu sângele lor rece,
Înscris-au peste veacuri, „PE-AICEA NU SE TRECE!"

Cu inima la ALBA, ARADUL îl cântăm
Şi IMN de biruinţă, UNIRII înălţăm!
Voinţa unui NEAM, din TISA până-n MARA
Ce a luptat voind, a se UNI cu ŢARA!

Cu inima la ALBA, prezenţi sunt:
GOLDIŞ, FLONDOR, MANIU şi HALIPPA
Cari VISULUI de AUR, îi constiinţiră C L I P A.
Cu inima la ALBA...
Chemăm BASARABENII!
Chemăm HOTINUL, HERŢA...
Chemăm BUCOVINENII!
Să re'ntregim hotarul cu sfântul său pământ
Lăsat de VODĂ ŞTEFAN, sub aprig JURĂMÂNT!

Cu inima la ALBA! la BUCUREŞTI, SUCEAVA,
Un MONOLIT e ŢARA, cântând UNIRII, SLAVA.

Fluture C. Plăeşu — Bucureşti

Noe şi potopul: pedeapsa dreaptă şi speranţa de salvare

(LECŢIE DE RELIGIE)

1. Organizarea clasei pentru lecţie. (Rugăciunea de intrare în clasă, ştergerea tablei, pregătirea diapozitivelor şi a materialului didactic pentru lecţia următoare, notarea absenţelor etc.).

2. Verificarea temei şi a cunoştinţelor predate în lecţia trecută.

3. *Legătura cu lecţia precedentă, sau cu cunoştinţele anterioare.*

Aşa cum vă amintiţi din lecţia trecută, după ce Adam şi Eva şi-au pierdut cei doi fii, Cain şi Abel, au avut un fiu şi anume Set. Parcurgând ,deci capitolul al cincilea din cartea „Facerea", remarcăm că ne sunt prezentaţi urmaşii lui Set până se ajunge la Noe. De ce se opreşte aici enumerarea? Aceasta vom vedea în lecţia de astăzi.

4. *Comunicarea subiectului lecţiei noi şi a obiectivelor urmărite. (Se va scrie pe tablă).*

...deoarece vom învăţa despre:

„Pedeapsa dreaptă şi speranţa de salvare: Noe şi potopul".

5. *Dirijarea învăţării. Comunicarea noilor cunoştinţe.*

Aşa cum aflăm din ultimul verset al capitolului amintit (capitolul V): „Noe, la vârsta de cinci sute de ani, a născut pe Sem, Ham şi Iafet". Deci dacă Noe avea aşa de mulţi ani, înseamnă că a trecut destul de mult timp de la primii oameni, Adam şi Eva. Să vedem cum a evoluat lumea în tot acest timp? Omenirea se îndrepta spre bine, sau dimpotrivă spre rău? Vom afla citind versetul 5 al capitolului VI: „Domnul a văzut că rautatea omului era mare pe pământ, şi că toate întocmirile gândurilor din inima lui erau îndreptate în fiecare zi numai spre rău". Şi această constatare este foarte gravă şi vă întristează chiar şi pe voi, dragi copii, aşa-i? Să ne gândim puţin împreună: vă mai amintiţi desigur de ora în care am învăţat despre facerea lumii. Dumnezeu crease totul bun şi frumos. Omului îi era destinat a se folosi de toate cele câte au fost create sau „pregătite" anume pentru el. Dar greşeala sa, păcatul său, a făcut ca totul să se schimbe. Vă mai amintiţi ce s-a întâmplat cu Adam şi Eva după neascultarea de cuvântul lui Dumnezeu? Au fost pedepsiţi, aşa-i? Dar cu Cain, ce se întâmplase? Cain a fost un ucigaş. Primii oameni au transmis aşadar mai departe moartea fizică şi cea spirituală, tuturor celor ce s-au născut după ei. Practic, nici un om nu va mai trăi în nevinovăţia dinaintea căderii primilor oameni în păcat. În sufletele oamenilor apare tot mai mult lupta dintre bine şi rău; tot mai mult cad victime răului şi acest fapt tot mai mult atrage după sine vinovăţie, mânia lui Dumnezeu şi apoi pedeapsa răului, a nedreptăţilor şi fărădelegea de tot felul...

Sfânta Scriptură ne spune chiar că: „I-a părut rău Domnului că a făcut pe om pe pământ şi s-a mâhnit în inima Lui... Şi Domnul a zis: „Am să şterg de pe faţa pământului pe omul pe care l-am făcut, de la om până la vite, până la târâtoare şi până la păsările cerului; căci îmi pare rău că i-am făcut".

Printre toţi acei oameni răi, era însă un om, care îl asculta pe Dumnezeu şi respecta voia Sa. El se numea Noe. la fel era şi familia sa. De aceea, „Noe a căpătat milă înaintea Domnului, căci era un om neprihănit şi fără pată între cei din vremea lui: Noe umbla cu Dumnezeu". Iar Dumnezeu a decis să-l salveze de marea urgie pe care urma s-o trimită asupra oamenilor şi anume: un potop care-i va nimici împreună cu pământul. Şi pentru aceasta, Noe trebuie să-şi construiască o corabie mare cu mai multe cămăruţe, Domnul însuşi dându-i indicaţii foarte precise pentru tot ce urma a fi făcut.

Aşadar, Noe s-a apucat de construirea corabiei. Bineînţeles, era ajutat de fiii lui: Sem, Ham şi Iafet. Doborau trunchiuri grele de copaci din care tăiau stâlpi şi scânduri. Corabia era foarte mare: avea „trei sute de coţi în lungime, cincizeci de coţi în lăţime şi treizeci de coţi în înălţime" (Facerea 6, 15). I-au făcut o uşă şi o fereastră sus, lată de un cot. Iar în interior erau multe camere. Corabia avea şi un acoperiş. Iar toate crăpăturile erau astupate cu păcură şi cu smoală ca să nu poată pătrunde nici o picătură de apă.

Oamenii veneau să vadă corabia şi începeau să râdă. Îşi băteau joc de bătrânul Noe. „Nu poţi merge cu această corabie", strigau ei, că doar se află pe uscat. Cum vrei să duci aşa corabie mare la apă?" — „Apa va veni aici" — zise Noe. „Apa va acoperi totul pe pământ. Dumnezeu a spus-o şi aceasta, fiindcă oamenii au devenit foarte răi şi nu-L mai ascultă pe Dumnezeu. Şi cei ce nu vor fi în corabie se vor îneca". Oamenii au început să râdă şi mai tare — „Nu râdeţi!" le spuse Noe. Mai bine ascultaţi şi rugaţi-vă, ca Dumnezeu să vă ierte neascultarea voastră! Atunci veţi avea voie să intraţi în corabie". Dar ei răspundeau: „Nu, noi nu vrem să ne rugăm! Nu vrem să intrăm în corabia aceasta".

Observaţi, copii, că oamenii care locuiau acolo au devenit mai răi decât Cain, că cel puţin lui îi era frică de pedeapsă. Oamenilor acestora nu le era frică de nimic.

Când corabia a fost gata construită, o mare mulţime de animale, păsări şi târâtoare s-au apropiat de corabie, vrând să intre. Domnul însuşi le chemase. Veneau două câte două, o pereche din fiecare specie, fie „curate", fie „necurate", pentru a nu se pierde nimic bun din ce crease Dumnezeu. Noe le punea pe fiecare în locul lor de adăpost, unde hrana era deja pregătită. Desigur că oamenii cei răi au văzut toate acestea ,dar totuşi nu luau aminte. În curând va fi însă prea târziu... Dintre toţi cei de acolo ,au intrat în corabie doar opt oameni: Noe, Sem, Ham, Iafet şi soţiile lor. Apoi, chiar Domnul a închis uşa după ei, iar corabia rămase neclintită încă o săptămână.

Nenorocirea veni. Timp de 40 de zile şi 40 de nopţi a plouat continuu. Tot pământul era acoperit de apă, până şi cel mai înalt vârf de munte; „S-au rupt toate izvoarele adâncului celui mare şi s-au deschis stăvilarele cerurilor", şi anume „În anul şase sute al vieţii lui Noe, în luna a doua, în ziua a douăzeci şi şaptea a lunii".

Acum, copii, haideţi să dăm frâu liber imaginaţiei şi să pătrundem şi noi în corabie să vedem ce se petrece acolo. Pentru că 40 de zile de ploaie continuă, nu e puţin. Nouă ni se pare mult dacă numai o săptămână ar ploua zi de zi, în timpul toamnei sau al primăverii. Desigur că şi pentru cei din corabie prima săptămână trecuse mai uşor, poate chiar şi primele 20 de zile. Dar cum au putut ei să stea închişi chiar aşa de mult timp? Desigur că puteau. Ei ştiau că toate decurg după voia lui Dumnezeu, şi încrezându-se puternic în El, îl simţeau prezent ajutându-i. Deci numai speranţa de salvare, încrederea că se află sub Mâna cea tare a lui Dumnezeu le-a dat putere să aştepte cu răbdare deplină.

Deci după 40 de zile ploaia se opri. Dumnezeu alungă norii de pe cer. Soarele începu din nou să strălucească, dar uscatul nu se vedea; totul era o apă mare şi adâncă...

Şi au mai trecut încă 150 de zile. Foarte lungă perioadă de aşteptare şi desigur că le-a trebuit o răbdare puternică, o încredere neclintită că Domnul veghează la toate; deci şi la viaţa lor... Flacăra speranţei era astfel mereu vie în inimile lor. Abia „în luna a şaptea în ziua a douăzeci şi şaptea a lunii, corabia s-a oprit pe munţii Ararat. Apele au mers scăzând până la luna a zecea. În luna a zecea, în ziua întâi a lunii, s-au văzut vârfurile munţilor. După 40 de zile, Noe a deschis fereastra corabiei pe care o făcuse". Ce mare bucurie a fost pentru toţi cei din corabie când după vreme foarte îndelungată au văzut din nou cerul senin deasupra lor. Răbdarea le-a fost pusă la încercare, dar ştiau că nu au sperat în zadar. Atunci, Noe prinse un corb negru şi îi dădu drumul să zboare pe geam afară. Corbul zbură afară departe şi nu se mai întoarse. Era o pasăre puternică ce putea să trăiască deja pe pământ. Apoi, Noe lăsă să zboare un porumbel. Acesta zbură toată ziua încolo şi încoace, căutând ceva de mâncare. Dar negăsind nimica, se întoarse seara, trist şi obosit, căci nu putea să trăiască încă pe pământ. Noe îşi întinse mâna pe geam afară şi luă porumbelul în corabie. Mai aşteptă Noe încă o săptămână. Apoi lăsă porumbelul să zboare a doua oară, dar de data aceasta când se întoarse, ce avea el în cioc? O frunză pe care o rupsese dintr-un pom. Era ca şi cum ar fi vrut să spună: „Nu mai durează mult potopul. Pomii ies deja din apă". Aceasta era o veste bună. Şi când după o săptămână Noe lăsă porumbelul din nou să zboare, nu se mai întoarse. Găsise hrană.

Atunci Noe desfăcu acoperişul corăbiei şi aşteptă ca Domnul să vorbească. Şi Dumnezeu îi zise: „Acum Noe poţi să ieşi din corabie, împreună cu soţia ta, cu copiii tăi şi cu toate animalele". Ce fericiţi erau ei acum că puteau să iasă afară! Iarba începu să înverzească, iar florile începură să înflorească. Pământul era iarăşi frumos. Păsările îşi făceau iarăşi cuiburi cântând în cele mai minunate triluri. Animalele zburdau vesele prin pădure, răspândindu-se în toate părţile, căutându-şi un adăpost. Noe aduse Domnului o jertfă. Pe când fumul se ridica la cer, cei opt oameni îngenunchiară şi îi mulţumiră lui Dumnezeu pentru grija minunată ce le-o purtase. Dumnezeu văzu jertfa. El văzu şi cât de fericiţi şi recunoscători erau ei. El promise că nu va mai trimite niciodată un potop aşa de mare pe pământ.

Intuiţia: Se va arăta tabloul sau poze (diapozitive) referitoare la potop şi la salvarea trimisă de Dumnezeu prin Noe.

6. *Fixarea cunoştinţelor.*

Odată cu înmulţirea neamului omenesc, cum s-au comportat oamenii faţă de Dumnezeu, Părintele lor? (S-au comportat ca nişte fii neascultători şi răi, trăind în tot felul de fărădelegi, uitând complet de voia lui Dumnezeu). Cât de mult a mers păcatul lor? (A mers atât de mult încât vorbind în cuvinte omeneşti — „lui Dumnezeu i-a părut rău că l-a creat pe om"). Ce a urmat acestui fapt? (A urmat împlinirea dreptăţii lui Dumnezeu). De ce? (Fiindcă aşa cum ştim cu toţii, „După faptă şi răsplată!"). S-a aflat totuşi cineva care să nu fie supus pedepsei drepte a lui Dumnezeu? (S-a aflat Noe şi familia sa). Fiindcă aceştia au fost drepţi în faţa lui Dumnezeu, ce mare operă a făptuit Dumnezeu prin ei? (I-a salvat pe ei şi toată creaţia de la dispariţie în apele potopului). Ce înseamnă aceasta? (Că după dreptatea lui Dumnezeu, „răsplata păcatului este moartea", dar că Dumnezeu niciodată nu-i va părăsi pe dreptii săi, ci le va da totdeauna speranţa de salvare).

7. *Temă pentru acasă*

Despre Noe se pot cunoaşte mai multe amănunte dacă veţi citi în cartea „Facerea", în continuare capitolele IX şi X.

— Rugăciunea la ieşirea din clasă.

Preot prof. Sorin Cosma

O carte pentru vremea noastră

Modalitatea cinstirii sfinţilor îmbracă în spiritualitatea ortodoxă multiple forme, însă una dintre cele mai fructuoase o reprezintă scrierea vieţii lor; indiferent de celelalte forme, ele aduc folos personal, iar cea menţionată îmbogăţeşte sufleteşte pe toţi cititorii.

Literatura românească hagiografică este bogată în scrieri consacrate vieţii sfinţilor, cuprinzând uneori sinaxare complete, alteori vieţi alese ale sfinţior reprezentativi, dar sunt rare cărţile care să trateze pe larg viaţa unui singur sfânt.

Un eveniment în acest sens îl constituie apariţia recentă a cărţii *Sfântul Grigorie Decapolitul — Viaţa şi Minunile*, rezultat al muncii P. Cuv. Arhim. Veniamin Micle, fost eminent student al nostru la Facultatea de Teologie din Sibiu şi, în prezent, cărturar distins al monahismului ortodox român.

Cartea menţionată constituie model de redactare a vieţii unui sfânt, întrucât autorul a ştiut, în chip măiestrit, să dea „viaţă" Sfântului Grigorie, integrându-l în realităţile istorice contemporane epocii sale: ascet, cărturar şi mistic, Sfântul a devenit activ şi luptător neobosit pentru apărarea credinţei ortodoxe, când a fost atacată de eretici. Implicat în marile controverse religioase ale timpului, Sfântul Grigorie apare aşa cum doreşte Hristos să fie slujitorii Săi.

Cercetând o vastă bibliografie referitoare la istoria epocii, la viaţa şi faptele Sfântului, precum şi a arhivelor româneşti din ultimele cinci secole, de când Sfintele Moaşte se găsesc în ţara noastră, Prea Cuvioşia Sa a reuşit să scrie o carte valoroasa, instructivă şi educativă, mai ales pentru intelectualitatea tânără şi tinerimea studioasă, elevi şi studenţi, privaţi de tezaurul culturii spiritualităţii ortodoxe prin ideologia materialistă şi atee din ultima jumătate de secol.

Cartea are însă şi un profund caracter misionar, apologetic, deoarece, într-o densă *Introducere*, autorul prezintă furtunoasa atmosferă creată în Imperiul bizantin de erezia iconoclastă — în vâltoarea căreia intră şi Sfântul Grigorie — demonstrând cu argumente biblice şi patristice temeiurile ortodoxe ale cultului Sfintelor Icoane, în faţa cărora se spulberă pretenţiile oricui îndrăzneşte să contrazică această formă primară a cultului creştin.

Tot caracter misionar, antisectar, au şi documentele menţionate cu privire la cinstirea moaştelor sfinţilor, prezentate magistral, mai ales, în Hrisovul voievodului Mihai Racoviţă din 23 mai 1765 şi în Cuvântarea episcopului Chesarie al Râmnicului, rostită în anul 1779, la Craiova, ocazionată de procesiunea cu Sfintele Moaşte, pentru salvarea oraşului de secetă şi invazia lăcustelor.

Moaştele Sfântului Grigorie Decapolitul au fost aduse în Ţara Românească la anul 1497 de marele ban al Olteniei, Barbu Craiovescu, şi aşezate în biserica mare a monumentalei sale ctitorii de la Bistriţa, unde se păstrează şi astăzi.

Prezentate mai întâi minunile săvârşite de Sfântul Grigorie în viaţă şi după moarte, autorul continuă descrierea celor făcute după aducerea la noi a Sfintelor Moaşte, potrivit documentelor de arhivă. Sistematizate în două capitole intitulate: *Procesiuni cu Sfintele Moaşte contra epidemiilor* şi *Procesiuni cu Sfintele Moaşte pentru ploaie*, din ele constatăm adânca evlavie a credincioşilor şi ajutorul neîntârziat dobândit de la Dumnezeu, prin mijlocirea Sfântului.

Şi astăzi, sfânta Mănăstire Bistriţa este locul de tămăduire a numeroşi suferinzi de boli incurabile, în special, epileptici, datorită puterii dumnezeieşti dobândite de Sfântul asupra demonilor, în timpul asprelor nevoinţe sihăstreşti din tinereţele sale, fiind prezentate în *Postfaţă* ,câteva cazuri excepţionale de vindecări petrecute în ultimii ani.

Recomandăm călduros această carte, celor doritori să cunoască un moment zbuciumat al istoriei creştinismului, când mulţi creştini au devenit sfinţi, între care străluceşte personalitatea Sfântului Grigorie Decapolitul devenit, prin vrerea lui Dumnezeu, ocrotitorul şi ajutătorul tuturor celor ce aleargă la mijlocirea lui.

Cartea are 160 pag. şi se găseşte de vânzare la autor, în sfânta Mănăstire Bistriţa, judeţul Vâlcea (Preţ: 200 lei).

Prot. Prof. Dr. Simion Radu

Ştiri din lumea ortodoxă

— Un atentat terorist a fost comis la Istambul în Cartierul Fanar, unde se află concentrată majoritatea comunităţii ortodoxe greceşti din oraş şi unde se afla şi sediul Patriarhiei Ecumenice. În noaptea de 28—29 septembrie a.c. un început de incendiu ce a putut fi repede stins a fost declanşat de indivizi rămaşi necunoscuţi în incinta Institutului de Învăţământ Superior grec din Fanar.

Este al doilea incident înregistrat în ultimele două luni după ce în august aproximativ 12 monumente funerare din cimitirul grec din Neohori, situat pe malul Bosforului, au fost profanate şi după ce zidurile Patriarhiei ecumenice au fost acoperite cu inscripţii în limba turcă, cerând moartea Patriarhului. Biroul Patriarhiei ecumenice a protestat din nou împotriva acestei violări grosolane, a drepturilor comunităţii greceşti ortodoxe din Fanar.

— Între 4 şi 9 oct. a.c., în clădirea Institutului de Teologie „Sf. Ioan Damaschinul" din Balamand (Liban) s-au desfăşurat lucrările Sinodului lărgit al Patriarhiei Antiohiei, prezidat de S.S. Ignatie al IV-lea al Antiohiei, şi la care au participat episcopi şi reprezentanţi clerici şi laici din toate Eparhiile Patriarhiei Antiohiei. Sinodul a avut pe agendă numeroase probleme de ordin canonic, liturgic, pastoral şi misionar.

— Academia de Teologie din Moscova se confruntă actualmente cu grave dificultăţi de ordin material. Din cauza aceasta în acest an au fost înscrişi doar 123 de studenţi în anul I faţă de 160 anul trecut. Rectorul Academiei, episcopul Filaret Dimitrov, a obţinut substanţiale ajutoare materiale în urma vizitelor pe care le-a făcut în Germania şi S.U.A. Cu toate acestea Academia Teologică din Moscova a început reeditarea Revistei Bogoslovski Vestnic, fondată în 1892 şi suprimată de autorităţile comuniste în 1918.

— Cele două facţiuni ale dizidenţei Bisericii Ortodoxe din Ucraina şi-au desemnat noii lor întâistătători.

Astfel Biserica Autocefală Ucraineană a ales ca „Patriarh de Kiev" pe episcopul Dimitri (Yarema), ca succesor al episcopului Mstislav Skypnic recent decedat, în timp ce Biserica Ucraineană — Patriarhatul de Kiev, care a fost întemeiată acum un an, a ales ca „Patriarh de Kiev" pe episcopul Volodimir (Romaniouk). De remarcat că Biserica Autocefală Ucraineană cuprinzând un număr de 800 de parohii ca şi Biserica Autocefală — Patriarhatul de Kiev cuprinzând un nr. de aproximativ 1500 de parohii nu sunt recunoscute de nici o Biserică Ortodoxă Autocefală.

— După numeroase intervenţii la autorităţile de stat ale Poloniei, vestita mânăstire Suprasl, vechi centru al Ortodoxiei Poloneze a fost redată în sfârşit Bisericii Ortodoxe Poloneze.

Fondată în anul 1498, acest vechi locaş de cultură şi spiritualitate a fost închis de autorităţile poloneze în anul 1923 pentru ca apoi să ajungă într-o cumplită stare de ruină.

Biserica Ortodoxă Poloneză are astăzi aproape un milion de credincioşi şi aproximativ 250 de parohii grupate în şase dioceze.

— La Vilémov aproape de Olomovc în Cehia a fost inaugurat la 18 septembrie a.c., un centru ecumenic purtând numele „Sf. Chiril şi Metodiu". Construit din iniţiativa Bisericii Ortodoxe Cehe acest centru se vrea a fi un loc de întâlnire ecumenic pentru toţi cei ce-l mărturisesc pe Hristos. Inaugurarea a fost onorată de prezenţa I.P.S. Mitropolit Dorotei de Praga şi primat al Bisericii Ortodoxe Cehe şi Slovace, înconjurat de alţi înalţi ierarhi.

— Între 4—5 oct. a.c. la Châtenay Malabry (Franţa) s-au desfăşurat lucrările celei de-a 13-a întâlniri anuale între reprezentanţii Bisericii Ortodoxe din Franţa şi ai Federaţiei Protestante din Franţa; având ca temă: „Rugăciunea, cuvântul şi tăcerea în tradiţia ortodoxă şi în protestantism". Întâlnirea a fost prezidată de Mitropolitul Ieremia, preşedintele comitetului interepiscopal ortodox din Franţa şi pastorul Jacques Stewart, preşedintele Consiliului Federaţiei Protestante din Franţa.

— În ziua de 16 oct., a.c., a avut loc slujba de sfinţire a noii Biserici Ortodoxe din Vanves (Franţa) slujbă oficiată de episcopul Gurie din Franţa.

— În ziua de 2 octombrie a.c., a trecut la cele veşnice în vârstă de 83 de ani, la reşedinţa sa eparhială din Geneva, arhiepiscopul Antonie al Arhiepiscopiei Europei Occidentale a Bisericii Ruse din afara frontierelor. Ales episcop în anul 1963, arhiepiscopul Antonie a avut sub jurisdicţie aproximativ 40 de parohii din Elveţia, Franţa, Austria şi Italia.

— La invitaţia Bisericii Ortodoxe din America, Patriarhul Alexei al II-lea al Rusiei a făcut o vizită oficială în S.U.A., vizită prilejuită de ceremoniile comemorării împlinirii a 200 de ani de prezenţă ortodoxă pe continentul nord-american. Sosit în 16 septembrie în S.U.A. Sanctitatea Sa a vizitat câteva oraşe din lumea nouă: Anchorage, San Francisco, Chicago şi New York.

Din cauza agravării situaţiei din Rusia în urma puciului comunist din septembrie, S. Sa şi-a scurtat această vizită.

— Pentru prima dată în istoria sa Facultatea de Teologie din Tesalonic a primit o femeie în rândurile corpului profesoral. Este vorba de Doamna Dumitra Koukoura, teolog ortodox cu activitate deosebită în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor.

Arhid. Visarion Bălţat

Semnalăm... Semnalăm...

● Editura „Orthodoxos Kipseli" din Tesalonic publică în limba română un mic volum întitulat: RUGĂCIUNEA LUI IISUS (Bucureşti, 1992, 80 p.) cu un *Cuvânt înainte* de P.S. episcop Teofan Sinaitul şi o *Introducere* de episcopul Kallistos Ware, profesor la Universtatea din Oxford. Introducerea poartă titlul: *Puterea numelui. Rugăciunea lui Iisus în spiritualitatea ortodoxă* şi ocupă de fapt cea mai mare parte din carte. E un studiu doct şi cuprinzător al tuturor aspectelor Rugăciunii lui Iisus în tradiţia răsăriteană. Numai spre exemplificare se mai adaugă texte despre această rugăciune din Sfântul Grigorie Sinaitul, Sfântul Grigorie Palama, Nichifor din Singurătate, Sfântul Simeon Noul Teolog şi din românii Vasile de la Poiana Mărului şi Ghervasie monahul. Ar fi fost util şi câte un foarte scurt cuvânt despre viaţa, opera şi ostenelile călugăreşti ale autorilor textelor.

Editorul grec al volumului, pe cheltuiala sa şi a unor prieteni greci este teologul Stylianos Kementzetzidis, un bun prieten şi gazdă a românilor în trecere prin Tesalonic. Şi nu este singura lui carte tipărită pentru români. A însoţit şi pe monahii atoniţi care mai anii trecuţi au făcut un pelerinaj prin România (şi la Sibiu) cu o părticică din Crucea Domnului. Cu acel prilej fratele Stylianos a împărţit zeci de mii de icoane peste tot pe unde au mers în toate părţile ţării, până la Mânăstirea Putna.

* * *

Am semnalat într-un număr trecut al „Telegrafului român" una din ultimele cărţi ale Părintelui Stăniloae: *Din istoria isihasmului în ortodoxia română* (ed. Scripta, Buc., 1992). Şi acolo se regăsesc mai pe larg şi mai multe texte ale unor cuvioşi români, ca şi ale unor străini, ale căror opere se află traduse în România în manuscrise, deci care au avut un rol important în spiritualitatea ortodoxă românească.

Textul din cartea tipărită de Fratele Stylianos sub numele lui Ghervasie monahul, sub titlul: *„Tipicul Sfintei rugăciuni precum de la părintele Iosif s-a primit"* (p. 79—80) se află şi în cartea Părintelui Stăniloae. Se arată că e scris la anul 1810 şi se află în ms. 1441 la Biblioteca Academiei Române. Iosif era ieroschimonah şi duhovnic la Mânăstirea Văratec (Stăniloae, p. 41).

* * *

● Am primit cu bucurie zilele trecute o carte de la prietenul şi colegul întru slujire, episcopul Christoph Klein, al Bisericii Evanghelice C.A. din România, cu reşedinţa în Sibiu. Este o carte de predici ţinute credincioşilor săi, cam în genul cărţilor *„Tâlcuri noi la texte vechi"* şi *„Cuvinte la zile mari"* ale Mitropolitului Ardealului. O dedicaţie ecumenică dă mărturie despre buna noastră conlucrare de-a lungul anilor: *„I.P.S. mitropolit Antonie în semn de împărtăşire duhovnicească între Biserica Ortodoxă şi Biserica Evanghelică din Transilvania"*.

Cartea, în limba germană, este întitulată: UM DIE ELFTE STUNDE (În ceasul al unsprezecelea) şi a apărut în Germania la prestigioasa editură „Martin Luther-Verlag" din Erlangen, 1993, 352 p.). Predicile sunt precedate de textele biblice pe care le comentează, iar comentariul este scurt şi la obiect (3—4 pag.) în general pe texte din Noul Testament, dar şi câteva (două) pe texte din Vechiul Testament.

* * *

● Încă de pe băncile Facultăţii de Teologie din Sibiu începuse să se remarce ca eseist tânărul Cezar Sterpu. Cred că i-am spus odată, când mi-a prezentat unele texte şi planuri, că trebuie să-şi contrazică numele de familie. Şi iată că a şi început s-o facă. A scris o carte de eseuri: DE VEGHE LA PORŢILE GÂNDULUI, (ed. Contact internaţional, Colecţia Mnemos, Iaşi, 1992, 141 p.) prin care se dovedeşte a stăpâni bine genul şi îi prevăd un viitor frumos. Operează cu pricepere incursiuni în cultură ca să lărgească aria de manifestare şi de prezenţă a spiritualităţii creştine ortodoxe şi, în acelaşi timp, nu ezită să urmărească anume şi procesul invers, adică acela al inculturalizării spiritualităţii, al încadrării ei în cultură, ca element indispensabil al rotunjirii unei culturi adevărate. Dăm aproape la întâmplare câteva titluri care motivează aprecierile de mai sus: *Dumnezeu-Cuvântul, Biserica — Casa lui Dumnezeu, casa omului, Varlaam, ctitor de limbă românească, Religia crucii*, deci teme teologice, dar şi: *Elemente de teologie creştină în gândirea lui Antoine de Saint-Exupéry*, şi *Ion Creangă sau avatarurile Micului Prinţ*, şi *Petru Comarnescu — liderul spiritual al unei generaţii*, şi altele mai de concepţie şi elaborare proprie, precum: *Dar-Dăruire-Dor*, Introdeschiderea, pornind de la un concept al d. Mihai Drăgănescu şi tratat în atmosferă Noica (întru), *Metafora Lumii*, etc.

Abundă citatele de nume mari (tentaţia erudiţiei), analogiile din aceeaşi categorie şi, poate, stăruinţa prea insistentă asupra unor modele şi concepte, mari şi extraordinare dar care, totuşi, după ce ne vom refamiliariza cu ele — după ce atâta vreme au fost eliminate din cultura noastră, deci refamiliarizarea e o etapă absolut obligatorie — aceste modele şi concepte nu că vor trebui depăşite sau reînnoite, ci vor trebui făcuţi paşi mai departe, spre instituirea unor concepte şi modele noi, pentru că numai aşa o cultură iese din imitaţie, din stagnare — oricât de extraordinară ar fi — şi devine creaţie, pas mai departe, **noi** în mers, **noi** în ipostaza de creatori. O cultură de beneficiari e bineînţeles absolut necesară, dar aceasta e expresia informaţiei care ne formează. Ea trebuie să fie urmată de punerea în valoare a potenţelor omului bine format spre a deschide noi orizonturi.

Pe toate acestea, sunt sigur, eseistul Cezar Sterpu le ştie şi ne arată că e pe drumul cel bun. Îi readuc aminte doar de câţiva mari eseişti, nu atât pentru ca domnia sa să-i menţioneze în eseu ca instrumente metodice, care înseamnă printre altele informaţie, relaţie, referinţă, conexiune, digresiune, contextualizare, asociere, cât pentru a-i avea în vedere ca modele posibile. Sunt mulţi, aşa că nu voi putea numi decât câţiva: Sfântul Pavel, Pascal, Kierkegaard, Alain şi, desigur, Emerson.

Dacă n-aş fi apreciat cu adevărat eseurile sale din *„De veghe la porţile gândului"*, nu m-aş fi ostenit cu aceste rânduri de nespecialist, dar de cititor care îşi găseşte în lecturile bune un izvor de bucurie.

Un îndemn: nu sta de veghe la porţi. Deschide porţile gândului!

ANTONIE P.

Ierarhi români ai Basarabiei

Episcopul Dionisie Erhan Ismaileanul*

— La 50 de ani de la pogribanie (septembrie 1943) —

În anul 1943, Biserica ortodoxă română a Basarabiei a fost de trei ori cernită de doliu, prin trecerea către Domnul, parcă înţeleşi, a trei personalităţi eclesiastice: Venerabilul Profesor şi Rector al Seminarului Teologic din Chişinău, Iconom Mitrofor Constantin Popovici — la 3 iulie, Episcopul Dionisie Erhan al Ismailului — la 17 septembrie, şi Mitropolitul Gurie Grosu — la 15 noiembrie. Toţi trei au avut parte de pogribanii solemne, ortodoxe şi româneşti (Mitropolitul Gurie chiar de funerarii naţionale), datorită faptului, că, după anul negru de ocupaţie şi administraţie Sovietică bolşevică (iunie 1940 — iulie 1941), „Vistierul bunătăţilor şi Dătătorul de viaţă" a rânduit ca Basarabia să fie iarăşi liberă, prin războiul naţional de eliberare, pregătit şi întreprins de Generalul-conducător Ion Antonescu, care a reintrodus administraţia românească; era, se poate socoti, o favoare providenţială pentru cei *adormiţi* acum.

Din tumultul evenimentelor, desprindem, numele şi figura luminoasă ale Episcopului Dionisie Erhan al Ismailului, la soroc comemorativ de jumătate de veac de la trecerea lui către Domnul şi în nemurire.

Episcopul Dionisie Erhan din Basarabia — binecuvântată fie-i amintirea, cum zic evreii în asemenea împrejurări, a fost un caz unic, nepereche, în arhieria ortodoxă română; actualizarea câtorva calităţi, merite şi date biografice personale sunt deosebit de utile şi reconfortante — religios, teologic, cultural, patriotic...

*

Episcopul Dionisie Erhan s-a născut în ziua de 2 noiembrie, anul 1868, în localitatea Bardar, judeţul Lăpuşna (Basarabia), o străveche aşezare răzăşească, iniţial numită Boteni. Din botez s-a numit Dimitrie. Tatăl său, Vasile Erhan era alfabet, adică ştia să citească româneşte, vorbea numai româneşte, avea cărţi româneşti, era deosebit de credincios, avea, în casă, Biblia (Biblia românească, tipărită la Sanctpetersburg, în anul 1819, după Biblia de la Blaj, 1795, de Mitropolitul Exarh Gavriil Bănulescu-Bodoni, român de neam) şi citea mereu în ea; îl lua, alături de el, şi pe copilul Dimitrie.

În Bardar se afla şcoală primară, dar cu ruseacă — cu învăţători ruşi şi limba de predare rusească, indezirabilă şi odioasă pentru români. Vasile Erhan nu l-a lăsat pe Dimitrie să urmeze şcoala rusească sătească. I-a arătat şi a învăţat să citească româneşte, citind împreună Cartea Sfântă...

Până la vârsta de 15 ani, Dimitrie a stat, cu părinţii, în Bardar. În anul 1883, însă a auzit, în simţirea sa, clopotele chemării lui alese şi, cu consimţământul părinţilor, s-a dus şi s-a închinoviat, la Mânăstirea Suruceni, ctitorie, din 1795, a pitarului Casian Suruceanu... După perioada de noviciat, în care s-a dovedit total ascultător, supus, sârguincios, a fost *tuns* călugăr, cu numele de Dionisie. Cei care l-au cunoscut, l-au portretizat ca având chip, sufletesc şi fizic, diafan, luminos, care exprima curăţenie, simplitate, sinceritate, candoare, seninătate, încredere, privire şi vorbă de încredere, dulce, prietenească, îngăduitoare, iubitoare, umanistă, răbdătoare şi instructivă... cum i-au fost toată viaţa... Retras şi claustrat în chiliuţa sa, până la cele mai târzii ore ale nopţilor, citea şi adâncea Biblia şi cărţile de învăţătură — teologice, bisericeşti, istorice, a fost arhiereul ortodox român care cunoştea pe de rost, toată Sfânta Scriptură a Vechiului şi Noului Testament şi toate serviciile şi slujbele bisericeşti, caz unic!...

Dar, nu numai le cunoştea pe dinafară, ci le trăia cu maximă participare şi trăire, când le oficia, îndeosebi Sfânta Liturghie... Citâm declaraţia unui frecvent martor ocular de toată încrederea: ...„Am avut norocul să stau în preajma acestui principe al credinţei creştine multe ceasuri... Vom evoca acele serafice sfinte liturghii, pe care le prezida arhiereul Dionisie... Vlădica Dionisie, înconjurat de preoţi, conducea dumnezeiasca slujbă. Nu privea pe nimeni, nu mai făcea nici o observaţie, nu mai vorbea decât cu *Mielul lui Dumnezeu*, pe care îl slujea şi căruia i se închina până la pământ. O, de câte ori aş fi voit să adun la această priveliştе înalt pilduitoare pe teologii, pe dascălii noştri şi chiar pe colegii arhiereului Dionisie." (Gala Galaction, *Zile basarabene*, p. 154).

O altă notă personală a episcopului Dionisie Erhan era simplitatea, modestia şi sărăcia vieţii şi ale înfăţişării sale: călugăr aspru, rigorist, din cap până la picioare. Deşi, ca arhiereu vicar al Arhiepiscopiei Chişinăului avea dreptul să locuiască în Palatul mitropolitan, încăpător, cu camere disponibile (îl ridicase Mitropolitul Exarh Gavriil Bănulescu-Bodoni cu dimensiuni mari (era cea mai falnică Casă arhierească, din cuprinsul Patriarhiei Române) şi aproape, vizavi, de Catedrală (Sobor) în care, zilnic, săvârşea slujbele cuvenite, arhiereul Dionisie Erhan stătea în casa-mitoc al Mânăstirii Suruceni, care se afla pe deal, strada cea mai de sus din Chişinău (acum), a Grădinilor (Sadovaia). L-am văzut, atâţia ani, coborând, pe strada Puşkin, colina, pe trotuarul pietruit, din stânga, cu paşi mici, sprijinit în toiag scurt, cu ochii în jos, fără ca să se uite nici în dreapta nici la stânga, oprindu-se numai când i se cerea binecuvântarea şi i se săruta dreapta...

Tot la fel se înfăţişa şi se comporta, circumspect şi riguros monahal, şi la Bucureşti, când se ducea cu probleme şi treburi oficiale... Nu zăbovea, pragurile autorităţilor nu le bătea... îmbrăcat în haine aspre, mai totdeauna cu băerile unei traiste, înfăşurate pe mâna stângă, şi cu mătăniile înfăşurate pe mâna dreaptă... La început mai purta şi potcapetul caracteristic clerului basarabean (scufie moale de stofă n.n.). Mergea încet, cu capul cam la o parte, era spânatic şi ţinea ochii în pământ... Câte parale puteai să dai pe acest călugăr provincial, evident, venit în Bucureşti pentru cine ştie ce nevoie a mânăstirii lui...

Dar acesta era vlădica Dionisie. Dacă aveai prilej să-l priveşti în faţă şi să-l auzi vorbind, era o revelaţie. Ochii lui de o rară limpezime, fruntea lui albă şi înaltă şi cuvântul lui neaoş românesc, izvorând ca din cronici, îţi dovedeau o preţioasă şi aparte personalitate (ibidem, p. 153—154).

Da, Arhiereul Dionisie Erhan vorbea o limbă românească distinctă şi personală; din casa părintească de la popor, din Biblie, din cărţile româneşti citite..., a deprins şi a însuşit o limbă românească deosebit de curată, simplă, pe înţelesul tuturor, armonios închegată şi strunită, cu numeroase referinţe, citate şi cuvinte biblice, pe care o vorbea natural, simplu, fără interes şi patos oratoric, limbă care plăcea şi impresiona pe cei care o auzeau — convorbitori şi auditori... în acest fel a vorbit la festivităţile de alegere, sfinţirile de arhiereu şi episcop şi în toate împrejurările festive, fără ca să urmărească efecte oratorice şi succese — care însă s-au produs de la sine.

O altă notă personală a Episcopului Dionisie Erhan a fost totala, constanta şi devotata iubire pentru locurile natale, respectiv, pentru Basarabia, virtute şi merit patriotic, strămoşesc, propriu şi specific, răzeşilor moldoveni — basarabeni; A adus contribuţii personale hotărâtoare la pregătirea şi efectuarea actelor şi evenimentelor premergătoare *Unirii* Basarabiei cu Ţara Mamă — România (27 Martie — 9 Aprilie 1918); Era, în anii 1910 — 1918, Egumen al Mânăstirii Suruceni; Cunoştea sufletul, dorinţa şi lupta românilor — patrioţi basarabeni, şi se alăturase cu toate forţele şi posibilităţile, sufleteşti şi fizice la împlinirea acestor idealuri naţionale — româneşti; Făcuse, la Mânăstirea Suruceni, sălaş conspirativ, de adăpost, întâlnire, sfat şi pregătire de acţiuni patriotice, precum asigurarea legăturilor şi drumurilor cu Guvernul de la Iaşi; Pentru siguranţa şi înfruntarea eventualelor pericole, a statornicit, la Mânăstire, strajă şi pază cu arme, ca o cetate de rezistenţă şi luptă — cum a şi fost Mânăstirea Suruceni; I s-au recunoscut Arhiereului Dionisie Erhan, meritele şi contribuţiile patriotice — româneşti;

În anul 1934, Colegiul Naţional Bisericesc l-a ales Episcop al Cetăţii Albe — Ismail pe Dionisie Erhan; Dar Sfântul Sinod a anulat alegerea Episcopului Dionisie Erhan neavând studii corespunzătoare — teologice şi universitare; L-a salvat din impas Facultatea de Teologie din Chişinău, care i-a conferit titlul academic de *Doctor Honoris Causa* şi alegerea a fost validată; S-a scris cu acest prilej că „teologia P.S. Dionisie, învăţată în pacea chiliilor Mânăstirii (dar necertificată de nici o diplomă) o doresc celor mai trufaşi doctori în teologie din biserica noastră" (G. Galaction, *Zile basarabene*, p. 152).

În anul negru (iunie 1940—1941) a ocupaţiei şi administraţiei sovietice Episcopul Dionisie Ismaileanul a venit în ţara liberă şi a fost plasat la Curtea de Argeş, Episcop al Argeşului.

După eliberarea Basarabiei, prin război naţional, pregătit şi condus de Generalul-conducător Ion Antonescu, Episcopul Dionisie Erhan s-a înapoiat acasă, în provincia natală şi strămoşească; Drept recunoştinţă, pentru meritele Patriotice, Conducerea Statului i-a acordat o pensie viageră de 22.000 lei lunar („Raza", 25 ianuarie 1942, p. 3), dar era grav bolnav; S-a internat la Spitalul Central din Chişinău — suferea de o boală foarte dureroasă: din cauza degerăturilor şi o drumurilor obositoare de la mânăstire, din anii tinereţii, i s-au cangrenat degetele picioarelor care căzdeau. S-a stins, în dureri cumplite, în dimineaţa zilei de 17 septembrie, 1943.

În spital, i s-a slujit Sf. Liturghie, de către P.S. Episcopi Efrem Enăchescu Tighineanul al Chişinăului, şi Policarp Morusca al Americii, locţiitor la Episcopia Cetatea Albă — Ismail; în ziua de marţi, 21 septembrie, sicriul cu trupul neînsufleţit al Episcopului Dionisie Erhan, însoţit de călugări, călugăriţe şi popor numeros, a fost transportat, cu carul cu boi, după datina răzăşească, la Mânăstirea de metanie, Suruceni.

Cuvenita pogribanie arhierească s-a oficiat de către P.S. Episcopi Efrem Enăchescu Tighineanul şi Policarp Morusca, însoţiţi de un sobor de 40 de preoţi, cu prezenţa Generalului Olimpiu Stavrat — Guvernatorul Basarabiei, General Marin C. Popescu — Comandantul Corpului Teritorial de Armată, Autorităţilor de Stat şi numeros popor basarabean care plângea pe *Omul* ridicat din mijlocul său, care i-a cunoscut sufletul şi viaţa şi a luptat pentru eliberarea de robiile străine — politice, sociale, silnice.

Au vorbit necrologuri: P.S. Episcop Efrem Enăchescu Tighineanul — din partea populaţiei Chişinăului, P.S. Policarp Morusca — din partea Episcopiei Cetatea Albă — Ismail, Inspector I. Lăncrănjan — din partea Ministerului Cultelor, Prof. T. Hotnog — Directorul Culturii Naţionale, Ion Pelivan — fost Ministru din partea Sfatului Ţării, Acad. Ştefan Ciobanu — din partea Basarabiei Româneşti. Toţi au evidenţiat calităţile şi meritele sufleteşti şi patriotice ale Episcopului Dionisie Erhan — Ismaileanul.

Testamentul Episcopului Dionisie Erhan al Basarabiei a fost: „Să iubiţi Biserica cum am iubit-o eu; Să iubiţi poporul; Fiţi, cu toată dragostea şi cu tot sufletul pentru Neamul Românesc şi Patrie!" („Biserica Ortodoxă Română nr. 7—9, iulie — septembrie 1943, p. 421—424").

Pr. Gheorghe Cunescu

* Fragment dintr-o lucrare, în pregătire, despre *Ierarhii Români ai Basarabiei*.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Dr. *Serafim Făgărăşanul*, Episcop-vicar — vicepreşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 800 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Fondator:
Mitropolitul
ANDREI
ŞAGUNA
1853

Telegraful Român

FOAIE EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Anul 140
SIBIU
15 decembrie
Nr. 47—48
1993

„RĂSĂRIT-A LUMII LUMINA CUNOŞTINŢEI"

ÎMPĂRĂŢIA OMENIEI*

Sunt evenimente de care în mod obligatoriu trebuie să ne aducem aminte din când în când, cu toate că viaţa, cu toate ale ei, ne solicită atenţia şi grijile în multe direcţii. Uneori ne copleşeşte cu grijile zilnice legate de familie: „pâinea cea de toate zilele", educaţia copiilor. Alteori ne copleşeşte cu griji legate de profesiune: obţinerea unui loc de muncă pe măsura calificării, sau pierderea locului de muncă şi ameninţarea şomajului. Şi, de ce nu, uneori ne solicită cu multe griji sociale şi politice, mereu cu intenţia de a contribui la construirea în lume şi în ţara noastră a unei societăţi mai bine rânduite, stabile, mai drepte, a unei societăţi morale care să ne garanteze o viaţă sigură, să ne elibereze de teama de *„omul rău"*, de *„omul fără Dumnezeu"* cum zice poporul nostru cu o veche educaţie creştină. Am scăpat de un *„regim fără Dumnezeu"* şi, ştim toţi cum a fost, dar au mai rămas încă *„oameni fără Dumnezeu"* adică fără teama de dreptatea şi judecata lui Dumnezeu, oameni care ţin să ne facă rău şi să ne facă să trăim în teamă, chiar într-o societate liberă care nu-şi înţelege bine libertatea.

Aproape jumătate de secol s-au făcut eforturi ca să se elimine Dumnezeu din viaţa oamenilor. Dumnezeu însă ştiind că fără El nu se poate, n-a plecat. A rămas cu noi şi, până la urmă, cei care s-au luptat cu Dânsul au trebuit să se recunoască învinşi. Le-a dat de multe ori ocazii de îndreptare, dar rămânând neascultători, în cele din urmă au fost înlăturaţi.

În tot timpul acelei jumătăţi de secol de luptă cu Dumnezeu, doi factori, două forţe au rămas active în rezistenţa faţă de încercările de descreştinare a poporului român: Biserica şi familia creştină. Aceşti doi factori nu pot să nu fie recunoscuţi de oricine, oricât de bântuiţi de rea credinţă ar fi unii, ca urmare a unei educaţii care i-a îndepărtat intenţionat de Dumnezeu şi i-a deformat sufleteşte.

Pe de o parte, Biserica a propovăduit mereu, prin ierarhia ei, episcopi, preoţi şi diaconi, existenţa lui Dumnezeu, răspunderea în faţa lui Dumnezeu pentru faptele noastre, într-un cuvânt, morala creştină ca regulă de viaţă şi de speranţă într-o lume mai bună.

Pe de altă parte, familia creştină şi-a educat copiii în frica lui Dumnezeu, i-a botezat, i-a cununat la biserică atunci când le-a venit vremea căsătoriei, iar copiii şi-au îngrijit părinţii cu respect, iar atunci când au trecut dincolo, i-au înmormântat după tradiţia creştină.

Şi Biserica şi familia, ca tot creştinul, ca forţe vii ale credinţei, au rezistat întotdeauna atacurilor celor rătăciţi de la credinţă, au rezistat împotriva statului ateu, rugându-se deschis şi public lui Dumnezeu în rugăciunea *„Tatăl nostru"*: *„Vie Împărăţia Ta"*. Căci ori de câte ori împărăţiile pământeşti se depărtează de legile morale, împiedică dreptatea şi tulbură liniştea oamenilor, creştinii se roagă: *„să vină Împărăţia lui Dumnezeu şi să se facă voia Sa"*. Această rugăciune de toţi cunoscută şi rostită, e chemarea dreptăţii lui Dumnezeu. Chemarea lui Dumnezeu în mijlocul nostru, în lume. Ca să facă din nou dreptate pentru toţi. Ca să ne înveţe legea morală. Să ne înveţe cum să trăim ca să ne fie nouă bine, pe pământ şi în cer.

Spuneam la început că sunt evenimente de care, în mod obligatoriu, trebuie să ne aducem aminte, din când în când, în ciuda tuturor întâmplărilor şi grijilor prezente care ne împrăştie atenţia în altă parte. Să stăruim în mai multă şi mai adâncă meditaţie când rostim: *„Vie Împărăţia Ta"* (Matei 6, 10). Iată un eveniment de care ne aducem aminte an de an, la vremea aceasta, şi care nu este altceva decât coborârea Fiului lui Dumnezeu pe pământ: *Naşterea Domnului!* El coboară în sufletele noastre aducându-ne aminte că rămâne în ele: *„Împărăţia lui Dumnezeu este în voi"* (Luca 17, 21). De aceea chiar şi acolo unde, în afară, nu se ţine seama de Împărăţia lui Dumnezeu, ea există în sufletele celor care o primesc. Căci ea se oferă tuturor. Ea se oferă şi societăţii, şi lumii. *„Eu de aceea am venit ca lumea să aibă din plin viaţă"* (Ioan 10, 10), adică o viaţă completă, desăvârşită, cu relaţii drepte între oameni, în dreptate, în într-ajutorare, în iubire.

(Continuare în pag. a 2-a)

† ANTONIE
Arhiepiscop al Sibiului şi mitropolit al Ardealului, Crişanei şi Maramureşului

* Pastorala cu prilejul Naşterii Domnului din anul mântuirii 1993 şi cu prilejul Anului Nou 1994.

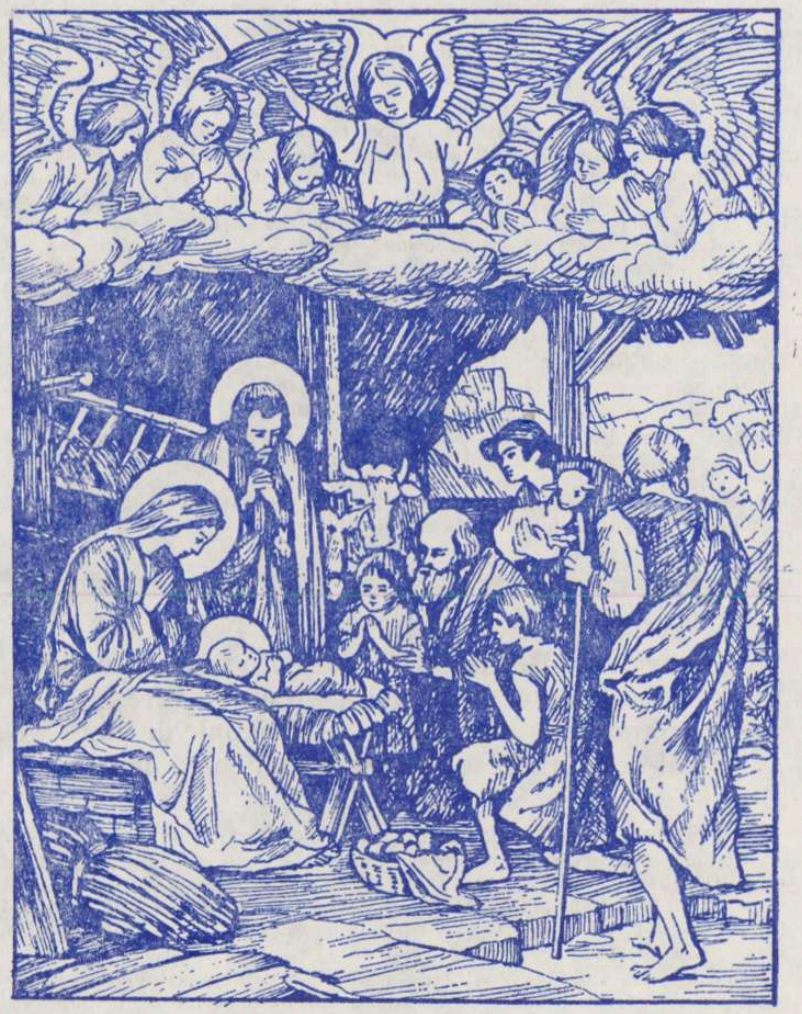

Fluierul cel păstoresc

(Colindă din Sălaj)

Fluierul cel păstoresc
Cântă glas dumnezeiesc,
Un vers dulce mângâios
Că azi s-a născut Hristos.

Veniţi dar la Vifleem
Lucru mare să vedem
Pe al lumii împărat
În iesle pe fân culcat.

Şi trei crai mânaţi de dor
Lăsând ţări în urma lor,
După stea călătoresc
Să găsească prunc ceresc.

Şi-au mers până a stătut
Unde era prunc născut,
Şi-nţelegând că-i Hristos
S-au închinat până jos.

Coborât-a coborât

(Colindă din Maramureş)

Coborât-a coborât
Ziurel de zi
Îngerul Domnului Sfânt
Ziurel de zi
La păstori în Vifaim
Ziurel de zi
Aproape de Ierusalim
Ziurel de zi.
Păstorii l-au întrebat
Ziurel de zi
Ce veste ne-aduci în sat
Ziurel de zi.

Veste bună voi vesti
Ziurel de zi
De voi toţi vi-ţi veseli
Ziurel de zi.
Pe la cântători, târziu,
Ziurel de zi
Maica sfântă născu fiu
Ziurel de zi
L-a născut pe Iân curat
Ziurel de zi
Şi-i al lumii împărat
Ziurel de zi.

MESAJ

către Reuniunea „UNITATE ISTORICĂ — UNITATE CULTURALĂ" iniţiată de FUNDAŢIA CULTURALĂ ROMÂNĂ cu ocazia manifestărilor dedicate aniversării a 75 de ani de la MAREA UNIRE — 1918, organizată la Sibiu în ziua de 27 noiembrie 1993, la Casa Armatei, sub preşedinţia d-lui Augustin Buzura.

STIMAŢI PARTICIPANŢI,

Întâi de toate, exprim un sincer gând de regret de a nu fi personal alături de dumneavoastră, la această reuniune, organizată de Fundaţia Culturală Română cu prilejul aniversării a 75 de ani de la Marea Unire. Acordând o mare importanţă acestei reuniuni şi respect pentru personalităţile prezente am rugat pe Înalt Prea Sfinţitul Antonie, Mitropolitul Ardealului, Crişanei şi Maramureşului să ne reprezinte.

Nu poate fi inimă de român, care să nu vibreze de emoţie, de credinţă, de recunoştinţă şi de iubire faţă de toţi sfinţii noştri înaintaşi pentru ceea ce ei au gândit, au cutezat, au înfruntat, au săvârşit şi au pecetluit la Alba Iulia: unitatea sufletească şi teritorială. Nu poate fi cuget românesc care să nu simtă trebuinţa comunicării celorlalţi fraţi de aproape sau de departe din prea plinul stărilor sufleteşti, firesti nouă românilor, în asemenea împrejurări. Vlăstare din fiinţa neamului, datori suntem să-i slujim frumuseţile, să-i vestim virtuţile şi să întrupăm din tată în fiu pilda vieţuirii lui în legea românească a neclintirii de pe brazda străbună în faţa viforelor necruţătoare ale istoriei şi păstrarea, ca nicăieri în lume, a graiului şi conştiinţei unităţii naţionale.

Învesmântat în astfel de străluciri, popasul împlinirii celor 75 de ani străluceşte ca un far luminos, călăuzindu-ne şi ţintindu-ne privirile

(continuare în pag. a 3-a)

† TEOCTIST
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

PATRIARHIA ROMÂNĂ
Cabinet
Bucureşti 14 nov. 1993
Nr. 3701/1993

Apelul Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române către Parlamentul României pentru păstrarea şi promovarea principiilor tradiţionale de viaţă moral-creştină în societatea românească actuală

În aceste momente de grea încercare pentru societatea românească, când curente şi idei străine lovesc în crezul cel mai scump şi în principiile morale de viaţă creştină bimilenară a poporului nostru, îmi revine datoria sfântă de slujitor şi părinte al Bisericii Ortodoxe Române, să mă adresez, cu un apel de inimă şi suflet, Dumneavoastră, Domnilor senatori şi deputaţi ai Parlamentului României.

Poporul român ca popor născut creştin, crescut şi educat în tinda Bisericii, a moştenit de la înaintaşi şi a transmis din generaţie în generaţie, un mod de viaţă specific izvorât din valorile şi preceptele evanghelice ale credinţei în Hristos.

Respectul sfânt faţă de familie ca instituţie dumnezeiască în care însoţirea bărbatului cu femeia îşi găseşte raţiunea şi sensul în dragoste, ajutor reciproc şi în perpetuarea vieţii prin naştere de prunci, grija pentru viaţă decentă, cumpătată şi echilibrată în orice împrejurări şi ajutorarea semenilor alcătuiesc o trăsătură fundamentală a sufletului şi societăţii româneşti.

(Continuare în pag. a 2-a)

† TEOCTIST
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Astăzi S-a născut Hristos

„Astăzi S-a născut Hristos, / Mesia, chip luminos. / Lăudaţi / Şi cântaţi / Şi vă bucuraţi. / Mititel, / Înfăşeţel / In scutec de bumbăcel. / Lăudaţi / Şi cântaţi / Şi vă bucuraţi. / Neaua ninge / Nu-L atinge, / Vântul bate, / Nu străbate. / Lăudaţi / Şi cântaţi / Şi vă bucuraţi. / Şi de-acum până-n vecie, / Mila Domnului să fie. / Lăudaţi / Şi cântaţi / Şi vă bucuraţi." Aşa glăsuieşte una din colindele noastre, în care ni se vesteşte că „S-a născut Hristos", Care este „Mesia, chip luminos" şi prin care suntem chemaţi să ne bucurăm, să cântăm şi să lăudăm.

„Hristos se naşte, măriţi-L. Hristos din ceruri, întâmpinaţi-L. Hristos pe pământ, înălţaţi-vă. Cântaţi Domnului tot pământul; şi cu veselie lăudaţi-L, popoarelor, căci S-a preamărit." Şi în această alcătuire de la slujba sfântă, rânduită pentru sărbătoarea Naşterii Domnului, suntem chemaţi la cântare izvorâtă din veselia pricinuită de naşterea Domnului nostru Iisus Hristos. Sărbătoarea Mântuitorului nostru, ni-L aduce în atenţie pe Hristos-Domnul, pe Hristos Cel din ceruri, pe Fiul lui Dumnezeu venit pe pământ. Pe El Îl mărim, pe El Îl întâmpinăm; la El fiindu-ne luarea aminte, ne înălţăm mai presus de viaţa obişnuită, potrivit cu cuvântul, care zice: „Văzând naştere străină („naşterea lui Hristos, cea mai presus de fire"), să ne înstrăinăm de lumea cea deşartă şi mintea spre cele dumnezeieşti să o suim. Că pentru aceasta S-a pogorât Dumnezeu pe pământ, ca să ne ridice la ceruri pe noi, cei ce îi cântăm Lui: Aliluia".

„Fecioara astăzi pe Cel mai presus de fiinţă naşte şi pământul peştera Celui neapropiat aduce. Îngerii cu păstorii măresc, iar magii cu steaua călătoresc. Că pentru noi S-a născut prunc tânăr, Dumnezeu, Cel mai înainte de veci." Şi în aceste cuvinte, de la slujba Naşterii Domnului, ni se prezintă evenimentul sărbătorit, ca şi când el s-ar petrece în însăşi ziua sărbătoririi şi ni se atrage atenţia asupra faptului că pruncul ce se naşte nu este un copil obişnuit, ci este „Cel mai presus de fiinţă", este „Dumnezeu, Cel mai înainte de veci".

În acelaş înţeles, la sărbătoarea naşterii Domnului, vorbind cu Maica Domnului, care L-a născut pe Mântuitorul, zicem: „De Dumnezeu Născătoare Fecioară, ceea ce ai născut pe Mântuitorul, pierdut-ai blestemul cel dintâi al Evei; că Maică ai fost buneivoinţe a Tatălui purtând în braţe pe Dumnezeu-Cuvântul întrupat. Taina nu suferă ispitire, numai cu credinţă toţi o slăvim, strigând cu tine şi zicând: Negrăite Doamne, slavă Ţie". În lumina acestor gânduri, Maica Domnului este Născătoare de Dumnezeu, pentru că L-a născut pe Mântuitorul, Care este „Dumnezeu-Cuvântul întrupat". Cel ce S-a născut din Preasfânta Fecioară nu este numai om, ci este om unit cu Dumnezeu; este Dumnezeu purtător de om şi om purtător de Dumnezeu. El este, — după firea dumnezeiască, — „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, de o fiinţă cu Tatăl, din care S-a născut mai înainte de toţi vecii". Dar El este, — după firea omenească, — şi om, născut din Preasfânta Fecioară Maria. Acest adevăr ni-l înfăţişează lămurit o altă alcătuire din vremea sărbătoririi Naşterii Domnului, care zice aşa: „Astăzi se naşte din fecioară, Cela ce are în mână toată făptura; cu scutece Se înfaşă ca un prunc, Dumnezeu, Cel ce este din fire nepipăit. În iesle se culcă Cel ce a întărit cerurile de demult, întru început; din piept cu lapte se hrăneşte Cel ce a plouat în pustie mană poporului. Pe magi cheamă, Mirele Bisericii, darurile acestora le primeşte Fiul Fecioarei. Închinu-mă naşterii Tale, Hristoase. Arată-ne nouă şi dumnezeiasca arătare a Dumnezeirii Tale."

În faţa unor astel de gânduri, avem simţământul că înţelegem ceva din tainele lui Dumnezeu, descoperite nouă prin naşterea Mântuitorului, care „a răsărit lumii lumina cunoştinţei", dar pe de altă parte avem şi convingerea că „taina nu suferă ispitire, adică nu poate fi cercetată şi dezlegată cu puterile firii şi la măsurile omeneşti, ci „numai cu credinţă o slăvim" şi o primim ca taină, zicând împreună cu dreptmăritorii creştini: „Taină străină văd şi preamărită, cer fiind peştera;

(continuare în pag. a 2-a)

Arhim. Teofil Părăian

Pre-însemnare la Naşterea lui Iisus Hristos

Textele biblice care se citesc şi se explică la Liturghiile din duminicile dinainte de Crăciun, ne scot în faţă persoanele care au pregătit şi mijlocit întruparea Fiului lui Dumnezeu în Iisus Hristos. Este un fel de istorie a mântuirii intermediară, între Vechiul şi Noul Testament. Şi fiindcă este vorba de naşterea unui prunc, familia este cea care intră în scena istoriei, în mod special Mama Sa, Fecioara Maria din Nazaret, pe care Biserica o cinsteşte la 21 noiembrie, în momentul consacrării ei la templu, de către părinţii ei Ioachim şi Ana.

Cum este şi firesc, Maica Domnului va rămâne împreună cu Fiul ei Iisus Hristos tot timpul vieţii Acestuia. Din momentul în care tânăra Maria din Nazaret va răspunde afirmativ îngerului Gavriil, care o anunţase că va primi în pântecele ei, prin puterea Duhului Sfânt, un fiu al cărui nume va fi Iisus, zicând: „Iată roaba Domnului, fie mie după cuvântul Tău" (Luca 1, 38), mama şi Fiul sunt nedespărţiţi. Îi vom găsi împreună, după mărturia Evangheliilor, în toată lucrarea mesianică a lui Iisus, întâlnirile cu mulţimile, în momentele grele ale jertfei şi morţii. Maria va fi în mijlocul Apostolilor, la pogorârea Duhului Sfânt la Cincizecime, făcând parte din prima adunare a ucenicilor din Nazaret, numiţi creştini.

La un moment dat, mulţimea atribuie Maicii Domnului meritele lui Iisus. După vindecarea unui om din care puterile răului făceau ce voiau, o femeie din mulţime strigă: „Fericit este pântecele care te-a purtat şi fericit pieptul pe care l-ai supt", la care Iisus a răspuns: „Aşa este dar fericiţi sunt cei care ascultă cuvântul lui Dumnezeu şi-l păzesc pe el" (Luca 11, 27). Iisus Hristos recunoaşte aici locul mamei sale în planul lui Dumnezeu, fiindcă numai datorită ascultării ei întruparea a avut loc.

Ceea ce reţinem de aici, din exemplul Maicii Domnului, este aceea că din moment ce credinciosul ascultă de cuvântul lui Dumnezeu şi-l concretizează, acela poate face lucruri mari. Ca şi fecioara Maria, transformată în instrumentul lui Dumnezeu de a face cea mai mare minune a istoriei: Întruparea Fiului lui Dumnezeu. Nu trebuie deci să micşorăm sau să ne îndoim de capacitatea celui ce crede: el poate face lucruri mari. Dacă venirea lui Dumnezeu a fost pregătită şi mijlocită de oameni, atunci credincioşii de acum pot aduce şi ei pe Dumnezeu în sufletul lor, în familia lor, în mediul în care trăiesc şi lucrează. Acesta este mesajul acestei descrieri: Să aducem pe Dumnezeu în lume, să „purtăm" pe Hristos în noi ca să-l oferim lumii, ca Maica Domnului.

Un alt element pus în evidenţă de aceste texte biblice este acela că anunţarea şi naşterea pruncului Iisus au creat un mare eveniment. Deşi convorbirea dintre înger şi Maria este discretă, vestea nu rămâne secretă, ea devine publică. Maria din Nazaret, copleşită de importanţa veştii, o face cunoscută strigând: „Măreşte sufletul meu pe Domnul, şi s-a bucurat Duhul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu. Că a căutat spre smerenia roabei sale, că iată de acum mă vor ferici toate nemurile".

Într-adevăr, Iisus Hristos a devenit un mare eveniment în ţara sa, apoi în toată lumea. De la naştere până la Înălţare, Iisus este în atenţia tuturor. Toţi se vor interesa de el: familia, prietenii, apostolii, autorităţile religioase de la templu, rabinii de la sinagogi, autorităţile romane care ocupau Palestina, mulţimea, mai ales săracii şi suferinzii, clasele bogate şi învăţate ale societăţii ebraice, până când şi puterile răului, demonii. De ce? Pentru că Iisus punea în mişcare o întreagă lume, pentru că întorcea pe dos întreaga istorie. Până la urmă devine un scandal public, deoarece nu tolera răul şi nedreptatea, ci învăţa binele şi dreptatea.

De fapt, atunci când Biserica predică numele lui Iisus creează şi ea un eveniment, şi oriunde se

(Continuare în pag. a 2-a)

Pr. Prof. Ion Bria
Consiliul Ecumenic al Bisericilor — Geneva

Împărăţia omeniei

(Urmare din pag. 1)

Mântuitorul Iisus Hristos s-a născut, om printre oameni, trăind ca noi, suferind ca noi, propovăduindu-ne rânduieli de viaţă care să ni se potrivească, să nu fie peste puterile noastre. S-a dat pe Sine exemplu viu, dăruindu-ne propria lui putere de viaţă pentru ca, astfel, ceea ce a învăţat şi a făcut El, să putem face şi noi.

El ne-a vrut buni, iertători, iubitori. A vrut oameni buni. Dar a vrut şi o societate bună. Căci numai oamenii buni pot alcătui o societate bună. Oamenii în sufletul cărora Împărăţia lui Dumnezeu şi-a făcut loc, vor face împreună o Împărăţie a lui Dumnezeu, din care să dispară răutatea, crima, furtul, vorbirea de rău, invidia, păcatele trupeşti, pentru ca astfel viaţa noastră să fie închinată lui Dumnezeu, adusă în faţa Lui ca o jertfă vie (cf. Rom. 12, 1).

În creştinismul nostru popular se foloseşte adesea cuvântul *omenie*. Omenia este ambianţa creată de credinciosul purtător de har în mediul său personal şi în comuniune cu semenii lui. Credinciosul devine astfel un creator de relaţii interpersonale, frăţeşti, unde nu pot lucra puterile răului. *„Iată un om de omenie"*, se zice despre un om cumsecade, în care poţi avea încredere, pe care îl ştii cinstit, săritor la nevoie, adică un *om al oamenilor*, om dăruit oamenilor. Un om care se dăruieşte oamenilor, e omul lui Dumnezeu. Românul întreabă în limbajul lui zilnic: Cine e acolo, când îi bate cineva la uşă, şi răspunsul vine ca şi o parolă militară de recunoaştere: *„Om bun!"* Cu alte cuvinte: Om al lui Hristos, om după modelul lui Hristos, om pe care îl poţi primi în casă fără teamă.

Mântuitorul s-a întrupat — Dumnezeu a venit pe pământ sub chip de om — ca să ne facă *oameni buni*. Numai aşa vom moşteni şi după ce vom trece viaţa aceasta, Împărăţia cerurilor, Raiul, mântuirea, şederea în latura dreptilor, o veşnicie fericită. Omenia nu este altceva decât faţa umană, istorică, faţa întoarsă spre pământ a Împărăţiei lui Dumnezeu.

Dacă înţelegem acest lucru, atunci am înţeles *Naşterea Domnului*. Atunci, cum spunem în colinde: Naşterea lui Hristos ne este de folos!

*

„Tatăl nostru" e o adresare în rugăciune care vrea să-I spună lui Dumnezeu că toţi suntem şi ne simţim fraţi şi surori. Avem acelaşi *„Tată"*, adică aceeaşi origine cerească. Şi ne rugăm, chiar singuri fiind, ca şi cum ne-am ruga laolaltă. Nu zicem: Tatăl meu! Aşa ne-a învăţat Mântuitorul. Şi tot ce cerem, cerem pentru toţi. Ce frumos sentiment de familie, de solidaritate. Cum ne-a învăţat Dumnezeu să fim generoşi, şi noi Îl ascultăm! Ne mărturisim fii ai aceluiaşi Tată, ca într-o familie. Ce decurge de aici? Înseamnă că trebuie să ne tratăm şi noi, unii pe alţii, ca fraţi şi surori, dacă Dumnezeu ne tratează aşa şi dacă noi ne recunoaştem, în faţa Lui, ca fii ai Lui. Să fim generoşi şi între noi. Să ne ajutăm unii pe alţii. Să iertăm când ne greşeşte cineva, şi să cerem iertare când greşim noi. Să cerem preotului la spovedanie, cu căinţă, dezlegarea de păcate. Căci numai dezlegarea de păcate poate să deschidă poarta de intrare a Împărăţiei lui Dumnezeu în mijlocul nostru. *Omenia* este unul din darurile Împărăţiei. A cere iertare lui Dumnezeu prin rugăciune şi a primi iertarea prin mărturisirea păcatelor, iată o cale deschisă coborârii Împărăţiei lui Dumnezeu pe pământ şi deschiderea ei pentru noi în ceruri. *„Şi eu în virtutea harului ce mi s-a dat de sus, de a lega şi dezlega, te iert şi te dezleg!"*, zice preotul. Aceasta este *„vestea cea bună"* şi *„evanghelia"* pe care o poate auzi orice credincios, oricând şi oriunde.

Preotul zice aceasta nu în numele lui ci *„în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh"*. Numai un preot adevărat, hirotonit de un episcop, simbolul prezenţei lui Iisus Hristos şi al Apostolilor în mijlocul comunităţii, poate să confirme iertarea păcatelor.

Spunem aceasta acum, în atenţia preoţilor şi a credincioşilor, pentru a arăta că Biserica este un spaţiu al împăcării, o împăcare care decurge din prezenţa lui Hristos în mijlocul Apostolilor şi din prezenţa Apostolilor în mijlocul credincioşilor, prezentă mereu vie şi lucrătoare în Tainele Bisericii. Scara care duce la Împărăţia lui Dumnezeu trece prin Biserică, în care cei legaţi vremelnic pentru păcate, sunt dezlegaţi de ele pentru veşnicie.

Cei fără Biserică şi fără preoţi adevăraţi nu pot fi iertaţi de păcate oricât i-ar asigura cineva că sunt de pe acum mântuiţi. Fără să fi trecut prin mărturisire, pocăinţă şi dezlegare, după sfaturile duhovnicului şi rânduielile din bătrâni, nu pot ajunge la Împărtăşirea cu Dumnezeu.

Cel născut într-o zi ca aceasta, de care ne amintim cu evlavie, în reculegere, cu cinstirea cuvenită Fiului lui Dumnezeu, a pogorât pe pământ ca să ne înveţe cum să trăim şi cum să ne mântuim.

Evangheliile ne reproduc învăţăturile şi faptele Mântuitorului dându-ne probe indiscutabile despre faptul că El a fost Dumnezeu coborît printre noi. Acesta a fost cel mai mare eveniment al tuturor timpurilor lumii, după marele eveniment al Creaţiei. Mântuitorul a venit să facă din vechea creaţie o nouă Creaţie, o Împărăţie a omului bun, a omului credincios, a omului moral, a omului scos de sub păcat, *„a omului lui Dumnezeu"*, cum spune Sf. Apostol Pavel (II Tim. 3, 17).

Fiecare din noi ne sărbătorim ziua de naştere. Facem mici sărbători în familie. Ne facem daruri, ne facem bucurii.

Astăzi sărbătorim *ziua Naşterii după trup a Fiului lui Dumnezeu*, unul din Treimea cea unică, Fiul din veci al Tatălui. Cel a cărui Naştere o serbăm s-a născut copil, ca noi, şi s-a adresat cu insistenţă copiilor, ca să se maturizeze, „ca oameni buni". Copiii simt aceasta şi Îl vestesc peste tot prin colinde. Îl simt aproape de ei, cum a fost, şi când a zis: *Lăsaţi copiii să vină la Mine"* (Matei 19, 14) sau când i-a dat drept model celor mari: *„De nu vă veţi întoarce şi nu veţi fi ca şi copiii, nu veţi intra în Împărăţia Cerurilor"* (Matei 18, 3). Copilul e omul curat, fără răutate, fără păcat. Începem prin a fi buni. Să ne continuăm viaţa prin a rămâne buni.

Iisus Hristos, născut în Betleem, vine ca om model. De aici s-a născut teologia asemănării cu Hristos, teologia realizării în noi a chipului lui Hristos în toate, în credinţă, şi în fapte bune.

Vă fac tuturor cu prilejul sărbătorilor Naşterii Domnului, al Anului Nou şi al Botezului cele mai bune urări de sănătate şi de înnoire a vieţii, după chipul şi asemănarea Celui pogorît din ceruri. Să fim toţi, cu bucurie şi cu speranţă că ne va sta în ajutor pentru o viaţă mai bună şi pentru dobândirea mântuirii.

Să fiţi sănătoşi!

Astăzi S-a născut Hristos

(Urmare din pag. 1)

scaun de heruvimi, Fecioara; ieslea sălăşluire, întru care S-a culcat Cel neîncăput Hristos-Dumnezeu, pe Care lăudându-L îl mărim".

Când la dumnezeieştile slujbe de la sărbătoarea Naşterii Domnului spunem: „Hristos se naşte...", „Fecioara astăzi pe Cel mai presus de fiinţă naşte..." şi „astăzi Se naşte din Fecioară cel ce are în mână toată făptura....", mărturisim taina iubirii lui Dumnezeu, Care a binevoit ca Fiul Său să Se facă om, pentru iubirea de oameni. Mărturisim de asemenea taina iubirii de oameni a Fiului lui Dumnezeu, „Care pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire s-a pogorât din ceruri şi S-a întrupat de la Duhul Sfânt şi din Fecioara Maria S-a făcut om". Mărturisim totodată şi taina iubirii Duhului Sfânt, Care a conlucrat la întruparea Fiului lui Dumnezeu. Toate acestea ne dau încredinţarea că Dumnezeu este cu noi şi chiar în noi, deoarece întruparea Fiului lui Dumnezeu, petrecută în istorie, se prelungeşte şi se realizează în credincioşii cei buni, care se împărtăşesc cu preasfântul Trup şi Sânge al Mântuitorului şi se silesc să ducă o viaţă demnă de numele de creştin. Toate acestea le mărturisim mai ales în ziua în care se poate spune şi se spune de fapt: „Astăzi S-a născut Hristos..."

Pre-însemnare la Naşterea lui Iisus Hristos

(Urmare din pag. 1)

slujeşte în numele lui Hristos se formează o comunitate de ucenici. Iar acest fapt poate scandaliza pe mulţi, deoarece numele şi puterea lui Dumnezeu sunt invocate, anume ca să fie separate binele de rău, lumina de întuneric. În deceniile trecute când credincioşii se adunau cu curaj în jurul păstorului lor, la Liturghie, ca să strige cu curaj: „credem în Unul Domn Iisus Hristos, ei au creat un mare eveniment care a neliniştit autorităţile politice. Biserica Română a rezistat de-a lungul anilor trecuţi împotriva prigoanei credinţei, tocmai datorită adunărilor liturgice, care mărturiseau „Un Domn, o credinţă, un Botez". Liturghia a fost şi este un act măreţ, de curaj, dar costisitor, deoarece puterile politice despotice, care îşi revendicau dreptul asupra conştiinţelor, au fost astfel continuu dezise de slujitori şi credincioşi. Liturghia modestă şi fără publicitate a constituit o sfidare curajoasă a despoţilor şi tiranilor, deoarece Hristos era acolo în mijlocul celor ce liturghiseau, ca „piatra din capul unghiului", nesocotită de constructorii societăţii, ca lumina care luminează în întuneric. De aceea, să facem din amintirea şi invocarea numelui lui Hristos la Liturghie un eveniment capabil să schimbe la faţă societatea şi poporul credincios.

Poate că cel mai important adevăr ce trebuie să fie reţinut din această prefaţă a întrupării este acela că odată cu naşterea după trup a Fiului lui Dumnezeu, Dumnezeu pune început unui nou popor al Său. Din acest moment, toţi cei ce cred în Iisus Hristos sunt din neamul lui Dumnezeu, fiii şi fiicele lui Dumnezeu, fraţi şi surori ale lui Hristos. Toţi avem o origine comună cu Iisus Hristos, Tatăl ceresc. Creştinismul s-a transmis din generaţie în generaţie de credncioşi, din neam creştin în neam creştin, de la părinte la copii. Creştinismul stă deci nu numai pe respectul faţă de generaţiile trecute, ale moşilor şi strămoşilor noştri, dar şi pe formarea unei generaţii de azi şi de mâine. Ortodoxia nu este doar credinţa, cultul şi morala celor din trecut, a bătrânilor şi bunicilor, ci a tinerilor şi copiilor. De aceea, pe de o parte, Biserica nu poate să renunţe la trecut, dar pe de altă parte, nu poate să renunţe la viitor. Fără o generaţie nouă de ortodocşi: de preoţi, de credincioşi, laici, femei, tineri, copii, Ortodoxia ar rămâne undeva în istorie, izolată şi anonimă.

În acest sens, rolul cel mai important revine familiilor creştine, care trebuie să pregătească pe copiii lor să fie nu numai purtători de tradiţie, ci şi creatori de tradiţie. Această tânără generaţie trebuie să cultive cuvântul lui Hristos în centrul vieţii personale şi sociale. Convertirea societăţii de azi are nevoie de prezenţa şi misiunea tinerilor ortodocşi, care să facă din creştinism un fapt de societate. În iconografia ortodoxă Iisus şi Maica Sa sunt pictaţi împreună, uneori parcă se îmbrăţişează. Această icoană este simbolul Bisericii: adică, Biserica se îmbrăţişează cu originea ei, cu trecutul ei, cu părinţii ei. Ea nu se opreşte la o anumită generaţie sau anumit neam. Ortodoxia se regenerează cu fiecare generaţie, în continuitate cu originea ei.

Cinstirea Maicii Domnului, Maria din Nazaret, este o practică scumpă Bisericii Ortodoxe, deoarece provine de la Apostoli. Această credinţă este împărtăşită şi de alte Biserici creştine, ceea ce arată că Ortodoxia nu este o Tradiţie limitată numai la anumite regiuni geografice. Ortodoxia este o tradiţie universală, ecumenică, în care multe popoare şi culturi îşi pot găsi locul lor. Biserica Ortodoxă participă la Mişcarea ecumenică anume pentru regenerarea Tradiţiei universale şi pentru unirea Bisericilor separate de-a lungul secolelor de diviziune şi excomunicare reciprocă. Pregătirea şi educaţia ecumenică a ortodocşilor din Sibiu se face la şcoala Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Antonie, care este martorul direct al mişcării ecumenice de azi din Europa şi din lume. Această educaţie este foarte importantă azi când naţiunile şi Bisericile, chiar vecine între ele, se denigrează şi se distrug reciproc. Credincioşii de aici trebuie să rămână adevăraţi misionari pentru Ortodoxie.

Ţara noastră, Europa şi întreaga lume se află azi la o răscruce importantă. La această răscruce, societatea şi chiar Biserica poate să devieze în direcţii opuse, contradictorii. Unii ar putea să apuce pe calea prozelitismului agresiv, a polemicii confesionale, a integrismului, alţii vor aluneca pe panta distrugerii creştinismului istoric, spre iconoclasm, sau spre sincretism, adică amestecarea Evangheliei cu valori neautentice.

Este de datoria creştinilor ortodocşi să meargă pe calea lui Iisus Hristos, acelaşi ieri, azi şi totdeauna. După modelul Maicii Sale, credincioşii vor transmite ceea ce au primit, din generaţie în generaţie. O tradiţie este vie numai dacă e primită de la cineva şi numai dacă e comunicată altora. În pregătirea venirii lui Dumnezeu pe pământ, vă îndemnăm pe toţi să deveniţi purtători de Dumnezeu, vestitori ai lui Hristos, pentru Ortodoxie.

Apelul Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române către Parlamentul României pentru păstrarea şi promovarea principiilor tradiţionale de viaţă moral-creştină în societatea românească actuală.

(Urmare din pag. 1)

Chiar şi în momentele când au existat decăderi de la aceste principii, strămoşii noştri au avut dreapta judecată de a distinge păcatul de virtute, binele de rău şi firescul de nefiresc, şi puterea morală de a-şi recunoaşte şi mărturisi greşala şi de a începe un drum nou de viaţă reînnoită cu puterea lui Hristos care nu doreşte moartea păcătosului ci să se întoarcă şi să fie viu (Iezechiel 33, 11).

În strădaniile Dumneavoastră de a stabili cadrul legal al vieţii româneşti în societatea actuală, Vă rugăm, Domnilor senatori şi deputaţi, să ţineţi seama de principiile şi tradiţiile sfinte ale neamului nostru şi să aveţi curajul şi tăria de a oferi dreptare clare pentru a distinge binele de rău, firescul de nefiresc şi normalul de anormal, folosind drept călăuză înţelepciunea Sfintei Scripturi care spune: „Vai de cei ce zic răului bine şi binelui rău; care numesc lumina întuneric şi întunericul lumină; care socotesc amarul dulce şi dulcele amar" (Isaia 5, 20).

Grija pentru viitorul şi sănătatea morală a neamului nostru este responsabilitatea noastră, a tuturor, având a da seama pentru spusele, legile şi faptele noastre în faţa lui Dumnezeu şi a istoriei.

Întrucât unitatea europeană spre care tindem presupune armonie şi nu uniformitate, avem convingerea că vom fi acceptaţi şi apreciaţi cu valorile noastre spirituale creştine şi fireşti şi cu specificul nostru cultural şi tradiţional românesc.

Rugăm pe Dumnezeu să reverse lumina şi înţelepciunea Sa peste noi pentru a împlini voia Sa spre fericirea omenirii.

Cu magii şi păstorii pe urmele lui Iisus

(Note de călătorie în Ţara Sfântă)

Cu ajutorul lui Dumnezeu şi mijlocirea Maicii Domnului, ne-am putut număra, în anul ce tocmai se încheie, printre pelerinii care au putut călca pe urmele paşilor Mântuitorului, în Ţara Sfântă.

Încercând să descriem etape din această sfântă călătorie, dorim a împărtăşi şi altora din ceea ce *ochii noştri au văzut, urechile au auzit şi mâinile au pipăit*.

Deci iată-ne, sâmbătă, 24 aprilie 1993, în curtea Aşezământului românesc din Ierusalim, constituiţi într-un grup restrâns, dornici de a ne lăsa călăuziţi, încă o zi, de descrierile evanghelice, pe meleagurile încărcate de istorie ale Ţării Sfinte.

Ne-am propus trei obiective: să vizităm două mănăstiri şi oraşul Betleem, locul sfânt, unde s-a născut Mântuitorul.

Mănăstirea Sf. Teodosie a fost primul obiectiv. Se găseşte la cca 10 km sud de Ierusalim. Ea a fost ridicată de Sf. Sava cel Sfinţit — cum i se spune — în sec. V, contemporan cu Sf. Eftimie cel Mare. Sf. Sava este considerat întemeietor al vieţii de obşte, adică al vieţii monahale. Ne-a deschis poarta de metal un arab, iar în interior ne-au primit cu căldură două măicuţe venite din România: Fevronia şi Cristina, lângă care a apărut şi un ieromonah grec (starețul). Ceea ce ne-a impresionat de la primii paşi a fost admirabila ordine şi curăţenie care dominau pretutindeni. Biserica este impunătoare, o adevărată catedrală placată cu marmoră şi mozaic. Am intrat, am cântat „Hristos a înviat" şi ne-am închinat cu evlavie sfintelor icoane. Şi aici a fost o biserică străveche, din care, ieşind afară, ni s-au arătat nişte mozaicuri superbe. Am coborât apoi câteva trepte şi am ajuns la „Gropniţa" mănăstirii, gropniţă săpată în stâncă. Aici, în firide scobite în aceeaşi stâncă, se găsesc moaştele Sf. Teodosie cel Mare şi ale mamei Sf. Sava cel Sfinţit, Sf. Sofia, ale Sf. Cosma şi Damian — doctorii fără de arginţi — Xenofont şi Maria. Aprindem lumânări, ne rugăm şi sărutăm cu evlavie sfintele moaşte.

Mănăstirea Sf. Sava (Mar-Sabbas) este următorul nostru popas. Este una dintre cele mai impresionante aşezăminte monahale, mai ales prin monumentalitatea ei. Se află la 17 km est de Betleem. În interior nu sunt admişi decât bărbaţii, însoţitoarele noastre fiind obligate să aştepte la poartă. Spre bucuria noastră am fost întâmpinaţi de tânărul ierodiacon Gherasim, român venit aici din Moldova lângă alţi călugări greci. Extrem de amabil, el ne-a condus şi ne-a dat explicaţii peste tot. Spre nord ne-a arătat un mic paraclis săpat în perete de piatră şi închinat Sf. Ierarh Nicolae, deoarece după tradiţie aici a stat Sfântul un an ca monah spre finele secolului III. În anul 893 acest paraclis a fost înnoit de călugărul român Anania Valahul, care a donat şi catapeteasma de lemn suflat cu aur.

Tot aici se află şi moaştele câtorva mii de călugări măcelăriţi de perşi în anul 614, când au dărâmat toate locaşurile de cult creştine. Sunt depuse într-o peşteră scobită în stâncă. În biserica principală a mănăstirii, un locaş străvechi, se află moaştele Sfântului Sava, organizatorul monahismului ortodox din sec. al VI-lea. Sfintele moaşte sunt aşezate în partea dreaptă a naosului, într-o nişă, închisă cu o uşă, cu geam de sticlă. Se vede capul sfântului învelit în schimă. Restul corpului este îmbrăcat în rasă călugărească. Poartă şi epitrahil întrucât a fost preot. Sfântul Sava este autorul Tipicului Mare, cu rânduiala tuturor slujbelor ce se fac peste an în Biserica ortodoxă. Mănăstirea dispune şi de o frumoasă bibliotecă în care, printre altele, sunt conservate numeroase manuscrise cu o vechime de peste 1000 de ani, alături de cărţi vechi româneşti tipărite la Neamţ, Iaşi şi Bucureşti. Timp de 10 ani, între 1938—1947 biblioteca a fost organizată şi condusă de monahul Ioan Iacob Românul ,care apoi a fost canonizat ca sfânt la mănăstirea Gheorghe Hozevitul. Părintele Gherasim ne-a condus şi la o grotă în care s-a ridicat un paraclis în amintirea şi cinstirea faptului că aici s-a rugat şi a creat canoane şi imnuri religioase marele teolog şi dogmatist, apologet al ortodoxiei şi al sfintelor icoane, autor al Octoihului, Sf. Ioan Damaschinul, în sec. VIII. Ca să intrăm pe rând în grotă a trebuit să ne târâm aproape de poziţia orizontală. Am stat câteva minute în grotă, meditând smerit la viaţa şi opera acestui mare teolog. Ne-am închinat apoi la mormântul acestui mare părinte bisericesc, care se află în imediata vecinătate a acestei peşteri. Suntem informaţi că moaştele sfântului Ioan Damaschin nu mai sunt în mormânt. Nimeni nu cunoaşte taina lor. Am sărutat lespedea pe care a stat ,ne-am închinat şi am ieşit conduşi de părintele Gherasim. Am coborât apoi o serie de trepte în piatră până la baza mănăstirii, unde am fost introduşi într-o altă grotă săpată în stâncă. Aici se păstrează două vase mari de piatră — amfore pline cu apă dintr-un izvor sfinţit, apă care îşi menţine aceeaşi prospeţime de ani şi ani.

Betleemul, oraşul sfânt, nu era prea departe aşa că nu ne-a trebuit prea mult timp ca să intrăm în el. Are vreo 30 000 de locuitori, aproape toţi arabi. Spre deosebire de alte oraşe, Betleemul place ochiului prin aspectul civilizat, curat al străzilor şi buna întreţinere a caselor. În partea de răsărit se află o biserică impunătoare ridicată pe locul peşterii în care s-a născut Domnul. Spre nord este o altă biserică romano-catolică, respectiv franciscană, cu hramul Sf. Ecaterina. Cea dintâi este ortodoxă şi are, desigur, hramul Naşterea Domnului. Intrarea aici se face printr-o uşă joasă şi îngustă, dar interiorul este larg, având dimensiunile de 60×30 m. Prima zidire a fost făcută de împărăteasa Elena în anul 326. După două secole, în 531, împăratul bizantin Justinian a modificat-o şi a înfrumuseţat-o cu mozaicuri de mare valoare artistică. De reţinut faptul că perşii, în invazia lor pustiitoare din anul 614 ,au rămas ei înşişi impresionaţi de frumuseţea construcţiei, neîndrăznind s-o atingă. Este singura biserică creştină rămasă în starea ei străveche. Astăzi chiar, după 15 secole, Biserica Naşterii Domnului din Betleem este tot atât de impunătoare, de măreaţă şi de frumoasă ca atunci, atât în exterior, cât şi în interior. Arta, măiestria mozaicarilor bizantini este cuceritor de fermecătoare. Lângă formele greco-romane începe să se simtă influenţa orientală, araba, în filigramele de autentic gust şi de insistentă migală artistică.

Am admirat de asemenea sculptura în acelaşi stil a catapetesmei de lemn aurit, precum şi frumuseţea celor 54 de candele şi policandre ornamentate. Înfioraţi de evlavie şi smerenie am intrat apoi în Sfânta Peşteră având în minte şi în inimă sublimul imn: „Mărire întru cei de sus lui Dumnezeu, pe pământ pace şi întru oameni bunăvoire". Ne-am apropiat de cel mai sfânt loc din peşteră: ieslea în care s-a născut Domnul Iisus, ne-am înclinat adânc şi ne-am închinat. Aşadar aici a venit pe lume Împăratul împăraţilor. Nu într-un palat, nu într-o odaie aurită, nu în purpură şi mătăsuri, nu în lux şi bogăţie, ci aici în ieslea aceasta mai puţin decât simplă în care întraseră până atunci doar boturi de dobitoace ca să se hrănească. Dumnezeu a binecuvântat simplitatea şi sărăcia, a sfinţit nu luxul şi opulenţa, ci modestia, simplitatea, autenticitatea vieţii. Mărire Ţie Doamne, dar pentru noi păcătoşii iubitori de fast lumesc, n-ai fost pilduitor, căci cei mai mulţi n-am învăţat nimic de la Tine! Mărire Ţie, Doamne!

În pardoseala din marmoră de un roşu închis este fixată o stea mare de aur. Este o cinstire târzie adusă de oameni. Noi îngenunchiem, ne lipim frunţile de loc şi rămânem câteva minute încremeniţi, meditativi. Apoi sărutăm de trei ori ieslea sfântă şi ne retragem ca să facem loc altor pelerini. Pe stea inscripţia în limba latină era simplă: „Aici a născut Fecioara Maria pe Iisus Hristos". În biserică, faţă în faţă cu altarul, după ce am coborât trei trepte am ajuns la două mici altare ridicate unul pentru a cinsti locul unde Maica Sfântă a aşteptat pe Iisus Pruncul, şi celălalt „Altarul Magilor" indicând locul unde cei trei magi au oferit darurile lor: aur, smirnă şi tămâie. Trebuie să mai spun că înainte de a intra în peşteră un călugăr grec ne-a dăruit fiecăruia câte o iconiţă, o cruciuliţă şi câte un mănunchi din 33 de lumânări, mănunchi pe care l-am aprins din candelele de deasupra stelei de aur.

Ca şi în mintea mea, sunt convins că în mintea fiecărui pelerin se desfăţau, în acele momente, amintirile scumpe ale colindelor copilăriei: „Steaua sus răsare", „În oraşul Vifleem", „O, ce veste minunată" şi multe altele.

La vreo 4—5 km sud-est de Betleem se află un şes numit *„Câmpul păstorilor"*, unde după tradiţie, se găseau păstorii când li s-a vestit Naşterea Domnului.

Urma ca de aici să plecăm în localitatea Hebron, aflată la vreo 40 de km sud. Întârziind însă prea mult la Betleem, călătoria n-a mai fost posibilă. Aici sunt mormintele marilor patriarhi ai Vechiului Testament Avraam, Isaac şi Iacob, ca şi ale soţiilor lor. Hebronul e al patrulea oraş sfânt şi pentru musulmani, Avraam fiind considerat şi strămoş al lor. Pentru ei oraşul poartă numele de *El-Khalil*, adică „Prietenul lui Dumnezeu". Dar, cum spuneam, nu ne-a fost dat să-l vizităm.

Pr. Mihai Rusu
Sibiu

„Îndoită sărbătoare la Facultatea de Teologie din Sibiu"

În pragul vârstei de 90 de ani, după o lungă şi laborioasă activitate în slujba Bisericii şi a teologiei ortodoxe româneşti şi de pretutindenea, Dumnezeu Părintele luminilor a chemat la sine pe cel ce a fost preotul, profesorul, teologul şi omul de aleasă cultură, doctor honoris causa al mai multor Universităţi din ţară şi de peste hotare, membru titular al Academiei Române, Dumitru Stăniloae.

Încă din vară, Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu şi-a propus organizarea unui simpozion închinat părintelui Dumitru Stăniloae şi cu acest prilej şi acordarea titlului de doctor honoris causa al Universităţii din Sibiu.

Trecerea la cele veşnice a regretatului teolog a făcut ca această manifestare de suflet a sibienilor să fie transformată într-un omagiu modest pe care Facultatea de Teologie din Sibiu îl aduce celui ce i-a fost distins profesor şi rector cu mulţi ani în urmă.

Astfel în ziua de luni, 22 noiembrie 1993 a avut loc Simpozionul „Pr. prof. acad. dr. DUMITRU STĂNILOAE" organizat de Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din Sibiu, prilejuit de împlinirea a 90 de ani de la naştere.

Simpozionul desfăşurat în Aula Facultăţii de Teologie s-a bucurat de o numeroasă asistenţă formată din profesorii, doctoranzii şi studenţii Facultăţii de Teologie, şi ai altor facultăţi ai Universităţii Sibiene, numeroşi invitaţi, membri ai familiei părintelui Stăniloae ş.a.

În prezenţa Î. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, la orele 8,30 în Capela Mitropolitană din Sibiu, a fost oficiat un parastas în amintirea Părintelui Stăniloae.

Slujba a fost oficiată de către P. S. Serafim Făgărăşanul episcopul-vicar al Arhiepiscopiei Sibiului înconjurat de un sobor de preoţi şi diaconi, după care P. C. pr. prof. dr. Vasile Mihoc a rostit un scurt cuvânt de cinstire a celui plecat dincolo, în veşnicie.

(Continuare în pag. a 4-a)

Arhid. Visarion Bălţat

Sfântul Daniil Sihastru

— atestat documentar —

În fiecare an, la 18 decembrie, se face prăznuirea „Sfântului Daniil Sihastru", duhovnic al lui Ștefan cel Mare (1457—1504), sfătuitor al Moldovei și rugător către Dumnezeu, pentru poporul român. Nicolae Iorga îl numește „sfânt al țărănimii", învăluit în legendă și realitate.

Despre viața sa știm că era din apropiere de Rădăuți, născut din țărani creștini, îmbrăcând din fragedă copilărie haina călugărească, viețuind la Biserica Sfântul Nicolae din Rădăuți, apoi la Schitul Sfântul Laurențiu. Se retrage la „Stânca Șoimului", unde a fost căutat de către Ștefan cel Mare, cerând sfat de la sihastru, după lupta de la Valea Albă (1476).

Lucru deosebit de important este faptul că, Sfântul Daniil Sihastru face parte dintre sfinții români atestați documentar, fiind menționat în trei documente din secolul al XVI-lea. Acestea sunt urice moldovene; 1) Urice din 5 aprilie 1558, de la Alexandru Lăpușneanu. 2) Urice din 16 iulie 1575, de la Petru Șchiopu. 3) Urice din 17 decembrie 1599 de la Ieremia Movilă. Aceste trei urice se găseau în anul 1781 la Mânăstirea Voronet, făcând parte din documentele doveditoare asupra pământului și bunurile ce le posedă și a privilegiilor pe care le are.

În anul 1781 egumenul Macarie al Voronetului este nevoit să prezinte unei comisii austriece cele trei documente, după care se fac copii, ce au fost depuse la Arhivele Statului din Cernăuți și la Arhiva Episcopiei Bucovinei. Uricele originare se bănuiește că au fost duse la Arhiva Militară din Viena.

În primele două documente din 1558 și 1575, la numerele 47 și 48 sunt consemnate: „La Mânăstirea Voronet se află și moaștele Sfântului Daniil cel bătrân". În documentul trei la numărul 53 sunt consemnate: „Unde odihnește în Domnul moaștele fericitului de Dumnezeu, purtătorul, nostru Daniil".

Sfântul Daniil este recunoscut ca sfânt, nu numai de cele trei documente domnești, ci pe întreg cursul istoriei Bisericii creștine românești. Mitropolitul Dosoftei îl menționează în fruntea unui șir de nouă sfinți români, în opera sa „Viețile Sfinților", astfel: „Ca și în vremea de acum, mulți sfinți sunt de petrecere cu noi, care numai Dumnezeu îi știe în inima lor. Mulți au văzut viiața și traiul lor, dar nu au avut căutare, numai Daniil de la Voronet și Rafail de la Agapia".

Veniamin Costache în „Viețile Sfinților" pe decembrie, menționează: „...dar a avut căutare numai Daniil de Voronet și Rafail de Agapia căruia i-am sărutat și moaștele sfinte. Am apucat în zilele noastre părinți înalți întru bunătăți și în petrecere și plecați în smerenie adâncă".

Episcopul Melchisedec, în cartea „Oratorul", la cele anterioare menționate în documentele vremii, adaugă următoarea explicație: „Adăugăm aici și câțiva cuvioși români, ce au bineplăcut lui Dumnezeu în patria noastră, Daniil de la Mânăstirea Voronet, contemporan cu Marele Ștefan. Acest cuvios a îmbărbătat la luptă contra turcilor pe Marele Ștefan, după înfrângerea ce o suferise la Valea Albă".

N. Iorga, care vizitează Mânăstirea Voronet, publică inscripția de pe piatra mormântului, având următorul cuprins: „Acesta este mormântul părintelui nostru David, schimnic Daniil". Din descifrarea acestei inscripții aflăm că Daniil înainte de a primi schima cea mare se numea David și aici se află moaștele sale.

Cronicarii români, cunoscători ai istoriei și culturii române cu dragoste față de cele sfinte, nu au trecut sub tăcere ce știau despre sfinții noștri români. Cronicarul I. Neculce nota în „O samă de cuvinte": „Am mers pe la Voronet, unde trăia un părinte sihastru Daniil, la ușa căruia bate Ștefan Vodă".

Inspirat din cronica lui Neculce poetul D. Bolintineanu scrie poemul: „Daniil Sihastru"

„Sub o râpă stearpă, pe un râu în spume
Unde un sihastru a fugit din lume
Cu vărsarea serii un străin sosi,
— Ștefan al Moldovei, vine a-ți vorbi
— Ștefan al Moldovei! Daniil îi spuse,
Să aștepte afară! Sunt în rugăciune."

În tot cursul istoriei, neamul nostru românesc a zămislit o seamă de oameni ale căror nume și valoare rămân adânc încrustate pe răbojul istoriei, cum e cazul Sfântului Daniil Sihastru. Posteritatea l-a declarat sfânt, fiind canonizat și trecut în calendar. Poporul român îi acordă o cinstire deosebită, fiind cinstit și ca făcător de minuni.

Chilia unde a viețuit și mormântul său de la Voronet sunt locuri de pelerinaj pentru mulți dintre credincioși, ce vin să se roage la moaștele celui care a fost duhovnicul lui „Ștefan cel Sfânt, drept credincios". Icoana sa fiind pictată lângă ușa de la intrare, Sfântul Daniil ține în mâna dreaptă un sul de hârtie desfăcut pe care scrie: „Veniți iubiților. Ascultați-mă, voi învăța pe voi frica Domnului, cine este omul". Viața Sfântului Daniil și exemplul Drept-credinciosului Ștefan rămân pentru noi pilde vrednice de urmat.

Pr. Ioan Petru

Începuturile istorice ale poporului ales: Avraam, Isaac şi Iacob

(LECȚIE DE RELIGIE)

1. Organizarea clasei pentru lecție (Rugăciunea la intrarea în clasă, pregătirea materialului didactic, etc.).

2. Verificarea temei și a cunoștințelor predate în lecția trecută.

3. *Legătura cu lecția precedentă sau cu cunoștințele anterioare.*

În lecția trecută am vorbit despre Noe și cei trei fii ai săi: Sem, Ham și Iafet. Ca urmare a potopului, ei ajunseseră să fie singurii oameni de pe pământ. Desigur că ei au avut urmași. Să vedem care sunt aceștia: urmașii lui Sem erau semiții care au locuit în Asia, cei ai lui Ham au fost hamiții, locuind în Africa, iar ai lui Iafet au fost iafeții sau indogermanii care au locuit în Europa. Iar din semința lui Sem se va naște Avraam. Cu el începe, de fapt, poporul ales de Dumnezeu și de la el își trage numele poporul evreu.

4. *Comunicarea subiectului lecției noi și a obiectivelor urmărite* (se va scrie pe tablă).

Așadar, astăzi vom vedea care au fost „Începuturile istorice ale poporului ales" și vom vorbi despre Avraam.

5. *Dirijarea învățării. Comunicarea noilor cunoștințe.*

Istoria poporului evreu începe în momentul în care Dumnezeu l-a chemat pe Avram din mijlocul popoarelor semite — politeiste și idolatre care trăiau în cetatea caldeană Ur, din sudul Mesopotamiei. Avram a fost chemat să asculte de voia lui Dumnezeu și să i se supună prin credința și iubire. Să privim însă mai în amănunt și să vedem de ce Dumnezeu a dorit să-l scoată pe Avram dintre acei oameni, pentru a deveni părintele poporului evreu? Cum erau de fapt oamenii în acele timpuri, adică cu două milenii înainte de venirea Mântuitorului.

La început omul nu avea decât un singur Dumnezeu trăind cu El o comuniune intimă, în Grădina Eden. Dar după ce a fost alungat din rai adâncindu-se tot mai mult în păcat, confundându-l cu creatura, pe care a început să o cinstească în locul Creatorului, precum soarele, luna, stelele, pietrele și copacii, ploaia ca și alte fenomene ale naturii, etc. Acestea au devenit zei sau idoli, fiind reprezentați prin desene sau sculpturi, și aducându-li-se adorare. Astfel popoarele au devenit idolatre sau politeiste, rătăcite de la adevărata adorare sau cinstire cuvenită numai lui Dumnezeu, Părintele nostru.

Avram, însă, nu a fost idolatru. El nu a adorat, sau cinstit, decât pe singurul și adevăratul Dumnezeu. Astfel putem spune că el era monoteist.

Din Avraam se va ridica un nou popor monoteist, care va fi gătit pentru primirea lui Mesia, Mântuitorul și Izbăvitorul lumii din păcat. Astfel Avram a fost chemat de Domnul să părăsească cetatea idolatră în care locuia și să se așeze în Canaan, acel loc atât de minunat și roditor unde „curge lapte și miere".

Sfânta Scriptură ne spune că Avram împreună cu tatăl său, Terah și nepotul său (fiul fratelui său), Lot, și soția sa Sarai, au părăsit Ur-ul Caldeei în partea de nord-vest a Mesopotamiei și au ajuns la Haran. Aici, Avram primește prima binecuvântare din partea lui Dumnezeu: „Voi binecuvânta pe cei ce te vor binecuvânta, și voi blestema pe cei ce te vor blestema, și toate neamurile vor fi binecuvântate în tine"! — Ce cuvinte mari sunt acestea! Ce plăcută și plină de pace, trebuie să fi fost această călătorie pentru Avram! Este adevărat că nu știa încotro va merge și ce va întâlni acolo unde se va stabili. Dar știa că Domnul este cu El și îi conduce pașii.

Terah, tatăl său, murise, iar Avram și Lot plecau mai departe cu toate bogățiile strânse și slugile câștigate în Haran. Era anul 1207, după potop.

Ajungând în Canaan a mers până la Sihem la stejarul lui Mamvri. Avraam și Lot aveau turme multe și păzitorii lor adesea se certau. Pentru a evita învrăjbirea Avraam se desparte de Lot lăsându-l pe acesta să-și aleagă locurile cele mai mănoase din câmpia Iordanului, ajungând până la Sodoma și Gomora. Avraam și-a așezat corturile lângă stejarul lui Mamvri de lângă Hebron, zidind acolo un altar Domnului.

Așa cum am văzut, Dumnezeu îi promisese lui Avraam că urmașii săi vor fi mulți, ca stelele cerului și ca nisipul mării, și vor stăpâni pământul canaanean. Dar iată că el îmbătrânea și încă nu avea nici un copil. Domnul știa ce stare jalnică era în sufletul său. De aceea i se arată din nou asigurându-l că atâția urmași va avea câte stele sunt pe cer.

Iată că nu peste mult timp, Avraam are un băiețaș pe nume Ismael. Acesta însă nu era al Saraii, ci al lui Agar, slujnica sa. De ciudă, Sarai își alungă slujnica. Domnul însă a avut grijă de Agar și de copilul ei, veghind asupra lor în tot timpul. Dar nu Ismael era cel care avea să continue șirul patriarhilor (părinților) poporului ales.

Avraam îmbătrânea și Sarai la fel. Oare de ce nu le trimitea Domnul un baiat moștenitor? Oare El nu-și mai ține promisiunea? A uitat cumva? Desigur că nu a uitat. Dar acest băiat trebuia să se nască numai la timpul stabilit dinainte de Atotputernicul Dumnezeu. Faptul că părinții copilului îmbătrâneau nu era un obstacol pentru Domnul. La El totul este posibil! Poate că acesta era mersul normal, desfășurarea normală a evenimentelor pentru ca toți să știe fără îndoială că fiul promis se va naște numai prin puterea Sa și nu prin voia oamenilor; că fiul promis era de la Dumnezeu pentru a continua, a înmulți poporul lui Dumnezeu. Era necesar ca Avraam și Sarai să fie încercați în nădejdea și credința lor, pentru a fi vrednici de împlinirea voii lui Dumnezeu prin ei. Domnul își întărește promisiunea arătându-se din nou și schimbând numele lui Avram în „Avraam" care înseamnă „tatăl unei mulțimi de popoare" și al Saraii în „Sarra". Totodată, încheie cu el un legământ: „Te voi înmulți nespus de mult, voi face din tine neamuri întregi și din tine vor ieși împărați" — spune Domnul și pentru aceasta orice bărbat sau băiat din poporul ales trebuie sa fie tăiat împrejur.

Nu a mai trecut mult timp, până când Avraam primește în cortul său vizita a trei oameni care îl anunță că peste un an, Sarra va avea un fiu căruia îi va pune numele Isaac. Dar aceștia nu erau simpli oameni călători prin acele locuri. Era chiar Sfânta Treime: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Adică, Dumnezeu în care crezuse Avraam și care îi poruncise să se stabilească în Canaan; și care îi făgăduise că va înmulți neamul său ca stelele cerului și ca nisipul mării.

Timpul mult așteptat a sosit într-adevăr. Dumnezeu și-a ținut promisiunea, desigur; și astfel, când Avraam avea 100 de ani i s-a născut un fiu, căruia i-a pus numele Isaac și care a fost tăiat împrejur la opt zile așa cum poruncise Domnul.

Dragi copii, este ușor să înțelegem cât de bucuroși au fost părinții acestui copilaș și cât de mult îl iubeau. Și mai ales Avraam. Il așteptase doar de atâta vreme, și Domnul i-l promisese de atâtea ori!

Iată, însă, ce avea să se mai întâmple: Dumnezeu i-a pus la încercare credința lui Avraam, cerându-i să-l aducă pe Isaac drept jertfă în ținutul Moria, pe un munte anume indicat. S-ar putea ca Isaac să fi fost de vârsta voastră. Tatăl său se bucura văzându-l crescând, era un băiețel sănătos, cuminte și îl învăța povestindu-i despre dragostea fără margini arătată de Dumnezeu față de el și familia sa. Și iată că deodată, i se cere să-și ia singurul fiu, atât de dorit și de iubit, și să-l jertfească (adică să-l omoare). Vă puteți imagina, oare, ce a fost în sufletul lui Avraam? Inima îi era sfâșiată de ceea ce trebuia să facă... Dar, Domnul poruncise, și înainte de toate, Avraam as ulta și se supunea voii lui Dumnezeu. Astfel, l-a luat pe Isaac și ajungând în Moria, la poalele muntelui, a spus slugilor sale: „... eu și băiatul ne vom duce până acolo să ne închinăm, și apoi ne vom întoarce la voi" (Facerea 22, 5). Apoi, luându-și asinul, lemnele pentru foc, cuțitul și torța, au plecat pe o cărăruie până la locul stabilit pentru jertfire. Mergeau agale, fără a scoate nici un cuvânt. Și aceasta nu numai din cauza drumului care urca, ci și din dorința de-a mai întârzia măcar câtva timp clipa fatală a despărțirii de fiul său, de ceea ce avea mai drag în lume... Lacrimile șiroiau desigur pe fața sa, inima îi era rănită și sângera de atâta durere, când Isaac îl întrebă: „Tată!... Iată focul și lemnele, dar unde este mielul pentru jertfă?". „Fiule — a răspuns Avraam, Dumnezeu însuși va purta grijă de mielul jertfei Sale" (Facerea 22, 7—8). Ce altceva ar fi putut răspunde Avraam? El știa că orice ar fi, Domnul are grijă de toate, pentru că toate sunt în mâna Sa. Isaac mergea ca un miel la junghiere, și Avraam i-a spus că Domnul va avea grijă de acest miel. Isaac, în inocența sa de copil, nu știa ce-l așteaptă, nu știa că tocmai el este mielul pentru jertfă. Când au ajuns la locul pe care i-l spusese Dumnezeu, Avraam a zidit acolo un altar, și a așezat lemnele pe el. A legat pe fiul său Isaac, și l-a pus pe altar, deasupra lemnelor (Facerea 22, 9). Ce mare nedumerire trebuia să fi pus stăpânire pe Isaac când a înțeles că de fapt el era jertfa. Probabil a simțit mâinile tremurânde ale tatălui său, dar din privirea acestuia citise hotărârea inimii de a asculta de porunca Domnului, de a rămâne adică credincios lui Dumnezeu până la capăt, până la sfârșit, oricare ar fi acesta... Ce mult îl iubea Avraam pe Dumnezeu! El a întins mâna și a luat cuțitul ca să junghie pe fiul său. Dar în acel moment greu de emoție, de încordare și tensiune, de durere și hotărâre, tocmai atunci îngerul Domnului l-a strigat din ceruri, și a zis: „Avraame! Avraame!" — acesta era momentul culminant. Domnul l-a oprit căci i-a pregătit un berbec, pentru jertfă. El văzuse ce mult îl iubea Avraam și a încheiat încă un legământ acolo pe munte, la Moria, în care binecuvântându-l, l-a asigurat că urmașii săi vor umple pământul.

Când Sarra, mama lui Isaac, a murit, avea 127 de ani. Avraam a cumpărat, de la fiii lui Het, o porțiune de câmp lângă stejarul lui Mamvri, unde se afla peștera Macpela. Aici a fost înmormântată Sarra și mai apoi Avraam.

A trecut multă, foarte multă vreme de atunci, dar și astăzi, la 3 km nord de Hebron, arabii au un loc pe care îl venerează. Acest loc se numește „Sanctuarul din dealul prietenului lui Dumnezeu", deoarece termenul mahomedan pentru Avraam este „prietenul lui Dumnezeu".

Intuiția se va face prin tabloul (diapozitivul) înfățișând teofania (epifania) de la stejarul Mamvri; sau tabloul jertfirii de către Avraam a propriului său fiu.

6. *Fixarea cunoștințelor*

Cine a fost primul patriarh (părinte) al poporului ales (sau evreu)? (A fost Avraam). Cine l-a ales pe el? (Dumnezeu însuși). Cum l-a binecuvântat Dumnezeu? (L-a binecuvântat arătând că din el se va naște mulțime de popoare). Cum se numea soția lui? (Se numea Sarra sau Sarai). Care este legământul făcut de Dumnezeu cu Avraam? (Circumciziunea și schimbarea numelui său din Avram în Avraam, care înseamnă „tatăl" (părintele) popoarelor). De unde a plecat el și unde s-a așezat din porunca lui Dumnezeu? (A pornit din Ur-ul Caldeii și s-a așezat în Canaan). De ce l-a ales Domnul tocmai pe el? (Fiindcă el avea credință într-un singur Dumnezeu, era monoteist; pe când ceilalți erau politeiști, adorând idolii). Ce mâhnire aveau Avraam și Sarra în sufletul lor? (Erau mâhniți fiindcă au ajuns la adânci bătrânețe și nu aveau nici un copil). S-a milostivit Dumnezeu spre ei? (Dumnezeu nu i-a lăsat în părăsire, ci personal a venit să le comunice la stejarul Mamvri că vor avea copil). Cum se numește această arătare a lui Dumnezeu? („epifanie" sau „teofanie"). S-a împlinit făgăduința lui Dumnezeu? (Da, s-a împlinit fiindcă peste un an Sarra a născut pe Isaac). Cum verifică Dumnezeu credința și iubirea lui Avraam? (Cerându-i să jertfească pe propriul său copil, pe care l-a dorit atât de mult). Ascultă Avraam porunca lui Dumnezeu? (O ascultă). Avea într-adevăr Dumnezeu nevoie ca Avraam să-și jertfească propriul copil? (Nu avea, de aceea îl și oprește chiar în momentul în care se pregătea să-l jertfească. Răsplătind însă credința și iubirea lui Avraam, îl binecuvintează din nou ca părinte al popoarelor).

7. *Temă pentru acasă*

Citiți dragi elevi, capitolul XXII din cartea „Facerea" unde ne este relatată jertfa lui Avraam și răsplătirea credinței și iubirii lui față de Dumnezeu.

Rugăciunea la ieșirea din clasă.

Preot prof. Sorin Cosma

THEOTOKOS (I)

În zi de sărbătoare când creștinul ortodox merge la Sf. Biserică, între rugăciuni de mărire și cerere care însoțesc Sfânta Jertfă de pe Altar, el aude și chemarea preotului: „Pe Prea Sfânta, Prea Curata, Prea binecuvântata, Mărita, Stăpâna noastră DE DUMNEZEU NĂSCĂTOAREA și pururea Fecioara Maria cu toți sfinții să o pomenim" căreia, cu inimă de fiu, el îi răspunde: „Prea sfântă NĂSCĂTOARE DE DUMNEZEU miluiește-ne pe noi".

Atât invitarea preotului cât și răspunsul credinciosului includ prin urmare, titlul de NĂSCĂTOARE DE DUMNEZEU (în grecește Theotokos) adresat Maicii Domnului.

Apelativul „Theotokos" este, prin excelență, patristic. El a fost consacrat de Sf. Părinți ai Sinodului al III-lea Ecumenic (Efes 431) și reprezintă învățătura de credință potrivit căreia Sf. Maria, Fecioara din Nazaret este Maica Dumnezeului-Întrupat „pentru noi și a noastră mântuire" și oferă cheia înțelegerii corecte a întregii preacinstiri ortodoxe a celeia ce „după Hristos este principala Persoană în istoria mântuirii". Acestei Persoane, românii și numai ei, i se adresează cu titlul biblic de „Maica Domnului" (Luca 1, 43) în timp ce grecii i se adresează cu „Panaghia" — Prea Sfânta, slavii cu „Bogorodița" — Născătoarea de Dumnezeu, iar occidentalii cu „Our Blessed Lady" or „Notre Dame" — Binecuvântata Doamna noastră.

Dar apelativul Theotokos este mult mai vechi decât 431. La John Rylands Library din Manchester se află un fragment de papyrus conținând, în versiune greacă, rugăciunea „Sub tuum praesidium" (sub acoperământul tău). Recentele investigații ale expertului papyrolog E. Lobel, pun în evidență faptul că acest papyrus datează din sec. III, textul fiind redactat în jurul anului 270 (cf. Michael O' Carroll — Theotokos — A Theological Enciclopedia, Dublin, 1982, p. 336).

Traducerea românească a acestei rugăciuni — fidelă originalului grecesc — este redată ca al 4-lea tropar, la Vecernie, în Postul mare. Deci când noi ne adresăm Maicii Domnului zicând: „Sub milostivirea ta scăpăm Născătoare de Dumnezeu. Rugăciunile noastre nu le trece cu vederea în nevoi, ci din primejdii ne izbăvește pe noi, una curată, una binecuvântată", bucuria noastră duhovnicească este deplină: cu aceleași cuvinte s-au rugat de-a lungul secolelor, generații după generații de creștini, iar primii, cei care ne-au dăruit această rugăciune, au fost foarte apropiați de vremile Neo-Testamentare.

Dacă termenul de Theotokos apare pentru prima dată în această rugăciune a credincioșilor sec. al III-lea, primul dintre Sf. Părinți care-l preia în scrierile Sale este ST. Alexandru al Alexandriei († 328). De acum înainte, Sf. Părinți concomitent cu folosirea curentă a termenului Theopiis — Copilă dumnezeiască referitor la Maica Domnului, termenul Theotokos va constitui temeiul preocupărilor lor teologice a căror primă încoronare va fi biruința de la Efes din 431. Dar pregătirea acelei biruințe va constitui tema unui articol viitor.

Ierom. Irineu Crăciun
Irlanda

MESAJ

(Urmare din pag. 1)

spre atingerea scopului cel sfânt; regăsirea identității ființei noastre cu valorile ei creștine, izvorâtoare de puteri și virtuți, atât de necesare și atât de așteptate de lumea europeană. Agonisita noastră spirituală din trecutul nostru bimilenar s-a întemeiat și s-a zidit, secol după secol, de dreapta lui Dumnezeu, pe temelia credinței în El și de aceea nici porțile iadului nu au fost în stare să o biruie.

Fericiții și de-a pururea pomeniții noștri înaintași, dintre care unii au slujit neamului la Altar sau la catedră, alții în oaste și în dregătorii înalte, unii cu zăbava scrisului sau cu diferite daruri artistice, unii mărturisind credința sub roată, în închisori, în tranșee și în bătaia gloanțelor, toți aceștia după cuvântul descoperit Sf. Apostol și Evanghelist Ioan „au trecut prin strâmtorarea cea mare și și-au spălat veșmintele lor și le-au făcut albe ca sângele Mielului" (Apocalipsă 7, 14), și-au împlinit ființa făcând să rodească credința prin cultură sau temeluind cultura pe credință. Să le urmăm pilda și să le cinstim de-a pururi vredniciile.

Rog pe Dumnezeu să binecuvinteze gândurile, rostirile și lucrările istoricei Reuniuni, spre a aduce o rază de lumină și de bucurie în sufletele noastre.

Moș Crăciun

de Octavian Goga

Moș Crăciun cu barbă albă,
Moș Crăciun cu traista plină,
Vechi Stăpân atât de darnic
Al copilăriei mele.

Azi la noi în sat te-așteaptă
Toată casa cu lumină
Cu colinde și cu cântec
Și cu crai, cetăți de stele.

Să cobori și-n seara asta
Sol bătrân de gânduri bune
Toți te-așteaptă-n sat la mine,
Du-te, du-te Moș Crăciune.

De nu ți-o fi peste mână
Treci și pe la casa noastră
Tu, măcar o rază-n suflet
Îi trimite pe fereastră.

Colo sus, în vremea-ceea

(Colindă din părțile Clujului)

Colo sus, în vremea-ceea
În muntoasa Galileea
Refren: Bună seara lui Crăciun.
O fecioară viețuia
Ce Maria se numea (Refr.)
Nazaret era orașul
Unde ea-și avea sălașul (Refr.)
Într-o zi Maria sta
Singură și se ruga (Refr.)
Și deodată ce văzuse?
Casa toată se umpluse (Refr.)
De-o lumină lucitoare
Ca lumina cea de soare (Refr.)
Îngerul Gavril intrase
La Sfânta Fecioară-n casă (Refr.)
Și din zbor cum se opri
Bucură-te îi grăi (Refr.)
Nu te-nspăimânta, Maria,
Că vei naște pe Mesia (Refr.)
Fiu al Domnului va fi
Și Iisus se va numi (Refr.)

Purtător, de mai bine de 140 de ani, pe la casele credincioșilor români, al mesajului credinței în Dumnezeu și iubirii de patrie, „Telegraful Român" vine și în acest an, la slăvitul praznic al Nașterii Domnului, să aducă tuturor celor care i-au rămas statornici colaboratori și cititori, celor de aproape și celor de departe, urarea de sănătate, pace și fericire. Noul An să aducă peste țara noastră și lumea în care trăim vremuri de mai multă liniște, pace și prosperitate. Să facă bunul Dumnezeu ca războaiele, ura și violența să se stingă iar împărăția Sa, care este împărăție a dreptății și dragostei între oameni, să se instaureze tot mai mult în lume.

La mulți și fericiți ani!

Redacția „Telegrafului Român"

INFORMAȚII

— Între 1—15 noiembrie a.c., Î.P.S. Sa Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului a luat parte la Geneva la lucrările Comisiei teologice de dialog dintre Biserica Ortodoxă și Bisericile Vechi-Orientale.

Tot la Geneva, Î.P.S. Sa a luat parte și la lucrările Comisiei pregătitoare a Sf. și Marelui Sinod Panortodox, ce a avut ca temă principală problema Diasporei ortodoxe.

— Miercuri, 17 noiembrie a.c., în cadrul unei festivități restrânse, membrii Permanenței Consiliului Eparhial, ai corpului profesoral de la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna" Sibiu și ai Protopopiatului Sibiu au prezentat urări de sănătate și îndelungă înzilire Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, cu prilejul zilei sale de naștere.

— Joi, 18 noiembrie a.c., Î.P.S. Sa a primit la reședința mitropolitană din Sibiu pe D-na Seguin Bernardette — adjunct al Ministrului Educației și a formării adulților din Franța, precum și pe dl. Jean François Chaumont director al Centrului Național Forestier din Franța.

— Vineri, 19 noiembrie a.c., Î.P.S. Sa a făcut o vizită canonică la M-rea Brâncoveanu, Sâmbăta de Sus.

— Sâmbătă, 20 noiembrie a.c., Î.P.S. Sa a prezidat, la Mânăstirea Sâmbăta, lucrările Consiliului Eparhial Sibiu.

În aceeași zi Î.P.S. Sa a primit pe P.C. pr. dr. Ion Bria de la Consiliul Ecumenic al Bisericilor — Geneva.

— Duminică, 21 noiembrie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la Sf. Liturghie în Catedrala mitropolitană din Sibiu, iar la sfârșitul Liturghiei I.P.S. Sa a prezentat credincioșilor pe P.C. Pr. dr. Ion Bria, care a rostit și predica zilei, precum și pe Dl. Glen Garfield Williams fost secretar al Conferinței Bisericilor Europene, împreună cu soția aflați într-o vizită în țara noastră.

Tot în aceeași zi, Î.P.S. Sa s-a întâlnit la reședința mitropolitană din Sibiu cu dl. Williams Kanaga, președinte, și D-na Barbara Manuel manager al Corului „Gloriae Dei Cantores" din S.U.A., cor ce va face un turneu în țara noastră anul viitor.

— Luni, 22 noiembrie a.c., Î.P.S. Sa a luat parte la parastasul oficiat în capela mitropolitană în amintirea celui ce a fost părintele și teologul de excepție Dumitru Stăniloae. În Aula Facultății de Teologie Andrei Șaguna din Sibiu, a avut loc apoi Simpozionul omagial „Pr. Prof. Acad. Dumitru Stăniloae", organizat de Facultatea de Teologie din Sibiu.

Î.P.S. Sa a prezentat comunicarea „Mărturie de ucenic", după care a dat citire scrisorii adresate sibienilor de regretatul teolog, înainte de trecerea sa la cele veșnice.

În partea a doua a Simpozionului a avut loc ceremonia decernării titlului de „doctor honoris causa" profesorului Keith Hitchins de la Universitatea din Illinois (S.U.A.).

Î.P.S. Sa a adresat distinsului profesor american un cuvânt de felicitare din partea sa și a Mitropoliei Ardealului.

Arhid. Visarion Bălțat

„Îndoită sărbătoare..."

(Urmare din pag. a 2-a)

În Aula Facultății de Teologie au avut loc lucrările propriu-zise ale Simpozionului. După deschiderea oficială a lucrărilor prin cuvântul P.C. decan Mircea Păcurariu au prezentat comunicări:

Î.P.S. Mitropolit Antonie, comunicarea: „Mărturie de ucenic", după care a dat citire scrisorii adresate sibienilor de Părintele Stăniloae cu puțin timp înainte de moarte.

P.C. prof. Ioan Bria — Geneva, „Excelența" teologiei Părintelui Stăniloae.

Dl. Hermann Pitters de la Institutul teologic Protestant din Sibiu,

P.C. pr. prof. Ioan Ică-senior și P.C. Arhid. asist. Ioan Ică-junior.

În incinta bibliotecii a fost organizată apoi o expoziție cu opera scrisă a ilustrului preot și dascăl de teologie.

După o scurtă pauză, în partea a doua a acestui simpozion a avut loc decernarea titlului de „doctor honoris causa" al Universității sibiene, profesorului Keith Hitchins de la Universitatea din Illinois. Cunoscut românilor prin lucrările sale de o deosebită valoare și activitate științifică, prof. Hitchins și-a legat numele de vaste cercetări în arhiva și în Bibilioteca Mitropoliei din Sibiu, de unde a extras numeroase documente privitoare la viața social-politică și religioasă a românilor din Transilvania sec. al XIX-lea, cu referire mai ales asupra vieții și activității mitropolitului Andrei Șaguna. Cuvântul de deschidere a fost rostit de către conferențiarul universitar dr. Gheorghe Stoicescu, secretar științific al Senatului Universității ,după ce studenții și întreaga asistență au intonat imnul universitarilor din întreaga lume „Gaudeamus igitur", precum și rugăciunea domnească „Tatăl nostru". Erau prezenți rectorul Universității Sibiu Dl. Dumitru Ciocoi-Pop, decanii facultăților sibiene, reprezentanți ai vieții culturale și științifice din țară și străinătate, invitați, ziariști, un numeros public.

P.C. decan Mircea Păcurariu a prezentat în tradiționala cuvântare de „laudatio", pe larg viața și activitatea distinsului istoric american Keith Hitchins, subliniind preocupările sale în legătură cu istoria Transilvaniei și mai ales asupra marelui mitropolit Andrei Șaguna.

După cuvântul P.C. decan, rectorul Universității din Sibiu, Dl. D-tru Ciocoi-Pop a dat citire diplomei redactate în lb. latină prin care se decerna titlul de doctor honoris causa d-lui prof. Keith Hitchins, după care acestuia i-au fost înmânate însemnele specifice.

Domnia sa a mulțumit apoi Universității sibiene în general și Facultății de Teologie în special pentru această cinste ce i-a fost acordată, după care a susținut prelegerea festivă intitulată „Biserica și națiunea în gândirea lui Andrei Șaguna".

Au mai rostit cuvinte de salut rectorul Universității din Sibiu, precum și Î.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului care în numele său și al Mitropoliei Ardealului a adresat sincere felicitări noului doctor honoris causa.

Festivitatea s-a încheiat în aceleași acorduri ale cunoscutului imn „Gaudeamus igitur" fiind urmată apoi de o scurtă recepție în decanatul Facultății de Teologie și de masa protocolară oferită de Facultate în cinstea acesteia.

Și astfel Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna" din Sibiu a înscris o nouă pagină în viața ei bicentenară cinstind cum se cuvine pe cel care fiindu-i profesor și rector al ei a înscris un pisc, nu oricare, ci cel care, fiindu-i profesor și rector al ei, a înscris un pisc, nu oricare, ci nouă celor de astăzi calea unor noi înălțimi în slujba Bisericii strămoșești și a poporului român, și în același timp prețuind activitatea deosebită a unui om care deși străin, e vorba de prof. Keith Hitchins, și-a închinat întreaga sa viață și întreaga sa lucrare cercetării vieții bisericești și sociale a românilor, a Transilvaniei.

Se cuvine să aducem deci un cuvânt de laudă Facultății de Teologie din Sibiu pentru aceste noi împliniri din viața ei și să-i urăm din suflet „Vivat, crescat, floreat".

Apel pentru colecta anuală a Fondului Filantropic Eparhial

Iubiți credincioși,

Anul trecut am înființat în cadrul Arhiepiscopiei noastre *„Fondul Filantropic Eparhial"*. Răspunsul Dumneavoastră la Apelul nostru a fost mai mult decât mulțumitor, așa încât am putut ajuta în anul care se apropie de sfârșit o mulțime de oameni bolnavi, familii sărace, văduve cu copii mulți, copii orfani, handicapați etc. În luna ianuarie vom face în cadrul Adunării Eparhiale bilanțul ajutoarelor acordate și vom publica rezultatele. Ajutorarea celor în nevoie e o poruncă a Mântuitorului și va fi întrebarea principală pe care ne-o va pune Dumnezeu la judecată. În fiecare om ajuns în situații grele, în boli și în sărăcie este ascuns Mântuitorul: *Întrucât ați făcut bine aproapelui vostru, Mie Mi-ați făcut bine* (Matei 25, 40). Ajutând pe cei bolnavi și săraci, ne trimitem comori în ceruri. Ne trimitem acolo martori care vor depune mărturie în favoarea noastră la judecată ca să ne ierte Dumnezeu păcatele. De aceea românul are acea vorbă minunată și adevărată: *„Cine dă lui își dă"!* Când părintele paroh al Dumneavoastră va face colecta pentru *„Fondul Filantropic Eparhial"* în ziua de *„Sf. Nicolae"* și în duminicile de dinaintea și după sărbătoarea acestui mare sfânt, ajutător al celor în nevoi, gândiți-vă că cei ajutați ați fi chiar Dumneavoastră. Câte mângâieri ați simți văzând că ceilalți oameni se gândesc la Dv. și vă ajută! Mare lucru să te simți iubit și ajutat. Să te simți membru în marea familie omenească, să poți vedea în fiecare om un frate, un tată, o mamă, un fiu, o fiică. Căci cei care vor primi ajutorul, vor vedea în fiecare om întâlnit pe stradă și mai ales în biserică pe fratele care l-a ajutat.

Filantropie înseamnă iubire de oameni. Despre Dumnezeu zicem în slujbele noastre: *„Că bun și iubitor de oameni Dumnezeu ești"*. Omul „iubitor de oameni", e și el *„ca Dumnezeu"*. Oare nu suntem noi creați *„după chipul și asemănarea lui Dumnezeu?"*.

Să ne arătăm așadar iubirea de oameni prin darul nostru, prin generozitatea noastră, prin milostenia noastră. Căci Domnul a zis: *Fiți milostivi.* Și în Fericiri Mântuitorul zice: *„Fericiți cei milostivi"*, și adaugă și răsplata pe care o vor obține cei milostivi prin milostenia lor: *„că aceia se vor milui"* (Matei 5, 7). Deci va veni o răsplată sigură: de vom fi noi milostivi, va fi și Dumnezeu milostiv cu noi. Ne va da și El nouă: *sănătate, recolte bune, ajutor în cele de care avem nevoie, succes în profesiune, iertare de păcate, apărare de primejdii* ș.a.

Noi, cei de la conducerea Eparhiei, vă încredințăm că vom întrebuința darul Dumneavoastră cu grijă, alegându-i bine pe cei care au cu adevărat nevoie, și care se vor ruga pentru Dumneavoastră. Vor zice: *„Dumnezeu să-i miluiască pe cei care ne ajută", „Dumnezeu să le dea sănătate", „Dumnezeu să le dea iertare de păcate".*

Am încredere că inimile Dumneavoastră vor fi sensibile la suferințele altora și că veți fi darnici. Cu cât darul Dumneavoastră va fi mai mare, cu atât vom putea ajuta mai mulți nevoiași și bolnavi.

Mă rog lui Dumnezeu să vă deschidă inimile și să vă trimită tuturor gândul cel bun și să vă facă parte de toate cele de care aveți nevoie.

Dumnezeu să vă binecuvinteze familiile și gospodăriile. Sfântul Nicolae să vă stea în ajutor.

Să fiți sănătoși.

Sibiu — 1993.

† ANTONIE
Arhiepiscop și Mitropolit

Patriarhia Română Nr. 4611, Data 2.08.1993
CANCELARIA SFÂNTULUI SINOD

Către

TOATE FACULTĂȚILE DE TEOLOGIE
TOATE SEMINARIILE TEOLOGICE LICEALE
TOȚI CHIRIARHII

Vă aducem la cunoștință că Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința sa de lucru din 6—8 iulie 1993, a luat în examinare sesizarea Î.P.S. Arhiepiscop BARTOLOMEU al Clujului, în legătură cu existența la noi a unor școli și universități religioase, fără aprobarea Bisericii.

Luând act de sesizarea Î.P.S. Arhiepiscop BARTOLOMEU al Clujului care informează Sfântul Sinod că în diferite locuri au luat ființă unități particulare de învățământ religios, care prin titulatura lor dau impresia că aparțin Bisericii Ortodoxe Române, deși aceasta nu și-a dat acordul pentru înființarea și organizarea lor;

Ținând seama că deruta produsă în rândul clerului și a credincioșilor este foarte mare deoarece la aceste așa-numite Facultăți, cum ar fi aceea care se intitulează: *„Facultatea de teologie din Năsăud"*, predau chiar profesori de teologie de la Facultățile noastre de teologie, fără ca Biserica să le fi dat binecuvântare;

Constatând că tot fără acordul Bisericii au luat și iau ființă diverse asociații care prin titulatura lor își arogă funcții bisericești;

Având în vedere și sesizarea P.S. Episcop EPIFANIE al Buzăului, care arată că la Buzău funcționează un Liceu ortodox particular în care se predau discipline teologice fără acordul Bisericii, ceea ce produce derută în rândurile elevilor seminariști și a credincioșilor;

Că în cadrul discuțiilor purtate s-a făcut propunerea ca Biserica să dea un comunicat prin care să arate că nu va lua în considerare diplomele eliberate de aceste școli pentru utilizarea absolvenților în cadrul Bisericii;

Că de asemenea, s-a făcut precizarea că teologia este funcția Bisericii iar profesorii de teologie, care predau la aceste școli particulare, ar trebui să nu predea discipline teologice la aceste școli fără acordul Bisericii;

Ca urmare, după discuțiile și opiniile exprimate în plen, Sfântul Sinod a hotărât:

— Teologia ortodoxă nu este o afacere particulară ci ea este funcție și slujire a învățăturii și vieții Bisericii. Ca atare, absolvenții școlilor teologice care se pretind ortodoxe, dar care nu funcționează cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, nu vor fi recunoscuți și angajați de către Biserica Ortodoxă Română.
— Profesorii de teologie ortodoxă care predau în școlile de teologie aprobate de Sfântul Sinod nu pot preda la alte școli de teologie decât cu aprobarea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Vă rugăm să binevoiți a lua act de această hotărâre sinodală și a dispune asupra măsurilor și obligațiilor ce decurg din aplicarea ei.

Președintele Sfântului Sinod
† TEOCTIST
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Secretarul Sfântului Sinod
† NIFON PLOIEȘTEANUL
Episcop — Vicar Patriarhal

Semnalăm... Semnalăm...

● CONSCIENCE ET LIBERTÉ, revista „Asociației internaționale pentru apărarea libertății religioase", care apare la Berna, Elveția, se ocupă în nr. 45, 1993 de *„Dosarul libertății religioase în America Latină"*. Înainte de a intra în tema propriu-zisă, Emile Poulat prezintă *Carnetele* lui Marc Boegner (1881—1970), unsprezece carnete de însemnări din timpul celui de al doilea război mondial.

Marc Boegner a fost președintele Federației Protestante din Franța și unul din fondatorii Consiliului Mondial al Bisericilor, un om cu însușiri de profet al refacerii unității Bisericilor, unul din marii începători, alături de John Mott, de Nathan Söderblom, de mitropolitul ortodox Athenagora al Thiatirelor (Anglia), de Wisser't Hooft. *Carnetele* lui descoperă un om cu sentimentul înțelegerii și al compasiunii, preocupat de unitate și de iubirea dintre oameni.

E un exemplu de care Consiliul Mondial al Bisericilor ar trebui să-și aducă aminte mai des.

O situație a libertăților religioase din Albania de azi, prezintă Pjeter Arbnory (p. 8—11). În Albania există trei religii, zice autorul: musulmani, catolici și ortodocși. De fapt sunt doar două, deoarece ultimele sunt confesiuni, părți ale aceleiași religii creștine.

Autorul descrie o situație ecumenică bună: musulmanii ajută la zidirea unei biserici creștine, iar creștinii la zidirea unei moschei. Un bătrân musulman a zis: *„Până când va fi construită moscheea, voi merge în fiecare zi la biserică. Nu avem decât un singur Dumnezeu și dacă inima noastră este curată, ce importanță are locul și felul de a ne ruga"*.

Bine ar fi să fie peste tot așa, dar în multe țări islamice e interzis orice contact cu creștinii! Chiar în acest număr al revistei *Conscience et liberté* se arată că doi creștini filipinezi au fost condamnați la moarte în Arabia Saudită, în decembrie 1992, pentru că au vrut să creeze acolo o comunitate creștină! După *Amnesty International*, 316 creștini au fost arestați în 1991—1992 pentru că cereau drepturi religioase (p. 118). În schimb noi, în Europa, purtăm o grijă deosebită musulmanilor veniți la lucru cu zecile de mii, li se respectă tradițiile religioase, li se dau ajutoare pentru a-și zidi moschei etc. Cunosc personal aceste lucruri, deoarece am participat la multe congrese la care s-au dezbătut cu generozitate raporturile dintre creștini și musulmani în Europa.

N-am auzit de asemenea Congrese în vreo țară musulmană în care există creștini.

Nici chiar așa!

Volumul 45/1993 al revistei se ocupă pe larg de America Latină. Istoricește, 1492 (descoperirea Americii) a însemnat un pas enorm în descoperirea limitelor existenței omenești pe pământ. Pentru catolici însă, și chiar pentru actualul Papă Ioan-Paul al II-lea, importanța anului 1492 rezidă nu în descoperirea pământului și a oamenilor celor două Americi, ci în posibilitatea Bisericii catolice de a le duce Vestea cea bună, de a-i evangheliza (p. 45) și a-i scoate din întunericul fetișist al credințelor lor primitive.

Creștinarea Americii Latine a făcut martiri din ambele tabere. Spiritul misionar s-a conjugat adesea cu cel colonial (p. 61). Când, spre exemplu, în Mexic au ajuns inchizitorii, între 1521—1823 au fost 60 de execuții. Se păstrează 1553 de dosare ale Inchiziției. La 16 aprilie 1649 au fost condamnate la moarte 109 persoane, dintre care 13 executate (p. 63).

Astăzi situația, evident, nu mai este aceeași. Conciliul II Vatican din anii șaizeci ai secolului nostru a elaborat documentul *Dignitatis humanae* care le-a redat și celor din America Latină demnitatea umană, calitatea de oameni. Un autor din Argentina, Hugo D. Posse, spune că în țara sa o libertate religioasă adevărată n-a existat niciodată, și nu există nici azi (p. 92). Se referă desigur la unele culte necatolice (p. 93), dar și acestea capătă dreptul la o oarecare toleranță (p. 102).

* * *

● Un interesant studiu despre MORALĂ și POLITICĂ publică Cornelius Castoriadis în „Lettre internationale" (toamna 1993, ediția română, p. 24—28). Autorul, semnatar încă din anii șaptezeci al unor cărți precum „L'institution imaginaire de la société" (1975), „La société bureaucratique" (1973, 1990) și altele, trece, în articolul pe care îl semnalăm, prin Bergson (Cele două izvoare ale moralei și ale religiei), Max Scheler (Formalismul în etică și teoria valorilor substantive), prin filosofi și moraliști mai vechi (Aristotel) și mai noi (Kant, Hegel) și peste tot descopere incoerențe și, mai ales imposibilitatea acordării practicii cu principiile. Unul din subtitluri găsește *„Insuficiențe radicale (ale) eticilor tradiționale"*.

„Lumea greacă" (titlu de capitol, și acesta) n-a putut depăși fatalismul în cadrul căruia noi nu avem altceva de făcut decât să ne jucăm rolul care ni s-a destinat. Nu se putea să nu se ocupe și de creștinism. Pe acesta îl împarte în două: până în secolul IV și după. În a doua perioadă a trebuit, zice el, să se schimbe și să se pună de acord cu politicul, ca să poată supraviețui și, din persecutat, să devină stăpânul celor care l-au persecutat.

Cu privire la morala creștină, o consideră pură pe cea originară pe care, mai ales în epoca a doua, o mai pot respecta doar eremiții și unele ordine călugărești, dar mai ales eremiții care se leapădă de avere și nu poartă de grijă viitorului. Creștinismul este la originea civilizației occidentale dar, în cele din urmă, a ajuns la o separare între etic și politic. Morală rămâne mai departe morala instituită de Mântuitorul. Restul sunt încercări de compromisuri deși s-au scris biblioteci întregi întru demonstrarea cazuistică, de pildă, a faptului de a admite declanșarea unui război, când porunca e: *să nu ucizi!* În cazul acesta etica dispare în fața politicului și a rațiunilor istoriei.

Legea morală creștină, fiind dată de Dumnezeu, conclude Castoriadis, trebuie numită „etică heteronomă", adică „dată de altcineva", nu de om. Autorul crede că din severitatea moralei creștine a apărut concepția protestantă a culpabilizării tuturor și a Harului ca singur remediu. Nu poate ieși din ceea ce el crede a se putea ieși numai printr-un compromis. Nu cunoaște, sau nu menționează ieșirea de sub culpabilizarea din principiu, prin teologia ortodoxă care, temeinic sprijinită de Sfânta Scriptură, arată că omul și-a păstrat libertatea de alegere între bine și rău și că e capabil să facă binele, iar dacă păcătuiește e capabil de pocăință care, prin Har, duce la iertare.

Castoriadis crede că soluția ar fi într-o morală autonomă, care ar presupune stabilirea de noi raporturi între *sinele* omului și subconștientul său (ca să nu păcătuiască cu gândul), și instaurarea unei politici noi, care să nu solicite compromisuri. Oamenii să-și facă, în cel mai democratic mod posibil, propriile legi, cu care să fie de acord și pe care să le respecte.

Nu insistă asupra acestui capitol despre morala autonomă pentru că e evident o utopie. Încheie zicând că *„va trebui să ne trăim mereu viața în condițiile tragice care o caracterizează... Dar nu suntem condamnați la rău, și nici la bine, căci putem de cele mai multe ori, să revenim asupra noastră înșine... să gândim faptele noastre, să le reluăm, să le corectăm, să le reparăm"*.

Ar fi trebuit să mai adauge: mereu cu referire la morala revelată, pentru că altfel, fără criterii absolute, nici o revenire nu e posibilă și nici ieșirea din tragicul despre care a vorbit. Acesta poate fi depășit prin „nașterea din nou", prin spovedanie, prin Harul administrat potrivit învățăturii Celui care a instituit legile morale: Dumnezeu.

La un moment dat autorul se simte încurcat de faptul că nu poate întreba: *De ce să nu ucizi?* Răspunsul e însă simplu: pentru că porunca vine de la Dumnezeu și Dumnezeu, prin însăși atributele Sale, este izvorul moralei. De aceea se spune că tot ce poruncește Dumnezeu este moral. El e criteriul. Nu El e determinat de principii, ci El le determină.

ANTONIE P.

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. Mitropoliei nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.
Tiparul Tipografiei Eparhiale, Sibiu

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. *Antonie Plămădeală*, Mitropolitul Ardealului — președinte; Dr. *Serafim Făgărășanul*, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Arhid. prof. Dr. *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu*.

ABONAMENTUL pe un an: 800 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2, B.C.S.A. — Sibiu. Pentru cititorii de peste hotare costul unui abonament anual este de 25 dolari S.U.A. (cont nr. 47.21.016.680) sau echivalentul în altă valută, B.C.S.A. Sucursala Sibiu.